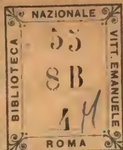

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
12
10
17

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA
55
8 B
41

12
7
6
15





ANGELI SALÆ VICENTINI CHYMIATRI Candidissimi et Archiatri Megapolitani

Opera, Medico-Chijmica, quæ extant omnia.

Cum gratia et Priuileg. S.C.M. Ferdinādi tertij

FRANCOFURTI.
Sumptibus Joannis Beÿeri.
M.DC.XCVII.







Ex hæred. Franc.ci de Rubeis

Seb. Furck fe.



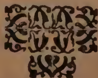
ANGELI SA[illegible] VICCENTINI
CHYMIATRI CAN[illegible] ET
ARCHIATRI MEGAPOLITANI,

OPERA MEDICO-CHYMICA QVÆ EXTANT OMNIA.

FRVSTVLATIM HACTENVS, DIVERsisque linguis excusa, nunc in unum collecta latinoque idiomate edita,

Addito indice rerum & verborum locupletissimo.

Cum Gratia & Privilegio Sac. Cæs. Majest. Ferdinand. III.



FRANCOFURTI,
Sumptibus Joannis Beyeri.

Anno M. DC. XLVII.



NOBILISSIMO, AMPLISSIMO AC CONSULTISSIMO VIRO,

Dn. JOANNI-HENRICO GLANDORFFIO, J.U.D CONSILIARIO,

Directori Cancellariæ & Præfecto Hanoviensi in Bobenhausen, &c. Mœcenati ac Patrono meo submisse colendo.

DEliberanti mihi, VIR NOBILISSIME, AMPLISSIME *ac* CONSULTISSIME, *Mæcenas ac Patrone perpetuum colende; Deliberanti, inquam mihi, cuius patrocinio pro veteri more redivivum hunc* ANGELUM SALAM, *Medicum in arte Chymiæ non inter postremos, sed primos collocandum, dedicarem, primus & tu quidem mihi inter ICtos primos in mentem venisti. Neq; id abs causa: Si enim in hac deliberationis specie illi præ omnibus eligendi sunt, qui beneficiis, favore, affectioneve clientos suos cumulamur næ tu præ aliis, qui in me favorem tuum quasi effudisti, eligendus mihi videbaris. Materia sanè à tua professione aliquantum aliena deterrere me à proposito poterat: Quid enim ICto cum Medicina ac Chymiâ?*

 Verùm

Verùm enimverò recordanti mihi te, & à primâ ætate genio atq; ingenio tuo ad Medicam facultatem proclivem, multum in illâ operæ atq; laboris impendisse, &, nisi parens tuus beatæ memoriæ te ad Iuris studium, invitum penè ac reluctantem, traxisset, in castris Medicis constanter militare voluisse, scrupulus hic facilè exemptus fuit. Accipe igitur, Patrone perpetim colende, partum hunc Medico-Chymicum, non quidem per me natum, sed renatum; ANGELI *nimirum* SALÆ *omnia ac singula in lucem hactenus, & frustulatim quasi edita, nunc autem meo studio ac sumptu in unum volumen collecta atq; congesta operâ. Quæ tanti illius Authoris sit præstantia, & liber ipse & præfatio ad Lectorem facilius tibi explicabit. Vino vendibili, ut aiunt, suspensa non opus est hederâ. Hoc unum te nosse velim, me, cum aliâ via animum in te meum nunc quidem temporis patefacere non possem, implorato hoc tuo patrocinio saltem aliquod pro directo tuo in me favore ac amicitia gratitudinis meæ signum publicè exhibere voluisse, quod ut boni consulas, etiam atque etiam rogo. Vale. Dabantur Francofurti ad Mœnum, 14. Septembr. Anno æræ Christianæ M. DC. XLVII.*

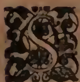
Nobil. Amplit. & Excell. Tuæ

Observantissimus

JOANNES BEYER Bibliopola.

AD

AD LECTOREM.



SVperfluum puto, Benevole Lector, *Opera* hæc *Chymica* ANGELI SALÆ pluribus commendare. Innotuit enim jam antea hi illic *Persona*, applausum passim meruerunt *Scripta*. *Persona* nota fuit in Italia, cui vitæ primordia refert: Celebris in Belgio; ubi Chymicas docuit ἰατρικῶς: Famosa in Germania ac præcipuè in Saxonia inferiori, ubi Chymiatriam exercuit, familiaritatem celeberrimorum Medicorum coluit, ac tandem corpus requieti reposuit. *Scripta* avidè huc illuc fuerunt arrepta. Testes sunt nonnullorum iteratæ editiones; Testes quorundam divulgatæ translationes doctissimæque commentationes à viris celeberrimis profectæ: Testes celeberrimorum Medicorum gratulationes, scriptis singulis jam antea editis præfixæ. Testes creberrimæ perquisitiones, quib. opera dicta Nundinis singulis desiderantur. Stabilitur hinc Proverbium; Bono vino vendibili non esse opus hederâ suspensâ.

Desiderium ergo tuum, Amice Lector, expleturus, dedi operam, ut *opera omnia Chymiatri illius celeberrimi*, quæ sigillatim hic illic diversoque idiomate maxima ex parte tamen Germanico edita sunt, tum collectim, tum uno idiomate, latino scilicet, ederentur, quo & exteris Germanæ nostræ linguæ ignaris patescerent. Præstiti id non sine expensis magnis, quas requisivit quà Exemplarium quorundam distractorum, imo nondum vulgatorum, conquisitio, quà Scriptorum, Germanicorum in latinum Idioma transpositio, quàm fieri oportuit operâ virorum doctissimorum, Chymiæque peritissimorum. Exhibeo ergo dicta opera fidelitate summa latinitati donata, eaque ceu in classes tres collocata. 1. Generaliter Vegetabilium anatomen exhibet. 2. Specialiter certorum simplicium naturam edocet. 3. Therapeutica est, atque præter Pestis enodationem, certa Medicamenta proponit, uti Elenchus Contentorum plenius suggerit.

Hæc si abs te animo benevolo suscepta percepero, non deero ulterius meditari, quo tuis studiis inservire queam. Siquidem & jam in opere sum *Opera omnia* GUILHELMI FABRICII HILDANI Germanico Idiomate tecum communicare, prout eadem latino una cum AURELII SEVERINI *Medicina Efficaci, Reconditaq; Abscessuum Natura* non ita pridem cura mea prodierunt. Vale.

I.B. Bibliopol. Francofurti ad Mœn.



ELENCHUS

Tractatuum in hoc opere contentorum.

ANA-



ANATOME ESSENTIARUM VEGETABILIUM,

CONTINENS VIRTUTES, USUS, NEC non modum extrahendi Essentias ex herbis, floribus, fructibus, radicibus, corticibus, lignis, ac reliquis ad rem pertinentibus observationibus.

ESSENTIARUM VEGETABILIUM ANATOMES,

SECTIO I.

De Nomine, & antiqua essentiarum inventione, earumque additione à Chemicis facta; Item usu, utilitate, & simplicium ad talem præparationem aptitudine.

SECTIO II.

De modo extrahendi & conservandi Essentias ex variis simplicibus.

SECTIO III.

De exsiccatione herbarum, florum, radicum, & qua ratione per illam utilitatem, aut damnum capiant.

SECTIO IV.

De Essentiarum purgantium extractione earumque virium auctione.

SECTIO V.

De processu extractionis calidorum vehementium & acrium Catharticorum.

SECTIO VI.

De separanda variarum simplicium maximè exoticarum, & gummatum ferulaceorum impuritate.

APPENDIX.

De Usu, dosi, necessitate, & utilitate Essentiarum; adjunctis variis experimentis, annotationibus, & manuali operandi modo.



ESSENTIARUM VEGETABILIUM ANATOMES, SECTIO PRIMA.

Caput I.

De Nomine Essentiæ.

VAria est apud Chemicos hujus Nominis acceptio; Primo enim hoc vocabulo quidam Olea intelligunt. Secundo, Spiritus vel aquas vitæ ex simplicibus productas. Tertio, Spiritus acidos minerales Vitrioli, Salis, Sulphuris, Salis nitri. Quarto, Magisteria metallorum, Marchasitæ, lapidum pretiosorum, Corallorum, Perlarum, quorum in libris Chemicis passim obvia sunt exempla.

Quæ cuncta sub hoc nomine, hoc in tractatu, complecti animus non est; sed illos tantum succos, vel infusa, aut decocta, mediante evaporatione inspissata, quæ vulgo à Medicis dogmaticis succi condensati, nonnunquam Sapa, à Chemicis vero Extracta nominantur.

Non tamen hic eas tanquam prima entia, & principia, secundum Philosophorum considerandi modum accipio; non ignarus eas adhuc ex diversis, nec ipsis simplicissimis Elementis constare. Subjecta nempè intelligo, in quibus simplicium potissima virtus essentialiter radicata est, qualis frumenti in purissimo polline, Uvarum in vino defæcato, essentialis, & potior pars consistit.

Cap. II.

De prima Essentiarum inventione, & processibus antiquitati usitatis.

PRimum authorem hujus inventionis nondum compertus sum, contentus probabili ratione, eam cum primitivo Medicinæ usu, & invento in apertum venisse: siquidem in antiquissimorum medicorum scriptis, succorum expressorum, decoctorum, infusorum frequens fit mentio, non alia procul ratione, quam quod præcipuas vires, partibus quasi excrementosis separatis, in succis, vel infusis, & decoctis contineri animadverterent.

Quæ intentio laudabilis, nec contemnenda utilitas decoctorum, infusionum, & succorum sedulo ad artis præscriptum paratorum, quæ à tota mixti substantia, exspectari nequit, si hoc ipsum antiquissimos non latuisse extra dubium ponimus, nec illud inficias ire possumus, substantiam istam extractam, & demum per exhalationem beneficio caloris elementaris aquosa parte liberatam, specificæ, quæ in vegetabilibus expetitur, virtutis subjectum, rectè statuendum esse. Quod ipsum abundè testantur, scripta Pedani

Pedani Dioscoridis Anazarbei, imperante Augusto Cæsare, apud Ægyptios sub Anthonio & Cleopatra Medici famosissimi, testibus Galeno, Oribasio, & Plinio, in quibus ille præter variæ, de simplicibus doctrinæ traditionem, formularum essentias extrahendi, quamvis diverso nomine inscriptarũ, minimè oblitus fuit; ut videre est in capitibus de Acacia, Aloë, Apio, Britannica, Centaurio minore, Chelidonia, Cyclamine, Clymeno, Euphorbio, Gentiana, Halicacabo, Hypocistide, Lentisco, Malo punico, Mandragora, Papavere, Peucedano, Rosis, Scammonio, & aliis hujuscemodi simplicibus, quæ evidenter arguunt tyrocinium harum præparationum non à Chemicis, sed antiquissimis Medicæ facultatis Proceribus promanasse.

Receperunt vero herbas & radices succulentas, vel aridiores quidem sed aliquot diebus prius aqua maceratas, ac ex hisce liquorem expressum, sole, umbra, aut ignis mediocri calore, ad sapæ consistentiam aut majorem inspissationem, ac porro in pastillos aut trochiscos redactum sedulò in usum asservârunt, qui etiamnum à dogmaticis quamvis rarius ac illo ævo, quo nondum siruporum usus introductus fuit, paucis exceptis, exoticis nimirum succis condensatis, ut Aloe, Opio, Scamonio, Euphorbio, Hypocistidis, Acaciæ, & Glycyrrhizæ succo, crebrius vero nunc illæ essentiæ è vegetabilium familia, Extractorum spagyricorum nomine insignitæ, bono, & rei medicæ profectu, in compositiones medicamentorum accersuntur.

CAP. III.

De modo præparandi Essentias, earumque augmento, & correctione à Chemicis inventa.

POstquam harum usum utilem in praxi medica Chemici cognoverunt, non modo eas ab oblivione vindicare, sed etiam accuratiorem modum ejusmodi præparationum tradere sunt conati.

Antequam enim succos, infusa, vel decocta in consistentiã coagulârunt, studiosè prius ab impuritate fæculenta (quod à veteribus neglectum fuit, uti liquet ex Dioscoridis operibus) clarificatione, aut colatura, & digestione depuravere, de quo pluribus ultima sectione hujus tractatus: Quin etiam qui priscos latuit, usu spiritus vini rectificati, Essentias resinas, & balsamicas extrahendi inventionem addiderunt.

Insuper cum hisce, ut in illis orientalibus plagis, quas Medici isti ut plurimum inhabitarunt, solis calor remissior sit, instrumenta quibus quovis Anni tempore, gradus Ignis ad harum præstantiorem præparationem securè servari possint, excogitârunt.

Nec tandem etiam hic acquiescere ijs visum fuit, explorandi nimirum avidis, ex quibusnam Mixti partibus, Essentiæ potissimum constarent; Vulcanum igitur in partem operis adsciverunt cujus ope spiritus, aquas, olea, tincturas balsamicas, resinas, sales, & diversa tartara segregarunt, quorũ plurima, ut antiquis dogmaticis nondum cognita fuerint, à nullo tamen sanæ mentis compote vituperari possunt.

Cap. IV.

De mirifico Essentiarum usu in Medicina.

HÆ sanè justo modo præparatæ levis momenti non æstimandæ sunt in Medicina.

Primò, cum ex divina benedictione uno verbo fiat, simplicibus ab initio quædā virtus indita fuerit, quæ non æqualiter per omnes mixti partes difusa existit, sed peculiaribus quibusdam ei virtuti recipiendæ, tanquam proprijs subjectis magis aptis, inhæret, fit ut mixtum partibus recrementitijs liberatum, nobiliorem naturam sortiatur.

Secundo, simplicia hoc extrahendi labore majorem digestionem subeunt, qua mediante cruditatem, quæ integris adhuc commixta existit, amittunt, ac consequenter corporibus humanis curandis aptiora redduntur.

Tertio, vi propria balsamica (quamvis haud cuncta ex æquo & similiter) longioris durationis evadunt, ut sine sacchari, aut mellis additione ad plures annos servari possint.

Quarto, ratione quantitatis in dosi, tum ad curationem morborum, tum mixturas medicinales, majore facilitate sumuntur.

Cum enim propositum fuerit apozema aliquod emolliens, digerens, aperiens, attenuans, aut incrassans, seu cujuslibet facultatis parare, nullo labore has essentias in ▽ destillata, vel appropriato quovis liquore dissolvere, & tantillo saccharo condire licet.

2. In confortantes etiā mixturas seu solidas seu liquidas apposité recipiuntur.

3. Ad Alexipharmacorum, in formæ Theriacæ vel Mithridatij, structuram, simplicibus vulgari modo in pulverem contritis præferendæ sunt.

4. Ad Tabulata seu morsellos, capiti, pectori, stomacho, hepati, lieni, renibus, convenientes, vicem suorum simplicium commodè subeunt.

5. Ad purgantes potiunculas, seu confectiones quæ specifica vi medicamentum ad partes expurgandas ducant, ejusq; malignas qualitates infringant, viscera deobstruant, humores alterent, & ad exitum disponant, hocq; peracto interiora roborent, sanguinē purificent hisce essentiis nil præsentius, aut utilius, quæ ejuscemodi operationum ergo, massis pilularum convenienter misceri possunt.

Cap. V.

De quibusnam simplicibus Essentia extrahantur.

QUamvis omnibus in universum simplicibus insint peculiares quędam, & nobiliores partes, in quib⁹ potissima medendi facultas consistat, nō tamen omnes huic operi ex æquo, sine discrimine subjiciuntur, sed singularem aptitudinem ad hoc requirunt, quales sunt omnis generis sumitates, corymbi, frondes, flores, folia, fructus, grana, radices, cortices, ligna, involucra fructuum, & omnis generis lignorum viridiū siccatorumve solidæ substantiæ, frigida vero, humida, viscida parū salis & sulphuris continentia, ad hoc opus utpotè cito corruptibilia minimè apta sunt; Cujus classis sunt Amygdalæ, pistacia, pignolę, triticum, & similis farinę fructus, vel semina, quæ nisi primū fluidū & corru-

corruptibile temperamentum, vulcani opera, cum solidiore & sicco mutarint, nihil ex iis titulo Essentiæ dignum elici potest, quod observatu dignum.

Cap. VI.

De menstruis ad extractionem Essentiarum requisitis, eorumque usu, & differentia.

QVemadmodum in pluribus vix tantum liquoris reperire est, quo tanquam appropriato essentiam rerum maximè arefactorum extrahere detur, duo præcipuè liquores in usu sunt, Aqua sc: fontana & spiritus vini, illa ad omnes substantias, quæ facilè solui possunt accomodabilis, hic verò extractioni partium resinosarum, quales in Iunipero, Cypresso, Quiaiaco, & variis radicibus, ac herbis manifestæ sunt, magis competit.

Nec tamen, vt multi imperiti opinantur, spiritum vini generalis menstrui loco habendum esse judico, Etenim illius opera nihil potest in substantiis, aqua simplici tantum evocari aptis, huius essentiæ obtineri; idque duplici ratione: Prima est, quod temperatorum simplicium qualitas huius usu imutetur, vel potius corrumpatur: Secunda, quod subtiliores & volatiles partes spiritui vini unitæ, evaporatione effugiant; & contra quæ spiritum vini sequuntur ▽ simplici non obediunt; licet improbare non ausim aquas destillatas ad florum simplicium essentias extrahendas adhiberi. Cæterum sicubi pura fontana sufficit; minus tamen pura, & clara ad manus sit, destillatione a terrestri fœculentiâ liberanda est. Ad quod opus licet etiam vinum, mulsa, cerevisia, & acetum quodammodò apta sint; tamen ob tartarum, aut viscidum quid substantiis eorundem commixtum; nisi, hoc aliquis ipsis extractis, singulari intentione, conjunctum exoptet, repudianda sunt. Quidam etiam aquas ad extractionem eligendas 🜔 Vitrioli, Salis, Sulphuris, Tartari, aut alio quopiam, è vegetalibus sale acuunt, de quo deinceps.

ESSENTIARVM VEGEtabilium Anatomes

Sectio II.

Præmissa in præcedente Sectione, rudi quadam, & universali manuductione, rem ipsam aggredi ordinis ratio postulat. Quomodo nimirum essentia ex floribus recentibus, herbis, fructibus, radicibus, corticibus, lignis, arte chemica elicienda sint. Licet vero etiam quorundam aridorum hac sectione negotium suscipiatur, id tamen, ubi eandem, quam recentes præparationem exigant, salua methodo fieri, existimandum est.

Cap. I.

De essentias, ex recentibus floribus, utpote Borraginis, laceæ, & aliorum succulentorum, extrahendi modo.

IMplere decet cucurbitam, floribus Borraginis, quantum fieri potest, arctè compressis, alembico cæco, qui exactè claudat, imposito, simul & fugis accuratè occlusis, ne, vel minimum transpirare possit; quod commodè loris, ex intestinis, vel vesicis bubulis paratis perfici potest, hæc enim aqua emolita, applicata, & indurata, firmiter instar glutinis adhærent. Cucurbitam, ad mediam altitu-

dinis partem, in Balneum demergere cõvenit aucto paulatim igne, eo tam caloris gradu, ut aqua non bulliat; donec flores, colore proprio spoliati, instar pulmenti collabascant. Ex refrigerata porro massa, linteo firmo, succus in vas vitreatum exprimatur.

Hic succus recentibus floribus, secunda vice, juxta præscriptum modum procedendo, denuò affundatur; qui demum albumine ovi, usitato depurandi more, commixtus, & cucurbitæ redditus, Balnei calore, per mediam horæ quadrantem, ebullire permittatur; donec fœcibus crassioribus supernatantibus, succus per manicam colatus, purus evadat. Hic modus, ei, qui per longam, in balneo digestionē, à Chemicis recepto, præferri debet; quo sæpè succi clari aut turbidi emergunt, aut partium lenientium, vel tartari sui utilis jacturam faciunt; quem essentiis conjunctum esse pręstat; ut pluribus, in Tartarologia nostra, deinceps docebo. Vltimo aquositas succi trāscolati, lento balnei vapore, evaporatione auferatur, ad mellis consistentiam, picis instar splendentem, persistente odore, & sapore integro. Hæc essentia refrigerata, in vase vitreo, tela emplastica, & duplici charta aut molli corio duplicato, occlusa asservatur.

Indefectu florum plurium, & ubi pauca huius essentiæ quantitas expetitur prima, & unica expressio sufficere potest.

Essentia hæc cor confortat, vitales spiritus recreat, sanguinem purificat, tetras ab atra bile fuligines, & insomnia terrifica coercet.

Dosis eius à ℈j ad ʒj in vino vel jusculo, decocto, aut liquore stillatitio.

CAP. II.

De Essentia florum Tunicæ rubeorum.

EX floribus hisce, saturato rubore, odore vegeto, ac multiplici folio conspicuis, nobilis essentia paratur: Et quidē ad priorem planè modum; nisi quod florum non ita pridem apertorum, quo tempore vivaciores sunt, & tempore sereno collectorum, resectis particulis albis, ℔ uni aquę fontanæ tantundem affundatur, in mortario lapideo contundatur, donec pulmenti consistentiam acquirat; Cæterū observato præcedenti, de Borragine, ordine essentiam obtinebis, colore, & odore delectabilem, 3. circiter annos vires suas conservantem. Animadversione dignum est, ne ferreis instrumentis, maximè, antequam in consistentiam redacta sit, tractetur; hac quippe ratione colorem amittit. Ad hanc normam, essentię, ex floribus Rosarum, nondum planè apertis, ex floribus Calendulæ, Cheiri, &c. qui tinctura, absque superflua humiditate abundant, elaborantur.

Potis est hæc essentia confortare caput, & sensus omnes ad ipsum hepar; contra vertiginem, syncopen, pestilentes, & malignas febres, medicamentum nobile est. Dosis eius à ℈j ad ʒß.

CAP. III.

De Essentia florum Violarum.

QVamvis huius essentiæ præparatio, sub priore, de floribus Borraginis processu contineatur: Operæ tamen pretium esse arbitratus sum, faciliorem eiusdem parandi modum exhibere: Floribus nimirum sereno tempore collectis, integris cum foliis viridibus, rejectis tantummodo

modo petiolis, s: q: aquæ in cucurbita affundatur, iique Balneo Mariæ, donec tincturam fundant coquantur, cuius expressio ut de Borraginis floribus habes, secūdo, recentibus floribus denuo Balneo Mariæ cocatur, & tandem ad aqueæ substantiæ exhalationem, leni igne coaguletur. Cærulei coloris est, ut vitro aut cochleari argenteo affricata, Saphyri tincturam inducant. Nec quicquam folia viridia hic officiunt, cum ▽ magis in violaceas partes agat; ut nec ipsa semina conjuncta; utpote quę humectādi, & refrigerādi virtute pollentia, medicamenti bonitati nihil detrahant: Quod etiam sirupus ex integris floribus, illi ex solis florū foliis decerptis parato, medendi dote par, si non superior cōvincit. Quod admonuisse sufficit, pro illis qui turbam famulitij, aut integras herbarum sarcinas non possident, ut hoc compendio non inutili utantur. Hic sirupus, modo frigido loco reponatur, colorem, & saporem genuinum, biennio conservat. Ad ipsum modum, infusio rosarum incarnatarum fieri solet.

Color verò hujus essentiæ, facultatibus cæteris salvis, vix dimidij anni spatio durat, ut & aliorum medicamentorum ex violis confectorum, colore fugiente, vires nihilominus integræ perennant.

Efficax est hæc essentia, in calidis pulmonum & pectoris affectibus, faucium raucedine, & dolore; tussi sicca, hepatis, & renum inflamatione; in lenienda humorum acrimonia per ureteres diffusa, nec non mitiganda bile vtraque, ejusque eductione commendabilis.

CAP. IV.

De Essentia Hyperici.

Herba Hypericonis vulgo nota est; eoque apud Medicos triviales, qui exoticis, & peregrinis, quam domi nascentibus cupidius inhiant, propemodum vilescit: Idcirco tamen reapse, virtuti eius ne hilum quidem decedit, qua vulnera, luxationes, ossium fracturas, & rupturas sanandi pollet: Interne vero adhibita, contra renum calculum, dysuriam, nervorum & articulorum affectus, verminationes ex ciborum corruptione ortas, ac venena insignis est; nec infimū in potionibus vulnerariis locum obtinet: Præterea insignē facultatem, imaginationes falsas, terrores, melancholiam, & intellectus depravationem corrigendi sortita est; quæ accidentia etiam, homines proba temperie præditos, & in quibus nullus manifestus excessus, humoris melancholici, quandoque subito instar fulminis die vel nocte corripiunt.

Nec si uspiam simplex aliquod reperire detur, quod ad veneficia abolenda valeat, ullo merito huic præferri potest; teste Theophrasto Paracelso, libro primo, de rebus naturalibus, capite quinto, de Perforata: Quod mihi ansam primò in similibus morbis, sanè, non sine stupendo effectu, eius periculum faciendi dedit; qui alias ad integri pharmacopolij aut pretiosissimorū, ex auro, argento, corallis, margaritis, lapidibus pretiosis & Betzoardicis magisteriorum, ut vix in aliis accidentibus præstantissimorum usum, fortè secutus non fuisset. Quod ab inexpertis non tantum difficile creditu, sed etiā explosione dignū haberi potest.

Acce-

Accedo ad præparationem hujus simplicis, in quo duas natura differentes partes reperio: Vnam in ▽ solubilem: Alteram dissimilem resinosam, & balsamicam: Qui itaque ambas expetit, sequentem processum imitetur;

℞. Gemarum, id est, florum hyperici nondum apertorum, cum ipsis foliis tenerioribus incisorum; his affundatur in cucurbita vitrea Spiritus vini, à summitatibus eiusdem herbæ siccis abstracti q:s: ad irrigationem, pistillo comprimendis; iisq; alembico cæco capaci imposito, & fugis probe obturatis, 2. integros ♂ miti B. calore, cuius contactum, manus temperata facile perferat, macerentur; Exin ex materia refrigerata liquor expressus, ad calorē fuscū declinans, ut clarior evadat, per manicam colетur, super residentiam depuretur, & convenienti porro B. calore Spiritu vini abstrahatur, ad consistentiam essentiæ competentem.

Nota, quod nec hoc, nec quodvis aliud infusum resinosæ substantiæ particeps, albumine ovi clarificare conveniat, hac n. via si non turbidius redditur, potiori saltem resinosæ substantiæ parte privatur.

Virtutes eius abundè supra enumeratæ sunt: Adde quod nullius alterius gummi aut resinæ, utpote quæ tota balsamica est additione indigeat: In rupturis vero, & luxationibus, admixtione aliarum rerum, ut in emplastri formam redigi possit, opus habet: Contra dysuriam, calculum, lumbricos, venena, & mentis aberrationem, in vino vel iusculo dissoluta, bis in die, sc. manè ante solis ortum & vesperi ante somnū exhibenda.

At si æger hanc, tanquam resinosam, & potiones turbantem fastidiat sequenti formâ liquoris, rubini instar pellucidi, uti liberum erit: ℞. Aquæ stilat: Hyperici ℔j. Essentiæ hujus in ea dissolvendæ ʒij: Sacchari ℥ij; toties per linteum coletur, donec clarescat, ciusque 3. vel 4. cochlearia manè, & serò exhibeantur.

In hac præparatione, resinosa quidem substantia, inter colandum, linteo adhæresсit; ea tamen pars, quæ in ▽ solubilis, & cujus vires, ad plures morbos satis efficaces deprehendi, hac ratione obtinetur. Cæterum essentia hæc ipsis floribus, aut oculis Hyperici siccatis ad Antidota magna multò convenientior est; ut etiam illa, quæ paratur ex centaurio minore, rosis, scordio, & cæteris quæ viridia passim, nobis occurrunt; hoc modo n. ipsa composita, altiorem virtutis gradum consequerentur; nisi obstaret nescio quæ stoliditas, ac vana religio eorum, quæ veterum inuentis addere criminis loco haberent; quod alioquin salva antiquorum authoritate, incrementum rei medicæ illustre adferre posset. Hi vero nullo modo, nisi ignavia, & fuga laboris meliora inquirendi, excusari possunt. Dosis huius essentiæ, in quavis medicamenti formula, à 10. vsque ad 30. grana offertur.

Cap. V.

De Modo extrahendi essentias, ex herbis viridibus, & inprimis ex Plantagine.

EST & ipsa Plantago nobilium herbarum, quæ ideo quod passim obviæ sint,

ſunt, vilipenduntur, haud poſtrema. Eſſentia eius vulgari iſthoc modo paratur. Succus expreſſus ex folijs Plantaginis latifolij; electis, & viridibus, ovi albumine depuratus per pannum colatur, ac porro ad mellis conſiſtentiam inſpiſſatur. Hac methodo ex cichorio, fumaria, acetoſa, & quibusvis aliis herbis ſucculentis, eſſentiæ educuntur. In prædicta eſſentia notatu dignus, animalium hepati prope ſimilis, & in aliis extractis nondum conſpectus color, occurrit; qui eſſentia in ▽ ſoluta & paucis ≏ Vitrioli guttis inſtillatis, in rubeſcentem, & ferè incarnatum colorem mutatur.

Vſus eius ad eoſdem affectus, ad quos à Botanicis herba ipſa commendatur: Cæterum ad inflamationes hepatis, & ſanguinis, prodeuntibus urinis luteis & rubente colore tinctis, ſubſiſtente ad fundum, materia ſpiſſa bolari, ad ardores item, & ulcera renum, ſphyncteris, veſicæ, gonorrhæam purulentam, & putidum mulierum cum exulceratione fluorem, hydropem, & vitia alterati hepatis, ex nimia vini ingurgitatione, urina quodammodo ſubſiſtente, & prædicto colore affecta, huius ſimplicis, quavis forma, præcipue vero eſſentiæ eius admirandas & plurium aliorum, quę ex operoſa hepaticorum congerie, concinantur, medicamentorum, præſtantiores vires eſſe, ipſa experientia magiſtra cognovi. Eius uſum 3. vel 4. dies continuatum, urinæ non modo in colore, ſed & quantitate mutatio conſequitur; & ſimul immoderata ſitis compeſcitur: Quod unicè omnibus hydropicis in votis habetur. Exiſtimo equidem, ſi ab ullo ſimplici, in hepatis ſubſtantia læſa, ab hoc præcipuè, præ omnibus aliis, auxilium exſpectandum eſſe. Quantum vero in chirurgia valeat, neminem artis huius peritum latere poteſt.

Doſis eſt à ʒß ad ʒj & amplius, pro natura ægrotantis, in propria ▽ ſtillatitia, aut hordei, vel brodio: Additione rarò opus eſt; ni placeat aliquot guttas ≏ vitrioli, cum portiuncula ſacchari jungere. Chirurgi hanc ad potiones vulnerarias, in ſauciato hepate, & renibus læſis expetunt.

CAP. VI.

De Eſſentia Centaurei minoris.

SVnt quidam, qui Galenum, Medicorum dogmaticorum principem, de Centaurei minoris facultatibus, integrum libellum ſcripſiſſe autumant: Eius vero eſſentiæ parandæ modum, Dioſcorides tradidit: Et talem quidem ipſe ſequor.

℞. Huius folia cum floribus, dum maximè turgent, decerpta & contuſa & ſ: q: ▽ madefacta, in cucurbita, alembico cæco munita, per 24. horas B calori maceranda impono; ex iis porro ſuccum expreſſum, & albumine ovi clarificatum, ad conſiſtentiam, ut de aliis dictum, evaporatione redigo. Hoc modo, ex Veronica, Verbena, Piloſella, Agrimonia, & cæteris herbis minus ſucculentis, eſſentiæ extrahuntur: Quarum majorem, ſi quis copiam deſiderat, ei infuſiones aliquoties repetere, vel una vice, aliquot cucurbitas replere licet.

Potens est in hepatis, & lienis obstructionibus, ictero, sanguine corrupto, hydrope, mensium suppressione, venenis frigidis, & lumbricis; præcipuè contra prolixas & implicatas, à bile, & viscida pituita febres, harum materiam promptè educendo efficax est; eoque amplius laudatur, quod viscerum oppilationes tollere, putredini resistere, & membra corroborare potis sit; quibus scopis, ejusmodi cura fere completur. Dosis eius à 10. ad 30. grana, in massa pilularum, vel liquoribus appropriatis.

Cap. VII.

De Essentiis in genere ex fructibus.

Sveci ex fructibus, sc. vuis, cerasis, pomis, sambuci baccis recens expressi & decocti à Medicis Sapæ vocantur: Quarum parandi modus, non modo Pharmacopæis cognitus, sed etiam lippis & tonsoribus usu innotuerunt easque tum in cibum, tum ægritudinum curationes adhibere edocti sunt. Has tamen ex classe essentiarum relegandas esse non iudico; ideo quod potiorem suorum simplicium substantiam contineant; Vulgarem tamen modum minimè probo; cujus error tum in clarificatione, tum coctione, manifestus est; quoniam nihil de fœculenta substantia, expressione collecta separatur; vnde hæ sapæ crassæ, & tenaces existunt: Secundo in vasis cupreis, quorum virorem aliqui succi facilè imbibunt, valido igne percoquunt: Contra ac Chemici faciunt, qui hos probè clarificatos, leniore igne inspissare solent.

Cap. VIII.

De Essentia Tamarindorum.

Fructus Tamarindorum, à peregrinis regionibus ad nos delatus, plurimo usui in re medica destinatus, & vulgò cognitus est: Cuius essentia sequenti modo paratur:

℞. Fructus Tamarindorum ℔ ℥. vel quatuor, recentioris nimirum (qui colore fusco & splendente, sapore vero instar pomorum Citri acidulo, intermixtis filamentis, & ex granis durioribus arridet; his n. notis non præsentibus, fraudis, & alienæ mixturæ suspicione carere nequit) huic in patina vitrea, tantum aquæ calentis affundatur, ut pulmenti instar, liquidum evadat, ac cochleari ligneo agitetur, donec villis, & granis subsidentibus, caro acida, aquæ penitus commixta separari, ac demum percolata, & adjectis aliquot albuminibus ovorum, in cucurbita, alembico cæco munita, 3. vel 4. horas, bullientis aquæ fervore macerari possit; & hoc peracto, iterum per pannum, levi aliqua expressione percolata, leni denique calore, in patinis vitreis, ad mellis consistentiam evaporet.

Vires: Ad febres ardentes, malignas, ac etiam biliosas intermittentes, quarum fervorem mitigat, nec non effervescentias, ac sanguinis ebullitiones comprimit, eumque fuligine adustorum humorum liberat, putredinem corrigit, sitim sedat, facultates naturales fulcit

fulcit, & spiritus vitales recreat, biliosam congeriem per alvum, & urinam subducit, prodest in affectu scorbutico, & omni fœditate cutis, à biliosis, adustis, & salsis humoribus; vtpotè scabie, prurigine, impetigine, pustulis curandis excellit.

Potus admodum salutaris, in gratiam ægrotantium, ut sequitur paratur:

℞. Nimirum mensura una cum dimidia lactis caprini, cui in ▽ bulliente ℥j, hujus essentiæ in ▽ cichorei dissoluta, ad separationem caseosæ substantiæ infunditur, eaque demum colata, & albumine ovi depurata, particula sacchari temperati, & corticibus citri temperatur: Variè autem cum variis, pro solertis Medici judicio medicamentis, misceri potest. Dosis à ʒß ad ʒj aut ʒjß.

Cap. IX.

De Essentia fructus rubildæi.

Levi opera, hujus succus probè clarificatus, ut rubinum colore referat, ad sæpius repetitam consistentiam coagulatur; eodem modo, quo fragorum, mororum, granorum Sambuci, ebuli, & aliorum fructuum succulentorum inspissatio peragitur. Colore, odore, & sapore commendabilis est, in morbis calidis Zulapius mixta.

Cap. X.

De Essentia granorum Alkekengi.

Coquantur grana Halicacabi, s: q: ▽, eorumque decoctum expressum, clarificatum, eodem modo, quo Dactylorum jujubum, sebesten, & passularum minorum inspissatur.

Specifica est in calculo pellendo; Exhibetur à ʒß ad ʒij, in jusculo carnis, aut alio decocto conueniente.

Cap. XI.

De Essentia Myrobalanorum.

Myrobalanorum fructus, eorumque 5. generum, colore, & magnitudine differentium, prunis propemodum similes, suis quoque nominibus distinctos, nobis India suppeditat. Ad purgandum sanguinem, & corporis habitum vitioso humore refertum, magnoperè valent; diversi diversos tamen humores ciendo: Nimirum aliqui phlegma, alij flavam, vel atram, pituitam salsam, aut mixtos humores, denique partes nobiles, cum earundem facultatibus conservant. Hinc etiam antiquitus, à Medicis in pretio habiti fuere & ad præcipuas confectiones, ac pilularum massas contra fixas morborum radices, ac sanguinis corruptionem inventas, præ aliis ferè, requisiti sunt. Plurimi Medici ea in sententia versantur, hos antequam ad nos perveniant, indurati, & exsiccati, purgandi facultate, si non ex toto, majore saltem ex parte exutos esse; ac vim adstringendi potius, quam laxandi in iis dominari; ut eius sapor acerbus, & stipticus testatur, præsertim citrinorum; quibus vix aliud hujusce qualitatis respectu præferendum: Hinc rarò illis solis, sed aliis mixtis catharsis instituitur. Vtut se res habeat;

ijque purgandi vi parum valeant; experientia certè constat, hosce materiam peccantem alterandi virtute pollere, & purgantia ad certos humores dirigere, ac moderari posse. Sequitur processus talis. Myrobalanis confractis & grosso modo pulverisatis, demptis, ac rejectis nucleis, in cucurbita, aqua fontana, vel quævis alia ex destillatis conveniens q. s. ad extrahendam eorum substantiam, affundatur & leni B. calore cœco imposito 5 dies digerantur: Succus expressus, colatus, clarificatus, in concha vitrea, ad consistentiam lentè inspissetur cavendo interim eum ferrea spatula tangere. Huius essentiæ virtutes, cui placuerit, ex ipsius fructu, apud diversos authores descripto, colligere licet.

Vsus: Potest essentia hæc, quibuslibet compositis; utpote Electuariis, Pilulis, Morsellis misceri. Vnũ hoc notandũ; præstare hanc, cum præter stipticam facultatem, insigni acrimonia excellat, semper emollientibus mixtam exhibere. Turpiter vero hallucinantur ij qui has essentias, correctionis igitur, sero lactis extrahunt, obcrassam, lentam, & caseosam substantiam, illi conjunctam, qua tẽporis progressu olidas ac rancidas reddit; vnde illis plus detrimenti, quam commodi accedit: Nec illi errore eximuntur, qui succum pomorum dulcium, in hunc usum exigunt; siquidem eo modo compositum fit; & pars, quæ de succo pomorum inspissatur, illam de Myrobalanis, longè excedit: Consultum ergo potius, illam simplici forma elaboratam, sub ipsum usum additione aliarum rerum corrigere. Dosis eius à ℈j ad ʒß.

Cap. XII.

De Essentia Pomorum dulcium.

Etiam hic fructus, in foro medico, ob virtutes suas, locum obtinet, quandoquidem ad affectus melancholicos celebris est; quorum causa etiam, Sirupus ille Regis Sabor inventus est: Cui ob lenientem, & suavem temperamenti qualitatem essentiam hanc præferendam iudico.

℞. Succi pomorum dulcium, redolentium, loco aprico natorum & aut residentia, aut colatura, seu per aliquos horas, Balneo Mariæ bulliente depurati; cujus beneficio, crassum à claro, & subtili sequestratur, ut facilè filtratione, separari possit: Qui porro ad modum aliarum essentiarum, lento igne inspissatur. Hæc essentia colore pellucido, subfusco, & sapore admodum grato adblanditur & qualitas flatulenta, quæ omnibus fructibus horariis inest, hoc modo consumitur.

Ad cuius exempli imitationem, ex omnibus fructibus succulentis, essentiæ extrahuntur; exceptis illis succis acidis Berberum, Malorum Citri, Limonum, Granatorum, quos quantumvis moderato calore, coagulare quis tentet, aut coloris jacturam, aut saporis gratię in amarum mutationem faciat, necessum est: Quocirca ad sirupos, aut gelatinas conficiendas aptiores sunt.

Cap. III.

De Essentia Scortzonera.

Radix hæc ob nobiles suas qualitates magni fit: subamara, & adstringen

gens masticando percipitur: calidis æque, ac frigidis morbis commoda: Cordis imbecillitati, contra venena, & pestiferos insultus opitulatur: Obstructiones partium principum evincit, simul putredinem humorum coercendo, ac superfluam ex massa sanguinis impuritatem, partim per urinæ ductus, partim per sudorem, aut insensilem transpirationem evacuando. Sequitur nunc essentiæ præparatio.

℞. Radicis Scortzoneræ, nec nimis siccæ, nec nimis recentis, & crudæ, in taleolos concisæ ℔ j; quæ, aquæ fontanæ ℔ vj affusis, Balneum Mariæ fervente 8. horis maceratur: Exin ejus decoctum, expressum, ovorum albumine clarificatum, per pannum colatum (quod ad nauseam fere, in aliarum præparatione, sæpe inculcatum est) tandem coagulatur: Ipsum colatum in vitro, aureum colorem repræsentat.

Dosis ejus à ℈j ad ʒj, per se, vel aquis destillatis, liquori, aut mixturæ alicui juncta: Ceterum ad mensuram unam potus ordinarij ægrotantium, ʒj sufficit: Magnis viribus prædita est ad venenatam, & contagiosam luem, febres tertianas, & quartanas ex humorum putrefactione resultantes, Cachexiam, hydropem, morbum gallicum, aliosq; affectus corrigendos. Ad præscriptam normam, essentiæ radicis Tormentillæ, Ononidis, Cichorei, Petroselini, Sarzaparillæ, Chinæ parandæ veniunt.

CAP. XIV.

De essentia Glycyrrhizæ.

HÆc radix familiare, & cum hominis temperamento maximè conveniens medicamentum est: præter insignem dulcedinem, humectandi, mollificandi, & blandè abstergendi facultate, raucedinem, asperitatem, & erosionem faucium, pulmonum, pectoris, stomachi, intestinorum, renum, vreterum, sphyncteris vesicæ, membri virilis, omniumq; cavitatum, corporis humani, ab acrium, & salsorum humorum decubitu, modo catenus penetrare possit, bellè demulcere assolet: Varijs inde symptomatibus exortis, tussi nempe, suspirijs, astmati, urinæ suppressioni à calculo, gonorrhææ, & renum impuritati oppidò auxiliatur: Hinc varia, solida, & liquida forma, per se, aut aliis mixta, in usum venit: Cum vero aliquibus suspecta sit, quod ventriculi vim retentricem exsolvat; Medici prudentis & circumspecti est, usum, & dosin moderari, adhibita consideratione temporis, & habitus patientis. Sequitur essentia

Radicis Glycyrrhizæ recentis, ... & in taleolas minutas concisæ ℔ j, affusa mensura una & semis aquæ fontanæ mediocri B calore, per 24. horas maceretur: Si nobilius medicamentum quis expetit, infusum hoc, sine expressione decantatum, alteri ℔ recentis Glycyrrhizæ, in omnibus ut prius procedendo affundat & ut sæpius hactenus docui, ad talem massam redigat, ut pilulæ propemodum ex ea formari possint. Nota, hoc infusum clarificatione, per ovorum albumina, non indigere. Omnibus in universum affectibus, quibus alias succus Glycyrrhizæ competit, hæc essentia tutior est, & commodior.

Cap. XV.

De duplici essentia ex ligno Quajaco parabili.

OB utilitatem quidem in usu medico, hoc lignum, sanctum vocari meruit; nihilominus sine ratione, & methodo usurpatum, propter exsuperantem siccam, calidam & acrem qualitatem, damnum afferre potest: Et ut exterior ligni facies, alba, lævis, & arida, interior vero subnigricans, gravis, pinguis, & crassa conspicitur, ita duplices reapse differentes substantiæ, prima ▽, altera instar resinæ, oleo solubilis, sequenti modo extrahuntur:

Rasuræ ligni totius ℔ iij, in vesica stanno obducta, aquæ fontanæ sex mensuræ affundantur, & alembico cum refrigeratorio apposito, destillatio per 24. horas continuetur; aqua quæ promanavit sæpe iterum per canalem vesicæ infusa; aut rasura hæc, si laboris non pigeat, in cucurbita forti B fervore per 3. ♂ macerari potest: Hinc infusum albumine ovi clarificatum, in essentiam condensetur. Est ejusdem cum decocto communi usus, in potu ordinario, brodio carnis, vino, seu cerevisia dissoluta, & exhibita; quam cum aliis essentiis refrigerantibus, pro varia humorum, & corporis constitutione, ac diverso Medici scopo, miscere, & temperare convenit. Dosis pro ciendo sudore, à ʒß ad ʒiß, eadem vero proportio ad duas mensuras potus ordinarij convenit.

Alterius parandi modus hic est, quem in extractione florum hyperici videre est. Scilicet hujus ligni parti interiori, nigricanti, & subpingui, s. q. spiritus vini affunditur, in B macerando, donec saturato colore tinctus, porro à parte resinosa, quæ essentia ipsamet est; separari possit: Vehementi acrimonia, linguam ferit: Eius usum internum nondum tentavi, non tamen dubito, quin tamen is tutus sit, nihil dubito; dummodo in forma boli, convenienti vehiculo jungatur, externè vero in emplastris & unguentis, ad ulcera venerea, tophos, & gummosos tumores quippe quos valide abstergere, siccare, & resolvere potis est., mihi admodum familiaris existit. Idem operandi modus, ex omnibus lignis extrahendi, una hac distinctione facta, quibus ▽ simplex, & quibus spiritus vini conveniat, observandus est.

Cap. XVI.

De fæcula Aronis extrahenda.

EX aliquot radicibus, farinacea quędam substantia separatur, quæ quod sponte more fæcum, in aliis liquoribus, ad fundum secedat, hac appellatione venit; nihilominus tanquam extractũ quoddam, suum in Medicina locum obtinet: Hic primo loco processum de fæcula Aronis, ut sequitur, trado.

Tempore vernali, mense Martio aut Aprili majoris, seu minoris Aronis radices, exteriore cortice liberatæ, in mortario lapideo conquassentur; dein affusa quantitate aquæ, ut pulmentum crassitie æquet, & sacculo conclusæ prælo exprimantur in ollam vitreatam; Remanentiæ, ut prius iterum cum ▽, contundantur: Expressum (opus hoc toties repetatur, quoad, amygdalinum lac, colore referat)

rat) in aliam ollam probè tectam reponatur: farinacea substantia, intra biduum, in fundo collecta, aqua per inclinationem separata, vitro inducitur, ad modum margaritarum, aut corrallorum præparatorum, & loco congruo anemio exsiccari permittatur. Ita fæculæ paratæ sunt, quæ ex prima, & secunda expressione, candidæ instar nivis, subsequentes vero, grisei coloris, ferè conspiciuntur. Sic ex radice Serpentariæ, fæculæ colliguntur. Ari qualitas calida, sicca, & acerrima est; quamvis primo linguæ contactu dulcedinem præferat, tandem exurentem vim, qualem vix piper hispanicum obtinet, exserrere solet; imo manibus tractatum, non minus, quam Tithymalus, aut Ranunculus, exulceratione vesicas inducit: Cæterum maligna, & virosa affectione caret: dicitur Teutonibus Zingiber germanicum, quod quidem calore æmulatur, acrimonia vero superat; qua debita præparatione liberatum, illustre medicamentum evadit, ad dissolvendum tenacem, & glutinosum humorē tartaro permixtum, & inde natos morbos, tussim videlicet, orthopnæā, obstructiones viscerum à crassa pituita, febres quotidianas, ut & tertianas spurias, ac prolixas, quarum fomes, ex bile crassa, cum viscido phlegmate diutius subsistit, urinam movet, ureteres, nec non uterum à limosa frigida colluvie purgat, menses ducit, & in conjugalem amplexum segniores excitat, pestem, & malignitatem arcet, stomachum flatibus & pituita infarctum extergit: Qua ratione Quercetanus, Arum in Tragea quadam stomachali, & pluribus aliis compositionibus, ut videre est, in pharmacopœa dogmaticorum restituta, summopere extollit. Summatim omnibus affectibus, ad quos alias ipsum Arum commendatur, ob qualitatem acriorem depositam, fæculæ aptiores existunt, inprimis ad expectorationem lentæ, & pectus gravantis pituitæ: nec non purgantibus mixtæ, ad thoracem, ventriculum, mesenterium, & intestina, sine molestia mundificanda, ipso ferè Agarico trochiscato præstant. Dosis ejus ℈j plus minus pro re nata.

Cap. XVII.

De Extractione fæculæ ex Brionia.

Vix locus patet in Germania, in quo radix Brionia non se offerat, odore & sapore valde ingrata; bilem cum pituita, & sero non sine molestia exturbat: fæculæ ex hac hunc in modum fiunt; Radici Brioniæ, ut supra in Aronis præparatione, contriti parum 🜄 Melissæ affunditur in olla vitreata, liquore paucis post horis separato, in fundo, fæcula nivei coloris reperta, & exsiccata in usum asservatur.

Hac præparatione Brionia, qua odorem, qua saporē gratior evadit, servata facultate detergente, qualis radicis Aronis est, adeo ut etiam in morbis pectoris & aliarum partium, ex viscosa congerie productis, epilepsia item & suffocatione uteri per se vel cum dosis eadem quæ fæculæ Aronis: Eadem methodo; ex omnibus radicibus v.g. liliorum alborum, pæoniæ, quæ farinacea substantia præditæ sunt, fæculæ extrahi possunt eiusdem cum ipsismet radicibus virtutis, facilioris vero, & tutioris usus.

ESSEN-

ESSENTIARUM VEGETABILium, Anatomes

SECTIO III.

Agitur hac sectione, de ratione exsiccandi, & conservandi simplicia, quæ aliter in usum ducenda non sint; nec non de differentia recentium & arefactorum; demum de methodo essentiarum parandarum, exsiccis, odoriferis, calidioribus, ac aromaticis simplicibus.

CAP. I.

De modo exsiccandi, & conservandi simplicia.

NEcessaria est hæc inventio, quandoquidem per totius anni decursum, viridium copia non detur, & putridorum usus abominandus sit; restat, ut in iis exsiccandis opera navetur; sine qua etiam nobilissimis aromatibus, quæ nobis peregrinæ regiones suppeditant, carere cogeremur. Quanta vero pharmacopæorum quorundam, qui vix nomen, & offam merentur (excipio artis peritos & industrios quos hæc nullo modo tangunt) supina in hoc negligentia sit, nemini non constare arbitror; quorundam dico, qui herbas collectas, in tabulato aliquo, superioris contignationis, catis & muribus permingendas, araneis item, & muscis, ac omnibus sordibus pulverulentis conspurcandas exponunt; nihil minus curantes, utrum sole, vel umbra, udo, vel sicco aëre afficiantur, unde nativæ qualitatis magnam mutationem, ne dicam, corruptionem patiuntur: Has porro in saccos, vel scatulas rimarum plenas, per quas aer humidior subeat, recondunt, aut fasciculorum forma, in conclavi aliquo, situ, & fætore pleno, suspendunt; unde effectu, exoptato, & Medici, & ægroti defraudantur.

Quandoquidem igitur, ad exsiccandi commoditatem hanc, solis efficacia aut aeris puritas, septentrionalibus hisce plagis, non ubique sufficiens; nihil commodius erit quam in hypocausto calido, in quo circumcirca, 6. circiter pedes, distantia sustentacula, parietibus affixa, quibus tabulata innitantur, per medium, aut linteamine crudo, aut viminibus, cribri forma intertexta sint ac super iis, eodem caloris gradu, singulis decem horis, herbas vertendo exsiccare. Quomodo ritè exsiccatæ, ut etiam intra digitos conteri possint, in ampullis vitreis aut urceolis transylvanicis, mundis, & siccis, corio, & subere probè obturatis, reponuntur. Hac industria Rosas incarnatas, & rubras, quæ facilè alioquin primam faciem mutant, per plures menses, odore, & colore integerrimas; flores item Malvæ, colore cum violis certantes conservavi. Ita nimirum omnes herbæ, cortices, radices, ex his crassiores in taleolas concisæ, viribus diu valentes, & ab aëre qui iis maximè infestus, situm, ac fere putredinem adfert, immunes redduntur. Observandum quin etiam, quandocunque farragine herbarum, exhalationibus stuffa nimis repleatur, ijs per apertum ostium, aut fenestram patentem exitum deberi, nec calorem vehementiorem convenire, quo simplicia, præsertim pinguiora proprio humido quasi effervescentia, nativa qualitate, & tinctura spoliantur; nec sine damno remitt;

initii, siquidem vapor, ex illius remissione, condensatus, denuo herbis incumbens, & aliena qualitate eas imbuens harum colorem corrumpit. Si cui herbarum siccatarum copia nullo usui sit, aut is hypocausto tali careat, ergastulum aliquod ex ligno constructum, suppositis in fornace carbonibus sulphureo foetore liberatis, ad hunc usum accommodare poterit.

Cap. II.

Quid herbarum viribus exsiccatio detrahat, vel addat.

QUandoquidem per hanc, simplicia cuncta siccius, & calidius cum adstrictione quadam, temperamentum sortiantur; dubium an non sic quoque propriarum virium jacturam patiantur: Quod hac ratione tollitur: Nempè hæc persistentibus partibus essentialibus integris, quas in prima elementorum mixtione, ex naturæ decreto, ut in primo capite, primæ sectionis docui, consecutæ sunt nullam facultatum labefactationem pati posse; has vero omnes in ritè exsiccatis, nec ætate, aut proprij humoris putredine confectis periisse nullis argumentis quisquam probare potest; id enim humidum, quod exsiccando consumptum est, substantiale, & proprium non fuit sed superfluum, & excrementitium, utpote alimenti ex terra hausti, residuum quid, plenum adhuc flatulenta cruditate, prius vero, & nativum, cum cæteris substantiis elementaribus genuinis, & illæsis, in exsiccatis, superesse ipsius Vulcani operatione convincimus; ac consequenter eorundem vires incorruptas consistere. Quemadmodum enim frumentum moderatè siccatum, facultatem nutriendi nihilo secius servat; ita virtutes, calidorum, siccorum, maxime odoriferorum simplicium, superflua, qua obtundebantur, humiditate, tanquam compedibus liberatæ, conspicuæ magis, & evidentiores fiunt; paucis illis, iisque non magni momenti exceptis, ob vim laxantem, actualem humiditatem, & refrigerandi virtutem expetitis. Cæterum, quamvis simplicia sicca, fere ad compositiones requirantur, recentibus tamen in essentiarum confectione potior locus, & pretium existit.

Cap. III.

Quid in extractione essentiarum, ex calfacientibus, tenuis, & odoræ substantiæ vegetabilibus observandum.

SImplicia odorifera, ut plurimum calida, & penetrantia, partibus aeriis, spirituosis, & sulphureis refertæ sunt, quæ à terrestri concretione, actione ignis operante, evaporando facile separantur: adeo ut in horum extractione, decoctione, infusione, quin subtilioris, & spirituosæ partis quidpiam, in auras evolet, ac sic harmonia partium substantialium immutetur, difficulter impediri possit cujus dissolutioni sicca, quam viridia, magis obnoxia sunt. Quandoquidem in illis partes spirituosæ, & crassitie humoris liberæ magis attenuatæ, & penetrantiores existant; sequitur eas, actione ignis accedente, celerius moveri, & volatilitate sua

cepsſeparatur, mediante qua omnia ſimplicia, reſinoſæ ſubſtantiæ expertia extrahuntur.

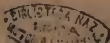
Cæterum odorata calida, ut & Majorana, Meliſſa, Baſilicum, Thymus, Roſmarinum, Salvia, Dictamnus Creticus, Origanũ Creticũ, Mentha moſchatina, Schœnanthum, Scordium, Folium Indicum; & ſimilia in eſſentiam, eundem ad modum, elaboranda ſunt, etſi conſiſtentiam, neq; æqualem, neque tam ſolidam, ut Abſynthium conſequi poſſunt.

Eaſdem quas Abſynthium vires, hujus eſſentia continet; præcipuè in pilulis, emplaſtris, unguentis, roborando ſtomacho dicatis; contra peſtem, & lumbricos plurimùm valet: Quoad cætera viribus cum Aloë, propemodum convenit; in purganda bile, & pituita abſtergenda, ſomno alliciendo quoque expediens, quamvis calida, & ſicca, contra antiquorum erroneam opinionem, qui huius potentiæ medicamenta, ſine diſcrimine frigida eſſe docuerunt.

CAP. V.

De eſſentia Roſarum rubrarum.

ESſentia hæc à Chemicis vulgò tinctura Roſarum vocatur, ſed propria conſto ſententia, & hujuſcemodi extracta, cujuſcunq; coloris ſint, eſſentias voco, nam ſi in his caloris ratio habenda eſſet, omnes eſſentiæ tincturæ nomine venirent, cum pleruumque aut ſaturatam rubedinem aut praſſinũ, fuſcum ex viridi flaveſcentem, nigricantem, aut quemvis alium colorem repræſentent. Quidam ad hanc extractionem ▽ ſpiritu vitrioli acuata, ita eam melius perfici credentes, quod nullius eſt momenti; ſiquidem hac color tantummodò exaltatur, extractione nihilo meliore ſequente, quod experiri facilis labor, communi ſc. infuſo, vel decocto roſarum rubrarum, aliquot guttulæ ſpiritus vitrioli, ſulphuris, ſalis nitri, inſtillatæ ſimilẽ colorem conciliabunt; quo modo ipſa conſerva carmeſino colore tingitur: Quod nec muliercculis ignotũ eſt, floribus enim caryophyllorum, & roſarum arefactis, ſimilibus ſalinis ſpiritibus revocant, quia etiam charta cærulea & flores huius coloris, cum horum aſperſione, cum rubro permutare ſolent; nec etiam de Gallarum eſſentia eſt, nigredo illa, quæ vitrioli additione, in eius extractione, per aquam ſimplicem inſtituta exoritur, quales accidentales rerum mutationes, admixtione aliorum, in chemicis operibus, nõ infrequentes occurrunt, ut in tractatu meo de ſeptẽ Planetis terreſtribus planum faciam: Quem tamen errorem, quo ſæpiſſimè turpiter labuntur, rudiores Spagyri ſibi remonſtrari ægrè ferunt. Poſito vero, non conceſſo; horum ſpirituum additione extractionem promoveri, reſtat tamen dubium, utrum hi ſpiritus, qui inſeparabiliter cum eſſentijs cohærent, earundem naturæ conveniant; ſic nec eſſentia Roſarũ aut quævis alia victriolata ſimplex nominari poteſt: Intereſt enim, has in ſimpliciſſima ſua, quantum quidem per artem licet, ſubſtantia obtinere; cui vero alterius intentionis ergo, ſpiritum vitrioli jungere viſum eſt, ſub ipſum exhibendi tempus, commodius id facere licet. Ejus autem parandæ modus mihi uſitatus talis



est; Rosarum rubrarum, relectis unguibus, seu parte flavescente, minutim concisarum ℥ij affundatur aqua Rosarum, aut hujus defectu aqua fontana destillata, & in Balneo Mariæ, 6. horis maceratæ exprimantur, quibus rejectis, in hoc ipso liquore expresso, recentes bis vel ter denuo infundantur; colatum porro albumine ovorum clarificatum coagulatur. Hæc essentia colore rubens, omnibus affectibus, ad quos ipsæ rosæ conveniunt, peridonea est. Sic ex Salviæ, Rorismarini, Cheiri, Jasmini, & caryophyllorum floribus, essentiæ extrahuntur. Dosis à ℈j ad ʒj cum vehiculo congruo.

Cap. VI.

De essentia Croci.

Crocus, ubique gentium, ad rem cibariam adhiberi solitus, nihilominus in Classe nobilium simplicium, quæ vitali robori addere possunt, numeratur, adeò, ut haud immeritò, aurum vegetabile vocetur. Essentia cjus extrahitur aqua Rosarum, aut Naphthæ, & ne muccagine, quæ infusioni tali commixta manet, eam temporis progressu rancidam reddat, ovi albumine clarificatur, & ad mellis consistentiã inspissatur. Hanc pellucida rubedine, blandientem, essentiæ cum spiritu vini paratæ, præferendam judico: quæ intus, & extus adhibita, ipsius integri croci vice fungitur, & à gr. j ad vj in congruis liquoribus propinatur.

❧ (o) ❧

Cap. VII.

De Extractione essentiæ, ex Caryophyllis, ac aliis aromatibus.

Quamvis essentiæ aromatum, quam reliquorum simplicium rariores sint, quod in pulverem comminuta, & in compositis, & per se adhibita satis efficacia sint; ordinis tamen ratio has præterire non permittit. Caryophyllorũ ℥ij affusis aquæ destillatæ ℥xij & spiritus vini ℥iiß, Balnei Mariæ calore, in cucurbita probè conclusæ, 24 horis macerantur: Infusum porro colatum expressum per residentiam depuratur ac liquor ad tertias Balnei Mariæ abstrahitur, qui ad aliorum Caryophyllorum extractionem; aut alia quædam, siquidem sapor efficaciã superesse arguit asservatur, & id quod restat, in concha ad consistentiam redigitur. Sic ex Cinamomo, Galanga, Zingibere, Pipere longo, & rotundo, Cardamomo, Calamo odorato, Granis paradisi, Spica indica, Zedoaria, & cæteris aromatibus extractiones institui possunt. Causa, cur spiritus vini aquæ jungatur, hæc est, quod præter bonam partem essentiæ in 🜄 solubilis, alia resinosa supersit, quæ non nisi spiritu vini (cuius quantitas pro copia, ejusccmodi substantiæ, augeri, vel minui debet) commodè educi potest. Ad morsellos, tabulata, pillularum massas minore quam pulveres quantitate appositè adhibentur, nec non in epithemata, unguenta, balsama, emplastra, quæ contra cordis, stomachi & uteri imbecillitatem externè imponuntur, utiliter recipiuntur.

Cap. VIII.

De Essentia corticis Citri.

FLavedo corticis Citri pulverisata, affusa aqua fontana 24. horas Balneo Mariæ bulliente maceratur, infusum colatum, & albumine ovi clarificatum inspissatur more solito, quemadmodum è corticibus Limonum, & Aurantiarum, extractiones fieri solent. Dosis à ℈ß ad ℈j.

Cap. IX.

De Essentia radicis Angelicæ.

DOtata est hæc radix*, substantia aromatica, & resinosa, quapropter eius essentia ad normam paulo ante Capite septimo traditam paranda; aliarum similis qualitatis, ac ferè veneno repugnantium radicum modo; ut sunt, radix Imperatoriæ, Valerianæ, Carlinæ, Petasitidis, Aristolochiæ, Gentianæ; quarum essentiæ haud difficili opera extrahuntur.

Cap. X.

De Essentia resinosa ligni Aloes.

NObile hoc lignum, inter cordialia primatum obtinet, & dolendum eius non nisi parva segmenta, ad nos deferri. Reperiuntur imperiti pharmacopolæ, qui speciem ligni ponderosi, & nigricantis, in longa, & lævia frusta * dissecti, sine aromatico odore, & sapore, ingrato fumo, mox igne in cinerem fatiscentis, pro vero Xyloaloe (post habitis parvis, de genuino segmentis, quæ essentiæ parandæ admodum conveniunt) pharmacis miscent; quod Materialistis sic vocatis quidem in lucrum; pharmacopœis autem in dedecus, ægrisque in damnum redundat. Essentiæ parandæ processus talis est: Pulveris ligni Aloes optimi (NB. dum in pulverem conteritur, aqua rosarum, ne dissipetur, subinde aspergitur) colore sc. ex atro fusci, sapore amari, ponderosi, in igne pinguedinem picis instar exsudantis, & difficulter in cinerem, convertibilis, odoremque gratum, & aromaticum exspirantis, ℔j. in cucurbita satis magna, & alembico cœco munita, Spiritus Vini optimè rectificati ℔vj. affunduntur, ac moderato calore sine ebullitione, ne vitrum in frustra dissiliat, aliquoties interim agitando, per ♂ 3. macerentur, liquor refrigeratus alia cucurbita exceptus, rejectis fæcibus, & addita aquæ rosarum ℔j. per Balneum Mariæ, igne lentissimo destillatur, donec spiritus phlogistici omnes exiverint; qui ad usum corroborantem, vel aliam extractionem servari potest; Residuo vero in concha vitrea reposito, cum reliquo cucurbitæ adhærescente, spatula lignea abacto, resina ad fundum separatur, quæ aqua Rosarum, ut odore Spiritus Vini liberetur, aliquoties elota, lenissimo igne, ad debitam consistentiam cogitur, ex qua trochisci formari possint, in vase firmo optimè clauso servandi. Pulvis ligni ab extractione relictus, etiam carbonibus impositus, vi odorifera exutus deprehenditur, quantulacunque vero superest, Spiritu vini abstracto, facile extrahitur. Simili modo, essentias resinosas, ex ligno cupressi, & santali albi, essentiæ resinosæ extrahuntur.

Hæc resinosa essentia, colore Ambræ nigræ, vel Padano similis est, sapore

regione, luxuriantis, ſuccus expreſſus: Nunc etiam paſſim in Europa, induſtria ſagacium Botanicorum colitur. Succus hic condenſatus, eſſentiæ rationem obtinet, quandoquidem totius ſimplicis, præcipuas balſamicas partes includit; quo medici ante aliquot centenos annos uſi, & in hodiernum vſque diem, moderni, cum fructu vtuntur. Cæterum hic purus exiſtens, nulla alia præparatione indiget: Ob fraudem vero, & mangoniam à Turcis, Mauritanis, & Iudæis, qui ejuſmodi ſuccos præparant, & diſtrahunt, committi ſolitum, hæc depuratio neceſſaria cenſetur.

Tres vulgo ſpecies Aloes cognitæ ſunt: Prima & omnium præſtantiſſima, navali commercio vigente, ex Inſula Soccotora, unde nomen trahit, ad nos in Europam defertur; ſicca, & friabilis eſt, adeo lucida, vt ejus particula ſolaribus radiis oppoſita, hyacinthum orientalem & in pulverem contrita ipſam rhabarbarum repræſentet: Ab hac ſecunda, hepatis modo coacta, & colore æmula, nec non inſigni amarore prædita, hepatica dicta, pura eſt, & ſatis laudabilis: Poſtrema nigricans, & ponderoſa, ſordibus referta, veterinariis uſu recepta, & inde caballina vocata, ad medicamentorum compoſitiones, quod fortaſſe fraudulentia aliqui Seplaſiarij, lucri gratia faciunt, minimè admittenda.

Complures Medici, hanc Soccotrinæ coloris gratiam, adulteratione inductam exiſtimant: Secus ſentio, ac iſtis locorum copioſius naſcentis, depurationi, & commodæ exſiccationi, quam aliqui ex Europa, ibidem commerciorum cauſa verſantes, addiſcere potuerunt, potius acceptam refero: Adde, quod tanto temporis decurſu, eius effectus hactenus à tot Medicis, ac Pharmacopolis, toties comperti, hanc Aloe hepatica, præſtare clarè demonſtrent.

Eius adulteratio, quæ ab exſecrandis nebulonibus per gummi arabicum committitur, 5. notis manifeſta fit primo dilutiore colore; 2. defectu amaritudinis ſolitæ; 3. molliore conſiſtentia nec adeò friabili; 4. prona ſolutione in loco humido; 5. viſcoſitate in aqua ſolutæ Aloes, inſtar glutinis, digito adhærentis, notabili. Deprehenditur quoque aliquando, pauctione Põderis, lapis inferiori nodo veſicæ aut ſacculi coriacei incluſus: Qui dolus eo quo ipſa ſubſtantia corrumpitur tolerabilior eſt. Fruſtra autem, ſi pura eſt, eius extractioni labor impenditur: Ad eius qualititatem porro ſiccam, calidam, & amaram corrigendã, ſequens modus ſingularis eſt: ℔ uni Aloes in pulverem redactæ, infuſi violarum ad præſcriptum eſſentiæ violarum in ſecunda ſectione parati, ℔iij affunduntur, iiſque Aloë leniſſimo igne ſolvitur panno percolanda, ut à lapillis, fruſtis coriaceis, & aliis ſordibus repurgata, calore Balnei Vaporis, quem manus contactus facile ferat, ad conſiſtentiam tandem evaporet: quæ Aloë violata, magno apud Medicos in pretio habetur. Extractio autem hoc modo fit:

Aloe Soccotrina, affuſa ſ. q. aquæ roſarum albarum, Balneo Mariæ calido, ſine ebulitione, per integrum ☍ macerando, & ſæpius agitando ſolvitur; die ſubſequenti, locò modicè calente, ut fæces ad

ces ad fundum secedant, reponitur: Hic liquor clarus decantatus, lenti igne coagulatur: Ita Aloes balsamus confectus est, qui per se, & aliarum pilularum massæ mixtus, utiliter exhibetur. Huius, ut & Aloes violatæ dosis, à ℈j ad ʒß, pro ratione subjecti, & accidentium, pulvere glycyrrhizæ conspersæ, aut ℥j sirupi violarum mixtæ offertur. Cum Aloe primo ad bilis, secundario ad crassi, & tenacis phlegmatis eductionem, a medicinæ consultis, nec non ad correctionem frigidæ intemperiei, ventriculi, & reliquarum partium, tanquam præcipuum præservativum specificum, ægritudinum, à frigida humorum colluvie ortarum, uno consensu celebretur: Iisdem intentionibus, Aloen violatam, ac eius balsamum absolvendis, magis convenire ratio suadet.

Nota tamen, etiam hoc modo hæc Aloetica aliquantum correcta, calidiore tamen, & sicca temperie præditis, maximè ventriculo, pulmone, hepate, splene, utero, simili affectione, sine materia labefactis, ac instante hæmorragiæ cuiuslibet periculo, cum accurata præmeditatione, & non nisi cautè administranda esse.

Cap. II.

De Essentia Rhabarbari.

NObilium ex cholagogis medicamentorum Rhabarbarum primum est, bili, & pituitæ purgandæ dicatum, idque efficaciore, magisq; securo, quam ipsum et Aloe, modo; potissimum ex ventriculo ac locis circumferentibus: Pueris, & prægnantibus tutum medicamentum, à nonnullis anima hepatis dicta, quod bilis detractione, & mediante virtute adstrictoria, id roborando, dupliciter juvet: Ad profluuium ventris etiam in principio, ad materiam peccantem, sine majori affluxus commotione exturbandam, nulli secundum: ad febres diuturnas, ex materia mixta, icterum, morbum virgineum, pravam viscerum constitutionem, & non tantum renes, eorumque ductus, à mucilagine liberandos, sed etiam primam materiam Tartari, quæ chylo commixta restagnat, è prima regione, subducendam, nunquam satis laudatum est: Idcirco & calculo affectis, sæpè, ac parua quantitate sumptum, præservativi loco est: Verbo dicam, ad omnes affectus innocentius pharmacum, in rerum natura, non occurrit; si febres ardentes & fervorem hepatis absque materia excipias, cuius calorem aliquantum augere & intendere solet: Quocirca in simili casu minor dosis, cum liquoribus, plurimum refrigerare, & humectare aptis exhibetur. Modum, hanc essentiam educendi, quem quidem ut potiorem æstimo, talis est: Rhabarbari optimi; eligi autem debet, quod in albo, rubicundis filamentis intertextum est, sine carie, nodosum, & siccum, croci tincturam continens, quale ex Persia advehitur, quod enim ex Moscovia, cortice crasso, lignoso, colore obscuro, ponderosum, humidum, & corrumpi proclive, deterioris notæ est.

Prioris ergo ℥iiij affundantur in cucurbita vitrea, ℔iij aquæ cichorei fervétis; postquam refrixerint tela cannabina fortiori, prius Aqua cichorei madefacta, omnia ad siccitatem exprimantur: Ex-

Expressum albumine ovorum in Balneo Mariæ clarificatum, & in plures conchas divisum, ne alioquin diuturniore exhalatione (quod in præparatione subtilium essentiarum, perpetuo observandum) vires perdat, leni igne inspissetur, dosis eius à ℈j ad ʒj quæ conservæ rosarum, rubrarum, violarum, Boraginis, vel lupis, decoctis, infusis, aquis destillatis mixta, aut in morsellos recepta sumitur; vel etiam polline Rhabarbari, in pilularum massam redacta, cum aliquot guttis, olei Nucis moschatę, pro correctione, & pulvere glycyrrhizæ conspersa asservatur. Hoc modo potissimũ, singulis septimanis aliquoties, paulo ante prandium, in 5. pilulas divisa nephriticorum vsui accommodatur: In genere vero prolixa ægritudine implicatis, qui Rhabarbari saporem, in potionibus aversantur, superbibendo liquorem aliquem humectantem, & refrigerantem ad modum convenit. Huic acuendæ 1. vel 2. grana scamonij depurati, aut essentiæ Turpethi, quandoque adduntur.

Cap. III.

De Essentia foliorum Senæ.

Sena in ordine Melanogogorum celebris est; non solum atram bilem, sed etiam flauam cum pituita, & tartarea muccagine, ex pectore, stomacho, liene, hepate, mesenterio, & cavitate lumborum exhaurire apta est, nec non morbos, à similium humorum infarctu, obstructione & putredine, luem gallicam, alphos, serpiginem, impetiginem, continuato usu sanguinem, & ipsum corporis habitum mundificando, profligare potis est; sensus alaciores reddit, juuentutem prorogat; omnibus corporis constitutionib. ratione & methodo adhibita conveniens: Vnico hoc culpata, quod eius sumptione, quibusdam tormina oboriantur; id quod aliqui per accidens fieri, & non ipsi Senæ, sed resistentiæ tenacioris phlegmatis, & ferè vitrei, aut commotione acrioris humoris, per intestina devoluti, attributum volunt: At vero similius, a flatulenta, & mucilaginosa Senæ vel infusæ, vel coctæ, parte validius expressa illa contingere. Certum enim est, eam zingibere, vel semine anisi, aut fœniculi correctam; deposita hac malitia, aut nullos, aut leves admodum hujus generis dolores excitare, quod nihil ad rem faceret, si illi ad acrimoniam humorum sequerentur; Quin ante alterationem illorum, potius damnum augerent; etenim extra controversiam est acrium humorũ transitu intestina corrodi, imo ut in dysenteria fit, plenè excoriari, unde dolorum im̃anitas ingruit: Vtut se res habet, etsi vulgare, hoc tamen pretiosum catharticum, proprius valor tutatur singulis unciis Senæ Alexãdrinæ, ℥viij aquę fontanæ extrahendis sufficiunt. Sunt ex chemicis qui magnum quid se præstare autumant, superfundendo foliis senæ aquam Tartaro calcinato aut eo per deliquiũ soluto acuatum; aduertẽtes hujus opera, colore aureo aquam subito tingi, ignari: eam potius ab externa tinctura quam ipsius rei essentia proficisci, quod tamen etiam ipsis tinctoribus lanæ sericæ minimè ignotum, qui colores, additione Tartari aut salis Alkali, momento immutare

tare ſolent: At poſito, rem ut opinantur ſe habere, quodnam operæ pretium, cum etiam ſimplici aqua fervente vis purgandi, exiguo temporis intervallo, facilè extrahitur, ſine mixtione calidæ, ſiccæ, & acris ex Tartaro calcinato qualitatis, quæ aliquos maximè, qui internas eroſiones patiuntur amplius oblædere poſſit. Omnibus affectibus ad quos ipſa Sena valet, accommodatur. Doſis fere ʒj. plus minus: Magno verò emolumento, ſequenti forma exhibetur, ℞. hujus eſſentiæ ʒj. aquæ Cichorei Sirupi violarum (vel hujus loco Mannæ Calabrinæ) ʒjß. acidi Tartari ʒj ſuper igne ſoluta, ſolerter miſceantur, & cum mixtura de corticibus Citri, nonnihil condiantur; quæ potio à jejuno, tempore matutino 4. horas ante prandium ſumenda eſt in defectu hujus eſſentiæ in decocto ʒij vel ʒiij foliorum ſenæ una & altera ebullitione intercedente, parato non tantum ſupradicta ſed etiam diverſo reſpectu, aut partium affectarum, aut humorum peccantium, aliquot ſimplicium appropriatorum eſſentiæ, una diſſolvi poſſunt. Acidum Tartari vero, præterquam Senæ optimum correctivum ſit, vim etiam purgantem, ſine noxa adaugendi humores terreſtres, glutinoſos attenuandi, & incidendi, meatus aperiendi, ſitim ſedandi, fervorem bilis obtundendi & ſtomachum roborandi intentione, commodius quam ullum aliud ſimplex admiſcetur.

❧(o)❧

CAP. IV.

De Eſſentia Agarici.

INter mitiora phlegmagoga agaricus locum tenet ex pectore, pulmone, ſtomacho, epate, ſplene, meſaræo, inteſtinis & ex ipſo, (licet id aliqui negent) capite, primo pituitam, ſecundariò bilem utramque in morbis longis, & diuturnis, qui per epicraſin curari poſtulant, probè educit, uno hoc vitio notatus eſt, quod ob ingratum ſaporem, ut volunt aliqui, addo ob levitatem, nauſeam ciere ſoleat; quod vitium zingibere, caryophyllis, ſpica celtica corrigere ſtudent, & cum ob mucilaginoſam ſubſtantiam, internas cavitates, tardiſſimè permeet, operationem eius additione ammoniacæ (ad quod etiam acidum Tartari valet) expeditiorem reddunt. Eſſentia hæc ob partes amaras, & quodammodò reſinoſas, quas aqua ſola evincere nequit, ex agarico trochiſcato cum Spiritu Vini extrahitur. Doſis eius à ℈j, ad ℈ij, cum Manna, & acido Tartari, ut in capite de Sena habes, ut tantillo aquæ Cinamomi aromatizata ſit potio, aut cum eſſentia Aloës pilularum forma fingitur. Si quis illum ob nauſeam, quam adfert, ſumere vereatur, tertia pars doſis infuſo ſenæ, aut eius eſſentiæ juncta, contra febres quotidianas, & tertianas nothas, nec non quartanam inveteratam, commodiſſimè propinatur.

CAP. V.
De Radice Mechoaca.

RAdix Mechoacanæ concisa, si saporem, & odorem, aliasque qualitates excipias, cum Brioniæ taleolis forma admodum convenit, ex Mechoacan, Indiæ occidentalis Insula adfertur cortice exteriore cinericeo, parte interiore candicante (ni vetustate, aut aqua marina corrupta sit) substantiæ farinaceæ, inodoræ; & quamvis à compluribus insipida habeatur, manifesto tamen eius quodammodo, abstergens acrimonia, qua is ferè Scammonij, impari licet gradu, inter masticandum deprehenditur. Cæterum in potionibus, sumptu facilis & innocua est, qua causa, ab aliquibus rhabarbarum album vocatur, & quamvis plerosque ferè humores educat, tamen præ cæteris, mediocris facultatis, cathartieis in evacuatione seri citrini, & acris, prærogativam tenet & hydragogis adnumeratur, etiam in substantia subtilissime pulverisata, tutæ, & modestæ operationis medicamentum fit, puerulis, pectoris, & ventriculi cavitatem pituita oppressam habentibus, ferè ℈j offertur; contra defluxiones à capite in articulos, chiragram, gonagram, podagram, ischyasin, luem veneream, cum brodio gallinæ, aut febre absente, cum vino porrecta, magno in usu est.

Essentia hujus, eundem ad modum, quo agarici extractum paratur, personis consistentis, minori dosi; quam ʒj vix exhibenda. Cum pulveris certior operatio, ac major efficacia, mihi proba cognita sit, nihil singulare, in ea deprehendere potui, nisi quod ob facilem solutionem ad potiones commodior sit, præsertim ut voto satisfaciat acido Tartari aut diagridio acuata, quam mixturam quidam pro simplici essentia obtrudunt. Tantundem de mechoaca, ordinis ratione postulante.

ESSENTIARVM VEGETABILium Anatomes

SECTIO V.

De Carbarticorum vehementium essentiis.

CAP. I.

De præparatione essentiæ gummosæ ex Euphorbio.

EVphorbium quodammodo succus concretus est, vel potius peculiaris gummi species, ex planta ferulacea, in Lybia nascente ad nos delata, ut Proto, Galenus, & Fernelius asserunt, omnia gummata, vi caustica & malignitate quadam superans, adeo ut hominem, interiora eius inflammando, divellendo & corrodendo in lypothymiam coniiciat; Hujus rei exemplum habui Hagæ Hollandorum, in quodam Anglo Musico, qui hemiplegia sinistri lateris, & linguæ correptus, cum etiam doctorum Medicorum consilio maturè restitui nequiret, Empyrici cujusdam fidei se commisit, qui extractum Euphorbij; nescio quæ miracula pollicitus, ægroto sumendum persuasit, eique unius horæ spatio supradicta symptomata, unaque vitæ periculum accersivit; quibus temerarius agyrta confusus, fuga sibi consuluit, ad quem tandem vocatus cum collega meo, in cordis inflammatione, dolore, angustia, fauciumq; ac inte-

inteſtinorũ corroſiva exulceratione, per epithemata, gargariſmata, & clyſmata mitiganda diu, multumque deſudavimus, perſeverante nihilominus priore affectu, donec integri ferè anni decurſu, convenientibus mediis, eo uſque reſtitutus, ambulare, ac obſcurè loqui cœperit: Vtrum vero Empyricus ille, in doſi, vel præparatione aberraverit, mihi non conſtat. Cæterum huic gummi, facultatem, phlegma, & aquas ex ipſis articulis trahendi, magna violentia trahendi, Medicorum conſenſus tribuit: In ſpeciebus paralyſis, lethargi, epilepſiæ, cephaleæ, & gravedine capitis, ex lue gallica cõtracta, febre quartana, & aliarum etiam febrium horrore prævalido in pilulas formatum, celebre medicamentum exiſtit, & præter cæteros Ioſephus Quercetanus in ſua pharmacopæa dogmaticorũ reſtituta propria inventione præparatũ, contra diverſas ægritudines, mirificè cõmendat: Ego quidem nec unica vice iſtoc uſus ſum, nec unquam utar (ſalvo aliorum judicio) quamdiu, medicamentorum benigniorum copia, eorumque effectus, ſeu celer, ſeu tardus mihi favet. Tota præparatio in eo conſiſtit, ut adurẽs, acris, & volatilis qualitas corrigatur, nec non, ſi quæ ſupereſt, permixtione lenientium infringatur. Complures ex chemicis, menſtruum ad ſimilium, ſc. Euphorbij, Tithymali, colocynthidis &c. extractiones, ſpiritu Vitrioli vel Sulphuris acuatum, non tantum fortius reddi, ſed etiam ipſorum malignam, & acrem qualitatẽ, hoc modo, auferri poſſe exiſtimant; quod nec ratione, nec experientia hactenus aſſequi potui: Poſito (quod omnes fateri coguntur) extra controverſiam, ſpiritus victriolatos, ſeu quoſvis alios liquores acidos, decoctis, vel infuſis, pingui, & reſinoſa ſubſtantia refertis, euſque, ut acceſcant inſtillatos, ea non modò turbare, ſed etiam parvo momento, dictam ſubſtantiam ſeparare, & ad fundum præcipitare: At præcipua vis purgandi, in hac reſinoſa parte, comprehenditur: Qui ergo poterit tale menſtruum, ei maximè adverſum, ipſam elicere, cum extractio ſimilis, per ſimile, in hoc negotio, neceſſariò expedienda. Præterea in confeſſo eſt, magnam horum ſimplicium partem, ob ſiccam, calidam, & acrem qua pollent, qualitatem, potius lenientium, & humectantium, quam horum ſpirituum mineralium, magis exſiccare potentium, additione indigere, cum nec acrimoniã minuat, nec facultati purgandi adijciat, quod lenioribus acidam Tartari, celerioris ſolutionis igitur, junctum præſtat, nec operationem catharticam ſpiritus Victrioli, vel Sulphuris, ejuſdem ambo facultatis adſtringentis, & exſiccantis, in laxato partium tono, à cauſa humida, ac profluuiis inde ortis ſæpius probatæ, ullo modo adjuvare poteſt. Reſtat ergò hoſce, ad talium purgantium extractionem, cujus rei ipſemet periculum feci, nullius eſſe momenti: Sub ipſum tamen exhibendi tempus, ad effrænam catharticorum violentiam arcendam, aliquot guttas admitto.

CAP. II.

De Eſſentia radicis Eſulæ.

HErba hæc vulgò nota, & paſſim luxurians, in plures ſpecies diviſa, quarto

quarto gradu calida, & sicca, cujus succus inflamando,& corrodendo partes corporis affricatus in vesicas attollit, ad technas lixarum,& mendicantium, qui membra hæc exulcerata, ad stipem liberalius cogendam, prætereuntium oculis exponunt, aptissimus, ac ipsa ulcera, ferijs finitis, cerusa, aut quolibet refrigerante & siccante linimento, iterum emendare solent: Quorum curam, melius Proceres Veneti administrant mittendo similes impostores ad remigia.

Norunt & mulierculæ, huius usu maculas artificiose extergere. Hujus succus, & lac, atque hoc quidem violentissimè, bilem, & aquas exturbant. Laudatur nihilominus ab aliquot Medicis, inprimis à D.D. Martino Rulando, in cujus Observationibus, hujus mentio fit, & sequenti modo paratur. Vere primo, pullulantis herbæ radices colliguntur, harumque cortices, in quibus vis potior consistit, separati s. q. vini Rhenani, aut cujusvis alterius generosi, in cucurbita, destillationis modo, percoquuntur, donec decoctum, vim horum penitius imbiberit quod expressum, colatum, absque ulteriore clarificatione inspissatur; ejusq; denuo, aqua plantaginis dissoluti, 4. dierum, Balnei Mariæ digestione, parum ab impuro separatur, albumine ovi clarificatur & in consistentiam cogitur: Nec absurda hæc est, licet aliis alia in usu, malignas Esulæ qualitates corrigendi ratio; quamvis etiam sic paratam, tertia saltem vice, in praxi præscripserim, nec ubi lenitiora, in teneris præsertim constitutionibus sufficiunt, hanc magnoperè laudare possum. Hujus dosis, à gr. x. ad xx. Nota hanc herbam tractantes, cautos esse debere, ne ejus vapore, aut contactu, manus, & facies inflammationem, & tumorem contrahant, quod cuidam famulo meo in Helvetia accidit.

Cap. III.

De Essentia Hellebori.

Hujus duæ sunt species, Elleborus albus, & niger, hic ut tutior hoc loco tractandus venit, quamvis ejus dosis summa, vehementis est operationis, à remotissimis partibus validè attrahentis, quod & rustici norunt, qui bubulis, aeris corruptione infectis, foramine in cute facto ad humorum putredinem, & malignitatem evocandam infigunt: Cujus vim, & efficaciam in aliquot gravibus, præsertim matricis, ex mensium retentione affectibus, sum expertus: Quo casu, fœminis cujusvis ætatis, temperamenti, & conditionis ℈j Ellebori nigri, nodulo serico exceptum, per vices renovatum, locis muliebribus applicatum, quoad necessitas postulavit gestare præcepi, a cujus usu mutatio, & quædam quasi contractio, per totum corpus oborta, eatenus duravit, donec menses, pedetentim promanare cœperint; quod admiratione non caret. Si hujus externa applicatio tantum potest, quantum ejus (quem quidem Medici, plena dosi, raro admittunt, & ad Hippocratis sancita, de ejus laude obstupescunt) internus usus præstare possit, considerandum. Sunt qui opinantur Hippocratem alia specie Ellebori usum, aut tutiorem ex corrigentibus, illi sæculo, usitatum modum tenuisse, aut istum

propter cæli,&terræ Græcæ elementiam, absque malignitate, multo benigniorem crevisse. Apoplexiæ, epilepsiæ, arthritidi, lepræ, cancro, furori præsertim, ex atrabile, & maniæ curandæ dicatus est; unde illud Elleboro indigere, de insanis, in proverbium abijt. Diversa apud diversos, hujus extractio traditur; mihi autem hæc familiaris est. Ellebori nigerrimi extus,&intus albi, radicibus recentioribus contusis, & curcurbitæ inclusis, aquæ fontanæ ℔ iij & spiritus vini ℥iiij affunduntur, ab his, in Balneo Mariæ, temperata digestione per xxxx. horas continuata infusum separatur quod sale, ex residuo concremato, addito denuo per ♂ in B. digestum,&quoad fieri potest clarificatum,ad Pillularum consistentiam redigitur. Dosis à gr. xv. ad xx.

In ejus exhibitione corrigentia haud omittenda sunt, hæc quandoque quavis dosi sumpta, haudquaquam operantur: Rarissimè ca utor, nec non, cum infusione Senæ, acido Tartari, aut massa aliqua pilularum; ac potius eam per vices repetendo, quam majorem dosin, exhibendo.

Perfeci hanc, aliquot ante annos, Cassellis, ex selectissimo Elleboro, quæ ad gr. vj, vel viij, pilularum forma, cum jusculo gallinæ sumpta, sine ulla molestia operabatur; ipsamque aliquoties ex illo tempore sed quoad hos effectus, minimè parem, elaboravi: cujus rei causam ijs, apud quos, hujus usus frequentior est, discutiendam relinquo.

Cap. IV.

De Essentia Colocynthidos.

POma Colocynthidos siccata, excorticata, ex Ægypto, & Alexandria advecta, ad præcipuas, utpote, quæ bilem, phlegma, & serum, promptè subducere, queant purgantes compositiones, requiruntur: Quamvis nimia penetrandi, venas aperiendi,& intestinorum fibras correndi vi ut etiam agresti amaritie, interdum oblædere possint; ejus tamen essentia ritè præparata, tutius quam præcedentis, in usum venit. Hæc duplicem substantiam, unam aqua solubilem, resinosam alteram, & utramque purgandi vi præditam, continent; quamvis harum cuilibet, separatim extrahere licet, quæ conjunctæ tamen præstant. Essentia hoc modo comparatur.

Carni seu pulpæ Colocynthidos albissimæ & rejectis seminibus minutim incisæ, nec non aqua Plantaginis irrigatæ, duæ porro,& in s. q. aquæ dictæ, partes & una spiritus vini in cucurbita vitrea affunduntur, inque Balneo Mariæ macerantur: Ultimò infusum, seu per residentiam, seu colaturam clarificatum inspissatur: Hæc essentia, satis purgando efficax, & in omnibus affectibus, ad quos Colocynthis celebratur multo utilius exhibetur, potissimum pustulis, & scabie maligna ex lue venerea pullulantibus. Dosis à 4. 6. ad 10. grana, adjunctis corrigentibus,& vehiculis, cum debita observantia, minori dosi cæterisq; initioribus mixta potius convenit.

Cap.

CAP. V.

De Essentia Turpethi.

Radix hæc tenuis oblonga, extus cinerei, intus excavata albi coloris, ex plagis orientalibus delata; optima est quæ subpinguis, gravis, gummosis in radicem penetrantibus, & non in fraudem agglutinari solitis referta est, ac propterea Turpethum resinosum vocatur, quamvis etiam satis laudabiles radices Turpethi, sine tali resina reperiantur. Potior purgandi vis, in parte resinosa contenta, spiritus vini elicitur.

A crasso, & tenaci phlegmate, non solum interiora, pectus, stomachum, caput, renes, sed etiam ipsum corporis habitum, & juncturas emungit, unde Arthriticorum incommoda mitiore, quam ipsius Colocynthidos essentia, modo, cum ratione tamen adhibita, sublevare apta nata est. Dosis eadem quæ Colocynthidos.

CAP. VI.

De Purificatione essentiæ Scammonij.

SCammonium, succus cujusdam radicis peregrinæ, Scammoneæ dictæ, vi purgandi validus, & ferè in Catharticorum pilulis, trochiscis, pulveribus, electuarijs, quorum exempla, passim in dispensatorijs occurrunt, & basis loco ponitur essentiæ etiam rationem obtinet, phlegma, bilem, & aquas, magnoperè quidem ducit, sed ob acrem, igneam, & quodammodo malignam qualitatem, quæ non solum stomachum, & hepar, sed ipsum cor, ac reliqua viscera tentat caute administrandus est: Cujus igitur tot præparationes & inventiones à veteribus inventæ sunt: Quidam chemici hunc in succo Citri, Cidoniorum, vel rosarum, aut etiam spiritus vini solutum, & sordibus purgatum, eoque modo mal tia dempta, mitiorem redditum, denuò condensant; quem sic præparatum, extractum Scammonij vocant. Processus quo uti soleo talis est.

Scammonij crassè pulverisati, unciis duabus, in vitro spiritus vini ℥xij affunduntur, & Balneo Mariæ donec omnia dissoluta sint, aliquoties interim agitando, 2. vel 3. horas foveantur, hinc per subtiliorem pannum lineum colatus liquor, affusis ℥vj aquæ Rosarum turbari, ac lactis ferè colorem, inducere incipit, a quo demum, per cucurbitam destillando abstractus spiritus vini, ad alium usum servatur; residui vero, in concha vitrea excepti pars Resinæ similis in fundo concrescit supernatante aqua Rosarum cum igneo lactescente Scammonij succo. Hæc resinosa substantia, sæpius aqua Rosarum lavatur, & B vapore leni exsiccatur, ut digitis instar Therebinthinæ coctæ conteri possit: Post hæc mortario, & pistillo æneo, oleo amygdalarum dulcium inunctis, levi contritione in pulverē albū, mali odoris ac saporis acrioris expertem redigitur. Extractum hoc modo præparatum, in vitro obturato asservatur. Scammonium sincerum, vix ultra tertiam ponderis partem quæ ex fæcibus constat amittit. Hæc Resina Scammonij in vicem Diagridij tutius substituitur. Dosis depurati Scammonij à vj ad viij nec nō xij & quandoq; pro robustissimis xiiij gr.

quæ

quæ in gelatina, conserva Rosarum &c. cum una, & altera gutta olei Cinamomi, vel Caryophyllorum correctionis causa, an massis pilularum commixta, cum acido Tartari blandè operantur. NB. Scammonium quantumvis correctum, calidæ, acris, & siccantis qualitatis particeps manet: idcirco lenientibus, humectantibus & refrigerantibus junctum, sicca intemperie præditos minus offendit, & faciliorem præstat operationem.

Cap. VII.

De Purificatione Gummi Guttæ.

Gummi Guttæ, resinosa quædam substantia, sicca, dura instar Aloës, colore aureo, odore, & sapore satis tolerabili, certa tamen quadam acrimonia, Scammonij resinam immittatur. Hoc Gummi, primò ante triginta annos, ex Indiarum regionibus ad nos deferri cæpit; de quo etiamnum, dubiæ Medicorum sententiæ extant, quorum aliqui resinam, ejusdem plantæ acarboris, alii factitium quid, & denique quidam, terram antimonialem esse statuunt, quod tamen nec solutio, sapor, aut operatio probat: utcunque in hoc se res habeat, de virtute, & nota bonitatis quā de origine eius accuratius cognoscenda, maior hactenus cura fuit. Exempli loco Ambram griseam pono, de cuius ortu nihil certum adhuc constat, attamen apud omnes Medicos in pretio est, ob compertam, in roborando capite, & corde virtutem; ita hocce gummi, quamvis de ejus prosapia dubii simus, ei nihilominus, inter hydragoga locum, quę parva dosi, serosorum ichorum evacuationi dicata sunt, nobilem concedimus. Uno hoc vitio notatur, quod vehementer nauseam creet, absque calore tamen inflamante, aut intestina corrodente, hac tamen præparatione, malitiam amittit, ut sine vomitus excitatione, per inferiora blandè operetur. Rasuræ ligni santalini rubri ℥ß ad extractionem tincturæ, in leni calore ℥xviij spiritus vini infunduntur, percolato spiritus vino tincto, in cucurbita Guttæ gummi pulverisati, & per 3. horas in Balneo Mariæ dissolvendi ℥ij addantur, quo intervallo, materia quædam subfusca, instar Colophonii in fundo subsideat: Quo facto liquore, à residua tenaci materia, quæ nullo spiritu vini dissolubilis est separato, & cucurbita excepto ℥vj vel viij aquæ Rosarum affundantur, quoad in turbidum, flavescentem, & succo Chelidonii majoris similem colorem mutetur, & tandem spiritu vini, ut capite de Scammonio docui abstrahitur, reliqua vero materia, in concha vitrea, miti calore inspissatur, quæ instar luti, sole arefacti, in rimas dehiscere solita, tandem pulverisata, ad usum servatur. Hæc resina hocce modo præparata, nobili cathartici vicem subit, ad aquas hydropicorum ducendas, summoperè expetita, Dosis ejus à 4. usque ad 8. & 12. gr. cum acido Tartari mixta & gutta una vel altera olei Anisi, in vino, vel jure carnis exhibenda.

Cap. VIII.

De Essentia Cucumeris Asinini.

Non est, quod hic de Elaterio, singulare quidpiam proferam sed ad Pharmaceu-

maceutica dispensatoria hujus præparationem indagantem. Cæterum, vehemens, igneum, & acerrimum, ac quodammodo venenatum (ut ex tructus gravi, & narcotico odore patet) medicamentum est; quo nunquam usus sum, ac suo cuiq; pretio concesso, cautè usurpandum judico.

Caput IX.

De Essentia Gratiolæ.

GRatiola, multis in locis trivialis, amaritudine, & sapore vehementi, centaurium minus ferè æquat, rarus equidem ejus usus, cum magis secura in promptu sint, nullum tamen simplex phlegma, aquas, & bilem, quamcunque in corporis partem effusam, pari, ac perfecto modo educit, quod non ex historia seu scripta, seu oretenus facta commemoro, sed propria experientia in ictero flavo, & febribus biliosis mihi notum profero: Quamvis non inficias eam, Thomam Bovium, Patricium, & Medicum Veronensem, Encomio in hanc herbam publicato, annexis plurium affectuum curationibus, quas mediante hoc simplici complevit, eam experiendi causam mihi dedisse. Foliorum ejus ℥j, per noctem vino maceratorum colatura, manè tantillo aquæ Cinamomi aromatizata exhibita biliosam colluviem, & cujusvis generis vermes, ex stomacho & intestinis, quæ terrifica sæpè accidentia procreant, sine ullo periculo, & molestia (nisi quod aliquando, congerie tali in ipso stomacho exsuperante, vomitus tolerabilis tamen oriatur) mirifice exturbare solet: Materiam vero in jecore, liene, mesenterio, & pancreate restagnantem per secessum expellere solet: Iis modò, quibus à vomitu, aut fluxu sanguinis, & hæmorrhoidum periculum impendet, ob acrem & amarum qualitatē, parcius & accurata circumspectione offeratur. Hujus dosis varia est, pro varietate subjecti, illam sumentis. Ejus succus cum Saccharo in Sirupum, aut consistentiam congruam quæ à ℈j ad ʒß porrigitur redigi potest.

Hujus defectus, aliquot locis, transplantatione resarciri ac foliorum, bis in anno, Majo nimirum & Septembri amputatione, vigore radicum per totam hyemem consistente coli solet.

Cap. X.

De Separatione acinorum Ebuli purgantium.

EBulus, ex genere fruticum, species quædam Sambuci, amans locorum viniterorum, satis ipsis rusticis, qui sapam inde, contra febres, & alui fluxus, ac dysenteriam conficere solent, nota est. Eius cortices in Officinis prostant, ad hydropem laudati, quos tamen solos, in aquæ sufficienti evacuatione, nunquam quid præstitisse, observavi. Facultates seminis Ebuli probè perspectas habeo, cujus tum colligendi, tum adhibendi modus, cum à Botanicis hactenus præteritus sit, hoc loco eum tradere, visum fuit. Expresso baccarum Ebuli succo, & in vulgo notum usum excocto, tota massa, ab expressione relicta, in cadum s. q. aquæ fontanæ affusa mittitur, semina ab involucris, quantum possibile est, manibus separantur: Aqua cum tunicis, & leviore

seminum parte aufertur, toties affusionem, & depletionem repetendo, donec semina oblonga, & ponderosa, nec non ab inutili parte, liberata, & modeste exsiccanda remanserint, horum virtus purgandi, arthritidem, & aquam intercutem allevans, abundè cognita est. Hujus ℨj, vel ℨiß, aut etiam robustioribus ℨij, crassiusculè pulverisati, (nam pinguedinis ratione, aliter fieri nequit) ſ. horisante cibū, summo manè, in Jusculo carnis, cum aliqua parte aquæ Cinamomi offertur, aut ex hujus aucta dosi, cum brodio carnis, aut aquis stillatitiis, quæ saccharo, & aqua Cinamomi condita tepida exhibetur.

Vel huncin modum: ℞. Seminis Ebuli probè contriti ℥iij, Acidi Tartari super Porphyrite lævigati ℥j. conservæ rosarum recentis, & succolentę ℥xij; misceantur sine igne, & infusis aliquot guttis olei Cinamomi, ad gratum saporem, fiat Electuarium. Hujus dosis robustioribus, plus vel minus, prore nata ℥j per se, vel in liquore soluta, potionis forma sumenda. Hujus medicamenti vis, & efficacia, in singulis annis renovetur, temporis progressu exolvitur, atque oleaginea, & rancida fit: cujus usus, cum ratione susceptus satis tutus, & operatio sufficiens est, excepto, quod aliquib⁹, nauseam, & vomitū creet; potissimum, ventriculo vitiosis humoribus scatente.

Sunt quidem præter commemorata, alia adhuc quædā simplicia purgantia, ut Mezereon, Chamælea, Lathyris, Catapuția, Sedum, ac plura hujusmodi; quorum quandoquidem extrahendi modus, in suprascriptis continetur: his tanquam minus usitatus, supersedere lubet.

Cap. XI.

Repetitio summaria, earum animadversionum, quæ tam in præparatione, quam conservatione essentiarum, è vegetabilibus servari debent.

PRimo, licet supra, gradus caloris, quo essentiæ ad cōsistentiam cogendę sint, sæpius inculcatus sit; ordinis tamen gratia id ipsum repeto, se calorem Balnei Vaporis intensiorem non convenire, quam man⁹ sine alteratione perferri possit, præcipuè sub finem, ne Empyreuma contrahant, vapor enim aquæ calentis inclusus, æque ac alius vegetabilium essentias corrumpere potest. Quare non minore cura regimen ejusdem, æque ac caloris, ex ipsa aqua, cinere, vel arena tenendum est.

Secundo, Essentijs ad crassitiem pertingentibus, tunica instar epidermidis facta auferatur, ut restibilis humiditas tanto melius evaporare possit, & spatula lignea massa convertatur simulque parietibus conchæ adhærescens, antequam exsiccetur, abstersione congrua, reliquo commisceatur.

Tertiò cum hæ essentiæ, justam consistentiam adeptæ sunt, à calore remotæ, donec penitus refrigescant, lignea spatula continuò agitatæ, in vasa vitrea, lato orificio qualia, sunt in usum conservarum facta, sicca, & munda, recondantur, ut in capite de essentia, florum Borraginis ostensum.

Quartò essentiæ hæ, quoad fieri licet, loco sicco servandæ sunt; humidiore enim temporis decursu, nisi vasis probè

con-

conclusæ, & obturatæ sint, situm contrahunt, neque in admodum calidis v. gr. hypocaustis durant; à solo tamen vix ullum damnum patiuntur.

Quintò, casu quo hæ essentiæ alias debito modo præparatæ, & asseruatæ, spuma cooperiantur, ipsa aut reliquæ massæ misceatur, aut quod consultum magis est, ita immota relinquatur: Quandoquidem prima ablata, nihilominus altera subsequitur quæ minimè excrementosa, sed utilis & volatilis Tartari pars, fermentatione separata, superficiei adhærens, paulò post essentias splendidiores reddit.

Sexto, Essentiæ Violarum, Borraginis, Buglossæ, Persicorum, Rosarum incarnatarum, Endiviæ, Mercurialis, Plantaginis, Cichorei, Polypodij, utpotè refrigerandi, humectandi, & laxandi facultate pollentes, cum progressu temporis proprias qualitates cum acrioribus mutent, singulis annis renovandæ sunt.

Septimò, Essentię natura calidę, siccæ, & terrestres, vi aromatica, salina, & tartarea præditæ, quousque sapore, & odore incorrupto constant, minimè rejiciendæ sunt: Exoletæ vero concremandæ sunt, eorumq; sal alios in usus servandus.

Quapropter, Medicus, hisce utens, eas aut propria industria elaborare conetur, aut industrio Pharmacopæo parandas injungat, & ne quis error committatur sedulo advertat: Sic ubi locorum, defectu praxis, tot essentias habere non consultum, ne ut aliquando, ac male fit, longa ætate marcidæ, pro recentibus dispensentur; præstat ex viridibus, per hyemem vero exsiccatis, decocta, & infusa parare. Atq; hæc sunt, quæ in extractione, & conservatione simplicium observanda esse existimo.

ESSENTIARUM VEGETAbilium Anatomes

SECTIO VI.

De succorum, exoticorum, condensatorum, ac præcipuorum Gummatum depuratione.

CAP. I.

De modo, succum Glycyrrhizæ purificandi.

QUa incuria, essentiæ, seu succi condensati, ex peregrinis simplicibus conficiantur, & quibus sordibus scateant, capite secundo, Sectionis primæ mentio facta, sequentia vero exempla clarius id demonstrabunt.

Primo loco, succus Glycyrrhizæ venit, ut apud Materialistas, sic vocatos, sigillo munitus prostat, cujus major pars & melioris æstimationis, ex Insula Creta, seu Candia, ad nos pervenit, usu frequens in re pharmaceutica; qui in Theriacam Andromachi, Diapenidium Nicolai, Diatragacanthum calidum, Looch de pino, Looch de pulmone vulpis, Pilulas bechicas, Trochiscos de Lacca, & Alkekengi vulgò recipitur.

Quantam vero impuritatem, etiamnum ejusmodi succus concretus contineat, sequens processus demonstrat.

Horum Orbiculorum in tenues la-

minas concisorũ ℔ j. in aqua calenti dissoluta, & albumine ovorum agitata, ad ignem ebulliat, & persetaceum, levi expressione facta, percoletur, remanente limosa, & abominabili in colo substantia ipsam Glycyrrhizã, quoad pondus, superante, porcis, quam miseris ægrotis aptiore; cujus vero generis materia admixta sit, an fabarum, pisorum, aut hordei farina, quæ condensationis, ponderis, & facilioris signationis ergò misceatur, mihi nondum compertum est.

Ipse liquor clarificatus, arte Chymicis solita, ad pilularem consistentiam redigitur, & vase vitreato Siburgico eoque firmo excipitur, qui etsi empyreuma, non planè, hoc modo exuat, longè tamen gratior & efficacior fit, pro cujus processus communicatione tum Medicitum Pharmacopæi aliqui, grati erga me extiterunt. Hic infusi, violarum & succi tussilaginis, æqualibus partibus mixtus, asperitates, & noxas pectoris, ex defluxione acriore, blandè tollit: Cui tamen essentia, ex ligno recenti, sectione secunda tradita præferenda est.

Cap. II.

De modo purgandi opium.

QUanquam naturam, proprietatem, præparationem, correctionem Opij cum variis de eo Medicorum sententiis, & tum aliorum, tum mei Laudani Opiati, adjuncto usu, & confectione, ante complures annos, in Tractatu quodam meo Opiologia dicto, prolixè descripserim; ordinis tamen, & aliquot Alexipharmacorum, utpote Theriacæ, Mithridatij & Aureæ Alexandrinæ, ad quæ Opium recipitur, eoque opiata dicuntur, ratione commotus de Opij qualitate, & essentiæ extractione, agere constitui. Opium nihil aliud est, quam lacteus, & acris ille succus, ex papaveris albi, & nigri capitibus, expressus, & inspissatus: isq; apud Turcas latissimis Natoliæ, & aliarum provinciarum campis, studio excultus, frequenti in usu, Maslach dictus, ad nos defertur.

Modum colligendi opium, ut Bellonius, & alii, qui talia experiundi causa, in Turcarum regione peregrinati sunt, talem tradunt; In capitibus Papaveris, maturitatem adeptis, adhuc tamen viridibus, absq; dubio, ordinata serie (relicto per medium spatio) consitis, ne colligentium pedibus atterantur, aut succus vestibus abstergatur; huic labori destinati, sublongas, ferro acuto, inter exteriorem corticem, & interiorem, qui semina involuit panniculum cæsuras faciunt; ita ne succus hicce lacteus, intra vergere, sed potius foras emanare possit, qui profluens cochlearibus excipitur, à sponte sua concrescit; quem æque in nostris ac Turcarum partibus, qui Opio Turcico, sapore, odore, & viribus ne hilum quidem cedit, ni labor invisus esset, colligere licet: Cujus satis magnam quantitatem, ipsemet ad proprium usum, cum delectatione quadam collegi. Opij probati, sequuntur signa: Primum est, ut in placentis rotundis, aut oblongis pollicis crassitie 6. vel 7. unciarum, folio Papaveris involutum sit. Secundum ut ponde[illegible] præva[illegible]eat. Tertium, ut odore infesto [illegible] [illegible]stri Papaveris succi, nares valide

valide feriat. Quartum ut in frustra divisum, colorem brunneum, vel ex flavo fuscum, quemadmodum Aloes succotrina exhibeat. Quintum vt non friabilis, sed picis in modum lenta, manu fota, citò mollescat. Sextum ut saporis acrimonia, quæ linguam, Tithymali more, fere corrodat, potius quam amaritudine excedat. Septimum, utad candelæ contactum facile flammam concipiat, utpotè oleosa substantia præditi. Octauum, ut in pulverem redactum, luteo colore, Aloen imitetur.

De qualitate Opij Medici haud conveniunt, complures enim, ob gravē narcoticum somnum, & stuporem membrorum in quem præcipuè crudam eius, magna quantitate substantiam sumentes cũ oppressione caloris naturalis coniicit, siccam primo, & frigidam quarto gradu, esse finxerunt: Alij verò quorum sententiæ ipsius accedo, amarore, acrimonia, & diversis rationibus, ac exemplis inducti, ut in Opiologia mea videre est, contrarium tenent: Nimirum opium calidum esse, eiusque vim somniferam, neque frigori, neque calori, sed occultæ & a tota substantia qualitati profectæ, adscribunt, nec ulla firma ratio adferri potest, cur soporifera, quorum multa vehementer calida sunt, necessario refrigerantem qualitatem conjunctam habeant. Depuratio eius ut succi Glycyrrhizæ diluendo, clarificando, & coagulando perficitur, & quidem a chemicis diversi, pro diverso scopo liquores usurpantur: Ad febres vero ardentes, ac malignas, & vehementi humorum ebullitione infestantes, acido succo Granatorum, Limonum, Citri, aut ipso aceto solutum, ab impuritate liberatur.

Facilis ut & utilissimus modus hic est: Opij in lamellas concisi, ℔ unæ in patina ferrea parva & munda ℥ vj vel iij aceti rosacei asperguntur, super moderato igne agitando, donec acetum, cum opij odore consummetur & refrigeratum, digitis conteri possit: Cautione hac, ne adustione vires perdat, lentè exsiccetur; quo modo prava, & narcotica qualitas, ex parte corrigitur: Denique in pulverem contrito in Balneo Mariæ aut arena calenti, per aliquot horas, ut solvatur posito aceti ℔ vj affunduntur, ac per pānum ad totius liquoris expressionē percolato, eique, vtut turbidus sit sine clarificatione inspissato, aquæ ex floribus sambuci fermentatis fragrantissimæ, q. s. ad dissolutionem additur albumine ovorum porro clarificatum, & per pannum colatum rubicundi, & pellucidi coloris, in pilularum consistentiam redigitur.

Hæc opij essentia ipso crudo longe tutior est: Data voluntate secundum præscriptum processum, acida, & tartarea aceti pars, in hac essentia, relinquitur, eo quod, non tantum narcoticam qualitatem, mitiorem, sed etiam contra humorum putredinem, ac malignitatem, additione aliorum convenientium efficaciorem reddat: Sæpius enim à me observatum est, hujus usu, præter doloris, sanguinis æstas, ac febrilis caloris sedationem, sudorem facilem, quo materia peccans, partim expulsa roburque virium fuerit, obortum esse: Observata enim methodo, causæ morbificæ & temperamenti cognitione, correctione &

 adhi-

additione convenientium, justa dosi, & temporis opportunitate adhibita, majorem, quam pharmacorum Myrias, utilitatem, ac vice versa, posthabitis illis ejus usus, ut sæpè ab empyricis, potissimum Iudæis, balneatoribus, aliisque veræ artis, & scientiæ medicæ expertis, fieri solet, lethalem noxam adferre potest: Unde factum, ut à quibusdam, qui inter usum, & abusum distinguere nesciunt, non solum infamis habita sed etiam contra rationem, experientiam, ac authoritatẽ, doctissimorum virorum, tanquam præsentissimum venenum, & ex republica medica exterminandum, proclamata fuerit.

Cap. III.

De modo purgandi Acaciam peregrinam, ejusque defectu aliam substituendi.

ACaciæ fructus lupinis non absimilis cujusdam fruticis spinosæ ad arboris magnitudinem accedentis, Ægypti soboles est, cujus succus expressus, & coagulatus, in Theriacam, ac cætera famosa medicamenta recipitur: Istoc autem modo à fæcibus repurgatur, aqua florum acaciarum solutus, & albumine ovorum clarificatus, iterum condensatur, ut Lycium, & cæteri succi resinæ expertes ac in aquis solubiles. Cum vero acacia genuina, ad manus nostros rarò deveniat, adeo, ut semel tantum germanis notis signata mihi oblata fuerit, cumque in pluribus aliis simplicibus, æquipollentem vim reperire sit, ratio postulat, in vicem acaciæ ex Ægypto delatæ, aliud compositum, hoc modo præparatum, substituere.

℞. Balaustiorum, vel corticum granatorum, crassiusculè contritorum, ℔ ij quæ aqua fontana macerata in aheno stanno obducto, aut vase vitreato, donec decoctum virtutis adstrictoriæ particeps fiat percoquantur: Huius decocti expressi & percolati mensuris tribus adhuc ferventibus, prunorum sylvestrium cum nucleis contusorum, ℔ x. per duos dies macerentur, quod denuo percolatum, & albumine ovorum clarificatum, ad consistentiam evaporare permittatur. Hæc essentia frigidæ, & siccantis qualitatis, repellit, adstringit, & incrassat, quare ventriculi tono relaxato, vomitionibus, sanguinis rejectioni, dysenteriæ, hæmorrhoidum, uteri, ac omniũ fluxuum abundantiæ, planè appropriata existit. Dosis eius per se, vel convenienti vehiculo mixta à gr. x ad ℈j. Ex hac gargarismus paratur soluta, columellam laxatam, & mollitiem gingivarum corrigit, dolores dentium, ab acrium humorum influxu sedat, contra luxationes & fracturas ossium, ac sinoviam, influxum humorum coercendo, partes roborando, ut & sanguinis eruptionem, enterocelem, procidentiam ani, & uteri, magno usui est.

Cap. IV.

De Ammoniaci, & aliorum ferulaceorum gummatum purificatione.

GUmmi Ammoniacum, assa fœtida, galbanum, sagapenum, quod ex lignosa, & altiore frutice, ferulæ non absimili

simili nascantur ferulacea dicuntur; duplicem substantiam complectuntur, unam resinosam, ponderosam, in aqua subsidentem alteram muccaginis, aut gummi cerasorum solutæ instar, aquæ miscibilem. Etsi aliqua, in horum qualitatibus, quoad gradus differentia occurrat, virtute tamen calfaciendi, molliendi, penetrādi, discutiendi, intra corpus sumpta, tenacem pituitam, ex pectore, & pulmonibus evocandi, fere conveniunt: Usui sunt contra tussim, orthopnæam, ex frigidi humoris decubitu ortum spasmum, apoplexiam, epilepsiam, suffocationem uteri, suppressiones mensium, obstructiones, dolores laterum, duritiem splenis, morsus serpentum: Cujus igitur in emplastra usualia, antidota, & confectiones opiatas, massas pilulares à præcipuis Medicis dogmaticis, ob plures rationes expetūtur. Purgatio horum, quæ in partium lignosarum, arenularum, lapillorum, aliarumque inutilium rerum separatione consistit, sequenti modo perficitur. Gummi in convenienti & ad scopum pertinente liquore, dissolvitur; cujus tota gummosa substantia per pannum, relictis fœcibus expressa iterum inspissatur: Cum vino maluatico, aut alio quopiam generoso, ad Theriacam Mithridatium, ac similes confectiones, aceto vero solutę ad emplastra magis conveniunt, quod pharmacopęis ac chirurgis peritis optimè notum est, & in detergendi intentione admodum quadrat; Cū vero leviore operatione opus in ulceribus præsertim, quæ Tartari ex aceto relicti, acrimoniam non sustinent; præstat in succis plantaginis, solani, florum sambuci, quibus caloris excessus moderatur, vel in decoctis vulnerariis, ex Tabaco, Sanicula, Alchymilla, consolida Saracenica, ad varios scopos, prædicta gummata dissolvere. Intra corpus vero cum appropriatis offerantur v.g. ad capitis, & nervorum vitia, cum Betonicæ aut Primulæ veris, pectoris & pulmonum, cum scabiosæ aut Tussilaginis succo; ad uterum cum Artemisiæ aut pulegij, contra venenum cum scordij expressione, diluantur: Quæ porro inspissata, vasis vitreis optimè clausis, serventur.

CAP. V.

Quomodo ex quolibet horum gummatum, duæ differentes substantiæ separandæ sint.

SUpra mentio facta est, diversarum partium in his existentium, quod reapse nunc demonstrabo.

Gummi Ammoniaci, vel galbani, minutim confracti, affusis, iñ cucurbita alēbico cæco munita, aquæ fontanæ ℔ iv; & moderato Balnei Mariæ calore, donec dissoluatur, teneatur; hoc peracto, super pannum lineum, super patinam vitreatā extensum, adhibita sub finem expressione forti, percoletur, & si post primam colaturam, utilis substantiæ quidpiam, in panno restet, liquore colato, & iterato calfacto, dissolvi & exprimi solet, materia tota, tam fluida, quam crassa conjuncta, in vitro lati orificij per ♂ 8 quiescat, donec pars eius ponderosior, ad fundum secedat, liquor autem lacteus flavedine quadam mixtus, & supernatans, in aliud vas a residuo decantatus, & cum ovorum albumine clarificatus, per pannum filtratur,

tur, ac mediante balneo roris, ad consistentiam fusi, & splendentis gummi reducitur: Hæcce pars viscosa est sine Sulphuris participatione, in aqua solubilis exsiccata, haud difficulter in pulverem teritur, ignique admota, flam̃am minime cōcipit, ac per omnia, ad modum gū̃mi Cerasorum, Pomorum, aut Arabici se habet.

Altera supradicta in vitro pars reliqua, in concha vitrea, super vapore aquæ calentis, aut arena fervente, ea, quæ superest, paucæ quantitatis, aqua dissipata, in resinam concrescit, quæ sequentibus notis distinguenda: Primo, pondere, & colore: Secundò, quod ignis contactu liquescat, altera vero tantum inarescat: Tertio, quod incendio pingue quid exsudet: Quarto cōsistentia resinosa: Quinto quod saporis, & odoris in alteram præcellat.

De ambarum substantiarum, quoad virtutes, & operationes differentia.

Cum prima sapore, sine manifesto, caloris, & acrimoniæ excessu, respectu totius gummi, longè mitior existat; nullus dubitandi locus superest, eius temperamento, operationem conformem esse, & pari, ac gummi arabicum modo, sub lingua eliquatam, thoracis, & faucium, ac partium vicinarum, ab acri defluxione, morbis obortis, quam ipsum totum gummi, magis expedire. Postremā vero, utpote resinosam, maiore calore, & acrimonia innocua tamen ad durities lienis, a glutinosa, & tartarea concretione, resolvendas, mensium itidem suppressionem, ab infarctu similium, frigidorum humorum, aliosque morbos, ad quos gummata ferulacea præstant plus valere ratio dictat: Denique ad emplastrorum confectionem, his scirrhos, & tumores emolliendi, ex profundis vulneribus superflua extrahendi vlcera mundificandi, & sanandi maior virtus inest; & ex hac olea destillata, maiore, quam ipsis gummatibus, quantitate, sine nidore caustico facilius educuntur, quod peritus Artista ratione facilè assequitur.

Cap. VI.

De solutione Bdellij, & Myrrhæ, nec non extractione resinosæ, & balsamicæ corundem substantiæ.

BDellium, & Myrrha, nobilia duo gummata, ex certis in Arabia arboribus, ut Dioscorides memorat, promanantia, & à multis sæculis, magno in pretio habita, ut etiam sacra Biblia, horum mentionem faciat. Dolendum vero, hæc genuinis signis & effectu secundum præfatum Authorem prædita, ad nos nunquam deferri, quare quidam inducti, ea, quæ nobis hoc nomine in usu sunt, aut adulterata, aut vilioris vel planè alterius speciei esse statuunt, quæ tamen quibusdam cum vera myrrha, & bdellio conveniunt: At vero, cum non solum hæc, sed multa alia medicamenta, Turcarum, Mauritanorum Indorum, & Iudæorum, nec non impiorum Christianorum, malitioso mangonio corrumpant, in eo detegendo nos solertes esse convenit, ut quivis talem fraudem evitandam discere possit.

Horum gummatum, cuiuscunque, ut dictum, probitatis sint, eorum quæ à modernis, in usum, &c. aducuntur, præparatio talis est.

Gummi

Gummi Bdellij, vel Myrrhæ in cucurbita, s.q. ſucci herbarum, decocti, vel infuſi ſimplicium, ſcopo convenientium, ad eminentiam duorum digitorum affunditur, & in Balneo Mariæ ſufficienter eliquati, fit expreſſio, eiuſque tandem leni colore inſpiſſatio: Conſultum vero eſt tum demum, quando uſus poſtulat, hoc modo, præparare ne ante illum ſitu corrumpantur, aut plus æquo indureſcant. ſequenti modo balſamica horum ſubſtātia extrahitur Bdellij, vel Myrrhæ, craſſiuſcule contritæ ℔j Spiritu Vini ex vino malvatico vel hiſpanico deſtillati, & rectificati ℔iiij affunduntur; materia omnis, in cucurbita alembico cæco munita, Balnei Mariæ moderato calore, ſubinde leniter agitando, tantiſper contineatur, donec liquor probè tingatur, ab hoc porrò, in aliam cucurbitam, quantum fieri poteſt limpidiſſimo transfuſo, Spiritus Vini ad remanentiam octavæ partis abſtrahitur: Reſidui in concham effuſi, aquea pars ut extractum therebinthinæ conſiſtentiam, ſapore, & odore gummi præcellentem acquirat, evaporare permittitur, quod vaſis vitreis exceptum, loco frigido ſervatur. Eſſentia hæc balſamicæ virtutis, utilis eſt, ad maſſas pilulares & antidota, veneno, aut humorum putrefactioni reſiſtentia; & cum laudano, morbo exigente, ad quem gummata ipſi laudantur, commodum miſcetur. Doſis a 4.5. ad 18. gr. Fœces quæ in extractione remanent nullius ſunt qualitatis propemodum, à Medico prudenti tamen, ad externos affectus applicari poſſunt.

Cap. VII.

De Purgatione Gummi Ladani.

Ladanum gummi ſpecies quædam odorifera, collecta ex foliis arboris Ladi, ut Dioſcorides refert; præterquam ad odoramenta expetatur, pluribus aliis, a modò dicto Authore, virtutibus notata eſt; ac digerendi, calfaciendi, emolliendi, pilos conſervandi, cicatrices extergendi, dolores aurium leniendi, ſecundinas expellendi, uteri duritiem emolliendi, tuſſim ſedandi, urinam ciendi, & quoſcunq; alui fluxus moderandi efficacia pollet.

Ladanum duplicis generis, apud materialiſtas vocatos, reperire eſt, unum in placentas rotundas convolutum: Alterū maſſæ eiuſdem craſſiori; quod ferè præſtat, maximè, coloris ex viridi, obſcuri, grati odoris, ſubſtantiæ mollioris, & digitis facilè cedentis. Qualecunque autem ſit, vix unquam, ſordibus, & arenulis caret, & levi opera purgari poteſt ſcilicet aqua Roſarum ſolutum, eodem quo de Myrrha, & Bdellio, modo actum, per pānum denſiorem colatum, iterumq; coagulatum, & in orbiculos formatum, vel in maſſa quacunque, ad uſum ſervatur.

Cap. VIII.

De purgatione Gummi Styracis Calamitæ.

Hoc gummi acido dulci ſapore, odore vero ſuavi, præditum eſt, unde uſus eius, ad perfumigia frequēs. Dioſcorides huic calfaciendi, maturandi, & emolliendi virtutem adſcribit & cōtra tuſſim, catharros, raucedinem, capitis gravitatē,

angustiam pectoris, aphoniam defluxione inductam, oppilationes & duritiem uteri, suppressionem mensium, obstructionem alui summopere commendat: hoc vero, ut alia exotica, rarò fraude & mangonio caret, ut etiam illud, quod à pluribus præstantissimum celebratur (sed à Dioscoride fallaciam ridente explosam) styrax vermicularis dicta, aliarum enim rerum admixtione, adulteratum, sole fervidiore existente per setaceum agitur, ut talem formam acquirat.

Illud vero melioris, secundum præfatum Authorem, notæ; nondum, aut rarò admodum, nobis obtinere licet: Quare optimum quodque, ad nos delatum, quod colore rubro, & substantia resinosa constat, usu medico exigente, in modum ladani paulo ante dictum solutum ab impuritatibus liberatur. Cæterum probatur carbonibus iniectum, odore Balsamo Peruviano simili fragrantissimum: Si vero nidoroso, & alieno nares feriat, aut aqua rosarum solutum, dulcedinem amittat aut pinguedinem fundat; pingui aliquo, aut melle, aut alia re adulteratum esse suspicio est.

Cap. IX.

De Styracis liquidæ clarificatione.

STyrax liquidus, tenacis, & resinosæ substantiæ Therebinthinæ communi, & impuriori similis, colore pellucido, & quandoque ex cinereo fusco resplendet, odoris penetrantis & quasi acidum quid referentis. Dioscorides libro 1. cap. 6. 7. duas species Myrrhæ recenset, unam Pedismon, alteram Gabiream vocatam, ex qua styracem liquidam, exprimi docet. In cuius sententiam Medici quidam cedunt, alij vero dissentiunt & liquidam ex priori calamitha certo modo extractam esse statuunt; quidquid autem sit, nec colore, nec odore aut sapore, cum gummi illo, quod pro Myrrha accipimus, affinitatem ullam habet, & in igne odorem styracis calamitæ diffundit & sequenti modo depurata, insignem liquorem balsamicum suppeditat. ℞. Styracis liquidæ ℔ij ex his, per cucurbitam, in arena, moderato igne, ne aduratur (qua opera simul aliquid pingue pellucidum vehementis odoris instar spiritus Therebinthinæ extillat, quod per se vel unguentis mixtum, usui medico commodare potest) humiditas abstrahitur; residua vero pars styracis, adhuc calens, linteo excepta, in patinam terream vitreatam exprimitur, ut nihil nisi impurũ recrementum reliquum sit: Quare iterũ, in cucurbita, alembico cæco instructa Spiritu Vini rectificatissimi ℔iiij affusis, Balnei Mariæ calore ad manus tolerabili, agitando per vices materiam, integro die foveri decet: Ab hoc porro liquore refrigerato, & fœcibus per colaturã purgato Spiritu Vini, calore Balnei Mariæ abstrahitur; post quem substantia, instar Balsami ab Indis ad nos delati, & Copal dicti, quædam fusca, & resinosa remanet; quæ præstantiorem hac præparatione odorem nacta, vitreo vase servanda est.

Balsamus styracis calefacit, emollit, attenuat, maturat, attrahit, qua de causa per se, vel unguentis, & emplastris mixtus, externorum affectuum, in quibus medicamenta, eiusce modi facultatis requiruntur, usui convenit: Dolorẽ ex frigore natum, vi balsamica tollit, consolidationem vulne-

vulnerum promovet, intra corpus sumẽdum, nondum quidem oblati; nullus tamen dubito, quin, quam Balsamus Peruvianus, aut liquidãbar, quę ferè acrioris, & calidioris facultatis sũt, ęque tutò administrari possit. Ad composita odorifera gratiora reddenda, ad trochiscos, & candelas fumales cinamomo præcipuè mixtas, ipsa styrace Calamita præstantior est: Quæ in gratiam studiosorum huiusce artis addere placuit.

Cap. X.

De Assæ dulcis repurgatione.

ASsa dulcis, gummi cuiusdam elegans species, Ammoniaco ferè similis, cõsistentiæ tamen aridæ, adeò ut nec manuũ calore emolliri queat. Cæterum pergrati est odoris, & penetrantis qualitatis; quæ ex pulveris contritione, ad cerebrũ delata, sternutatione largam pituitam excutit, eiusq; fumus, copiosius admissus, non solum caput tentat, sed etiam pectus & pulmones (non minus quam Sulphur minerale, cum quo etiam præcipuis siccãdi, detergendi, extrahendi, & putredinẽ arcendi viribus convenit) suffocationem, quodãmodo excitando infestat: Vnde non modo, artem perfumandi sectantibus, ob singularem odoris præstantiam, sed etiã Medicis pulverisata, aut sublimata, ad pectus crassorum humorum infarctu expediendum, in linctus tabulata, & trochiscos recepta, non minus quam ipsum Sulphuris sublimatum frequenti in usu est: Ex quo aliqui pro illis, qui olida unguenta, & emplastra molestè ferunt, convenienti additione, emplastrum splenecticum nobile componunt.

Eius purificatio talis est: Gummi huius pulverisati ℔j, affuso Spiritus Vini rectificati in cucurbita ℔ij per horam in Balneo Mariæ aliquoties agitando, nõ solutus liquor, calorem vermicis æmulum præferat: A quo refrigerato, decãtato, per pannum, in vitrum, ad separationem fœcum percolato, Spiritus Vini per Balneũ Mariæ abstrahitur, ad remanentiam materiæ rubicundæ, & splendentis, secũdum doctrinam, supra de myrrha traditã. Porro ad odoris ex Spiritu Vini contracti ablationem aliquoties, aqua rosarum elota, lapideo vase obturato reconditur. Qui verò hunc sumptum ac laborem ferre recuset, methodum de Ladano præscriptam, sequi poterit.

Cap. XI.

De purgatione sanguinis Draconis.

DE origine huius gummi, multa fabulosa extant; periti verò ex Neotericis Medici, hoc cuiusdam arboris, qui cortice ablato, squamosam Draconis pellem referat, sobolem esse contendunt, & tum propter hanc, tum colorem instar sanguinis rubrum hoc nominis sortitum esse: Quẽ sensum inprimis Nicolaus Monardus, historia sua, simplicium in occidentalibus Indiis nascentium tuetur: Alij vero hoc gũmi, ex fructu quodam rotundo, cerasis conformi, in arbore quadam, qui Draco vocetur, progigni autumant: Quidquid id sit, certum est, ipsum nullius generis animaliũ sanguini, sed vegetabili cuidam substantiæ, originem suam acceptã referre: Raro autẽ hactenus, absq; fraude purum nobis oblatum est: Quo factum, ut quidam mixturam ex sanguine hirci, bolo armeno, prunis sylvestribus, aliisque adstringentibus succis & fructibus confe-

ctam,& nomine sanguinis Draconis notatam,in usum duxerint: Cui suum quoque pretium relinquo.

At nullo non tempore impostores dolum meditantur,qui compositū quoddam ex gummi arabico, & tinctura ligni Brasiliensis, aut fæcibus tincturæ granorum Chermes,coloris rubri in orbiculos redactum, pro genuino sanguine draconis,sæpe distrahunt; cujus usum cavendum esse adhortor,Germanus colore rubro subobscuro splendescit variis figuris,rotundis,vel oblongis, quemadmodū cætera gummata, ex arboribus stillantia, & in grana coagulata conspiciuntur, ut plurimum segmentis, corticis ligni, ex quo profluxit,intermixtis:Hic vehementer siccus;nullo manifesto odore, aut sapore præditus, & in pulverem contritus, colorem rubrum pingendis vitreis vas instar vernicis aptum præbet,demumnec aqua,nec oleo, sed uno Spiritu Vini solubilis,quibus signis quoad externam etiam formam,aut colorem, factitius,aut mangonisatus minimè respondet,sed lētus est,tenax,cito humescens, attritu difficilis,pallorem contrahens,&cum aqua, ut Tragacanthum,aut gummi arabicum misceri ac uniri aptus. Vidi aliquoties, præsertim Hamburgi,apud admodū doctum, & in rebus pharmaceuticis versatissimum D.Benedictum Glück/amplissimi ibidem Senatus pharmacopæum juratum,peculiarem speciem,in bacillos lōgos efformatam,foliis Ericæ similibus involutam,quam omnibus notis, & virium præstantia,cum genuino sanguine draconis convenientem, sine ulteriore præparatione, ipso effectu probavi:In qua forma, haud multo post tempore factitio irrepsisse sensi, qui cum modo specie descripta,minimè conferri potuere, quapropter sanguinis draconis usu indigentes, in eiusdem electione cautos esse jubeo.Reperitur etiam hoc gummi in magna frusta concretum, quod nullo modo improbandum.

Hoc gummi, frigidi, & sicci temperamenti est,facultatis adstringentis, & adglutinantis,quibus venas apertas claudere,interiora fracta sanare,& corroborare solet; omnibus sanguinis eruptionibus, ossium fracturis,herniis, dysenteriæ,hæmorrhoidum fluxui enormi,curādis pręstans est remedium,vbicunq; nec venæ sectio,aut ventosarum applicatio, aliave medicamenta, secundū artis methodūm præscripta,casu exigente quicquā evincere valuerunt, hoc in pulverē contritum, & artificiosa ligatura applicatum, quandoquidē sine ulla noxa humorum affluxionem coercet, sinoviam sistit, vulnera consolidat, omnibus aliis facilè præferendum esse,ipsa experientia cognovi.

Huius frusta majora, sine aliena lignorum, alteriusvè rei accretione puriora, nulla præparatione indigēt,nisi ut in pollinem redacta ad usum serventur:illi vero in granis quidem sed multis impuritatibus referto, modo alioqui sincerum sit, in pulverem contuso s. q. Spiritus Vini in Balneo Mariæ, ut dissoluatur, affunditur:Huic,qui sanguinem colore, & cōsistentia refert,per pannum colato, post Spiritus Vini (ut quarta pars reliqua superbit)abstractionem, in vitrea,aut terrea patina, aquæ plantaginis q.s.affunditur; quo gummi quemadmodum,in aliarum resina-

resinarum extractione dictum, a liquore separetur, idque toties elotum, ne quid de spiritus vini odore supersit, exsiccatumque, & refrigeratum commode in pulverem conteri possit. Dosis eius a gr. 12. ad ℈j, aut summa necessitate postulante ʒß, quod pulverisatum, in succis appropriatis Berberorum, Ribium, Cidoniorum, Myrtillorum, Plantaginis, Bursæ Pastoris, cum aquis eorundem & saccharo conditis; ne crassities obstet, quo minus facile, ad partes affectas penetret. Si cui usus Sacchari ad scopum facere non videatur; in gelatina ex pedibus vituli, sine sale, & aromatibus parata, adhuc calente, pro necessitate, sine periculo, tertio, vel sæpius offerri solet. Cæterum, usu dictante, aliis medicamentis misceri, vel ad composita, pro prudentis Medici judicio transferri potest.

APPENDIX

De

Mixturis præparantibus.

SEquuntur nunc, appendicis loco, aliquot, & quidem præcipua, ex vegetabilium essentijs, composita, quæ ab aliis mixturæ vocantur; ac necessitate postulante, materiam peccantem, alterandi, concoquendi, refrænandi, attenuandi, emolliendi, detergendi, meatuum interiorum asperitatem leniendi, eorundem obstructiones, aperiendi, aliarumque intentionum causa, ante, cum, & post cathartica, in morborum curis absolvendis, magno ægrotantium solatio adhibentur.

I.

Mixtura lenitiva, aperitiva, frigida, temperata.

℞. Essentiar. rad. Cichor. Sylvest.
Graminis
Oxalidis ana ℥ij
Violar. cærul.
Rosar. rubr. ana ℥j
Glycyrrhizæ ℥ß
passular. albarum ℥iß.

Hæ Essentię, in concha vitrea super vaporem aquæ calentis eliquatæ, probè misceantur; ac porro in vitreis vasis, ad usum reconduntur.

Vires: Mixtura hæc, moderatè refrigerat, attenuat, aperit, digerit, & abundè resolvit, ad expediendos infarctus, jecoris, lienis, venarũ mesaraicarum, ad apparatum humorum evacuationi idoneum, & ipsum corpus habile efficiendũ, summopere expetita: Ad icterum insuper, cachexiam, febres prolixas, morbos inveteratos, humorum fervorem, & acrimoniam abolendam, in teneris præsertim constitutionibus, quas violentius, alterare nefas est, peropportuna est. Dosis eiusdem à ℥iß ad ℥ij pro ratione, & necessitate indicantium.

II.

Mixtura lenitiva, aperitiva, calida, temperata.

℞. Essentiæ Agrimonij
Betonicæ
Rad. Scarzoneræ
Fumariæ ana ℥j
Flor. Borraginis ℥iß
Glycyrrhizæ ℥ß

 Cari-

Caricarum ℥ij
Elæosacchari Anisi ʒß.

Hæc ipsa, ad normam præcedentis fit, eique demum Elæosaccharum conjungitur.

Vires: Ad modum temperata vi calefaciendi, & digerendi, ad affectus diuturnos, & obstructiones ex frigida materia tollendas, nec non viscera corroborandi virtute pollet. Dosis eadem cum superiore.

III.

Mixtura carminativa.

℞. Essentiæ Sumitatum fœniculi
Florum Chamæmeli ℥j
Baccar. Lauri
Thymi
Rad. Gentianæ ʒß
Caricarum ℥iiß
Elæosacchari Carui recentis ʒj

Vires: Hæc mixtura calfaciens, crudam, & frigidam colluviem, in ventriculi, & intestinorum cavitate, restagnantem resolvit, detergit, ad evacuationem disponit, flatusque exin ortos dissipat; dolori colico, & tympanitidi benefacit, urinarum, & mensium tarditatem corrigit, quam aliquando, sub ipsum exhibendi tempus, acidi Tartari mixtione acuere licet. Dosis a ʒß ad ʒj.

IV.

Mixtura Diuretica.

℞. Essentiæ Parietariæ ℥ij.
Rad. Ononidis ℥iß.
Pimpinel. hircinæ,
Sem. Saxifr. albæ ana ʒvj.
Glycyrrhizæ
Baccar. Juniperi ana ℥j.
Fruct. Alkenkengi ana ℥iij.
Elæosacch. cerefolij ʒj. Misce.

Vires: Ureterum meatus, viscido, & tenaci humore impeditos liberat, calculum dissolvit, arenulas, & flatus exigit conclusos, lumborum, ac dorsi dolores, ex urinæ retentione obortos pacat, ad splenis, ex copia seri, instar spongiæ turgentis incommoda, aquam intercutem, ac reliquos affectus, ad quos diureticorum usus requiritur valdè competit: quæ ipso usus tempore spiritus salis vel ammoniaci gutta 6-8. acuata efficacior fit. Dosis eadem, quæ supradictorum.

V.

Mixtura Acetosæ.

℞. Succi Oxalidis clarificati ℔ viij.
Tamarindorum recent ℔ j.

Fructus Tamarindorum, in præfato succo dissolvitur, opus continuando, donec, ex data in capite octavo, primæ sectionis instructione, amborum essentiæ confusæ, istam consistentiam consecutæ fuerint.

Essentia hæc composita, & ea industria elaborata, ut non modo sine Empyreumate libera, sed etiam tartaris suis acidis, & teneris, adhuc prægnans existat sapore acuto, & penetrante, ac omnimodo ipsis Limonum, Citri, Granatorum, ac Berberorum succis, suavitate non modo æqualis, quocunq; modo extractis & paratis, sed etiam illos, cum brevi temporis spatio, amarescant, vigoris constantia superat.

Vires: Non solum fervori, humorum biliosorum extinguendo sed etiam visci-

viſcidi, & terreſtris recrementi admixtione pertinaciorem redditam, attenuare, & abſtergere, ut & ſanguinem, à calidis ichoribus mundare, ac per urinam expurgare, ſitim lenire, fauces recreare, vires cordis, ventriculi, & hepatis, immodico calore exſolutas revocare, ſuccus alimentarios, à putredine, ac ipſum corpus, à peſtilenti maligna affectione vindicare, materiamq; opilantem, glutinoſam, æque promptè ac quodvis aliud, ex acidis ad hæc appropriatum incidere; eoq; modo Scorbuti characterem obſcurare potis eſt, & variis omnino ſcopis, per ſe, aut aliis mixta, inſeruit. Doſis eius à ℈j ad ʒj, circiter pro re nata.

VI.

Mixtura Plantaginis.

℞. Eſſentiæ foliorum Plantaginis ℥iiij.
Rad. Nympheæ.
Violar. cærul. ana ℥j.
Roſar. rub.
Capit. Papau. alb. ana ʒiij.
Camphoræ purificatæ ʒß.
Fragorum Sylveſtrium ℥vj.
Miſce.

Vires: Mixtura hæc refrigerans, fluidos, billioſos ichores ſiſtere, acrimoniam eorum, ut evacuantibus promptius cedant, infringere, febres, dolores capitis, ſomnia terrifica, inſaniam, ſitim, ac omnes morbos ex bilis ferocia pullulantes, libidinem effrænatam compeſcere, gonorrhæam, & fluorem muliebrem corrigere, ſomnum invitare, partium principûm febrili ardore, dejectas vires, ſuſcitare ſolet efficaciter, Doſis à ʒj ad ʒiß.

Eſſentiæ Rad. Nymphææ præparatio Talis eſt, ut ſequitur. Radici Nymphææ ſiccatæ, & in taleolas conciſæ, in olla optimè vitreata, aquæ Nymphææ ferventis, ℔iv. affunduntur, abſq; commotione infuſum per noctem quieſcat, hinc liquor pellucidus, flavus, per ſetaceum, ſine expreſſione coletur, colatum uſitato modo, leni evaparatione, in conſiſtentiam coquitur. Hic ipſe modus, in radicum Althææ, Symphyti, & ſimilium mucilaginoſarum extractione optimus eſt: At cum hujuſcemodi eſſentiæ citò raneeſcant, haud multò ante ipſius mixturæ confectionem eas parare conſultum eſt.

VII.

Mixtura Betonica.

℞. Eſſent. Betonicæ ℥iiij.
Summit. feniculi ℥ij.
Acori Matthioli
Thymi ana ʒß.
Paſſularum.
Caricarum ana ℥iij.
Salis Abſinthii granulati ʒß.
Elæoſacch. Origani.
feniculi ana ℈j.
Miſce.

Vires: Hæc mixtura pituitoſis, craſſis humoribus incidendis, & abſtergendis apta eſt, eoque nomine pectus, ſtomachum, hepar, lienem, renes, uterum, & cætera viſcera hiſce gravata relevat, calfacit, & confortat. Doſis à ʒß ad ℥j.

VIII.

Mixtura de Buglosso.

℞. Eſſent. florum Bugloſſi, vel Borrag.
Malorum refrag. ana ℥ij.
Viol. cærul. ℥j.

Flor.

Flor. perforat ℥ij
Elæosacchari Melissæ ℈j. Misce.

Vires: Ad utramque bilem, earumque adustas fuligines, unde cordis, & cerebri gravia accidentia, utpote vertigo, cephalalgia, somnia tetra, mania, lypothymia, oboriuntur, sine noxa coercendas efficax est. Dosis à ʒj ad ʒij.

IX.

Mixtura Fumariæ.

℞. Essent. Fumariæ ℥iiij
Cerefolij
Asplenij ana ℥ij
Cauliculor. Lupuli
Polipodij querciniana ℥j
Tartari Acetos. depuratiss. & subtil. pulverizati ℥j
Elæosacchari sem. Cerefol. ʒß.
Misce.

Vires: Potens est hæc tinctura, crassam, tenacem, fæculentam, ac terrestrem cum atrabile congeriem, edomare, & per urinam subducere, pertinaces viscerum obstructiones solvere, sanguinem à putrida, acri, salsa, & adusta infectione mundare, arquatum, febrem quartanam, nec non scirrhos hepatis, ac lienis, melancholiam hypochondriacam, Scorbutum, cancrum, psoram, lichenes, morbum gallicum, in habitum corporis serpentem, pustulasq; & tophos germinantem, ac quosvis alios, huius farinæ affectus, mitigare novit. Dosis à ℈j ad ʒj.

X.

Mixtura de Anagallide.

℞. Essent. Anagallidis flore rubro ℥ij
Betonicæ
Fl. primulæ veris ana ℥j
Iuæ Arthcticæ
Salviæ
Acori Matthioli
Majoranæ ana ℥ß
Elæosacchari Rosmarini ʒj. Misce.

Vires: Appropriata est, contra apoplexiam, spasmum, epilepsiam, lethargum, tinnitus aurium, memoriæ lapsum, articulorum dolores, ex humorum affluxu, aliosque affectus ex cruda, frigida, & flatulenta materia obortos, plurimum valet. Dosis à ℈j ad ʒj.

XI.

Mixtura Altheæ.

℞. Essent. rad. Altheæ.
Symphyti
Viol. cærul. ana ℥j
Glycyrrhizæ ℥ß
Cortic. Papau. albi ʒij
Jujubarum ℥iiij
Gum. Tragacanth.
Arabici subtil. pulveriz. ana ʒij. Misce.

Vires: Mixtura hæc pectori, & pulmonibus, faucibus, calidorum, acriumq; humorum influxu tentatũ, refrigerandi humectandi, ac leniendi virtute, expectoratioñe promovendo; ut etiam phtisi, peripneumoniç, pleuritidi biliosç, exulcerationi renum, ureterum, gonorrheæ malignæ inveteratæ, unde dolores, & symptomata varia oboriuntur, una simulq; acrimoniam urinæ obtundendo, sabulum, & sordes, blande subducendo, egregiè opitulatur. Dosis ʒß, plus minus, pro ratione necessitatis.

XII.

Mixtura de Tussilagine.

℞. Essent. Tussilag. ℥iij
Hyssopi ℥iß
Glycyrrhizæ ℥vj
Rad. Helenii
Prassij sive Marrubij albi ana ℥ß
Fæculæ Aronis ℥j
Elæosacchari feniculi dulc. ʒj. Misce.

Vires: Calfaciendo, maturando, incidendo & abstergendo affectus pectoris, pulmonum, utpote, anhelosam tussim, angustiam respirationis, à crassorum, ac viscidorum humorum infarctu, expectorationem promovendo, oppido juvat. Dosis huius mixturæ à ℈j ad ℥ß.

XIII.

Mixtura de papavere erratico.

℞. Essent. fl. papau. Rhœadis ℥ij
Scabiosæ ℥j
Betonicæ
Carduibened. ana ℥ß. Misce.

Vires: Contra pleuritidem, tam in principio antequam radicem fixerit, materiam adhuc fluxilem, per sudorem, & insensibilem transpirationem consumendo, quam in ipso statu, apostema rumpendo, & mundificando; ut &, ad omnem purulentam, cruentam, & fœtidam saniem, in pectoris cavitate contentam expurgandam, remedium est specificum. Dosis à ℈j ad ʒj.

XIV.

Mixtura Myrtillorum.

℞. Essent. fruct. Myrtill. cum aqua plantag.
vel Bursæ pastoris ext. ℥ij
de rosis siccis ℥j
Acaciæ nostræ ℥ij
Cydoniorum ℥iij. ʒij. Misce.

Vires: Hæc adstringendi, & refrigerandi potentia, acres, & subtiles, à capite defluxiones, ad pectus ruentes coercere, ac partes labefactas corroborare, & quemcunque per inferiora, & superiora, sanguinis & alui fluxum, uteri potissimum, acrem, & biliosam sistere gonorrhæam virulentam, moderata adstrictione, putredinis correctione, sanare valet. Dosis communis ℥ß.

Quomodo Essentia cidoniorum, ad hanc mixturam requisita, præparetur.

Cidoniorum selectorum & maturorum, cum corticibus in tenues, & oblongas taleolas concisorum, q. s. rejectis seminibus curcurbitæ indatur, & affusa aqua rosarum, ad eminentiam aliquantulam, alembico cæco apposito & in Balneo Mariæ ut cidonia emollescant foveatur; hinc aqua rosarum aliquantulum tincta & separata reliquum levi expressione, ne quid viscidum admisceatur, quod cum aqua dicta conjunctum, iterum blandè, ne quod empyreuma contrahat, inspissetur. Essentia gustu, & visu gratissima existit.

XV.

Mixtura de Rubo Idæo.

℞. Essent. fruct. Rubi Idæi ℥viij
Cydoniorum cum aq. Ros. ext. ℥iiij
Elæosacchari de corticibus limon. recen. ℈j. Misce.

Vires: Vi refrigerante, & adstringente,

gente gratæ aciditati conjuncta æstum ebullientis bilis infringit; & specifica proprietate, cor, ac spiritus vitales, contra cardialgiam, aliosque affectus, ex calidorum, & venenatorum succorum insultu invalescentes defendit; alui fluxum, & dysenteriam humorum acrimonia obortam sistit. Dosis ʒij plus minus, cum liquore convenienti.

XVI.

Mixtura Scorzoneræ.

℞. Essent. rad. Scorzoneræ ℥ij
Herb. & rad. Galengæ ℥j
Doronici
fl. Tunicæ rub. ana ℥ß
Oxysalis diaphoretici ʒiij
Elæosacchari Melissæ
de cortis Citri ana ℈ß. Misce.

Vires: Præstantissima antidotus, & simul cordis confortativum est, in febribus contagiosis, malignis, & pestilentibus necessarium, humores à centro corporis ad peripheriam, & materiam morbificam, in venis, & habitu corporis latentem, per insensilem transpirationem, vel sudorem modicum, evocando omnibus corporis constitutionibus, & cuiuscunque corporis qualitatibus, admodum convenit. Dosis à ʒß ad ʒj. Præparatio Oxysalis diaphoretici, ad calcem huius tractatus reperitur.

XVII.

Mixtura Absinthiaca.

℞. Essent. Absinthii recent. ℥ij
rad. Bened. caryophyl. ℥j
Cort. arant.
Agerati ana ℥ß
Elæosacchari Menthæ crispæ ʒj.
Misce.

Vires: Vim ventriculi, potissimum retentricem, ut & hepatis, frigore labefactatam erigit, dolores eius placat, flatus dissipat, icterum curat, bilem per urinam expedit, lumbricos ex corruptione ciborum natos deturbat. Dosis à ℈j ad ʒj.

XVIII.

Mixtura de Arthemisia.

℞. Essent. fol. & flor. Arthemisiæ rub.
fl. Chamæmeli ana ℥j
Pulegii
Melissæ ana ℥ß
Valerianæ
Aristolochiæ longæ ana ʒij
Fæculæ Bryoniæ ʒß
Elæosacchari Cinamomi ℈j. Misce.

Vires: Calfacit, aperit, abstergit, menses ab infarctu pituitosi, & tenacis humoris impeditos promovet. Dosis à ℈j ad ʒj.

XIX.

Mixtura chalybeata.

℞. Succi fumariæ ℔ viiij
Tamarindor. recent. ℔ j.

Tamarindorum, in succo fumariæ, ut in Mixtura acida, dissolutorum liquor, in phialam robustam transfunditur cum ℥vj subtilissimæ limaturæ chalybis, ex aciculis confecti: Vas continens operculo tectum, in arena calida ponatur, ut fermentatione quadam, per 3. vel 4. dies, sursum, deorsumq; feratur materia, interim per intervalla agitando, detecto tamen vase, ne vi vaporum dissiliat, donec tandem penitus nigrescat: Liquor porro

per

per pannum trajectus, ad mellis consistentiam evaporet: Quæ mixtura saporem validum, à chalybe hac opera acore fere deleto mutuatur residuum in pulverem contritum, siccatum, asservatur, ad eandem mixturæ, confectionem, quandoque usui futurum. Vires: Ad inveteratas viscerum obstructiones, cachexiam, arquatum, & icterum flavum pellendum valet: Præcipuè splenetícis, & melancholicis, magno auxilio est. Dosis à ℈j. ʒß. ad ʒj.

XX.

Mixtura Alchimillæ.

℞. Essent. Alchimillæ ℥iij
Saniculæ
Virgæ aureæ
Pirolæ
Vincæ pervincæ ana ʒvj
flor. papau. rhæadis
Hyperici ana ʒß
Elæosacchari Nuc. muscatæ ℈j.
Misce.

Vires: Mixtura hæc adstringendi, abstergendi, & consolidandi facultate, partibus internis, exulceratis, purulentis, ac sauciatis; sanguini item concreto, vulneribus, puncturis periculosis & rupturis, oppidò auxiliatur. In quibusvis, & cujuscunque temperamenti hominibus, quotiescunq; opus, sine periculi metu, à ℈j ad ʒj exhibetur.

De modo Elæosacchara parandi, quæ ad prædictas mixturas recipiuntur.

Quandoquidem olea destillata, utpote subtilia, penetrantia, & aromatica, aut de facili exhalare, aut rancida evadere, aut inter gestandum, vasis ruptis effundi possunt, huic damno, quo occurrã, modum ea incorporandi, ante viginti annos excogitavi. ℞. Sacchari subtilissimè pulverizati, infundatur huic guttatim, & successivè, oleum destillatum quantum capit ut adhuc in forma pulveris subsistere possit, ac chartæ affricatus, solummodo illam, aliqua pinguedine inficiat. Ad hanc normam similes, ex diversis oleis, mixturæ confici possunt, quæ in vitreis organis, servatu faciles, pro prudentis Medici judicio, ad medicamenta aromatizanda, eorundem vires augendas, pravas qualitates corrigendas, frequenti sunt in usu, à me vero, antehac Magisteria vocabantur; licet ipsimet mihi, Elæosacchari nomen, magis competere nunc videatur. Quidam loco Sacchari, salem proprium, sed perperam admiscent; Neque enim Saccharum, æque ac Sal, qualitates oleorum, immutare solet.

Oxysalis Diaphoretici præparatio.

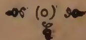
℞. Salis card. bened. in granis selecti, cuiin concha paulatim, spiritus, aceti vini acerrimi, vel (de quo si DEUS annuat in Saccharologia mea) ex Sacchαro per Balnei Mariæ lenem calorem, absque empyreumate parati, tantum affunditur, ut non modo sal solvatur, & fumus ex pugna utriusque orta, sistatur, sed etiam gratus, acidulusq; sapor præcellat, cuius humiditas, lenta porro evaporatione consumetur: Hinc ex sale denuo, in aqua rosarum soluto, & in Balneo Mariæ, per octo dies digesto, pulcherrimi, & pellucidi coloris liquor conspicitur, qui clarus in concham effusus in consistentiam siccam iterum reducitur, & in vasis vi-

treis, accuratius occlusis servatur, ne ut proclivis est, externi aeris contactu liquescat.

Hoc numero Mixturas essentiarum vegetabilium, præter simplices essentias, in promptu mihi existentes, ad usum asseruo. Semina frigida majora, & minora, ad nulla composita, nisi mox exhibenda, facilè admitto, cum ob oleagineam substantiam citò rancida fiant: Sed cum usus postulat, emulsiones recenter, ex seminibus paratas aliis medicamentis miscere soleo: Quamvis suprascriptæ Mixturæ, etiam sine horum additione refrigerandi, humectandi, leniendi, & abstergendi virtute, nihilo inferiores sint.

Vsus earum talis. Has in forma apozematis ut plurimùm, aut aquæ destillata, sero lactis, decocto hordei, aut cicerum dissolutas, & quandoque parte aliqua sacchari conditas porrigo: Quandoq; vero frigore ob læsas partes calfaciendi, flatus discutiendi, urinas movendi causa, in vino, vel mulsa benè cocta, aut si scopus ferat vino saccharo dulcificato; quibusdam etiam in Zulapio, aliove liquore appropriato cum saccharo, vel essentia passularum propinare soleo: Aliquas etiam, aquis destillatis, vino, aceto, prout usus exigit, commixtas addito Saccharo aut melle clarificato in sirupi consistentiam coqui jubeo vel cum aliis speciebus, tabulata, linctus, & electuaria confici, aut in emulsione seminum frigidorum, vel hordei dissolvi, ac porro edulcorari, & aromatizari curo. In potu vero vulnerario, si quando humores, ac corpus, non tantum præparandi, sed simul laxandi, vel purgandi intentio prævalet, facilis labor est, cum cassia extracta, syrupo violarum, aut rosarum, cum Sena & Rhabarbaro solutivo, aut aliis purgantibus id consequi: In quo etiam harum aliqua, vel deficit, vel excedit, additione unius, aut duarum aliarum, ut optatum effectum sortiatur, resarciri, ac multivarijs aliis modis, earum usus limitari potest, qui cum erudito & dogmatico Medico, sine dubio, cogniti sunt, superfluum esse opinor, singulos recensere.

Tantum de præparantibus Mixturis: Quod singularia mea vomitoria, cathartica, diaphoretica, alexiteria, cordialia & hypnotica attinet, reliquis meis quibus comprehensa sunt, opusculis videre licet.



FINIS.

HYDRE-

HYDRELÆOLOGIÆ

SECTIO I.

Cap. I.

De Aqua, in genere.



Qua, inter elementa mirabilis est, nec enim minus ipsa terra, cæterisque elementis, stupenda altissimi opera exhibet. Hæc enim tanquam volatilis, ac fluida substantia, ad ignis contactum, in vaporem conversa, ac in sublime ascendens, aëri, cum quo naturam analogicam, & symbolum gerit, permiscetur; iterumque frigidioris auræ alapsu, suopte pondere deorsum vergens, mox ad ingenium pristinum redit. Quod clarum, & obvium est in destillatione, tanquam exhalatione aliqua naturali, & artificiali, ab igne vel sole, mediante aliqua comotione, vel attractione, ut etiam in roris nubiumque condensatione quotidiana experientia palam fit, quæ levissima causa, pro ambientis dispositione, in aquam resolutæ, ad terram delabuntur: Feracissima insuper, non modo, omnis generis piscium, sed etiam vegetabilium, varia figura, colore, & consistentia conspicuorum, quæ hoc nomine, turbæ physicorum, amplissimum contemplandi campum exhibet; Admirandæ porro quemadmodum ex navigatione patet, potestatis est, ut ut enim, corpus hoc, fluidum, ac molle, vastas tamen ad stuporem usque, remis velisque instructas machinas, ac immensa pondera sustinet, quæ ventis comota, cum aquilarum volatu, celeritate facilè contendant nobisque hoc tramite, orbem universum pandit, & varias nationes perlustrare, earumque linguas, ritus, mores, proprietates non sine fructu commerciorum, cognoscere facit; sine quo magnalia Creatoris, cum primo Mundi theatro edita, rerumque diversarum, ortus, natura, & progressio, nostris non ita commodè oculis paterent.

Quanta denique ejus, non dicam utilitas, sed necessitas sit, ad vegetabiliũ, hominum, cæterorumque animalium, sustentationem, quorum nulli salva vita carere licet, iis optime, credo, notum est, qui aliquando aridis, & inaquosis locis, vel degere, vel iter facere, coacti fuere.

Aqua in sua simplici essentia considerata, frigida, humida & insipida est, eiusdem ubivis naturæ, hoc considerandi, nempe modo: Reliquæ vero marinæ, salsæ, calchantosæ, aluminosæ &c. medicamentosæ, intus, & extus adhibendæ, ad sanitatis usum, vel morborum depulsionem, Dei providentia ordinatæ, ob he-

ob heterogeneam mixtionem, tales sunt, cæterum à reliquis, natura, & substantia minimè differunt: Accidētalis tamen differentia, in omnibus ferè deprehenditur, mitto illas ex rore, nive, glacie, nubibus resolutas, quæ notabilem qualitatum mutationem, in aere ex rei alienæ comixtione passæ sunt, nec reperire licet, tam claras, ac limpidas, ex quibus, non modò terrestre quidpiam, sed etiam, oleum, & sal, absque ulla additione, chymica opera separari possit. Ita corpora elementaria, variè permixta sunt, ut nullum sub sensum tactus, vel visus, cadere possit, pure homogeneum, quod aliquot chemicos eo præsumptionis induxit, ut aquam purā, in lapideam substantiam, & vice versa, hanc in illam, transmutari posse, quamvis eventu hactenus destituti, haud erubescant affirmare, cui errori, propè similis est, Chymerica illa opinio, de genuina auri, in salem, aquam, & oleum solutione: Licet n. nulla substantia facilè reperiatur (ut supra allatum est) quæ non heterogeneis, ut ipsum etiam aurum, partibus cōstet, huic mixto tamen, præ cæteris majorem fixitatem, & quodammodò incorruptibilem naturam, Creator contulit.

Cap. II.

De Aquis stillatitiis in genere, ac destillandi inventione.

ETsi varia, variarum stillatitiarum aquarum natura sit, & quoad saporem, colorem, odorem & in his, quæ ex herbis, floribus, fructibus, lignis &c. arte educuntur notabilis, differentia appareat; in genere tamen quoad consistentiam & reliquas aquæ proprietates conveniunt, ac si quid diversum continent, id ab aquæ natura alienum est, oleosum nempè, aut sulphureum, aut terrenum, id, ut odor, ac sapor prodit, quod simplici, in pruna mixtione, aut alimenti attractione, pro propria cujusque indole, & soli, quo nascitur proprietate, extrinsecus accedit, quod in odoriferis, aciis, quæ volatilis sulphuris, plurimum participes sunt, manifestum est; reliquæ n. etsi sulphureæ, ac oleosæ substantiæ haud expertes sint, illis tamen magis terrestres, ac graves, & quæ non nisi violentia ignis, vix sine empyreumate, nulla odoris, aut saporis præstantia commendabiles, elici possunt. Ne autem imperitis, in arte, hoc admirationem pariat, exemplo doceri ne recusent: Sumant nimirum, Cinamomi, Caryophyllorum, Nucis moschatæ, Cardamomi, Piperis, ac similium quantum placet, & s. q. aquæ fontanæ affusa oleum cujuscunque quantitatis, destillatione extrahant ac separent, aquam reliquam, quantumvis rectificare conentur, nihilominus odorem, ac saporem, rerum cum aqua destillatarum nunquam penitus auferent; Nec est quod quispiam sibi persuadeat, hanc aquam, ex siccis aromatibus, eductam esse, qualitates enim aromatum, solummodo sibi adsciscit, quod infusione, unius guttulæ, olei Cinamomi, in cantharum simplicis aquæ plenum videre est, quam mox, eam vehementi odore, & penetrandi vi alteret: Nec cum aromatibus solum res sic se habet, sed cum odoriferis & sulphureis plerisque floribus, foliis, seminibus, corticibus, Radicibus &c.

Ex aliis vice versa, ut vis, acerbis, acribus, salsis, amaris, vix quidpiam, nisi, inodorum, aut fortè empyreuma redoleat, per destillationem exigere licet, nec aquæ ex catharticis destillando prolectæ, purgandi, neque ex stegnoticis astringendi ex vulnerariis purificandi, & consolidandi, aut ex alexitericis venenum infringendi, (qualis in eorum substantia oblata, decoctis, vel infusione deprehenditur) adæquatam vim obtinent: Quamobrem prudens ac cautus Medicus, eiusçemodi simplicioribus aquis, non magis, quam virtus, ac vera eorum laus, sustinere possit, facilè attribuat; aceruditiores quique, tales, maxime refrigerantes, & humectantes vix unquam basis loco, sed in mixturis, & julapiis, ad morbos calidos, aut aquæ communis vice, ad infusiones, & decoctiones adhibere consueverunt. Fit tamen interdum ut etiam quædam, nullo acri sapore, aut odore præditę, sed simplici vi diaphoretica præditæ, cuiusmodi sunt, ex radice Scorzoneræ, Vrticæ, Card. bened. & Veronicę destillatæ, pro iis ægris, qui delicatuli, viribus fracti, facilè in sudorem diffluant, aliaque remedia fastidiant, per se etiam in usum recipi possint.

Ac harum præcipue odoriferæ & appropriatæ, pro ratione circumstantiarum, ac varia intentione, in capitis nimirum usum Aqua Lavendulæ, Salviæ, Roris marini, Liliorum cōvallium, Majoranæ, in pectoris levamen, aquę Hyssopi, Marrubij, Enulæ, in cordis subsidium, Melissæ, Basiliconis, florum Aurantiarum, Cinamomi, Rubi Idæi, ad stomachi confortationem, Menthæ, Thymi, Absinthij, ad uteri rectificationem, aquę Pulegij, Artemisiæ, Scordij Valerianæ expetuntur. Absurdum vero in morbis gravibus, ex eorum solo usu, perfectam curam polliceri, ut quorundā simplicium, ac rudiū fert opinio: Quinimo intempestivo horum usu, vires ventriculi dejectas, fluctuationes, plurimi senserunt.

Destillationis primum inventorem, ut fatear, ignoro, antiquissimam tamen esse, conjectura quivis facilè colligit, cum famosissimi illi, juxta & vetustissimi Medici, Rhasis inquam, & Albucasis (qui anno, à Christo nato M LXXX, in vivis claruerunt) illius meminerint: Probabilitatem quandam hanc ab Ægyptiis inventam, & aliquandiu secretò habitam tandem ad cæteros demanasse, Suidas & Firmicus afferunt. Vt ut sit nullus dubito, quin àqua illæ, guttatim in operculi concavo, a vaporibus ex lebete ascendentibus, collecta, hominibus hujus inventionis ansam dederit; dum cibos in ollis, vel quid aliud, ad ignem coquebant, hacque ratione moti, porro singularia instrumenta ad hoc opus finxerint: Quanquam non multum interest, quando, & quis Author hujus extiterit. Sufficiat eam jucundam, juxtà & utilem esse, qua mediante, non solum olea vegetabilium, spiritus ardentes, aquas vitæ, spiritus victrioli, Salis, Aluminis, imo Sales ipsos ex fœcibus educendi decocta inspissandi, infusā subtilissimorum aromatum, modo longè convenientiori quam olim apertis vasis perficiendi nunc facultas datur ac plurima alia, quæ

quæ, brevitatis studio, prætermitto.

Cap. III.

De variis modis Aquas destillandi.

AD opus hoc diversa, diversæ figuræ, & usus, instrumenta inuenta, distincti itidem ignis gradus, reperti sunt. Inter antiquissima, cuivis nota instrumenta, primo Alembicus occurrit, in forma campanæ superius acuminatus, inferius latus, cum rostro, à latere, ex plumbo fabricato; quorum tres vel quatuor, super totidem, in fornace constructas aheneas vesicas, ponuntur, accumulata circumcirca inferius arena, ne æs, vel cuprum, ab igne, immediatè tangatur quibus herbæ, vel flores continentur, atque accommodata ad alembicum excipulo, permanentibus simplicibus, in forma placentæ siccæ: Qui mos, ante 40. annos, Nobilibus Italis, eorumque Pharmacopæis, usitatissimus fuit, qui tamen vitio nō caret, quandoquidem, aquæ acidæ vel alioqui acriores, pravas ex plumbo qualitates contrahentes, turbidæ, albæ, & dulces fiunt, quocirca, vitrea instrumenta, aliis præferenda sunt.

Secundus modus hic est, fornax ei, qui hypocaustis calfaciendis commodus, similis extruitur, inferius latior, & paulatim per gradus, in acumen ascendens, ex fidelibus durissimis, & vitreis quæ in externa fornacis parte, concavæ sunt, instar cucurbitæ brevioris, quibus alembici terrei, vel vitrei imponendi, quo artificio, exiguo igne, diversæ aquæ, unica vice, destillari possunt.

Alij peculiares fornaces, arena, vel cinere replent, quibus cucurbitas terreas, vel vitreas, aliquantum firmiores, herbis refertas astruunt, ac sic juncto alembico, leni igne aquas provocant.

Alij vero, animadvertentes, isthoc modo aquas, nisi accurata cura habeatur facilè Empyreumà contrahere, per ahenum, aqua fontana plenum, igne subtus accenso, ex cucurbita opus compleverunt, qui modus, per Balneū Mariæ nūc audit: Cumque nec hoc modo, adustionem, aqua, paulo vehementius bulliente, evitari posse, vidissent ac insuper plures cucurbitas simul impositas, in operculis ad hoc constructis, aut plumbeis circulis quo minus fluctuent, obfirmentur, facilè mutua collisione rumpi; elegerunt fornacem, cum magno cupreo vase, præfixo intus sustentaculo, per modum marginis, cui laminæ ferreæ inniti hisque patella cuprea, foraminibus pervia, aut asserculum robustum, seu sporta densior panno lineo rudiore inducto superstrui possint; Partem cavam aheni, quidam arena, quidam verò segmentis lignorum replent, & per canalem ad hoc factum, qui ad fundum usque penetret, sufficientem aquæ quantitatem infundunt, ignem augendo, donec segmenta, vel arena, à vapore aquæ incalescant, hinc aliquot cucurbitæ, pro fornacis capacitate impositæ, ad medium usque sepeliuntur, securiore, quam in balneo modo, subsistentes, qua ratione, etiam aquarum major copia, ignis per diem, & noctem continuatione, destillatur, præsertim si fornaci turris conjuncta sit, qui justam carbonum quantitatem recipiat,

qui modus destillandi per arenam dicitur. Alius modus: in fornacem conditur vas aheneum, cum operculo multis amplis foraminibus pervio, quibus pannus lineus annectitur, in quo tanquam in sacco cucurbitę firmari possint: ita tamen, ne aqua affusa harum fundum attingat, qui Balnei roris nomine venit.

Paratur quoque, non minoris artificij fornax, ex quo mediante vapore, ab aheno extrinsecus adveniente, plura instrumenta aquas fundant. Quo in genere, hoc præcipue notandum est., ut semper aquæ sufficiens copia adsit, ne ahenum corrumpatur, aut sacculi per calorem adurantur, vel cucurbitæ frangantur. Quidam etiam destillationes, per descensum, ut vocant, instituunt, ollam vitream, satis latam, ac firmam recipiunt, cujus orificium panno lineo, vel incerniculo obducunt, floresque, ac herbas, iterum linteo cooperiendas, ad trium digitorum altitudinem, ac insuper orbem ex terra, vel cupro, cum margine, qui arenam capiat, cum ignitis carbonibus, imponunt; unde fit, ut humor simplicium calore expressus, vaporis modo, deorsum, compellatur. Magna vero diligentia adhibenda, ne simplicia calore exurantur, aut per marginum juncturas evaporent, quod planè quidem, vix impediri potest, cum omnis humidi, in vaporem soluti impetus, sursum nitatur, donec iterum, frigore incrassatum, suopte pondere, deorsum vergat. Induxit quosdam curiositas, rerum odoriferarum vaporem, mediante calore solis, vel lampade, oleo, vel spiritu vini elicere: Vulgatissimus demum mos est, quo spiritus vini, per vasa cuprea elicitur, de quo, cum lippis ac tonsoribus notus sit, nihil attinet, plura verba facere.

CAP. IV.

Quinam ex supra allatis modis, optimi censendi sint.

QVamvis plures, quam supra exposui, destillationis modi reperti sint, ac ignis una eademque natura sit, ejusdem tamen, quoad gradus distinctio magnaque instrumentorum, haud adeo magni momenti varietas est: Quocircò ut res planior fiat, distinguamus oportet, vegetabilia, ex quibus aquas elicere animus est, in duas differentias scilicet humidas, frigidas, & terrestres, ut plurimum inodoras, & in calidas, odoratas, sulphureæ, ac oleagineæ substantiæ: Illis mitior calor, qualis est Balneū Mariæ, cōvenit, distinctione graduum habita, quādoquidem, quo temperamenti frigidioris, & humidioris simplicia existunt leniorem, ac vice versa, quo calidioris, fortiorem quoque ignem postulant, quod si tamen supradicta difficultas, per hunc modum destillandi, quempiam gravat, is per arenam humidam, vel vaporosam, negotium absolvere poterit. In hoc enim unico, rei cardo versatur, ut nulla ignearum partium contaminatione, aut empyreumatis contractione aquæ corrumpantur: His vero multo fortior, quo maximè sulphureæ, calidæ, & subtilissimæ substantiæ evocantur, qui gradus sublimationis humidæ, nullo alio instrumento melius, quam per vesicam procurari

potest.

Flor. perforat ℥ij
Elæosacchari Melissæ ℈j. Misce.

Vires: Ad utramque bilem, earumque adustas fuligines, unde cordis, & cerebri gravia accidentia, utpote vertigo, cephalalgia, somnia tetra, mania, lypothymia, oboriuntur, sine noxa coercendas efficax est. Dosis à ℨj ad ℨij.

IX.

Mixtura Fumariæ.

℞. Essent. Fumariæ ℥iiij
Cerefolij
Asplenij ana ℥ij
Cauliculor. Lupuli
Polipodij querciniana ℥j
Tartari Acetos. depuratiss. & subtil. pulverizati ℥j
Elæosacchari sem. Cerefol. ℨß.
Misce.

Vires: Potens est hæc tinctura, crassam, tenacem, fæculentam, ac terrestrem cum atrabile congeriem, edomare, & per urinam subducere, pertinaces viscerum obstructiones solvere, sanguinem à putrida, acri, salsa, & adusta infectione mundare, arquatum, febrem quartanam, nec non scirrhos hepatis, ac lienis, melancholiam hypochondriacam, Scorbutum, cancrum, psoram, lichenes, morbum gallicum, in habitum corporis serpentem, pustulasq; & tophos germinantem, ac quosvis alios, huius farinæ affectus, mitigare novit. Dosis à ℈j ad ℨj.

X.

Mixtura de Anagallide.

℞. Essent. Anagallidis flore rubro ℥ij
Betonicæ
Fl. primulæ veris ana ℥j
Iuæ Artheticæ
Salviæ
Acori Matthioli
Majoranæ ana ℥ß
Elæosacchari Rosmarini ℨj. Misce.

Vires: Appropriata est, contra apoplexiam, spasmum, epilepsiam, lethargum, tinnitus aurium, memoriæ lapsum, articulorum dolores, ex humorum affluxu, aliosque affectus ex cruda, frigida, & flatulenta materia obortos, plurimum valet. Dosis à ℈j ad ℨj.

XI.

Mixtura Altheæ.

℞. Essent. rad. Altheæ.
Symphyti
Viol. cærul. ana ℥j
Glycyrrhizæ ℥ß
Cortic. Papau. albi ℥ij
Jujubarum ℥iiij
Gum. Tragacanth.
Arabici subtil. pulveriz. ana ℨij. Misce.

Vires: Mixtura hæc pectori, & pulmonibus, faucibus, calidorum, acriumq; humorum influxu tentatũ, refrigerandi humectandi, ac leniendi virtute, expectorationẽ promovendo; ut etiam phtisi, peripneumoniæ, pleuritidi biliosæ, exulcerationi renum, ureterum, gonorrheæ malignæ inveteratæ, unde dolores, & symptomata varia oboriuntur, una simulq; acrimoniam urinæ obtundendo, sabulum, & sordes, blandè subducendo, egregiè opitulatur. Dosis ℨß, plus minus, pro ratione necessitatis.

XII. *Mix-*

XII.

Mixtura de Tussilagine.

℞. Essent. Tussilag. ℥iij
Hyssopi ℥iß
Glycyrrhizæ ℥vj
Rad. Helenii
Prassij sive Marrubij albi ana ℥ß
Fæculæ Aronis ℥j
Elæosacchari feniculi dulc. ℥j. Misce.

Vires: Calfaciendo, maturando, incidendo & abstergendo affectus pectoris, pulmonum, utpote, anhelosam tussim, angustiam respirationis, à crassorum, ac viscidorum humorum infarctu, expectorationem promovendo, oppido juvat. Dosis huius mixturæ a ℈j ad ℥ß.

XIII.

Mixtura de papavere erratico.

℞. Essent. fl. papau. Rhæadis ℥ij
Scabiosæ ℥j
Betonicæ
Carduibened. ana ℥ß. Misce.

Vires: Contra pleuritidem, tam in principio antequam radicem fixerit, materiam adhuc fluxilem, per sudorem, & insensibilem transpirationem consumendo, quam in ipso statu, apostema rumpendo, & mundificando; ut &, ad omnem purulentam, cruentam, & fœtidam saniem, in pectoris cavitate contentam expurgandam, remedium est specificum. Dosis à ℈j ad ℥j.

XIV.

Mixtura Myrtillorum.

℞. Essent. fruct. Myrtill. cum aqua plantag.
vel Bursæ pastoris ext. ℥ij
de rosis siccis ℥j
Acaciæ nostræ ℥ij
Cydoniorum ℥iij. ℥ij. Misce.

Vires: Hæc adstringendi, & refrigerandi potentia, acres, & subtiles, à capite defluxiones, ad pectus ruentes coercere, ac partes labefactas corroborare, & quemcunque per inferiora, & superiora, sanguinis & alui fluxum, uteri potissimum, acrem, & biliosam sistere gonorrhæam virulentam, moderata adstrictione, putredinis correctione, sanare valet. Dosis communis ℥ß.

Quomodo Essentia cidoniorum, ad hanc mixturam requisita, præparetur.

Cidoniorum selectorum & maturorum, cum corticibus in tenues, & oblongas talcolas concisorum, q. s. rejectis seminibus curcurbitæ indatur, & affusa aqua rosarum, ad eminentiam aliquantulam, alembico cæco apposito & in Balneo Mariæ ut cidonia emollescant foveatur; hinc aqua rosarum aliquantulum tincta & separata reliquum levi expressione, ne quid viscidum admisceatur, quod cum aqua dicta conjunctum, iterum blandè, ne quod empyreuma contrahat, inspissetur. Essentia gustu, & visu gratissima existit.

XV.

Mixtura de Rubo Idæo.

℞. Essent. fruct. Rubi Idæi ℥viij
Cydoniorum cum aq. Ros. ext. ℥iiij
Elæosacchari de corticibus limon. recen. ℈j. Misce.

Vires: Vi refrigerante, & adstringente,

gente gratæ aciditati conjuncta æstum ebullientis bilis infringit; & specifica proprietate, cor, ac spiritus vitales, contra cardialgiam, aliosque affectus, ex calidorum, & venenatorum succorum insultu invalescentes defendit; alui fluxum, & dysenteriam humorum acrimonia obortam sistit. Dosis ℥ij plus minus, cum liquore convenienti.

XVI.

Mixtura Scorzoneræ.

℞. Essent. rad. Scorzoneræ ℥ij
Herb. & rad. Galengæ ℥j
Doronici
fl. Tunicæ rub. ana ℥ß
Oxysalis diaphoretici ℥iij,
Elæosacchari Melissæ
de cortis Citri ana ℈ß. Misce.

Vires: Præstantissima antidotus, & simul cordis confortativum est, in febribus contagiosis, malignis, & pestilentibus necessarium, humores à centro corporis ad peripheriam, & materiam morbificam, in venis, & habitu corporis latentem, per insensilem transpirationem, vel sudorem modicum, evocando omnibus corporis constitutionibus, & cuiuscunque corporis qualitatibus, admodum convenit. Dosis à ℥ß ad ℥j. Præparatio Oxysalis diaphoretici, ad calcem huius tractatus reperitur.

XVII.

Mixtura Absinthiaca.

℞. Essent. Absinthii recent. ℥ij
rad. Bened. caryophyl. ℥j
Cort. arant.
Agerati ana ℥ß
Elæosacchari Menthæ crispæ ℥j.
Misce.

Vires: Vim ventriculi, potissimum retentricem, ut & hepatis, frigore labefactatam erigit, dolores eius placat, flatus dissipat, icterum curat, bilem per urinam expedit, lumbricos ex corruptione ciborum natos deturbat. Dosis à ℈j ad ℥j.

XVIII.

Mixtura de Arthemisia.

℞. Essent. fol. & flor. Arthemisiæ rub.
fl. Chamæmeli ana ℥j
Pulegii
Melissæ ana ℥ß
Valerianæ
Aristolochiæ longæ ana ℥ij
Fæculæ Bryoniæ ℥ß
Elæosacchari Cinamomi ℈j. Misce.

Vires: Calfacit, aperit, abstergit, menses ab infarctu pituitosi, & tenacis humoris impeditos promovet. Dosis à ℈j ad ℥j.

XIX.

Mixtura chalybeata.

℞. Succi fumariæ ℔ viiij
Tamarindor. recent. ℔ j.

Tamarindorum, in succo fumariæ, ut in Mixtura acida, dissolutorum liquor, in phialam robustam transfunditur cum ℥vj subtilissimæ limaturæ chalybis, ex aciculis confecti: Vas continens operculo tectum, in arena calida ponatur, ut fermentatione quadam, per 3. vel 4. dies, sursum, deorsumq; feratur materia, interim per intervalla agitando, detecto tamen vase, ne vi vaporum dissiliat, donec tandem penitus nigrescat: Liquor porro

per

per pannum trajectus, ad mellis consistentiam evaporet: Quæ mixtura saporem validum, à chalybe hac opera acore fere deleto mutuatur residuum in pulverem contritum, siccatum, asservatur, ad eandem mixturæ, confectionem, quandoque usui futurum. Vires: Ad inveteratas viscerum obstructiones, cachexiam, arquatum, & icterum flavum pellendum valet: Præcipuè spleneticis, & melancholicis, magno auxilio est. Dosis à ℈j. ʒß. ad ʒj.

XX.

Mixtura Alchimillæ.

℞. Essent. Alchimillæ ℥iij
Saniculæ
Virgæ aureæ
Pirolæ
Vincæ pervincæ ana ʒvj
flor. papau. rhæadis
Hyperici ana ʒß
Elæosacchari Nuc. muscatæ ℈j.
Misce.

Vires: Mixtura hæc adstringendi, abstergendi, & consolidandi facultate, partibus internis, exulceratis, purulentis, ac sauciatis; sanguini item concreto, vulneribus, puncturis periculosis & rupturis, oppidò auxiliatur. In quibusvis, & cujuscunque temperamenti hominibus, quoties cunq; opus, sine periculi metu, à ℈j ad ʒj exhibetur.

De modo Elæosacchara parandi, quæ ad prædictas mixturas recipiuntur.

Quandoquidem olea destillata, utpote subtilia, penetrantia, & aromatica, aut de facili exhalare, aut rancida evadere, aut inter gestandum, vasis ruptis effundi possunt, huic damno, quo occurrã, modum ea incorporandi, ante viginti annos excogitavi. ℞. Sacchari subtilissimè pulverizati, infundatur huic guttatim, & successivè, oleum destillatum quantum capit ut adhuc in forma pulveris subsistere possit, ac chartæ affricatus, solummodò illam, aliqua pinguedine inficiat. Ad hanc normam similes, ex diversis oleis, mixturæ confici possunt, quæ in vitreis organis, servatu faciles, pro prudentis Medici judicio, ad medicamenta aromatizanda, eorundem vires augendas, pravas qualitates corrigendas, frequenti sunt in usu, à me vero., antehac Magisteria vocabantur; licet ipsimet mihi, Elæosacchari nomen, magis competere nunc videatur. Quidam loco Sacchari, salem proprium, sed perperam admiscent; Neque enim Saccharum, æque ac Sal, qualitates oleorum, immutare solet.

Oxysalis Diaphoretici præparatio.

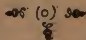
℞. Salis card. bened. in granis selecti, cui in concha paulatim, spiritus, aceti vini acerrimi, vel (de quo si DEUS annuat in Saccharologia mea) ex Saccharo per Balnei Mariæ lenem calorem, absque empyreumate parati, tantum affunditur, ut non modo sal solvatur, & fumus ex pugna utriusque orta, sistatur, sed etiam gratus, acidulusq; sapor præcellat, cuius humiditas, lenta porro evaporatione consumetur: Hinc ex sale denuo, in aqua rosarum soluto, & in Balneo Mariæ, per octo dies digesto, pulcherrimi, & pellucidi coloris liquor conspicitur, qui clarus in concham effusus in consistentiam siccam iterum reducitur, & in vasis vi-

treis, accuratius occlusis servatur, ne ut proclivis est, externi aeris contactu liquescat.

Hoc numero Mixturas essentiarum vegetabilium, præter simplices essentias, in promptu mihi existentes, ad usum asseruo. Semina frigida majora, & minora, ad nulla composita, nisi mox exhibenda, facilè admitto, cum ob oleagineam substantiam cito rancida fiant: Sed cum usus postulat, emulsiones recenter, ex seminibus paratas aliis medicamentis miscere soleo: Quamvis suprascriptæ Mixturæ, etiam sine horum additione refrigerandi, humectandi, leniendi, & abstergendi virtute, nihilo inferiores sint.

Vsus earum talis. Has in forma apozematis ut plurimùm, aut aquæ destillata, sero lactis, decocto hordei, aut cicerum dissolutas, & quandoque parte aliqua sacchari conditas porrigo: Quandoq; vero frigore ob læsas partes calfaciendi, flatus discutiendi, urinas movendi causa, in vino, vel mulsa benè cocta, aut si scopus ferat vino saccharo dulcificato; quibusdam etiam in Zulapio, aliove liquore appropriato cum saccharo, vel essentia passularum propinare soleo: Aliquas etiam, aquis destillatis, vino, aceto, prout usus exigit, commixtas addito Saccharo aut melle clarificato in sirupi consistentiam coqui jubeo vel cum aliis speciebus, tabulata, linctus, & electuaria confici, aut in emulsione seminum frigidorum, vel hordei dissolvi, ac porro edulcorari, & aromatizari curo. In potu vero vulnerario, si quando humores, ac corpus, non tantum præparandi, sed simul laxandi, vel purgandi intentio prævalet, facilis labor est, cum cassia extracta, syrupo violarum, aut rosarum, cum Sena & Rhabarbaro solutivo, aut aliis purgantibus id consequi: In quo etiam harum aliqua, vel deficit, vel excedit, additione unius, aut duarum aliarum, ut optatum effectum sortiatur, resarciri, ac multivarijs aliis modis, earum usus limitari potest, qui cum erudito & dogmatico Medico, sine dubio, cogniti sunt, superfluum esse opinor, singulos recensere.

Tantum de præparantibus Mixturis: Quod singularia mea vomitoria, cathartica, diaphoretica, alexiteria, cordialia & hypnotica attinet, reliquis meis quibus comprehensa sunt, opusculis videre licet.



FINIS.

HYDRE-

HYDRELÆOLOGIÆ

SECTIO I.

Cap. I.

De Aqua, in genere.



Qua, inter elementa mirabilis est, nec enim minus ipsa terra, cæterisque elementis, stupenda altissimi opera exhibet. Hæc enim tanquam volatilis, ac fluida substantia, ad ignis contactum, in vaporem conversa, ac in sublime ascendens, aëri, cum quo naturam analogicam, & symbolum gerit, permiscetur; iterumque frigidioris auræ alapsu, suopte pondere deorsum vergens, mox ad ingenium pristinum redit. Quod clarum, & obvium est in destillatione, tanquam exhalatione aliqua naturali, & artificiali, ab igne vel sole, mediante aliqua comotione, vel attractione, ut etiam in roris nubiumque condensatione quotidiana experientia palam fit, quæ levissima causa, pro ambientis dispositione, in aquam resolutæ, ad terram delabuntur: Feracissima insuper, non modo, omnis generis piscium, sed etiam vegetabilium, varia figura, colore, & consistentia conspicuorum, quæ hoc nomine, turbæ physicorum, amplissimum contemplandi campum exhibet; Admirandæ porro quemadmodum ex navigatione patet, potestatis est, ut ut enim, corpus hoc, fluidum, ac molle, vastas tamen ad stuporem usque, remis velisque instructas machinas, ac immensa pondera sustinet, quæ ventis comota, cum aquilarum volatu, celeritate facilè contendant nobisque hoc tramite, orbem universum pandit, & varias nationes perlustrare, earumque linguas, ritus, mores, proprietates non sine fructu commerciorum, cognoscere facit; sine quo magnalia Creatoris, cum primo Mundi theatro edita, rerumque diversarum, ortus, natura, & progressio, nostris non ita commodè oculis paterent.

Quanta denique ejus, non dicam utilitas, sed necessitas sit, ad vegetabiliũ, hominum, cæterorumque animalium, sustentationem, quorum nulli salva vita carere licet, iis optime, credo, notum est, qui aliquando aridis, & inaquosis locis, vel degere, vel iter facere, coacti fuere.

Aqua in sua simplici essentia considerata, frigida, humida & insipida est, eiusdem ubivis naturæ, hoc considerandi, nempe modo: Reliquæ vero marinæ, salsæ, calchantosæ, aluminosæ &c. medicamentosæ, intus, & extus adhibendæ, ad sanitatis usum, vel morborum depulsionem, Dei providentia ordinatæ,

 ob he-

ob heterogeneam mixtionem, tales sunt, cæterum à reliquis, natura, & substantia minimè differunt: Accidẽtalis tamen differentia, in omnibus ferè deprehenditur, mitto illas ex rore, nive, glacie, nubibus resolutas, quę notabilem qualitatum mutationem, in aere ex rei alienæ comixtione passæ sunt, nec reperire licet, tam claras, ac limpidas, ex quibus, non modò terrestre quidpiam, sed etiam, oleum, & sal, absque ulla additione, chymica opera separari possit. Ita corpora elementaria, variè permixta sunt, ut nullum sub sensum tactus, vel visus, cadere possit, purè homogeneum, quod aliquot chemicos eo præsumptionis induxit, ut aquam purã, in lapideam substantiam, & vice versa, hanc in illam, transmutari posse, quamvis eventu hactenus destituti, haud erubescant affirmare, cui errori, propè similis est, Chymerica illa opinio, de genuina auri, in salem, aquam, & oleum solutione: Licet n. nulla substantia facilè reperiatur (ut supra allatum est) quæ non heterogeneis, ut ipsum etiam aurum, partibus cõstet, huic mixto tamen, præ cæteris majorem fixitatem, & quodammodò incorruptibilem naturam, Creator contulit.

Cap. II.

De Aquis stillatitiis in genere, ac destillandi inventione.

ETsi varia, variarum stillatitiarum aquarum natura sit, & quoad saporem, colorem, odorem & in his, quæ ex herbis, floribus, fructibus, lignis &c. arte educuntur notabilis, differentia appareat; in genere tamen quoad consistentiam & reliquas aquæ proprietates conveniunt, ac si quid diversum continent, id ab aquę natura alienum est, oleosum nempè, aut sulphureum, aut terrenum id, ut odor, ac sapor prodit, quod simplici, in pruna mixtione, aut alimenti attractione, pro propria cujusque indole, & soli, quo nascitur proprietate, extrinsecus accedit, quod in odoriferis, ac iis, quæ volatilis sulphuris, plurimum participes sunt, manifestum est; reliquæ n. etsi sulphureæ, ac oleosæ substantiæ haud expertes sint, illis tamen magis terrestres, ac graves, & quæ non nisi violentia ignis, vix sine empyreumate, nulla odoris, aut saporis præstantia commendabiles, elici possunt. Ne autem imperitis, in arte, hoc admirationem pariat, exemplo doceri ne recusent: Sumant nimirum, Cinamomi, Caryophyllorum, Nucis moschatæ, Cardamomi, Piperis, ac similium quantum placet, & s. q. aquæ fontanæ affusa oleum cujuscunque quantitatis, destillatione extrahant ac separent, aquam reliquam, quantumvis rectificare conentur, nihilominus odorem, ac saporem, rerum cum aqua destillatarum nunquam penitus auferent; Nec est quod quispiam sibi persuadeat, hanc aquam, ex siccis aromatibus, eductam esse, qualitates enim aromatum, solummodo sibi adsciscit, quod infusione, unius guttulæ, olei Cinamomi, in cantharum simplicis aquæ plenum videre est, quam mox, eam vehementi odore, & penetrandi vi alteret: Nec cum aromatibus solum res sic se habet, sed cum odoriferis & sulphureis plerisque floribus, foliis, seminibus, corticibus, Radicibus &c.

Ex

Ex aliis vice versa, ut vis, acerbis, acribus, salsis, amaris, vix quidpiam, nisi, inodorum, aut fortè empyreuma redoleat, per destillationem exigere licet, nec aquæ ex catharticis destillando prolectæ, purgandi, neque ex stegnoticis astringendi ex vulnerariis purificandi, & consolidandi, aut ex alexitericis venenum infringendi, (qualis in eorum substantia oblata, decoctis, vel infusione deprehenditur) adæquatam vim obtinent: Quamobrem prudens ac cautus Medicus, eiusçemodi simplicioribus aquis, non magis, quam virtus, ac vera eorum laus, sustinere possit, facile attribuat; ac eruditiores quique, tales, maxime refrigerantes, & humectantes vix unquam basis loco, sed in mixturis, & julapiis, ad morbos calidos, aut aquæ communis vice, ad infusiones, & decoctiones adhibere consueverunt. Fit tamen interdum ut etiam quædam, nullo acri sapore, aut odore præditę, sed simplici vi diaphoretica præditæ, cuiusmodi sunt, ex radice Scorzoneræ, Vrticæ, Card. bened. & Veronicę destillatæ, pro iis ægris, qui delicatuli, viribus fracti, facilè in sudorem diffluant, aliaque remedia fastidiant, per se etiam in usum recipi possint.

Ac harum præcipue odoriferæ & appropriatæ, pro ratione circumstantiarum, ac varia intentione, in capitis nimirum usum Aqua Lavendulæ, Salviæ, Roris marini, Liliorum cōvallium, Majoranæ, in pectoris levamen, aquę Hyssopi, Marrubij, Enulæ, in cordis subsidium, Melissæ, Basiliconis, florum Aurantiarum, Cinamomi, Rubi Idæi, ad stomachi confortationem, Menthæ, Thymi, Absinthij, ad uteri rectificationem, aquę Pulegij, Artemisiæ, Scordij Valerianæ expetuntur. Absurdum vero in morbis gravibus, ex eorum solo usu, perfectam curam polliceri, ut quorundā simplicium, ac rudiū fert opinio: Quinimo intempestivo horum usu, vires ventriculi dejectas, fluctuationes, plurimi senserunt.

Destillationis primum inventorem, ut fatear, ignoro, antiquissimam tamen esse, conjectura quivis facilè colligit, cum famosissimi illi, juxta & vetustissimi Medici, Rhasis inquam, & Albucasis (qui anno, à Christo nato M LXXX, in vivis claruerunt) illius meminerint: Probabilitatem quandam hanc ab Ægyptiis inventam, & aliquandiu secretò habitam tandem ad cæteros demanasse, Suidas & Firmicus afferunt. Vt ut sit nullus dubito, quin aqua illa, guttatim in operculi concavo, a vaporibus ex lebete ascendentibus, collecta, hominibus hujus inventionis ansam dederit; dum cibos in ollis, vel quid aliud, ad ignem coquebant, hacque ratione moti, porro singularia instrumenta ad hoc opus finxerint: Quanquam non multum intersit, quando, & quis Author hujus extiterit. Sufficiat eam jucundam, juxtà & utilem esse, qua mediante, non solum olea vegetabilium, spiritus ardentes, aquas vitæ, spiritus victrioli, Salis, Aluminis; imo Sales ipsos ex fœcibus educendi decocta inspissandi, infusa subtilissimorum aromatum, modo longè convenientiori quam olim apertis vasis perficiendi nunc facultas datur ac plurima alia, quæ

qui modus destillandi per arenam dicitur. Alius modus: in fornacem conditur vas aheneum, cum operculo multis amplis foraminibus pervio, quibus pannus lineus annectitur, in quo tanquam in sacco cucurbitę firmari possint: ita tamen, ne aqua affusa harum fundum attingat, qui Balnei roris nomine venit.

Paratur quoque, non minoris artificij fornax, ex quo mediante vapore, ab aheno extrinsecus adveniente, plura instrumenta aquas fundant. Quo in genere, hoc præcipue notandum est, ut semper aquæ sufficiens copia adsit, ne ahenum corrumpatur, aut sacculi per calorem adurantur, vel cucurbitæ frangantur. Quidam etiam destillationes, per descensum, ut vocant, instituunt, ollam vitream, satis latam, ac firmam recipiunt, cujus orificium panno lineo, vel incerniculo obducunt, floresque, ac herbas, iterum linteo cooperiendas, ad trium digitorum altitudinem, ac insuper orbem ex terra, vel cupro, cum margine, qui arenam capiat, cum ignitis carbonibus, imponunt; unde fit, ut humor simplicium calore expressus, vaporis modo, deorsum, compellatur. Magna vero diligentia adhibenda, ne simplicia calore exurantur, aut per marginum juncturas evaporent, quod planè quidem, vix impediri potest, cum omnis humidi, in vaporem soluti impetus, sursum nitatur, donec iterum, frigore incrassatum, suopte pondere, deorsum vergat. Induxit quosdam curiositas, rerum odoriferarum vaporem, mediante calore solis, vel lampade, oleo, vel spiritu vini elicere: Vulgatissimus demum mos est, quo spiritus vini, per vasa cuprea elicitur, de quo, cum lippis ac tonsoribus notus sit, nihil attinet, plura verba facere.

Cap. IV.

Quinam ex supra allatis modis, optimi censendi sint.

Quamvis plures, quam supra exposui, destillationis modi reperti sint, ac ignis una eademque natura sit, ejusdem tamen, quoad gradus distinctio magnaque instrumentorum, haud adeo magni momenti varietas est: Quocircò ut res planior fiat, distinguamus oportet, vegetabilia, ex quibus aquas elicere animus est, in duas differentias scilicet humidas, frigidas, & terrestres, ut plurimum inodoras, & in calidas, odoratas, sulphureæ, ac oleagineæ substantiæ: Illis mitior calor, qualis est Balneū Mariæ, cōvenit, distinctione graduum habita, quādoquidem, quo temperamenti frigidioris, & humidioris simplicia existunt leniorem, ac vice versa, quo calidioris, fortiorem quoque ignem postulant, quod si tamen supradicta difficultas, per hunc modum destillandi, quempiam gravat, is per arenam humidam, vel vaporosam, negotium absolvere poterit. In hoc enim unico, rei cardo versatur, ut nulla ignearum partium contaminatione, aut empyreumatis contractione aquæ corrumpantur: His vero multo fortior, quo maximè sulphureæ, calidæ, & subtilissimæ substantiæ evocantur, qui gradus sublimationis humidæ, nullo alio instrumento melius, quam per vesicam procurari potest.

potest: Quamvis enim destillata quædam, ut Rosarum, Salviæ, Melissæ, Liliorum convallium, satis efficacia per Balnei Mariæ quoque obtinentur; duratione tamen, & viribus perpetuò inferiora sunt.

Cap. V.

Quomodo supradicti destillandi modi, in usum ducantur.

INstrumenta, ad frigidiorum simplicium destillationem, talia in promptu habere oportet, primum ahenum oblongum quod 4 vel 5. circiter cucurbitas capiat, exceptum fornace commoda, catillo, spiraculis, & ostiolis ferreis, quæ aptius claudunt, magisque durant, quam quæ ex alia materia constant, ac tali, in quo, pauca carbonum quantitate, ignis multis horis foveri, & pro libitu variari possit.

Qui vero posthabito Balneo Mariæ, normam, per arenam humidam destillandi, mecum amplectitur, is neque cupreo operculo, per cujus foramina cucurbitę distinguantur, nec circulis plumbeis queis illæ pressæ firmentur, opus habet, modo ahenum profundius, cingente interius ambitum margine procuret, in quo orbita cuprea perforata, ac catillus grosso linteo obductus, apposite locatus sit, cucurbitę autem, ut & qui has claudant alembici, capitellis capacioribus, quo vapores facilius in aquam resolvantur, ex stanno optimo anglico elaborati sint. Has herbis minutim incisis vel radicibus, e.g. Scorzonerę, Cichorei, Brioniæ, aut fructibus Cucumeris, Citrulli, Melonis, Cucurbitæ fragorum, Rubi Idæi contusis, vel, prout usus postulat, herbis, & floribus integris, ad medietatem manibus comprimendo implere decet, & eousque autem in arena sepeliendæ sunt, ut transversi digiti spatium, à sabuli fundo absint: Sic applicato alembico, & recipiente, curandum, ut sabulum humescat, cum stabili caloris augmento, ad moderatam usq; non totalem tamen, in cucurbita contentorum ariditatem, primus quisque liquor, posteriori præstat, secundus mediocris, ultimus vilissimus, qui ignis actione, nidorem accepit, quæ regula, quamvis vulgò negligatur, ab edoctis tamen, studiosè observatur. Multoties mage consultum videtur, ut loco herbarum vel fructuum eorundem, succus colo expressus, vitreis organis distilletur; restibilis pars, mage spissa, cum Sacharo, in Sirupum redigitur: Is licet aliquanto impurior, ob terrestreitatem, antequam in cucurbitam mittatur, depurari posset, ab hoc tamen labore abstinendum, in aëreę & subtilissimæ partis, quam in his aquis expetimus, jacturam faciamus. Cæterum, quod in cucurbita remanet, nunquam alicujus empyreumatis expers esse potest, quocirca nullo modò id, pro essentia, de qua superiori tractatu actum, obtrudi debet: Et posito, non concesso, succos illos, antequam ad destillationes adhibeantur, clarificari posse, sine infirmatione aquæ destillandæ, succi tamen illi ut experientia

ipsa

ipsafateri cogit, clausis instrumentis ad crassitiem redacti, cum vapor diu, multumque antequam exspiret, vel in aquam resolvatur, in alembico morari soleat, nunquam sapore, colore, cæterisque viribus, ad illorum extractorum bonitatem accedunt, quæ leni igne, in phialis apertis, aquositatem suam deponunt, ac spatula interdum, quo celerius consistentiam consequantur modicè moventur: Residuum igitur, licet alias ex eo Tartarus, seu Sal extractus usui veniat, ad harum tamen virtutem nihil confert. Si verò animus est succos, ad balsami consistentiam inspissare, qui à me, essentiæ vocantur; necessum est, hos prius clarificare, & tradito à me alibi modo, aquosam partem per exhalationem separare.

Sed ut eo, unde discessi, revertar: Malorum Citriorum, Limonum, berberorum, ribium, uvarum immaturarum, aliique hujuscemodi succi aciduli, præcipuè cum residuum in usum servandi, intentio adsit, aptius in vitreis organis destillantur: In his aquis quod admiratione dignum est, vix ulla aciditas, sed tota in residuo hæret; cujus rei, meo quidem judicio ea est, quod pars ea, cui aciditas connectitur tanquam tartarea ac terrestris, non nisi violentiore igne, elici possit; quod palam fit, hoc residuum ex retorta, primum lento ac deinceps vehementiori igne urgendo, ut instar fumi crassi, in recipiens transiens, cum prima aqua, se commisceat; adeo enim acuta efficietur, ut acore cum spiritu victrioli contendere possit.

Hæc quamvis à secunda destillatione vel rectificatione pellucida, adustionis tamen, nunquam expers ad varia Chemica opera, ad corallos, Margaritas, oculos Cancrorum, cæteraque corpora duriora solvenda aptissima existit. Cæterum Acidum Vini, Cereyisiæ, Mulsi per Balneũ Mariæ, aut arenam vaporosam evocare convenit, cuius vltimum, quod egreditur, magna aciditate pollet, atque ad omnes in Chemia usus, æque ac illa, per arenam siccam destillata, efficax est: Hi, aliique similes succi, licet aciditate sua, vix ipsi aceto cedant, cum aquis tamen destillandis, per Balneum Mariæ, minime ascendant, alterius eos naturæ esse quam acetum, quod multos subtiliores, ac penetrantiores partes, in se complectitur, probare haud est operosum.

Secundum hanc viam, tum Spiritus Vini, & alterius generis aquæ, ex cucurbita, ad tertiam tantum partem repleta, si vinum destilletur, ne ipso effervescente, vitrum rumpatur, lento igne, juncturis probè clausis, educuntur: Qui vero Spiritum Vini rectificatum expetit, cum secundò vel tertio, ex cucurbita, igne moderatissimo, provocet, ut tantum ea pars, quæ maximè aërea (quæ spiritus propriè dicitur) a suo phlegmate libera prodeat: Quod hac observatione assequeris; si spiritum, qui per modum striarum, levissimo igne, in alembicum surgentem tollas, separatim recondendo, qui scilicet igne concepto mox totus cõflagrat, ut eius nihil amplius restet, qui enim, licet in principio, flam-

rissimo, aut vehementer stomachum aturbabit, aut enormem vomitum exabit: Unde potatores spiritus vini, intes sæpe noxas ventriculi, hepatis, intinorum, ac diversa gravia accidentia urrunt, quæ potius, ex prava cupri tinra, quam ipsius spiritus calore (quam-, & ipsius abusus, nocendi potestate, ncarcat) proficisci solent, quæ noxa anneis alembicis, nequaquam timenest, etiamsi enim olea, ac spiritus acrio-, corrosione quadam, huius metalli alid imbiberent, id tamen, prout natura usmetalli fert, nunquam ut cupri par-, liquori per minima mixtum manet, in forma pulveris ad fundum secedit, do ipsum stannum, absque mixtura mbi purum sit. Nemini enim non con-, recepto usu, apud complures natio-, patinis stanneis sine discrimine, dul-, acidos, acres, calfactos, frigidos, mennterri, ac quandoque in iisdem coqui, la tamen læsione subsequente: Huius go, Medici, Physici, Locorum, & urm, quibus provincia, officinas pharceuticas lustrandi commissa est, hos reos alembicos aboleri, & ut stannei um in locum substituantur, curare berent: Nec me latet, quod aliqui hac re satisfacere sibi persuadeant, si cana-cupreos, intus stanno obduci curent, us autem se res habet, præterquam euniformiter, per totum canalem, vix nnum induci possit, calore paulo majoecedente illud à cupro solui contingit. bjiciunt aliqui frustra res in cupreis ves coctas, quæ jam quidquid pravi conhere possunt imbiberint, & de facto væ qualitatis participes existant, stanneos alembicos ac serpentinas requirere, Concedo equidem succos vinosos, acidos, & acres, in ipsa vesica, de cupro quid in se recipere; Sed quidquid id sit, victriolatum, aut æruginosum, illud, (inter destillandum, cum halitibus, tanquam terrestre ac grave quid, minimè in altum ferri, ratione consonum est. Restat igitur, si quid tale, aquæ destillatæ possident, culpa alembici aut serpentinarum, id fieri: Quod ipsa operatio, ad oculum demonstrat, tales enim aquæ à cupro corruptæ, si denuo, mutato solummodò alembico cupreo, cum stanneo, aut vitreo destillentur viciatæ prius, jam claræ, & correctæ, optimo sapore ac odore prodibunt: Quare labem contractam, non à vesica, sed ex alembico accepit, in cuius, & canalium rimis, magnam sæpe æruginis quantitatem videre est (quod etiam, in hujuscemodi laboribus, parum versatum, ne dicam probatum chymicum vix latere potest) quæ tota difficulter erui potest; illud vero in vesica, post destillationem relictum, ad usum internum minimè admittendum est. Hinc crassum errorem Medici errant, quicunque decocta sua, in diplomate cupreo, fieri mandant, seu vinum, seu acria, salsa, & acida vegetabilia recipiant; at vero multo melius illi, qui vasis vitreis, id negotij peragunt: Atque hic, nisi intra cancellos, de destillandi, per vesicam doctrina, subsistere consultum esset, latissimus pateret campus, de instrumentorum æneorum, atque cupreorum abusu, disserendi.

Requisita ad destillationem, per vesicam, hæc sunt: Primum materiam, si ca contenta efferveseat, ac bulliat; S-

 cum

cundo, additio liquoris cujusdam, maximè, in tuidorum per vesicam destillatione opus est: Tertio omnia simplicia refrigerantia, etiamsi amarore, vel acrimonia prædita sint, ac frigus temperandi, aperiendi, solvendi, detergendi potestate valeant, cujus classis sunt, Cichoreū, Endivia, Card. bened. Fumaria, Nasturtium aquaticum, Beccabunga, a vi, & odore aromatico aliena, sine virium jactura, commodius, per vesicam quam Balneū Mariæ destillantur. Quarto, communis ille, ac asinino stupore, obreptus pharmacopæiorum mos repudiandus, qui cuicunq; herbæ, cujuslibet temperamenti, ea sit, cum in cumulum concisæ fontanam affundunt, & superciliosè destillandi opus urgent, donec ingentes amphoras impleverint, nominibusque herbarum, & insigniis ornaverint; ac sic denique, egregiam rem se præstitisse, opinantur, quæ destillata demum, ad Zulapia, tabulata, emulsiones, mixturas cordiales, margaritarum solutiones, ægrotis tanquam supremum subsidium, ac ultimum in summa virium dejectione, anxietatibus, Syncope, cæterisque non contemnendis affectibus, Asylum futurum adhibent, quorum errorum, non tantum aliquos non pudet, sed etiam nefando ausu, defendere conantur. Quinto Herbarum, quæ huc referendæ, succus exprimendus, eoque vesica, ad medium usque replenda, & focus augendus ad succi ebullitionem, ne tantum guttatim, sed instar spiritus vini destillantis prodeat, continuò, ferè ignis gradu observato, qui tamen sub finem, paulatim remittendus ne crassum illud, liquoris restibile aduratur, aut aquæ alienum temperamentum, aut virium mutationem subeant, ad quod etiam aquæ in refrigeratorio sæpius cum frigida permutatio, quo facilius vapores, in aquam resolvantur, plurimum præstat: hocque, modo, ex sex partibus succi, quatuor ut plurimum eliciendi sunt; Sal vero, ex remanentiis, in cinerem redactis, more usitato extrahi potest. Hisce, ac hoc modo paratis liquoribus stillatitijs, confidenter, qua conscientię, qua effectus securitatem, merito utetur.

At vero herbarum calidarum, & siccarum, ut Salviæ, Majoranæ, Rorismarini, &c. seu multum, seu minus odoræ sint, destillandi ratio hæc est, minutim incisis ac ollæ vitreatæ impositis, aquæ fontanæ, q. s. ad pultis consistentiam affunditur, ex curiosè contectis, ac refrigeratis, postmodum succus exprimitur. Hic ex præscripto artificio destillatus, sapore, & odore præstantem liquorem suppeditat, tantillum enim aquæ, ad aridæ, & tenacis substantiæ resolutionem specificam simplicis virtutem, infringere nequit; quod alias in majore copia, sc. ad herbæ ℔j. aquæ ℔ iiij. affundendo contingeret. Qui vero hunc laborem aversatur, saltem herbis concisis, tantum aquæ affundat, ut sine adustionis periculo, ebullire queat, quæ denique eousq; abstrahenda, dum sapor ac odor, vires satis validas inesse probet, ac nulla nidoris contaminatio, se manifestet; quam novis itentidem herbis, ter destillationem repetendo conjungere decet: Nec ignorandum, per vesicam stanneam, cum alembico vitreo, æque præstantes, ac per ipsum B. liquores educi posse, Ultimò, & hoc observatione dignum,

dignum, quædam simplicia, antequam ad hoc opus veniant, condituram salis, quædam macerationem per se, in vitro clauso, vel aspersionem vini, alia denique fermentationem, pro varia Medici intentione requirere, quæ in gratiam Juniorũ, & necdum in arte consummatorum artificum, sequentibus exemplis declarabo.

Aqua Rosarum nobilis ex Rosis salitis.

Modus hic apud Pharmacopæos usitatissimus est ac quandocunque major rosarum copia quam ob brevitatem temporis destillari possit, commodissimus.

Rosæ sufficienti quantitate salis conspersæ, mensæ insternuntur, ac manibus confricatæ, in dolium quernum, seu ollam vitreatam, aut quod ferè præstat, in cucurbitam, ampli orificij, injectæ, pistillo ad vasis tollerantiam, donec repletum sit comprimantur, ac sic probè clausæ ad usum destillationis servantur, quæ sequenti modo fit. Hujus conituræ rosaceæ, mensuris quatuor, sex aquæ fontanæ mensuræ affundantur, ac secundum ante datam instructionem, aquæ stillatitiæ, mensura proliciatur, quæ seorsim, in vitreis lagenis, bene clausis, loco sicco, non admodum calido servanda, relicta, si quæ adest, candicante pinguedine, instar spermati Ceti, quam aliqui oleum Rosarum esse autumant: Hæc aqua, post aliquot temporis spatium, fragrantissima redditur, levi quodam amarore, Rosarum foliis, genuino, & proprio, gustum afficiens, cujus cochlearis mensura, vulgaris ℔ integræ, quandoque præferenda est; cius scilicet, quæ avaritiæ ex saturandæ causa, vel stolidorum ementiũ, potius ad quantitatem, quam qualitatem attendentium vitio comparatur. Secundaria autem, destillationis progressu proveniens, utpotè minoris virtutis, novis Rosis destillandis, loco communis aquæ inservit.

Nobiliores tamen & præstantiores, ad compositiones cordiales, & bezoarticas, in sumptibus parcendum sit, hoc modo fieri possunt, aqua nimirum primo loco destillata, & secundaria simul, quatuor mensuris Rosarum denuo, affundantur, & quinta, vel sexta tantum pars, destillatione producta, ad hunc usum seligatur.

Varianta quæ Rosarum, non modo, differentibus, inter se, Rosarum qualitatibus, sed etiam pro destillationis modo, quæ enim odoris gratia, & refrigerandi simul intentione expetitur, illa quæ ex Balneo Mariæ, vel arena vaporosa & quidem ex Rosis albis destillatur, præstat, ac huius loco, illa per vesicam destillata, quantumvis, in aliis affectibus præstantior, contra oculorum inflammationem, in collyrium adhibita, ardorem præsentem exasperando, non parvum nocumentum adferret: Nam sulphureæ, odoræ, & penetrantis facultatis aquam, vesica depromit, potissimum ex Rosis fermentatione spirituosis magè factis; Quæ odore excellens, sapore subamaro, ad evanidas vires, calore absente aptissima.

Modus aquam odoriferam eliciendi ex fermentatis Sambuci floribus.

Hisce floribus, à petiolis liberis, q.s. & bene

& bene compressis, aliquot cucurbitas vitreas, vel ex stanno anglico factas, implere decet, quæ si angustioris orificij sint, subere, & cera hispanica, latioris vero alembico cæco claudantur, ut nihil expirare possit; quæ aheno aqua repleto imponendæ, haud profundius, quam ut tertia cucurbitarum pars, ab aqua tangatur, eoque caloris gradu, quem manus, sine molestia perfert, ad quartum usque diem foveatur, tandem aqua refrigerata, ac floribus, qui in proprio humido, ad pultis consistentiam contabuerunt, expressis, succus, per vesicam parvam, cum alembico stanneo, destillandus est. Aqua hæc mirificæ, qua odorem, qua saporem suavitatis est, ad externa juxta, & interna, ejusdem, cum vulgari Sambuci destillato, usus est.

Aqua, ex floribus Caryophyllorum.

Floribus Caryophyllorum, rubris, & odoratis, minutim incisis, in cucurbita vitrea, aqua rosarum incarnatarum ex Balneo Mariæ destillata, ad æquale cum floribus pondus, affundatur, quorum succus expressus, post 40. horarum in B. fomentationem, vel tota massa, ex vesica parva stannea, cum alembico, & serpentinis vitreis, donec ℔ iij prodierint, destilletur: quæ studiose servanda, & usu postulante, aquis cordialibus, ac bezoardicis miscenda.

Aqua Liliorum convallium.

Paratur hæc aqua, diversis modis, quorum complures vix alicuius momenti existunt, hic autem præ cæteris, potior mihi visus est. Floribus Liliorum convallium recentibus, à viridi parte mundatis, & in cucurbita bene compressis, mensura una, cum media vini hispanici, aut malvatici, affundatur, hisq; in loco frigido servatis, elapso triduo, quinque mensuræ aquæ fontanæ addantur, cuius prima, per vesicam, destillatione mensura seorsim colligatur, magnæ, & progressu temporis increscentis virtutis, quæ vero hanc sequitur, minoris efficaciæ secundaria est.

Aqua nobilis Veronicæ.

Herbæ Veronicæ, mundatæ, concisæ, & contusæ, in mortario lapideo, tantillum vini aspergatur, eaque per diem & noctem, ut marcesat quieti detur, cuius succus demum prælo expressus, ad medietatem destillatus, aquam citrini coloris, odore, & sapore valentem refert. Virtute pollet solvendi, abstergendi, aperiendi, siccandi, & mundandi; quamobrem internis obstructionibus pulmonis, hepatis, lienis, mesenterij, in scabie, pruritu, serpigine, febribus malignis, morbillis, sanguinem mundificando, & sudorem pellendo utilissima censetur. Dosis ab ℥ß. ad ℥ij.

CAP. VII.

De Insolatione aquarum destillatarum ad Solem, & earundem conservatione.

OBtinuit antiquus jam usus, ut aquæ recens destillatæ, per dies aliquot Soli expo-

exponantur, idque duabus potissimum de causis: Prima est, ut impuritatem, quam continent, maxime spumosam, ad fundum deponant, & quadam veluti digestione a cruditate repurgentur: Secunda, ut si quod empyreuma alienumque saporem, aut odorem contraxerint, illud abjiciant; Non tamen omnibus, ex æquo hæc competit, iis ex frigidis, humidis, & glutinosis simplicibus destillatis, visu albidis, & mucosis convenientior; ex calidioribus vero odoratis, siccis, sale conditis, fermentatis, cum additione vini, aut mellicrati productis minus utilis. Hac enim ratione subtilioribus partibus orbatæ, virium jacturam faciunt, ut cuivis, etiam parum docto patet.

Contrahunt aquæ destillatæ empyreuma, pro vario destillationis modo, maius, vel minus, vel etiam nullum; nullum illæ quæ ex succis, vel simplicibus longo tempore maceratis, nec ad siccitatem residui, abstrahuntur, quod alioquin contingit, sive per B. sive per vesicam, opus perficiatur; Semper igitur præstat, humido adhuc, in fundo superstite, ab opere desistere & nobilioris substantiæ rationem habere.

Quantum ad conservationem aquarum destillatarum, excipiendæ sunt hæ vasis vitreis, vel terreis vitreatis, & sufficienter excoctis (qualia sunt Siburgica, aut Waldeburgica) eæque benè obturatæ, loco temperato locari debent, hyemali tempore: quæ vim frigoris ægre sustinent, muniendæ sunt, semel vero frigore concretæ, rancidæ, aut mucilagineæ rejiciantur: Quod si aquas turbari, aut albescere contingat, per arenam mundam, vel pulverem vitri crystallini, aut silicum alborum, filtratione repurgantur, exceptis iis, quæ ex oleosis, & aromaticis simplicibus, aut cum vino destillantur, quarum albicantes præstantiores sunt, ut in aqua Cinamomi videre est; quandoquidem non ob impuritatem, hoc colore tinguntur, sed partis aut vinosæ, aut oleosæ commixtionem: Quamobrem utilitas insolationis, ad dictas aquas simplices, nativo vigore imbelles solum extenditur; quamvis etiam in his quædam reperiantur, quæ etiam optimæ, clarificatæ, & correctæ, hoc tamen a natura obtineant, ut nunquam sine aliqua hypostasi, aut muccagine existant, quæ, modo putrilaginis, & alieni saporis expertes sint, ob id minime rejiciendi.

HYDRELÆOLOGIÆ

SECTIO II.

CAP. I.

De Sulphure, pingui, & combustibili, rerum naturalium substantia.

AQua, ut in prima parte, primi capitis demonstratum, ob volatilem proprietatem, & analogiam quam cum aere possidet, Mercurii nomine, a Chymicis profertur, substantia vero pinguis, facilè inflammabilis, sulphuris vocula, idque secundum Theophrasti Paracelsi dogmata, libro primo, de tribus substantiis, quo loco inquit; Omne evaporabile, & in auras mutabile Mercurius est, omne combustibile sulphur est, quod in cinerem abit sal est cum parte terrestri; ut summatim dicam,

cam,

cam, unicum ignis subjectū est Sulphur, nec enim elementum ignis, in mixtis latens, de potentia in actum duci, neq; aliter, nisi mediante sulphure, & principio combustibili, rerum, in quibus absconditur, oculis nostris, visibile fieri potest, sive res simplex sit ut oleum, seu mixtum, ut lignum, & stipula: In quo vero subjecto semel flammam concepit, tamdiu potentiam suam exserit, donec vel penitus id consumpserit, vel in cinerem, ac vaporem mutarit, quo facto, coram oculis nostris evanescens, in suum chaos revertitur.

Nunc vero, in genere, quod attinet nomen Sulphuris, si istud tanquam subjectum ignis, id est ut substantiam quandam ignis nutricem consideremus, unicum, in rerum natura, sulphur existere, optima ratione astruere possumus quemadmodum in priore parte, generice loquendo, unicam in universo, esse aquam.

At cum singularia mixta, quæ sulphuris nomine veniunt ob inflammabilis in ipsis substantiæ prædominium, quæque Archæus naturæ in classem sulphureorum mixtorum constituit, perpendamus, variæ horum species occurrunt: Aliud enim naphtæ, petrolæi, & Bituminis; aliud pinguedinis terrenæ, aqueæ, animantium; aliud sulphur in succino, Resina, Therebinthina, Gummi, Lachryma, Balsamo, & Oleo Olivarum, & in tototriplici illo regno, v. g. minerali, vegetabili, & animali, quoddam aridum; aliud vero unctuosum cernere est, & ipsis carbonibus ac mineralibus, sua sunt diversa sulphura, quamvis in fundamento, ad ministerium, seu alimentum ignis, unum unius naturæ sulphur, a Chemicis intelligatur.

Quamvis primariæ sulphuris vires calfaciendi nimirum, & exsiccandi, omnibus notæ sint, diversimodè tamen, nec ex æquo singula, sed pro varia eorundem mixtione, supradicta sulphura id præstant, quibusdam etiam, haud exiguam humiditatem inesse, experientia monstrat.

Æquum igitur est, inter hæc, atque inter sulphur per se, & simpliciter consideratum, ne in præjudicium Medicinæ error committatur, distinctio habeatur. Est sulphuris, tum utilitas, tum necessitas quam maxima, omnibus in universum creatis, ad caloris innati stabilimentum, quo res quæque durant, ad maturationem, coctionem, digestionem, superfluorum expulsionem, & humiditatis restrictionem, obtinendam, nec minus quam aqua, seu Mercurius ille naturæ ad rerum generationem, augmentationem, sustentationem, rorida, & frigida sua qualitate, sulphur temperando, vel sal, ad soliditatem, & putredinis inhibitionem, omnibus mixtis essentialiter inest: Sic Omnipotens, pro immensa sapientia sua voluit, ut mixtione & contraria, in se invicem Elementariûm qualitatum actione, Idæa Universi hujus consisteret.

Quam in Medicina prærogativam sulphureæ hæ substantiæ obtineant, frequens eorum præparatio, & ad morborum curas applicatio, docet; Quanti denique momenti sit, ad hominis, ex cujus mole partim constat, conservationem,

rum ut pingui illa, & sulphurea, in cibo, potuq; recondita substantia, corpus reficiatur, tũ externo in usu, supposito, quod sine sulphure ignis esse nequeat, ad ciborum elixationem, frigoris depulsionem, tenebrarum discussionem, natura, & ratio, solerter demonstrat.

Cap. II.

De Substantiis Sulphureis, seu oleis destillatis in genere.

OLea sunt partes sulphureæ subtilissimæ, ex mixtis, virtute ignis, a crassioribus terrenis, in talem formam ac naturam separatæ.

Sunt hæc varia admodum, colore, consistentia, pondere, sapore, odore, aliisque qualitatibus, non solum pro natura mixti, sed etiam gradu ignis, cuius ratione, quædam suorum simplicium, odorem, saporem, & virtutem retineant, quædam vero, temperamento destructo, ita alterata, ac aliena evadunt, ut nihil horum amplius redoleant.

Has substantias sulphureas, in forma olei, non modo res ad oculum pingues, & inflammabiles; ut, Resina, Therebinthina Mastix, Balsamus nativus, sed omnes herbæ, ligna, &c. pro rata portione, innatæ oculis nostris, quanquam haud perviç, sulphureç pinguedinis (quorum nullum, qualecunque sit, huius penitus expers est) artificio, & Vulcani imperio compulsæ exhibent.

Quo ad usum, proprietates, & virtutes, pro ipsarum singularium differentia, ut memini variæ sunt, in genere tamen destillata, utpote calida penetrantia, non parum ab iis differunt, quæ natura ipsa, a vegetabilibus separavit, aut laboriosa manus expressit, ut experiri licet quotidie in oleo olivarum, aliisque per expressionem factis, & balsamis naturalibus, quorum natura viscositatem, lentorem, pinguedinem, crassitiem, & gravitatem, perpetuo præ se ferre solet; Illorum vero tenuitatem, calorem, & penetrandi vim manifestam, quæ ante destillationem nulla in parte deprehendi potuit; nec etiam olea cruda, his in effectu respondent: Quare ratio, Dux, medicinam facientium, in discernendis viribus mixtorum consulenda.

Cap. III.

Quibus modis olea ex vegetabilibus eliciantur.

PRæcipuum medium est ignis, dein instrumenta ut fornax, & vasa, quibus materia concluditur, & aliquando additamentum liquidum, quo oleosa substantia, tanquam vehiculo, in altum evehi possit quandoque in durioribus maceratis, ut, pori aperiri, & sulphureæ partes facilius separari possint.

Satis operose, fuse & confuse, de his, antiquitas egit, variosque ignis gradus, mille figuras fornacum, & instrumentorum, mira macerandi præcepta, processus tædiosos proposuit, ut ex ejusd. in scriptis constat, huic verò sæculo longa experientia, naturæ scrutinium, ac verus usus, compendiosam manuductionem, ultro obtulit, qua id ipsum, melius, citius, &

securius præstare liceat? Eius vanitatem igitur, & inutilem multitudinem missam faciamus.

Longo usu compertum est, quæcunque vegetabilia, imo ipsius naturæ excreta, in duris, ac tartareis suis visceribus lentum, grave, ac terrestre planè sulphur, in visceribus suis conclusum præter hoc vere, in quibusdam etiam subtile, aereum, penetrans, & spirituosum sulphur reperitur. Pro huius duplicis sulphuris diversitate, manualia etiam, ac media dividuntur: Quod primum attinet, propter tenacem, & gravem consistentiam, ut in lignis, vel materia compacta, ac terrestri, è suo subjecto educi nequit, nisi illo resoluto, & destructo, in primis mediante intensiore ignis gradu, qui pingue illud extorqueat, donec residuum quodammodo combustum, & carbonibus simile appareat, qui gradus in arena, per retortam, ad totam operis absolutionem instituitur; hoc vero postremum sulphur, aereum cum sit, volatile, & valdè mobile, & ad primam caloris instantiam, qua aqua ebullire incipit, facilè sine adustione à corpore suo separatur; ita ut simplicia, affusa aqua, secundum suprascriptam methodum, sufficiat destillare; quo bino destillandi genere, per arenam nimirum, & vesicā, omnis generis olea educi possunt. Reperti sunt quidam Artistæ, qui subtiliora sulphura simplicium, facilius per calorem Lampadis, vel Balneum Roris, evocari posse, litteris prodiderunt: Quod inventum curiosum magis quam utile, cum successus parum respondeat, prima maxime destillatione, cum corporum separatio, quę necessaria est, tardius fiat, licet hic modus, quodammodo ad re[...]ficationē eorum, quæ hac opus habent, commodus est. Hunc itaq; otio abundantibus relinquo, cum eo propter prolixum tempus nō parum, de nobilissima substantia evanescat: Mihi equidem artis compendia amplecti volupe est, cum palam constet, paucis nunc horis præstantiora olea, quā à veteribus, aliquot dierum spatio, destillari. Notandum quoq;, quod longa maceratio simplicibus odoriferis, & aromaticam vim habentibus, non parum detrimenti adferat.

Cap. IV.

De Destillatione oleorum, per arenam, & primo eorum, quæ ex lignis extrahuntur.

Cum pro duplici sulphuris differentia, bipartitū destillandi processum, ac duplicia quoque manualia proposuerim; Necessarium est à destillatione, per arenam, cui ligna subjiciuntur exordium capessere, ac deinde ordine, ad cætera progredi.

De oleo ligni Guajaci.

Primò, fornax rotundus, aut quadratus in promptu sit, cum catino firmo, ad latus excavato, quo collum retortæ transire possit, ex ferro sc. fusæ, quæ figulina, aut lapidea præstat, quandoquidem ignis violentiam tutius perfert, ac mihi usitata est. Hinc ligni sancti interiore parte nigricante, pingui, in taleolas secta, ac demum in minutiora frusta confracta, retorta, firma, vitrea, tantæ magnitudinis, ut capella capere possit, repleatur, ac capellæ, cum arena cribrata, infra ad duos

duos digitos; circum latera vero, usque ad omnimodam repletionem, unius digiti crassitie strata, imponatur, quod ut cómodius fiat, regionem fornacis, qua retortæ collum transit, ne sabulum effluat, luto munire oportet, ac recipiente apposito, ignem gradatim augere, donec arena incalescat, & liquor acidus manare incipiat, qui acetum Quajaci quibusdam dicitur, eoque cessante, ignis intendatur, donec lignum exardescens, crasso fumo conglomerato, in modum striarum, humidi quidpiam, ac denique crassum quoddam oleum, in recipiens transmittat, hoc gradu ignis continuandus, quoad fumus duret, ac oleum totum transierit, refrigeratis porro instrumentis, oleum ab aqua separandum, quod deinceps rectificandum est.

Ad eundem modum, è Buxi, Iuniperi, Aloes, Ebeni, Santali, omnisque generis lignis, olea elici possunt, paucis exceptis, v.g. ligno Rhodio, & Sassafras, quæ præter crassiusculum illud pingue, etiam oleum volatile continent, quod per vesicam exigendum, aliter nimirum in crasso illo, ac fœculento pingui extrahẽdo; aliter in subtili illa aerea & oleosa substantia procedendum: Ex restibili, in cineres redacto, Sal eliciendus est. Notandum insuper, cum vitra inter destillandum quandoque dissiliant, aut data opera frangantur, quo commodè residuum eximi possit, præstare ferreas retortas, quæ longè diutius durent, collo, & corpore utrinque seorsim fusis, ventre rotundo, longiusculo, sensim in angustum coeunte, cum margine, vel circulo interius, ut collum luto tenaci munitum, exacte ad duorum digitorum latitudinem, post materiam ad destillationem aptè inseri, claudique queat.

Quarundam etiam rerum proprietas, propter promptitudinem effervescendi, in retorta, non parum difficultatis adfert, & quandoque loco olei, materia destillanda tota, in excipulum delabitur, aut id in plures partes disiicit, quocirca cucurbita ferrea necessaria est, cum margine infra, ad duorum digitorum spatium, qua alembicum imponendum comprehendat, vel absque margine, ad profunditatem trium digitorum, collum alembici aliquantum gracilius sit, quo commodè excipi possit ab retorta, qui modus etiam, in destillatione, per vesicam observatur: Quandocunque enim alembicus retortã excipit, aut extrinsecus claudit, oleosæ substantiæ, magna fit jactura: Deinque etsi colla alembici angusta sint, quæ orificium retortæ subeant, capitella tamen rotundæ, & amplæ capacitatis ex usu sunt, ne spiritus ascendentes, dilatandi sese spatio, & ingenio defraudati, in aquam vel oleum converti prohibeantur vel ipsum alembicum disrumpant. Canales etiam satis ampli sint, ut sine impedimento, ad recipiens delabi, & citò in liquorem mutari possint.

Mediante hoc instrumento, non modo omnes vegetabilium, ac animaliũ substantiæ, sed etiam nitrum, cæteraque, quæ ad aquam fortem requiruntur, non levi sumptus compendio, destillari possunt: Retortæ enim vitreæ, raro plus, quã unicam vicem operationis sustinent, accedit, quod in ferreis, materia vel igne liquata, aut combusta, pro necessitate, cõ-

modè eximi, ac ipsæ, sine periculo rupturæ, abstersæ purgatæq; , ad alios, atq; alios usus adhiberi possint. Restat modus, ex lignis resinosis, v.g. Aloes, Quajaci, magnam quantitatem olei eliciendi, quem sine invidia communico; Nimirum horum resinosa substantia, repetita spiritus vini affusione extracta, deinceps destillatione separetur.

De virtutibus horum destillatorum, propria mihi experientia cognitis, non est quod multa adferam, cum illis, ob vim causticam, & recessum, à temperamento simplicium, è quo extorta sunt, vix nisi semel aut bis, ad mixturam emplastri, aut unguenti usus sim: Sunt qui propter vim anodinam, & somniferam, multum oleo Buxi tribuant, de certitudine tamen effectus, hactenus dubitans magis probatis, ac gratioribus uti placuit.

Vires horum liquorum in genere, calfaciendi, penetrandi, & exsiccandi, cognitæ sunt; quocirca externis, ac frigidis affectibus prosunt: Ego quidem, quod gratis, & odoriferis consequi potero, haud facile fuliginosis illis, ac fœtidis oleis, empyreuma redolentibus, experientia doctus, his, ac similibus, capitis dolores, vertigines, nauseas, & animi deliquia, ægrotis promptè accersiri.

Cap. V.

De destillatione oleorum, ex Resina, & Therebinthina.

EX Therebinthina, seu Resinis arborum, v.g. pinus sylvestris, lentisci, &c. pro vario sulphure, quo abundant, triplicia, quoad odorem, colorem, vires, pondus, & consistentiam, parari possunt: Quorum duo prima, ut magis aerea cum commodius per vesicam educantur, ad alium locum remitto: Illud vero quoad pondus, & substantiam crassius, sic paratur: Therebinthina, vel resina, olei sui subtiliore parte jam spoliata, ad dimidiam capacitatem, retorta impletur, ac per gradus ex arena, crassæ, & tenacis consistentiæ, coloris subrubri, ad fuscum inclinantis, oleum exigitur: quæ tanquam terrestris, & sulphurea substantia, à chymicis Balsamus Terebinthinæ vocatur, qui æque ex crudis illis parte subtiliore, per destillationem abstracta, fusci coloris, & crassæ consistentiæ, secundum vulgò usitatum processum parari potest.

Quare, cum per vesicam, sine periculo empyreumatis, subtilissimæ aereę, & aquosæ partes, quæ non parum incepto labori, in retorta efferuescentia sua obstarent, operæ pretium duco unumquodque horum, suo, qui maxime conveniat, destillandi modo subijcere.

Pollent modo dicta olea, virtute calfaciendi, attenuandi, abstergendi, glutinandi, quocirca per se, vel unguentis mixta, ad paralyseos, ex frigida causa, scirrhosi, ac etiam œdematosi tumoris, ulcerum fœtore, & humore gravium, ragadum in pedibus, frigoris injuria contractorum, curationem, egregiè faciunt, nec non ad gangrænam, & carnis mortificationem, ac sæpè aliis rebus mixta, supradictis lignorum oleis præferenda.

CAP. VI.

De modo peregrina & nativa Balsama destillandi.

QVandoquidem, nativi Balsami, ex Ægypto, ut plurimum, allati, & antiquorum elogio multum decantati, vix ulla nobis copia detur, nisi quis eum fortè à Turcarum Imperatore, qui unicus, ac tenacissimus ejus possessor est, muneris loco retulerit; Aliunde nobis, ex India orientali sc. & occidentali, divina bonitas, nobis provisum voluit, & quidem quantum constat triplici, Balsamo nimirum de Tolu vocato, claro instar Terebinthinæ Cypriæ, altero Liquidâbar vocato, tertio coloris ex rubeo fusci, Peruviano dicto, qui virium præstantia Ægyptiaco vix cedit. Etsi hi Balsami, ex naturæ penetralibus producti, viribus minimè insuaves sint, ac medica virtute plurimum valeant, visum tamen aliquibus, certas ob causas subtiliorem eorum partem segregare, quæ cum propter subjecti tenacitatem, non ita facilè, in prima destillatione, ac in Therebinthina, ac lignorum Resina fieri solet per vesicam evocari possit, hunc modum commendo:

Balsamo Peruviano, Storaci calamitæ, quoad colorem ex fusco rubricantem simili odoris vegeti, (quod experiri convenit, una, aut altera guttula, in carbones ignitos demissa) retorta firma vitrea, ut in accubitu ad destillationem mediam, ventris sui partem æquet, aliquatenus repleatur & apposito recipiente, per gradus ignis ex arena continuetur, donec oleosa, aqueæ mixta substantia, guttatim ad quinque pulsuum intervallum [illegible] eoq; gradu continuato, usque dum albicantes guttulæ prodeant, [illegible] vero guttis, & fumo [illegible] partibus, receptaculum cum destillato removeatur, ne subsequente sordidiore inquinetur, & reliquum, intensiore igne [illegible], quoad potest, evocetur, magis fuscum, ponderosum oleum. Post hæc recipiens in aquam calidam mittendum, ut aquositas ab oleo soluto, facilius separari queat, residua in retorta materia, nigra, splendens & fragilis est, instar Colophonij. Hac via, reliqua Balsama atque styracem depuratam, in oleum redigere licet, de qua alibi in Anatomia essentiarum vegetabilium, ex instituto docebo.

Ambo olea Balsami Peruviani, vi calefaciendi, penetrandi, discutiendi, resolvendi, sunt insignia; primum tamen, nisi ex Balsamo mangonisato destillatum, aut errore gradus ignis vitiatum sit, omnino mitius, etiam suaviore odore progressu temporis accrescit; secundum pro violentia ignis, quæ ad separationem illius, à parte terrestri, inter destillandum requiritur, fuliginosum, grave, & adustum apparet: Vtraque tamen maxime primum propter odoris fragrantiam, externis in affectibus, usu veniunt cum mixtura Balsami apoplectici unguento pomato, vel rosacco, ad lienis inflationes, & tumorum, à causa frigida discussionem, majore utilitate, quam sordida inguina, de oleo Capparum, ac similia adhibentur, cujus experientiam insignem, in ventriculo, matrice, vitiosorum, ac frigidorum humorum culpa inflatis, adeptus sum, ad sopiendos

dolores musculorum, & nervosarum partium, convenienti mixtura, iis, qui unguenta graveolentia non tollerant, commodissima: De quo in dispensatorio singulari, à me componendo, aspirante cœlitus numine, uberius agam. Reliqua quidem Balsama, utpote de Tolu, Liquidambar, imo ipsa styrax liquida, ejusdem fere virtutis, odoris tamen præstantia, quæ mihi hoc in praxi commendatum facit, aliquantum inferiora sunt.

CAP. VII.

De Peregrinarum ac balsamicarum Resinarum destillatione.

RESinæ quarundam arborum, ut Resina Elemi, animæ Taccamahacæ, Copal, ex remotis regionibus ad nos delatæ, a Turba Medicorum, in gummatum classem receptæ sunt. Attamen cum oleo, aut ceræ super igne eliquatæ, penitus incorporentur, quod in gummatibus, diversa nimirum, & tam aquosa, ac glutinosa, quam resinosa parte constantibus cernere non est, sed vel in pollinem, prius redigenda, vel aceto solvenda, antequam unguentis, & emplastris misceri queant, quæ ratio me induxit, differentiam explicandæ horum naturæ commodam, pro ingenij mei modulo constituere. Nam si idcircò solum, quod ex arborum ramis, ac truncis, velut gummata, exsudant, unam in classem referenda essent, ratio nulla est, cur non Abietis, pinus, & laricis resinam, ac Therebinthinam illis quoque jungeremus, quod tamen ob naturæ diversitatem, sine rerum confusione fieri nequit. Vt ad rem ipsam veniam, destillatio horum, sequenti modo peragi debet.

℞. Gummi animæ selectæ, [illegible] flavi, intra digitos facile molliscentis, odoris boni, & fere aromatici [illegible] retortæ pars tertia circiter repleatur, [illegible] corpore sit altiore, & sensim [illegible] colli principium, in angustum [illegible], moderato igne, primum oleum, [illegible]dum, ut de Balsamis dictum, intensio[illegible] sic reliquarum Resinarum olea eliciuntur.

Oleum gummi animæ, virtute [illegible] tr[illegible]di, exsiccandi, calefaciendi, [illegible]vis oleo Balsami inferius sit, mu[illegible]let, insuper corroborat & adstringit, [illegible] ad curationem spasmi, contracturæ, paralysis, ex defluxione, & ma[illegible] oborta, per se, vel unguentis mixtum, tanquam singulare remedium commendatur: Quamvis reliquarum resinarum olea, cum hoc, in viribus propemodum conveniant. Proprium tamen Taccamahacæ est roborare, & exsiccare, olei Elemi subtilioris, per vesicam destillati, contracturam, spasmum, apoplexiam, capitis & nervorum puncturas & dolores ex iis provenientes, sanandi virtute excellere. In genere, olea hæc in magnis contusionibus & luxationibus à chirurgis magnoperè expetuntur.

CAP. VIII.

De Gummatum odoriferorum destillatione.

IN varia gummatum differentia, tria nobis occurrunt quæ ob præstantiam odoris, ad compositiones requiruntur, v. g. Benzoin, styrax calamita, & Ladanum, Ben-

Benzoin, præ reliquis, odoris causa, commendatur, suavissimum enim ignitis carbonibus, injectum, spargit, & ad perfumigia celebris est. Torsit multos chemicos sollicitudo, quo pacto, non tantum oleum, ex ipso elicerent, quod tū ad medicinam faciendā, tum ad suffitum complendum, præstantius esset, eiusq; causa, varios processus excogitarunt, eius autem parandi difficultatem, experientia docet. Quamvis n. Benzoin gummi species, & ob pinguem ac sulphuream substantiam, inflāmari proclivis sit, ex quo, inexpertus, oleum facile elici posse sibi persuadeat; res tamen, cum ad Vulcanum defertur, aliud probat. Etenim vulgatus destillandi modus, nihil præter albicantē, & in modum floccorū sericorum, convolutā materiā profert, quæ apud chymicos, florum Benzoin appellationē nacta est, ac omnis pinguedinis, ad sensum expers, igne liquata, iterumq; refrigerata, in massam, Benzoin substantiæ similem concrescit, manifestamq; cum sulphure minerali analogiam habere, ratio indicat, & quamvis admodū pinguis, tanquam genuinum ignis subjectum, ad ignem in cucurbita fusa, nihil nisi pulverem flavescentem, sursum, ad alembicum mittit, qui nihil aliud, nisi ipsissimum sulphur est, parum attenuatū, & de facili, iterata fusione, in solidam substantiā revertitur. Non desunt ostentatores vaniloqui, doctrinam meam chymiatricam suspenso naso explodentes, multa de oleo Benzoin jactent, nec tamen, quod volūt, obtinent, operę n. & facto non verbis, demonstrationem requiro, qua ratione, aut via, oleum ex Benzoin, sine additione, alienę pinguedinis, ignis potentia prodeat. Vidi equidem, apud aliquos, oleum subnigricans, acre, subtile, adhuc nidoroso, sub titulo, olei Benzoin per se destillati, de cujus veritate adhuc dubito, & ne hoc quidem istud facio, cum ejus usum, nec in pharmacis, nec odoriferis componendis aptum, ac ipsum Benzoin depuratum, ac igne moderato sublimatum, multo præstantius esse, agnoscam.

Quod attinet styracem calamitam, & ladanum, admodum aliarum resinarum, destillari debent, habita observatione, ut hæc prius super igne lento, aqua rosarum soluta, per pannum exprimantur, ac sordes, velut arena, & ligna, hoc modo separentur. Irritus quorundam fuit labor, qui oleum horum, per vesicam extorquere conati sunt, etenim partibus, quas aqua bulliens, exsolvere possit, oleosis, ac subtilibus carent. Et ut paucis, nullius propemodum utilitatis sunt, aut usus, ne ad perfumationem quidem, propter empyreuma, ab igne contractum.

CAP. IX.

De ferulaceorum gummatum, ut Ammoniaci, & similium destillatione.

HOc nomine accipimus, gummata illa, ex plantis quibusdam ferulaceis producta, quæ viscidum quid, & aqueum, ut gummi arabicum, ac præterea, resinosum & sulphureum aliquid, ut styrax calamita continent, suntque Galbanum, Ammoniacum, Opopanax, Sagapenum. Plantæ ferulaceæ verò, quæ caule, quemadmodum Angelica palustris, & Levisticum altius surgunt, de

K qui-

bus,earumque præparatione in ultima ſectione Anatomes eſſentiarum vegetabilium inſtructio traditur.

Ex his gummatibus, modo non vetuſtate exſoleta ſint, pars ſubtilior, aereę oleagineæ ſubſtantiæ per veſicam evocatur, quæ odore, & effectu incongruo vehiculo ſumpta eximia deprehenditur, ex altera parte vero, oleum craſſum, ut conſtat ex capite, de reſinis peregrinis, per arenam, commodius evocatur.

Vt gummata, inter ſe, ita olea ex illis deſtillata, qualitatibus manifeſtis, in genere conveniunt, & propter acrimoniam illis communem, inſignem vim penetrandi, calfaciendi, & ſiccandi obtinent; hinc in mixturis unguentorum, magnoperè commendantur, ad tumores duros, membra reſoluta, frigida, exſanguia, pororum obſtructionem, ſanguinis craſſi, & tenacis attenuationem, caloris nativi, in membris torporem, apoplexiam, lethargum, duritiem ſplenis, dolores ſcyaticos, tartaream in articulis coagulationē, nec non ad matricis inflationē, vel ſuffocationē, à cauſa frigida exortam, ut cuivis, mediocriter in arte medica, verſato patet.

CAP. X.

De Myrrhæ & Bdellij deſtillatione.

HÆc duo, colore, ſapore, & odore, adeo cognata ſunt, ut Myrrha, quaſi alterius Bdellij & Bdellium, quodammodo alterius Myrrhæ ſpecies appareat, adeoq; inexpertus, difficulter diſcrimen, inter hæc duo agnoſcat, & licet varia, ſicut reliqua, mucciluginea tamen potiſſimum conſtant, qua de cauſa, non tam facilè, ac ea, quæ reſinoſa parte abundant, ignem concipiunt, & aqua, vel vino ſoluta, tota ferè, in muccaginem vertuntur vix aliquo reſinoſo ſubſidente, ut reliquorum ferulaceorum natura fert, iterumque coagulata, amarore & odore excepto, gummi ceraſorum, vel pomorum ſpeciem referunt.

Vanus plurimorum conatus fuit, ex his, per veſicam, oleum ſubtile ſine empyreumate eliciendi, ut ſupra de ſtyrace calamita proditum eſt, compendioſiore via, ex retorta, per arenam opus peragi poteſt, quæ nil aliud, quam copiam aquoſæ ſubſtantiæ ac oleum, ad nullum, tum intra, tum extra corpus, uſum, paucum, fœtidum, ac nidoroſum exhibet: Atque hæc idcirco moneo, ut quivis, quantum in arte ex quibuſvis cōſequi licet, intelligat: Quocirca qui poſthabito Myrrhæ, vel Bdellij corpore crudocius balſamicam, & ſulphuream ſubſtantiam expetit nullo, ut in libro, de eſſentia vegetabilium, à me docetur, commodiore medio, quam per ſpiritum vini rectificatum eam conſequetur.

Quidam hunc modum commendant, Myrrham cum ſegmentis ligni pinaſtri aliquanto tempore macerant, oleumque alicujus odoris, & amaritudinis compos, extra, & intra corpus, cum fructu exhibendum, per veſicam pellunt. Quod licet ſapore, & odore Myrrham referat, majorem tamen olei partem, de ſegmentis, non Myrrhæ ſubſtantia promanaſſe, atque dictas qualitates, contingenter ſibi adſciviſſe, credibile eſt, nec id contemno, modo nullus veritatis amans, pro ſincero Myrrhæ oleo, obtrudere, ſeu diſpen-

dispensare nitatur: Quam nefariam sæpe fraudem pretiosa illa olea Cinamomi, Caryophyllorum, per similem macerationem, ad majorem copiam imp[illegible]an[illegible]tam, avaritia dictante, patiuntur, ac Materialistis vocatis, ac etiam stolidis quibusdam pharmacopæis oblata, grandi pretio sæpe commutantur, nec stulti semetipsos tantum fallunt, cum ea temporis decursu, rancore cito corrumpantur, sed, quod gravius est, miserandos ægrotos, quibus similia offeruntur, injustè decipiunt, in quam errorum lernam, medici, & physici jurati, meritò animadvertunt. Quamvis in his, non utrobivis par ratio sit, quod simili[illegible] olea, multum de aromatum substantia, illud vero de Myrrha nihil participat: Coincidunt tamen in fraudis culpa, quatenus oleum Cinamomi purum, ab eo, quod magnam partem, oleo ex tædis educto, constat, non minus differat, quam aurum ex æqua portione cum cupro conflatum, quin gravius peccatur in his, quam in falsi auri, pro vero commutatione, considerando jacturam sanitatis, quæ pretium auri, & argenti excedit: Qui error evitari posset si officinæ pharmaceuticæ, à viris, tùm in cognitione simplicium, tum in arte Chymica versatis, sedulo lustrarentur.

Cap. XI.

De essentiæ Tartareæ vegetabilis destillatione.

QVomodo oleum Tartari inflammabile paratur, docui in tractatu meo Tartarologico, secundum quam methodum, omnia, quæ [illegible] nomine veniunt, corpora tractanda. Quædam vero, quæ ignis appulsu, mox in sublime tendunt, ex ferrea retorta destillare, necessum est, eadem ratione, qua succos concretos, Aloes, Acaciæ, Hypocistidis, Opij: Tandem ex saccharo, & melle primum igne lento, aquosa, dein fortiori, oleosa subnigricans substantia educitur: Quorum sane, non tam utilitatis, quam curiositatis causa, ne quid mihi, de similibus ratiocinandi, cum fundamento reliquum sit, experientiam feci.

Cap. XII.

De ceræ ac olei olivarum destillatione.

SVnt, qui ceram in classem, de animalibus sumptorum referant, mea tamen fert opinio, hanc non animalium, Apium [illegible] corpore [illegible] tam, sed substantiam [illegible] his, magis dulcem, & aeream ex floribus collectam esse, quocunque modo se res habet, [illegible] destillatio aptè, ex cucurbita, per arenam instituitur, hac observatione [illegible] propter proclivitatem, qua in sublime tendit, primo pauca quantitate lento igne destilletur. Sicui hicce, utpote aliquantum, difficilis modus non arridet, hunc eligat: Arenæ mundatæ, vel pulveris silicum, q. s. affundatur, ceræ purissimæ fusæ ea copia, ut agitando fere, ad emplastri consistentiam redeat, quæ per gradus ignis [illegible] simos, amœnum, & coloris aurei crassiusculum oleum fundit, Chymicis butyrum ceræ

 dictum,

dictum magnæ emolliendi potestatis. Quidam hoc rectificando, ad liquidiorem consistentiam redigere conantes, nihil aliud referunt, quam empyreumate corruptum, & nativo temperamēto exutum oleum: Oleum vero olivarum, sine additione, facilis destillandi labor est; quamvis hanc nulli, maximè ei, qui alium ratum habet, præcepti loco, obtrudam, de possibilitate loquor. Oleum philosophorum, seu de lateribus dictum destillādi modus, vulgo adeo notus, ut eum huc referre, haud necessarium sit: Recipiuntur nimirum, tegularum ab igne candentia frusta, inque oleo communi extincta, & pulverisata destillantur per retortam, ac hoc modo, oleum non contemnendæ virtutis exhibent, digerendi, penetrandi, frigidos, ac inprimis, splenis tumores cōsumendi, auditum rectificandi, vermes pellendi, dolores sciaticos, apoplexiam item, & spasmum curandi virtute pollet, quod tamen cautè, in secciore præcipuè temperie, administrandum.

Cap. XIII.

De Oleo Caphuræ.

CAphura in classe sulphureorum, propter puritatem, candorem, & penetrandi vim, jure principatum obtinet, & æquè citò quam spiritus vini, accessu caloris, ne dicam ignis, in auras evolat, accensaque, nullo post se inquinamento relicto, puriore, quam Resina, Therebinthina, aut Balsamus, flamma, penitus consumitur, cum etiam cætera olea, quāvis subtilia, combusta, nidorosa pinguedine, vasa, quibus continentur, inficere soleant: Neque satis admirari queo, cujus ingenium, quæ adeo aerea ac subtilis, ut nisi singulari industria condatur, se ipsam exhalando, interficiat, ac igne concepto, ipsis in undis supernatans, vice lucernæ fungatur. Quamobrem in foro medico non infimum locum obtinet, & ad composita cordialia ac antidota plurimo in usu est. Hæc merito vindicanda est à multorum Medicorum sinistro judicio, qui frigidam & siccam qualitatem ei tribuant, cum tamen promptissime ignem concipiat, cui frigida, sicca, ob partes aqueas, & terrestres commixta, natura adversantur, nec cum ulla re minus, quam cum terra convenit, cum hæc arctissimè, centro suo affixa manet. Caphura verò, minimo negotio, in auras evanescit, nec non acrimonia ejus, & odor, contrarium evidenter arguunt. Quare aromaticæ, odoratæ, & subtilissimæ substantiæ ratione, cum calidis potius, quam frigidis, cognationem habere, rectè statuitur; Nec obstat effectus, externas inflammationes sedandi; simile enim simile attrahere, experientia, & ratio probat; siquidem materia, per penetrantem, attrahentem, & digerentem facultatem consumpta, tumorem, & inflammationem cessare, manifestum est, imò internos etiam ardores, vi sua diaphoretica, & putrefactionem horum coercente, ut plura hujusmodi remedia, temperamento calida, dissipare potest. Ejusdem valoris argumentum illud est, quod ex facultate, libidines infringendi desumunt, ad assertionem temperamenti frigidi. Etenim si unicè, & propriè quali-

qualitas frigida, sicca, ad hunc effectum requireretur, sequelæ inferret necessitas, nullum simplex, quod calidum, & siccum est, id perficere posse, quod experientiæ, in Ruta, & agno casto non respondet, mitto cætera argumenta, brevitatis causa, quæ ad hanc doctrinam confirmandam afferri possent. Ad virtutes ejus redeo, quæ insignes sunt, contra malignas, ac pestilentes febres, nec propter substantiæ puritatem, multa præparatione indiget, ubi tamen oleum expetitur, id parandi talis processus est:

Caphuræ purissimæ ℥iiij. Luti figuli arena præparati ℔j, in modum pastæ misceantur, quæ in globulos formata, exsiccata ex arena, per retortam vitream destillatur, qua opera, oleum quidem flavum, inodorum tamen, minorisq; efficaciæ, ipsa Caphuræ substantia obtinetur quam insigni cum fructu, vel forma pulveris, aut liquoribus appropriatis solutam, mixturis cordialibus, alexitericis addere licet: Neque tam doctos informandi, quam quid de similibus sentiam ingenue communicandi causa intellecta volo.

CAP. XIV.

De oleorum memoratorum destillatione.

Rectificatio, vocula seu terminus Chymicis usitatus est vi significandi idem, quod substantiæ purificatio, aut exaltatio, quali fere opus habent, aquosi, vel sulphurei liquores, prima destillatione, intensiori igne coacti, ut nidorosum, grave terrestreq; commixtum, miuore ignis afflatu, per repetitam destillationem deponant, quæ tamen omnibus oleis, necessaria non est, utpote, quæ ex Resinis, Balsamis, Gummatibus, aliisq; quæ sine violentia, non exspectata adustione, quæ crassam, sulphuream, terrestremque substantiæ partem primæ confundat, secundum artem destillantur, ac multo minus iis, quæ admodum infra præscriptum, per vesicam educuntur, nisi noxam à cupreis instrumentis, vel laborantis negligentia sordidum quid, & mucosum contraxerit, quemadmodum superius tractando, de alembicis & serpentinis vitreis, aut stanneis monui, nec ignorandum, rectificatione præcipue in aterna institutis, virtutes oleorum aromaticorum, & subtilium minui. Exempli loco, oleum succini, quamvis rectificatur, clarius, subtiliusque fiat, non tamen, sine empyreumatis labe, & saporis mutatione repetitam ignis violentiam sustinet, qua hujus, aliorumque nativam proprietatem destruere potis est. Vbi autem necessitas eam requirit modo instituenda est:

Oleo rectificando, in cucurbita vitrea, duo decupla aquæ quantitas affundatur, & ex Balneo, uniformi aquæ bullientis calore, subtiliores olei partes blandè evocentur, quæ denuò ab aqua separandæ sunt: Ad eundem modum, quæ per vesicam destillata, & laborantium incuria cōspurcata sunt tractantur, diligenti tamen animadversione adhibita, ne per juncturas male fartas, vel clausas odorifera olei virtus expiret, aut defectu refrigerationis alembicus dissiliat: At si olea crassa, tenacia, & nidorosa occurrunt, quæ ab igne nullam noxam seu proprietatem, sed

effectû eius consideres, recipere possunt, arenæ mundatæ mixta, modico igne, quoad omnem fæculentiam deponant per retortam, aguntur: Nec minus commodè destillatio oleorum, quæ subtili, & aerea substantia prædita sunt, per vesicam, quā B. præsertim, cum eius copia major expetitur, perfici potest.

HYDRELÆOLOGIÆ

SECTIO III.

CAP. I.

De oleorum per arenam destillatione, abundè in priore Sectione, nunc de aereis, & spirituosis, indolem suorum simplicium, odore, & sapore referentibus, quæ per vesicam evocari amant, agere restat.

℞. Seminis Anisi ℔ iiij. Aquæ fontanę mensuras sex, secundum supra præscriptum modum, per vesicam, moderato igne tamdiu cōtinuato, donec nullum oleū amplius prodeat, destillantur, mutato subinde excipulo, quo melius finem olei extillantis, experiri possis.

Pari modo, semina cumini, dauci, fœniculi, angelicæ, Sinapeos, granorum Paradisi, Cardamomi, quæ tenui, pingui, & volatili substantia gravida sunt, tractantur: Secus vero cum semine Raphani, Papaveris, Lini, & Cannabis cæterorumque fructuum nucleis, amygdalis, &c. utpote quæ lento, & gravi liquore referta sunt, agendum est, quæ prelo expressa, & a corpore [illegible] nusquam in alembicum ex vesica, vi ignis pelli possunt. Sunt etiam quæ pro quantitate rei, destillationi subjecti, intra initio, intra unius, aut alterius horæ spatium, omnē oleosam substantiam levi destillādi labore fundunt, ex aliquibus contra, ut in semine fœniculi, & Petroselini, aliisq; de quibus porro agendū est, vix biduo oleum separari potest: Hinc labor etiam, pro hac diversitate instituendus, & aliqua pars aquæ abstracta, oleo separata, simplicibus denuo affundenda est, ut hæc pro justa copia, sine adustionis periculis, ad finem destillationis usq; innatare possint. Nec minor, aquam in refrigeratorio, cum recenti frigida, sæpè mutandi necessitas incumbit, illa quippe calidior, vel vaporū ascensum impedit, vel illis, plus justo rarefactis, receptaculum infrustra explodit. In genere, olea aquis innotantia, per tritoriū separantur, quod constet, orificio supernè stricto, ventre amplo, & uni' mensuræ capacitatis, infernè longo, in acumen ducto canali, ligneo obice præfixo, tritorium aqua, cui oleum permixtū, est repletur, iterumq; interposita quiete aliqua, donec oleum supernatet, remoto obice, elabi permittitur, donec solū oleū in illo restet, quod vase vitreo exceptum servatur: Sunt qui ex lagena, stricti orificiū, aqua ad summum repleta, oleū, quod supernatat, spongia colligunt, ac postea duobus digitis exprimunt, quidam elychnio, ad os appenso, illud prolectant. Olei Anisi hoc proprium est ut aura frigidioris allapsu, instar floccorum albicantiū, aut spermatis Cetæ forma concrescat, facultates eius ipsi semini sunt analoga. Dosis 6. guttas, vino, Cerevisiæ, vel carnis brodio mixtas, raro excedit.

CAP.

Cap. II.

De Oleo Melissæ, ac aliarum herbarum.

QUandoquidem, inter simplicia cordialia Melissa excellit, ab hac exordiū facere lubet. Huius folia, cum herba feminine turgescit, concisa, & contusa, more usitato, s. q. aquæ fontanæ affusa per vesicam amplam destillantur, oleum paucæ omnino quantitatis, unica destillatione, impetratur: Ad eundem modum Mentha moschata, Salvia, Ruta, Absinthium, Origanum, Majorana, Lavendula, Rosmarinum, Thymus, Hyssopus, Satureia, Lepidium, Basilicum, ac ceteræ huius farinæ, calida, odora, ac sulphurea mixtura abundantes herbæ, non tantum virides sed exsiccatæ quoq; tractantur; nec etiam seminum maturitas, in omnibus exspectanda, quorum folia, sc. s. q. olei suppeditant, v. g. levi labore, ex ℔ j foliorum Rorismarini, duæ, vel tres drachmæ olei eliciuntur.

Præcipuum locum tenet, in cordialibus, & Bezoardicis contra cardiacam passionem, ex flatibus, aut atræ bilis fervore natam, anxietates, melancholiā, inflationem lienis, matricis; cerebro insuper corroborando, & memoriæ confortandæ, aptissimum remedium est. Dosis vix 3. guttulas, propter subtilem penetrandi vim, superat.

Cap. III.

De Olei Rosarum destillatione.

ROsæ præsertim incarnatæ, non tantum ob usum medicum, vel etiam odoris præstantiam, [illegible] Oleum ex hisce, agnatæ [illegible], non nisi parva copia, per destillationem obtinetur, ob quod magnatibus [illegible], fere in usum cedit; Quod enim ex salitis rosis producitur, multum de nativa odoris indole deficit; consultum igitur, ex recentibus idipsum elicere, ac quidem ex justa florum rosarum quantitate concisa, per vesicam amplam, superstructo alembico stanneo capaciore & retuso, cum refrigeratorio: Qui modus, ad vapores, tum aquosæ tum oleosæ substantiæ, innato vigore pollentis, in excipulo colligendos, potior est illo, qui serpentinarum ambagibus, per caduum fluctus absolvitur, promptius enim destillatio procedit, frigidæ in locum calidioris aquæ successu, modo refrigeratorium pariter, & semper plenum existat. Omnium vero optimus is est, ut ex fonte vel magno aliquo vase, per epistomium tantum aquæ influat, quantum ex alia parte refrigeratorii subducitur: Alembicus vesicæ arctissimè junctus, vitrum firmum rotundum excipiat, quod porro, mitioris ignis operatione, ne rosæ in sublime rapiantur, ex dimidio repletum, cum novo recipiente mutatur. Oleum aquæ destillatæ innatans, instar pinguedinis albidioris, panno super vitrum lati orificii, expanso, & aqua per tritorium transmissa, excipi, & cultello tenui colligi & tandem in vitro, cuius osculū patella vitrea, & desuper vesicæ bubulæ particula obturatur, servari solet. A qua autem simul egressa, recentium Rosarū sufficienti quantitati affusa,

destillatio repetitur, donec, quantum lubet, olei, obtineatur: Non minorum virium hæc aqua, ac illa ad eandem, quam paulò ante tradidi, normam destillata, in qua separationis olei nulla mentio facta, quoniam propter exiguam copiam hoc labore dignum non judicatur; Nec etiam exsiccatæ, cujuscunque coloris, & odoris sint, rectè laboranti, pinguem, & aeream substantiam denegant: Quidam etiam, Sacculum ex sindone, rostro alembici affigunt, quo pacto, oleum, transmissa aqua, colligere student, sed mitissimus ignis adhibendus, alias enim evanescit, aut penitius à linteo absorbetur. Acerrimo sapore, amaritudine, & caliditate pollet, & pauco temporis intervallo in auras expirat, nisi accuratè obturatum asservetur, aut mox à destillatione, Sacharo commisceatur. Ad mixturas cordiales, aquas vitæ, balsama apoplectica, & cardiaca, quorum vim auget, frequentem, apud Medicos solertes in usum venit.

CAP. IV.

De oleo Liliorum Convallium.

EX justa Liliorum convallium quantitate, vino consperſa, addita fontana, liquor destillatur, qui in loco quiescat, donec oleum album supernatet, cujus porro, sæpius dicto modo, separatio instituenda: Secundum quam methodum ex floribus Chamomillę, Verbasci, Ligustri, Aurantiorum, Iasmini, Myrtillorum, Rosarum moschatarũ, olea substantia, quoq; elicitur, omnes tamen vino conspergere, nõ est opus, nisi aquæ spirituosæ, ac magis calidæ desiderentur. Singulare quid, in oleo Chamomillæ videre licet, quod colore cæruleo, cum saphyro, aut illo Azuro ultramarino, contendit, eorũ autem opinionem, qui hunc colorem à cupreo instrumento contractum volunt, tanquam erroneã rejicio: necessarium enim foret, ut reliqua olea acriora, eodem colore tingerentur, cui experientia reclamat: Licet vero quædam ære viridi ex diuturna destillatione infecta, comperiantur, nullo [illegible] nus tamen cum hoc conveniunt, [illegible] Balneo Mariæ destillata, alieni coloris [illegible] cturam ex cupro, in fundo relinquunt, [illegible] vice versa, oleum chamæmeli, nulla [illegible] ficatione, vel destillatione, propriũ colorem amittit, qualem sc. nõ per accidens acquisitum, sed natura insitum quibusvis instrumentis, stanneis, aut vitreis destillatum, experientia teste, obtinet, cujus rationem, cum ante destillationẽ præ [illegible] luteos flores; & virescentem herbam, nihil in dicto simplici appareat, sciolis, & physicis argutis, qui multa, de multis speciosè magis, quam scientifice proferunt, enodandam relinquo. Convenit oleum Liliorum convallium, ad mixturam balsami apoplectici ac vitalium partium corroborationem.

CAP. V.

De Oleo Iuniperi.

VUlgo, ac passim notum est, oleum Iuniperi, quod pestilitate grassante, præservativi loco, aliquot guttularũ dosi, vino mixtum, jejune hauritur, potenter flatus conclusos dissipat, calculum & mucum ex renibus abigit; raro quidem, sine adulteratione aut mixtura olei therebinthinæ, sæpe viscidũ, ac rancidum offertur, quocirca consultum, ut aliquibus medicamentis parandis, solers Medicus ipse operam det, ac modio baccarum Juniperi con-

[illegible] affusa aqua, vel [illegible] repleat, [illegible] quã diu oleum prodit, opus [illegible] ac tandẽ ab aqua separet, ut in alus [illegible] traditum, qui modus quoque, cum baccis Hederæ, Lauri, Myrtorũ servandus.

CAP. VI.

De modo [illegible] olea, ex corticibus, Limonum, citri & aurantiorum.

Rara forsitan hæc olea, apud [illegible] [illegible] ex putrefactis corticibus [illegible] vel vetustate exoleta, aut diuturna harũ materiæ [illegible], majoris copiæ acquirendæ studio non labefactata sint reperiantur, cum tamen multum intersit, quo integra, & viribus perfectis habeantur, qualia [illegible]. Corticibus exterioribus, e centum limonibus maturis & integris, in vesica s.q. aquæ fontanæ affunditur, ac reliquo secundum priora exempla, apparatu adhibito, spatio quinq; horarum, oleum subtile & instar cristalli pellucidum, usq; ad drachmas decem, vel amplius elicitur; quod in separatione ab aqua, tantam odoris fragrantiam fundit, ac si locus circumcirca Limonib' refertus existeret, & ne vis, ac odor, deinceps magis dissipetur, subere, ac duplici membrana, angusti orificij vitro obturato, & quoties aperitur ad claudendũ nova pellicula adhibita, loco frigido, servandũ est: Qui labor si cui forte tædiosus est hoc oleum, pulvere sacchari, ut pollinis, cõsistentiam retineat, incorporari potest, qua forma sæpius per quinq; annos, viribꝰ integrum [illegible]: Eandem regulam in malis citriis [illegible] aurantiorũ sequi convenit.

Reliqua [illegible] corticum, crassa, & alba, ad condimentũ [illegible] etiã, & semen suos in medicina usus habent. Calfaciendi, incidendi, ac [illegible] facultate, aliqua amaritudine [illegible] pollet, adversus cordis palpitationẽ, [illegible] cardiacas, a flatibus, & tetris vaporibus, ad ventriculi refrigerationẽ, tormina, [illegible] na, ac pestifera contagia, exigua quantitate exhibitũ, magno corticũ cumulo præstat. Zulapiis sitim augentibus, potiunculis, & catharticis corrigendis, balsamis cõponendis, quorum odorem perficit, frequenter miscetur: Non tamen sine omni læsione, a quibusvis, maxime bilioso, aut sanguineo habitu præditis aut capitis dolore, a causa calida, affligi solitis, potissimũ vino mixtũ, usurpari potest, [illegible] [illegible] vapore, & odore, [illegible] [illegible] citius, anathymiasi sua, ferire soleat. Hujus dosis ad quinq; vel sex guttulas ascendit, Elæosaccharũ vero, quantũ cuspide cultri capi potest. Cum vero poma citria, limonibus ob alexitericam vim, & corroborantẽ Limonibus, communi Medicorũ suffragio, præferenda sint, eorumq; copia, nobis raro detur, consulo ut nautis in Hispaniã profecturis, quo loco vili admodum pretio veneunt, negotium detur, ut flavedinem, ex [illegible] centenis pomis citriis, concisam, [illegible] mundũ, ex ligno quercino [illegible], idq; affusa quantum capere potest spiritu vini Hispanici, ad summum repletum, & exacte clausum, in fundo Navigij, loco frigidiore collocatum advehant; quo pacto condita, nullum sex mensium spatio, noxam [illegible]; cuius rei, ipsus met experientia [illegible] in corticibus Limonũ, post quatuor menses, ex Hollandia delatis; Oleũ porro ex illis, ut sequitur, paratur. Hi cortices cũ spiritu vini, & parte aquæ fontanæ, [illegible] vesicam

ficam deſtillari, albeſcentem, & ſpiſſum liquorem fundunt, quod mutato, ſubinde recipiente, a ſpiritu ſeparatur, qui denuo ex Balneo Mariæ rectificatus, aptiſſimus, ad mixturas aquarum cordialium, & bezoarticarum exiſtit. Hac ipſa commoditate, Flores Aurantiorum, vino Hiſpanico conditi, ad nos deferri, atque ex iis, ſecundũ inſtructionẽ datã de Liliis convallibus aquæ præſtantes, deſtillari poſſunt.

CAP. VII.

De oleo Ligni Cupreſſi.

TAmetſi, huic ligno, non ubivis terrarũ naſci detur, ex his nihilominus ciſtæ, aliæq; compluresres cõfectæ, propter nitorem, robur, & fragrantiam, varias in regiones cõmutantur, pauciora equidẽ ex lignis, quãvis pinguib', ſolidis, & gravib', ut ſunt Quajacum ac lignum Aloes, quæ, præter hoc unicũ, per veſicam, verũ oleũ, Vulcano imperante exhibent. ℞. Raſuræ ligni Cupreſſi ℔ viij vel x. & affuſa q. ſ. aquæ fontanæ, per veſicã deſtillatio inſtituitur: Qua via oleum prodit, miræ, & in reliquis vegetabilibus, nõ uſitatæ proprietatis, præterquã enim pars ejus fundo adhæreſcat, vel aquæ ſupernatet, etiã in vaſis ſummitate, inſtar ſalis volatilis, ſuccini, aut cornu cervi concreſcit, ac per totum excipulum, quaſi filamenta, mire candentia, tenuia, ob longa pruinã, arbores per hyemem cooperire ſolitã, referentia, naturæ inſuper adeo volatilis eſt, ut ſi, ꝙ in collectione neceſſario fieri debet, parũ ad calorẽ fundatur, magnam partem evaneſcat, & ſpirituoſa levitate ſua, ipſum ſpiritum vini ſuperet; in frigido etiam loco ſervatum, in vaſe, ex parte vacuo, quoad datur, ſurſum nititur, & quãvis arctè conclusum, per [illegible] poros [illegible] transmittit; & quod magis admiratione dignum eſt plurimorum annorũ decurſu adeo ſubtilis hęc oleoſa ſubſtantia, in ſubjecto ſuo, ligno ipſo nimirum, ſalva permanet, quod prima deſtillatione cũ[illegible]; ex fragmentis enim ciſtæ cujuſdam ante centũ facta, in gratioſi Domini [illegible] Guſtiovienſi, ſatis magnã olei quantitatẽ impetravi, ac deinceps hunc laborẽ in recenti ligno pari ſemper effectu repetivi. Quocirca nobiliſſima chymia [illegible] naturę nobis pandit, quę [illegible] phyſicorum theoremata, nunquam [illegible] nunquã ſatis laudari poteſt. Ut ad deſtillationẽ huius olei revertar, illa continuanda, donec oleũ omne tranſcenderit, quod aliquot horarũ ſpatio perficitur, recipiens porro, in aquã calidã mittendũ, quo oleum ad latera concretum, diſſolvatur & ab aqua decenter ſeparatã reliquo jungatur: Hoc quandoq;, ad fundum, in granula, ſali non abſimilia, coagulatur, ut in balſamo Peruviano notavi, quæ tamẽ pura puta ſubſtantia, oleoſa, ad priorẽ formam, ſuper ignem redire ſolet, talẽ certe proprietatẽ, in hoc oleo, qualem in nulla alia re per veſicam deſtillata deprehendi. Vires autẽ eius, experientia hascognovi, unguentũ ex eo, cũ ſapone hiſpanico, & ſpiritu vini, contra defluxiones frigidas, in articulos decumbentes, utiliſſimũ paratur. Cæterum communis Medicorum fert ſententia, lignum moderata ſua adſtrictione, ſine qualitatũ primarũ exceſſu, membra relaxata corroborare, aliis autem eius olei, ac aquæ, quæ valde odorata eſt, ſpecialem uſum explicandum relinquo.

CAP. VIII.

De oleo Ligni Rhodij.

EXoticum hoc lignum Rhodium [illegible]

[illegible] quod Rosarum ferax sit, sed propter odoris cum Rosis cognationem, id nominis sortitū est, soliditate Buxum, & exteriore parte [illegible], Quajacū propemodū æmulatur, [illegible] pingue, & amarum, quod autem his notis destituitur, tanquam spurium rejiciendum.

Hujus ligni q. s. in frusta dissecti, à quo album [illegible] velut inutile separatū est, & [illegible] aqua fontana [illegible] sine præmissa maceratione, & tribus vel quatuor manipulis salis adjectis, per vesicam destillatio absolvitur, & postquā una aut altera mensura aquæ prodiit, illa mutato recipiente & oleo separato, materię destillandæ [illegible], sic procedendum [illegible] urgendum, donec [illegible] amplius extillet, ad quod cum ratione, tenacis, & solidi subjecti, cui inhęret, tum proprię gravitatis, ipsius olei, spirituosa subtilitate carentis, spatium quatuor, ac plurium dierū requiritur. Hoc oleum in genere, clarum, pellucidum, & subflavum est; primum, ac secundum, posterius collecto, semper nobilius quod vetustate, facilè glutinosum evadens viribus deficit, prętersim si negligēter tractetur, odor eius tamen, additione olei Caryophyllorum, vel Cinamomi, [illegible] quantū restaurari potest, hoc ipso, quāvis amari, & acris saporis sit, nihilominus à quibusdam, ad capitis dolores, a causa calida prognatos utuntur, frigidam sc. & siccam intemperiem, ei adscribentes, potissimum [illegible] usus in balsamis cōficiendis, suavissimū [illegible], & planè jucundam fragrantiam [illegible] odoratis Ambræ sc. grisseæ, Moscho, Zibetto, balsamo Peruviano, oleo Caryophyllorū, aut cinamomi mixtum, adspirare [illegible], & ad omnis generis perfumigia utilissimum [illegible].

Caput IX.

De Oleo Sassafras.

Lignum Sassafras, ob [illegible] usum, Medicis valde commendatū, [illegible] Indo ad nos defertur, min' densum, sed leve ac porosum, quandoq; vix crassitiē digiti, quādoq, humani femoris crassitiē adæquans, cortice Alnū imitatur, diversitas coloris, quando [illegible] albescentis, jam ex fusco grissei, vel Cinamomū æmulantis, parvi momenti est, modo grato sapore, & odore, fęniculum quodammodo repræsentante constet, quo cortex, lignum superat: Quod calidū, siccū, facultate incidendi, dissipandi, aperiendi, abstergendi, & [illegible], ac serosam colluviē consumendi potentia [illegible] Quin [illegible] frigidæ intemperiei obstructioni Jecoris, Mesenterij, Lienis, renū, vesicæ, uteri nec nō capitis, pectoris, & stomachi, à causa flatulenta & frigida, aut à defluxione vitiis, ut chiragræ podagræ, luis gallicæ & scabiei à [illegible] pituita exortæ, egregie opitulatur, adeo ut in hujusmodi affectibus, propemodum panaceæ locū teneat, dumodo nō temerè, & [illegible], applicetur, sed observatis observandis quę secundū dogmaticos, ætatis, habitus corporis, tēporis, constitutionis cæli, [illegible], cathaticorum, & venæ sectionis præparationis, ac justæ dosis discrimine notantur. Hoc olim majoris raritate magnitudinem pretii augente, ęstimationis erat, quam nunc, in tanta eius copia, quemadmodū ceteræ res, & ipsa scientiæ, nuper inventione gratæ, communes vetustate [illegible], errore ingeniorum, qui novitate trahuntur, citò vilescunt, & [illegible], [illegible] bene inventis, [illegible] consuluntur, [illegible] tamen medicæ, [illegible]

Præstat igitur pro simili[illegible] rerum, abundantia, qua etiam pauper[illegible] adjuvare detur, Creatori grat[illegible] pendere, [illegible] imprudenter cont[illegible]. Destillatio, huius in tenuia f[illegible] dissecti, sine alia additione, per vesicam cum æqua fontanæ quantitate, [illegible] normam aliorum absolvitur, ex qua, o[illegible]um pellucidum, ex flavo ad fuscum vergens, tarde quidem, sed tamen spatio unius diei prodit, quod aliquantum ponderosius, sub aqua, fundo vasis adhærens, ut alibi docebitur, separandū, omnibus affectibus, quib' lignum ipsum competit, subveniens, sed propter acrimoniā vehiculo temperandum, Dosis 3.4. vel 6. gutta, vino, cerevisiæ, aut carnis jusculo mixtæ hauriuntur.

CAP. X.

De Oleo Cinamomi.

NObilissimi huius aromatis libra integra nisi valde acutum, & viribus integrum sit, vix drachmā unam olei præbet; Quantumvis nasuti, & gloriosuli quidam Chymici, multo plus elicere, se posse jact[illegible]t, qui donec id, facto ipso præstent, apud me fidem non merentur, hinc eius pretii magnitudo, quāvis rarò, sine adulterationis fraude, ad quam quidam tedarum segmenta adhibent, reperiatur.

℞. Cinamomi optimi, in partes minutas confracti ℔ iiij. aspergantur vino albo generoso, & paulo post, 6 aquæ mensur[illegible] affusis destillentur, prodibit aqua Cinamomi, alba, turbida oleo spicei coloris mixta, quod partim in f[illegible]ndo, partim in corona liquoris dispersum conspicitur, recipiens aliqu[illegible] in manu agitetur, ut oleum sup[illegible] fundum descendat & prop[illegible] per aliquot [illegible], loco frigido reponatur, ut eo temporis intervallo, oleū amplius separetur, hinc aqua [illegible] ad duorum cochlearium circiter cum oleo remanentiā, in aliud vitrum [illegible] permittitur, quod promptè succed[illegible] recipiens, versus orificium, cum [illegible] pro lubito removēdo, an[illegible] olco in vitreo vase amplo, aquam S[illegible] pregnatam, & per chartam bibulam [illegible]tratam, ad omnimodā r[illegible]plet[illegible]onē superfunde, quo facto, mox oleū a[illegible], quod deniq; infundibulo vitreo, fac[illegible] par[illegible]tur, si quid parietibus vasorum [illegible] adhæreat, illud tantillo Sacchari ca[illegible]sorptum, in alium usum servatur. Tota aquæ quantitas quæ restat, trium [illegible] mensurarum in aliam p[illegible], & [illegible] vesicam transferatur, destillationem continuando, donec mensura aquæ [illegible] sit, reliquas, utpotè imbecilliores, pro vehiculo medicamentorum, servare licet. Hoc etiam modo, oleum Caryophyllorū quod fundo vasis, quoq; incumbit separatur, cuius tantum olei ex [illegible] libra Caryophyllorum, quantum ex duodecim libris Cinamomi producitur. Oleum Cinamomi secundum proprietatem [illegible] simplicis, ex quo extractum est, ad [illegible] noxam frigidam cordis, vent[illegible], uteri, & partium genitalium con[illegible] putredinem, malignitatem, & [illegible] gravem commendatur, cerebri, & vitaliū, ac cæterarum partium [illegible]cat; ciborum coctionem pro[illegible] guttulæ cōtactus, oculos a[illegible] dolore per[illegible]it, & tan[illegible]ca prurigine afficit; Quod [illegible] est, cum cin[illegible]mum, & v[illegible], summopere [illegible] sit; hui[illegible] libræ vis, in drachma

[illegible] comprehendatur, Quamobrẽ [illegible] 3. vel 5. guttulæ, vino, vel [illegible] o liquore excepta, ac Sacharo temperatæ offerri debent. Compositio balsami, cum nulli pharmacopolæ ignota sit, nullum verbum postulat.

Cap. XI.

De oleo Nucis moschatæ.

℞. NVces Myristicæ, nulla re, nisi aqua communi addita, ut de corticibus Citri memini, destillentur. Libra una optimarum nucũ, 6. drachmas suppeditat, quod instar Olei Terebinthinæ, alboso [illegible], innatare solet: Restibile in vesica, & [illegible], quod alias torculari exprimuntur, [illegible] refrigerata sunt, cochleari colligere inque patella, siquidem de nucum frustulis aliquid permixtum sit igne eliquatum, per pannum transcolare licet; quod sine difficultate ex vesica excipi potest, tota materia calefacta, in ahenum effusa, eaque refrigerata, oleum separetur, qua unica opera, duplex oleum acquiritur, prioris usus, ad cardiacas, & flatulentas passiones colicam, & tormina matricis, renum, & sphyncteris vesicæ exulcerationem, leniter abstergendo, & urinam movendo, nec non cephalicis mixti, ad cerebri corroborationem, varia experientia confirmatus est: Vltimum vero, contra tormina, & flatus, à frigida causa, ac stomachi fastidia, insuper roborandi, & astringendi virtute, contra fluxus alui adhibetur. Chymici vulgò, hoc, ad conciliandam bal[illegible] consistentiam, utuntur. Dosis eius, [illegible] in calore temperati, à 4. 5. ad x usque guttas, quæ vino, aliisque liquoribus, seu conservis, pulveribus, ac cæteris mixturis, prout ratio, & affectus postulat, misceri possunt. Cubebæ, grana paradisi, cardamomum, macis, piperis genera, ac hujus classis aromata, quæ oleum subtilius continent, ad [illegible] processus legem, destillari possunt.

Cap. XII.

De oleo Radicis Carlinæ.

RAdix hæc plantæ cujusdam, quæ carduo esculento similis aut animali illi, quæ nullies colore variat, unde etiam nomen trahit, omnibus ferè Germaniæ, ac maxime Alpium apicibus domestica, Carlina vero, quasi Carolina, ab Imperatore Carolo magno vocatur, cui post ardentes ad DEVM preces factas, quo stragem, quam exercitus eius, a lue pestilenti acciperet, benignè averteret, angelum in visione apparentem, digito in hanc herbam directo, pro antidoto, mõstrasse, nec eventum defuisse, sed hoc remedio, in maximam partem, lethum evasisse proditum est, Theophrasto autem Paracelso, carduus angelicus dictus est, an hujus historiæ instinctu, me latet, hic admirandas ei virtutes, præcipue [illegible] tempore collecta ac vim alios [illegible] robore, ad se magnetice attracto attribuit, idque exemplo cujusdam rustici Alsatæ confirmat, qui cum certo pignore deposito, cum sociis certasset, se per milliare integrum, dolium certa magnitudinis, vino plenum (quod illi impossibile esse credebant) humeris, nulla interposita quiete gestaturum, clam iis, de hac radice sumpsit & dicta mole onustus, ex pacto, reliquis omnino liberis pone sequentibus defessis, ad præfixum terminum, alacer & lætus pervenit: Sr[illegible]d

ſæpè,& à pluribus accepi, equum,qui in comitatu aliorum,hujus radicis particulam,indupato geſtet, reliquis planè defatigatis,firmum validumq́;progredi: De his tamē cuiq́;liberum judiciū relinquo: Nec hoc quod fide dignorum relatio me docuit,ſilētio præterire lubet, venatorib⁹ in ſum̄is Alpium jugis hujus plātæ partem carnoſam,floribus in ambitu ſubſtratam, devorantib⁹, cerebrū adeo corroborari, ut porro,ſine vertigine, & periculi metu, per prærupta&horrida rupium,altiſſimorumq́;montiū cacumina,damas audaciſſime perſequantur: Quin etiam notavi,ubi multa ſimul ſimplicia in mixtura Theriacalium cōpoſitionum confundantur,hāc unam ferè p̄ cæteris, manifeſto odore, & ſapore ſe ꝓdere. Hæc inter ſimplicia alexiterica,inſignē prærogativā obtinet, in febrib⁹malignis totū corpus penetrando,& in maſſam ſanguinis agendo, facilimè ſudorem elicere ſolet;oleū vero quod ex ea ſequēti modo paratur haud inferioris virtutis eſt.Radicum xv. vel xx. libris, aquæ com̄unis ſ.q.affundatur, ac per veſicā deſtil'atio inſtituatur,eaq; per plures dies,ut cū ligno Rhodio fit,cum tardè aſcendat, continuanda eſt, primum oleum jucundum,&tranſparens, ſubſequens ſucceſſive,colore magis,magiſq; ſaturatum ꝓdit. Doſis ejus à 4. ad 6. guttas:Solet quoque antidotis,electuariis, & balſamis miſceri, quod in omnibus ferè eſt, ſed majori vehementia,ſimplicis ſui virtutem æmulatur.

CAP. XIII.

De oleo Therebinthinæ.

VAria ex Therebinthina olea, ut præcedente ſectione videre licet,olea ꝓducuntur,hac ſi quis ſeparatim, & m[illegible]me ſubtiliorē ſine empyreumate ſubſtantiam obtinere conatur, nullo tutius, quam per veſicam modo eam impetrabit. Ex Therebinthinæ ℔ iij circiter cum aquæ ſimplicis juſta quantitate,per veſicam leni igne adhibito,primo pellucidum, & ſubtile oleum prodit,quod ſeparatū,ſuccedenti ex continuata deſtillatione,prius ad huc ſimili jungatur: Vocatur hoc oleū ob ſubtilitatem, & tranſparentiā, ſpiritus Thereb[illegible]hinæ Vrgeatur opus tam diu, donec nihil amplius,quod extillet ſuperſit,ac flaveſcens quod ultimò egreditur, peculiari vaſe exceptum,ſeorſim ſervatur. Reſiduum in veſica,una cum aqua,in[illegible]num vacuum effundatur,quod refrigeratum,licet candidum,friabilitate tamen & duritie Colophonium repræſentat, in emplaſtrorum,ſeu unguentorum mixturas aptum,ex quo demū, ut in priore ſectione monſtravi,tertium oleum, per retortā elici poteſt. Hic proceſſus, etiam molli ac nigræ pici navali,reſinæ abietis, Roſinis elemi anime Taccamahacæ, omnibuſq;, pingui,ſubtili, & aerea ſubſtantia p̄ditis, ꝓbè quadrat. Spiritus Therebinthinæ p̄cipuè,qui ex odorata Cypria illa prolectus eſt,vi diuretica renum, & veſicæ affectus mitigandi,in mixturis,& linctib⁹ pulmonum ulcera,&affectus thoracis corrigendi virtute pollet,in officina chymica, ſulphuris in formā [illegible] tranſmutandi artificio,ac in chirurgia [illegible]rum vulneratiorum [illegible] Miror ſtupiditatem [illegible] quorundā [illegible], imperite ab iis calcem auri [illegible], tincturam hoc ſpiritu elicere [illegible]ntur: Namq́;hi boni aſini [illegible] ſpiritu [illegible] huic auro affuſum, & calore [illegible]

gestem) quod non aliunde, quam à concretis spiritibus, auro adhærentib' fieri solet) colorem videntes, iam se arcanum maximum, & tripode Apollinis excepisse, ridiculè sibi imaginantur, quæ vero analoga huic oleo, cum corpore metallico sit, qua mediante sc. id radicaliter solvi possit, de quo loco hæc, & similia habenda sint, doctorum, & in arte chymica versatorum virorum, judicio relinquo.

CAP. XIV.

De oleo gummi Ammoniaci, per vesicam destillato.

OLeum clarum ac subtile, hoc gummi suppeditat, sic opus inchoandum, ejus uni, aut duabus libris, aquæ fontanæ una circiter mẽsura affundatur, ac per vesicam parvã destilletur: Residuum in vesica, dum aqua adhuc fervet, paño firmo, super patinam stanneam exprimatur, ut tantum defæcatum transeat, & super igne, aquosa pars exhalet, suo usui restituendum: Ad hanc imitationem, reliqua ferulacea, modo sint recentia, succulenta, ut galbanum, sagapenum, oppopanox destillanda veniunt. Hæc olea summa penetrandi vi, ipsis gumatibus prævalent; præsertim in paralysi, epilepsia, veterno, suffocatione uteri: Quæ tamen cũ judicio, & circumstantiarum ratione, ut multa alia, ad usum applicanda. Scitu quoq; necessarium est, quandoq; partẽ Resinę, vel gummi elicæ adhærescere, quæ ut etiam serpentinæ, ac rostra calfacta, & oleo illita, oleo [illegible] bente unguinosa, facilè elui, & acerrimo lixivio mundari possunt, ut instrumenta penitus, odore præcedentis materiæ libera, in aliũ usum, subsequente sola puræ fontanæ destillatione renoventur. Sic quoq; Mellis, Olibani, Sandaracæ, aliæq; huius generis [illegible], quantumcunq; olei, per vesicam [illegible] fundunt, quod exiguo sumptus [illegible] dio, parva materiæ quantitate, per minorem vesicam, cuivis experiri concessum.

HYDRELAEOLOGIAE

SECTIO IV.

CAP. I.

De nomine Aquæ vitæ.

SIquidem spiritus vini ab aquositate, accuratissimè defæcatus, flammam ab igne, promptè concipit ad consumptionẽ usq;, licet aquæ forma, nõ [illegible] constet, [illegible] ordinem [illegible] dum arbitror. Hunc ad imitationẽ germanici nominis, quidã vinum adustum vocans, à destillatione forte qua [illegible], aut cõflagrandi prõptitudine, alij aquã vitæ, & quidẽ non [illegible] appellant, tum quod nec ullus, aqueæ cõsistentiæ liquor, æq; ac spiritus vini, summe rectificatus, modo accuratè, ne exhalare queat, cõclusus sit stante saporis, & odoris integritate, cæterũ attingere possit, tum quod substantiæ balsamicæ vegetabilium eorumq; plantæ, ad nostrę vitę cõservationẽ pertinentium, utpote panis, vini, cerevisiæ, mulsæ, &c. spiritualis, & restaurare aptæ, sine quo prorsus languida sunt, ac inefficacia, potissima pars existat. Cur vero spiritus vini, quinta essentia vocetur, porro capite de fermentatione explicabitur. Atque, cum non de spiritu vini solum, sed in genere, de omnibus sulphureis, balsamicis, & incendiis pronis substantiis mihi agere propositum sit, etiam deinceps quibuscunque

cunque, sive ex frumento, pomis, rosis, melle aliisque confectæ sint, communi, & spagyrico foro maximè accommodato, aquæ vitæ ardentis nomine appellabo, ad differentiam quorundam, sic dictorum spirituum, utpote Victrioli, Sulphuris, Aluminis, Salis, Nitri, qui vehementer acidi, potius igni adversantur, aliq; flammæ concipiendæ inhabiles, v. g. Spiritus Tartari & Quajaci, nihilominus propter subtilem, ac tenuissimam substantiam, vimque penetrandi, a chymicis, hoc titulo, donantur.

Cap. II.

De usu Spiritus Vini.

SPiritus vini æstimandus est, ex summa, per rectificationem, acquisita, & crystalli instar, pellucida. Subtilitate, ac phlegmatis paucitate, ex vino generosissimo profectus, quo charta, aut linteum imbutum, incendio ocyus consumatur: Hic corrumpi nescius, calid⁹, siccus, penitissimè substantias corporeas penetrandi, easque a cruda, & indigesta colluvie, & putredine vindicandi, auditum, memoriam, judicium, [illegible], stomachum, uterum, partes genitales, & in genere vires omnes præcipue ex quartanæ, aliarumque febrium prolixitate consumptas, spiritus vitales, & hæmatosin confortandi, meatus [illegible] aperiendi, melancholiam profligandi, ventositates dissipandi, venenorum frigidorum vim infringendi, urinæ remoram, animi deliquia, & vertiginem ex frigida crassa materie, & exhalationes, ex vermium putrilagine tollendi mirifica vi pollet; Quin etiam Acherontis Charybdi, mox imponendi, huius de[illegible] respirasse visi sunt, illi præcipuè, quorum cerebrum, aut exiguum vitale robur [illegible] perstes, memoria sopita, & sincope [illegible]cta, propemodum suffocata essent, [illegible] cessitati porro suæ, ad paucum [illegible] pus, providere potuerint, ad defluxiones consumendas, nuchæ, & coronæ capitis affricatur veterno, tumoribus frigidis, aurium tinnitui, bombice appositu, ac [illegible] cataplasmata, gangrænæ rem[illegible] congrua, sinc igne tamen, n[illegible] vis eius [illegible]cat, aptissimus existit, cum haud ullum aliud, in regno vegetabilium, calori nativo fovendo, quod corruptum, & [illegible] est separando, contusa membra foven‑ do, coagulationem sanguinis, ipsis [illegible]tam inhibendo, huic æquiparari queat, quidam in sessum in stupha, juncto foramine, per quod caput ex[illegible] possit, ac spiritu vini supposito, & incenso, sudorem provocant, ad membra re[illegible]ta, tremebunda, frigida corrigenda. Plurium equidem remediorum vices tenere aptus est de quo tamen plura verba facere, superfluum judico. Atque ut hoc encomium, convenienti eius usui [illegible], quibusdam arridere potest, ita sane eius abusu intricatis, ac co inebriari solitis, terrorem incutere par est, considerando quantum damnum adferre possit. quandoquidem memoriam, j[illegible] visum auditumque labefactat, [illegible]am, jonthos, varos in facie, [illegible] dentes defluxiones, apoplexiam, epilepsiam, veternum, spasmum, tremores membrorum, inflammationem hepatis, defectum hæmatoseos, ventriculi exsolutionem, fœtorem anhelitus, hydropem, & [illegible]‑

tur.

[illegible], [illegible] inflo- [illegible], [illegible], naturale, [illegible] [illegible] & melan- [illegible], [illegible] no- [illegible], [illegible], & [illegible], alio- [illegible], qui [illegible] [illegible], quotidie [illegible] [illegible], [illegible] apoplexiæ, e- pilepsiæ, dolori capitis, vertigini, [illegible] [illegible] maxime podagri- [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible], hæmorrhagiæ, [illegible], in- [illegible] viscerum, atro- [illegible], diabeti, [illegible], [illegible] [illegible] sunt, [illegible]. Quapro- pter [illegible] ratio, & experientia [illegible] nec sine discrimine, copia eius per se sumenda; quamvis frigidi tem- peramentis hominibus, & locis [illegible], [illegible], & [illegible], [illegible] [illegible]: Quidam in more habent huius partem aliquam sac- charo temperatam, cum aquis rosarum, fraporú, acetosæ, borraginis, fructus Ru- bi Idæi probè destillatis, miscere, [illegible] [illegible] sequenti modo ℞. Sacchari al- bi, & Aquæ Rosarum ana ℥iij [illegible], [illegible] fragrantia minuatur, ac de- [illegible] spiritus vini optimi ℥viij; de [illegible], quandoque addita ambra, [illegible], aliisque aromatibus, cochlearis [illegible], per se vel [illegible] [illegible]. Vtuntur quoque spi- ritu [illegible] [illegible] virtutes [illegible], [illegible] [illegible] acer [illegible], es- [illegible], & aromati- [illegible]

dam pseudo [illegible], qui [illegible] potest [illegible] [illegible] corporibus, v. g. [illegible] [illegible] metallis extrahi posse [illegible] [illegible] processu operatur, [illegible] [illegible] solis, lunæ, martis, mercurij [illegible], rubinorum, corallorum, quod spiritus vini, ut hoc opus nuncupetur, & quidam [illegible], nec enim huius est potentiæ corpora [illegible] solida penetrá- di, [illegible], ac [illegible] ex calcinatis, vel alio modo [illegible] molli cor- poribus, [illegible] vides, & [illegible] ad- [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] (quantum [illegible], argenti, [illegible] mercurio, corallis, margaritis, lapidibus pretiosis superfusus præstat) minime ta- men illa in tincturas, sed [illegible] substan- tiæ partem, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] chymiatri- cis, & Chrysologis [illegible] meis, veritatis studio [illegible].

CAP. III

De differentiis Aquarum [illegible], ex variis rebus extractarum.

QVandoquidem non ex [illegible] [illegible], sed etiam ex frumento, fructibus, melle, sacch[aro], [illegible] pro- duci potest, [illegible] [illegible] [illegible], & virtutis. Pro [illegible] eidem, [illegible] propemodum [illegible], d[illegible], [illegible], [illegible] [illegible] & occ[illegible] [illegible], [illegible] nobis [illegible]

 inde

[illegible] ipsis [illegible] evidens sit: Non [illegible] simpliciter, caloris, aut frigoris, humiditatis, aut sicci[tat]is, amaritudinis, aciditatis, acrimoniæ, gravitatis, levitatis, densitatis, raritatis, aliusq; [illegible] qualitatis [illegible] sunt, [illegible] quidam occulta, & inexplicabili natura [illegible] cõpositum implantata, quam Medici, [illegible] qualitatis a tota substantia seu forma specifica [illegible]. In manifestis quidē qualitatib⁹, aquæ ardentes ꝓpemodum conveniunt, excepto sapore, & odore, in diversis diverso. Alius enim, qui ex vappa, vel fæce vini, alius eius, qui ex vino generoso, ex malvatico, muscatello, odorifero aromatico, aut ex frumento, [illegible] quæ omnes aliquatenus differunt [illegible] Physicorum turbæ, ra[illegible]s. Arlo[illegible]cus [illegible] res habet, eo q̃, [illegible] de totius mixti, ejusq; omnibus partib⁹ ꝓveniant, imo, nec actu ipso hi spiritus, ut aqua, [illegible], tartarus, & Sal in subjecto suo, præ[illegible] stāt, sed externa quapiam [illegible], fermentatione videlicet interveniente, producuntur, hinc eorum [illegible], [illegible] facultas specifica [illegible], sic judicij [illegible] nos [illegible] eludit, nec quod illi, extra communes, & sensibiles qualitates, præstare possint [illegible] da [illegible].

C A P. IV.

[illegible] aqua ardens ex vino rhenano, [illegible] ex aliorum [illegible] genere [illegible] præferenda sit.

IN [illegible] Teutonicis [illegible] Rhenanum [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible], [illegible] aqua vitæ, [illegible] commodum [illegible]: Quæ res tamē [illegible] in [illegible] Francofurti [illegible] ba [illegible] optimi [illegible] ruis [illegible] optimum [illegible] qualitates [illegible] æque refrigerandi [illegible]. De Vinorum diversis [illegible] in quo p̃stantia vini Rhenani [illegible] lus p̃fertur con[illegible] Quæ [illegible] sunt requisita, ex [illegible] bonitas æstimanda. [illegible] vini [illegible] genere, magna [illegible] permanentia, & vires, differentia [illegible] ditur. Secundū [illegible] propter [illegible] [illegible], vel [illegible] [illegible] optimæ [illegible] specie vini, non [illegible], [illegible] terræ, ex qua [illegible] fructus, vinum que ex ipso expressum, [illegible], & [illegible] [illegible] produc[illegible] [illegible] cœli & [illegible] nullis [illegible] [illegible] sus, [illegible], & [illegible] ba[illegible] vini [illegible]. Verum [illegible] [illegible] longe præstant. Quarto, [illegible]

[illegible] , qua [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] est. [illegible] , [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] [illegible] ; [illegible] [illegible] & [illegible] , [illegible] humectandi , ac refrigerandi [illegible] , [illegible] [illegible] & omnes [illegible] , cuius igitur , [illegible] modo , [illegible] & [illegible] , [illegible] , ad [illegible] [illegible] est. [illegible] hæc [illegible] [illegible] , calefaciendi , & refrigerandi , siccandi , & humectandi , contraria se qualitates profluant , nobilissima ars Spagyrica [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] substantias [illegible] , [illegible] unum , aquam insipidam , alterum exhibet , quasi in unum subjectum ignis, & aqua coivissent. Spiritus enim ille velut subtilissima quædam, & sulphurea substantia, veluti [illegible] ignis subjectum , calefaciendi , penetrandi , & [illegible] [illegible] , corruptionem in se non [illegible]. Contra aqua propter crassitiem , pondus , & ignaviam , frigidum ac humidum temperamentum [illegible] putredini plurimum [illegible] est [illegible] liquet cui [illegible] [illegible] qualitas adscribenda [illegible] , utraque harum [illegible] [illegible] [illegible] aliquod corporis [illegible] , cum eius dua [illegible] , [illegible] [illegible] , [illegible] , [illegible] , cito [illegible] [illegible] , [illegible] , & penetrandi [illegible] , quæ [illegible] nostri actione in vapores, & exhalationes versa, ac dissipata, [illegible] , [illegible] impedimento contraria [illegible] , frigerandi , humectandi , [illegible] , [illegible] , & quæcunque [illegible] [illegible] resultet , cum [illegible] per [illegible] , [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] per se producti judicio. Quæ [illegible] per accidens [illegible] [illegible] [illegible] , & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] , [illegible] : Exempli loco , [illegible] calida materia biliosa, cujus materiã, spiritus vini admotus, vi attenuandi, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] membrum [illegible] temperatura [illegible] , contra [illegible] corporis , poris [illegible] , vel calore externo, [illegible] , supra modum debilitata , [illegible] constringitur, [illegible] [illegible] , membrum [illegible] , ambo effectus sunt per accidens [illegible] , si quidem [illegible] per [illegible] , nec hic per refrigerandi, [illegible] per se [illegible] [illegible] [illegible] occurrunt.

Cæterum qualitates [illegible] [illegible] , vappæ [illegible] & vini acidi , [illegible] tractare non [illegible] [illegible] , qua [illegible]

[illegible] cōsistentiæ, [illegible] ac [illegible] substantiæ [illegible] differentiam admodum variant: Quæ cū tractatum nimis prolixum redderent, breviter de vino albo, fulvo, & rubro pauca quædam admonebo. Imprimis sciendū, omnia genera vina, præter aquā, & spiritum, uti [illegible], nec Tartarum, & viscidam quandam lentamq; mellis ad instar substantiam aliquid cōtinere. Quantum ad Tartarum, cōfert is vino, haud ingratā aciem, & quasi victriolatā, quæ sitim [illegible] appetitum excitando, crassa, & viscida attenuando, per alvū, vel ureteres superflua expellendo, nō leve pretium meretur; hæc ultima deniq;, quæ lenta, & crassiuscula, cumprimis si dulcis, & temperata sit, facile in chylum & sanguinem verti, eoq; nutrimentum, ut cætera vegetabilia, corpori præbere possunt. At licet aqua, spiritus, & Tartarus, in omni vinorū genere, eiusdē ferè qualitatis, existant, hic tamen posterior, Tartarus scilicet, in aliquibus flavus, & dulcis, in modum succi [illegible] densati, ex pomis optimis, ac dulcioribus, in quibusdā verò saturatè rubri, ad sacchari saporē accedens, in aliis [illegible] coloris sint, dulcedini acrimoniam [illegible] gerit, in nonnullis potius [illegible] que asperus, [illegible] deprehenditur. Q[illegible] saporis, cō[illegible] uvarū, ex quibus illud [illegible], ac [illegible] corumq; inter se proportione, differentiam vinorum [illegible] solet. Diversus quoq; est Tartarus in vino, [illegible] fermentatione, [illegible]

[illegible] tenuis, penetrans, [illegible] spiritu [illegible] acido, [illegible] temperatumq; æ vitro [illegible] inox [illegible] repentibus atomis, [illegible] tem, ac [illegible] splendore [illegible] vedine reflexionem [illegible] mūdis excepta, diutissime colorem [illegible] que qualitatum probū [illegible] quā, moderate [illegible] ita [illegible] tentiā ciborū provocant, [illegible] sine hepatis alteratione, [illegible] te, corpus blande cale[illegible] crassos tenaces corr[illegible] conservant, & urina [illegible] natura requirit [illegible] lore albo, & pelluc[illegible] mamq; diu servan[illegible] opera [illegible] quæsit [illegible] amdulo, [illegible] aciuns, nec ut supradictum [illegible] G[illegible] o, [illegible] robustis [illegible] neis hominibus per [illegible] febri [illegible] suo [illegible] ratione [illegible] urinam [illegible] copia fundunt.

Atque quæ colore [illegible] ad [illegible] accedunt, [illegible] tore, [illegible]

[illegible]

[illegible] melanchol[illegible] frigida- [illegible] [illegible] fint, quo [illegible] [illegible], & exhi- larari queant, [illegible] [illegible], sene- [illegible] [illegible] quotidie, lu- [illegible] [illegible] spirituo- si, [illegible] possunt. Reliqua ab his colo- re [illegible], & consistentia [illegible], ab his [illegible], odore tamen, ac sapore grata, [illegible] [illegible]; [illegible] quidem [illegible] [illegible], [illegible] tamen prope plus exigunt, quam colore [illegible].

Nunc vina rubra quod attinet, sunt quædam, rubore pellucido, instar grana- torum, [illegible], [illegible] Amy- [illegible] stræ [illegible], [illegible], [illegible] sapore suavem [illegible], sapore acuto, recenti, non tamen acido, quæ vitro infusa spu- mam subsultu quodam, cito amittunt, & multo tempore, [illegible] consistere apta, salubria sunt, & [illegible] vina [illegible], blanda [illegible], stomachi, he- patis, intestinorum, ac cæterorum visce- rum, constitutionem incorruptam ser- vat. Quædam vero, sunt rubore magis intenso & fere, ad nigredinem inclinan- te, consistentia [illegible], a vini fulvi [illegible] [illegible], qualitatibus haud multum di- [illegible], calore vegeto, & spiritu plena, su- [illegible] vires recreare queunt, [illegible] tamen plus nutrire, & ob temperatam [illegible] [illegible] [illegible] humore tenues incrassare, [illegible] (cuius causa cum di- [illegible] offerendas es- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

præter [illegible] [illegible], [illegible] insipidæ, [illegible] Soli, vel fuco inquinatis, [illegible] facere, non attinet. Et ut [illegible] com- plectar, vina cuiuscunque saporis [illegible] [illegible] odoris, & consistentiæ, quæ [illegible] vel pluribus, [illegible] quocunque gradu, cum suprascriptis, [illegible] quandam habent, inter vina bonæ notæ [illegible], ac ge- neroso [illegible] producit, modo proba- ta [illegible] proprietate [illegible], & pu- [illegible], cul- tura congrua, [illegible], ac [illegible] conservationi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & corporis [illegible] confirman- do apta erunt, [illegible] seu aliunde ortum duxerint, nunquam pro natura & valore suo [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible], Rhe- nano, primas [illegible] existimo, cum antequam [illegible] vini- bus consita [illegible] [illegible] latione præstantiam [illegible] [illegible] iverim, [illegible] [illegible] cultatem [illegible] mundi, aper[illegible], qui [illegible] [illegible] comperimus, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arbitror. Primo, [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Germanos, [illegible] ho- [illegible]. Rhenanum, [illegible] a [illegible] co vehementi calore [illegible], hepar in- cendio [illegible], sed ob tenuitatem, ad ureteres penetrando, vel per poros exha lando, [illegible] corporibus, etiam in larga quantitate [illegible], cæteris longè tolle- rabilius & convenientius existat, quas ta- [illegible], cum pluribus aliis communes habet. Generosissima autem Gallica, ac Italica vina, quæ proprietate uvarum non [illegible], ac climatis clementia, & solaribus radiis excocta, spirituum copia, cum Rhe- nana superent, adeoque in corpus calore suo, & forti exhalatione in cerebrum a- gendo, vires & sensus turbando, gutturis [illegible], & voluptatem, in potando [illegible], [illegible] pos- sunt [illegible] damna valetudinis, quæ ab huiusmodi (ut etiam ab ipso Rhenano potentiori) copiosius haustis oriuntur, [illegible] proprietati, quæ naturæ adversetur, & [illegible] spirituosi [illegible] tanta copia, sine læsione bibi nequeunt, imputanda sunt. Quapropter, [illegible] [illegible] & imbecillioris [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] non tantum Gallica, ac Italica, sed etiam ipsa Rhenana [illegible], [illegible] & [illegible] Quod [illegible]

Rhenanos, plusquam Gallica, [illegible] quæ etiam [illegible], [illegible], in [illegible], [illegible] partiuntur, nobilissimis Rhenanis [illegible] [illegible] distinctionis, quod [illegible] [illegible]. Sed ut ad propositam [illegible] stionem descendam, ut [illegible] spiritus [illegible] no Rhenano extractus [illegible] co, Gallico [illegible] Germanico (ut hactenus [illegible]) [illegible] modior sit? respondeo [illegible] rem probabilitate [illegible] est; concedo equidem, vin[illegible] tuor suis sæpe nominibus [illegible] comprehensum, [illegible] causis magis, [illegible] tica, Ge[illegible] dini [illegible] tu[illegible] potatur, [illegible] [illegible] inter se [illegible] [illegible], huic competere [illegible]. Ut ex quovis vino generoso, aut vini fæce, [illegible] & [illegible] R[illegible] [illegible] ad summam [illegible] tem, & conflagrationi aptus [illegible] tius sit, [illegible], nisi quoad [illegible] tum, nullum discrimen [illegible] Nec alia [illegible] ratio [illegible], [illegible] cum Rhenanis [illegible] to & recenti, [illegible], [illegible] quam cætera [illegible], in corpore [illegible] penetrare, [illegible] [illegible] qualitate, & effectus, [illegible] [illegible] distillatum [illegible] Quis [illegible] potius, ex[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] plenum [illegible] Quarewin in [illegible] [illegible] [illegible] ex Hispanico, [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] quod per rectificationem corrigi potest, conveniunt, cadit omnis, in hoc statu [illegible] [illegible]. Quæ tamen opinio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dedit, cum vulgò spiritus, & aquæ vitæ [illegible], si probè & sedulo parentur, laudabiles, nõ tantum, ex vino Gallico, aut Hispanico, sed etiam cerevisia confecti, leviori alioquin pretio comparandæ, sub titulo aquæ [illegible], multo maioris, passim ven[illegible] [illegible] [illegible], quandocunque spiri[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ex generosissi[illegible] [illegible] [illegible] generibus ex Ita[illegible] Provincia Narbonensi, Campania, [illegible], potissimum Canaria ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Atque his, ab Spiritu Vini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Cap. V.

De utilitate fermentationis [illegible].

E[illegible] [illegible] Spiritus vini, [illegible] [illegible] vini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pauca quædam de fermentatione, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] visum est. Fermentatio igitur est [illegible] quidam, seu alteratio, a calore [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & inter se pugnantis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ac [illegible] [illegible] [illegible], quæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], pugna & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non tantum in musto, pomis, pyris melle, &c. Sed etiam in [illegible] [illegible] cerevisiæ, in farina ad panis confectionem experiri, cuivis obvium est. [illegible] panis, aut vini nomen [illegible] [illegible] [illegible] ex farina cocta, aut [illegible] [illegible] nisi hanc alterationem subiverit, ac [illegible] perfectionem, quam a nulla [illegible] [illegible] [illegible] possent [illegible], & aquam [illegible]

[illegible] mixto, [illegible] particula par[illegible] [illegible] fermentationis o[illegible], ac qualia potentia, [illegible] ad ignis actio[illegible] aptitudinem acqui[illegible], aut [illegible] fam, [illegible] ineptam substan[illegible]. In hoc objecto [illegible] mirabilis habitudo, [illegible] demonstratur; quin[illegible] enim [illegible] non fermentatum, Vul[illegible] testes, ex ejus Anatomia, [illegible] oleum, aquam, tartarum, mucilaginem, & [illegible], in quo terra, & sal continentur, quæ tota natura a spiritibus [illegible] consequi poteris, quo ra[illegible] momento antiquos Philosophos Spagyricos inductos esse suspicor, ut nulli [illegible] partita divisione, resultanti ele[illegible], sed ex illis quatuor junctim uni[illegible], sed novæ demum substantiæ produ[illegible], quam nomine quint[illegible] adnumeraverint. [illegible] hallucinantur [illegible], etiam summe [illegible] essentiam produ[illegible] [illegible] hic viginti annos [illegible] [illegible] formam, & [illegible] qualitates [illegible], spiritum vi[illegible] [illegible] est. Nec [illegible] inepti [illegible], qui [illegible] Chysulogiamen, [illegible]

[illegible] Ut ad institutum [illegible] [illegible] modo ad supra dictorum, [illegible] vitam pertin[illegible] necessaria est, sed [illegible] riorum, purgantium, confortantium, [illegible] toriorum, præcipue [illegible] Mithridatij compositionem, [illegible] marum rerum [illegible] stionem, & b[illegible] stentem vigorem acqu[illegible], [illegible] nire solet. [illegible] (quod pa[illegible] pe[illegible]) [illegible] nis, [illegible] ctum, hoc modo putrescant, quod [illegible] [illegible] obtingere solet, [illegible] res, dum fermentation[illegible] [illegible] Quapropter temporis, & modi fermentationis [illegible] habenda est, nec [illegible] facienda, inter med[illegible] [illegible] sine virium jactura [illegible], & [illegible] illa, quæ eam minus [illegible], quæ ad humorum fervorem, [illegible] acrimoniam temperandam, [illegible] [illegible] renum, splen[illegible], viscerum [illegible] adhibentur, [illegible] [illegible] di, ac [illegible] [illegible] solent. Quam ob [illegible] [illegible] bu[illegible] [illegible]

tunt:

runt; diverso, ac quidam faciunt modo, quibus tum spirituosorum, & penetrantium medicamentorum copia præstò sit, sat se instructos existimant, ad omnium morborum curationes; Sed opinione plus, quam recta ratione ducti, in tenebris ignorantiæ palpitant. Ut concludam, hæc ad concoctionem ciborum, quæ in animalium corporibus fit, potissimum facit, hac enim mediante, Archeus naturæ, subtile à crasso, purum ab impuro, alimentosum ab excrementitio segregando, utilia uniendo, in stomacho chylum, eumque, accedente nova in hepate fermentatione, alio caloris gradu, & specifica proprietate, in sanguinem vertendum, elaborare consuevit. Cuius rei cognitio, aditum, ad naturæ arcana penetranda, ac insuper principium, non modo, ad medicamenta præparanda, sed etiam causarum morbificarum curationem, ac curas rite instituendas, utilissimum confert.

Cap. VI.

De spiritus vini destillatione.

ETsi in præcedente sectione à me declaratum sit, quo pacto spiritus vini, à reliquis concretis substantiis, per arenam vaporosam secerni queat, nihilominus tamen, quod ordo rei postulat, modum per vesicam destillandi spiritum, nunc explicabo.

Recipiatur Vini generosi optimi quantitas sufficiens, quoad medietatem vesica repleatur, superstructo alembico stanneo, & in medium refrigeratorium inserto, ac juncturis probè clausis, ne quid exhalare possit, recipiens adaptetur, & leni supposito igne, simul per vices, aqua in refrigeratorio, cum recenti frigida mutata, continuanda destillatio, donec striæ albæ, in receptaculum manare cessent, aut charta grisea, rostro alembici admota, & humecta, super igne flammam concipere recuset; ac si quis spiritum vini purissimum desideret, eum, qui ad bibendi quidem usum, satis congruit, phlegmate tamen, adhuc scatere deprehenditur, per B. rectificare debet. Quantitas quæ elicitur, varia est, pro natura vini, eiusque potentia.

Cap. VII.

De spiritus è cerevisia destillatione.

COmpluribus nationibus notissimū est, cerevisiam, arte, & industria probè paratam, pro naturæ lege, temperatè haustam non tantum sitim extinguere, cor recreare, corpus calefacere, laudabile nutrimentum, & sanguinem producere, sed etiam immodicè usurpatam, cerebrum turbando, rationem & sensus eripere, nec minus, ac meracum vinum inebriare; Causa autem huius rei, non omnibus, ne quidem doctis aperta est, quam Vulcani potentia prodit, ac in ipsa cerevisia spiritum ardentem, huius rei authorem, contineri demonstrat. In huius destillatione, grad⁹ ignis, accurate observandus, ne cerevisia ipsa, in ascensum proclivis, ad receptaculum regurgitet. Notandum quoq;, humiditatem spumosam, quæ spiritum antecedit, ad huius adventum, esse removendam. Hic Megalopoli, certa quædam alba, & sapidissima cerevisia, *Kiesnach* dicta, conficitur, cui

præ cæteris, ob meracitatem, merito palma debetur cuius mensuræ sex, dummodo ex justa frumenti quantitate constet, unam integram spiritus, destillatione exhibent. Bernburgi, in Ducatu Anhaltino, cives cerevisiam parant, supradicto quidem, quoad saporis suavitatem, inferiorem, non minus tamen spiritibus prægnantem, cuius sex partes unam spiritus continent, quam proportionem, in ipsis generosissimis Hispanicis & Canariæ vinis observavi, cessat igitur admiratio, cur huiusmodi potus genera, non minus, ac ipsa vina meraca, homines non tantum lætos, & ebrios, sed etiam insanos, & furibundos reddant; aliæ vero, minus fumosæ, cerevisiæ, inter quæ illa Breyhan vocata etiam numeratur, cuius, licet, inter albas cerevisias, gratissimi gustus & mediocrium virium sit, vix decima quinta pars tamen, in spiritum verti potest: Atq; hoc critirio vini, cerevisiæ, aliarumq; rerum, quæ spiritum ardentem continent, etiam modica quantitate, per vesicam purvam, explorare datur.

CAP. VIII.

De Melicrati, & potus ex fructibus horariis destillatione.

POpulis Septentrionem, ac frigida loca inhabitantibus, vini, vel cerevisiæ loco Melicratum in usu est. Hic in Suecia, Moscovia, & Polonia communissimus potus, paratur ex melle mixta aqua cocto, & despumato, probè fermentato, quoad clarus, & pellucidus, gustui blandiens, vinum malvaticum, prope modum æmuletur, quorum Livonicum Melicratum nobilissimum censetur. Non minus ex sacchāro potiones spirituosæ, ut in tractatu meo, Saccharologia inscripta, docebo, fieri possunt. Est etiam Zithus, Gallis *de la bu*, in Normandia Galliæ provincia, ob fructuum copiam, admodum frequens, ex succo pyrorum, vel pomorum expresso, & sine additione fermentato confit, ex quo similiter aqua vitæ spirituosa, arte producitur.

CAPUT IX.

De Modo, ex omnium frumentorum genere, aquas vitæ eliciendi.

QUandoquidem, non solum ex cerevisia, ut ostensum, sed etiam imediatè, ex omniū farinaceorum genere, aquas vitæ, ad eundem usum præparari, omnes septentrionalium regionum habitatores norunt, qui modus, cum pervulgaris sit, longa explanatione non indiget, ac talis est: Recipitur frumentum ad cerevisiam conficiendam (quod aliquibus Byne dicitur) elaboratum, & crassiusculè contusum, aut mola contritum, aut etiam frumentum crudum, & concisum, cui in cado aqua, ex tepore cālida affunditur, spatula agitando, donec pulmenti tenuioris formam acquirat, porro puri fermenti cerevisiæ, pars adjicitur, ac eousque fervescere permittitur, donec odoris vinosi particeps evadat, in quo modus notandus est, nam si minor æquo sit fermentatio, quam quæ spiritum, crassioribus partibus imersum, de potētia, quasi in actum

in actum, deducere possit, omnis labor irritus est, nec unquam ex tali massa, spiritus prodibit, si vero justo major, & diuturnior, paucus, quippe maior eius pars, per exhalationem dissipabitur. Hac mixtura mediocriter fermentata, cuprea vesica, usq; ad medietatem impleatur, & supposito igne, spatula agitetur, donec quidem ebullire incipiat, tumorem tamen cito remittat: Hinc remoto aliquantum igne, alembicus cum reliquo apparatu imponatur, ac destillatio tamdiu, donec spiritus omnes prodierint, continuanda, & repetita destillatione sufficiens quantitas obtineatur: Tandem collecti spiritus, ut aquosa parte liberentur, secundò per vesicam destillando, pelluntur: Hæc via ex frumento, præsertim ex tritico, quod omnium reliquorum optimum, spirituosa, & laudabilis aqua vitæ impetratur. Cui artificio illæ provinciæ frumenti fertilitate claræ, quales sunt, Episcopatus Magdenburgensis, & Ducatus Brunsvicensis, præsertim urbs Werningerod illustri Comiti à Stollberg subjecta, longa consuetudine addictæ sunt, quæ ante ortum bellum, multis amphoris, huius aquæ vitæ, præ cæteris laudatæ, confectis, commercia sua longe lateq; extendebat. Ipsa me veritas fateri cogit hanc aquam vitæ ex tam nobili subjecto productam, si ritè, & sedulo, sine adustione paretur, illi, qui ex vino extrahitur, minime cedere. Ad quam normam reliqua frumentorum genera in hoc opus tractare convenit.

Cap. X.

De modo extrahendi spiritus ex omnis generis fructibus.

Quemadmodum ex pomis, atque pyris, sic ex malis Cydonijs, mespillis, ficubus, cerasis, melonibus, fragis, baccis Ebuli, & Sambuci, ac similibus cuiuscunque nominis sint, Spiritus elicitur, sequenti modo: Fructuum succulentorum liquor exprimitur, & ad fermentationem loco calido reponitur, ac dein sæpius inculcato modo destillatur.

Illi verò, qui sicciores, tenaces, duri, ut ficus exsiccatæ, passulæ, uvæ Corinthiacæ, Myrtilli, baccæ Iuniperi, primò contusi, aqua calida affusa, ad pulmenti tenuioris consistentiam, loco calido, fermentationem adjuvare apto, reponantur, & secundum modum de frumentaceis traditum, destillantur, qui pro naturæ suo modulo, magnam, vel parvam copiam spiritus, ac quidam nonnihil olei simul emittent.

Cap. XI.

De Spiritu Rosarum.

Nec ipsæ Rosæ, seu rubræ, seu incarnatæ, albævè, ut spagyricis notũ est, hoc spiritu ardente destituuntur, ad quẽ evocandũ sequens processus valet. Rosarũ, cuiuscunq; generis, contusarum sufficiens quantitas, in dolio è ligno quercino, quod octo circiter mensuras contineat, recondatur, & aquæ rosarum calentis,

igneo ſapore, qui fauces adurat, æſtimandæ ſunt, hanc enim fraudem, aliquibus quod ſciam locis, magiſtratui detectam, graviquepœna prohibitam, res acres, & igneæ facultatis, ac ſæpiſſimè nocivæ complent: Labor vero, ſpiritum vini in Alcohol exaltandi, à communi rectificatione differt. Cæterum, cum aliquantum major phlegmatis pars, ſpiritum vini albeſcentem, & turbidulum inſtar ſeri reddat, vulgus eouſque tantum, aquoſam partem abſtrahit, ut clara, & limpida evadat, qualis etiam utpote temperatus, in potum aptior, ac ſui cultoribus ſumptu facilior. Illius vero elaborationem, Chymici varia opera & ſumptu tentarunt, quidam enim multis repetitis cohobationibus, aliqui inſtrumentorum altitudine, alij ſpongia, roſtrum alembici obturando, ut ſoli ſpiritui, aqua retenta, tranſitus detur; nonnulli etiam flamma lampadis, ut ad ſummum gradum depurationis exaltaretur: Qui modi omnes, etſi non penitus aſpernandi ſint, nulla tamen ratione perſuaderi poſſum, quicunque labor & modus adhibeatur, impediri poſſe, quin tantillum aquoſitatis ſimul tranſeat, & ipſi ſpiritui miſceatur, ita ut eum, ad terminum, in quo, non guttulas aliquot aquæ contineat, deduci impoſſibile ſit. Enimverò ut concedam, aquam utpotè graviorem, & ignavam, non tam promptè, ac ſpiritum aſcendere, nondum tamen id, tantam differentiam probat, ut aqua neceſſariò terræ mixta, penitus per hanc deſtillationem, in fundo relinquatur. Experientiam teſtem advoco, aquã leniſſimo, & vix, ac ne vix quidem ſenſibili calore agitatam, etſi longiore tempore, & minori copia, quam ſpiritum vini, ſurſum quidpiam per modum evaporationis mittere, quidni ergo, illo ſatis ſenſibili igne, potiſſimum cum ſpiritus aquam, tanquam ſuum vehiculum, ſimul ſurſum rapere amet, contingere poteſt, cum quandoquidem tranſvaſari nequeat, quin præterquam, ob calorem, & ſiccitatem, pars aliqua, in auras exſpiret, etiam humiditatem aliquam, ex aere, qua privatus eſt, avide ſibi adſciſcat: Nec vero ſi ſpiritus in linteo accenſus, & conſumptus, nullum poſt ſe, humoris veſtigium relinquens, rectificatiſſimus, & ab omni quantum fieri poteſt phlegmate liberatus ad chymicos labores, magni habendus ſit, hoc idcirco evincit, ipſi non guttas aliquot phlegmatis admixtas eſſe, quæ cum potenti ſpiritu corporeo, unicè unitæ perſiſtant, ut nullum ſui, in ſimili experimento indicium præbeant, ſed potius ignis vi, in vaporem convertantur: Nec adeo novum id eſt, in mixturis naturalibus, magnam alicuius rei partem, minutulam licet contrariam, in ſe abſcõditam, adeo ſopire, nullo effectu deprehendi poſſit: Exempli loco, tenuioris cerevisiæ, aut vini etiam calefacti vaporem, nulla flamma candelæ, aut chartæ accenſæ manifeſtabit, quemadmodum fortiorum, & generoſorum, licet ſpiritus etiam ab iſtis abeſſe nequeat, extra definitionem, & naturam vini, aut cerevisiæ, enim alioquin forent, quamvis nimis parva quantitate acri humido inverſus ſit, ut non æque facilè hæc ac copia, & vigore ſpirituum referta vina, flammam arripiãt, contra nec ſpiritus, qui etiam, ex odore,

& sapore, in phlegmate, contineri arguitur, vel ℥ß, tantum, mensuræ unius aquæ cõfusus, ulla arte, quin aliquid saltem restet, plane ab aqua separari potest: Quamobrem, huic cum ratione fundatæ sententiæ, firmiter insisto, nullum spiritum vini reperiri, utcunqne celeriter in purissimam flammam convertibilem, qui nõ portiunculam aquæ complectatur, ac proindè, suum cuique tamen liberum judicium relinquendo, concludo, illum qui una, aut altera rectificatione sublimatus, cuiunque puritatis gradum adeptus sit, ut examen supradictum per ignem sustinere possit, æque præstantem esse, ac eum, qui quadraginta cohobationibus elaboratus sit, vix enim aliud iis efficitur, quam ut saporis suavitatem amittendo, peregrina ab igne, calida, & acri qualitate contaminetur.

Quare missis ambagibus, sequens processus sufficit, transfuso in cucurbitam justæ magnitudinis, spiritu rectificando alembico, & recipiente, siccis ac puris accommodatis, rimis accuratè clausis, leni igne subjecto, ex arena humida, vel Balneo Mariæ destillatio instituitur, qua pars spirituosa, relicto in fundo cucurbitæ phlegmate, qui attactu flammæ, mox pauca humiditate relicta, conflagrat. Quæ destillatio porro mitiori igne repetatur, ut ne alembicus quidem incalescat, ut relicta parte phlegmatis, pauco spiritu commixta, qui nunquam ad amussim separari potest, in recipiente restet, clarus, subtilis, & penetrantissimus, qui igne accensus, nihil humidi post se relinquat. Casu vero quispiam, artis, aut industriæ defectu, hanc operis perfectionem, secunda destillatione, non attingeret, tertia denique, vel quarta laboris repetitione, donec voti compos fiat, propositum opus urgeat.

Prolixiore equidem stylo, hunc tractatum chymicum extendere potuissem, ni potius consultum judicassem, ea tantum quæ ad institutum necessaria sunt, brevitate non minus grata quam utili commendare, atque almi Numinis nutu, ad cætera, quæ scribenda supersunt, Botanochymica, cursum dirigere.

APPENDIX

De Aquis vitæ compositis.

MOdum equidem, ex diversis vegetabilium subjectis, sine heterogeneorum admixtione, quæ innatas qualitates aliquantum immutent, in simplici forma extrahendi, adjuncto eorum usu & commodis, ultima sectione Hydrelæologiæ meæ, pro modulo ingenij mei, planum facilemque conscripsi: At vero cum dudum naturæ, & medicinæ scrutatores, his non contenti; sed insuper quantum ad hominum publicum usum compositæ conferant, additione variarum rerum tentarunt, quod tum apud pharmacopæos lautè instructos, tum aquæ vitæ institores, ac plurima dispensatoria usitata videre est: Fortè tamen in hoc opere quibusdam minus satis-

satisfecisse viderer, in proprias observationes adderem, utut aliis præcipuè in arte magis versatis superflua annectere, Tyronibus equidem, & ab horum pleniore cognitione remotis, utilem operam me locaturum spero.

CAP. I.

De subjectis, & fine, ex quibus, & cujus igitur, diversa genera, aquarum vitæ componantur.

TRiplicia sunt horum subjecta; primum aqua ardens; secundum, herba, semen, fructus, radix, vel aromatum aliquod; tertium Saccharum additum, quo non tantum hausta gratiores, sed corporis constitutioni convenientiores fiant, quandoquidem aquæ per se ardentis aromatum aliorumque accessu, auctior calor & acrimonia fit, eius sine edulcoratione difficilior usus foret. Non minus aliquos cura tenet, quomodo tincturæ variorum colorum, licet præter oculorum gratiam nullius existant usus cõferi; possint: Intentiones compositionum quoque variæ, varias corporis partes roborandi, & nunc capiti, vel pectori, cordi, vel stomacho, renibus, utero, genitalibus partibus, appropriatorum simplicium, virtute imbuuntur, quandoque theriacali, & veneno resistendi, purgandi, sudorem ciendi, ac vires universas roborandi, facultate impraegnantur, quæ tamen omnes, secundum manifestas qualitates, calfaciunt, siccant, penetrant, affectibus, ac personis, calidæ, & siccæ intemperiei minus commodæ, etsi enim, pro quantitate Zulapiorum, aquarum, succorum admixta, gradum aliquem calfaciendi & siccandi remittant, talibus tamen minus tutæ, & potius mortis, quam aquæ vitæ existunt; quarum abusus horrenda sæpe spectacula exhibuit; estque illorum opinio, qui aquam ardentem, mutata propria indole, naturam eorum, quæ ipsi miscentur ingredientium induere statuunt insaniæ proxima, ut cuivis intelligenti ratio, & utenti experientia suggeret.

CAP. II.

Quæ præcipuè observanda sint, in aquarum vitæ præparatione.

AQuæ vitæ, vel per destillationem, à rebus infusis substantia rara, molle, ac oleo volatili præditis, quas vini spiritus facilè penetrat, pellucidæ & virtute simplicium qua saporem, qua odorem refertæ abstrahuntur, vel per macerationem, qua mediante spiritus vini essentiales vires essentiales, una cum colore stabili imbibere solet accommodatam rebus, duræ, & lignosæ consistentiæ, ex quibus hic spiritus, non ita facilè, atque ex supradictis, partes subtiliores, quibus color, & sapor connexi sunt, evocare potis est: Exemplo res clara est in ligno Aloes, & omnis generis santalorum &c. quæ rectius aqua simplici, quam spiritu vini, ut odorem, & saporem referant, destillantur; quod aqua utpote

evadat. Hæc aqua, sapore, & odore Ambræ præcellit, quem quilibet aucto eius pondere validiorem efficere potest.

Alia Aqua vitæ Diambræ per destillationem parata.

QVanquam meo quidem judicio, rectius is facit, qui Ambram, & Moschum, vel in substantia, vel in spiritu vini, aliove liquore appropriato solutum, ad usum eligit, quam qui alteri horum, affusum spiritum aut aquam, destillatione iterum abstractam usurpat; quandoquidem præcipua & balsamica, ac cum primis Ambræ substantia, perpetuo in fundo vasis destillatorij hæreat: Illorum tamen in gratiam, qui aquam vitæ ambratam in votis habent, hanc communicare volui.

Pulvis Diambræ.

℞. Rosar. rub. drach. vj
Ligni Aloës veri resinosi ℥ß
Benzoini puri
Styracis calam. depur.
Ambræ grisf. opt. ana ʒij
Moschi orientalis ʒß
Balſ. de Peru aqua rosf. loti ℈j
Ol. Nuc. musc. gut. x.
Rosar. pall. recent. dest. ℈ß
Sacchari candidi ℥ß
Misce f. pulvis subtilis.

Qui in vitro, angusti orificij, & ne quid exhalare possit, benè obturato, aliquot dies, loco moderatè calido, ne Benzoin, styrax, & Ambra liquentur, maceratus, odoratissimus evadet, modo Moschus, qui adulterationi magis obnoxius probatæ notæ sit, [illegible] bra languidior est.

Huic ita parato, in vase circ[illegible] torio, Aq. Rosar. præstantissimæ, ℔ ij affundantur, subsequente digestione, per 14. dies in arena calida, aut per hiemem, in præfurnio, eo caloris gradu, ut aqua quidem in circulum moveri, non tamen ebullire possit: Magni enim interest hanc macerationem rectè complere: Hinc, ex materia in cucurbitam translata, Aq. Naphæ ℔ij. affusis singulari industria per Balneum vaporis, aut arenam vaporosam, liquor ad sequentem usum adhibendus evocetur. Studiosè laborandum, ne pulvis, qui deinceps persumigiis inservit, empyreumate contaminatus, pretiosam hanc aquam quoque inficiat.

Paraturus igitur Aquam vitæ Diambratam, prædicti destillati, ℔.j. accipiat, dissolvendo in ipso, pulveris sacchari cand. ℥vj, spiritus vini selectissimi ℔ij affundat, quo modo præparata, insigni sapore, & odore commendabilis est.

Quin etiam saccharum album, finissimum, absque ulla coloris mutatione, cum Ambra, & Moscho conficitur, ex quo, in aqua Rosarum soluto, & cum spiritu vini mixto, aquam vitæ ambratam extemporaneam, componere licet, cujusmodi aliquot modos, brevitatis causa, consultò præterimus.

Hæ modo præscriptæ Aquæ vitæ, vires morborum frigidorum pertinacia deiectas, calorem innatum, ac sensus omnes, partes principes, potissimum

O cor,

res, in Insula Zeilan, id nasci, atque cassiam, Cinamomi speciem selectiorem statuant.

Lignum Aloes, quod attinet, eius distinctionem, in Anatomia vegetabilium tradidi, cum seria admonitione, ne quis pro eo, illud nigricans, & in igne fœtens lignum, ut multi etiamnum Medici faciunt, substituat: si quis autem pharmacopæus, minus solers, ac industrius, selectum consequi, haud laboret, ex fragmentis saltem ligni veri, cum spiritu vini, balsamicam partem extrahere conetur; quæ ablutione, sequenti modo, eligi possunt:

℞. Fragmentorum horum, quamvis exoletorum, dummodo partes aliquas vegetiores contineant, sufficientem quantitatem, horum pulveri per setaceum transmisso, frigida affunditur, ac pars supernatans, cochleari tollitur, aliquot porro diebus elapsis, aqua turbida separatur, servato in fundo ligno quod probatum, & exsiccatum in usum reponitur: Quod experimentum, à me casu exigente, huius artis studiosis, ultro communicare volui. Quid Elæosaccharum sit, in appendice, de mixturis præparantibus, docui, nimirum saccharum cand. pulverisatum, cum s. q. olei de corticibus citri, vel Limonum miscetur, ut pinguiusculum fiat, quomodo, non tantum gestatu, sed etiam sumptu commodius existit, & vires integras, diutissime conservat, quæ hanc aquam vitæ, paranti, probè observanda sunt. Huius pulveris ℥ij. spiritus vini rectificati ℔iiij affunduntur, quod infusum, per triduum, calore maceratum, per pannum lineum colatur, eique ℔ij Aquæ Rubi Idæi, in quo ℥iiij Sacchari Cand. solutæ sint, & insuper, albumen ovi addatur, ac spatio unius diei transacto, iterum per sacculum mittitur, ut aqua vitæ, coloris fusci, pulchra & pellucida evadat.

Quomodo prædictæ aquæ vitæ, per destillationem parandæ sint.

℞. Pulveris Diaromatici præcedentis, ℥iij, spiritus vini rectificati ℔iiij, macerentur, per diem, & noctem, dein aquæ Rosarum, vel Rubi Idæi ℔ affundantur; spiritu per destillationem abstracto, & Sacchari fini ℥ix in eo dissolutis, ut spiritus limpidus, & clarus fiat, per pannum Xylinum coletur. Aquæ vero ℔ij, post spiritum destillatum educantur.

Aquæ hæ aromaticæ, calore suo membra interiora, à frigida, & humida materia labefactata corroborant, coctionem, & appetitum promovet, aquosam superfluitatem, per habitum corporis diffusum, una cum flatibus consumit, tenacem pituitam incidit, & putredini resistit, ac non tantum supradictorum morborum symptomata mitigat sed etiam valetudinem pituitosis conservat: Calidi, & sicci tamen temperamenti hominibus, non minus, quam aqua vitæ ambrata adversatur.

Cap. V.

Aqua Vitæ cordialis præstantissima.

℞. fol. Melissæ, dilig. exsicc.
Rosar. rubr. ana ℥iß

fol. Menthæ moschat.
Ocymi Caryophyll.
fl. Borrag.
Buglossi
Calendulæ
Chamomillæ Romanæ
Liliorum convall.
Melifs. Turcicæ ana ℥vj
Rad. Doron. Rom. ℥iiij
Pœoniæ debito tempore coll.
Scorzoneræ
Tormentillæ
Iridis florent.
Cort. extern Citri ana ℥ij
Ligni Aloës resinosi vel more nostro lotj
Cassiæ ligneæ veræ ana ℥iij
Santali; citrini, domestici ℥iß
Macis
Nuc. moschat ana ℥j,
Galangæ
Granor. Paradisi
Zedoariȩ
Caryophyllor. ana ℥ij
Spicæ Indicæ ℨj Essentiæ Flor. Tunicæ rub. rec. ℥j
Croci orient. ℈j
Tartari Acetos. depurat.
Melissæ ana ℥j.
Oleor. Melissæ
Menthæ moschat.
De cortic. Limon;
Cinamomi
Salviæ ana gut. x.
Sacchari candidi ℥iiij
Misce f. pulvis subtilissimus.

Saccharo cum aqua Rosarum, ad sirupi consistentiam percocto, ambæ essentiæ miscentur, eique in tabulam morsulorum instar effuso, siccato, & in pulverem redacto, olea destillata cum reliquo pulvere, ac insuper Ambræ grisseæ gr. iiij. & Moschi orientalis, ad singulas vnzias compositi gr. ij, adduntur.

Pulvis hic, non tantum, ad aquam vitæ, ut sequitur parandam, sed etiam, ad confectiones cordiales, epithemata, aliasque formulas, commodus est: Vocatur autem Diamelissophyllon, non tantum, quod folia, flores, Tartarum, & oleum Melissæ in compositionem admittat, sed etiam ut Melissa, inter simplicia præcipuum quodammodo Cordiale existit, ita & hoc compositum, inter corroborantia excellat. Proposita autem aqua vitæ, sequenti modo paratur:

℞. Pulv. Diamelissophylli præser. ℥j:
Spir. vini rectif. ℔ij. civil.

Tota Mixtura, in phiola obturata, per diem digeratur, spiritus tinctus, & quo ad fieri licet clarus, in aliud vitrum transfundatur, atque residuo, addita libra, aquæ ex fragis fermentatis destillatæ, per diem, & noctem calore foveatur, quod tandem percolatum cum residui pulveris expressione spiritui prædicto una cum Sirupi flor. Tunicæ & flor. Aurantiarum ana ℥iiij, misceri convenit, ac cuncta albumine ovi mixta, porro per 12. horas, calore macerentur, ac per sacculũ mundum colentur. Aqua vitæ insignis est, contra vertiginẽ animi deliquiũ, puncturas laterum, terrores, & palpitationem cordis, ac quæcunq; accidentia, tũ ex frigidorum humidorum, ac putrescentium pravi-

pravitate, tum ex atra bile effumante, ac maligno apparatu suborta, nec non animum exhilarat, cogitationes anxias, & insomnia terrifica sublevat, variisq; gravidarum imbecillitati succurrit.

Dosis eius, Cochleare unum per se, plus vel minus, & quanquam satis temperata est, praesente tamen febrili calore, cum aquis Tiliae, Fragorum, Borraginis, Iusculo, vel emulsione amygdalarum, pinearum, aut pistaciorum, exhibere praestat: quarum emulsionum, potior pars nutriens, per alembicum, insana quorundam opinione, non adscendit.

Aqua vitae Cordialis.

℞. Pul. Diamelissophylli ℥iij.
Spir. vini rectif. ℔ iiij civ.
Aq. Rosar. pallid. opt.
Rubi Idaei ana ℔ß.

Spiritus destillatus, & aquae ℔ ij, postremo egressae, cum facch. cand. ℥ viij. pulverisatis edulcorentur, & per sacculum, ut instar fontanae limpida fiat, percoletur: Qui vero colorem non magnopere curat, Sacchari loco Sirupi de rubo Idaeo, & florum Tunicae ana ℥ v miscere, & colatura clariorem reddere potest, quo pacto, virtutes eius auctiores fiunt.

CAP. VI.

Aqua vitae aurea.

HOdiè non modo Spiritus vini rectificatus, sed complures aquae vitae compositae, commixtis solummodo aliquot auri foliis, potissimum à circumforaneis, ad emungendos loculos hoc titulo decantantur; Ut tamen spiritui vini, ac praecipuè, variis aquae vitae compositis suum pretium relinquam, sine discrimine, & methodo adhibitae, saepè parum praestant: Quare nemini titulus, aquae vitae imponat, cum folia auri innatantia, ad rem nihil faciant, sed plicis ventriculi, & intestinorum, inhaerentia, plus officiunt, quam prosunt; donec nondum alterata cum excrementis alui expellantur. Qui vero cum hisce aquis, Aurum, Argentum, lapides pretiosos, lapidem bezoardicum, corallia, margaritas, terram Lemniam, cornu cerui ustum, unicornu, os de cornu cerui, ac similla metallica, lapidosa, lutea; vel ad cornu duritiem accedétia admixta cupit, primò solventibus appropriatis, in formam magisteriorum, quae in liquore resolui possunt, redigantur, quae etiam loco crudorum, ad pulveres, & confectiones cordiales, meritò recipiuntur, & à doctis horum praeparationem, usum, virtutes, nō ignorantibus, administrātur: Atq; haec, in eorum gratiā; qui has, panaceae loco, ostentant profero, qui tamen, qua ratione, aurum has perficere possit, minimè sciunt, cuius, aliorumq; magisteria, hic exponerem, nisi rerum confusio vitanda esset: Quandoquidem hoc loco, tantum de vegetabilibus agere propositum est. Dicuntur autem jure merito, huiusmodi aquae aureae, non ob folia auri admixta, vel colorem fulvum, sed singularem virtutem, vitale robur augendi, ac cor, cui aurum comparatur exhilarandi beneficium.

(o)

CAP. VII.

Elixir vitæ.

NOmine Elixiris Chymici, medicamentum quoddam, partes principes roborandi, putredinem arcendi, vitam prolongandi, virtute pollens subaudiunt. Quidam, nec abs re, Spiritum vini hoc titulo donare ceperunt, ac ipsusmet qualitatem eius considerans, facilè in eorum sententiam concedo, ut in postrema parte Hydrelæologiæ meæ declaravi: Quidam vero, simplici Spiritu vini non contenti, compositas aquas vitæ, cum aditione specierum confortantium excogitarunt, quibus pro lubitu, nomen hoc, Elixiris imposuerunt, quæ tum, apud Medicos, tum Magnates aliquos, ac inter cæteros præcipue, apud magnum Hetruriæ Ducem, in pretio habentur, qui præter alia selectissima, & illustria medicamenta (quæ regia planè munificentia, non tantum subditis petentibus, gratis elargiri curat, sed sæpè quoque magnatibus aliis, ipsum invisentibus, muneris loco offert) singularem etiam, & quendam aromaticum spiritum, per ordinarios suos chymicos elaboratum, sub titulo elixiris possidet: Quapropter nec ipse potui, quin etiam hoc loco, singulare aliquod elixir adjungerem.

℞. Pul. Diamelissophylli ℥iiiß
Diambræ nostræ ℥ß
Spiritus ardent. Rubi Idæi rectif. ℔ ij.
Mellis refragrantiss.
Vini malvatici opt. ana ℔ j
Aquar. flor. Arant.
Rosar. opt. ana ℔ iß.

Omnia mixta, per alembicum vitreum, in arena vaporosa destillantur, ac primo egressus spiritus, seorsim servatur ac porro in duabus aquæ libris posterius extillatis, sacchari candidi ℥viij ut Julebi consistentiam accipiant, addita ea spiritus salis Melissæ quantitate, quæ sufficit, ad saporem instar Sirupi citri acidulum, conciliandum, cui liquori demum, prius reservatus jungitur. Atque ita Elixir vitæ absolutum est, quod quidem in omnibus affectibus, Panaceæ vicem haud sustinet, ac multo minus mortuos excitat, viribus tamen cuivis specifico cordiali, nequaquam cedet. Dosis huius, ut etiam aliarum aquarum vitæ cordialium, se habet cum vehiculis congruis: Quin etiam spiritum salis Melissæ auro, & corallorum, margaritarum, aut lapidis bezoardici magisteriis impregnare licet, quo facultas confortandi adaugeatur; quamvis per se ritè præparate, virium nobilitate excellat.

CAP. VIII.

Aqua vitæ Diasatyrionis.

INter alias aquas vitæ, etiam aqua Magnanimitatis locum habet, quæ illis præcipuè, quorum natura mollis, languida, frigida, humida, rei venereæ tractandę impar est, subsidio venit. Nominis autem ratio, ni fallor, hæc est, quod (ut communis fert sententia) illud ipsum, quod calorem, ac potentiam, ad rem venerem confert, etiam animositatem, ad res arduas gerendas, in iisdem augeat. Unde ille naturæ genius Aristoteles usum Menthæ militibus, eo quod sperma consumendi,

sumendi & consequenter animum, & corpus, torpore afficiendi vim obtinere, huncq; effectum, semper cum defectu animositatis virilis, ad pugnam conjunctum esse crediderit: Vt non abs re, destillatum huiuscemodi facultatis, aqua pusillanimitatis, ac vicissim generandi vim corroborans, aqua magnanimitatis, vocari mereatur. Basis, & præcipuum ingrediens, apud quosdam est certum genus formicarum, cum aromatibus Ambra, & Moscho, ac vino malvatico maceratum, ex quo infuso, Aqua vitæ, ad dictum usum accommodata destillatur; Sed quoniam huius generis medicamenti (quamvis non negem, huic præ multis, vim confortandi venerem, ac insignem quoq; calefaciendi, & penetrandi vim inesse) nullam unquam experientiam feci, eo misso, quandam aquam vitæ, Diasatyrion vocatam, non minoris efficaciæ, describam.

℞. Sem. Anisi
Dauci
feniculi dulc.
fraxini ana ℥j
Nuc. mosch. ping. ʒvj
Macis
Costi dulcis
Caryophyllorum
Galangæ
Piperis longi
Sem. Erucæ ana ʒij
Ambræ gris. opt. ʒj
Moschi Alexand. puri ℈j
Miscel. Pul. ul. unò add.
Ol. Melissæ
Cinamomi ana gutt. x. Misce.

Huic pulveri in phiola, spiritus ℔ vj affundantur, & vase obturato, ne spiritus exhalare possit, per duos dies foveantur, & ut virium dissipatio, commodius evitetur, triplici circulatorio in quo spiritus, sine jacturæ periculo agitari possit, excipiantur, ac definito tempore elapso, spiritus tinctus, in aliud vitrum transferatur, pulveri vero in circulatorio reliquo, succi Onosorchidis recenter expressi, sine clarificatione, ℔ iß addantur, & vase denuo clauso, simul per quatuor dies macerentur, hinc per colum fortiter exprimantur, ac succus colatus, cum mellis virginei electi ℔ ¾ in eo solutis, & spiritu vini conjuncto more solito clarificetur.

Hæc aqua vitæ calefacit; partes naturales, una cum genitalibus, spiritus, sanguinem, & genituram augendo corroborat, ac propriæ functionis memores facit.

Dosis, pro natura sumentis, unum, vel duo cochlearia, paulo ante pastum, præcipuè iis, quibus stomachus frigidior negotium facessit, quandoque etiam post cœnam, sumenda sunt: Qui vero obeso, humido, & molli sunt corporis habitu, prius per cathartica, & sudorifera, diætam, & excercitia, corpus, ad eius usum disponant: Contra exangues, squallidi, melancholici, vel longo morbo confecti, sola diæta humectante, & restaurante prius corroborati, cum vehiculis analepticis, ut in capite de Aqua vitæ cordiali meminí, stata hora, quam diu, & quantum opus, sumere possunt.

CAP. IX.

Nobilis Aqua vitæ cephalica.

PRæmissis nunc quinq; præcipuis compositionibus, totum corpus roborare valenti-

magni fiunt, ac licet vario modo, in medicinam veniant, liquoris tamen forma usitatior est, cuius descriptionem quandam hic subjungam. Florum Lilior. convallium, recentium, ablatis caliculis viridibus, ℔ xx, cum pulveris Diamelissophylli, & pulveris cephalici ana ℥iij, in cucurbita, Spiritus vini rectificati ℔ viij affundantur; tota hæc mixtura, per octo dies ferè macerata, duabus mensuris aquæ fontanæ additis, per alembicum vitreum, aut stanneum, ut in sectione aquarum destillatarum docui, donec omnes spiritus egressus sit, qui ad aquositatis separationem, per arenam vaporosam pro lubitu rectificari potest: Hoc vero opus, per vesicam instituendum, quo oleum, ac nobiliores florum, & pulveris partes ebullitione solutæ cum spiritibus ascendentibus, facilius uniantur.

Mirifica virtute pollens, ad affectus omnes, quos vulgaris aqua lilior. convallium sublevat, intra, aut extra corpus adhibita, meliori cum fructu usurpatur, qui temperatiorem verò desiderat, spiritus huius libris duabus, Aq. Rosarum & Aq. liliorum convallium simpl. ana ℔ ij. cum sacchari albi ℥ viij admiscere potest.

Cap. XI.

Aqua vitæ pectoralis optima.

℞. Flor. Scabiosæ
Mal. arbo. rubr.
Fol. Hyssopi
Marrubij
Glycyrrhizæ ana ℥j
Rad. Helenij
Iridis florent.
Sem. Anisi
feniculi ana ℥ß
Origani
Thymi ana ʒij
Croci orient. ʒß
Benzoini
depurator. ana ʒvj
Styracis calam. ana ʒvj
Essentiæ flor. papau. Rhæad.
Veronicæ ana ʒij
Sacchari ℥ij
Misce. f. pulvis s. a.

Processus talis est. Essentia ad huius pulveris ℥ ij, Spiritus vini ℔ iiij affusis extrahitur, in separato autem à pulvere spiritu, sequentia minutim incisa, infundantur.

℞. Juiubar. recent. enucl.
Dactylor. enucl.
Caricar. ping. ana ℥iij.

Mixta, per diem & noctem, calore foveantur, subinde commovendo, tandem spiritui iterum percolato, jungantur Aq. Tussilaginis, & Scabiosæ ana ℔ j. Sir. violarum ℥viij Essentiæ passular. ℥iiij clarificetur.

Vires. Calefacit, digerit tenues defluxiones, à capite in asperas arterias, vel cavitatem pectoris procumbentes concoquit; nec minus concoctam, & tenacem materiam, expectorationi apparet, tussi diuturnæ, & respirationi difficili succurrit, apostemata interna rumpit, mundat, sanat, anhelitum, à contagione purulentæ materiæ fœtentem, corrigit.

Dosis: Cochleare unum plus vel minus, cum vehiculo pro ratione affectus,

ætatis,&c. omnes vero, qui cum pulmonis exulceratione, calida intemperie, aut febricula continua, lenta, carnosam totius corporis partem consumente, laborant, seriò adhortor, ne hac, vel similibus spirituosis aquis mortem sibi accelerent: Nulla enim habitualis intemperies calida, similia medicamenta, absque noxa sustinet. Quamobrem analeptica, diæta refrigerans, & substantificè humectans, potius in conservationem vitæ conspirent.

Depurantur autem ambo Gummata, styrax nimirum, & Benzoin hoc modo, ut iusque partes æquales, cum aqua Rosarum, super modico igne dissolvuntur, & per pannum firmum, ut purior pars relictis sordibus, transeat, quæ exsiccata, facili opera, in pulverem conteritur.

Aqua Anisi.

Cum Anisum, præter gratum, & dulcem saporem, virtutem quoq; frigidas pectoris noxas mitigandi, obtineat, eoque tam laudatum, quam usu tritum medicamentum existat, aquam vitæ ex eo conficiendam hic apponam.

℞. Sem. Anisi recent. grosso modo contusi ℥xij.
Spir. vini rectif.
Aquæ fontanæ ana ℔ vj.

Ex his commixtis, & per noctem maceratis, per vesicã, cum alembico stanneo, primo spiritus seorsim excipiendus, dein aqua non contemnendæ virtutis, usq; ad duas libras destillatur, quæ cum sacchari finissimi ℥vij, spiritui primo loco egresso, commixta, mixtura fit laudabilis, quæ aliquantum turbida, per lignum Xylinum clarificari potest. Facit ad colliquationem humorum frigidam, in pectore resolvendam, lac auget, urinam movet, medicamentum polychreston est, & familiare.

Cap. XII.

Aqua vitæ Menthæ.

℞. Foliorum Menthæ Moschat. dilig. exsicc. ℥vj
Spir. vini rectif.
Aq. com ana ℔ iiij.

Ambo, spiritus sc. & aqua, ex vesica per se destillantur, in quibus Sacchari ℔ ß. dissoluta, hæc compositio absoluta est: Simili modo Rorismarini, Salviæ, Thymi, Melissæ, ac aliarum, sicci & calidi temperamenti herbarum, Aquæ vitæ fieri solent: Et cum huiusce herbæ diversæ species existant, ad hoc opus moschatinam, folio oblongo, fusco, odore moschũ referente, tam, ob odoris præstantiam, quam acrem, & aromaticum saporem præferendam censeo: In cuius defectum, Mentha crispa hortensis, qua multis annis usus sum, meritò succedit.

Huius vires illustres, & raræ sunt, quam Fernelius Dogmaticorum decus, sequentibus verbis commendat.

Mentha utraq; calida, sicca principio tertii ordinis, gustu acris, subamara, tenuium partium, adstringendi & siccandi vini obtinet, stomacho apprimè utilis est, appetitum excitat, & in condimentis peculiarem usum invenit, & in eo, humores frigidos, crassosque excalefacit, attenuat & absorbet singultus, vomi-

vomitiones, choleramque sedat, sanguinis reiectiones sistit: Quæ virtutes consideratione dignæ sunt. At vero miror, non modo tantum, ac talem virum sed complures alios viros doctos, Aristotelis authoritatem sequentes, ut in capite, de aqua vitæ Diasatyrionis memini, quod hanc conceptioni resistere doceant, semenq; ipsum extinguere:

Etenim talis effectus, aut vi manifestæ qualitatis sequitur, aut occultæ proprietatis, cuius natura nondum apud physicos, ulla rationis indagine definita est. At vero hæc herba, cum calida, sicca sit, in principio tertij gradus, amara, & subtilium partium, cum sensibili adstrictione; huius operationis, à manifesta qualitate, nulla assertio dari potest: Siquidem consecutionis necessitate, Piper, Zingiber, Cubebæ, Cardamomum, Cinamomum, Caryophylli, & complura aromata, ut ipsæ herbæ, similis propemodum temperamenti, v.g. Majorana, Thymus, Satureia, Lepidium, Sinapi, Carum; cuncta quæ, acrimonia calefaciendi, siccandi, & penetrandi facultate, Menthæ nullatenus cedunt eundem, quod aperte falsum est, effectum præstarent: Ab occulta vero, nobis tantum sensu & experientia cognita, multo minus demonstrari potest, quandoquidem hæc, à manifestis qualitatibus independens, sine discrimine in omnibus, cuiusque temperamenti, hominibus, vi quadam magnetica idem efficeret, cui quoq; eventus refragatur, hæc enim recens, aut sicca comincta, sine seminis exsiccatione, coagulatione, aut consumptione ulla, sumentes alacres, magisq; animosos reddit. Quare aut diversæ speciei herbam, aut cœli constitutione, solivè natura, alteratam, aut ex idiomate originali non satis intellecto, alieno nomine expressam Aristoteles pretulit. Vel vana isthæc persuasio, quorundam veterũ Medicorũ errore introducta fuit, quemadmodum illa, de ligno Juniperi, quod ut præsentissimum venenum, hominibus necem adferre, quidã per somnium scripserunt, cui experientia haudquaquam respondet; & qui hoc absurdum, apud Germaniæ populos proferet, vulgò pro insano, & mente capto haberetur, ex eo enim nõ solum pocula, sed etiam decocta, & infusa, æquè, nec minori fe. è cum fructu, ac ex ipso ad varios humani corporis affectus, catharros sc. nervorum languores, dolores articulorum curam morbi Gallici parata, in usum veniunt. Enimvero, si sola authoritas, hoc vel illud, approbandi, aut rejiciendi, sufficeret, multa, experientia nobis cognita, juxta & utilissima ab aliis, pro veneno diffamata, ex foro medicinali proscribenda essent. Quocirca, in valore rationum supra dictarum concludo, hanc nec manifesta nec occulta qualitate generandi vim infringere, eamque conclusionem ratam habeo, donec quispiam alius ex Medicis, praxi, & eruditione clarus, succo huius simplicis, in pluribus integris, robustis nullo virilitatis defectu notatis, hominibus sæpius exhibito, iisque convenienti huius usu debilitatis effectum talem experientia comprobet. Ego quidem, hoc nobile medicamentũ, tũ ad curationẽ, tum ad præservationẽ, summæ conditionis hominibus, ac mecũ alij quoq; Medici, magno comodo præscripsimus. Cæterũ, quibus alioquin, tempe-

temperamenti ratione competit, horum frigidas, & flatulentas ventriculi noxas, nauſeam, dolores, ructus placat ac præſertim vomitum ex effuſione bilis ortum unde anxietates, & palpitationes cordis imminent, blandè moderatur, appetitum & ciborum coctionem confirmat, quam benè peractam, non ſolum chyli, ſed quoque ſanguinis probi, & ſeminis generatio ſequitur. Præter hæc virgines cachexia, chloroſi, colore fœdo, & corporis habitu intumeſcente, virium, & appetitus dejectione laborantes, præmiſſo congruo cathartico, hæc aqua vitæ, dummodo malum non inveteratum ſit, manè ac veſperi à cæna, juſta doſi ſumpta, brevi temporis intervallo reſtituit, & ut paucis complectar, in omnibus ventriculi infirmitatibus, panaceæ loco eſt, ſenes potiſſimum, inappetentes, ac peius etiam coquentes mirificè juvat. Doſis, cochleare unum, vel duo ad coctionem promovendam. Huius uſum diutius continuanti à cœna offerenda eſt, mane jejuno, cum mica panis contrita, quo ad vires melius exſerendas, in ſtomacho moram agat. Hæc etiam, præſente in ventre, & inteſtinis, pituita ac bile eam abſtergendo, magno ſumentium commodo, aliquoties aluum movet.

Cavendum tamen ne huius uſus, in abuſum vertatur, nec illorum, ridiculè argumentantium ſtolida ratio audienda, nimirum, ſi duo cochlearia ſtomacho proſunt, ergo 4. vel 6. illum amplius juvabunt, qui tamen illius quantitate offenſi, & deterius habentes, medicamento, aut conſultori cauſam imputant, minime etiam quotidianus uſus, ſed pro neceſſitate ſuſceptus approbatur.

Aqua vitæ Limonum, & Arantiarum.

Ex corticibus limonum, & arantiarum, qui non tantum odoris præſtantia, ſed etiam ſtomachum roborandi virtute commendabiles ſunt, tum condita, tum Aqua vitæ, ut ſequitur, parantur.

℞. Flavedinis corticum Citri ℔ ß.
Spiritus vini rectificati
Aq. fontanæ ana ℔ vj.

Primò ſpiritus, per veſicam deſtillando, dein quantitas aquę, quę ſacchari ℔ ß. diſſolvendæ ſufficiat, eliciatur, quæ aqua ſaccharata, cum ſpiritu, cum ſcrupulo croci tincto mixta, & per pannum colata, aquam vitæ complet. Idem proceſſus, in aquis vitæ, ex corticibus Arantiarum parandis obſervatur, præterquam quod loco croci, eadem ſpiritus quantitas, raſura ligni ſantali citrini tincta cum aqua ſaccharata miſcetur. Eadem ratio eſt cum corticibus Citri, quorum recentium, ſi copia non detur, exſiccati, dummodo ſapore, & odore integro præditi ſint, ad opus eligantur, aut etiam, in horum defectu, olei, non quidem illius rancidi, à Materialiſtis, & Pharmacopæis quibuſdam diſpenſari ſoliti ſed odorati, & probati guttæ aliquot cum ſpiritu tincto & aqua temperata miſceantur, cuius generis olea, unicuiq; qui decipi recuſat, manu propria, ſuadeo elaboret.

(o)


Cap.

Cap. XIII.

Aqua Vitæ Iuniperi.

℞. Baccarum Iuniperi contusar. ℔j.
Spiritus vini rectif.
Aq. fragrorum ana ℔vj.
Sacchari finissimi ℔ ¾.

Fiat Aqua vitæ, secundum superiorem methodum.

Vires huius aquæ vulgò notæ sunt, urinæ in aliquibus per accidens putrescẽtis fœtorem, quemadmodum nux myristica, & therebinthina, ac simul calculosam constitutionem emendat, meatus urinarios, à limosa, & tartarea colluvie repurgat, anhelitum commendat, humorum putredini, & pestilenti contagio resistit. Dosis eadem, cum supradictis, in ipso usu, contra calculum, succo violarum, vel alio quoppiam succo leniente miscenda.

Cap. XIV.

Aqua Vitæ Carminativa.

QVanquam suprascriptæ aquæ vitæ, vi calefaciendi, penetrandi, discutiẽdi, in genere, ad flatus pellendos, ex cruda, humida, frigida materia obortos faciant, hanc tamen, tanquam magis specificam huic loco inserendam esse arbitratus sum.

℞. flor. Chamomilli. Rom. ℥iiij
Baccarum Lauri.
Sem. Anisi
Carui.
Dauci.
feniculi dulc.
Seleris mont.
Cortic. ligni Sassafras.
Galangæ ana ʒß
Moschi orient. gr. viij.
Misce f. pul.

Hic pulvis, in spiritus vini rectificati ℔vj. per duos dies maceretur, & pari quantitate aquæ affusa, per vesicam destilletur, ac quisque horum liquorum, seorsim excipiatur aquæ autem ℔ ij. cum sacchari ℔ß. mixtæ, & spiritui confusæ filtrantur. Hæc aqua vitæ digerit, frigidum, & glutinosum humorem, in stomacho, & intestinis collectum attenuat, & expultricem, ad eum exturbandum excitat, urinæ meatus viscidis recrementis impeditos expedit, hinc magno usui est, in colica, inflatione ventriculi, dolore laterum pangente, aliisque ex prædicta causa affectibus prognatis, frigidam & humidam uteri intemperiem corrigit, menses, qui pauca quantitate, cum maximo dolore, angustia, & flatulenta tensione prorumpunt, frigidos crassos succos attenuando, ac meatus aperiendo, expeditiores reddit. Dosis eadem, quæ aliarum præscriptarum aquarum esto. His vero, minimè solis, sed catharticis interpositis, insistendum, à quibus etiam prægnantes, & intemperie alicuius partis laborantes, sibi caveant. Plurimum verò facultas eius, tum in colica flatulenta, tum in urinæ suppressione additione guttarum 5. vel 6: spiritus nitri rectificati intenditur, ac præsentaneum ægris auxilium est, casu vero calidiore, ac penetrantior, in frigidioribus constitutionibus expetatur, solum spiritum à

℞. Rad. Angel. mont. odorif. exsiccat. ℥iiij
Spir. Vini rectif. ℔iiij
Aq. commun. ℔iij

Radix hæc contusa, una cum spiritu, & aqua, ex parva vesica more solito destillatur, dissoluta in aquæ vitæ ℔ij. sacchari finissimi, ea demum clarificatur, quæ gustui grata, & excellens est, præcipuè, si ex radice Angelicæ montanæ quæ palustrem odore, & virtute superat paratur.

Ad eosdem affectus, quos ipsa Angelica juvat, celebratur pestem potissimum, & malignos morbos arcet.

Plures equidem aquas vitæ, etiam aluum, & vomitum cientes, quarum tamen cognitio vix necessaria est, in medium proferre possem, sed his tanquam præcipuis, acquiescendum judico, cum hæ non numero, & quantitate, sed virtute, & efficacia ponderanda sint. Pro conclusione, omnes adhortor, ut harum abusum evitare studeant, ac casu requirente, potius hominibus ætate confectis, & penuria calidi innati laborantibus, nulla calida intemperie, aut partium inflammatione afflictis, quam robustis, junioribus, & sanguineis, quorum hepar, & sanguinem adurere possunt, exhibendas suadeo: Quam admonitionem, valetudinis studiosi, æqui bonique consulant.



F I N I S.



TARTA-

fili instar Ariadnæi ad veram & infallibilem substantialis rerum naturalium ducāt compositionis cognitionem, firmaq; pro investigandis multorum morborum ex inordinato diætæ regimine progenitorū causis materialibus, sint semita, utilissimis insuper qua methodo curandi sint hujusmodi morbi (quod a nullo ante ipsum excellentissimo etiam medico observatū nedum factitatum legimus) sint ornata regulis generalibus, merito itaque eadem legenda, relegenda, studioseq; sunt ruminanda. Si n. ejus, quâ usus est, prolixitatem non castigare, ejusdemq; in alios medicos evibratis scommatibus biliosisq; calumniis connivere, obscurioresve, nihil tamen ad intelligendam rei essentiam facientes terminos removere, doctrinarum è contra nucleum e scriptis eius eruere ac enucleare voluerimus, meo certè judicio, ea, quæ hactenus prodiêre typis excusa, pathologiæ maximè judico utilia documenta, quæ aliis philiatris in Paracelsi scriptis parum versatis significare brevissimis mihi placuit.

Cap. II.

De differentiis tartarorum singulisq; eorundem ex vegetabilibus desumptorum speciebus ortu & generatione.

De tartaro è vegetabilibus, non verò de illo, quod in corpore coalescit humano, cùm nostrum nunc sit dicendi institutum, sciendum, non solum in vino, ut supradictum, verum etiam in omnibus, tā minutissimis herbulis, quàm fastissimis arboribus, singulisque harum partibus, ne minimo quidem vegetabilium excepto, tartarum reperiri ac inveniri posse.

Discrimen tartarorum quod attinet, primò sciendum, omnia è vegetabilibus desumpta tartara duum esse generum, duplicique sub forma ac qualitate sensibus nostris sese patefacere. Vnum enim ex illis saporis est acidiusculi, qualitatis maximè penetrativæ ac aperitivæ, inq; aqua calida projectum, ut saccharum vel sal aliquod dissolubile, ubi verò aqua refrigescere incipit, separatum ab ipsa, relictâ sine sapore aquâ, fundum sub priori forma petit. Alterum vero ut tenues arenulæ vel subtile gluten omni fermè sapore carens, qualitate aliquo modo exiccativâ absque ulla etiam acrimonia ac calore astrictiva est præditum. Quorum posterius in nulla aqua, sive calida ea sit, sive frigida dissolvi potest, sed ut ejusmodi terrestria solent, immutabilem servat faciem, solumq; eandem primò turbidam reddit, postea verò pedetentim fundū repetit. Iuxta hoc discrimen, primum voco tartarum salinum ac solubile, alterū verò argillosum sive arenosum & indissolubile.

Præterea sciendum succos vegetabiliū expressos, utpote vinum & similes alios, non solùm segregare ac secernere à se aliquod tartarum, verum etiam tale quoq; in se tanquam singularem aliquam substantiam elementarem, quæ præter alios ad illorum succorum sc. essentiam pertineat, in se continere, qua sine nullus vegetabilium succus vel corporalis essentia cōsistere diu ac perdurare possit. Primū idcircò quod secernitur voco tartarum separatum sive externum, secundum verò subsistens sive internum, quia alias sub-

ſtantiaſin naturali vegetabilium compoſitione, à neceſſentiæ nomine donata ad finem uſq; comitatur;non quidem eâ intentione,ac ſi ratione qualitatum duo diverſa eſſent tartara, ſed ſolius ordinis ac ſcientiæ. Videtur par ratio in ſolutionibus certis menſtruis factis, ſi præter alias ſubſtantias ſolvendas ſal etiam, item ſal nitrum, corallia, perlæ, lapis bezoarticus & alia ſimilia ſolverentur, ſoluta verò per aliquam accidentalem menſtrui ſive ſolventis fermentationem vel deficientem menſtrui quantitatem aut alias ob cauſas pars aliqua ſalis vel coralliorum à liquore ſegregata,relictâ reliquâ portione liquori permixtâ, vaſis fundum peteret, hoc ſeparatum ſal vel corallia ratione ſuarum qualitatum revera nihil diverſum eſſent ab illo, quod remanſit liquori permixtū, ſi modò quodlibet in ſuo proprio eſſe ſine commixtione aliarum rerum conſideretur ac comparetur.

Tandem etiam dantur fecatâ,quod ſecum inſtar ac terreſtris alicujus ſpumæ à vegetabilibus ſeparentur, proveniuntq; ex pinguedine terræ vel aquæ,quæ tamen ab iiſdem in fermentatione ſuccorū rurſus ſegregantur. Similiter etiam inveniuntur tartara peregrina ſive adventitia, terrena ac mineralia coagulata, quæ vegetabilia, pro loci natalis diverſitate, ad ſe alliciunt, nec omnimodè eadem à ſe abiiciunt, ſed ratione materiæ ſemper aliquid de iiſdem ſibi reſervant ac retinēt; Hincque deſumitur ratio, quòd tanta interdum frumentorum, vinorum, fructuumque non ſolum ſub uno eodemq; climate, verùm etiam non longè à ſe invicem diſſitis locis creſcentium ſit qualitatum ac bonitatis diſparitas ex adventitia aliqua materiæ pravitate ſolùm profecta diſparitas: Non minor etiam eſt tartarorum differentia ab illis vegetabilibus,quæ proveniunt in excultis agris ac bene ſtercoratis, deſumpta,& ab illis, qui in contrariis. Hujuſmodi verò tartara & excrementitias ſuperfluitates quilibet Medicus à veris naturalibus,eſſentialibus ac utilib' vegetabiliū tartaris diſtinguere rite ſciat.

Sed quærat quiſpiam,unde rerum tartarum oriatur,quareve nullum vegetabile carere hoc poſſit.&c. Ante omnia conſideranda eſſe eſſentiam ac naturam duorū inferiorum elementorum, terræ ſc. & aquæ,unius, ut matris, in cujus utero vegetabilia creſcant, vigeant, cujuſve maternâ providentiâ alimententur,alterius, ut ſedulæ ac vigilantis nutricis, cujus curâ lactentur, humectentur & ad augmentum promoveantur. Aſt non tam vilis in ſe ipſo eſt quodlibet fertilis tellus, quàm levem illam plurimi ſtupidi ac bardi exiſtimant,fœtus ejus gramina ſc. arbores, flores ac fructus nubilis mentis oculis aſpicientes,ſed nobilius quippiam in ea reconditum latet,eſt nempe illa mater tribus diverſis ſubſtantiis,aquâ ſc.oleo & ſale repleta, hæque ſubſtantiæ abſque ullo labore ac difficultate à quolibet fertili ſolo ſeparari ac actu ipſo oculariter demonſtrari poſſunt,& ita quidem,ut reliquum terræ quod relinquitur, niſi aliis terris vel aquis aliis in locis aſſociatum priſtinas ſuas ſubſtantias recuperet, ad producendum aliquod ſemen prorſus ſit ineptum nullarumque virium.

Simili-

Similiter etiam simplicissima licet appareat, præsertim pluvialis vel roris aqua, quâ terra humectatur ac irroratur, in se ipsa tamen ita est composita, ut, etiam si nihil aliud, quam aquosa humiditas oculis nostris occurrat, nihilominus tamen in eadem, oleum, sal ac terra lateant, quæ tria sine alio aliquo additamento ab ipsa separari arte atque in propriis suis receptaculis asservari possunt. Cum itaque in his duobus elementis substantiæ hæ, tanquam in cento composito inveniantur, ipse etiam aër (quo sine nulla creatura aut crescere, vel vivere aut respirare potis est) has, licet in forma subtilissima, in se contineat substantias; ut iam de sole nihil, tum ille de se his inferioribus quippiam communicet, vel in inferiora corpora imprimat sive complexionaliter tantum operetur & prædictas substantias calore ac motu suo quasi exsuscitet, vel utrumque perficiat, litem hanc, pro nunc, non faciam meam. Quia etiam vegetabilia huius substantiarum triados beneficio ac nutu augmentantur, aluntur ac corporaliter nutriuntur, concludere infallibiliter licet, non solum harum esse participia, verum etiam essentialem illorum ab iisdem dependere consistentiam. Quod experientia in anatomia vegetabilium ad oculum demonstrat.

Quòd si hoc verum ut est verissimum, manifestum ergò est, quæ & qualia sint tartari hujus subjecta & materialia principia, terram scilicet esse & entium sal conjuncta & coagulata, reique veritas primum ex sicca illorum terrestreitate ac gravitate, dein ex ipsa etiam probatione chymica, clarèelucescit. Quod verò in tartaris quippiam etiam inveniatur olei & aquæ, hoc ex mixtione provenit naturali &, quam habent cum aliis reliquis substantiis, familiaritate. Vt enim nulla terra sine aqua, sale & oleo, nulla aqua sine oleo, sale & terra, nullusque sine terra, aqua, sale & oleo esse aer potest, in quolibet licet elemento entium aliquod prædominari videatur; ita etiam in tartaro terra cum sale licet prædominentur, nihilo tamen minus aliquid etiam aquæ ac olei in eo, ut dictum, delitescit. Si de tartarorum essentialium naturalem vegetabilium compositionem ingredientium discrimine sit sermo, hoc non solum ex dispari quantitate terræ, salis, olei & aquæ, quæ inter hæc esse solet, provenit, sed præcipuè ex occulta operatione Archæi naturæ, qui, sicut quodlibet simplex pro inscrutabili ac incomprehensibili Dei providentia, è communi sive universali ac elementari substantia peculiariter format, figurat, signat, colorat, gustu & odore quodlibet beat, ita ab eodem etiam tartara & aliæ substantiæ, pro diversitate entium discriminantur. Omnipotens enim creator multa mysteria in naturalibus nostris oculis mentique recondita voluit, ne, si revelaret, eadem nihili flocciique æstimando, superbiores ac tumidiores efficeremur, sed in perpetua potius humilitate Creatorem in creaturis admiraremur veneraremuq;. Quælibet enim minutissima etiam herbu-

larum abjectiſſimique vermiculi præclariſſima nobiscùm ſint ſpecula ac ſubjecta in quibus omnipotentiam Creatoris ſatis ſufficienterque admirari poſſimus ac in eorundem contemplatione omnium hominum ſapientia fiat ſtultitia, omnesque ſubtilitates, vanitates, ſicque reapſe miſeri experiamur noſtra omnium ingenia in hiſce indagandis plurimum hallucinari ac in inveſtigandis ac perſcrutandis prorſus cœcutire.

Cap. III.

De vero vini tartaro, ejuſve ac fæcum differentiis.

CVm de tartari nomine, eius differentiis, ſubjectis, & ortu generaliter hactenus à nobis quippiam dictum ſit, nunc ad ſpecialia tranſeundum ac de variis tartarorum eſſentiis, qualitatibus, extractionibus, præparandi modis ac utilitatibus dicendum reſtat.

De tartaro itaque vini, utpote magis cognito & in medicina maxime uſitato, ordiemur.

Nullæ ſub ſole creſcunt uvæ, quæ non poſt expreſſum ſuccum muſtique in doliis aſſervati abſolutam fermentationem, ſi non ſubitò poſt hanc, ſucceſſivo tamen tempore, duplex deponant & à ſe abjiciant tartarum. Primum dicitur à materia terreſtri tartarum fæculentum, vulgari verò nomine vini feces. Secundum, quod doliorum fundo & lateribus lapidis inſtar adhæreſcit, hoc illud ipſum eſt tartarum, quod Germani vocant Weinſtein. Hæc duo ita ſunt commixta, ut tartarum fæculentum ſemper quippiam de vero tartaro in ſe contineat, tartarum verò terræ fecum ſit particeps. Præterea, in hiſce duobus aliqua etiam venit notanda differentia, quod ſc. in fecibus tenuibus, humiditate earundem non omnimodè abſumptâ, bona imò major, pro menſurarum proportione ſpiritus vini portio, quàm in ipſo vino reperiatur, quod in tartaro neutiquam invenitur. Duplex itaque harum fecum uſus eſſe poteſt; primus eſt, quòd exinde deſtillatione elicia tur vini ſpiritus, ſecundus, quòd ex capite mortuo formentur globi majores exiccandi & in cineres comburendi, ex quibus cineribus alba producitur inſtar tartari calcinati materia, quâ tinctores in Italia, Gallia & aliis regionibus viniferis maximo ſuo commodo uti fruique ſciunt.

Cap. IV.

De electione tartari.

PRo diverſis, quibus vina eorundemq; feces ac aliæ quæ ſe tartaro per accidēs aſſociavêre ſuperfluitates tinctæ ſunt coloribus, diverſæ etiam ſunt ac variæ tartarorum ſpecies. Aliàs n. id, quod pro vero ac utili tartaro haberi debet, eâ, quâ paulò poſt ſum demōſtraturus ratione, per & in ſe ipſo ſemper albicat. Non minor eſt etiam diſparitas ratione quantitatis ut & qualitatum & quidem paſſivarum, quod omne cuilibet in arte exercitato artifici ſatis ſufficienterque cognitum.

Optimum autem tartarum ab omnibus tam Medicis quàm Chymicis unanimi conſenſu habetur illud, quod cōtinuâ ſerie coagulatum dolij lateribus aut fundi eiuſdem in longitudinem protenſum adhæreſcit, maximè eſt ponderoſum duritieque ſua non cedit lapidis, ab eaque, quâ vinum tangit parte, plurimis

nimis apicibus adamantis instar acuminatum splendet, quodque confractum, non apparet instar spongiæ porosum aut terrâ refertum, sed substantia sua est solidissimum, contrita etiam minutissima ejusdem particula ex tempore cretæ similis candescit. Has notas habent omnia illa, quæ à vinis rhenanis colliguntur tartara, quæ etiam cæteris, quando crudis uti voluerimus, longè præferendum.

CAP. V.

De tartari crudi utilitate ac qualitatibus in medicina.

TArtaro hoc non solùm aurifabri, vitriarij Veneti sive crystallopœæ, serici item tinctores aliiq; artifices mechanici pro cuiusque artificio diversimodè utuntur, verum etiam maxima ejusdem est in medicina utilitas, unumque est ex illis medicaminibus, quæ diversis donatæ sunt qualitatibus contrariosque habent effectus. Nam quoad subtilem, acidiusculam ac penetrativam, quæ in ipso latet, substantiam, non multum dissimile est frigidæ & siccæ qualitati, ut & subtilitati optimi ac purissimi aceti, quâ linguam aridam recreat, sitim à causa calida excitatam restinguit, fervorem ac ebullitionem bilis reprimit, appetitum revocat, dolores ventriculi sedat, viscidos tenacesac mucilaginosos humores attenuat ac resolvit, interiorum viscerum obstructiones reserat, aliosq; producit effectus aceto familiares. Deinde ratione qualitatum calidarum ac incisoriæ salis, quæ in aciditate tartari latitat, acrimoniæ, obseratos in corpore à materia frigida exortos flatus, non solum melius discutit, verum etiam omnis generis crudos tartareosve humores incidit & alio quovis medicamine felicius ac commodius blandissimè educit. Hæcque est causa, cur plurimi è dogmaticis medicis hoc tartarum ita extollant, idque lenientibus ad acuendam eorundem energiam stimuli loco felicissimo successu admisceant, cuius rei exempla habemus in Pharmacopœa Augustana, ubi longo usui ac experientiâ comprobatus reperitur pulvis sennæ, præparatus Montagnanæ, inibiq; à Medicis Augustanis descriptum ac multis nominibus recommendatum tartarum. Tartarum vero hoc excellens etiam ac utile esse purgans medicamentum, præter alia exempla, meo idipsum proprio sanctè attestari ac affirmare possum. Cùm enim in juventute mea per quinquennium passione colicâ multoties miserrimè discruciarer, nullisque medicamentis aliâs maximè juvantibus ab eadem liberari ac curari possem. Singulari cujusdam magnarum qualitatum patriâ Lucensis in Italia senis consilio ℥vj subtilissimè pulverisati crudi tartari assumebam, cujus affectus, aliorum omnium ante assumptorum purgantium longè erant excellentiores; Hoc enim assumpto in longum & quidem inconsuetum tempus cessabant acerrimi cruciatus, redeuntibus verò iisdem, reiterando huius usum immunem à tantis ærumnis per biennium vivebam vitam. Ast aliquando ad perstrenuum vocatus virum Dn. Zachariam Geizkofflern / Equitem auratum & S. R. I. ab ærario p. m. podagra in arce sua Haunßheim laborantem,

multò atrocius quàm hactenus unquam cum prędictis doloribus torquerer, tentatis aliquot, quæ ad manus erant, tàm interne quàm externè, sed frustrà, remediis, recordabar usus mei tartari, ac tum temporis offerebatur quippiam tartari à vino Vngarico separati, cuius, non consideratâ eiusdem impuritate, nec quā habet, cùm vino rhenano longa disparitate, ex tempore prædictam dosin cum brodio carnis absq; ullo alio additamento assumebam, quo satis benignè aliquot vicibus sum motus, materiaque peccans exoptatè expulsa, ita quidem, ut ab acutissimis hisce doloribus plenariè liberatus, nihil amplius de tantis cruciatibus viginti nunc sex annis perceperim & divina gratia ab eo tempore satis placidè vixerim. Quam mihi factam alleviationem, meo quidem judicio, ascribo remotioni causæ per tartarum factæ, quia tantas passiones à viscosa, tartarea ac frigida in intestinis collecta ac iis tenacissimè adhærente materia progenitas certò credebam, quam materiam tartarum præmemorata sua qualitate resolutam ac attenuatam, eliminavit, quod aliis medicamentis fuerat impossibile, ut ita remota ex fundamento causa materiali, remotum etiam sit exinde natum accidens. In hisce & aliis morbis à prædictis causis ac flatibus ortis plurimis eiusdem usum consului ægrotis, laudandosq; semper, quos præstitit, sum expertus effectus, nihilq; quod remorari usum ejusdem possit, invenio, nisi quòd fortè delicatulis ac nauseabundis molesta sit nimia eius dosis, assumendum enim, quando absque ullo alio additamento ac stimulo, verè purgantis munere fungi debet ab ℥ß ad ʒvj & ℥j.

Optandum itaque esset, ut purgans eiusdem facultas in minorem reduci posset quantitatem. Hactenus autem exoptatam adire non licitum fuit Corinthū, aliis etiam præclusum invenio aditum.

Quorum etiam aut avaritia aut dura paupertas in pretiosa medicamina impendere nummos prohibet, his conveniens ac utilis præparari potest potiuncula purgans hunc in modum:

℞. fol. sen. s. st. ℥ß
Sem. anisi ʒj
Tartari crudi pulverif. ʒiij
coq. in s. q. aquæ, colaturæ adde parum sacchari ad conciliandam gratiam.

Hanc potionem ægrotus manè quatuor ante prandium horis ebibat calidam. Ingredientium etiam dosis pro ægrotorum purgandorum diversitate augeri minuive potest.

Potiuncula hæc omnes adustos, tenaces, viscosos, cuiuscunq; etiam sint naturæ, nocivos humores per alvum clementissimè educit, hepar & lien obstructa liberat, urinam pellit omnesq; flatulentas materias potentissimè discutit. Externus eius usus singularis etiam est in tumoribus phisoditibus sive flatulentis, & ædematosis, quos, si aliis calidis convenientibus permixtum applicetur, valentissimè discutit & absumit. Ex his itaq; videre licet, tartarum hoc non tam vile, ut quidam stolidè sibi imaginantur, sed nobile esse corpus ac pretiosum, in quo perpulchræ sanè inferius manifestandæ qualitates occultentur.

CAP.

CAP. VI.

De purificatione tartari Rhenani.

TArtarum Chymici (qui utilem rerum curiosè rimantur ac quærunt nucleum ac exinde medicamenta simplicia ab impuritatibus, quibus è matris suę gremio referta prodeunt, maximâ sedulitate ac studio liberant, utileque ab inutili segregant) quod è scriptis illorum, ubi de tam multis ac variis substantiarum tartari præparationibus egêre, manifestum est, nullo modo oblivione præterierunt.

Ejus autem purificatio variis perficitur modis; Aliquibus enim placet ac arridet hæc conficiendi ratio: Tartarum crudum crasso modo contusum aquâ simplici aliquoties lavant, deinde adjectâ aquâ fontanâ limpidissimâ in vase figulino vitreato vel lebete æneo intus stanno obducto, ho ę unius spatio sensim ac sensim ebullire sinunt & remoto ab igne lebete frigidiori loco exponunt, super crescentem glaciei instar cuticulam ligulâ collectam exiccant: Coitionem hanc tam diu repetunt, quam diu cuticulam supereminere vident, quæ per se exiccanda atque ad usum reservanda, sicq; præparatum tartarum dicitur cremor tartari. Alii decoctum tartari ferventissimum in vas figulinum purissimum, cuius in medio bacilli in forma crucis sint firmati, effundunt, aëriq; frigido exponunt, donec pars tartari crystallorum instar bacillis immissis adhærescat, quos ab ipsis separant & crystallos tartari nominant: Qui verò crystallos hosce magnos satis ac candidos (processus enim sunt varii ac multiplices) præpar[illegible], in summum se invenisse arcanum existimat.

Videatur licet ratione formæ externæ inter hæc duo aliqua esse differentia, neutrum tamen præ altero ratione naturæ ac efficaciæ aliquam habet prærogativam, sed ratione essentiæ unum sunt & idem, nihilq; aliud, quam purificatum & à crassa sua terrestreitate liberatum tartarum, non verò talia corpora, ut chymicorum quidam falsò sunt opinati, quæ diversæ essent à tartaro productæ substantiæ, cum tamen pura tartari substantia totaliter in hanc formâ redigi possit. Cùm verò processus huiusmodi sint nimis prolixi ac tędiosi valde, eosdem relinquendo, scopum rei propositum ad ipsam scilicet purificationem me converto eandemque principaliter observo, sequorque alium non solum multò faciliorem, sed meliorem etiam processum, qui talis.

Purificatio tartari.

Tartari optimi, candidissimi rhenani vel alterius etiam sumitur q. placet, reducit urq; in subtilissimum cribro trajiciendum pulverem huic aquæ calidæ bona affunditur quantitas, agitatur spatulâ ligneâ & donec in totum refrixerit (ne de aciditate quid pereat) in aëre relinquitur frigido. Dehinc glutinosa materia, quæ sub illa natat, simul effunditur. Lotio hæc ter, quater vel pluries repetenda, donec tartarum arenæ instar purum ac subtile appareat. Quâ lotione præmissâ tartarum in mundam projicitur diotam, affunditur aqua ferventissima, agitaturque ut supra optimè spatulâ ligneâ,

ligneâ ficq; pars tartari in illa liquefcat ac diffolvetur, acidumque aqua acquiret faporem; Hoc peractoad manus fint duæ, tres vel plures, pro percolandæ materiæ quantitate, manicæ Hippocratis, quæ fupra vafis figulinis optime vitreatis collocandæ, per quas fermentiffima aciditate tartari imprægnata aqua ex tempore trajicienda, & fi fortè a principio illa fub citrina tranfeat, ex vafe fubitò effundenda ac rurfus percolanda, donec per manicam five colatorium mucilagine tartari obftructum pura ac cryftalli inftar pellucida perfluat, quæ colatura ad finem ufque ut nihil amplius aquæ fuperfit, continuanda. Repleto etiam uno vafe frigidoque expofito aëri, aliud in locum fubftituatur, & fi aqua hæc acidiufcula à tartaro per inclinationem fequeftrata, tota fuerit trajecta, alia, refiduo tartaro (quæ actu calens in promptu fit) iterum affundatur, agitetur, & fi paululum quieta fteterit, per manicam Hippocratis ad reliquam percoletur, hicque proceffus tantifper reiterandus, donec omne tartarum in dicta ab aqua calida fit diffolutum confumptum & colo trajectum, nihilq; nifi arena omni carens aciditate ac prorfus irrefolubilis reftitet, quod exinde etiam nomino tartarum arenofum: Hoc proceffu habebis tartarum acidum, verum & ut decet purum per manicam Hippocratis colatum.

In hac præparatione autem duo veniunt obfervanda. 1. Ut folutio fiat aquâ ferventiffimâ, & quidem, quantum poffibile, celerrimè percoletur. 2. Si colatoria, ut liquor non confertim fed guttatim tantum tranfeat, fint nimium obftructa, illa fervente aquâ in peculiari aliqua dieta a tartaro ac mucilagine funt liberanda ac mundificanda, priftinoq; labori, quam diu iifdem indiguerimus, accommodanda. Si itaq; percolata aqua tartaro imprægnata verè refrixerit, candidiffimus cremor non folum fupernatabit, verum etiam bona fplendefcentis materiæ pars congelatæ inftar nivis in fundo refidere videbitur: De hac prædictus cremor, ubi feorfim eundem colligere cuipiam placeat, primum feparatur. Sin minus fpatulâ leviter remotus cremor cum materia in fundo refidente colligitur, dein aquâ purâ ab iifdem fegregata, materia albicans colatorio lineo, ut refidua aqua guttatim tranfeat, inditur, vel manibus expreffa, fuper puro ac fubtili linteo vel papyro rariffimè difperfa folis vel fornacis calore exficcatur. Hoc proceffu ritè obfervato, candidiffimum ac optimè depuratum, iifdem etiam prorfus, quibus alia maximum laborem requirentia tartara, virtutibus ac qualitatibus præditum habebis tartarum, cuius plus quadraginta dierum fpatio poteris præparare. Imò, quod majus eft, fi tartaro hoc purificato fub forma cremoris vel oblongiufculorum cryftallinorum lapillorum delecteris, breviffimis horis in hanc, quæ juvat, formam tranfmutari idem ac redigi poteft, hocque commodius, quàm tartarum crudum. Cùm verò formulæ hæ parum ad rhombum faciant, ac ipfum etiam tartarum cryftallifatio, nifi prius fubtiliffimè fuerit contritum ac pulverifatum, difficilimè in aquis, decoctis aut infufionibus poffit diffolvi, ideoque vanam hanc curiofitatem relinquens, prædictum purificatum tartarum fuper porphyrite vel in mora-

[illegible] ac candidissimum [illegible] instar [illegible] evadat, [illegible] quod ad usum [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] omnibus [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible] pulverisatione indigeat.

Quid [illegible] tartari?

PR[illegible] hoc [illegible] nomen impo-no [illegible] præparati, vel tartarum id voco depuratum, quia qualitatibus suis ac [illegible] ipsis perfectis cru-do [illegible] respondet, nec aliud est hic di-scrimen, quam [illegible] loqui licet [illegible], præpa-ratio sive purificatio. Omne namque saccharum sive purum sit sive impurum, primum [illegible] sacchari nomen retinet, cogno-mentumq; solum refinitum à non refini-to distinguit saccharo.

[illegible] observandum, quod si fortè tartarum [illegible] percolatū in fundo residens præter spem ac voluntatem non satis esset candidum, pro secundo illud aquâ prius ferventissi-ma dissolutum, summo studio esse perco-landum, tunc habebitur purissimum ac candidissimum, hocq; purificatio brevio-ri quam prior [illegible] tempore vel [illegible] [illegible] subtili aliquo [illegible] simul [illegible], [illegible] colore, quæ semper, [illegible] [illegible], hisc vitiosa oc-curre[illegible] crudo pulverisato, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vel [illegible] [illegible] [illegible]

probe agitatur ac [illegible] servatur, postea nigram [illegible] cū impuritatibus decantatur, [illegible] fri-gidâ aliquoties eluitur, ac, [illegible] proceditur. Hocq; modo tartarum can-didissimum ab omnibus impuritatibus [illegible] liberum & immune.

CAP. VII.

De tartari rubri, aliorumque puri-ficatione.

CUm non quælibet tellus ferat quodli-bet, [illegible] locorum [illegible] cum rhenano qualitatis reperiantur tartara, ideoq; quo iisdem succurri possit artifi-cio, sciendum.

De tartaro itaq; rubro præcipuè ve-rò illo, quod ex Italia ad nos [illegible] à verè rubro vel potius rubido vino segre-gatur, vilioris que est pretij ac tinctoribus maximè usitatum, scias, hoc [illegible] [illegible] [illegible]. Cum verò [illegible] rubella [illegible] terrestria, non [illegible] fortassis tam citò à fecib' [illegible] ut rhenana, ideoq; in hujusmodi [illegible] plu-rimum mucilaginis ac [illegible], pu-rum verò, ut in rhenanis, [illegible]. Nihilominus tamen hoc ipsum [illegible], virtutibus ac qualitatibus rhenano ne la-tum quidem unguem cedit.

Depuratio ejus, eo modo, quo in pe-riori capite [illegible], [illegible] obser[illegible] [illegible] aquæ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] ac [illegible] [illegible], quoad [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], à quo [illegible] [illegible], [illegible] tile, ac [illegible] tartari [illegible]

[illegible] possit. Si vero præter hoc ab [illegible] impurorum tartarorum generibus puri quippiam ad usum etiã hominum conducibile speramus, illa prius, ut dictũ, ad obtinendum scopum, lixivio sunt solvenda. Hicq; optimi ac certissimi modi sunt ac processus, quibus celerrime omnis generis tartara purificari [illegible] ac refinari possunt.

CAP. VIII.

De qualitatibus ac utilitatibus acidi tartari.

TArtari purificati qualitates conveniunt in genere cum crudi, quarum supra mentionem fecimus, qualitatibus, solaq; illud ab hoc puritate differt, majoriq; subtilitate ac in operando fortitudine tutiorque ejus, si præsertim crudũ exquisitè pulchrum [illegible], solet [illegible] usus, experientiaq; sum [illegible] doctus tartarum utrumq; tã album quam rubrum, modò eadem, ut dictum, ritè sint purificata æqualium esse virtutum ęqualiumve operationum, nec, quod a rubro provenit, magis astringere, quã quod ab albo, hocque in formam [illegible] E. illis dictum volo, qui de hoc ipso plurimum dubitant.

Virtutes vero ac utilitates hujus medicaminis, omnibus [illegible] notissimæ, [illegible] inservit, contra omnes obstructiones hepatis, lienis, mesenterii, renum [illegible] partium, stimu[illegible] simplicibus leniter purgantibus [illegible], rhabarbaro, mechoacannæ, [illegible], ut supra de effectus purgantiũ [illegible] additur, & quod [illegible] [illegible] meretur [illegible] [illegible] temperata, [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] corporum [illegible] circumstantiarum exigentia, [illegible] in aquis destillatis, brodiis [illegible] decoctis, infusionibus [illegible] dissolutũ. M[illegible] dici potest [illegible] pulveribus, [illegible] possunt [illegible], quorum [illegible] apponimus,

Confectio diatartari [illegible]

℞. Sacchari [illegible] ℥viij
Acidi tartari præparati [illegible]
Elæosacch. de cort [illegible]
Aq. rosarum q. s. F. [illegible]
hunc [illegible]

Saccharum [illegible] pulver[illegible] cum [illegible] extracta [illegible] tartaro [illegible] ro P. L. A. [illegible] per [illegible] in pura [illegible] siccandi: Hoc modo sapor [illegible] limo[illegible] fortior [illegible], quàm si elæosaccharum [illegible] calcinato admiscetur [illegible] [illegible] confectionem, quod [illegible] processus [illegible]. Melior enim [illegible] lior olei limonum pars calore [illegible] igne [illegible] absumitur.

Elæosaccharum de [illegible] limonum nihil aliud est, quam [illegible] pulverisatum saccharum [illegible] [illegible] ad usum reservatum. [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] gustu [illegible]. In febribus [illegible] & malignis [illegible] cum [illegible] restinguunt, cordi [illegible] [illegible] malignita-ti ac putredini resistunt, [illegible] compescunt, appetitum excitant, [illegible] utilitates, quarum [illegible] de [illegible] tartari mentionem feci, oculisq; demonstravi.

De [illegible] quotidie, donec totum sit consumptum in ore teneatur, idq; toties, quoties, in febribus præsertim acutis ac malignis necessitas [illegible] exposcatur. In morbis autem [illegible] principalia & [illegible] ad expulsionem tenaces humores [illegible] manè jejuno stomacho eorundem deglutiat ℨj vel ℨij superbibendo brodium gallinæ recens vel carnis arietinæ, inprimis quando [illegible] per [illegible] os est [illegible] humores.

Acidum tartari chalybeatum.

℞. Acidi tartari præparati ℥iiij
Magisterii chalybis vitriol. ℥ij.

Magisterium in ℥ij aq. fumariæ dissolvendum ac in mortario vitreo cum acido tartari [illegible] forma massæ incorporandum, ac ut [illegible] incorporationem fuerat acidum tartari [illegible] fandum, additoq; pro aromatisatione cinamomi oleo, totus absolvitur [illegible].

[illegible] Dosin & Usum cum cautelis vide [illegible] in spagyrico autoris thesauro, [illegible] prolixè invenies tradita [illegible].

Quid sit [illegible] chalybis vitriolatum?

Magisterium hoc chalybis vitriolatum est coloris [illegible] fimito sive optim[illegible] [illegible] persolutionem a[illegible] [illegible] artis spagyrica præ[illegible] medicamentum, quod præter fort[illegible] singularem etiam quandam in se habet dulcedinem.

[illegible]erium Tartaro-violatum.

℞. Mo[illegible] lucidæ optimæ grosso modo pulverisat[illegible] ℔ [illegible] dissolve in ℔ iij infusi violati de [illegible], in [illegible] mea vegetabilium [illegible] docui, & per pannum laneum [illegible] fictilem [illegible] vitreatam [illegible], quod [illegible] Hæc materia [illegible] B. [illegible] ad consistentiā picis navalis, dein additā præparati acidi tartari ℔ß, [illegible] ligneo tam diu agita, donec materia [illegible] refrixerit, adde ℨj [illegible] sacchari cinamomi recentis, servaq, ad usum.

Vires.

Hæ pilulæ omnibus iis aff[illegible] conducibiles, quibus aloës [illegible] vel balsamus aloes fertur utilis. Ratione [illegible] tartari, proincidendis tenacibus, [illegible] crassis humoribus, iisq; edic[illegible] ris ac penetrativæ magis sunt qualitati[illegible] blandissimeq; suam operationem per[illegible]ciunt.

Dosis & Usus.

Hæc massa datur a ℈[illegible] ad ℨj [illegible] dum proportionatam humorum purgandorum quantitatem & [illegible], ac ut aliis pilulis [illegible] utimur.

Diatartarum purgans.

℞ Fol. sen. mundat. ℥ j
Rhabarb. selectiss. ℥ j
Aq. fumariæ ℥ xx

Refundantur in vase vitreo benè clauso in Balneo Mariæ modicè calente per horas vj. coletur postea, & addantur

Sacchari refinit. ℥ v
Pulpæ cassiæ recent. extr. ℥ iij
Essent. prunorum Damasc. ℥ ij
Rad. polypod. q. recent. ℥ vj
Violar. cœrul.
Rosar. rubr. ana ℥ ß
Glycyrrhizæ ℨ ij
Acidi tartari præpar. ℥ ij
Elæosacchar. anisi ℨ j f. L.A. Elect.

Vires.

Electuarium hoc pro educendis noxiis humoribus, tartareisq; & tenacibus è ventriculo, hepate, liene vicinarumque partium eliminandis materiebus certissimum ac blandissimum est medicamen.

Dosis.

Datur ab ℥ ß ad ℨ vj & ℥ j in appropriatis liquoribus pro arbitrio Medici dissolutum. In casu etiam [illegible] ubi fortiora purgantia [illegible] requiruntur, electuarium [illegible] essentiâ turp[illegible] vel aliis electivè purgantibus specificè humoribus evacuandis accommodatis, pro lubitu medici [illegible] potest.

Pulvis phlegmagogus.

℞ Acidi tartari præparati
Hermodactyl. mundat. ana ℥ j
Turpeti albi [illegible] ℨ vj
[illegible] ℨ j
Elæosacch. Caryophyll. [illegible]
F. pulvis l. a.

Vires.

Pulvis hic omnis generis phlegmata ac serositates expurgat, imprimis [illegible] usus est contra apoplexiam, epilepsiam, catarrhos, dolores [illegible] ut chiragram, Ischiadem, [illegible] Podagram, morbum gallicum aliosq; affectus, qui catholicis indigent purgantibus, pulvisq; hic absque omni [illegible] torminibus [illegible] blandissime [illegible]

Dosis & usus.

Fortioribus commun[illegible] ℨ j, debilioribus facilimæq; [illegible] bus verò minus. Offertur tempore matutino cum brod[illegible] hordei vel [illegible] [illegible] temperamenti [illegible] phlegmaticæ constitutionis, cum potiuncula [illegible] Quibus vero ob peculiarem quandam viscerum intemperiem calidam [illegible] & [illegible] vel [illegible] hepatis calorem, hoc & [illegible] purgantia [illegible] & [illegible] in forma pulveris [illegible] in ipsis [illegible] ii, præter hunc pulverē ℨ j ad ℨ ij [illegible] vel mannæ [illegible] br. in brodio carnis [illegible] lutæ aut ipse pulvis cons. ros. [illegible] mixtus deglutiendus exhibeatur. [illegible] modi enim humectans [illegible] constitutionibus [illegible] camenti huius [illegible]

Pulvis Hydragogus.

℞ Acidi tartari præpar. ℨ ij
Gutta gummi [illegible] ℥ j
Mallid[illegible]
Spicæ Indic. ana ℈ ß
[illegible]

Vires.

[illegible] fecunda cum euphoria [illegible], [illegible] ulcerum [illegible] fecundi [illegible] primario autem [illegible] hydropicis [illegible] tumoribus [illegible] partium [illegible] aliisque [illegible] prodire [illegible].

Dosis. Datur hujus pulveris [illegible] in appropriatis vehiculis, vel in forma Electuarii, potionis aut [illegible] cuilibet bene-placito, [illegible] tamen observata cautela, ut accommodate tempore, praeparata [illegible] ad [illegible], id fiat.

De praeparatione [illegible] egi in anatomia mea [illegible] vegetabilium.

Passulae purgantes cum tartaro.

℞. Fol. sen. orient. mundat. ℥ij
Aq. [illegible] ℔j. ℥iv.
[illegible] vitreo bene clauso [illegible] adde
Passular. corinth. mundat. & lotar. ℥iiij
Sacchari albi ℥ij
Acidi tartari ʒvj

Passulae in expresso succo ad turgescentiam [illegible] coquantur, exemptae dein in [illegible] reponantur, restitans verò liquor cum saccharo ad syrupi consistentiam coquatur, superque passulis [illegible] [illegible] affusione, acidum tartari [illegible] instar farinae tritum admisceatur, [illegible] etiam 15. guttulis [illegible] [illegible] vitro conservis [illegible] destinato [illegible] asservatur.

Vires.

Passulae [illegible] co- [illegible] [illegible] circumjacentibusque [illegible] [illegible] bus ubique [illegible], internas etiam hepatis, [illegible] partium obstructiones reserant, [illegible] ureteres purificant, [illegible] propter effectus, quos in [illegible] praestant, eorundem est usus. [illegible] excellentes sunt medicinae, quibus [illegible] est alvus, unde evaporationes [illegible], capitis dolores aliaque innumera [illegible] saepius [illegible] solent symptomata. Maxime etiam [illegible] sunt pro [illegible] ac [illegible] aegrotorum alvo [illegible], [illegible].

Dosis & usus.

Dosis harum passularum est cochleare unum, plus minus [illegible] pro ratione [illegible], paulo ante [illegible]. Hoc [illegible] tempore [illegible] [illegible], ac [illegible] ventosas [illegible] [illegible] materias expellunt, [illegible] aegroti, praesertim verò hypochondriaci gravissima [illegible] sarcina se liberatos sentiunt.

Pulvis Diatartari stomachalis.

℞. Acidi tartari praeparati ℥j
[illegible] aromat.
Rad. [illegible] ℥j
[illegible] ʒß

Radices [illegible] ab omni impuritate [illegible], [illegible] studio exsiccatae, subtilissime pulverisatae ac per cribrum trajectae requiruntur. Ac tunc omnia secundum [illegible]

[illegible]ſcentur, leviter in mortario vitreo agitantur & in vitro optimè prius coopertoad uſum ſervantur.

Vires.

Compoſitio hæc, licet propter ingredientium paucitatem primo intuitu vilis admodum & nullius videatur momenti, ſcopo tamen, cujus gratia eſt inventa, tam æque eſt conveniens ac ſalutaris, quã aliud quodpiam multis conſtans ingredientibus medicamentum ſtomachicum, lenta enim, tenacia, viſcoſa frigidaque in pectore, ventriculo aliiſq; locis hærentia phlegmata incidit, reſolvit, obſtructaque exinde membra reſerat, refrigeratum ventriculum calefacit ejuſdemq; ut & laterum ventoſitates abſumit, proſtratumque [illegible] appetitum revocat, ventriculique coctionem adjuvat ac promovet, inque curandis aliis morbis [illegible] inveteratis, ut cuilibet prudenti Medico [illegible] perſpectum, ſummè utilis ejuſdem eſt uſus.

Doſis & uſus.

Pulveris hujus tempore [illegible] exhibetur ℈j. vel ad [illegible] [illegible], brodio carnium [illegible] [illegible] & pro cujus [illegible] poteſt [illegible], [illegible] eo, qui ſubſequitur modo, [illegible] poſſunt [illegible].

℞. Pulv. Diatartari præſcripti ℥vj
Sacchari [illegible] ℥iiij
Aq. roſ. [illegible] q. ſ. f. l. a. confectio in morſulis, quæ etiam fieri poſſunt cum [illegible] [illegible] [illegible]. Horum [illegible]

[illegible] eorundem uſui [illegible], quibus hunc ipſum neceſſitas expoſtulaverit, eodem etiam in forma [illegible] Electuarii utiſruique licitum; ut:

Electuarium Diatartari ſtomachale.

℞. Pulpæ cydon. cond.
Myrobolan. cond.
Conſ. [illegible] rub. ana ℥j
Cort. [illegible] cond.
Zinzib. Chinens. cond. ana ℥j

Contundantur in mortario lapideo, trajiciantur per ſetaceum, deinde cũ ſacchari fini ℥iiij. & Aq. roſ. q. ſ. coquantur ad conſiſtentiam Electuarii, addẽ

Pulv. Diatartari ſtomach. ℥vij
Elæoſacch. citr. ℈j M.

Vires.

Electuarium hoc [illegible] eſt pro ventriculo, [illegible] vere cob[illegible] ſcopum, [illegible]

Doſis & uſus.

Omni mane nucis moſchatæ quantitate jejuno ſtomacho unicâ vice aſſumitur.

Plurimis aliis etiam modis tartar [illegible] in uſum poteſt venire medicum, b[illegible] tus vero ſtudio hæc ſufficiant.

CAP. IX.

De ſeparandis per ignem [illegible] ſubſtantiis & cujuslibet [illegible] utilitate.

TRiplices præcipuè de [illegible] per ignem ſubſtantiæ, 1 Acidum phlegma, quod [illegible] 2. Oleum. 3. Sal, [illegible] modo.

[illegible]

[illegible] tartaro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tartari [illegible] (hoc est, [illegible] tartari nondum quidem [illegible] [illegible], nihilominus tamen probe depuratum ac candidissimum, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ignem per gradus lente [illegible], ita [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] [illegible] [illegible], primo itaque ignis [illegible] [illegible] [illegible], ut tartarum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] eidem phlegma, deinde augetur ignis, usque dum nebula prodeat sicca, hocque in gradu tam diu persistitur, donec nulla amplius humiditas exeat, [illegible] [illegible] [illegible] gradibus, admisto [illegible] [illegible] in collo [illegible] quam in ipso etiam receptaculo densa magis apparebit nebula, hic tandem labor tam diu est continuandus, donec tam oleum quam nebula extillare cessent. Quibus peractis, instrumentisque refrigeratis oleum ab aqueo liquore beneficio chartæ & filtrationis separatum chartæ adhærescet. Utraque hæc substantia valde est turbida gravissimique odoris, illiusque ratione seorsim [illegible] [illegible].

[illegible] itaque liquor, illud ipsum est, [illegible] chymici spiritum tartari nominant, & [illegible] quidem judicio non alia de causa, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] volitante nebula com[illegible], [illegible] [illegible] ab ipsa aquo[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] aliqua in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] denique ac fuliginis hujus nebulæ causa, dependet, unde etiam absque dubio aqueæ substantiæ [illegible] [illegible] penetrans provenit qualitas. Quod enim omnibus expertis chymicis est notissimum, omnium substantiarum sulphurearum fuligo [illegible] quandam ac [illegible] sibi semper habet associatam qualitatem. [illegible] [illegible] [illegible], hunc nihilominus liquorem præmemorato nomine [illegible] [illegible].

Rectificatio spiritus tartari.

Rectificatio spiritus tartari, qui ab impuritate ac [illegible] odore liberatur, licet fit multiplex, [illegible] tamen modus est, ut ex Balneo Mariæ tertia vel quarta vice vasa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] semper [illegible] [illegible] [illegible], spiritus destillatur, [illegible] aliquot olei forte supernatantes [illegible] [illegible] [illegible] rentur. Hac ratione spiritus redditur satis clarus ad usum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Ratificatio olei tartari.

Cum nigrum chartæ, ut dictum, [illegible] [illegible] adhærens oleum [illegible] [illegible] in medicina habeat usus, idemque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] huic magna aquæ fontanæ quantitas & per Balneum Mariæ destillatur, primo prodibit [illegible] [illegible], postea [illegible] [illegible], [illegible] vero [illegible] [illegible] quædam aqueæ [illegible] [illegible] [illegible] pit. Hoc oleum ab aqua separatum [illegible]

[illegible]

instrumentum, ut supra etiam [illegible], probè elutis, additâ aquâ aliquâ fragrante, illâ imprimis, quæ post olei ligni rhodij destillationem relinquitur, tanquam huic negotio maximè utili, tertiâ vel quartâ destillatione rectificetur. Quantum enim nobis cognitum vel olei hujus vel spiritus, [illegible] gravis eorundem per destillationem acquisitus odor totus perire, impossibilis prorsus esset alia rectificatio. In residuo capite mortuo [illegible] tans sal tartari ita est extrahendum. Calcinatur caput mortuum in fornace figulina ad colorem cinericium & ter vel quater aquâ fontanâ elixivitur, hocque lixivium [illegible] clare decantatum in Balneo Mariæ [illegible] humiliori cucurbita vel phiala [illegible], sal tartari [illegible] in vitra [illegible] asservandum.

Vires & usus spiritus tartari simplicis.

Prædictus tartari spiritus habet in se egregias qualitates, salinas, incidit quibus, penetrat, attenuat, aperit, [illegible], dissolvit, discutit & purificat, [illegible] par habet. Permeat [illegible] universum corpus, [illegible] internorum [illegible] obstructiones [illegible] corporis habitum [illegible] ac [illegible] per sudorem & [illegible]. Ideoque pro [illegible], paralysi, [illegible], scorbuto, lue venerea, [illegible], scabie, [illegible] [illegible] ac [illegible] & [illegible]

[illegible] purgantia [illegible] medendi in curandis [illegible] requirit tam interna quam externa [illegible], est ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ante præparari possunt, [illegible] reliquis, omnibus prævalet.

Dosis.

Propinatur in aquis destillatis [illegible] præparata vel brodio [illegible], [illegible] cordialis aut infusis pro judicio Medici à ℈j ad ʒj. plus minus, pro ratione [illegible] ium, reiteraturque toties, quoties [illegible] dem usum repetere [illegible].

Spiritus tartari compositus sive [illegible] ricalis.

℞ Spir. tart. simplicis,
Aq. vitæ juniperinæ ana ℔j ß
Theriaco Andromach. opt. ℥iiij.
Camphoræ [illegible] ʒß
Ol. dest. [illegible],
[illegible] [illegible],
rad. [illegible] ana ʒß

Camphora primum [illegible] riaca in mortario optimè [illegible] cucurbita satis ampla, ac [illegible] probè clausa, superfusis [illegible] mo igni calore per [illegible] tur. Dein liquor [illegible] in fundo [illegible] in Balneo Mariæ destilletur: Spiritui vero [illegible] ficetur ʒß. spiritus [illegible] que ʒi. croci [illegible] & [illegible] ad [illegible] sum reservatur.

In hac destillatione [illegible] [illegible]

si fortè pingue quippiam instar olei supernataverit, à liquore illud non esse separandum, sed relinquendum ac usus tempore cum ipso liquore vitrum circumagitandum.

Per aquam vitæ juniperinam rectificatam nihil aliud hîc subintelligo, quàm è recentibus baccis juniperinis cū malta hordeacea prius l.a. fermentatis & de hinc destillatis elicitum spiritum eundemque, ut deposità humiditate remaneat spiritus ardens, optimè rectificatum.

Per spiritum autem nitri correctum volo fortissimum ac ardentissimum illum spiritum, quem plurimi sapientissimi etiam artifices politicis ducti rationibus, alii verò rudi inscitâ ac cæcâ ratione seducti reiiciunt ac improbant, illeque ex liquefacto nitro cum bolo armena impastato destillatur & deinde per Balneū Mariæ igne lento cum eadem spiritus vini cretici vel hispanici puri secundâ vice destillati ac rectificati quantitate permiscetur.

Vires.

Spiritus hic procurandis febribus pestilentialibus, malignis ac contagiosis, conveniente tempore ac occasione talia alexiteria requirentibus diaphoretica excellentissimè est utile alexiterium. Totum namque corpus humanum penetrat, malignitatemque à corde semotam potentissimè per commoda emunctoria expellit, eamque multò efficacius, quàm alia huius generis solent alexipharmaca.

Dosis.

Exhibetur robustissimis acutissimisq; in morbis cum aquis cardui benedicti rutæ caprariæ, scorzoneræ vel aliis liquoribus appropriatis à ℈j. ad ʒj. Ejusq; usus, quoad morbi malignitas fuerit devicta, bis vel ter reiterandus.

De viribus ac usu olei tartari rectificati.

Sunt nonnulli, qui huius olei guttas aliquot exhibitas ad dolores colicos, strãguriam, dysuriam, aliaque è flatibus orta symptomata, ut etiam uteri strangulatū maximè dicant utile. Eo hactenus nunquam sum usus, nec aliis id utendū præscripsi, attamen, quia aliâs oleum succini ut & alia ex gummatibus elicita balsama, quæ non minus, quàm hoc calidæ nimiū ac penetrantis qualitatis sunt participia, gravissimoque ac maximè ingrato nares feriunt odore, suīno judicio ritè exhibita nihil nocent, similiter etiā oleum hoc tartari, quod tamen ex nullo deleterio subjecto destillatum fuit, tutò probari posse, existimo.

Oleum hoc tartari quia cutis poros efficacissimè aperiendo sudores promovet, eius itaque usus maximè est commodus externè, si scilicet unguentis ad scabiē aut luem veneream admisceatur. Nō minori etiam cum fructu adjungitur emplastris duros callososque tumores dissolventibus. Ex eodem etiam ipso egregium paratur unguentum contra chiragram ac podagram tumorosam, si scilicet nodosi tumores à materia pituitosa coagulata frigida articulis impacti hæreant, recipit verò

Ol. tartari rectificati

Gum. elemi per vesicam destillati

albicantem, liquorem qui sub digitis pinguedinis instar levis apparebit, dissolvetur, hancque ob causam à plurimis Oleum tartari nominatur, licet per & in se ipso oleum reverâ non sit, vel ut alia olea, flammam concipiat, nihil enim est aliud, quàm sal tartari humiditate aeris in cella impraegnatum ac in liquorem dissolutum. Crebrior ejus usus est externus quàm internus, in absumendis scilicet spongiosis carnis aliisque in ulceribus inveteratis excrescentiis sive hypersarcosibus, eademque mundificandis ac firmandis. Summè etiam est utile admixtum epithematibus vel emplastris tam in forma liquida quàm solida tumoribus aquosis adhibitis, hoc siquidem sal validissimè siccat, dissolvit ac discutit. Cuti exoptabilem conciliat nitorem eandemque levigat ac purificat, quamobrem sexui muliebri, in extirpanda praecipue faciei, colli ac manuum impetigine maximo est in usu, maximo etiam cum fructu permiscetur aquis ac unguentis ac scabiem à crasso phlegmate ortam. Vbi verò salsi, serosi ac subtiles, ut in ulceribus diu manantibus ac serpentibus videre licet, humores dominantur, in illis omnimodè est ab hoc abstinendum, quia eosdē reddit acriores ac hujusmodi in ulcerib⁹ calorem maximè detrimentosum adauget, doloremque subministrat acerbiorem. Plus etiam damni quàm utilitatis ejusdē ferre usus potest, dum mulierum constitutionis plethoricae tenerrimaeque cutis facies faciunt excandescere, rubras excitant pustulas. Pro universali itaque praeparativo uti eo non possumus.

Maximus aliâs hujus liquoris, ut & ipsius salis, antequam in forma liquoris fuerit dissolutum, in multis operationib⁹ chymicis, praesertim verò, ubi aliqua metalla, cū suis corrosivis prius dissoluta, veniunt praecipitanda, ut comodius dehinc, quando sub forma pulveris fundū petierint, à liquore separari possint, ut in auro & chalybe praesertim videre licet, usus est. Hoc etiam sale quidam corallia & perlas destillato aceto prius dissolutas, p̄cipitare solent. Sal enim tartari sive siccū sive dissolutum perlis & coralliis additum, illa candidissimi instar pulveris ad fundum praecipitare facit, quem multâ aquâ posteâ edulcoratum ratione suae subtilitatis magni faciunt. Quando verò, meâ quidem opinione, haec ita consequendae inprimis subtilitatis gratia peraguntur, existimo ego melius fore, si corallia & perlae, aquâ aliquâ destillatâ super lapide porphyrio (ut pharmacopoeae hactenus sunt soliti) optimè trita in ejusmodi subtilis pulveris formam redigerentur, quàm si pro subtilisandis his ipsis aceto destillato & sale tartari uteremur, de quibus in coralliis & perlis semper aliquid haerere solet, ut ita mutato illorum naturali temperamento conformem cum nudè tritis operationem edere haud possint, quod in aphorismis meis chymiatricis sedulò monui. Quod si magisteria haec pro acquisitarum in solutione & praecipitatione qualitatum ratione aliis scopis quispiam destinaverit, liberum id esto medico, qui iisdem pro discretione ac judicio uti scit ac didicit. Tandem denique sal tartari ingreditur etiam mixturam vasorum vitreorum crystallinorum, eodemque utuntur tinctores

aliique artifices mechanici, de quibus hic ulterior dicendi locus non est.

TARTAROLOGIÆ

SECTIO II.

CAP. I.

Quomodo ex quolibet vino, vinique aceto, sit extrahendum acidum tartarum.

CVm hactenus de tartaro externo quod vinum in sua defœcatione deponit doliisq; adhæreſcit prolixè ſatis egerim. Nunc, quâ ratione è vino, aceto, aliiſque vegetabilium ſuccis peculiaria ſua eſſentialiter latentia tartara extrahi poſſint ac ſeparari, aliquot exemplis docebo. Vt itaque à vino cui meritò inter hæc primus debetur locus, exordiar, eius tartarum extrahitur ſubſequente modo. ℞. Duas aut plures cujuſcunque etiam id. conditionis, ſive clarum ſit & pellucidum, ſive vetuſtum aut tantum, quantum poſſibilis, depoſuerit tartari copiam, vini menſuras illas in cucurbita vitrea cum alembico optimè clauſo pone in Balneo. Mariæ deſtillandas, cucurbita fac in principio ut lentiſſimo calore ſenſim incaleſcat, oblõgiuſculi & humidi radij tunc in alembico & recipiente ſudoris è corpore manantis inſtar apparebunt, quibus apparentibus ſubitò incipiet deſtillare ac prodire ardẽs vini ſubſtantia. Hic ignis gradus tamdiu eſt continuandus, donec in totum prædicti radij evanuerint, illudque, quod deſtillatione fuit elicitum, igne candelæ tentatum non amplius ardeat, ſed aqueum vaporem ipſam candelam interdum etiam extinguentem, de ſe emittat. Separato itaque vinij ſpiritu, ſi ſubtilis nimium exoptetur, ut ſuperflua humiditas abſumatur, ſecundò vel tertiò rectificari poteſt. Remanens verò, poſt deſtillatum ſpiritum, vinum, corpus eſt ſine anima, in quo virium ac ſubtilium qualitatum parum cernitur reliquum. Itaque, niſi fortè ad alios quoſdam uſus reſiduam humiditatem quiſpiam deſtillare velit, remoto alembico, gradus ignis ad ebullitionem balnei augeatur, quò remanens liquor ad remanentiam quartæ menſuræ partis, evaporet, refrigerato verò balneo & cucurbitâ inde exemptâ, in ejuſdem fundo tartarum vini ob longiuſculorum cryſtallorum inſtar concretum reperietur, qui lapilli ſive cryſtalli ſeparandi, frigidâque aquâ abluendi, ſiccandi & ad uſum aſſervandi.

Hoc verò tartarum eadem ipſa eſt materia, quæ à plurimis chymicis ſal vini chryſtallinum fuit nominata, ac non ſolùm prolixos nimium proceſſus de eodem comparando edidêre, verùm etiam non neminem conati ſunt perſuadere, hos vini cryſtallos ſubtiliſſimo cum vini ſpiritu mixtos verum auri ſolvendi, pro præparando auro potabili eſſe menſtruum, cùm tamen experientia doceat cryſtallos hoſce in ſpiritu vini non omnimodè diſſolvi. Licet n. colore citrino à ſale hoc tingatur, hæc tinctura tamen aliunde non provenit, niſi à ſulphure vel oleo prædicti tartari, ſalina quia ſubſtantia, in qua ſolvẽtem qualitatem deliteſcere ajunt, ſpiritui vini non cõmunicatur, ſed in ipſo corpore remanet. Notiſſimum inſuper

insuper est, nec spiritum vini, nec tartarum vini, nec etiam separatum sal tartari aurum ullo modo aggredi, dissolvere aut alterare posse, nisi prius ab aliquibus mineralibus salinis spiritibus attenuatum fuerit & præparatum. Quod tamen horum trium modo enarratorum, superfusorum licet, alteratorum alioque colore tinctorum viribus ac qualitatibus non, sed spiritibus mineralibus ipsi auro incorporatis, ascribendum. Spiritus enim hi à spiritu vini, tartaro aut eiusdem sale excitati & illis ipsis coadunati, colore eadem tingunt citrino vel aureo, quam postea tincturam chymicorum aliqui aurum potabile verum, essentiam vel tincturam auri vocitare non erubescunt, cum tamen aurum semper tale maneat, eiusdem etiam tam exigua portio in hoc liquore subsistat, ut facile ab eodem separari pristinumq; in auri statum reduci possit. Hinc itaque hi & alii similis chymicorum processus veram & genuinam auri solutionem certò nobis pollicentes dulcissima apparent somnia meræque vanitatum videntur esse vanitates. Etiamsi enim horum permixtione utilia magisteria & medicamenta in medicina maximè conducibilia, quod ego non negavero, præparari possint, certissimum tamen est, aurum, quàm subtilissimè etiam attenuatum aut qualitercunque transformatum, seu per suam, quâ a natura præditum est, retinere fixitatem, quod in scriptis meis chymicis abundè demonstravi, offeraturque mihi, qualecunq; etiam sit aurum potabile vel aliquod aliud ex auro, à subtilissimus etiam ac artificibus præparatum medicamen, brevissimo tamen horarum spatio aurum rursus separabo ac in pristinam formam id reducam. Probè tamen in notandum, huiusmodi medicamentum verè & realiter auri esse particeps nec nudum aliquem ac purum liquorem, vel aliquam super auro quidem fusam nihil tamen ab eo abstrahentem substantiam, aut aliam quampiam sub auri potabilis vero nomine vendibilem materiam, cuius impostura plurima adduci possunt exempla. Quod enim aurum non est, id neq; ego nec alius quispiam in aurum verum ac reale mutare poterimus, quam etiam impossibilitatem maximo suo damno multa millia tam magnatum quàm plebeiorum sunt experta, experiuntur quotidie illam ipsam quam plurimi.

Tartarum aceti.

Ex aceto vini pulchrum elicitur etiam subsequente modo tartarum. ℞. Duas vel tres aceti vini rubri vel albi mensuras destillentur in cucurbita vitrea per Balneum Mariæ ad tertiam partem, &, destillatus liquor alicuius licet sit adhuc acrimoniæ particeps, nihilominus tamen aquea paucarum virium est aceti pars seorsim asservanda, reliquam verò (quod conficiendis ac præparandis è lapidibus ac aliis etiã mineralibus magisteriis est commodum) tamdiu destillatur, quoad grossus aliquis liquor remaneat, in quo refrigerato tartarum videre licet, hoc tartarũ similiter, ut tartarum vini separandum, eluendum ac purificandum. Hoc verò solùm volo intellectum de aceto vini, cum acetum cerevisiæ, hydromelitis aut saccchari huiusmodi tartara non deponat.

Cap. II.

De ratione ac modo extrahendi tartara acida è pampinis, palmitibus & ipsa etiam agresta.

Acidum tartarum, ratione naturalis compositionis vino affinitate est conjunctissima materia, & ita quidem, ut non solùm in maturis uvis & in ipso vino satis sufficienterq; defœcato deprehendatur, verum etiam, quàm primum suis vestiuntur palmites, pampinis palmitesque prodire incipiunt foranei, in iisdem itemque uvis maturis vires suas exerat, quod subsequentibus sum demonstraturus exemplis. ℞. Bonam quantitatem juvenculorum palmitum cum tenerrimis surculis ac pampinis, grosso modo omnibus primum concisis & in mortario lapideo contusis, succum fortiter expressum cum albumine ovi coque, deinde optimè colatum clarifica, ad remanentiã octavæ partis liquoris fac in Balneo Mariæ in cucurbita aperta exhalet, qui, si refrixerit, per biduum in cucurbita relinquendus, postea eximenda cucurbita in qua bona tartari quantitas in fundo liquoris subsidere videbitur, ambabus bis substantiis ab invicem separatis, tartarum tunc, quantum fuerit necessarium, probè elutum ac purificatum, colorem acquiret candicantem saporemque similem tartaro vini acidiusculum. Si residuo liquori (qui & ipse acidiusculi est saporis non ingratiq; odoris) s. q. addatur sacchari, satis jucundus exinde fieri potest in medicina etiam utilis syrupus.

Tartarum Agrestæ.

Hoc eodem etiam modo à purificata agresta candidissimum & splendescens acidum tartarum in sua solutione fermè priori subtilius separari potest.

Quæ qualitas ac dominium tartari in augmentatione ac maturatione uvarũ, dum jam dulcescere inceperint non deficit, sed constanter in iisdem, donec ad statum sive ἀκμὴν pervenerint, permanet, in iisdemque præter alios elementares substantias fixâ sede firmatum gaudet, hocque exemplis clarissimè demonstrari potest, dum ab expresso & clarificato dulcissimarum etiam uvarum succo, ante fermentationem eadem tartari quantitas, quæ ab agresta, segregari ac separari possit. Imò dulcissimæ omnium suavissimæq; ac quæ summum maturitatis attigêre gradum, inprimis verò, quæ ex Candia, Cypro, Hispania aliisque calidis regionibus ad nos deferuntur siccatæ sive passæ uvæ, quarum vero egregius interlenientia usus est, ab huius tartari consortio ac familiaritate nullatenus sunt liberæ, hinc præter suavissimam dulcedinem sub acido sapore gratissimè linguam feriunt, alvumq; blandissimè movent, ea etiã loca, quæ multo sunt referta viscoso ac mucilaginoso phlegmate, aliisq; scatent impuritatibus potentissimè purificant, ut in oris fauciumq; ulceribus manifestissimè videre licet, quando post earundem usum detersoloco affecto gravissimos plerumq; sentiunt, ægroti ex latente in iisdem aciditate, læsâ inprimis cuticulâ, dolores. Qui quidem effectus primariò à latitante in uvis tartaro proveniunt. Et si fortè quispiam in anatomia vegetabilium minus exercitatus hæc ipsa in dubium esset vocaturus, huius solvere dubiũ posset subsequens

quens hæc probatio: ℞. Passularum Damascenarum sive Zibebarum ℔ iij vel iiij (hæ siquidem omnium censentur a Medicis optimæ) superfunde ad supereminentiam digiti aquam tepidam quā super iisdē donec turgescere inceperint, relinque. Deinde per setaceum, ad remanentiā cuticularum sive folliculorum & acinorum ligneo cochleari easdē trajice, per cribratam materiam in s.q. aquæ dissolutam, & cum proportionata albuminis ovi quantitate s.a. coctam, cola, quā percolatā, perpulchrè clarus, in se uvarum essentiā continens prodibit liquor. Hic liquor scutella vitrea satis capaci lento calore ad remanentiam tertiæ partis exhalet, quā in loco frigido per triduū aut quatriduū optimè asservatā, in fundo scutellæ pulcherrimū acidum tartarū pro tuo arbitrio separandum ac reponendum, invenies. Residua materia fac ad consistentiam mellis evaporet, cuius dulcedine ac aureo quo tincta apparebit substantia colore summè delectaberis, eādemq; in casu necessitatis uti poteris. Quòd si superior separatio tartari non arriserit, subitò post clarificationē in principio in prædictam reduci potest cōsistentiam. Hęc est vera passularum essentia, ab aliquibus, ratione coloris ac cōservationis, quibus melli est similis, mel passularū vocata, cuius usus in medicina esse potest varius. Possunt etiam passulæ coqui, illarumq; ut quidā solent, substantia extrahi, sed quoniam coctione ex acinis uvarū ac folliculis peculiaris quędā astringens extrahitur qualitas, hunc modū relinquens approbo priorē, expertus enim hâc ratione uvarum essentiam magis fieri gratam ac dulciorem, longè etiam eiusdē cum lenientibus medicamentis mixtæ, commodiorem esse usum. Quod tamen hoc licet in tractatu de extractione essentiarum nihil agendum præsumpserim, cū id alibi fecerim) ad finē huius capituli ad demonstrandum in uvis passis latitans tartarum, & quid ex residua, segregato tartaro, materia fieri possit, explicare ac indicare placuit.

Cap. III.

De extrahendo è tamarindis & moris tartaro.

Tamarindi ex peregrinis ad nos translati terris omnibus Medicis notissimi sunt fructus, de quorum qualitatibus, utilitatibus utendiq; modo in anatomia mea essentiarum vegetabilium ut etiam in appendice de mixtionis præp. prolixe scripsi. Hi præ aliis fructibus refertissimi sunt acido tartaro, quod ita extrahendum

E. G. ℞. Tamarindorum per mixtionē prunorum acidorum aut aliorū similium nō adulteratorum ℔ ij carnosam eorundem substantiā in tribus mensuris aquæ remotis strigmentis, digitis contritam, cum duobus aut tribus ovi albuminibus s.a. clarifica, liquor in se quidē ipso satis clarus apparebit, subcitrinus in Balneo Mariæ in cucurbita vitrea ad remanētiam dimidiæ mensuræ exhalandus, qui, ubi refrixerit per biduumq; bono custoditus steterit, in fundo cucurbitæ bonam reperies tartari quantitatem. His ita peractis, restitantem in medicina etiam maximè utilem liquorem in aliud vitrum decanta, tartarumq; ad albedinem optime lava, quod in vasculo vitreo probe asservandum. Hoc tartarum acidissimo suo sapore subtilissime penetrat,

Tartarum mororum.

De moris verò expressus succus si percolatus fuerit, clarificatur, in cœteris, si processus, ut supra de tamarindis dictum fuit, idem observetur, reperietur verè acidum ac rubrum tartarum, quod pro placito multis solutionibus & filtrationibus purificari ac candefieri eo modo potest, quo in superiori sectione de purificatione rubri tartari vini diximus. Hæc via in aliis etiam fructibus observanda.

NB. Insuper hic probè notandum, in aliquibus acidis fructibus licet tartarum acidum delitescat, hoc tamen vel ratione suæ subtilitatis, vel ratione suæ cum materia viscosa mixtionis, difficilimè segregari ac separari posse; quod singulariter in succo citri observavi. Quamvis enim eundem optimè priùs depuraveram, remanebat nihilominus tamen peculiaris quidam viscosus liquor pellucidæ gelatinæ instar vel mellis depurati, saporis acidissimi, à quo nullum prorsus, quale è superioribus fructibus colligebamus, sperandum erat tartarum, sed diuturno satis tempore idem semper manebat, meq; loco tartari materiâ quâdam viscosa ac mucilaginosâ beabat. Quod necessariò hîc movendum duxi.

Cap. IV.

De separatione tartari ex acetosa & melissa.

Acetosa, quæ maximè tam in medicina quàm culina utilis est herba, pulchrum sanè nobis præbet acidum tartarum subsequente modo extrahendum.

Succi acetosæ recenter expressi sufficiens quantitas more solito albumine ovi optimè clarificatur, humiditas vero beneficio balnei vel abstrahitur, vel, si liquorem asservare velimus, ad remanentiam exiguæ substantiæ destillatur; Quâ factâ destillatione vel evaporatione, tartarum, in fundo vasis residens, ut de aliis supra monui, separatum, eluitur & in aqua fervente dissolutum nec satis clarum fiat & candidum, percolatur; Hoc tartarum etiam maximè est acidum, satis attamen gratum, subtile & valdè penetrativum.

Tartarum Melissæ.

In nobili melissa peculiaris quædam aciditas licet non sentiatur, nihilominus tamen pulcherrimo ac splendescente acido tartaro nos exhilarat, quod ex expresso succo, similiter ut acetosæ tartarum ratione præparatur. Hæc itaq; de acidis tartaris dicta sufficiant.

Horum autem ex herbis & fructibus desumptorum tartarorum virtutes ac utilitates in genere quod attinet, inter has & vini tartari ratione manifestarum qualitatum, nisi forte unum præ alio citius sit dissolubile, nullam video differentiam. Si verò de eorundem proprietatibus sit sermo in specie, existimo ego quidem, hæc ipsa à forma specifica earum rerum à quibus separantur, quippiam participare, non tamen eo gradu iisdemq; evidentibus signis, quibus essentiæ rerum (in quibus principaliter elementares in uno composito conveniunt substantiæ) possunt. Quod fundamentum quæq; differentiæ cuilibet Medico probè veniunt notandæ ac observandæ.

Coro-

Coronidis loco nonnullorum chymicorum vanitatem ac dementiã satis admirari non possum, qui acida hæc tartara salia vocant essentialia vegetabilium, cùm re ipsâ salia non sint. Cuilibet enim physico satis est sufficienterque cognitum, quodlibet sal, ne minimo quidem excepto, sive sit fontale, sive maritimum, commune, gemmæ seu minerale, indum vel ammoniacum aut nitrum, sive etiam alkali ex herba kali præparatum, aut catinum quod fit e fecibus vini adustis, ita quoq; omnis generis salia herbarum, quæ hodierni Medici salibus annumerant, aquâ frigidâ esse dissolubilia, in eaque subsistere, nullius etiam esse particeps oleositatis flammam facilè concipientis, nihilque de suo salino sapore candidove colore, quocunque etiam tentetur igne, amittere. Cùm è contra acida tartara nullâ possint dissolvi frigidâ, fervente licet aquâ etiam fuerint dissolutâ, nihilominus tamen, ubi illa refrixerit, subitaneũ committunt divortium, aquamque qualis antea fuerat, post se insipidam relinquunt. Secundò, hæc acida tartara igne probata non persistunt, sed inflammantur ac, ut alia oleosa materia, ardent, fuliginoso odore gravissimè nares feriunt & depositâ albedine, acidoque spoliata sapore, carbonis nigredinem induunt; Destillata verò aquam, oleum, sal & terram nobis præbent, de quo fusè suprà in anatomia acidi tartari vini. In his enim probationibus omnia acida tartara cum depurato vini tartaro, quod à Dogmaticis Medicis nunquam pro sale fuit judicatum, multò minus salia inter recensitum conveniunt. Ex hisce itaque apparet tartarorum hujusmodi cum salibus propriè loquendo neutiquam posse institui comparationem. De hoc tamen sua cuilibet videtur pulchra (hodierno præcipuè tempore) sive falsa sive vera ea sit, immutabilis prorsus opinio, faciliusq; Herculi extorseris clavam, quàm horum alicui semel conceptam mutaveris opinionem. Tam altas nunc in hominum, præsertim verò chymicorum mentibus, ambitio & obstinatio egêre radices, ut unam eandemque rem pro diversa alia non solùm agnoscant, verùm etiam alio nomine vendltent, quod tam ex hoc quàm aliis etiam exemplis clarissimè apparet. Quam eorundem stultitiam in diversis meis tractatulis, utpote spagyrica recensione septem planetarum terrestrium, Anatomia antimonij, Crysologia aliisque meis scriptis satis ad oculum cùm demonstraverim, huic non necessariæ repetitioni lubens hîc supersedebo.

CAP. V.

Quâ ratione è diversis vegetabilibus viscosa ac arenosa tartara sint extrahenda, quodve de iisdem ferendum judicium.

CUm in præcedentibus acidorum, splendescentium ac in fervente aqua dissolubilium tartarum extractionẽ sufficientibus declaraverim exemplis, nunc ad peculiarem aliã lutosorũm, arenosorum, insipidorum & in aqua fervente indissolubilium tartarorum speciem devenire juvat, incipiendo à tartaro carduibenedicti subsequente modo extrahendo:

I.

Tartarum lutosum carduibenedicti.

℞. Succi carduibenedicti recenter expressi mensuras tres vel quatuor, coque easdem in aheno ad ebullitionem, despuma & more solito albumine ovi optimè clarifica. Ab hoc succo si aqua, (satis bona seorsim est asservanda) ad remanentiam sextæ partis liquoris fuerit abstracta vel in Balneo Mariæ destillata, infundo subsidentem videbis cineream lutosam materiam, quæ à liquore, ut alia tartara, separata, reiteratis vicibus aquâ fontanâ eluenda, siccanda & ad usum est asservanda. Et hoc est tartarum carduibenedicti.

II.

Tartarum lutosum lupuli.

Simili etiam modo extrahitur è lupulo tartarum colorem habens terræ sigillatæ similem, ex eodemq; sufficiens elici potest quantitas.

III.

Tartarum radicis ononidis.

Ononis sive resta bovis omnibus philiatris notissima herba cunctis fermè in regionibus crescit. Variæ ac diversæ eius cùm sint species, hîc tamen illam intelligo, quæ spinosa est ac floret flore purpureo odorato, specificumq; præ aliis omnibus censetur lithontripticon. Eius radices haud exiguam in se continent lutosi tartari quantitatem subsequente processu extrahendam; ℞. Rad. ononidis mundatarum prius ac exiccatarum q. pl. concisæ in taleolas, in lebete figulino aquâ fontanâ tribus vel quatuor horis ad crassitiem decocti coloris dilutioris purpuræ instar, coquantur, hoc albumine ovi clarificatum in Balneo Mariæ ad remanentiam sextæ partis liquoris destillatur, in quo paucas intra horas album tartarum subsidebit, quod, ut alia tartara, tractandum.

IV.

Tartarum scordij.

E scordio decantatissimo illo alexipharmaco extrahitur etiam album lutosum tartarum eo modo, quo de carduobenedicto dictum.

V.

Tartarum salviæ.

Tartarum salviæ ita extrahitur. Expressus succus optimè clarificatus si ad remanentiam sextæ vel octavæ partis exhalaverit, in frigido loco per octiduum relictum bonum tartari quantitatē crassæ albicantis arenæ instar, qualem tartarum arenosum post purificationem tartari vini residuum, subsidere facit, & si probè eluatur, omnis saporis reperitur expers.

Ex his paucissimis processibus facilimè est colligere, quomodo in communi ab omnium vegetabilium, herbarum sc. foliorum, florum, fructuum, seminum, fruticum, lignorum, corticum, radicū &c. expressis succis, decoctis & infusis separari possint & segregari l. a. tartara.

De viribus autem ac utilitatibus horum lutosorum ac arenosorum tartarorum quod scribam, cum hactenus eorundem facultates nunquam sim expertus, parum habeo. Interim tamen eadem, virtutem sui simplicis, à quo fuêre segregata, æmulari,

æmulari, illaque, quæ à sudoriferis cardiacis & alexipharmacis simplicibus segregantur, terræ sigillatę, cuiuscunque etiam ea sit conditionis, nullo modo cessura firmiter existimo. Non dubito insuper, quin alii etiam prudentes chymiatri mecum sint asseveraturi, ex his tartaris lapidem præparari posse ac produci virtutibus ac operationibus lapidi bezoartico vero non imparem. Extra enim omne dubium est, lapidem bezoarticum sive orientalem sive occidentalem è ventriculo animalis Pazon exemptum, nihil aliud esse, quàm peculiaria quædam è salutarium herbarum, quibus hæc animalia vescuntur, succo & substantia elicita ac ruminatione collecta tartara, quæ naturali animalis huius calore lapidescunt, lapidesq; huius formam induunt, quod non solum ex illis historiis, quos Nicolaus Monardes, Garzias ab Horto aliique scriptores de hoc animali, lapidisq; bezoartici generatione consignatas nobis reliquêre, clarissimè elucet, verùm attestantur id etiam probationes per ignem, quando scilicet is idem subtilissimas in partes dividitur & calcinatur.

Quòd si huiusmodi tartara in crucibulo igne exponantur, principiò prodit crassus fuliginosusve fum', dein flammas concipiunt & ut acida tartara solent, ardent, attamen unum præ alio plus minusve, quæ etiam signa sunt latescentis in iisdem particulæ sulphuris vel oleosæ substantiæ cum aliquali aquea humiditate. Quod verò in cineribus remanet, ex eo tale sal, quod in aqua fit, ut alia tartara acida, vel è cineribus totius vegetabilis extracta salia dissolubile, præparari nullo modo potest, sed sapor eorundem idem est naturaliter cũ lixivii calcis, &, ubi humiditas exhalaverit, remanebit in fũdo sicca aliqua candida materia non absimilis illi, quæ à lixivio calcinatarum perlarum, matrisperlarum, corallorum, oculorum cancri, silicum, lapidis Judaici, lapidis igneis & aliorum similium in aqua prorsus indissolubilium relinquitur, cum è contra alia salia facilimè solvantur, sed fundum candidi instar pulveris omnis ferè saporis expertis petunt. Hæc itaq; de tartaro in genere dicta sufficiant.

TARTAROLOGIA

SECTIO III.

CAP. I.

De vera ac recta extractione, rectificatione & præparatione omnis generis à vegetabilibus desumptorum salium.

Salia è vegetabilibus eliciendi ac præparandi modus ac processus à multis chymicis est descriptus. Cùm verò apud pharmacopœas ac Laboratores chymicos probè depurata ac granulis similia è vegetabilibus extracta salia reperiantur rarissimè, inveniantur è contra apud eosdem ut plurimum impura abominabilisque putrefactæ urinæ instar saporis, internè nullatenus usurpanda. Cùm præterea etiam hæc materia non multum à priori recedat, ideoq; non potui intermittere, quin eum, quem observo in præparandis & ritè extrahendis salibus modum, brevissimis hâc sectione tertiâ delinearem ac repræsentarem.

Primus & principalis in hoc peragendo opere, labor est, ut herbæ ita in cineres adustione redigantur, quò ardente suâ sulphureâ ac oleosâ substantiâ omnimodè priventur. Sciendum etiam herbas & salia recenter concremata pulchrius semper ac efficacius sal habere, quàm exiccata. Si itaque felicem in tuis laboribus exoptaveris progressum, furnus mediocris magnitudinis, cuius focus ex optimè coctis ac firmissimè coadunatis sit extructus lateribus, ad manus sit necesse est. Furnus hic optimè primùm calefiat lignis fagineis vel aliis aridis, exemptisq; cineribus, repleatur viridi absynthio, arthemisia vel aliis, quorum exoptas habere salia, herbis, præfurnio verò clauso & ostiolo, quò vapores & fumi ab herbis egredi queant, aperto, brevissimo horarum spatio herbæ non solùm siccessent sed etiam flammâ conceptâ proprio motu ardere incipient. Si de hinc recluso præfurnio herbæ furcilla ferrea optimè vertendæ quantitas fuerit aliquo modo diminuta, recentes sive virides aliæ in locum ad sufficientiam substitui possunt. Universa itaque herba si dicto modo in carbones fuerit transmutata, ostiolum, præcluso parùm præfurnio, donec conceptus carbonum ignis in se ipso cantabuerit furnusque refrixerit, servetur apertum. Finito hoc labore cineres è furno exempti percribrentur, carbones verò residui contusi per cribrumque trajecti ac cineribus additi, super ferrea clatæ oræ lamina accensis subtus carbonibus in cineres circumagitati sæpius redigantur albissimos, qui ab igne remoti ac refrigerati, sequenti modo sunt tractandi.

Paretur primùm è ligno quercino, tantæ altitudinis ut vasa ad excipiendum lixivium supponi possint, unam continens aquæ situlam, circulis etiam ne loco facilè dimoveantur ubique firmissimè munitum ac creberrimis foraminibus pervium infundibulum, quæ straminis crassè concisi manipulus ac pannus stupeus super extensus, ne cineres præterlabantur, contegat, quibus contectis, indantur cineres, pillisto ligneo quantum possibile, arctissimè comprimendi, ne etiam in superfusione aquæ supernatent, libramento panno lineo involuto sunt aggravandi. Infundibulum insuper non omnimodè implendum, sed tertia eiusdem pars libera relinquenda: Ritè ita composito infundibulo, cineribusque ut decet repleto, ferventissima aqua ad oram usque affundatur, &, quò diutius calor aquæ conservetur, operculo conformi contegatur, cùm verò cineres superfusam aquam sensim ac sensim absorbere soleant, reaffusa alia brevissimo horarum spatio linctum purpureo colore, satisque forte ut ovum etiam supernatare possit, maximè turgidum in vitro capaci excipiendum extillabit lixivium. Repleto uno vitro supponatur ac substituatur aliud, cineribusque secundò superfundatur aqua ferventissima, qui labor toties reiterandus, donec aqua pertranseat nullius ferè saporis pallidique coloris, quibus finitis, sal è cineribus extractum hærebit omne in lixivio. Hæc lixivia conjuncta in plumb. a quatuor vel plures etiam aquæ mensuras continente sartagine igne arenæ sive ebullitione exhalent

ac evaporent. Hoc ubi super lixivio condidè splendescens cuticula ea ligneâ spatulâ amovenda, &, ubi sartago ab arena remota refrixerit, splendescens in granulis sal colligendum & in vitreis laminis, ut residuum lixivium guttatim in aliud vasculum dilabi promptius, sal verò exiccari facilius possit, peculiariter in hunc finé cum elata ora acuminatis in hypocausto calefacto vel alio loco calido effundendum. Post hæc remanens lixivium superarena iterum positum, tamdiu ibidé, quoad salina appareat cuticula parumq; lixivij restiterit, relinquendum, quod, ubi refrixerit, sal in minutissima granula cõgelatim quasi ab eo separandum. Ambo autem hæc salia subsequente modo rectificanda in uno eodemque vitro conjunctim sunt asservanda, remanens verò lixivium, cùm non solum picis instar sit nigrum, verum etiam gravissimi ac teterrimi odoris particeps, ignisque veluti forte, pro mundificandis ac purificandis vitris vel præparandis cauteriis potentialibus, id asservare soleo, ab eius autem usu interno cavendum. Quòd verò vulgarium herbarum salia, quæ à Medicis in curandis affectibus præscribuntur, acria nimis sint ac gravissimè oleant, hujus rei causâ, artificum est vel rudis inscitia vel maledica avaritia, qui lucro inhiantes, ut maximè quantitatis salis cupidi, qualitaté ejusdem, dum evaporando lixivium, residuam acerrimum gravissimumque empyreuma redolentem partem non segregant, depravant. Summis verò filaborib⁹ hujusmodi sal ad perfectionis gradum exaltare voluerimus, subsequente ratione erit rectificandum. Præmemoratum salin uno pluribusve, pro rei ac copiæ illius exigentia, vitreo disco superfusâ aquâ herbæ propriâ stillatitiâ vel aliâ simplici fontanâ frigidâ, ut in ea totum dissolvi possit, in cella frigida per decem aut quatuordecim dies expositum servatur, tunc salis acquisita per ignem calidissima qualitas hisce duobus remedijs plurimum corrigitur. Dehinc, quòd si fortè tenuis fæces fundũ petijsset, effusum super scintilla vitrea sensim lixivium per balneum roris humiditas, donec ea, quæ in superiori exhalatione recensita sunt, apparuerint signa, absumenda, salque eodem modo separatum verè tunc apparebit crystallinum. Remanet etiam hic quippiam de purpureo, forti ac graveolente lixivio, quod nihili existimandum, priori verò addédum. Artifices quidam impregnatum sale lixivium ad universæ remanentis substantiæ salinæ siccitatem decoquunt, quæ postea in crucibulo superaddito sulphure, ut in purificatione nitri solemus, igni satis forti fusa, rectificatur. Alij, quò facilius granuletur durumque sal permaneat, lixivio spiritum sulphuris addunt vel vitrioli. Prius ego, quod sine alterius alicujus additamento præparatur, longè præfero, quod non tantùm, si ritè tractetur, in pulcherrimos crystallos concrescit, inque vitris reconditum siccum permanet, quàm alia; quod in alijs omnibus, quæ sicca conservare voluerimus, similiter optime observandum salibus. Sunt etiam aliæ, quando ex pauca cinerum quantitate salia cupiam extrahere libuerit, prædicta non requirentes instrumẽta viæ. Interim tamen, quo horum salium optime præparatorum commodius

usus etiam possit esse internus, sedula ejusdem est instituenda segregatio à graveolente restitante lixivio. Hæc sunt certissima manualia quibus propria vera ac essentialia omnis generis herbarũ, lignorum aliorumque vegetabilium extrahi salia & rectificari possunt.

CAP. II.

De proprietatibus ac utilitatibus salium è vegetabilibus extractorum.

Cineribus & sali vegetabilium excellẽtes & admirandæ prorsus ꝓprietates ab aliquibus chymicis ascribuntur, è quibus nõ minimus est *Iosephus Quercetanus, qui in responsione adversus cujusdã anonymi phantasmata c.23.* nõ solùm primò statuit, salia vegetabilium calcinatione ac incineratione herbarum humido suo primigenio nullatenus privari, sed tincturas, impressiones, ꝓprietates, qualitates, saporem sc. odorẽ, colorem ac veram ideã suorum, è quibus extracta, vegetabilium potentialiter in se plenariè servare recondita. Quam suam assertionem duobus confirmat exemplis. Primùm dicit, sibi fuisse cognitum Medicum Polonum Cracoviensem, qui ultra triginta vitra variarum herbarum prius tamen optimè calcinatarum cineribus repleta sigilloque hermetico obserata, in certoque ordine disposita asservasset, quibus admiranda fere naturæ demonstrare solitus fuisset. Eundem enim demonstraturum cuipiam rosam, calendulam vel aliam vegetabilium, quæ incinerata fuerat, speciem, nihil aliud fecisse dicit, quàm vitri, in quo ejus vegetabilis, cujus videndi quispiam erat cupidus, asservabantur cineres, solummodò fundum calori lampadis, ut conclusi in eodem subtiles cineres incalescerent, exposuisse, quibus calefactus subitò in vitro plenariam vegetabilis faciem, signaturam & folia suis coloribus tincta ita quidem apparuisse, ut firmiter quispiam eadem terræ suæ adhuc esse incolas eandemque amœnissimè vestire credidisset. Refrigerato verò vitro, has in simul rerum facies ac formas evanuisse, nihilque aliud, quam cineres, ut antè, remansisse. Secundò à nobili quodam gallo in filtrato optimè urticæ lixivio tempore hyberno frigori exposito ac congelato plures mille urticas in substantia sua ac forma cùm suis radicibus, caulibus, foliis ac surculis sigillatim ita quidem vidisse repræsentatas, ut quilibet easdem in tabula quasi depictas secundum omnem earundem formam agnovit, quam probationem author ipse multoties imitatus eãdemque verissimam est expertus; Primum autem Medici Poloni arcanum à cineribus plantarum præparatum, nondum se explorare potuisse scribit, nihilominus tamen viam ac modum, ut illud comodè præparari possit prolixè satis citato supra loco docet, qui cuilibet artifici consulendus.

Virtutes ac utilitates talium è vegetabilibus desumptorum quod attinet, licet sit extra dubium, eadem, ut aquam, olea & tartara de natura ac proprietate suarum substantiarum unde fuere elicita ac separata diverso respectu quippiam participare, interim tamen eorundem examen ac probatio satis sufficienterque demonstrat, ea ipsa, ut omnia alia salia, acria esse, calida & sicca, licet qualitatum gravibus

inter-

interdum differant, dictasque ob qualitates in simul omnia incidere, dissolvere, abstergere, penetrare, calefacere, siccare, aperire, purificare, exterminare putredinique resistere. Ubi itaque talium qualitatum medicamenta necessario requiruntur, maximo cum fructu uti illis (adhibito tamen judicio) fruique tutò licet.

Quòd verò salia hæc manifestas qualitates vegetabilium utpote colorē, odorem aut saporem in se contineant vel etiā proprietatibus à forma specifica sive tota substantia promanantibus sint donata, E. G. salia è elementibus refrigerantibus ac humectantibus extracta similiter etiam leniant, refrigerent ac humectēt; vel, quæ sint elicita ex purgantibus, astringentib', soporiferis, alexipharmacis & aliis proprietatibus agentibus, hoc eodem modo manifeste & realiter operare debeant, id hactenus nunquam sum expertus, quas tamen suorum vegetabilium operationes ut extracta in se continerent, exoptandū maximoperè essent. Hæc enim si ita agerent, nullam certè commodiorem formam excogitare possemus, sub qua ægrotis medicamenta exhiberi possent, quam hanc ipsam Extractorum salium. Quæ primùm omni carent graveolentiâ ingratoque sapore, quorum ratione plurima medicamenta fastidimus. 2. Quæ facilimè in aqnis, non reddendo eas turbidas, sunt solubiles & formam suam in iisdem omnimodè occultant. 3. Quæ propriâ suâ vi suas qualitates conservant, nec situm contrahunt aut putredine consumuntur. 4. Quæ minima in dosi id perficiunt, quod magna satis simplicis quantitas debebat. Et denique 5. Quæ, postquam igne fuerint tentata & purificata, libera sunt ab omni cruditate ac venenosâ, quibus scatent simplicia unde fuêre elicita, qualitate. Hæc si ita sese haberent, haberemus certè quippiam de quo nobis meritò gratularemur, hocque salium conficiendorum inventum pro nobilissima artis pharmaceuticæ parte esset existimandum, cum aliâs variis iisque ingratissimis potionibus, electuariis, pulveribus, pilulis & similibus, ægrotis molestissimi simus. Ast experientia huic malo nondum monstravit medicinam aut unicum subministravit solatium.

Idcircò, non spretis salibus, magis ego fido essentiis, in quibus ut suprà dixi, non solum sal, verum etiam omnes aliæ substantiæ vegetabilium elementares, in composito, unde illorum proprietates specificæ oriuntur, delitescunt. Et si forte sale aliquo vegetabili utor, linctibus id, ad tenaces, viscidas in pectore collectas frigidas materias incidendas & attenuandas commisceo, vel etiam massæ pilularum pro expurgandis crassis & viscosis humoribus ac viis hujusmodi materijs infarctis, reserandis, aut acuendis agarici operationibus, permisceo. Vel præscribo illud in clysteribus loco salis gemæ ad abstergenda & exterminanda tenacia in intestinis hærentia phlegmata; Item etiam sale hujusmodi acuo potiones sodoriferas ac alexiterias, quò potentius penetrent ac malignitatem promptius expellant. Id etiam addo potiunculis diureticis, quando non solùm

solum multæ adsunt Serositates, verum etiam ipsæ viæ ac ureteres frigidâ lutosâve materiâ sunt referti. Quibus malis medendis ut plurimum utor sale absynthij, Cardui benedicti, Artemisiæ & Millefolij, ac unam eandemque eorundem experior operationem. Hæc itaque sunt quæ propriâ meâ experientiâ edidici ac nullatenus silentio prætereunda censui. Si verò quispiam hanc de me concepisset opinionem, ac si salium operationes non satis sufficienterque explorassem, desideraret idcircò prolixiorem informationem, is authores chymicos, præcipuè Cunradi Cunrad secundam partem medullæ destillatoriæ consulat, primum sc. tractatum, de salibus præcipuarum herbarum, ex quo loco fortasse informationem, pro voto consequetur: Præter alia commoda sales vegetabiles, non tantum in medicina, sed etiam eundem, quem Sal Tartari, in chymia usum habet 1. ad metallorum fluxum utque malleabilia fiant, 2. ad metallorum mortificatorum, in priorem formam reductionem, 3. ad aurum, metalla, item coralia, margaritas, lapides pretiosos, à solvente, per præcipitationem forma pulveris separandos, ad magisteria ex iisdem perficienda, aliaque metallurgica perficienda, ultimo & illud scire convenit, æque penetrantes spiritus ex hisce salibus, ac ipsismet mineralibus elici posse, ut sequenti capite docebitur.

Cap. III.

De modo ac ratione eliciendi acidissimum ac maximè penetrativum spiritum ex variis herbarum salibus.

Argillæ arena convenienter mixtæ ℔ij. in mortario lapideo, ligneove, salis Absynthij, aut alterius, cuiusvis generis ℔ iij. commixti, pistillo subigantur, ex quo globuli exsiccandi magnitudine nucis moschatæ formentur, indantur in cucurbitam terream firmam, quæ ignis violentiam impunè perferre possit, eaque in anemio posita ita ut collum aliquantum extet, ac flamma circumcirca cucurbitam lambere possit, fornace superius tectâ, relicto tamen in medio foramine, per quod fumus, & flamma transire possint, collum arctè luto obducatur, ut tantum orificium pateat, quod si justo brevius sit, ut excipulum accommodari nequeat, collum ex argilla peculiariter excoctum & vitreatum, adaptari potest, quibus peractis lento igne, donec lituræ exsiccatæ sint, tandem verò per gradus intensiore, destillatio inchoetur, donec fornax & cucurbita incandescant, relicto interim per duas horas, orificio cucurbitæ aperto, quoad globuli propemodum exurantur, atque omnis fœtor argillæ expiret, nec jactura, quæ interea fit, tantillæ partis spirituum, respectu aliàs contrahendæ impuritatis tanti est, ut hic procedendi modus omitti debeat, hinc collo recipiens capacissimum, in quo mensura aquæ dimidia contineatur, ar-

ctissim

arctissime jungitur, ne quid expirare possit, quam operationem primo fumenties evanescens sequitur, relicta materia, in ipso orificio albicante, ac tandem flavescente, atque dilatante, cum aliquot guttulis liquidis, in fundo existentibus, & in eo primo ignis gradu, quo vasa candentia permaneant, ad sex, octo, vel decem dies, pro ratione quantitatis salis contenti, perficiendum, igne demum sua sponte extincto, ac instrumentis refrigeratis, spiritus rectificandus sedulo occlusis reponitur, materia subtilis alba, instar farinæ collo recipientis adhærens, nihil aliud est, quam Sal Ammoniacum sublimatum, quod quibusdam flos salis dicitur, ad illum desuper paratus, ex globulis in cucurbita relictis, & ignis vehementia, ad fuscum colorem redactis, aqua communi calente, sal reliquus extrahitur, [illegible] [illegible], nisi quod aliquantum acrior, & in aere humido solui magis proclivis sit, quam dispositionem ei violentia ignis conciliavit.

De rectificatione spiritus salis destillati.

[illegible] si aqua in recipiente, ad facilitandam vaporum resolutionem, cum spiritu conjuncta sit, si tamen ii satis fortis deprehendatur; nulla aquæ separatione opus habet, sed solum in arena, leni igne, in retorta vitrea, ad siccitatem, & materia in fundo grisseæ ac salsæ remanentem [illegible], qui totus crystallinus [illegible], aut [illegible] aut luto in-quinetur, excipiendus est. Cum vero, quoquo cunque vitio [illegible], deterior aut nimis aquosus est, [illegible] inclusus, sine aquæ ebullitione, [illegible] Mariæ rectificetur, qui [illegible] tantum cum omnibus vegetabilibus, [illegible] etiam sale communi ex fontibus, aqua marina, vel lapidibus excocto, ad spiritum conficiendum observari solet.

Sequuntur quædam puncta observatu digna, ad supra dictum processum pertinentia.

1. Quod attinet sal Cardchen. minime necessum est ut [illegible] depuratum, sed sufficit illud, ex prima lixivio simpliciter extractum, quandoquidem impuritas & fœtor orificio aperto exhalat.

2. Cui argilla displicet, quæ, [illegible] sal [illegible], in corpore [illegible] aut cucurbita [illegible], addatur, in ejus vicem bolum [illegible], terram sigillatam Silesiacam, cornu Cervi perfecte calcinatum, aut pulverem [illegible] substituat.

3. Ad defectum sufficientis quantitatis salis, argilla & [illegible] eandem proportionem adhibenda [illegible] salium spiritus simul, in fornace capaci distinctis instrumentis destillari possunt.

4. Cum eodem ignis gradu 4. vel 5. dies continuo, nullus vapor (qualis e vitriolo, alumine, & Nitro elevatur) in alembico [illegible] glomeratur, ubi urgere oriatur, [illegible]

 con-

[illegible], primum recipiens [illegible], & angustiore præfixo, [illegible] co, præmisso in [illegible], a qua impulsus, [illegible] spiritus [illegible] tur, [illegible] in quo [illegible] [illegible] [illegible] spirituum, ideoque [illegible] ad hoc [illegible], constanter urgendum.

5. R[illegible] remoto, & spiritu ad [illegible] modum rectificato, sal [illegible] globulis extractus, ad idem aliquando opus, addita recentis salis quantitate adhibendus servari potest.

Sp[illegible] [illegible] prolicitur, nec ullo artificio, sive per solem, sive alias quibusdam usitatas inventiones, citius evocari potest, sed certum ac definitum tempus requirit, non obstante liquorum jactatione, [illegible] perfectum spiritum salis, additione nitri, [illegible] horarum intervallo, [illegible] posse, quod etsi [illegible] concedam, [illegible] tamen nomen [illegible], liquidum [illegible] exanimum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

6. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] alteratum [illegible] salis non tantum ex [illegible] parte, uti spiritum vitrioli, [illegible] sed ex toto composito [illegible] [illegible] nihil aliud esse, [illegible] ctione sublimatum, [illegible] humiditatem, liquoris [illegible] modo propemodum [illegible] ad [illegible] potentia [illegible] sublimantur, [illegible] [illegible].

De utilitate spiritus ex sale [illegible] destillati.

Hic spiritus subtilis, pe[illegible] acid[illegible] [illegible] destillati, quod [illegible] sit ejusdem quoque [illegible] spiritum esse constat, [illegible] gne, quidemcunque [illegible] tuetur, calefacit & [illegible], commen[illegible] do, ut ullam [illegible] excitet [illegible] [illegible] [illegible] sicca, [illegible] attenuandi [illegible] & [illegible], quibus de causis ad obstructionem [illegible] hepatis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hydropem, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maligitate [illegible]

[illegible], acrem & insulsam materiam per [illegible] & [illegible], & ad omnes ad quos spiritus salis [illegible] adhibe[illegible] [illegible] ... [illegible] convenient est. Verum vero, [illegible] [illegible] Anglorum [illegible] sale [illegible] constat, [illegible] hic [illegible], [illegible], quam [illegible], [illegible] salibus vegetabi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: spiritus hic salis [illegible], spiritui nitri rectificato [illegible], [illegible] quoque ad mi[illegible] [illegible], & [illegible] aurum solvendum, [illegible], [illegible] magiste[illegible] [illegible].

[illegible] spiritus salis [illegible] proprio [illegible] procedendo, quem-admodum [illegible] Tartari [illegible] [illegible], suave & [illegible], [illegible] Tartari quoad [illegible] qualitates [illegible] sal [illegible]. Spiritus [illegible] hujus, cum vino vel liquore [illegible] propriato, [illegible] ex sale [illegible] guttulæ 5. 7. ad 15. pro [illegible], ad cujus [illegible] [illegible], qui in fundamenti [illegible], cumque, [illegible], [illegible] [illegible], longiori orationis contextu [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible]

F I N I S.



SACCHAROLOGIÆ

PARS PRIMA

CAP. I.

[illegible] ſit Saccharum, & quomodò colligatur.

SAccharum, eſt peculiaris quædam ſubſtantia d[illegible]cis, ſobolesarundinis cujuſdam majoris, Botanicis cann[illegible], Saccharinæ dictæ, ad [illegible]rentiam reliquarum arundin[illegible], qua[illegible]rum diverſa genera exiſtu[illegible]t.

Priſci Medici, tum Græ[illegible], tum Arabes, ſaccharo, qu[illegible] [illegible]d [illegible] [illegible]ternam, noſtro di[illegible] [illegible] borato, concen[illegible] fac[illegible] harũ arũdi[illegible]um prop[illegible] [illegible]tudinem con[illegible] co illo dulci [illegible] agant p[illegible] [illegible] a[illegible]bo[illegible], [illegible] aut [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]c [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ciquum rarum [illegible], [illegible] Dioſco[illegible]libro ſecundo, [illegible] p[illegible] [illegible] [illegible]ſtatur. Aliud [illegible] mellis [illegible]ti, à quibuſdam ſaccharum [illegible] in India, & Arabia felici re[illegible] cannis con[illegible]tum, [illegible] ſalis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ram, a[illegible]bam, ſ[illegible] [illegible] ſalis quam m[illegible] [illegible] [illegible] runt.

[illegible] copiam [illegible] [illegible], inde colligere [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] prio[illegible] valde eſt, [illegible] [illegible], [illegible] ut plurimum conſiderint, quod quidem noſtro melle propter a[illegible] un[illegible]antiam odori[illegible] rarum, & [illegible] rum plantarum, mu[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conſetur. Su[illegible] [illegible] tior [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible]

ad [illegible] [illegible] vincirent, [illegible] rum &c. excogitarunt.

Quarum non tantum maxima copia, in Indiis [illegible] colitur, sed etiam nostræ, [illegible] numero, ex [illegible] postquam ad [illegible] pervenerunt con[illegible] di, [illegible] ad saccharum con[illegible] fabricata, ac aliquot millia hominum [illegible] fit, ex hac opera compa[illegible], conspiciuntur, cuius etiam maxima [illegible], per mare, in Europam, ad nos [illegible] ubicunque terrarum di[illegible], adeo ut commercia eius, illa [illegible] vino, sale, tritico, lana, & aromatibus [illegible] æquare possint. Controversia [illegible] & [illegible] discrepantia, post inventum saccharum [illegible] modo elaborandi, inter Medicos vel Botanicos orta, quorum quidam nostrum, à sacc*h*aro antiquorum natura differre, alii vero solo producendi modo, nostrū, [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] vero naturæ impetu emissum & sponte vi caloris cælestis exsiccatum, quodammodo diversum, viribus, & proprietate tamen, quoad cætera convenire contendunt: Cuius controversiæ compositionem, apud Matthiolum super Dioscoridem, supra memorato capite, ac Ta[illegible] montanum, aliosque authores videre est, de quo hactenus dicta sufficiant.

CAP. II.

De differentia Sacchari.

SAccharum [illegible] [illegible], & simplex, [illegible] & [illegible] [illegible] ad Europa [illegible] [illegible] candidum, splendidissimum [illegible] purificando reddunt, [illegible] sex potissimum sunt genera:

1. In forma pulveris [illegible], & splendescens instar nivis, sapore [illegible] tum.

2. Itidem forma pulveris, secundum modo dictas qualitates, primo [illegible] [illegible] respondens.

3. Flavescens, & minoris valoris.

4. Impurum, & luteum, dulcedinis tamen non aspernendæ.

5. Subpingue, colore fusco, & sapore nidoroso dulcedini mixto.

6. Et ultimum, è pulvere, [illegible] [illegible] repurgatum, [illegible] generis [illegible] [illegible] Canarii, [illegible] & dulcissimum, ingenti copia adfertur, [illegible] formam redactum.

Saccharum, ut vulgi vocabulo [illegible], iterum quadruplicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] saccharum candidum: [illegible] nus quoddam, in forma [illegible] quod in reafinatione, à sicco, & [illegible] separatur. Illud autem, quod in prima purificatione sequestratur, [illegible] & mollem consistentiæ, Italis Melazzo [illegible] ma cum dulcedine [illegible] [illegible] sa, ad cerevisiæ pocula, loco mellis, [illegible] butyri, præcipue apud [illegible] propter pretij vilitatem, & tincturam, quam [illegible] confert: Hanc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], colore aliquantum [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Saccharum [illegible] [illegible] tertia [illegible] [illegible] in consistentiam [illegible] [illegible]

[illegible] Sacchari locum [illegible] [illegible]

Cap. III.

De Refinatione Sacchari in genere.

Hic de Sacchari varietate præmissis, nunc de reafinatione pauca [illegible] sunt. Dictio hæc [illegible] [illegible] adinodum usitatæ, [illegible] pollet, atque recafinare, [illegible] significat, ac substantiam [illegible], ab impuritate liberatam, repetita opera, ad summam puritatem redigere, quemadmodum olea, à prima destillatione, empyreumatis plena, turbidaque & impura, [illegible] es reassumpta, ad eam (quam quidem eorum natura ferre potest) pelluciditatem reducuntur, [illegible] [illegible]ma existant, ut quo[illegible] [illegible]tus [illegible], sulphuris, victri[illegible], nitri, [illegible] tartarus vini & [illegible] [illegible]arum fœculentia, beneficio [illegible]onis deposita adamantis [illegible] [illegible] [illegible]. Quę [illegible] [illegible]quam nota [illegible].

[illegible] autem, est ars quædam, [illegible] e cannis extractum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] purgatum, clarificatum, & in pilos [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]tur, [illegible] foramen habentes [illegible] nigricante, M[illegible] gatur, [illegible] puritate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Saccharo [illegible] secum absorptas aufert. [illegible] tum laude dignum [illegible] nullo alio liquore [illegible] perfici potest, non [illegible] præparatione, [illegible] candi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stros probat, etia[illegible], [illegible] capite docebo, Saccharum nou[illegible] deterius.

Cap. IV.

Utrum ex dicto [illegible] parato corro[illegible] [illegible] ignea qualitas in Saccharo relinquatur.

Quorumdam Medicorum op[illegible] Saccharo, ex [illegible] dicto [illegible] cario, infestas, & ca[illegible] quæ ægris plurimum [illegible] cari, adeoque [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non frivole [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

[illegible], [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Primum, [illegible] [illegible] [illegible] lapidibus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ad hoc opus adhibe[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] rei evidentis, [illegible] [illegible] brevi tempore, pili [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] pestifera, cadavera mortuorum, in magnam [illegible] congesta, ne aer, [illegible] putrefactione, magis conta[illegible] usque ad ossa [illegible], injecta calce [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] mista, carnes ex[illegible] crescentias excedendo, amplum testimonium perhibent.

Secundo modo, & intentione, [illegible] sus calcis, in diversis rebus [illegible] [illegible], rebus enim modo [illegible] [illegible], in substantia, [illegible] [illegible] [illegible] dere possit adhibetur; Sacchare vero tantum aqua ex eadem acuata, & clara, quæ fæculentam partem, Saccharum obscurantem, [illegible], cum prior ille modus Saccharum potius denigraret, & [illegible] redderet, eique præsertim [illegible], nihil corrosivi, & acris, quin [illegible] [illegible] [illegible] præbens, Sacchаro per [illegible] [illegible] posse, quod argu[illegible] [illegible] est, Saccharum hoc [illegible]. Nec ipsum [illegible], hu[illegible]us [illegible], qua Saccharum corrumpat [illegible] [illegible] [illegible] ea quantitate, qua [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], rea[illegible] finatores [illegible], [illegible] modica, in magna aqua [illegible] [illegible], quæ in vasis ligneis, aut lapideis [illegible] [illegible] immittitur, donec aqua [illegible] [illegible] [illegible] ra auferri possit. interea [illegible] [illegible] [illegible], omnis [illegible], [illegible] [illegible] acquisita qualitas, ferme [illegible], & [illegible] [illegible], siquidem hac [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] modica [illegible] [illegible] [illegible] te prædita, manet, & [illegible] [illegible] nimia [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]; [illegible], ac [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]: Qui vero [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] dum [illegible], [illegible] & [illegible] in Sacchare relinquere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Saccharum cum [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] considere. Secundo, [illegible] [illegible], in concha, per [illegible] [illegible] [illegible] nullum sal, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posse. [illegible] [illegible], in [illegible] sacchari parte, quantum [illegible] [illegible] [illegible], digestionem, [illegible], [illegible] [illegible] stincta, aut etiam combusta [illegible] [illegible] tur; Quo [illegible] posito [illegible] [illegible] [illegible] commixtum relinqui, [illegible] [illegible] [illegible] lum, tantæ sacchari copiæ unitum, [illegible] [illegible] efficaciæ esse potest. Concludo itaque Saccharum refinatum, [illegible] qualitatis, aut substantiæ, a calce contractæ, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quendam, [illegible] [illegible] caretur, [illegible] ejus partem, [illegible] cum spuma, aut ipso [illegible], [illegible], & concreta Sacchari parte separari, [illegible] [illegible], aut [illegible], [illegible] [illegible]

[illegible] limpidum, oblædere possit, quemadmodum quidem, in praxi tot annis continuata, semper [illegible] usurpando, observare potui.

C A P. V.

De qualitate & proprietate Sacchari.

ETiamsi hucusque qui, temperamentum humidum calidum, in primo gradu, [illegible] tamen Fernelius libro quinto [illegible] medendi Cap. vigesimo, sequentibus verbis reclamat: Saccharum [illegible] mellis species cum sit, siccat quoque & abstergit, sed quod rubrum, [illegible] ut [illegible] & acrius. Quid quid [illegible] certe, hoc nulla manifesta vi calefaciendi, aut siccandi multo minus refrigerandi excedere, sed [illegible] esse docet, cui G[illegible] rationalium princeps, consentit, illud ipsum, in classem rerum, quæ febricitantibus tuto offeruntur, referens, nec est quod quispiam putet, levem abster[illegible] facultatem ipsi conjunctam, ex a[illegible] [illegible] Insuper [illegible] [illegible] conservandi, ambo, [illegible] Medi[illegible] [illegible] crudum [illegible] & operationi [illegible] ipse re[illegible] [illegible] [illegible] prodit, [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad cibum & potum, [illegible] tum, ac medicamentis [illegible] gis convenire, ut [illegible] pro diu [illegible] solvenda comparata.

C A P. VI.

De commodis, & incommodis, quæ [illegible] usu, & abusu Sacchari [illegible]

SAcchari virtutes ac [illegible] cundum rationem [illegible] ti, [illegible] C[illegible] [illegible] [illegible] quod nemo [illegible], siquidem hoc subjectum, æmulam [illegible] virtutem, ut porro docebo [illegible] tur, cujus proprietatem, in [illegible] longe morbis [illegible] lando licorum, [illegible] [illegible] respirandi difficultate, [illegible] defluxione acri obortis, exulcerationem pulmonum, lateram, renum, vesicæ, purisque ex iisdem expurgationi, [illegible] norum asperitatem [illegible] [illegible] [illegible] hactenus [illegible] & [illegible] plerisque alios in medicina [illegible]

Iuventutis [illegible] Vive-[illegible], quantum [illegible] a-[illegible] potuerit, concoctionem [illegible] appetitus dejectionem, inflationem, repletionem capitis, catarrhum, visus obscuritatem, columellæ putrefactionem, dentium denigrationem, & vacillationem, fœtorem anhelitus, dispositionem hydropicam, dolores colicos, ex virtute retentrice, in orificio stomachi, ac intestinis relaxata [illegible] inordinatos excitare, cujusmodi pastoralibus hominibus, eo abutentes, [illegible] & delicatos, sæpe multumque [illegible] conjicimus. Objiciunt equidem, Saccharum balsamica virtute, cum corpora à putredine vindicandi, virtutem possideat, eadem nullo damno afficere posse: Sed parum ad rem, siquidem etiam aliarum præstantissimarum rerum maximeque salubrium, utpote, panis, vini, aquæ vitæ & salis, quæ omnium [illegible] balsamica, immoderatus usus præter rationem, admissus enormiter lædere solet, quo errore quam plurimos deceptos, & præmatura morte abreptos, ni lectoris otio abuti vellem, enumerare possem.

Cæterum unanimi Medicorum sententia [illegible], non tantum flavæ, sed etiam [illegible] bilis, aliorumque acrium, melancholicorum & fermentantium humorum, sanguinis calidioris, impuritate [illegible] vel scorbuto contaminati, ac omnis generis fibrarum præsentia, quemadmodum potens fermentum, integram [illegible] inducit, mel, (nisi citra moram, una cum materia peccante, à corpore extrudatur) ad illorum humorum naturam, brevi tempore transmutari, atque ita cum [illegible] ficæ incremento, ipsos [illegible] morbos augeri, & prolongari necessum est. Postremo mulieres ex suffocatione uteri, ex putrescente colluvie, & lubrica constitutione laborantes, aliosque naturæ [illegible] sacchari & rerum dulcium abhorrentes, [illegible], & diversa symptomata [illegible], summopere lædit, ut nemo mentis compos, illud omnibus sine discrimine convenire asserat.

CAP. VII.

De utilitate sacchari, ad medicamentorum edulcorationem.

Cum præcipua medicamenta propter ingratum odorem, & saporem, ægrotantibus [illegible] Necessitas [illegible], quæ, sine propriarum virium jactura, [illegible] aliquantum suaviora redderentur, à Medicis exigit; quæ alioquin colore, sapore, odoreve, aut consistentia nauseabunda, horrorem, & concussionem toti corpori inducendo, plus ad ægrotantium debilitatem augendam, quam affectum propulsandum faciant.

Saccharum autem, præter ascriptas ei qualitates, ad medicamentorum edulcorationem, non solum sapori gratiam conciliando, sed eorum quoque acrimoniam temperando, & ne fibris intestinorum adhærendo, aut partes inflammando noceat, aptissimum omniumque operationem facilitat; acerba, acida, amara, stiptica, temperat; sac-

[illegible] gratiora reddit, quin ipsa mo- [illegible], & cordialia composita, sine admixtione facchari, [illegible] ac teneris hominibus, [illegible] commodè offeruntur.

Ubi vero [illegible] effectus, præter edulcorationem [illegible] haec omisso aliæ substantiæ aptiores adhibendæ v. g. ad incisionem tenacis phlegmatis, in capite, ventriculo & intestinis contenti ad partes calefaciendas, nec non ad medicamenta, contra apoplexiam, & lethargum parata, edulcoranda, mel, quod non solum præter abstergendi ac mundificandi vim dulcedine saccharum superat, sed etiam specifica virtute, contra dictos morbos multum pollet, præ cæteris eligendum est. Ad excoriationem [illegible] renum & vesicæ, Glycyrrhizæ essentia sine empyreumate extracta. Ad bilem atram alterandam, & [illegible] præparandam, pomorum dulcium succus, ad mellis consistentiam inspissatus, qui absque condimento facchari, ultra [illegible], viribus integer permanet [illegible] omnibus aliis rebus [illegible]. Ad [illegible] [illegible] aperiens & [illegible] [illegible] cathartic[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] para- ta, [illegible] in anatomia [illegible] tradidi, [illegible] [illegible] acidi- [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] [illegible] compar[illegible], cum ex ℔ j. [illegible] [illegible] producatur. [illegible] ad [illegible] purgantes ex Mechoaca, [illegible], vel Rhabarbaro, cassia, Manna, pulpa prunorum, in usu sunt, quorum [illegible] non modo adjuvent, [illegible] tatem quoque, & [illegible] quorum tamen [illegible] & subjecti, differentia habenda.

Cap. VIII.

De utilitate Sacchari, ad [illegible] dienda.

PErmagnum ad [illegible] conficit, [illegible] [illegible], Saccharum usum præstat, quorum varietate, non modo Pharmacopolia [illegible] structa, sed Magnatum quoque mensæ lautæ & ornatissimæ conspiciuntur, cum [illegible] nulla [illegible] [illegible] [illegible] neque odorem obtundat & colorem præter crystallinam claritatem, [illegible] tes pulchre exhibeat, huic operi [illegible] est: Denique propter [illegible] tiam solidam, & [illegible] tum consecrarem absorbeat, [illegible] corruptas diu servare potest [illegible] [illegible] [illegible] Corallii [illegible] [illegible] Pistacius [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible]

[illegible]

[illegible] & modum, apud plures autho- res videre licet.

Caput IX.

De utilitate Sacchari, ad præparatio- nem variarum medicamentorum.

NOn minor Sacchari utilitas est, ad medicamentorum compositionem, conservas, confectiones, electuaria, eclegmata, linctus, looch, & sirupos, quorum exempla passim in dispensatoriis, non modo arabica, græca, latina, sed omnium fere nationum linguis conscriptis extant, in quibus illud D.D. Bauderoni ex gallico, in germanicum idioma, translatum & Argentinæ impressum, non modo medicamentorum præparationes, sed etiam nominum significationes, authoresq; ipsos accurate conscriptos continet, quibus, brevitatis causa, omissis, lectorem ad præfatum D.D. Bauderonum remitto, pharmacopœiæ studio initiatis præ reliquis commendabilem.

Cap. X.

An Medicina Saccharo carere nequeat?

EXpensis Sacchari virtutibus, ad necessitatem ejus, in usu medico nunc accedo, & quandoquidem tot pharmacopolia, innumeris medicamentis, Saccharo conditis instructa, & ornata per Europam conspiciuntur, oritur quæstio, an Saccharum, ad medicinam faciendam absolute necessarium sit [illegible] negative respondeo, & licet [illegible], & laudabiles qualitates, [illegible] commodi adferat, sine eo tamen [illegible] morborum absolvi posse [illegible] est: Neminem enim in scriptis veterum Medicorum, qui de origine & progressu Medicinæ scripserunt, vel mediocriter versatum latere potest, illam [illegible] antequam Saccharum, ac illud excoquendi artificium cognitum fuerit. Et quidem antiquissimi illi Medicinæ proceres, explorata morbi proprietate, tantum fere simplicia, [illegible] tes, [illegible] tanquam Dij admirationi fuerunt. Cujusmodi fide dignorum complures historicæ relationes, & inprimis de Hippocrate Medicorum principe extant, [illegible] Medici [illegible] qui rarissime medicamentis, cum Sacch[illegible], ac nihilominus felicissime [illegible] tria illa vota, cito, tuto & jucunde, [illegible] exercent, nec desunt, tam [illegible] parvæ conditionis hominum exempla, simplicibus in quavis forma utentium, quos tamen in re medica, non [illegible] operam præstare in confesso est, unde sequitur, Sacchari usus in praxi medica, nullam esse absolutam necessitatem.

CAP. XI.

Vtrum saccharum sit necessarium ad conservandas virtutes, quorundam simplicium.

Confirmata supra posita thesi, saccharum nimirum ad curationem morborum, simpliciter non esse necessarium, altera quorundam instantia sequitur, illud tamen ad conservationem medicamentorum requiri, ergo saltem mediatè etiam, ad curationem plurimorum morborum, quæ simili modo solvitur, ad curationes enim morborum, medicamenta viribus integra necessaria sunt, atqui quovis anni tempore, medicamentis, nullo saccharo conditis, curationes morborum absolvi possunt, ergo tanto tempore talia vegeta adhuc, & efficacia sine saccharo existunt, ac consequenter saccharum, ad eorundem medicamentorum conservationem, absolutè necessarium non est. Adde, cum omnia, quæ sub sole existunt simplicia, aut animalium, aut [illegible]-lium, vel vegetabilium [illegible] comprehendantur, atque [illegible] sit, pulmone [illegible], vel ullam animalis [illegible] usum expe[illegible]rtum, [illegible] marcha[illegible], lapide [illegible], Sal, aliaque minera[illegible] saccharo condi. Restat, hanc quæstionem solummodo vegetabilia [illegible], quorum [illegible], [illegible] [illegible] tempore [illegible], & putredine defendi possunt, ac [illegible] herbæ, [illegible] [illegible] [illegible] cum balsama, [illegible], [illegible] nullo tali conservationis [illegible] indigent. Nunc verò conservationem [illegible] attinet, clarum est, nihil in rerum natura existere, quod simplicia, in eodem [illegible] & temperamento, quo [illegible] deprehenduntur, absque [illegible] tione conservare possit, quin [illegible] vis modo, conditarum vires, temporis progressu exolvantur; ac ipsis tum [illegible] dicis tum pharmacopæis [illegible] se, omnes herbas, folia, [illegible] mina, radices, cortices, ligna [illegible] do exsiccata, vires præcipuas [illegible] conservare, succosque ex [illegible] sos, & inspissatos, non solum [illegible] sed quoque exoticos, [illegible] thodo coagulatos, ac [illegible] que exsiccata, absque [illegible] ri, multo tempore viribus [illegible] sistere, propriaque, & innati balsami virtute, a putredine vindicari, atque ipsorum refrigerantium & humectantium [illegible] forma liquida, absque saccharo, ut nullum mucorem contrahant, [illegible] modum, vulgo [illegible] [illegible] constat, [illegible] coagulati, cum propriis aquis, ad eundem scopum soli ti rectè usurpari possint: Quæ cuncta satis probant, quod Sacchari ad simplicium conservationem, usus absolutè necessarius nunquam sit.

[illegible]

Cap. XII.

An vires vegetabilium, quæ [illegible] condiuntur, melius conserventur?

THermometro [illegible] probato, ac concesso, [illegible] simplicia nec saccharo [illegible] dissolvere, etiam [illegible] restat, an non melius, ac facilius saccharo mista conserventur, Respondeo partem negativam, ratione, & experientia firmatam tuetur: Etenim, [illegible] supra dicto præparata [illegible] primarum, secundarum, ac tertiarum qualitatum, adeo [illegible] sint, ut eorum virtutes [illegible] propriè convenientes, integræ deprehendantur; absurdum est statuere, easdem extranei cujusdam accessione, magis perfici posse, siquidem nulla res, sub cœlo lunari, aut artis, aut spontis [illegible] de materia prima ac universali [illegible] fingunt adeo indifferens ut alteri cuipiam incorporata, non alicujus novæ qualitatis impressionem faciat, illamque non nihil alteret, ita ut magis pro composito, quam simplici habenda sit: Quemadmodum etiam lentæ, & ponderosæ sacchari substantiæ, peculiares quædam, ad effectus singulares producendos, qualitates [illegible], ita ut eo condita mutationem in [illegible]dere, & consistentia manife[illegible], nam cum ad alicujus simplicis [illegible] Rosar. vel Anthos ℔ j. sacchari [illegible]rum recipiatur ad [illegible] conservationem, unde quoque non [illegible] pacto illa, exacte temp[illegible]um retineant, [illegible] impetrent dispicere [illegible] tia dictat, ad qualitatum [illegible] simplicis vires nec[illegible] te, nisi quis talem illi vim adscribat, quæ instar fermenti, saccharum in [illegible] naturam convertere possit, quod asserere ridiculum, & dementiæ proximum est. Ad eundem modum se res habet cum Sirupis quorum magna copia sacchari, essentiæ, a qua denominationem accipiunt, fere suppressa, vix aliquid effatu dignum, præstare possunt, adeo, ut succi alicujus simplici v.g. betonicæ ℥ß. integræ ℔ j. ejusdem Sirupi [illegible] Quare [illegible] simplicium vires conservari [illegible] pere fallitur & nisi alterius intentionis gratia, in usum medicum, hujusmodi substantiæ dulces requirerentur [illegible] [illegible]

Cap. XIII.

Utrum usus medicamentorum [illegible] ratorum, rejiciendus sit.

ETsi duobus præcedentibus capitibus probavi, simplicium vegetabilium, propriæ, & innati balsami beneficio, [illegible] absque saccharo conservari, [illegible] [illegible] rundem [illegible] & operationem [illegible] tamen eo [illegible] sacchari, [illegible] omnia saccharata [illegible] sed

[illegible] , homini [illegible] innotescat. [illegible] saccharo, ut quinto [illegible] , & septimo capite videre licet , multum tribuam , concedo. Saccharo confectorum medicamentorum , tanquam compositorum , etiam qualitatis, quam a saccharo mutuantur , respectu , mag[illegible] in Medicina usum esse . Ac primo conservæ, & condita , præmissis generalibus , maxime catharticis medicamentis , quasdam intemperies corrigunt , humores præparant, viscera confortant , aliosque effectus paulatim refectionis modo obtinendos præstant, & inprimis ad diuturnos, incurabiles , ac in habitum abeuntes morbos, qui potius per modum palliativæ , quam fundamentalis curæ , cum virium conservatione [illegible] postulant, convenit , ex [illegible] loco est saccharum Rosarum rubrarum, quod observata [illegible] diæta desperatis phtisicis [illegible] tempore vitam prorogare cōstat, qui effectus , nec ex solo saccharo, nec ex Rosis per se separatim sumptis , sed virtute totius compositi provenit, & ipsa Cidonia, quamvis [illegible] , hujus præparationis [illegible] , sic cætera [illegible] suavitate superant [illegible] ssima ad [illegible] spirituum vitalium restaurationem , ad internarum partium relaxationem , ac alvi fluxum [illegible] compescendum. C[illegible] , & Zingiber [illegible] , [illegible] facti, [illegible] , & interna [illegible]

eodem modo [illegible] , [illegible] habent [illegible] , nec [illegible] antidotorum , aliorumque [illegible] totum saccharo condito [illegible] ximedica carere licet , & ipso Syrup[illegible] quamvis ut supra [illegible] simplici [illegible] quibus componuntur [illegible] sacchari quodammodo [illegible] purgantibus [illegible] , [illegible] acidis, [illegible] tum [illegible] , & eclegmata, affectibus faucium, pulmonum & pectoris dicata, quæ [illegible] iisdem saccharum, per se conv[illegible] mum est , optima ratione [illegible] , quapropter perspecta eorundem utilitate, nihil causæ restat , cur [illegible] centenos [illegible] nos reperta, [illegible] & [illegible] in [illegible] usque [illegible] , imo necessaria medicamenta, è provincia [illegible] proscribamus.

Cap. XIV

Utrum tot genera medicamentorum, saccharo confectorum in medicina necessaria sint?

Plurima , & propemodum infinitæ, [illegible] cum aliis simplicibus compositiones, in [illegible] utioribus Europæ [illegible] macopolis reperiuntur , quarum [illegible] omnium ulla effatu [illegible] necessitas [illegible] hujus vero & [illegible] varietatis triplex [illegible] recausa [illegible] , quarum prima [illegible] est, quod [illegible] aliqui, è Medicorum [illegible] [illegible] qui ab uno vel pluribus [illegible] iisdem , in [illegible]

quæ differentiæ, caussæ, indicationum, & exemplorum definitione conveniunt, in electione medicamentorum non discrepent, ex sacrario jam, ac tum dextra copia, quisque quod sibi [illegible], [illegible], [illegible] consequitur; Secunda est ingeniorum curiositas, quæ [illegible] acquiescunt, sed perpetuo, ad nova perscrutanda feruntur, ac quæ ad usum potiora sunt, [illegible] quod equidem culpandum non est, siquidem ad divinæ majestatis gloriam, etiam his rebus conspicuam [illegible], & proximi commodum accommodandum [illegible]. Tertia est abusus quorundam, qui plurima sine necessitate, ad ostentationem præscribunt, & stolida opulentiorum persuasio, accuratiorem sui curam, hoc modo geri credentium, cum tamen naturæ motus [illegible] robur [illegible]. Concludo itaque hanc varietatem, superfluam & inutilem esse, cum vix ullus Medicus, qualemcunque ætatem attingat, decimam eorum partem, ad usum referre possit, & plurimos, circumscripta certa [illegible] remediorum penu, suam in praxi [illegible] tatem stabilire videmus, cum [illegible] virium, tum simplicium, tum compositorum oceano, [illegible] obrui contingat.



SACCHAROLOGIÆ

PARS II.

CAP. I.

De elementarium partium, quibus saccharum constat, distinctione.

EXplicata in præmisso tractatu, natura, qualitate, & usu sacchari, quæ [illegible], quid ex eo arte spagyrica, [illegible], consecutus [illegible]. Etsi saccharum [illegible], oleum, sal, aquam & terram [illegible] comprehendant, [illegible] conveniant, differentia tamen aliqua, [illegible] partium, [illegible], [illegible], [illegible] & [illegible] deprehenditur, cujus [illegible] Hydro[illegible] facta est, [illegible], maxime [illegible]. Cucurbitæ [illegible] saccharum enim ex [illegible] sursum nititur) [illegible] repleta, [illegible], & excipulo, [illegible] lenissimus [illegible], [illegible] dum [illegible], [illegible] possit, [illegible] dem [illegible], [illegible]

cum

[illegible] Sacchari loquor, [illegible] puritate [illegible] candidit.

Cap. III.

De Reaffinatione Sacchari in genere.

Hæc de Sacchari varietate præmissis, nunc de reafinatione pauca [illegible] [illegible]. Dicto hæc reafinare, [illegible] [illegible] admodum usitatæ, rectifico æ[illegible] [illegible], atque recalinare, idem significat, ac substantiam quandam, ab impuritate liberatam, repetita opera, ad summam puritatem redigere, quemadmodum olea, à prima destillatione, empyreumatis plena, turbidaque & impura, [illegible] aliquoties reassumpta, ad [illegible] (quam quidem eorum natura ferre potest) [illegible] reducuntur, ut visu [illegible] gratissima existant, ut quoque spiritus minerales, sulphuris, vitrioli, salis, nitri, ipse tartarus vini & sales [illegible] fœculentia, beneficio rectificationis deposita [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]. Quæ [illegible] plusquam nota sunt.

Reafinatio autem est ars quædam, [illegible] ut ando[illegible] consequitur, ab omni [illegible], quia pluribus operationibus [illegible], solutione nempe, [illegible], clarificatione, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] reductione; [illegible] aqua & albumine ovorum, [illegible] & [illegible] [illegible], clarificatum, & in [illegible] [illegible] denuo in lixivio [illegible], & [illegible] ex calce viva parato, solvitur, [illegible] & despumatur, aliisque in formas in [illegible] do foramen habentes, fusum, [illegible] nigricante, Melazzo [illegible] [illegible] gatur, [illegible] laborem [illegible], [illegible] puritate, vel impuritate Sacchari [illegible] tunt. [illegible] hoc lixivium [illegible] [illegible] quadam sensibili, pinguedine [illegible] fæculentias Sacchari commixtas [illegible] secum absorptas aufert. Quod [illegible] tum laude dignum, quando [illegible] nullo alio liquore quam vi[illegible] [illegible] perfici potest, non obstante [illegible] præfatione, calcem, a[illegible] candæ gratia [illegible] [illegible] præ [illegible] relinquere, ne vi[illegible] cuius usu abstineret, [illegible] [illegible] gustus probat, etiam [illegible], ut sequenti capite docebo, Saccharum non reddat [illegible] deterius.

Cap. IV.

Verum ex dicto lixivio, cum calce parato, corrodens, ac ignea qualitas [illegible] in Saccharo relinquatur.

QUorundam Medicorum opinio est, Saccharo, ex supra dicto lixivio [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible] qualitates [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], adeoque [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], solummodo [illegible] [illegible] clarificatum præferunt. [illegible] quæstiones non frivolæ, [illegible] [illegible] [illegible], tam [illegible], [illegible]

[illegible]

[illegible], [illegible] quam [illegible] [illegible], [illegible] per [illegible] [illegible].

Primum, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] congesta, ac [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

Secundo modo, [illegible], [illegible] [illegible], in diversa [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]; Saccharo vero [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] Saccharum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Saccharum [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], nihil [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], Saccharum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Saccharum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Saccharum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] quantitate, qua [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], in [illegible]

gna aquæ [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], aut lapidea [illegible] [illegible], donec aqua [illegible] [illegible] [illegible] possit: interea per [illegible] [illegible], omnis [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] expirat, & consumitur, [illegible] [illegible], nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] possint: Qui vero [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] Saccharo relinquere [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Primo, Saccharum cum [illegible], [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] consistere. Secundo, [illegible] [illegible] in concha, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], calorem, & [illegible] [illegible] possint. Tertio [illegible], in [illegible] Sacchari [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Quarto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Sacchari copiæ [illegible], [illegible] [illegible] esse potest. Concludo itaque Saccharum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & concreta Sacchari [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible] grana præmemorata [illegible]. Vlte-
rius, quoniam usus [illegible]
[illegible]
[illegible], appetitus
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] hydropem,
dolores colicos, [illegible], in
[illegible], ac intestinorum
[illegible], quales-
[illegible] pasionibus hominis, eo abutentes,
[illegible] præcipuè, sæpè mul-
tumque aggravatos conspicimus. Obji-
ciunt equidem, Saccharum balsamica
virtute, cum corpora à putredine vindi-
cando, virtutem possideat, eadem nullo
damno afficere posse. Sed parum ad rem,
siquidem etiam aliarum præstantissima-
rum [illegible] saluberrimarum, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] admodum [illegible]
[illegible] lædere solet, quo errore quam plu-
rimos deceptos, & præmatura morte abre-
ptos, [illegible] otio abuti vellem, [illegible]
[illegible] m.

Cæterum unanimi Medicorum [illegible]
[illegible], non tantum flavæ, [illegible]
[illegible] bilis, aliorumque acrium,
[illegible] & fermentativorum hu-
morum, sanguinis [illegible] ioris, impuritate
[illegible] contaminati, ac o-
mnibus [illegible] præsentia, quem-
admodum [illegible], inte-
gram [illegible], mel, (nisi
citra moram [illegible] peccante,
à corpore [illegible]) ad [illegible] hu-
morum naturam, brevi tempore trans-
mutari, atque ita cum [illegible] morbi-
fica [illegible], ipsos quoque morbos
augeri, & prolongari necessum est. Po-
stremò mulieres ex suffocatione uteri,
ex putrescente [illegible] & lubrica con-
[illegible] laborantes, aliosque na-
turali usu sacchari & rerum dulcium ab-
horrentes, [illegible], & diversa sympto-
mata [illegible], summopere lædit, ut ne-
mo [illegible], illud omnibus sine
discrimine [illegible].

CAP. VII.

De utilitate sacchari, ad medicamentorum edulcorationem

CUm præcipua medicamenta propter
ingratum odorem, & saporem, ægro-
tantibus, in [illegible]. Ne-
cessitas inventionem, qua, sine propio-
rum virium [illegible],
suaviora redderentur, à Medicis [illegible];
quæ alioquin colore, sapore, odore,
aut consistentia [illegible], horro-
rem, & concussionem [illegible] corpori in-
ducendo, plus ad ægrotantium debilita-
tem augendam, quam affectum propul-
sandum facerent.

Saccharum autem, præter [illegible]
[illegible] qualitates, ad medicamentorum
edulcorationem, non solum [illegible]
[illegible], sed eorum quoque
acrimoniam [illegible], & [illegible]
testinorum [illegible], [illegible]
flammationes [illegible]
[illegible]
ba, [illegible]

[illegible]

[illegible] reddit, quin ipsa [illegible]-[illegible]dica, & cordialia composita, sine admixtione sacchari, [illegible]catis ac teneris hominibus, non commode offeruntur.

Ubi vero alii effectus, præter edulcorationem requiruntur, saccharo omisso aliæ substantiæ aptiores adhibendæ v. g. ad inc[illegible] tenacis phlegmatis, in capite, ventriculo & intestinis contenti [illegible] calefaciendas, nec non ad medicamenta, contra apoplexiam, & lethargiam parata, edulcoranda, mel, quod non solum præter abstergendi ac mundificandi vim dulcedine saccharum superat, sed etiam specifica virtute, contra dictos morbos multum pollet, præ cæteris eligendum est: Ad excoriationem pectoris, renum & vesicæ, Glycyrrhizæ essentia sine empyreumate extracta. Ad bilem atram alterandam, & eductioni præparandam, pomorum dulcium succus, ad mellis consistentiam inspissatus, qui absque condimento sacchari, ultra annum, viribus integer permanet, [illegible] omnibus aliis [illegible] præstat: Ad [illegible] ingerens, aperiens & emolliens, quo subsequens cathart[illegible] [illegible]tur, commod[illegible] essentia [illegible] saccharo parata, cuius [illegible] in anatomia [illegible] tradidi, hæc [illegible] acidi[illegible] partic[illegible], ad inten[illegible] [illegible]

cum ex ℔ j. [illegible] essentia producatur. Tandem ad potiunculas purgantes ex M[illegible], S[illegible], vel Rhabarbaro, cassia, Manna, pulpa prunorum, in usu sunt, quorum [illegible] actionem non modo [illegible] tatem quoque, & [illegible] quorum tam [illegible] subjecti, differentia habenda.

Cap. VIII.

De utilitate Sacchari, ad varia condienda.

PErmagnum ad omnigenerum [illegible] cortices, [illegible] &c. [illegible] confectionis [illegible], & [illegible]num, Saccharum usum præstat [illegible] varietate, non modo Pharmacopolia instructa, sed Magnatum quoque mensæ lautæ & ornatissimæ conspiciuntur, cum enim præter dulcedinem nulla peregrina qualitate imbutum sit & [illegible], quæ eo condiuntur, neque saporem neque odorem obtundat & colores propter crystallinam claritatem [illegible] tes pulchrè exhibeat: huic [illegible] omnium est: Denique propter consistentiam solidam, & [illegible] rum conditarum a[illegible] corruptas diu servat [illegible] Cerasis, Berberis, Amygdalis, Pistaciis varia forma [illegible]

rationem, & modum, quid plura autho- [illegible]

CAPUT IX.

De utilitate Sacchari, ad præparationem variarum medicamentorum [illegible].

NUllus minor Sacchari utilitas est, ad medicamentorum compositionem, [illegible], confectiones, electuaria, [illegible], linctus, [illegible], & sirupos, quorum exempla passim in dispensatoriis, non modo arabica, græca, latina, sed omnium fere nationum [illegible] [illegible], in quibus illud. DD. [illegible] ex gallico, [illegible], translatum & Argentinæ impressum, non modo medicamentorum præparationes, sed etiam nominum significationes, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] D. D. Bauderonum remitto, pharmacopœiæ studio imitatis præ reliquis commendabilem.

CAP. X.

An Medicina Sacchâro carere nequeat?

E [illegible] Sacchari virtutibus, ad necessitatem ejus, in usu medico nunc accedo, & quandoquidem tot pharmacopoliis, [illegible] medicamentis, Sacchâro [illegible], & [illegible] per Europam [illegible] quæstio, an Saccharum ad medicinam faciendam absolutè necessarium sit? ad quam negative respondeo, & licet ob saporem, & laudabiles qualitates, plurimum commodi adferat, sine eo tamen [illegible] difficillimarum morborum absolvi posse, planum est. Nullibi enim in scriptis veterum Medicorum, qui de origine & progressu Medicinæ scripserunt, vel mediocriter versatum latere potest, illam docentem [illegible] Saccharum, ac illud ex [illegible] cognitum fuerit. Et [illegible] illi Medicinæ proceres, explorata morbi proprietate, tantum fere simplicia, ad [illegible] tamen [illegible] [illegible], nihilominus [illegible] in curandis [illegible] successum [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] fide dignorum complures historicæ relationes, & imprimis de Hippocrate Medicorum principe [illegible] [illegible] [illegible] Medici [illegible] medicamentis, cum Saccharo [illegible], ac nihilominus [illegible] tria illa vota, cito, tuto & jucunde, [illegible] exercent, nec desunt, [illegible] parvæ conditionis hominum exempla, simplicibus in quavis forma [illegible], quo tamen in re medica, non [illegible] in opera præstant in [illegible], unde sequitur, Sacchari usus in praxi medica, nullam esse absolutam necessitatem.

Cap. XI.

Utrum saccharum sit necessarium ad conservandas virtutes, quorundam simplicium.

COnfirmata supra posita thesi, saccharum nimirum ad curationem morborum, simpliciter non esse necessarium, altera quorundam instantia sequitur, illud tamen ad conservationem medicamentorum requiri, ergo saltem mediate etiam, ad curationem plurimorum morborum, quæ simili modo solvitur, ad curationes enim morborum, medicamenta viribus integra necessaria sunt, atqui quovis anni tempore, medicamentis, nullo saccharo conditis, curationem [illegible] morborum absolvi possumus, ergo [illegible] tempore talia vegeta adhuc, & efficacia sine saccharo existunt, ac consequenter saccharum, ad eorundem medicamentorum conservationem, absolutè necessarium non est: Adde, cum omnia, quæ sub sole existunt simplicia, aut animalium, aut mineralium, vel vegetabilium genere comprehendantur, atqui [illegible] compertum sit, pulmones, [illegible], vel ullam animalis partem [illegible] medicum usum expetitam, [illegible] metalla, marchasitam, lapides, [illegible], Sal, aliaque mi[illegible] [illegible] condiri. Restat, [illegible] [illegible] solummodo [illegible] spectare, [illegible] partes, vel [illegible] [illegible] tempore [illegible] a putredine defendi [illegible] herbæ, [illegible] [illegible] etiam balsama, [illegible], [illegible], nulla tali conservatione [illegible] indigent? Nunc vero conservationem [illegible] quod attinet, clarum est, nihil [illegible] existere, quod simplicia, in eodem gradu, & temperamento, quo [illegible] deprehenduntur, absque [illegible] tione conservare possit, quin [illegible] vis modo, conditarum vires, temporis progressu exolvantur; at [illegible] Medicis tum pharmacopæis [illegible] se, omnes herbas, folia, fructus, [illegible] mina, radices, cortices, ligna [illegible] do exsiccata, vires præcipuas [illegible] conservare, succosque ex iisdem expressos, & inspissatos, non solum nostrates, sed quoque exoticos, nulla [illegible] methodo coagulatos, ac simplicia [illegible] [illegible] exsiccata, absque additione sacchari, multo tempore viribus pollentia consistere, propriaque, & innata balsami virtute, a putredine vindicari, atque ipsorum refrigerantium & humectantium succorum, forma liquida, absque saccharo, ut nullum mucorem contrahant, conservandi modum, vulgo [illegible] isse constat, etsi e[illegible], cum propriis aquis, ad [illegible] soluti recte [illegible] possint? Quæ cuncta satis probant, quod Sacchari ad simplicium conservationem, usus absolute necessarius non sit.

Cap.

Cap. XII.

An vires vegetabilium, quæ Saccharo [illegible], melius conserventur?

THemate præcedenti probato, ut con- cessum, complura sc. simplicia sine sac- charo vires suas diu conservare, etiam- nunc tamen dubium restat, an non me- lius, ac facilius [illegible] conserven- tur. Respondeo partem negativam, ra- tione, & experientia firmatam tuetur: Etenim, cum illa ut supra docui præpara- ta, [illegible] ac [illegible] completa sint, ut eorum virtutes, [illegible] convenientes, integræ deprehendantur, absurdum est statuere, easdem extranei cujusdam accessione, magis perfici posse, siquidem nulla res, [illegible], aut arte, aut [illegible] de [illegible] universali [illegible] fingunt adeo indifferens ut alteri cuipiam incorporata, non alicujus novæ quali- tatis impressionem faciat, illamque non nihil alteret, ita ut magis pro composito, quam simplici habenda sit: Quemadmo- dum [illegible] lentæ, & ponderosæ sacchari substantiæ, peculiares quædam, ad effe- ctus singulares producendos, qualitates insunt, ita ut eo conditam [illegible] figura, pondere, & consistentia manife- [illegible], nam cum ad alicujus sim- plicis [illegible] Rosar. vel Anthos ℔ j. sacchari [illegible] rum reci- piatur [illegible], unde quoque [illegible], quo pacto il- la, [illegible] um retineant, aut [illegible] impedient [illegible] ad qualitatem [illegible] simplicis vires necessario [illegible] illi vim adscribat; qua [illegible] saccharum in propriam [illegible] convertere possit, quod [illegible], & [illegible] est. Ad eundem modum se res habet [illegible] Syrupis, quorum magna copia sacchari, [illegible], à qua denominationem acci- piunt, fere suppresse, [illegible] aliquid effatu dignum, præstare possunt, adeo, ut succi alicujus simplicis v. g. betonicæ ℥ij. inte- gra ℔, ejusdem Syrupi [illegible]. Quare qui [illegible], quam [illegible] ex [illegible] simpli- [illegible] conservari existimant, magno- pere fallitur & nisi alterius intentionis gratia, in usum medicum, hujuscemodi [illegible] dulces, [illegible].

Cap. XIII.

Utrum usus medicamentorum sacha- ratorum, rejiciendus sit?

ETsi duobus præcedentibus capitibus probavi, simplicium vegetabilium [illegible] [illegible] balsami [illegible], [illegible] absque saccharo conservari, nec hoc per- [illegible], simpliciter [illegible] orum [illegible] rundem [illegible] quoad qualitate & operationem [illegible] tamen eo, [illegible] facchari, [illegible] omnia saccharata [illegible]

 aliquæ

[illegible], horem inter se [illegible] fit, innotescat. [illegible] quæ cum saccharo, ut quidem [illegible] & septimo capite videre [illegible] tribuunt, concedo. Saccharo confectorum medicamentorum, tanquam compositorum, [illegible] quam a saccharo [illegible] respectu, magnum in Medicina [illegible] : Ac primo conservæ, & [illegible], præmissis generalibus, maxime catharticis medicamentis, quasdam intemperies corrigunt, humores præparant, viscera confortant, aliosque effectus paulatim refectionis modo obtinendos præstant, & inprimis ad diuturnos, incurabiles, ac in habitum abeuntes morbos, qui potius per modum palliativæ, quam fundamentalis curæ, cum virium conservatione mitigari postulant, convenit, exempli loco est saccharum Rosarum rubrarum, quod ob [illegible] vita ordinata diæta desperatis phthisicis multo tempore vitam prorogare [illegible], qui effectus, nec ex solo saccharo, nec ex Rosis per se separatim sumptis, sed virtute totius compositi provenit, & ipsa Cidonia, quamvis austera, hujus præparationis beneficio, [illegible] cum [illegible] ta suavitate [illegible] stomachi roborationem [illegible] vitalium restaurationem [illegible] internarum partium relaxationem [illegible] fluxum [illegible] comprimendum : Cortices Citri, [illegible]m, & Zingiberi in Indiis condit[illegible], quamvis macerati [illegible] jucundam faciant, [illegible]tominus [illegible] stomachum, & interna [illegible], flatus dissipandos, [illegible] eodem modo confecti [illegible] habent efficaciam; ac [illegible] antidotorum, aliorumque [illegible] torum saccharo [illegible] xi medica [illegible], & ipsa Syrupi quamvis ut supra dixi, [illegible] quibus componuntur vires, [illegible] sacchari quo [illegible] purgantibus tum alterantibus, [illegible] acidis, [illegible] effectus est [illegible] tum tribuendum: ad hoc vero, [illegible] & eclegmata, affectibus faucium, pulmonum & pectoris dicata, quandoque [illegible] iisdem saccharum, per se [illegible] muni est, optima ratione adhibetur, quapropter perspecta eorundem [illegible] te, nihil causæ restat, cur non aliquot centenos annos reperta, ordinaria, & hunc in diem [illegible] usurpata, imo necessaria medicamenta, e provincia medica proscribamus.

Cap. XIV.

Utrum tot genera medicamentorum, saccharo confectorum in medicina necessaria sint?

Plurimæ, & propemodum [illegible], ex saccharo cum aliis simplicibus compositiones, in lautioribus Europæ Pharmacopoliis reperiuntur, [illegible] omnium ulla estatu digna necessitas est, hujus vero & tantæ varietatis [illegible] [illegible] apparet, quarum [illegible] est, quod vix aliquis, e Medicorum [illegible] reperiatur qui ab una vel pluribus, licet cum iisdem [illegible] in [illegible]

que

quæ differentiæ, causæ, indicationum, & scopi curatiui deficiunt conueniunt, in electione medicamentorum non discrepet, ex hac vero tanta, ac tam diuersa copia, quisque quod sibi potissimum, ex usu fore arbitratur, amplam eligendi potestatem consequitur. Secunda est ingeniorum curiositas, quæ vix unquam inuentis acquiescunt, sed perpetuo, ad noua perscrutanda feruntur, ac quæ ad usum potiora sint, disquirunt; quod equidem culpandum non esset, si quidem ad diuinæ majestatis gloriam, in iis rebus conspicuam depraedicandam, & proximi commodum [illegible] spectaret. Tertia est abusus quorumdam, qui plurima sine necessitate, ad ostentationem præscribunt, & stolida opulentiorum persuasio, accuratiorem sui curam hoc modo geri credentium, cum tamen [illegible] robori inferatur. Concludo itaque hanc varietatem, superfluam & inutilem esse, cum vix ullus Medicus, qualemcunque ætatem attingat, decimam eorum partem, ad usum referre possit, & plurimos, circumscripta certa [illegible] remediorum penu, suam in [illegible] stabilire videmus, cum [illegible] vicissim, tum simplicium, tum compositorum oceano, [illegible] fere obrui contingat.

(o)

SACCHAROLOGIÆ

PARS II.

CAP. I.

De elementarium partium, quibus saccharum constat, distinctione.

EXplicato supræmisso tractatu, natura, qualitate, & usu sacchari, quæ medicinæ initiatum ignorare nefas, quid ex [illegible] arte Spagyrica, ad grauia [illegible], conlocatum [illegible], potius [illegible] saccharum quo ad partes elementares, cum cæteris [illegible], quæ oleum, [illegible] & [illegible] comprehendunt, ferme conueniunt, differentia tamen aliqua, [illegible] [illegible], odore, [illegible], pondere & operatione [illegible], cujus mentio in Hydrologia aliqua facta est, [illegible] maxime compendiosus [illegible]. Cucurbitæ [illegible] capaci, saccharum enim [illegible] [illegible] sursum nititur, [illegible] duabus aliquousque repleta, juncto alembico, & excipulo, occlusisque [illegible] arena [illegible], [illegible] supponatur, [illegible] destillare incipiat, [illegible] dum [illegible], [illegible] adaucto, [illegible] possit, opus [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] tantulo pro quantitate [illegible] sacchari dulci superinfuso [illegible] (plurcat nato [illegible]) excipitur, quod ab aqua per arenam demum restillanda separatur, ex residuo sacchari in cucurbita [illegible] & [illegible] in Tartaro [illegible] exhibitur, reliqua [illegible] mortua, nullam propemodum [illegible] manifestam qualitatem redolentem [illegible] methodo, quatuor diversæ [illegible] partes separantur: Harum virtutes quod attinet, aqua acerrimæ & penetrantis qualitatis particeps, primum locum tenet, adeo, ut non minus ac succi Citri, Berberorũ & illi ex Tartaro, ligno Guajaco, melle destillati spiritus, Corallia, Margaritas, Cancros, lapidem [illegible], in subtilissimas atomos resolvendi vim obtineat, à cujus usu tamen, propter [illegible] odorem ingratum abstineo. [illegible] cum illo, ex Tartaro [illegible] & sal quoque ac ipsum [illegible] communes fere cum reliquis vegetabilibus hujus generis substantiis qualitates [illegible] stino. Quod ut [illegible] ars chymica valeat, & quomodo, ex hac [illegible], ad plura [illegible], v[illegible] intelligere [illegible].

CAP. II.

De [illegible] sacchari [illegible] spiritu [illegible] resoluto, à quibusdam [illegible] sacchari dicto.

QVidam chymici [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bunt, & Sacchari [illegible] vini, ad [illegible] [illegible], [illegible] accenditur donec a[illegible] condensari, & [illegible] quem liquorem [illegible], [illegible] [illegible] me nego, [illegible] nem co[illegible] charum, [illegible] d [illegible] [illegible] [illegible] est q[illegible] [illegible] [illegible] per adustionem spiritus [illegible] saporem & odorem alterat, [illegible] sacchari in oleum, [illegible] pentinam metamorphosin [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] item illi ex [illegible], [illegible] co liquori parato, potius ex a[illegible] n [illegible] pinione loquentes, propter crassam & lentam consistentiam, olei denominationem tribuunt ac ipsum saccharum cum aqua Hyssopi, Enulæ, [illegible] Syr[illegible] consistentiam [illegible], non solum [illegible] nus sed longe [illegible], [illegible] doquidem [illegible] phlegma spiritus [illegible] hoc putatitiũ oleum, deterius [illegible] locum habet quod aliqui [illegible] nihil spiritus vini, aut acidum phlegma [illegible] illo [illegible] ad [illegible] humorum, multum prodesse, [illegible] cæteris Sirupis, aut quibusvis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cati, aut a[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consequi posse, ita, ut ac quibus ad [illegible]

cujus

[illegible]

Cap. III.

De [illegible] saccharo [illegible].

Q[illegible] [illegible] colorem [illegible] acquirit, quo facto, & [illegible] per Balneũ Mariæ [illegible] bunt, [illegible] pollet posuit, [illegible] quemadmodum ipsum saccharum denuo concrescat. Sed cum saccharum nullum colorem, qualis [illegible] Violarum, [illegible], Tunicæ [illegible], & [illegible] Antimonij, & Chrysolo[illegible] [illegible]

[illegible] ratione & [illegible] parum acidus, partim dulcis, [illegible] & nullius momenti est.

Cap. IV.

De Sale Nitri cum saccharo præparato.

Salem nitri ad [illegible] quidam cum saccharo sequenti modo præparare solent: Salis nitri [illegible]

 [illegible]

[illegible] [illegible]tati, [illegible] [illegible], ca [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] liquor fere [illegible] [illegible] liquori-tate, ad me[illegible] [illegible], p[illegible] [illegible]hala-tionem [illegible] loco [illegible]do, Ni-trum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]entes [illegible] [illegible] liquore, [illegible] [illegible] [illegible] continen-[illegible] [illegible] [illegible] repetito, novi cri-[illegible] [illegible]tur) separatum seor-[illegible] ad usum servant. Sed neque in [illegible] quicquam singulare deprehendere [illegible], cum nitrum pristinæ naturæ, quod sapor, & ignis contractus probat, particeps, minimum de sacchari sub-stantia contineat: Quare utilius fore existimo, ut nitro optimè clarificato in [illegible] [illegible], competens sacchari quantitas misceatur, aut amborum q[illegible] in potionibus adhibeatur, quo laboris, & sumptus compendio, cuilibet consultum esse spero.

Cap. V.

Quomodo ex sacchar[illegible] [illegible] [illegible]sticos eliciatur.

PRæmiss[illegible] [illegible] per transitum horum process[illegible] [illegible] descriptionibus, ne quis [illegible]bus chymicis minus versatus, quo-[illegible] [illegible]um medicamento[illegible] [illegible] spe-[illegible] titulo decipiatur [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible], ad demonstrationem, [illegible] in saccharo [illegible] qualitates de-[illegible] [illegible]. In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 10 [illegible], & o[illegible] [illegible]

[illegible]cientis mixtæ, [illegible] [illegible] pe[illegible]antur, quousque fermentare [illegible] piant, quo tempore, ap[illegible] [illegible] [illegible] vale, fermentationi spatium aliquot [illegible]-rum concedatur, e[illegible] [illegible] & motu iterum sedato, per [illegible] [illegible] [illegible] spiritus sec[illegible] [illegible] [illegible]-ctificandus abstrahatur, cujus [illegible]-ris quantitatis obtinendæ [illegible] [illegible] aliquantum parte crassiore fermentati sacchari liquor, ad qu[illegible] [illegible] [illegible] manas, in vase conclusus [illegible] [illegible] [illegible] neficio blandæ, & diu[illegible] ferm[illegible]-tationis subsequentis, spiritum [illegible] [illegible], de potentia in actum, melius [illegible] [illegible]-tur, quæ differentia in vino [illegible] [illegible] & musto quoque [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] hæc ipsi [illegible] ferm[illegible]-tionis [illegible] conse[illegible], [illegible] tantum spiritus [illegible] suppeditans, [illegible] pli loco, ex cere[illegible] Knisenac[illegible], be-ne fermentatæ 6 mensuris, una integ[illegible] mensura spiritus vini generosi, ac [illegible] versa ex recenti, non perfectè fermenta-ta, vix tertia pars [illegible] [illegible], quia [illegible] quarum vitæ compositionem [illegible] dior est, [illegible]quidem ob [illegible] rem saporem, vis atomatum [illegible] [illegible]-pressa, gustum magis afficit, nec [illegible] [illegible] pretium est, cognovi [illegible] [illegible] aliquadam Haml[illegible] [illegible] & ex saccharo com[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] habuerunt [illegible] [illegible]. Hac in re [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible]

dentes, in saccharo proprium subjectum sit, cujus nullum vel parvum vestigium, ne quidem per [illegible], [illegible] percipi potest, quia a sacchari qualitatibus, multum diversis post fermentationem [illegible], nec dubium [illegible] [illegible], [illegible] fermentationem in spiritum resolvi, etiam hic olei [illegible] plurimum excessit, etenim ℔j. sacchari [illegible] ℥v. [illegible] ℥j. [illegible] olei partem, ignis vehementia in [illegible] [illegible], [illegible] olei forma [illegible] & sulphuri quidem cognatam reperiri constat, ac in [illegible] etiam combustis, adhuc subjectum aliquod ignis latere palam est, plurima autem ex vegetabilibus, oleo [illegible], nec [illegible] spi[illegible]; [illegible] adhibito [illegible]. Instant aliqui, solummodo certam dispositionem fermentationem excludentem, in causa esse, ut ex talibus quantumlibet sulphureis, spiritus nullus [illegible], atqui hanc ipsam ad fermentationem indispositio, & peculiaris naturæ diversum quid, a proposito subjecto, [illegible], spiritus a potentia in actum [illegible] arguit; nec aliud [illegible] esse, quod in spiritum vertatur, [illegible]. Spiritui enim omnino [illegible] evocatio, istud [illegible] conjunctum manet: Quæ cuncta manifesta probant, spiritum ex [illegible], & sulphurem [illegible]. Aquosum [illegible] spiritum [illegible] esse, multo minus [illegible] bile est, quandoquidem [illegible], aqua & sulphure [illegible] credere, quod [illegible] repugnat, & ipsa [illegible], ipsi monstrant, aquam [illegible] inseparabilem esse, nec [illegible] aliud, [illegible]: Quare cum [illegible] distincte, & [illegible] demonstrabili sacchari parti, secundum spiritum, odorem, colorem, [illegible], tatis, fermentationem recipienti adminiculo, promanare ratio convincit: Quadere [illegible], quod [illegible] Dei [illegible], & [illegible] exhibetur.

CAP. VI.

Quomodo ex saccharo, [illegible], Hydrosaccharum vinosum dictum præparetur.

NEmo vero, [illegible] dubitet, quomodoquidem & saccharum [illegible] elici possit, etiam [illegible], quemadmodum ex uvis, pomis, pomomellis, &c. [illegible]

 [illegible]

do, [illegible] clarificati Syrupi. Aquæ [illegible] ad [illegible] tanto [illegible], aqueo tanto, [illegible] adde, [illegible] ad primæ quantitatis [illegible], quo [illegible] potius [illegible], & adhuc tepida, [illegible] cerevisiæ duo cochlearia [illegible]: hinc post aliquot dies, [illegible] per colum transmissus, [illegible] ligno quercino parato, excipiatur, [illegible] pro fermentationis necessitate, aliquantum aperto; finita vero peractus fermentatione, ad orificium usque, servata ad hoc separatim liquoris parte, vas repleatur & in cella, ad minimum per 4. septimanas, ante [illegible] quiescat: quo tempore robur acquirit, adeo ut paulo copiosius [illegible], hominem temulentum reddat. Hic etiam a [illegible] viribus, quandoque imbuitur, [illegible] dum adhuc [illegible] fervet, corticibus Citri, Cinnamomi, Zinziberis, vel cardamomi, floribus Rorismarini, radicum Enulæ, calami aromatici [illegible] ipso fermento pro ratione proportione [illegible] arti- ficio [illegible], ac cum potus [illegible], aquam minori [illegible] ut Sirupi [illegible] bre- [illegible]

[illegible] efficacium pectoris, [illegible] & [illegible] Mulsum [illegible] mixturæ expers sit [illegible], longe temperatior [illegible] quoque acidum tartareum [illegible] nervos [illegible] utilior est. Vnde [illegible] fermentatas, & non fermentatas [illegible] scit, cum [illegible] Zulap [illegible] xtum, nullum [illegible] & [illegible] perturbandi, [illegible] cum aliquibus [illegible] appropriatis, potius refrigerandi [illegible] tatem habeat, eoque a [illegible] sionem magna quantitate [illegible] men potius [illegible] & [illegible] compositis [illegible] capere [illegible]. [illegible] [illegible] ræ aut casu [illegible] ab illis [illegible] fermentatis secundum manifestas qualitates differant, ut in medicamentis [illegible] refrigerandi intentionem præscriptis [illegible] servatum est, quæ calore [illegible] fermentationem [illegible], [illegible] sumpta, ventris perturbationes, [illegible] nes, & [illegible] excitant [illegible] solu a fermentatione, [illegible] & [illegible] qualitatem [illegible], [illegible] dens [illegible], quod [illegible] quo [illegible], non [illegible] Medici [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

CAP. VII.

De præparatione Hydrosaccharo compositi.

P[illegible] [illegible] fontanea ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. Huic [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] quantitas, ut [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per colum [illegible] infundatur, aliquam aquæ calentis portionem, sub finem addendo [illegible] transmittendi causa, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in aquæ [illegible] [illegible] [illegible] soluta addantur, hinc omnia in doleum, mali odoris expers imponantur, dum adhuc tepent cum sequenti mixtura aromatica & hyeme in hypocausto, æstate sub tecto, ubi solis calore reverberari possint, quæ brevi tempore, [illegible] ad superficiem [illegible] [illegible] (quod [illegible] [illegible] visu jucundum est) inter[illegible] fermentare incipiunt, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] minoris [illegible] [illegible] loco, fermentatio [illegible] [illegible] [illegible] fermenta-

tione clausis [illegible] in aperta, [illegible] [illegible] v. g. [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] vel [illegible] calore vasa [illegible] vel æquo minore, fermentatio [illegible] non [illegible], quæ [illegible] & [illegible] liquorem [illegible], [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] odore [illegible] [illegible]. [illegible] hic potius, [illegible] robur, [illegible], & partes [illegible] [illegible] [illegible] quo [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]: A [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] phyll. [illegible]. [illegible] [illegible] ctis oleis, [illegible] [illegible], ℈j. Moschi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] da [illegible], quæ [illegible] [illegible] convenit, & [illegible] [illegible] cepsit, non [illegible] [illegible] cu[illegible], ut in vase ligneo, [illegible] prius, [illegible] fæculentiam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: A [illegible] [illegible] [illegible] & in [illegible] [illegible] hos opus [illegible] [illegible].

CAP. VIII.

Quomodo hydromel spirituosum, & meracum præparetur.

CUm Welmanicis [illegible] quantitatibus cum [illegible], nisi quod illud aliquantum [illegible], calidiusque sit, in paulo ante [illegible] loco, ex Dioscoride demonstravi in [illegible] re conveniat & ipsum hydromel parandi artificium non tantum, à variis authoribus describi [illegible] illud [illegible] à communi plebecula in Septentrionalibus plagis confici contingat, singularem quoque parandi modum hic adjungam.

℞. Sex cantharos mellis cum aquæ prius decoctæ, & purissimæ mensuris xij, [illegible] que in vase, quo [illegible] pertingat, aliquo signo, in [illegible] affundatur, superleni ac [illegible] percoquendo, & spumam [illegible], ut lente [illegible] relinquendo, donec mensura una super cantharos [illegible] lectum [illegible] dum, hinc [illegible] spuma, [illegible] [illegible] admoveantur, [illegible], [illegible] decoctum, [illegible] tur, [illegible] porti-[illegible], ne [illegible] in sicco resi-[illegible] duobus vasculis [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] autem ad hoc [illegible] [illegible]

[illegible], [illegible] odu [illegible] scent, [illegible], [illegible] Thur [illegible] lenta, [illegible] bat, [illegible] copia [illegible] plantarum [illegible] rarum, [illegible] ipsa [illegible] sicca, quamdoquid in [illegible] apes [illegible] colligunt, [illegible] opus, [illegible], quæ ex [illegible] bonæ [illegible], India, [illegible] gionibus [illegible] aromatum feracibus [illegible] fertur. Fermentum autem ad hoc [illegible] simus sequenti modo componitur: [illegible] Zinziberis albi, Cinnamomi, [illegible] ana ʒij. Caryophyllorum, [illegible] radisi ana ʒj omnibus [illegible] tusis, spiritus vini [illegible] tis exacti, q. s. affundatur, [illegible] [illegible] [illegible] lare fermenti cerevisiæ addatur [illegible] tus pro [illegible] aquæ, & aromatum præparatione dilutior vel meracior redditur.

CAP. IX.

Aliud hydromel passulatum.

℞. PUlpæ passularum, ad [illegible] in hydro saccharo [illegible] ditum, præparatæ, [illegible] coctionem residua, in [illegible] tuor cantharis mellis [illegible] coctæ, & adhuc [illegible] ra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fermentationem cum portiuncula [illegible] cerevisiæ reponitur, [illegible]
[illegible]

[illegible] spiritum, aut [illegible] emulatur. Plura [illegible] hoc loco [illegible] Calamintha [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Viresque [illegible] [illegible] capitis, & pectoris [illegible] [illegible] [illegible] eius [illegible] paratos nauseam, & tormina concitare solito, quod quidem duris & agrestibus hominibus aliquanto [illegible] [illegible].

CAP. X.

De liquoribus fermentatis medicinalibus.

Præmissis nunc aliquot potionum generibus, ad quædam medicamenta fermentatione ex[illegible], tandem rei ordo vocat, quæ brevitatis ordo vocat, quæ [illegible] solo simplicis fermenti [illegible] titulo [illegible].

Fermentatio [illegible] Rosarum, aliorumque florum.

℞. Florum [illegible] [illegible] [illegible] crassiuscule contusorum [illegible] [illegible] stannea [illegible] aquæ rosarum [illegible] per horæ spatium, in aqua [illegible] [illegible], dein maceratio & [illegible] cum recentibus Rosis, [illegible] donec infusum Rosarum [illegible] [illegible], ut digitis propter [illegible] quodammodo adhæreat, [illegible] & ℥iij, ac justa fermenti quantitate in [illegible] [illegible] loco calido, per [illegible] fermentationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posito ad fundum [illegible] vitro [illegible] [illegible] Caryophyllorum [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] autem, in fermentatione florum Paralyseos [illegible] ad affectus capitis & nervorum [illegible] mel virgineum selectissimum, [illegible] & despumationi tantummodo in liquoribus solutum, ipsi Saccharo præstare, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tum [illegible] conveniunt. Viresquos [illegible] [illegible] [illegible] obtinet, [illegible] [illegible]

[illegible], per syrupus Rosarum [illegible], [illegible] Vitriol [illegible] potest, ad mixturam [illegible], ac [illegible] purgantium acrimoniam Colocynthidos [illegible] Scammonii & Hellebori extractionum [illegible] purgantium [illegible], [illegible] & cum [illegible] cordiales, apozemata [illegible] stomachica, epithemata confortantia, ad quæ aqua Rosæ recipiuntur, [illegible] convenit, [illegible] dem [illegible] medicamentorum, penetrante & spirituosa substantia plurimum adjuvat. [illegible] fermentatio, [illegible] per [illegible] Mariæ, [illegible] vaporosum, dicitur qui excellentissimus est, & ad Ambræ griseæ extractionem & aliarum aromaticarum compositionem adhibetur, vocaturque [illegible] quia spiritus Sacchari [illegible] spiritus Rosarum [illegible], qui ex [illegible] conficitur [illegible] de[illegible] [illegible] est [illegible], ita acetum fortissimum convertitur, atque cum omnibus cæteris fermentatis parandis par ratio est.

Fermentatum florum [illegible].

Flores Anthos [illegible], ob odoris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quorum [illegible]

[illegible] in vase [illegible] compressi, & [illegible] eodem tangere [illegible] [illegible] [illegible] Sacch [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] eadem aqua [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] virtutes [illegible] & [illegible] cutitur [illegible] malignas ex [illegible] [illegible] per sudorem & [illegible] transpirationem [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] usum adhiberi potest, quamvis [illegible] [illegible], ad sudoris provocationem [illegible] substantialem partem ex floribus collectam [illegible] est, datur de hoc fermentato opere vitæ, cochlearis unius mensura, & aliquando paululum.

Quomodo ex Betonica, aliisque herbis fermentata fiant.

Succus ex Betonica [illegible] expressus cum [illegible] [illegible] catur, cui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc methodo [illegible] [illegible] Melissæ, Menthæ, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Tipsa

aliqua portio propriarũ aquarum affundi debet & succos omnes expressos, in vase clauso, ne subtiliorum partium per exhalationem jactura fiat, clarificari æquum est: Quomodo etiam ex herbis siccis fermentata fieri possunt.

Hæc præparata, sequuntur vires suorum simplicium, ex quibus constant, quas sacchari conveniens proportio nullo modo obtundere potest, imo hæ ipsæ fermentationis beneficio, ita exaltantur, ut multò maiorem vim, in corpus humanum agendi, altiusque penetrandi, quam alia cruda aut simpliciter permixta medicamenta exserere possit, in specie autem fermentatum Betonicæ affectibus pituitosis capitis, & nervorum convenit, pectori, stomacho, intestinis, renibus, utero, hepati & lieni obstructis maximè prodest, vulnera interna glutinat, ac plures effectus (quos omnes recensere superfluum est) præstare aptum atque natum est, quos, in peculiari libello, de Betonicæ virtutibus, ab Antonio Musa, Cæsaris Augusti quondam Medico, conscripto videre licet, ut etiam apud Italos, quendam magnopere laudare volentes, proverbium enatum. Celui ha tante vittu che la Betonica. Dantur huius fermentati, pro dosi duo cochlearia cum Jusculo carnium cerevisia aut vino mixti, in die semel aut etiam bis aliquando, aliorum vero quæ amaritudine & caliditate excedunt dosis minor est: Ex his fermentatis vina medicata ex tempore parari & quotidie integri mensis spatio, pro affectus discrimine usurpari possunt.

Fermentatum succi Cidoniorum aliorumq; fructuum.

Succus Cidoniorum recenter expressus, octodecim dierum spatio circiter, donec clarus evadat in vitro clauso reponitur, hinc decantatus in cucurbita ad lenem ignem posita, ad mediam partem exhalare permittatur, in cuius ℔ quinque una sacchari dissolvatur, ac secundum sæpius jam dictum modum, fermentatum fiat ut quoque ex pyris, pomis, prunis sylvestribus, cerasis, baccis Sambuci, fructu Rubi Idæi fieri solent, hac distinctione observata succos densiores minore exhalatione se indigere. Convenit hoc fermentatum potissimum ad corroborationem stomachi, & ciborum concoctionem; Fermentatum Rubi Idæi ad vitales partes, & sensus recreandos; ac illud, quod ex baccis Sambuci paratum est, ad dysenteriam, aliosque alui fluxus compescendos.

Fermentatum ex Radicibus Scortzoneræ.

℞. Radicum Scortzoneræ, quæ nullam cariem senserunt, ℔ j. his in taleolas concisis in cucurbita stannea, aquæ fontanæ ℔ viij affundantur, quo facto alembicus cum recipiente adaptetur, & moderato igne aliquandiu coquantur, cuius decoctum, cum ipsis radicibus fortiter exprimatur, quod aquæ destillatæ, & aliquot ovorum albumine junctum, iterum, ut ante in vesica coquatur, & destilletur: decoctum cum destillato refrigeratum per saccum coletur: percolati

[illegible] pro [illegible] sacchari olei super [illegible] ipso calinato [illegible] tur, quod [illegible] rectificanda [illegible] ri in cucurbita [illegible] ro [illegible] extrahitur, reli[illegible] nullam prope[illegible] qualitatem reddit [illegible] thodo, quatuor [illegible] partes separantur: Harum virtutes quod attinet, [illegible] & penetran[illegible] qualitatis partecep[illegible], primum [illegible] tenet, adeo, ut non minus ac succi Citri, Berberorũ & illi ex Tartaro, ligno Quajaco, melle destillati spiritus, Coralia, Mar[illegible] [illegible] à cujus [illegible] tamen, propter nidorem ingratum abstineo: Cæterum oleũ [illegible] ex Tartaro eliquato & sal quoque ac ipsam terram communes [illegible] cum reliquis vegetabilibus hujus generis [illegible] qualitates [illegible] stimo. Quid ut quid [illegible] valeat, & quomodo, ex hac [illegible] ad plura [illegible], [illegible] poss[illegible]

CAP. II.

De Saccharo [illegible] spiritu vini soluto, à quibusdam oleo sacchari dicto.

QVorum chymici [illegible] liquorum, [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], sequenti modo [illegible] [illegible]. Saccharum [illegible] vini, ad [illegible], [illegible] accenditur donec ad [illegible] condensari, & sponte [illegible] quem alii quorum dictis [illegible] phlegma [illegible] prodasse [illegible] nego, hanc autem olei [illegible] nem convenire, [illegible] saccharum, [illegible] dendu posse, [illegible] [illegible] aliud est quam [illegible] restibilis ex spiritu vini phlegmate [illegible] hil per adustionem spiritus [illegible] saporem & odorem alterata, [illegible] sacchari in oleum, ad [illegible] pentinam metamorphosin [illegible] [illegible] chymicis resolutio [illegible] [illegible] spiritu vini [illegible] proli[illegible] mate liberato, item [illegible] ex ferro, [illegible] co liquari parato, potius ex aliorum opinione loquentes, propter crassam & lentam consistentiam, olei denominationem tribuunt ac ipsum saccharum cum aqua Hyssopi, Enulæ, [illegible] Syrupi consistentiam [illegible] longe [illegible] doquidem ipsum phlegma spiritus vini, hoc putatiuũ oleum, [illegible] reddit, nec locum habet quod aliqui [illegible], non nihil spiritus vini, aut acidum phlegma illo [illegible] crassitudinem [illegible] cæteris Syrupis aut quibusvis liquoribus [illegible] spiritus vini [illegible] majorem [illegible] addere nec ipsa [illegible] saccharum [illegible] laudabilem [illegible] consequi posse; ita, ut nec quidquam [illegible]

[illegible]

CAP. III.

De [illegible] sacchari [illegible].

Q[illegible] [illegible] Saccharo ad colorem [illegible] [illegible], quemadmodum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sed cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Vitriolum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Parnassus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] comparanda, nulla ratione & experientia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & nullius momenti est.

CAP. IV.

De Sale Nitri cum saccharo preparato.

S[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] parare solent: Sale Nitri [illegible]

dendo, in bechiro [illegible] ne quidem per [illegible] [illegible] comprehendi [illegible], quàm sacchari [illegible] post fermentationem [illegible] nulla forma [illegible] quidem cognatum reperiri constat, ac in rebus aliis etiam combustis, adhuc subjectum aliquod ignis latere palam est, plurima autem ex vegetabilibus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui, solummodo certam dispositionem fermentationem excludentem, in causa esse, ut ex talibus quantumlibet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Spiritu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manifestè pro-

[illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aqua & sulphure [illegible] spiritum [illegible] benefic [illegible] [illegible] & ipsæ [illegible] [illegible] ipsam monstrant, [illegible] [illegible] [illegible] Quare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tatis, [illegible] [illegible] niculo, promanare ratio convincit: Quadere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] exhibetur.

CAP. VI.

Quomodo ex saccharo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] præparetur.

NE [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Sacchari [illegible] A-quæ fontanæ lb. xij. [illegible] in a-[illegible] [illegible] quæ [illegible] altero tanto [illegible] per vices addito, spumam auferendo ad primæ quantitatis [illegible] quæ crudi[illegible] potus sit salubrior, [illegible], & adhuc [illegible] cochlea-[illegible], hinc post aliquot dies, [illegible] per colum transmissus, [illegible] parato, excipia-[illegible], pro fermentationis ne-cessitate, aliquantum aperto; finita ve-ro penitus fermentatione, ad orificium usque, servata ad hoc separatim liquo-[illegible], vas repleatur & in cella, ad [illegible] per 4. septimanas [illegible] ante [illegible] quo tempore [illegible] ac-quirit, adeo ut paulo copiosius [illegible], hominem temulentum reddat. [illegible] etiam aliarum rerum [illegible], quando-que [illegible] dum adhuc [illegible] fervet, corticibus Citri, Cina-momo, [illegible] floribus [illegible] calami aromatici cum ipso [illegible] pro rata [illegible] po-tus [illegible], a-[illegible] non tamen ea ut [illegible] salube-[illegible]

habet, in [illegible], & [illegible], ipso [illegible] Medici [illegible] longo tempore [illegible] quoque [illegible] tem nervos [illegible] utilior est. [illegible] fermentatas, & [illegible] sit, cum [illegible] atum, [illegible], & [illegible] pertili bendi, [illegible] potius [illegible] [illegible] men potus [illegible] ex aqua & [illegible] compositus [illegible] [illegible] hos [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] alteratione ab aliis non fermentatis, secundum manifestas quali-tates differunt, ut [illegible] medicamentis, ad [illegible] intentionem [illegible] servatum [illegible], quæ [illegible] agitata & ad fermentationem deducta, [illegible], ventris per turbationem, [illegible], & similia accidentia excitant [illegible] soluta fermentatione, [illegible] & [illegible] qualitatem nacta, [illegible] quod [illegible] quo neglecto, [illegible] Medici [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

CAP. VII.

De praeparatione Hydrosaccharis compositi.

PAssulae, [illegible] fermentum [illegible] macilentum conteruntur, ac pulpa [illegible] in cado [illegible], ac demum per setaceum, pelliculis, & acinis [illegible] traijciuntur. Haec pulpa, cum aqua [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], scopis agitata, [illegible] aquae quantitas, [illegible] [illegible] [illegible], atque super [illegible] [illegible] [illegible] coquatur, quoad spumam [illegible] [illegible] loco separandam [illegible], [illegible] [illegible] aliquam aquae calentis portionem, sub finem addendam, [illegible] transmittendi causa, & [illegible] pro mensura [illegible] Sacchari [illegible] [illegible] in aqua [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] addendo, hinc omnia in doliim, mali odoris expertia, [illegible] [illegible] dum adhuc tepent cum sequenti mixtura aromatica & [illegible] in hypocausto, [illegible] [illegible] [illegible] reverberari possint, [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible], fermentare incipiant, ad spatium [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], vel minoris [illegible] [illegible] [illegible] loco, fermentationis [illegible] [illegible] ratione condimentum [illegible] [illegible] fermentatione [illegible] [illegible] in aperta, pro [illegible] [illegible] [illegible] v. g. [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] calore vasa [illegible] [illegible] aequo minore, fermentationis [illegible] [illegible] non assequantur, quare [illegible] [illegible] & [illegible] liquorem separatum [illegible] transfundere oportet, qui tepore [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] ex odore aromatico [illegible]. Celebratur hic potus, [illegible] vitalem robur, [illegible], & partes principes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Apparatus autem ad [illegible] [illegible] [illegible]. Zingiberis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Caryophyll. [illegible] [illegible] Ambrae grisei [illegible] [illegible] oleo, ad olei consistentiam reducta, ℈j Moschi orientalis veri cum ʒj [illegible] Sacchari [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cochleare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imponuntur. Usum [illegible] aquae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] admodum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Saccharo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aquae ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible].

CAP. VIII.

Quomodo hydromel spirituosum, & meracum preparetur.

CUm Mel manifestis qualitatibus cum Saccharo, nisi quod [illegible] aliquantum acrius, calidiusque sit, in paulo ante citato loco, ex Dioscoride demonstravi [illegible] conveniat & ipsum hydromel [illegible] artificium non tantum, a variis authoribus [illegible] sed illud etiam a communi plebecula in Septentrionalibus plagis confici contingat, singularem quoque parandi modum hic adjungam.

℞. Sex cantharos mellis cum aquæ [illegible] ut [illegible] pertingat, aliquo signo, major aquæ copia affundatur, super [illegible] ac claro igne percoquendo, & spumam [illegible] quandiu, ut lente [illegible], donec mensura una [illegible] cantharos [illegible] [illegible] clarificationem [illegible] abjecta spuma, [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] olc- [illegible] aquæ calentis portiuncula [illegible] in sacco resi- [illegible] duobus vasculis [illegible] & accurate clausum, [illegible] [illegible] Mel autem ad [illegible]

[illegible] aromatico, [illegible] [illegible] Therebinthinæ [illegible], origine, [illegible] quibus copia est [illegible], ac ipsa [illegible] sicca, quibus quidem [illegible] apes [illegible] mel [illegible] opus, ma[illegible], qualis ex [illegible] bonensi, Portugallia, Candia, [illegible] gionibus, aromat[illegible] fertur. [illegible] Zingiberis albi, C[illegible] ana ʒiij. Caryophyllorum, [illegible] radicis ana ʒj omnibus [illegible] tusis, spiritus vini vitreis [illegible] tis exacti, q. s. affundatur, [illegible] [illegible] & [illegible] leare fermentum cerevisiæ [illegible] tus pro varia aquæ, & aromatum [illegible] tione dilutior vel meracior redditur.

CAP. IX.

Aliud hydromel passulatum.

℞. PUlpæ passularum [illegible] in hydro [illegible] ditum, [illegible] coctionem [illegible] tuor cantharis [illegible], ac ea [illegible] cocta, & [illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] albumina bus ovorum [illegible] fermentationem cum portione [illegible] cerevisiæ reponitur, qui [illegible]

spiritum [illegible]

spiritum [illegible], aut aliud aromaticum conditur [illegible]. [illegible] potum generalissimè [illegible] A-[illegible], Cidoniorum, [illegible] [illegible] prævisiona, [illegible] [illegible] [illegible] posse spiritum, [illegible] visum est. Vires quod attinet [illegible] qualitatibus [illegible] proprietate, & calidæ [illegible] energia, ad [illegible] capitis, & pectoris [illegible] [illegible] efficacia [illegible] [illegible] itaque [illegible] longè [illegible], colore [illegible], [illegible] communi [illegible], nauseam, & tormina concitare solito, quod quidem duris, & agrestibus hominibus, aliquatenus tolerabile, in genere vero [illegible] est.

CAP. X.

De liquoribus fermentatis medicinalibus.

Præcessit nunc aliquot [illegible] ad quatum medicamenta fermentata [illegible] brevitatis [illegible] vocat, quæ [illegible] simplicis fermentati [illegible].

Fermentatum [illegible], aliorumque florum.

℞ Florum Rosarum incarnatarum, [illegible], &

crassiuscule concisarum [illegible] [illegible] alternatim [illegible], tantundem aquæ [illegible] & per horæ spatium, in aqua [illegible], dein maceratio & [illegible] cum recentibus Rosis, [illegible] donec infusum Rosarum [illegible] impregnatum, ut digitis propter crassitiem quodammodo adhæreat, quod [illegible] 10, & [illegible], ac postea fermento [illegible] in [illegible] & loco calido, per [illegible], fermentationi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], donec deposito ad fundum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Caryophyllorum, [illegible] [illegible].

Non [illegible], in fermentatu florum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] convenire. [illegible] cum aliis spirituosis liquoribus, [illegible] obtinet, [illegible] [illegible].

[illegible] Rosarum [illegible] purgantium [illegible] Colocynthidis [illegible] Scammonii & Hellebori [illegible] cordiales, apoplecticas [illegible] epilepticas [illegible] Rosæ [illegible] convenit, [illegible] medicamentorum, [illegible] & spirituum [illegible] plurimum adjuvat. Ex hoc fermentato, spiritus ardens, per Balneum Mariæ, aut arenam vaporosam, [illegible] excellentissimus est, & ad Ambræ grisæ extractionem & aquarum aromaticarum compositionem [illegible], [illegible] spiritus Sacchari rosatus [illegible] spiritus Rosarum [illegible] ex solis Rosis colligitur, [illegible] opera, in acetum fortissimum convertitur, atque etiam omnibus cæteris fermentatis parandis par ratio est.

Fermentatum florum Aurantiorum.

Flores Aurantiorum, [illegible] potiori [illegible] virtute pollent, [illegible] cordiales, & [illegible] recipiuntur, & inter cordialia medicamenta, [illegible] obtinent, [illegible] eodem modo, quo [illegible] traditur, [illegible] aquarum [illegible] Sacchari & fermenti [illegible] Quorum [illegible]

[illegible] Sacchari pulverisati [illegible] facere, & [illegible] modo [illegible] possunt, [illegible] corruptione servari, & tandem [illegible] & [illegible] vitales & [illegible] restaurandis, ad [illegible] ex humorum [illegible] per sudorem & [illegible] transpirationem [illegible] spiritus ardens [illegible] dictum evocetur, & ad [illegible] adhiberi potest, [illegible] ad sudores provocationem, [illegible] substantialium partium ex floribus collectionem utilius est, datur de hoc fermentato pro vice, cochlearis unius mensura [illegible]

Quomodo ex Betonica, aliisque herbis fermentata fiant.

Succus ex Betonica [illegible] expressus cum [illegible] cetur, cui super [illegible] partem [illegible] Sacchari [illegible] Melissa, Mentha, Salvia [illegible] herbis [illegible] [illegible]

aliqua portio propriarũ aquarum affundi debet & ſuccos omnes expreſſos, in vaſe clauſo, ne ſubtiliorum partium per exhalationem jactura fiat, clarificari æquum eſt: Quomodo etiam ex herbis ſiccis fermentata fieri poſſunt.

Hæc præparata, ſequuntur vires ſuorum ſimplicium, ex quibus conſtant, quas ſacchari conveniens proportio nullo modo obtundere poteſt, imo hæ ipſæ fermentationis beneficio, ita exaltantur, ut multò majorem vim, in corpus humanum agendi, altiuſque penetrandi, quam alia cruda aut ſimpliciter permixta medicamenta exſerere poſſit, in ſpecie autem fermentatum Betonicæ affectibus pituitoſis capitis, & nervorum convenit, pectori, ſtomacho, inteſtinis, renibus, utero, hepati & lieni obſtructis maximè prodeſt, vulnera interna glutinat, ac plures effectus (quos omnes recenſere ſuperfluum eſt) præſtare aptum atque natum eſt, quos, in peculiari libello, de Betonicæ virtutibus, ab Antonio Muſa, Cæſaris Augusti quondam Medico, conſcripto videre licet, ut etiam apud Italos, quendam magnopere laudare volentes, proverbium enatum, Celui ha tante virtu che la Betonica. Dantur huius fermentati, pro doſi duo cochlearia cum Juſculo carnium cereviſia aut vino mixti, in die ſemel aut etiam bis aliquando, aliorum vero quæ amaritudine & caliditate excedunt doſis minor eſt: Ex his fermentatis vina medicata ex tempore parari & quotidie integri menſis ſpatio, pro affectus diſcrimine uſurpari poſſunt.

Fermentatum ſucci Cidoniorum aliorumq; fructuum.

Succus Cidoniorum recenter expreſſus, octodecim dierum ſpatio circiter, donec clarus evadat in vitro clauſo reponitur, hinc decantatus in cucurbita ad lenem ignem poſita, ad mediam partem exhalare permittatur, in cuius ℔ quinque una ſacchari diſſolvatur, ac ſecundum ſæpius jam dictum modum, fermentatum fiat ut quoque ex pyris, pomis, prunis ſylveſtribus, ceraſis, baccis Sambuci, fructu Rubi Idæi fieri ſolent, hac diſtinctione obſervata ſuccos denſiores minore exhalatione ſe indigere. Convenit hoc fermentatum potiſſimum ad corroborationem ſtomachi, & ciborum concoctionem; Fermentatum Rubi Idæi ad vitales partes, & ſenſus recreandos; ac illud, quod ex baccis Sambuci paratum eſt, ad dyſenteriam, alioſque alui fluxus compeſcendos.

Fermentatum ex Radicibus Scortzoneræ.

℞. Radicum Scortzoneræ, quæ nullam cariem ſenſerunt, ℔ j. his in taleolas conciſis in cucurbita ſtannea, aquæ fontanæ ℔ viij affundantur, quo facto alembicus cum recipiente adaptetur, & moderato igne aliquandiu coquantur, cuius decoctum, cum ipſis radicibus fortiter exprimatur, quod aquæ deſtillatæ, & aliquot ovorum albumine junctum, iterum, ut ante in veſica coquatur, & deſtilletur: decoctum cum deſtillato refrigeratum per ſaccum coletur: percolatu

lati ℔ iij. Sacchari finissimi ℔ j misceatur, & prescripto modo ad fermentandum reponatur.

Hac ratione & via, ex radicibus Asparagi, Cichorii sylvestris, Graminis, Sarzæparillæ, Chinæ fermentata præparantur, quantitas radicum autem arbitraria est, prout quisque fermentatum, majoris vel minoris operationis expetit, aut normam dosis eligit, aromaticorum enim & calidiorum minor copia requiritur, quæ cuncta in specie definire hujus loci non est. Fermentatum Scortzoneræ, obstructiones hepatis, & lienis expedit urinam, & sudorem promovet, putredini, & pestilentis luis contagio resistit. Vesica cum alembico ad hoc opus, de qua paulo ante, sit oportet ex stanno anglico, aliove optimo, ejusque refrigeratorium ex cupro, de quibus instrumentis, in Hydrælcologia plura videre sunt. Commodum est plures vesicas, ad præsentem rem, in promptu habere, siquidem tales non solum ad destillationem aquarum, & oleorum, sed ad quæcunque medicamenta, ex simplicibus in forma liquoris paranda aptissimæ sunt, eo modo enim quod alias subtilissimarum partium, in auras exhalaret, receptaculo exceptum, reliquo iterum conjungi potest, atque decocti ratio hæc solummodo spectat, infusiones enim in cucurbitis vitreis, cum alembico cæco optimè perficiuntur, nec diplomata ex cupro probare possum, quæ ne in frusta dissiliant operi adhibita, necessario canaliculum adjunctum habent, per quem vires rerum coquendarum exspirare possunt, adde pravam qualitatem, quam à cupro contrahere solent, præsertim acida, quæ ne quidem in stanneis instrumentis, licet ad alia melioribus, sed vitreis aut terreis & optimè vitreatis excoqui debent, oportet autem non longe à collo, epistomium vesicæ junctum esse, per quod deficiente aqua (refrigeratis tamen prius omnibus, ne subtiles decocti partes exhalent) alembico immoto recens infundi possit, quomodo etiam ne vasa etiam ipsa stannea igne liquescant, satis cautum est, ac talem decocta & infusa parandi modum, sicubi a me eorum mentio fiat, intelligi volo.

Fermentatum ex Cinamomo, alijsque aromatibus.

℞. Cinnamomi acutissimi ℔ ß. Aquæ Rosarum fragrantissimæ ℔ iii ß fiat infusio in cucurbita & decoctio fortis, accuratè adaptato alembico cæco coque magno & subsequens maceratio in Balneo Mariæ, aut arena vaporosa, per octo horas, quod infusum, vel decoctum sub clausura refrigeratum, probè exprimitur, ac ℔ j sacchari finissimi soluta miscetur, & ad reliquorum normam fermentatum fiat.

Idem modus observandus, cum cæteris aromatibus Caryophyllis, Galanga, Zedoaria, &c. acriorum tamen, & calidiorum, minor quantitas, ad certam aquæ portionem sumenda, fermentatum Cinnamomi, stomacho, intestinis & cordi opitulatur, flatulentos & frigidos affectus, diarrhæam, aclubricitatem, à copia

copia phlegmatis corrigendo, nauseam, vomitum & ructus compescit, fœtum in utero confortat, gravidis phlegmaticis, ac melancholicis comprimis utile est, offertur uti alia fermentata, cum Julapiis & liquoribus appropriatis, quo etiam apozemata aromatizantur.

Cap. XI.

De liquoribus fermentatis medicinalibus compositis.

PRæter jam dictata simplicia fermentata etiam composita prout sequitur parari possunt, quorum initium a fermentato cephalico in hunc modum facere visum est.

℞. Florum Paralyseos ℥iij
Libor. convallium
Rosar. rubr. an. ℥iß
Foliorum Rosmarini
Salviæ
Sem. fœniculi dul.
Sesel. Massil.
Cort. Ligni Sassafras
Ligni Aloës optimi
Rad. pæoniæ an. ℥j
Iridis florentinæ
Granorum Paradisi ana ℥ß
Caryophyllorum ʒ vj
Spicæ Nardi
Cardamomi ana ʒj
Ambræ Grisεæ ℈j
Moschi orientalis ℈ß
Aquæ succi Betonicæ ℔ vij
Mellis odoriferi ℔ ij

Flores Paralyseos, ac cæteri ab alabastris seu viridi sedimento liberati, ut etiam reliquæ herbæ probè exsiccentur, ut odorem, & saporem integrum servare possint, quemadmodum in tractatu de essentia vegetabilium tradidi, simplicia hæc porro incidantur, omnibusque commixtis in cucurbita Aqua ex succo betonicæ per vesicam destillata affundatur, ut infusum more Spagyrico fiat, cui expressi & colato & cum duorum ovorum albumine in vase clauso clarificato mel ex Gallia Narbonensi, aut Portugallia ac Moschus, & Ambra cum sacchari ℥ß. pulverisata adduntur, & cum debita quantitate fermenti reponatur. Appropriatum medicamentum est in affectibus capitis frigidis, & humidis, materiam peccantem digerit & expulsioni aptam reddit, simulque memoriam, ac visum acuit. Dosis cochlearia duo admittit.

Fermentatum Cordiale.

℞. Florum Buglossi exsiccat. ℥v
Tunicæ rubr.
Rosar. rubr.
Ocymi Caryophyllati
Foliorum Melissæ ana ℥iß
Rad. doronici
Agallochi
Cassiæ ligneæ
Cinamomi acuti ana ℥j
Santali citrini veri
Macis ana ℥ß
Croci orientalis ʒj
Ambræ ℈j
Moschi Alexandr. ℈ß
Aquarum Rubi Idæi
Rosar. optimæ an ℔ iß
Sacchari refinati albi ℔ ij.

Ex quibus secundum proximè præscriptum modum fermentatum paratur, ad cordis debilitatem, ex intemperie frigida, & humida, omnemque molestiam à flatibus, & fuligine succi melancholici ortam convenientissimum omnes partes internas, cum calore nativo corroborat: Dosis eadem, quæ superioris fermentati cephalici.

Fermentatum stomachale.

℞. Foliorum Menthæ crispæ ℥iiij
Summitat. Agerati
Absinthij pontici
Cortic. exterior. Arantior. ana ℥ij
Galangæ
Cinamomi
Sem. fœniculi
Anisi
Coriandri ana ℥j
Rad. acori
Caryophyllorum ana ℥ß
Succi Cydoniorum depurati
Aq. Menthæ crispæ an. ℔iiiß
Sacchari albi puri ℔ij

ex his speciebus eodem modo quo antecedens, fermentatum paratur, sed propter cydoniorum succum, infusum & clarificatio, in vasis vitreis fiat, necessum est. Hoc fermentatum stomachicum planè est, ventriculum confortat, nauseam, cruditatem, & appetitum dejectum ac humidam intemperiem emendat, nec non hepatis lienis, intestinorum, & uteri infarctus, à crudis humoribus tollit.

Fermentatum Bezoardicum.

℞. Foliorum Scordii nostrat. probè exsiccat. ℥vj
Rad. Galengæ
Scortzoneræ an. ℥ij
Cortic. exterior. Citri
Rad. Petasit.
Carlinæ
Vincetoxici
Cedoariæ
Sem. Card. bened. an. ℥j

Opii Thebaici, supra laminam ferream cum aceto Sambuci irrorati, postea absq; ustione exsiccati ℥ß.
Aq. ex succo Veronicæ destillatæ ℔ iiij.
Succi Citri vel Limon. depurati ℔ iij.
Mellis odoriferi optimi ℔ ij
Fiat fermentatum, secundum præscriptum modum.

Bezoardicum hoc fermentatum, febrium, variolarum ac ipsius pestis malignitati & putredini adversatur, humorum corruptelam per insensilem transpirationem exigit, & tum vitalem, tum animalem facultatem contra venena tutatur. Dosis eiuscum liquoribus appropriatis est à ℥ß ad ℥j.

Fermentatum Nephriticum.

℞. Flor. Chamæmeli ℥iiij
Foliorum Parietariæ ℥iij
Rad. Glycyrrhizæ ℥ij
Ononidis
Pimpinell. hircinæ
Sem. lappæ maj.
Saxifrag. albæ
Fœniculi dulc. an. ℥iß
Aq. fragorum
Cerefolij an. ℔ iiiß.

Mellis virginei optimi. ℔ ij Misce & fiat fermentatum secundum artem, quod infarctus renum, & obstructionem meatuum à materia viscida & sabulosa expedit, calculum comminuit, flatus & urinam expellit, & ad omnem tartaream materiam, in morbis chronicis resolvendam, utilissimum est. Dosis eadem quæ præcedentis fermentati, cum liquoribus appropriatis, tam ad curationem, quam præservationem: ejus tamen usus, præsente intemperie hepatis, ac renum calida moderatus esto. Atque hic de liquoribus fermentatis, ad evitandam prolixitatem, finem faciam, cum ad horum imitationem in arte medica versatus, varia fermentata, confortantia nimirum, sudorifera, diuretica, alexiteria, & præcipue purgantia, quorum malignitas fermentationis beneficio, plurimum corrigitur singulos in usus componere potest, minoris vero quantitatis aquæ ad tantam simplicium copiam ratio est, parua dosi offerri, melius conservari, ac in peregrinatione portari possint, cum eadem facilè nihilominus, sub ipsum usum, admixtis liquoribus appropriatis temperantur.

CAP. XII.

Aliud fermentum, æque ac supradictum utile.

Extra dubium est, saccharum, ac multò magis mel, innata proprietate, ad fermentationem proclivia esse, quod tamen cum fine temporis, & manualis operæ dispendio fieri nequeat, fermenti additionem necessariam esse duco, ex fæce nimirum Cerevisiæ; quæ ad rem præsentem, propter dulcem, & spirituosam substantiam magis facere videtur, vel ejus loco sequens etiam, commodissimum est.

℞. Hordei decorticati, & purlin mortario contusi, quantum placet, aqua frigida, ad eminentiam digiti unius affusa, duodecim horarum spatio, maceretur, hinc plus aquæ addatur, & ad consistentiam mellis, aut muccaginis coquatur, eique justa portio sacchari, ad sensibilem dulcedinis perceptionem misceatur, tandem ad hujus partes duodecim, una fermenti farinacei communis additur, quæ mixtura olla vitreata excepta, in loco calido, duorum dierum intervallo in fermentum perficitur. Admonitionis loco hoc addo, omnes liquores cum fermēto, adhuc calentes miscendos, & denique à frigore ne labor irritus fiat, esse defendendos: Quin etiam ex Byne, hordeo scil. madefacto, & post germen emissum torrefacto, superiori tamen non comparandum, fermentum parari potest.

CAP. XIII.

Quomodo ex saccharo acetum fiat.

Nec hoc controversum est, ex quolibet subjecto spirituosæ substantiæ participe, acetum secundum omnes qualitates perfectum, ac quidem sequentibus modis fieri posse.

℞. Sacchari ℔ j. Aquæ ℔ iiij. mixturæ huic mixturæ calefactæ, in urceo lapideo, fermentum panis nucis, st glandinis magnitudine, cum aliqua parte tar-

modum tamen ex ſucci integritate redundans, in quibuſdam eſſentiis longe majoris facio; potiſſimum vero acida ſaccharo indigent, quæ per ſe, vi ignis ad eam conſiſtentiam ut durare poſſint, ſine notabili alteratione, ac coloris mutatione redigi nequeunt, ſed nimia acrimonia contracta, omnis congenita pars ſulphurea corrumpitur. Ultimo quædam harum eſſentiarum (reſinoſis exceptis) in ſaccharo conditæ ſint, progreſſu temporis, adeo indureſcunt, ut difficulter in liquoribus ſolui poſſint: Cuncta quæ incommoda, facilime ſacchari admixtione evitari queunt.

Eſſentia Acetoſæ ſaccharata.

Acetoſam, folio rotundo ſucculento, ad cordis propemodum figuram accedente, ab aliquibus Hiſpanicam vocatam, ob gratam ad guſtum aciditatem aliis præferendam eſſe cenſeo, in cujus ſucci albumine ovorum clarificati, inque conchis terreis probè vitreatis ad mediam partem conſumpti ℔ xij. ſacchari finiſſimi totidem unciæ adduntur, & porro aliquantum magis, ad ſyrupi conſiſtentiam inſpiſſatur; Quæ eſſentia hoc modo præparata, cum tartaro ſuo aciduload fundum ſubſidente, in vitro ad uſum reponitur, cujus unica tribus vulgari modo præparati ſyrupi uncijs præſtat ac pauca quantitate Eleo ſacchari admixta, Syrupum Citriæ æmulatur. Eſſentia hæc contra febrium biliofarum fervorem, peſtilentem conſtitutionem, ac pravas ex hypochondriis evaporationes, viſcerum internum pe..iem, & obſtructionem, plurimum valet & in potiones refrigerantes, aptiſſima eſt. Tartarus autem, qui poſtliminio ab eo, in fundo vaſis ſeparatur, ſaccharo ablutus, ad uſum in Tartarologia mea notatum ſervari poteſt.

Eſſentia Glycyrrhitæ ſaccharata.

℞. Glycyrrhizæ raſæ ſelectiſſimæ in particulas conciſæ, & in ſufficienti quantitate aquæ infuſæ ℔ iij. quæ poſt convenientem macerationem exprimatur, & expreſſum additis ſacchari ℥ j. ad conſiſtentiam, per exhalationem redigatur quemadmodum eſſentia parata, vulgari illo ſucco Glycyrrhizæ inſpiſſato, ſatis adhuc impuro, multum præſtat ac in liquoribus ſoluto multo facilior eſt. Quam differentiam quidam turpiter negligunt, crimen eſſe putantes, ſi alia, quamvis meliora amplectantur, illa in re, a veterum norma recedant, quorum tamen veſania parvi facienda eſt.

Eſſentia capitum papaveris ſaccharata.

℞. Capitum Papaveris, nondum planè maturorum, ſuccum lacteſcentem, ſuprema cuticula ſolummodo inciſa, fundentium, ℔ iij. hæc ſeminibus, & interna pellicula remota incidantur, ac in veſica cuprea ſtanno obducta, ſolo operculo tecta (cum quidquid evaporet parum hic refert) juſta aqua fontanæ quantitate, donec viribus capitis Papaverum ſatis impregnata ſit, coquuntur. In expreſſo porro, & per reſidentiam depurato, ſacchari ℔ 1 diſſolvitur, & ad conſiſtentiam ſyrupi, per exhalationem inſpiſſa

ſpiſſatur: Quæ eſſentia, ut ſupra memini, propter ſaccharum, facilè cum liquoribus ſolvitur, inque omnes uſus, ad quos alias ipſum papaver recipitur cum primis vero, ad tenues, calidas, & ſalſas delluxiones inciſſandas, & inſomniam a cauſa calida tollendam, ac quorumlibet humorum acrium præparationem, percommoda eſt, parva equidem doſi, cum unius cochlearis menſura, vulgaris ſyrupi de Papavere, trium unciarum efficaciam adæquat, ac nihilominus, tam ad conſervationem, quam mixtionem cum aliis, nec non ſumptu, & portatu commodior eſt.

Eſſentia Roſarum ſaccharata.

℞. Infuſi Roſarum, facti, ſecundum modum in cap. IX. explicatū ℔ viij, quod addita ſacchari finiſſimi ℔ß. in patina terrea vitreata, ſecundum modò ſuperius traditam præſcriptionem inſpiſſetur? Ac ſic eſſentia Roſarum, ad eundem effectum, quo Syrupus Roſarum ſolutivus, ſed minori doſi uſurpanda parata eſt. Sic quoque ex Roſis rubris, adſtringentibus ad viſcera corroboranda, triplici infuſione, cum debita ſacchari quantitate, eſſentia Roſarum conficitur.

Eſſentia Violarum ſaccharata.

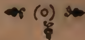
℞. Succi Violarum expreſſi ℔iiij. ℥iij. cui calefacto, ac tandem poſt diei ſpatium, per pannum ſetaceum colato, ſacchari finiſſimi ℔ ß. additur, ac inſpiſſatur, q̃ colore vivido ultra annum integra perſiſtit, deficiente vero copia violarum, ex infuſo cum floribus integris, ſecundum inſtructionem, in Anatomia vegetabilium, & Appendice Theſauri ſpagyrici traditam, ex præſcriptione ſæpius nunc data; violarum eſſentia parari poteſt: Quemadmodum vulgo, ex ſuccis, decoctis, atque infuſis, cum additione ſacchari, medicamenta durabilia præparantur. Vires harum eſſentiarum in genere, fere cum medicamentorum ſine ſaccharo præparatorum qualitate & operatione conveniunt, nec enim modica ſacchari quantitas tantam differentiam parere poteſt, licet doſi aliquantum majori exhibendæ ſint, quam quilibet, in arte medica verſatus, pro ſacchari, & ſuccorum proportione; modumque eas diluendi, & cum reliquis medicamentis, utpote ſyrupis, electuariis, linctibus, morſulis &c. miſcendi facilè inveniet, quæ omnia in ſpecies, ſi recenſere vellemus immenſum opus excreſceret. Admonitionis loco addo, patinas in quibus ſucci, ad ignem, propter exhalationem ponuntur, latiuſculas eſſe oportere, ut illi fundum vix cooperiant ita ut eſſentiæ citius, ſine contractione empyreumatis, & coloris jactura, conſiſtentiam acquirant, ad quos patinæ, ex ſtanno anglico niſi aut acria, aut valde acida ſunt ſatis commodæ ſunt.

CAP. XV.

De Elæoſaccharis.

QVandoquidem olea ex aromatibus, calida, odorata, cujuſcunque nominis ſint, difficulter forma liquida ſervari, & quantumvis concluſa, propter

pter subtilem ; & nimiam penetrandi facultatem, vix diu consistere possunt, quin mucosum, & viscidi liquoris, spirituosa substantia penè consumpta, naturam redoleant, accedente præsertim, sæpius repetita apertione vasorum, quibus etiam, in vectura conquassatis & in frusta missis totum contentum perire potest, pridem meliorem ea conservandi, & ad usum exhibendi convenientiorem modum meditatus sum, nec commodiorem invenire potui (quo, veluti spiritus vini, in phlegmate custodiatur) quam illum per sacchari admixtionem quod siccitatis ratione, oleum absorbere proclive est, & odoris absentia fragrantiam eorum, nullo modo obtundit, penetrandi verò vim, modica quantitas quantumvis dulcis minime infringit. De quibus, quidem in Anatomia essentiarum vegetabilium prius dictum est, sed propter sacchari anatomiam, hoc loco, id repetere visum est. Recipitur nimirum, pollinis sacchari subtilissimi quantumlibet eique guttatim, olei cujuslibet destillati tantundem affunditur, ut aliquantum humectatum, forma pulveris subsistere possit, quod phiola vitrea, angustioris colli, primo subere, deinde charta, & vesica supra nexa, obturatum in loco frigido reponi debet, tum ad meliorem conservationem, quam facilem, cum aliis liquoribus mixtionem purgantiumve correctionem, & aromatizationem maximè proficuum, animadversione hac adhibita, ut ad balsami usum, saccharum minori quantitate addatur, ita ut ad unguenti mollis consistentiam propemodum accedat: Diversa quoque Elæosacchara, cũ Moscho, Ambra, vel alia quapiam essentia aromatica, ad clareti confectionem adhiberi possunt: Iis vero minimè consentire possum, qui salia simplicium extracta, loco sacchari hujuscemodi oleis miscent, Elæosacchari autem voce Græca nihil aliud intelligitur, quam olei alicujus adjuncto nomine proprio, cum saccharo mixturam, cui tractatui nunc finem impono, divinum Numen supplicando, ut in rei medicæ incrementum, & plurimorum hominum commodum redundet.



F I N I S.



SEPTEM PLANETARVM TERRESTRIVM SPAGYRICA RECENSIO:

QVA PERSPICVE DECLARATVR Ratio nominis Hermetici, analogia metallorum, cum microcosmo, eorum præparatio vera & unica, proprietates & usus medicinales.

AD LECTOREM



Eorum, qui metallis utuntur corpori humano medendo, alii corpus integrum sive purum, sive impurum, simpliciter adhibent: alij verò, ut melius sanitati consulant, metalla in hunc usum præparant. Præparationis autem varios modos excogitarunt Medici spagirici. Quidam aquæ & olei extractionem, alii Mercurij & salis eductionem tentarunt. Omnium rectissimè qui magisterium tantum ut unicam & solam præparationem in animum induxere suum.

Quamvis autem formalem aquam aut oleum adiunctis alijs rebus, quidam nacti sunt, reverà tamen neque oleum habent, sed vel menstruum alteratum vel corpus integrum menstruo conjunctum, quod de Mercurio & Sale dici possit.

Huius veritatis nos exemplum in hoc tractatu statuimus, ne in errore mundus ulterius cæcutiret. Te igitur, Lector candide, exhortatum velim, ut rem seriò cogites, & prius capias quàm carpas. Si enim rationes adductæ leviores, aut authoritates minus aptæ videantur, ne reiicias tamen, sed Vulcanum consule, ipse tibi veritatem rei demonstrabit. Vale. Dat. Hagæ Comitis ult. Maii 1613.

Aurum

Aurum cur sol nominatur.



AVrum metallorum Rex, apud Philosophos tam dogmaticos quam Hermeticos, sol terrestris appellatur; quem enim corporis splendorem inter Planetas nobilissimos Sol nactus est, eandem luminis & fulgoris dignitatem inter alias aliorum metallorũ species hic unus obtinet. Neque verò deest arcta illa durationis & perfectionis analogia & similitudo, quam tanti æstimarunt veteres nominum impostores, quos penes arbitrium, & vis & norma loquendi. Adeò purum enim, perfectum & solidum corpus auro à natura datum est, ut id nullâ lædatur corruptione, ærugine nullâ, igne materiali nihil ei adimatur, neve ullo alio modo imminuatur. Vsum autem Solis utriusque si cogites & inter se conferas, maximum quidem superioris, & varium deprehendes, huius verò non parvum. Extra controversiam enim, Deo optimo maximo in œconomia & administratione summæ & incomprehensibilis suæ providentiæ ad opes, honores & ordines conferendum & conservandum, sic eo uti placuisse, ut totum illud penè discrimen inter principes & subjectos, dominos & ministros, liberos & servos, pauperes & divites ex illâ tanquam scaturigine emanasse videatur. Quot enim homines ob aurum minututum, se miserè principibus viris subjecisse, & quotidiè vitæ periculum subiisse videmus? Vnde in proverbium abiit: *Aurum & Homo faciunt omnia.*

Observationes analogicæ.

1. Primò mane exorto solis jubare, princeps ille Planetarum si e terrâ vapores non sunt impedimento, vultum suum croceum & lucidum, sub vesperam autem rubrum mundo intuendum & observandum exhibet: Haud secus sol terrestris aquâ regiâ solutus, crocco velamine amictus per totum vitrum flavissimum colorem & pellucidum intuentium oculis obiicit, & verò si progrediare ad menstruum extrahendum sub vesperam purpureum colorem videbis. Iam autem si ad umbilicum opus perducas, & aucto igne universam humiditatem extrahas, priorem auri flavissimum colorem perspicies: quam rem solis ortum, labore nocturno peracto, appellare licet.

2. Sol hyemalis (sicut apud omnes observatum) cividum illum & floridum, quem æstate possidet, amittit colorem, idque ob Saturnum frigidum senem, qui eâ tempestate suũ præcipuè exercet imperium; Eadem enim interna ubique temporum solis pulchritudo, & eũ-

dem à bruma recuperat splendorem: Eodem modo aurum cum Saturno terrestri sive plumbo, & aliis Chymicis mixtionibus in cementum adductum, quod brumali auro est, nitidum faciei colorem perdit, fusum tamen & antimonio perpurgatum antiquum obtinet.

3. Auro aquâ regia dissoluto, & in vitrum, ubi est aqua fortis simplex, in qua argentum resolutum habes, injecto subitò, tantæ & tam obscuræ exoriuntur tenebræ, ut quid vase contineatur, vix ac ne vix quidem oculis percipi possit: Ac si vero in Balneo Mariæ vitrum imponas, continuò aurum seipsum segregat, & ut prius clarum fit, radiisque mirum in modum fulgentibus & quavis suâ parte emicat: Hoc solis Eclipsin æmulatur.

4. Aurum præcipitatum (ut post hac dicetur) si igni admoveas, contrario ac aliæ substantiæ ignitæ motu fertur, deorsum nempe; qua quidem in re radiorum & caloris solarium motum imitatur, qui deorsum terram usque ejaculantur.

His collatis observationibus rationibusque subductis, auro solis nomen attribui non ineptè videtur: Quam verò solis & auri analogiam declaravimus, eâdem cordi humano (soli microcosmi, vitæ & caloris nativi fonti primario, è quo præcipuæ vires efficaciæ & actiones derivantur) Philosophi tanquam utrique consentienti, attribuere. Unde varii varias auri præparandi rationes excogitarunt, ut eo pacto substantiæ microcosmi conveniret, & sic tandem assimilaretur, verùm hæc omnia in cassum. Nos igitur quid de eo fieri, & qua formâ præparari possit, tandem in viam redeant, liquido & aperte hoc ipso tractatu declarabimus.

Aquam aut oleum ex auro non elici posse ullâ arte demonstratur.

Rex Propheta David, & e jus filius Salomon, filiorum Adæ prudentissimus, incorruptam & immutabilem auri naturam, cui nihil igne deperit, contrà serò cogitantes, sacrosanctum & æternum Dei verbum auro contulerunt. Quidam tamen Philosophi liminares sibi somnia fingunt, mera equidem phantasmata, putant enim & auro aquam aut oleum educi posse, sed oleum & operam perdunt, qui rei tali nervos intendunt suos. Quamvis enim rectè asseritur, ex tribus principiis unamquamque rem prosapiam suam contraxisse aquâ scilicet seu mercurio, oleo sive sulphure, & sale, cui rerum anatomia fideliter astipulatur, tamen hoc etiam accuratè tenendum est, aliter hæc se habere in minerali, atque corpore vegetabili & animali. Hæc enim forma aquæ & olei, facta principiorum segregatione, mercurium & sulphur suum reddunt; illa autem non item, quemadmodum in metallis imperfectis & marchasitis manifesto apparet, ubi tentatâ separatione, mercurius & sulphur se oculis intuendis adinstar siccæ fuliginis obiiciunt. Absit igitur tantâ nos insanire ratione, ut mercurium udum sulphur oleosum è perfectis metallis, quibus perfecta, compacta & æquali principiorum pondere colligata corpora à natura data sunt,

ſunt, erui aut extrahi poſſe judicemus. Et hoc quidem nomine maximum naturæ myſterium aurum exiſtit, quoniam corpore indiſſolubili tres continet ſubſtantias, operationibus & virtutum facultatibus diſtinctas.

De Mercurio auri currente.

Quæ ſit hominum curioſitas, vel hinc facilè colligitur, dum maximoperè laborant, ut quod ædificavit Natura, funditus deſtruant, & perficiant, quod ipſa reliquit imperfectum. Quod ij quidem ſategerunt, qui Mercurium vulgarem & currentem in fixum redigere conantur, ut eo pacto aurum & argentum ſibi in marſupium crearent, & econtra illi etiam, qui malo ſibi ſuiſque lucro, aurum mira metamorphoſi in Mercurium transformare cupiunt. Quanquam enim hac ratione fieri poſſe videatur, eò quod Mercurius currens prima metallorum materia ſtatuitur, & facilius etiam cum eo, quàm cum cæteris aurum amalgatur, experientia tamen (quam ſtultorum magiſtram vocamus) certo comprobavit, Mercurium auri adeo fixum, maturum & arctè cum reliquis eiuſdem corporis ſubſtantiis conjungi, ut nullo modo retrogredi poſſit, unde magnus Philoſophus Rogerius Bachorius Anglus ait, facilius eſſe aurum facere quam deſtruere. Ipſe quidem laboris multum in hac re conſumptum vidi, talem verò Mercurium nuſquam videre contigit, varias ſæpe & multas agyrtarum peſſimorum fallacias & malefeṙiatorum technas Alchymiſtarum detectas & deprehenſas perſpexi. Sed concedamus Mercurium educi poſſe, quid hinc utilitatis ad Medicinam ſperare poterimus? Veriſimile equidem eſt, talem Mercurium nihil miraculi ſupra vulgarem poſſe, quo cum natura uti & ſpecie convenit. Theophraſt. Paracelſus lib. morborum mineral. hæc habet verba: Noſtin cur ſeptem metallorum unum apertum reliquit tibi natura? hæc cauſa fuit ut arcanam & veram theriacam, morborum Mercurialium medelam, in eo uno ſolo quæras, cætera enim ad fixationem traducuntur. Iis igitur quas ipſa nobis Natura paravit, & ad manum attulit, ita ut ſeparatio puri ab impuro tantum peragenda reſtat, audacter aliorum inopiâ utemur, aut eorum magiſteria abunde nobis ſatisfacient.

De tincturâ auri qualis opinio.

Proxima, quæ ſe offert conſideranda, eorum eſt opinio, qui haud parum laboris conferunt in extrahendâ genuinâ tinctura auri, (ſicut ex croco, ſantalo & braſileo ſolemus) ita ut poſtea aurum ad inſtar argenti, albi coloris maneat. Quantum autem ipſi Speculatores è ſcopo aberrent, facilè apparet. Tinctura enim auri uni ſoli eius corporis non eſt alligata ſubſtantiæ, ſed omnes eius partes inſeparabiliter unitæ, exterius flavæ, interius rubicundæ puri exiſtunt modo. Mercurius propter ſummam maturitatem, ſulphur ob igneam qualitatem, ſal ex unione & indiſſolubili conjunctione cum ſulphure propter fixam ſuis naturam. Et ex his tribus optatus ille color oritur. Quod Experientiâ aperte declaratur.

Auro enim aquâ regiâ soluto, idque sine separatione principiorum, huius guttula manum, chartam, lignum aut quicquam tale baphicè coccini coloris inficit, ac si granis Kermes colorem eis intulerit. Unde quidam, occultum fiat manifestum, & vice versâ. Sed hic labor, hoc opus est, quod Mercurius habitat in medium proferre & extremum intus occludere. Non ait, separate rubedinem ab albo corpore, quippe quod ex quacunque sui parte tinctura est, adeo ut si potuisses dissolvere ipsa rei principia, colorem infectum redderes, quoniam est ex maturâ digestione & inseparabili principiorum conjunctione & unione. Quod me attinet, totum corpus auri in pulverem rubicundum & incombustibilem, reductum vidi, & eo tamen cum particula plumbi in cineritium posito, & Saturno profligato, auri granulus erat relictus, eius quidem ponderis, excepto argenti paulo, quod plumbum semper ex se relinquit. Manifesto igitur (ut mihi videtur) concludi possit, auream tincturam ab albo corpore separandam non esse; verùm fateor vividum & naturalem auri colorem ita albo obfuscari posse, ut in menstruum elicitum credas. Sed id non est. Nam si id Vulcano probandum (ipse est fidelis explorator) denuo committas, mediante Antimonio pristinum coloris nitorem reductum videbis, imo hoc addam; si modo aqua regia aurum resolvas, & per aliquot dies in balneo detineas, postea vero aquam regis igne abstrahas lentissimo, & reliquias aquæ limpidissimæ & claræ dissolvendos de novo remittas, cremorem oleosum & sanguineum elicient, ut si ex prima fronte sententiam proferas, sanctè jurares, se veram & propriam auri tincturam nactum fuisse. Sed hoc etiam erras, tota enim illa reliquiarum massa in cremoris figuram dissolvi possit, & insuper si, crusiblo inclusum cremorem igni admoveas, non tincturam, sed solidum auri corpus reperies. Sed nimis hisce prolixus sum, verbum enim sapienti & veritatis amanti satis est, aliis opes & operam male collocando progredi liceat.

De Sale auri quid judicandum sit.

Non desunt multi, qui laboriosi & inani materiæ universalis indagatione valde insudant. Hanc materiam variis nominibus insignitum & ad varios etiam usus assignatam reperio. Apud quosdam enim Mercurius Philosophorum, filius regis, aqua arida, mater metallorum, lac virginis, simplicitas rerum, fons regalis denominatur. Præcipuus verò usus hic est ad aurum è figura genuina educendum, ut ab eo tempore nunquam ad priorem redeat substantiam, sed infra salis pellucidi purpurâ rubicundioris maneat, qui quovis liquore dissolvi, & exsiccatus ad instar nitri fundi possit, neque igne consumi. Et hunc auri salem (ut ita dicam) omni morborum generi, tanquam medelam catholicam, summâ cum fiducia adhibent medici cogitativi. Sed ut

rem

rem ipsam paulò altius perpendamus, primò materia reducens, dein materia reducta consideranda est. Materia reducens ita dubia & incerta est, ut quid veteres, qui primò de eâ scripserint, sibi velint, nunc pauci, si ulli, certò norint. Equidem & hisce oculis vidi, & ex praxi aliorum audivi, qui multum laboris in omni ferè, quæ vel visu perspici, vel tactu deprehendi possunt, haud parvo sumptu impendêre (puta quovis roris genere, ut marina, terinjabin, melle, thron, rostoch, id est, stellarum muco, in metallis item, marchasitis, lapidibus, aluminibus, salibus, sulphure, nitro, aquis etiam mercurialibus & marinis, fructibus etiam maritimis, sicut bitumine liquido & spisso, succinis. Quid copias gummorum, resinarum & lachrymarum adnumerarem? Quid plantarum species, herbas, frutices aut arbores adjungerem? quorum omnium vix unum intentatum hominum reliquit avaritia aut curiositas; neque vero ipsius microcosmi etsi venerandum & suspiciendum naturæ ædificium, nasutos hos indagatores effugere potuit, carnem enim, ossa, sanguinem, sperma, pinguedinem & salvâ reverentiâ excrementa quævis ad nauseam usque & vomitum perscrutati sunt, nullum tamen omnium horum tale quicquam in auro effectum dare potuit. Si quis jam uspiam terrarum vivit, tam admirandi & inæstimabilis thesauri possessor, amplaci occasio oblata est, etsi non evulgandi & publici juris facien li, tamen in pauperes, miseros, ægrotos & egenos erogandi, quorum maxima ubique locorum est copia, quibus si modo se Samaritanum ostenderit, dignum equidem se ipso & Christiano fecerit. Secus non est quod illud Christi, de Evangelii doctrina pronuntiatum; ne projicite margaritas porcis, inepte nimis, imò pessime ad excusandum in proximos charitatis frigiditatem, quod multi faciunt, coram adducat. Ex secundo autem quem posuimus loco disceptari potuit, quod & si hæc vera & authentica auri præparatio existat, quæ menti & sensui Philosophorum respondere videatur, tamen Medicina potius Metallorum imperfectorum (quorum scabritiem & immundam aufert naturam, maturitatem & fixam puritatem inducendo) quàm substantiæ microcosmi esset. Horum enim maxima est differentia, hoc quippe hominis corruptum & volatile, illud verò auri ipsius fixum & incorruptum manet, adeo ut si quid vel medendo, vel restaurando, corpori humano adfert adjumenti, id quoniam non digeritur, neque mutationem in centro stomachi à calore interno patitur, non exquisitæ huic præparationi & multum labori sæ, sed sympathiæ & operationi specificæ tribuendum est. Aurũ enim quemadmodũ Sol cœlestis in hæc inferiora vires & virtutes suas absque formæ & qualitatum mutatione aut corruptione libere infundit. Et hic obiter, corollarii loco, observamus, crassiorem illam utendi rationem, & antiquis & nostro seculo medicis nonnullis fam l'arem, haud improbandũ esse. Nos autem (ut medium inter utrumq; tenea-

teneamus) quoniam salem auri irreducibilem non habemus, neque adeò idoneum usum auri non præparati putamus, idcirco mediocri quadam præparatione erimus contenti, ut virtutes suos in microcosmum felicius imprimat.

Aurum demonstratur in Medicinâ utiliter adhiberi posse.

Ex supradictis ratione & observatione rectè (ut nobis videtur) conclusum est, aurum nullo modo quemadmodum animantia & vegetabilia potabile fieri posse. Et mera equidem & pura puta esse vanitas, ut hoc superaddam, illud jam nunc fixatione & maturitate cæteris multis parasangis antecellens, iterum ad infimum gradum revocare, ut hoc pacto similitudinem & convenientiam cum substantiis vegetabilium & animalium haberet. Modo enim sic paratum non aurum, sed aliud nescio quid, non permanens & durabile esset, & has tamen qualitates caduco & fragili humano corpori acquirere satagunt. Nunc restat, ut ex auro salutarem medicinam educi posse paucis demonstremus. Quod etsi neq; ratione ex naturæ fundamentis ducta, neque sensus observatione refractariis quibusdam, qui ei dicam scribunt, declarari potuit, necesse tamen est ut experientiis & observationibus philosophorum, tam veterum quam neotericorum, fidem adhibeant. Si quis autem eò amentiæ & impudentiæ provectus est, ut eorum authoritates parvipendat, & tanquam fabellas inanes habeat, ex multijugâ metallorum imperfectorum operatione & usu in Medicinâ erroris & levitatis revinci possit. Exempli gratia: Mercurius vomitorium, Catharticum & Diaphoreticum ex suo reddit prædio, non pessima quidem, imo verò optima, & supra omnia in lue venereâ & morbis Mercurialibus alexipharmaca. Mars etiam sive ferrum, maximum existit in ictericiâ & affectibus ex obstructione provenientibus deopilativum: neq; minimum est in dysenteria, inordinato menstruorum effluvio, & omni specie hæmorragiæ arcanum in eo continetur. Venus quoq; sive cuprum partes suas in medicina exercet, sive regnum quod in stomacho, sive potestatē, quam in morbis renum possidet, animo perpendas. Et ne senem gravissimum Saturnum insalutatum negligenter prætercam, ipse scirrho, lienis & cancris, quovis tempore remedium specificum dicatum in se continet. Hæc omnia metalla, tametsi adeo provectum fixionis gradum, atque aurum, haud nacta sunt, eorum tamen natura ita est compacta, ut nativus hominis calor ea digerere non possit, quamvis illa è corpore protrudit. Neq; est quod quisquam has operationes non ab earum naturâ sed ex mediis quibus præparantur, provenire cogitet; videmus enim quosdam iis absque ullâ præparatione, variis affectibus profligandis, non infeliciter uti, quibus sine dubio melius ab impuritatibus segregatis uti potuissent. His igitur quæ in medium attulimus, tanquam veris & rationi consentaneis, concessis, cur locum auro, metallorum omnium perfectissimo in Medicinâ denegaremus? In cæteris enim arsenicalis & corrosivæ essentiæ suspicio est, de

quâ

quâ re in auro tum parvus metus est, ut illius criminis non insimulari, ne dum condemnari possit. Et ideo in vulneribus & fistulis profundis, ubi venenum suspicamur, instrumentis aureis aut inauratis, quippe quæ nihil mali carni inurunt, aut in ea relinquunt, optime utuntur Chirurgi. Et nos etiam ad gloriam Dei altissimi & salutem & sanitatem proximi, eo itidem utemur, parato ut sequitur modo.

De Magisterio quod ad aurum applicatur.

Quoniam autem à Natura comparatum est, ut ad tantam subtilitatis exaltationem metalla adduci non possint, ut sicut animalia & vegetabilia in essentias aut arcana adducerentur; artificio utili in formam magisteriorum præparantur. Magisterium autem si quæras quid sit, est cum opus absque elementorum præparatione, aut substantiarum separatione, conjunctione medii alicuius menstrui, quod ei qualitate appropriatum est, in talem adducitur formam, ut interna tinctura externè se gustu & qualitate manifestat, & ea pars menstrui, quæ cum metallo præparato relinquitur, qualitates suas occultat, & totam suam operationem sub ditione virtutum & proprietatum corporis metalli placidè & amicè deponit. Exempli loco hoc cape, dissolve plumbum in aceto destillato, & in crystallos redige quos nactus es saccharo dulciores gustu invenies. Ubi manifestò apparet acetum suam occultasse aciditatem, & naturam internam Saturni jam revelatam imperium tenere: Pari modo magisterium auri, grata quadam astringentia, non corrosivè opertam terram lemniam longè superat. Quantum enim spiritus aquæ regis magisterio adhæret, a naturâ auri superatur. Et hinc est, quod aurum forma magisterii neque segnius, neque peius, opus suum peregit. Et eodem modo quodvis magisterium secundum specificam suam qualitatem operatur. Vide Paracels. lib. 5. Archidox. cap. 1.

Quid igitur obsecro bonas horas male collocamus in investigatione rei quæ non inventa reperta est? Et idem author in eodem capite asserit; Magisterium auri, est verum aurum potabile, & sic de reliquis metallis, marchasitis & lapidibus cogitandum est. Et quamvis hac præparatione integrum manet, tamen ita subtile efficitur, & ita ipso operationis actu mutatur ut non sit, quod quis ab ipsius usu abhorreat. Et porro ut usum Magisteriorum in lapidibus pretiosis, corallis & perlis, quæ in medicinam hoc genere præparationis (et si alio genere menstrui) ornata traducuntur, melius ostenderet, hæc addit verba; crede experto, mirifica operatio ipsorum est: Non tamen fit per artem hæc virtutum actio, sed in ipsorum naturâ est, quę in grossâ substantiâ occultatur, ut non possit operari, sic mortuum corpus, sed resolutione facta vivificabitur corpus eius, de quo satis. His commoti hac præparationis formâ erimus contenti.

De corrosivo in magisterio auri utendo.

Quod alias dixeram, verbis Paracelsi

 & lib.

Solutio auri & digestio.

℞. Auri puri in laminos reducti & minutè fracti sesquiunciam, illudque in tota superioris aquæ mensura resolve, dein retortæ, coni figuram habenti, cui sit canna sive rostrum à vertice propendulum, cum perpendiculari & basi triangulum rectangulum faciens, ut decet impone & adoptato excipulo dies 10. aut 15. in balneo roris maneat. Si quid exstillat, rursum affunde, idque dum infrigidatur menstruum, aliter vitrum disrumpes. Tempore digestionis finito, totam extrahe aquam, & retortam in qua aurum habes, in cellulam frigidiorem remove, eamque ita supra vas vitreum colloca, ut materia in formam olei resoluta (nam ad resolutionem illic detinenda est) facilimè in inferius vas descendat. Quod retortæ lateribus adhæret, cum aquâ calente elue, & cum reliquo conjunge.

De separatione auri à menstruo.

Ut autem aurum è liquore dissolutum in pulverem redigas, sume tartari vivi, tam interne quam externe ad albedinem calcinati, & aquæ communis stillatitiæ quantum opus est, dissolve, dissolutum per chartam emporeticam trajice, ut hoc pacto spissum à subtili segregas. Liquorem hunc ita depuratum infunde, guttatim supra aurum menstruo conjunctum, donec non solum ebullitionem & spiritus corrosivi reluctationem cessare videas, sed etiam dum aurum fundum petat, & aqua evadat limpidissima, quod signum est infallibile genuinæ & perfectæ separationis, postea aquam calentem adde ut resideat, & clara fiat, finito, ultimo à pulvere per inclinationem liquorem segrega, & reliquias vicies aut tricies lavato.

De reliquiarum exsiccatione.

Quod restat peragendum, est reliquiarum sive pulveris aurei exiccatio. Rem autem sic perficies, impositum scutellæ vitreæ, vel terreæ, vernice illitæ, insola, vel in hypocausto per se sponte siccescat, nullo ignis calore adhibito, igni enim si admoveatur cum magno strepitu summâ vi resilit, neque id sine evidenti administri periculo. vide Basil. Chym. Osvvald Crol. sectione de Cordiali

De Pulvere Auri

Pulvis hic multis Chymicis aurum strepens nominatur, ab altum, quem edit, strepitum, aliis calx auri, sed ineptè. Calx enim propriè loquendo sunt reliquiæ corporis, resinæ naturalis, sive Mercurii depurati, ita ut præterea fundi non possit; quod neque auri neq; argenti reliquiis deprehenditur: Propriè igitur præcipitatum vocatur. Aliis aurum diaphoreticum, quia tria aut quatuor grana pro vice adhibita, sudorem abunde, neq; inutiliter provocant. Hanc autem ne quis erret, præparationem, tanquam arcanum aut novum, & aliis absconditum, non attulimus in scenam: alii enim parant aquis aliter confectis, neque nobis incognitis, sed eo fine adduximus, ut illo tanquā in exemplo disceptationibus adiuncto, prioribus medicis &

synceræ veritatis amatoribus, Magisterii auri effigiem ob oculos contemplandam & perpendendam ponamus, in quo solo magisterio medicinalis auri præparatio consistit, quoq; tutò intra corpus uti possimus loco simplicis auri, præsertim quoniam certi sumus corrosivum in hoc esse mortuum. Sed tanta est hominum curiositas, ut dum impossibilia quærunt, huius virtutes observare negligant. Quidam volatilem hunc pulverem ex spiritu salis vel rebus satis naturæ analogicis, & postmodum spiritum vini in formam liquoris redigere curantur. Verum hoc medium non est adeo idoneum, aut ad edulcorandũ, aut ad corrigendũ spiritus salini naturã corrosivam, sed illã magis excitat. Neq; quicquã amplius spiritu vini dissolvitur, quàm cum salis armoniaci aut rei analogicæ spiritus adjungitur, neque vero forma liquoris tali spiritu depurata usque exstat auri præparatio. Pulvere igitur cum vehiculis appropriatis tutius quam liquidis præparationibus uti possimus. Cæterum hoc etiam observatum est, liquidas illas extractiones temporis diuturnitate in fundo subsidere, & hypostasin auri ad instar splendentium scintillarum apparuisse. Sed ne quid intentatum relinquant ingeniosi hi scrutatores, aliam viam excogitarunt, hanc nempe, pulveris superioris grana 4. aut 5. sumunt, quæ in capsulam auream injiciunt, & cochlear spiritus vini superinfundunt, mox ignem admovent, & cum Spiritum vini ferè consumptum vident, continuo operculum vitreum, vel inauratum adoptant, sic pulvis exilit, & in formâ fuliginis rubeæ subtilis operculo adhæret, & hoc pacto minutatim totum sublimant, judicantes se veram auri tincturam nactos: verum Magister Vulcanus fidus explorator rem aliter esse demonstrat, quippe fuligo ista & aurum ea actione à spiritu salis segregatur, non aliud. Nam in crusiblum injecta & igne sepulta, mox in aurum redit. Et hic corollarii loco observare licet, quanta eis oritur utilitas, qui se Medico-Chymicos profitentur, non solum rerum mortificationẽ scire, sed ut revivificationem & restaurationem rerum addiscant etiam, & adjungant. Hoc pacto enim effugient, ne us sophistæ & cacochymici impudenter imponant, aut ipsi seipsos decipiant, & quanta etiam in ægrotis operatio ex istis præparationibus expectanda sit, sciant.

De Provectione Magisterii.

℞. Pulverem auri præcipitati probè exiccatum, quem supra marmor leviter dispersum spiritu vini Hispanici vel Cretici, cum Melissâ exiccatã ter rectificati, & à phlegmate separati, irrora, misce, & dein in sole, vel loco calido exiccari sinito, irrorationem & exiccationem sexies aut octies repete. Ad unciam pulveris ita parati croci scrupulum, ambræ griseæ & moschi orientalis, cuiusque grana sex addito, postea hæc unâ mola & vitreo vase ad usum serva.

De virtute magisterii.

Doctissimus Fernelius lib. 5. methodi, cap. 21. aurum inquit temperatissimum foliolis, & veluti bracteolis ad naturæ robur, & affectus melancholicos, ad exolutum stomachum, ad cardiacos, &

præter

præternaturam mœstos efficax. Hoc est testimonium Medici inter neotericos facile principis, de auro simplici, nec præparato quid autem de magisterio sentiendum? Palpitationi cordis, deliquiis animi, cæterisque cardiacis passionibus adversatur. Adversus syncopen etiam, & vapores Saturninos & splene ad cor exhalantes, tristitiam & melanchollam ibi procreantes multum prævalet; suffocationi vel caduco matricis, epilepsiæ, vertigini, hæmicraniæ, lethargo, paralysi opitulatur, in dysenteriâ & profluvio muliebri non nihil adjuvat; verbo, universi corporis humani viscera corroborat, & à putredine & veneno conservat & liberat. Paracelsus in medicinâ versatiss. & perspicacissimus inter omnes omnium medicamentorum species, & ad conservandum valetudinem & ad morbos gravissimos propellendum & extirpandum, auro præcipua stribuit, lib. de morbis amentium, tractatu particulari de podagra, lib. de contracturis, de pestilitate, & in lib. de vita longa. Cum necessitas postulat a granis 3. ad 8. ex vino malvatico, vel alio liquore convenientead vincendũ varia symptomata, quæ ægrotum male habent, feliciter usurpatur, si patiens probe coopertus lecto sumat, sudor placidus absque debilitate expectandus est.

De Bezoartico aurato.

℞. Extracti viperarum drachmas duas, magisterij auri scrupulos duos, lacrymæ cervi præparatæ sesqui scrupulum & grana duo, succi de radicibus Carlinæ recentibus condensati & succi cardui benedicti exiccati cujusque drachmam & grana 12. olei de radicibus angelicæ, olei rutæ ana guttulas 16. fiat horum mixtio & servetur in vase aureo vel inaurato.

Extractum viperarum. ℞. Carnis viperinæ more Crollij paratæ unc. tres, paratur in capsula, & cum dr. china myrrhæ electæ per vires suffumigetur. Sic pulverem habes & probe exiccatum & embalsamatum, quem in urinale impone cum ℔ j. aquæ veronicæ opt. & vas prius bene obturatum, in balneo ebullientе dies tres naturales colloca, Finito tempore exprime & ad consistentiam extracti igne lentissimo adducito, fæces combure, & salem extrahe, & extracto conjunge.

Depuratio lachrymæ cervi. ℞. Lachrymæ cervi gr. 5. dissolve in spiritu vini, dein exprime & ad consistentiam mellis reducito.

Virtus.

Etsi hæc compositio quinquaginta ingredientia aut 60. non complectitur, admiraculum tamen operatur. Adhibetur adversus omnia genera venenorum & symptomata venenata, in peste & febri ungarica cum fructu administratur. Ad præservationem datur scrupulus per quatuor anni vicissitudines, in calidis cõplexionibus cum conserva rosarum syrupo de succo citri, aquis stillatitiis vel brodio, in frigidis autem cum vino generoso, aut miscetur cum liquoribus, aut formâ boli sumitur. In curatione a drachma servis ad scrupulos duos pro vice, plus minus ut necessitas postulat.

DE ARGENTO.

Argentum cur luna terrestris nominatur.

ARgentum à Philosophis luna terrestris nominatur, ꝓpter summā, & peculiarē quam cum corpore lunari habet, constellationem. Nam sicut reliqui planetæ & signa cœlestia, specialem affluentiam & communicationem cum lunā tenent, ita asserente Paracelso in cœlo Philosophorum, seu libro vexationum canone 6. Argentum est metallorum septimum caput (spiritualiter) sex reliquos Planetas includit, quorum quisque ei duos addit virtutes, quæ sunt 12. signa cœlestia. Id. auctor lib. archidoxorum de coloribus spagyricis verba faciens (quibus coloribus planetæ superiores repræsentantur, unusquisque per colorem proprium) ait, sex sunt colores fundamentales ad planetas proprios relati; verbigratiâ, ater Saturnum, albus Iovem, flavus Solem, rubeus Martem, Mercuriū lividus, viridis Venerem repræsentat (& ex his reliqui colores oriuntur) sepumus vero qui est color lunaris non est fundamentalis, cæsius enim est. Iam vero quilibet ater cum albo, vel albus cum livido cæsium constituit. Et revera spiritualem hanc planetarum cum lunâ conjunctionem videmus, Lunæ corpore in spagirica rotâ posito; illic enim prædicti colores apparent, & varia insuper signa, naturæ miracula, in quibus magnalia Dei omnipotentis legi possunt, quarum rationem & causas dum quidam nimis acriter reddere sategerunt, sensus & judiciorū pondere speculatione submersi fuêre. Sed paulo altius hanc analogiam persequemur. Luna cœlestis cum mundo gloriose se ostentat se veste cyaneâ, incedit, & non eadem, obsecro, colore adornatum est argentum jam purificatum, & ab omni fæce purgatum. Cœlum etiam lunare sereno tempore, effigiem melioris naturæ internæ cæruleo obumbrat colore, itidem & argentum, in cœlo suo seu aquâ solvente, dissolutum, quavis sapphiro pellucidius, colore cælestino apparet. Postremo lunare corpus in interlunio externe ei à facie nigrum & obscurum, & intra exiguum tamen temporis spatium se renovat. Quam similitudinem in Argento observare licet: Si extrahas enim ei aquam solventem per distillationem, adinstar lapidis nigri sese ob oculos ponit, hoc est interlunium. Sed adducito ad ignem, ut examen subeat more aurifabrorum, multo durius & splendidius quàm antea sevidendum præbet. Has observationes analogicas quilibet aurifaber facile percipit, quas satis esse duximus ad hanc rem probandam, nempe prædictos planetarum colores in rota seu circulatione astrorum terrestriū percipi potuisse. Similes colores corpori lunari inesse per repræsentationem crystalli videmus. Sed iam satis analogiam demonstravimus, unde sedulus lector rationem comparationis & similitudinis inter reliqua metalla & planetas suas observare potest. Argenti autem virtutes cerebro lunæ microcosmo, ob ꝓdictos

dictos

dictas & alias, quas recensere supersedeo, observationes Philosophi retulerunt. Specificam enim hinc inesse naturam credunt, omnes ferè cerebri affectus medendi, & eâ causa præparationem, quam cum substantiis microcosmi communiorem haberet, magno labore quæsivêre.

De separatione substantiæ aquosæ & oleosæ ex argento & quali successu.

Quemadmodum in auro, ita etiam in argento haud parvum opus ad educendas substantias aquosas & oleosas, vegetabilium & animantium similes, curiosi nonnulli homines collocarunt, sed oleum & operam perdiderunt. Sed quid de Mercurio ex argento currenti judicemus? Hoc certum est, tales operarij, quo sensu de mercurio lunari locuti sunt Philosophi, non intellexerunt, non magis quâ Archeum naturæ sciunt, dum oleum & aquam ex eodem quærunt. Nos equidem circulatorios lusus quorundam circumforaneorum alchymistarum vidimus, qui limaturæ argenti, Mercurij sublimati, & salis armoniaci sumentes æquales partes, eas primo probè mistas in urinali parvo supra candelæ flammam collocarunt, donec in vitri collum sal armoniacum sublimetur, & mercurius fluctuans in fundo vasis appareat, & hunc mercurium lunæ miræ virtutis appellarunt. Sed qui prudenter & consideratè hujus anatomiam aggreditur, reperiet Mercurium vivum à spiritu salis vitrioli solutum esse, & nihil aliud. Argentum enim integro pondere fluidum, ductile & tractabile, ut prius deprehendetur. Cavete igitur, fulcis, ab istis nebulonibus malefeniatis agyrtis, ut verbo dicam, talem Mercurium mihi nusquam videre contigit, neque cordi est quærere, quoniam inane est opus speculationis, quod in praxi medicinæ nihil loci habet.

Tinctura Lunæ.

Proxima, quæ se offert consideranda disceptatio, est tinctura Lunæ, quam Dicaculi quidam (ut sibi videntur) subtiles & theoretici Doctores profundi, exhibere conantur, eamque in omni infirmitate cephalicâ, puta, maniâ, insaniâ, stultitiâ dementiâ panaceam & iactitant & spôdent; Et hi tamen eâ industriâ nullam sibi opem adversus nimis stolidam persuasionem procurarunt. Verum equidem est, per amalgationem cum Mercurio, deinde per florizationem cum sale armoniaco, aceto, & aliis mediis in pulverem subtilem & cæruleum adduci, quemadmodum viriditas æris aliis liquoribus efficitur: Sed ad judicem & examen producas, in verum & corporale argentum redit. Hujus autem virtutes nec laudo nec vitupero, nunquam enim sum expertus; hoc certe scio, optimum ex eo colorem parare sibi in usum pictorem, qui etiam ex flavo cupro & lapide lazulo, parva tamen qualitate (quod obiter dictum velim) in eundem usum paratur. Si quis igitur hujus rei periculũ facere velit haud inita ratione & observatione põderis aut signorũ, facile sibi ex fallaciâ periculum procreabit. Quod sibi dictum putent, qui sibi à circumforaneis fallacibus imponi sinunt, qui aurum & argentum surripientes aliud in locum supposuere;

posuere; quo pacto ij decepti sunt, qui aurum & argentum è forma genuina educere satagunt. Quam rem callidè quidem pseudolithi dominis suis peregerunt. Subducto enim metallo aliud nescio quid in locum substituerunt, quod in aurum sive argentum reduci non potuit.

De reductione argenti.

Alij sunt, qui sibi argenti in materiam primam reductionem proposuere, adeò ut in forma resinæ existeret, album, pellucidum, ponderosum, fragile, fusile, incombustibile tamen, immutabile in omni ignis gradu; quæ vera quidem esset astri lunæ præparatio. Vide Paracelf. lib. 9. de signaturis rerum. Ergo si quid tale est, ingenuè fateor me non vidisse, pulverem equidem argenti reverberati, qui cuivis gradui fortiter reluctaretur, non semel vidi, quique neque per amalgationem cum mercurio, neque cum sale tartari, neque quovis sale aut aqua, in argentum iterum reduci potuisset (hic tamen non erat fusilis) tandem adductus in cineritiû in consortio avari Saturni, qui profunditatem terræ scrutatur, ipse lunam morte sopitam è sepulchro lapideo revocavit, quæ tum demum ad pristinam pulchritudinem eodem pondere rediit.

De magisterio argenti, Crystallo Dianæ, Cathartico lunari.

Iam aggressuris magisterium argenti, primo omnium corrosivi descriptio, cujus ope & virtus cathartica, & diuretica exeritur, quarum beneficio humidi radicalis fontem, hoc est, cerebrum, totamque corporis massam, à superflua humiditate, & humorum illic peregrinantium corruptione vindicat, considerada venit. Sicuti enim in magisterio auri, auxilio corrosivi opus erat, quod diaphoreticam auri proprietatem produceret, ut eo pacto calorem nativum microcosmi non solum in fonte, quod est cor, sed in rivulis etiam, qui est sanguis, ab omni putrefactione repurgaret; eodem plane modo in hoc, quod proposuimus magisterio corrosivo opus est, quod quidem sine fuco ita ponatur.

℞ Vitrioli Vngarici, calore lentissimo albificati, & in pulverem subtilem reducti ℔ ij. salis nitri à suo sale & omni crassitie mundificati, exiccati & subtiliter pulverisati ℔ j. misceantur optimè, & distillentur more chymico. Habebis aquam fortem limpidissimam suis spiritibus imprægnatam. Servetur ad usum.

De solutione Lunæ.

℞. Dianæ metallorum per saturnum à pollutione venereâ, & ab omni alio consortio perpurgatæ, adeò ut simplex & splendida appareat, uncias tres. Has urinali impone, sex unciis menstrui prædicti superadditis, deinde in vas aquâ tepidâ repletum collocato, quoad in cœlum lunare è conspectu tuo avolarit, & mercurius sapphirio ornamento oculis sese obiiciet tuis, tunc peracta est solutio.

De coagulatione spirituum menstrui cum luna.

Finitâ solutione uncias 9. menstrui superioris dissolutioni superaddito, utto

ut totius liquoris pondus, nuncios 15. adæquet. Hunc ita comparatum liquorem in balneo roris collocato, idque per 40. dies igne continuato. Quam interim exstillat materiã fœcibus propè exiccatis de novo refundito, hoc sine intermissione peragito.

De separatione magisteris ab aquâ.

Nunc separatio magisterij ab aqua facienda, neq; id negligenter, nisi amissionis temporis & sumptus sustinere mulctam velis. Porro igitur quod potis es aquæ per eundem caloris gradum extrahito, extractam aquam vitreo vase servato. Hoc primum est, pergamus. Residuũ in alembicum fortem circa fundum luto obductum, imponito, vasi capitellum adhibe, & in arenam colloca, ut quod restat aquæ, igne tandem violento admoveas, & hoc loco præcipua cura adhibenda est, ut ita administretur ignis, ne cum humiditate tota spirituum copia aufugiat. Sic enim laborem perderes, & loco magisterij purum putum argentum haberes, quod experientiâ edoctus loquor. Eodẽ enim tempore, quo huic negotio cum quibusdam aliis insudo, amicè vocatus, & humaniter impulsus sum in convivium (mallem autem in elaboratorio mansisse) interim nimiâ pueri, cujus servitio usus sum, diligentiâ, tantus & tam violentus extructus est ignis, ut totum spirituum exercitum in fugam dederit. Proximo mane argenti partem in vitro, partem in arenâ habui. Operatio igitur ita ordinata esse debet, ut magisterium in fundo urinalis per 4. aut 6. horas fusile ad instar salis nitri maneat: ubi hoc factum est, omnis res est in vado. Quod in hac artificij parte ultimum est, instrumenta refrigerentur, & abducto luto vitrum rumpatur, vel paulum à fundo ferreo ignito scindito, illis reperies materiam sapiucam, infra & à lateribus nigerrimam, supra autem candidam, claram sicut crystallum, & astro insignitam, hanc exime & servato.

Observationes.

I. Magisterium hoc duplum erit argento ferè secundum menstrui & digestionis bonitatem; hæc enim argentatio est spiritus menstrui coagulatio.

2. Quamvis hoc magisterium in dissolutum manus nigro colore inficiat, tamen evadentem naturam, quæ in aqua forti reperitur, penitus amisit. Hujus magisterij parum haud sciens per annum chartæ inclusum apud me servabam, tandem inveni papyrum ubique fusco colore obductum sed à corrosione tutũ satis.

3. Si magisterium hoc lingua probaveris, gustum reddit ad vitriolum crudum, aut vitriolum Veneris accedentem, quod evenit propter analogiam argenti cum cupro, & consequenter cum calchãto. Sapor enim hic in magisterio auri non deprehenditur, quoniam ut ait Paracelsus, in auro nulla est aciditas, neque substantia vitriolacea, sicuti in argento. Eadem sympathia hoc pacto liquet. Dissolve magisterium hoc pollubro æneo, aqua tepida, vel in magisterium lamellos cupri inijcito, mox argentum à magisterio segregatum, & cupro formâ spon-

giolâ adhærere videbis, quæ d liquescit & in argentum solidum redit.

4. Si lapidem lunarem pulveratum ad solem exponas instar atramenti nigerrimus evadit. Eandem coloris mutationem percipies, si eum cum auro soluto misceas.

5. Sicut sal nitratum in crusibulo liquescit, & in quamvis formã redigi possit.

6. Si injicias particulam in ignem apertum ad similitudinem salis petræ amburitur. Hoc expertus loquor, unicam enim Crystalli Dianæ ad ignem exiccaturus supra papyrum explicui, & sic reliqui, mox ut ad acmen ariditatis pervenerat, ictu oculi flammam concepit, atque more pulveris pyrij impetu exiliit, charta enim locum carbonis supplevit. Et hîc observare licet, quod transmutationi sæpe accidit. Vnaquæque res in primum corpus sibi destinatum naturâ redire cupit, quod hoc loco in nitro se manifeste exhibet. Nitrum enim in formâ menstrui omni modo ignem respuit, lunæ autem corpori adjunctum in pristinam naturam revertit, ignemque concipit & varia genera morborum propellit, ut postea dicetur.

7. Ad instar salis aqua dissolvitur absque subsidentiâ. Multa restant quæ observari potuissent, sed quia ad hanc rem non pertinent, supersedeo. Hoc tamen corollarij loco superaddo; Cavete vobis a Chrysopæis, qui stannum in argentum transmutare spondent; Chrystalli enim hujus magisterij cum nitro repurgato ita callide conjungi possunt, ut nisi ex pondere fallacia non deprehendatur.

De reductione lapidis lunaris in Crystallos ad usum medicinæ.

Vltimum quod in magisterio argenti restat peragendum est crystallorum è materia lapidis confectio, quam rem sic efficies. Aquam per balneum roris extractam tibi sumito, in quam frustula lapidis lunaris injicito, & in aquâ tepidâ per 6. aut 8. horas dissolvendas & fæces deponendas relinquito. Aquam claram & defæcatam per inclinationem à spissâ & turpidâ materiâ quæ in fundo vasis hypostasin constituit nigram, aut fuscam, separa, & aliud vas affunde, quod loco frigido, puta cellâ, relinquendum est, ut crystallos generet. Crystallos adeo splendidos tibi dabit, atque nitrum perpurgatum. Hos exime & supra scutellam vitream in arenâ exiccato, exiccatas in vasculum vitreum probe ab omni humiditate liberatum repone, & loco frigido, vitro optime obturato, serva, totum menstruum in crystallos rediges, si extrahas paulum aquæ igne lentissimo & tum demum in cellam vas refrigerandum seponas. Cætera cum superioribus conveniunt.

De Proprietatibus & viribus Magisterij.

Inter Planetas cælestes imperium in cerebrum microcosmi lunæ, non sine ratione à Philosophis tribuitur, cujus res gestæ atque virtutes iisdem, quibus maris cursus, regionibus & terminis continentur, neque vero ad aquas majoris mundi, quia

quarum æstus & malacia illius motus imitatur, sed ad pelagus, fluvios, rivulos, imo guttulas, microcosmi illius sceptrum extenditur: quod in omni infirmitate humidâ & aquosâ intemperie facile observatur. Similiter hoc magisterium lunare in omnes aquas microcosmi & superfluitates aquosas, præcipuè in eas, quæ cerebrum possident, summum Imperium tenet. In diluvio enim microcosmi hydragogon specificum aquæ intercutis existit, tumores ex frigido coagulato resolvit & abigit, omnes catharri species sistit, in epilepsia etiam aquosa, hoc est, ubi udâ materiâ abundat cerebrũ & tanquam hydrocephalia laborat, haud parum adiumenti affert, paralysi & membrorum stupefactioni, quæ ex defluxione frigidâ oriuntur, acerrime resistit, dolores iuncturarum & podagram frigidam potenter abarcet, hemicraniam, vertiginem, suffusionem, seu auris tympanum, visus debilitatem, surditatem denique & omnem sensus & intellectus è frigido coagulato, vel resoluto, suffusionem hostilem propellit, cerebrum partim per os, partim per nares purgat, pectus & pulmonis organa per expuitionem mundificat, ut verbo totum comprehendam, brevitati enim studeo, universum opus ab omni superfluâ humiditate per secessum & urinam absque stomachi dolore & intestinorum torminibus brevi liberat & ad sanitatem reducit. Dosis est à granis 5. ad 8. pro vice, ut exigit necessitas. Exhibendum est cum vino malvatico vel albo generoso in aurorâ. Interim utatur patiens cibo & potu optimis, pro conditione, nihilominus catharticum hoc partes suas peraget, dum materiam convenientem invenit, neque vim facit in naturam, ut alia multa faciunt.

Controversia.

Apud superciliosos quosdam, qui in veris physicæ principiis parum sciunt, minus autem in arte spagyrica, & genuinâ naturâ mineralium, triplex controversia oriri poterit. Prima quidem de magisterio ipso, quoniam calore nativo digeri non potest. Secunda de acri gustu adinstar cupri, quod huic medicamento inseparabiliter adhæret. Vltima vero de spiritu aquæ fortis, quod intra corpus tuto nõ admitti acriter contendunt. His ut ordine responsum demus, primam sic aggredior. Etsi argentum ob compactam, quam possidet, naturam, calore nativo digeri non potest, & ita assimilari (quod quidem in medicamento cathartico non requiritur) tam in Magisterio cum menstruo conjuncto, virtutes suas internas externæ ostendit, & eo pacto adversus sanitatis inimicos acriter pugnat. Sed si ita res esset, ut nulla ratio reddi possit, tamen impulsi usu & praxi erimus observationem amplecti. Videmus enim lapidem Lazulum, cuprum, Mercurium, antimonium, etsi nullam eorũ in cerebro stomachi mutationem ulla, aut decoctione afficimur, purgare tamẽ summoperè; quod de multis aliis mineralibus verè dici potest. Hoc autem neque a similitudine substantiarum, neque à contrarietate complexionis,

sed à vi magneticâ & occultâ qualitate provenit. Ad secundam vero quod attinet disceptationem; acrimonia illa suspicienda, haud suspectanda est, hæc enim facultate in detergendo crasso phlegmate, seu frigido coagulato præcipue utitur. Et hoc insuper apud omnes medicos observatum est, cathartica quæ acidam vel acrem possident qualitatem, a purgatione vim astringentem relinquũt, quæ stomachum & interiora viscera roborat & confortat. Qualẽm operationem in vitriolo Veneris, calchanto, salé vitrioli liquido videmus. Et hæc tamen medicamina non solum Spagyrici, sed ij etiam, qui Galéni castra sequuntur, magnr dosi etiam in pueris, non infeliciter adhibent & administrant: acrimonia igitur Magisterij criminis non est insimulanda. Tertia & ultima quæ restat controversia plus ponderis in se habet, tamen si rem penitus introspicias, spiritum aquæ fortis jam in magisterio cum argento conjunctum, non malè mereri judicabis. Spiritus enim nitrales hac conjunctione refixi (ut observatum est) nitrum fiunt, neque vim corrodendi aut subtiliter penetrandi (quæ in aquâ forti fuerat) jam ullum retinent, sed pristinam naturam salis petræ iterum nacti sunt. Si usum igitur salis petræ internum non veremur, sed bono animo ad drachmam usque pro vice in obstructione urinæ, colicâ, ardore febrili, prunellâ, peste, magno ægroti adjumento quotidie damus, ita ut modo inter remedia quæ vulgo nota sunt communiter censeatur, quod paucis ab hinc annis inter corrosiva lethifera annumerabatur, cur usum eius cum optimo argenti corpore conjuncti respuamus, præcipuè cum videamus, naturam veterem nitri, quamvis subtiliorem, ei restitutam? Et certè verendũ non erat, si modo qualitas erodens in magisterio remanserit, quippe quod vires in materiam peccantem sibi contrariam exercet, in quo virus suum, si quod est, longè lateque dispergit & dissipat, sicuti in vino, in quo dissoluta fuerat, prius fecerat. Cæterum ipsimet spiritus aquæ fortis externè corpori humano nullam iniuriam inferunt, sicuti varia corrosivorum genera faciunt. Et ij etiam qui rebus talibus operantur, hoc observarunt, quod etsi horam spirituum penetratio aliquantisper caput perturbet, tamen mox humido genuino nostro, quod sal est, sunt misti, & tum continuo eorum vires & natura corrosiva retunditur, uti videmus in oleo vitrioli & sulphuris, quorum acrimonia ita retardatur sale tartari & aliis vegetabilium salibus, quæ hominis humiditate miscẽtur (quẽadmodum in aqua sanguinis humani & urinâ percipitur) ut primariam corrosivitatem nunquam post id acquirant.

Porro ut palàm fiat, quàm potentes & mirabiles effectus hoc argenti magisterium habeat, historias quasdam memoratu dignas in medium proferam.

Cura prima.

Anno 1604. dum Vulturenæ habitarem, valle quadam, quæ ad Illustriss. Rhætiæ dominos pertinet, in urbe Sondrio, domina Lucretia Morona mulier generosa hydropica vivebat, quæ ob

fero-

ferociam morbi, tanquam incurabilis à Medicis derelicta, me ad auxilium vocabat. Ut rem verbo dicam, Primò in aurora magiſterii prædicti grana quinq; vino rubro ſoluta exhibui, quæ ita gnaviter officio functa ſunt ſuo, ut intra 24. horas ad minimum ſedes medicas viginti habuerit ex ſola aqua intercute. Et quod notatu dignum, abſque dolore, vomitione, tormine, perturbatione, & quod maximum eſt, ſine corporis debilitate. Interim optime nutriendam curavi, ſæpe per vices, ſed parum cibi exhibens, potus erat vinum rubrum. Interea temporis exſiccantibus, diaphoreticis, diureticis & confortationibus naturæ, ut res poſtulabat, uſus ſum. Septima jam appropinquante ſeptimana ad priſtinam ſanitatem rediit. Tunc temporis 44. ætatis annum agebat; ante annos duos vixit, & quod ſcio, nunc etiam pancraticè valet.

Cura ſecunda.

Nobiliſſima Matrona, Domina Maria Guizardi in civitate Pont; quæ iiſdem Rhetiæ vallibus ſita eſt, circiter trium horarum itineris ſpatio à domo mea, ſpecie phrenitidis aut dementiæ laborabat, & ſuſpicio erat, illud ei è lamiarum maleficio accidiſſe; Mulier erat mediæ ætatis & corpore paulo habiliori. Ego illuc à doctiſſ. & experto Medico, Domino D. Merlo, qui ægrotæ ſanitatem pluſ quam ſuperbiam aut ambitionem ſuam æſtimavit, accerſitus, Magiſterium Argenti continuo dedi. Ipſa & per ſeceſſum & per vomitum (quod inter 100. millia hominum huic uni contigit) maximam humorum mirabilium ejecit copiam, & eo pacto à graviſſimis illis ſymptomatis liberata eſt.

Cura tertia.

Anno 1607. decumbebat in civitate Frauenfeld in comitatu Turgau, nobilis & ſtrenuus Antonius, tunc temporis præfectus provincialis prædicti Comitatus, hydropicus erat, & à capite ad plantas pedum intumefactus, ſcrotum ei erat capite maius, & tandem adeo in anguſtias res redacta erat, ut propter tuſſim, halitus difficultatem, & deliquium animi, quo unaquaq; hora laborabat, in cathedra quotidie ſederet, & a medicis relictus ſeparationem animæ a corpore expectaret. Hunc miſeria tanquam mortuum ſecuram ſuam mihi commiſit, poſt ſex ſeptimanas illum hoc magiſterio lunæ reſtitui ſanitati, appetitum reddidi, ſomno fruebatur ſalubri, & quod maximum eſt, munia conſueta publica obire potuit. Adhibui etiam corroborativa, quæ tamen ita accipi velim, quaſi ab omnibus malis ſymptomatis tam brevi ſpacio liberatus fuerit. Tibiæ enim adhuc exulceratæ manebant, propter abundantiam aquæ, quam natura in centrum educere non potuit, ut eo pacto per altum ejiceceret. Sed hoc modo rem perfeci, vulnerum autem curam chirurgo commiſi. Non eſt igitur, quod Lavaterus ignorantiam hydropis mihi objiciat, ac ſi cauſam & curam illius morbi ignorem, re ipſa me contrarium demonſtraſſe confido. Annum à cura patiens vixit, poſtea obiit; nam contra vim mortis non creſcit medicamen in hortis. Ego & quidam ex parentibus meis hoc magiſterium ſumpſi-

mus, qui tamen superstites sumus, & sanitate fruimur, quandiu Deo opt. max. placuerit, cui honor, gloria & rerum dispositio in secula seculorum, Amen.

De Marte & ratione nominis.

Astronomi, qui stellarum naturam observant, Martem complexionis siccæ, & caloris realgaris esse referunt. Et ex hac arsenicali qualitate, qua reliquos planetas aspiciendo inficit, maxima oritur discordia. Hanc autem quam narrant discordiam, Hermetis discipuli in ferro ad cætera metalia, quibus cum ob duritiem & incomptam naturam in concordiam adduci non potest, quotidiana praxi observarunt, & ideo ferrum Martem nominarunt. Cæterum ut rationem nominis persequamur, ferrum, ut Mars planetas, reliqua metalla sub potestate sua subigit & contudit. Quam naturæ sapientiam admirari & suspicere liceat, quæ inter corpora adeo insensibilia tantam distinctionis, honoris & dignitatis curam adhibuit, neque id sine ratione. Quum enim inter homines honoris & dignitatis discrepantiam videmus? quidam Reges & Principes, alii agricolæ & rustici nati sunt, gloriam tamen & splendorem regum & magnatum ii, qui è terrâ victum quæritant, præcipuè sustinent & sustentant; eodem pariter modo inter metalla sese res habet. Natura enim reges & principes constituit aurum & argentum, Magnates stannum & cuprum, ferrum autem rusticum & incultum ordinavit. Huius tamen ope & operâ eorum gloria & splendor in lumen profertur. Ultimum quod Martis utriusque analogiam & contractam similitudinem ad vivum explicat, hoc est: videmus enim in bello (quod ad honorem Dei altissimi, & laudes nominis eius, & incipitur & perficitur, unde Deus exercituum appellatur) omnia instrumenta vel ad puniendum malos, vel ad Dei milites defendendum, puta gladios, thoraces, cassides, bombardos, sclopos ex ferro artificiose parari. Et quo instrumento obsecro, si astrologiam calles, familiarius utitur Deus omnipotens hoc ipso marte cœlesti cum emittit copias suas & exercitus vel ad hostes & inimicos puniendos, vel subditos rebelles & immorigeros coercẽdos? Pestes enim, febres, dysenteria, pustulæ & anthraces, ut reliquos epidemicos morbos omittã, nonne proveniunt ab arsenicali veneno, quod Mars cœlestis expuit? Vide Paracelsum lib. de Pestilitate tract. 3. de veneno planet. lib. 2. de igne venenoso, & in tractatu de caduco matricis & in Parag. de Philos. & Astronomia medica, & variis libris, ubi analogiam corporis cœlestis & terrestris & collationem anatomiæ majoris & minoris mundi ubertim explicat. In quo genere studiorum, tanquam necessario præcipue versari debet medicus: Hoc enim unicum est speculum, quo quid sit physica, quid medicina, & qualis medicus, perspicuè repræsentatur.

De collatione Martis & microcosmi cum ferro.

Ferrum ad Martem microcosmi refertur, cui etsi formâ haud convenit, proprietate & qualitate tamen non multum discrepat: hoc autem est fel. Et ideo sicut superiores & in rerum naturâ maiorem virium substantię, similibus suis inferioribus

buscum debilitate & ægritudine languescunt, opitulantur, & sicut planetæ superiores in inferiora metalla vires & proprietates suas imprimunt, & eo pacto adjuvant ac fovent; pari modo quodvis metallorum specificum suum adjumentum parti microcosmi, qua cum convenit, ægrotæ & male affectę communicat, & speciatim robur suum telli ad morbos vi & armis ejiciendos mutuo dat. Et hic obiter notandum est illud celebre medicorum; Contraria contrariis curantur, nullo modo à sensu Paracelsi, similia similibus gaudent, norunt & curantur, esse dissonum. Quod prudentissimus medicus Fernelius lib. 1. method. medendi cap. 2. de remedii intentione optimè observavit.

De Marte rubificato.

Varios parandi ferri modos tentarunt Spagyrici, extractionem in tincturæ, separationem Mercurii vivi, eductionē olei, irreducibilia in corpus, sed frustra. Usi sunt eo autem utiliter nō solūm in infusione vel in vino, vel aliis liquoribus, sed in forma magisterii sive croci. Præparandi varietas multa est, scopus vero in quem collimant omnes unus. Formulas igitur præparationum, quas certas & bonas esse novimus, primo in magisterio, dein in infusione, breviter describemus, aliis suas feliciter utendas relinquentes, nostras nobis usu approbatas proponentes.

℞. Martis laminati quater aut quinquies purificato, h. e. igne ad rubedinem accensi malleat. & in fistula rupti uncias quatuor. Pone has in alembicum, cumq; colloca in arenâ ad destillationem paratâ, tum superinfunde aquæ fortis, quod capite præcedenti descripsimus, uncias duas vel tres, & imposito capitello absque igne aut quovis calore dissolvatur. Ubi spiritum a labore & agitatione cessare videbis, iterum novam infunde aquam, eâdem tamen mensurâ, aliter enim vitrum disrumperet, tanta est operationis violentia. Hoc iterabis opus, donec uncias sexdecim aquę fortis infuderis. Hac dissolutione peracta, primo aquam ab agitatione spirituum & calorem astralem huius corporis constellati exstillatam sume, & residentiæ conjunge. Secundo autem quicquid est aquæ cum bina cohibitione, calore leni distillare facito. In fine destillationis ignē tanto gradu multiplicato, ut tota spirituū copia vi ignis ejiciatur. Caue autem ne alembico argillâ haud munito utaris, eo enim pacto cum urinale ex arena erigere conaberis, & martem, & fundum vasis, illic relinques. Instrumentis refrigeratis extrahe martem subrubrum, & ponatur 40. horas in reverberatorio vel in fornace, ubi oleum vitrioli tum temporis paras, habes pulverem instar coralli rubicundum, hunc servato.

Virtus.

In dysenteria, profluvio menstruorum, fluxu sanguinis & diarrhœa utiliter adhibetur, sistit etiam sanguinem in vulneribus, venas ruptas tam internè quam externè curat & conglutinat, in hydrope exsiccando optimè prodest à granis 5. ad 10. in saccharo rosarum rubrarum cum diacidoniaco simplici in forma boli, vel cum liquoribus appropriatis aut extractis specificis, ut cum magisterio & radicibus Tormentillæ optimo cum successu exhibetur.

Vinum Martiale.

℞. Vini Malvatici, sive cujusvis generosi albi ℔ 8. medicinalis, Limaturæ ferri purificati vel chalybis ℔ j. ponatur vinum in lagena terrea ventre sphærico & collo oblongo, tum in ci usiblo incandescat limatura, quam mox ut accensam videbis, projice in fictile, ubi vinum continetur, & orificium obtura, ne spiritus aufugiat. Notandum autem vas ad tertiam tantum esse implendum. Hoc opus ter iterabis, postea quod ultimum est, subsidcat per horas 24 & ad usus servetur.

Observationes.

1. Etsi corpus ferri adeò fixum est, ut absque corrosivo, puta aceto vel re tali, quibus hic non utimur, dissolvi non possit, tamen huic vino proprietates aliquas largitur, & periculo facto, in hoc vino nihil invenies, quod substantia martis merito dici possit.

2. Vinum hoc Martiale varios humores alvum subducendo corruptos educit, specialiter flavam & atram bilem, humores terrestres, ponderosos & tenaces aliis medicamentis haud facile ejectos aut exstirpatos.

Cura prima.

In Vulturea, de qua capite priori locuti sumus, in oppido Pont, uxor charissima nobilissimi Camilli Quadrini, quæ a matrimonio per novennium, ob superfluam matricis humiditatem (aliud enim symptoma non apparuit) sterilis permanserat, cum hoc vino per multos dies (quod ei præscripserat Doctiss. Dn. Placeus Medicus ordinarius) usa fuisset, talem matricis temperiem adepta est, ut post id mundum fœcundo utero ter beaverit, tot enim formosos natos in lucem edidit, qui per aliquot annos superstites fuere, nunc autem cum matre vitâ functi sunt. Hanc rem accepi non solum a medico ipso, sed ab ipsa nobili.

Cura secunda.

Aliam curam observatu dignam, ab eodem medico effectum mediante eodem vino ipse etiam vidi. In oppido Sondrio, ubi per aliquod tempus habitabam, inerat quidam incola ex oppido Bornis, qui graviter & periculosè cacochymia, corruptione stomachi & defluxione capitis, quæ novilunio semper pectus opplebat, diu laborabat, qui morbus adeò misere hominem afflixit, ut pene illum suffocavit, donec natura insurgens materiam corruptam vomitu ejecisset, tum enim per aliquot dies meliusculè se habuit. Multum pecuniæ aliis medicamentis utendo, aquas minerales ebibendo, thermas sulphureas frequentando, consumpserat, nihil tamen ei profuere. Tandem pristinæ sanitati usu vini huius martialis restitutus est, unde medicus maximam gloriam adeptus est. Modum autem utendi si quæris; hic est, unciæ duę vel 3. in aurorâ administrantur, antegresso convenienti aliquo cathartico.

Vinum Martiale compositum nostrum.

℞. Vini albi opt. ℔. septem, succi cydoniorum ℔ j. limaturæ chalybis ℔ j. inaudantur modo supradicto.

Nota.

Nota. Quamvis succus cydoniorum propter eam, quam possidet, acrimoniam, vino contrarius esse videatur, in hoc tamen negocio res aliter se habet: Acrimoniam enim in ferrum agens, quemadmodum acetum facit, quo multi utuntur, penitus amittit. Hoc interim ex eo boni, partem corporis metalli dissolvit, & eo pacto vinum maiorem copiam virtutis nanciscitur.

Ut autem vinum Martiale perficias, sume ℔ vini infusionis, quo tincturam horum quæ sequuntur, extrahas:

℞. Rad. Gentianæ semiunciam, rad. Carlinæ drachm. 3. rad. Zedoar. dr. ij. Caryophyll ligni aloes ana drachmam, croci drachm. sem. Tincturam in balneo extructam exprime, & adjunge reliquo vino. Serva vinum sic paratum sine segregatione chalybis. Usus vini huius chalybati, ut paucis perstringam, hic est. In obstructione hepatis, splenis & matricis singulare est remedium. Morbum regium & rubrum & flavum, cardialgiam, cordis tremorem, colicam & iliacam passionem adjuvat. Contracturæ, vomitui, tertianæ & quartanæ, si proveniant ex intemperie martis microcosmi, h. e. fellis, opitulatur. Ultimo medicamen est erysipelatis, macularum & inflammationum è vaporibus biliosis sanguinis. In hydrope etiam exiccativum, & in catharro existit. Modus autem administrandi sic est: Centro corporis specifico mundato purgativo, uncias duas vel tres exhibemus, observato & curæ & administrationis tempore. Diæta quoque, quæ nunquam prætereunda, hic maximè observanda est.

Emplastrum Sticticum Martiale.

℞. Magisterii Martis rubificati drachm. quem ext. acto lachrymæ draconis, vernicis benzoini, succi verbenæ condensati, succi è radicibus tormentillæ exiccati, sanguinis humani exiccati, gummi laccæ, ana drachm. septem, cum scrupulis duobus therebinthinæ laricis, ceræ, colophoniæ, ana unc. 4. gummi Ammoniaci & galbani, singulorum unc. duas & semis, fiat emplastrum secundum artem.

Compositio.

Primo extractum lachrymæ fit, ea in spiritu vini dissoluta & ad consistentiam picis liquidæ redacta, & eodem modo fit vernix benzoini, sic dicta, quoniam ad instar vernicis est. 2. Lacca & sanguis humanus in subtilem pulverem reducendi sunt, 3. Gummata solvenda sunt in aceto virtute ex floribus persicariæ maculatæ imprægnato, & iterum ad consistentiam reducenda. Ultimo quod restat, cuiusq; est cognoscere, fiat secundum artem.

Virtus.

Mundificat & abstergit absque erosione, carnem bonam producit, ad cicatricem provehit, sistit sanguinem. Verbum sapienti satis est.

DE MERCURIO.

HYdrargyrus, vulgo argentū vivum, à philosophis modo Mercurius terrestris, modo metallorum, duobus præcipue nominibus, appellatur. Terrestris

nominatur ab analogiam & similitudinem, quam cum Mercurio Planetâ cælesti habet, non solum in subtilitate & mobilitatis vivacitate, quibus eum ad vivum exprimit, sed etiã in proprietatibus actionum, & virtutum similitudine, in quibus non ineptè à Philosophis conferuntur. Rationem autem si quæras posterioris, hanc habe. Hoc ipso nomine innuunt Spagyrici, Mercurium hunc metallorum alium esse a forma, qualitate & virtute, à Mercurio, nec aquosa substantia reliquorum terrestrium, neque ad ea pertinere, sed ad metalla solum, quæ cum perfectione operis cæteris antecellunt, principia quoque habent perfectiora, quam in hoc ipso spermate videmus, in quo adeo incorruptibilis & immortalis extat natura, ut nullus id calor materialis extinguat, frigus nullum coagulet, quid? quoniam, ut loquitur Paracelsus, calor & frigus Mercurii, calor est cœlestis, & aqua cælistis uno corpori inclusa, non communi, sed spirituali, & ideò quemadmodum ignis Mercurialis aquam cœlestem non absumit, neque aqua terrestris ignem extinguit cælestem, pari modo neque adimunt qualitates Mercurii. Cæterum quoniam Deo creatori creaturis cœlestibus majorem perfectionis gradum concedere placuit, & Merc. Planeta vires & virtutes suas specialiter infundit huic corpori, cur cæteris liquoribus Mercurialibus non antecelleret, & ea propter cælestis appellaretur? Hoc metallum, seu aqua metallorum, si officium spectes, ad pulmones refertur, quæ iccirco nomine Mercurii microcosmi, & spiraculi vitæ insigniuntur: Et hinc colligunt; Mercurium esse specificum medicamen morborum, qui aut corrumpunt, aut suffocant vitæ spiraculum quavis corporis parte, & omnium insuper symptomatum Mercurialium.

Observationes

1. Argentum vivum, & si crudum & simplex intro sumatur, nihil detrimenti naturæ adfert humanæ, quidam enim medici vivum administrant contra vermes, idque sine nocumento, & in quibusdam locis Germaniæ in aulis principum asseclæ & calones, hilaritatis ergò inebriatis rusticis id vino vel cerevisia permixtum, pondere drachmarum duarum vel trium, haud initâ dosis ratione joco propinant, unde tamen nihil detrimenti existit.

2. Argentum vivum per sublimationem vel alium modum spiritubus salium corrosivis conjunctum, corpori humano fit venenum; Hoc autem è mixtione, non è Mercurio solo provenit, ut imperiti quidam judicant. Si de ea re hæsitas, sume sublimatum pulverisatum, & projice in aquam calidam, huic infunde paulum salis tartari resoluti, hic sal spiritum salis à Mercurio resoluto separatum enecat, ita ut Mercurium, in formâ pulveris flavi, in fundo vasis reperias, quo tutò pro vomitorio è cathartico uti possis. Et hinc obiter concludi possit, sal tartari non minimum esse arcanum adversus sublimatum nitro sumptum.

3. Argentum vivum in unguentis adversus luem veneream usurpatum, ut varii imperiti chirurgi faciunt, in corpus

per

per poros penetrat, ibique sæpe resuscitatur, unde dolores pessimi, & varia symptomata, ut tremor, consumptio & corruptio nervorum emergunt. Et fumigationis usus, quidam utuntur, quæ ex Mercurio, sulphure & sale sublimatis conficitur, cerebrum & pulmones inficit. Unde ubertim paralysis, lethargia, phthysis, & alii affectus exoriuntur. In Rhetia quendam mercium conductorem vidi (qui Mercurio eo modo curatus) cui mandibulæ ita cecidere, ut necesse esset, dentes ei elimare, ut eo pacto cibum & potum acciperet. Jam aliquot annos adeo misere vixit, ut os aperire non possit, nec distinctè loqui ut intelligatur.

4. Observatum est etiam talem Mercurio proprietatem à naturâ esse inditam, qualem in viperâ repertam scribunt, & ob id therion minerale nominatur. Quemadmodum enim caro viperina optimè præparata non solum præparativum sui ipsius veneni præstat; Similiter hydrargyrus artificiose, & ut decet, & opus est, paratus maximum alexipharmacum, & ad curandum morbos mercuriales, quorum maximus existit numerus, partim ex malo & indocto ipsius usu, partim ex contractione corporis eius, vel in mineris, vel in fusione metallorum. Fumus enim qui ab eo surgit, alte penetrat, & sicut fuligo Mercurii ferrum, chalybem & reliquorum metallorum nervos frangit, ita vires microcosmi frangit & sensus suffocat, dejicitque super omnes omnium mineralium species, uno excepto arsenico. Quo autem gradu corpus lædit morbos inducendo, eadem hominem restituit, non solum affectus ex se procreatos, sed alios etiam vegetabilibus incurabiles debellando expellendoque.

Propter maximos autem Mercurii usus variis laboribus & modis variis subtiliorem ipsius præparationem indagarunt, adhuc tamen quicquid inventum fuit uno sensu non incongrue magisterium Mercurij dici potuit, quoniam totum Mercurij corpus sub præparato continetur. Imò quod magis est, etsi salubre medicamentum fuit, & tanto gradu fixũ atq; coagulatum, ut artifex peritissimus efficere potuit, in Mercurium tamen currentem & vivum reduci potest, ut talis revivificatio cuivis experto Chymico nota est. Communiter verò præparatur ad usum internæ medicinæ duobus modis, primo in formâ præcipitati, vel simplicis & per se, quę aquila rubea à nonnullis appellatur, vel cum aqua forti, oleo sulphuris & aliis corrosivis, additis correctoriis, sed hæ omnes ad unum redeunt præcipitatum, etsi variis nominibus insignitæ. Secundo autem ita præparatione fixatum, ut licet igne violento reverberetur, integrum tamen examen spagyricum pati non possit, sed hoc parce utuntur Medici, quoniam nihil quicquam purgat. In Bohemia & Saxonia 3. vel 4. Spagyros Mercurium sic parasse vidi: Argenti vivi & Mercurii sublimati æquales partes sumunt urinali alto & angusto orificio aperto sexies sublimant, & hoc peracto Mercurius evadit insipidus. Pars enim corrosivi sublimato inclusi argento vivo diminuitur, pars quædam tenues evanescit in

in auras. Huius cathartici, sic enim est, triginta grana unâ dosi exhibent, quod benigne & placide satis corpus per alvum emundet, citius tamen ad vitam reducitur quàm præcipitatum. Alii præcipitatum cum oleo satis parant, alii extracto præcipitati, quod aquâ quadam minerali elicitur, legitime & probe utuntur. Oblatis enim octo vel decem granis ad instar resinæ scammonii artificiose correcti, utiliter per sedem purgat. Sed quo vado? Si omnes enim Mercurii præparationes recenserem, justum librum adimplerem. Rem igitur aggredior. Quoniam hæc aqua metallorum præcipuas suas virtutes, quibus varios affectus è microcosmo propellit actu vomitionis perficit, nos forma vomitivi & cathartici h.e. tali præparatione usi sumus, quæ sine detrimento corporis & per os, & per alvum humores peccantes ejiceret. Et in iis quibus vomitum non provocat, extracto aliquo ex rebus vegetabilibus jucundo utimur, quæ efficacius humores cuiuscunque generis purgant & abstergent, quàm Mercurius catharticus, ut sæpe observatum fuit.

Hoc autem loco, priusquam disceptationem præparationis eiusmodi tradamus, aliquid de vomitoriis dicendum est. Multi enim superciliosi, ratione & argumentis destituti, hoc medendi genus criminis insimulant, cogitantes secundum eorum phantasiam naturam adigere, ut per sentinam communem humores peccantes & inordinatos ejicias, quos ipsa prudenter œconomiæ microcosmi consulens, per os evacuare & tutius potest & multo cupit. Hos autem, ut tandem sapiant, rogatos velim, ut illud optimi & experti Medici Fernelii, legant & meditentur. Hæc sunt ipsissima verba: Qui vero vomitionem intelligit, si facilis & moderata obtigerit, saluberrima est, & purgationū omnium præstantissima. Noxios quippe humores ex ipsis fontibus synceros elicit, & vacuat, omnē quæ in ventriculi capacitate eiusve tunicis hæret illuviem inprimis expurgat, è præcordiorum membranis, è cavis jecoris ac lienis, & ex pancrea omnis generis humores noxios synceros elicit, quos plerumque nec hiera, nec aliud vehementissimum ullum, etiam frequens pharmacum in alvum exturbare potest. In ventriculum enim ex his locis viæ breves & expeditæ, magis quam in alvum directæ sunt, per quas facilis est vomitio. Quanquam autem primum ab interioribus evellit, consequutione tamen caput reliquumque corpus levat. Quocirca omnibus opitulatur affectibus qui à præcordiorū impuritate ortum acceperunt. Languenti appetentiæ, nauseæ, cibi fastidio, crebro vomitioni, ventriculo, præcordiisque distentis, ictero, cachexiæ, suffusioni, omnibusq; capitis affectibus, qui præcordiorum sympathia contracti sunt, & quos è præcordiis in reliquū corp⁹ effusa impuritas protulit. In quocunq; igitur affectu languescit appetētia, & nausea, vomendiq; desideriū fatigat, si pharmaco non satisfit, vomitione curandum. Nam quæ purgatio nō eluit, extirpat vomitio, & quæ illinc non facile labuntur in alvum, promptè in ventriculo remanent, tanti igitur vomitionis vis æstimãdo. Hoc Fernelii judiciū eis os obturabit qui rationales appellantur, nisi ratione insanient,

ne

ne immerito rationales appellari videantur. Qui enim opprobrium in vomitoria coniiciunt, ca bestiarum pharmaca, non hominum nominantes, hoc triplici ratione faciunt. Primo quia rationem utendi vomitivis non norunt, dein quoniam delicatulis ægrotis inserviunt, catharticis levioribus curam procrastinantes, quæ radices morbi nunquam evellent. Tertio autem quia vomitivum tale, quod vomitionem facilem & moderatam, sicut naturæ necessitas exigit, tuto provocet, eos latet. Dum enim aqua & aceto, aut aqua & oleo utuntur, quæ humores in summo orifici stomachi movent, non expellunt, nisi patiens humorem in arenam digito, aut alio modo provocet, difficilis & periculosa fit vomitio. Aut si adeo audaces se præbent, ut usum elebori albi aut esulæ & talium causticorum vegetabilium venenatorum admittunt, more antiquorum, quorum præparationes ignorant, vitam ægrotorum sæpe in periculum vocant, semper de corio ludunt humano, & ita curant aliquem, ut cum morbo ægrum è vita tollant. His igitur missis, omnium, quæ usquam extant, præstantissimorum vomitoriorum, unum breviter exhibemus, quod universim omnes humores putridos, venenosos, terrestres, viscosos & contumaces funditus extirpat, eos partim per os, qui secundum materiæ situationem, corporis cōstitutionem, & naturæ necessitatem per istud emunctorium evacuandi sunt, partim per alvum, sine corporis perturbatione, eiiciens & pellens, & tale ex mercurio vivo præparatur..

De Mercurio aurato nostro, vomitivo, cathartico.

Qui Mercurium ità præparare volet, ut absque symptomate malo operetur, is nec laboribus, nec sumptibus parcat oportet, eius præparandi ratio hæc esto:

℞. Argenti vivi non adulterati, terræ sigillatæ Silesiæ vel medicatæ, an. ℔.j. Terra redigatur in pulverem in mortario lapideo, & reducatur in formam electuarij liquidam cum sufficienti quantitate oximellis scillitici, deinde cum ea amalgametur Mercurius diligenter, quem sic mixtum per retortam cum collo alto destilla, hanc destillationem, terram & oximel renovando, ter repetito, postea Mercurium separa, eumque bis terve per corium traiice. Hoc pacto Mercurium satis purgatum & ab omni sparcitie & fœce liberatum habes. Color ei erit cælestinus. Hæc fuit purificatio, iam sequitur præcipitatio.

℞. Argenti vivi purificati unc.3. aquæ fortis capite de luna descriptæ ℔. medicinalem, destillentur una per arenā ad siccitatem semper, usque in tertiam cohobationem. Vltimo verò continuetur ignis vehemens horas 6. Circa fundum luto abducatur urinale, infrigeratis instrumentis extrahe præcipitatum, ut supra laminam [illegible] , si quid spiritus aquæ fortis à destillatione remanserit, eo modo exhalet. Quando fumum ascendentem non videris flavū, remove ab igne, satis est quod sufficit.

Iam habes præcipitatum, quid insuper faciendum quæris? Lava inquam, hoc modo. Primo misce cum uncia salis tartari, clari & rectificati, irrorando species cum aquâ tepida melissæ, donec consistentiam mellis nactæ sint, tum enim imponendæ sunt vitro, & sic horas 40. in calore nativo relinquendæ. Secundo autem sic eiue solem aqua communi destillata, ut nulla salsedo appareat. Nihil iam restat, nisi ut exficcetur, & ad usum reponatur Magisterium vomitivo Catharticum Mercurij.

Quoniam verò necessarium, ut purgantia non solum vim evacuandi, sed vires & partes internas à purgatione corroborandi refocillandique habeant, correctionem sive additionem Mercurij hîc opponam, quæ è minera petenda est. Quamvis enim paria genera corroborantium, & malignitates corrigentium in hortulis pascuis reperiantur, nullam tamen analogiam aut conformationem cum Mercurio vel gradu virium vel signaturâ proprietatis habent. Hac igitur sequente utar, quæ certo & indubitabiliter malignitati Mercurij, si quā est, strenuè adversatur.

℞. Mercurij præparati partes quatuor, auri diaphoretici, martis rubificati, cujusque sesquipartem, misce in vitreo mortario, dein vase ex vitro probè obturato, ad usum servetur.

Hic est Mercurius noster auratus qui cum summâ diligentia paratus, ob maximas virtutes & vires præstantissimus, pluris quam aurum æstimandus est.

Eius Virtus.

Mercurius iste est attractivum specificū, quippe quod humores corruptos ex unaquaque corporis parte, absque periculo aut magna virium alteratione, in cētrum stomachi ubertim attrahit, attractis verò quidquid est phlegmatis, aut flavæ bilis in superiore ventriculi parte fluctuans, per gulam eiicit. reliquum autem scil. atram bilem & sanguinis corruptiones per alvum evacuat.

Observationes.

1. Mercurius sic paratus non semper adeo distinctè operatur, modo enim per vomitivum, modo per sedem plus minus agit, prout humores paratos, materiæ situationem & corporis constitutionem invenit.

2. Mercurius vomitivus correctus ad sanguinem nunquam purgat, neque symptomata periculosa inducit, ut quædam ex officina vegetabilium faciunt. Cura tamen adhibenda est, ut cum discrimine personarum & ægritudinum præbeatur, quod judicio medici rationalis relinquendum est. In catharris & capitis defluxionibus præstantissimum est remedium, quod in epilepsia aërea cum convulsione membrorum dici potest. In corruptione stomachi, lue venerea, podagra, chiragra & anni morbo articulari est appropriatum. Febribus intermittentibus ex superabundantia bilis flavæ aut atræ, putridis etiam, & pestilentiali ex venenosa influentia Martis, Veneris & Lunæ medetur. Sicut enim Mercurij fuligo frangit

fer-

ferrum, pari modo Mercurius præparatus venenum astri martis retundit & repellit. In obstructione menstruorum & secundinæ reductione, ne ultra quæras. Vermium est medela optima. Adversus symptomata veneni, & in dysenteria utiliter pro vomitivo exhibetur. Dosis a granis 5. ad 10. in vino generoso, vel ovo sorbili, vel in formâ boli, aut saccharo rosato, cōserva florum borraginis, &c. vel in pilulis aut aloe lota administratur.

De unguento Mercuriali.

℞. Pulveris Mercurij dulcificati drach. 4. unguenti Rosati unc. 3. cum semisse, succi Mercurialis condensati semiunciam, fiat mixtio in mortario vitri & servetur.

Mercurius dulcificatus sic paratur: ℞. Mercurij vivi unc. j. quam dissolve in quatuor unciis aquæ fortis communis, dissolutum per arenam destilla, ad extractionem mediæ partis, tu adde ei drachmam salis ammoniaci aqua communi dissoluti, eo enim pacto Mercurius in formâ pulveris albi fundum vasis petit. quē separabis & eo usque lavabis, aquâ fontanâ, dum ei dispereat salsedo. Postea sume pulverem sic paratum & exiccatum, & in bociam impone cum unciis octo aceti fortissimi destillati, quod cum duabus unciis lethargyrij aur. horas 40. in infusione steterit, & per chartam trajectum fuerit. Colloca bociā in arenā, & destilla acetum cum quarta aut quinta cohobatione ad siccitatem. Ultimo eximе pulverem dulcem propter spiritum Saturninum, quem acetum ex lethargyrio abstraxerat. Hic est pulvis Mercurij in unguento superiori utendus, qui [illegible] corrosivitatem in vulneribus & inflammatione reprimit & in ulceribus Venereis super omnia mineralia utilis est.

Virtus unguenti.

In ulceribus venereis, pustulis & scabie, cæterisque corrosivis ulceribus ad miraculum operatur. Dulcificat enim & lenit eorum defluctiones, abstergitque corrosivitatem, mitigat etiam ardores & inflammationes. Sed ablata corrosionis & inflammationis malitia ulcera consolidanda sunt aliis unguentis.

DE STANNO.

Rationem nominis Spagyrici explicaturo, analogia stanni cum Iove (sic enim Chymicè appellatur) breviter enarranda est. Ab Astrologis observatur planetam Iovis benignum esse, facile se cuique applicantem, cum bonis bonum, cum malis malum. Eodem modo de stanno rectè judicandum est. Inter imperfecta enim & bonitate & benignitate naturæ facile principatum tenet, fusile, malleabile, clarum, purum. Hic Iupiter ex se bonus est, & cum bonis bonus est. Qvam facilè autem se aliis applicet, hinc constat. Vasa non solum ex re domesticâ, in cisternas, caldaria, lebetes, despumatoria, sed etiam arma è re bellicâ, ut manubria, sive capulos gladiorum & sicarum, parmas & thoraces, sive ex ferro, aut chalybe, sive ex ære aut cupro confecta, stanno obducimus, ne æruginem aut

aut ferruginem contrahant. Vasa autem instaurata, quibus in medicamentis servandis utimur, circumspectè usurpanda sunt. Mercurius enim & sulphur embrij huius metalli non sunt adeo perfectè cocta, fixa & colligata, atque duorum perfectorum principia, unde aliquis metus & periculi & veneri, si acetosa, salina aut corrosiva pharmaca tali vasium genere contineantur. Si dubites an sit venenum in stanno, quære ab iis qui embrionem fundunt ac purgant, aut ab iis qui calcinant stannum; magno cum suo malo dicent:

Frigidus ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herbâ.

Hoc metallum ad Iecur humanum refertur, quod Hermetici vocant Iovem microcosmi, partem equidem cæteris officio obsequentem, iis enim non solum nutrimentum, quod exigit è stomacho, amanter & liberaliter distribuit, sed concordiam & sanitatem impetit. Sed si semel à malignitate humoris aut intemperie materiæ evicta fuerit, reliquis fit periculosa, morbis & affectibus procurandis, aliter natura benigna est ad Venerem aut Martem collata.

Alchymistæ varias rationes tentarunt, ut ad perfectionem & dignitatem Lunæ stannum adducerent, sed in cassum. Nunquam enim Dianam aliter atque pedissequâ hoc usam vidi, & si favorem ab aliis mutuaverat, hoc est, cum aliis mineralibus alchymisticè conjunctum fuerat, quo pacto splendorem & apparentiam speciosam babuit.

Medici utuntur stanno in formâ magisterij, sicut cæteris metallis, non aliter. Quam præparationem syncerus & expertus medicus Oswal. Crollius tradidit ex Iove calcinato, per se & a fæce per acetum destillatum liberato. Specificum suffocationis uterinæ non opus est ut ex scribam. Ophthalmicum hic tantum a me probatum hoc loco adjungam: interna corpus enim stanno nunquam usus sum.

Ophthalmicum Ioviale.

℞. Iovis Anglici per se calcinati unc. tres, aquæ mellis virginei unc. 12. circuletur in fimo caballino mensem integrum, dein separetur subtile à spisso, & servetur ad usum. Visum senibus præservat, si bis vel ter in septimana cum æquali parte vini albi sumatur, inflammationes & epiphoras, hoc est, defluxionem corrosivam sistit & curat, delet item maculas externas.

CVPRVM.

ÆS ab insulâ Cypro in qua laudabile & copiosum emitur, cuprum vulgo dictum, vel aurei coloris est, ob id & multis aurichalcum dictum, vel ob rubedinem audit, & absolutè æs dicitur; utrumque autem apud Spagyricos Venus a venustate nominatur, quam enim observamus in planeta Veneris pulchritudinem, eadem cupro non ineptè tribui potest. Quæ sit externa facies & quam gloriosa, vides quisquis es. Spagyricus autem, qui internam potius naturam rimatur, intus esse viridem tibi dixerit colorem equidem omnium cuivis animanti gratissimum,

non

non solum propter pulchritudinem quæ maxima est, sed etiam propter voluptatẽ, & utilitatem, quibus animalia capiuntur; propter voluptatem inquam, quoniam delectantur aspectu herbarum, fruticum & majorum arborum, quæ vere pullulãt, & gemmulas suas, & folia protrudunt viriditate tincta, quæ diu nimis sepulchro Saturni, hoc est, hyemis mortua latuerant. Ex viriditate autem utilitatem concipiũt, hinc enim colligunt futurum secuturum, ex quo nutriuntur & vivunt. Malignitas verò huic inest metallo, atque cæteris impuris, cui fidem facit eorum testimoniũ, qui eo purificando, & ære viridi conficiendo operam consumunt suam.

Qui anatomiam majoris & minoris mũdi respiciunt, æs renibus conferunt, qui sunt Venus microcosmi, quod enim est officium Veneris in majore mundo, id renum est in minore. Qui oriuntur ex hoc membro affectus, ferè, imò maximâ ex parte sunt periculosi & lethales.

Chymici subtilitatis artifices, non solum exaltationem præparationis cupri maximo sumptu tentaverunt, sed & summo cum dispendio & bonorum & vitæ, æs in argentũ purũ transmutãdi periculũ fecere. Quamvis enim curioso pingendi artificio, optato simplicitatis candore faciem ei obducas, intra parvum tamen tẽporis spacium meretriciam & adulterinam complexionem manifestabit, unde in eius amatores patibulum sæpe, propudium semper redundavit. In usu vero medico non parvam suis gloriam conciliavit, præcipue morbis ventriculi & affectis renibus, externè & in ulceribus putridis. Ex qua varius authores modum reducendi Venerem in vitriolum scriptis tradidere. Nos autem quoniam vitriolum Veneris, & calchantum vulgare in medendo unum & idem reperiuntur ferè, vitriolo præparato, sicut libro de anatomiâ vitrioli scripsimus, quotidia n praxi utimur. Nihil igitur illinc accersito, unicum hic ophthalmicum admirandarum virium tradimus.

℞ Cupri flavi bracteati uncias tres, vini malvatici sesquilibrum medicinalem. Circulentur ad solem vitro bene clauso, donec liquor viridis & transparens instar smaragdi fiat. Hæc recepta brevis est, & compositio simplex, virtus autem nec brevis nec simplex est. In omni enim ulcere maligno oculorum & maculâ delendâ medium est certissimum. Imo si lusione aliqua ex capsula exciderit, in locum restituit. Verbo, qui usum novit, efficiet miracula. Varias curas hoc ipso medio feliciter exactas vidimus, quæ relatione tædium offerrent, unam tamen palam faciam. 1610. Norbergæ juvenis quidam lithotomus ex urbe Basilea lusu gladiatorio serio oculum dextrum effossum habuit, ita ne ex capsulâ ad longitudinem Nucis propenderet. Concionatoris uxor in locum reposuit oculum propẽdulum, & talis adjumento liquoris fixum reddidit & sanum intra 14. dies, visum tamen amisit, nam ex ictu exciderat pupilla. Hanc vidi & ad utilitatem publicam in medium profero.

DE PLVMBO.

QVam analogiam in cæteris ad rationem nominis declarandam observavimus,

vimus, hic etiam enarranda eſt, ut appareat filiis artis, veteres non ſine ratione plumbum Saturnum appellaſſe. Hoc autem breviter ut omnia faciemus. Saturnus frigidus & ignobilis eſt Planeta, hæc prima eſt ſimilitudo, quâ plumbum metallorum infirmum & frigidiſſimum Saturnum æmulatur. Et quidem conjunctio Saturni cum cæteris planetis varios morbos & pericula ſymptomata procreat & excitat, eodem modo ſpiritus aquæ Saturninæ cũ reliquis metallis iis nõ leves affectus procurat, qui per purgationem auri & argenti laborant, eos enim icteritia nigrâ conſumptione & melancholia mala laborare videmus.

Hoc metallum refertur Saturno microcoſmi, hoc eſt, ſpleni, quæ viſcerum pars extat frigidiſſima, & reliquarum ſervus, ad eorum fæces, præcipuè ſolis, lunæ & ſanguinis evacuandas, ſi qua tamen laborat dyſcraſia, aut ad ſummum malignitatis exaltatus fuerit. Vt plumbum in cœmentis, auri & argenti ſplendorem eorum abumbrat, ita lien ſpiritus vitæ & rationis in fonte ipſo, id eſt, corde & cerebro obtenebrat, imò totum microcoſmi cælum cæcâ caligine obducit, quod cum ſit agens in terram microcoſmi id eſt corpus elementare, non mirum ſi ſterilitas corporis & virium ſequatur delitias uſque ad conſumptionem oſſium ꝗ. Nam ut loquitur Salomon, melancholia, id eſt, triſtitia conſumit medullas oſſis. Quemadmodum enim inferior pars mundi ſuperiori agenti non reſiſtit, ita pars elementaris microcoſmi cæleſti qualitati & facultati planetarum in homine haud reluctatur; Homo enim ex duplici conſtat naturâ, cœleſti & terreſtri, aliter microcoſmus, quinta eſſentia mundi, rex creaturarum omnium realiter dici non poteſt. Affectus igitur ſplenis non appellabuntur melancholia, hæc enim eſt accidens tantum morbi, ſed ex cauſa primâ nomen ſortietur, hoc eſt, proprietate Saturni: Ergo ſunt mali Saturnini, quod in reliquis ſex planetis microcoſmi intelligitur. Talis theoria morborum orſi a philoſophiâ naturali, & conſideratione phyſica procedit, apud multos, qui opus microcoſmi ſimplici elementari corpori & compoſitis animalium irrationalium conferunt, tanquam fabula & inſomnium æſtimatur: Proprietates enim ſpirituum, quæ ſuos procreant morbos, non admittunt, ſed qualitates naturæ morborum cauſas ſtatuunt. Revera autem quanta diſtinctio naturæ qualitatis & proprietatis inter corpora conſtellata metallorum, & ſimplicia elementarium creaturarum ſtatuitur & obſervatur, tanta differentia naturæ, qualitatis, proprietatis & officij viſcerum principalium & ſimplicium elementarium humorum ponenda eſt, & ſi uni mundo implantata ſunt, hoc eſt, microcoſmo.

De ſitu Saturni in cælo ſeptimo, & quatuor coloribus quæ pertinent ad fabricam lapidis Philoſophorum in eo apparentibus, ſubtiles & acutæ ſunt alchymiſtarum ſpeculationes. Primus enim

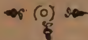
enim color qui reperitur est niger, quem caput corvi, conjunctionem corporum, embrionem, fermentationem spermatum, & aliis nominibus appellarunt: Secundus autem albus, filius regis, Iupiter, Mercurius regeneratus, vita Solis, splendor Lunæ, draco ea nominatur. Tertius & flavus splendor solis & initium maturationis dictus; ultimus vero est subrubeus, & hunc maturationem perfectam, Imperatorem rerum, Lapidem Philosophorum, breviter Pellicanum nominarunt, quoniam sanguine suo, hoc est, superabundanti tinctura metalla imperfecta, quasi pullos suos nutrit, & ad perfectionem suam educit. Hi omnes in hoc plumbi corpore apparent, ideoque non parvum laborem collocarunt in conficiendo lapide ex hoc minerali vel saltem ut Mercurius currens è frigido sepulchro Saturni, ut à morte resuscitatus vitam & calorem internum argenti recuperaret. Sed ita natura mortuus est, ut ad vivos eum reducere longè futurum sit difficilimum, nisi argenti vivi quid excidat in sepulchro ejus. Et hic creduli indagatores invenirent quid pro quo, & si invenient genuinum Mercurium Saturni, ecquid erit pretij? Dubia erit quæstio an quidquam possit ultra vires vulgaris Mercurij. In medicina Magisterium Saturni ultima est præparatio; quæ efficitur aceto destillato fortissimo supra cerusam, mastica minium, vel limaturam plumbi infuso, tum relinquitur in digestione per aliquod tempus, postea filtratur, coagulatur, & in forma salis crystallini reducitur. Hoc est saccharum Saturni à multis descriptum. Alij subtiliores Magisteriũ sic paratũ in retortam injiciunt & spiritũ aceti eliciunt, amissâ aciditate fit spiritus ardens instar spiritus vini, quod est magnum Naturæ arcanum, & hunc appellarunt spiritum Saturni, sed ineptè. Quantitas enim eadem Saturni, quæ medicante aceto in forma salis existebat, in fundo vasis post destillationem instar pulveris subtilis remanet. Virtutes verò hujus magisterij ritè præparati multæ sunt; in scirrho enim & splenis structione specificum est medicamen; concordat & coercet omnem omnium humorum acrimoniam in stomacho, colicam & iliacam passionem ex corrosione salis resoluti integrè sanat. Purationes hepatis, & renum dolores ex mordacitate & resolutione tartari acuti mitigat. In cancro, lupo, & igne Persico est anodynum appropriatum, dolores tollendo, diminuendoque malignitates; omnem enim aliorum dulcedinem vileniendi superat. Et medicus qui eo uti cum ratione norit, cognitâ causâ symptomatis, constitutione corporis, ætate & tempore administrandi miracula faciet.

Dosis internæ à granis 2. ad quinque pro vice, cum liquoribus vel aliis vehiculis appropriatis, in specie verò splenaticis in vino albo vel magisterio Melissæ exhibetur, mundato prius stomacho. Hic est usus internus.

Extra.

Vti poteris externè in formâ linimenti cum unguento vel oleo rosato contra scabiem serosam & serpiginem. In maculis etiam ex variolis mistum cum oleo vitellorum ovorum absque adustione expresso. Adversus defluxionem calidam oculorum, dolores dentium ex nimio calore, vel asperitate defluxionum in erysipelate, & omni inflammatione ulcerum; non solum enim restinguit ardores, & eos mitigat, sed, quod plus est, resolvit, ut videmus in laminis plũbi simplicibus, quæ applicata quamvis carnosam excrescentiam sine erosione resolvunt & consumunt. Vt verbo rem concludam, Saturnus est columna Chirurgiæ. Presbyterum quendam magnum in Germaniâ novi, qui liberavit se à dolore maximo & corruptione corporis, quę alias ei contigerat ex ulcere maligno, sub mamillâ sinistrâ incurabili, utebatur quavis septimanâ mane hoc magisterio, quo tanquam elixere specifico munitus, etsi non à morbo liberatus, à symptomatibus tamen tutus vixit, & tandem senex obiit ex aliis accidentibus.

Hæc breviter de naturis, proprietatibus & præparationibus septem metallorum ad usum Medicinæ declaravimus. Si minus sumus assecuti, quàm pro nostrâ civili juvandi studio sumus conati, in eam accipies partem, quæ tuum decet candorem Hæc ni fallor, tibi usui fuerint. Interim dum idoneus aliquis author curiosius ea penicillo subtili pinxerit; Nos enim & Rhetorices & Logices artificio destituti sumus, quod fecimus, Deo adjuvante, naturâ duce perfecimus.



FINIS.



CHRY



CHRYSOLOGIA,

SEV

EXAMEN AURI CHYMICUM.

In quo demonstratur, auro nec inesse substantiam aliquam potabilem: nec illud arte spagyrica transmutari posse in substantiam aquosam, oleosam vel salinam; & quid propriè intelligatur per aurum potabile.

CHRYSOLOGIÆ

SECTIO PRIMA

CAP. I.

De natura Artis Spagyricæ, deque eius Potentiâ & Terminis, quibus omnes in universum eiusdem operationes circumscribuntur.



Uum propositum nobis sit hoc libro agere de materiâ, quæ ab evidenti examine & demonstratione Artis spagyricæ tota propemodum pendet: non equidem nullum operæ precium sumus facturi, si huius ipsius naturam initiò paulò altius à sua origine arcessamus. Est enim hoc totius operis quoddam quasi fundamentum futurum, quo primùm jacto in progressu deinceps de quæstionibus controversis judicium faciliùs fieri potest; prorsus ut in aliis Disciplinis omnibus usu venire videmus: in quibus, si quæ nascitur controversia, eam ex cuiusque disciplinæ principiis decidi oportere, in confesso est apud omnes.

Constat autem ex Paracelso Chymiatrorum facilè principe, quod Ars Spagyrica sit illa Chymiæ pars, quæ pro subjecto habet corpora naturalia Vegetabilium videlicet, Animalium, ac Mineralium: in quibus quicquid operatur, id ad utilem in Medicina finem tendit: quo sensu quibusdã etiam Chymiatria sive Chymia Medicinalis dicitur.

Multiplices illa habet operandi modos, variasq; encheireses exercet, quæ tamen in universum omnes ad tres præcipuè scopos collineant: nimirum I. ad SEPARATIONEM. II. SUBTILIATIONEM,

in auras. Huius cathartici, sic enim est, triginta grana unâ dosi exhibent, quod benigne & placide satis corpus per alvum emund. t, citius tamen ad vitam reducitur quam præcipitatum. Alii præcipitatum cum oleo satis parant, alii extracto præcipitati, quod aquâ quadam minerali elicitur, legitime & probe utuntur. Oblatis enim octo vel decem granis ad instar resinæ scammonii artificiose correcti, utiliter per sedem purgat. Sed quo vado? Si omnes enim Mercurii præparationes recenserem, justum librum adimplerem. Rem igitur aggredior. Quoniam hæc aqua metallorum præcipuas suas virtutes, quibus varios affectus è microcosmo propellit actu vomitionis perficit, nos forma vomitivi & cathartici h.e. tali præparatione usi sumus, quæ sine detrimento corporis & per os, & per alvum humores peccantes ejiceret. Et in iis quibus vomitum non provocat, extracto aliquo ex rebus vegetabilibus jucundo utimur, quæ efficacius humores cuiuscunque generis purgant & abstergent, quàm Mercurius catharticus, ut sæpe observatum fuit.

Hoc autem loco, priusquam disceptationem præparationis eiusmodi tradamus, aliquid de vomitoriis dicendum est. Multi enim superciliosi, ratione & argumentis destituti, hoc medendi genus criminis insimulant, cogitantes secundum eorum phantasiam naturam adigere, ut per sentinam communem humores peccantes & inordinatos ejicias, quos ipsa prudenter œconomiæ microcosmi consulens, per os evacuare & tutius potest & magis multo cupit. Hos autem, ut tandem sapiant, rogatos velim, ut illud optimi & experti Medici Fernelii, legant & meditentur. Hæc sunt ipsissima verba: Qui vero vomitionem intelligit, si facilis & moderata obtigerit, saluberrima est, & purgationũ omnium præstantissima. Noxios quippe humores ex ipsis fontibus synceros elicit, & vacuat, omnẽ quæ in ventriculi capacitate eiusve tunicis hæret illuviem inprimis expurgat, è præcordiorum membranis, è cavis jecoris ac lienis, & ex pancrea omnis generis humores noxios synceros elicit, quos plerumque nec hiera, nec aliud vehementissimum ullum, etiam frequens pharmacum in alvum exturbare potest. In ventriculum enim ex his locis viæ breves & expeditæ, magis quam in alvum directæ sunt, per quas facilis est vomitio. Quanquam autem primum ab interioribus evellit, consequutione tamen caput reliquumque corpus levat. Quocirca omnibus opitulatur affectibus qui à præcordiorũ impuritate ortum acceperunt. Languenti appetentiæ, nauseæ, cibi fastidio, crebro vomitioni, ventriculo, præcordiisque distentis, ictero, cachexiæ, suffusioni, omnibusq; capitis affectibus, qui præcordiorum sympathia contracti sunt, & quos è præcordiis in reliquũ corp⁹ effusa impuritas protulit. In quocunq; igitur affectu languescit appetẽtia, & nausea, vomendiq; desideriũ fatigat, si pharmaco non satisfit, vomitione curandum. Nam quæ purgatio nõ eluit, extirpat vomitio, & quæ illinc non facile labuntur in alvum, promptè in ventriculo remanent, tanti igitur vomitionis vis æstimãdo. Hoc Fernelii judiciũ eis os obturabit qui rationales appellantur, nisi ratione insanient, ne

ne immerito rationales appellari videantur. Qui enim opprobrium in vomitoria coniiciunt, ea bestiarum pharmaca, non hominum nominantes, hoc triplici ratione faciunt. Primo quia rationem utendi vomitivis non norunt, dein quoniam delicatulis ægrotis inserviunt, catharticis levioribus curam procrastinantes, quæ radices morbi nunquam evellent. Tertio autem quia vomitivum tale, quod vomitionem facilem & moderatam, sicut naturæ necessitas exigit, tutò provocet, eos latet. Dum enim aqua & aceto, aut aqua & oleo utuntur, quæ humores in summo orificii stomachi movent, non expellunt, nisi patiens humorem in arenam digito, aut alio modo provocet, difficilis & periculosa fit vomitio. Aut si adeo audaces se præbent, ut usum ellebori albi aut esulæ & talium causticorum vegetabilium venenatorum admittunt, more antiquorum, quorum præparationes ignorant, vitam ægrotorum sæpe in periculum vocant, semper de corio ludunt humano, & ita curant aliquem, ut cum morbo ægrum è vita tollant. His igitur missis, omnium, quæ usquam extant, præstantissimorum vomitoriorum, unum breviter exhibemus, quod universim omnes humores putridos, venenosos, terrestres, viscosos & contumaces funditus extirpat, eos partim per os, qui secundum materiæ situationem, corporis cōstitutionem, & naturæ necessitatem per istud emunctorium evacuandi sunt, partim per alvum, sine corporis perturbatione, eiiciens & pellens, & tale ex mercurio vivo præparatur.

De Mercurio aurato nostro, vomitivo, cathartico.

Qui Mercurium ita præparare volet, ut absque symptomate malo operetur, is nec laboribus, nec sumptibus parcat oportet, eius præparandi ratio hæc esto:

℞. Argenti vivi non adulterati, terræ sigillatæ Silesiæ vel medicatæ, an. ℔.j. Terra redigatur in pulverem in mortario lapideo, & reducatur in formam electuarij liquidam cum sufficienti quantitate oximellis scillitici, deinde cum eo amalgametur Mercurius diligenter, quem sic mixtum per retortam cum collo alto destilla, hanc destillationem, terram & oximel renovando, ter repetito, postea Mercurium separa, eumque bis terve per corium transce. Hoc pacto Mercurium satis purgatum & ab omni spurcitie & fœce liberatum habes. Color ei erit cælestinus. Hæc fuit purificatio, iam sequitur præcipitatio.

℞. Argenti vivi purificati unc.3, aquæ fortis capite de luna descriptæ ℔ medicinalem, destillentur una per arenam ad siccitatem semper, usque in tertiam cohobationem. Vltimo verò continuetur ignis vehemens horas 6. Circa fundum luto abducatur urinale, infrigeratis instrumentis extrahe præcipitatum, ut supra laminam ferri ignitam motam, si quid spiritus aquæ fortis à destillatione remanserit, eo modo exhalet. Quando fumum ascendentem non videris flavū, remove ab igne, satis est quod sufficit.

Iam habes præcipitatum, quid insuper faciendum quæris? Lava inquam, hoc modo. Primo misce cum uncia salis tartari, clari & rectificati, irrorando species cum aquâ tepida meliffæ, donec consistentiam mellis nactæ sint, tum enim imponendæ sunt vitro, & sic horas 40. in calore nativo relinquendæ. Secundo autem sic edulc solem aqua communi destillata, ut nulla salsedo appareat. Nihil iam restat, nisi ut exficcetur, & ad usum reponatur Magisterium vomitivo Catharticum Mercurij.

Quoniam verò necessarium, ut purgantia non solum vim evacuandi, sed vires & partes internas à purgatione corroborandi refocillandique habeant, correctionem sive additionem Mercurij hîc opponam, quæ è minera petenda est. Quamvis enim paria genera corroborantium, & malignitates corrigentium in hortulis pascuis reperiantur, nullam tamen analogiam aut conformationem cum Mercurio vel gradu virium vel signaturâ proprietatis habent. Hac igitur sequente utar, quæ certo & indubitabiliter malignitati Mercurij, si qua est, strenuè adversatur.

℞. Mercurij præparati partes quatuor, auri diaphoretici, martis rubificati, cujusque sesquipartem, misce in vitreo mortario, dein vase ex vitro probè obturato, ad usum servetur.

Hic est Mercurius noster auratus quicum summâ diligentia paratus, ob maximas virtutes & vires præstantissimus, pluris quam aurum æstimandus est.

Eius Virtus.

Mercurius iste est attractivum specificū, quippe quod humores corruptos ex unaquaque corporis parte, absque periculo aut magna virium alteratione, in cētrum stomachi ubertim attrahit, attractis verò quidquid est phlegmatis, aut flavæ bilis in superiore ventriculi parte fluctuans, per gulam ejicit, reliquum autem scil. atram bilem & sanguinis corruptiones per alvum evacuat.

Observationes.

1. Mercurius sic paratus non semper adeo distinctè operatur, modo enim per vomitum, modo per sedem plus minus agit, prout humores paratos, materiæ situationem & corporis constitutionem invenit.

2. Mercurius vomitivus correctus ad sanguinem nunquam purgat, neque symptomata periculosa inducit, ut quædam ex officina vegetabilium faciunt. Cura tamen adhibenda est, ut cum discrimine personarum & ægritudinum præbeatur, quod judicio medici rationalis relinquendum est. In catharris & capitis defluxionibus præstantissimum est remedium, quod in epilepsia aërea cum convulsione membrorum dici potest. In corruptione stomachi, lue venerea, podagra, chiragra & anni morbo articulari est appropriatum. Febribus intermittentibus ex superabundantia bilis flavæ aut atræ, putridis etiam, & pestilentiali ex venenosa influentia Martis, Veneris & Lunæ medetur. Sicut enim Mercurij fuligo frangit

fer-

ferrum, pari modo Mercurius præparatus venenum altri martis retundit & repellit. In obstructione menstruorum & secundinæ reductione, ne ultra quæras. Vermium est medela optima. Adversus symptomata veneni, & in dysenteria utiliter pro vomitivo exhibetur. Dosis a granis 5. ad 10. in vino generoso, vel ovo sorbili, vel in formâ boli, aut saccharo rosato, cõserva florum borraginis, &c. vel in pilulis aut aloe lota administratur.

De unguento Mercuriali.

℞. Pulveris Mercurij dulcificati drach. 4. unguenti Rosati unc. 3. cum semisse, succi Mercurialis condensati semiunciam, fiat mixtio in mortario vitri & servetur.

Mercurius dulcificatus sic paratur: ℞. Mercurij vivi unc. j. quam dissolve in quatuor unciis aquæ fortis communis, dissolutum per arenam destilla, ad extractionem mediæ partis, tu adde ei drachmam salis ammoniaci aqua communi dissoluti, eo enim pacto Mercurius in formâ pulveris albi fundum vasis petit. quẽ separabis & eo usque lavabis, aquâ fontanâ, dum ei disperea salsedo. Postea sume pulverem sic paratum & exiccatum, & in bociam impone cum unciis octo aceti fortissimi destillati, quod cum duabus unciis lethargyrij auri. horas 40. in infusione steterit, & per chartam trajectum fuerit. Colloca bociã in arenã, & destilla acetum cum quarta aut quinta cohobatione ad siccitatem. Vltimo exime pulverem dulcem propter spiritum Saturninum, quem acetum ex lethargyrio abstraxerat. Hic est pulvis Mercurij in unguento superiori utendus, qui mirè gnaua corrosivitatem in vulneribus & inflammatione reprimit & in ulceribus Venereis super omnia mineralia utilis est.

Virtus unguenti.

In ulceribus venereis, pustulis & scabie, cæterisque corrosivis ulceribus ad miraculum operatur. Dulcificat enim & lenit eorum destillationes, abstergitque corrosivitatem, mitigat etiam ardores & inflammationes. Sed ablata corrosionis & inflammationis malitia ulcera consolidanda sunt aliis unguentis.

DE STANNO.

RAtionem nominis Spagyrici explicaturo, analogia stanni cum Ioue (sic enim Chymicè appellatur) breviter enarranda est. Ab Astrologis observatur planetam Iovis benignum esse, facile se cuique applicantem, cum bonis bonum, cum malis malum. Eodem modo de stanno rectè judicandum est. Inter imperfecta enim & bonitate & benignitate naturæ facile principatum tenet, fusile, malleabile, clarum, purum. Hic Iupiter ex se bonus est, & cum bonis bonus est. Quam facilè autem se aliis applicet, hinc constat. Vasa non solum ex re domesticâ, in cisternas, caldaria, lebetes, despumatoria, sed etiam arma è re bellicâ, ut manubria, sive capulos gladiorum & sicarum, parmas & thoraces, sive ex ferro, aut chalybe, sive ex ære aut cupro confecta, stanno obducimus, ne æruginem

aut

non solum propter pulchritudinem quæ maxima est, sed etiam propter voluptatẽ, & utilitatem, quibus animalia capiuntur; propter voluptatem inquam, quoniam delectantur aspectu herbarum, fruticum & majorum arborum, quæ vere pullulãt, & gemmulas suas, & folia protrudunt viriditate tincta, quæ diu nimis sepulchro Saturni, hoc est, hyemis mortua latuerant. Ex viriditate autem utilitatem concipiũr, hinc enim colligunt futurum secuturum, ex quo nutriuntur & vivunt. Malignitas verò huic inest metallo, atque cæteris impuris, cui fidem facit eorum testimoniũ, qui eo purificando, & ære viridi conficiendo operam consumunt suam.

Qui anatomiam majoris & minoris mũdi respiciunt, æs renibus conferunt, qui sunt Venus microcosmi, quod enim est officium Veneris in majore mundo, id renum est in minore. Qui oriuntur ex hoc membro affectus, ferè, imò maximâ ex parte sunt periculosi & lethales.

Chymici subtilitatis artifices, non solum exaltationem præparationis cupri maximo sumptu tentaverunt, sed & summo cum dispendio & bonorum & vitæ, æs in argentũ purũ transmutãdi periculũ fecere. Quamvis enim curioso pingendi artificio, optato simplicitatis candore faciem ei obducas, intra parvum tamen tẽporis spacium meretricium & adulterinam complexionem manifestabit, unde in eius amatores patibulum sæpe, propudium semper redundavit. In usu vero medico non parvam suis gloriam conciliavit, præcipue morbis ventriculi & affectis renibus, externè & in ulceribus putridis. Ex qua varius authores modum reducendi Venerem in vitriolum scriptis tradidere. Nos autem quoniam vitriolum Veneris, & calchantum vulgare in medendo unum & idem reperiuntur ferè, vitriolo præparato, sicut libro de anatomiâ vitrioli scripsimus, quotidia n p axi utimur. Nihil igitur illinc accersito, unicum hic ophthalmicum admirandarum virium trademus.

℞ Cupri flavi bracteati uncias tres, vini malvatici sesquilibrum medicinalem. Circulentur ad solem vitro bene clauso, donec liquor viridis & transparens instar smaragdi fiat. Hæc recepta brevis est, & compositio simplex, virtus autem nec brevis nec simplex est. In omni enim ulcere maligno oculorum & maculâ delendâ medium est certissimum. Imo si lusione aliqua ex capsula exciderit, in locum restituit. Verbo, qui usum novit, efficiet miracula. Varias curas hoc ipso medio feliciter exactas vidimus, quæ relatione tædium offerrent, unam tamen palam faciam. 1610. Noribergæ juvenis quidam lithotomus ex urbe Basilea lusu gladiatorio serio oculum dextrum effossum habuit, ita ne ex capsulâ ad longitudinem Nucis propenderet. Concionatoris uxor in locum reposuit oculum propẽdulum, & talis adjumento liquoris fixum reddidit & sanum intra 14. dies, visum tamen amisit, nam ex ictu exciderat pupilla. Hanc vidi & ad utilitatem publicam in medium profero.

DE PLUMBO.

QVam analogiam in cæteris ad rationem nominis declarandam observavimus,

vimus, hic etiam enarranda eſt, ut appareat filiis artis, veteres non ſine ratione plumbum Saturnum appellaſſe. Hoc autem breviter ut omnia faciemus. Saturnus frigidus & ignobilis eſt Planeta, hæc prima eſt ſimilitudo, quâ plumbum metallorum infirmum & frigidiſſimum Saturnum æmulatur. Et quidem conjunctio Saturni cum cæteris planetis varios morbos & pericula ſymptomata procreat & excitat, eodem modo ſpiritus aquæ Saturninæ cũ reliquis metallis iis nõ leves affectus procurat, qui per purgationem auri & argenti laborant, eos enim icteritia nigrâ conſumptione & melancholia mala laborare videmus.

Hoc metallum refertur Saturno microcoſmi, hoc eſt, ſpleni, quæ viſcerum pars extat frigidiſſima, & reliquarum ſervus, ad eorum fæces, præcipuè ſolis, lunæ & ſanguinis evacuandas, ſi qua tamen laborat dyſcraſia, aut ad ſummum malignitatis exaltatus fuerit. Vt plumbum in cœmentis, auri & argenti ſplendorem eorum abumbrat, ita lien ſpiritus vitæ & rationis in fonte ipſo, id eſt, corde & cerebro obtenebrat, imo totum microcoſmi cælum cæcâ caligine obducit, quod cum ſit agens in terram microcoſmi id eſt corpus elementare, non mirum ſi ſterilitas corporis & virium ſequatur delitias uſque ad conſumptionem oſſium; Nam ut loquitur Salomon, melancholia, id eſt, triſtitia conſumit medullas oſſis. Quemadmodum enim inferior pars mundi ſuperiori agenti non reſiſtit, ita pars elementaris microcoſmi cæleſti qualitati & facultati planetarum in homine haud reluctatur; Homo enim ex duplici conſtat naturâ, cœleſti & terreſtri, aliter microcoſmus, quinta eſſentia mundi, rex creaturarum omnium realiter dici non poteſt. Affectus igitur ſplenis non appellabuntur melancholia, hæc enim eſt accidens tantum morbi, ſed ex cauſa primâ nomen ſortietur, hoc eſt, proprietate Saturni: Ergo ſunt mali Saturnini, quod in reliquis ſex planetis microcoſmi intelligitur. Talis theoria morborum etſi à philoſophiâ naturali, & conſideratione phyſica procedit, apud multos, qui opus microcoſmi ſimplici elementari corpori & compoſitis animalium irrationalium conferunt, tanquam fabula & inſomnium æſtimatur: Proprietates enim ſpirituum, quæ ſuos procreant morbos, non admittunt, ſed qualitates naturæ morborum cauſas ſtatuunt. Revera autem quanta diſtinctio naturæ qualitatis & proprietatis inter corpora conſtellata metallorum, & ſimplicia elementarium creaturarum ſtatuitur & obſervatur, tanta differentia naturæ, qualitatis, proprietatis & officij viſcerum principalium & ſimplicium elementarium humorum ponenda eſt, & ſi uni mundo implantata ſunt, hoc eſt, microcoſmo.

De ſitu Saturni in cælo ſeptimo, & quatuor coloribus quæ pertinent ad fabricam lapidis Philoſophorum in eo apparentibus, ſubtiles & acutæ ſunt alchymiſtarum ſpeculationes. Primus

enim

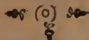
enim color qui reperitur est niger, quem caput corvi, conjunctionem corporum, embrionem, fermentationem spermatum, & aliis nominibus appellarunt: Secundus autem albus, filius regis, Iupiter, Mercurius regeneratus, vita Solis, splendor Lunæ, draco ea nominatur. Tertius & flavus splendor solis & initium maturationis dictus; ultimus vero est subrubeus, & hunc maturationem perfectam, Imperatorem rerum, Lapidem Philosophorum, breviter Pellicanum nominarunt, quoniam sanguine suo, hoc est, superabundanti tincturâ metalla imperfecta, quasi pullos suos nutrit, & ad perfectionem suam educit. Hi omnes in hoc plumbi corpore apparent, ideoque non parvum laborem collocarunt in conficiendo lapide ex hoc minerali vel saltem ut Mercurius currens è frigido sepulchro Saturni, ut à morte resuscitatus vitam & calorem internum argenti recuperaret. Sed ita naturâ mortuus est, ut ad vivos eum reducere longè futurum sit difficilimum, nisi argenti vivi quid excidat in sepulchro ejus. Et hic creduli indagatores invenirent quid pro quo, & si invenient genuinum Mercurium Saturni, ecquid erit pretij? Dubia erit quæstio an quidquam possit ultra vires vulgaris Mercurij. In medicina Magisterium Saturni ultima est præparatio, quæ efficitur aceto destillato fortissimo supra cerusam, mastica minium, vel limaturam plumbi infuso, tum relinquitur in digestione per aliquod tempus, postea filtratur, coagulatur, & in forma salis crystallini reducitur. Hoc est sacchanum Saturni à multis descriptum. Alij subtiliores Magisteriũ sic paratũ in retortam injiciunt & spiritũ aceti eliciunt, amissâ aciditate fit spiritus ardens instar spiritus vini, quod est magnum Naturæ arcanum, & hunc appellarunt spiritum Saturni, sed ineptè. Quantitas enim eadem Saturni, quæ medicante aceto in forma salis existebat, in fundo vasis post destillationem instar pulveris subtilis remanet. Virtutes verò hujus magisterij ritè præparati multæ sunt; in scirrho enim & splenis structione specificum est medicamen; concordat & coercet omnem omnium humorum acrimoniam in stomacho, colicam & iliacam passionem ex corrosione salis resoluti integrè sanat. Purationes hepatis, & renum dolores ex mordacitate & resolutione tartari acuti mitigat. In cancro, lupo, & igne Persico est anodynum appropriatum, dolores tollendo, diminuendoque malignitates; omnem enim aliorum dulcedinem vi leniendi superat. Et medicus qui eo uti cum ratione norit, cognitâ causâ symptomatis, constitutione corporis, ætate & tempore administrandi miracula faciet.

Dosis internæ à granis 2. ad quinque pro vice, cum liquoribus vel aliis vehiculis appropriatis, in specie verò splenaticis in vino albo vel magisterio Melissæ exhibetur, mundato prius stomacho. Hic est usus internus.

Extra.

Vti poteris externè in formâ linimenti cum unguento vel oleo rosato contra scabiem serosam & serpiginem. In maculis etiam ex variolis mistum cum oleo vitellorum ovorum absque adustione expresso. Adversus defluxionem calidam oculorum, dolores dentium ex nimio calore, vel asperitate defluxionum in erysipelate, & omni inflammatione ulcerum; non solum enim restinguit ardores, & eos mitigat, sed, quod plus est, resolvit, ut videmus in laminis plūbi simplicibus, quæ applicata quamvis carnosam excrescentiam sine erosione resolvunt & consumunt. Vt verbo rem concludam, Saturnus est columna Chirurgiæ. Presbyterum quendam magnum in Germaniâ novi, qui liberavit se à dolore maximo & corruptione corporis, quę alias ei contigerat ex ulcere maligno, sub mamillâ sinistrâ incurabili, utebatur quavis septimanâ mane hoc magisterio, quo tanquam elixere specifico munitus, etsi non â morbo liberatus, â symptomatibus tamen tutus vixit, & tandem senex obiit ex aliis accidentibus.

Hæc breviter de naturis, proprietatibus & præparationibus septem metallorum ad usum Medicinæ declaravimus. Si minus sumus assecuti, quàm pro nostrâ civili juvandi studio sumus conati, in eam accipies partem, quæ tuum decet candorem. Hæc ni fallor, tibi usui fuerint. Interim dum idoneus aliquis author curiosius ea penicillo subtili pinxerit; Nos enim & Rhetorices & Logices artificio destituti sumus, quod fecimus, Deo adjuvante, naturâ duce perfecimus.



F I N I S.



CHRY

CHRYSOLOGIA,

SEV

EXAMEN AURI CHYMICUM.

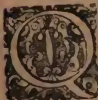
In quo demonstratur, auro nec inesse substantiam aliquam potabilem: nec illud arte spagyrica transmutari posse in substantiam aquosam, oleosam vel salinam; & quid propriè intelligatur per aurum potabile.

CHRYSOLOGIÆ

SECTIO PRIMA

CAP. I.

De natura Artis Spagyricæ, deque eius Potentiâ & Terminis, quibus omnes in universum eiusdem operationes circumscribuntur.



Uum propositum nobis sit hoc libro agere de materiâ, quæ ab evidenti examine & demonstratione Artis spagyricæ tota propemodum pendet: non equidem nullum operæ precium sumus facturi, si huius ipsius naturam initiò paulò altius à sua origine arcessamus. Est enim hoc totius operis quoddam quasi fundamentum futurum, quo primùm jacto in progressu deinceps de quæstionibus controversis judicium faciliùs fieri potest; prorsus ut in aliis Disciplinis omnibus usu venire videmus: in quibus, si quæ nascitur controversia, eam ex cuiusque disciplinæ principiis decidi oportere, in confesso est apud omnes.

Constat autem ex Paracelso Chymiatrorum facilè principe, quod Ars Spagyrica sit illa Chymiæ pars, quæ pro subjecto habet corpora naturalia Vegetabilium videlicet, Animalium, ac Mineralium: in quibus quicquid operatur, id ad utilem in Medicina finem tendit: quo sensu quibusdã etiam Chymiatria sive Chymia Medicinalis dicitur.

Multiplices illa habet operandi modos, variasq; encheireses exercet, quæ tamen in universum omnes ad tres præcipue scopos collineant: nimirum I. ad SEPARATIONEM. II. SUBTILIATIONEM,

ac III. SUBLIMATIONEM sive EXALTATIONEM.

Ac primo quidem Separare, est dividere, dispartiri & resolvere corpora in diversas substantias ex quibus naturaliter sunt composita. E. G. ex omnibus Vegetabilibus & Animalibus, Bitumine item, Asphalto, Succino, Gummatis, Resinis, &c. separat artifex spagyrus, Aquam, Oleum, Tincturas, Extracta, sales cum volatiles, tum fixos: Ex Coralliis, Perlis, Matreperlarum, & aliis consimilibus separat similiter partẽ quandam aquosam, simul & oleosam relictâ calce albâ & levi: Ex salibus reparat, Spiritus acidos & solvẽtes, relictâ parte aliquâ illorũ terrestri: Ex Alumine ac Vitriolo similiter spiritus acidos protrahit, relicta terrâ utriusque minerali: Ita quoque ex Sulphure spiritum fuliginosum salinum separat, qui per haustam à circumfuso aere humiditatem abit in liquorem acidum, ardere nescium, minus propriè Oleum sulphuris vocatum: Ex Auripigmento, Antimonio, Markasitis, Plumbo, Stanno, Cupro, Ferro, aliisque praeterea corporibus Metallicis, quae quidem in igne consumi possunt, separat substantias Mercuriales & Sulphureas in forma fuliginis sive pulveris subtilissimi, aridi, & sicci, relictis illorum cineribus & salibus fixis, qui neque sapore praediti sunt, neque in aqua solubiles.

II. Subtiliare sive adtenuare dicitur ars spagyrica, quando dissolvit, dilatat, & discontinuat soliditatem, compactionem, & fixitatem corporum Metallicorum & Lapideorum, interventu humoris cuiusdam acidi & solventis, atque ita illa redigit in formam magis subtilem & penetrabilem, pristinaeque multùm dissimilem: eamque vel liquidam, vel salinam, quae facillimè dissolvatur ac diffluat in quocunque liquore aquoso, non minus quam vel Saccharum, vel Sal: vel pulveream etiam. Posset quidem haec eadem operatio etiam Conjunctio dici, siquidem per eam volatile cum fixo, liquidum cum solido, & corporale cum spirituali conjungitur: Verum propriissime non nisi Subtiliatio vocanda est.

III. Denique Sublimare artem dicimus, quando vel separatas dictorum corporum, Substantias, vel corpora solida attenuata rectificat, & ad nobiliorem puritatis, subtilitatis, & perfectionis gradum elevat.

Ex quibus satis, opinor, adparet, quod omnia Medicamenta Chymica sint, aut Substantiae separatae seu extractae ex supradictis corporibus: aut Magisteria, id est corpora solida per forinsecus accedens additamentum adtenuata. Addimus & hoc, Artis vi effici non posse, ut una substantia transmutetur in aliam, id est, ut substantiae Mercuriales aquosae, Sulphureae oleosae, & Salinae revera salsae & solubiles Vegetabilium & Animalium similes fiant Substantiis Mercurialibus & Sulphureis fuliginosis & terrestribus, salibusque insipidis & insolubilibus Corporum Metallicorum: ac econverso horum substantiae similes Vegetabilibus & Animalibus, utque in unum omnia conferam, non potest ars reapse transsubstantiare lapidem in aquam: Ista enim metamorphosis miraculi loco sit futura, non ab artis potestate profecta putan-

putanda. Et, si quis aliter affirmet, nisi ab ignorantia suâ patrocinium petat, nihil profectò eum ab extrema absurditate defendere queat. Atque sic quidem quaenam Artis spagyricae fundamenta sint, quae bases, termini, pomaeria, breviter declaravimus: ex quibus de quaestionibus in chymia controversis judicari debet, sive eae anatomiam alicuius corporis, sive eiusdem subtiliationem concernant.

Cap. II

De essentia, consistentia, & forma substantiarum Metallicarum.

QUamquam suprà obiter de forma & consistentia substantiarum Metallicarum ejusccmodi mentionem injecimus, ut iis, qui artis & naturae metallorum non penitus sint ignari, potuerimus satisfecisse, neque opus proin videatur, plura in hanc rem verba facere: Nihilo tamen minus, quum res sit maximi in Chymia momenti, cuius exactissimam rationem habere oporteat Chymiatrum, qui cum ratione in artis operibus versari velit; non possumus non prolixiorem de ea tractationem instituere.

Quod si ergo penitius in consistentiam ac formam in substantiarum Metallicarum intueamur, deprehendemus profectò non minus has à substantiis vegetabilium ac Animalium differre, quam terram ab aqua. Huius pronunciati veritas patebit, si eas inter se contulerimus: facto ab Mercurio sive parte rei unaquosa initio. Sumat quis e. g. Argentum vivum, quod ex sententia Hermeticorum est Aqua Metallica, & ipsius essentiam, formam, & consistentiam cum Aqua cuiusvis Vegetabilis aut Animalis comparet; Deum immortalem quanta dissimilitudo, quanta inaequalitas ac disparitas primo statim intuitu utrinque sese offeret! Aqua enim Vegetabilium ac Animalium deprehendetur levis, rara & transparens: Argentum vivū è contrario solidissimū, densissimum, gravissimum, & inita mensurae ratione, decuplo fere aliis aquis ponderosius. Quod qualitates porrò alias adtinet, Argentum vivum non madefacit digitos, nullam frigoris vim aut congelationem experitur, neque temporis injuriâ & longitudine corrumpitur aut mucescit, quae aliis aquis obtingunt omnia.

Sic Sulphur Minerale Resina illa sive Axungia terrestris, cum Sulphuribus Vegetabilium ac Animalium hoc fere solum commune habet, quod instar rei oleosae & pinguis, in igne reapse comburatur: Caetera, immane quantum differat à Resinis, Axungiis, Oleis aut Substantiis Sulphureis Vegetabilium ac Animalium! Has enim, quis non videt esse leves, aquae innatantes, unctuosas, si tangantur, corruptioni denique & situi obnoxias, quum Sulphur Minerale contrario sese modo habeat? Lapidis enim instar ponderosum est, & in aquam projectum derepentè fundum petit, aridum & siccum, nec digitos imbuit, tantumque abest, ut corruptioni subjaceat, ut non sese solummodo ipsum semper, sed & alias res, ut ligna, quam diutissima à corruptione salvas tectas conservet. Differentia quin etiam horum ex eo estlorescit,

rescit quod ex sulphure minerali nequeat Oleum sive liquor verè oleosus & pinguedinosus prolectari, contra quam fit ex aliis rebus Sulphureis. Hæ ipsæ etiam, si comburantur, fuliginem quamdam nigram in altum emittunt, quæ recollecta, instar subtilissimi pulveris de carbonibus, denuò conflagrare apta nata est: Sulphur vero minerale exustum fuliginem quamdam candidam, eamq; acerrimam, & nares impensè vellicantem ex sese effundit; quæ ipsa modo supra explicato in liquorem fathiscit, igni extremè contrarium.

Denique inter cineres corporum Metallicorum & Aliorum, non minor diversitas occurrit, eos inter sese accuratius conferenti. Si quis enim pro Exemplo accipiat cineres Antimonii, Markasitarum, Plumbi, Stanni, &c. qui post cuiusque horam in igne vehementissimo anatomiam, & ablationem partium Mercurialium & Sulphurearum residui facti sunt: videbit liquidissimo, in quo hisce conveniat, cum Cineribus Vegetabilium & Animalium, vel nihil esse, vel nimis quam parum. Etenim Vegetabilium animaliumque cineres sunt leves, & ex illis lixivium confit, per quod Substantia salsa & in aqua solubilis extrahitur. Cineres vero metallici multò visuntur ponderosiores; Ac Sales quidem hi suorum corporum sunt, non tantùm per definitionem Salis Paracelsicam, quæ illis ad amussim competit; sed & per id, quod facili negocio fundi, & in vitrum, experientiâ teste, duci queant, quod ipsum Salis proprium esse in quarto, uti loquuntur, modo, quivis per se facilè intelligit: Interim tamen etiamsi illi ipsi cineres Metallici vel per integrum annum in aqua macerarentur, ne atomus quidem Salis verè salsi inde extraheretur. Non sum nescius, reperiri, qui beneficio aceti destillati aut alius alterius liquoris, acidi, istiusmodi salem elicere glorientur: Sed & hoc scio, oppidò tum falli ipsos, tum alios æquè fallere. Nec enim quod ipsi pro Sale obtrudunt, id reverâ horum corporum sal est; Sed Spiritus Solventium, qui cum parte cinerum Metallicorum coaluerunt in istiusmodi massam salinam; Vulcano teste, qui Spiritus coagulatos segregare rursus potest à cineribus Metallicis, sic ut hi ad solidam suam & in aqua indissolubilem formam & consistentiam, spiritibus destituti, redeant. Unde breviter colligere est, ut Metalla in prima suâ origine dubio procul ex Substantiis elementaribus spirituosis, & mollibus, dicantur procreata: minime tamen propterea statuendum esse, istas substantias tales, quales initio fuerint, deinceps perstitisse, sed accedenti longâ diutinaq; digestione, mixtione, & coctione à calore naturali subterraneo celebrata, aliam & priori longè dissimilem, consistentiam, dispositionem, & qualitatem, uti hactenus demonstravimus adquisiisse.

Cap. III.

De substantiali compositione Auri, deque causâ compactionis eiusdem, ponderositatis, ac durabilitatis in igne.

Demonstraturi quo usque ad Aurum medico usui accommodandum Artis Spagy-

Spagyricæ potentia sese extendat, nolumus curiose inquirere, qualis nam res Aurum in primo suo ente extiterit, & num materia mollis & spirituosa ante fuerit, quam ad veram consistentiam metallicam devenerit. Istiusmodi enim profundam, obscuram ac intricatam quæstionem, iis qui ob lapidem Philosophorum solles noctes diesque inotant, & metallorum transmutationi inhiant, relinquentes, id solum excutiemus, in quonam tum compositio, tum excellentia auri consistat, posteaquam jam à naturâ coctum sit & elaboratum, inq; verum visibile & tangibile metallum formatum.

Statuendum ergo est, id quod nemo etiam negare vel debet vel potest, Aurum, quia metallum sit, necessario etiam tribus istis substantiis metallicis communibus ad cæterorum metallorum compositionem concurrentibus, constare. Substantias vero istas, eo se modo habere, quem capite præcedenti explicuimus. Nunc ut res clarior & evidentior evadat, visum fuit, adducere aliquot sententias Paracelsi, qui veluti metallorum naturam, si quisquam alius, fuit doctissimus, ita totum hoc, quod de compositione metallorum scitu necessarium est, in suis scriptis plenè planeq; est persequutus.

Primò, quantum mercurii sive argenti vivi in metallorum omnium compositione concursum attinet, de eo scribemus verba eius clarissima ex lib. 2. de generatione rerum: Nec minus verum est (inquit) quod mercurius vivus mater est omnium septem metallorum, & rectè mater metallorum, vocari debet. Nam veluti is in se habet omnes colores, quos in igne de se videndos præbet: Ita etiam absconditа in se habet omnia metalla quæ & ipsa extra ignem de se non præbet.

In cœlo suo Philosophorum Regula prima de mercurii naturâ & proprietate: Omnia sunt in omnibus abscondita: Unus ex illis omnibus est eorum absconditor & corporale vas externum visibile & mobile. Fluxus omnes manifesti sunt in vase hoc. Nam vas hoc corporeus est spiritus. Quare omnes coagulationes & fixiones in ipso captivæ sunt & conclusæ, cum fluxu adeptæ, circumdatæ & comprehensæ, &c.

In Thessalo 2. hoc est de gradibus & compositionibus capite 10. Mercurius inter metalla supremus est, & corpus quoddam rerum substantialium in quatuor istis elementis. Ille ipse etiam singularem sibique propriam in se naturam habet, frigidam & calidam, & illa adimi ipsi nequit. Et paulò post: Si jam ex illo generatur metallum; videlicet ex mercurio corporali, per transmutationem Archæi in ferrum sive plumbum, aurum, aut argentum, tum simul cum hisce naturis adsumit aliam novamque complexionem sine perditione aut destructione complexionis prioris: Et ita duæ naturæ erunt in una substantia, ex solis viribus mercurii cum unione sulphuris & salis: Quare ulterius plumbum loco mercurii esse potest aut argentum aut aurum, &c.

In Scholiis in lib. de gradib. & Composit. Medicam: Unumquodque Metallum est Mercurius coagulatus.

Lib. 3. de Morbis Mineralib. cap. 2. Unumquodque coagulatum Metallum

in se habet naturam Mercurii: Sed quia coagulatum est, ideo ista vis numquam ibi est. Nam in media generatione, & usque ad mediam generationem omnia metalla sunt Mercurius. Et paulo inferius: Ideo notanda hic est differentia, si de Mercurio dici debet, natura hæc, quod non perfecte generetur: Sed servat in se naturam & proprietatem vivam & essentialem quam reliqua metalla mortuam in se habent.

Tractatu primo de mineralib. Ita etiam est metalli à natura, quæ neq; malleo tractari potest, neque fundi, & est mineralis aqua metallorum. Veluti alias aqua subest rebus aliis, ita hæc metallis. Et in eodem capite: Nam mirabilis eius natura multiplex est, nec parvo labore investigabilis.

Hæc hactenus de generali concursu argenti vivi ad productionem metallorum Paracelsus: De eiusdem porrò speciali in Auri compositionem ingressu, notari possunt, quæ sequuntur:

De cœlo Philosophorum c. 3. Septimum Metallum ex sex istis fluxum, corporaliter est Aurum, & in se ipso nihil aliud est, quam purus ignis. Quod vero ab extrà pulcrum, flavum, visibile, tangibile, ponderosum, frigidum, & solidum corpus visitur & sentitur, causa est, quod coagulationem reliquorum sex metallorum in se habeat, quâ cum compactum & comprehensum est in corpus externum. Quod verò ab elementari igne funditur, ratio hæc est, quia fluxum habet à mercurio, a pisce, & aquario spiritualiter impio absconditis. Quod etiam externè hic deprehenditur, quia mercurius promptissimè auro adhæret, ipsique permiscetur corporaliter.

Lib. 3. de Morbis Mineralib. cap. 2. Aurum tantum est mercurius.

Quia verò, quando in textu præallegato aurum in seipso dicitur nihil esse aliud, quam merus ignis, dubium laborari cuipiam possit, ad qualitatem mercurii respicienti, qui frigidus vulgò judicatur: Ideò non abs re fuerit videre, quomodo ipse auctor hîc sese explicet, libro de cœlo Philosoph. Ubi de qualitatibus mercurij agens: Victi sunt, inquit, qui de mercurio statuunt, quod humidæ aut frigidæ naturæ sit, aut esse debeat; quod non est. Verum immensi caloris & humiditatis plenus est, qui calor & humiditas naturâ ipsi inest, causa perpetui fluxus, in quo est: Nam si frigidæ & humidæ naturæ esset, aquæ congelatæ similis esset, oporteret, & semper fixus & durus maneret, & primò per calorem ignis, ut alia metalla, in fluxum adduceretur. Hoc autem non opus habet, quia fluxum suum jam ante à calore habet, qui eum in fluxu detinet; à quo semper debet vivere, & non mori, neque immobilis fieri, neque congelari, &c.

Quod verò argentum vivum vehementi calore interno polleat, non uno argumento colligitur. Primò enim si ad debitum tempus in peculiari vitro, satisque intenso arenæ calore detineatur, liquido constiterit, hanc suam formam nobilem & liquidam mutari in pulverem coloris sanguinei, physicum complexionis igneæ indicium. Deinde iste pulvis internè datus, aut externe in usu Cheirurgico adhibitus, effectus rei, non

frig-

frigidæ, sed calidæ habet. Neque tamen propterea negat Paracelſ. quin frigidæ etiam naturæ ſit Mercurius, habito nimitum reſpectu ad qualitatem eius externam; quin potius hoc ipſum elegantiſſimè confirmat Tractat. 2. de Morbis Mineralib. cap. 2. Ita etiam hoc eſt in hyeme terræ, quæ ſola eſt Mercurius vivus, hoc eſt, Argentum vivum: Ille, quà omnes proprietates Luna eſt & quà omnem naturam hyems. In ipſo jacent omnes ſtellæ hybernæ, naturæ hyemalis, & quod ad hanc rem facit. Et paulo ulterius: Nam Mercurius ſecundum ſuam naturam rectius vocaretur Luna, recte hyems, rectè nox, frigus, glacies. Verumtamen quia non eſt compactus, ſed metallum apertum nomen eius manet.

Haſce ſententias hoc in negocio adſcribere libuit: ex quibus omnibus ſatis ſuperque videre eſt, Paracelſ. velle, Aurum ex metallicis ſubſtantiis, ipſi cum reliquis metallis communibus, compoſitum eſſe. Quarum licet princeps ſit & præcipua mercurius, per hoc tamen non ſtat, quin reliquæ etiam duæ, ſulphur nempè, & ſal, mineralia, admitti unà debeant, quum is ſine horum interventu ſoliditatis & compactionis metallicæ nequeat fieri particeps, id quod non uno in loco Paracelſ. in ſuis ſcriptis declarat.

Quod porrò in auro mercurium prædominari dicimus, nemini mirum videri debet, ſententiam ſaltim conſideranti Philoſophorum Peripateticorum, qui perfectionem auri eſſe ſtatuunt à conjunctione quatuor elementarium qualitatum, perfectiſſimè invicem combinatarum. Materiem quidem ipſam in ſpecie non exprimunt: Sed nos nullam in mercurio in univerſa rerum natura aptiorem melioremque dari credimus, quippe in quo, ut oſtenſum hactenus, quatuor iſtæ qualitates, aquæ ſcilicet & aeris quoad extra, interne verò terræ & ignis, omnium quaſi oculis clariſſimè ſubjiciantur, quæ ipſæ amplius ita unitæ, ita invicem concatenatæ ſunt, ut, licet mercurius corpus mobile, metallumque inchoatum & immaturum ſit, nequaquam tamen propterea ignis vi dividi & diſſolvi queat, quin ſemper artifex eum in naturalem ſuam conſiſtentiam retrahat.

Cæterùm, quod aurum ſit tam compactum metallum, magis quam alia omnia; quod inſtar ſolis ſplendeat; ſpurcitiei odoriſque omnis expers & ab omni parte temperatum; quod item quemcunque ignem triumphet, ac rubiginem neſciat: id duabus potiſſimum cauſis acceptum eſt referendum. Prima auctore Paracelſo (Tractat. 1. de Mineralib. cap. 2. de Procreat. Metallor.) eſt, quod ſubſtantiæ auri, mercurius ſcilicet, ſulphur & ſal, ſunt à naturâ exquiſitiſſimè defæcatæ, depuratæ, & ab omni materia corruptionis capace ſequeſtratæ. Altera cauſa eſt, earumdem ſubſtantiarum conjunctio, unio, & combinatio arctiſſima, per longam ac diutinam eamque accuratiſſimam concoctionem facta, ſine interventu alicuius rei, quæ qualitatibus ipſarum adverſetur: Unde nulla inter eas diverſitas animadvertitur, ſed una ſubſtantia, non tres eſſe videntur. Et hæ ſunt cauſæ qualitatis, temperamenti, & excellentiæ ipſius Auri.

Cap. IV.

In quo disquiritur, an ex Auro possit elici substantia bibi apta.

INitiò præmittimus, quod omnes in rerum naturâ substantiæ potabiles, in duplici differentiâ constituantur: Aut enim sunt actu, inque se ipsis liquidæ: Ut liquores tam oleosi, quam aquosi: aut sunt potentiâ liquidæ, sive ex accidenti, videlicet per additamentum; ut est substantia rerum salina, quæ etsi non sit actu liquida, neq; proin per se bibi possit; quia tamen in liquoribus aquosis liquatur, penitusq; diffluit, ut tum non aliam quam liquoris formam præ se ferat, non refragantur Chymiatri, quin suo quoque modo potabilis hæc adpelletur.

Jam si quis scire velit, num ex auro hujuscemodi substantiarum aliqua educi queat, is duo consideret: Ipsam videlicet naturam auri, & deinde artis spagyricæ potentiam. Quoad primum, si quæ de substantiarum metallicarum forma & consistentia hactenus exposuimus, repetantur, simulque ad perfectam maturationem & compactionem, quam eædem substantiæ in compositione auri nactæ sunt, respiciatur; nullo profectò negocio colligi potest, eius quidem substantiæ, quæ secundum dictorum modorum alterutrum potabilis nuncupari debeat, nihil in auro reperiri.

Ars vero ipsa substantias corporum divisibilium separare quidem potest, easque in actum, idque in tali consistentiâ, qualem naturâ suâ obtinet, educere: Verùm, ut suprà quoque diximus, haut quaquam valet transmutare substantias fuliginosas, aridas, & siccas in substantias liquidas, aquosas, & oleosas; nec vice versâ has in illas; Unde facile intellectu est, etiamsi maximè chymia posset corpus auri dividere, & ex eo substantias, quibus constat, separare, veluti facit in Plumbo, Cupro, Stanno, Ferro, Antimonio, Markasitis, &c. Quod tamen propterea illæ ipsæ substantiæ à suâ naturali aridâ & siccâ consistentiâ, in aliam humidam & potabilem minimè gentium essent abituræ; non certè magis, quam aliorum corporum mineralium supra nominatorum substantiæ, quæ, experientiâ teste, aridæ semper sunt & siccæ, neque in aquâ simplice ullo modo liquefiunt. Quin potius verisimile est, substantias auri separatas, tanto solidiores & fixiores futuras, quantò id præ reliquis hisce corporibus solidius, compactius, fixius, ac ponderosius corpus nactum est. Tantùm etiam abest, ut ars ex auro substantiam quamdam liquidam & potabilem, tam longè à naturâ auri dissitam, eliquare valeat, ut ne quidem in istas, quibus naturâ conflatum est, substantias illud ipsum rescindere potis sit. Vanissima ergo est hæc de substantia potabili ex auro secernenda persuasio, quæ multorum quidem animos occupavit, sed à veritate est alienissima; id quod in genere hactenus demonstratum sectione sequenti specialius, producto in medium exemplo sumus confirmaturi.

(o)



CHRYSOLOGIÆ

SECTIO SECVNDA.

Quâ indeſtinctè & accuratè examinatur proceſſus Chymicus Franciſci Antonij Londinenſis, Doctoris Medici quo Eſſentiam & Realem tricturam ex auro ſe extrahere gloriatur, vendens indies & diſpenſan ſub iſto nomine duo medicamenta.

SAtis hodiè duobus medicamentis, quæ pro veris ex auro ſubſtantiis vendit ac diſpenſat, per univerſam ferme Europam innotuit Franciſcus Antonius Londinēſis Doctor Medicus, cujus famæ & exiſtimationi neque nos invidemus, utpote quibus cum perſonâ ipſa nequaquam litem eſſe ſanctè proteſtemur. Remipſam ſpectamus: in qua ut cum eo ſentiamus, non poſſumus, veritatis vi adacti, à nobis impetrare. Quin potius, ut eorum, quæ præcedenti ſectione adtulimus, magis magiſque inclareſcat veritas, & dubitandi omnis occaſio præcidatur, nihil vel præter rem vel iniquè fecerimus, ſi errorem eius, quem publicè non diſſeminare tantùm, ſed & editâ Apologiâ ſtrenuè defendere conatus eſt, publicè quoque detegamus & detrahamus ipſi larvam hanc, quâ ſpecioſe tectus, toti imponit mundo. Sequemur autem preſſo pede eundem ordinem, quo libri ſui Medicinæ Chymicæ, & veri potabilis auri adſertio, dicti, capite quarto, proceſſum ſuum ipſe auctor deſcribit; Quumque is tribus diſtinctis operationibus 1. videlicet Auri calcinatione, 2. eiuſdem calcinati ſolutione, 3. denique ti[illegible] diſſoluto extractione con[illegible]; N[illegible] quoque tribus hiſce partibus [illegible] ſecundam hanc ſectionem abſolvemus.

PARS PRIMA,

De Calcinatione Auri.

EAm quidem hunc in modum deſcribit noſter. Corpus auri ſolidum indiget præparatione longa, atque operatione continua: Vt primò calcinetur poſtea ſolvatur. Calcinatum enim corpus quod ſolidum prius erat, jam [illegible]continuatum evadit & veluti impulp[illegible]bile quoad tactum, magis quam prius ſolutionis ſuſceptivum. Non calcinatum ſolutioni nimis erit contumax. Neque tamen cum rebus corrodentibus, aut humanæ naturæ infeſtis calcinationem moliri debemus: Vt vulgò fieri ſolet per aquas (nimirum) fortes ex Vitriolo, Alumine, Nitro, & ſimilibus. Ablutiones enim licet vigeſies repetantur, venenatas impreſſiones aquarum fortium auſſerre nequeunt. In verâ ac philoſophic[illegible] calcinatione, nullæ recidivæ fiunt cruditates, aut venenatæ impuritates, vomitionum, reſolutionum, palpitationum cordis procreatrices. Cavendum ſemper ne ex hujuſmodi malitiâ aliquid in medicando damni patiamur.

Hæc hactenus de calcinatione Antonius noſter: Circa quam tria movemus 1. quid per calcinationem philoſophicam intelligat: 2. An in iſtâ calcinatione Auri forma penitus deſtruatur? 3. Denique annon in eadem calcinatione accedat ad

 aurum

aurum res quædam peregrina, per quam simplices istius qualitates alterentur?

Quod primò calcinationem ipsam adtinet, ejus duplex est apud chymicos significatio: Propria videlicet & impropria. Propriè calcinatur corpus minerale, quando mediante igne solo, humidis suis & glutinosis substantiis privatur, inque cinerem seu calcem levem & aridam redigitur, ita, ut redintegrari ac in primam suam formam reduci nequeat. Exemplum vulgò obvium est in calce lapidum, qua utuntur cæmentarij: quæ istis suis substantiis igni vi destituta, in formam lapidis pristinam omnino est irrevocabilis. Impropriè vero calcinari dicuntur eadem corpora mineralia, quando interveniente aliqua materiâ acri & salsâ, per viam vel solutionis, vel reverberationis, discontinuantur, & in subtilissimum, tenuissimum & impalpabilem pulverem adtenuata, veræ calcis formam mentiuntur, licet verè ac realiter calcinata minime sint, sed formæ suæ pristinæ adhuc capacia:

Iam quum præter hosce duos calcinationis modos nullum alium dare vel comminisci queat noster, quæro, utrum is per calcinationem suam Philosophicam velit intellectum? Certè non nisi secundum, puto: id quod duæ evidentissimæ rationes evincunt: 1. est, quod unanimi omnium consensu aurum nullâ ignis vi devastari possit: 2. quod si vel verè calcinari statueretur, consequens necessario esset, quoniam in illa calcinatione, substantiæ humidæ & glutinosæ, sive mercuriales & sulphureæ auri deperderentur, substantiaque tantum salina cum terrâ aridissimâ, & siccissimâ, ac qualitatibus ignis abunde imbuta reliqua fieret: quod aurum ita m[ercurio] suo & sulphure spoliatum, etiam virtutum, quæ ab optimâ compositione & temperamento substantiarum invicem, conjunctarum, pendent, una fieret vacuum: id quod intentioni auctoris nostri cumprimis adversaretur, utpote qui in suo auro potabili, veras auri qualitates, easque integras, sine ulla earum vel imminutione vel jacturâ, conservare fatetur. Calcinatio ergo illa Philosophica nulla alia est, quam secundi, ut diximus, modi.

Neque obstat, quod quis possit obiicere eam ipsam per res salsas & acres institui, quam ob id non videatur intendere noster, quippe qui aquas fortes ex vitriolo, alumine, nitro & similibus præparatas, tanquam res corrodentes humanæque naturæ infestas reiiciat. Facilis enim est responsio, quod, quantumvis has propter igneam penitrantiam a compositione & destillatione ortam, proscribat: non possit tamen ea propter vel res, ex quibus istæ aquæ factæ sunt, proscribere, quùm quam egregia inde medicamenta præparentur, elegantiorũ quidem medicorum nemo hodie ignoret: vel etiam omnes materias salsas & acres gradibus & qualitatib aquarum fortium commensurare. Per enim magna utique est corrosivorum diversitas & latitudo, neque de omnibus, quod humanæ naturæ infensa sint, promiscuè dici debet. Nam quis vel e mediâ plebe, salem, quo quotidiè cibos condimus, acetum, aliasque res acidas, quibus non minus utimur.

mur, venenatas aut corporibus nostris inimicas, ac non potius salutares, immò ad sustentandam sanitatem necessarias, fateatur? Quid dicemus de salibus spagyricis cum Animalium tum Vegetabilium? ij, tantum abest, ut humanæ naturæ venenatâ quadam qualitate insidientur, ut opposito vim alexiteriam possideant, humorumq; internorum corruptioni, bonis sæpè ægrorum rebus, resistant. Et tamen si qualitates solventes, incisorias, detersorias, acrimoniamque tam horum salium, quam salis ipsius vulgaris, aceti item, succi de citro aliorumque consimilium consideremus, ratio nulla erit, quare ex numero corrosivorum hæc debeant excludi, præsertim quum multa corpora mineralia illorum vi corrodi & dissolvi, ipsa nos edoceat experientia.

Vt ergo, quod res est, edisseramus, calcinationem suam hoc modo noster instituat, oportet: Accipit, quantum placet auri, cui addit salem quendam usualem (qui corrosivus quidem est, sed non talé corrodens, qualé ab opere suo excludit, id est, humanæ naturæ noxium) duo hæc in reverberium collocat, adhibito tali ignis gradu, ne aurum fundatur, sed ut spiritus salis stius acres & solutivi duntaxat excitentur, qui ita sensim circa metalli corpus tam intra quàm extra coeunt & concentrantur, ejusque fixitatem metallicam, vi acrimoniæ suæ disrumpunt, & per minima dirimunt, neque non instar spongiæ rarefaciunt & emolliunt, ut evadat pulvis subtilissimus, levissimus, & tantum non impalpabilis, terræ sigillatæ colore, vel, (pro natura scilicet salis, & modo reverberationis) etiam alio aliquo conspicuus. Calcem hanc, quam vocant, à reliquis salibus, qui ei adhæserunt, ablutam exsiccat, inque suos usus reponit. Et hoc est aurum ipsius philosophicè calcinatum: per salem nempè quemdam, qui, communi omnium philosophorum sententiâ, verum elixir, & balsamus est naturæ universalis, utraque materia, per quam ad usum medicum corpora omnia metallica dissolvi debent & attenuari. Aurum inprimis, cum quo intimior ipsi cognatio, quam cum aliis metallis, intercedit. Possemus de hoc ipso vel sexcenta auctorum testimonia adducere, nisi magis attenderemus ad id, quod agant isti artifices, quam quid loquantur.

Secundum, quod circa calcinationem artificis nostri discutiendum est, an aurum calcinatum (intellige per salem, aut aliud additamentũ) ita possit destrui, ut evadat irredivivum? Cujus quidẽ quæstionis facilis est decisio, ab experientia & probâ artis. Certò enim certius est, quod aurum quidem, per reverberationem cum materiis salinis aut sulphure factam, quoad externam figuram ita immutari queat, ut aurum non ampliùs appareat, immo in vehementissimo quoq; igne fusionem respuat: At hoc minimè impedit, quin si in manus experti artificis incidat, per additamentum conveniens, à spiritibus salium & sulphuris adpactis, liberari possit, & deinde pristinæ suæ formæ, sine ulla qualitatum suarum læsione, restitui. Quin omnino tam dictu quam creditu foret absurdissimum, spiritus cujuscunq; etiam vel salis vel materiæ acris hoc in negocio ipsi præpollere

quos aurum minimo tempore, sine ullo igne redigitur, abunde sibi satisfacere possit, atque adeo labore Reverberationis omninò supersedere.

SECTIONIS SECVNDÆ

Pars Secvnda,

De Auri Calcinati solutione.

HAbitâ Calcinatione Auri, progreditur porro noster ad ejusdem solutionem hoc modo: Calcinatum, inquit, hoc corpus Spagyrico ritu in vase vitreo collocamus: Cui affundimus Aquam cœlicam Raymundinam dictam: quam protinus ebullire conspicies, & in altum ascendere, absque alio calore. Cessante ebullitione & juncturis peroptimè clausis, ne quid respiret, in temperato calore per aliquot dies statuimus. Ita sensim aqua hæc nostra flavo colore tingitur, ac si croco perfunderetur. Quod clarum est vacuamus in aliam ampullam per inclinationem cautè ne turbentur fæces. Aliam affundimus aquam priori similem iteratis semper vicibus, usque dum alteriùs non coloretur aqua. Omnes coloratas has aquas simul collectas, per lentissimum Balnei calorem edistillamus. Exit aqua clara (ut prius) Materia Auri soluta subsidet in vitri fundo Mellis instar, solubilis in quocunque liquore. Subnectit postea, quibus rem plausibilius exaggeret: Dura illa compages jam soluta est, & Metallica Auri forma omninò destructa: adeò ut in nullum ulteriùs Metalum reduci possit. Intérim tam ... nulla ignis violentiâ devastari potest hæc substantia, aut in favillam aduri, quod perfectionis Auri certissimũ est signum. Ista enim solutio est sub conservatione suæ speciei, & est solennis ac verè philosophica, non corrosiva illa sophistica &c. Plura qui velit, adeat auctorem ipsum.

Nos omissis variis curiosis inutilibusq; altercationibus, quibus, quæ jam allegavimus, exagitari possent; id tantũ, in quo rei cardo vertitur, arripimus, ipsam videlicet Auream materiam, melleæ consistentiæ, in corpus metallicum irreductibilem: de quâ, num ita sese, ut auctor tradit, habeat, in præsentiarum cognoscemus.

Ac de nomine quidem initio: quum materia isthæc Auri soluta duplicem sensum gignat in mente concipientis. Per eam enim intelligere potest auctor noster, vel absolutam, realem, & perfectã solutionem integri corporis aurei: Vel subtilem quamdam substantiam ex Auro separatam, tractam in menstruum illud sive Aquam Raymundinam in forma extracti, qualis ex corporibus Vegetabilium beneficio tùm Aquæ vitæ, tùm aliorum solventium appropriatorum elici consuevit. At fallor ego, aut materia isthæc primo sensu venit accipienda, id quod tũ titulus ipse allegato textui præpositus innuit: Mysterium Auri solvendi, & per alembicum elevandi: tum præterea sententiæ istæ significant: Ista enim solutio est sub conservatione suæ speciei &c. &: Prætereà suum humidum primigenium conservatur, &c. Ex quibus conjectura iniri potest, quod secundum ipsum isthæc materia nihil

ſit aliud, quam Aurum deſtructum, & realiter formâ ſuâ metallicâ, ſine ſubſtantiarum ſuarum diviſione, privatum, perfectè apertum & præparatum, ut ex illo Tincturam aut Eſſentiam extrahere, ut libeat, liceat, de quo poſteà. Idem etiam hæc ſententia confirmat, quando dicit: Dura illa compages jam ſoluta eſt, &c. Immô verô omninô hæc eſt eius opinio, quandoquidem tam bene, ac ungues ſuos novit, illud calcinati Auri, peractâ ſolutione, reſiduum, in optimum, quale antea erat, aurum reduci poſſe: proinde nimis temerarium foret, aſſeverare, iſtam materiam melleam quandam eſſentiam, aut ſubſtantiam ex auro ſeparatam eſſe. Id enim in omni omnino ſolutione obtingit, ut corpus, ex quo fit alicuius ſubſtantiæ extractio, ſubſtantialiter omni ex parte alteretur, id quod hic non evenit; quia, ut diximus, quædã Auri pars in forma adhuc metallicâ ſe exhibeat videndam. Quare ulterius in quæſtionem venit, an dicta iſthæc materia ſolubilis, ſit ſimplex aurum realiter ſolutum, & in formam irreductilem traductum, ſubſiſtens ita ſimpliciter, circa ullum aliud additamentum?

Solutio huius peti poteſt, vel ex jam dictis. Quia enim liquidiſſimô demonſtravimus, neque actualem ignem, neque potentialem, id eſt, vehementiſſima corroſiva, ita poſſe deſtruere Aurum; quin in ſuam formam metallicam ſit denuo revocabile: facile fuerit conicere, quod id ipſum moltò minus efficere valeat liquor inſipidus, non corrodens, ſed undiquaque temperatus, qualem bonus ille vir vult eſſe Aquam ſuam Raymundinam. Neque enim in Phyſicis tantùm principiis fundatum eſt, ſed & in ipsâ arte uſu longo obſervatum, quod ſolutio, aut realis deſtructio cujuſcunque corporis nequeat fieri, niſi per vim & vehementiam qualitatum contrariarum: quum qualitates contemperatæ & proportionatæ corpora conſervent, potiùs quam deſtruant: Ipſeque adeo Spagyrus noſter, Menſtruum ſuum, propterea, quod eo aurum conſervetur, tantopere commendet, proſcriptis & in exilium actis, aquis fortibus omnibus, aliiſque ſimilibus corroſivis, quæ, contra omnem tum rationem tum experientiam, aurum realiter corrumpere opinatur. Non dicemus de eo, quam ſibi conſtet Auctor dicens, Aquam ſuam Raymundinam tum deſtruere Aurum ut metallum eſſe definat; tum etiam ſimul eiuſdem tẽperamentum perfectè incorruptum cõſervare: Id hujus loci proprium eſt, demonſtrare, quod materia iſthæc non ſit revera ſimplex Aurum deſtructum & diſſolutum, ſine additione ſubſiſtens; quòd ſequentibus demonſtrationibus palam faciemus.

1. â CONSISTENTIA: Quia enim liquida eſt & mellis inſtar humida, non poteſt eſſe verum Aurum, quod oſtendimus minimè gentium actualem quandã humiditatem in ſe complecti, & ut maximè diſſecaretur, non tamen niſi in conſiſtentia aridâ, fixâ, & ſiccâ, eius ſubſtantias adparituras.

2. â PONDERE: Ponamus namque caſum, quod ea aurum ſit realiter diſſolutum, eumque ad modum, quo auctor tradit, immutatum: Conſequens tum

fuerit, ut certum pondus, quod certo modo priori ponderi proportionatum sit, retineat. Ita E g. videre est in Auro subtiliter lævigato, quod licet quoad adparentiã seipso non levigato levius videatur, nihilominus metallis omnibus similiter lævigatis præponderat. Isthæc autem materia aurea ponderi Auri, secundum proportionem, nullo pacto respondere potest, eam quidem ob causam, quod humiditate aliena & peregrinâ abundat, non differente auctore ipso Parte tertia Apologiæ contra Gvvinium: quando inquit: Primo quando solutio Auri est facta suo proprio menstruo, tum menstruo detracto usque ad consistentiam gummi liquidi, coloratissimi, &c.

3. à Dispositione Solvbili: Dissolvitur isthæc materia promptissime in aquã, ut mel: quod non tantùm non cadit in aurum, sed ne quidem in multò molliores & volatiliores Corporum Metallicorum substantias: quas etsi vel integro anno in aquâ digereres, nihil tamen earum, nisi accedente forteanre aliquâ salsa & acida, dissolveretur.

4. à Colore: Etsi enim dicta materia est coloratissima, veluti Author loco supracitato asserit, nequaquam propterea iste color simpliciter est ab auro: Sed a mixtura rerum adjunctarum: per hoc quidem argumentum, quod igne vehemẽtissimo exsiccata illa coloris istius jacturam faciat: quemadmodum illud quoque medicamentum, quod pro Essentia Auri vendit alibi Auctor, longê alius, vide Apologiæ partem 3. pagina 187. quam aurei coloris esse, vel sexcenti homines, qui id viderunt, mecum testari poterunt: prorsus contra naturam auri, quod in nullo ignis examine colorem suum mutat.

5. ab Odore: Aurum quidem prorsus inodorum est: at Materia isthæc rei alicuius acris & acutæ odorem præsefert: quæ, credo, causa potissimum fuit, quod eam cum Spiritu Vini rectificandam censuerit, utpote qui proprietatem habet, Apolog. pag. 186. odores istos spirituum acrium contemperandi & emendandi, odoremque conciliandi gratiorem.

6. à Sapore: qui in Auro nullus, in Materia isthac non minus acris, quam in Magisteriis, cum Aceto distillato præparatis persentiscitur: quod ne author quidem ipse ibit inficias.

7. ab aliis Qualitatibvs: Materia isthæc habet qualitatem manifestã, calefaciendi, exsiccandi, detergendi, incidendi, aperiendi, per sudores, Vrinam, aliasque interdum vias evacuandi, uti ipse ex variis curationibus annotavit: quæ qualitates tam procul sunt à natura Auri,

—— *quàm distant candida nigris.*

Id enim Metalli omnibus suis partibus temperatissimum est, in quo manifestarum qualitatum nulla prædominari animadvertatur, &, quod cor confortet, id non ab aliqua evidente qualitate provenit, sed, omnium Hermeticorum cõsensu, est hæc eius proprietas ἀντιφώνος specifica, magnetica, occulta, à forma, vel tota potius substantia originem referens.

Hæc indicia sufficerint, opinor, ad probandum, quod toties nominata materia hautquaquam sit Aurũ purũ, realiter dissolu-

dissolutum, ut author persuadere conatur: simul etiam ex iis colligitur, quod solvens illud sive Aqua Raymundina neque absolutam habeat potestatem solvendi Auri: (Nam quorsum aliàs adtineret, calcinare primùm per istam, quam diximus additionem?) neque ampliùs, æquale & simile Auro temperamentum, velutiidem ad ravim usque vociferatur. Etenim si hoc esset, certè aurum non ita alteraret eadem, sed potius Medicamentum benignissimum & temperatissimum, temperamento Aurum omnibus modis respondens produceret: Neque etiam opustum foret, ut vel dicta materia per Spiritum Vini rectificaretur, vel, ut hic pro vehiculo ipsi adjungeretur, quod facere Auctorem videmus in suâ Apologiâ. Quod si enim Aqua Raymundina tam est temperata, quare non ipsa vehiculi loco est, potius quam Spiritus Vini, qui propter violentam caliditatem & penetrabilitatem, tam longe â temperie Auri dissidet, multisque modis corpori nocere sæpè potest?

Quamobrem, ut quid de solutionis hujuscemodi Apotelesmate, statui tandem debeat, in unum conferamus, omnino tenendum est, Materiam istam, cujus vescenties jam meminimus, nequaquam esse rem simplicem, sed compositam ex Sale, cujus tinctura partim à calcinatione primá adhæsit, partim â Spiritibus solventibus est, qui sese coagularunt cum particulis hinc inde totâ Auri, quod propterea ita adtenuatum est & dispersum, ut ampliùs Aurum non appareat, licet manifestè extra Artificis possit resuscitari, & formæ suæ Metallicæ reddi. Neque verô aliud nomen isthæc materia meretur, quam Magisterij, qual ipsi quoque defert Auctor Assertionis suæ cap. 7. Nostrum; aiens, Magisterium ex auro, de quo jam habetur, quæstio &c. Qui quotiens eandem, Essentiam Auri vocat totiens vel in vocabulo ludit, vel vim facit veritati.

SECTIONIS SECVNDÆ

Pars Tertia,

De Elevatione Auri per Alembicum.

SVperest ultima & suprema tum Processûs Antoniani, tum sectionis hujus pars de Elevatione Auri per Alembicum: De qua splendidè Auctor declamat. Verba ejus sunt: Coloratas illas superius aquas, non in Balneo destillamus (ut suprà) usque dum deveniat Aurum in formam mellis, sed per cineres elevamus, quæ fortiorem sustinent ignitionē. Ita anima Auri, quæ in spiritu dicti menstrui hospitatur (vehiculo inquam suo proprio) veluti in ventre venti portatur. Ascendit in caput Alembici, & guttatim decidit in Recipiens vas sub colore rubicundissimo. Terram autem Auri in vitri fundo conspicies nigram & siccam, veluti rem mortuam, spongiosam item & levem. Non tamen projicias has terras, quæ sunt nigræ & siccæ, ut suadet Philosophus.

Destillatum hoc Menstruum, & unà cum Essentiâ Auri mixtum, in cucurbitâ vitreâ munda, cum suo Alembico ac Recipiente, juncturis optimè sigillatis collocamus in Balneo tepido: Blandè hoc calo-

calore distillabitur tibi aqua clarissima. In vitri fundo remanebit Tinctura, quam optas. Tincturam hanc per spiritum Vini solvimus: spiritum separamus alternis vicibus: & in hunc modum colorem illius clarificamus (ut Philosophi verbis utar) hoc est ad gradum puritatis summæ exaltamus, &c.

(Nimirum nervus totius sententiæ is est, quod Auctor veram ac realem ex Auro Tincturam, quam Animam auri nuncupat, se segregare prolixè profiteatur; de qua videbimus utique,

Quid tanto dignum ferat hic promissor hiatu?

Equidem initio videtur nobis pro uno eodemque habere, Elevationem Auri per Alembicum, quam in Titulo capitis promittit, cum Tincturæ ejusdem Extractione. Quasi vero difficile sit expertis Chymiatris, mediante additione convenienti Aurum subtiliare, dissolvere, & per Alembicum evehere; Quæ tamen operatio non statim Tincturæ extractio est, etiamsi id, quod elevetur, colore aureo altissimè tinctum visatur: Color enim iste tum est à corpore integro aureo per alembicum adscendente, non à Tinctura quadam segregata: idque manifesto demonstrabit Reductio: & nos supra abundè evicimus, neque per Ignem neq; per Additionem formam Auri posse realiter destrui. Noster tamen, quò plus sibi hac in parte scientiæ, quam aliis Chymicis relictum testatur, contrariam tenet opinionem, Liquorem scilicet suum dictum, non esse n[illegible] vera Tinctura animaque Auri coloratum: quia [illegible] L. q[illegible] ipse ruber sit. & 2. quia residuum destillationis materia sit spongiosa, levis & nigra, instar [illegible] terræ aut capitis mortui. Sed [illegible] errat. Quia enim, quod Ma[illegible] ipsius toties nominata non sit simpliciter Aurum sed mixtura quædam; quodque pauculum illud Auri, ex quo constat, facile in Aurum reduci possit, exabundanti suprà demonstraverimus: nulla non dicam ratio, sed ne verisimilitudo quidem est, qua persuadeamur, quod mutato duntaxat, à Balneo ad cineres, Ignis gradu particula illa Auri moriatur, & Tincturam suam animamque deponat, quæ deinceps per Alembicum subvolet, ut Chrysostomus noster adserit. Est ergo ut diximus, non vera Tinctura Auri hic color cum menstruo elatus, sed a sola permixtione: quæ quomodo sese habeat, quomodo item ex accidenti variorum colorum procreatrix existat, majoris evidentiæ ergo, aliquot convenientibus exemplis declarabimus

Accipe Cerusam, cui superfunde Acetum destillatum pone ad digerendum in Balneo per aliquot dies: Videbis Acetum flavescere, instar Auri. Liquorem per inclinationem separa, destilla per Balneum, ad partem quartam præter propter, restabit in fundo materia coloratissima, mellis adinstar, & dulcissima. Materiam istam destilla per cineres, in fine destillationis exibit Liquor sanguinis in morem ruber, residua materia nigra, spongiosa, levi, ad modum Capitis Mortui: Quum tamen interim, quin Cerusa lactis instar candescat, Acetumque destillatum instar aquæ clarum sit, nemo ignoret. Quod si jam qu[illegible] [illegible] vellet, Liquorem istum rubrum esse Tincturam sive animam ipsius Pl[illegible]mbi, ex quo

Cerusa facta est: næ is in fœdissimum errorem præceps rueret. Quoniam primò plumbum non habet in se talem Tincturam, neque aliam aliquam substantiam aquosam: Deinde, quia cerusa, quæ post solutionem reliqua fit, cum pauculo Saponis & pinguedinis ovinæ mixta, inque ignem fusionis posita, funditur rursus in Plumbum. Funditur eodem etiam modo materia illa cinericia, post destillationem residua, contrà quam fieri oporteret, siquidem Tinctura ex Plumbo esset educta. Nec enim fieri posset, quin tum substantialiter Corpus Plumbi immutaretur. Quoniam, ut multoties jam dictum est, nulla potest fieri cujusdam substantiæ è corpore separatio, sine corporis ejusdem evidenti ac substantiali immutatione.

Iidem effectus, non in Cerusâ tantum, sed & Ferro, Stanno, Antimonio calcinato, Markasitis calcinatis, Chrystallo & Lapidibus preciosis calcinatis, Corallis, Perlis, Oculis Cancri aliisque similibus corporibus adparent, qui si eodem, quo Cerusa jam, modo tractentur, exibit semper in abstractione Aceti destillati Liquor non minus rubeus, quam qui ex solutione Aureâ nostri Spagyri prodit. Eadem colorum ex permixtione varietas & multiplicitas per quam multis aliis exemplis esset demonstrabilis: Ut, quod Aurum in Aqua regiâ solutum rubro colore tingatur; Argentum, in Aquâ forti, nigro; Cuprum in liquoribus acidis, viridi, Et nihilominus unumquodque horum a Solventibus suis separatum ad pristinum colorem redeat; Sed hæc satis fuerint, ad declarandum, quomodo author alucinetur, Liquorem suum rubrum veram ac essentialem Auri Tincturam esse opinatus.

Quem eumdem errorem alio quoque in loco misere errat Apologiæ vid. parte 3. pag. 186. & 187. Vbi alterius Tincturæ auri medicinalis mentionem facit, hisce verbis: Primo quando solutio Auri est facta suo proprio menstruo, tum, menstruo detracto usque ad consistentiam Gummi liquidi coloratissimi (ut Lullij verbis utar) & unctuosissimi, affunditur spiritus Vini, qui hinc tingitur colore ruberrimo, & separatis fæcibus albis manentibus in fundo conservatur per se in vitro, vocaturque Tinctura Auri Medicinalis. Hactenus ille. Ex quibus colligi potest, velle illum, quod in ista operatione spiritus Vini veram ex Auro Tincturam eliciat, relictis aliis hujus ejusdem substantiis in fundo, quod significantissimè insinuat per id, quod dicit: & separatis fæcibus albis manentibus in fundo. Sed non minus, quam antea, opinionis suæ fallitur. Etenim si spiritus ille Vini reapse esset reali, & per se subsistente, ac naturali Auri Tincturâ imprægnatus, tum eo per Balneum abstracto, necessariò relinqueretur in fundo substantia rubra, obscura, altiorisque tincturæ, quam quum erat adhuc in Liquore dispersa. Quemadmodum usu venire videmus in Tincturis Vegetabilibus; Alkermes, e. g. ligni Brasiliensis, Coccognidiorum, Lacrimæ Draconis, Rosarum rubrarum &c. Inprimis Croci, cuius Tinctura, dum in suo Solvente diffusa est, flavescit inque consistentiam spissam coarctata, obscurissime rubra adparet,

patet. Nostra vero hæc Tinctura longè aliter sese habet. Nam, quod ipse etiam Antonius intus & in cute novit, si spiritum istum Vini ruberrimè tinctum, & Residuum solventis, per destillationem, modo, quem ipse praescribit, abstraxeris, non relinquetur Tinctura, sed Substantia quædam formam salinam obtinens, in aqua solubilis, colore ex pallido flavescente, ad modum Magisterij ex Antimonio per Acetum destillatum præparati: Qui quidem color Tincturæ Auri rubræ, si quæ talis esset, ad consistentiam solidam redactæ tam bellè convenit, quam

Candida cum nigris & cum candentibus atra.

Et hæc fortassean causa est, quod tum Aureæ essentiæ nomine uti homo callidus malit, quàm Tincturæ: Dignum mediusfidius patellà operculum adaptans.

Constàt ergò hactenus, tum quod color iste ruber, quo spiritum vini insici dicit autor, non sit vera Tinctura Auri: tum quod in genere omnia Medicamenta aurea Antoniana non sint veræ & sinceræ substantiæ ex auri extractæ, sed res compositæ; Quorum Consistentia, Color & Qualitates ex permixtione rerum extranearum cum Auro, nequaquam ab hoc simpliciter, proficiscantur.

❦ (o) ❦

CHRYSOLOGIÆ

SECTIO III.

Continens quæstionum aliquot & dubiorum, quæ ex dictis oriri possent, resolutionem.

CAP. I.

Utrum Aurum in Medicina utile esse queat, an secus?

QUI Aurum ab usu medico proscribunt, nihil ferè aliud habent, quo se tueantur quam ipsius fixitatem, ac substantiarum eiusdem perfectam combinationem, quæ causa sit, ut nullo pacto Stomachus noster id ipsum concoquere, immutare, aut tantillum succi inde eliquare queat. Sed nimis ruinoso tibicine videntur hi opinionem suam staturminare. Nam eodem nos medio idem de multis aliis corporibus penitus indigestibilibus concluserimus, quæ tamen experientia ipsa humano corpori perquàm salutaria & cumprimis efficacia esse testatur. Chalybs durissimum illud, aridumque & siccum Metallũ in obstructionibus viscerũ, Cachexia, Ictericiâ, aliisq; quamplurimis affectib⁹ prorsus θεῖον χρῆμα esse videtur. Lapis Lazuli in Melancholiâ, Maniâ & Epilepsiâ Cathractũ est omnibus aliis prævalens. Vitrum Antimonii [illegible] omnis generis colluviem ex corpore propellit. In Chrystallo, Nephriticis; In magnete Hystericis, posita sunt præsidia præsentissima

Sunt-

Suntque alia præterea corpora Mineralia quamplurima penitus indigestibilia, quæ evidentissimos in nobis effectus medicinales præstent. Quamobrem non dubitavimus, quin Aurum suis quoque virtutibus medicinalibus dotatum sit, & quin Archæus Naturæ noster per certam potentiam occultam eas in actum magneticè deducere, & beneficio corporis nostri adplicare valeat, etiamsi illud Metallum per calorem nostrum neq; digestibile sit, neq; mutabile.

Quod porrò in Auro non tam evidentis, quam in multis aliis similis naturæ corporibus Metallicis, operationes conspiciantur, id perfectissimo illius temperamento tribuendum est, per quod Aurum cor solummodo confortat, non per evidentem quamdam & prædominantem, vel frigidam, vel calidam, vel quamcunque aliam qualitatem: Quum è contrariò aliorum corporum intemperatorum, in evacuando, expellendo, aut aliter corpus alterando, manifesta deprehendatur energia. Neque verò vel temerè vel casu factum putemus, quod Medici dogmatici tam vetusti, quam recentiores, Aurum inter res cordiales retulerint, neque nullo non in precio habuerint, & adhuc habeant: idque non scriptis tantùm suis testentur, sed quotidianâ insuper medicamentorum Cordialium, quæ Aurum semper ingreditur, dispensatione comprobent. Tacemus, quantum simplex eius usus commodi habeat, quàm periculosissimis affectibus, per solam viam extinctionis in Vino & Aquis destillatis factâ, illud medeatur: ut ratio nulla sit, quare non sibi ipsi in Medicina locus sit relinquendus.

Cap. II.

An Aurum, propter Symbolismum vel Analogiam, quam cum Sole habet: sit subjectum vel Materia Medicinæ Universalis adversus omnes humani corporis morbos?

Quisquis ex Symbolismo Auri cum Sole argumentum ducere velit, ad demonstrandum, quod Aurum sit Medicinæ Universalis subjectum: is ita argutetur, oportet: Quod videlicet veluti Sol sit fons omnium Elementorum à cuius regimine & influentiâ totius Universi conservatio tota pendeat: Eodem modo Aurum cum ipso symbolizans esse conservando Microcosmo, omni intemperiei eiusdem elementari corrigundæ, omniq; infirmitatis materiæ tollundæ. In quâ quidem ratiocinatione, quod pro Hypothesi de Sole pronunciatur falsum est. Is enim, quantumvis sit nobilissima in firmamento Creatura, ut eam ob causam Anima majoris mundi Philosophis vocetur, non tamen propterea non est ea nobilitas certis limitibus & terminis constricta: neque latiùs se extendit, quam ut calorem & siccitatem in globum hunc inferiorem infundat, atque ita generationem & conservationem rerum promoveat. Harum autem omnium essentia & vita non pendent solùm à calore & siccitate; sed etiam à frigore & humiditate; neque

ab

alio fine omnipotens conditor Lunam in firmamento collocavit, quam ut veluti Sol caloris & siccitatis auctor est, ita hæc frigoris & humiditatis causa existeret. Quia ergo Sol per istas quatuor qualitates pariter in res influere nequit, non poterit etiam omni intemperiei & dissolutioni, quæ ex earum dissidio provenit, occurrere. Frustra enim quis a Sole per se beneficium vel pluviæ vel roris nocturni, si alterutrum deficiat, exspectet, qui potius per calorem suum magis magisque exsiccaret, & quasi consumeret omnes fructus terræ. Unde amplius ratiocinamur: Si Sol res tam spirituosa & activosa, quæ 24. horis circuitum mundi absolvit, non potest omnes defectus & intemperantias majoris mundi emendare: multo minus futurum est, ut Aurum omnes intemperantias Elementares minoris mundi, illas omnium infirmitatum procreatrices, corrigat; Ipsumque illud, licet splendore quidem solari effulgeat, interim tamen corpus solidum est, ponderosum, mortuum, nullius per se efficaciæ, nisi, ut dictum est, ab Archæo Microcosmico magneticè excitetur. Ipsæ deinde infirmitates, quia à diversissimis causis oriuntur, diversissima quoque remedia, experientia teste, efflagitant. Neque valet, quod quis objiciat, per id, quod Aurum fontem caloris nativi roboret, naturam excitari, ut causis morbificis fortiter tum obsistere, tum easdem excutere valeat. Etenim, ut non negemus, naturæ robur vel primum esse, ad quod in curatione Medico respiciendum sit: hinc tamen nequaquam adstruendum, quod ipsa duntaxat confortata morbos debellet: Quin potius in plerisque morbis cernimus eam Diætâ, Purgationibus, Phlebotomiâ, aliisque sanitatis recuperandæ auxiliis non leviter sæpe debilitare, priusquam æger salutis suæ, nos finis nostri compotes reddamur. Quod, quum omnibus omnino dogmaticis medicis perspectissimum sit, nolumus hic loci prolixius exaggerare.

CAP. III.

De Auro potabili Hermeticorum antiquorum, qualenam illi habuerint?

PHilosophi Hermetici antiquiores, quin Aurũ potabile habuerint, legenti illorum scripta dubium esse nequit. Id tantummodo in quæstionem venit, qualenam illud Aurum fuerit, vel, quid per illud intellexerint: Utrum, quod a suâ forma metallica in aliam quandam, terrestris & metallicæ corporalitatis penitus expertem realiter transierit? vel, quod sit substantia quæpiam ab Auro separata, simpliciter per se sine additione subsistens, veluti Aqua quædam, aut Oleum aut Sal ex vegetabilibus elicitum? Certè neutrum intellexisse existimandi sunt; quum verisimile minimè sit, qui Artem ipsam nobis tradiderunt, eò esse absurditatis prolapsos, ut, quod impossibile esse Ars demonstrat, id ipsi præstare se profiterentur. Itaq; aliter longe, quàm imperiti Spagyrici factitant, quæ de Auro potabili isti prodidere, sunt interpretanda; nimirum vel de nobilissimâ qua-

piam materiâ medicinali, naturę spirituosæ, & conditionis potabilis, cui ob prærogativam, quâ præ omnibus aliis medicamentis, veluti inter metalla Aurum, elucet, id nominis imponere voluerint: Aut, si Aurum Potabile metallicum intellexerint, id non aliud esse censuerint, quam quoad consistentiam suam metallicam subtilissimè discontinuatum, & citra huius ipsius substantialem destructionem, resolutum; merito solventis adpropriati in formam potabilem redactum: In qua cum consistit, quid vetet, quo minus potabile adpellandum veniat? Facit huc ipsa auctoritas Philosophi, quem allegat auctor noster aiens: Apolog. pag. 96. Nullum est dubium, quin illa Medicina, quæ fit ex Auro naturæ (ut Arnoldus de Villa nova extollit) soluto absque ullis corrosivis in substantiam melleam & medicinalem, potabilem & solubilem in omni liquore, sit præstantissima, Aurumque potabile verum & genuinum dicendum & habendum: Per hoc, inquam, sententia nostra admodum confirmatur: Aurum enim nunquam potest eò adduci, ut in formâ mellea, per se sine additione subsistat; Per quam quidem etsi apprimè adtenuetur, & occultetur ipsa forma metallica, ut instar Tartari in transparente vini hospitantis sese habeat: non tamen ob id planè tollitur, Aurum que subinde semper est, manetque Aurum. Cæterum quando iidem Philosophi dicunt, Aurum ita debere resolvi, ut irredivivum fiat, ea irreductibilitas non est, artis respectu accipienda, sed respectu caloris Stomachi nostri, quod videlicet ita Aurum cum debito sibi menstruo conjungi debeat, ut ne calor internus possit ea rursus segregare: Neque aliter de re judicare poterit, quisquis tum scripta eorum legerit, tum simul potentiam Artis consideraverit.

Cap. IV.

Num Philosophi potuerint Aurum Potabile conficere sine Corrosivo?

QUandoquidem est certissima & irrefragabilis, inque arte perpetuo observata maxima, quod penitus impossibile sit, Corpora Metallica & lapidea in formam liquidam resolvere, absque menstruo manifesto acri & corrodente: Certum est, neque Philosophos sine hoc solvere aurum potuisse: id quod ne ipsi quidem inficias ibunt. Unus Paracelsus sit instar omnium, qui id apertè testatur, in sequentibus.

In lib. de Vita longa, ubi de præparatione Elixiris Auri sive Auro Potabili, hæc de solutione habet: Resolve Aurum una cum omni substantia Auri, Corrosivo, & idipsum tantisper, dum fiat idem cum Corrosivo. Neque interim abhorreat animus ab ista tractandi ratione. Aurum enim quatenus Aurum est, Corrosivum præstat, & citra corrosivum mortuum est. Quare quintam Essentiam Auri citra Corrosivum inutilem esse adserimus, &c.

In Fragm. ad lib. de Grad. & Composition. Fragm. 2. de præparatione & administratione remediorum: Quod autem ex Metallis est, id hac via tractari debet, ut Metalla resolvantur in liquorem

per

per Salina (puta spiritus Salinos, qui certè in rebus Corrodentibus numerantur) & ut in corporibus suis maneant, quia Corpus illorum Mercurius est, & est eorum vis. Quare non debet quæri modus quintæ Essentiæ extra corpus, sed corpus est id ipsum.

Ex quibus textibus liquet, Paracelsum non tantùm in solutione Metallorum menstruum Corrosivum requirere, sed docere insuper, ut integra eorum corpora dissolvantur, neque separationi cujusquam ex iis essentiæ incumbatur: Vt dubium proin nullum sit, quin Philosophi in solutione quoque Auri menstruum tale putarint usurpandum. Qui sicubi fortean videantur à suis præparationibus Corrosiva amandare, tum secundum differentiam graduum Corrosivorum sunt intelligendi, & de Corrosivis noxiis & vehementissimis: non de Corrosivis medicinalibus & innoxiis. Ut e. g. non de Sale, quem edimus cottidie, sed de Sale Cauteriali; non de spiritu Vitrioli simplice, sed de Aquâ forti; non de Aceto destillato, sed de Spiritu Nitri acutissimo: Quæ distinctio in hoc negocio ut omnino necessaria est: ita diligenter animadvertenda.

CAP. V.

Num quam utilitatem in præparatione Auri Chymia præstet?

POsteaquam ostensum hactenus est, Aurum in formam potabilem sine additione redigi non posse, quippe quod quo[illegible] substantiam suam immutabile sit, & in quovis examine Aurum maneat: si jam proporrò quæras, num nihilominus Ars Spagyrica id possit præparare, Medicinæ bono? Parata statim est responsio: videlicet, quando per Menstruum adpropriatum solvitur, & in formam potabilem concinnatur Aurum, quod tum corpus aureum aperiatur, atque adeò de potentiâ in actum tractæ eius virtutes manifestentur multò herclè efficacius & potentius, quàm quum in simplice suâ formâ consistebat, ipsâ id experientiâ manifestissimo comprobante. Neque est, quod quis istos effectus ad solum solvens referat: quum nullum solvens in dissolutione Auri adhibitum, istos effectus seorsim & præcisè producere queat: quin potiùs statuendum est, ex unione & permixtione Auri cum Spiritibus Solventis id medicamenti oriri, quod neque ut simplex Aurum, neque ut Solvens per se: sed veluti tertium quid, ex utrisque inter se artificio mixtis, operetur. Declarabimus hoc exemplo Plumbi: quod ipsum in formam Magisterii beneficio Aceti destillati, reductum, non agit ut Plumbum solum, vel ut Acetum destillatum simplex: Sed ut res quædam ex duobus hisce commixta & combinata: in qua qualitates Plumbi minimè obliteratæ & quasi consopitæ delitescant, sed manifestatæ & exaltatæ magis magisque vigeant. Plura quidem exempla non aggerimus, quum eam rem in Lib. suo de Magisteriis, qui sext' est Archidoxorum, satis superque explicatam dederit Paracelsus: quo etiam Lectorem remittimus; Satis ex hisce, quæ adtulimus, constare rati, quod Ars etiamsi Aurum di-

ſpartiri nequeat, fruſtra tamen nequaquam ſit in eius præparatione.

Cap. VI.

An Philoſophi Hermetici, omnibus morbis ſolo Auro Potabili, excluſis aliis medicamentis, potuerint mederi?

SUnt hac tempeſtate Spagyrici benè multi, qui affirmare non vereantur, Philoſophos Hermeticos, ſolo Auro potabili omnes omnino morbos curare potuiſſe: Quibus tamen inſignem illi injuriam faciunt. Legantur ſaltem ſcripta quatuor illorum per Europam celeberrimorum Philoſophorum Hermeticorum, Arnoldi de Villâ novâ, Raymundi Lullii, Iſaaci Hollandi & Theophraſti Paracelſi: patebit, quod Vomitoriis, Catharcticis, Diaphoreticis, Diureticis, Anodynis, Somniferis, Stipticis, Alexitericis, aliiſque quamplurimis Medicamentis, ſed artificiosè præparatis, non minùs tribuerint, quam ipſi Auro potabili. Quod ipſum, adverſus eos, qui Aurum potabile pro univerſali Medicina abs antiquis habitum putant, Achillei inſtar ſit argumenti. Quod ſi namque id omnibus Indicationibus curativis ſatisfacere ſciviſſent, crudeles hercle fuiſſent tam in poſteros, qui [illegible] legitimam ac veram deſcriptionem non reliquiſſent: quam in diſcipulos ſuos [illegible], quos per tam facilem, ſecuram, certam, & compendioſam curandi viam noluiſſent longæ illius difficilis, intricatæ & periculoſæ Methodi vulgaris onere ſublevare. Veluti autem utrumque de iis aſſerere inhumanum ſit, ind[ubita]to verum, illos neque per Aurum potabile omnium medicamentorum vices potuiſſe ſupplere, neque proin eodem pro Panacæa fuiſſe uſos.

PORISMATA.

Quibus, quæ integro libro prolixè hactenus pertractavimus, ſummatim recolliguntur.

I. In Anatomiâ Corporum, ſive, quânam formâ eorum ſubſtantiæ conſiſtant; ſive, an ea ipſa Analyſin ſuſtineant; quæſtio incidat: ad ipſam artem recurrendum eſt protinus, non vanis alicuius imaginationibus, nugis & phantaſmatis ſuperſtitioſè inhærendum.

II. Quoniam Aurum ex ſubſtantiis, ſolidis, aridis, ſiccis, & compactis eſt compoſitum, fruſtrà, quis fuerit in eruendâ ex eo ſubſtantiâ potabili.

III. Quia ſubſtantiæ Auri à naturâ tam perfectè unitæ ſunt, & combinatæ invicem, ut nulla potentiſſimorum Corroſivorum violentiâ dirimi ab invicem poſſint: Admodum ridiculum ſit, & veſaniæ proximum, velle, cum menſtruo inſipido, non corroſivo, ſed qualitatibus Auri proportionato, vel Eſſentiam, vel Tincturam ex Auro extrahere.

IV. Quicunq; vult in formam potabilem Aurum redigere; is per menſtruū acre, Corrodens, id diſſolvat, oportet; abſq; quo ſit, Æthiopem dealbaverit.

V. Aurum in formam potabilem per menſtruum conveniens reductum [illegible]

abilit

abit realiter à suâ consistentiâ Metallicâ, sed hanc solummodo abscondidit, diffusum quippe ac per minima in subtilissimos atomos dispersum: qui tamen ipsi conjungi & uniri utique possunt, Auro ad suam consistentiam metallicam revertente. Ac siquidem in tali forma consistit aurum, rectiùs Magisterium Aureum, quam vel Aurum Potabile, vel Essentia, vel Tinctura Auri, nuncupetur.

VI. Magisterium Auri ita accuratè præparatum, poterit esse loco egregij Bezoartici, respectu Auri: tum primæ notæ Diaphoreticum respectu spirituum solventis adsociatorum: At propterea pro Medicina Vniversali haberi minimè debet, quum in morborum curatione aliis præterea quamplurimis Medicamentis peropus sit, nimirum pro caussarum morbificarum varietate & exigentiâ, & Methodi Hippocraticæ Indicationibus curativis multiplicibus.

VII. Non est Auri Magisterium, quod non interdum tàm nocere, quam juvare possit, si ejus manifestæ qualitates, dosis, rectusque usus negligantur.

XIIX. Quisquis Medicamentum in formâ potabili aut salinâ præparatum, pro verâ, reali & simplice auri substantiâ vendit ac dispensat: is & proximum fallit, & in artem spagyricam, vel per ignorantiam, vel per malitiam, insigniter est injurius, luce qui, quam propriæ conscientiæ amantior.

Atque hæc sunt, Benivole Lector, quæ de Auro hoc libro scribere placuit, non sine aliquâ, credo utilitate tuâ. Quia enim, quid de Auro potabili sentiendum sit, liquidò demonstravimus: poterunt jam Artis studiosi & cavere sibi ab imposturis aliorum, & tam sumptibus quam tempori deinceps, in re nihili, parcere. Quod si quis sit, qui materiam hanc meliùs, quam nos intelligere, & contrarium hisce, quæ adtulimus, ostendere præsumat; edat, quæsumus, suæ transmarinæ sapientiæ specimen, ac non streperarum nugarum, non futilium phantasmatum larvâ personatus, sed evidentibus Artis exemplis & probis munitus in scenam prodeat contra nos; paratissimos παλινῳδεῖν, siquidem erroris fuerimus convicti. Tu vero, Benivole Lector, in bonâ nostra voluntate acquiescas, rogamus: qui suo præsentiarum varias Auri præparationes non describimus: quippe quarum alij libri sint plenissimi: non omittemus tamen, primâ quaque occasione datâ, alia majoris momenti Secreta nostra in lucem emittere: publico, uti speramus, bono, cui nos nostraque omnia & addiximus hactenus, & deinceps semper sumus, cum Deo, addicti.

F I N I S.



APHORISMORVM CHYMIATRICORVM SYNOPSEOS

SECTIO PRIMA.

Aphorismus I.



Ona omnia sui auctorem conservatoremque habent Deum; quippe qui ens est entium, fons solus & unicus omnis boni, cui proin soli gloria gratesque æternæ debentur.

Aphorismus II.

Quicunque in intima naturæ secreta sive arcana penitrare animatus est, eum oportet præ omnibus mentem recta ad Deum convertere, & ab eo sapientiam suppliciter petere. Is namque & creavit naturam,& creatam consilio regit immutabili; unde liberrimam potestatem habet revelandi effectus operum suorum, cuicunque velit. id quod ex admiranda ejus providentia cottidie licet animadvertere.

Aphorismus III.

Quemadmodum luci adversantur tenebræ, ita & veritati bellum indixit error. At vero ut tenebris opposita lux clarius emicat: ita errorum obtentu veritas illustrior fit, atque conspectior.

Aphorismus IV.

Sicuti inter fruges bonas plantasque utiles, uberrimus sæpe est zizaniorum, urticarum ac spinarum proventus: ita & artes erroribus, imposturis, præpostero denique hominum usui sunt expositæ. Veruntamen quemadmodum propter zizania à laboribus suis non deterretur agricola: Ita neque vir sapiens ab erroribus, fraudibus, & abusu malè feriatorum transversum se patitur rapi, ut illorum causa artes bonas vel neglectui habeat, vel contemptui.

Aphorismus V.

Quicunque medici verè rationalis nomen mereri discupit, sepositis omnibus affectibus, artis Chemicæ cognitionem sibi acquirat, tribus hisce rationibus potissimum intentus. quarum prima est, ut in rebus, quas cognoscit, bonum discernere sciat à malo. Altera, ut in occultas illas inquirat, modo terminisque, quos Deus ipse præfinivit. Tertia, ut, malis rejectis, res bonas suspiciat, & quo quamque loco habere debeat, illiscat, neque pluris eas minorisve æstimet, quàm mereantur ipsæ.

Aphorismus VI.

Chemia, non tantùm ars est [illegible]

sive

sive effectrix, sed & insuper theorica. Hæc enim & modum tradit resolvendi in sua principia unumquodque mixtum & occultas naturæ vires detegit, humanumque intellectum jucundissima mysteriorum naturalium cognitione explet. Vnde fit, ut & acutius videat physicus & rationes suas firmare meliùs & munire sciat.

Aphorismus VII.

Chemia, impura medicamenta defæcando, iisque imbecillioribus vires acuendo, sapore atque aspectu inamabili præditis gratiam conciliando, non tantū decus atque utilitatem magnam parti medicinæ pharmaceuticæ confert; verùm etiam multis utilissimis arcanis, quæque veteres dogmatici penitus ignoraverunt, medicinam locupletat.

Aphorismus VIII.

Chemia suas operationes omnes duobus instrumentis aggreditur & perficit: quorum alterum ignis est, alterum solvens, quod menstruum Chemici nominitant. Horum beneficio illa verum à falso ac possibile discernit ab impossibili.

Aphorismus IX.

Vniversus Chemiæ ambitus tribus principibus terminis, ad quos omnes ejus actiones unicè collineant, circumscribitur, quorum primus est, in suas partes essentiales unumquodque corpus, quod dividi hoc modo aptum natum est, distribuere, illæsa se invicem separare, & ab omni superfluitate vendicare. Secundus, easdem has substantias puriores, subtiliores ac efficaciores reddere. Tertius denique, corpora fixa, & ad dissecandum inidonea, ope convenientium menstruorum in formam magisterij vertere.

Aphorismus X.

Corpora omnia, in quæ suas operationes exercet Chemia, in tres quasi classes commodè dispescuntur, suntque aut vegetabilia, aut animalia, aut mineralia.

Aphorismus XI.

Eadem hæc corpora naturaliter sunt composita ex tribus substantiis elementaribus, sulphure videlicet, mercurio, & sale.

Aphorismus XII.

Dictæ substantiæ, forma, pondere, consistentia, proprietate, actione & virtute sunt inter se dispares, idque pro differentia corporum: quanquam hæc omnia in potentia nihil sunt aliud, quam sulphura mercurij & salia.

Aphorismus XIII.

Calor omnis, quo quod calefieri, digeri, aut coqui potest, communi ignis nomine continetur, cui soli hos effectus præstare competit, idque vel modo vi[illegible] naturali, vel interventu alicujus materiæ, ut lignorum, olei, & quæ sunt eius generis.

Aphorismus XIV.

Etsi autem ignis ratione diversorum graduum, effectuum etiam diversorū auctor existit: nihilo tamen minùs ejus qualitates istis sunt limitibus coercitæ, ut frigidum quid aut humidum producere nequeat.

nequeat. Imo nec compositum quoddam, quin semper maneat calidus & siccus: quæ perpetua eius natura est, omnis mutationis expers. Ea propter neque suppeditare alicui corpori humorem potest, quem nullum habet, neque rei suâ naturâ siccæ & aridæ formam dare liquidam & aquosam, quantumvis multi ita falsò sint persuasi.

Aphorismus XV.

Res, quæ in igne tractantur, omnes alterationem subeant, & de naturalis sui temperamenti statu quodammodo deiiciantur, necesse est. Ac magis quidem si vel vehementissimum eum vel diutius sustinere cogantur: minùs, si remissior fuerit, moraque in eo brevior.

Aphorismus XVI.

Quicunque liquores vim habent corpora fixa & densa attenuandi & dissolvendi, eos non injuriâ solventia quis vocaverit.

Aphorismus XVII.

Hos in tria genera rectè dispartimur, ut quidam eorum sint aquosi & insipidi: alij acuti & corrosivi: reliqui oleosi & sulphurei.

Aphorismus XIIX.

Qui primo genere comprehenduntur, & revera sunt insipidi, illi vegetabilia, substantiasque animalium, vel per decoctionem, vel infusionem, saccharũ item & salia, quæ ipso actu sint salia, dissolvendi facultatem obtinent, ultra quos fines vires suas non exporrigunt. Nolim tamen hoc ita accipi, quasi omnia hæc solventia substantias sulphureas rerum, in quibus sulphur prævalet, elicere possint. Aquæ enim cum oleo, quod ipsum ignea naturæ est, sympathia nulla vel affinitas intercedit.

Aphorismus XIX.

Solventia acuta recludunt & dissolvunt corpora metallica & lapidea vi corrosiva spirituum acrium, qui propter similem quandam ac homogeneam naturam, sal potentiale, quod in se res quæ metallorum, lapidumque substantiæ unitæ continent dissolvunt. Ac huic dissoluto cum corpore suo aquoso, non secus atque oleum ceræ adhærescentes, transformant ea accidentaliter, vel in liquores, vel pulveres subtilissimos, vel sali similes substantias, plane ad arbitriũ Chemici. Nec vero sine corrosivo dissolvi metalla lapidesve ullo pacto possunt.

Aphorismus XX.

Omnia metalla, markasitæ lapides, conchylia, simul ac vel liquidam vel salinam formam sunt adepta, simplicia esse desinunt, vereque dici res compositę merentur, quandoquidem absque adjectione solventium in his formis neque consistere, neque persistere diu possunt, usque adeo, ut, si illis priventur, has quoq; pari ratione deponant, & tanquam postliminio redeant ad consistentiam solidam priorem.

Aphorismus XXI.

Solventium alia in formam liquidam resolvunt mineralia: alia in pulverem subtilissimum ea præcipitant. Et, quę solvunt unum corpus, intactum sæpe relinquunt alterum. Quæ se sali associant, ab iis bona pax est Mercurio. Neque, quod

quod huic amicum est, cum sulphure quoque conspirat. Qua de causa arbitramur, non dari in rebus naturalibus sive menstruum sive solvens, quod naturaliter & convenienter omnia corpora dissolvere, multò minùs proprietates eorum naturales & facultates integras, in una essentiâ conjunctas, extrahere queat.

Aphorismus XXII.

Quicunque fusus supra corpus minerale fixum vel lapideum liquor, id in formam liquidam solvendo, aut in pulverem subtilissimum præcipitando agitatur atque effervescit: is corrosivis, quæ verè ac realiter talia sint, meritò accensetur. Atque hæc quidem non sunt eadem atq; uniusmodi, sed tam solvendi potentiâ, quàm qualitatibus specificis mirũ in modum inter se dissident. Alia enim corrosiva sunt de genere vegetabilium, alia ex substantiis animalium, alia ex mineralibus. Quædam naturalia, quædam naturalia atque artificialia simul: simplicia item & composita: horum estusus intra corpus humanum, illorum secus. Neque desunt, quæ, instar ignis, usui sint, & quæ damno, habita nimirum ratione doseos & modi utendi. Reperiuntur denique, quæ specificè sint venenosa.

Aphorismus XXIII.

Quicunque in liquore realiter insipido, nulliusque omnino acredinis participe, metallicum vel lapideum corpus solvere se posse jactitat, omniaque per æque corrosiva, posthabitâ distinctione & respectu eorum, quæ suprà diximus, damnat; is aut crassam suam in arte ignorãtiam, aut studium arcana occultandi, aut denique strenuum se impostorem eo ipso evidenter prodit, qui in gratiam eorum, qui corrosiva sine ratione detestantur ac extremè exsecrantur, tale quid comminiscatur.

Aphorismus XXIV.

Omnes spiritus acidi possunt in formam scissilem condensari, coagulari ac in pulverem verti eorum, quinetiam quidam ita fixari, ut examen vehementissimi etiam ignis sustinere valeant, ut vel hinc, cuius illi sint naturæ, & ex quanam substantia compositi, satis superque colligere liceat sapientibus.

Aphorismus XXV.

Solventibus sulphureis sive oleosis & combustilibus nulla est cum metallis & lapidibus convenientia; etiamsi quidam chemicorum in spiritu terebinthinæ, aut aliis oleis stillatitiis, modo non minùs ridiculo, quàm à principiis veræ artis alieno, hæc & solvere, & tincturis suis exsuere posse splendidè glorientur.

Aphorismus XXVI.

Aqua vitæ rectificata, & ab omni aquositate liberata, quam spiritum vini vulgò vocant, est liquor sulphureus, multùm subtilis, diaphanus, naturæque cœlestis inter omnia alia sulphura. Is utut possit substantias lignosas atque resinosas dissolvere: sal tamen & saccharum sunt eius potestati exempta: atque idcirco multo etiam magis metalla, nisi imbuta priùs atque imprægnata sint humore quopiam corrosivo. Experiatur quivis, quos velit, modos, sive ij in oculos incurrant, sive minùs, & vera hæc esse cognoscet.

Aphorismus XXVII.

Acetum destillatum, quando supra corpus quoddam lapideum non fixum, coralla, perlas, oculos cancri, ferrum itē, stannum & plumbum fusum est, spiritus ejus acidus separatur, atque se his corporibus affricat, &, si iterum ab iis abstrahitur, mutatur pars eius in spiritum, instar spiritûs vini, ardentem, quem spiritum stanni, plumbi &c. ardentem appellare Chemicis solenne est, quum tamen ipsissimus sit spiritus aceti, hunc in modum alteratus.

Aphorismus XXVIII.

Sunt liquorum quidam, qui infusi supra corpora quædam mineralia rubri evadent, aut aliter colorentur, id quod accidentaliter iis obtingit, non quòd tincturam quandam ex corporibus his adtrahant.

Aphorismus XXIX.

Aquas tam vegetabilium, quàm animalium, si rectè se habere debent, necesse est prævia convenientedigestione, & sine aquæ additione destillari, adque tempus circulari. Alioquin minoris erunt efficaciæ, temporisque injuriis magis obnoxiæ. Ac notatu dignum est, partem earum, quæ primùm prodit, bonitate reliquis præcellere.

Aphorismus XXX.

Quædam sulphura sunt adeò subtilia & volatilia, ut, additâ aquâ salvo nativo odore & sapore à corporibus suis separari possint: è contrario quædam ita crassa, terrestria, & ponderosa, ut sine empyreumatis notâ non destillentur: unde pessimum sæpe retinent odorem, qui nequaquam est perfectè emendabilis.

Aphorismus XXXI.

Substantiæ sulphureæ, resinosæ, atque oleosæ, sive vegetabiles, sive animales in tria diversa olea per destillationem dividuntur; quorum primum leve, & subtilissimum quam proximè à natura aëris abest: alterum crassius est & tinctū: ultimum viscosum, rubrum, ponderosum, vim exsiccandi habens, quàm cætera, majorem.

Aphorismus XXXII.

Benzoinum gummi est odoratum, & sulphureum in modum resinæ combustile; ex eo flores aridi, iterumque instar resinæ fusiles per sublimationem conficiuntur. Magna est nullibi non chartarū Chemicarum copia, quæ modos illud destillandi, toto, ut dicitur, horreo nobis admetiantur. Quorum tamen omniū vi compulsum discerptumque Benzoinum, ne guttulam quidem veri gratique adoris olei per se reddet, &, quicquid hoc nomine venditatum hactenus est, tametsi odorem Benzoini mentitur, nihil tamen aliud, quàm latibulum quoddam est, sub quo Benzoinum alienis liquoribus adulteratum occulitur.

Aphorismus XXXIII.

Salia vegetabilium possunt à propriis suis succis sine calcinatione separari. Interim tamen, quæ ex cineribus in propria sua aqua instar granulorum coagulatis, & à residentia sive parte causticâ, quam combustioni vel calcinationi debent, separatis, extrahuntur: Illa Salibus succorum, splendore, siccitate, saporis boni-

bonitate & virtutibus ne latum quidem, ut aiunt, unguem cedunt. At, quæ obscura sunt, utinam odore, sapore calcem referunt, linguam corrodunt, instarque tartari calcinati in aere colliquantur; ea & minùs valent, & plùs nocent reliquis.

Aphorismus XXXIV.

Sanguis, caro atque ossa animalium, præter sal fixum, quod sali vegetabilium simile est, insuper & volatile quidpiam, quemadmodum & succinum, possident.

Aphorismus XXXV.

Calidi & humidi, debitæque digestionis beneficio salia quædam fixa, volatilia reddi possunt ac apta, ut sublimentur.

Aphorismus XXXVI.

Tartarum hypostasis, sive sedimentum vini est, &, si ratio habeatur eius, quod in ipso prædominatur, sal quoddam vegetabile, mixtum terræ cuidam subtilissimæ, seu parti lutosæ, quam fructificationis tempore vitis ad se allicuit, largiùs nimirum vel parcius, pro diversitate soli, in quo eadem educatur. Manifesto namque usu venit, quòd sint vina, quæ plus minusve Tartari, quam alia, contineant, & consimiliter unum Tartarum magis lucidum, granulosum, salinumque sit altero. Ipsum hoc, quem tradimus, modo compositum esse, reapse deprehendet, quisquis ad depurationem eius oculos convertit. Nam per hanc secretâ illa parte fæculentâ, lucidum evadit tartarum, instarque salis crystallinum. Neque tamen ideò purum est merumque sal, quemadmodum sunt salia per medium calcinationis à vegetabilibus separata, sed alias adhuc in se substantias complectitur, quod duabus potissimùm rationibus palàm fit. Nam neque in aqua frigida, ut alia salia, liquatur vel dissolvitur: &, si igni submittatur, aqua unà cum oleo exibit, ac ex calce in fundo residuâ sal parabis, album, & facultatis admodum corrodentis. Hoc humiditatem aëris in loco humido ad se pertrahendo, in liquorem detergentem unctuosumque resolvitur, quæ eius natura quibusdam imposuit, ut oleum id tartari appellarent, quum tamen nihil aliud sit, quam sal tartari resolutum. Dixi suprà, pro diversitate terræ, diversisquoque in tartaro crudo qualitates reperiri: addo, non raro etiam perversas. Quapropter censendum est, non propter abundantiam tantùm tartari, sed & alias hujus perniciosas qualitates, vini usum corporibus sæpe damnosum esse: ex quo varios morbos, variis in locis, in homines invadere, etiam experientia perhibet. Tartarum est quoddam quasi vini fermentum. Sal ipsius prædictum qualitate terrestri & spongiosâ, cuius beneficio spiritus acres ab omnibus omnino liquoribus avocat ac imbibit, cumque iis penitissimè se unit. Atque hac de causa appropriatum est instrumentum, metalla aliaque corpora fixa, à liquore, in quo soluta sunt, modo jam commemorato, liberandi, ut in formâ pulveris subtilissimi in fũdo subsidant. Mercurio hostiliter est inimicum? qui chemice fixatus, inq; formam pulveris aut aliam quampiam redactus, ut ut fortissimum etiam ignem ferat, si tamen cum sale hoc misceatur, Vulcanoq; denuo subiiciatur, in formam derepente pristinam redivivus prosiliet.

Aphorismus XXXVII.

Quemadmodum sal princeps corporum basis est & balsamus: ita & Chemiæ in nobilissimorum & preciosorum medicamentorum præparatione, si quid aliud, utilissimè inservit. Advertendum est; suam cuique sali esse proprietatem, quæ ad illius differentiam quoque evariet. Sali, non ignis vehementia, non multæ magnæque sufflationes, neque etiam instrumentorum varietates suum balsamum extorquent: sed artificis dexteritas temporisque non interrupta continuatio. cœlestem illum spiritum de potentia in actum deducunt, ut, per invisibilem transitum, in gremium adamatæ sibi nymphæ se insinuet.

Aphorismus XXXVIII.

Sal Armoniacum, quo uti Chemia consuevit, duabus partibus est compactum, sale videlicet volatili, quod in fuligine lignorum, sanguine item, atque urinis animalium reperitur; & sale communi. Id quod evidenter apparebit, si partem salis volatilis cum debita spiritus salis communis quantitate ad artis præscriptum misceas: sal inde Armoniacum, ejusdem cum sale Armoniaco vulgari qualitatis conficiens. Quoniam ergo sal Armoniacum ex duabus tam acutis, subtilibus & penetrabilibus substantiis conflatur, mirum non est, spiritum nitri, aliasq; aquas fortes ita ab eo exacui, ut aurum in liquorem transparentum, veluti experientiâ constat, resolvant. Idem sal cum metallis ac markasitis commixtum partem eorum in forma subtilissimæ fuliginis secum in alembicum evehit. Liquor ex illo destillari nullus potest, sed semper in sua consistentia sicca in altum exsilit, nisi fortean extraneus quidam liquor ipsi accedat.

Aphorismus XXXIX.

Non est sal, in quo plus mysteriorum, quàm in nitro natura recondiderit. Ipso orto est mirabile. Nam, præterquam quòd ex proprio suo ente, ut alia salia, crescat, insuper etiam ex urina animalium, quæ in bonam quandam atque umbrosam terram continuò cadit, procreatur: atque hoc bonitate & viribus differt, ut ipsa animalia. Evulso semel ex terra nitro, restibile manet semen, sive materia quædam generans, ex quâ communibus elementis innutritâ, id renascitur atque augescit, ut ad tempus debitum vicissim possit inde erui. Ab externis recrementis & sordibus depuratum, Alabastri instar splendescit. In omnis generis figuras transformatur, easque non minus nitidas & puras, quam si exalbissima cera forent. In laminas ductum tenuissimas, ut metallum, tinnit: dissolutumque postea in conveniente aquæ quantitate redit in lapillos. Foris signaturam aquæ, & qualitatem quandã glaciei instar frigidam præ se fert, quantumvis linguam acriter feriat & mordicet: intus verò ad igneam naturã penitus concedit, atq; idcirco, quando destillatur, spiritus ejus exæstuat, atq; in modum flammæ penitrat in subjectum vas, facitque inibi reflexionem, qualem Sol, quando vesperi ad occasum properans rubicundissimo colore cœlum inficit. Ardet hic in potentiâ, ut ignis, dissolvitque metalla, vel in pulveres subtilissim

vel liquores transparentes, id quod ipsi etiam igni negat inest, &c, quod magis, vim nullam formæ illorum essentiali infert. Mercurii fluxilitatem ad certum usque gradum cohibet, atque ut hujus consortio nobile quoddam efficax, ac tutissimum diaphoreticum producit, ita aliis corporibus juncto illi, alii sunt effectus accipti referendi. Idem ille spiritus addito metallo fixo, formam Nitri vicissim induit, atque in igne revera ardet, & viceversâ ita fixatur, ut ad vehementissimi etiam ignis insultus integer obduret. Tam multis, tamque præclaris, iisque beneficio Chemiæ manifestatis arcanis dotatum est nitrum, ut unicuique in rerum natura, Sali, Mercurio, sulphuri, hoc nomine palmam, si non præripiat, ambiguam profecto faciat.

Aphorismus XL.

Corallia, Perlæ, oculi cancri, mater Perlarum, omniaque conchylia, & alia similia corpora, quæ mediæ sunt inter ossa & lapides naturæ, marina, aut in aliis aquis nascentia, aquam in se, oleumque combustile, licet non tam copiosum, quam ligna, continent. Horum cinis conformis est calci lapidū, ex quo, quod vegetabilium salibus simile sit, sal extrahi nullum potest. Tantum substantia est terrestrior, gustui, ut calx, apparens: non facilè solvitur: neque, ut alia salia solent, in granula compingitur. Corallos hos perlasque cum spiritu aceti in forma salina præparatas chemicorum bona pars, sal corallorum perlarumvé vocat, quum tamen realiter non sint integra soluta beneficio spiritus aceti adhærescentis in tali formâ subsistentia. Et, quum dicunt per multas cum aqua destillata evaporationes dictos spiritus exhalare, sic ut à corporibus his acrimonia omnis exsulet, crassissimum errorem committunt, quē, si gustum tantummodo suum, libram, ignémve consulant, facili negotio ipsimet hinc agnitam.

Aphorismus XLI.

De corallis & perlis nullam substantiam separat aut educit vel spiritus aceti, vel alia solventia: sed corpora eorum interius permeando dissolvunt. Aliud autem est dissolvere, aliud separare.

Aphorismus XLII.

De Corallis non potest extrahi tinctura, quæ realis ac sincera sit subsistens in se ipsa, quemadmodum verbi gratiâ sunt tinctura rosarum, croci, &c. quæ reverâ à corporibus suis separantur, ut neque tincturæ, neque qualitatum principum, quas possidebant, in his quicquam remaneat. Occlamitet huic aphorismo, quicunque voluerit: integra semper illi sua constabit veritas, neq; ullo contrario exemplo poterit convelli.

Aphorismus XLIII.

De lapidibus preciosis non potest separari tinctura, liquor, aut sal. Qui eos in vehementissimo igne cum sulphure, nitro, aut aliis talibus stratificatos calcinant, & postmodum eorum substantias separare, vel in liquorem reducere satagent, duobus modis turpiter allucinantur. Primò enim calcinatione hac omnem iis tincturam adimunt, & temperamentum naturale alterando proprietates illorum specificas depræd antur. Id quod in ma-

gnete videre eſt, qui calcinatus virtutem attractivã omninò deperdit. Secundò ex iiſis hoc modo calcinatis extrahunt aut diſſolvunt partem ſalis extranei, quod corpora, cum quibus calcinati ſunt, illis appegerunt, quodque tam acutum eſt, tamque corrodens, ac calcinatum Tartarum. Atq; illud demum eſt, quod olei, ſalis, eſſentiæ lapidum precioſorũ nomine magnificè inſigniunt. Quod tamen non magis ipſi competit, quàm veriſimile eſt, rem ſuâ naturâ atque intrinſecus inſipidam ſal habere corroſivum. Par eorum error eſt, qui ex cryſtallis oleum extrahere anniuntur.

Aphoriſmus XLIV.

Talcum album eſt minerale, formam habens lapidis, ſquamoſum, lucidum, reſplendens, ut perlæ: guſtui inſipidum occurrit, tactui molle atque unctuoſum, odoris expers eſt, ponderoſum: in igne permanet incombuſtile, deſtillatum, non plus liquoris, quàm aurum emittit; non diſſolvitur in ſpiritu aceti, ſucco citri, ſpiritu vitrioli, ſulphuris nitri, aqua forti, regia, multò etiam minùs in inſipida. Non deſunt tamen, qui ſe ex illo liquorem temperatiſſimum extrahere poſſe arroganter perhibeant, qui cùm bellam fœminarum faciem illibatam conſervet, tum etiam rugis obſitam, aliiſque vitiis dedecoratam emendet. Verùm infelicem eorum errorem ſucceſſus optati fruſtratio ſatis coarguit. Ridiculum certè eſt, talcum eos in fornace vitrificatoria, aliiſque vehementiſſimis ignibus, quam maximè poſſunt, calcinare, & nihilominus ab eo liquorem ſollicitare, quem, etiam cum crudum erat, negabat. Nonne rationi eſt conſentaneum, quem ante calcinationem obtinere ab eo non poſſunt, liquorem, eundem, illa peracta nunquam dutum iri?

Aphoriſmus XLV.

Vitriolum compoſitum quiddam eſt, quod in imis terræ viſceribus accidentaliter ex fortuito cohæſu trium ſubſtantiarum ſpiritus nimirum ſulphuris mineralis, aquæ communis, & ferri ſive cupri, cum ſuperfluitate ex illorum minerâ, generatur, quod ad oculum eiusmonſtrabit diſſectio, quam nos peculiari tractatu, anatomia vitrioli dicto, perſpicuè tradidimus. In illo non eſt vel ſulphur, vel alumen actuale, quod oculariter demonſtrari poſſit; ipſum etiam alumen ex concurſu aquæ, ſpiritus ſulphuris, corporiſque lapidei coaluit, quorum hoc efficit, ut forma, colore, & guſtu à vitriolo differat. Sed neque ſal eſt, neque rectè in ſalibus numeratur vitriolum. Subſtantia, quæ ex eo ad colorem purpureum reverberato extrahitur, non eſt propriè ſal, ſed ſpiritus ſulphuris coagulatus, qui beneficio Vulcani, à reſidentia mineræ vitrioli maximam partem ſecretus, in forma ſalis cum aqua ſeparatur, eaque, ſi deſtilletur, prçter pauculum tantum reſidentiæ mineralis, tota abit in ſpiritus. A vitriolo nequit ſeparari ſubſtantia, quæ de natura ſua ſine additione aut artificio extrinſecus accedente ſomnum provocare, ſopire dolores, omneſque ardores internos extinguere, vel aliorum nobilium anodynorum vegetabilium loco eſſe poſſit. Pulvis iſte ſubviridis vel flavus, quem chemici quidem, medi-

ante præcipitatione, vel attractione per laminas ferri facta, separant, non est sulphur, sed pars mineralis & fixa vitrioli, cui nomen sulphuris vitrioli anodyni nequaquam debetur. Spiritus vitrioli acidus, sive primus ille subtilis, sive ultimus, oleum vitrioli dictus, sine additione non potest eo adigi, ut acrimoniam suam & facultatem corrodentem, solventemque cum dulci & saccharino sapore commutet, &, si id fieri posset, proprietates tamen alias unà accerseret. Quum dubio procul res dulcis per proprietatem acidam, & vice versa operari nequeat. Qui in hoc laborant, ii animo suo vanis speculationib. dedito, magis velificantur, quam ut arcanorum virtutes, certis suis finibus à Deo destinatas, in gradum suæ perfectionis eminentiorem evehere contendant. A vitriolo viridis quidam liquor abstrahitur, quæ tamen viriditas non est ipsi spiritualiter atque indivisum, ut aqua alteri aquæ, permixta: potiùs accidentalis quædam res & subtilissima fuligo cuprea, ab eo vicissim separabilis, sic ut liquor is clarus limpidusvé evadere possit. Idque per hanc irrefragabilem maximam, quod nihil sit in vitriolo, aquam ipsius aut liquorem tingens, quàm cuprum.

Aphorismus XLVI.

Quanquam sulphur minerale ad ignem quemadmodum resina dissolvitur, & ob suam unctuositatem etiam comburitur: interim tamen non est artifex, qui ex illo per destillationem oleum separare possit, aut, si id tentet, nihil aliud in alembico suo vel recipiente inveniet, quàm purum putumque sulphur. Nec vero etiam acida illa substantia, quæ per combustionem ab eo separatur, oleum est, sed sal ejus fuliginosus, qui fumi ad instar in aerem ascendit, meritoque attractæ ab illo humiditatis dissolvitur in liquorem, Cui, cum neq; combustibilis sit, neque igni materiali minus, quam aqua contrarius, non rectè olei nomen vulgus imposuit.

Aphorismus XLVI.

Antimonium, minerale est, compositum in natura ex sulphure combustibili, Mercurio metallico fusili & fuliginoso, & sale quodam vitrificante: non est in eo tinctura substantialis, ab his substantiis distincta; sed varios, quos inducere potest, colores igni potissimum debet: non aliter, quam quum ex Mercurio, sale & sulphure minerali invicem mixtis, ac concorporatis, pulverem rubicundissimum, cinnabrium dictum, conficimus. Quod ipsum tamen non obstat, quin iterum sejungi possint, ac Mercurius in pristinam suam formam prorumpere. Non itaque separari à corpore potest, quod in eo nullum est, neque eadem sunt, separare colorem, & artificialiter colorare. Cætera neque liquorem in se habet antimonium, nisi accidentaliter, comburendo nimirû sulphur illud combustile, in certis instrumentis destillatoriis aerem attrahere aptis. Tum namque salsa illa fuligo in liquorem dissolvitur, nõ alio modo, quàm de sulphure simplici suprà dictum est. Sunt hodieq; subtilia quædam ingenia, quæ dejectorium illud reddere conantur, ita, ut more quorundam benignorum catarcticorum vegetab-

getabilium hunc in finem à Deo præcipuè productorum, benigne, ſecurè, & ſine omni malæ alterationis periculo, ſemper atque in omnibus corporibus, humores purgandos per inferiora tantùm deducat. Verùm omnes iſti proceſſus, quos hanc in rem hactenus ſcripſerunt, ſi cum proprietatib. ſimpliciſſimorum etiam purgantium roſæ ac ſenæ comparentur, in nullo vel loco vel precio poterunt conſiſtere.

Aphoriſmus XLVIII.

Mercurius mineralis ſive argentum vivum, ſubſtantiæ eſt inter res naturales maximè admirabilis. Extra, aeri atque aquæ aſſimilatur, intra, ignem terramque refert. Equidem compoſitum quiddam eſt, nihilominus tamen in deſtillatione tam ſe heterogeneum, quàm aqua, exhibet, neq; ars eum vel diſſecare, vel diverſas ab eo ſubſtantias ſeparare valet. Poteſt quidem ſub variis formis deliteſcere, & diverſarum facultatum medicamenta ex illo confieri: at hoc non impedit, quin primam ſuam formam repetere ſemper poſſit. Chemici certe, qui eum fixum reddere adlaborarunt, quum ſe in hoc fruſtra eſſe animadverterent, nomen ſervi fugitivi appoſitè ipſi indidere.

Aphoriſmus XLIX.

Plumbum non habet in ſe ſal, quòd actualiter, quoad colorem, guſtum & qualitatem ſal ſit, ſed ſal quoddam vitrificans, multo verò minùs ſaccharum in eo reperire eſt. Unde forma hæc plumbi præparati, quam ſal aut ſaccharum Saturni vocant, nihil aliud eſt, quam plumbum mediante aceto deſtillato diſſolutum, ac in talem formam adductum, ex qua mixtione ſapor hic naſcitur, ſalvo interim plumbo, quod intra ſpacium quadrantis horæ reduci integrum poteſt. Par eſt de ſimilibus, ſtanni, ferri, chalybis & cupri præparationibus judicium.

Aphoriſmus L.

Ex argento non poteſt extrahi tinctura cærulea, ſed alicuius additionis interventu in pulverem cærûleum vertitur, à quo argentum ſemper repeti poteſt. Omne etiam vitriolum, ſal, aut cryſtalli argenti, res ſunt compoſitæ, quæ ab hoc ſimpliciter non procedunt.

Aphoriſmus LI.

Ab Auro non poteſt ſegregari ſubſtantia quędam portabilis, ſed quomodocunq; præparetur, redire denuò in aurũ. Huius aſſertionis inconcuſſam veritatem, uti & auri utilitates, modumq;, quo chemicè id præparatur, plenè planeque demonſtrabit tractatus noſter, qui ſub chryſologiæ nomine lucem propediem videbit.

APHORISMORUM CHYMIATRICORVM ſynopſeos

Sectio Secunda.

Univerſum genus humanum, propter transgreſſionem primi noſtri parentis Adami, variis atque innumeris miſeriis ac afflictionibus, morti denique ipſi eſt expoſitum. Miſeriarum principes ſunt, nuditas, fames, ſitis, frigus, calor, morbi

morbi, &c. Quorum his potissimùm præ alus Deus opt. max. tanquam virgis utitur, quibus in homines tam universim quam particulatim severè animadvertit quibusque maximam eorum partem enecat & perimit. Atque id quidem non sacra tantùm scriptura testatur, sed & longa temporum observatione ita comprobatum est, ut, quid infitias ire ausit, eorum, qui Christiani sint, & sapiant, futurum putem neminem.

Aphorismus II.

Quandoquidem ergo morborum omnium, mortisque ipsius origo prima à peccato est, constitutumque per immutabile & ineluctabile Dei decretum (præter cuius voluntatem ne folium quidem ex arbore decidit) ut hæc in homines grassentur, eosque non meritò solùm primigeniæ & nativæ corruptelæ, sed & quotidianorum peccatorum causa, ad finem usque mundi, variis modis adficiant: necessum est, vanæ suæ atque stultæ opinionis oppidò fallantur, quicumque ordinem hunc Dei pertem quandam naturalem interpellari, ac citra illius voluntatem sanitatem humanam factam tectam conservari, protrahi denique vitam ipsam posse, existimant.

Aphorismus III.

Pendent itaque, tam sanitas & vita quàm mors morbiq; non à natura sed à sola atq; unica voluntate & arbitrio Dei: Jobo etiam teste, quando inquit: Ipse Deus vulnerat & medetur; percutit & manus eius sanabunt. Et Amos dicit: Nō est malum in civitate, quod Dominus nō fecerit. Atque hac inevitabili necessitate comparatum est, ut & patiatur homo, & moriatur postmodum. Unde consequens est, quod medicamenta, quæ nihil aliud sunt, quàm media naturalia, morbis, non secus ac fami cibus, potusque siti opposita, non possint magis vel sanitatem conservare, vel sanare ægritudines, quàm beneplacitum benedictioque divina illis permittunt. Non alia profectò ratione, quàm de cibo dicit scriptura: quòd homo non vivat de pane solo, sed de verbo, quod exit ex ore Dei.

Aphorismus IV.

Hac de causa morborum alii sunt curabiles, & breves, alii curabiles & longi eorum, qui curationem respuunt, quidam diuturni, qui non nisi cum vita ipsa ab homine recedunt: quidam acuti, qui non ita multis diebus, maximam partem eorum, quos adorti fuerint, conficiunt: quidam acutissimi, qui homines vel de subito, vel paucis horis, longoque ante tempore, quam iis possit medicamentis succurri, è medio tollunt.

Aphorismus V.

Ex quo illud conficitur, officium medici his quasi finibus terminari, ut videlicet aut morbos, qui curationem admittunt, quàm potest, citò, tum & jucundè, ad præscriptum regularum canonumque medicinalium curet: aut incurabiles diuturnosque palliet, ac ex parte levet: semper denique pio suo & bono consilio præsto sit, ad supremam benedictionem, quicquid agit, referendo.

Aphorismus VI.

Atq; hæc licet ita sese habeant nihil

nequeat. Imo nec compositum quoddam, quin semper maneat calidus & siccus: quæ perpetua eius natura est, omnis mutationis expers. Ea propter neque suppeditare alicui corpori humorem potest, quem nullum habet, neque rei suâ naturâ siccæ & aridæ formam dare liquidam & aquosam, quantumvis multi ita falsò sint persuasi.

Aphorismus XV.

Res, quæ in igne tractantur, omnes alterationem subeant, & de naturalis sui temperamenti statu quodammodo deiiciantur, necesse est. Ac magis quidem si vel vehementissimum eum vel diutius sustinere cogantur: minùs, si remissior fuerit, moraque in eo brevior.

Aphorismus XVI.

Quicunque liquores vim habent corpora fixa & densa attenuandi & dissolvendi, eos non injuriâ solventia quis vocaverit.

Aphorismus XVII.

Hos in tria genera rectè dispartimur, ut quidam eorum sint aquosi & insipidi: alij acuti & corrosivi: reliqui oleosi & sulphurei.

Aphorismus XIIX.

Qui primo genere comprehenduntur, & revera sunt insipidi, illi vegetabilia, substantiasque animalium, vel per decoctionem, vel infusionem, saccharū item & salia, quæ ipso actu sint salia, dissolvendi facultatem obtinent, ultra quos fines vires suas non exporrigunt. Nolim tamen hoc ita accipi, quasi omnia hæc solventia substantias sulphureas rerum, in quibus sulphur prævalet, elicere possint. Aquæ enim cum oleo, quod ipsum ignea naturæ est, sympathia nulla vel affinitas intercedit.

Aphorismus XIX.

Solventia acuta recludunt & dissolvunt corpora metallica & lapidea vi corrosiva spirituum acrium, qui propter similem quandam ac homogeneam naturam, sal potentiale, quod in se rel quæ metallorum, lapidumque substantiæ unitæ continent dissolvunt. Ac huic dissoluto cum corpore suo aquoso, non secus atque oleum ceræ adhærescentes, transformant ea accidentaliter, vel in liquores, vel pulveres subtilissimos, vel sali similes substantias, plane ad arbitriū Chemici. Nec vero sine corrosivo dissolvi metalla lapidesvé ullo pacto possunt.

Aphorismus XX.

Omnia metalla, markasitæ lapides, conchylia, simul ac vel liquidam vel salinam formam sunt adepta, simplicia esse desinunt, vereque dici res compositę merentur, quandoquidem absque adjectione solventium in his formis neque consistere, neque persistere diu possunt, usque adeo, ut, si illis priventur, has quoq; pari ratione deponant, & tanquam postliminio redeant ad consistentiam solidam priorem.

Aphorismus XXI.

Solventium alia in formam liquidam resolvunt mineralia: alia in pulverem subtilissimum ea præcipitant. Et, quę solvunt unum corpus, intactum sæpe relinquunt alterum. Quæ se sali associant, ab iis bona pax est Mercurio. Neque, quod

quod huic amicum est, cum sulphure quoque conspirat. Qua de causa arbitramur, non dari in rebus naturalibus sive menstruum sive solvens, quod naturaliter & convenienter omnia corpora dissolvere, multò minus proprietates eorum naturales & facultates integras, in una essentiâ conjunctas, extrahere queat.

Aphorismus XXII.

Quicunque fusus supra corpus minerale fixum vel lapideum liquor, id in formam liquidam solvendo, aut in pulverem subtilissimum præcipitando agitatur atque effervescit: is corrosivis, quæ verè ac realiter talia sint, meritò accensetur. Atque hæc quidem non sunt eadem atq; uniusmodi, sed tam solvendi potentiâ, quam qualitatibus specificis mirũ in modum inter se dissident. Alia enim corrosiva sunt de genere vegetabilium, alia ex substantiis animalium, alia ex mineralibus. Quædam naturalia, quædam naturalia atque artificialia simul: simplicia item & composita: horum estusus intra corpus humanum, illorum secus. Neque desunt, quæ, instar ignis, usui sint, & quæ damno, habita nimirum ratione doscos & modi utendi. Reperiuntur denique, quæ specificè sint venenosa.

Aphorismus XXIII.

Quicunque in liquore realiter insipido, nulliusque omnino acredinis participe, metallicum vel lapideum corpus solvere se posse jactitat, omniaque per æque corrosiva, posthabitâ distinctione & respectu eorum, quæ suprà diximus, damnat; is aut crassam suam in arte ignorãtiam, aut studium arcana occultandi, aut denique strenuum se impostorem eo ipso evidenter prodit, qui in gratiam eorum, qui corrosiva sine ratione detestantur ac extremè exsecrantur, tale quid comminiscatur.

Aphorismus XXIV.

Omnes spiritus acidi possunt in formam scissilem condensari, coagulari ac in pulverem verti eorum, quinetiam quidam ita fixari, ut examen vehementissimi etiam ignis sustinere valeant, ut vel hinc, cuius illi sint naturæ, & ex quanam substantia compositi, satis superque colligere liceat sapientibus.

Aphorismus XXV.

Solventibus sulphureis sive oleosis & combustilibus nulla est cum metallis & lapidibus convenientia; etiamsi quidam chemicorum in spiritu terebinthinæ, aut aliis oleis stillatitiis, modo non minùs ridiculo, quam à principiis veræ artis alieno, hæc & solvere, & tincturis suis exsuere posse splendidè glorientur.

Aphorismus XXVI.

Aqua vitæ rectificata, & ab omni aquositate liberata, quam spiritum vini vulgô vocant, est liquor sulphureus, multùm subtilis, diaphanus, naturæque cœlestis inter omnia alia sulphura. Is utut possit substantias lignosas atque resinosas dissolvere: sal tamen & saccharum sunt eius potestati exempta: atque idcirco multo etiam magis metalla, nisi imbuta priùs atque impregnata sint humore quopiam corrosivo. Experiatur quivis, quos velit, modos, sive ij in oculos incurrant, sive minùs, & vera hæc esse cognoscet.

Aphorismus XXVII.

Acetum destillatum, quando supra corpus quoddam lapideum non fixum, coralla, perlas, oculos cancri, ferrum itẽ, stannum & plumbum fusum est, spiritus ejus acidus separatur, atque se his corporibus affricat, &c, si iterum ab iis abstrahitur, mutatur pars eius in spiritum, instar spiritûs vini, ardentem, quem spiritum stanni, plumbi &c. ardentem appellare Chemicis solenne est, quum tamen ipsissimus sit spiritus aceti, hunc in modum alteratus.

Aphorismus XXVIII.

Sunt liquorum quidam, qui infusi supra corpora quædam mineralia rubri evadent, aut aliter colorentur, id quod accidentaliter iis obtingit, non quòd tincturam quandam ex corporibus his adtrahant.

Aphorismus XXIX.

Aquas tam vegetabilium, quàm animalium, si rectè se habere debent, necesse est prævia conveniente digestione, & sine aquæ additione destillari, adque tempus circulari. Alioquin minoris erunt efficaciæ, temporisque injuriis magis obnoxiæ. Ac notatu dignum est, partem earum, quæ primùm prodit, bonitate reliquis præcellere.

Aphorismus XXX.

Quædam sulphura sunt adeò subtilia & volatilia, ut, additâ aquâ salvo nativo odore & sapore à corporibus suis separari possint: è contrario quædam ita crassa, terrestria, & ponderosa, ut sine empyreumatis notâ non destillentur: unde pessimum sæpe retinent odorem, qui nequaquam est perfectè emendabilis.

Aphorismus XXXI.

Substantiæ sulphureæ, resinosæ, atque oleosæ, sive vegetabiles, sive animales in tria diversa olea per destillationem dividuntur: quorum primum leve, & subtilissimum quam proximè à natura aëris abest: alterum crassius est & tinctũ: ultimum viscosum, rubrum, ponderosum, vim exsiccandi habens, quàm cætera, majorem.

Aphorismus XXXII.

Benzoinum gummi est odoratum, & sulphureum in modum resinæ combustile; ex eo flores aridi, iterumque instar resinæ fusiles per sublimationem conficiuntur. Magna est nullibi non chartarũ Chemicarum copia, quæ modos illud destillandi, toto, ut dicitur, horreo nobis admetiantur. Quorum tamen omniũ vi compulsum discerptumque Benzoinum, ne guttulam quidem veri gratique adoris olei per se reddet, &c, quicquid hoc nomine venditatum hactenus est, tametsi odorem Benzoini mentitur, nihil tamen aliud, quàm latibulum quoddam est, sub quo Benzoinum alienis liquoribus adulteratum occulitur.

Aphorismus XXXIII.

Salia vegetabilium possunt à propriis suis succis sine calcinatione separari. Interim tamen, quæ ex cineribus in propria sua aqua instar granulorum coagulatis, & à residentia sive parte causticâ, quam combustioni vel calcinationi debent, separatis, extrahuntur: Illa Salibus succorum, splendore, siccitate, saporis boni-

bonitate & virtutibus ne latum quidem, ut aiunt, unguem cedunt. At, quæ obscura sunt, urinam odore, sapore calcem referunt, linguam corrodunt, instarque tartari calcinati in aëre colliquantur; ea & minùs valent, & plùs nocent reliquis.

Aphorismus XXXIV.

Sanguis, caro atque ossa animalium, præter sal fixum, quod sali vegetabilium simile est, insuper & volatile quidpiam, quemadmodum & succinum, possident.

Aphorismus XXXV.

Calidi & humidi, debitæque digestionis beneficio salia quædam fixa, volatilia reddi possunt ac apta, ut sublimentur.

Aphorismus XXXVI.

Tartarum hypostasis, sive sedimentum vini est, &, si ratio habeatur eius, quod in ipso prædominatur, sal quoddam vegetabile, mixtum terræ cuidam subtilissimæ, seu parti lutosæ, quam fructificationis tempore vitis ad se allicuit, largiùs nimirum vel parcius, pro diversitate soli, in quo eadem educatur. Manifesto namque usu venit, quòd sint vina, quæ plus minusve Tartari, quam alia, contineant, & consimiliter unum Tartarum magis lucidum, granulosum, salinumque sit altero. Ipsum hoc, quem tradimus, modo compositum esse, reapse deprehendet, quisquis ad depurationem eius oculos convertit. Nam per hanc secretâ illa parte fæculentâ, lucidum evadit tartarum, instarque salis crystallinum. Neque tamen ideò purum est merumque sal, quemadmodum sunt salia per medium calcinationis à vegetabilibus separata, sed alias adhuc in se substantias complectitur, quod duabus potissimùm rationibus palàm fit. Nam neque in aqua frigida, ut alia salia, liquatur vel dissolvitur: &, si igni submittatur, aqua unà cum oleo exibit, ac ex calce in fundo residuâ sal parabis, album, & facultatis admodum corrodentis. Hoc humiditatem aeris in loco humido ad se pertrahendo, in liquorem detergentem unctuosumque resolvitur, quæ eius natura quibusdam imposuit, ut oleum id tartari appellarent, quum tamen nihil aliud sit, quam sal tartari resolutum. Dixi suprà, pro diversitate terræ, diversis quoque in tartaro crudo qualitates reperiri: addo, non raro etiam perversis. Quapropter censendum est non propter abundantiam tantùm tartari, sed & alias hujus perniciosas qualitates, vini usum corporibus sæpe damnosum esse: ex quo varios morbos, variis in locis, in homines invadere, etiam experientia perhibet. Tartarum est quoddam quasi vini fermentum. Sal ipsius prædictum qualitate terrestri & spongiosâ, cuius beneficio spiritus acres ab omnibus omnino liquoribus avocat ac imbibit, cumque iis penitissimè se unit. Atque hac de causa appropriatum est instrumentum, metalla aliaque corpora fixa, à liquore, in quo soluta sunt, modo jam commemorato, liberandi, ut in formâ pulveris subtilissimi in fūdo subsidant. Mercurio hostiliter est inimicum? qui chemice fixatus, inq; formam pulveris aut aliam quampiam redactus, ut ut fortissimum etiam ignem ferat, si tamen cum sale hoc misceatur, Vulcanoq; denuo subiiciatur, in formam derepente pristinam redivivus prosilict.

Aphorismus XXXVII.

Quemadmodum sal princeps corporum basis est & balsamus; ita & Chemiæ in nobilissimorum & preciosorum medicamentorum præparatione, si quid aliud, utilissimè inservit. Advertendum est; suam cuique sali esse proprietatem, quæ ad illius differentiam quoque evariet. Sali, non ignis vehementia, non multæ magnæque sufflationes, neque etiam instrumentorum varietates suum balsamum extorquent: sed artificis dexteritas temporisque non interrupta continuatio. cœlestem illum spiritum de potentia in actum deducunt, ut, per invisibilem transitum, in gremium adamatæ sibi nymphæ se insinuet.

Aphorismus XXXVIII.

Sal Armoniacum, quo uti Chemia consuevit, duabus partibus est compactum, sale videlicet volatili, quod in fuligine lignorum, sanguine item, atque urinis animalium reperitur; & sale communi. Id quod evidenter apparebit, si partem salis volatilis cum debita spiritus salis communis quantitate ad artis præscriptum misceas: sal inde Armoniacum, ejusdem cum sale Armoniaco vulgari qualitatis conficiens. Quoniam ergo sal Armoniacum ex duabus tam acutis, subtilibus & penetrabilibus substantiis conflatur, mirum non est, spiritum nitri, aliasq; aquas fortes ita ab eo exacui, ut aurum in liquorem transparentum, veluti experientiâ constat, resolvant. Idem sal cum metallis ac markasitis commixtum partem eorum in forma subtilissimæ fuliginis secum in alembicum evehit. Liquor ex illo destillari nullus potest, sed semper in sua consistentia sicca in altum exsilit, nisi fortean extraneus quidam liquor ipsi accedat.

Aphorismus XXXIX.

Non est sal, in quo plus mysteriorum, quàm in nitro natura recondiderit. Ipso orto est mirabile. Nam, præterquam quòd ex proprio suo eme, ut alia salia, crescat, insuper etiam ex urina animalium, quæ in bonam quandam atque umbrosam terram continuò cadit, procreatur: atque hoc bonitate & viribus differt, ut ipsa animalia. Evulso semel ex terra nitro, restibile manet semen, sive materia quædam generans, ex quâ communibus elementis innutritâ, id renascitur atque augescit, ut ad tempus debitum vicissim possit inde erui. Ab externis recrementis & sordibus depuratum, Alabastri instar splendescit. In omnis generis figuras transformatur, easque non minus nitidas & puras, quàm si exalbissima cera forent. In laminas ductum tenuissimas, ut metallum, tinnit; dissolutumque postea in conveniente aquæ quantitate redit in lapillos. Foris signaturam aquæ, & qualitatem quandã glaciei instar frigidam præ se fert, quantumvis linguam acriter feriat & mordicet: intus verò ad igneam naturã penitus concedit, atq; idcirco, quando destillatur, spiritus ejus exæstuat, atq; in modum flammæ penitrat in subjectum vas, facitque inibi reflexionem, qualem Sol, quando vesperi ad occasum properans rubicundissimo colore cœlum inficit. Ardet hic in potentiâ, ut ignis, dissolvitque metalla, vel in pulveres subtilissim.

vel liquores transparentes, id quod ipsi etiam igni negat inest, &c. quod magis, vim nulli in formæ illorum essentiali inferit. Mercurii fluxilitatem ad certum usque gradum cohibet, atque ut huius consortio nobile quoddam efficax, ac tutissimum diaphoreticum producit, ita aliis corporibus iunctus alii, alii sunt effectus accepti referendi. Idem ille spiritus additio metallo fixo, formam Nitri vicissim induit, atque in igne revera ardet, & viceversâ ita fixatur, ut ad vehementissimi etiam ignis insultus integer obduret. Tam multis, tamque præclaris, iisque beneficio Chemiæ manifestatis arcanis dotatum est nitrum, ut unicuique in rerum natura, Sali, Mercurio, sulphuri, hoc nomine palmam, si non præripiat, ambiguam profectò faciat.

Aphorismus XL.

Corallia, Perlæ, oculi cancri, mater Perlarum, omniaque concnylia, & alia similia corpora, quæ mediæ sunt inter ossa & lapides naturæ, marina, aut in aliis aquis nascentia, aquam in se, oleumque combustile, licet non tam copiosum, quam ligna, continent. Horum cinis conformis est calci lapidũ, ex quo, quod vegetabilium salibus simile sit, sal extrahi nullum potest. Tantum substantia est terrestrior, gustui, ut calx, apparens: non facilè solvitur: neque, ut alia salia solent, in granula compingitur. Corallos hos perlasque cum spiritu aceti in forma salina præparatas chemicorum bona pars, sal corallorum perlarumvé vocat, quum tamen realiter non sint integra soluta beneficio spiritus aceti adhærescentis in tali formâ subsistentia. Et, quum dicunt per multas cum aqua destillata evaporationes dictos spiritus exhalare, sic ut à corporibus his acrimonia omnis exsulet, crassissimum errorem committunt, qué, si gustum tantummodo suum, libram, ignémve consulant, facili negotio ipsimet sint agnituri.

Aphorismus XLI.

De corallis & perlis nullam substantiam separat aut educit vel spiritus aceti, vel alia solventia: sed corpora eorum interius permeando dissolvunt. Aliud autem est dissolvere, aliud separare.

Aphorismus XLII.

De Corallis non potest extrahi tinctura, quæ realis ac sincera sit subsistens in seipsa, quemadmodum verbi gratiâ sunt tinctura rosarum, croci, &c. quæ reverà a corporibus suis separantur, ut neque tincturæ, neque qualitatum principum, quas possidebant, in his quicquam remaneat. Occlamitet huic aphorismo, quicunque voluerit: integra semper illi sua constabit veritas, neq; ullo contrario exemplo poterit convelli.

Aphorismus XLIII.

De lapidibus preciosis non potest separari tinctura, liquor, aut sal. Qui eos in vehementissimo igne cum sulphure, nitro, aut aliis salibus stratificatos calcinant, & postmodum eorum substantias separare, vel in liquorem reducere satagunt, duobus modis turpiter alucinantur. Primò enim calcinatione hac omnem iis tincturam adimunt, & temperamentum naturale alterando proprietates illorum specificas depredantur. Id quod in ma-

gnete videre eſt, qui calcinatus virtutem adtractivã omninò deperdit. Secundò ex iiis hoc modo calcinatis extrahunt aut diſſolvunt partem ſalis extranei, quod corpora, cum quibus calcinati ſunt, illis appegerunt, quodque tam acutum eſt, tamque corrodens, ac calcinatum Tartarum. Atq; illud demum eſt, quod olei, ſalis, eſſentiæ lapidum precioſorũ nomine magnificè inſigniunt. Quod tamen non magis ipſi competit, quàm veriſimile eſt, rem ſuâ naturâ atque intrinſecus inſipidam ſal habere corroſivum. Par eorum error eſt, qui ex cryſtallis oleum extrahere annituntur.

Aphoriſmus XLIV.

Talcum album eſt minerale, formam habens lapidis, ſquamoſum, lucidum, reſplendens, ut perlæ: guſtui inſipidum occurrit, tactui molle atque unctuoſum, odoris expers eſt, ponderoſum: in igne permanet incombuſtile, deſtillatum, non plus liquoris, quàm aurū emittit; non diſſolvitur in ſpiritu aceti, ſucco citri, ſpiritu vitrioli, ſulphuris nitri, aqua forti, regia, multò etiam minùs in inſipida. Non deſunt tamen, qui ſe ex illo liquorem temperatiſſimum extrahere poſſe arroganter perhibeant, qui cùm bellam fœminarum faciem illibatam conſervet, tum etiam rugis obſitam, aliiſque vitiis dedecoratam emendet. Verùm infelicem eorum errorem ſucceſſus optati fruſtratio ſatis coarguit. Ridiculum certè eſt, talcum eos in fornace vitrificatoria, aliiſque vehementiſſimis ignibus, quam maximè poſſunt, calcinare, & nihilominus ab eo liquorem ſollicitare, quem, etiam cum crudum erat, negabat. Nonne rationi eſt conſentaneum, quem ante calcinationem obtinere ab eo non poſſunt, liquorem, eundem, illa peracta nunquam dutum iri?

Aphoriſmus XLV.

Vitriolum compoſitum quiddam eſt, quod in imis terræ viſceribus accidentaliter ex fortuito cohæſu trium ſubſtantiarum ſpiritus nimirum ſulphuris mineralis, aquæ communis, & ferri ſive cupri, cum ſuperfluitate ex illorum minerâ, generatur, quod ad oculum eius monſtrabit diſſectio, quam nos peculiari tractatu, anatomia vitrioli dicto, perſpicuè tradidimus. In illo non eſt vel ſulphur, vel alumen actuale, quod oculariter demonſtrari poſſit; ipſum etiam alumen ex concurſu aquæ, ſpiritus ſulphuris, corporiſque lapidei coaluit, quorum hoc efficit, ut forma, colore, & guſtu à vitriolo differat. Sed neque ſal eſt, neque rectè in ſalibus numeratur vitriolum. Subſtantia, quæ ex eo ad colorem purpureum reverberato extrahitur, non eſt propriè ſal, ſed ſpiritus ſulphuris coagulatus, qui beneficio Vulcani, à reſidentia mineræ vitrioli maximam partem ſecretus, in forma ſalis cum aqua ſeparatur, eaque, ſi deſtilletur, præter pauculum tantum reſidentiæ mineralis, tota abit in ſpiritus. A vitriolo nequit ſeparari ſubſtantia, quæ de natura ſua ſine additione aut artificio extrinſecus accedente ſomnum provocare, ſopire dolores, omneſque ardores internos extinguere, vel aliorum nobilium anodynorum vegetabilium loco eſſe poſſit. Pulvis iſte ſubviridis vel flavus, quem chemici quidem, mediante

ante præcipitatione, vel attractione per laminas ferri facta, separant, non est sulphur, sed pars mineralis & fixa vitrioli, cui nomen sulphuris vitrioli anodyni nequaquam debetur. Spiritus vitrioli acidus, sive primus ille subtilis, sive ultimus, oleum vitrioli dictus, sine additione non potest eò adigi, ut acrimoniam suam & facultatem corrodentem, solventemque cum dulci & saccharino sapore commutet, &, si id fieri posset, proprietates tamen alias unà accerseret. Quum dubio procul res dulcis per proprietatem acidam, & vice versa operari nequeat. Qui in hoc laborant, ii animo suo vanis speculationib. dedito, magis velificantur, quam ut arcanorum virtutes, certis suis finibus à Deo destinatas, in gradum suæ perfectionis eminentiorem evehere contendant. A vitriolo viridis quidam liquor abstrahitur, quæ tamen viriditas non est ipsi spiritualiter atque indivisum, ut aqua alteri aquæ, permixta: potiùs accidentalis quædam res & subtilissima fuligo cuprea, ab eo vicissim separabilis, sic ut liquor is clarus limpidusvé evadere possit. Idque per hanc irrefragabilem maximam, quod nihil sit in vitriolo, aquam ipsius aut liquorem tingens, quàm cuprum.

Aphorismus XLVI.

Quanquam sulphur minerale ad ignem quemadmodum resina dissolvitur, & ob suam unctuositatem etiam comburitur: interim tamen non est artifex, qui ex illo per destillationem oleum separare possit, aut, si id tentet, nihil aliud in alembico suo vel recipiente inveniet, quàm purum putumque sulphur. Nec vero etiam acida illa substantia, quæ per combustionem ab eo separatur, oleum est, sed ejus fuliginosus, qui fumi ad instar in aerem ascendit, meritoque attractæ ab illo humiditatis dissolvitur in liquorem, Gu, cum neq; combustibilis sit, neque igni materiali minus, quam aqua contrarius, non rectè olei nomen vulgus imposuit.

Aphorismus XLVI.

Antimonium, minerale est, compositum in natura ex sulphure combustibili, Mercurio metallico fusili & fuliginoso, & sale quodam vitrificante: non est in eo unctura substantialis, ab his substantiis distincta; sed varios, quos inducere potest, colores igni potissimum debet non aliter, quam quum ex Mercurio, sale & sulphure minerali invicem mixtis, ac concorporatis, pulverem rubicundissimum, cinnabrium dictum, conficimus. Quod ipsum tamen non obstat, quin iterum sejungi possunt, ac Mercurius in pristinam suam formam prorumpere. Non itaque separari à corpore potest, quod in eo nullum est, neque eadem sunt, separare colorem, & artificialiter colorare. Cætera neque liquorem in se habet antimonium, nisi accidentaliter, comburendo nimirū sulphur illud combustile, in certis instrumentis destillatoriis aërem attrahere aptis. Tum nam-que salsa illa fuligo in liquorem dissolvitur, nō alio modo, quàm de sulphure simplici suprà dictum est. Sunt hodieq; subtilia quædam ingenia, quæ dejectorium illud reddere conantur, ita, ut more quorundam benignorum catarcticorum vegetab-

morbi, &c. Quorum his potissimùm præ alus Deus opt. max. tanquam virgis utitur, quibus in homines tam universim quam particulatim severè animadvertit quibusque maximam eorum partem enecat & perimit. Atque id quidem non sacra tantùm scriptura testatur, sed & longa temporum observatione ita comprobatum est, ut, quid infitias ire ausit, eorum, qui Christiani sint, & sapiant, futurum putem neminem.

Aphorismus II.

Quandoquidem ergo morborum omnium, mortisque ipsius origo prima à peccato est, constitutumque per immutabile & ineluctabile Dei decretum (præter cuius voluntatem ne folium quidem ex arbore decidit) ut hæc in homines grassentur, eosque non meritò solùm primigeniæ & nativæ corruptelæ, sed & quotidianorum peccatorum causa, ad finem usque mundi, variis modis adficiant: necessum est, vanæ fœ atque stultæ opinionis oppidò fallantur, quicumque ordinem hunc Dei pertem quandam naturalem interpellari, ac citra illius voluntatem sanitatem humanam factam tectam conservari, protrahi denique vitam ipsam posse, existimant.

Aphorismus III.

Pendent itaque, tam sanitas & vita quàm mors morbiq; non à natura sed à sola atq; unica voluntate & arbitrio Dei: Jobo etiam teste, quando inquit: Ipse Deus vulnerat & medetur; percutit & manus eius sanabunt. Et Amos dicit: Nō est malum in civitate, quod Dominus nō fecerit. Atque hac inevitabili necessitate comparatum est, ut & patiatur homo, & moriatur postmodum. Unde consequens est, quod medicamenta, quæ nihil aliud sunt, quàm media naturalia, morbis, non secus ac fami cibus, potusque siti opposita, non possint magis vel sanitatem conservare, vel sanare ægritudines, quàm beneplacitum benedictioque divina illis permittunt. Non alia profectò ratione, quàm de cibo dicit scriptura: quòd homo non vivat de pane solo, sed de verbo, quod exit ex ore Dei.

Aphorismus IV.

Hac de causa morborum alii sunt curabiles, & breves, alii curabiles & longi eorum, qui curationem respuunt, quidam diuturni, qui non nisi cum vita ipsa ab homine recedunt: quidam acuti, qui non ita multis diebus, maximam partem eorum, quos adorti fuerint, conficiunt: quidam acutissimi, qui homines vel de subito, vel paucis horis, longoque ante tempore, quam iis possit medicamentis succurri, è medio tollunt.

Aphorismus V.

Ex quo illud conficitur, officium medici his quasi finibus terminari, ut videlicet aut morbos, qui curationem admittunt, quàm potest, citò, tum & jucundè, ad præscriptum regularum canonumque medicinalium curet: aut incurabiles diuturnosque palliet, ac ex parte levet; semper denique pio suo & bono consilio præsto sit, ad supremam benedictionem, quicquid agit, referendo.

Aphorismus VI.

Atq; hæc licet ita sese habeant nihil

tamen obstat, quia res naturales certis sint ordinibus gradibusque distinctæ, ac medicamenta bonitate & præstantia, tam ab insita virtute, quàm modo præparandi profectâ, invicem se excedant. Certum namque est, quemadmodum mustum turbidum impurumque longè est infrà vinum; ac, ut panis ex pura farina confectus beneque coctus granum crudum exsuperat: ita consimiliter medicamentum subtile, purum, beneq; præparatum, ei, quod minùs tale est, meritò venire anteponendum. Etenim in pura & spirituali rerum substantia, propriisq; earundem elementis, non in terrestri illo corporis crassamento, impuritatibus multis & superfluitatibus referto, vis medicatrix residet. Per quam rationem colligitur, medicamenta chymica in universum omnia puritate, subtilitate, penitrantia, ac proin quoque efficacia, longè esse supra vulgarium, quæ crassè præparantur conditionem. In his enim purum cum impuro permiscetur, ac per longam decoctionem pars subtilis in auras subvolat, denique, quod reliquum est, pravam quandam, à vasis cupreis, in quibus coquitur, qualitatem sortitur.

Aphorismus VII.

Medicamenta illa generalia, sive quomodocunque ea quis appellare velit, quibus tanquam basibus, pars medicinæ pharmaceutica universa innititur, qualia sunt Vomitoria, Catarctica, Sudorifera, Diuretica, Cordialia, Alexiteria & Anodyna, si diligentissimè secundùm ordinem artis chemicæ præparentur, tum in curandis morbis sanabilibus, quam insanabilibus palliandis, operationes suas multò promptiùs feliciusvé, quam medicamenta ordinaria, perficiunt. Quin etiam in morbis desperatis, atque ubi de ægri salute ferè conclamatum est, præcipuè verò in acutis, malignam horum subtilissimamque materiam peccantem edomando, naturæque ad hos expellendum suppetias ferendo, præsentiori sunt, quàm hæc, auxilio. Eodem sanè modo, quo, de scripturæ etiam testimonio, vinum subtile & fragrans calorem nativum conservat & cor reficit, multò, quàm aqua communis, efficaciùs. Nolo hîc quicquam derogare medicis illis, qui chemiæ cognitione destituti, aliis medicamentis uti coguntur: potius eos, ut chemiæ operam dent, seriò velim commonitos. Sed neque animus est ab usu medico excludere particularia medicamenta, in quacunque forma exsistant, quàm vel necessitas, vel longo usu experientia commonstrata eorum virtus requisiverit.

Aphorismus VIII.

Sicut morbi à variis diversisque causis oriuntur; ita in eorundem curatione, quemadmodum suprà quoque dictum est, diversa adhibeantur medicamenta, oportet. Naturam quippe ipsam videmus, non per unum emunctorium, degenerem in corpore humano materiã, corruptosque humores exturbare. Qui se medicinam universalem, omnium omnino morborum, tam curabilium, quàm incurabilium domitricem possidere profitentur, neque reipsa & effectis hanc comprobant, ij & ingrati sunt in Deum,

&in

& in proximum insigniter crudeles. Hoc agere debebant isti nugivenduli, si tam divinum ipsis donum esset concessum, ut clarissima eorum in ægros exstarent merita, nomenque operum & curationum magnitudine inclaresceret, quod editis, de re, quam nullam habent, libris conspicuum reddere frustra affectat. Nam quemadmodum militem bonum judicamus, qui arma bene tractare noverit: ita & medici præstantia omnis ex curationibus elucet.

Aphorismus IX.

Omnia medicamenta, sive simplicia, sive composita, generalia vel particularia, quomodocunque præparata, cum ratione, modoque principiis Hippocraticis consentaneo, usurpanda sunt. Neque enim in quatuor istis matricibus sive elementis reperitur, neque artis beneficio fieri potest substantia tam temperata, quæ non offendere naturam possit, si temerè & sine accurato judicio eâ quis utatur.

Aphorismus X.

Quandocunque Chymicus corpus dividit, atque ex eo substantias separat, una etiam proprietates à naturali compositione proficentes dividit & separat. Unde, quisquis has integras servare velit, illas etiam ab se invicem non divellat necesse est.

Aphorismus XI.

Aquæ simplices vegetabilium destillatæ, non habent in se qualitatem prædominantem virtutesque; corporum, à quibus eliciuntur. Albæ enim quum existant & insipidæ, facilè dispicitur, quòd sulphure sint & sale destitutæ, quæ tum proprium sunt virtutum principum domicilium, tum colorem mixtus, saporemque contribuunt. Tametsi autem sint aquæ, quæ odorem corporum suorum referant, ut sunt aquæ rosarum, majoranæ, rorismarini, lavendulæ, organi & aliæ: multum tamen illis deest eorum, quibus integra perfectaque corporum essentia completur. Tantùm sulphur subtilissimum, oleumvé volatile, quo vegetabilia hæc prædita sunt, secum avehunt, tincturâ aliisque substantiis post se relictis. Atque idcirco non quasi integrorum, a quibus eductæ sunt corporum virtutes exæquent, sed effectuum, qui per certam experientiam innotuerunt, habita ratione, usurpari debent. Inserviunt medicinæ potissimum pro vehiculis, ut, ad præparandum alia medicamenta, ut decocta, infusiones, extracta.

Aphorismus XII.

Olea omnium vegetabilium sive herbarum sint, sive seminum, radicum, aut aromatum &c. per vesicam aut alio modo destillata, quæ proprium suorum corporum odorem saporemvé habent, sunt multò, quam olea per expressionem aut infusionem, calidiora, subtiliora & penitrantiora. Administraturus ea internè omnium primò & maximè de dosi solicitus esse debet, quum ab una gutta olei cinnamomi, perperam sumta, vehementiùs, quàm à drachma integra pulveris eiusdem, inflammetur corpus & incalescat. Deinde de vehiculo convenientè sibi prospiciat, non solùm, ut calorem eorum immodicum attemperet, sed & vim penetrandi nimiam infringat omniaque ad differentiam oleorum

est siccæ ac frigidæ, habetque in se vim conglutinandi, ratione cujus subtiles istos ac acres spiritus, qui sua mordacitate cerebrum vellicando & compungendo paroxysmos epilepticos caussantur, condensat ac repellit: id verò de oleo nequaquam affirmari potest. Vnde rectiùs sibi consulerent, ut pro quo in forma pulveris subtilissimi, non tamen calcinati, cranio uterentur, aut id cum spiritus vitrioli modica quantitate, sic, ut acrimoniam nullam nancisceretur, attenuarent. Par est de aliis quoque ossibus judicium.

Aphorismus XVIII.

Impossibile est olea à sanguine & carnibus quorumcunque etiam animalium sine adustione destillare. Neque virtutibus corporum suorum olea hæc respondent. Propter deterrimum putidissimumque odorem usus eorundem internus sit interdictus. Externè quidem, propter facultatem, quam habent, salinā detersivam ac penetrantem usurpari poterunt: at verò, quoniam natura abundè remediorum, quæ iisdem, quibus olea hæc viribus instructa sint, produxerit, iis uti consultius erit, fœtentibus istis oleis, qui spiritus gravissimè perturbant, agrosque sæpe non parum lædunt, penitus atq; penitus exsulare jussis. Possunt nihilominus sanguis caroque, vel per extractionē, vel per reductionem in mumiam, atque inde in pulverem, nostris usibus commodè adaptari.

Aphorismus XIX.

Spiritus aquosus & salinus, qui per destillationem ex sanguine prodit, substantiarum omnium, quæ per artem chemicam ex partibus animalium separantur, est utilissimus quum sal in se contineat volatile, multò, quàm reliqua salia omnia, subtiliùs ac spiritualius, instarque spiritus vini in Balneo Mariæ elevetur, facilè à calore nostro concitari poterit, ut venas ac arterias omnes, aliosque corporis meatus, qui aliis medicamentis ita pervij sunt, facultate sua detergente & aperiente, velocissimo quasi impetu, pervadat. Vnde multorum acutorum & periculosissimorum affectuum, vel solitario, vel aliorum medicamentorum consortio, præsentaneum est remedium, ultrà quàm credant ij, qui nullam inde experientiam sunt consecuti. Quanquam autem destillari nequit, quin empyreuma quidpiam sapiat; interim tamen ita potest rectificari, ut vel nihil vel minimùm odor iste offendat, &, si quam fortè offensiunculam delicatioribus adferat, ea tamen cū utilitatibus, quæ ab eo redundant plurimæ maximæque, nequaquam veniat cōparanda. Hoc modo ut præparetur spiritus iste, cum singulari quadam in chymicis experientia, requiritur etiam ut quis naturas rerum diversas non vulgariter, sed exactissimè cognoscat.

Aphorismus XX.

Omnia salia volatilia aut fixa vegetabilium aut animalium instructa sunt qualitate non minùs calida & sicca, quàm detergente & aperiente, unde in expulsione humorum superfluorum naturæ non parum auxilij conferunt. Quanquā autem negari nequit, reservari in sale aliquid proprietatum eius rei, à qua separatum est, integras tamen illas, quemadmo-

dum de aqua oleisque supra etiam diximus, nequaquam obtinent. Salia instar granulorum conformata, gustuique non inconvenientia rectè intra corpus sumūtur. Verum, quæ calci sunt similia, atque in aere dissolvuntur, caustica, ac magnopere corrodentia, ea usui tantummodo chirurgico destinantur.

Aphorismus XXI.

Aquævitæ nomen à triplici potissimum ratione deducitur: Quarum prima est, quod in eam corruptio nihil juris habeat, quæ tamen alias aquas liquoresque depopulatur. Etiamsi autem in auras exhalet, ac evanescat, non tamen corrumpitur. Secundò omnium omnino vegetabilium quoddam est quasi balsamum, tertiò denique vitam ipsam conservat ac tuetur, non tantùm quòd cor exhilarare, caloremque nativum roborare valet, sed quod & cujuslibet grani, ex quo ad vitæ sustentationem panis conficitur, princeps est & primaria substantia. Facilè comburitur, igneæque est naturæ, cujus si magnam etiam quantitatem sub cāpana incendas, nulla tamen ex ea prodibit fuligo: unde & subtilitas ejus puritasque conspicitur, neque injuria sulphuris cœlestis nomen ipsi à chymicis fuisse inditum. Qualitas ejus immutabilis est. Nam, quanquam vinum meritò contrariarum substantiarum, ex quibus (quemadmodum in anatomia mea antimonij ostendi) compositum est, calefacit & refrigerat, idem tamen aquæ vitæ attribui nequit: cujus, si pura sit ac à phlegmate omnino secreta, calida perpetuò & penitrans facultas deprehenditur. Quicunque aqua vitæ pro vehiculo omnium omnino medicamentorum abutuntur, eamque in omnibus morbis, sine causarum eorūdem distinctione, in omni corpore, tempore & loco propinant, sibique stultè imaginantur, quod qualitatem calidam occultet, eumque rebus, quibus jungitur, indiversas causas morbificas, tā calidas, & siccas, quàm frigidas & humidas conspiret: illi vehementissimè errant, suaque culpa sæpicule committunt, ut aqua potius mortis, quam vitæ dici mereatur. Ex illa variis herbis aromatisque associata variarum etiam virtutum usuumque aquæ compositæ emergunt. Quarum tamen nimius abusus fraudi sæpe est vitæ multorum, præsertim eorum, qui debilissimæ sunt constitutionis, calidi siccique temperamenti, cerebri infirmi, qui extenuati, febribus, internis diuturnisq; obstructionibus, corruptioni & inflammationi partium nobiliū obnoxij, epileptici item, & temulenti, & qui cordis palpitatione infestantur, &c. Ancillatur chemiæ in extractione substantiarum vegetabilium, inque variorum medicamentorum præparatione. Res quasdam meliores reddit, corrigitque, ut: Extracta scammonij, colocynthidis, aliorumque purgantium acrium. Nam quando evaporat, aufert secum unà substantias volatiles malignas, acutaque eorum & corrosiva salia post se relinquit: è contrario autem aliorum, ut Senæ, Aloes, Rosarum, Rhabarbari & similium purgantium benignorum facultatem deterit, eam quidem ob causam, quod sulphur eorundem volatile perdat, & bonum tantum sal reliquum faciat, in quibus junctis vis purgatrix benigna sita erat. Quamobrem

cautum

cautum esse rationeque duci oportet, eum, qui aqua vitæ uti velit: cultelli acuti exemplo munitus, qui per abusum plus officit, quàm proficit, si dextrè usurpetur.

Aphorismus XXII.

Acetum destillatum, utut qualitatis sit frigidæ & siccæ, primaque sponte adstringat & repellat, quemadmodum de eo aliisque liquoribus acidis communis fert medicorum opinio: nihilominus tamen pro certo habent experti chymiatri, quod a parte aquosiore separati illius spiritus, inque consistentiam salinam cū corpore quopiam lapideo aut minerali, nihil minus frigido & sicco, coagulati, aperire possint, sudoresque concitare fortius, quàm res aliqua amara, atque evidēter calidæ qualitatis. Notandum, quod ab aceti destillati simplicis solitariive usu interno penitus sit abstinendum.

Aphorismus XXIII.

Tartarum crudum per viam ebullitionis aut infusionis depuratum, reductumque in cremorem, crystallos, aut subtilissimum, albissimumque pulverem, acidum tartari nobis vocatum, acrimoniam habet gustui nominabilem. Detersivum est, aperitivum, facultatisque laxātis. Feliciter usurpatur vel solitariè vel in linctibus, confectionibus & apozematis ad aperiendum, detergendum, atque ex parte confortandum. Quin etiam medicamenta purgantia leviora, ut rhabarbarum, acuit, corrigit, saporemque iis conciliat gratiorem, quumque incidat, non communiter tantùm, ut res acidæ, sed & insuper ut salinæ assolent: in quibus illud morbis, quibusque corporum constitutionibus, conveniat, nec ne, accuratè videndum. Ejus calcinati usus intra corpus per se nullus, sed mixti cum spiritu vitrioli. Tum enim duo hæc corrosiva se invicem mitigant, & quasi exarmant, compositumque inde nascitur, quod salis tartari vitriolati nomine venit, inservitque medicinæ pro sudorifero & diuretico, quemadmodum ab aliis quoque chymicis scriptum est. Spiritus, qui ex tartaro abit aquosus, licet empyreumatis nota ipsi inusta sit, nequaquam tamen hac de causa usus ejus internus suspectus esse debet: secutissimum quippe est, & efficacissimum medicamentum diaphoreticum, subtile & penetrabile, multis morbis accommodatum, modo, quem nullibi non inculcant chymici.

Aphorismus XXIV.

Spiritus salis communis acidus, purus, atque apprimè rectificatus exquisitissimum est diureticum, ac prætereaaperitivum, detersivumque universale, ut non viscerum tantum regionem obstructam aperire possit & detergere, sed & sanguinem grumosum venis, locisque à centro etiam remotissimis infarctum attenuare & dissolvere. Putredini mirabiliter resistit, naturamque collabescentem in diversissimis morbis recreat ac erigit. Neque tamen interea non requirit medicum prudentem & circumspectum, qui eum cautè & convenienter administrare noverit.

Aphorismus XXV.

Sal armoniacum salium omnium subtilissimum est, quodq; magis, quam ullum aliud penetret ac corrodat, ut aquæ forti

forti admixtum aurum etiam, ut priore sectione dictum est, dissolvat. Quidam id dant intra corpus: neque ego reluctor, quin, si aliquoties cum sale communi sublimatum sit, in certis casibus intro possit sumi: nihilominus tamen, tam aliis de causis, quam quod spiritibus admodum corrosivis, atque odore & qualitate spiritibus vitalibus inimica præditum est, usum ejus internum reprobo, aliis medicamentis, naturæ humanæ familiarioribus, eius in locum surrogatis.

Aphorismus XXVI.

Nitrum commune depuratum, chymiceque præparatum, ac in formam, quã sal prunellæ vocant, adductum, etsi qualitatis est, ut reliqua salia, detergentis atque exsiccantis, nihil tamẽ hoc impedit, quin evidentissimum sit refrigerium ac sitis levamentum, neque non ardores immensos in febribus ardentibus, Vngaricis & malignis extinguat, consopiatque dolores à magna inflammatione caloreq; interno ortos, plus quam aliud aliquod medicamentum. Mirum est, quod medicis quibusdam scrupulosioribus in mentem venerit, ut, impulsu levium quarundam rationum, quas ex qualitate nitri siccante & detergente exsculpsere, usum salis prunellæ in dictis morbis formidarent, aliisque superciliose interdicerent, jacturam suæ auctoritatis potiorem æstimantes ægrorum salute.

Aphorismus XXVII.

Magisterium perlarum crudarum, cum spiritu aceti in talem formam reductum, ut in aqua dissolvatur, melius est iis, quæ vel cum solventibus mineralibus, vel ex perlis calcinatis, quarum per calcinationem virtus excellentior omnis intercidit, elaborata sunt. Meritò quidem id reponendum est in censum preciosorum bezoarticorum cordialium, quòd nõ solum sit cordi confortando, verum etiam in conveniente dosi datum putrefactioni à venenis calidis resistat, & quod errabũdos in corpore malignos vapores, qui in febribus putridis continuis, malignis & pestilentialibus spiritus vitales inficere ac labefactare minantur, coerceat, eosque per sudores ac insensibilem transpirationẽ manifestò consumat; At quod Phthisicis & Hecticis, respectu febris & ariditatis, auxilij quicquam conferat, irrorando scilicet cerebrum, humidum radicale restaurando, calorem præternaturalem extinguendo, idque instar rerum frigidarũ, quales & perlas esse vanè quidam sibi imaginantur, quum tamen medicorum uno omnium ore frigidæ & siccæ pronunciẽtur; id verò nullum est. Quin potius ægris his damno sunt, non ratione perlarum, quarum est qualitas temperata, sed ex accidente ratione nimirum spirituum acriũ ipsius aceti, qui perlis adhæserunt, tantũque abest, ut humectent, aut restaurent, ut contrarios effectus præstent, incidant, sudoresque causentur; per quos consumptus humor alimentarius deperit, quem sartum potius tectumque servare oportebat: Et si maximè vis quædam humectãs in perlis deprehenderetur, quisquis tamẽ eas in magisterium liquoremque penitus insipidum, omnisque alienæ acrimoniæ expertem reducere nesciret: is quantum dictos quidem morbos attinet, perlis super porphyrium, modo vulgari subtilissimè

ſimè tritis, cumque aqua roſarum combibitis, multò uteretur laudabiliùs, quam vel magiſterio cum ſpiritibus acribus præparato, vel pulvere earundem, cum ſale tartari, poſteaquam in ſpiritu aceti ſolutæ prius fuerant, præcipitatarum. Quiquidem pulvis etſi guſtui evidenter acrem ſe non exhibeat, ſummaque cum induſtria lavetur, ſemper tamen partem quampiam ſpirituum aceti ſaliſque tartari furtim occultat, ſibique reſervat. Quicunque negant; pulverem perlarum modo communi præparatum, eſſe cujuſdam efficaciæ, in gravi hærent errore, cujus eos non experientia tantum ipſa, ſed & ratio evidentiſſima convicerit. Nam ex eo, quòd perlæ, ſi ſuper parvum ignem in copia comburantur, alterantur fumumque reddunt ac aquam, evidens fit, eſſe in iis partem, quam calor fermentativus ſtomachi, qui cum ſalſedine quapiam & acrimonia conjunctus ſemper eſt, digerere poſſit. Commentum itaque alchymiſticum hoc eſt, opinioque erronea, cujus me quoque aſſeclam olim profeſſus ſum. Nunc verò rationes has experientiâ conſequutus; alius ſum mentis, agnitæq; veritati, cui ſanctè nemo non medicorum obſtrictus eſſe debet, manus dudum dedi.

Aphoriſmus XXVIII.

Varias corallorum præparandorum rationes paſſim tradunt chymici, quarum omnium optima eſt, quæ corallos crudos, per acetum deſtillatum in magiſterium reducit. Hoc namque modo longè efficacius & manifeſtius principales ſuas facultates, quæ ipſis tribuuntur, exſerunt coralli: qui cum calcinantur, in- que liquoribus mineralibus corroſivis cum ſpiritu vini mixtis diſſolvuntur, vires alias à natura ſua longiſſimè diſſitas nanciſcuntur.

Aphoriſmus XXIX.

Etſi oleum, vel aqua, vel ſal, vel tinctura de lapidibus precioſis extrahi nequit: nihil tamen obſtat, quin ope quorundam ſolventium congenerum, poſſint inde nobiliſſima magiſteria cordialia confici: quorum granum unum potioris eſt in multis morbis efficaciæ, quàm grana triginta & ultrà, eorundem vulgariter præparatorum. Verum res hæc uti ab uſu communi eſt remota, ita neque cuivis chymico obvia.

Aphoriſmus XXX.

Talcum, quomodolibet etiam præparatum, effectus iſtos, quos in facie perpolienda, de ipſo quidam perhibent, nequaquam præſtat: multò verò minus ad maculas omnes tollendum, et mendãdumque faciem generale eſt præſidium. Nam quum diverſis de cauſis tam generalibus quam particularibus, neque temperamẽtis, neque ætatibus, neque circumſtantiis iiſdem facies vitietur, remedia quoque non eadem atque uniuſmodi perpetuò requirit.

Aphoriſmus XXXI.

Vitriolo duo principalia remedia accepta ferimus, quorum primum, quod ex eo de ſua terra minerali defæcato, & in formam ſalis granulati candidi ſive incarnati reducto conficitur, præſtantiſſimum eſt & ſecuriſſimum expectorans, & vomitorium deterſivum, multis morbis accommodatum, quemadmodum fu-

Ll ſius

commodare. Vt vomitivum fiat, modus optimus præparandi est, cum antimonio id destillare, inque pulverem album & insipidum, quem Mercurium vitæ vulgò vocant, redigere. Quod attinet præcipitata Mercurii, eaque sive rubra, sive flava, turpetha mineralia appellata, quia per aquas fortes, spiritus sulphuris & vitrioli, qui acrimoniam suam ipsis communicant, præparatio eorundem instituatur; ideo multo vehementius, quam Mercurius vitæ corpus commovent, salivationemque insuper causantur. Vsurus Mercurio præcipitato intra corpus, præfero illum, qui sine additione, solo ignis interventu, conficitur: Proximum illi locum tribuo, quem cum ferro & chalybe corrigit, & lapidis philosophici nomine insignit Leonhardus Fioravanti, saltem bene præparetur, atque à spiritibus aquæ fortis corrosivis diligenter sequestretur. Mercurius sublimatus dulcis, tutissimũ est medicamentum, & specificũ purgans, pueris unicè destinatum. Nam in adultioribus parum operatur, nisi in magna dosi exhibitum, ac tum salivationem facilè concitat. Præcipitatum album, quod catharticum mercuriale vocant, in lue Venerea, aliisque morbis, quorum à tartaro aliisque fæcibus in regione viscerum corruptis origo est, tutissimo exhibetur. Vomere tamen non rarenter cogit, materiamq; commovendo, corpus perturbat, vnde cum judicio administrandũ est. Mercurius diaphoreticus, tutissimum quidem est medicamentum; at pro Panacæa perperam venditatur.

Aphorismus XXXV.

Magisterium plumbi, quod sacchari Saturni nomen impropriè sustinet, medicamentum est insignium in refrigerando, repellendo, desiccandi, virium. Vsus eius felicissimus in multis affectibus externis, qui qualitates istas desiderant. Non tamen idcirco cancrum, polypum, fistulam, lupumque curat, vti verò quidam falso putant. Acrimonia certè, quæ ipsi à spiritibus aceti adfixa est, efficit, ut in magnis ardoribus excoriati, & ab humore virulento, afflicti membri, non sine causa suspectum sit. Aquæ, acetumve per campanam plumbeam destillata, quæ aquam Æsculapii Zapata appellitat, magno cum successu contra epilepsiam datur pituitosæ constitutionis corporibus, quippe quod facile & sine inflammatione interna, secus, quam vel euphorbium vel aliud calidum medicamentum, humores cerebri & stomachi phlegmaticos per expuitionem eliminet. Caute tamen hic se gerere oportet unumquemque, non minus quam in reliquis medicamentis vacuantibus omnibus.

Aphorismus XXXVI.

Magisterium stanni non desunt, qui internè sumptum suffocationi matricis mederi asserant. Mihi quidem experientia certi de eo nihil constat. Hoc affirmare possum, quod bonum ophthalmicum, tollendis oculi suffusionibus externis idoneum, dese præbeat, præditum iisdem propemodum cum plumbo viribus.

Aphorismus XXXVII.

Cuprum, quocunque etiam modo præparatum, intro sumere sit religio. Et tametsi sint empirici quidam chymici, qui id hoc modo usurpent, curatio-

nesque recenseant, quas hujus ope perfecerint; malorum tamen vel meminisse, vel ea non ignorare debeant, quæ ægris attulerunt plurima. Magisterium cupri cum aceto destillato cōfectum, inter medicamenta chirurgica locum non ultimū obtinet: ulcera putrida absterget & mundificat: saniem ex profundo fistularum attrahit, excrescentias aut carnositates consumit, corruptelam prohibet, desiccat, bonamque carnem producit. Verum tamen quoniam operationes has suas cū acrimonia quadam calida & mordace exserit; judicium requiritur, ut cui casui, quibus adfectibus conveniens sit dispiciatur. Alioquin partibus, quibus sine ratione applicatur, inflammationem ac dolorem posset accersere.

Aphorismus XXXIIX.

Chalybs metallum est, ab omni qualitate maligna alienum, multis proprietatibus atque utilitatibus refertum, cujus rei medici hâc tempestate omnes testimonium ferre possunt. Chalybe abstrictorio usuro; crocus eius per reverberationem confectus, præ aliis præparandi modis omnibus, sit commendatus. At contra obstructionem crudus præparetur, subtilieturque tantummodò, aut cū vino, aceto, succis herbarum, aut salibus appropriatis, prout cuivis medico visum fuerit, in formam magisterij adducatur. Oportet tamen, methodi, qualitatumque manifestarum in eius administratione ratio habeatur, utque detur in morbis & corporibus non disconvenientibus.

Aphorismus XXXIX.

Ex argento præpa[ratum] magisterium hydragogum, quemadmodum in libello meo, Septem planetarum terrestrium spagyrica recensio, dicto, commemoravi, & in Ternario Bezoarticorum repetij. Eius ope quanquam multas curationes, cujus rei mihi testis Deus est, felicissime perfeci: quia tamen & tempus longum requiritur, ut corrosivi specifici spiritus bene illi uniantur, idque usui interno reddatur idoneum; & non semper æquè fœliciter hoc obtingat, quin acrimoniam inamabilem sæpe retineat; & si non bene præparatio cesserit, nocendi sit, quàm juvandi potestate instructius; usum eius internum omisi, aliisque nunc hydragogis, gustui gratioribus, tutioribus, nostræq; naturæ familiarioribus utor; q[uod] ut alij quoque faciant, candidè moneo. Quidam ex argento profitentur se educere posse somniferum & anodynum: planè contra rationem. Nam neque substantia ab eo separari ulla potest, ut priore sectione diximus; neque in mineralibus reperitur, quod facultate somnifera atque anodyna specifica præditum sit, ut in opiologia mea ostendi. Alij magisterium sive vitriolum lunæ ostentant, quod omnibus epilepsiæ speciebus medeatur: quorum tamen verbis magnificis effectum fuisse minorem semper deprehendi. Interim nō eo infitias, esse in eo proprietatem quandā cephalicam specificam; at verò ea, ut aliæ facultates medicamentorum, suis est terminis comprehensa.

Aphorismus XL.

Auri magisterium cum suo proprio solvente præparatum, rectè dicitur Aurū potabile. Et, quanquam aurum in eo semper

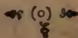
per

per aurum manet nihilominus quando hoc modo subtiliatur, & quasi recluditur, vires eius de potentia in actum prorumpunt, ignis ad instar, qui è lapide eiicitus, & de potentia in actum deductus, interventu cuiusdam olei vel sulphuris, similis sibi naturæ, quamdiu cum his unitus subsistit, ardet. Atque uti consumto isto subjecto, ille quoque unà consumitur, ita separaratum à suo magisterio aurum, atque à spiritibus solventis sejunctum, est quasi mortuum. Ipsum quidem magisterium est præstantissimum cordiale Bezoarticum, & quemadmodum in Chrysologia mea fusissimè ostendo, inter omnia, quæ hoc nomine commendantur, Bezoartica, facilè obtinet principatum.

Aphorismus XLI.

Auctarii vel superpondii loco addo, studiosum medicinæ boni judicii, atque impigrum, intra menses sex præterpropter, tantum in chymia posse addiscere, quantum ad usum medicum satis sit: saltem veris artis, quæ his aphorismis comprehenduntur, fundamentis innixus, rectam viam ineat, caveatque sibi ab his, qui, proprii lucelli amore, artem faciunt longam, inutilibusque speculationibus ac spinosis disputationibus misserrimè intricant rem, quæ manualis tota est, ac in evidentibus artis exemplis consistit.

Habes hic, candide lector, fundamenta Chymiatriæ, quibus ejus in medicina usus utilitasque ostenditur: & ad quæ, quia generalia sunt, omnes operationes Spagyricæ particulariores exigi possunt. Ego hîc finio, Deumque veneror, ut laboribus meis benedicere, eosque in sui honorem, proximi, meumque ipsius emolumentum cedere omnes velit.



F I N I S.



PROCESSUS

De

AURO POTABILI, NOVO, PAUCISQUE ADHUC COGNITO:

Cui quidam alij ex Basilii Valentini, Iosephi Quercetani, Portæ, & aliorum scriptis excerpti, cum commentariolis propter affinitatem ut adjungerentur, non inconsultum visum fuit.

AD LECTOREM BENEVOLUM.



Varii, amice lector & amator secretorum chymicorum, de auro potabili conficiendo, atque præparando, modi ac processus sunt publicati ac circumferuntur etiam secretiores scripti. Inter quos hic præsens, Angeli Salæ, ut fertur processus, non postremas partes obtinet, ut qui non tantùm spagyricus sit, sed etiam philosophiam magnam redoleat. Hunc igitur in gratiam spagyrorum publici iuris reddere & una cum aliis quibusdam Processibus secretis iisque eximiis propter affinitatem adiungere placuit. Quin & clavem tibi, in qua tota rei cardo vertitur & versatur, revelare non dubitavi, alias nullius usus futurus. Vale lector amande, & in tuum commodum utere.

GEBER ARABS.

In Sole & Sale naturæ sunt omnia.



AVRUM quonam & modo & methodo, formam medicamentosam, in quovis liquore solubilem induat, atque adeo bibi aptum, quod potabile vulgò vocant, reddatur, ex intimis spagyrices principiis, visque αὐτοψίᾳ demonstraturus, initio præsuppono hoc: Quod videlicet id, nisi beneficio menstrui, fieri nequaquam possit.

De hoc autem liquore convenit inter omnes, primò, quod ille uniri auro

rite

ritè nequeat, nisi interventu tum solutionis, tum coagulationis. Ex quo duos actus, quibus aurum πότιμον principaliter reddatur, & conficiatur, emergere nemo non videt.

Secundò, quod idem ille liquor solutionis, coagulationisque opifex, quam maximè fieri possit temperatus, ac blandus esse debeat.

Talis verò liquor, quia in aurum, quatenus ☉, agere nequit, ideò adhuc alius actus, isque minus principalis, prærequiritur, per quem ☉ ita præparetur, uti solutionem promptissimè suscipiat.

Calcinationem Chymici impropriè quidem, attamen significanter nuncupant. Itaque totus processus ☉ potabilis elaborandi, absolvitur tribus hisce distinctis, subordinatisque actibus;

Calcinatione,
Solutione Magistrali,
Et denique *Coagulatione,*

De quibus omnibus nos ordine videbimus.

Calcinatio.

Calcinationem ☉ quod attinet, ea nihil aliud est, quàm actus, per quem corpus ☉ attenuatur, subtiliatur, emollitur, in indivisibiles atomos disrumpitur, inque pulverem impalpabilem redigitur, hoc quidem fine, uti ad suscipiendam, in sese solventis, magistralis actionem, habile fiat ac idoneum.

Hæc calcinatio, duobus in universum modis, fieri consuevit, vel per humidum, vel per siccum.

Calcinatio in humido vulgariter fit, in aqua Chrysulca, quam regalem seu solarem nominant.

Constat hæc ex aqua forti & sale Armoniaco.

Capio aquæ fortis ex duabus partibus vitrioli & una parte nitri distillatæ, exempli g. libram 1. in qua dissolvo Salis Armoniaci summè depurati uncias duas.

Hæc est aqua Regia vulgaris, in qua pro instituta calcinatione dissolvo aurum laminatum, & ri ustillatum concisum, id quod leni calore, non sine tamen ebullitione dissolvitur.

Solutionem claram & flavescentem, in Bociam satis capacem, lixivio tartari limpidissimo, ad dimidium repletam, pedetentim, & ferè guttatim instillo, quibus invicem confusis, prævio crepero ebullitionis strepitu, & mirabili exæstuatione. Sol instar limi procumbit in fundum, hoc facto & repercusso omni ex parte sole, aqua calida, eluo salsedinis, donec nihil amplius acrimoniæ appareat.

Tum limum illum auri eximo & siccescere facio calore, vel levissimo, vel potius nullo, atque ita habeo præcipitatum Ceraunochryson, uti vocant Solis, sclopetantem, fulminantem, ita dictam, quod eius grana duo vel tria, igni exposita, ubi flammam conceperint, concipiunt autem promptissimè, similem bombardæ explosæ sonum faciant, operatione tamen pulveri pyrio contraria, quum non uti hic sursum sed deorsum versus, impetum suum omnem convertant.

Vidi ego (SALA) satis magnum marmor,

marmor, vi hujus calcis casu accensæ, in frustilla disjectum, non sine astantium periculo.

Cæterum ad calcis modo dictæ partes duas, conjungo Florum sulphuris purissimorum 1. partem. Hisce permixtis in crucibulo comburo sulphur, atque ita calx illa, acquiret colorem boli Armenæ, & vim sclopetandi omnem amittet.

Huius calcinationis, aqua chrysulca, alia ratione pro alio itidem fine à me paratur.

Accipe exempli gratia aquæ fortis uncias octo, Salis armoniaci, & nitri depuratorum ana uncias tres, misce & per cornutam, servatis ex arte ignis gradibus distilla: Elicies aquam, quam ob igneam penetrabilitatem, & corrosivitatem stygiam ego appello, de qua quia vulgaris illa, instituto nostro apprimè satisfacit, pluribus hic agere supervacaneum puto: nisi fortean hoc quis notare velit. Quòd in illa ipsa solutum, præcipitatumque aurum, nullam vim sclopetandi habere deprehendatur.

Sed redeamus ad priorem calcinationem, factam in aqua Regia vulgari, & circa ejus historiam quæramus.

Primò, Num illa calcinatio accurato Chymiatro sit admittenda, & non potius damnanda, & execranda, utpote quæ per aquam tam corrosivam, & humanæ naturæ infestam, instituatur?

Secundò, an possit solvi sine sale Armoniaco?

Tertiò, quænam subsit causa, quare calx auri vim inflammabilem & sclopetantem acquirat?

Quartò, num eadem illa calx intra corpus exhibita, vim habeat diaphoreticam?

Quintò, quomodo eadem cum sulphure igni exposita, non conflagret, & cum strepitu dispereat?

Ad singula quæsita breviter respondebo, & quidem ad primum: Chymiatros (cum iis enim mihi res est) non magis vel posse vel debere damnare istiusmodi calcinationem, quam damnent mercurium Diaphoreticum ipsum, quem autor Basilicæ chymicæ Osvvaldus Crollius antimonium Diaphoreticum, inepte nuncupat, ut qui minimè gentium ex antimonio, sed mercurio constante manifesta reductione demonstretur: Illum inquam mercurium Diaphoreticum, quum partim ex spuma illa venenosa (quam butyrum antimonii vulgò, ego rectiùs mercurii, vocant) partim ex spiritu nitri, exercitatissimi quique chymiatri conficiant. Et nihilominus tanquam arcanum summum, medicamentum maximè polychreston, alexiterium item minerale, summis laudibus deprædicare minimè dubitent.

Equidem quare nostræ huic calcinationi magis, quàm suæ dicam scribant, nihil profectò causæ video. Certè eadem utrobique Calcinationis ratio est: Utrinque res agitur corrosivis, imò ab illorum parte magis, quàm à nostra. Itaque si sua probant, uti certè meritò probant, nostra quoque non improbent. Quod enim pro se respondebunt, in sua illa Calcinatione, ignis vehementis interventu, evanescere corrosiva, idem nos, de nostra quoque calcinatione, verè affirmabimus, in qua aqua regis separet & corrvet

lixi-

lixivium, eluant iterato affusæ aquæ. Ignis deniq; ipse superveniens exurat penitus, atque auferat.

Qua de re quisquis gustum solummodò suum, consuluerit, atque exactam una, ponderis rationem inierit, dubitare nemo poterit.

In secunda quæstione dudum fateor hæsi, donec experientia, mihi aliud tum quærenti, omnem dubitationem exemit. Aurum cum æquali parte Lunæ fudi, commixta hæc duo metalla, & in lamellas diducta, inundavi spiritu nitri acerrimo, in quo solutum prius erat nitri resinati tantum, quantum potuerat ille combibere, vidi solutum aurum, argento prorsus intacto.

Tertia quæstio nihil difficultatis præbitura est, ad occultas proprietates, hoc in negotio, quemadmodum in plerisque aliis naturæ effectis mirabilibus confugienti.

Nam quod Crollius, Salis Armoniaci percussionis ipsius causam existimat esse, nihilo fit doctior, & ad idem, hoc ignorantiæ nostræ, asylum, proripere sese cogitur, siquidem quis porro quærat undenam eam proprietatem, Sal Armoniacus habeat? Sed & ipsa ratio Crollii, utut speciosa appareat, penitiùs tamen inspecta, videbitur prorsus imaginaria. Nam quare magis contrarietas tartari cum Sale Armoniaco, quàm eiusdem cum spiritu, vel vitrioli, vel nitri, quo utroque Aquafortis componitur, repugnantia censetur percussionem? Æque enim vel nitri vel vitr. spiritus, æquè Aquæ fortis, atque salis Armoniaci adversatur tartaro.

Quin imò omnibus solventibus acidis, & corrosivis, hostilem inimicum esse, experietur, qui quicunque metallorum, gemmarum, Coralliorum, conchiarum, congenerumque corporum, solutionibus & præcipitationibus, aliquantulum fuerit versatus. Quid? Quod ipsa solvendi corrosiva, quotquot sunt, per se cum sale tartari liquefacta, confusa, manifestissimè conspiciatur, hostili confestim pugna, ab utraq; parte inter se congredi?

Itaque non valet primò, quod supponit Crollius, ex mutua pugna tartari cum sale Armoniaco cadere Aurum. Nam quid quæso id omne aurum præcipitat in solo nitri spiritu, modo supra indicato solutum? Nullum ibi est Sal armoniacum, & tamen præcipitatio ipsius sensibus obvia. Quid præcipitat Lunam solutam in aquaforti, in qua ne vel hilum quidem est Salis Armoniaci, vel esse per naturam potest. Siquidem argentum solvere debeat? Sed demus verum esse, quod vult Crollius, nihil eo aliud confecerit, quam hoc quod videlicet, mutua illa pugna, causa sit præcipitationis Solis. Atqui nemo, tum non videbit, vim auri sclopetantem & percutientem, adhuc manere prorsus indemonstratam, quum diversissima sint, præcipitatio solis, & vis eius fulminans. Neque vel hilum eo juvatur, quod argutari pergit, Oleum tartari percutere spiritum nitri, summè purificatum, qui se in illo conflictu, cum sulphure solis à natura summe depuratum sit & vulgari nostro sulphure longe subtilius, ideo valentius, & minore quantitate, operationes suas potenter efficere, vide-

licet quia sal armoniacus, pro constituenda percussionis causa adæquata, minimè sufficere videbatur, ideo de causa adjuvante cogitandum erat Crollio, quam video esse sal nitrum percussum, ab oleo tartari, & conjunctum cum sulphure solis.

At verò non tantum nitrum, sed universum sal corrosivum, quod in aqua regia continetur, percutitur, idque ex æquo, nec magis unum quàm alterum. Atque hoc ipsum universum junctimq; percussum, non magis sese sociat sulphuri auri, quam eiusdem huius mercurio. In calce enim solis, teste reductione, subsistit aurum corporaliter totum secundum se totum, nulla eius pars subsistit ibi seorsim, nulla istic facta est sulphuris separatio. Itaq; quicquid in eadem, cum auro unitur, cum toto auro uniri dicendum est, non cum sulphure seorsim.

Quod si vim φλογμῆς, calcis auri, cuius ne verbo quidem meminit, a spiritu nitri, deduxisset causatus, quemadmodu omnis res natura ortus sui quasi memor, perpetuò redire desiderat ad id ex quo fuit orta. Ita quoque in calce auri, spiritum nitri ad naturam suam inflammabilem redire, non [illegible] usuvenit. Quando idem [illegible] argento est, in [illegible] tus, tametsi vel sic [illegible] ad occultas proprietates [illegible], quam plurimas difficultates suggessisset, tum etiam vis sclopetandi sive percutiens, ipsi de integro probanda [illegible], aliquid tamen probabilitatis [illegible], [illegible], quæ sine ut [illegible] cognoscatur, lubet [illegible] experimen-

to penitus evertere. Cape lamellas chalybis, solve in aqua regia, solutionem habebis flavescentem, & colore [illegible] aureo, præcipita solutionem cum [illegible] tartari, & procede eodem omnino modo, atque in calce solis paranda [illegible] perfecto opere dicat mihi Crollius, quare sal Armoniacus tartarum, & [illegible] ipsum martem, qui tamen [illegible] philosophiam chymicorum, [illegible] stante experientia, plusquam aliud metallum ullum sulphuris habet. Quare [illegible] quam illa omnia, martem [illegible] eò adigere, ut quemadmodum calx solis, ita calx quoque chalybis percussionem illam, aliqua saltem ex parte ederit, vel [illegible]taretur?

Sed pergamus ad quartam quæstionem, cuius affirmativam miro [illegible], quam Crollius, eumque secuti alii fuit professi. Ego certè [illegible] experimentis, [illegible] me ipso didici, calci auri, non nisi vim catharticam, eamq; sine ulla vel nausea vel vomitu inesse, quia ipsa [illegible] flatulentas, educat per alvum.

Neque res hæc analogismo [illegible] rationabili. Quemadmodum enim in aerem macrocosmi, [illegible] ab externo [illegible] inceptum deducta calx, [illegible], à calore interno actuatam, par erat [illegible] in aerem ipsius microcosmi

Quintam denique quæstionem facile expediemus, si, quod studiosè [illegible] occultavit Crollius, & plerique alii, nos manifestemus, Calcem solis cum floribus sulphuris permixtam, priusquam igni exponas, humecta, & [illegible] cum spiritibus, vel salis, vel [illegible], vel sulphuris, vel quibuscunque [illegible]

[illegible] liquoribus, & omne periculum effugiet, & tantum de calcinatione in humido.

Cæterum in sicco [illegible] aurum. Quando vel cum sulphure, vel cum sale quopiam, [illegible] tur, seu uti barbari [illegible], [illegible] gnificanter [illegible], & in igne [illegible] adhibito tali calore moderamine, ne [illegible], [illegible] pulveratur.

De hac calcinatione oritur [illegible] momenti [illegible] num ea fiat sine corrosivo. [illegible] Crollius, qui [illegible] calcinationis per sulphur minerale [illegible] beneficio, ex marte & venere vitrioli doceret con[illegible]cere, diserte professus est, sese hoc sine corrosivo facere. Nec videtur Crollius ratione destitui. Sulphur enim non est corrosivum. Ergo neque per sulphur quæ perficitur calcinatio, [illegible] per corrosivum. Ego tamen ut ostendam, quod sese facere negat Crollius, id omnium maxime facere. Distinguo corrosiva in ea, quæ actu ipsi & absolute talia sunt, & quæ potentia. Sulphur actu quidem ipso, & quatenus sulphur est, nullam certe vel admodum obscuram vim corrodendi habet, sed accedente igne, in actum erodendi prorumpit, Spiritus eius fuliginosus & salinus, quem quisquis corrosivum esse neget, næ is dignus sit, [illegible] oculos ille & palatum indesinenter mordeat. Per hunc spiritum sulphuris [illegible] illa quoque calcinatio Crolliana perficitur, utique negandum minime est, eam per corrosivum peragi atque absolvi. Similiter [illegible] calcinationibus Judicium.

Superest adhuc alius [illegible] aurum modus, a duabus illis, humida & sicca [illegible] distinctus, nisi quis [illegible], ad [illegible] illum referre, videlicet corrosivis auri per mercurium. Qui tamen modus [illegible] [illegible], quam medicinalis [illegible] [illegible] a proposito nostro [illegible] in [illegible] dimittimus. [illegible] tradidimus modo [illegible] duplici via calcinandi, humida & sicca. Quarum alterutra, si nostro proposito [illegible] commodetur, saltem [illegible] [illegible] [illegible], si menstrua nostra magistralia [illegible] commodam suscipere debeant, ne[illegible] est, ulterius adhuc, idq; operosius, subigi ac elaborari. Quod quam convenienti [illegible] ratione ego faciam, est operæ pretium [illegible] brevi [illegible].

Calcinatio [illegible].

Est in rerum natura liquor, neque ex vegetabilium, neque animalium, neque mineralium, [illegible] dus, de quo tamen nullum, sive vegetabile, sive animale, sive minerale non participet. Is arte spagyrica ad summum exaltatus, evadit plane spirituosus, aereus, diaphanus, [illegible], penetrabilis, eius in solvendo & coagulando, virtus expertus sum plane mirabilis, quia non [illegible] tum in rebus extra microcosmum, verum etiam in ipso microcosmo potenter exerit. Magnaque cum admiratione & ipsius microcosmi commodo singulari.

lari.

lari. Receptus enim intra corpus humanum, statim vim suam spiritualem, ex centro, ad ipsam usque περιφέρειαν explicat, quascunque tartari microcosmici in visceribus præsertim, coagulationes efficaciter resolvit, separat resolutas, & mumiam vitæ, quibuscunque tincturis venenatis, malignis, pestilentialibus, putredinosis infectam insigniter rectificat.

Hunc liquorem (cui nomen ego dedi, mercurii philosophici) commodissimum judicavi, qui inchoatæ calcinationis negotium perficeret atque absolveret. Itaque calcem auri supra paratam, in hoc liquore solvi, solutam coagulavi, idque multoties repetii, donec tandem sol ille terrestris, duodecim signis Zodiaci (i. e. bidui spatio) sui binies evolutis, devenisset, in calcem subtilissimam, rarissimam, spongiosam & impalpabilem aptam jam solutioni, quam & ipsam breviter exhibebo.

SOLVTIO MAGISTRALIS.

Posteaquam ex laboriosissimo calcinationis opere sumus eluctati, faciliora deinceps, in solutione magistrali omnia sunt futura. Est autem hæc nihil aliud, quam actus ille, quando liquor solvens magistralis, in calcem auri ritè prædispositam agit, eamque sibi penitissimè & secundum minima naturalia, concorporatam combibit, Hoc quidem fine, ut ex intima illa utriusque conjunctione succedente postmodum coagulatione debita, corpus auri formam acquirat medicamentosam, in quovis liquore solubilem, & potabilem.

Modus solutionis hic est, cape liquorem nostrum magistralem limpidissimum, eumque funde super calcem. Videbis exactionem menstrui in calcem nitri minimè levem ebullitionem, atque æstuationem, pone in Balneo, & digere per triduum, solutio flavescet, quam per declinationem effunde, affunde iterum de solvente, & solve donec superfusus calci liquor, desinat ebullire, solutiones omnes collige & serva.

Hæc videlicet est solutio magistralis, ad eius exactiorem cognitionem, tria pulcherrima problemata discutiemus.

Primum est, an illa solutio possit fieri sine corrosivo?

Secundum, utrum in illa solutione forma auri metallica realiter destruatur vel possit ita destrui per artem. Quæremus ultimò an propterea negandum sit, in eiusmodi solutione aurum radicaliter [illegible]tari.

Ad primum problema respondeo ita, solutio calcis aurea, non potest fieri sine menstruo.

Illud verò menstruum, aut erit merè aqueum, & insipidum, cuiusmodi est, aqua vulgaris, & aquæ distillatæ vegetabilium. Aut erit sulphureum, cuiusmodi est Spiritus vini terebintinæ, olea aromatum still[a]titia &c. aut erit salinum, cuiusmodi est, e. g. Spiritus vitrioli, sulphuris, salis, Aceti distillati, mellis, succi limpidi citrinorum, Limonum &c. Quartum dari nequit, siquidem hisce tribus generibus, tota solventium familia continetur.

Me-

Menstruum aqueum, nihil de calce auri solvet, nisi forte adhærescentis salis extranei quicquam eluat. Menstrua quoque sulphurea, intactam relinquent calcem auri, idque adeo verum est, uti ipse Crollius istius modi solutiones, deliramenta vocare non dubitet.

Reliquum est ergo, uti menstruum solutivum sit è genere salium atque adeo corrosivum. Nullum enim menstruum salinum, agit in calcem metallicam, nisi corrodendo. Ratio hæc tam certa est, ac evidens, uti ipse Paracelsus disertè affirmarit, aurum nisi corrosivo nequaquam solvi. At obstat quidam magni nominis Spagyrus in Anglia, qui aurum suum potabile, quod conficit, cum solvente corrosivo conficere masculè inficietur.

Verùm is convincitur 1. à sapore sui auri potabilis, Id enim tam acre est, quàm sunt ipsa magisteria Coralliorum, perlarum, concharum, gemmarum cum spiritu aceti præparata. Secundò à modo actionis menstrui in calcem ☉. Nam quòd ipse disertis verbis fatetur, solutio calcis auri fit, non nisi cum insigni ebullitione. At quid hoc est aliud, quàm corrodere & corrodi?

Tertiò denique ab eo, quod aurum suum potabile, aeri frigidiusculo vel humidiusculo expositum facillimè colliquescat, quæ sanè res character est corrosivi minimè dubius, siquidem Paracelso credendum. Neque verò tamen est, ut audito corrosivi nomine, statim quis cohorrescat. Quemadmodum enim in arte medica, purgantia tripliciter distinguuntur, in fortissima, valida & benigna. Perinde in chymia quoque convenit, solventia corrosiva in tria ejusmodi genera dispesci. Ad primam classem referimus aquas fortes, regias, Spiritum nitri, aliasque liquores præditos, vi erodendi rigorosa, & humanæ naturæ infesta.

Secundi generis sunt spiritus vitrioli, Salis, sulphuris, aceti radicati, atque alij, qui quidem facultatem corrodendi minimè debilem possident, interim tamen naturæ nostræ non ita adversantur.

In tertio verò & benignorum ordine, collocamus, spiritum aceti simplicem, mellis, aquam Quercus, succum limpidissimum citriorum, ... limonum &c. Nos primi generis corrosiva, quin etiam secundi, a solutione nostra penitùs amandamus. Et solo benigno liquore corrosivo rem conficimus, qui acrimonia sua, ipsum acetum distillatum minimè excedat, Acetum autem ipsum certa quoque illa corrosivitate minime destitui experientia docet Quandoquidem illud ipsum corrodendo, non tantum corallia, perlas, conchas, verùm etiam corpora metallica, chalybem, plumbum, stannum, cuprum in liquorem resolvere valeat.

Quod si jam quis distinctione nostra susque deq; habita, omnia in universum corrosiva, promiscue proscribere præsumat, is etiam atque etiam videat, ne ipsum una acetum, aliosque succos, naturæ nostræ familiarissimos exulare pariter jubeat.

Secundum problema bimembre est, primò enim quæritur, num in solutione calcis solis, forma metallica destruatur?

Ad quod respondeo, eam minimè

gerurum destrui realiter. Quod si namque vere destructa esset, non posset reduci.

Nam quod semel corruptum est, idem numero redire nequit. Atqui ex solutione illa, idem numero aurum, difficulter quidem, reducitur tamen: Ergo in illa solutione, aurum non est destructū realiter. Anglus tamen ille, cujus supra memini, gloriatur. Aurum vere ac realiter in sua solutione destrui: At hoc ipsum contra veritatem, conscientiam, & experientiam. Ipsum namque ejus aurum posse, quomodo interventu [illegible], per ignem primo reverberationis, deinde solutionis reducitur, possum ad oculum ego demonstrare quam miserè se involvat idem, quando ait, in solutione sua auri, destrui formam metallicam, & nihilominus in eademmet solutione Aurum sub sua specie conservari. Ita certe per illum, unum idemque aurum, simul erit & non erit, [illegible], erit & non erit metallum. Veruntamen negandum non est, in auro soluto metallicam formam certo modo destrui, videlicet non quoad [illegible] metalli, sed duntaxat, quoad ipsius esse extrinsecum. Rectius [illegible] ipsam formam metallicam, sed [illegible] solventis, in cujus quasi gremio, penitissimè [illegible] aurum delitescat, ut non nisi difficulter, inde protrahi possit, [illegible].

Alterum secundi problematis mēbrum est, num possibile sit, solvere ita aurum, ut forma metallica prius destruatur.

Quæ quidem in re, etiamsi omnes [illegible] sum contradicentes habiturus, ipse tamen propendebō in sententiā negativam, donec viva atque oculari apodixi, contrarium quis [illegible] de-monstraverit. Ita namque existimaquum ignis non possit destruere corpus auri metallicum, multo minus idem destrui poterit ab sliquore solvente, & [illegible] est, quia id quod magis valet destruere corpora metallica, non potest aurum destruere, multo minus potest corpora metallica destruere, quam potest ipsum menstruum, quod sic probo, e. g. sume plumbum, in igne reverberij per se calcina, calcinationem continua, usque [illegible] rias vitrificantes plumbū abeat [illegible] bis plumbū vere ac realiter, [illegible] substantiam metallicam [illegible], vi videlicet ipsius ignis. Ab altera parte [illegible] aliud plumbum, redige in [illegible], solve cum spiritu aceti, mellis, [illegible] phuris, vitrioli, aqua Regis [illegible] aliisque quibuscunque liquoribus, quam [illegible] ime erodentibus. Hac quidem via nunquam eo adduces plumbum, quin id perita artificis manu, queat ex solutionibus illis reduci. Ex quo [illegible] liquet majorem esse vim ignis, ad destruendam ipsam metallorum substantiam, quam sit solventium quorumcunque etiam corrosivorum. Quamobrem argumentum meum repeto. Si ignis non potest destruere corpus auri metallicum, multò minus poterit idem destruere menstruum sive solvens, ut non [illegible] pronunciarit, antiquus ille spagyrus Rogerius Bacchon: Facilius est aurum facere quam destruere. Atque hæc quæ [illegible] adeò vera sunt, ut ipse Crollius, [illegible] aurum physice sive radicaliter, id est, cum destructione formæ metallicæ solvendi menstruis in universum omnibus detraxerit, exceptio solo menstruo universali

[illegible] Qui si in vivis adhuc esset, facile cum eo pacisceremur, ut sententiæ nostræ, interea omni ex parte subscriberet, quod [illegible] usque probatum daret, fontem [illegible] menstruũ universalis non esse rẽ imaginariã, sed revera alicubi in rerũ natura [illegible].

Ostendi hactenus in solutione magistrali, neq; destrui corpus auri metallicũ, neque destrui posse. Quomodo ergo inquies per eam aurum exaltabitur? Crollius postquam dixisset, Calcem auri in oleo salis instar butyri liquescere, subjungit hãc tamẽ nõ esse verã, & radicalem solutionẽ, quia iterũ in corpus reduci possit. [illegible] philosophicum [illegible] crudum & indecoctum est Natura enim bonum in melius, per alterationis modũ transfert.

Atq; aurum quod ita tractatur, neq; alterationẽ passum est, neq; solutionẽ physicã. In melius ergo non educitur, [illegible] Crollius pronunciata. Causa [illegible] auræ, in oleo salis facta, non sit vera solutio, est, quod per illam solutionem, aurũ minimẽ [illegible] acquirit formã in quovis liquore [illegible]. Abstrahe enim spiritũ salis, [illegible] forma calcis remanebit aurĩ. Nõ vero uti vult Crollius, veræ solutionis auri proprietas est, non posse reduci in corpus. [illegible] enim solutio, quia in rerũ natura nec datur, [illegible] potest, certe [illegible] vera esse potest, [illegible] & verum convertuntur, & æquẽ [illegible], unde [illegible] talis solutio est non ens, [illegible] minime vera.

Pergit [illegible] nos urgere ratione Crollius, quã [illegible] intelligentiæ ergo, placet formaliter [illegible]. Ita ergo ille ratiocinatur. Q in [illegible] potest, [illegible] nõ deducitur in melius. Aurum autẽ nõ radicaliter solutum [illegible]

Ergo aurum non [illegible] non reducitur in melius.

Propositio Major probatur [illegible] est & indecoctum, nullã [illegible] vel solutionẽ physicã passum, id nõ [illegible] in melius. Ratiocinatio [illegible] speciosa & plausibilis, in cujus [illegible] priore, Majorẽ propositionẽ, ex ipso [illegible] Crollio, [illegible] Antimonii diaphoretici [illegible] Mercurii Diaphoretici, Crollii [illegible] parationes ejusdẽ [illegible], Co[illegible], perlarũ, vitrioli [illegible] Veneris, Saccharũ Saturni [illegible] Mercurius [illegible] cus, [illegible] cũ sale tartari commixtæ, igniq; apertum retortã submissæ, reddent in recipiens [illegible] subjectũ, vivũ & corporalẽ mercurium [illegible] in arena de[illegible] [illegible] cum quæ erant, [illegible] transmitterent, [illegible] lapidũ pulverem [illegible] distillatorio, Vitriolũ ♀ [illegible] pcipita cum lixivio tartari, [illegible] ex viridi flavescentẽ fũde in igne, & [illegible] bis corporalẽ Venerẽ. Saccharum Saturni intra quadrantẽ [illegible], cum tartaro calcinato, ope ignis fusorii, redit in suum corpus. Quid itaq; jã concludemus? Ergo [illegible] parationes mercurii, corallorũ, perlarũ, Saturni, Veneris nullæ sunt, neq; [illegible] subjecta præparationi corpora in melius. Atqui ita non tantum Crollio, ejusmodi præparationes summis laudibus extollenti, verum etiam ipsi experientiæ cõtradicemus. Atqui per Crollium non [illegible] ter, nisi hanc ipsius majorem [illegible] [illegible].

litura prorsus deleamus. Quam ipse forte, tam inconsideratè non proposuisset, siquidem magisterij proprie ita dicti in genere namque id nominis, quodcunque apotelesma spagyricum complectitur) naturam exactiùs habuisset cognitam, videlicet finis chymiæ, est exaltare corpora medicinalia. Hæc exaltantur, vel separatione partium purarum ab impuris, utiliũ ab inutilibus, cujus separationis exempla nulli non sunt obvia, vel citra sui separationem exaltantur, quod fit reductione in magisterium. Estque hoc, uti ex Paracelso alibi elucidavi, opus spagyrices, in quo corpus integrum citrà sui separationem substantialem, per conjunctionem menstrui appropriati, & convenientis exaltatur. Talia magisteria sunt illa mercurij, coralliorum, perlarum, Veneris, Saturni, ex Crollio supra allatæ præparationes. Tale aurum potabile Anglicanus, tale quoque nostrum; Imò vero ipsa vera, & genuina, omnium tum metallorum, tum concharum, hisque affinium corporum, præparatio spagyrica, non nisi in magisterio sita est, in quo magisterium soli, quintam essentiam solis, esse Paracelsus affirmat.

Legatur inquam lib. 6. Archidoxorum Paracelsi, quisquis velit, tam magisterij in genere, quam in specie, magisterij aurei naturam, tum quomodo Paracelsus Crollio contradicat, & nobiscum omni ex parte faciat, rectè cognoscere.

Hæc tamen licet non aliter sese quàm quomodo dixi habeant, obijci nihilominus potuisset, neque in magisterijs, exaltari illa hæc corpora, sed qualitates omnes, omnemque agendi efficaciam, solis menstruis additis venire ascribendam.

Quòd si hoc inquam verum est, qui fit, quod unum idemque menstruum cũ diversis corporibus conjunctum non habeat, tamen easdem qualitates, & proprietates, exemplis ad eam rem utar manifestissimis.

Quæro quare spiritus aceti, cum ♄ conjunctus, Saccharinam dulcedinem præ se ferat, cum coralliis saporem amarum & minimè dulcem?

Quare Spiritus nitri cum Lunæ con-junctus ardeat, mercurio eo vero concorporatus sustineat ignis etiam vehementissimi examen?

Quare cum eadem Luna spiritus nitri hydragogum cum mercurio Diaphoreticum utrumque certè, efficacissimum præbeat? Quare una eademque aqua regia, cum tartaro fulminare faciat, mars minimè? Nisi fallor, hæ proprietates suo quæque magisterio, quatenus tali nõ soli præcise menstruo acceptæ referenda[illegible]

Porrò in secundo syllogismo Crollij, quisquis majorem propositionem nolit simpliciter admittere, cum eo nõ multum ego litigavero, certè præterquam quod in omnibus magisterlis, uti ex supradictis loquitur, corpora integra, & per consequens cruda & indecocta sunt, etiam in ipsis pharmacopoliis notum est, quod crudus chalybs per limaturam duntaxat, in pulverem redactus, aperitivus efficacissimè in affectibus microcosmi, quod nequaquam idem faciat integer. Taceo quod frustraneæ sint futuræ plumbi in cerusam & minium redactione, nisi per hæ

hasplumbum deducatur in melius. Ego in propositione inficias eo, 1. quod aurum nō radicaliter solutum, nullam sit passum alterationem. Recognoscat quis mecum solummodò calcinationem, quàm ea operosa fuerit, quæ si una cum sequuta solutione magistrali, alteratio non fuit, eaque multiplex, ego quidem quid alteratio sit, juxta cum ignarissimis scio. 2. per solutionem physicam Crollius intelligit, vel talem solutionem, quæ fiat debita cōvenientique applicatione, menstrui appropriati, ut agentis, cum calce solis ritè elaborata, ut patiente pro hoc fine, ut inde emergat, magisterium solubile & potabile, & tunc negamus solutionem nostrā auri non esse Physicam, ubi namque physica activa & passiva, naturaliter sibi invicem applicantur, quin ibi physica quoque actio emergat, insani fuerit inficiari: aut intelligit solutionem, quam radicalem idem vocat, qua auri forma metallica, verè actualiter destruatur: & tum principiū petit Crollius, estque ipsi supra ex abundanti satisfactum. 3. Denique ex his consectarium deducimus.

Aurum nostrum potabile nactum esse certam perfectionem, ut non possit propriè crudum dici quum tot tantasque alterationes subierit, uti in formā medicamentosam secederet. Nec etiam tamen perfectè coctum dici posse. Quandoquidem in forma illa medicamenti subsistat corporaliter: sed hanc eius præparationem, esse medio loco inter cruditatem & coctionem, medio dico, non per participationem, sed negationem utriusque extremi. Atque hæc de solutione quoque sufficiant.

Coagulatio.

Restat coagulatio actus omnium facilimus & ultimus, per quem solutio auri magistralis reducitur, ad consistentiam solidam.

Solutio abstrahitur lento igne, quemadmodum fit in magisteriis perlarū, Coralliorum & consimilibus. Ita in fundo relinquitur magisterium auri potabile, solubile in quovis liquore, ex pallido subobscurè flavescens, pretiosissimum naturæ arcanum. Quod quàm mirabiles effectus, in microcosmo per sudores, urinā, insensibilem transpirationem, in febribus præsertim pestilentialibus, malignis, petechialibus, variolis, peste ipsa, aliisq; morbis, tam ἰδιοπαθῶς quàm συμπαθῶς, grassantibus, tam ad præservandum, quam ad curandum, idque exigua dosi, à grano videlicet uno, ad grana septem sumptum habeat, id & in Anglia satis observatum est, & à proposito meo alienum, ulterius commemorare. Ego idipsum affuso spiritu vini circulato ter rectifico, & ad usus in vitro bene obturato, asservo.

Circa hanc coagulationem, operæ pretium fuerit, unicum duntaxat dubium movere, in gratiam præcipuè Anglii illius, cujus jam plus vice simplice memini. Is quum videret solutionem suam auream instar auri seu croci colorari, cœpit inde ad extractam ex auro tincturam, argumētari, deceptus nimirum in eo., quod tincturam menstrui solventis., putavit esse tincturam rei solutæ. Qua de re vere scripsit Crollius (164.) Multa sunt menstrua si stant aliquandiu in digestione, per se sponte rubescunt (ut in spiritu terebintinæ mul-

næ multoties licet rectificato, videre est) & ita incircumspectos decipiunt, arbitrantes se tincturam rei solvendæ habere, cum tamen ipsius sit menstrui solventis.

Hæc Crollius: quæ si quis velit spiritu aceti, evidentius & magis apposite cōprobare, is hunc ipsum spiritum affundat coralliis, perlis, conchis, gummis calcinatis.

Antimonio, Iove, Saturno, calcinatis, & debito tempore digerat, videbit acetum distillatum & ubique & ex æquo rubescere, argumentum in fallor invictum, menstrui sua sponte, minimè verò per extractum ex hisce corporibus tincturam colorati. Identidem se quoque res habet, in solutione aurea rubescente Angli illius (uti & in nostra.) Idque tum coagulatione ipsius, tum infallibili reductione, ulterius poterit si opus sit ostendi.

SVMMA BREVIS SVPRAscriptorum, cum clave, seu commentariolo eorundem.

Primò aurum purgandum per ♉ 1 a.
2. In laminas tenues idem redigēdum.
3. Solvendum illud in aqua regis Valētiniana, aut ea quam Crollius describit,

Aqua Basilii Valentini.

℞. Cerberi chymici lib. 1. huic admisce lib. 2. aluminis probè calcinati, inde retortæ & lento igne evoca spiritum prorsus infernalem.

In hac aqua solve aquilæ Hermeticæ probè purificatæ lib. 1. & habebis aquam Basilij. Hac ratione ubi distillaveris, ab omni periculo tutus eris.

Alia.

℞. Spiritus nitri unam partem, & spiritus salis communis unam partem, confunde in hac aqua, solve aurum, & idem præstabit quod aqua prior.

Salæ Aqua Regis seu aqua Chrysulc s.

℞. Aquæ fortis ex duabus partibus vitrioli & 1 parte nitri distillatæ. Exempli gratiâ lib. 1. in qua dissolve uncias ij. sal s armoniaci puri. In hac aqua dissolve Leonem rubeum,

Vbi dissolveris, cum lixivio tartari præcipita. Tum cum aqua calida multoties ad dulcedinem elue.

Limum auri exicca in loco, nec soli, nec igni patulo, sed tantum vento pervio. Præterea, quando ad siccitatem perduxeris, cum floribus sulphuris misce. ☉ sint partes 2. florum pars 1. & comburc vel reverbera. Hoc fit ad sclopetandi vim auro soluto adimendam.

Insuper auro sic præparato affunde spiritum, è sale sanguinis cervini, aut spiritum è sale sanguinis microcosmi paratum, extilla, affunde denuò, & quidem toties, donec secundum mentem Salæ ☉ sit præparatum, & solutioni aptum.

Demum affunde spiritus vini optimi, (aut aquæ roris majalis novies distillatæ) tantum, ut totum aurum in se combibat, sin minus combiberit, priorem decanta, & affunde alium, decanta & in M. B. digere, flavescet.

His peractis spiritum vini leni calore Balnei extilla, ad mellis consistentiam, dosin & usum reperies apud Franciscum Ant. Sala à grano uno ad septem exhibet, in liquore conveniente.

Aurum

Aurum potabile aliud.

Primo aurum depurandum est per Lupum πολυφάγον, lege artis, Secundò in aqua Valentiniana solvendum & præparandum per omnia aut in tractatu Angeli Salæ indicatum. Ad essentiam verò inde extrahendam, sequens menstruum apparandum erit.

℞. Salis gemmæ, vel etiam, marini aut communis præparati q. v. 1. partem, & terræ figulinæ, aut boli armeni partes quatuor, (rectius opus perficies, si ad lib. salis, 1. sumseris dimidiam libram aluminis optime calcinati) Sal pulverisa & cum terra, vel alumine misce optime, materiam utramque sic mixtam conjice in retortam, cui applica vas recipiens, & optimè l. a. obfirma, ubi factum distillare incipe, primum igne leni, ad expellendum phlegma: Tum ignem auge, non tamen nimium: nam parum spiritus aut olei prolicceres, si vehementiore propellere velles, & sal ad fusionem ansam præberes, tandem igne in tantum aucto, ut retorta mediocriter candeat, & accipies oleum flavum.

Oleum quod exstillasti flavum, inde cucurbitæ humiliori, vel retortæ convenienti, colli scilicet amplioris, & phlegma in B. M. vel si retorta uteris, in capella vacua exstilla: Materiam quæ in fundo vasis tui remanserit, igne fortiore sublima, & sal quidam Armoniacus in alembicum elevabitur, fecibus fundo residentibus, quæ, ut nullius pretii aut momenti reijciendæ. (Nota si distillatio cum alumine perficitur, & quidem in retorta, tunc sal armoniacus in collum retortæ sublimabitur, distillatione semel peracta caput mortuum per tempus aliquod aeri humido exponitur, inde denuo retortæ inijcitur & plus olei, atque salis armoniaci accipietur, poterit ter, quaterve fieri). Salē hunc armoniacum exime, & in spiritu vini optimè rectificato solve, & per octiduum in leni calore digere. Tum spiritum vini extilla, & spiritus vini salem armoniacum secum in altum sublimabit, aut elevabit. Si prima vice non omnis Sal ascenderit, spiritus vini residentiæ iterum affundendus & labor sublimationis iterandus, donec una cum spiritu vini, omnis Sal elevetur & transcendat.

Spiritus hic vini salis spiritu impregnatus, aurum non in totum solvit, ut docet Basilius Valentinus, sed tantummodo animam seu sulphur auri attrahit, remanēte solis corpore in fundo. Si mēstruū prima vice sulphur auri non extraxerit, aliud menstruum affunde, tandem omnes extractiones conjunge, & in balneo una extilla, & prodibit tinctura sanguinis instar rubicunda.

Menstruum prædictum etiam inservit reliquis metallis, & muneris animam extrahendi.

Alia ratio præparandi aurum potabile.

℞. Salem communem cibarium, hunc funde in sigillo vel olla forti: post effusionem contunde & tere minutissimè: vel si volueris sumito Salē Armoniacū, vel salem petræ, eumq; cū calce viva calcina, ut moris est, fusum & calcinatū in aqua dissolve, ut terra calcis resideat permitte, liquorē clarum & limpidū decanta & per chartam emporeticam traijce, poteris eodem

eodem modo cum sale tartari & calce viva procedere, sed in hoc tantum mixtione & dissolutione opus est, ut sal tartari, & calcis vivæ uniantur. Filtratio hic locum non habet, propter enim nimiam corrosivitatem, omnem chartam perrumperet: tantum ut calcis terra resideat expectandum est, & liquor clarus decantandus.

Vbi trajeceris, ut evaporet humiditas, & affusa aqua omnis da operam: Tum salem siccatum iterum pulverisa, & in locum humidum repone, ut in liquorem omnimodè resolvatur. Liquor hic Salinus in cucurbitam conjiciendus, cucurbita verò in Balneum cum alembico cœco reponenda, & ut putrefactio fiat per mensem, curandum. Mense elapso, alembicus cum rostro cucurbitæ imponendus; & ex balneo mariæ phlegma extillãdum: Quod in fundo restat, denuò per mensem ut prius in putrefactionem collocandum, & inutile phlegma omne extillandum, & in fundo remanebit oleum, quod erit quinta essentia salis.

Hanc quintam essentiam Salis funde super calcem auri optimè præparatũ, & in digestionem colloca, ad extrahendã quintam auri essentiam. Extrahet autem secundum Portam tantum tincturam & corpus auri in fundo relinquet.

Quando essentia salis, anima solis fuerit imprægnata, tum decanta illam, & aliam affunde ad reliquam, si qua in corpore solis erit essentia, extrahendam: ubi extracta fuerit iterum decanta, & cum priore conjunge.

Iam habeas in promptu essentiam vini optimè præparatam, & super extractam animam solis funde, & animam auri ad se trahet, relicta in fundo essentia salis. Essentiam vini quod attinet, ab auri tinctura per Mariæ balneum separa, & ceu Thesaurum pretiosissimum serva.

Aliud aurum potabile Quercetani ex tetrad. fol. 440.

Aurum calcinetur more modoque philosophis usitato, sed prius adducatur ad summum puritatis gradum, per lupum incanum, seu multivorum, ubi purificatum, & calcinatum fuerit; tum immerge in aquam Regis, in qua aliquid de oleo antimonij glaciali solutum sit: Hoc ubi fiet, aurum ecclipsin patietur & splendorem suum deponet, inque nigrum, lividum, & mortuum colorem mutabitur: Hæc autẽ mortificatio vitæ ipsius initium erit. Calci solis sic præparato, affunde aquam pluvialem destillatam, & ablue toties, donec rursus inclarescat, & fusco colore deposito splendidior reddatur. Nec quicquam periculi verendum, ex crebra illius ablutione, ut neque ex illius mortificatione.

Quo enim magis extinguitur, eo vitam splendidiorem, majoremque gloriã sibi comparabit, ex sulphureo & ardente liquore fructuum maturorum Iuniperi, qui ex sole, vitalem suum balsamum, & sanguinem exquisitissimum extrahit: Corpusque ejus album, pallidum, ac tanquam exanime, aut omni spoliatum vita relinquit. Hunc balsamum & sanguinem solis vitalem, si crebris cohobationibus ex spiritu flagrante Saturni per alembicum exercueris: exuperantem acquiret activitatem, ac operandi vim, virtutesque eximias, quibus Balsamum nostrum naturalem corroboret, ac potentiorem reddat,

reddat, sese omnibus hostibus suis expediendi, &c.

Tinctura Auri secundum eundem Quercetanum, ex lib. de Med. spagyr. praeparatione.

Primo aurum praeparetur per ☿ ut moris est. Deinde cum floribus sulphuris reverberetur, amalgamatum prius cum mercurio & hoc saepius fiat reverberando illud, & praeparando ut dictum tandiu, donec leve, spongiosum, & irreductibile fiat, & purpureum acquirat colorem.

Ex hoc auro cum spiritu vini alcolisato, id est, cum spiritu salis armoniaci commixto, ut 4. digitos supernatet: extrahatur tinctura, in matratio hermeticè clauso, & postquam per mensem in balneo digestum fuerit, color cum spiritu vini commixtus separetur scilicet per Balneum.

Liquor hic tandiu circuletur, donec fixus reddatur. Huius tincturae ℨj mixta cum uncia j. aquae theriacalis optimae, ad scrupuli unius quantitatem mane jejuno stomacho sumatur, continueturque decem dierum spatio. Medicamentum hoc Diaphoreticum est, expurgans universi corporis humores pravos & vitiosos.

Mercurius auri.

Auri album corpus (quod est vera Luna fixa extracta sc. tinctura) cum salibus resuscitativis, ut tibi constat, & cum aceto mellis, ut artis est, praeparata digestione & sublimatione ab experto spagyro reducetur in Mercurium vivum & currentem paucorum dierum spatio. Mercurius hic in matratium conjectus per se praecipitatur in furno Athanoris calore non magno sed mediocri, & fiet inde pulvis rubeus, de quo exhibentur grana octo cum vino aut aqua theriacali, ad hydropem curandam, & luem veneream expellendam, per solum sudorem.

Praeterea.

Si hunc mercurium praecipitatum cum sua tinctura rursus conjunges, & debito tempore decoques in pulverem vel potius lapidem, habebis medicinam omnium praestantissimam adversus lepram & sanguinem corruptum mundandum juventumq; restituendam.

Aurum vitae Quercetani in Sclopetario fol. 208.

Calcinatur aurum more spagyrico, ut levissimum & spongiosum reddatur, & quod reduci nequeat, à quo cum aceto distill. elicitur semen sive tinctura in Balneo, quod fit digestione, cuius tincturae vires circulatione cum spiritu vini ita augentur, ut ad innumerabiles morbos sanandos propemodum incredibiles videantur.

Aurum vitae aliud praestantius eodem folio.

Aurum in tenuissimas bracteolas redigatur, & cum sale praeparato toties calcinetur & reverberetur, donec impalpabile reddatur. Salem ex Alcoole Solis

separato solutionibus: tum ipsum rursus calcinato sole candidissimo & Sacharino i. e. Saturni: Huic mixturæ affunde spiritus vini alcolisati cum proprio sale, qui sc. in vino, non fecibus vini, tritsen/ latitat, ut ex artis præceptis traditur, tantum ut quatuor digito supernatet. Fac deinde ut accendatur & exardescat vini alcool, hocque sæpius reiterabis. Deinde novum affunde vini alcool, ac ritè & decenter omnia circulentur, quatuor dierum spatio, tum demum separetur distillatione competenti menstruum, novumque rursus affundatur, totiesque circuletur & distilletur, ut factum est prius, donec auri tota substantia per alembicum efferatur. Separato menstruo ut decet, remanebit in fundo Aurum vitę omnium summum, & præstantissimum.

Aliud Aurum potabile ex cap. 29. tetrad. Quercetani.

Solvatur Sal marinus, Coloniensis seu qui ex aqua marina coaguletur ex arte. Solvatur autem cum proprio menstruo, id est, cum aqua pluviali, seu fontis distillata, idque fiat toties, donec ad summam purificationem ac claritatem perveniat. Huius sic mundati & clarificati salis lib. 6. adjice dissolventis vitriolati & melliflui ex vegetabili & animali parati ./. aceti ex melle facti quod sufficit, ad majorem fermentationem, ac corroborationem, ut facta digestione convenientè, quam præiisse oportet (ideò additur acetum, ut ex eo expeditius & libentiùs spiritus salis per alembicum transeat) usum vehiculi præbeat, (Sal enim si in distillatione vehiculo seu expulsore caret, difficulter spiritum prodire sinit. Quare si quis salem in retortam conjicit & distillat, prodit aqua acida seu vitriolata. Quamprimum verò aqua seu phlegma in Sale latitans prodiit, Sal armoniacus quidam sublimatur: Quod si verò à distillatione cesses & caput mortuum aliquâ aqua irriges, vel in locum humidum statuas, ad attrahendam aquam & rursus Salem illum in retortam conjicias & distilles, tum ut primum spiritum acidum consequeris, hoc toties repetere potes, donec totum tuum salem, in spiritum convertas, qui postea in Balneo rectificandus) ad commodiùs, spiritus aqueos, sulphureos ac vitriolatos, dulces, acidosque, qui firmissimè sali illi reconditi inhærent, extrahendos. Quod in pixide Waldenburgica, hoc est, quavis retorta terrea firmissima, vel etiam vitrea luto probè munita & loricata præstandum est.

In hoc versatur rei cardo, ut gradatim ignis admoveatur: in quam rem sedulo artifici, & in huiusmodi opere exercitato incumbendum est. Nec non & fornax reverberatoria Athanoris requiritur, in qua opus ex norma & mensura dirigatur. Oportet enim, vas incandescat, purpureo non claro calore, ne videlicet sal fluat, cuius fluxus spiritus impediat, & retineat, ne copiosius, & opportunè, ut decet, extillent. In eo autem adæquata igne cornutam aut retortam immorari necesse est ad octo dies, quo tempore semper recipienti invigilandum erit, quod usque adeò & spissum

spissum & capax firmissimoque luto obvolutum vel obductum esse oportet, ne quid usque expiret: quod & turbidum & spiritibus vaporosis ac albis oppletum animadvertetur in quibus virtus & primum ens metallorum resolutum est in aquam acidissimam. Post spiritus exhaustos tandem ad collum & summitatem recipientis sub finem distillationis sublimabitur aut attolletur terra, quæ foliata dicitur, instar nivis albissima, vel etiam flava quæ ei colloadhærebit, qui mercurius aut sulphur philosophorum nuncupatur, quam utramque appellationem merito & jure suo obtinet.

His itaque peractis & refrigeratis omnibus vasculis, ut probè omnia conquiescat, loricis vasa erunt exuenda, conjunctaque per agitationem, utraque essentia salina ac spiritualis seu liquida in alembicum effundentur vitreum, ex qua tria principia summè spiritualia simplicissima ac efficacissima seu maximè penetrantia, quæ in ea continentur, separanda erunt, ut seorsim singula seponantur, ut mox dicetur, quæque deinceps in unum corpus uniantur. Quod verè homogeneum est, ac nihil heterogenei retinens simplicissimum ac penetrantissimum efficacissimumque futurum est. Alembicus autem & recipiens firmissimè loricata in Balneo vaporoso collocentur, suo quodque loco ac lentissimo calore insipidum phlegma, aquæ tantum inutilis saporem referens separetur. Quo separato, ad justam satis quantitatem, idque lentissimo igne, ut dictum, alembicus frigori exponatur, ubi pellucidissimi Lapilli Chrystallini, gustuque dulces formabuntur: Quibus semotis ac seorsim depositis, redditoque denuò balneo dulci alempico, ut rursum ad lentum calorem insipidum phlegma si iungatur, si rursum alembicus frigori exponatur, concrescent iterum glaciales globuli, iidemque perdulces. Quæ quidem operatio toties repetenda est, dum nulli amplius lapilli emergant, & quicquid residui extillabit, non amplius phlegma insipidum, sed aciditatis vitriolatæ, quæ mordicationem summam linguæ inferat, instar acerrimi spiritus vitrioli gustum inducat. Tunc verò ab operatione desistendum, & fundo alempici quæ residuum verum salis oleum vitriolatum, acidumque, a quo omne insipidum phlegma, & inutile extractum fuerit. Crystallini vero lapilli etsi sapore dulces depræhendantur, admirandæ tamen sunt virtutis, ut qui Soli vel auro seorsim, vel cum oleo suo, ad idoneam quantitatem permixti sint verum terrestris Solis menstruum, ac dissolvens. Eius proprietates, ac virtutes vitales, vegetantesque locupletans ac exacuens. Liquor igitur iste balsamicus, ex sale eductus, hoc ipsum potest, si ad debitam quantitatem, aquæ, aut passivi liquoris, qui ubique copiosus occurrit, commisceatur. Ista enim sic diluuntur, ac contemperantur inter se idoneè mixta, ut hac mixtione rosæ, violæ, aliive flores, vel emarcidi ac sicci, quique omni odore vitalique virtute, vel longo ante tempore exuti fuerint, perfusi ac imbuti, pristinum vigorem ac vitales alias virtutes recipiant, ac in colorem genuinum, ac magis etiam flori-

floridum, quos el dissolvens ipsum etiam tingetur, redintegrentur, ut nec maius, ex natura & verno sole, tot tamque elegantium sit feracior, quàm hyems ex artificiali nostro sole, ad radices herbarum effuso, fœcunda eniteat.

Hoc igitur modo, qui supra dictus est, si dulcedo illa crystallina salis, cum oleo, aut aciditate vitriolica propria, debita proportione conjungatur, Solque in eo philosophicè solutus, & in quintam ibi essentiam redactus omni sanguine rubicundiorem (quem colorem ex coctione aut digestione, proprioque calore sibi comparat) adjiciatur. Hinc universalis medicina nascetur admirandæ virtutis, quæ vel lepram ipsam tum universalem, tum particularem totius corporis, Epilepsias, & id genus indomitos affectus, unius aut alterius tantum grani dosi, expugnare valeat.

Accepimus à docto quodam medico &c. quod Joannes Montanus Strigius, antiquus & magni nominis Medicus, ac singularis raræque in utraque medicina eruditionis, cum salis ducibus istis crystallinis statim ex illis oleum rubicundum resolveret, quod in proprio vase solem in liquorem reduceret, unde præstantissima medicina oriretur, coctione omnium colorum discrimina experta. Cuius ad granum j. aut alterum, pro dosi, admiranda auxilia, adversus superiores morbos præberentur.

Laudanum Mercuriale Doct. Hartmanni Beyeri, ex quo aurum potabile.

Nonnulli secundum mentem Paracelsi, ex Cheirurgiæ magnæ volumine tot locis colligunt, non contenti sublimatione, ulterius progrediuntur. Ex eodem enim mercurio plenè dextreque rubificato, conficiunt oleum dulcissimum fragrantissimi & excellentissimi in Medicina usus. Sic

Imbibe Sublimatum cum spiritu vini ad modum pastæ, ut is tantum in vitro tres digitos emineat, post vitrum probè clausum in digestione fimi equini vel B. ad putrefactionem per mensem Philosophicum, i. e. per sex septimanas colloca, vel ut vertatur in mucilaginem oleaginosam, quo facto tolle spiritum vini ab eodem subtilissimè decantando, & per filtrum trajiciendo, & distillando, lenissimo calore B. phlegma omne, ut restet in fundo oleum albissimum dulcissimumq;. Hoc postea igne arenæ vehementiore per retortam expulsum, abit in luteum quendam liquorem, & pars ipsius mercurii aliquota simul evocatur, quem repetita vice, cum oleo prædicto distilla denuò, revertuntur omnia in oleum grave, dulcissimi saporis & odoris fragrantissimi.

Huius olei recipe uncias v. Solis per sulphur & mercurium optimè calcinati unc. ß. putrefac in phiala Hermetis signata, ad calorem cinerum, integrum octiduum extrahitur tinctura solis instar sanguinis rubens, quæ relicto in fundo albicante solis corpore in phiala Hermeticè occlusa, coagula lento igne in Athanore, in lapidem rubrum, quem super lapide porphyrio humido solve, in oleumq; denuò rejectis fecibus coagula. Tertiò eandem operam repete.

Ea summum elixir vitæ & laudanum mercu-

mercuriale, probè in vitro servandum. Ejus dosis est granum j. in haustu vini solutum, vel cum extracto Theriacæ, & pulvere liquiritiæ, quantum satis ad incorporamentum, in formam pillularem supéi bibito haustu vini, in quolibet morbo, repetitis dosibus, si necessitas exegerit, datur à grano sem. ad granum j.

Aurum potabile compositum, idemque verè spagyricum.

Primum fiat vitriolum ex calcinato cupro per sulphur, ut notum est, cum phlegmate vitrioli. Ex hoc autem vitriolo Veneris, fiat l. a. spiritus, & oleum. Deinde solvatur in hoc spiritu & oleo limatura martis optimi. Exinde rursus fiat l. a. vitriolum.

Vitriolum martis ubi puraveris faciendum est menstruum singulare ex spiritu salis, aceto destillato, & spiritu vini optimè rectificato, aceti & spiritus vini sumantur partes æquales, spiritus salis autem quarta tantum pars. Hoc menstruum terper alembicum est propellendum, ad tres spiritus istos uniendos.

In hoc menstruo, ut præceptum, parato dissolve vitrioli martis q. pl. Menstruum autem in balneo rursus leniter abstrahe, postea per retortam luto obductam & munitam, igne violentiori pelle, & transibit tinctura veneris & martis alembici finis, servato tamen debito regimine ignis interdum instar fumi rubicundi nebulosi, qui fumus apud Basilium Valentinum materia prima tincturarum & perfectionis corporum mineralium nuncupatur.

Phlegma de hoc spiritu in Mariæ Balneo abstrahe, affunde spiritum vini rectificatum, & circula, & rursus separa, sic medicinam habebis prorsus excellentem atque admirandam si verò placeat, spiritum hunc tingentem, cum auro unire secundum Basilium Valentinum, tum aurum finum solvendum erit in oleo salis, solutio in Mariæ Balneo abstrahenda, in illa abstracta aqua solve duas partes tincturarum martis & veneris, rursus abstrahe, & cohoba, dum in distillatione omninò sentiatur acrimonia. Tunc recentes spiritus vel oleum recens salis superfunde auro, & quidem tantum, quantum pro solutione acceperas, in cineribus per aliquot dies leniter digere, deinde abstrahe ab iisdem aquam leniter. Aquam hanc abstractam in MB. tepidam prius redditam, rursus superfunde & destilla ut prius, in fine ignem aliquantulum augendo. Sic aliquid corporis solaris, qualibet destillatione elevatur. Sol hic cum marte & venere animatus & conjunctus, perpetuò irreducibilis existit. Abstrahe aquam in MB. ad siccitatem, imbibe cum oleo tartari summè depurato & in cella secunda vice resoluto, & probe filtrato, rursusque exicca, imbibitionem bis repete, tandem exiccatum in cineribus phialæ immissum, fortiter fove, ut quasi coalescant, postmodum rursus pulverisa & resolve in cella, in oleum sanguineum, quod extrahe cum spiritu vini & serva ad usum.

Compendiosius sequenti modo hæc peraguntur.

Ubi omnia alembicum transcenderint,

refert; Et cum calx in continente cum mercurio se copulare permittit, & quidem promptissime, & tum primi labores ordine repetuntur, donec tota calx solaris in essentiam solvatur, quod tamen non nisi multis, & sæpius repetitis laboribus fiet.

Nonò omne acetum, quod in solutionem fuit adhibitum & decantatum conjungitur, & in cineribus lento igne evocatur, & in fundo residebit sal albicans, qui cum aqua pluviali distillata est indulcandus, statim verò in aqua solvitur.

Decimò, quod si sal talis diligenter in moderato calore fuerit exiccatus, tum retortæ luto optime munitæ inditur, & magnum vas recipiens applicatur, & probè ad fugam spiritibus intercludendam luto cavetur, per gradus ignis administratur & primum prodibit phlegma, hinc sequitur fumus, qui instar fili lanei ad fundum recipientis contendit. Tandem verò, ut in tinctura corallorum tam potens & copiosus sequitur fumus, qui nullo artificio tam arctè potest occludi, in recipiente retortæ applicato, quin eius odor naresferiat, & quidem instar croci.

Undecimò his peractis recipiens vas ut refrigescat cum retorta permittitur, & diligenter colligitur.

Duodecimò hic spiritus potest rectificari, & quidem in tantum, ut subtilior fiat, quam spiritus aliquis vini.

Expertus sum inquit author processus, quod eiusmodi spiritus, si calci Lunari subtilissime tritæ affusus, quandam flavedinem extraxerit. Hæc oculis meis vidi, & manibus aliquoties tractavi, & scio processum esse verissimum, sed diligentem requirit spagyrum, interim fateor esse laborem haud brevem non exiguam partem calcis solaris requiri. Quandoquidem una vice perparum extrahitur.

Princeps quidam cum hoc spiritu, hominem deploratæ valetudinis restituit, & multum cum eo præstitit, sed qua ratione intra & extra corpus debeat usurpari, & an quoque ad metallorum transmutationem aliquid faciat, id mihi non constat, doctis & expertis id philosophis ad experiundum relinquam. Hoc tantummodo notatu dignum est, quod solidissimum & perfectissimum corpus solis nullique igni cedens, in tenuissimum, & subtilissimum spiritum possit reduci, id quod ego non semel, sed multis vicibus expertus sum.

Aliud

Aurum potabile quod est desumptum ex Testamento Fratris Basil. Valentini.

Summum atque primum aurum potabile, quod DEUS OPT. MAX. in totam naturam collocavit, est probe excocta, præparata & fixa substantia, lapidis nostri universalis, priusquam illa fermentetur, nulla major, præstantior, & excellentior medicina universalis, & aurum potabile, potest in tota natura per orbem universum terræ reperiri, aut in lucem proferri, cœleste siquidem est Balsamum, quoniam ipsius principia & prima exordia, ex cœlo originem summunt, & in terra formantur, postea verò, post suam

suam summam puritatem, ad summam perfectionem deducuntur. De quo primo exordio, primaque origine, huius cœlestis substantiæ ego quidem fusè satis & quantum necessitas postulat, scripsi, ut hic repetitione non opus esse existimem.

Quemadmodum verò excocta eiusmodi & perfecta substantia, summa, principalis & maxima universalis medicina microcosmi est, sic viceversa illa ipsa materia, post suam fermentationem etiam tinctura est, & summa, maxima, & potentissima est medicina, omnium metallorum, quæ per hanc ad summam depurationem & valetudinem perfectam, neimpe in purissimum aurum possunt transformari, & transmutari. Et sic hoc aurum potabile summum & maximum, atque universalis est medicina, totius mundi, de quo solo, multa librorum volumina possent produci. Quoniam ipsius præparatio ante hac in tertia parte secundum omnes circumstantias est descripta, & docta, non operæ pretium arbitror, ulteriorem institutionem proponendam, sed in dictis acquiesco. Sed ulterius dicam & declarabo, una cum absoluto processu, quemadmodum verum aurum potabile, ex communi summè depurato, & perfecto auro possit fieri & comparari.

Recipe extractam ex auro animam sive essentiam, quæ cum spiritu salis communis dulci facta est, quemadmodum te in particulari auri docui, & corpus solis totum albicans comparuit, spiritum salis extilla, & animam solis, decem vel duodecim vicibus dulcifica, tandem probè exsicca, eamque pondera, & quatuor partes spiritus vitrioli Vngarici, dulcis scilicet affunde, bene obsigna, inque Balneum vaporosum colloca, putrefac lentissimo calore atque igne, & quidem tamdiu, donec totaliter solvatur, inque aquam, seu primam materiam reducatur, & ex ambobus illis, liquor sanguinis ad instar rubens, pellucidusq; fiet, sic ut ejus cum rubedine nullus rubinus possit conferri.

Hoc interim observa, quod si anima solis ceperit dissolvi, & in primam materiam suæ substantiæ transiverit, quòd in vitro primum ad spondilia circumcirca, ubi materia tenetur, circulus eleganter viridis conspiciatur, denique verò omnes colores arcus cœlestis coëunt, & comparent, qui tamen brevi tempore durant.

Quod si verò anima solis jam planè fuerit soluta, & nihil ultra in vitri fundo conspicietur, duplum pondus spiritus vini optimè rectificati affunde. Vitrum sigilla quantum poteris optimè, digere, vel putrefac rursus unà per duodecim, aut quindecim dies, tum una educ per alembicum, & materia transcendet, in forma sanguinis absolutissimi & optimi, aurea tota, perspicua: Toties hanc eductionem & exstillationem itera, donec nihil amplius de corpore solis in fundo remanserit: & tum habebis verum, & perfectum aurum potabile, quod in æternum nunquam poteris in corpus aliquod reducere. Interim notandum, quod corpus solare, antequam destruatur, & anima eius extrahatur oporteat ad summam puritatem & perfectionem reduci.

Aurum

Aurum potabile Fr. Bas. Val. alterum.

Aliud etiam aurum potabile fit, & arte singulari paratur, quod licet non pro perfecto omnibusque numeris absoluto auro potabili possit divendi: tamen plus etiam est quam semiaurum potabile habendum, quoniam quoad virtutes & efficaciam suam, potentissimas vires in multis morbis edit, quos alias natura vincere nequit, id quod experientia docuit & comprobavit.

Aurum verò potabile tale, duabus viis atque rationibus præparatur, ubi posterior, priore præstantior & efficacior est, sed plus ad id faciendum temporis & laboris atque operæ, quàm ad primum requiritur, primi verò præparatio talis est.

Recipe extractam animam solis, quæ cum spiritu salis dulci parata est, quã optimè & diligentissime dulcifica, denique eam siccari sinas, atque in phiolam capaciorem immitte, vel etiam in cucurbitam, huic affunde oleum vitrioli rubeum, quod ab omni phlegmate sit liberatum, & prius per retortam sit rectificatum, ut perspicuum, & clarum fiat, id est album, ut observare possis, cum animam solis aggreditur, & solvit, ex qua in rubrum & amœnum colorem transit. Hujus verò olei tantam affunde quantitatem, ut sulphur vel anima solis, in eo solvi possit, tum in Mariæ balneum pone, ad putrificandum, seu digerendum, & ignem paulò vehementiorem adhibe; donec videris animam auri dissolutam & colliquatam, in oleo vitrioli. Si quas forte feces in fundo reliquerit, eas separa ab extracta anima, tum affunde ulterius & quidem in duplo pondere, essentiæ vini, vel spiritus vini optimè rectificati, ut te in meo Testamento docui & institui, vitrum sigillo Hermetico obsigna, ne spiritus vim exitum sibi quærere possit, & denuò in Balneum Mariæ colloca in putrefactionem, moderatissimumque adhibe ignem, mensis unius spatio & acrimonia olei vitrioli per spiritum vini imminuitur, & suam acredinem amittit, ut unà præstantissima fiat medicina. Hanc medicinam toties per alembicum distilla, vel etiam per retortam, donec nihil in fundo cucurbitæ, vel retortæ relinquatur. Et sic acquires plusquam semiaurum potabile, in forma & colore summè flavescentis liquoris. Interim nota, quod cum aliquibus metallis, etiam hac ratione processus potest institui, ut scilicet ex metallo primum fiat vitriolum, ex quo spiritus distilletur, & hac ratione cum anima conjungatur, solvatur, & cum spiritu vini digeratur, donec omnia simul in adæquatam medicinam transeant, ut docui, quæ suas quoque easque non parvas obtineat vires & virtutes.

Aliud ejusdem Fr. Basilii, Valent.

Altera via ejusmodi semiaurum potabile præparandi, quod quidem plus non est aurum quàm semiaurum potabile, virtute tamen & efficacia proxime descriptum multis parasangis superat, & longo post se intervallo relinquit, tale est, ut sequitur.

Rec. animam auri extractam, de qua supra dictum, eam in phialam immitte, & superfunde extractum sulphur philosophorum, quod cum spiritu mercurij, id est, vitrioli ex terra philosophorum extractum est, & mercurius, sive spiritus mercurij usque ad oleitatem, quæ sulphur est, rursus abstractus sit leniter, per modum distillationis. Hujus Sulphuris philosophorum, affunde tum ut dictum antea, tantum, ut in eo anima solis solvi possit, & in leni Balnei calore ut requiescat permitte, donec talis solutio pacta sit, tunc plus affunde, optime & summe rectificati spiritus vini, digere porro leniter & una exstilla, donec nihil in fundo amplius restet, & habebis medicinam, quæ vero auro potabili haud multum præeminentiæ concedit. Et hæ sunt præcipuæ viæ, quibus corporale aurum potabile redditur. Hactenus Basilius.

Præparatio auri ad aurum potabile.

Recipe metalli omnium præstantissimi, quod propter indefinentes hominum insidias, quæ ei struuntur pallet, quantum libet, vel quantum tua fert conditio, id funde ter per lupum in canum seu multivorum, ut ipsum philosophorum spagyricorum celeberrimus Fr. Bas. Val. nominat. Tum reducatur in tenues bracteolas; seu folia tennissima, & solvatur in menstruo sequenti: Recipe spiritus aromatis nobilissimi (non quod ex India advehitur, sed quo nemo non hominum quotidie utitur) unam partem, & spiritus cerberi Hermetici optimi quatuor partes, in hoc injice flavum tuum metallum in cucurbitula, vel matratio positum, & pone in calorem debitum, donec omne solvatur. Si menstruum non omne metallum solverit, affunde, decantato primo aliud, & solve, tum solutiones tuas confunde. Iam habeas in promptu mercurium vivum crudum, purgatum tamen, & tantum in solutionem conjice, quantum metalli solveras, & sic spiritus cerberi Hermetici & aromatis nobilissimi, metallum deseret, & mercurium aggredietur, metallum autem ad fundum in forma subtilissimi pulveris subsidebit; quod cum aceto distillato imbibendum, & ter in Balneo abstrahendum, & sic accipies calcem auri subtilissimam, quam per mensem igne mediocri reverberare poteris, ut tanto ad essentiam inde extrahendam subtilior evadat.

Aurum potabile [illegible] *seu famosissimum Angli illius Francisci Antonij.*

Primò omnium dissolvatur aurum finum in aqua regis secundum artem, Fiat autem aquæ fortis libra j. huic addatur unciæ quatuor, salis armoniaci, in aqua distillata soluti, filtrati, & rursus coagulati, & distilletur primum in cucurbita in Balneo, spiritus verò graviores demum in retorta in Balneo sicco, hoc est in cupella vacua, sed bene operculata. In hac aqua solve tuum aurum, solutionem in vitrum lati fundi effunde, & quod sit colli amplioris, vel in oleo salis, & spiritu nitri rectificatis, aut paulo ante edoctus es. Pro-

et Priori solutioni cum aqua regis facta, guttatim infunde oleum tartari per deliquium facti, donec aqua regia clara & alba evadat. In hanc scilicet solutionem per spiritum salis & nitri factum funde ad unciam dimidiam, unciam unam Hermetis Chymici, colloca in lentum calorem, in matratio, obturato leviter vitro cum cera, & aurum fundum petet, spiritus vero se cum mercurio conjungent, & ipsum solvent, qui mercurius una cum menstruo dum adhuc caret, ab auro est separandus, & in locum frigidiorem collocandus, separabitur phlegma menstrui & mercurius in vitriolum album abibit. Aquam regis quod attinet, ubi post præcipitationem auri clara evasit & perspicua instar Crystalli, dabit tibi signum, aurum tuum omne ad fundum descendisse, sine ut quiescat per noctem, & mane liquore effuso, calcem in fundo quater, aut quinquies communi pura aqua ablue, eamque debito modo exicca.

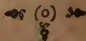
Nota priusquam calx omninò exiccata fuerit, scilicet, quæ cum oleo tartari præcipitata est, (nam altera hac tractatione non indiget) Imbibe illam cum oleo salis communis, quod oleum tartari mortificat, & fulminationem omnem avertit. Si autem siccare volueris, sine præparatione cum salis spiritu, cave ne calor sit excedens. Quamprimum enim calorem calx sentit, flammam statim concipit, & in auras evolat, sonitum horribilem instar bombardæ explosæ edens, ut qui præsto sit de vita periclitetur. Quare tutius est in aere vel hypocausto tantum siccare, & spatula lignea diligenter agitare.

Calci si vis adde dimidiam partem sulphuris pulverisati simul misce, & in crucibulo igne rotæ sulphur conflagrare permitte, adhibendo in principio ignem lentum, & in fine per horam unam ignem fortissimum, ut calx quodammodo reverberetur, & tenuissime vaeat, quam in phiala optime clausa, ad usum serva.

Iam fiat spiritus urinæ hominis sani, modice bibentis vinum, in cucurbita bene clausa, in fimo equino, vel alio loco calido per mensem philosophicum, hoc est per 40. dies digere, finito putrefactionis tempore, distillatur urina per alembicum, adhibito recipiente satis amplo, donec omnis humiditas distillata fuerit, distilletur tertio a capite mortuo per cohobia, rectificetur, ut exinde spiritus postea juste elevetur. Ex phiala ergo prolixioris colli, cum sub alembico, & recipiente juncturis optimè clausis, bene in cineribus distillatio instituetur, & elevabitur spiritus instar in alembicum, nulla concomitante humiditate aquea. Hæc distillatio, ad completam elevationem, totius spiritus continuanda est, quod sublimatione prodit, cum aqua pluviali distillata solvitur, & ex phiala, ut prius distillatur, idque septies repetitur, semper novam aquam accipiendo. Hinc in phialam Hermetice clausam per 15. dies & noctes reconduntur cristalli, & digeruntur lento Balnei calore, donec in colorem limpidissimum abeant. Hinc liquori additur æquale pondus spiritus vini, è vino bono facti, & quam optime rectificatur, & simul in Balneo per 12. dies digeruntur

runtur & uniuntur. Recipe nunc calcem solis antea præparatam, & ei affunde menstrui è spiritu vini, urinaque facti ut tribus digitis emineat, in lento calore digere donec sanguinis instar rubicundum evadat, tinctura decantata & sæpius collecta in B, per aliquod dies digeritur.

Hinc lenissimo calore spiritus solvens abstrahitur, denuò semel cohobandus. Hinc remanet in fundo cucurbitæ liquor in forma olei rubicundissimi, suavem odorem de se spargentis, in quolibet liquore resolubilis, propterea oleum hoc succedaneum verum esse potest, eandem solutionem si non in Balneo, sed arena destillas, è cucurbita humili vel retorta, post partem menstrui primam, cum reliqua eius parte solis tinctura per alembicum transit rubicunda instar sanguinis: Relicta in fundo vasis terra nigra, arida, spongiosa & levi, ipsum autem menstruum, quod in tinctura solis prodiit, per balneum tepidum separandum est, ut oleum solis in fundo cucurbitæ restans, solum asservari possit. Hoc est illud aurum potabile, quod in Anglia habetur, apud Franciscum Antonium, unde sæpius in Germaniam & alia loca allatum.



FINIS.



ANA-

ANATOMIA

ANTIMONII:

ID EST,

DISSECTIO, TAM DOGMATICA, QVAM HERMETICA, ANTIMONII,

Usum, proprietatem, & Vires ejus declarans:

LECTORI BENEVOLO.



Ertissimum est, Amice Lector, inter præcipuas Artis Medicæ partes, quæ addiscendæ sunt illis qui verè nomen Rationalis Medici gerere & tueri volunt (post Pathologiam, quæ morbos, & eorum causas ac symptomata indagat) unam ex principibus maximeque necessariis existere illam, quæ exactam cognitionem medicamentorum, eorumque præparationem docet, per quæ dictos morbos curare possit. Hæc profecto Medicinæ pars tanti facienda est, tantumque momentum habet, ut sine ipsa reliquæ omnes subsistere non queant: Nam haud secus ac peritus belli dux frustra tentaturus foret inimicum suum ex urbe aliqua expellere, si solummodo notitiam haberet de rebus bellicis disserendi ac inermis verba faciendi de situ loci, forma structuraque mænium, turrium, arcium aut propugnaculorum, itemque de numero propugnatorum qui dictam urbem tuentur, de industria & scientia bellica illius, qui eius præsidii curam habet, quibus munitionibus fidat, & in quibus opibus spem fiduciamque suam collocet dictus adversarius: nisi ipse insimul perspectum habeat absolutissime, quo modo, quibusque conatibus hostem suum obsidere, oppugnare, tandemque vincere ac expugnare possit: Eodem prorsus pacto parum

aut nihil prodesset: Medico qui ægrum quempiam ab ægritudine sua levare sanareque desiderat; nosse quam subtilissime ratiocinari de temperie seu complexione corporis, modo vivendi, ætate, causa antecedente morbi, materia peccante seu morbifica, parte affecta, quæ nam in toto corpore maxime [illegible], rebus quæ morbum fovere, alere augereque possint, effectis & symptomatis [illegible] quæ inde originem ducunt, statu præsenti, & in quo mox esse queat [illegible] de omnibus iis quæ ad cognitionem mali attinent, periculumque [illegible] tumque immineat: si nihilominus ignoret medicamenta quibus morbum oppugnare, & ægrum in pristinum statum sanitatis restituere debeat, aut saltem (si insanabilis sit affectio) quomodo palliare, hoc est, ad tempus [illegible] re, aut differre symptomata possit, impedireque quominus progrediatur ægritudo; quousque videlicet Deus Optimus Maximus, juxta [illegible] beneplacitum, naturalium medicamentorum vires in ægrorum corporibus progredi permittit. Medicus certe quantumvis aliarum quarumunque Medicinæ partium callentissimus, si in hac parte vacillet, eamque non exacte cognoscat, similis est lampadi oleo plenæ, cujus ellychnio flamma deest. Nam ut lampas sine igne nullum de se lumen expandere potest, sic etiam Medicus si cognitione Medicamentorum destituatur, nullum specimen effectum [illegible] dabit, quo pro Medico habeatur agnoscaturque, aut ullo honore dignus æstimetur. Iure merito igitur antiqui Medici (qui apud coætaneos [illegible] que suos immortale nomen sibi parare semper conabantur) usque adeo [illegible] diligentesque fuerunt in dicta Medicinæ parte excolenda: quod ex [illegible] scriptis patere aperte potest. Quorum ne magnum numerum rec[illegible] gar, ad id quod dico stabiliendum sufficere nobis debebit solum hoc [illegible] [illegible] Principis, testimonium, quippe cujus nomen [illegible] [illegible] tantus sit. Tantus igitur ille vir, tam assiduus dil[illegible] indagator fuit omnis Materiæ Medicæ, ut non contentus iis Simplicibus quæ in patria eius nascebantur, sine ullo metu periculorum longissimas peregrinationes ad loca quam remotissima susceperit, ut loca ipsa unde medicamenta [illegible] adferri audiebat, propius contemplaretur, eaque [illegible] sceret, atque eorum sufficientem copiam in usus suos colligeret [illegible] que. Id quod testatur Lib. ix. de Simpl. Med. facultatibus, dum [illegible] [illegible], Cyprum, Palæstinam, & Syriam [illegible] studio [illegible] medicamentorum [illegible] vim magnam, quæ in omnem [illegible]

[illegible]

scriti forent, reponerem, &c. Adhæc ut medicamenta plurima quæ adulterari sunt, ut loquuntur, falsificari ab impostoribus etiam ipsius ævo solebant, à veris certius infallibiliusque dignosceret ac discerneret, summam non contemnendam nummorum expendit, ut imposturam ipsam addisceret, non ut ipsi medicamenta adulteraret, prævaricareturque in fraudem damnumque emptorum, aut ut lucri cupiditate, mercaturam impostoriam exerceret: sed ut signa differentiasque quibus adulterata à genuinis differant, internoscanturque, exploratâ haberet; sicuti ipse narrat supra citato libro & capite, paulo altius, ubi de Diphryge verba facit. Adjiciam vero, inquiens, huic qui de illo habetur sermoni, rem non modo de Diphryge scitu utilem, sed & de Lemnia sphragide, & Pompholyge, & Opobalsamo, & Lycio Indico. Nam etiamnum adolescens didiceram ita præparare, ut à veris nativisque nihil differre viderentur. Nam qui me docebat ingentis mercede, homo certissimus erat, non in his tantum, sed & aliis similibus. Et non solum laborabat ut haberet cognitionem externam rerum: sed studebat etiam cognoscere ipsas vires, tam propria industria, rationali indagine & experientia, quam etiam aliena: nunquam recusans addiscere, cujuscunque tandem conditionis homines forent per quos aliquid proficere posset: veluti manifeste patet XI. de simpl. med. facult. ubi agit de præparatione Cancrorum adversus morsum canis rabidi: Et raro equidem, inquit, aliter illis ustis nos sumus usi, cæterum eum modum plerunque quo Æschrion Empiricus ille medicamentorum peritissimus senex, concivis ac præceptor meus. Et paulo post narrat modum quo dictus Empiricus, tantopere ab ipso honoratus, Cancros præparare solebat. Itaut Galenus nunquam destiterit quam diligentissime addiscere rationem, qua omnia quæcunque ad dictam partem Medicinæ tam necessariam Medico requiruntur, certa exploratáque habere posset: sicut etiam 3. de comp. med. posteros ad sui imitationem exhortatur. Existimo, inquit, omnes juvenes ingenui animi hac ratione (hoc est, suo exemplo) incitatum iri ad investigandam veram exactamque Simplicium cognitionem: quæ non solum semel consideranda sunt, sed sæpius. Nam cognitio rerum sensibilium perficitur continuatione videndi, id est, perpetua oculari inspectione. In Præfatione autem Libri 6. de Simpl. med. facult. reprehendit eos, qui contenti sunt comparasse sibi solummodo cognitionem medicamentorum ex librorum lectione, sine ulla ulteriore indagatione. Profecto non sine ratione conquerī debemus de iis qui primitus icones herbarum depictas evulgarunt: cum modo

præstantius certiusque sit herbas ipsas contemplari & contrectare; alioqui simi-les fieremus illis, qui se pro gubernatoribus navium gerunt, cum nunquam navigaverint, artemque navigatoriam solummodo ex chartis tabellisque de-pictis didicerint. Quoniam si eo modo instructi progrederemur, sine dubio au-ditiores certioresque essemus in cognitione non tam plantarum, quam aliorum quorumcunque medicamentorum. Et libro de Aliment. facult. ita scribit. Librorum is solummodo usus est, ut memoriam refricemus illarum rerum quas antea didicimus; & non ut exactam cognitionem alicujus [illegible] pe-ditent illis qui nihil antea sciverunt istarum rerũ. Usq; adeo ut Galenus velit medicos cognoscere exacte res medicinales, non solum ex relatu aliorum, sed & ex proprio intuitu & experientia. Quocirca, quicunque pro [illegible] ve-reque dogmatico inter Medicos censeri desiderat, verusque Galeni discipu-lus haberi, debet partem aliquam temporis studiique sui collocare, ad acqui-rendam perfectam cognitionem medicamentorum, eorumque exactam præ-parationem; & quænam inde sequantur effecta. Non tamen inde sequi velim, debere nos animum ingeniumque nostrum ingurgitare [illegible] que in vastum profundumque omnium remediorum pelagus; cujus nunquam fundus repertus ab ullo medicorum tam nostri quam antiqui ævi, nec etiam ab ullo futuri sæculi invenietur; Nec item suadeam, ut quisquam immanem cumulum coacervet medicamentorum, jungens miscensque Indiam, Ara-biam universamque Europam simul, ut inquit Fuchsius in Thesauro Medi-cinæ, dum reprehendit eos qui talia faciunt: Sed hoc solummodo requiro, studeoque, ut Medicum patronum dominumque faciam alicujus Medica-mentorum numeri, illorumque nempe quæ maxime excellunt, efficacissima quæ sunt, & [illegible] in operationibus suis adversus præcipuos quosque morbos, qui passim communiterque se oggerunt. Quod ipsum & procul dubio a Galeno præstitum fuit, postea quam plurima medicamenta [illegible] [illegible], ut ex Methodo ipsius apparet; atque etiam hoc modo fecerunt Ga-lenique etiamnum prudentissimi totius orbis Medici: [illegible] [illegible] numerus remediorum, ingenium judiciumque Medici [illegible] & confundet. Hanc ipsam credimus fuisse causam, ob quam Hippocrates, [illegible] [illegible] tam pauca medicamenta uti consueverit, ut [illegible] [illegible] apparet: non autem quod non cognoverit magnum [illegible] medicamentorum [illegible] penes ipsum erat copia & [illegible]

[illegible]-

remediorum, quorum experientia per universam Græciam [illegible]. Si igitur temporis tanta longitudo, quæ est a conditio Mundo, ad hanc usque diem, nobis commoditatem dedit addiscendi & examinandi tot medicamenta, certissimum est hoc nostro seculo eam sese efferre quammaxime: quo non solum omnes antiquorum doctrinæ ad materiam medicam attinentes exacte perpensæ sunt & examinatæ, imo ad culmen summum perductæ: sed quo ipso etiam [illegible] ad ipsas accessio facta est, per nobilissimum & excellentissimum instrumentum Artis Chimicæ: per quam discere nobis datum fuit, [illegible] nostris agnoscere dignoscereque substantias corporum ab antiquis prorsus ignoratas, ex quib. omnes res naturaliter compositæ sunt: quo ipso etiam didicimus separare diversa remedia ab uno corpore: ac universim præparare medicamenta efficaciora, subtiliora, & penetrantiora, leniora, (& ut ita dicam [illegible]) & perfectiora, quam antiqui Medici nos facere docuerunt. Quæ ipsa [illegible] perfecit mirabiles naturas & effectum [illegible] quam prisci ævi hominibus unquam concessum fuit. Verum hoc in ista re [illegible] tunij, quòd quantumvis tantum nobis bonum ab ista Arte obvenerit, tantum medicis decus, tantusque favor apud omnes nobis inde accesserit, nihilominus reperiatur etiamnum hodie maximus Medicorum numerus, qui (existimantes esse rem mechanicam, vilem, & plane [illegible] Medica dignitati) non solum recusant ullo modo manum admovere [illegible] operi, sed, quod peius est, malitiose perverseque contemnunt exsibilantque eos omnes qui Artem istam exercent. O si Galenus, qui nulli labori sumptuique pepercit in visendis [illegible] regiones, ut Naturæ secreta indagaret, ut addisceret adulterare & [illegible] rimas materias Medicas, & præparare Cineres, Empirico magistro, ut supra diximus: quique non dedignabatur contundere caseum putridum, & cataplasmatis forma imponere ut illum in arthritico experiretur: ut patet lib. x. Simpl. med. qui non abhorrebat observare vires viperæ, serpentis tam venenosi, adversus elephantiasin; ut est lib. 11. Simpl. Med. & lib. de Antid. qui ipse invenit usum Sulphuris adversus venenum Pastinacæ, Phalangij, & Draconis marini, illudque pauperculis piscatoribus [illegible] communicavit, quo se adversus eiusmodi venena præmunire possent, ut habetur lib. 9. Simpl. medicament. qui ipse [illegible] præter infinita alia [illegible], non existimabat esse rem inhonestam & plane vilem exquirere & observare proprietates fimi humani, excrementi tam execrabilis & potentis supra omnia alia, idque ut synanchem

 curaret;

curaret: usque adeò avidus erat addiscendi omnium rerum vires, ut lib. X. Simpl. medicam. facult. legere licet. Si, inquam, Galenus Chymicum aliquem reperisset qui ipsi arculam parvam ostendisset refertam excellentissimis Oleis destillatis, Spiritibus aquosis, Salibus, Extractis, Tincturis, Balsamis & Arcanis Vegetabilium, Animalium, & Mineralium: iisq; omnibus diversarum virtutum ac operationum; Vomitivis inquam, Catharticis, Sudorificis, Diureticis, Anodynis, Cordialibus, Alexiteriis, Vulnerariis, Specificis adversus plurimos morbos: breviter, plenam remediis in substantiâ, omnibus quippe quibus universim Medicus opus habere potest, usq; in minima copia & quantitate aptis ad sanandum mille ægros: si ad hæc dictus Chymicus obtulisset Galeno docere ipsum modum præparandi & comparandi sibi omnia ista remedia: Quo quæso animo quamq; obviis ulnis credemus Galenum excepturum fuisse, quibusq; amplexibus exosculaturum, eiusmodi Chymicum; & quem laborem subiturum ipsum fuisse, ut ad plenariam istarum rerum cognitionem pervenire potuisset? Homines sane maturi judicij, quibus heroicum & generosum Galeni animum ex scriptis ejus rimari agnoscereq; datum est, nullo modo dubitarent quin dictam artem ita excepturus fuisset, æstimaturusq;, ac si novum aliquod Oraculum foret, & quin grandia de ea volumina conscripturus fuisset: quippe qui nunquam calamo suo pepercit ut omnia quæ sciebat supra omnes alios medicos, posteris communicaret. Verùm enimverò tantam felicitatem non habuit summus ille maximisq; virtutibus scientiisq; instructus vir, ut minimam huiusce artis particulam cognoverit. Postquam igitur Deus Optimus Maximus nos hoc dono ditare dignatus est, magis quam antiquos, omnis Medicus ingenui aliquique animi (qui [illegible] providentiam Creatoris sui admirari [illegible] gaudens, simul etiam proximo suo gratificari conatur) cognitionem dictæ Artis Chymicæ non [illegible] sibi debet: quæ Ars, ut dictum à nobis est, non solum est instrumentum utile ad præparanda excellentissima remedia: sed præcipue idoneum ad exacuendum ingenium Philosophi, quo penetrare possit arcana Naturæ, cognoscereque penitus ac profunde virtutes operationesq; eius, idq; simplici conjecturâ ac [illegible] multo melius quam sine hac necessaria Medicis Arte fieri potuisset. Cum igitur propositum meum esset præcipuum, exhortari Medicos quibus [illegible], & particulariter adolescentes, [illegible] Medicinæ discipulos & candidatos, monere ut meum consilium sequi [illegible] excitandos libellum istum meum

ad illu-

[illegible]orum gratiam in lucem emittere, de ANATOMIA [illegible] quæ materia particulatim esse poterit vice sigilli, & authentica (ut [illegible]) confirmationis prædicti mei argumenti. Quo ipso libello traditum [illegible] ex-[illegible] est, in quo differat opinio Medicorum Chymicorum, quantum ad natu-ram & proprietatem Antimonii. [illegible] tractatur in eo quæ controversia sit inter Medicos [illegible] eius usum: [illegible] boni aut mali ipsius sint effectus: [illegible] temque vanæ imaginationes plurimorum [illegible], qui nullam [illegible] ipsius experientiam habent: nec non separatio substantiarum ipsius: modus ac via i-psum præparandi, quando eo pro vomitorio uti volumus: itemque quomodo ipsum sudorificum facere possimus, & aptum ad operandum per insensibilem transpirationem: ut præparandum sit in usum Chirurgorum: Breviter quicquid meretur in universum sciri ac cognosci de hoc minerali, quod Antimonium vul-go vocatur. [illegible] brevi [illegible] facili & intelligibili loquendi modo, & qui ab omnibus Medicis [illegible] meus labor, & conatus Reipublicæ Medicæ gratificandi, ut [illegible]ro [illegible] Lecto-ri, ac præcipuè veris Galeni discipulis, qui heroicum eius altumque [illegible] in-geniumque imitari desiderant, gratus obventurus est & acceptus: (& minimè ab illis rejicietur, ut etiam haud ita pridem accidere consuevit quotiescunque tale quippiam in lucem recens prodibat, quando nimirum Ars hæc Hermetica stylo obscuro, terminisque minus intelligibilibus tradebatur.) Quod ubi mihi contigerit, intellexeroque non ingratum meum esse laborem, accrescet mihi ani-mus ulterius quid in simili materia conandi, & in publicum emittendi [illegible] meos Tractatus, quos concinnavi plurimorum annorum spatio, pro[illegible] studio & assiduo labore novi quippiam animadversioneque digni observare & annotare potui: quodcunque nempe mihi, secundum captum, exiguitatemque ingenii mei, dignum videbatur dicta nostra Arte, ac etiam Medicis universis utile ex fructuosum.

Vale

PARS

PARS PRIMA
ANATOMIÆ ANTIMONII,

De forma, minera, & fodina, qualitate, viribus ac prerogativis ipsius; & oppositionibus eorum qui usum Antimonii inhibere voluerunt: itemque de vanis conatibus [illegible] plurimorum Chymicorum in separatione substantiarum ejus.

Cap. I.

De Antimonio, ejus viribus, ac usu, secundum Medicorum Antiquorum examen.

Dioscorides, celebris autor, & Materiæ medicæ studiosorum seu Simplicistarum, ut vocant, omnium tam Græcorum quam Arabum princeps, libro V. capite LIX. loquens de Stibio, quod Latinis Stibium, vulgo vero Medicorum hodie Antimonium appellatur, ita inquit: Stibium optimum, quod splendidissimum est, modoque [illegible] (ver-[illegible]) [illegible], con[illegible] [illegible], nihil terræ aut sordidi habens [illegible] quod [illegible] appellant, alii Platyophthalmon, alii Larbason. Vis [illegible] meatus obstruere, refri-[illegible] in carne cohibere, ul-[illegible] ulcera oculorum expurgare. Sistit & sanguinem è cerebri membranis profluentem: Et ut in universum dicatur, usto plumbo similis est. Privatim, ambusta [illegible], ne in pustulas erumpere possit, cum adipe recenti illitum: [illegible] [illegible]ationes ad cicatricem perducit [illegible] cera & exigua cerusa. Torretur [illegible] farina circumlitum, & carbonibus [illegible], donec carbunculetur crusta: [illegible] ptumque restinguitur mulieris lacte, quæ marem pepererit, aut vetere vino. Uritur [illegible] carbonibus succensis impositum, & efflatum, quoad igni deflagret [illegible] paulo magis concremetur, [illegible]. Lavatur ut Cadmia & Æs. Sunt qui [illegible] Plumbi recrementum eluant.

Plinius lib. 33. cap. 6. ita de eo [illegible] bit: In iisdem argenti metallis [illegible], ut proprie dicamus spumæ lapis candidæ [illegible] [illegible] tamen tralucentis: Stimmi appellant, alii Stibium, alii A[illegible], alii [illegible]n. Duo ejus genera, mas & fœmina: magis probant fœminam. [illegible] [illegible] est mas, scabriorque [illegible] [illegible], [illegible] arenosior.

Fœmi-

Fœmina contra nitet, friabilis, fissurisque non globis dehiscens.

Galenus autem de eodem metallo loquens lib. 9. Simplicium medicamentorum, ita inquit: Stimmi ad facultatem desiccantem adjunctam habet adstrictionem; quamobrem & ocularibus Medicinis commiscetur; & illis scilicet quæ conformantur in collyria quæ vocant; & siccis, quæ utiq; sicca collyria cognominant.

Hæc sunt universim quæ Antiqui de hoc Antimonio seu scripserunt seu senserunt. Ex quibus omnibus manifestum est, illos facultates eius non usque adeò examinasse per ignem atque in usus medicos convertisse, ac nostrorum temporum homines fecerunt. Quocirca nostrum est nihilominus Antiquis gratiam habere pro iis quæ de eo ab ipsis comperta & tradita sunt: illosque excusatos habere, quòd plurima quæ hodie de hoc metallo scimus, ignoraverint: quoniam Artis Chemicæ cognitione prorsus carebant; per quam his ultimis seculis Deo placuit hominibus permittere, ut manifestè cognitam revelatamque haberent magnitudinem Providentiæ suæ in creaturis terrenis, idque multo largiùs apertiusque quàm Antiquis datum fuit.

Cap. II.

De Antimonio, & virium eius præstantiâ, usuque, secundum Medicos neotericos.

ANTIMONIUM, juxta sententiam plurimorum Physicorum seu Naturalistarum, est compositio quædam rerum necessariarum ad creationem metallorum, seu mineralium, & accedit admodùm ad complexionem, proportionem & materiam argenti vivi. Minera seu fodina ipsius invenitur in montibus, æquè ac aliorum metallorum; & inde extrahitur diversis modis seu operationibus. In agro Senensi & aliis quam plurimis locis fodinæ eius satis copiosæ sunt: optimumque est illud quod in Comitatu Sanctæ Floræ prope Sylvenam, vel Selvenam oppidum effoditur; ut testantur plerique autores. Credo etiam in Hungariâ & Germaniæ montibus reperiri; partim quia ex aliorum relatu id didici, & quia Matthiolus id ex Germania Venetias adferri refert: partim etiam quia in illis locis tam vili venditur, ut vecturæ pretium ex Italia in Germaniam multo grandius fore putem. Nos illud emere solemus à magnariis mercatoribus rhopopolis aut pharmacopolis, liquefactum & in panium formam fusum, instar Saccharinarum massarum, sed paulò minorum. Exteriùs crustosum apparet, & coloris plumbei; manibusque tractatum, digitos inficit, haud secus ac plumbum solet. Interiùs refertum est venis lapillaceis, micantib. resplendentibusve ut ferrum expolitum. Fragile est & ruptu facile. Pulverisatum ubi fuerit, splendorem amittit, & assumit colorem plumbi usti. Crucibulo seu fusorio vasi inditum, ignique impositum citissimè funditur, & in liquorem resoluitur, odorem sulphureum emittens, & fuliginem albam per aërem spargens, instar Pompholygis,

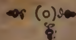
aut Tutiæ albæ; quæ ipsa lateribus fornacis aliisque vicinis lapidibus parietibusque adhæret. Diu autem igni commissum ferreoque instrumento concussum ac crebriusculè agitatum, formam vitri acquirit, planeque simile fit plumbo per copellam acto, quo utuntur ad argentum depurandum. Theophrastus Paracelsus Antimonium in censu ac numero Marcasitarum reponit, & Marcasitam Plũbi appellat, ut videre est lib. 6. Archid. capite de Magisteriis Marcasitarũ; & in cœlo Philosophorũ 5. Reg. ubi loquitur de naturâ Plumbi. Uno verbo, Vulcanus demum nobis ostendit, Antimoniũ esse corpus, quod consistit & compositum est naturaliter ex Sulphure minerali combustibili, instar alterius Sulphuris; ex Mercurio fuliginoso, coagulato tamen, magisque cocto quàm est Hydrargyrum, & ex substantiâ quadam terrestri, quæ ipsa, juxta definitionem Paracelsi, Sal ipsius nuncupari potest: ut infrâ latiùs declarabitur in secunda huius Tractatus parte. Cæterùm Antimonium satis notum est per universum orbem; posteaquam non solùm stanni fusores, speculorum chalybeorum confectores campanarum, globorumque bellicorum, nec non typorum impressoriorum fusores, & alii ignium artificialium gnari quam sæpissimè hoc metallico corpore in operibus suis uti consueverint; sed & multi prudentis Medici huius temporis illud ipsum quàm felicissimè in usus cõvertere soleant, adversus quamplurimos graves humani corporis morbos.

Quod ad vires Antimonij attinet, Theophrastus Paracelsus, Medicinæ Doctor, (qui & ipse Professor fuit anno 1527. in Academiâ Basileensi, ut ex ipsius scriptis intelligere est) de hac re variis operum suorum locis verba facit, ut mox patebit. Ac primum, libro 3. De vita longa cap. 6. ita inquit: Sicut Antimonium finit Aurum, sic eâdem ratione ac formâ finit corpus: in illo enim est essentia quæ nihil impuri cum puro confundi finit. Quod ipsum etiam confirmat 2. lib. Magnæ Chirurgiæ, Parte 2. de Curâ ulcerum, cap. 5. de Præparatione Tincturæ Antimonij; & in Præfatione. In quodam suo Tractatu de Leprâ, dicit Antimonium vim habere conservandi corpus a corruptione; recensetque illud inter maximè efficacia remedia Elephantiasis. Libro insuper 6. Archidox. capite de Magisteriis Marcasitarum, eadem dicit; Antimonium nempe sanare Morpheam, Alopeciam, Lepram Leoninam, Tyriam, & omnia genera scabierum & cicatricum. Quod & repetit lib. 5. dictæ Chirurgiæ capite de cura Piscium, & lib. 1. Partis Secundæ eiusdem Chirurgiæ, capite 3. quando agit de Scabiebus malignis ac pruriginosis, procedentib. à Lue Venerea. Libro de Morbis Amentium ponit Antimonium pro excellentissimo remedio phrenitidis, epilepsiæ, & aliarum gravium cerebri affectionum. Et Libro de gradibus & compositionibus Receptarum asserit Antimonium esse efficacissimum cordiale medicamentum omnium illorum corporum quæ elementum aquæ producit. Libro 5. de mor-

de morbis ſiccis, ait Antimonium corpori ſiccam illam intemperiem Saturniniam (quam metaphoricè Stellam Saturni appellat,) adimere, illamque tranſmutare in ſtatum vegetum, ſanum & vividum, quem ex adverſo Stellam Veneris nuncupat. Dicto Chirurgiæ ſuæ lib. 1. cap. 9. ait Antimonium habere propriam miramque efficaciam adverſus cancros, & alios corrodentes affectiones, quos lupos & noli me tangere vocant. Libro 2. ejuſdem Chirurgiæ, cap. 10. ubi tractat de modo adminiſtrandi tincturam Antimonii pro certo nobis affirmat, ſi illud ex præcepto ſuo uſurpemus, aptum fore ad omnia ulcera maligna percuranda, ſine admixtione ullius alterius medicamenti. Et ſub finem prædicti capitis ita inquit: Optarem, quod ad me attinet, loco omnium receptarum vulgo Formularum, communiumque ac ordinariorum medicamentorum, ut hoc ſolum apud omnes uſum haberet. Nam hoc pacto Arti M[illegible] adimeretur opprobrium illud at vituperium, in quo paſſim hactenus ver[illegible]ur: nec tantus foret numerus ægrorum mutilatorum & pravâ curâ decurtatorum, quantus hodie paſſim reperitur. Hoc enim eſt medicamentum vulnerarium, cuius ſimile non extat. Libro 4. Secundæ Partis memoratæ Chirurgiæ, cap. 7. confirmat eandem ſententiam: ut & 12. cap. eiuſdem libri. Adhæc libris de Peſtilentiâ, de Ictericiis, de Tranſmutatione Rerum Naturalium, De Vitâ longâ, & aliis Operis ſui locis de eodem medicamento ſimilia pronunciat. Uſque adeò ut appareat Paracelſum non potuiſſe ſatiari defatigarique decantando maximas excellentiſſimaſq; Antimonii vires; quaſi ipſe ſe primum detexiſſe revelaſſeque gloriatur. Etenim prænominato cap. de præparatione tincturæ Antimonii, hoc ipſe de ſe teſtatur, verbis quæ ſequuntur: Philoſophi, inquit, & Artiſtæ quamplurima in Antimonio quæſiverunt: ſed non ſupravixerunt uſq; ad illum diem quo fundus illius rei apertè & clarè exploratus fuerit: obierunt enim ante me. Quibus verbis innuere voluit & denotare, uſque adventum ſuum, & ante quam ipſe in veſtigandæ huic rei ſe dediſſet, & perſcrutandæ, vires Antimonii adhuc incognitas fuiſſe & incompertas. Enimverò Paracelſus plurimas excellentes curationes ſuo tempore fecit: ut, præter alios quamplurimos teſtes, magiſtratus civitatis Salsburgenſis in Germania (ubi ſepultus eſt) publico elogio conſtare voluit, dum tumulum eius hoc præclariſſimo Epitaphio exornavit: Conditur hic PHILIPPUS THEOPHRASTUS, inſignis Medicinæ Doctor; qui dira illa ulcera, Lepram, Podagram, Hydropiſin, aliaq; inſanabilia corporis contagia mirifica arte ſuſtulit: ac bona ſua in pauperes diſtribuenda, collocandaque honoravit. An. M. D. XLI. die XXIV. Septemb. vitã cum morte mutavit. Concludendum itaque nobis eſt, Paracelſum cognitionem habuiſſe aliquorum remediorum extraordinariorum, aliis antè incompertorum: qui prædictos morbos tanquam incurabiles deſcripſerunt & deplorârunt: ac proinde Antimonium unum

ex maximis ipsius Arcanis esse potuisse. Nam ut quod res est, de eo pronunciemus, experientia nobis demonstrat, mineralia peculiares & eximias quasdam in sese vires continere, ac præsertim in curis ulcerum malignorum, morborumque inveteratorum, qui non possunt persanari juxta canones regulasque quas proposuerunt; nec medicamentis quæ præscripserunt in usuque habuerunt prisci. Post Paracelsum primus propugnator Antimonii, quique usum eius publicè tueri commendareque ausus est, contra eos qui maximo jam numero adversus Paracelsi doctrinam insurrexerunt, insimulantes eum imposturæ, quòd tantas virtutes ascripsisset Antimonio, ultra eas quas ipsi attribuissent antiqui; primus inquam fuit doctissimus ille, experientissimus, ac minimè partialis aut ulli parti obnoxius, & benignissimi mitissimique ingenii inter omnes totius mundi scriptores, Dominus PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS, Medicus & Simplicista maximæ famæ; qui in Commentariis suis Dioscoridem lib. 5. capit. 59. agens de Antimonio, ita infit: Cæterum Stibium vim dejectoriam sortitur præstantissimam: quamquam antiquorum ac recentiorum nullus, præter unum Theophrastum Paracelsum, hoc literis memoriæque mandavit, &c. Quare non equidem gravabor in studiosorum gratiam ea hic commemorare de huius medicamenti viribus, quæ vidi, atque etiam à medicis quibusdam fide dignis accepi. Et hinc ulterius progrediendi in eodem proposito, narrat tres excellentissimas curationes factas per hoc minerale, ut eiusmodi exemplis animos aliorum medicorum ad ejus usum excitaret. Deinum infert: Antimonium universim conducit adversùs omnes morbos provenientes ex humoribus melancholicis: ac præsertim utile est iis qui hypochondria inflata habent & ventosa: iisque qui diuturnis febribus lancinati sunt: dyspnoicis, & præcipuè asthmaticis. Utilissimum est ad sanandos convulsos, epilepticos, lethargicos, cataphoricos, paralyticos, & colico dolore infestatos. Breviter, docet nos ibidem modum quo id præparare ipse consueverit: quem infrà peculiari capite declaraturi sumus, quando de diversis Antimonij præparationibus agemus.

Post Matthiolum multi alii doctissimi viri non cessarunt eadem de hoc minerali & sentire & prædicare: nomina quorum hoc loco recitare opus non est: & si quis ea ignoret, aut nosse velit, sufficiet ipsi legere hos p[illegible]uè tres authores; quorum hæc sunt nomina: Basilica Chymica, autore Osuald[o] Crollio, Medico Imperatoris Rodolphi II. Tetras D. Quercetani, Henrici IV. Francorum Regis Medici Ordinarij: itemque scripta Chymica D. Hartmanni Professoris in celebri Academiâ Illustrissimi Landgravii Hassiæ, quæ est Marpurgi. Atque hæc sunt universim quæ de præstantiâ virium Antimonii præmittenda judicabam.



CAP.

Cap. III.

Quibus modis Antimonium humano corpori nocere possit: & qua ratione id præcavere oporteat.

ENarratis jam satis Antimonij laudibus, juxta Autorum diversorum relationem, & juxta ipsius meritum, reliquum est scire quibus modis nocere corporibus nostris possit: ut hac ratione præmoniti de bono & malo quod inferre potest, manuductionem quandam habeamus, quam securi prudenter & securè eo uti queamus, in talibus corporibus præsertim, in quibus urgens & prægnans eo utendi necessitas obvenire possit. Sciendum itaque nobis est. Antimonium esse unum ex illis rebus, quales sunt maxima pars medicamentorum, ac speciatim illa quæ Natura produxit ad humani corporis purgationem: illa enim quantumvis usque adeò utilia & necessaria sint, absque iis Medicina subsistere nequeat; nihilominus indiscriminatim temereque usurpata pessimos effectus & periculosissimos dabunt, loco bonorum fructuum; planè contra scopum intentionemque cujus gratia propinata fuerunt. Nocere enim potest corporibus nostris quatuor hisce diversis modis; Primò incommodare potest vapore aut fuligine sua, quando nimium funditur vel liquatur, & quando nimis diu ejus præparationi immoramur: id quod ipse Theophrastus Paracelsus (cap. 3. Tractatus 3. libri 1. de morbis quibus obnoxij sunt ij qui in fodinis minerisve operantur, loquens de nocumento diversarum Marcasitarum) nobis manifestè declarat verbis quæ sequuntur: Spiritus, inquit, aut vapor Antimonij potest inferre illis qui id liquefaciunt, sequentia symptomata, nempe: Tussim siccam, punctiones laterum, dolorem capitis, constipationem ventris, apostemata lienis, adustionem sanguinis, pruriginem & scabies, consumptionem corporis, ictericiam, & similia prava accidentia. Quod experientia ipsa verum esse nobis declarat, in pluribus operatoribus (aut sufflatoribus vel ciniflonibus, ut vocantur) qui continuo in Antimonij fusione operantur: qui, contra Dei decreta, putantes elicere ex ipso medicamentum perfectissimum, ad transmutandum metalla impura in Aurum, aut Argentum; & ad conservandum se ipsos in perpetua sanitate corporis, usque ad ultimam vitæ suæ horam; sæpe in gravissimos ac incurabiles morbos labuntur: unde, loco felicitatis quam sufflando sibi ipsis proponebant, vitam suam in longissimo tædio ac languore finiunt; seipsos miserandum imò ridendum spectaculum universo mundo præbentes. Quæ cum ita sint, ut ipsi fatemur, posset aliquis inferre: Si igitur Antimonium est medicamentum tam celebre & exquisitum, ut dictum est: Vnde provenit fumum seu vaporem ejus tā nocivum esse damnosum? Nonne hoc sufficiens est argumentum, quo probetur illud esse corpus venenosum & malignum; nec immerito ob id à quamplurimis Medicis condemnatum? Huic rationi ita respondeo, hoc argumentum nō solidum satis, efficaxque esse ad affirmandum simpliciter, Antimonium esse venenum:

num: quoniam res est tam clara quam quæ manifestissima, nocumenta rerum medicamentosarum non procedere semper ab aliquibus malignis substantiis, malisve proprietatibus quæ in iis existant: sed sæpenumerò prodire ex abusu & differenti exhibitione ipsarum. Vt exempli gratia videre est in Sulphure, cujus flores (id est Sulphur sublimatum) in tam frequenti usu sunt adversus innumeros morbos, non solum in robustis corporibus, sed etiam in phthisicis, & hominibus extremè debilibus, & non solummodò una sed & infinitis vicibus usitati, per continuos aliquot menses, imò annos, maximo cum emolumento, & sine ullo præjudicio sanitatis. Interea tamen ubi quæso reperiretur homo usque adeò robustus, qui posset longo tempore morari eo loco ubi illud funditur; fumumque ejus tolerare, sine ullo damno aut noxa? Sal ipsum vulgare est verum Balsamum Naturæ, nec homini solum sed & omnibus totius Vniversi creaturis quam familiarissimum, utpote tertia pars substantiæ ex qua subsistunt & compositæ sunt: videmus tamen illud, si quando in magno quodam igne fusum aut combustum fuerit, vaporem de se spargere usque adeò violentum & penetrantem, ut nisi nobis ipsis caveamus, haud pauciora minorave nocumenta & prava accidentia dare possit, quam ipsum Antimonium. Quod testatur & ipse Paracelsus supra citato Tractatu de morbis mineralibus, dum ita infit: Spiritus aut vapores Salis communis, imò & omnium aliorum Salium, anhelitum brevem faciunt, seu asthma, fœtorem oris inducũt, screatum movent continuum extraordinarie, magnum ardorem in ore ventriculi accendunt, hepar findunt & lienem, dissolvunt renes, urinam acrem reddunt, quæ inde rodit & putrescere facit ductus per quos meat: nocturnas pollutiones inducunt, & sanguinem per urinas expellunt, &c. Nihilominus tamen ob hos tam pravos effectus, non possumus meritò justisque rationibus Sali aliquam venenosam ascribere facultatem. Ipse enim spiritus eius, seu prædictus exhalans vapor, si quando vasis accommodis exceptus & collectus fuerit in nostros usus, tantum abest ut venenosus sit, aut malignus, ut è converso etiam excellentissimum remedium diversorum morborum ac symptomatum esse reperiatur: quorum omnium numerum hoc loco inire non est necesse, cum id ita sese habere, manifestè omnibus Medicis constet, qui cognitionem aliquam medicamentorum Spagiricorum habent. Quid dicam amplius? Nulla adeo res est tam dulcis, grata & temperata ex omnibus iis quæ in nutritionem nostram cedunt, quin usta vehementi igne, temporis spatio cerebrum nostrum vapore suo offendat, aut alia symptomata molesta inducat. Non est igitur mirandum, vaporem Antimonij nimis magna copia cerebro exceptum, varia accidentia afflare posse: postquam propemodum omnes aliæ res eodem modo sumptæ, aut ad cerebrum appulsæ, corpori nostro noxam aliquam inferre queant. Et revera, quantum-

vis

vis fateri debeamus, magnam esse differentiam inter substantias Antimonij, & aliarum rerum; itemque inter purgantes, & nutritivas confortantesque, in quibus longè aliæ elucent facultates, non possumus tamen asseverare vaporem ipsius Antimonij proprie esse venenosum aut arsenicalem, ut aliqui de eo somniare voluerunt. Et quamvis Paracelsus ipse 1. Tractatu 2. libri de morbis mineralibus, capite 4. affirmet, eos qui Antimonium liquefaciunt, inde haurire vapores sulphureos & Mercuriales, quod perinde est ac si diceret Antimonium refertum esse Sulphure & Mercurio: non tamen inde arguit, Antimonium Arsenico esse plenum. Quod ipsum adhuc manifestius apparebit ex ejusdem lib. 3. De vita longa, cap. 6. dum agit de præparatione Antimonij, his verbis: Principio vide ne corrumpatur Antimonium; sed totum hoc, quantum est, integrum maneat citra ullam amissionem formæ. Quibus verbis subjungit: Sub hoc enim delitescit arcanum. Quòd si cognovisset in Antimonio latere Arsenicum, non ita locutus fuisset: sed eadem opera jussisset separari ab eo Arsenicum, priusquam operi committeretur. Arsenici enim plane hostis est Paracelsus: ut affirmat libro 1. De Natura Rerum, cap. 9. dum ait Arsenicum (quocunque tandem modo præparatum) non debere intro assumi, aut propinari, quamvis plurimi temerarij, & Pseudo-Alchymistæ, audeant affirmare, in corpus nostrum assumi posse sine nocumento; præparatum quippe eo quo ipsi cum parari volunt, modo. Sed ut ad nostrum institutum revertar, hoc ulterius addam, vaporem Antimonij non esse venenum, nec directe malignum quid; quod duobus præcipue argumentis declarabo. Primum est, quod vapor eius non nocet omnibus iis qui eum recipiunt, ut solent universim, plus tamen aut minus, omnia venena; idque non nisi quando longa mora eum recipere pergunt. Alterum argumentum est, quod dictus vapor collectus receptaculo apto, convertitur in fuliginem tenuem subtilemque ac albam, quam Chymici Florem Antimonij vocant: quæ ipsa tantum abest ut directe venenum sit, quin potius ex adverso præstans remedium existat, aptissimum perdomandis quam plurimis morbis; sicut in Secunda Parte hujus nostri Tractatus infra docebitur. Atque hæc sufficiat de nocumentis Antimonij dixisse. Quæ ut præveniantur, caveanturque, certissimum remedium est, quando id liquefacere, calcinare aut sublimare proponimus, id tam provide facere, ut dictum vaporem prorsus non recipiamus, aut saltem tam parce quam fieri potest.

Secundus modus quo nocere potest Antimonium humano corpori, est, si ei admisceantur addanturque res aliquæ corrodentes aut venenosæ: velut facere consueverunt plurimi imprudentes & incauti Alchymistæ: quorum alij, ut vitrum Antimonij rubrum evadat Rubini instar, in præparatione eius Arseni cum illi adjungunt persuadentes hoc ipsis solum conducere, quo

quo possint ad scopum suum pervenire; & de cætero ignem depellere rursus, in fumosque ablegare id ipsum Arsenicum, omnemque ejus malignitatem absumere. Alij mixtionem quandam faciunt ex æqualibus portionibus Antimonij, Arsenici & Sulphuris, quas omnes nil aliud quam simul dissolvunt, & postea pulverant, asserentes hunc pulverem esse Panaceam quandam, omnibus morborum generibus strenue resistentem. Alij, additione alicujus corrosivi, destillant vehementem quendam liquorem ex Antimonio, quem ipsum etiam audent propinare intus assumendum. Vsque adeo ut per has ita perniciosas res, non solum non præparent Antimonium, ut decet, sed etiam cum primis venenosum & corrosivum efficiant. Quod cum ita se habeat, fieri non potest, quin damnosum fiat & nocivum; producatque perniciosos effectus in ijs qui ipso utuntur. Hoc ipsum facilè patet per Mercurium: qui adhucdum planè vivus, aut bene præparatus, non est venenosus, aut ullo modo periculosus; sed imprægnatus (ut loquimur) ab aliquibus spiritibus salsis seu vitriolatis, qualis est quem sublimatum vocant, tunc inquam usque adeo corrosivus adhæsivusque evadit, ut in corpore assumptus, hominem occidere possit, aut saltem infinita ipsi symptomata inferre. Quicunque igitur ejuscemodi evitare desiderat pericula, cavere debet ne Antimoniū unquam intro assumat, nisi bene præparatum, idque manibus eorum qui modū ipsum præparandi callent, & omnia quæ ad ejus legitimam præparationem requiruntur, quam exploratissima habent.

Tertio modo nocere humano corpori potest Antimonium, si quando præparatum fuerit pro vomitorio, in Vitri, Florum, Croci, Metallorum, aut alia quacunque forma, indebito modo, aut erroneè, aut nimis magna dosi. Nam eo pacto nimis vehementer evacuando (quasi superpurgando) maximam copiam humorum bonorum; una cum pravis, causa magnæ debilitatis virium, imò & ipsius mortis existere potest, in corporibus præsertim non robustis. Quocirca, quicunque sanitatem suam amat, providere debet quam maxime, ne se hoc modo decipi patiatur.

Ad ultimum, Antimonium vomitivum (talem distinctionem facio; quia id interdum præparamus alio quodam modo, ita ut non operetur aliter quam per insensilem trāspirationem) potest vehementissime nocere, quotiescunque temere, & indiscriminatim administratum fuerit, & sine respectu hominum qui natura sua inepti sunt ad vomendum; aut etiam qui alia quacunque accidentali indispositione non possunt vomitorium pati: ut & quotiescunque exhibitum fuerit in morbis, quorum materia aut causa alia quadam operatione tolli aut evacuari debet, quam per vomitivum. Nam tali eventu, quantumvis Antimonium accuratissimè præparatum sit, & dosis ipsius exactissime perpensa fuerit; nihilominus necessarium nobis est, judicium adhibere, exquisitissimeque ratiocinari, ut calleamus distinguere, quibus corporibus illud conveniat, quibus minime; qui sint morbi curabiles aut mitigabiles usu vomitoriorum; aut qui alius modis curari debeant;

debeant: alioqui certissimum est, posse nos tam citò nocere quam prodesse ægris, quibus illud absque dictis considerationibus exhiberemus. Atque hæc est una ex præcipuis causis ob quas Antimonium odiosum est apud Medicos qui ejus vires ignorant: præsertim cum plurimi rudes imò ridiculi Empirici Chymicam artem profitentes, illud indiscriminatim omnibus ægris exhibeant, omnibus anni temporibus, & adversus quoscumq; morbos, sine ulla distinctione: unde quidem aliquando fortuito aliquo casu evenit persanari aliquos: verum alios excarnificatos tortosque mutilant. Sed hoc evenit abusu, & pravo judicio: quem errorem ipsum tamen committere possent intempestiva exhibitione quorumcunque aliorum, imò præcipuorum medicamentorum purgantium, quæ vulgo apud Medicos usitata sunt; æque atque Antimonij exhibitione. Quare ne vitam nostram nimis temerè periculo exponamus, nunquam Antimonio uti debemus, nisi autore exhibitoreque aliquo ex Medicis doctis, & expertis: qui præter scientiam rectè examinandi & considerandi omnes circumstantias, quæ requiruntur ad eius legitimum usum; norit etiam quid requiratur ad ejus bonam præparationem: quique Experientia duce Magisterium ejus adeptus sit, haud secus ac bonus miles armorum suorum gnarus est. Hæc sunt quæ breviter de nocumentis Antimonij præmonenda mihi videbantur; ut hac cautione instructus quilibet, sed adversus illa præmunire possit.

CAP. IV.

Num Antimonio Aurum, Argentum, aut Aes insit, quod Chymicorum aliqui existimant.

SVpra ostensum à nobis est quibus modis Antimonium humano corpori nocere possit, & quomodo nos ab ejus nocumentis præservare debeamus: Nunc verò antequam veniamus ad demonstrandum quomodo substantiæ eius separandæ sint, indicandum duxi, quam inutilem laborem sumant quamplurimi Chymici, quàm vanas conjecturas faciant de hoc subjecto: ut hac ratione ij qui desiderabunt metallum hoc anatomizare ut decet, præmoniti addiscant nunquam suscipere rem impossibilem, & bona sua inutiliter expendere, & incassum operari, & ad ultimum propinare se deridendos providis ac scientibus hujus artis hominibus. Inter stultas itaque opiniones, quas aliquot operatores Chymici pertinaciter defendunt, quantum ad compositionem Antimonij, vna ex maxime ridiculis est eorum qui putant metallum hoc Aurum, Argentum & Æs substantiis suis intermixtum habere. Ad hoc propositum, memini ante aliquot annos agyrtam quemdam, dexterrimum ciniflonem (præter diversos alios Chymicos, quos eandem sententiam, ne dicam phantasiam, tueri audivi) mihi nescio quæ ludibria persuadere volu-

isse, afferentem scilicet nos ex Antimonio aliquantulam portionem dictorum metallorum elicere posse. Sed cum penes me rem ipsam penitius rimatus, idem solus experiri vellem, planè contrà se habere rem animadverti. Negare tamen neutiquam volo (ut & Paracelsus testatur libro de Signaturis rerũ) reperiri aliquos lapides, aut genera Marcasitarum, in quibus aliqua Auri, Argenti, aut alterius cujusdam Metalli portiuncula recondita latet: præsertim cum videamus maximam partem Metallorum crescere inter lapides & saxa, quasi ijs mixta forent. Sed Antimonium eiusdem esse naturæ participem, res est quæ experientia verificari comprobarique nequit. Quod ut liqueat, sume Antimonium: priva illud suo Sulphure combustibili, & aliis substantiis volatilibus: hinc cum residuum exploraveris per aquam fortem, aquam regalem, amalgama Mercurij, cæmentum, liquefactiones, breviter per omnia alia tentamenta aut probationes, quibus uti novit experientissimus quilibet purificator, aut fodinarum Magister, ad separandum dicta metalla à lapidosis corporibus alienisque substantiis quibus permixta latent: Numquam vel minimum quid Auri, alteriusve metalli reperies: nisi explorandi aliquis artifex (qui oculis cujuspiam præstigium facere volet) portiunculam aliquam eius tectè ac sub manum inter operandum immisceat. Non oportet igitur conari velle elicere rem aliquam ex substantia aut loco quopiam, in quo ea minimè existit. Sed si nihilominus quispiam nihil hisce rationibus permotus, desideret prolicere Aurum, Argentumve ex Antimonio, conetur adipisci scientiam bene illud præparandi ad usus Medicos: & hac ratione sibi non deerit; sed extrahet ex unica hujus metalli unica, plus Auri & argenti, quam ex omni Antimonio quod in universa Europa reperitur, prædictis explorationibus elici posset.

CAP. V.

An ab Antimonio Argentum vivum separari possit.

SVnt aliqui, qui ratiocinantes Antimonium esse corpus plenius Mercurio volatili, quam ulla alia substantia; ut & revera est; existimant consequenter rem esse non solum facilem separatu, sed & quæ vivificari fluxilisque fieri queat, prout judicant illam fuisse priusquam aliis ejusdem Antimonij substantiis permisceretur. Cum autem illos rogamus in quem finem tantopere desiderent separare hoc Argentum vivum ab Antimonio; respondent se hoc ideò optare, quia existimant illud eo modo extractum tanto magis idoneum fore ad faciendum Lapidem suum quem somniando venantur, Philosophicalem, quam est ipse communis Mercurius: imo quod illud sit unica materia, quam omnes Philosophi intelligi ac capi volunt pro vero subjecto dicti Lapidis. O amantiam amentiarum! Estne hæc egregia contemplatio?

platio? Habent abundantiam Vivi argenti, quod Natura ipsis in promptu reliquit, currens & vivens: interim tamen, non contenti hoc quod habent, volunt aliud Argentum vivum quærere, idque tantis laboribus & molestiis. Sed quid de hisce hominibus dicemus? qui ab una parte laborant ut figant, seu proprie fixent, solidumque reddant id quod Natura currens & liquidum produxit, veluti in vulgari Argento vivo conantur; ab altera satagunt strenuè, ut contrarium fiat, & ut mineralia aut metalla quæ Natura coagulavit & bene concoxit, quale est Antimonium, (si cum vivo Argento conferatur) fluida liquidaque reddant? Ad postremum tamen, post tot in vanum sumptos labores, tam apti sunt aut intelligentes ad figendum unum, quam ad revivificandum aut liquidum reddendum alterum. Profectò hæc est speculatio prorsus similis illi Chymicorum conatui; qui videntes quod aqua vulgaris non potest satisfacere ipsorum phantasiæ, tam liquida humidaque existens, illam longis distillationibus figere & in corpus aridum redigere conantur, ad formam Crystallinam instar Salis petræ: quod ipsum postea, juxta illorum somnia, existere debet ille benedictus Fons & Aqua Philosophalis temperata absque ullo odore, aut gustu, nedum acrimonia: quæ ipsa inquam, miraculosè unius momenti spatio dissoluit Aurum, Argentum, & omnia alia Metalla, & Lapides pretiosos, ea in suam primam materiam convertens, ac redigens in medicamenta supercælestia, ad sanandos omnes morbos, in quibus tollendis Hippocrates & Galenus cæcutierunt: quod ipsum etiam, quando experientia comprobatum fuerit, non deerunt qui testimonio suo comprobaturi sunt. Relictis igitur hisce tenebrioribus in suo Labyrintho, ex quo extrahi non optant, ad nostrum propositum revertamur. Accipe Antimonium purum, distilla illud (si potes,) sublima, bulli aut macera in liquore illo qui tibi commodus videbitur, (excepto tamen illo qui præparatus sit ex Mercurio sublimato; nam hoc sumpto falli possemus:) breviter, utere omnibus mediis quibus Ars te docet Argentum vivum à minera sua separare, aut iterum revivificare, quando fixum reddiderimus; (usque adeo ut pene capellam quam vocant, seu ignis summum calorem, sustinere ac pati possit;) aut separare quando alij cuipiam metallo additum aut affixum fuerit: Si inquam omnibus istis modis Vivi Argenti vel tantillam guttulam ex Antimonio elicueris, quod illi ipse non permiscueris: Ostende mihi re ipsa opus tuum, experientiaque confirma effectum conatus tui; & tunc demum ostendam tibi fidem ac credulitatem meam. Sin secus, non possum accommodare aures meas talibus contemplationibus; (quas Ars ipsa demonstrat esse vanas, & ridiculas) tanquam edictum aliquod esset cui assentiri aut acquiescere debeamus.

Cap. VI.

An ex Antimonio distillari possit aliquis liquor aquosus, aut oleosus, qui directè & sincere, ac neutiquam accidentaliter, ab eius substantia processisse, dici queat.

SI vellemus colligere compilareque omnes formulas conscriptas de modo distillandi oleum ex Antimonio, proculdubio magnum inde volumen concinnaremus: Sed cum postea veniremus ad eas vere examinandas trutinandasque ut decet, omnes ejusdem valoris æquipollentesque reperirentur. Hoc tamen hic notari velim, non propositum mihi esse negare, quod per additionem aut mixtionem alicujus alterius rei, liquor quispiam ex Antimonio distillari queat: qui liquor uno vel altero modo aliquid de natura facultatibusq; Antimonij participet aut reservet, quod ipsum alibi demonstrabimus: Sed hoc solum comprobare aut pro vero habere non possum, tales liquores debere sumi aut agnosci loco propriarum substantiarum Antimonij; eodem modo quo dici & recognosci possunt aqua & olea quæ ex herbis distillantur, pro veris ipsarum substantiis, ex quibus componuntur naturaliter & subsistunt. Ad confirmandam autem & tuendam hanc meam sententiam, eam istis demonstrabimus defendere conabor: Antimonium nempe esse corpus compositum ex tribus substantiis, sicut sunt omnes aliæ res, Sulphure nimirum, Mercurio & Alkali; aut ut clarius eloquar, Oleo, Aqua, & Sale: sed ea tamen adjuncta distinctione, quod quantumvis substantiæ Antimonij, tam quoad nomen quam quoad effectus ipsorum, reducantur universim ad certam naturam & analogiam aliorum: sicut v. g. Sulphur vegetabilium comburitur, Mercurius per vaporem evolat ac dissoluitur, & sal manet fixus: quod inquam eodem prorsus modo substantiis Antimonij idem actu eveniat; tametsi quod ad formam & gustum attinet, eæ à vegetabilium substantiis ita differant, ut terra ab aqua. Hoc verum esse, ut est, hinc patet: Sulphur vegetabiliū est liquidum & oleosum; Mercurius est liquidus & humectans, & Sal ipsorum est coagulatum, sed solubile in quoslibet liquores aquosos: Ex adverso verò Sulphur Antimonij est siccum & aridum; Mercurius pariter; unde nullo modo digitos pinguefaciunt aut humectant: & substantia quam Salem Antimonij appellamus, est usque adeò fixa, ut in aqua neutiquam dissoluatur; non magis quam Lapis ex terrena substantia concretus: Atque has omnes substantias manifeste ostendam & apparere faciam, quando ad Anatomiam ipsius deventurus sum. Itaque, si velimus, nosse num oleum aliquod ex Antimonio distillari possit, an secus, examinandæ sunt tres dictæ substantiæ; idq; considerando singulas seorsim, sine admistione ullius alterius rei extraneæ: & si tunc inde oleum aliquod distillari queat, tunc (inquam) manū dabimus,

mus, credemusque iis qui tantopere se artem istam callere jactitant. Sed tantum abest ut Sulphur & Mercurius huius mineralis distillationis vi in liquorem dissolvi possint, ut contrà ambo illa sublimentur, inque pulverem fuliginosum dissolvantur, eumque prorsus siccum & fixum ut est terra: quod ipsum adhuc magis evidenter evenit Sali eius; qui prorsus in igne non mutatur, sed fixus manet; nedum liquorem aliquem de se emittit. Atque hæc est caussa, ob quam, cùm Antimonium neutiquam compositum sit ex substantiis unctuosis & madefacientibus, ut sunt res vegetabiles; consequenter pro merâ stultitia haberi debeat, quærere aut astruere modum aliquem separandi quippiam ab eo, quod illi non inest. Haud me latet, si Antimonium crudum distillationi committatur, principiò inde exsudare aliquot guttulas aquæ subacidulæ: sed sciendum est, hoc ex accidenti posse evenire; idque ob duas causas: Una est, quòd Antimonium, cùm in pulverem redactum sit, aut alioqui naturâ suâ corpus aliquo modo porosum existat, aliquam humiditatem ab aere acquisivisse potuit: Altera est, quòd aliqua humiditas reperiatur in vasis distillatoriis. Quod autem ad aciditatem dictam attinet, illa procedit ex vaporibus Sulphureæ substantiæ quæ est in Antimonio; quod evenire etiam videmus quando sublimatur Sulphur commune: nam quum id aliquomodo irrigatum fuerit aquâ, priusquam sublimationi committatur, illa aqua rursus ab eo egreditur per distillationem sed acidiuscula facta, ob causam dictam; reliquum verò Sulphur in pulverem sublimatum universum. Certè si quispiam vellet asserere aut pertinaciter contendere, pauculum istum liquorem qui egreditur ex Antimonio, synceram aquam, & propriam ipsius humiditatem esse: eâdem itidem ratione arguere, imò & pervincere valeret, humorem quemdam elici posse ex Auro: quod tamen corpus est tantopere solidum & compactum: cuius rei si quis periculum facere velit, hoc pro certo affirmare ausim, nuspiam tam sicca & omni acrositate carentia vasa distillatoria reperiri posse, quin vi aut vehementiâ ignis aliquot inde guttæ ex collectione aeris in recipiens vas descensuræ sint: cùm intereà tamen aurum illud idem pondus habiturum sit, ne uno quidem granulo deficiente, quod ante quàm igni imponeretur, habebat. Quocircà verè concludere possumus, quod ad Oleum Antimonii attinet, id quod suprà à nobis dictum est; & si inde liquor aliquis eliciatur, quali quali denique id fiat modo, necessarium esse ut hoc ex accidenti fiat, ab aliquâ nempe extraneâ humiditate; prorsus eadem ratione ac per exemplum Sulphuris patet: hoc enim si sub campanâ vitreâ uratur, vapor ipsius siccus se colligit, & attrahit aquositatem quæ est in aere circumassistente: atque ita dissolvitur & distillat in liquorem talem, qualis est is, quem nos Oleum Sulphuris appellamus; non propter formam eius liquidam, sed propter magnam acrimoniam Sulphuream quam habet: ob quam ipsam tamen magis propriè & ex re Aqua sulphurea, quam Oleum sulphuris nominari deberet. Quod ipsum hoc loco dicendum mihi fuit, ut commenta-

cerem novitios hui' Artis studiosos. Hoc enim ipsis vice fundamenti & perpetui documenti esse poterit: quo freti, judicare posthac possint de his & similibus erroribus qui in diversis libris Artem Chymicam tradentibus passim reperiuntur.

CAP. VII.

Num in Antimonio proprio quædam substantia, differens ab aliis, quam Tincturam appellant, reperiatur.

MAGNUS præterea ubique numerus est Operatorum Chymicorum, qui (aut quia Paracelsi verba non intelligunt, aut quia destituuntur experientiâ & usu anatomizandi res naturales) sibi ipsis persuadent ut credant in Antimonio reperiri particularem aliquam substantiam, differentem ab aliis ejus partib', quam Tincturam nuncupant. Verùm quantopere in ista re decipiantur, duobus hisce præcipuè argumentis deprehendi potest: Primò, quod volunt antimonio attribuere quartam quandam substantiam, à Naturâ ipsi non datam: Secundò, per examen rei ipsius quam Tincturæ nomine venditant. Sumunt enim Antimonium calcinatum aut sublimatum, infunduntque illud aceto distillato potentissimo: digerunt id per aliquod tempus: ac interea acetum dissolvit aliquam portionem Antimonii: & mutando accidentaliter ipsius colorem, illam pallidulam, rutfulam aut potius rubicundulam reddit: quo facto, ipsi, videntes hanc alterationem seu levem mutatiunculam, & ignorantes causam unde ea procedat, pro certo credunt, hoc esse substantiam quandam rubram; quæ ex Antimonio ipso egressa, acetum ita tingat, haud secus ac lignum Brasilianum, Crocus aut similia aquam colorare consueverunt. Sed facile animadversu est, mirum in modum illos opinionis suæ falli: nam si solummodo dictum liquorem rubrum in vas distillatorium immittamus, vi ignis prodibit acetum prorsus eodem gustu quem habebat antea: & in fundo manebit pulvis ejusdem coloris (aut saltem paululum immutatus) quem habebat Antimonium calcinatum priusquam dictum Acetum ipsi superinfunderetur: quia revera nihil aliud est quàm una eademque res. Quod ipsum quinetiam probari potest hoc pacto; si nempe restituamus distillatum illud acetum reliquo Antimonii, ex quo nimirum putativam suam Tincturam extraxisse se credunt, idem prorsus eveniet quod in priori infusione accidit. Adeo ut hoc ipsum per vices aliquot reiterari queat; toties, inquam, donec universa prorsus substantia Antimonii temporis spatio dissolvatur, & prorsus eadem formâ & colore subsistat, ut antea dictum est. Ex quo clarè apparebit, præcipuam basim Tincturæ tantopere ab ipsis prædicatæ, nihil aliud esse quam Acetum distillatum; & reliquum Antimonii calcinati, quod in eo dissolutum jacet, ut prædiximus: nullo autem modo particularis aliqua substantia est aut haberi debet, quæ rubra sit, ab aliisque separata, ut ipsi somniant. Nam si ita esset, proculdubio demonstrare etiam nobis possent, substantiam illam extractam solam, (& ab aceto suo segregatam) subsistere posse, alia prorsus

forma

forma & colore quam Antimonium calcinatum habebat. Quod ipsum tamen nullo modo possunt. Et quantumvis velleni opinionem suam tueri, dicentes istam fictitiam Tincturam (aut propriè loquendo, istud Acetum Antimoniale) in humanis corporibus alias operationes edere, quam Antimonium calcinatum; quod ipsum eis planè concedere volumus; Nihilominus tamen nec hoc quidem est solidum satis argumentum, quo præcipuam suam intentionem sustinere queant. Nam hæc differentia operandi non procedit à substantia aliqua differente naturaliter ab aliis substantiis Antimonii: sed id evenit ex accidenti, ob permixtionem & diuturnam maccerationem duarum istarum substantiarum, Aceti nimirum & Antimonij. Novum enim non est aut captui bonorum Philosophorum & Artificum grave, scireaut comprehendere ignem & mixtionem posse naturam alicuius alterare; faceréq; ut operetur modo prorsus contrario, quã proprie solebat, quamdiu scilicet in simplici sua formâ quam Natura ipsi dederat; adhuc subsistebat. Atque hæc sunt propter quæ omnia illa quæ allegare possunt, non sufficiant ad persuadendum hominibus sani intellectus, in Antimonio esse particularem quandam substantiam, ut supradictum est. Eundem errorem committunt etiam aliquot alii in Corallio rubro: quod ipsum, ut eius tincturam eliciant, (prorsus tamen contra omnem rationem & fundamenta seu principia Philosophiæ) primum calcinant; quo pacto illud nobilissimis & præcipuis substantiis ac tingentibus spiritibus privant: ac deinde illud quod calcinatum est macerant in sufficienti copiâ aceti distillati: & procedunt modo quem ante diximus: quod acetum, assumpto dicto colore, & imbutum ac quasi impregnatum magnâ portione calcinati huiusce coralli, tandem Tinctura Corallii appellatur: cum tamen aliud prorsus nihil sit quam Acetum distillatum, & liquor quidam extremè asper & acidus astringensque: quem ipsum non solum carissimo divendunt, sub specioso titulo Tincturæ Corallii; sed & quod plus est, sæpenumerò exhibent ægris, qui inde plus nocumenti quam juvaminis percipiunt. Quod ipsum hoc loco dicere volui, ut præmoneam vos breviter, earum rerum, quæ latius olim demonstraturus sum, in Tractatu nempe quem præ manibus habeo, de Anatomiâ Coralliorum, Margaritarum seu Perlarum, & Lapidum pretiosorum. Sed rursus tales Operatores objicere nobis possent, Si verum est in Antimonio nullam latere Tincturam; quid sibi vult quod Paracelsus (qui extra controversiam Spagyricorum Princeps audit) eius Tincturæ toties meminit, diversis Operum suorum locis? His ego ita respondeo, Omnia à nobis supradicta nihil obstare verbis Paracelsi; qui quantùmvis de Tinctura Antimonii loquatur, non tamen ita de illa sentit ac modò memorati Operatores de ea loquuntur. Id quod manifestè colligi potest ex instructione ac directione quam dat, ad eam Tincturam præparandã, capite nempe 5. libri 2. Magnæ suæ Chirurgiæ: quæ est talis: Capias Antimonium reductum in pulverem subtilissimum; & reverbera illud

illud in reverberatorio clauso, per spatium mensis unius; & mutabitur in subtilissimā fuliginem volatilē, primò albam, hinc luteam, ac demum obscurè rubram. Ita rubrum & reverberatū, tam diu quàm opus fuerit, resume; & fac extractionem essentiæ Lilij ipsius, infundendo ipsum in eâ copiâ spiritus vini, quæ ipsi supernatet altitudine viginti digitorum: & quando essentia Antimonii inerit dicto spiritui vini, tunc separa illam per inclinationem; & serva Spiritum Vini ita impraegnatum. Atque hoc est nobilissimum & laudabilissimum mundificativum huius Lilij, quod adimit omnes impuritates humani corporis, &c. Per quam descriptionem nos docemur, Paracelsum velle, Antimonium sine diminutione aut separatione substantiarum suarum, convertisse primum suum genuinumque colorem rubrum obscurum, quem Tincturam appellat. Usque adeò ut multum intersit, an quis dicat, Antimonium artificiosè in Tincturam reduci debere; an verò dicat, Antimonio Tincturam inesse. Porrò si præter hæc adhuc aliud insuper effugium quoddam novum quærere velint, & insistere firmiter præcitatis verbis Paracelsi, quòd nimirum oporteat extrahere Essentiam Antimonij per Spiritum Vini; & velint illud ipsum intelligendum esse de extractione alicujus Tincturæ; nec hoc quidem ipsorum sententiæ ullo modo patrocinari potest, Primùm, quia hæc vox essentia, non significat propriè Tincturam (quamvis sæpe usu veniat alias Tincturas extractas, Essentias nuncupari:) sed potius subtilissimam & perfectissimam partem, in qua consistunt virtutes propriæ quarumcunque rerum. Adhæc non dicit Autor oportere extrahi Tincturam Antimonii; sed essentiam extrahendam ex tinctura, quam lilium nuncupat. Si cui autem hoc quod modò diximus, absurdum videatur, ratiocinando, vires virtutesque rerum semper in aliquo subjecto aut substantiâ visibili & palpabili consistere, & quod aliquid corporeitatis habeat; nihil aliud illi opus est quàm ut ad experientiam ipsam ablegetur: duarum enim aut trium horarum spatio periculum eius rei facere poterit in Vitro Antimonij: comperiet enim, illud, si infundatur in Spiritu Vini, aut vino albo & claro, vim aliquam vomitivam dicto vino aut spiritui impertiturum; non immutato tamen ullatenus colore, claro re aut limpiditate eorum: & quod plus est, Vitrum ipsum nec in colore suo immutatur, nec in pondere suo imminuitur. Quod si igitur fieri potest, ut spiritus vini acquirat facultatem vomitivam a dicto Vitro Antimonii, cùm tamen nullam inde substantiam extrahat, aut quid eius imminuat, quod saltem oculis cerni queat, quare quæso non credit, fieri posse, ut dictus Spiritus vini assumat quandam facultatem diaphoreticam, mundificativam, & operantem per insensibilem transpirationem, ex Antimonio reverberato? quod tamen longa coctione amittit vomitivam suam vim, prout idem Autor declarat in Præfatione dicti capitis, ubi ita inquit: Istud Antimonium est purgans medicamentum, quod (sine ventris tamen laxatione, aut assellatione ut vocant) purgat & mundificat corpus hominis supra omnia Arcana: quia radicitur

citus ac funditus removet ex eo quicquid tolli debet educiq; efficitq; illud prorsus purum, ac ad altissimum sanitatis gradum reducit, ejiciens ex eo omnes prorsus materias quæ diversas infirmitates tam externas quam internas generare possent. Quę cum ita se habeant, restat ut isti Operatores legant & relegant dictum locum (seu processum, ut vocant) Paracelsi, de Tinctura Antimonii, quamdiu ipsis placet: non invenient tamen in eo unquam quicquam quod ad confirmandam ipsorum opinionem conducere possit. Ecce igitur quo pacto intelligendus sit Paracelsus in hac materia; & quo modo discere debeamus discernere Tincturas inter se: quarum (prout experientia ipsa declarat, nec nō distinctiones illarum, quas dictus Paracelsus recenset in Archidoxis suis, libro de transmutatione Rerum, satis dilucidè demonstrant) quamplurimæ reperiuntur species: verbi gratiâ, Tincturæ vegetalium, Tincturæ animalium, & Tincturæ mineralium: item Tincturæ siccæ, Tincturæ liquidæ; Tincturæ solubiles in aliquem liquorem, & Tincturæ indissolubiles: præterea Tincturæ actuales, & Tincturæ potentiales, quæ occultis suis viribus immutant pravos fœdosve colores corporum ægrotorum in alios meliores, removendo omnes sordes, & debilitates ipsorum; sicut narrat idem Paracelsus in suis Archidoxis libro 5. de Arcanis, cap. 1. Adhæc differentię aliquot sunt, Tincturarum naturaliter productarum artificio quodam factarum, permixtione nimirū duarum aut trium rerum in una; (juxta testimonium dicti authoris, Præfatione in librum suum de Tinctura Physicorū;) aut denique accidentaliter, quippe vi ignis, qui, ut quotidie videmus, immutat res pleraſque secundum differentias subjecti ipsarum, in diversos colores: id quod inter cætera, utpote dignissimum notatu, manifestè cernitur in Argento vivo, quod ex liquido & albo, (quale naturaliter est) per medium ac vires solius ignis, sine ulla ulterius rei additione, efficitur non solùm pulvis siccus & aridus, sed etiam rubidus instar pulcherrimi ac præstantissimi Coralli. Atque hæc sufficient finiendæ Primæ isti Parti huiusce nostri Tractatus de Anatomia Antimonii.

Secunda Pars

ANATOMIÆ ANTIMONII.

In quâ docetur, quo artificio separari debeant substantiæ eius prapararique diversimodè, ut aptæ fiant, quibus adversus plurimas ægritudines tam internas quàm externas utamur.

HACTENUS universim egimus de omnibus circumstantiis considerat ione dignis, quantum ad essentiam, naturam, proprietates, viresque Antimonii: Nunc verò, partim ad confirmandum pleraque argumenta suprà à nobis in medium producta, partim ad consummationem huius Anatomiæ Antimonii, ad manualem eius tractationem demonstrandam nos convertemus; quomodo inquam ope Vulcani integra ac completa huius metallici corporis Anatomia seu dissectio administrari queat. Et quoniam

omnes labores & operationes quæ Antimonium suscipi peragique possunt, præcipuè ad quatuor capita reducuntur, seu intentiones: quarum prima est, illud planè demembrare & artubus suis dissecando privare, & separate segregareque partes seu substantias ex quibus compositum est: secunda, præparare illud ut aptum sit quo pro vomitivo utamur purgante: tertia, illud cò deducere ut per sudorem operetur, & per insensilem transpirationem, ita ut nec vomitum nec secessum cieat: quarta deniq;, præparare illud particulatim ut idoneum sit ad usus Chirurgicos: Obid, inquam, dividemus hanc materiam in quatuor Sectiones, ordine qui sequitur.

Sectio Prima.

De separatione substantiarum Antimonij.

Cap. I.

Quomodo separetur ab Antimonio substantia magis metallica & fixa, quàm est reliquum ipsius corpus, quæ Regulus Antimonii appellatur.

Regulus Antimonii, ut saltem ego conjicere possum, appellationem istam sumsit à certo quodam termino seu loquendi modo quo utuntur purificatores metallorum in Germaniâ: illi enim, volentes experiri aliquam mineram seu fodinam metallicam, sciscitarique ut noscant quanta copia boni metalli in ea lateat; tandem illud ultimum depuratissimum, postremo tentamento superstes manet, aut restibile, seu (ut verbo artificibus communi utar) copellæ probam patitur, idiomate Germanico Konig, id est, Regem appellare solent: ex quo Latinum nomen diminutivum Regulus formatum est: ex hoc inquam colligi potest nomen ipsi impositũ esse: sed qualis qualis deniquc etymologia aut originatio sit istius nominis, hoc parum facit ad nostram præsentem tractationem. Regulus itaque Antimonii est substantia metallica, fixior, solidior, resplendentior, candidior, ponderosior & resonantior quàm est Antimonium ipsum integrũ, & intactum: qui Regulus separatur ab Antimonio, rarefaciendo poros ipsius, aut subtiliando viscositatem mineralem, additione salium quorundam tempore fusionis: nam tunc Regulus, utpote existens gravior quam sint aliæ substantiæ ipsius, subsidit ad fundum crucibuli, modo quem paulò post declarabimus. Quocirca non alienum à proposito fore putarem, appellare ipsum Nucleum Antimonii potius, quàm Regulum; præsertim cùm sit pars quædam Antimonij discrepans in perfectione suâ ab aliâ parte quæ ipsam circumdat, haud aliter quam Nucleus differt à suo cortice. Itaque ut hunc nucleum ex Antimonio crudo separem ab aliis substantiis inter quas absconditus latet, hoc fieri poterit diversis modis, inter quos maximè communis, ordinarius & passim probatus est iste: Cape Antimonii libram unam, Tartari, aut Lapidis vini sesquilibram, Salispetræ semilib. am. Pulveriza hæc omnia simul quàm subtilissimè; hinc in luculento igne carbonacio habeas magnum

magnum crucibulum terreum, jam candefactum: injice iste dictum pulverem minutatim, donec universum insit: Hinc tege illud lapide quodam: & assiduis carbonibus circumcirca accensis ignē fove: usq; dum, levato coperculo videas materiam esse fusam & perfectè liquidam ab imo ad summum. Tunc crucibulum igni exime, & projice omnem istam materiam in vas ferreum acuminatum, instar cornu, aut pilei Capuccinorum, quem Germanicè Giess Buckel appellant (aut manicæ, quam vocant, Hippocratis) quod antea probè igne fervefactum sit, & hinc sevo modicè inunctum: Sine hæc infrigidari: Frigefactum resupina, & effunde materiam contentam: inveniesq; in fundo ejus massulam materiæ albæ & lucidæ instar Argenti: quam materiam separabis à reliqua massâ; & hic est ille Regulus. Notandum verò est, quòd si tali instrumento ferreo careas, rem eandem adhuc alio modo administrari posse: nempe, postquam crucibulum seu fusorium vas ab igne removeris, sine materiam quæ in illo est refrigescere: & exhinc rumpe illud vas, & in fundo ipsius invenies Regulum tuum æquè lucidum & bonum, ac si alio modo separationem molitus fueris: nec ulla in hisce duobus modis differentia est alia, quàm quòd crucibuli rupturâ ferrei istius coni defectum resarcire cogeris: quod damnum usque adeo parvi momenti est, ut propemodum ullius æstimari vix mereatur. Aliqui, loco prædictarum rerum, primò liquefaciunt Antimonium; ac posteà injiciunt illi ita fuso in singulas libras Antimonij singulas tres aut quatuor uncias (id est trientem aut quadrantem libræ) clavorum veterum ferreorum, quales ex soleis equinis extrahi solent cùm referrantur, & novas soleas ipsis aptare volumus. Hæc mista aliquamdiu eidem igni committunt, usque dum ferrum liquefieri incipiens, substantiam Reguli imbibat, eaque totum se imbuat ingurgitetque: Et tunc duo hæc, Ferrum inquam & Regulus Antimonii simul unita subsidunt, fundumque petunt: id quod postea collectum reservatur, eodem modo ac id quod præcedentibus duabus aliis rationibus præparatum fuit. Sed hoc postremum illis propriè Regulus Martis Stellatus nuncupatur, ob admistionem nempe Ferri, quam Martem appellant, & ob stelliformem signaturam seu exteriorem habitum quem interdum assumit, per puncta nempe & radios divisus, prorsus eo modo quo Stellæ pingi consueverunt. Chymicorum aliqui persuadent sibi hoc Regulo se maxima opera effecturos; usque adeò ut existiment illum esse verum subjectum Lapidis Philosophici. Et eo plus ad hoc credendum incitantur, quia in Regulo isto, operâ ignis valdè temperati & neutiquam vehementis, oculis se offerunt omnes isti colores quos Philosophi asserunt esse signa veram materiam Lapidis Philosophici indicantia: quod tamen præcipuè evenit ex eo quòd Ferrum adjunctum habet. Verùm hæc nihil aliud sunt quàm fallaces quædam metamorphoses: per quas plurimi decepti & miserè seducti, diutissimè laborarunt & torserunt ingenium suum in hoc Regulo; sed frustra, & prorsus eodem eventu quē sortiri solent labores quos in plerisque aliis rebus insumere

potest; præter quam quòd venas adeò longas non habeat: & si velimus, eam præparando in formam Vitri redigere poterimus, modo quem paulò post indicabimus.

Cap. II.

Modus & ratio aperiendi corpus Antimonii, & separandi substantias eius unam ab altera.

QUoniam antea (nempe cap. 2. Primæ partis hujusce Tractatus) diximus Antimonium esse corpus natura sua cōpositum ex tribus substantiis diversis; nunc non alienum à proposito nostro fore judico, idipsum evidenter ob oculos ponere, & quasi intentis digitis demonstrare. Idque in duplicem maximè finem: Primò ut sit fundamentum præsentis hujusce Anatomiæ: nam scientes ex quibus substantiis Antimonium constet, tanto proclivius meliusque judicare poterimus de ejus proprietatibus, & diversis medicamentis quę ex ipso elici prepararique possunt: Secundo ad comprimendam ex parte impudentiam temeritatemque eorum, qui ne minima quidē cognitione rudimentorum Artis Chymicæ instructi, & (quod sequi inde debet) ignari prorsus dissectionis rerum naturalium, nihilominus tamen non cessant velle judicium ferre de qualitatibus Antimonij, loqui de effectis ipsius, & ratiocinari de usu eius, juxta captum ingenij sui: quocirca re vera merentur assimilari compararique alicui qui sermonem instituere velit de actionibus & operationibus corporis humani, & tamen ignoret ex quibus partibus & humoribus idipsum compositum sit. Sed ad rem. Separandi igitur substantias Antimonij, verissimus, facillimus, & maxime genuinus, ac ut ita dicam authenticus modus, omnium eorum quos ego hactenus addiscere aut comperire potui, est hic. Primò præparare nobis debemus aquam quandam Regalem, ad istum modum:

℞ Aquæ fortis communis lib. I.
Salis Ammoniaci,
Salis Nitri ana unc. iij.

Tres hasce materias simul immittimus Retortæ Vitreæ, quam in fornace ventosa, ut vocant, arena seu sabulone ab omni parte firmiter circummunitam statuimus: cui magnum Recipiens supponimus, & (junctura antea probe ut decet luto commissa & paulatim siccata) ignem supponimus, primo modicum, hinc paulatim per gradus intensiorem vehementioremque, usque dum aqua plane consumpta sit distillando, & spiritus omnes per Retortam exhalaverint. Hinc deposita ab igne vasa, infrigidari permittimus. & exemptam inde aquam Regalem vitreo vasi quam accuratissime clauso inditam servamus in usum qui sequitur. Accipe Antimonij crudi in minuta frustula magnitudine granorum hordei redacti, aut paulo minutius confracti, sine ulla admistione pulveris, pondus circiter unciarum trium: Vrinali vitreo, cujus fundus planus sit, ubi indideris, superinfunde illi tantum aquæ prædictæ, usque dum aqua digiti unius latitudine extet; obthura leviter

viter Vrinale minuto thuraculo cartaceo: &repositum in scamno quodam aut alibi, ubi videbitur, loco tepido aut caloris experte, brevissimo temporis spacio videbis aquam prædictam operari in Antimoniũ, extrahendo paullatim omne sulphur ex ipso, cuius particula aliqua supernatabit aquæ, ut resinosa omnia solent; & alia pars adhærebit circũcirca dictis granulis Antimonii; quod ipsum facile animadvertes, quando videbis ea omnem splendorẽ suum amisisse; & onerata coopertaq; esse crusta quadam colore sulphuris impuri, quale est illud quod Sulphur vivum nuncupamus. Hoc facto, remove aquam regalem, per inclinationem, & effunde illam in aliud vitrum. Atque hinc lava & relava Antimonium ita crustosum, toties usque dum aqua non resipiat aliquam ultra acrimoniam; & sicca seu terge illud paulatim in carta. Et si tunc aveas nosse an dicta crusta sit reapse Sulphur, nec ne, immitte aliquantulum ipsius carboni accenso, seu vivo, ut vocant: & confestim videbis ustulatum more vulgaris Sulphuris flammam cæruleam emittere. Quod sulphur ut separetur à reliquo Antimonio, sic ꝓcedendum erit: Sume Antimonium ita frustulentum aut crustosum, ut dictũ est; impositumque vitreo vasi, superfusa Lixivij Tartari tanta copia quæ ipsi per unũ duosve digitos supernatet, sine aliquantisper bullire, reposito prius vitro in sabulone calido; videbisque statim dissoluto Sulphure, & sejungente se à reliquo Antimonio, dictum lixivium luteo & instar aurei Hungarici colore tingi: quod lixivium inclinando transfundes in aliud vitreum; & residuo infundes iterum novi lixivii paululum: procedendo eodem istocce modo quo prius, ne separes illud pauxillum Sulphuris quod à præcedente ebullitione non separatum remansisse potuit. Adhæc, quod plus est, Cape hoc Lixivium ita tinctum, & affunde ei quartam partem Aceti distillati: & imposito vase cum isto liquore, ferventi aquæ, totum ibi diem quiescere sine: quo temporis spatio Sulphur Antimonii fundum vitri petens, ibidem residet forma pulveris subtilissimi, coloris subgrisei: quod ipsum, postea quam effuderis aquam, inclinando vas, recollectum siccari facies; & sic habebis Sulphur Antimonii. Si autem id plane mundum habere desideres, admiscebis ei Salis communis probe siccati pauxillum, inditumque parvulo urinali vitreo, quod tectum sit coopertorio suo aut capella ut vocant, sublimari sines: quo facto Sulphur extricans se segregansque à pauculo isto Sale Tartari, quod ante à lixivio imbiberat, elevãdo se ipsum in sublime, adhærebit capitello vitri, floris seu fuliginis minutissimæ instar, prorsus ita ut Sulphuri communi evenit, quando sublimatur. Atque hoc sepositum servabis.

Restant aliæ duæ Antimonii substantiæ. Has ita separabis. Sume Antimonii reliquum, nempe quodcunque eius subsedit & in fundo vasis remansit post extractionem Sulphuris sui: lava id probe aqua communi, ut nihil lixivii Tartarei ipsi magis adhæreat: Abstersum siccatumque ubi fuerit, affunde ipsi aquam Regalem, quam desumptam à priori operatione reservatas, addito quinetiam pauxillulo recentis & nunquam

quam prius in hunc finem usitatæ. Pone hæc omnia simul in Balneo Mariæ distillanda: & relinque ea inibi tamdiu, usque dum Antimonium præcipitetur in minutum pulverem: Pauloque post, posito hoc sic præcipitato Antimonio, unà cum aqua quæ ipsi adhuc superest, in parvo urinali vitreo, distillare hæc simul facies per sabulum, primum parvo, hinc paulatim vehementiori igne, continuando usque dum nullum amplius liquorem egredi animadvertas, imo ne fumum quidem. Refrigerari permitte vasa. Hinc sublato Recipiente, invenies in ipso pulverem subtilissimum & candidissimum, subsidentem in imo liquoris: quem pulverem separatum servare oportet, lavareque & relavare aqua communi calidatam sæpe & diu, ut nullam amplius acrimoniam ab aqua Regali retineat: & hic pulvis est Mercurius Antimonij.

Ad ultimum respice fundum urinalis: & reperies pauxillum pulveris subgrisei: quem Sal Antimonij nuncupare possemus. Atque hoc modo habebis tres substantias Antimonij separatas unam ab altera. Sin verò tantarum observationum aut subtilitatum incuriosus fueris, contemplandi nimirum minutatim operationem prædictæ aquæ, videndique quomodo Sulphur ab Antimonio exeat, ut supra ostendimus; & laborem tuum abbreviare studeas; hac ratione operari poteris. Capias Antimonij crudi, grosso modo (ut loquuntur) pulverizati, quantum lubebit: indas urinali vitreo, tantumq; ei præfatæ aquæ Regalis infundas, ut prorsus natet: patiaris eam operari primum per se quantum potest, sine ulla ignis opera, percutiendo sæpe materiam: & ubi aqua vim suam amiserit, tantundem alterius recentis aquæ affundas, & sinas agere ut prius. Hoc facto, imponas urinale tuum in furnacem sabulo refertam ignemq; parvulū subdas, usque dum aqua calefacta incipiat operari iterum: prosequere hoc opus calore satis lento usque dum aqua dicta agere cesset, & Antimonium colore suo penitus exutum. præcipitatum fuerit in pulverem albū. Hinc resideat id quod crassum est, & inclinatione remove aquæ Regalis residuum (quam aquam servare poteris ad redistillandum quando opus fuerit, cū novis ingredientibus, ut dictum est supra, aut in alium quempiam usum reponere.) Deinde lava & relava dictum Antimoniū sic præcipitatum, pluribus vicibus: & abstergendo siccatum, fac ut leniter bulliat in lixivio Tartari, ut supra docuimus, repetendo hoc opus toties, usq; dum lixiviū nullum amplius colorem assumat: hoc enim denotabit Sulphur omne jam Antimonio ademptum esse. Postea sume hoc lixivium ita imbutum seu impraegnatum Sulphure: evapora omnem aquam paulatim ac sensim, usq; dum in fundo maneat substantia quædam sicca, quæ est Sal Tartari & Sulphur Antimonij inter sese permixta. (Notandum verò, hanc exhalationem fieri debere in quadam scutella murrhina seu porcellanica, ut vocant, aut in alio quodam patenti vasculo probè plūbato, & apto ut vim ignis sufferre queat; nam vitrum plerumq; finditur aut liquescit.) Posthæc accipe hanc materiam, & tantundem arenæ aut sabulonis sicci: misce insimul, & sublima ut supra dictum,

nam

nam in capelleto seu coperculo distillatorij tui Sulphur tuum ascendisse reperies, quod altum petit; & in fundo remanebit Sal Tartari sabulo mixtum; quod Sal extrahere poteris per aquam; & hæc aqua fiet lixivium alia vice utile futurum, si velis. Postmodum cape reliquum Antimonij, cui Sulphur subtraxisti: lava id pluries [illegible] retineat ullam amplius salse[illegible] à lixivio supra memorato: & sic[illegible] ubi fuerit absterfumve, impone il[illegible] vitreo probè lutato: hinc cura [illegible] sublimetur; & capellam ascendet Mercurius Antimonii, & in fundo residebit Sal ipsius. Atque hæc sunt quæ ad separationem substantiarum Antimonij attinent. Sed quoniam duæ ultimæ substantiæ non respondent nomini suo, cõmunibus saltem indiciis & notis, aliquot Chymici satis incauti, & principiorum ignari, quippiam in iis desiderare possent: exempli gratia, vellent Mercurio Antimoniali substantiam liquidam & fluentem dari; & Salem verè salsum gustatui esse: & sic hos nostros processus deridere aut ludibrio habere possent. Verum enim verò his ego ita responsum volo; debere ipsos in hocce negotio legere definitionem quam dat Paracelsus (Paramiri lib. 1. de Orig. morb. ex trib. primis substantiis:) Paracelsus, inquam, qui primus nobis repræsentavit hoc fundamentum: reperient enim, quod loquẽs de tribus substantiis ex quibus naturaliter omnes res componuntur, hoc modo concludit: Quicquid uritur ardetve, est Sulphur: nec aliud quidpiam ardet, quam Sulphur. Quicquid evolat aut in fumum abit, est Mercurius; nec quippiam evolat, quam Mercurius. Demum quicquid in cineres convertitur, & fixum ac stabile manet, est Sal, &c. Iuxta hanc definitionem cogimur agnoscere substantias præmemoratas pro talibus quales à nobis supra nominatæ sunt. Quod si verò differãt in aliquibus notis & signis à substantiis Vegetalium & Animalium: (nam verbi gratia, illarum substantia Mercurialis, est aqua; illarum Sulphur est oleum aut pinguedo; ac denique illarum Sal est res verè salsa & Sali vulgari analoga:) in hoc, inquam, considerare debemus differentiam naturarum quæ est inter Mineralia & alia corpora: Vt enim Mineralia corpora sunt solida, gravia & terrestria, multo magis quàm Animalia & Vegetalia; sic etiam substantias suas habent siccas, aridas, & planè differentes ab aliis corporibus: ideoque maxima vesania foret, & cassus labor, velle quærere in Antimonio, Marcasitis, Lapidibus & Metallis similes substantias iis quæ in Vegetabilibus reperiuntur. Quod plus est, dicam hic insuper quippiam aliud, ut commonefaciam instruamque eos qui monitione indigent, quod eo modo quo Salem appellare possumus, cinerem alicuius Mineralis, etsi nullo prorsus sapore gustum feriat; & fuliginem eius, Mercurium, quamvis ea non sit aquosa, aut nullo modo liquida; quod, inquam, eodem prorsus modo possumus imò & debemus agnoscere quamplurimas substantias pro sulphuribus, quæ tamen neutiquam actu combustibiles sunt: ut, exempli gratia, extat apud Chymicos Oleum Salis, Oleum Vitrioli, & Spiritus Nitri: hæc tamen licet igni admota, reapse non ardent; potentiali

quippe duntaxat quadam facultate uni apta. Quocirca hæc sufficient hoc tempore ad universim declarandum, quomodo intelligenda sit definitio & differentia trium harum substantiarum, juxta differentiam corporum: cui accedit & hoc, sciendum nobis esse has substantias adeò confuse inter sese mixtas esse, & alteram ab altera ita semper aliquid participantes, ut etiam post separationem factam, id est, abstractionem è corporibus quibus infuerant, non appellari possint absolute aut exquisite puræ aut non mixtæ; quia semper una retinet quidpiam ex alterius substantia, substantiæ suæ permixtum.

Itaque, ut ad propositum revertamur; Quod ad proprietates substantiarũ abstractarum separatarumve Antimonij attinet, hactenus adhuc nondum satis asseveranter nunciare possemus quippiam de effectibus ejus; cum nondum omnes experti satis simus; solo Mercurio ejus excepto. Hunc enim comperimus vomitoriam & purgatoriam vim habere, qualem plerunque in ipso Antimonio deprehendimus: quapropter & eo in talem finem uti possemus: Quod ad Sulphur ejus attinet, persuasissimum hoc nobis est, fudorificum fore, discutiens quinetiam, apertivum & balsamicum, quale est Sulphur minerale: excepto, quòd fortassis posset habere præterea aliquam peculiarem vim, respondentem corpori ex quo abstractũ fuit: Ad cujus rei comprobationem accẽsere possemus Oleæ Caryophyllorũ, Cinammomi, Nucum Myristicarum, &c. quæ omnia quantumvis sint Olea combustibilia & generaliter calida tam unum quam alterum; nihilominus in particularibus singulorum viribus maximum inter ipsa discrimen intercedit. Tertiam verò substantiam quoniam nondum ullo pacto examinatam aut compertam habemus; idcirco etiam subsedebimus ab ulteriori ejus prædicatione; usque dum penitiorem ejus naturam & prærogativam experimento docti penitus cognitam & exploratam habeamus.

Sectio Secunda.

De Vomitoriis Purgativis ex Antimonio desumptis.

Cap. I.

De Vitro Antimonij.

Vitrum Antimonij ita appellatur, quia forma, resonantia, splendore & fragilitate aliquo modo Vitrum refert, certe multo melius quam quippiam aliud. Præparatur autem diversis modis: sed omniũ optimus & approbatissimus est iste Matthioli, quem in Commentariis ad Dioscoridem describit, capite de Stimmi seu Antimonio: quem & hoc loco verbatim exscribere volui: Vt Stibium Hyacynthinum, seu Vitrum Antimonii pares, eligito Antimonium optimum, quod (ut Dioscorides tradit) splendidissimum est, modoque nitedularum seu vermium noctu lucentium micat, confractu crustosum, friabile, nihil terræ aut sordidi habens. Id primum in pulverem redigito: deinde in fictile vas, quod amplum sit, conjicito: tum demum carbonibus succẽsis ad calcinandum (ut Chymistarũ verbo utar) sub dio exponito: atque interim co-

cochleari ferreo, spatula ita Myropolis appellata, continue moneto. Hoc vero dum fit, fumus exhalat tenuis sulphur & auripigmentũ redolens; qui si ore attrahatur, crebras interdũ excitat vomitiones: quapropter qui versant, ventis terga opponant. Versare autem assidue expedit: nam si paulisper cesses, vel comburitur Stibiũ, vel liquefit, & concrescit in glebas minutas: (nam fieri neutiquam potest, quam diligentissime licet versetur, quin aliqua saltẽ portio liquescat:) Versato itaque diligenter, quousq; in glebas cõcrescat: quas cum videris, sublato ab igne fictili, quod concrevit, rursus in pulverem redigito; atque eidem fictili impositũ, carbonibus reddito; assiduoque versato. Id quod repetendum est sæpius, usque dũ nullæ amplius glebulę coalescant. Ita quoque tãdiu versare convenit, quoad corpuscula illa, quæ emicant, splendorẽ suum amiserint; vapor omnis cessaverit, fœtor obsoluerit, & Antimonium in calcẽ conversum subalbicantis cineris colorẽ contraxerit: perfecti autẽ operis (id est, an satis calcinatum sit,) signum erit, si prunis ardentib' inspergatur, nihilq; prorsus fumi emittat. Posthæc sumito hujusce calcis, exẽpli gratia, libram mediam; Antimonij crudi unciã, Boracis (quam alij Chrysocollã factitiam appellant) semunciã. Deinde Chrysocollã & Stibium crudum terito in tenuẽ pulverẽ: mox omnia simul misceto; atque in fictili fusorio, seu crucibulo, quo utuntur aurifices, igni vehemẽti admoveto: vas super laterẽ, aut testaceum aliquod fictilis ollæ fundum, prius collocatum, & fictili operculo contectum, carbonibus accensis circumdato. Verumtamẽ operæ pretium est, in hoc magnam adhibere diligentiam, ne res illa cõburantur. Ideoq; necesse est, ut in promptu habeas rude seu veruculũ ferreum, quod crucibulo indas, quando illud rubrum factum seu canduisse animadvertes; ut scire queas an Antimoniũ liquefactum sit, nec ne. Et cõfestim abradẽdum est quodcunq; veruculo adhæsit; quod album colore sit oportet. Hinc iterum veruculũ crucibulo immittẽdum, & faciẽdum ut prius; idque toties & tamdiu, usque dum id quod de veruculo abrasum erit, appareat ruffum, vividum & splẽdidũ. Quo viso, forcipula ferrea sublato cooperculo, nonnunquam inspiciendum est, an colliquescat. Nam ubi colliquatũ fuerit; ilico vas ab igne eximito; & super marmorea tabula, aut inversa pelvi ex aurichalco fabricata, qua tonsores utuntur, guttatim proiicito. Quãprimum enim ibi concrescet in laminas, quæ colore, & nitore chrysopatios, quos hyacinthos appellant, atque etiã nonnunquã granatos referẽt. Vbi autẽ lapillos parvos & rotũdos parare sit animus, guttatim è fusorio vase super eadẽ pelvi fusum Antimoniũ effundito. Cæterum chrysocollæ vicẽ feliciori successu mihi præstat sal fossile crystalli modo pellucidũ: sufficitq; in tribus Antimonij unciis semidrachmã addere. Verũ omnes admonitos velim, difficillime à quoquã parari posse Hyacinthinum Antimoniũ, etiam peritissimo Chymicæ artis Magistro, nisi prius ab altero parari diligẽter inspexerit, quum non semper ijs etiam succedat pellucidum, qui sæpe ac sæpius illud paraverunt. Ideoque ubi eius laminę semel projectæ pulverulenta quadam cuticula obducuntur, quę earum nitorẽ pelluci-

luciditatemque obumbrant, oportet iterum easd. laminas conterere, atq; etiam parum salis fossitij, & iterum igni admovere, & fundi permittere, atq; inde proijcere. Cum autē hoc medicamento uti volueris, in pulverē redigito, datoque trium vel quatuor granorum pondere: id tamen pondus in robustioribus nonnihil augeri potest. Subtiū ita præparatum cōmodissime admiscetur rhodosaccharo, cui etiam mastiches modicum adiicitur. Atque hęc est ratio faciendi Vitrum Antimonij, juxta Matthiolum: cui tres sequētes observationes addi possunt. Prima est, quod vice fictilis seu ollæ rotundæ ac profundæ, melius sit & cōmodius ad calcinandū Antimonium, sumere patinam fictilem, quadratam, fundo plano & paruo limbo à latere munitam: quæ sit dura, & bene cocta: in qua extendi queat Antimonium, expādique latius, itemque versari calcinarique expeditius faciliusque. Secunda est, quod pro eo quod præcipit calcinari Antimonium loco aprico, aut sub dio, ubi aer fumum seu vaporem qui ex Antimonio exhalat, mouet & agitat modo huc modo illuc: melius commodiusque sit collocare vas aut patinam in furno ventilatorio, sub camino satis lato & patenti: & furni superiorem partem effingere in modum fornicis, cum spiraculo, aut ventilatorio in medio furni, quod per oblongum tubulum deducat dictos vapores in altum, ita ut dispergi & in latera flectere se non possint; atque eo modo ei qui operi huic præest, ullo modo nocere. Tertia est, quo in defectu tabulæ marmoreæ, (quæ nonnullis locis difficiles sunt inventu) proijci possit liquefactum Antimonium super alium lapidem [illegible] expolitum & levigatum, aut in sartaginem fictilem seu terream planam, quæ limbum parvum, aut oras inflexas circumcirca habeat, quæ & bene incrustata seu plumbata sit, & quod plus est, anteà modicè calefacta fuerit; ne forte si illi adhuc frigidæ fervens illa materia fusa inijciatur, crepet ob subitaneum & vehementem calorem Antimonij liquefacti: quæ ipsa quinetiam sartago aut patina fictilis inungi poterit olei Amygdalarum dulcium modico, ea causa, ne vitrum nostrum ullibi adhæreat fissuris, quæ plerunque in plumbaturis vasorum fictilium esse consueverunt. His addo demum & illud, nempe quod, si è Vitro hoc velimus laminas latas & planas efformare, qualia vitra fenestrarum esse solent, non oportet liquefactum Antimonium guttatim stillatimve; sed continuo impetu effundere. Et quod admonitionem attinet, quam dat Matthiolus, ut caveamus scilicet ne Antimonium comburatur, hoc est sanè periculum quod neutiquam vereri debemus: nam cum calcinatum fuerit eousque ut combustioni propinquum sit, nulla amplius superest substantia quæ combustioni obnoxia sit, aut corrumpi queat ob tantillam accessionem ignis aut vehementioris caloris. Id quod obiter monendum fuit.

Eodem autem modo confici potest Vitrum ex Regulo Antimonij, idq; sane quam elegantissimum: sed hujus major exhibenda est dosis; quia non usqueadeò vehementer purgat, ut præcedens.

Porro Vitrum Antimonii est medicamentum hactenus sane immerito repro-

periculum facere voluerint, aut ægris suis exhibere: Huic assertioni respondetur, nihil hæc aliud quàm somnia esse, & vanas prærogativas quas aliquot nimis simplices aut plus justo creduli Medici Præceptoribus suis Antiquis attribuunt. Præsertim quum, si eorum libros legamus & relegamus, reperiamus (quantumvis fuerint viri maximè judiciosi) nunquam ipsos sibi ipsis tantam scientiam atque usq; adcò perfectè absolutam notitiam omnium rerum arrogasse; ut nunquã decipi in suis conceptionibus aut animi presumptionibus potuerint: quin potiùs fassi sint experientiam posse aliquid postea revelare, quod omnes limites rationis supergreditur: Præsertim cùm ipse Galen. Medicorum Dogmaticorum Princeps, asserat ad dispositionem rerum duo instrumenta exstare, rationem nimirum & experientiam. Unde concludere possumus, Antiquos non omisisse describere Antimonii usum in corpore humano, ea propter quòd physicis rationibus inducti, prædoratiq; viderint id noxium esse: sed è contrario, quòd eius vim nondum experti fuerint.

2. Quamvis Antimonium crudum, aut solummodò modicè ustulatum, aliquo modo accedat ad naturam Plumbi, (exempli gratiâ, in siccitate & frigiditate suâ, ut Antiqui judicabant, usum eius experti in morbis externis, vice Plumbi;) Antimonium tamen præparatum differt proprietatibus suis a Plumbo, non minus quàm Ignis ab Aqua: quia purgat per vomitum, & secessum, itemq; aperit omnes poros corporis, & provocat sudorem: cùm è converso Plumbum contrarios edat effectus. Itaque ob hasce rationes non possumus illud proportionaliter aut directè comparare Plumbo, quin errorem committamus. Dato tamen, hoc fieri posse: nova quæstio exorietur. Num videlicet, ideò necessariò venenum esse debeat: quia profectò oraculum non est, Plumbum naturâ suâ esse venenosum. Galen. lib. 9. de Simpl. Medicam. universim de eo loquitur, tanquam de refrigerante aliquo medicamine, composito ex substantiâ humidâ & congelatâ vi interni sui frigoris: præscribitq; illud in diversis accidentibus externis corporis, sine minimâ tamen mentione noxæ aut venenositatis quam habeat in se: & experientia (ex quâ omnium scientiarum certitudo procedit, juxta propria ipsius Galeni verba, dicto capite: Cæterum scientificè & certò per experientiam cognoscuntur,) nobis variis modis demonstrat, Plumbum non esse venenosum. Ut primo loco videre est in illis qui sclopeti ictu læsi, globum plumbeum alicui corporis sui loco impactum habent, interdum adeo penitus intro adactum, ut cùm nullo inde modo extrahi possit, cogantur eum postea reliquo vitæ suæ tempore in corpore gestare: in illis enim nulla inde veneni signa aut symptomata consequuntur. Deinde hoc facilè deprehendi potest ex plurimis qui limaturam Plumbi intrò assumere soliti contra Icteritiam nigrã, & alios morbos, nullam inde noxam percipiunt: quin potiùs optimo successu eius usum continuant. Velut & alii illi qui in usu habent aquam quandam plumbo affusam, eoque impraegnatam, ut loquuntur (quam Zapata Aquam Æsculapii nuncupat, eamq;

distillare docet Practices suæ libro) adversus quoslibet tumores internos, & contra epilepsiam, ut ipse testari possim de duobus ægris epilepticis, quos usu dictæ aquæ, ab Empirico quodam exhibitæ prorsus sanato vidi. Huic nostræ sententiæ nihil obstabunt quæcunq; Autores scribunt de pravis symptomatibusque Cerusculum sequi solent, quæ nempe ex Plumbo facta est. quia si Cerusa nocet corpori intrò assumpta, hoc potiùs attribui potest spiritibus illis Aceti qui adduntur Plumbo in præparatione Cerusæ, quã propriæ & simplici naturæ Plumbi. Quapropter maximum delirium est, velle Antimonium venenositatis condemnare, quia symbolizat aut analogiam quampiã habet cum Plumbo; quod nec ipsum quidem tantopere perniciosum est, quam à multis describitur.

3. Etsi Vitrum Antimonij simile sit ex parte Vitro vulgari, tamen non est usqueadeò solidum aut aridum, seu fixum, ac Vitrum: quia si Vitrum Antimonii imponatur igni, multo faciliùs liquefit quàm Vitrum commune: adhæc si diutiùs in igne moretur, fuligine m quandam emittit, id quod denotat illud adhuc aliquam substantiam humidam (si ita nuncupari debeat) in sese habere; quæ in Vitro communi non deprehenditur: quod ipsum fixum & indissolutum in igne permanet, si cum Vitro Antimonii confeʀatur. Quod plus est, Vitrum Antimonii liquori alicui inditum, facultatem illi impertit vomitoriam: sed Vitrum commune non communicat rebus quibus infunditur, aut quæ ipsi infunduntur, ullam prorsus qualitatem. Item Vitrum Antimonii dissolvi potest & præcipitari aqua forti, oleo Sulphuris, imò & aceto distillato: quem defectum vulgare vitrum non habet, nam videmus quotidie vasa vitrea usurpari passim ob solidam & indissolubilem ipsorum substantiam, tam ad distillandum, quàm ad conservandum liquores quammaximè corrodentes. quos ne aureis quidem vasis conservare valeremus. Ob has igitur causas non potest natura Antimonii assimilari naturę Vitri communis. Prætereà, asserere velle, corpora arida & sicca, similia Vitro, venenosa ob id ipsum esse, quia sicca sunt, hoc etiam vanum est. Nam si ita se res haberet, non solum Antimonium pro veneno habendum esset, sed & Crystallum, quod tantopere in Medicinâ usurpare solemus, contra calculos: imo & Hyacinthi, Granati, Rubini, Topazii, & alii lapides pretiosi Orientales, quos medicamentis cordialibus admiscere solemus, qui adeò duri sunt & aridi, ut ignis eos liquefacere nequeat, & aliqui ipsorum vix summâ vi in pulverem redigi calcinarique possint, addito Sulphure, Sale petræ, idque in vehementi igne; tantum abest ut liquari, fundique aut projici possint, ut Vitrum commune. Et non est res incognita his Reprobatoribus Antimonii, uti nos posse Vitro pulverizato intus exhibito sine ullo periculo. Manifestum insuper etiam est, & mille ac mille hominibus cognitissimum, agyrtas esse, qui coram universo populo Vitrea vasa devorant, haud secus ac si tragemata aut confecturas aliquot deglutirent: & tamen nullum in eo venenum percipiant. Quod ipsum tamen probare aut laudare non volim.

Sed concesso ipsis, Antimonium esse naturæ Vitreæ, & drachmam unam aut alteram Vitri pulverizati posse intoxicare aut venenare eos qui illud assumpsere: rogatos eos velim an inde sequeretur, quòd quinque aut sex granula Vitri Antimonialis idem præstare possint. Quis denique est ille usqueadeò absurdus ratiocinator, qui asserere velit talem comparationem? præsertim cùm si quando Vitrum Antimonii in substantia exhibetur, æger illud plerunque primo haustu per vomitum rejiciat. Sed nos ut plurimùm solummodo infusionem eius dare solemus; cui certè non nisi stultè siccitas Vitri asscribi potest.

4. Non possumus bonis rationum fundamentis insistentes, pronunciare Vitrum Antimonii esse nocuum aut malignum, argumento sumpto à Borace, qui ei in liquefaciendo admiscetur: præsertim cùm primo loco plurimi Medicorum consueverint eius solius & impermixti à viginti ad vigintiquinque granula exhibere unâ dosi, in retentis menstruis: itemque ad expellendas secundinas nimis diu remorantes: idque sine ullo pravo symptomate inde consequente. Præterea cùm tam parva sit copia Boracis quæ vitrum Antimonii ingreditur, videlicet mediæ unciæ in libram mediam Antimonii, quod esset proportione æstimatâ in singula duodecim grana Vitri dicti, unicum granum Boracis: dato illis & concesso, Boracem esse aliquo modo venenosum, nullum tamen inde damnum aut periculum oriri posset: quia ad summum non dari solent plura quam sex aut octo grana dicti Vitri, in qua dosi non posset esse plus quam dimidium granum, aut duæ tertiæ unius grani e de 10 Borace: Sed, quod insuper in hac re notandum est, Borax qui Antimonio calcinato immittitur, ad fusionem eius seu liquefactionem maturandam, quo Vitrum fiat, consumitur maxima ex parte & exhalat, abitque penetrando in crucibulum ipsum seu fusorium vas. Quocirca asserere ausim pro certo, quòd posteaquam Vitrum Antimonii projectum ac in laminas aut aliam formam effusum fuerit, non supererit in semilibram Vitri, scriptulus unus residui Boracis, si quippiam eius adhuc non exhalatum manserit. Ecce quâ ratione nec hoc quidem aliud sit, quam vana quædam imaginatio quorundam, credere pauxillum istud Boracis, quod Antimonii Vitrum subintrat, id ipsum illi venenositatis quippiam dare posse, aut ullo modo malignum efficere: posteaquam, ut dictum à nobis est, Borace crudo soloque utamur sine ullo damno, idque tanta copiâ unâ soloque vice, quantam triginta aut quadraginta doses Antimonii juxta prædictum calculum, vix in sese continere possent. Ergo nec aliud est quam levis quædam phantasia, usum Antimonij interdicere velle hoc argumento: & revera nihil hoc aliud esse opinor, quàm si muscam elephanti instar æstimemus. His tamen & eiusmodi tam frivolis rationibus usi aliquot sermocinatores, ignaros huiusce rei homines, & principiis huius Artis nondum imbutos, deterrere voluerunt.

5. Quod ad ultimam objectionem: Concesserim illis non gravatè, aliquos

quos ægros summopere alteratos & commotos fuisse à sumpto Vitro Antimonii, adeò ut etiam (quamvis id nunquam viderim) aliquot ex iis vitam finierint ob eius usum. Interim tamen hoc neutiquam talem consequentiā inducere potest. Numquam eo nobis esse utendum. Nam si expendamus causam, ob quam hoc evenisse potuit, inveniemus id accidisse ob ignorantiam alicuius Empirici idiotæ, aut arrogantis ciniflonis, medicinam facientis sine ulla eruditione, scientia aut fundamento: qui, morbum unum ab altero discernere non valens, sine ullo respectu virium ægri, temporis opportuni ad expellendum materiam morbificam, aut dosis quam ægro dare conveniebat, forsan in talem errorem incidere potuit. Quod si autem ob abusum alicuius, prorsus abstinere velimus ab exhibitione Antimonii, eadem etiam prorsus ratione abstinere deberemus ab infinitis aliis medicamentis, quæ quantumvis in universum habeantur pro bonis ac innoxiis, interim tamen sæpenumero, intempestivo abusu administrata, pessima & letalia symptomata inducere videmus. Quocirca, si vellemus pronunciare de Vitro Antimonii liberè & ut res est, sine ullo præiudicio, passione aut partialitate, ut vocant, non solùm oporteret oculos mentemque convertere ad mala quæ ex eius abusu subsequere possunt; sed etiam, imò potiùs, ad mirandos effectus quos præstare potest, debitè & cum judicio exhibitum: nec non ad illud, quod hoc medicamento sæpe relevantur ægri, de quorum sanitate aliisque ibuscunq; remediis adhibitis recuperandâ, hactenus desperatum fuerat prorsus. Ut concludamus igitur, dicere aut judicare nequimus Vitrum Antimonij aliud mali inferre posse, quàm quòd nimis vehementer purgat, si quando dosi maiori quàm oportet exhibeatur. Alioqui, non magis venenosum est, imò minùs perniciosum, quàm multa alia vomitoria, cuius cuius deniq; generis ea fuerint, quæ priscis in usu esse solebant. Atque hæc sufficere debent ad refellendas prædictas objectiones.

Cæterùm Vitrum istud Antimonij, ut Matthiolus idem refert eodem capite quo nos illud præparare docuit, est præstantissimum medicamen, pretiosissimum, & minùs periculosum aut damnosum, quàm ullum aliud vehemens medicamentum purgativum Antiquorum. Omnes humores crassos viscidosque ejicit, in ventriculo aliisque ac circumvicinis locis superfluos, idque per vomitum ac per aluum: Habet quinetiam in se facultatem quandam resistentem venenis: quare admodum feliciter administrari potest adversus omnes morbos à Matthiolo nominatos, sicuti suprà à nobis annotatum est in prima hujus libri parte, capite de præstantiâ seu prærogativâ Antimonii: & universim adversus quoscunque alios morbos, provenientes ab impuritate ventriculi, & pectoris: contra pestem, intoxicationem; breviter ad omnes affectus qui possunt & debent seu præcaveri, seu tolli vomitivis medicamentis exhibitis, idque sive directè vel primariò, sive per consensum. Equidem non memini me illo sæpiùs quam vigesies usum fuisse toto illo tempore quo medi-

medicinam feci; sed semper cum felici successu: quod autem non frequentius illud exhibuerim, factum est ex eo quòd aliis vomitoriis idem præstantibus uti soleam, quibus paulatim longoq; te temporis familiariusculè assuevi. Interim tamen, quum satis multas peregrinationes per diversos orbis tractus fecerim, & in varia ingenia hominum inciderim, affirmare possum, vidisse me plurimos prudentes medicos, chirurgos & alios homines boni judicii, qui eo multoties optimo cum summo suo decore usi sunt. Inter cæteros nobilissimam quandam Dominam, Comitissam Schlick in Bohemia, quæ admirandas curationes in subditis suis hoc vomitorio fecit, tempore Pestis, Febrium malignarum & Ungaricarum, quas vocant. Administrari verò id ipsis curabat in pulverem minutissimum redactum, cochleario uno optimi Aceti: quod ipsis non solum vacuationem talem sciebat per vomitionem, quæ morbo depellendo necessaria erat; sed etiam hoc facto, illos multo meliùs ad sudorem adigebat, quàm si Theriacam sumpsissent: ac paulò pòst sanitatem sensim recuperabant, absque usu ulteriore ullorum medicamentorum: in illa enim regione (nisi fortè in urbibus præcipuis) paucissimi reperiuntur medici aut pharmacopœi. Novi item in oppido Cur, ditionis Rhœtorum seu Grisonum, Concionatorem quendam, qui pestilentiæ tempore sine metu ullo versabatur cũ infectis lue, & plurimos eorum sanabat Vitro hoc Antimonii: quod ipse in principio assumere solebat, ut se à malo præservaret. Arcta item mihi fuit familiaritas cum quodam Chirurgo, homine prudente & judicioso, in oppido Claris, Pagi seu ditionis Helveticorum: qui, cùm nullus medicus esset, medicinam factitans, supra professionem suam etiam plerimos affectus internos sanare satagebat. Is igitur Chirurgus assiduò penes se habebat pyxidem parvam Vitro Antimonii in pulverem redacto plenam, in saccipereio, quod zonæ suæ incinxerat: & vocatus ad curandum quempiam ægrum, sive is febre ardente laboraret; sive continua, intermittente, intemperie ventriculi, cachexia, sive alii cuicunque morbo implicitus jaceret, semper in principio ipsi unam aut alteram dosim hujus pulveris exhibebat, mixtam Rob, aut Syrupo de Cerasis, quibus per Helvetiam pleræque omnes familiæ satis instructæ sunt. Ad hæc jubebat ut uterentur decoctione quadam præstantium aliquot herbarum quæ in Helvetiorum Alpibus passim crescunt; juxta judicium suum & experientiam, quam istarum rerum habebat: Hoc modo progressus, tot ac tam periculosos morbos sanavit; ut instar Æsculapii alicujus habitus apud suos fuerit: nec vulgus solummodò illius opera utebantur, sed etiam alii quicunque quantumvis opulentiores ac primarii viri. Memini item dum in Palatinatu Superiori degerem, me bis terve accersitum fuisse ad quendam Quæstorem in Arce quadam parva habitantem Bernsvveyn appellata (ni fallor,) circiter duo miliaria distante ab Amberch, prope viam regiam, quæ ducit versus Niemarct, non procul à quodam magnifico & opulentissimo Monasterio, & juxta rivulum amœnissi-

mum: apud quem cùm versarer, notitia mihi intercessit cum quodam viro honesto, qui degebat in villa dictæ Arci subdita: cum quo cùm sermones aliquot ultrò citroque reciprocarem de variis rebus, quippe cùm & ipse varias regiones peragrasset, tandem ratiocinando de aliquot remediis apud medicos usualibus, ut vocant, ostendit mihi elegantissimum fructum Vitri Antimonii, quod ex bulga sua deprompserat, pondere semunciæ, ut tunc judicare poteram, rogans an nossem quidnam hoc esset. Cui cùm annuissem: Age igitur, subdidit ille: Hoc tibi assevero, me isto Vitro solo, non modò liberasse me ipsum, & uxorem meam, quam hîc coram vides, à gravi morbo, quo ambo detinebamur: sed etiam magnum numerum rusticorum in hac villa, & circumcirca degentium: qui etiam, si aliqui inter ipsos ægrotent, sive febri, sive intemperie ventriculi (cùm valdè procul habitent à medicis & pharmacopœis, quorum consilio juvari possent) veniunt ipsi, aut aliquem mittunt, ut usum hujusce vitri à me impetrent: infundunt enim illud aut imponunt ita integrum, ut vides, in cerevisiam aut vinum, & prout mihi necessarium videtur, ita illud pauciores aut plures horas inibi relinquunt, aut prout purgari vehementiùs aut leniùs desiderant: Cùm satis diu in infusione steterit, liquorem istum bibunt: qui ipsos purgat & sanat. Ac dein mihi Vitrū meum remittunt, adjunctis sæpenumerò duodecim ovis recentibus, aut pullo gallinaceo, quo gratos se, beneficiique à me accepti non immemores esse demonstrent: Atque istoc modo, subjungebat, fui medicus & Pharmacopæus plurimorum hominum, jam tribus aut quatuor annis; ex quo nimirum tempore domicilium meum hoc loco fixi: Et quod plus est, vix possum deprehendere, post tam diuturnum usum & toties repetitam macerationem, Vitrum meum ullo modo esse imminutum, aut ponderi ipsius quippiam decessisse. Quo sermone percepto, non poteram non stupere & summopere admirari partim quòd tam felix successus consecutus fuerit ita frequentem hujus vitri exhibitionem, planè absurdam & irrationalem, ac sine ullo respectu ad dosin habito; partim etiam quòd res tam solida & fixa, ut vocamus, quale est hoc Vitrum Antimonii, facultatem aliquam purgativam de se spargere & liquori cui imponitur communicare potuerit, tam sæpe totiesque repetitis vicibus maceratum, sine ulla tamen suæ substantiæ imminutione, quæ saltem deprehendi potuerit. Verùm posteà hoc ipsum mihi certiùs constitit fieri posse & solere, ex relatu plurimorū Medicorum qui medicamento isto sæpiùs uti solent. Imò aliqui insignem quandam speciosam guttam hujus Vitri annulo aureo includunt, quem digitis suis impositum jugiter gestant: & quando cuipiam medicamentum per vomitionem purgans exhibitum volunt, hunc annulum solummodo imponunt vino per aliquot horas, & exempto inde annulo, liquorem ægro propinant: idque toties factitant, quoties usus exigit, sine ulla imminutione gemmæ suæ seu dictæ vitreæ guttæ, quam annuli palæ incluserant. Inter cæteros autem Thomas Bovius, Patricius.

cius Veronensis, medicus experientissimus, in libro suo Italico cui titulum fecit, Flagellum Medicorum communium, qui rationales dicuntur, affirmat uti nos posse hoc medicamento sine ullo scrupulo aut metu: nam pag. 39. memorati libri, ubi præparandi ejus modum docet, ita inquit: Antimonii ego integras libras devorandas dedi, aut saltem utendas exhibui, nec unquam toto vitæ meæ spatio ejus usu læsum quempiam fuisse deprehendi. & pag 40. ita scribi: Antimonium innoxie dari potest cuilibet sexui, ætati & complexioni. Exhibui illud Monachis, Monialibus, hominibus nobilibus, delicatis & in umbra degentibus; & numquam me destituit, aut pudore affecit. Non diu est, quod hic Hagæ-Comitis diem suum obierunt honestus & bonę famę civis Joannes van Buren, unà cum conjuge sua, ambo provectę ętatis; qui postquam aliquot annis ante mortem suam (prætet reliqua accidentia quæ producere ut plurimum aut secum trahere solet senectus) sæpissimè affligebantur oppressione stomachi, seu cardiogmo, ob debilitatem ventriculi & caloris naturalis defectum, non valentis, ut decet, cibos ingestos concoquere: unde magna coacervatio humorum crudorum in ipsorum corpore plurima ac diversa symptomata inducebat. Illi igitur quotiescunque oppressos se aggravatosque ista cruditatum congerie sentiebant, sumebant infusionem quatuor aut quinque granorum Vitri Antimonii, cujus pulverem assiduò penes se habebant: qua sumpta bis terve vomebant: atque ita ventriculo inanito, aliquandiu exinde [illegible] habebant? Eoq; modo affectum Ventriculi tamdiu sustinuerunt, reliqua sani, donec Deo placuit illos ex hoc mundo vocare, relictis tribus filiis hæredibus, viris robustis & sanis: qui ipsi consuetudine assumpta semel aut bis in anno sese purgandi, prędictum medicamentum more parentū suorum usurpant: sentiuntque se ex usu ejus planè levatos, & neutiquam læsos: & veluti homines valdè addicti & prompti ad juvādos pauperes, sæpenumerò (præter alias suas eleemosynas) aliquot egenos homines eodem modo quo se ipsos solent, à morbis, hoc medicamento propinato, liberant. Ut summatim dicam, recensere possem magnam copiam exemplorum certissimorum, quæ longo usu Antimonii addidicisse mihi datum est: quæ tamen brevitatis studio referre hoc capite supersedebo. Usq; adeò ut verè pronunciare possimus de Vitro Antimonii, id quod in paręmia vulgari de Lupo dici solet, quod nempe non usque adeò deformis aut turpis sit quàm passim creditur. Hoc bene considerato & perpenso, penè ausim dicere, reperiri aliquos Medicos, qui illud palam vituperant, magis moti invidiæ stimulis, & metu ne fortè lucro suo defraudentur quod ex aliorum medicamentorum exhibitione faciunt; quòd reverà ipsi illud contemnant: præsertim cùm videant medicamentum hoc tam vilis pretii & tam facilè parabile usque adeò mirabiles edere effectus. Quocirca illos rogatos velim, ut talem ex animo suo deleant passionem: præ oculis sumentes, Deum Opt. Max. creasse Medicinam

ad commoditatem omnium hominum; & non astrinxisse illam solummodo cognitioni & voluntati magnorum & multisciorum Doctorum: verùm etiam interdum benedictionem suam medendique gratiam communicavisse extraordinariè hominibus cætera ignorantibus & indoctis: qui hoc dono instructi non utuntur eo ut insanies mercenarii, aut cauponatur sicut agyrtę complures consueverunt, sed pio proposito, & integritate animi nudoque ac sincero misericordiæ zelo moti, proximos suos juvare & morbis liberare volunt ubicunque possunt.

Dosis porrò Vitri Antimonii est à tribus granis ad novem ad summum, pulverizati nempe & mixti aliqua conserva: vel datur ejus infusio, id est liquor in quo aliquamdiu steterit, ut paulò pòst declarabo, quando particulatim de ratione & modo ejus ritè præparandi, sum acturus.

Caput II.

Modus præparandi Crocum metallorum.

Crocus Metallorum nihil aliud est, quàm Antimonium præparatum in eundem finem ob quem Vitrum Antimonii parari solet. Est autem laboris longi compendium, quia minimo temporis puncto, aut horæ ferè momento præparari potest major hujus Croci copia, quàm Vitri, spatio decem dierum. Quare autem vocetur Crocus Metallorum, aliam causam dare non possem, quàm quod dum dissolvitur in prima aqua, ad lavandum (modo qui paulò post docebitur) colorem luteum emittit, qui manus tingit instar Croci. Modus eum præparandi hic est: Cape Antimoniũ quod nitidum electumque sit: Sal nitrum purificatum; libram unam singulorum: redige simul in pulverem: hunc inde in sartaginem aut lebetum ferreum, aut in defectu horum in ollam terream aut figulinam: injicique illis carbonem exiguum vivum seu torrem incensum: ac confestim ignis comprehendens sulphur quod in Antimonio est, illudque pervehens usque ad Salnitrum, incipiet ardere haud secus quàm pulvis tormentarius seu sclopetarius madidus, & materia liquescet aut in humorem abibit; quem liquorem spatula seu rudicula ferre movebis, usque dum frigefacta formam grumorum aut glebarum terræ assumat, ferè ejus coloris qualis est Ochræ Anglicæ. Hoc facto, scire oportet Sal incombustibile Salis petræ permixtum manere Antimonio, idque eo separandum esse, projecta nimirum dicta materia in aquam calidam, in qua dissolvitur quicquid in ea est salsuginis, & Antimonium subsidit in fundo. Aqua hac abjecta; iterum aliam aquam ferventem affundimus: hoc negotium toties reiterando, usque dum aqua planè sit insipida cùm effunditur, & Antimonium exactè ablutum sit. Hoc autem postea resiccabimus lento igne, ac tandem maioris commoditatis gratia teremus in marmore, affusa aqua rosata, ac in minutissimũ pulverem redigemus, eo modo quo Pharmacopœi solent præparare Corallium, Margaritas, Spodium,

dium, Cornu cervi, & similia. Quo facto, siccabis illud rursum, & servabis in usum. Atque hæc de Croco Metallorum dicta sunto: cuius vires sunt, vomitum ciere, & easdem prorsus operationes edere quas Vitro Antimonij suprà adscripsimus, idque sine ullo prorsus periculo aut noxa. Particulatim autem eo utimur felici successu, adversus febres intermittentes: cujus rei haud diu est quòd experientiam vidimus in Domino de Cralingerpolder, filio Illustris Domini de Barneveld: qui postquam diuturna febre quartanâ detentus plurimis ac diversis medicamentis usus fuisset communibus, ac quartanæ curandæ propriè dicatis, tandē cōvaluit & planè sanatus est unicâ solùm dosi huiusce Croci Metallorum, quæ ipsi oblata fuit per manus cuiusdam feminæ Nobilis, istius regionis, quæ Crocum hunc Metallorum perpetuò servare & penes se habere consuevit, unà cum diversis alijs medicamentis Chymicis Verùm tamen, objicere mihi aliquis posset; Valdè afflictus & conturbatus fuit dictus Nobilis Vir à sumpto hoc medicamento, & enormem secessum ac evacuationem per vomitum inde habuit: Sed quicquid fuerit, tandem tamen hoc remedio convaluit. Adde etiam quòd memoratam alterationem & vehementem universi corporis conturbationem non attribuere possumus propriæ naturæ dicti Croci Metallorum: sed hoc potuit provenisse propter usum tot ac tantorum apozematum & aliorum medicamentorum quæ ante illud tempus ipsi exhibita fuerant; quæ humores valdè præparaverant, vasa laxaverant, retentricem facultatem debilitaverant; breviter majorem in corpore corruptionem generaverant, id quod sæpe evenire solet. Hoc itaque medicamentum inventâ in istius ægri corpore magnâ copia materiæ præparatæ, causa fuit tantę evacuationis & alterationis, quantam illi evenisse memorant. Fieri quinetiam potest, hoc accidisse quodam fortassis abusu in dosi: nam (ut quod res est fatear, sine offensa honoris aliorum) non est negotium quod in captum aut intellectum feminarum nobilium cadat, nosse dispensare exhibereque ut decet hujuscemodi medicamenta, id est, dijudicare distinctè, quæ dosis cuique ægro propriè conveniat: Interim tamen bona ipsarum voluntas animique promptitudo æqui consulenda est: & considerandum, quòd si Medici aliqui bene ut decet munere suo fungerentur, removendo aptis vomitorijs medicamentis materias peccantes in morbis, quamdiu adhuc exigua ipsarum copia in corpore residet, & natura adhuc robusta est & valida, juxta instituta antiquorum Medicinæ Antistitum, priusquam corpus paullatim incipiat computrescere ab usu apozematum, laxantium medicamentorum, ptisanarum: (quorum tamen usum neutiquam improbo, quando debito modo & cum judicio administrantur:) tunc sanè non perveniretur ad hujusmodi incommoda: & evitarent calumniam & dedecus, quod illis inde provenire solet, quando quippe necesse est mulierculam aliquam supervenire quæ ægros à morbo quopiam liberet, quem ipsi persanare nequiverunt. Nec decet ut quispiam mihi hîc respon-

deat, hoc interdum evenire casu fortuito, videlicet quando morbus statum & vehementiam suam prætergressus erat, & jam ad declinationem vergit: itemque quòd leniter procedendum sit in morbis, præparandumque priùs exactè humores, priusquam eos evacuemus: ad hæc, quod nec ipse quidem Crocus Metallorum semper febres sanet; & alias similes excusationes in medium proferat: nihil enim aliud sunt quàm veræ ineptiæ: & optima culpæ excusatio est, agnoscere & fateri peccatum suum, & conari corrigere erratum, & emendare illa quæ antea malefacta sunt; præsertim cùm tot se exempla quotidie oculis oggerant. Equidem ejus planè sum sententiæ, nec falli me credo, æquè multos ægros malè curando perditos, & ad mortem adactos, pusillanimitate & tergiversatione aut animi incertitudine medicorum quorundam doctorum, quàm fortassis imprudentia & temeritate aliquot arrogantium empiricorum pessundatos videmus. Quapropter, quicunque medicus desiderat inservire commodis & saluti proximi sui bona fide, jure merito debet Deum rogare, ut velit intellectum suum dirigere, & opera sua felicitare, deducereque per viam mediocritatis, usque adeò ut in neutrum extremorum impingens, muneri suo satisfacere salva conscientia, & ad ægrorum salutem queat. Verissimum quidem est, reperiri ægrotos quamplurimos, qui malint præscribere medicis quæ agere debeant, ipsisque leges dare, quàm eorum consilijs parere; & qui in principio morbi neutiquam induci queant, ut remedia accommoda sanitatique ipsorum convenientia assumant: qui ipsi tamen postea cùm videat se derelictos & quasi conclamatos, tædio diuturni mali, non recusant sumere quodcunque ipsis propinatur; quod tamen fieri non potest sine magno periculo. Quare in isto casu non deesse sibi debet medicus, quin moneat in principio, protesteturque qualis successus neglectum remedij excipere possit; idque ut conscientiam suam exoneret, & defendat se ipsum à calumnijs & dedecore; quod nisi præmoneat de eventu, effugere vix potest.

Dosis porrò Croci Metallorum est à quatuor usque ad duodecim grana. Datur in substantia, mixtus aliqua conserva; aut propinatur eius infusio, id est, bibitur ex modico vini albi in quo maceratus fuerit.

Caput III.

Præparatio Floris Antimonij, variorum colorum.

Flos Antimonij est tenuissima fuligo, quæ dum Antimonium sublimatur, firmiter adhæret circumcirca ad latera vasis quo continetur. Nihil autem aliud est, quàm substantiæ Sulphureæ & Mercurialis ipsius Antimonij, quę vi ignis expulsæ & ut ita dicam fugatæ, separantur per evaporationem à reliquo corpore Antimonij. Quod ad nomen attinet, credo Floris nomen illi tribus hisce de causis impositum fuisse: prima est, quòd hæc sit substantia maximè subtilis & volatilis quæ Antimonio insit, ideoque ita voce-

vocetur ad imitationem & analogiam florum arboreorum, qui habentur pro substantia magis aërea & subtiliore quàm reliquæ earum partes: secunda est, quòd sicut ex arbore fusca & deformi, naturalis calor suo tempore egredi facit flores variorum colorum; similiter etiam ex Antimonio, quod reapse est corpus nigrum & deforme, veluti Plumbum, per calorem ignis materialis eliciatur substantia levis, alba, lutea, aut rubra instar arboreorum: tertia est, quòd hæc fuligo interdum se lateribus vasorum ita affigat; ijsque adhæreat forma parvulorum florum aut gemmularum germinantium. Quicquid sit, vocetur prout cuique lubebit, substantia hæc semper est & manet Antimonium arte subtiliatum, habens in se præcipuè duas prædictas substantias, & quod igni impositum colorem istum amittit, & eandem propemodum formam Antimonialem reassumit, qualem anteà habuerat.

Modi autem præparandi hosce Flores Antimonij sunt varij: Inter quos præcipuus, maximè communis, receptus & laudatus ab omnibus, est hic: Habere oportet Vrinale fictile seu terræ crucibulorum, ut vocant, sesquipedem altum, præstans & densum, quod vim ignis sustinere possit, ita fictum ex professo, ut ab uno latere, circiter quatuor digitorum latitudine infra orificium, exiguum tubulum habeat, per quod injici possit Antimonium quando necesse fuerit. Imponatur hoc vas aut Vrinale erectum parvæ rotundæ fornaci ventosæ, ut vocant; ita ut emineat ultra oras fornacis paulò minùs media sui parte, quippe ut paulò plus quàm media ipsius pars igne circumdari queat: reple & inferci latera dicti urinalis circumcirca luto, ita arctè ut inter ipsum & fornacem nihil vacui sit: relictis duntaxat ab utroq; latere, circa fornacis oras duobus aut tribus spiraculis, per quæ ignis aerem capiat, aut ventiletur, & fumus egrediatur: quæ ipsa tamen spiracula pariter obturentur ex parte, exiguis caminulis aut tubulis fictilibus, ut impediatur ne flamma quæ inde exibit, altum petens, urinalis superiora feriat; sed in latera dispergatur. Habeas insuper tres ollas terreas seu fictiles, rotundas instar pilæ aut sphæræ, bene vittatas intùs: quarum duæ habeant singulæ orificium ab uno latere, & ab altero collum; tertia autem orificium duntaxat habeat ab uno latere, ab altero tubulum aut collum nullum: ita ut inserendo unam alteri per orificium unius & collum alterius, tertia (utpote superior) olla nullam aperturam habeat. Primam autem ollam insere ori aut collo supradicti Vrinalis, atque illi deinceps secundam, ac demum secundę tertiam; lutatoque omnes earum juncturas quibus inter sese contiguæ sunt, ita ut nullus per eas exire possit vapor: finitoque eas hoc modo, usquedum lutum exactè siccatum fuerit. Hoc peracto, accende igniculum parvulum ex carbonib. in fornace: ita ut Vrinale paullatim calefiat: tandemque ignem auge, usque dum candescat, planèque rutilum fiat, aut saltem adeò calidum, ut existimes Antimonium in eo liquefieri posse. Cape igitur confestim Antimonium in grandiusculas partes confractum, seu in pulverem non valdè tenuem

nuem redactum: injiceq; plenum cochlear aut alterum istius pulverati Antimonij per supramemoratum tubulum in dictum Vrinale: claude tubulum modico luti: ignemque ita conserva in eodem statu: & semihoræ aut horulæ unius spatio pòst, quo tempore videlicet Antimonium quod injeceras sublimatum esse potuit, (quod percipies, aperto modicè tubulo: nam si fuligo alba inde egrediatur, nondum planè sublimatum erit universum; sin contrà nulla fuligo exeat, prorsus sublimati indicium erit:) aperi tubum rursus, aliudque iterum Antimonium immitte: & hoc negotium toties repete, usque dum duas aut tres libras pulverati hujus Antimonij per tubulum istum injeceris. Tandem omnia vasa refrigerari sine; exemptaque de fornacula, statue adhuc ita inter sese nexa super mēsam aliquam: deinde sensim & leniter lutum à juncturis separa cultro aliquo aut gladiolo; cavendo tamen, ne inter abradendū, sordes ullæ in ollas cadant: Hinc detrahe ollas unam ab altera, inveniesque in superiori olla pulvisculum quemdam album & levem, in media alium pulverem minùs candidum; in tertia verò infimaque, quæ igni propinquior steterat, pulverem partim luteum, partim rubrum: Hi pulveres sunt Flores Antimonij; quos separare & seorsim unum ab altero servare possumus, aut etiam mixtos inter se (sicut faciunt plurimi) in usum recondere.

Flos hic Antimonij in magno pretio & opinione est apud plerosque Medicos: Inter quos Zapata, experientissimus Medicus, plurimi eum facit, partim (inquiens) ob id quòd videatur habere plus virium virtutumque quàm Vitrum Antimonij ipsum; partim quòd dosin ejus exactiùs metiri & administrare certiùs pensiculatiusque possimus, quàm Vitrum; quod ipsum quotiescunque præparatur, semper in facultate sua purgativâ aliquantulum differentiæ habere deprehēditur: id quod in Floribus non accidit. Ego tamen indubiè crediderim, idem Floribus evenire posse: certum enim est, si ignis in una pręparatione vehementior sit quàm in altera, Flores qui tunc efflorescent, non habituros tam validam purgatoriam vim, ac alij; sed potiùs diaphoretica vi sudores provocaturos. Interim tamen, ut ut se res habeat, non negavero Flores Antimonij esse præstans efficaxque medicamentum, si quando debite & cum judicio usurpantur. Memini me novisse juniorem quendam medicum Pedemontanum, nomine Magnes, Genevæ, qui cum Floribus Antimonii præparatis modo prædicto, & exhibitis forma rotularum aut tabellarum, ordine modoque quem præscribit Zapata, plurimas egregias curationes ad bonū finem perduxit, in morbis provenientibus ex catarrhis & defluxibus, itemque in febribus intermittentibus, intemperie ventriculi, melancholia, mania, & diversis alijs infirmitatibus, nō solùm in urbe ipsa Genevensi, sed etiam in finitimis regionibus, & pagis, quò sępe ab ægris vocabatur. Quod tamen non narro ex simplici relatu aliorum; sed & ex sermone ægrorum ipsorum, quos curaverat, intellexi.

Dosis Florum Antimonij est à tribus usque ad octo grana: sumuntur autem in sub-

substantia, (ut loquuntur;) aut bibitur liquor, seu infusio, in quo aliquamdiu macerati fuerint. Præparatur insuper & Flos Antimonij rubri purpurascentis coloris, qualis est corticis mali Anarancij seu aurei, idq; hoc modo: Cape Antimonij crudi libram unam, Salis ammoniaci semilibram; reduc hæc utraque in pulverem tenuissimum: Impone eum Vrinali fictili seu terreo, in parva fornacula: statueque illum reclinatum ad unum latus, ita ut collum ejus sit paulò altius quam pars postica, & à latere uno extet & promineat: tege seu occlude fornacem superiùs, relicto suspiraculo in medio ejus, quo flamma exire possit: Orificio urinalis impone vas vitreum, quod Recipientis vicem sustineat: Luta juncturam, & patere siccari lutum: Hinc ignem subde Vrinali, paulatim augendo, usque dum sublimari incipiat, & fuligo alba, cui lutei quid mixtum sit, in Recipiente conspicuam se det: continua ignem usque dum nullus ampliùs egrediatur vapor: Refrigerari sine vasa: & reperies in Recipiente Sal Ammoniacum sublimatum, cum magna parte ipsius Antimonij: quod Sal Ammoniacum separabis ab Antimonio per elotionem quæ fit aqua calida, ut dictum est de Croco Metallorum; & in fundo habebis pulverem tenuissimum, ferè ejus coloris qui est corticum Anaranciorum malorum: quem pulverem siccabis, & servabis in usus necessarios.

Flos hic operatur ut præcedens: Dosis ejus pariter est eadem cum superiori.

❧ (o) ☙

Caput IV.

Modus componendi variandique prædicta vomitoria medicamenta formis rationibusque commodioribus & magis idoneis ad usum.

SVPERIORIBVS tribus Capitibus universim egimus de tribus diversis præcipuis formis, ad quas redigi & præparando perduci cõsuevit Antimonium, si quando id pro vomitorio usurpare volumus: Nunc autem animus nobis est modos aliquot ostendere quibus componi & quasi vehiculo quodam adjuvari possint prædictæ tres formæ, & aliæ quibusdam rationib. expeditis & promptis præparatæ servari in usus nostros, quotiescunque necessitas aut occasio id exigere videbitur. Primo loco erit

Vinum Hippocraticum Antimoniale.

℞ Vitri Antimonij subtiliss. pulver. grana LXXX. Vini albi optimi drach. LX.

Infundantur in vase vitreo bene clauso, & ponantur in Balneo lento per horas XXIV. Deinde post colaturam adde

Sacchari albissimi subtil. pulv. drach. XX. Aromatizetur cum opt. aqua Cinamomi, & servetur ad usum.

Istud vinum ita præparatum, saporem habet valdè gratum & delectabilem, instar vini Cinamomini, quod Hippocraticum appellant: quo fit ut Antimonij vitrum multo facilius, familiarius & gratius sumpturis eveniat; & adhæc etiam

satis leniter suaviterque operationem suam exerceat. Dosis ejus est à tribus ad decem drachmas, ad summum; ita ut computo facto, in singulas drachmas granum unum Vitri Antimonialis ingrediatur.

Aliud.

℞. Vitri Antimonij subtil. pulv. gr. LX. Vini Hispanici albi drach. L.
Infundantur ut suprà. Deinde adde
Syr. violarum cærulei unc. j. ß.
Ol. Sulphuris gutt. VI. vel VIII.
Misc. & coletur per chartam.

Liquor iste erit coloris purpurascentis, odoratus, & valdè gratus palato. Dosis qualis superioris.

Sin velis copiam potionis adhuc esse minorem, duplicabis pondus Antimonij; & sic drachma una liquoris purgabit tantum quantum duæ purgassent priori modo mixtæ.

Oxysaccharum Vomitivum præstans.

℞. Vitri Antimonij pulv. unc. ß.
Aceti vini albiss. odorif. ℥. VIII.
Infund. in Balneo lento per hor. XV.
Colat. add. Sacchari albissimi unc. IIII.
Et in patina porcellana vel vitrea reduc ad consistentiam Oxysacch. liquidi instar julapii.

Hoc Oxysaccharum est gustui gratum: & uti eo possumus speciatim pro vomitorio adversus febres calidas, continuas, pestilentes, & intermittentes, paulo ante paroxysmum: item contra venena, exanthemata puerilia, aut variolas, antequam prodierint, & adversus alios morbos quibus jungitur intensus calor, putrefactio, obstructio, & humorum viscidorum copia: idque ob admixtum acetum, quod temperat immanes sanguinis effervescentias & humorum calidorum; resistit corruptioni, & vi sua incisoriâ subtiliat & abradit viscosos humores & phlegmaticos: prætereà est pro vehiculo confortativo & correctivo Antimonij. Quapropter quilibet medicus prudés & circumspectus poterit eo uti feliciter in quamplurimis morbis. Dosis ejus est à duabus usq; ad sex drachmas pro vice. Notandum porrò est, quòd ad præparandos dictos liquores, loco Vitri Antimonij sumere impunè possimus Crocum metallorum, sive etiam Flores Antimonij, sivelimus: respectu tamen habito ad proportionem & debitam analogiam dosium quibus sumi possunt.

Pilulæ Antimoniales.

℞. Succi Glycyrrhizæ cum aquâ Scabiosæ depurati, & rursum ad consistentiam solidam redacti.
Florum Antimonij ana ℥. j.
Croci orientalis subtiliter pulverizati ℈. ij.
Olei Caryophyllorum gutt. x.
Fiat massa: addendo, si opus erit, pro humectatione aliquantulum Syr. Violar. & servetur in vase vitreo bene obturato.

Dosis hujus massæ est à sex granis usque ad octodecim ad summum. Formantur inde pilulæ unæ aut duæ, inauratę si velimus: & exhibentur ægris tempore convenienti. Præscribo autem hîc succum Glycyrrhizæ primo loco, depuratum quippe,

quippe, quoniam quomodo passim venditur, plenus est sordibus: quare ut depuretur, primo dissolui debet in aqua; & clarificari cum albumine ovi, filtrari ad summam claritudinem munditiemque; & postea condensari iterum: & plerunque cum hoc modo præparando, perdimus dimidium ponderis ejus, quod nihil aliud est, quàm farina & aliæ imposturæ quas illi commiscent ad corpus ejus nec non pondus augendum. Quinetiam, ut securiores simus, possumus facere infusionem seu macerationem optimæ Glycyrrhizæ, eamque reducere ad consistentiam solidam, in eundem usum.

Diamargaritum vomitivum.

℞. Margaritarum præp. ℈. vij.
Flor. Antimonij alb. ℈. iiij.
Sacchari albiss. pulv. ℈ xx.
Fiat pasta s. a. cum aliquantulo gummi Tragac. in aq. ros. infusi. Et aromatizetur cum gutt. vj. Ol. Cinamomi.
Ex qua pasta formantur parvulæ rotulæ, quibus sigillum aliquod imprimere possumus si velimus, easque deaurare, sinendo eas desiccari paullatim in aliquo loco sicco, aut inter duas cartas, in sartagine, aut patina fictili: & hinc servare eas in pyxide bene clausa & obturata.

Dosis hujus confectionis aut tabularum est ab uno scrupulo usque ad quatuor: quæ ita administratæ & exhibitæ purgant ut reliquæ compositiones supradictæ.

Qui volet, poterit & administrare Florem Antimonij cum Confectione Alkermes, aut cum aliquo alio electuario cordiali; item cum Theriaca, Mithridatio, nec non Conditis, Conservis, Syrupis, Iulapijs. prorsus prout medico prudenti consultum videbitur.

Non necesse est autem latius differere de virtutibus ac viribus particularibus horum vomitoriorũ medicamentorum, præsertim cùm jam mentionem aliquam earum suprà fecerimus: quia cuilibet medico prudenti & boni consilij saniq; iudicij promptum ac facile erit, cognito quinam morbi possint prorsus curari, aut palliari solùm per vomitum, consequenter etiam hisce vomitorijs uti quando res aut necessitas id postulabit.

Hæc sunt quæ de Vomitorijs ab Antimonio desumptis dicere habui. Cæterùm aliqui volunt asserere, Antimonium præparari posse, ita ut non purget aliter quàm solummodo per secessum, seu ventrem inferiorem, idque valdè leniter & sine violentia: Verùm hæc ars nobis adhuc dum est incognita: & ut illis hoc concedamus, posse tale quippiam fieri, quamvis id nunquam compertum, dubitatio nova orietur, an videlicet tale Antimonium deiectorium easdem illas superfluas materias evacuare posset, quas ejicit dum est vomitivum; & per cõsequens an posset sanare eosdem morbos: præsertim cùm vomitus evacuet & expellat syncerè & merè extra corpus materias peccantes; quod interdum nullum aliud medicamentum deiectorium aut catharticum præstare valeret. Quod ipsum manifestè demonstrat testimonio suo magnus ille medicus Ioannes Fernelius in Methodo sua medendi, dum loquitur de vomitione bene & debitè provocata, hisce verbis: Noxios quippe

 humo-

humores ex ipsis fontibus sinceros elicit, & vacuat; omnem quæ in ventriculi capacitate, in ejúsve tunicis hæret illuviem inprimis expurgat, è præcordiorũ membranis, è cavis jecoris ac lienis, & ex pancreâ omnis generis supervacuos humores synceros elicit: quos plerunque nec hiera nec aliud vehementissimum ullum etiam frequens pharmacum in alvum exturbare potest. Quæ verba utiq; cõdigna sunt maximè, quæ notentur, memoriéq; cõmendentur. Vsque adeò ut concludere hinc possim', quòd si nossem' præparare Antimoniũ modo quem dixim', non daturũ tamen eosdem effectus quos Antimonij vomitorij usũ sequi videmus. Vidi diversos modos processusq; (ut vocam') hujusce tentamenti, ad præparandũ tale aliquod medicamentum: sed planè vanus, inutilisq; labor fuit. Præterea, si fortè inventa est ulla ratio corrigendi aliquantulũ facultatẽ vomitoriã Antimonij, ita ut purget magis per inferiorẽ aluum quàm per superiorem; itemq; si in quibusdam corporib. non purgaverit aliter quàm per secessum: hoc inquam omne tamen non potest reapse & syncerè dejectorium appellari; quamdiu illa ipsi vis & facultas adherebit qua modò vomitum huic moveat, modò verò isti fluxũ alvi procuret; & quamdiu etiam illud tam mite & mansuetũ factum non reperiemus, ut homínib' debilib' & extenuatis, & quib. vomitus non conducit, id exhibere audeamus. Quocirca tutissimum erit, si quando corpus aliquod leniter & suaviter absq; vlla commotione enormi purgare per ventrem inferiorem volumus, vice talis dejectorij ab Antimonio petiti, usq; adeò incerti & ambigui, usurpare Senam, Rhabarbarum, Mechoacan, Rosas, Aloën, imò & ipsum Scammonium depuratum juxta artem Chymicam; quod medicamentum operatur exhibitum quam minimâ dosi, & occultari potest quamplurimis suavissimis ac gratissimis vehiculis, ut gelatinâ seu miva Cydoniorum, conserva Rosarum, Manus Christi, item primo tegumento Coriandrorum & Cinamomi saccharatorum; taliter ut æger nihil animadversurus sit, nec ullum ex eo odorem aut saporem ingratum percepturus: atq; interim medicamẽtum illud vires suas exercebit, operabiturque purgando per secessum materias quas expulsas vellemus, cum maxima facilitate, & absq; vlla alteratione, meliùs & certiùs quam ab Antimonio dejectorio sperare possemus: cuj' Antimonij inquã dejectorij investigationẽ ob hasce dictas causas relinquemus alijs qui magis satagunt novas & incertas res undique corradere, & nimis curiosè indagare; quam se ipsos in usu & operationib. illarum, quas jam cognitas & exploratas habent, exercendo confirmare, & securiores præstare.

SECTIO TERTIA.

De ratione præparandi Antimonium, ita ut purget per sudationem & insensibilem transpirationem.

QVAMVIS fortasse alicui videri posset res incredibilis, Antimonio inesse substantiam quandam, quæ ipsum sudorificum reddat, efficiatque ut per insensibilem transspirationem operetur, pr[æ-]

præsertim cùm in ipso prædominetur & excellat tanta vis vomitum provocandi, quæ illi adhæret usq; ad explorationem ignis usque adeò vehementis, qualem experitur in præparatione Vitri Antimonialis: Nihilominus tamen iis qui aliquam arcanorum Naturæ cognitionem adepti sunt, illud quod dico neutiquam difficile erit comprehensu. Quocirca ut ostendamus hoc tandem fieri posse, solummodò nobis ante oculos ponenda sunt duo præcipua capita; nempe substantialis compositio rerum quarumcunque, & potentia Artis Chymicæ. Quod ad primum caput attinet; res est luce meridiana clarior, omnes creaturas constare diversis substantiis, differentibus inter sese forma, qualitate, proprietate, & virib. tametsi quam. diu in uno corpore unitæ permanẽt, potentissima ipsarum imperium in reliquas habeat, easq; ex parte obtundat, aut saltem obscuret: aut operentur simul junctæ modo quodam prorsus contrario illi quo operarentur si à sese mutuo disiunctæ & separatæ forent. Et qui hoc ignorat, nihil aliud op⁹ habet, quàm ut ipsi ostendatur dissectio Chymica Vini, qui est liquor usque adeò, cognitus & usitatus inter homines: Nam in hac primò deprehendet essentiam subtilissimam ac tenuissimam, incorruptibilem, claram & dilucidam ut Crystallum; non unctuosam, & interim tam inflammabilē supra omne oleum; quæ vulgò Aqua Vitæ appellatur, seu Aqua ardens, Spiritus Vini, & Sulphur cœleste. Post hanc se offert magna copia aquæ insipidæ, frigidæ & obnoxiæ corruptioni, qualis est aqua communis. Hanc aquam sequitur spiritus quidam fumidus, qui Tartari Spiritus vocatur, quæ est substantia valdè sudorificata: huic mox spiritui subjungitur oleum quoddam verè pingue & unctuosum, lentum & combustibile instar sevi: Hinc sequitur Sal quidam corrosivus & valdè abstersivus: præter adhuc partem non exiguam terræ limosæ instar cœni, quæ subsidit restatq; post separationem hanc factam, & inutilis abjicitur. Quæ omnes memoratæ substantiæ sunt veluti propria membra & bases vini adhuc inseparati, integri, & indispersi: atque hæ sunt veræ causæ ex quibus procedit vinum tam diversos effectus operari, quòd vinum hactenus tota cohors & turba Medicorũ Rationalium, quotquot reperiuntur, uno ore pronunciant calefacere naturali suo calore, & refrigerare ex accidẽti: quamvis ii, qui probè instructi sunt principiis Artis Spagiricæ, jure merito dicere possint, vinum non refrigerare accidentaliter, sed ob substantiam suam frigidam: nimirum quòd in principio vinum calefacit per subtilem suum spiritum calorificum, ut supra dictum est; (qui ubi agitatus fuerit à calore nativo corporis nostri, primus in operando est., ac ideò primò sensum ferit) & postea refrigerat; per aquam insipidam & frigentem, quæ ipsa, utpote ponderosior, & lenta, exercere incipit tũ demum vim suam frigefacientem postea quam spiritus ille vini omnes vires suas exeruit & in auras abscessit. Quod ipsum optimè deprehendimus in magnis vini potoribus: qui primo quidẽ tempore quando aqualiculum suum vino implerunt, calidos se vegetosque factos declarant & hi-

lares, tantiſper videlicet quàm vini ſpiritus vagatur & gyratur in circulum per venas & arterias ipſorum : qui ubi tandem dilapſus & evaporatus per inſenſilem tranſpirationem fuerit; ſuccedit ipſi ſubſtantia alia, quæ frigore ſuo eoſdem homines laſſos, inhabiles, flaccidos & melancholicos aut mœſtos reddit pro lætis & hilaribus quales antea fuerant, dum ſpiritus vini in ipſis caleret: quapropter iidem illi ſæpenumerò coguntur aquam vitæ ſuperbibere, ut ventriculo ſuo aliquem iterum calorem reſtituant. Non negatim tamen ob hoc, quaſdam res reperiri quæ ex accidenti operentur, ac contra innatam & genuinam ſuam qualitatem; ut videlicet Petroleum rectificatum, qui eſt liquor extra controverſiam, ac ut ita loquar indiviſibiliter calidus, interim tamen aperiendo poros cutis vi ſubtilitatis ſuæ, & dando tranſpirandi locum cuidam materiæ tenui, quæ eſt inter cutem & carnem, poteſt diſſolvere varios tumores calidos, & magnas inflammationes ſanare; veluti nos dilucida exempla vidimus in quibuſdam podagricis, & admirandas experientias fecimus in combuſtionibus recenter factis. Cui & haud abſimile eſt illud quod quotidiè videmus, purgativa aliquot medicamenta, quæ contra naturā ſuam, & per accidens, removentem cauſam peccantem, ſanant diarrhœas, & dyſenterias. Sed dum agimus de diverſis vini operationib, cauſam illius varietatis aſſcribere debemus differentib. ejus ſubſtantiis, ut ſupra diximus. Si itaq; Vinum refrigerare & calefacere poteſt ob differentes ſubſtantias ex quib. componitur, fieri etiam poteſt, Antimonium potentiam habere qua vomitum cieat; itemq; aliam quaſi dorſū provocet; præſertim cùm compoſitum ſit & ipſum ex tā diverſis ſubſtantiis, ut ſuprà demonſtravimus. Galenus, Princeps medicorū Rationalium (diverſis librorum ſuorum locis quos ſcripſit de Simpl. medicament. facultatibus) teſtatur non ſolum creaturas terreſtres compoſitas eſſe è variantib' ſubſtantiis (quantumvis Artem eas à ſeſe mutuò ſeparandi ignoraverit) ſed inſuper etiam addit quòd ob hancce cauſam una eademque res operari poſſit modis planè inter ſeſe diſcriminatis : quod præter alias quam plurimas aſſertiones (quas hoc loco recenſere particulatim nolumus, prolixitatis evitandæ gratia) videre nobis datū eſt lib. 9. dictorum librorum de med. ſimp. facultat. ubi loquitur de Vitriolo hiſce verbis : Cæterum mirari ſubit de hoc medicamento, quo pacto vehementiſſimæ adſtrictioni admiſta caliditas non inſtrenua. Conſtat ergo quòd omnium maximè condire ſervareque carnes humidas poteſt, nimirum caliditate humiditatem abſumens, atque adſtrictione ſubſtantiam contrahens atque conſtipans : hoc enim opere nonnihil etiam humiditatis exprimit. Conſtringit verò, deſiccat atq; cōtrahit in ſe toti' ſubſtantiam carnis, &c. Atq; hoc ſufficiet ad concludendum primum dubium.

Veniendo igitur ad ſecundū dubium, videlicet ad conſiderandum quænam efficacia potentiaq; inſit Arti Chemicæ, experiētia nobis aperte declarat, Artē hanc nobis revelare quamplurimas res quę occultę latuerāt priùs, & ſæpenumerò reddere factu facilia ea quę antea incompre-

hensi-

hensibilia fuerant, & nostri intellectus captum superabant. Id quod duobus hisce præcipuis exemplis cōprobabimus. Primum est, quòd Galenus loco suprà allegato, animadvertens Vitriolū, quantumvis maxima astrictoria vi polleat (quæ facultas vulgo à frigida qualitate dependere creditur) habere in se qualitatem aliquam calidam non exiguam, cui insuper adjunctam videbat aliquā humiditatem: interim tamē non poterat rimari aut deprehendere quo pacto hoc ita sit. In hoc autem Ars Chymica adhuc multò penitiùs explicans, & latius indagando procedens, quam Physica, quæ indicationibus suis externis solummodo innititur, docet nos dissecare membratim corpus vitrolii & nobis ante oculos statuit, quo modo componatur ex magna copia aquæ communis; ex spiritu sulphureo vehementer acido & caustico propemodum instar ignis; & demum ex terra minerali, habente in se se Æs, Ferrum, aut aliud minerale, juxta differentiam specierum Vitrioli: Per quas diversas substantias nobis perspicuè dijudicare datur non solùm unde oriantur facultates tam diversæ Vitrioli; sed etiam, quod plus est, unde proveniat, quòd Vitriolum crudū, & hoc quod impropriè Sal Vitrioli appellamus, purget corpus, evacuetq; illud per vomitum & secessum; quantumvis propriū substantię ipsius sit corroborare & effect⁹ dare planè contrarios vomitioni. Alterū exemplum sumitur ab Argento vivo, quod ipsum (supra captū tamen & intellectum Medicorum antiquorū, qui illud pro lethali veneno habuerunt) Ars Chymica ex liquido & vivo ut naturaliter est, perducit ad formam solidam, & mortificat illud variis modis; ita ut nunc pro vomitorio, nunc pro cathartico & (quandocunque libebit) pro sudorifico [illegible] queat; idq; usque adeò benigno, tep[illegible]to & miti, quàm Lapis Bezoar aut Terra Sigillata Orientalis esse possint. Et quod est magis mirandū, postquam in tam varias formas conversum fuit, tamque diversis modis operari aptum redditum, eadem illa Ars Chemica poterit illud ipsum brevi temporis spatio iterum vivum & liquidum repræsentare, ut priùs fuerat: id quod ratio intellectusque humanus numquam comprehendere potuisset, aut pro possibili habuisset, nisi diuturna experientia nobis hujus videndi copiā fecisset. Quocirca quicunque duo hæc memorata capita bene rimari & considerare volet, proculdubio etiam eò perducetur ut credat, & pro certo habeat, Antimonium quoque posse redigi in medicamentum sudorificum, æquè atque vomitivum factum fuit. Cujus rei, ad confirmandam nostram assertionem, aliquot exempla in medium producam.

Antimonium Sudorificum.

Cape Antimonii crudi, Salispetrę mūdati seu resinati, ut vocant, singulorum libram unam. Pulverentur utraque hæc simul: & procede protsus eo modo quo dictū est capite de Croco Metallorū: Calcinatum ubi sic fuerit Antimonium, & à Salepetræ quod subsederit abluto, & siccato, iterum duplum pondus Salispetræ mundi adjungas, & in tenuem pulverem simul comminuas. Pulverem istum imponas magno crucibulo, in medio luculent

lenti ignis è carbonibus: & Antimonium liquescet, ac Salpetræ iterum comburetur, etsi non tanta vehementia ac antea. Sine hanc materiam ita liquefactam manere per duarum aut trium horarum spatium injiciendo illi, si opus est, interdum exiguum carbonem candentem, ut Salpetræ bene utatur, movendo illud aliquoties veruculo aut rudicula ferrea. In promptu habeas magnam ollam fictilem aqua plenam: illi dictam materiam adhuc dum calidam & liquefactam, idque sensim, aut uno impetu, injicito, cavendo tamen ne quippiam tibi in faciem inter effundendum saliat. Resideat hæc aqua & clarescat subsidendo. Hinc inclinando vas remove aquam: & illud quod subsederit lava & relava affusa aqua calida, toties donec nullus amplius salsedinis sapor illi superfit. Postea siccatam materiam comminues in marmore, & in tenuissimum pulverem redactam, aromatizabis modicè (si videatur) aliquot guttulis Oleorum Cinamomi, Caryophyllorum, Nucum myristicarum, servabisque in vitreo bene obturato, ac in usus tuos necessitatemque recondes. Atque hoc est Antimonium, quod quærebamus, sudorificum. Aliqui autem iterant calcinationem cum Salpetræ usque ad tres vices. alii item postquam ita calcinaverint, reverberant id xv. aut xx. horarum spacio: sed si supra dictum modum bene & ut decet resecuti fuerimus, sufficienter fecerimus.

Dosis hujus Antimonii Diaphoretici est à sex granis usque ad viginti, in singulas vices. Vires ejus postea declarabuntur.

Aliud Antimonium Diaphoreticum.

Cape Antimonii præparati & redacti in Crocum Metallorũ, uncias duas: Spiritus Salis Nitri uncias duodecim. Impone Antimonium distillatorio vitreo, longicolli & injice illi paulatim dictum Spiritum Nitri (tenendo vas memoratum in aqua calenti) & operari permitte: quando incipiet cessare ab opere, infunde iterum aliam portionem dicti Spiritus Nitri, usque dum totum immissum fuerit. Move sæpiùs Antimonium in gyrum agitando quassandoque vitreum, ne adhæreat fundo: & conserva id tamdiu calidum, donec Spiritus nitri non ampliùs laboret, & Antimonium redactum sit in pulverem album. Postea obtura dictum vas, bene & arctè clausum; teneroque id in Balneo Mariæ per quinque aut quatuor septimanarum spatium: ac tandem separa ab eo Spiritum per lentam distillationem in arena. Sume materiam quæ in fundo subsederit, ac posteaquàm eam siccaveris, impone eam planæ quadræ fictili, crassæ ac duræ, minimeque fragili, adhæc bene vitratæ, supraque lentum ignem è carbonibus accensis agita continuò spatula lignea alba & munda usque dum nullus ampliùs vapor ex Spiritu Nitri exhalet. Hinc ablue & relue hunc pulverem aliquoties cordialibus, quales sunt Melissæ, Boraginis & Calendulæ; & absterfa resiccataque ubi fuerit, habebis rem factam.

Dosis hujusce pulveris est à quatuor ad duodecim granula: sed misceatur cum aliquibus conservis, aut vino albo optimo.

NOTA.

Nota. Quod Antimonium hisce modis ita sudoriferum reddatur, hoc evenit beneficio Nitri, habentis in se quippe non solùm facultatem acidam attrahentem & elicientem foras substantiam sulphuream Antimonii; (quæ alioqui in Vitro Antimonii & Croco Metallorum remanet inseparata:) sed præterea etiam proprietatem quandam fixativam, quæ stabilit & coquit Mercurium Antimonii, adjungensque se ex parte dicto Antimonio, repellensq; ac temperans facultatem eius vomitoriam, efficit ut operetur per sudoris provocationem.

Magisterium Antimonii Diaphoreticum.

Sume Vitri Antimonii præparati ut dictum est, unciam unam: comminue id in Marmore aut silice bene duro, & reduc in pulverem: cui affunde Acetum distillatum præstans & peracidum (aliter incassum laboraveris) & contere illud tam diu usque dum fiat tenuissimum & inpalpabile instar collyrii aut unguenti. Hinc imponas distillatorio vasi vitreo: affunde aliud acetum distillatum, quod illi latitudine duorum aut trium digitorum supernatet. Repone hoc distillatorium in fornaculâ ventosâ, ut vocant, circumjectâ arenâ, supposito modico igne, usque adeò ut arena non majorem calorem acquirat quàm qui digitis nostris absque adustione tolerari possit: Continua hunc calorem per xx. aut xxx. dies, movendo materiam dictam quotidie semel aut bis: & videbis Acetum induere sibi colorem rubrum aut instar vini helvi, vel ruffi, aut paulo rubicundiorem (& est idem de quo locuti sumus cap. 7. Primæ Partis huiusce nostri Tractatus, in quo aliquot Chymici falluntur, sumentes hoc pro Tinctura Antimonii:) atque hinc separa istum liquorem planè limpidum & clarum per inclinationem aut filtrationem per chartam: & postquam eum destillaveris lento igne per sabulum, usque dum maxima pars Aceti distillati tui exhausta sit, repones id quod subsederit in patinam myrrhinam seu Porcellaneam, ut vocant, vel etiam vitream, exhalaque reliquum humiditatis exiguo igne supposito; usque dum in fundo remaneat substantia coagulata subfusca; acris & linguam mordens: quæ ipsa aeri exposita dissolvitur in liquorem multo adhuc faciliùs citiusque quam Sal Tartari solet. Hoc autem provenit ex Spiritibus Aceti: ita ut, si verum fateri velimus, nihil aliud sit aut appellari debeat reapse, quàm conjunctio quædam Spirituum Aceti cum Vitri pauxillulo. Quapropter etiam ratio postulat ut istud proprio nomine Magisterium vocetur; quæ vox nihil aliud significat quàm Mixtionem quandã compositam artificiosè ex duabus rebus simul junctis: quæ ipsa idcirco non operatur juxta proprietates unius aut alterius amborum: sed ut res tertia ac neutra. In hoc enim medicamento manifestè videri potest, effectus eius non esse quales sunt Vitri Antimonialis, nec etiam quales Aceti distillati: sed instar novi alicuius corporis novas etiam facultates sibi insitas declarare. Quapropter etiam appellari possit Arcanum. Porrò Magisterium hoc debet servari in vitreo vase probè obturato; sin secus, levissimo momento

facillimè dissolveretur & evaporaret, ut dictum est.

Dosis eius est à tribus ad novem grana: sumiturque ex cochleario Malvatici, aut mixtum alicui confectioni cordiali.

Si verò sumamus Antimonium quod in fundo vasis subsederit, postquam id exactè siccari curaverimus, poterimus quin etiam (addito novo Aceto, & procedendo iterum prorsus ita ut diximus) facere novum Magisterium: &, si velimus, hoc opus toties iterare, donec omne illud quod de Antimonio subsederit, in dictum Magisterium ita reduxerimus.

Acetum quod distillando à prædicto liquore rubido separatum fuerit, potest iterum in usum converti ad easdem & similes operationes repetendas.

Modus distillandi Acetum pro dicto Magisterio.

Sumito boni Aceti vini quantum volueris: distillari cura per sabulum, lento igne, usque dum duæ tertiæ aut etiam tres quartæ partes dicti aceti vi ignis prodierint: & id quod in vase remanserit crassum sit, & ferè consistentiam Syrupi adeptum fuerit. Hoc quod distillatum est, reconde seorsim, ut in alia quâdam operatione usum habeat: Hinc suppone aliud Recipiens, & continua ignem, donec reliquum vi ignis in Recipiens extillaverit. Hoc in usus tuos serva: nam hoc efficacissimum, aptissimumque ad opus tuum. Hac tamen cautione habita, ut semper in fundo vasis aliquid humiditatis remaneat, ne fortè consumpto humore, aduri incipiat substantia Tartarosa Aceti, atque ita omne quod distillabitur corrumpat, & propositum tuum planè frustret.

Bezoarticum Antimoniale.

Cùm prædictum Sudoriferum admodùm difficulter siccum servari queat, & præterea nonnihil ingrati saporis habeat, poterimus id admistione alicuius alterius rei corrigere ex parte. Cuius specimen hoc subjungere in hunc finem volui.

℞. Magisterii Antimonii ut supra præparati drachm. VI.
Corallorum rubr.
Matris perlarum,
Cornu cervi, omnium ad albedinem calcinatorum, an. drachm. ij.

Dissolvitur in liquorem prædictum Magisterium Antimonii cum modico aquæ Cardui Benedicti. Hinc pulverizatis reliquis ingredientibus, incorporamus hæc omnia simul in mortariolo vitreo, & in massam redigimus. Cui massæ adjungimus Ol. Caryophyllorum, Cinamomi ana gutt. iij. Croci orientalis subtil. pulv. scrup. j. Et dum adhuc humida est massa, formamus inde rotulas parvas instar Terræ sigillatæ. Quas resiccatas servamus in vase vitreo bene clauso; & in usum necessarium recondimus.

Dosis huius Bezoardici est à quatuor usque ad duodecim grana, cum aliquo vehiculo convenienti, juxta judicium Medici.

Vides hic universim quæcunque ad præparationem Antimonii Sudorifici & Bezoardici pertinebant. Verum quidem

dem est, fieri posse multis prætereà aliis modis: exempli gratiâ, irrigando Florem Antimonii Oleo Sulphuris, & hinc calcinando cum in crucibulo clauso in igne è carbonibus accensis. Itemque, calcinando Antimonium pluribus vicibus una cum Floribus Sulphuris & Nitro: addendo insuper Flori Antimonii modico Auri dissoluti in liquorem; & hæc longissimo tempore simul digerendo: præcipitando id omne in Spiritibus Nitri: hinc calcinando: atque hanc præcipitationem & hanc calcinationem repetendo toties, donec evadat in pulverem luteum, solidum & fixum, qui vehementem ignem tolerare queat. Multis præterea modis præparari potest: quos hoc loco referre non est necessarium; præsertim cum supra memorati modi præcipui sint & præstantissimi.

Fit etiam PULVIS quidam ALBUS SUDORIFICUS ex Oleo quodam aut Liquore minerali (qui distillatur ex Mercurio sublimato & Antimonio mixtis inter se) & Spiritu Nitri aut Aqua Regis, juxta modum quem Crollius in Basilicâ Chymicâ, Quercetanus in sua Pharmacopœa, Beguinus in Tyrocinio Chymico, & alii autores declarant: Verùm enim verò pulvis iste non debet vocari propriè Antimonium Sudorificum: quandoquidem bene perpenso & examinato hoc negotio, manifeste comperiamus nihil hoc aliud esse quàm Mercurium præcipitatum tali formâ: nam distillando dictum liquorem mineralem, omne Antimonium remanet, & non procedit distillatvé aliud quàm portiuncula aliqua Mercurii fublimati: tametsi non velim negare, posse hic remanere exiguam aliquam proprietatem Antimonii, quia per medium eius transivit. Atque hinc fit, quòd hic pulvis non ampliùs appelletur Antimonium Diaphoreticum (quod nomen obtinebat apud aliquos Chymicos, antequam rem bene examinatam, aut exploratam habebant:) sed MERCURIUS BEZOARTICUS, aut BEZOARTICUM METALLICUM seu MINERALE.

Vires Antimonii sudorifici.

ANTIMONIUM præparatum omnibus hisce modis quos suprà declaravimus, conducit generatim adversus omnes obstructiones inveteratas tam Hepatis, Pulmonum, Lienis, quàm aliarum partium internarum: item adversus retentionem menstruorum, colorem virginum pallidum, & luteum, ac icteritiam, Hydropem, Phthisin, Cachexian, Melancholiam hypochondriacam, itemque ulcera tam interna quàm externa, scabies quascunque & prurigines, & leprarum ac elephantiasis genera. Præsertim verò confert sanandis febribus pestilentialibus malignis, calidis, continuis, & putridis; exanthematibus & variolis, herpetibusque. Breviter, sanat quoslibet alios morbos qui requirunt remedia resistentia corruptioni, aperientia & deoppilantia obstructiones, sudores leniter provocantia, & specificam facultatem habentia depurandi massam sanguinis. Adversus quas omnes infirmitates Antimonium sudoriferum comperimus esse efficacissimum; dummodo administretur manib' Medici prudentis, postea-

quam usus fuerit aut etiam ante quam uti proposuerit aliis medicamentis: servatâ convenienti diæta, continuando remedia juxta necessitatem: uno verbo, observando omnes alios canones requisitos ad curam morborum quos depellendos suscepit. Id quod neutiquam fieri potest usu unius ac solius medicamenti, sine alio circumspectu; quod tamen aliqui Empiricorum putant.

Tinctura Antimonij, aut Flos Antimonij purpurei coloris.

Quia Flos Antimonii purpureus, est medicamentum quod operatur magis per sudorem & insensibilem transpirationem in corpore, quàm alio quovis modo; ideò nulla ratione hoc loco omittendam mihi ejus præparationem esse judicavi. Est autem hæc talis: Sumito Antimonii crudi pulverati libram unam, Sabuli fluviatilis sicci sesquilibram: Mixtis hisce duobus bene inter sese, impones utrumque Vrinali fictili seu crucibulo, qui egregiè resistere queat igni vehementi sine fissionis metu. Hoc Vrinale repones in latus, reclinatum in fornace ventali, ita ut ex fornace extet ad digitos ut minimum quatuor. Hinc ei adaptes collum pariter fictile, aut vitreum, probè lutatum, ut sublimatio feratur saltem per distantiam pedis unius, ultra parietem fornacis. Postea capies Recipiens vitreum oviforme, mediocris magnitudinis, & applicabis inseresque dicto collo, obturando juncturam eius arctissimè optimo luto: quod exactè siccari sines; ne forte ullus vapor per fissuras penetrare & exhalare queat. Hoc facto, teges Fornacem superiori sui parte, relicto in medietate coopertorii unico duntaxat spiraculo mediocriter magno, per quod flamma ignis exire queat. Supposito hinc per quatuor aut quinque horas exiguo lenique igne in fornace, ut Urinale paullatim calescat; tunc demum incipies paullatim augere ignem, usque adeò ut Urinale candefactum rubrum colorem assumat: & hoc statu continuabis ignem spatio XXIV. horarum, nihil tamen vehementiæ ignis addendo, solummodò non remittendo, sed servando eundem tenorem caloris, ita ut Urinale dictum candens maneat hoc eodem gradu quem diximus. Porrò in principio huius operationis videbis Antimoniũ sublimari in Recipiente instar pulveris albi, qui paullatim fiet luteus, & tandẽ coloris rubri obscuri, ut vix colorem eius discernere queas antequam ex recipiente exemptus fuerit. Finita hac sublimatione, permitte refrigescere vasa: & sejunge Recipiens à collo Urinalis, & reperies in eo Antimonium tuum sublimatum, & mutatum ab illo suo primo colore, in rubrum purpureum, ut dictum est: id quod exemptum servabis ad usus necessarios. In fundo autem Urinalis non supererit ampliùs quippiam Antimonii; præterquam solum sabulum seu arena, quam ei adjunxeras. Cæterùm si Paracelsi verba ullo modo ad literam (ut loquuntur) intelligenda sunt, videlicet quando agit de præparatione Tincturæ Antimonii, (ut annotavimus suprà, ultimo nimirum capite Primæ Partis huiusce Tractatus) certissimum est hanc esse eandem cum præ-

paratione

paratione Antimonij reverberati in rubro, in reverberatorio clauso : unde ad hunc efficiendum dicit reverberari debere per integrum mensem : nam quantumvis tempus hîc à nobis determinatum, sit multò brevius; nihilominus tamen videmus isto temporis spatio tres istas mutationes colorum Antimonij integre consummatas, illas dico quarum ibidem mentionem facit, & quas statuit pro signis & notis quæ apparere debent inter operandum juxta ipsius intentionem. Sed quoniam Theophrastus multis locis librorum suorum valdè obscurus est & intellectu difficilis, & sæpe unam rem pro alia repræsentans, sæpe etiam rem quampiam magis aut minus laudibus aut vituperio elevans & extollens quam ipsum deceat; idcirco inquam non auderemus hinc inferre aut affirmare, istam esse Tincturam cujus mentionem facit.

Equidem aliquoties exhibui hunc pulverem ægris meæ curæ sese committentibus: & quamvis in quibusdam causa fuerit nauseæ aut fastidij, & vomendi desiderii ; tamen aliis solummodo sudorem eivit : nec etiam nauseam ulli movit, nisi quando in dosi justo majore exhibitus fuit; aut quando (ut supra notavi) ventriculum pravis humoribus refertum habebant ægri. Inter cæteros autem, memini me illud præbuisse ante duos circiter annos cuidam paralytico, ob aliquod vulnus : unde accidit ut prima eius dosis ipsi excitarit calorem quendam naturalem in membris resolutis, quæ ipsi antehac ferè semper frigida & soporata aut sensus expertia fuerant : ac simul etiam tantum ipsi sudorem commovit, ac si in balneo constitutus fuisset: qui sudor ipsi ita adhæsit per quinque aut sex dies continuos, sine ulla tamen sequente debilitatione, quin potius cum aliqua virium roboratione, & restitutione nonnulla in melius, quod antea a magno numero medicamentorum aliorum obtinere non potuerat. Postea autem ad Balnea Spadana devectus fuit, & nescio quonam evaserit: peregrinus enim erat in hac regione. Quicquid sit, animadverti medicamentum hoc esse valde aperitivum, & operari egregie per sudationem, ac insensibilem transpirationem. Non alienum porrò putem fore, ut si quis sumpto hoc pulvere, inditoque in vitreum probe obturatum, id exaltari curaret per ignem quendam medioerem continuum, depositurum illum fortassis integre & prorsus vomitoriam suam, aut potius nauseæ excitatoriam facultatem, & magis eo coctum, maturatum aut ad meliorem perfectionem deductum iri; unde posset fortassis impune ac sine ullo noxæ metu usurpari, tamquam medicamentum maximæ efficaciæ, prorsus tale quale Paracelsus Tincturam suam esse refert: Sed non explorata adhuc nobis eius vi, non ausim nec velim affirmate asseverare cuiquam, quid eius rei sit; sed in transcursu opinionem meam indicasse sufficere puto.

Dosis hujus pulveris est à tribus ad decem grana, sumpti ex cochleario pleno vini, aut mixti Theriaca, Mithridatio, aut aliqua conserva proprie destinata af-

ta affectui in quo eius usum icire constituimus.

Sciendum porro est pulverem hunc nihil aliud esse, quàm Antimonium ratione memorata alteratum: quem si immisseris igni magno & vehementi, fiet niger, & liquescet iterum haud secus quam Antimonium antea fecerat cum adhuc crudum esset. Quod nobis documento esse debet, quo discamus oculari inspectione sumpta, quo modo Vulcanus alteret & trāsmutet sæpenumero res varias, usque adeo ut videantur prorsus aliæ esse ab iis quæ ante fuerant; cum interea tamē ad pristinum suum statum reverti queant (veluti demonstratum à nobis alibi est in parvulo nostro libello cui titulus, Septem Planetarum terrestrium Spagyrica recensio:) quæ res in causa fuit, quod plurimi incauti simplicesque homines, operati in arte Chymica, & videntes hujusmodi rerum permutationes, obstupefacti & admirabundi extra se ipsos rapti restiterint, mentem oculosque solummodo flectentes ad colores externos; ac sine ulla ulteriore eius indagatione, ibi subsistendum sibi putaverint, nec amplius progrediendum: qua in re non solum se ipsos sed & plurimos alios deceperunt scriptis suis, prout in quamplurimis libris Chymicis passim videre licet.

SECTIO QVARTA.

De medicamentis Antimonialibus, universim Chirurgiæ idoneis.

DEclarato hactenus sufficienter quicquid de Antimonio proprie dici meretur, quoad usus medicos internos; cum unicuique medico exploratissimum sit, mineralia esse præcipua remedia quorum in Chirurgia usus; nunc hac Quarta Tractatus hujus nostri sectione declarare volui qua ratione Chirurgi queant, felici cum successu, Antimonium in usus suos assumere, æque ac aliis mineralibus uti consueverunt, adversus varias infirmitates externas: ea potissimum de causa, ut pharmacothecas seu myrothecia sua augerer, remediisque tanto magis ditare queant, ad solatium imo & salutem ægrorum, qui ipsorum se curæ & industriæ totos tradiderunt.

Quomodo ex Regulo Antimonii præparetur pulvis quidam candidissimus, quem Cerusam Antimonialem appellamus.

PVluis iste nomen suum obtinuit tam ab intensa sua albedine, & à facultate desiccatoria qualis in cerusa deprehenditur; quam à modo quo præpari solet. Nam ut plumbum, quod nigrum est & deforme, mediante acrimonia Aceti transmutatur in pulverem albissimum, quem Cerusam appellamus: ita & Regulus Antimonij, qui est coloris plumbei & fusci, in pulverem redactus, per acrimoniam spitituum Nitri eodem prorsus modo mutatur, & in candidum pulverem abit: Ac insuper quo modo Cerusa albedine sua exui, & iterum in plumbeam substantiam restitui potest; eodem prorsus modo & pulvis hic iterum in formam pristinam redigi, Regulusque ut prius erat, fieri rursus poterit. Modus autem

autem præparandi hunc pulverem, est talis. Cape Reguli Antimonij, splendidi, seu clari & electi, unciam unam: Salis Nitri purificati, seu refinati, ut loquuntur, in claros lapillos, uncias tres. Hæc duo simul in pulverem redacta, impones exiguæ ollæ terreæ bene vitratæ: quam supra carbones candentes seu prorsus ignitos collocabis, sine ullo operculo, folle ipsi aliquantisper insufflando, usque dum Sal petræ liquefieri incipiens, ignem Sulfuri Reguli intrinseco communicet: Vtriusque simul exacte combustis, videbis materiam tuam candidam factam esse instar lactis. Quod ipsum plerunque horæ momento fieri solet, postea quam videlicet Sulphur incendi ceperit. Hinc in promptu habeas aliam fictilem ollam, aut æream pelvim, cui sesquilibra aquæ pluviæ insit, aut paulo plus: illique dictam materiam ita calentem velociter iniicies, movendo eam quam diligentissime rudicula aliqua: ac demum patere pulverem hunc in fundo residere: posteaque aquam hanc separabis ab ipso pulvere, inclinando videlicet vas ad latus: quam aquam servabis ad usum quem infra declarabimus. In subsidente autem hoc pulvere plerunq; grana aliquot aut parvuli grumi Reguli liquefacti remanent: quos à dicto pulvere separare debemus crebro repetitis ablutionibus affusa nempe sufficienti copia aquæ, & movendo eam donec planè turbida limosaque appareat: atq. ehinc confestim effundendo eam per inclinationem in aliam peluim. Quod opus aliquoties reiterando, pulvis (utpote levior quam dicti grumuli) exibit unà cum aqua; & Regulus manebit in fundo; quem servare poteris in aliud tempus, quo idem opus iterare volueris. Separatus isto modo pulvis, residat in fundo aquæ; effusaque aqua, reluatur tam diu, donec nulla salsitudo gustanti se amplius offerat, & aqua planè insipida sit quæ effunditur. Hinc siccescat pulvis in sole, aut potius lento igne in patenti scutella; & videbis eum candidissimum factum lactis instar; nec non levem, fere ut Amydum. Atque hæc est præparatio Cerusæ Antimonialis: cujus, si velimus, tam cito facileque decem libras, quam unciam unam præparare poterimus, eodem hoc, quem diximus, modo.

Facultates viresque hujus Pulveris sunt desiccare, & moderate stringere; ut è converso, aliquo modo abstergere & aperire; idque ratione salsuginis alicujus quam à Nitro retinuit. Et quantumvis Cerusæ nomen ipsi indiderim, propositū tamen meū non est, illi planè omnibusq; modis facultates Cerusæ simpliciter attribuere: nam hoc pulvere non solum uti possumus extrinsecus, in affectionib. népe humani corporis externis, quarum curationes ad Chirurgiam pertinent; in quibus Cerusa plerunq; maximum usum habere consuevit: sed, quod plus est, etiam intrò assumi innoxie, imò cum maxima utilitate potest; præsertim in curatione inveteratorum ulcerum, scabierum, aut pustularum pertinacium, quæ ob maximam in corpore humano humiditatis copiam sanari nō potuerunt: in hujusce modi enim accidentibus, propinādo tribus, quatuor

quatuor aut pluribus ſeptimanis continuis quotidie mane unam doſim hujus pulveris è cochleario uno vino albi optimi, aut permixti ſaccharo in formam Manus-Chriſti, præſcripta inſuper accommodata diæta, mirum quantos edat effectus ſupra omnes potiones ex decoctis Ligni Guaiacani, Salſæparillæ, Chinæ, aut aliorum vulgarium remediorum quæ in hunc finem uſurpari paſſim conſueverunt. Quod ipſum dico, non tanquam id per ſomnium quodpiam mihi in mentem inciderit, aut è ſimplici conjectura aut reſpectu ad eius facultates habito; ſed experientia ipſa doctus narro: quippe cum hoc modo ſæpe à me exhibitus fuerit iſte pulvis, feliciſſimo evidentiſſimoque ac notatu digniſſimo ſucceſſu; idque non ſolummodo in robuſtis, ſed & in tenellis debilibuſque hominibus, & juvenculis feminis; quarum nomina hoc loco recitare, meum non eſt. Porrò hoc medicamentum diverſimode operari conſuevit: nam in quibuſdam ſolet duobus aut tribus primis diebus nauſeam aliquam producere, & faſtidium ſtomachi, cum crebra expuitione; & reliquo poſtea tempore nullam ipſis propemodum alterationem manifeſtè adfert: aliis autem aluum laxat, eamque ſingulis diebus bis terve extra ordinem (id eſt ultra conſuetos ſeceſſus) expurgat: aliis ſudorem ciet, dum in lecto cubant: aliis autem nullam alterationem aut purgationem evidentem inducit, ab initio exhibitionis, ſeu propinationis eius, uſque ad finem; nihilominus tamen non ceſſat vires ſuas ſenſim ac ſine ſenſu exſerere, ad utilitatem ægri, in prædictis quibuſcunque morbis. Quo fit, ut cuilibet prudenti cordatoq; chirurgo ſummopere uſui eſſe poſſit hic pulvis.

Doſis autem eius eſt, ſi intrò aſſumatur, à ſemiſcrupulo uſque ad ſemidrachmam, in ſingulas vices. Exhiberi verò debet manè, quatuor aut quinque horis ante prandium; idque vehiculis adminiculiſque prædictis, ſuccaro nempe, aut vino albo.

Vt autem progrediamur ad aquam aut primam loturam hujuſce pulveris, quam ſuprà ſervandam nobis eſſe præcepimus: ſciendum eſt illam utiliſſimam eſſe (præmiſſis debitis purgationibus) in lotione adverſus ſcabiem & pruriginem, itemque ad lavanda mundificandaque ſordentia ulcera: ad ſedandos mitificandoſque (nempe ſi calefacta cum linteis applicetur) dolores arthriticos calidos: ad reſolvendos quoſcunque tumores provenientes ab aliquibus humoribus calidis & ſubtilibus: ac poſtremo ad tollendas vitiligines maculaſque faciei in feminis, procedentes à calore, bilioſiſve humoribus; & ad reddendam ipſarum cutim mũdam & nitentem; ſi quotidie leviter ſibi faciem ſingulo mane hac aqua abluant; & ſi vehementior videatur, paululum aquæ pluviæ ipſi admiſceant.

Vnguentum Album Antimoniale.

℞. Olei ex ſem. Papaveris albi per expreſſionem extracti, & cum aq. roſ. bene loti, uncias vj.
Ceræ albæ unciam j. ß.
Ceruſſæ Antimonij drachm. xv.
Fiat unguentum ſ. a.

Hoc unguentum refrigerat, mitigat, & moderatè reficcat, Confert ſopiendis doloribus

loribus arthriticis calidis; levandæ inflammationi intensove fervori erysipelatum; & particulatim sistendis catarrhis calidis acutisque, in oculos defluentibus: Nam si hoc unguento palpebras & oculos ipsos circumcirca exterius illinamus, levat omnem inflammationem, mitigat dolorem, & inhibet affluxum dictorum humorum. Utile est insuper adversus maculas faciei; itemque ad fissuras rimasque quæ in manibus ac facie tempore hiberno à frigore provenire solent.

Unguentum Antimoniale cum Mercurio.

℞. Unguenti albi supradicti,
Populeonis ana uncias ij.
Argenti vivi puri drach. vi.
Mercurij sublimati gran. vj.
Misceantur in mortario lapideo vel vitreo: & servetur ad usum.

Hoc unguentum (etsi fortassis quibusdam parvi momenti videri queat) adeo excellens est & efficax adversus Herpetē serpiginosum quem vocant, Scabiositates quascunque, necnon Pustulas provenientes à quapiam materia calida salsa, & mordaci: quamcunque item aliam cutis affectionem, cum erosione, vehementi calore, ac pruritu cōjunctam: usqueadeò ut ob effectus quos in eo deprehendi, cōpar ei aut simile reperiri non existimem. Quocirca in gratiam eorum qui illo opus habere possent, hoc ipsum hic asscribere volui.

Emplastrum Griseum Antimoniale.

℞. Resin. Pini,
Elemi,
Ceræ flavæ,
Gummi ammoniaci, cum aceto prius depurati, ana unc. iij.
Reguli Antimonij super lapidē marmoreum cum aqua Plantag. præpar. & in impalpabiliss. pulv. redact. unc. iiij.

Resinæ & Cera simul liquescant, coquanturq; usque dum hujusce compositionis modicum spatulæ seu rudiculæ impositum (refrigeratum ubi fuerit) aliquātulum induruisse deprehendatur: quod fit quotiescunque caloris continuatione, Resinæ incipiunt privari oleosa sua substantia subtiliori, quæ ipsis mollitudinis causa esse solet. Postea, ab igne depositum ubi fuerit, dissolvatur in eo Gummi Ammoniacum: ac confestim ei adjunge pulverem Reguli Antimonialis. Demum ubi hæc omnia bene incorporata mistaq; fuerint, magdaleones cylindrosve inde formabis: quos ad usus tuos repones.

Hoc emplastrum eximiè conducit ad emolliendos resolvendosque tumores quoscunque duros & glandulosos, quales sunt tophi & glandulæ provenientes a lue Venerea: itemque ad discutiendos tumores scirrhosos duritiesque lienis: ad emolliendos absumendosque margines seu labia dura elevataque veterū callosorumq; ulcerum: ac demum ad sopiendos dolores juncturarum, procedentes ab aliquibus defluxionibus salsis mordacibus pungentibusve. Quapropter Chirurgus circumspectus & prudens emplastrum hoc in usus suos convertere poterit, adversus prædictos, & alios affectus; idque (quod spondere audeo) felicissimo eventu.

le, impraegnatus seu imbutus facultatibus Antimonij, cum aliquot Floribus Antimonij: quem liquorem separabis, clarificabisque ipsum, filtrando per chartam, aut, si mavis, per inclinationem (postquā praedictos flores subsidere permiseris;) & servatum in usus tuos repones.

Liquor iste est corrosivus & penetrans, (ut quilibet facile colligere ac aestimare potest;) interim tamen neutiquam venenosa aut maligna qualitate praeditus, ut sunt corrosiva illa quae ex Arsenico, Auripigmento & Mercurio sublimato parantur. Quin potius hic noster liquor est summopere mundificativus, abstersivus, & resistens putrefactioni. Particulatim autem confert mundificandis antiquis ulceribus plenis putredine, ad absumendas excrescentias cancrosas, & callositates fistularum: item ad tollendam malignitatem ulcerum pravorum, contumacium ac rebellium, & ad ea in meliorem statum reducenda, cicatricemque inducendam, saniorem que carnem generandam: ut & ad mortificandas scabies pustulasve malignas. Adversus gangraenas verò praestantissimum est remedium, reliquisque omnibus communibus anteponendum. Quocirca meretur, ab omnibus Chirurgis summo haberi loco; si modo formam opinionemque suam augere, trivialeque chirurgorum vulgus in curādo superare ullatenus velint. Vti autem eo possumus aut solo, aut mixto cum melle rosato, unguentis, pulveribus, aquis distillatis, aut vino, juxta diversitatem affectionum curandarum, & intentionem quam prae oculis habet is qui id usurpare voluerit, respectu videlicet habito ad praedictas ejus facultates. Quod omne judicio & electioni prudentis chirurgi relinquendum est.

CONCLVSIO OPERIS.

ATque haec sunt, amice Lector, quae hoc tempore breviter dicenda mihi videbantur de Anatomia Antimonij, quo instrui manuducique juniores Medicinae candidati queant, aut alij quicunque, qui cognitionem aliquam hujusce materiae acquirere sibi desiderant. Sin autem errorem aliquem in eo opere deprehendas, velim ut illum benigno animo aut judicare aut interpretari digneris; nec ut id mihi dedecori aut probro ducas: ante oculos habens, quoscunque homines, cujuscunque denique professionis, scientiae, artis aut opificij, etiam doctissimos, perspicacissimos, circumspectissimosque, obnoxios esse alicui defectui, haud secus ac reliquum omne mortale genus: & consequenter subjectos esse errori, sive is magnus sit, sive exiguus: nemo enim ab eo immunis aut liber est. Hoc fretus, Benivole Lector; sperando insuper, meliorem aliquando mihi opportunitatem eventuram tibi gratificandi Opere aliquo majoris momenti (rogans Deum Opt. Max. ut tibi gratiam suam inspirare communicareque velit) praesentem hunc Tractatum finio.

FINIS.



ANATOMIA VITRIOLI, IN DVOS TRACTATVS DIVISA:

IN QVIBVS VERA RATIO VITRIOLI in diversas substantias resolvendi accuratissime traditur.

Accedit arcanorum complurium ex substantiis istis deductorum, tum ad conservandam valetudinem, tum ad gravissimorum morborum vim & intemperiem, sylva.

TRACT. I.

Cap. I.

Ros vitrioli, id est, Spiritus vitrioli humidus.



Ntiquis, ut & plerisque nostrę ætatis Chymicis, prima ista Vitrioli substantia incognita, eoque ab iis inutilis ad instar phlegmatis, rejecta fuit: Quasi verò Deus & natura (quæ se in omnibus divinæ providentiæ partibus efficaciter exerit) frustra aliquid facerent. Certè constat, rubetis etiã & serpentibus suum in Medicina locum esse. Quid ni igitur dulci isti & limpido liquori sua, eaq; rara virtus insit? Tamen si quis imperitior hoc negare forsan ausit: cum ego nullo cum negocio manifesti erroris primo isto Anatomiæ tractatu convicero, in quo, Deo universi opifice & Rectore benigne juvante, modum resolvendi Vitrioli bona fide ostendam, resolutique vires expertas describam.

Igitur vitriolum, quod tibi ex tribus illis supra commemoratis maxime valere visum fuerit. Eo ampullam vitream quæ aliquanto amplior, nec tamẽ æquo altior, ad medietatem imple. Deinde cum suo capello & recipiente per balneum Mariæ distilla ad quartum balnei gradum, id est in aqua tam diu bulliente, dum omnis humiditas, distillationi apta, profluxerit. Exemptum in vase vitreo optime obturato ad usum serva.

Valet adversus ardentes capitis dolores sumptũ, pro re nata duabus drachmis cõtinuatum aliquot dies stomacho jejuno adustionem sanguinis mitigat, omnia itẽ viscera corroborat, cerebrum superfluo calore & siccitate debilitatum confirmat, humi-

humidum etiam radicale restaurat diuturniore usu, verno tempore, stomacho priùs aliquantulum purgato, sumptum.

CAP. II.

Aqua Vitrioli secunda.

SEPARATA primâ illa aquâ, quam præcedenti capite Roris vitrioli nomine insignivimus, accipe vas vitreum cum materia illâ residua, quam per arenam tantisper distilla, dum reliqua humiditas omnis exierit, quam in aquam claram & odoriferam abire videbis. Evacuata ex recipiente ad usum reponitur.

Conducit ad purgandos renes: lenit corrosiones internas, sumptâ manè drachma una cum jusculo carnis: urinam proritat, & sudorem modicè provocat. Inflammationem plagarum corrodentium offa aliquantulum calefacta, sedat, lenit & mitigat dolorem; & ad consolidationem confert, infusa gutta una aut altera olei tartari, ut mordacior fiat. Scabiem siccam mundificat, & carnem solidiorem efficit.

CAP. III.

Liquor vitrioli acidus primus vulgò Spiritus vitrioli.

OLIM solebant calcinare Vitriolum, & rubore inficere; unde substantia sua humida & maximè spirituali exuebatur. Id verò in eum finem ab illis fiebat, ut liquorem ejus acidum secundum, vulgò olei Vitrioli notum dicerent, id quod quomodo conficeretur sequentibus capitibus declarabitur. Nunc id obiter monuero, antiquos operatione ista sua majorem partem Mercurialem, volatilem & penetrantem perdidisse. Nec verò ea re rationes aliorum hac in parte planè rejecero, quum experientia constet, mirabiles operationes liquore isto factas. Id tamen confidenter dixerim de liquore isto, quod is ponderosior Salis istius mineralis pars est, spirituque tantum non caret: id quod tum ex distillatione ipsa est videre, tum testimonio Theophrasti liquet, scribentis: Vbi cadit, ibi consistit: quo id, quod modò attulimus, denotatur. Nemo certè negaverit, primum istum spiritum, qui floris instar est, subtilitate volatili oleo memorato longè præstare: idque eo magis, quòd primus ex foco prodeat, in morem nebulosi aëris, eoque etiam tutiùs intra corpus assumi posse: Idque adeò experientia quotidiana nos quoque docuit, postquam primus iste liquor acidus in usum venit. Modus illum extrahendi non est apud omnes unus. Quidam enim additamento utuntur: alij non item: ac rursus nonnulli retortam hanc ad rem adhibent: quidam urinale. Nos omissis aliorum modis, illum, quem hactenus reliquis fortè præstare animadvertimus, paucis trademus. Iste verò sic habet:

℞. Materiam illam, quæ ex duabus illis substantiis remansit, & in tenuissimum pulverem redige. Deinde sume alembicum integrum, id est: Urinale & capellam, ita ad fornacem vitream simul commissum: ad cujus extremitatem canon sit apertus, per quem dictus pulvis

injiciatur. Alembicus iste sit aliquantò altior & amplior: præcipuè capella cum canna sua aliquantò longiore & capaciore, itaque planè, ut fornacem distillatoriam exuperet, & recipiens ab illa aliquantum distet. Vas istud circumcirca diligentissimè ad capellam usque luto sicco puta, crassitudine digiti, deducito. Id quod si prima vice non effeceris, iteratò absolves. Postmodo pulvere supra memorato ad quartam usque partem impletum, os primò vitro, deinde luto obtura, fornacique appone foco aperto, qui minimum semicubito fornacem transcendat. Occluso optimè luto circumcirca, relictisque spiraculis convenientibus, recipientem bene grandem adjunge, juncturasque accuratè sigilla. Ignem gradatim ad quartum usque gradum incende, uti opus esse videbis, & ita perge usque dum nullum amplius fumum circa capellam & recipientem apparere videris. Infrigidatum liquorem ex recipiente hauri, qui liquor ea, quā sequenti capite ostendetur, ratione rectificetur, Nos quas alii oleo Vitrioli attribuunt proprietates & vires longè justiori titulo huic liquori asscribendas asserimus,

Virtus.

1. Exhibentur ad præcavendam Pestem alternis diebus summo mane guttæ tres in aqua Veronicæ.

2. Pesti infecto guttæ v. huius liquoris ad provocandum sudorem cum uncia una aquæ vitæ optimæ dantur bis aut ter, prout necessitas requirit,

3. Febri hecticæ & humorali quatuor guttæ.

Contra febrem quartanam exhibetur cum uncia una aquæ vitæ, eo die, quo paroxysmus incurrit, sudore interim provocato. Ad tertianam notham cum aqua tormentillæ, modo jam indicato, magno cum successu bibitur. Ad febrem autem continuam cum aqua Marrubii. Dolores colicos cum aqua vitæ sumpta sedat. Ad renum calculos & excoriationes vesicæ cum vino albo pota, cui sit infusa liquiritia, potens est remedium. Dolores matricis cum vino, cui sit infusa artemisia, compescit. Dentes item corruptos bis aut ter tactos spiritus iste; Gangrænam os intrinsecus infestantem, aliasque id genus excoriationes cum succo plantaginis tactam, & cum aqua sua secunda, ad sufficientiam totam sanat. Fluxus corporis aliquot diebus manè sumptus cum vino rubro & nuce Muscata, sistit. Hydropem quadraginta dies cum uncia semis aquæ ex fraxino elicitæ, accedentibus tamen, quantum opus, purgantibus, sanat. Ad eundem morbum liquor iste vino, cui cortex fraxini immissus fuerit, infusus. Ad venas pectoris ruptas & excretionem sanguinis cum aqua sanguinis humani balneo Mariæ extracta, summum est arcanum, ter aut quater, si postulaverit necessitas, exhibitus. Sumantur guttæ sex istius spiritus, aquæ sanguinis drachma semis in jusculo. Valet etiam ad retentionem ciborum cum vino bene maturo: instaurat splenem: Graveolentiam oris emendat, & digestionem promovet. Omne febrium genus cum rore suo aut aqua sua prima deglutitus, curat. Podagræ dolores mitigat: & sanguinem

guinem attenuat aliquot diebus manè cum aqua perforatæ sumptus. Palpitationi cordis cum aqua corticum citri, aut Pimpinellæ potenter medetur. Psoram & scabiem cum aqua rorismarini aut tamarisci persanat. Dolores capitis cum aqua Majoranæ tollit. Debilitati pulmonis cum aqua fœniculi, vel pulmonariæ succurrit. Humorem melancholicum cum aqua melissæ incidit. Stomachum mirum in modum confortat, & ab internis Apostematis totum corpus defendit. Quocirca magno cum successu in pleuritide brunella morbo, squinantia seu angina, & conquassatione corporis exhibetur. Nec facile potionem vulnerariam præstantiorem dabis, si eum hypericone & betonica vino infusis, administres: Nam sanguinem ad miraculum attenuat; eumque à partibus peccanti materiæ proximis potentissimè revellit: rupturas item tam ossium, quàm venarum conglutinat: partesque infirmatas mirè consolidat & confortat. Has & complures alias rarissimas virtutes sali isti minerali verè à me adscribi, deprehendet, qui earum fecerit periculum, & pro nata occasione ritè administrarit.

Cap. IV.

Spiritus sulphuris Vitrioli & liquoris acidi primi rectificatio.

POSTQUAM de modo distillandi spiritum Vitrioli acidi, & ex parte de eius in Medicina usu & virtute abundè diximus, reliquum est, ut doceamus, quomodo liquor ille cuius suprà mentionem fecimus, rectificetur, & quomodo ex illo alia quædam substantia, quæ communiter Spiritus vitrioli sulphureus dicitur, separari soleat. Sed cur sulphureus? Tum propter odorem, quo sulphur refert, tum propter proprietatem suam. ℞. Igitur liquorem commemoratum, & infunde illum in vas vitreum, juncturisque vasorum bene obturatis, per balneum Mariæ distilla, quantum fieri potis est. Balneo infrigidato, aquam elicitam bene occlusam seorsim serva. Hæc enim spiritus ille vitrioli sulphureus est. Liquor qui in fundo remansit acidus & ponderosus ad hunc rectificatur modum: Impone in vas vitreum formâ illi, de quo capite primo, ubi de rore vitrioli egimus, non absimile: hitoque aliquantulum obducito, & fac, ut per arenam ascendat liquorem postmodum & spiritus ipsos impositos aliis vasis ad tertiam usque & quartam destillationem reitera, illo ipso, quo suprà diximus, modo. Hinc elicies liquorem aquæ instar clarum ac pellucidum satis ponderosum, ac primo gustu acidum, mox tamen in miram dulcedinem degenerantem. Atque hic est spiritus Vitrioli acidus rectificatus, qui non tantum purior & limpidior, sed etiam subtilior, penetrantior & in suis qualitatibus & proprietatibus acutior hac distillatione efficitur.

Usus & virtus spiritus Vitrioli sulphurei.

Liquor iste natura sua narcoticus intense stupefactionem inducit: ita ut solus propter

propter acutam illam acrimoniam neutiquam adhibendus veniat. Verùm cum alio aliquo temperatus, in variis morbis utiliter sumitur: puta in mania, phreniti de & aliis id genus morbis, in quibus vapores aërei in caput ascendentes reprimere est necesse, qui delirationem inducunt, somnique privationem. Dosis eius est à quinque ad decem usque guttas per vicem, cum aqua melissæ, majoranæ, aut lavendulæ, vesperi post occasum solis: manè antè eiusdem exortum. Adhibetur etiam liquor iste nonnullis arcanis contra epilepsiam præparatis, uti suo loco ampliùs docebimus.

Cap. V.

Liquor Vitrioli acidus secundus, vulgò Oleum Vitrioli appellatus.

℞. Fæces ex Spiritu Vitrioli acidi residuas, quæ terram subtenuem purpurascentem referent, & aqua vitæ optima leviter macera. Deinde materiam istam in retortam accuratissimè luto obductam, eamque satis capacem, collum longum & largum habentem, immitte: Sed vide, ne illam materia ista suprà tertiam partem adimpleas. Impone deinde furno, igne aperto, cui amplius subsit recipiens. Postea ignem paulatim ad quartum usque gradum adauge, idque totis XL. horis, coque amplius, donec nullum amplius liquorem videas emanare, nec fumum ascendere. Tum enim illum perfectum habebis. Accipe liquorem, qui omnibus partibus in recipiente residet, & in balneo Mariæ aquam vitæ separa. In fundo vasis vitrei liquorem satis gravem & subrubrum vel subcæruleum, pro specie vitrioli, gustatuque admodum acidum, qualitatem ignitam corrosivam manifeste prodentem residuum videbis. Hunc servabis: Hic enim est oleum Vitrioli more nostro eductum, quod modò flavo, modò rubeo, modò quovis alio colore tingi potest. Quod ut efficiatur, quum nostri non sit propositi, docere supersedeo.

Virtute liquor iste non dissimilis est primo: sed propter causas suprà allatas, majoris difficultatis & longè lentior: Quapropter cum nunquam intra corpus humanum adhibui, nisi cum aliis suis substantiis commixtum: uti capite de Magisterio Vitrioli fusiùs id persequemur. In Chirurgia excellentissimum est arcanum, ad corrosionem carnis putridæ, & callorum plagarum putrescentium extirpationem. Callis & porris manuum pedumve aliquo instrumento evulsis gutta infusa unica, radicem perimit & ne subcrescat potenter prohibet. Operationes tamen istas non absque magno dolore facit. Quocirca non nisi à peritis administrari debet temerè: qui illum & temperare nôrint, carnemque ab inflammatione, aliisque symptomatis defendere. Immissus foramini dentis putrescentis vermem occidit, & ut absque ullo dolore excidat, paulatim efficit. Mixtus pauculo Nicotianæ unguento diversas scabiei & impetiginis capitis species, ulcera item corrodentia ad miraculum persanat. Item unguento additus rosaceo pruritum & scabiem falsam

toto

toto corpore tollit. Sed & plurimis aliis virtutibus pollere dicitur. Quas quum ipsi non simus experti, ad Sal Vitrioli accedimus: Id unum identidem inculcantes, verè vulgò dici: Experientiam cum scientia conjunctam rerum Magistram esse.

Cap. VI.

Ad extrahendum Vitriolum albificatum, quod restat in Colcothare, vulgo Sal vitrioli dictum.

POSTQUAM omnes supradicti liquores extracti fuerint, si forte fortuna omne Oleum egressum non sit (cuius signa sunt si purpurei adhuc sit coloris, & ponderosum quod indicat oleum adhuc inesse, contra si subnigri sit coloris & leve, abesse) extrahere licet vitriolū quoddam album à nobis priori huius libelli editione nominatum Sal vitrioli, insecutis vestigiis aliorum Chymicorum, quod nunc non cognoscimus pro Sale, sed duntaxat pro vitriolo, nam si igni distillandum exponas, egreditur spiritus quidam acidus, aut oleum uti retulimus, & relinquit insuper materiam quandam metallicam terrestrem. Porro modus eius extrahendi talis est. Infundatur dictum Colcothar in quantitate sufficienti aqua calida per horas xxiiij. dein coletur & filtretur per chartam bibulam, exhaletur lento igne in vase vitreo, vel myrrhino donec in fundo materiam quandam albam exsiccatam inveneris, quæ eiusdem est saporis, ut vitriolum, illaque est vulgo Sal vitrioli dicta.

Interim sæpissime usus fui hoc vitrioli dealbato vel Sale prout appellare licet, reperique re ipsa mereri alias laudes quam ipsi antehac ascripsi, est enim optimum vomitorium detersivum ad purgandum pectus & stomachum ab humoribus phlegmaticis & viscosis quo libere uti licet, adversus indispositionem stomachi procedentem ex dictis humoribus, & aliis ita ut multo largius à me in Emetologia facta est mentio. Dosis est à gran. x. ad xxx. datur cum jusculo, vel alio liquore, idque mane vel quovis tempore si necessitas requirat.

Substantia cuprea Vitrioli vulgò Sulphur Vitrioli dicta.

Sale, ex residuis, quorum suprà meminimus, extracto, nihil, præter terram nigram, restat, ℞. illam, & ad focum igne fortissime exsiccato: postea cum sale armoniaco æqualis ponderis in tenuissimum pulverem redige: & primum igne lento, dein majore tamdiu sublimato, donec nullum ampliùs fumum altum petere videas. Postmodo materiam illam sublimatam separa, & in vase vitreo satis amplo aquæ communi infusam, balneo Mariæ aqua tepida pleno ad horas 24. impone: Unde subtilis pulvis in fundo considet. Aqua per inclinationem separata, dictum pulverem lava, iterumque lava, donec omnis expers salsedinis deprehendatur: Sicca & ad usum serva. Invenias complures, qui pulverem istum sulphur Vitrioli appellent; aliis illum primam substantiam cupri vocantibus. Neque vero id absre. Enim verò ut gustatu

primò cupri simile est, ita illum nunquam postea amittit, & ubi igni fusili subjicitur, pars una in flammam metallicam comburitur, altera in crucibulo in bonum, malleoque tractabile cuprum funditur. Operatio ista dictam substantiam extrahendi, etiam in Vitriolo crudo fieri potest, in hunc modum: ℞. Vitriolum crudum, ad placitum, illudque in aqua communi, 9. h. dissolve. Postea libræ uni Vitrioli unciam unam Salis tartari admisce, & videbis aquam conturbari. Residentia in fundo subsidit: quæ ab aqua separata, ut suprà dictum lavatur. Hæc & gustu & potentia priori non est absimilis. Sunt qui laminas ferri bulliant in vitriolo aqua temperato, qua re substantia ista pariter agglutinatur, postea cultro abraditur. Mihi verò non est dubium, hunc non verè sulphur appellari: quum omnino metallum, quàm quidvis aliud referat, quod & de duabus aliis præparationibus rectè dicitur, addo ut in casium laborent illi, qui substantiam istam pro sulphure embryonato ex vitriolo sumunt, quod omnino potentia anodyna prædictum sit oportet. Hoc enim & horribiles easque profusissimas vomitiones concitat. Quapropter omnino opus fuerit, sulphur Vitrioli alia via & ratione delere. Quod ad me attinet, certè etiam multâ observatione, nullum hactenus sulphuris istius anodyni indicium: quod est in spiritu Vitrioli sulphureo, nec in odore, saporevé, nec etiam in operatione deprehendi: Quum tamen effectus iste se, & in spiritu acido primo, & in oleo, qui se ex parte anodynum demonstrat, apertè prodat. Sulphur Anodynum Paracelso dictum num sit combustibile, liquidum substantiavé siccum, hactenus haud deprehendi: Sufficiat virtutem ab illo indicatam, Vitriolo ita inesse, ut hoc apud me sit indubium; pulverem istum Sulphur vitrioli embryonatum nominatum falso ita vocari: Idcirco ego, idque propter rationes suprà adductas Substantiam cupream vitrioli nominabo: Sequentibus capitibus declaraturus, quomodo substantia de vitriolo crudo separari possit, quod effectu suo, se partem specificam anodynam huius mineralis esse arguit.

Virtus substantiæ huius cupreæ propria est, mundare plagas putridas, incarnare, & cicatrices, more æris usti inducere: ad unguentum tamen reductum: uti suo loco planiùs ostendemus.

CAP. VIII.

Terra Vitrioli.

SEPARATIS septem illis, quas diximus, Vitrioli substantiis, terra quædam subnigra & levinscula remanebit: quam in pulverem tenuissimum redactam toties aqua communi lavabis, donec omnem illi extractam salsedinem deprehendas. Siccatam optimè ad usum reserua.

Habet illa constringendi vim & siccandi: unde in emplastra & unguenta siccantia & cicatrices obducentia accersetur.

Cap. IX.

Vitriolum rectificatum purgans.

Postquam in præcedentibus capitibus docuimus, qua via & ratione Vitriolum in octo differentes substantias resolvi queat, antequam ad secundum Tractatum, quem arcanis compositis destinavimus, aggrediamur, nonnullas mineralis istius præparationes diversas ab illis, quas suprà recensuimus, bona fide tecum communicabimus: initio a Vitriolo rectificato facto. quoad purgandum corpus magno cum successu utimur. Modus est iste: ℞. Vitriolum Romanum aut quodvis aliud ex tribus illis suprà commemoratis, quà volueris quantitate, contusum optimè, in charta, loco quidem calido, non tamen Soli ferventi expone. Siccatum paulatim, usque dum colorem album induat, infunde in aquam Centaureę minoris, donec omne dissolvatur. Deinde per filtrum, chartámve cola, dum liquorem limpidum promanare videris. Eum balneo Mariæ injectum ad tertiam aquæ partem distilla. Postmodum vase vitreo ex balneo exempto in locum refrigerationi accommodum repone; impositis aliquot ligni sectionibus mundis, ita ut fundum pertingant. Circum has Vitrioli pars congelabitur: quam partem deinde separatam siccabis, ita tamen ut colore crystallino resplendeat. Vapore aliquantulum iterato aquâ emisso refrigerationi denuò, ut dictum, exponitur, tantisper dum Vitriolum omne congelatum fuerit: Quod deinde in vase vitreo bene occluso ad usum servatur.

Vitriolum isthoc optimè purgat febre putrida pestilentiali laborantes: Vermes enecat: & contra epilepsiam specificum omnino est purgans. Stomachi putredinem abarcet potenter: sanguinem rectificat, & renes: oppilationes & obstructiones omnis generis aperit: Peste, aliisq; morbis venenatis acerrimè resistit. Adversus morbum caducum & suffocationem matricis valentissimum est remedium: ut quod aciditate sua matricem putredine levet, aliasque partes, non secus atque acidum orichalcum emundat. Dosis ejus est à granis 5. usque ad 7. aut 9. plus, minus, per vicem: pro firmitate tamen constitutionis corporis. Necessitate postulante potest intra 8. aut 10. dies administratio eius duplicari aut triplicari. In febribus putridis manè jejuno stomacho ante paroxysmum cum aqua chærefolii aut aliis aquis mundificando sanguini appropriatis, utiliter exhibetur. In febribus pestilentialib⁹ quovis tempore, si id requirat necessitas, datur. In putredine stomachi cum vino generoso propinatur, parumper galangâ aut nuce moschatâ correcto: ut & accidentibus matricalibus. Contra vermes datur cum aqua hypericonis. In epilepsia cum aqua pæoniæ, in quam viscus quercinus sit injectus; idque crescente luna, semel in mense. Adversus venena cum aqua roris-marini sumitur, in quam sex grana croci per vicem fuerint immissa; id quod & in omni ictericitiæ genere factitabis. Proprium hoc habet vitriolum isthoc, ut semper vomitu & secessu corpus purget, ac corpus (si quod aliud medicamentum) universum tentet ac pervadat; idque exiguâ admo-

dum interposita morâ, & quod boni caput est, sine omni periculo. In summa, Medicus, qui Vitriolo isto ritè uti noverit, verè gloriari poterit, se pretiosum habere arcanum, præcipue complexionibus robustioribus adhibitum: in quibus delicatiora illa medicamenta vim morborum expugnare minimè possunt.

CAP. X.

Vitriolum regeneratum.

VITRIOLUM istud regenerati nomine insignitur, quòd ex puris & separatis substantiis indidem reductis aliud vitriolum regeneratur, quod prius illud potentiâ & puritate, colore item & odore, adeoque omni qualitate longo intervallo post se relinquit. Modus præparationis est iste: ℞. Vitriolum crudum, quo retortam ad tertiam usque partem implebis. Hanc luto accuratissimè obductam, igniq; aperto appositam more chymico, gradatim distilla, humoreq; omni extracto spiritus ultimos igne maximo tres totos dies, totidemque noctes dispelle, donec circa recipientem nullus amplius fumus appareat. Refrigeratis vasis, omnem illum liquorem separato, in quo quinq; substantias inesse deprehendes. Deinde de tribus Salem, primamque Cupri materiam per sublimationem separato, uti septimo capite docuimus. Postea liquorem, salem & primam istam materiam Cupri separatæ commisce, & benè simul occlusa balneo lento per octo dies putrificato: quo facto subtile à spisso per inclinationem, claritate summa, separato. Hinc dictum liquorem vasi vitreo immissum, balneo Mariæ ad duas tertias liquoris distillato. Residuum ut refrigeretur, benè apertum repone. Nec dubium, quin intra tres aut quatuor dies in fundo vitriolum transparens, coloratumque reperias: quod separari ac siccari debet. Remanentem liquoris spiritum acidum extrahens Vitriolo injectum distillabis, substantiam eius sine omni decretione detrimentové recepturus. Equidem huius rei periculum feci in Vitriolo Ungarico, & modo jam commemorato, ita renovari deprehendi ut transpareret, Sapphirique instar cærulesceret.

Vitriolum regeneratum omnibus iis viribus pollet quibus rectificatum, de quo capite præcedenti egimus: Dosi tamen omnino minori exhibendum. Nam ut plurimum quinque grana non excedit.

CAP. XI.

Extractum vitrioli anodynum.

DUM diligentius aliquanto scrutor, num in nonnullis substantiis Vitrioli vis aliqua insit narcotica, stupefactiva, & anodyna, quam aliqui sulphuri suo embryonato attribuunt, non potui virtutem eius exactiùs deprehendere, quàm in sequenti extracto.

℞. Vitriolum crudum, quod tibi ex tribus illis suprà commemoratis præ aliis sumere libuerit, & optimè contusum Soli siccandum exponito: aut alibi, ubi siccatum in pulverem abeat. Pulveris semilibram in vas vitreum injicito,

quod

quod duas aquæ mensuras, aut eo amplius capiat: & os habeat strictissimum. Affunde postea triginta uncias aquæ vitæ, quæ optimè rectificata, omni phlegmate careat. Adverte, ut vas hoc sit siccissimum: nec ulla alia humiditas, præter Aquæ vitæ accedat: (cæterà enim incassus esset labor.) Hinc optime occluso orificio vasis vitrei, ita ut nullus exspirationi sit locus, in fimum equinum ad mensis unius spacium sepelito: Dein ex illo fimo extracto aquam vitæ per inclinationem separato, fæcibus tamen imperturbatis: quæ prægnans quasi erit subtili essentia vitriolata, odorem fragrantissimum malvatici moschati adeo potenter referens, ut si illam diutius olfacias, cerebrum quodammodo occupare, & stupefacere, somnumque provocare sentias. Impositam balneo Mariæ ad residentiam usque liquoris flavi, oleo distillato non absimilis, lente distilla: Hinc ignem amove: & quod elicitum fuerit, ad usum serva. Est enim aqua virtutis narcoticæ. Quo facto liquorem quoque bene occlusum in usum repone: qui liquor pretiosum illud extractum est: ac si vere dicitur, vitriolo sulphur inesse anodynum, affirmare ausim, liquorem istum subtilem eius essentiam esse: idque eo magis, quod virtutem istam effectis manifeste prodit. Mihi verum Balsamum fuerit.

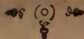
Liquoris istius usus est in morbis, stupefactionem & anodyna requirentibus: Potentia certe, nec opio, nec oleo mandragoræ cedit; & sine periculo adhibetur. Ad reprimendos & coagulandos subtiles illos ascendentes venenosos vapores, qui centro aliquo ad caput elevati, paroxysmos epilepticos pariunt, singularem vim idque proprietate specifica & occulta habet. Dosis eius est à guttis 6. ad 8. usque & 12. per vicem, cum vino & aliis liquoribus appropriatis: in quibuscunque morbis, quos vel extirpare, vel reprimere volumus, præsertim in epilepsia, ratio omnino habenda est motus Lunæ, & symptomatum ac paroxysmorum. Tutò tamen eo bis aut ter Lunæ decursu exhiberi potest. Ratum enim arcanum est, magnumque. In iis, qui vel ad lethargiam, vel paralysin, vel torporem sunt proclives, non debet propinari: Nam in quibusdam casibus tam nocendi vires habet, quam juvandi. Medici igitur fuerit videre, quid & quibus conferat, secusve. Nec enim cujusvis empirici, vetulæ, carnificis, agyrtæ, & sophistæ est isthoc discernere; Nam & cognitione omni carent, compositionisque Microcosmicæ sunt inexperti, sed & caussas morborum ignorant; itemque quid possit sympathia, & antipathia, quam membra & fructus majoris istius mundi cum Microcosmo habent. Quapropter velim, neminem illotis manibus rem istam aggredi; ne deceptus ignorantia, culpam aliquando in me conferat.

CAP. XII.

Liquor Vitrioli diaphoreticus.

℞. LIQVORIS acidi primi rectificati, uti capite quarto docuimus, uncias sex: Salis Tartari, Cornu Cervi calcinati ana unc. ij. commisce diligentissime in mortario vitreo. Deinde retortæ optimè luto obductæ impone, & gradatim in amplo recipiente sic simul distillentur, & postremo igne maximo, donec nulla amplius insit humiditas, nec fumus videatur ascendere: Refrigerata ista materia utraque liquorem ex recipiente hauri, cui aquam vitæ ad æquum liquoris pondus addes: & bene obturatum ad usum serva. Valet ad purificandum sanguinem, & abigendam omnis generis scabiem & pruritum. Habet & vires magnas in obstructionibus ex causis frigidis enatis, aperiendis. Sudorem provocat in Peste, venenis, hydrope, ictertia, contracturis, &c. Dosis eius est ℈j. per vicem ad ʒ ß. cum vino generoso. Sudandum in lecto aut hypocausto calido: Continuari potest ad libitum sine omni periculo, quovis tempore, plus minus, prout necessitatem postulare videris. Efficacem etiam deprehendi liquorem istum diaphoreticum in mundificandis organis pulmonis. Sed & magno cum successu in principio phthisicos adhibui plus semel.

Atque hæc de Anatomia Vitrioli attulisse sufficiat: Nunc ad arcana Vitrioli composita.



FINIS.



ANA-



ANATOMIÆ VITRIOLI

TRACTATVS ALTER:

In quo de Compositis Vitriolatis agitur:

AVCTOR

CANDIDO LECTORI SALVTEM



Vanta sit atrocitas peccati, vel inde videas, quod justus ille judex propter transgressionem primorum nostrorum parentum terram maledictioni subjecit: adeoque ipsam Naturam nobis adversari permisit. Hinc fit, ut miser homo nec à vilissimo insecto tutus sit; & quævis herbula mortem possit attrahere: cœlo quippe ipso & terra contra peccatum armatis: adeo ut vere possis dicere, (nam id ipsa quoque experientia testatur) Hominem Magnetem illum specificum esse, qui omne miseriarum & calamitatum genus ad se attrahit; & maleficum illum Martem, divinæ quippe ultionis administrum, qui ipsum hominem ad sepulchrum usque indivulse comitatur. Interim nec hoc negare possis, quo magis miserias istas nostras detexeris, eo magis infinitam Dei providentiam se exerere, quæ liberali sua misericordia nostram istam gehēnam quadantenus mitigat; & vult, ut ex illo ipso centro, ex quo tot tantaque mala & incommoda erodeunt, non pauciora nec minora bona proveniant. Exempli gratia: Natura famis, sitis, nuditatis, morborum mater est fœcundissima. Quid clementissimus ille Pater noster cœlestis? Naturæ imperat, ut nobis cibum, potum, vestitum, medicinam ipsa suppeditet, ut vitam nostram, dum in hoc mundo peregrinamur, ad extremum usque halitum commodius transigere possimus: ea tamen lege & conditione, quæ Geneseos 3. diserte est totidem verbis expressa: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Igitur si frumentum, vinum, vestitum, Medicinam appetis, terram semine conspergito, vineas cole, jumenta pasce, herbas medicas collige: Labora, ut panem, vinum, vestitum, Medicinam habere pos-

re possis. Quid multis? Tota vita nostra in continuo labore occupatur: Enim vero, quid, amabo, mortalis homo est, nisi misellus servus, & Naturæ cultor, quãdiu terrestrem illam tabernaculi domum inhabitat. Id quod in specie ad Medicum etiam, eiusque artem non male transtuleris. Quæ enim illius in curando ægroto principalis opera ? Nulla certe alia, quam ut naturam in offensa corporis parte, coadjuvet: id est, ut explicatius loquar, destructorem expellat, regeneratorem naturalem stabiliat & restauret: eumque contra antagonistam suum tueatur & defendat: At enim operationem istam lenocinio verborum certe non fecerit Medicus: Sed nec liberali eius formæ se submittit morbus: Quin naturalibus causis constringatur oportet, quibus talis potentia à Deo præpotente, veroq; Machrone est infusa. Sed & materiam, quod vocant, laborare Medicus ut sciat, necessum: eamque coadjuvare: quod fit primo quum immunditiem illorum quasi exspoliat: substantias illarum separat, & ad gradum perfectionis reducit. Deinde norit oportet diversas substantias unire & conjungere: compositamque facere, ut ita virtutem & efficaciam illorum augeat, quasque coadjuvet, & eodem tempore diversis humani corporis partibus possit assistere, quasiq; suppetias ferre: Sed & sciat, necesse est, quomodo vehicula danda: & qualitas pro administratione contra infirmitatem inducenda: Qui labores & difficultates omnes cuivis vero & solerti Medico notæ sunt, qui videri vult, se & sui ipsius, & artis suæ rationem habere. Equidem dum insignem illam Altissimi Dei erga me liberalitatem aliquanto diligentius mecum considero: ac memoria subinde repeto, quod ille diserte nobis præcipit, ut liberales simus; eaq; dona, quæ ille in nos bono publico benigniter contulit, in medium deponamus: facere non possum, quin particulam vel aliquam donorum illorum cælitus acceptorum proximo cum meo liberaliter communicem. In priori Tractatu docui, quomodo vitriolum aperias, & substãtias eius separes ac resolvas. Hoc altero modum tradam composita quædam faciendi, in quæ nonnullæ partes substantiarum illarum quarum mentionem fecimus, ingrediuntur. Medicamenta certe non solum delectabilia, sed ad propulsationem & curationem multorum & difficilium morborum cumprimis facientia. Spero, opellam istam nostram proximo non parum profuturam: sinceritatem item meam pio Lectori probatum iri; cuius judicium candidum candide exspecto: Proxime, Deo bene juvante, aliud quoddã volumen publici juris facturus, in quo Pharmaciam Chymicam aliquanto latius in genere persequar. Bene vale, & laboribus nostris fave.

ANA-

ANATOMIÆ VITRIOLI

TRACTATUS ALTER;

CAPUT I.

Liquor antepilepticus.

℞. Roris vitrioli,
Aquæ Pæoniæ,
Spirit. vini, ana lib. ß.
Spirit. acidi vitrioli ℥. ß.
Rad. Pæoniæ.
Visci quercini, ana ℥. j. ß
Cranij humani ℥. j.
Opij Thebaici super laminam ferri exsiccati ℈. iiij.
Camphoræ ℈. ij.

CRANIUM sit furis ex alto suspensi, quod non sit vetustate consumptum. Nam, ut omnes aliæ res, ita & crania diuturnitate temporis putrescunt, & virtutem amittunt.

Compositio.

Radix Pæoniæ, ut & viscus quercinus, minutim incidantur: Cranium verò in pulverem subtilissimum redigatur: Caphura in frustula disrumpatur: Opium pulverizetur. Dein liquoribus in vitreo vase, optimè occluso, contentis, ingredientia ista affundantur: ac fimo equino, aut balneo imponantur, ac in digestione per octo dies relinquantur: postea subtile à spisso separetur.

Virtus.

Si qua species morbi caduci est, quæ medicamentis naturalibus edomari potest, certè id isto liquore, specifico quippe arcano, effeceris; id quod ego magno cum successu semper sum expertus. Nec tamen negaverim, liquorem istum in peculiari quodam epilepsiæ genere, quæ causam à narcotico & stupefactivo vapore interno trahit, locum non habere: is enim membris paroxysmo laborantis, stupefactis, pedes & brachia ita distendit, ut solis nervis & ossibus constare videatur. Adeò tactum omnem caro occulit. Hinc est, quòd isti generi alijs medicamentis sit occurrendum. In alijs symptomatis istius speciebus manè jejuno stomacho feliciter exhibetur, si initio mox à decretione Lunæ facto per 6. aut 7. dies id continues: eoque magis, si liquor

iste aliquoties mox à paroxysmo præbeatur. Dosis est à semidrachma ad drachmam unam pro vice, plus aut minus: pro ratione ætatis patientis cum aqua aliqua specifica, morbis istiusmodi appropriata. Suffocationem matricis, durante paroxysmo cum vehiculis matricalibus propinatus, illicò dispellit.

Quod si ante paroxysmum præbeas, diverti certò suffocationem experieris. Atque hoc est, quod de liquoris istius occasione, speciminis vice, obiter semel indicasse volui. Cæterà profiteor me non instituisse hic integram medendi methodum tradere. Sufficiat modò, arcana quædam ijs, qui aliqua jam artis principia habent, de longè digito quasi commonstrasse. Generatim tamen dixero, Medici munus esse, non in istis tantùm morbis, verùm etiam alijs symptomatum generibus curandis, authenticè procedere: alijsque etiam columnis, requirente necessitate, de quarum stabilitate certus sit, inniti. Tales fuerint phlebotomia, diætæ naturalis præscriptio: corporis per purgationes evacuatio, observatio item symptomatum & alterationum successivarum, aliáque consimilia, quibus vim morbi jam his, jam alijs medijs edomet ac profliget. In quo omnis Medici scientia consistit. In numerum specificorum medicamentorum, quibus purgantium loco in commemoratis morbis uti soleo, veniunt, Elleborum præparatum, & essentificatum, Vitriolum repurgatum, Vitriolum regeneratum, Diana purgativa (cujus nomine argentum intelligo,) Mercurius Martialis, & alia id genus, quæ pro varietate causarum, regimine item & authoritate Planetæ prædominantis adhibeo. Sed & diligentes, quo in elemento paroxysmus prorumpat, animadverto. Id quod à quovis pio & solerti medico, feliciter Medicinam facere volenti, requiritur. Scientia enim curandi morbum talem non potest uno folio tradi. Quod in limine tractatus hujus nostri semel ideò dixisse volo, ut si quis artis imperitior in arcana ista mea incideret, ac se adjutum illis, miracula patrarum consideret, spe falsus, culpam in me non conjiciat, (nec enim eam me præstaturum, jam nunc edico:) sed in se ipsum totam conferat, ut qui, quum nec à Deo, nec à Natura huc sit vocatus, certè veram medicamentorum præparationem haud teneat, regularum item & fundamentorum scientiæ Medicæ planè sit expers, tamen rem tantam, manibus illotis, quod dicitur, sit aggressus.

CAP. II.

Pulvis contra epilepsiam infantilem.

℞. Cranij humani,
Corallorum rutillantium,
Vngulæ Alcis calcinatæ,
Margaritarum oriental. ana ℥. ß.
Aquæ Fl. Tiliæ, ℥. viij.
Spirit. vitrioli ʒ. viij.
Sem. Pæoniæ excort. ℥. ij.
Camphoræ ℈. j.
Ol. Maioranæ gut. xij.

Com-

Compositio.

CRANIUM, Corallium, Ungulam Alcis, & Margaritas in pulverem subtilissimum redige; postea liquoribus omnia ista affunde: exinde in arena calente per dies 8. digerito: postmodum humiditatem omnem igne lento elicito, donec remanentia sicca in fundo vasis residat. Digestum exime: quod calcem longè albissimam referet. ℞. deinde dictam calcem, additisque reliquis ingredientibus omnia optimè in mortario vitreo incorporata, subtilissimè pulverato: Pulverem diligentissimè obturatum ad usum serva.

Virtus.

Pulvis iste contra epilepsiam puerorum & alios paroxysmos vel timore, vel vermibus causatos, præsentaneo remedio exhibetur. Potest autem omni tempore & hora, necessitate postulante, porrigi: Datur cum aqua aliqua destillata, aut cum jusculo: tenellulis cum lacte propinatur. Dosis est à granis tribus & quatuor in maximè debilibus. Auctior tamen cum ætatis accretione exhiberi potest: & reiterari, si requirat necessitas. At infantibus modò natis per 7 aut 8 dies continuos sub vesperam præbitus, tutos eos à memoratis accidentibus præstabit. Dosi præscripta singulis septimanis per totum semestre à malo caduco potenter præservat: ita tamen ut dosis pulveris, pro symptomatum incursu, subinde adaugeatur. Sedat etiam pulvis iste tormina infantium, si ex cochleari pleno oleo amygdalarũ dulcium & recentium propinetur. Phlegmata etiam illa frigida, adeoque quemvis peccantem humorem purgat, qui stomachum propter alterationem lactis lactentium occupavit: & infantes ab illa corruptione potenter præservat, quæ vermes abundanter gignit & producit.

Mulieres, quæ vel tremore cordis, vel syncope crebriùs laborant, eoque liberos epilepticos ut plurimum pariunt, pulvere isto bis aut ter singulis mensibus scrupuli pondere per vicem cum aqua majoranæ sumpto, mirè se juvari sentient. Quòd si 6. aut 8. diebus manè ante partum exhibeatur, naturam confirmat, à præternaturali item pavore defendit: cor lætificat, & partum optatum, Deo bene juvante, procurat, nõ sine magno liberorum beneficio, quos ita à plurimis paroxysmis ab epilepsia provenientibus præservat. At si mulieri gravidæ, quæ, laxata matrice, abortum timet, & infantem sensim putat descendere, per aliquot dies manè & vesperi pondere semiscrupuli per vicem cum jusculo porrigatur, aut confectio ex illo paretur, mirè retentivam matricis virtutem fortificat, adeoque arborem, ut ita dicam, cum fructu suo restauratam ad justum pariendi tempus confirmat. In summa, & minoris ætatis hominibus & majoris, itemque mulieribus, tutò, magnoque cum successu exhibetur: adeoque optandum esset, ut obstetrices omnes tam in vicis, quàm in urbibus arcanum isthoc prę̃stò semper haberent. Certè & mulieribus, & infantibus præsentaneo isto remedio, quovis in accidente, opitulari possent feliciùs.

arcano, exhibetur. Nam si patiens ille aliquamdiu mane & vesperi, pondere unius aut alterius drachmæ pro vice utatur jusculo, aut pulli optimè cocti brodio, sanguinem regenerat: calorem nimium extinguit: digestionem juvat: somnum conciliat: totumque adeò corpus restaurat: adhibita tamen convenienti diæta, id est, si laborans interea cibis digestibilibus, humectantibus, & restaurantibus vescatur: unctiones idem adhibeat: aliisque regulis, quæ in hoc casu omnino requiruntur, insistat, & in imbecillitate cerebri, siccitate causata, nobile certè & excellens est arcanum, si eo aliquamdiu manè jejuno stomacho utaris.

CAPUT V.

Balsamum vitriolatum.

℞. Olei vitrioli drachm. x.
Florum sulphuris vitriolati unc. j
Myrrhæ electæ.
Aloës succotrinæ ana unc. ß.
Olei de baccis juniperi clari unc. v.
Olei anisi unc. j.

Ad producendos flores sulphuris vitriolati ℞. Vitrioli siccati & ad albedinem redacti ℔. 2. Sulphuris flavi ℔. 1. Sublima in arena, in urinali, luto optimè obducto: cui galea sit imposita. Ubi sulphur omne ascenderit, Vitriolo alio ingesto tertia vice sublima: & florem habebis sulphuris, quem expetimus subtilissimum.

Compositio.

Contundenda contundantur subtiliter, postea reliqua omnia ingredientia ampullæ immittantur: quæ ultra materias injectas ad duas tertias vacua remaneat. Optimè deinde obturata in arenam imponitur calore naturali excoquenda, & ad mensem integrum ibi relinquitur. Inde liquor obscurè rubeus elicitur, odoris acuti; qui per inclinationem à residentia separatur. Operatio ista æstatis tempore ad solem, in hyeme supra fornacem hypocausti, cui arenæ aliquantulum subsit, institui potest. Residentię siccatæ usus est in quibusdam emplastris aut unguentis consolidantibus.

Virtus.

Balsamum hoc miræ est efficaciæ in asthmate, peripneumonia, empyemate, catharro: adeoq; omni genere tussis putridæ. Nam defluxionis capitis sistit: cerebrum corroborat: phlegmata viscosa incîdit: pectus aperit: thoracem & pulmonis organa mundificat; internas ulcerationes consolidat. Sumuntur quotidiè tres aut quatuor guttæ pro vice cum vino generoso, aut cum jusculo. Partes item principales communit: & sanguinem à putredine præservat.

Administratum eo, quo diximus modo, valet contra febres putridas: matricem mundificat, & confortat: menstrua provocat.

Ad plagas veteres & putridas optimum item est remedium. Nam eas & emundat & carne obducit: & puncturas recentes brevissimo temporis spatio sine ulla sanguinis corruptione consolidat. Exhibitum cum vino, tormina, ex

 causa

causa frigida & humida ortum ducentia dispellit. Nam & flatus discutit, urinamque & sudorem ciet.

Caput VI.

Liquor contra Pleuresin.

℞. Syr. Papaveris Rhœadis,
 Card. benedicti,
 Spiritus sanguinis Cervi per arenam distillati, & per B.M. rectificati ana unc. j.
 Spiritus Vitrioli acidi gut. xxx.
 Misce.

Virtus.

Liquor iste vires contra Pleuresin permagnas habet. Considerandum tamen hic quoque vulgatum illud: Melius est prævenire, quàm præveniri. Id quod fiet, si mox, ubi vel leve aliquod indicium morbi istius senseris, affecto duas drachmas vel tres, liquoris istius cum jusculo calido illico propines: Sudorem item, nulla interjecta mora, provoces, venamque basilicam ex opposito punctionis incidi cures; immò si necessitas postulet, ex utroque brachio sanguinem ea quantitate, quam ferat cujusque complexio, [illegible]. Sed & ipse liquor duplo aut triplo, urgente necessitate, augeri potest. Observanda etiam venit convenientis diætæ: & à vino planè abstinendum, donec fervor morbi debullierit. Deinde paullulum concedi vinum potest, idque vel merum, vel dilutum, temperatumve, pro elemento, quod prædominari videris, & affecti ætate. Liquor iste sudorem, lotium, & sputum ciet: & specifica sua virtute morbum illico in suo centro indagat, & sanguinem in fluxu suo retinet.

Sumptus per intervalla matutino tempore grassante pleuritide, rarum elixir præstat, quo corpus ab internis Apostematis & suppurationibus potenter defenditur.

In conquassatione totius corporis sanguine extra suum centrum per juncturas aliquas excurrente, cum infusione betonicæ, aut florum hypericonis, millefolii, pentaphylli, & similibus, manè & vesperi propinatus, sanguinem illum ad locum suum retrahit: coagulatum mundificat & consolidat.

In fracturis ossium cum infusione consolidæ aut serpentariæ porrigitur: quæ infusio cum vino aut jusculo fieri debet.

Caput VII.

Confectio contra Dysenteriam.

℞. Conservæ rosarum tub. drachm. x.
 Lacrymæ Draconis subtil. pul. drach. j. gran. x.
 Laudani opiati opt. gran. xxiiij.
 Spirit. Vitrioli acidi gut. xxiiij.
Misce.

Vir-

Virtus.

Confectio hæc prodest Dysenteriæ, fluxui Hæmorrhoïdum, sanguinis fluxui ex ore, & naribus; itemque profluvio menstruorum in mulieribus.

Dosis est à scrupulis duobus aut quatuor: exhibetur in Syr. Cydoniorum vel Granatorum, aut alio liquore appropriato, mane aut serò exigente necessitate, repetendo bis aut ter, si opus fuerit, donec fluxus desierit.

Cap. VIII.

Liquor contra Prunellam.

℞. Roris vitrioli,
Aquæ cancrorum una unc.v.
Spiritus vitrioli acidi drachm.ß.

Ad aquam Cancrorum parandam ℞. Cancros vivos & recentes: contusos per Balneum maris distilla.

Compositio.

Tres istos liquores in vas vitreum infusos simul commisceto.

Virtus.

In prunella & angina cochleare liquore isto plenum , affecto ter aut quater in die pro vice utiliter propinatur: Lingua tamen peria in liquore isto priùs madefacta, abluenda. Extrahe etiam quàm primum sanguinem ex venis Iconicis sub lingua: & mirum videbis proculdubio effectum. Applicatus erysipelis, inflammationes earum tollit.

Liquor contra Arenam.

℞. Spiritus vitrioli acidi drachm.x.
Tartari albi pulver.unc.j.
Aquæ ardentis ex baccis juniperi à radice raphani sylvestris abstractæ unc.iiij.
Aquæ sanguinis hædini vel leporini unc.vj.
Radic. Glycyrrhizæ recentis unc.ij.

Aquam Juniperi à raphano sylvestri abstracturus, ℞. Radic. raphani sylvestris minutim incisi ℥iij. Aquæ de baccis juniperi ℥viij. Infunde per horas 30. postea per balneum distilla. Aquam verò ex sanguine hœdino extracturus, ℞. Sanguinis hædini, & per cineres sine adustione distilla.

Compositio.

Liquoribus omnibus simul commixtis tartarum affunde subtiliter pulveratum; Liquiritia minutim incisa & per 8. dies digesta: postmodum clarum à spisso separatum ad usum servatur.

Virtus.

Liquor iste plurimum efficaciæ habet ad dissolvendam & expellendam arenam rubeam , & alias tartaritates internas. Mundificat renes : incidit & resolvit materias illas viscosas & tenaces , quæ nonnunquam orificium vesicæ , ut & organa urinæ , obstruunt: unde stillicidium lotii , stranguria , & alia

alia id genus ſymptomata oriuntur. Doſis eſt à drachma una ad duas pro vice: ſi requirat neceſſitas, cum juſculo, in quo radices petroſelini aut pimpinellæ hortenſis ſint incoctæ. Vitandi interim cibi tartaroſi & conglutinantes.

Iis qui de calculo dubitant, optimum præſervativum eſt, ſiguttis aliquot hujus liquoris ſingulis diebus mane, aut aliquoties in ſeptimana utantur.

Cap. X.

Liquor contra peſtem.

PEſtis, ſive ex intemperie elementari, à malis influentiis cœleſtibus, ſive operatione aliqua malefica, ſive quacunque tandem cauſa originem ducat; ſive ſimplex ſit, ſive compoſita; communiter tamen hominem eo fine aggreditur, ut illum derepentè peremptum è medio tollat. Id quod quatuor iſtis modis confecturam ſe ſperat. Primò cor cum reliquis partibus nobilioribus inficit: Secundò ſpiritum vitæ ſuffocare tentat: Tertiò ſanguinem putrefacit: Poſtremò partes quoque internas exulcerat. Nempe eò tendit, ut putrefactione ſua reſolvat, & ſalem Microcoſmicum acuat: qui, ubi primùm cum veneno peſtifero commixtus eſt, non ſecus, ac aqua fortis, ex vitriolo & nitro compoſita, proximum quidque ſolet corrodere. Ex quatuor iſtis, quorum modò mentionem fecimus, principalibus operationibus, plurima, eaque longè diverſiſſima & periculoſiſſima accidentia exſurgunt: ut ſunt paroxyſmi febriles, tam frigidi, quàm calidi: intenſiſſimi capitis, aliarumque partium dolores, deliria, furiæ, tremores & palpitationes cordis, ſyncopæ, deliquia, punctiones, pleuritis, prunella, angina, dyſenteria, halitus ſuffocatio, ſpaſmus, ſtupiditas, privatio ſenſuum: apoſtemata, carbunculi, veſicæ & maculæ in cute: adeoque infinita alia ſymptomata pro varietate cauſarum, complexionum, & conſtitutionum corporis infectorum. Id quod experientia, graſſante peſte, nimis abundè teſtatur. Quid igitur? Si cogitet Medicus, compoſitum aliquod præparare, quod contra omnes Peſtis ſpecies univerſim in genere efficax ſit, ſequentes habeat proprietates, neceſſum fuerit: nempe ſit alexipharmacum, diaphoreticum, elixir, anodynum & cordiale. Alexipharmacum, ut ſpecifica ſua natura vim habeat venena Peſtifera retundendi, perimendi, dominandi, & expellendi. Diaphoreticum, ut ſubtili ſua penetrantia omnia organa Microcoſmi aperta & munda habeat, quò ſpiritus vitæ liberè hinc inde commeare, & ſine ullo obſtaculo à capite ad pedes uſque continuè circumagi poſſit. Elixir, ut natura ſua & qualitate corpus à putredine tueri, & liberatum in ſuo ſtatu conſervare poſſit. Anodynum, ut dolores illos vehementes, in quacunque corporis parte, univerſim mitigare, internis item inflammationibus reſiſtere: & eroſiones internas ab acumine veneni, & mordacitate ſalis Microcoſmici conſolidare poſſit, Cordiale denique, ut cor juvet: lætitiam adaugeat; cere-

cerebrum corroboret: memoriā confirmet:&judicium debilesque illas meticulosas animi impressiones, nonnunquam plus mali, quàm venenum ipsum apportantis, divertat. Has, inquam, proprietates habeat, necessum est Compositum illud, quod Medicus, sæviente Peste, pro antidoto, & quidem discussivo universali, dispensare cogitat. Quod ad ejus præparationem, extra controversiam est, morbum essentialem, penetrantem & repentinum esse: igitur medicamentum etiam necessariò subtilissimum sit oportet, & essentiale, ut in centrum morbi illicò transire possit, eumque obsessum profligare; cæterà oleum & operam perdideris. Id quod physicè intelligi volo, non Theologicè. Neque enim quicquam decreto Altissimi derogarit, quem novi vitam nostram certis limitibus circumscripsisse: adeòque cum Anna, Samuelis Prophetæ matre fateor, Jehovam unum illum esse, qui in mortem tradit, & in vitam restituit, ad sepulchri limen deducit, & ex eodem pro beneplacito suo reducit. Sequitur descriptio ad gloriam Domini liquoris nostri contra Pestem, quod examini subjectum, multæ omninò efficiæ esse deprehendetur.

Liquor contra Pestem.

℞. Spirit. ardentis Baccarum Juniperi cias viij.
Spirit. Tartari rectificati,
Spirit. Sanguinis Cervi ana unc. iiij.
Spirit. Vitrioli gut. LX.
Cinamomi electissimi,
Ligni Aloes resinosi,
Zedoariæ,
Croci Anglici,
Myrrhæ Troglodit. ana unc. ß.
Laudani opiati optimi drachm. ij.

Infundantur in Balneo Mariæ per horas XL. deinde separetur subtile à spisso per inclinationem, & servetur in vase vitreo.

Virtus.

Mirabiliter hic liquor resistit Pesti & aliis speciebus venenorum. Si quando pro antidoto uti velis, dosis erit à x. xv. usque ad xx. guttas, pro constitutione personarum, ex cochleari cum Syrupo de succo Citri, Buglossæ, Borraginis, vel Violarum, singulo mane jejuno stomacho. Sed iis qui jam Peste affecti sunt vel veneno, dabitur drachma una, quatuor scrupuli, vel drachmæ duæ secundum vires ægroti & vehementiam veneni, bene cooperiendo ægrum, ut sudor provocari possit: idque reiteretur semel, bisve, si necessitas requirat: ut si ita in tempore opportuno administretur, hoc modo venenum domari, & ipsius vehementia compesci poterit, & postea facilime ejus curatio absolvi, observatis observandis: quæ methodus Medica requiritur ad profligandа symptomata præsentia, & ad refocillanda vires ægrorum.

Emplastrum magnetinum in Peste.

℞: Gummi Sagapeni,
Ammoniaci,
Galbani ana ℥ iij
Ceræ
Terebinthinæ larignæ ana ℥ iiij & ß
Magnetis arsenicalis ℥iij.
Terræ Vitrioli lotæ ℥j.
Olei succini ℥ij.

Magnetem arſenicalem ita conficies: ℞. Antimonii crudi, Sulphuris flavi, Arſenici cryſtallini ana ℥ij. Pulverentur omnia ſubtiliter: & in vaſe vitreo in arenam calentem imponantur, & tamdiu in illa relinquantur, donec materia iſta omnis colliqueſcat. Id quod inde cognoveris, ſi materies ſtylo ferreo tacta, illi adhæreſcat, & terebenthinæ inſtar, ducitetur. Colore eſt rubea, ſubobſcura, poſtea infrigidatur: deinde rupto urinali, eximitur materia: quæ in unam maſſam concurrit, & dura eſt, inſtar picis. Hujus materiæ ſæpiùs in canibus, felibus, & gallinis in magna copia periculum feci: nec deprehendi eam illis ullum nocumentum attuliſſe. Applicata plagis, nullam (aliorum venenorum more) inflammationem parit, & tamen corroſiva eſt. Unde quę ſit artis noſtrę dignitas & amplitudo, qui non videt, nihil videt. Certè ea & venena docet corrigere, & in optima & nobiliſſima medicamina convertere: magna Naturæ arcana in apertum producit; ſympathiamque & antipathiam rerum manifeſtat: fundamenta item extruit, quæ ad compoſitioem medicamentorum cumprimis faciunt. Certè ſi veneno collo appenſo, quo tempore Peſtis ſolenne eſt, proprietas aliqua ineſt, quæ corpus ab infectione defendat: multò magis veneno iſti mortificato proprietas inerit, quę venenum illud imę carni inhærens, tanquam ſuum ſimile, potenter attrahat.

Compoſitio.

Tria illa gummi diſſolve unciis xx. aceti ſcyllitici: Poſtea ſolutionem illam per pannum lineum colatam exprime: quam deinde tamdiu bullire cures, donec acetum fuerit conſumptum. Excipe pauxillulum ſpatulâ, & infrigida: dum videas ita induruiſſe, uti quum gummi eſſent. Serva in loco calido, donec cum reſiduo incorporaveris. Quo facto, accipe ceram & terebenthinam, fac ut ſimul ad lentum ignem in ſeſe coëant: Remotam à calore, aliquantulum agitato, donec ad ſpiſſitudinem unguenti reducatur. Deinde adde gummi jam ante ſoluta, &, uti diximus, cola: poſtea adjunge magnetem arſenicalem ſubtiliter pulveratum; terram vitrioli, & oleum ſuccini. Poſtremò paſtillos forma; & corio, veſicæve, oleo Scorpionum inunctæ, involve.

Virtus.

Emplaſtrum hoc apoſtematis, aut carbunculis Peſtilentialibus, uti moris eſt, applicatum, illicò ea maturat: rumpit, & venenum, uti ſuum ſimile, ex imo, magnetis inſtar, potenter attrahit: adeò, ut ſi illo, quantum opus fuerit, utaris, non ſit, quod dubites, apoſtemata ante juſtum tempus occluſa iri, & venenum ad cor recurſurũ, quod aliàs haud rarò evenit. Nam attractivum hoc non repercutit venenum, ſed ſimul omne extrahit, & apertum ulcus coire non patitur, donec caro omnis emundata fuerit. Mundificatum ſufficienter, emplaſtris conſolidantibus cura. Impoſitum veſicæ, aut aliis emunctoriis venenum cumulatim ex centro ad ſe in cutem educit. Idem ſcrophulas, ſi quod aliud medicamentum, (expertus loquor) perſonat. Nam illas purificat,

ficat, & materiam peccantem à longinquioribus partibus attrahit, per 5. aut 6. septimanas operans postea illas, nullo etiam illito unguento, consolidat. Adhibenda tamen veniunt purgantia specifica; & observandæ aliæ regulæ Medicæ; si honorem ex curatione adipisci sit animus. Applicatum plagis putridis & venenosis, quæ non facilè curationem admittunt, intra biduum, aut triduum venenum in cutem educit, & in nigerrimam & putridam escharam condensat; quam, butyro recente emollitam, spatula auferre potes, plagæ fundo rubeo & mundissimo facto. His ex effectis, nisi planè fallor, quivis judicaverit, emplastrum istud nostrum raræ esse virtutis. Cui si antidotum nostram, cujus paulò ante mentionem fecimus, addideris, procul dubiò curationes longè felicissimas, ad Altissimi Dei laudem & gloriam, evidentemque ægrotorum languentium revalescentiam facere poterimus.

Unguentum Saturninum Vitriolatum.

℞. Lithargyrii argentei pul. unc. iiij.
Salis Vitrioli, sive Vitrioli albificati,
Salis Tartari ana scrup. ij.
Aceti Sambucini lib. j.

Fiat unguentum, ut sequitur.

Infunde Lythargyrium in acetum, & in arena calente per 3. aut quatuor dies relinque, & quotidiè semel aut iteratò, agitato, postea per chartam cola. Liquor inde prolicitus clarus est, & dulcedine ad saccharum accedit. Adde duo memorata salia. Postmodum humiditate extracta, quod in fundo album, instar alabastri, residebit, per distillationem separa.

Sed quomodo illo utendum?

℞. Unguenti Rosati,
Olei amygdalarum dulcium ana unc. iiij,
Extracti modò memorati drach. v.

Optimè in mortario vitreo incorporatum, in unguentum albissimum redigitur, cui x. grana caphuræ addantur.

Virtus.

Unguentum istud dolores ulcerum corrodentium lenit & mitigat, erysipelas item, tertiò aut quartò impositum.

Miræ etiam contra pruritum, diversas scabiei species efficaciæ est: mundificat, consolidat, & lenit quamvis asperitatem carnis, & peculiari quadam proprietate anodyna multos dolores mitigat, qui ab erosionibus salsis & venenosis humoribus causam trahunt.

Hæc sunt quæ breviter indicanda duxi quantum ad dissectionem, vel Anatomiam, & usum Vitrioli, ad elucidationem & instructionem uniuscujusque qui illis indigebit: quod non dubito quin benevolus Lector in bonam partem sit accepturus.

PSALM. 115. 1.

Non nobis, Iehova, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam, propter benignitatem tuam, propter veritatem tuam.

F I N I S.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.



OVEM, plus minùsve anni sunt, ex quo in Helvetia degens, præsentem hunc Tractatum de ANATOMIA Vitrioli conscripsi, & bibliopolæ cuidam quinque aut sex dierum itinere à mea habitationis loco commoranti evulgandum tradidi. Quem cùm in lucem dedisset, aliquot ejus exemplaria ad me transmisit: in quibus cùm insignes aliquot maximique momenti errores commissos esse animadverterem, præcipuè in ponderibus & dosibus medicamentorum à me præscriptorum, prætermittere non potui, quin id ei quàm primum per literas significarem: quo factum est, ut dicti errores Indiculo quodã comprehensi, Tractatus istius calci subjuncti fuerint. Cum tamẽ tandem nihilominus deprehenderem quamplurima exemplaria jam antè distracta fuisse, quàm dicta Errata excuderentur; ac etiam postea sine eodem Erratorum indiculo divendita, idque maximo meo cordolio, & detrimento operis, (quippe cùm indebita medicamentorum copia aut periculosa aut inefficax sit;) Nunc demum offerente se novâ opportunitate recudendi dictum opus, quod alii cuidam meo Tractatui (cui titulus ANATOMIA ANTIMONII) sociare ac subjungere in animo habebat Typographus, operæ pretium fore putavi non solùm monere Benevolum Lectorem Erratorum istorum in priori editione commissorum: sed etiam eosdem planè emendare, totumq; adeò Opus quamplurimis in locis refingere, augere, ac illustrare: declarando nimirum latius & explicando, quid sit VITRIOLUM; emendando aliquot Formulas anteà paulò aliter à me conceptas, abjiciendo quasdam alias, & in eorum locum surrogando sæpiusculè aliquot iis meliores, prout tempus mihi post priorem editionem experientiâ duce, quid dignum quod dicto Operi adjungeretur, suggessit. Quod ipsum homines recti judicii, animique benevoli, boni consulere dignabuntur, considerantes quòd (ut omnes viri sapientes affirmant) longus rerũ usus & experientia confirmare nos confidentioresque reddere consueverint, in iis præsertim rebus, quorum notitiam anteà non usque adeò consummatã habebamus. Vale, Benevole Lector.

BREVIS,

BREVIS
DEMONSTRATIO.

Quid sit VITRIOLVM, aut è quibus substantijs sit compositum: & quantopere fallantur ij, qui Vitriolum, & aquas Vitriolatas re ipsâ Ferrum in Æs transmutare posse opinantur.



ITRIOLVM, quod & Atramentum sutorium Latinè, & Chalcanthon Græcè nuncupatur, Arabicè Calcand, & Alcalcadis; Gallicè Vitriol, aut Coupperose; Italicè Vitriolo; Hispanicè Caparosa; Germanicè Kupffer wasser, & Belgicè Koperroot; est substantia satis cognita per universum terrarum orbem; præsertim cùm reperiatur non solùm in Cypro insula, Hispanijs, Hungaria, Italia, Gallia, Germania, Britannia, Leodicensi territorio, & alijs quamplurimis regionibus & provincijs; sed etiam maximo in usu sit apud Medicos & Chirurgos, qui illud medicamentis suis accensent; apud tinctores, qui illud ad pannos nigro colore imbuendos usurpant; apud bibliopolas aut scriptores, quo atramentum suum scriptorium conficiant; apud aurifices, ut ex eo aquam Fortem aut Separationis dictam conficiant; ac demum apud quamplurimos Alcumistas, qui quam maximè satagunt ut per hoc minerale opera sua iucundissimæ spei ad optatum finem perducant. Vitriolorum autem variæ sunt species, varijque colores, iuxta differentem naturam mineræ quam in sese habent: quantumvis, quod ad acres eorum substantias aquosasque attinet, in omnibus eædem prorsus ac uniusmodi reperiantur. Præcipua verò genera Vitrioli, quorum hoc tempore maxima apud omnes est existimatio, sunt tria. Primum est cæruleum, Sapphiri instar, compactum frustulentumque ut saccharum Candi, quod vocant, nitidum splendidumque, quodque tangenti siccum apparet, nulloque madore manus humectat: Hungaricum cognominant. Secundi generis Vitriolum est subviride, herbacei coloris, magis granulatum grumosumque, instar salis communis, paulum unctuosum, manuique tangentis adhærens: atque optimum hujus generis Vitriolum, ex Brunswicensi territorio ad nos infertur. Tertium genus Vitrioli est album, in formam parvulorum panium

arcano, exhibetur. Nam si patiens ille aliquamdiu mane & vesperi, pondere unius aut alterius drachmæ pro vice utatur jusculo, aut pulli optimè cocti brodio, sanguinem regenerat: calorem nimium extinguit: digestionem juvat: somnum conciliat: totumque adeò corpus restaurat: adhibita tamen convenienti diæta, id est, si laborans interea cibis digestibilibus, humectantibus, & restaurantibus vescatur: unctiones idem adhibeat: aliisque regulis, quæ in hoc casu omnino requiruntur, insistat, & in imbecillitate cerebri, siccitate causata, nobile certè & excellens est arcanum, si eo aliquamdiu manè jejuno stomacho utaris.

CAPUT V.

Balsamum vitriolatum.

℞. Olei vitrioli drachm. x.
Florum sulphuris vitriolati unc. j
Myrrhæ electæ.
Aloës succotrinæ ana unc. ß.
Olei de baccis juniperi clari unc. v.
Olei anisi unc. j.

Ad producendos flores sulphuris vitriolati ℞. Vitrioli siccati & ad albedinem redacti ℔. 2. Sulphuris flavi ℔. 1. Sublima in arena, in urinali, luto optimè obducto: cui galea sit imposita. Ubi sulphur omne ascenderit, Vitriolo alio ingesto tertia vice sublima: & florem habebis sulphuris, quem expetimus subtilissimum.

Compositio.

Contundenda contundantur subtiliter, postea reliqua omnia ingredientia ampullæ immittantur: quæ ultra materias injectas ad duas tertias vacua remaneat. Optimè deinde obturata in a[illegible] imponitur calore naturali excoquenda, & ad mensem integrum ibi relinquitur. Inde liquor obscurè rubeus elicitur, odoris acuti; qui per inclinationem à residentia separatur. Operatio ista æstatis tempore ad solem, in hyeme supra fornacem hypocausti, cui arenæ aliquantulum subsit, institui potest. Residentię siccatæ usus est in quibusdam emplastris aut unguentis consolidantibus.

Virtus.

Balsamum hoc miræ est efficaciæ in asthmate, peripneumonia, empyemate, catharro: adeoq; omni genere tussis putridæ. Nam defluxionis capitis sistit: cerebrum corroborat: phlegmata viscosa incîdit: pectus aperit: thoracem & pulmonis organa mundificat: internas ulcerationes consolidat. Sumuntur quotidiè tres aut quatuor guttæ pro vice cum vino generoso, aut cum jusculo. Partes item principales communit: & sanguinem à putredine præservat.

Administratum eo, quo diximus modo, valet contra febres putridas: matricem mundificat, & confortat: menstrua provocat.

Ad plagas veteres & putridas optimum item est remedium. Nam eas & emundat & carne obducit: & punctu-ras recentes brevissimo temporis spatio sine ulla sanguinis corruptione consolidat. Exhibitum cum vino, tormina, ex

causa frigida & humida ortum ducentia dispellit. Nam & flatus discutit, urinamque & sudorem ciet.

Caput VI.

Liquor contra Pleuresin.

℞. Syr. Papaveris Rhœadis,
Card. benedicti,
Spiritus sanguinis Cervi per arenam distillati, & per B.M. rectificati ana unc. j.
Spiritus Vitrioli acidi gut. xxx.
Misce.

Virtus.

Liquor iste vires contra Pleuresin permagnas habet. Considerandum tamen hic quoque vulgatum illud: Melius est prævenire, quàm præveniri. Id quod fiet, si mox, ubi vel leve aliquod indicium morbi tristius senseris, affecto duas drachmas vel tres, liquoris istius cum jusculo calido illico propines: Sudorem item, nulla interjecta mora, provoces, venamque basilicam ex opposito punctionis incidi cures; immò si necessitas postulet, ex utroque brachio sanguinem ea quantitate, quam feret cujusque complexio, detrahas. Sed & ipse liquor duplo aut triplo, urgente necessitate, augeri potest. Observanda etiam venit conveniens diæta: & à vino planè abstinendum, donec fervor morbi debullierit. Lassitudine paulatim concedi vinum potest, idque vel merum, vel dilutum, temperatumve, pro elemento, quod prædominari videris, & affecti ætate. Liquor iste sudorem, lotium, & sputum ciet: & specifica sua virtute morbum illico in suo centro indagat, & sanguinem in fluxu suo retinet.

Sumptus per intervalla maturino tempore grassante pleuritide, rarum elixir præstat, quo corpus ab internis Apostematis & suppurationibus potenter defenditur.

In conquassatione totius corporis sanguine extra suum centrum per juncturas aliquas excurrente, cum infusione betonicæ, aut florum hypericonis, millefolii, pentaphylli, & similibus, manè & vesperi propinatus, sanguinem illum ad locum suum retrahit: coagulatum mundificat & consolidat.

In fractutis ossium cum infusione consolidæ aut serpentariæ porrigitur: quæ infusio cum vino aut jusculo fieri debet.

Caput VII.

Confectio contra Dysenteriam.

℞. Conservæ rosarum rub. drachm. x.
Lacrymæ Draconis subtil. pul. drach. j. gran. x.
Laudani opiati opt. gran. xxiiij.
Spirit. Vitrioli acidi gut. xxiiij.
Misce,

Vir-

Virtus.

Confectio hæc prodest Dysenteriæ, fluxui Hæmorrhoïdum, sanguinis fluxui ex ore, & naribus; itemque profluvio menstruorum in mulieribus.

Dosis est à scrupulis duobus aut quatuor: exhibetur in Syr. Cydoniorum vel Granatorum, aut alio liquore appropriato, mane aut serò exigente necessitate, reperendo bis aut ter, si opus fuerit, donec fluxus defierit.

Cap. VIII.

Liquor contra Prunellam.

℞. Roris vitrioli,
Aquæ cancrorum una unc.v.
Spiritus vitrioli acidi drachm.ß.

Ad aquam Cancrorum parandam ℞. Cancros vivos & recentes: contusos per Balneum maris distilla.

Compositio.

Tres istos liquores in vas vitreum infusos simul commisceto.

Virtus.

In prunella & angina cochleare liquore isto plenum, affecto ter aut quater in die pro vice utiliter propinatur: Lingua tamen peria in liquore isto priùs madefacta, abluenda. Extrahe etiam quàm primum sanguinem ex venis Iconicis sub lingua: & mirum videbis proculdubio effectum. Applicatus erysipelis, inflammationes earum tollit.

Liquor contra Arenam.

℞. Spiritus vitrioli acidi drachm.x.
Tartari albi pulver.un c.j.
Aquæ ardentis ex baccis juniperi à radice raphani sylvestris abstractæ unc.iiij.
Aquæ sanguinis hædini vel leporini unc.vj.
Radic. Glycyrrhizæ recentis unc.ij.

Aquam Juniperi à raphano sylvestri abstracturus, ℞. Radic. raphani sylvestris minutim incisi ℥iij. Aquæ de baccis juniperi ℥viij. Infunde per horas 30. postea per balneum distilla. Aquam verò ex sanguine hœdino extracturus, ℞. Sanguinis hædini, & per cineres sine adustione distilla.

Compositio.

Liquoribus omnibus simul commixtis tartarum affunde subtiliter pulveratum; Liquiritia minutim incisa & per 8. dies digesta: postmodum clarum à spisso separatum ad usum servatur.

Virtus.

Liquor iste plurimum efficaciæ habet ad dissolvendam & expellendam arenam rubeam, & alias tartaritates internas. Mundificat renes: incidit & resolvit materias illas viscosas & tenaces, quæ nonnunquam orificium vesicæ, ut & organa urinæ, obstruunt: unde stillicidium lotii, stranguria, & alia

cerebrum corroboret: memoriã confirmet: & judicium debilesque illas meticulosas animi impressiones, nonnunquam plus mali, quàm venenum ipsum apportantis, divertat. Has, inquam, proprietates habeat, necessum est Compositum illud, quod Medicus, sæviente Peste, pro antidoto, & quidem discussivo universali, dispensare cogitat. Quod ad ejus præparationem, extra controversiam est, morbum essentialem, penetrantem & repentinum esse: igitur medicamentum etiam necessariò subtilissimum sit oportet, & essentiale, ut in centrum morbi illicò transire possit, eumque obsessum profligare; cæterà oleum & operam perdideris. Id quod physicè intelligi volo, non Theologicè. Neque enim quicquam decreto Altissimi derogarit, quem novi vitam nostram certis limitibus circumscripsisse: adeòque cum Anna, Samuelis Prophetæ matre fateor, Jehovam unum illum esse, qui in mortem tradit, & in vitam restituit, ad sepulchri limen deducit, & ex eodem pro beneplacito suo reducit. Sequitur descriptio ad gloriam Domini liquoris nostri contra Pestem, quod examini subjectum, multæ omninò efficiæ esse deprehendetur.

Liquor contra Pestem.

℞. Spirit. ardentis Baccarum Juniperi cias viij.
Spirit. Tartari rectificati,
Spirit. Sanguinis Cervi ana unc. iiij.
Spirit. Vitrioli gut. LX.
Cinamomi electissimi,
Ligni Aloes resinosi,
Zedoariæ,
Croci Anglici,
Myrrhæ Troglodit. ana unc ß.
Laudani opiati optimi drachm. ij.

Infundantur in Balneo Mariæ per horas XL. deinde separetur subtile à spisso per inclinationem, & servetur in vase vitreo.

Virtus.

Mirabiliter hic liquor resistit Pesti & aliis speciebus venenorum. Si quando pro antidoto uti velis, dosis erit à x. xv. usque ad xx. guttas, pro constitutione personarum, ex cochleari cum Syrupo de succo Citri, Buglossæ, Borraginis, vel Violarum, singulo mane jejuno stomacho. Sed iis qui jam Peste affecti sunt vel veneno, dabitur drachma una, quatuor scrupuli, vel drachmæ duæ secundum vires ægroti & vehementiam veneni, bene cooperiendo ægrum, ut sudor provocari possit: idque reiteretur semel, bisve, si necessitas requirat: ut si ita in tempore opportuno administretur, hoc modo venenum domari, & ipsius vehementia compesci poterit, & postea facilime ejus curatio absolvi, observatis observandis: quæ methodus Medica requiritur ad profliganda symptomata præsentia, & ad refocillanda vires ægrorum.

Emplastrum magnetinum in Peste.

℞: Gummi Sagapeni,
Ammoniaci,
Galbani ana ℥ iij
Ceræ
Terebinthinæ larignæ ana ℥ iiij & ß
Magnetis arsenicalis ℥iij.
Terræ Vitrioli lotæ ℥j.
Olei succini ℥ij.

Magnetem arsenicalem ita conficies: ℞. Antimonii crudi, Sulphuris flavi, Arsenici crystallini ana ℥ij. Pulverentur omnia subtiliter: & in vase vitreo in arenam calentem imponantur, & tamdiu in illa relinquantur, donec materia ista omnis colliquescat. Id quod inde cognoveris, si materies stylo ferreo tacta, illi adhærescat, & terebenthinæ instar, ducitetur. Colore est rubea, subobscura, postea infrigidatur: deinde rupto urinali, eximitur materia: quæ in unam massam concurrit, & dura est, instar picis. Hujus materiæ sæpiùs in canibus, felibus, & gallinis in magna copia periculum feci: nec deprehendi eam illis ullum nocumentum attulisse. Applicata plagis, nullam (aliorum venenorum more) inflammationem parit, & tamen corrosiva est. Unde quę sit artis nostrę dignitas & amplitudo, qui non videt, nihil videt. Certè ea & venena docet corrigere, & in optima & nobilissima medicamina convertere: magna Naturæ arcana in apertum producit; sympathiamque & antipathiam rerum manifestat: fundamenta item extruit, quæ ad compositioem medicamentorum cumprimis faciunt. Certè si veneno collo appenso, quo tempore Pestis solenne est, proprietas aliqua inest, quæ corpus ab infectione defendat: multò magis veneno isti mortificato proprietas inerit, quę venenum illud imę carni inhærens, tanquam suum simile, potenter attrahat.

Compositio.

Tria illa gummi dissolve unciis xx. aceti scyllitici: Postea solutionem illam per pannum lineum colatam exprime: quam deinde tamdiu bullire cures, donec acetum fuerit consumptum. Excipe pauxillulum spatulâ, & infrigida: dum videas ita induruisse, uti quum gummi essent. Serva in loco calido, donec cum residuo incorporaveris. Quo facto, accipe ceram & terebenthinam, fac ut simul ad lentum ignem in sese coëant: Remotam à calore, aliquantulum agitato, donec ad spissitudinem unguenti reducatur. Deinde adde gummi jam ante soluta, &, uti diximus, cola: postea adjunge magnetem arsenicalem subtiliter pulveratum; terram vitrioli, & oleum succini. Postremò pastillos forma; & corio, vesicæve, oleo Scorpionum inunctæ, involve.

Virtus.

Emplastrum hoc apostematis, aut carbunculis Pestilentialibus, uti moris est, applicatum, illicò ea maturat: rumpit, & venenum, uti suum simile, ex imo, magnetis instar, potenter attrahit: adeò, ut si illo, quantum opus fuerit, utaris, non sit, quod dubites, apostemata ante justum tempus occlusa iri, & venenum ad cor recursurũ, quod aliàs haud rarò evenit. Nam attractivum hoc non repercutit venenum, sed simul omne extrahit, & apertum ulcus coire non patitur, donec caro omnis emundata fuerit. Mundificatum sufficienter, emplastris consolidantibus cura. Impositum vesicæ, aut aliis emunctoriis venenum cumulatim ex centro ad se in cutem educit. Idem scrophulas, si quod aliud medicamentum, (expertus loquor) personat, Nam illas purificat,

ficat, & materiam peccantem à longinquioribus partibus attrahit, per 5. aut 6. septimanas operans postea illas, nullo etiam illito unguento, consolidat. Adhibenda tamen veniunt purgantia specifica; & observandæ aliæ regulæ Medicæ; si honorem ex curatione adipisci sit animus. Applicatum plagis putridis & venenosis, quæ non facilè curationem admittunt, intra biduum, aut triduum venenum in cutem educit, & in nigerrimam & putridam escharam condensat; quam, butyro recente emollitam, spatula auferre potes, plagæ fundo rubeo & mundissimo facto. His ex effectis, nisi planè fallor, quivis judicaverit, emplastrum istud nostrum ratæ esse virtutis. Cui si antidotum nostram, cujus paulò ante mentionem fecimus, addideris, procul dubiò curationes longè felicissimas, ad Altissimi Dei laudem & gloriam, evidentemque ægrotorum languentium revalescentiam facere poterimus.

Vnguentum Saturninum Vitriolatum.

℞. Lithargyrii argentei pul. unc. iiij.
Salis Vitrioli, sive Vitrioli albificati,
Salis Tartari ana scrup. ij.
Aceti Sambucini lib. j.

Fiat unguentum, ut sequitur.

Infunde Lythargyrium in acetum, & in arena calente per 3. aut quatuor dies relinque, & quotidiè semel aut iteratò, agitato, postea per chartam cola. Liquor inde prolicitus clarus est, & dulcedine ad saccharum accedit. Adde duo memorata salia. Postmodum humiditate extracta, quod in fundo album, instar alabastri, residebit, per distillationem separa.

Sed quomodo illo utendum?

℞. Unguenti Rosati,
Olei amygdalarum dulcium ana unc. iiij,
Extracti modò memorati drach. v.

Optimè in mortario vitreo incorporatum, in unguentum albissimum redigitur, cui x. grana caphuræ addantur.

Virtus.

Unguentum istud dolores ulcerum corrodentium lenit & mitigat, erysipelas item, tertiò aut quartò impositum.

Miræ etiam contra pruritum, diversas scabiei species efficaciæ est: mundificat, consolidat, & lenit quamvis asperitatem carnis, & peculiari quadam proprietate anodyna multos dolores mitigat, qui ab erosionibus salsis & venenosis humoribus causam trahunt.

Hæc sunt quæ breviter indicanda duxi quantum ad dissectionem, vel Anatomiam, & usum Vitrioli, ad elucidationem & instructionem uniuscujusque qui illis indigebit: quod non dubito quin benevolus Lector in bonam partem sit accepturus.

PSALM. 115. 1.

Non nobis, Iehova, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam, propter benignitatem tuam, propter veritatem tuam.

F I N I S.

BREVIS
DEMONSTRATIO.

Quid sit VITRIOLVM, aut è quibus substantijs sit compositum: & quantopere fallantur ij, qui Vitriolum, & aquas Vitriolatas re ipsâ Ferrum in Æs transmutare posse opinantur.



VITRIOLVM, quod & Atramentum sutorium Latinè, & Chalcanthon Græcè nuncupatur, Arabicè Calcand, & Alcalcadis; Gallicè Vitriol, aut Coupperose; Italicè Vitriolo; Hispanicè Caparosa; Germanicè Kupffer wasser, & Belgicè Koperroot; est substantia satis cognita per universum terrarum orbem; præsertim cùm reperiatur non solùm in Cypro insula, Hispanijs, Hungaria, Italia, Gallia, Germania, Britannia, Leodicensi territorio, & alijs quamplurimis regionibus & provincijs; sed etiam maximo in usu sit apud Medicos & Chirurgos, qui illud medicamentis suis accensent; apud tinctores, qui illud ad pannos nigro colore imbuendos usurpant; apud bibliopolas aut scriptores, quo atramentum suum scriptorium conficiant; apud aurifices, ut ex eo aquam Fortem aut Separationis dictam conficiant; ac demum apud quamplurimos Alcumistas, qui quam maximè satagunt ut per hoc minerale opera sua iucundissimæ spei ad optatum finem perducant. Vitriolorum autem variæ sunt species, varijque colores, iuxta differentem naturam mineræ quam in sese habent: quantumvis, quod ad acres eorum substantias aquosasque attinet, in omnibus eædem prorsus ac uniusmodi reperiantur. Præcipua verò genera Vitrioli, quorum hoc tempore maxima apud omnes est existimatio, sunt tria. Primum est cæruleum, Sapphiri instar, compactum frustulentumque ut saccharum Candi, quod vocant, nitidum splendidumque, quodque tangenti siccum apparet, nulloque madore manus humectat: Hungaricum cognominant. Secundi generis Vitriolum est subviride, herbacei coloris, magis granulatum grumosumque, instar salis communis, paulum unctuosum, manuique tangentis adhærens: atque optimum hujus generis Vitriolum, ex Brunswicensi territorio ad nos infertur. Tertium genus Vitrioli est album, in formam parvulorum panium

 effictum,

causa frigida & humida ortum ducentia dispelli. Nam & flatus discutit, urinamque & sudorem ciet.

Caput VI.

Liquor contra Pleuresin.

℞. Syr. Papaveris Rhœadis,
Card. benedicti,
Spiritus sanguinis Cervi per arenam distillati, & per B.M. rectificati ana unc. j.
Spiritus Vitrioli acidi gut. xxx.
Misce.

Virtus.

Liquor iste vires contra Pleuresin permagnas habet. Considerandum tamen hic quoque vulgatum illud: Melius est prævenire, quàm præveniri. Id quod fiet, si mox, ubi vel leve aliquod indicium morbi tristius senseris, affecto duas drachmas vel tres, liquoris istius cum jusculo calido illico propines: Sudorem item, nulla interjecta mora, provoces, venamque basilicam ex opposito punctionis incidi cures: immò si necessitas postulet, ex utroque brachio sanguinem ea quantitate, quam feret cujusque complexio, elicias. Sed & ipse liquor duplo aut triplo, urgente necessitate, augeri potest. Observanda etiam venit conveniens diæta: & à vino planè abstinendum, donec fervor morbi debullierit. Exinde paulatim concedi vinum potest, idque vel merum, vel dilutum, temperatumve, pro elemento, quod prædominari videris, & affecti ætate. Liquor iste sudorem, lotium, & sputum ciet: & specifica sua virtute morbum illico in suo centro indagat, & sanguinem in fluxu suo retinet.

Sumptus per intervalla matutino tempore grassante pleuritide, rarum elixir præstat, quo corpus ab internis Apostematis & suppurationibus potenter defenditur.

In conquassatione totius corporis sanguine extra suum centrum per juncturas aliquas excurrente, cum infusione betonicæ, aut florum hypericonis, millefolii, pentaphylli, & similibus, manè & vesperi propinatus, sanguinem illum ad locum suum retrahit: coagulatum mundificat & consolidat.

In fracturis ossium cum infusione consolidæ aut serpentariæ porrigitur: quæ infusio cum vino aut jusculo fieri debet.

Caput VII.

Confectio contra Dysenteriam.

℞. Conservæ rosarum rub. drachm. x.
Lacrymæ Draconis subtil. pul. drach. j. gran. x.
Laudani opiati opt. gran. xxiiij.
Spirit. Vitrioli acidi gut. xxiiij.
Misce.

Vir-

Virtus.

Confectio hæc prodest Dysenteriæ, fluxui Hæmorrhoïdum, sanguinis fluxui ex ore, & naribus; itemque profluvio menstruorum in mulieribus.

Dosis est à scrupulis duobus aut quatuor: exhibetur in Syr. Cydoniorum vel Granatorum, aut alio liquore appropriato, mane aut serò exigente necessitate, repetendo bis aut ter, si opus fuerit, donec fluxus desierit.

CAP. VIII.

Liquor contra Prunellam.

℞. Roris vitrioli,
Aquæ cancrorum una unc.v.
Spiritus vitrioli acidi drachm.ß.

Ad aquam Cancrorum parandam ℞. Cancros vivos & recentes: contusos per Balneum maris distilla.

Compositio.

Tres istos liquores in vas vitreum infusos simul commisceto.

Virtus.

In prunella & angina cochleare liquore isto plenum, affecto ter aut quater in die pro vice utiliter propinatur: Lingua tamen peria in liquore isto priùs madefacta, abluenda. Extrahe etiam quàm primum sanguinem ex venis Iconicis sub lingua: & mirum videbis proculdubio effectum. Applicatus erysipelis, inflammationes earum tollit.

Liquor contra Arenam.

℞. Spiritus vitrioli acidi drachm.x.
Tartari albi pulver. unc.j.
Aquæ ardentis ex baccis juniperi à radice raphani sylvestris abstractæ unc.iiij.
Aquæ sanguinis hædini vel leporini unc.vj.
Radic. Glycyrrhizæ recentis unc.ij.

Aquam Juniperi à raphano sylvestri abstracturus, ℞. Radic. raphani sylvestris minutim incisi ℥iij. Aquæ de baccis juniperi ℥viij. Infunde per horas 30. postea per balneum distilla. Aquam verò ex sanguine hœdino extracturus, ℞. Sanguinis hædini, & per cineres sine adustione distilla.

Compositio.

Liquoribus omnibus simul commixtis tartarum affunde subtiliter pulveratum; Liquiritia minutim incisa & per 8. dies digesta: postmodum clarum à spisso separatum ad usum servatur.

Virtus.

Liquor iste plurimum efficaciæ habet ad dissolvendam & expellendam arenam rubeam, & alias tartaritates internas. Mundificat renes: incidit & resolvit materias illas viscosas & tenaces, quæ nonnunquam orificium vesicæ, ut & organa urinæ, obstruunt: unde stillicidium lotii, stranguria, & alia

cerebrum corroboret: memoriã confirmet: & judicium debilesque illas meticulosas animi impressiones, nonnunquam plus mali, quàm venenum ipsum apportantis, divertat. Has, inquam, proprietates habeat, necessum est Compositum illud, quod Medicus, sæviente Peste, pro antidoto, & quidem discussivo universali, dispensare cogitat. Quod ad ejus præparationem, extra controversiam est, morbum essentialem, penetrantem & repentinum esse: igitur medicamentum etiam necessariò subtilissimum sit oportet, & essentiale, ut in centrum morbi illicò transire possit, eumque obsessum profligare; cæterà oleum & operam perdideris. Id quod physicè intelligi volo, non Theologicè. Neque enim quicquam decreto Altissimi derogarit, quem novi vitam nostram certis limitibus circumscripsisse: adeòque cum Anna, Samuelis Prophetæ matre fateor, Jehovam unum illum esse, qui in mortem tradit, & in vitam restituit, ad sepulchri limen deducit, & ex eodem pro beneplacito suo reducit. Sequitur descriptio ad gloriam Domini liquoris nostri contra Pestem, quod examini subjectum, multæ omninò efficiæ esse deprehendetur.

Liquor contra Pestem.

R. Spirit. ardentis Baccarum Juniperi
 cias viij.
Spirit. Tartari rectificati,
Spirit. Sanguinis Cervi ana unc. iiij.
Spirit. Vitrioli gut. LX.
Cinamomi electissimi,
Ligni Aloes resinosi,
Zedoariæ,
Croci Anglici,
Myrrhæ Troglodit. ana unc. ß.
Laudani opiati optimi drachm. ij.

Infundantur in Balneo Mariæ per horas XL. deinde separetur subtile à spisso per inclinationem, & servetur in vase vitreo.

Virtus.

Mirabiliter hic liquor resistit Pesti & aliis speciebus venenorum. Si quando pro antidoto uti velis, dosis erit à x. xv. usque ad xx. guttas, pro constitutione personarum, ex cochleari cum Syrupo de succo Citri, Buglossæ, Borraginis, vel Violarum, singulo mane jejuno stomacho. Sed iis qui jam Peste affecti sunt vel veneno, dabitur drachma una, quatuor scrupuli, vel drachmæ duæ secundum vires ægroti & vehementiam veneni, bene cooperiendo ægrum, ut sudor provocari possit: idque reiteretur semel, bisve, si necessitas requirat: ut sic ita in tempore opportuno administretur, hoc modo venenum domari, & ipsius vehementia compesci poterit, & postea facilime ejus curatio absolvi, observatis observandis: quæ methodus Medica requiritur ad profligenda symptomata præsentia, & ad retocillanda vires ægrorum.

Emplastrum magnetinum in Peste.

℞: Gummi Sagapeni,
Ammoniaci,
Galbani ana ℥ iij
Ceræ
Terebinthinæ larignæ ana ℥ iiij & ß
Magnetis arsenicalis ℨ iij.
Terræ Vitrioli lotæ ℨ j.
Olei succini ℨ ij.

Magnetem arsenicalem ita conficies: ℞. Antimonii crudi, Sulphuris flavi, Arsenici crystallini ana ℥ij. Pulverentur omnia subtiliter: & in vase vitreo in arenam calentem imponantur, & tamdiu in illa relinquantur, donec materia ista omnis colliquescat. Id quod inde cognoveris, si materies stylo ferreo tacta, illi adhærescat, & terebenthinæ instar, ducitetur. Colore est rubea, subobscura, postea infrigidatur: deinde rupto urinali, eximitur materia: quæ in unam massam concurrit, & dura est, instar picis. Hujus materiæ sæpiùs in canibus, felibus, & gallinis in magna copia periculum feci: nec deprehendi eam illis ullum nocumentum attulisse. Applicata plagis, nullam (aliorum venenorum more) inflammationem parit, & tamen corrosiva est. Unde quę sit artis nostrę dignitas & amplitudo, qui non videt, nihil videt. Certè ea & venena docet corrigere, & in optima & nobilissima medicamina convertere: magna Naturæ arcana in apertum producit; sympathiamque & antipathiam rerum manifestat: fundamenta item extruit, quæ ad compositioem medicamentorum cumprimis faciunt. Certè si veneno collo appenso, quo tempore Pestis solenne est, proprietas aliqua inest, quæ corpus ab infectione defendat: multò magis veneno isti mortificato proprietas inerit, quę venenum illud imę carni inhærens, tanquam suum simile, potenter attrahat.

Compositio.

Tria illa gummi dissolve unciis xx. aceti scyllitici: Postea solutionem illam per pannum lineum colatam exprime: quam deinde tamdiu bullire cures, donec acetum fuerit consumptum. Excipe pauxillulum spatulâ, & infrigida: dum videas ita induruisse, uti quum gummi essent. Serva in loco calido, donec cum residuo incorporaveris. Quo facto, accipe ceram & terebenthinam, fac ut simul ad lentum ignem in sese coëant: Remotam à calore, aliquantulum agitato, donec ad spissitudinem unguenti reducatur. Deinde adde gummi jam ante soluta, &c, uti diximus, cola: postea adjunge magnetem arsenicalem subtiliter pulveratum; terram vitrioli, & oleum succini. Postremò pastillos forma; & corio, vesicæve, oleo Scorpionum inunctæ, involve.

Virtus.

Emplastrum hoc aposteinatis, aut carbunculis Pestilentialibus, uti moris est, applicatum, illicò ea maturat: rumpit, & venenum, uti suum simile, eximo, magnetis instar, potenter attrahit: adeò, ut si illo, quantum opus fuerit, utaris, non sit, quod dubites, apostemata ante justum tempus occlusa iri, & venenum ad cor recursurũ, quod aliàs haud raró evenit. Nam attractivum hoc non repercutit venenum, sed simul omne extrahit, & apertum ulcus coire non patitur, donec caro omnis emundata fuerit. Mundificatum sufficienter, emplastris consolidantibus cura. Impositum vesicæ, aut aliis emunctoriis venenum cumulatim ex centro ad se in cutem educit. Idem scrophulas, si quod aliud medicamentum, (expertus loquor) personat, Nam illas purificat,

ficat, & materiam peccantem à longinquioribus partibus attrahit, per 5. aut 6. septimanas operans postea illas, nullo etiam illito unguento, consolidat. Adhibenda tamen veniunt purgantia specifica; & observandæ aliæ regulæ Medicæ; si honorem ex curatione adipisci sit animus. Applicatum plagis putridis & venenosis, quæ non facilè curationem admittunt, intra biduum, aut triduum venenum in cutem educit, & in nigerrimam & putridam escharam condensat; quam, butyro recente emollitam, spatula auferre potes, plagæ fundo rubeo & mundissimo facto. His ex effectis, nisi planè fallor, quivis judicaverit, emplastrum istud nostrum raræ esse virtutis. Cui si antidotum nostram, cujus paulò ante mentionem fecimus, addideris, procul dubiò curationes longè felicissimas, ad Altissimi Dei laudem & gloriam, evidentemque ęgrotorum languentium revalescentiam facere poterimus.

Vnguentum Saturninum Vitriolatum.

℞. Lithargyrii argentei pul. unc. iiij.
Salis Vitrioli, sive Vitrioli albificati,
Salis Tartari ana scrup. ij.
Aceti Sambucini lib. j.
Fiat unguentum, ut sequitur.

Infunde Lythargyrium in acetum, & in arena calente per 3. aut quatuor dies relinque, & quotidiè semel aut iteratò, agitato, postea per chartam cola. Liquor inde prolicitus clarus est, & dulcedine ad saccharum accedit. Adde duo memorata salia. Postmodum humiditate extracta, quod in fundo album, instar alabastri, residebit, per distillationem separa.

Sed quomodo illo utendum?

℞. Unguenti Rosati,
Olei amygdalarum dulcium ana unc. iiij,
Extracti modò memorati drach. v.
Optimè in mortario vitreo incorporatum, in unguentum albissimum redigitur, cui x. grana caphuræ addantur.

Virtus.

Unguentum istud dolores ulcerum corrodentium lenit & mitigat, erysipelas item, tertiò aut quartò impositum.

Miræ etiam contra pruritum, diversas scabiei species efficaciæ est: mundificat, consolidat, & lenit quamvis asperitatem carnis, & peculiari quadam proprietate anodyna multos dolores mitigat, qui ab erosionibus salsis & venenosis humoribus causam trahunt.

Hæc sunt quæ breviter indicanda duxi quantum ad dissectionem, vel Anatomiam, & usum Vitrioli, ad elucidationem & instructionem uniuscujusque qui illis indigebit: quod non dubito quin benevolus Lector in bonam partem sit accepturus.

PSALM. 115. 1.

Non nobis, Iehova, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam, propter benignitatem tuam, propter veritatem tuam.

FINIS.

BREVIS
DEMONSTRATIO.

Quid sit VITRIOLVM, aut è quibus substantijs sit compositum: & quantopere fallantur ij, qui Vitriolum, & aquas Vitriolatas re ipsa Ferrum in Æs transmutare posse opinantur.



VITRIOLVM, quod & Atramentum sutorium Latinè, & Chalcanthon Græcè nuncupatur, Arabicè Calcand, & Alcalcadis; Gallicè Vitriol, aut Coupperose; Italicè Vitriolo; Hispanicè Caparosa; Germanicè Kupffer wasser, & Belgicè Koperroot; est substantia satis cognita per universum terrarum orbem; præsertim cùm reperiatur non solùm in Cypro insula, Hispanijs, Hungaria, Italia, Gallia, Germania, Britannia, Leodicensi territorio, & alijs quamplurimis regionibus & provincijs; sed etiam maximo in usu sit apud Medicos & Chirurgos, qui illud medicamentis suis accensent; apud tinctores, qui illud ad pannos nigro colore imbuendos usurpant; apud bibliopolas aut scriptores, quo atramentum suum scriptorium conficiant; apud aurifices, ut ex eo aquam Fortem aut Separationis dictam conficiant; ac demum apud quamplurimos Alcumistas, qui quam maximè satagunt ut per hoc minerale opera sua iucundissimæ spei ad optatum finem perducant. Vitriolorum autem variæ sunt species, varijque colores, iuxta differentem naturam mineræ quam in sese habent: quantumvis, quod ad acres eorum substantias aquosasque attinet, in omnibus eædem prorsus ac uniusmodi reperiantur. Præcipua verò genera Vitrioli, quorum hoc tempore maxima apud omnes est existimatio, sunt tria. Primum est cæruleum, Sapphiri instar, compactum frustulentumque ut saccharum Candi, quod vocant, nitidum splendidumque, quodque tangenti siccum apparet, nulloque madore manus humectat: Hungaricum cognominant. Secundi generis Vitriolum est subviride, herbacei coloris, magis granulatum grumosumque, instar salis communis, paulum unctuosum, manuique tangentis adhærens: atque optimum hujus generis Vitriolum, ex Brunswicensi territorio ad nos infertur. Tertium genus Vitrioli est album, in formam parvulorum panium

strictum, planum, solidum, ponderosum, & tactu siccum. Cùm itaque Vitrioli usum inire volueris ad curationem alicujus morbi aut affectus, suaserim ut unum ex tribus prędictis speciebus sumatur: ac præsertim secundi generis Vitriolum, quod subviridis coloris esse prædixi, si id haberi queat: cavendo quàm maximè ne ejus loco sumamus minutulum illud Vitriolum, subcæruleum, pallidulum & aquosum, manusque tangentis madefaciens, quod passim venale prostat: tale enim non est de quo loquor, aut cujus usum iniri velim. Quod ad essentiam compositionemque quorumcumque Vitriolorum generatim attinet, Physicorum & Chymicorum de eis diversę sunt opiniones atque sententiæ. Quidam enim eorum asserunt Vitriolum esse materiam præcipuè compositam ex Alumine & Sulphure: quidam existimant esse peculiare quodpiam sal, propriè salium generi accensendum; quin & ipse Paracelsus, libro 1. De Rebus Naturalibus cap. 8. hujus sententiæ se autorem esse declarat, dum ita infit: Natura producit salē quendam, qui Vitriolum appellatur, &c. Cujus opinioni ego adhæsisse me profiteor aliquamdiu: tamdiu, inquam, donec rem ipsam contrario prorsus modo sese habere, animadverti. Quod ad primos attinet, si autumant Vitriolum materialiter ac reapse compositum esse ex Sulphure & Alumine, opinionis suæ valde falluntur; præsertim cùm Vitriolum, dum uritur calcinatúrve nullum de se indicium signumq; det, quoad alterutrum dictorum referri possit: hoc enim pro explorātissimo habemus, corpora omnia quib. sulphuris materialis portio aliqua inest, ne levissimum quidem ignis attactum (ut ita dicam) pati posse, quin quam ocyssimè deprehendamus separari dictam substantiam sulphuream à reliquis, ac in fuliginem abire, aut incendi, flammamque de se dare, sicut Sulphur consuevit; quod numquam adeò occultare potest proprietates suas, quin statim detegantur & in lucem protrahantur. Id quod in Antimonio, Auripigmento, Marcasitis, & quamplurimis alijs similibus corporibus manifestissimè appāret: quæ corpora, cùm sulphureitatis alicujus participia sint, quantumvis fixiorą, id est, compactiora solidioraque sint quàm est Vitriolum, confestim tamen & quam primùm ac ignis examini committantur, naturam suam prodere compelluntur: quod in Vitriolo neutiquam fieri solet. Adhæc Alumen & Sulphur partim ob aquositatem unius, partim ob unctuositatem alterius, usqueadeò inimica inter sese sunt corpora, ut non diutiùs permista ac iuncta permanere queant, quàm Aqua & Oleum simul unita subsistunt. Ob has igitur, aliasque nonnullas rationes, quas in medium proferre possem, manifestum clarumque satis est, Vitriolum nullo modo compositum esse materialiter ac reipsa ex duabus prædictis substantijs, Alumine inquam & Sulphure. Sed si ista eorum mens est, ut innuere velint, Vitriolū compositum esse ex eadem substantia aut spiritu acri, ex quo sulphur; ex eadem aquositate, ex qua Alumen subsistit; hoc intellectu neutiquam à vero aberrare censendi sunt. Verum enim est ac certissimum, omnia corpora acida mineralia

subterranea, acrimoniam suam obtinere à sulphure, quod est unica basis (ut ita loquar) & origo absoluta, sine ulla aliunde veniente occasione, omnium aciditatum minetalium: ac proinde omnia corpora quæ consistentiam Vitrioli aut Aluminis habent, aquosa (& in igne solubilia liquabiliáve) humiditatem splendoremque suum ab una eademque communi Aqua conquisivisse, tam unum quàm alterum: sed quod ea aliquo modo discrepare, & à sese invicem differre facit, seu forma seu gustu, seu alio quocunque modo, id, inquam, aliquid tertium est, ut paulò infrà clariùs patebit. Vitriolum præterea non est Sal aliquis, nec generi salium annumerandum venit. Omnia enim corpora quæ salium nomine censentur, non solum modo differunt odore, colore, gustu, & alijs proprietatibus, à Vitriolo: sed & corpora simplicia ac incomposita habenda sunt, si cum Vitriolo comparentur, quæ ipsa producta generataque sunt singula ex proprio suo peculiariq; Ente, quod mirabiliter creatum, destinatum & ordinatũ fuit in istum finem à nostro Creatore, à principio mundi, haud secus ac alia omnia semina & Entia reliquarum quarumcumque Rerum. E converso, Vitriolum (quantumvis procedat à providentia Summi & Æterni Creatoris, ad humani generis bonum) non est corpus aliquod procedens à particulari aliquo Ente, ad ejus productionem destinato: sed est corpus quoddam accidentaliter constructum, ex concursu coincidentiaq; diversarum rerum, simul & eodem tempore ac loco. Vsque adeò ut sine errore gravi Vitriolum numero salium inseri neutiquam possit: quæ salia ejus sunt naturæ, ut colorem, odorem, gustum, aliasque suas proprietates conservent, pertinaciterque retineant usque ad testamentum magni vehementisque ignis, sine ullâ mutatione: nam id pauculum eorum quod in vasis distillatorijs remansit, post longas violentissimasque distillationes; ac id ipsum quod in flores sublimatum est, sursumque raptum, eandem semper albedinẽ, fragrantiam, ac deniq; gustum salis constantissimè custodit: quod in Vitriolo neutiquam percipitur. Hoc enim facillimè mutatur, varios colores asciscit; separatur, & in diversas & à sese invicem valdè differentes substantias abit. Vitriolũ igitur non est materialiter compositum ex Sulphure & Alumine, nec etiam ex substantijs similibus sali: sed est corpus compositum in imis terræ visceribus, ex spiritu sulphureo, aqua & minera Æris, Ferri, aut utriusq; insimul permixti. A spiritu sulphuris acrimoniam suam acquisivit, & facultatem causticam: ab Aqua, claritatem, & fluiditatem: & à Minera (sive Æris, sive Ferri, sive utriusque) colorem & gustum metallicum. Veritatem me proferre, duobus hisce irrefragabilibus exemplis pervincam: primum est, quando Vitriolum demembratur & anatomizatur (ut ita dicam) vi ignis, separatur in tres hasce præcipuas substantias, Aquam videlicet, Spiritum sulphuris, & Mineram: secundum est, quòd per mediũ conjunctionemq; triũ prædictarum rerum artificiali quodam modo Vitriolum facere possimus, quod eandem formam, colorem, claritatem, splendorem vitreum, pondus, odorem, gustum,

guſtum, aliasque proprietates obtinebit; & in examine ignis eoſdem prorſus colores de ſe promet, eoſdemque prorſus effectus dabit; quos in naturali Vitriolo, recens è minera deſumpto quotidie deprehendimus: cuius rei omnes docti expertiqueChymici teſtimonium perhibere poſſunt; & adhæc modus quem inferiùs docebimus, ejus artificialiter conficiendi, clariſſimè demonſtrabit; ut ij qui hujus rei ignari ſunt, certiores doctioresque reddi queant. Quocirca nullum, prorſus dubium eſt, quin Vitriolum eo planè modo compoſitum ſit, quem ſuprà memoravimus. Si verò (conſiderando rationem modumque quo Vitriolum artificialiter fieri ſolet) ratiocinari, indagareq; velimus, quo pacto Natura (deſtituta manibus operaque hominum, & igne materiali) eaſdem operationes ad effectum perducere poſſit, hoc modo ſuper hac re argumentando procedemus. Primò, præſupponere, pro certoque aſſumere debemus, in viſceribus terræ ignem quendam latere naturalem, qualitate & facultate prorſus talem qualis eſt ignis elementaris in alio quovis loco ſupra terram. Itaque planè eo modo quo ignis qui urere debet & vires ſuas oſtendere, ſubjecto aliquo habet, quale eſt lampas, oleum, & ſub camino lignũ aut carbo (quorũ omniũ copiam ſatis largam nobis vbivis terrarum fecit Deus Optim⁹ Maximus) ita etiam, eodemque prorſus modo, in vaſis & matricibus ſeu receptaculis terræ (in quibus mineralia generari, coqui, & produci debent ac ſolent, unumquodque iuxta ſpeciem ſuam) idem ille Deus mirabiliter prorſus ſuppeditavit igni iſti concluſo ſubjectum quodpiam, quod proprium ceu oleum, ad incendendum flam̃amque eliciendam ipſi exiſtat: quod ipſum nos ſulphur eſſe, judicare pronunciareque audemus. Hæc duo itaque, cooperando ſimul in proprijs ſuis vaſis, non ſolummodò uſum habent requiruntur que ad coniunctionem mineralium; ſed & eodem tempore duobus alijs uſibus inſerviunt: primus eſt, quòd quamplurimos fontes ſcaturiginésve aquarum, aut balnea calida producant, qualia diverſis terrarum locis videre licet: ſecundus, quòd præparant Menſtruum quoddam aut Solvens (ut appellatur) idoneum ad producendum Vitriolum. Scire enim debemus, ſulphur, poſtquam ab igne naturali, in dictis terræ cõcavitatibus incenditur, emittere è corpore ſuo ſpiritum vaporémve quemdam admodùm acrem, & corroſivum, qui cadens in aquam circum circa inventam (nam in omni profundo terræque concavo loco plerunque Aqua reperiri ſolet) illam pariter acidam corroſivamque reddit (haud aliter quàm videre datur, quando volentes imitari Naturam, ſulphur accendimus, vaporemque ejus vaſe aliquo aquâ pleno per temporis aliquod ſpatiũ recipimus) quę poſtea Menſtruum evadit, ad dictã operationẽ requiſitum. Hoc Menſtruum aut Solvens (quocunque demum nomine id appellare libeat) vim habet talem, quæ poſſit diſſoluere Æs aut Ferrum (eo modo quo Aqua Fortis Argentum ſeparat & ſolvit) ut experientia ipſa quotidie nobis in Spiritu Sulphuris manifeſtè declarat: Cum itaq; Menſtruum iſtud, locum aliquem, cui mine-

minera Æris aut Ferri subest transeundo pervadit, tunc nobis pro certo persuadere debemus, eodem etiam tempore dissolvere aliquam ejus (Æris, aut Ferri) portionem, tantam nempe, quantam secundum proportionem acidi spiritus, qui in ipso est, dissolvere aptum aut potens est. Quo facto, videbis paulo post liquorem inde aliquem provenisse viridem aut subluteum, odoris metallici & sulphurei; acris seu acidi potius & adstringentis saporis: ex quo liquore separamus congelamusque Vitriolum istud, quod est corpus hoc essentiale, de quo præsentem sermonem instituimus. Sed si quis forte verbis meis fidem adhibere non velit, sine ulteriori inquisitione, is legat historiam illam quam Galenus (libro 9. de simpl. medicament.) de Chalcantho recitat: ac insuper illam quam refert Matthiolus (in Commentar. suis in Dioscoridem libro quinto, cap. 74.) de Vitriolo agens: & duobus hisce exemplis adigetur incitabiturque ad intelligendum credendumque de hoc subjecto quodcunq; à nobis hactenus memoratum fuit. Atq; hæc sunt quæ dicenda habui de substantiis ex quibus compositum est Vitriolum; & quomodo Natura eas simul conjunxerit adunaveritque.

Interea tamen neutiquam committere possum, quin respondeam quatuor dubiis seu interrogationibus quas aliquis hosce meos sermones legens, proponere posset.

1. Primum dubium est: Si spiritus sulphuris est præcipua principalisque ac maxime activa substantia tam Aluminis quam Vitrioli; unde quæso procedit, quod ista duo, in forma & calore usque adeò inter sese discrepantia sunt & diversa?

2. Secundum dubium est: Si vapor prodiens è sulphure est causa omnium aquarum acidularum mineralium; unde procedit, dictas aquas differentes esse inter se qua gustu qua odore?

3. Tertium: Si à combustione Sulphuris in visceribus terræ (ut diximus) proveniunt Balnea, aut Fontes & scaturigines calentes; quænam est causa, propter quam fit, ut maxima earum aquarum pars nihil participet ex acrimonia Sulphuris, postquam vapor sulphuris quascunque alias aquas apprime acidas reddit?

4. Quartum: Si aqua est corpus seu subjectum in quo perficitur mixtio reliquarum substantiarum, quare tandem evenit, quod omnia Vitrioli genera non reperiuntur semper in aquis, aut in forma liquida, ut supra dictum est; sed quod reperiatur in minera, & materia solida, quam dissoluere debent opifices, antequam Vitriolum separari possit?

Responsio. 1. Quod ad primum dubium attinet: Quantumvis dictum à nobis est, Alumen & Vitriolum acrimoniam suam obtinere, nec non corpus fluidum, à dicto spiritu sulphuris, & ab una eademque aqua, tam hoc quam illud; non tamen inde eadem opera asseruimus, soliditatem ipsorum amborum ab una eademque materia provenire. Sciendum itaque nobis est, differentiam istam procedere à tertia quapiam re, quæ nihil aliud est quam minera, quæ illis corpus

pus & soliditatem impertit. Itaque sicut Vitriolum habet peculiarem suam mineram, sive Æris, sive Ferri, quæ ipsi soliditatem dat; ita etiam vicissim Alumen habet propriam suam mineram seu fodinã quæ nihil aliud est quam lapis seu petra rupiũ, unde & nomen suum Alumen de Rocha, id est, Rupe, acquisivit. Atque hæc est causa, quare veluti Æs & Ferrum differunt à Lapidibus colore, odore, gustu & proprietatibus; eodem etiam modo discriminata inter sese sint Vitriolum & Alumen, ut quotidie videmus. Quod ipsum tamen non evenit ob aliquod discrimen quod est inter illorum acidos spiritus, aut aquositates, sed originem suam habet à differentia & varietate corporum mineralium, quæ singulis ipsorum soliditatem & colorem impertiunt, ut demonstratum est. Et qui hoc fundamentum perceperit, animoque impresserit (habens insuper & cognitionem corporum metallicorũ, Marcasitarum, Lapidum, & aliorum similium mineralium corporũ) poterit quin etiam judicare non solum unde veniat tam varia rerum compositio; sed etiam quid revera sit Chalcitis, Misy, & Sory; de quib. Galenus, tam 4. quam 9. libro de Simplic. Medicament. cum majori admiratione locutus est, quam de aliis mineralibus fecerat. 2. Quod ad differentiam attinet, quapropter nimirum una aqua acidula aut mineralis, in gustu, odore, & viribus ab altera aliquo modo differre videatur: Illud ipsum non debemus attribuere diversitati Sulphuris aut Aquæ: nã sulphur semper est & manet sulphur, & Aqua semper Aqua; quando simpliciter eorum substantiam contemplamur, sine aliarum rerum permixtione. Atque hinc fit, quare, ut quo modo quotidie experimur, quod projciendo particulam (minutissimam licet) Æris, Ferri, Orichalci, Plumbi, Antimonij, Marcasitæ, Lapidis Hæmatitidis, Gagatis, Boli, Ochræ, Terræ sigillatæ, aut aliarum similiũ, in sufficientem copiam quantitatemve puri Spiritus sulphuris, hoc ipsum ei odoris aliquid & simplicis acrimoniæ adimere, aut immutare potest: similiter etiam & eodem prorsus pacto in aqua acida accidat: nam cum ipsa, meando per varios canales & terrarum diversa genera, in illo transitu varia mineralia aut pervadat aut aliquo modo tangat, aliasque quam plurimas res, quæ ipsam alterare maturareve possunt: consequenter etiam hinc provenire potest, quod tantam diversitatem saporum quotidie in aquis acidulis deprehendamus: quantumvis reapse basis ipsarum & præcipuum fundamentum sit Spiritus Sulphuris, ut diximus. Quod tamen intelligendum est de aquis quæ proprie acidæ existunt: nam reperiuntur & aliæ quædam aquæ, quæ salsæ sunt, aut nitrosæ; quæ ipsæ insuper & differentes inter sese sapores habent, secundum diversitates rerum quibus permistæ sunt, de quibus hoc loco minutatim agere, non est hujus instituti. 3. Quod Sulphur sit unicum subjectum sub terra, quod accensum ubi fuerit, calfacit concava minerarum seu fodinarum, & omnes aquas Balneorum calidorum in quocunque tandem angulo terrarum ea reperiantur; nullus equidem Physicus seu Naturalium rerum indagator, aut Spagyricus recti judicij, inficias ibit,

aut-

aut aliter credet imaginabiturve: præsertim cum pro certo habeamus, nullam reperiri aliam combustibilem materiam, sub terra, quæ magis idonea sit ad conservandum durabilem ac quodammodo perpetuum quemdam calorem, efficiendumque aquas qualcunque calidas & medicinales, quam hæc substantia Sulphuris, de qua nunc agimus: Cujus quinetiam* rei evidentia exempla videmus (ut plerique autores testantur) in sulphuratis istis montibus, qui jam aliquot centenos annos emiserunt & emittunt continuè ac sine intermissione flammas & vapores: in quorum montium circuitu non reperiuntur solum Balnea & Limositates calidæ, sed & cavitates ac specus, usqueadeò ut propter immensum calorem qui inibi assiduè est & manet, nemo in iis locis diu morari valeat: Id quod nobis exemplo esse debet ad hoc propositum nostrum astruendum: Quod nimirum, cum reperiantur balnea calida quæ acrimonia sulphurea prorsus carent, usqueadeo ut ipsorum aqua sit propemodum dulcis; inde facilè colligere & judicare possimus, hoc provenire ex eo quod scaturigo ejusce modi aquarum sita sit prope aut circa ignem sulphureum; eo tamen loco, ubi caloris vim percipere quidem possit, nec tamen à magno incursu acrium ab eo procedentium vaporum feriatur; qui vapores in alio fortassis latere montis aut loci prædicti spiracula sua habere, exhalareque possunt: aut quia dicta aqua est in tanta copia eo loci coacervata, ut omnem aciditatem diluat;. aut etiam quod proportio vaporum sulphureorum, qui sese dilatant & dispergunt per illam aquam, non sufficiat ad reddendam dictam aquam planè acidam; aut tandem quod propter rapidum aquarum cursum, non possint dictæ aquæ tantum acoris acquirere, quantum assumerent, si ipsis diutius in dictis locis quiescere liceret: Non enim statim consequitur simulatque vapor sulphureus aquam attigerit, eam inde confestim acidam reddi; sed hoc fit spatio & longitudine temporis, & intelligitur propriè de aqua non torrente, sed quieta, aut quæ lento motu rapitur, & cui non magna mixtio alterius dulcis aquæ accedit aut concurrit. Adhæc etiam evenire potest, aquam quandam calidam (quantumvis in prima scaturigine acida fuerit) amittere aciditatis suæ magnam aut aliquam saltem portionem*, relinquendo sulphureos suos spiritus affixos lateribus torrentis aut terræ mineralis per quam fluit, antequam ad locum perveniat in quo coacervari, colligi, & in usum converti possit. Ita ut hinc concludere nobis liceat, omnes aquas calidas minerales, cujuscunque tandem saporis eæ sint, recipere calorem suum ab igne subterraneo sulphuris, sive is flammam edat, sive calefaciat modo fermentationis (ut exempli gratia calorem istum in fimum equinum operari videmus) per conjunctionem alicujus alterius rei, quæ substantiam ipsius igneam movere apta est, aut alio quocunque modo: nam hoc nostris oculis quidem est incompertum; eodem prorsus pacto quo nobis occultum est, qualiter tandem aut quo modo ignis animalis

robur suum exerceat, operationesque suas edat in corpore omnium animantiũ, tam in digerendo coquendoque cibos, quam in separando purissimas alimentorum substantias & in bonum nutrimentum ac sanguinem aliosque diversos humores convertendo. 4. Quartum dubium quod attinet: Quantumvis materia Vitrioli non extrahatur semper ex corpore aliquo liquido, aut lixivio præparato sub terra, ut diximus; sed etiam reperiatur in ipsa terra aut massa solida, in modum mineræ aut fodinæ: Hoc ipsum tamen nullo modo impedit, quo minus necessarium sit & maneat, Vitriolum tam unum quam alterum produci per adhærentiam (ut ita loquar), Spirituum sulphureorum ad quodpiam minerale corpus. Nam sive dicti spiritus ferantur ducanturve per medium aquæ cujusdam in aliquam fodinam seu mineram, & ex hoc proveniat lacus seu scaturigo quædam Vitriolata; sive ex corpore suo egredientes dicti spiritus penetrent intrentque forma vaporis in quandam mineram, & per nullam quidem aquæ copiam aut decursum eo deferantur, sed solummodo ab aëre humido qui circumcirca ista loca obsidere solet, massam quandam Vitriolatam solidam producant; sive denique alio quocunque modo: Illud semper assiduoque cogitandum observandumque nobis est, pro axiomate indubitato; Omnia Vitriolum genera ex tribus istis rebus componi, Spiritu (inquam) sulphuris, Ære, aut Ferro, & Aqua: Cavendo quinetiam ne falsæ huic opinioni assentiamur, illorum qui credunt Vitriolum reperiri, cui Argenti aut Auri portio aliqua insit. Nam primo, Spiritus Sulphuris non est satis efficax ad dissolvendum Argentum, sine interventu spiritus Nitri, quæ duo aquam quandam Fortem constituunt, aptam separando dissolvendoque Argento: qualem liquorem nunquam legimus in ulla Historia, quæ vero consona sit, sub terra repertum fuisse: nam si talis aqua in fodinis reperiretur, procul dubio penetrando dilatandoque Argenti fodinas, eas plane corrumperet; usque adeò ut Argentum à massa sua separatum, aut vix reperiretur aut humano generi nulli usui foret: id quod hac de causa Creator omnium rerum Deus neutiquam permittere voluit. Secundo, adhuc multo minus potest Spiritus Sulphuris dissolvere Aurum (utpote cui planè inimicus existat, ipsum potius indurare, & fractu facile reddere, quam in liquorem convertere valens) nisi intercedat Spiritus Nitri supra nominatus & sal Armoniacum inter sese permixta; ex quibus Aquam quandam distillando conficimus, quam Regalem cognominant, ea de causa quia dissoluit Aurum in liquorem quendam, qui est Rex metallorum omnium: quæ ipsa tamen aqua fieri potest (estque multo melior) ex duobus postremis, Nitro, inquam, & Sale Armoniaco, sine admixtione ulla Spiritus sulphurei (qui in Vitriolo reperitur, quo utimur ad conficiendam Aquam Fortem:) qui ipse, inquam, Spiritus Sulphuris neutiquam necessarius est ad dissolutionem Auri. Quum itaque ejuscemodi spiritus actu & reipsa sub terra non repetiantur, qui.

qui Aurum & Argentum dissolvere queant, eodem modo quo Spiritus Sulphuris Ferrum & Æs dissoluunt: stultitia mera & magna foret, credere Vitriolum quoddam ex Auro, aut Ferro proveniens reperiri posse: quantumvis ejusce modi Vitriolum præparari artificialiter possit per propria ipsorum solventia ad talem usum facta.

PRÆPARATIO VITRIOLI ARTIFICIALIS,

secundum descriptionem

OSWALDI CROLLII, in Basilicâ Chymicâ.

Modus faciendi Vitriolum è Venere & Marte, sine corrosivo.

TOTUM artificium est, ut Metallum bene per Sulphur calcinetur.

℞. Laminati Ferri, vel Veneris, id est Cupri (una enim est utriusq; via) quantumvis. Scinde in frusta magnitudinis semidaleri. Fac stratum super stratum, cum Sulphure pulverizato in tigillo lutato; pone in igne Rotæ: Ignis ab initio tigillum non attingat, sed paullatim admovendo augendus est: quem ultimò fortificabis. Ita accenso Sulphure calcinantur prædictæ Laminæ, quod intra horam absolvitur. Ubi omnia refrixerunt, exime nigrocinericiam materiam instar Æris usti: & tritam cribra, eamque in ollâ non vitreatâ apertâ positam per transversum (ut in præparatione Vitri Antimonii fit) move diligenter, supra ignem carbonum, ne liquefcat, & Vitriolum in Cupro vanescat: sic Sulphur inceditur vel evaporat: move cum ferro, vel cupreo instrumento, prout Vitriolum facere intendis, de latere ad latus. Ubi ferro vult adhærere, tunc satis est; & ab igne auferatur. Pulverizatam hanc Veneris calcem pondera: & ad quamque libram accipe sulphuris tres lotones: misce, & in olla pone ad latus: move supra lentum ignem per quadrantem horæ: ultimò olla quasi candescat: Cuprum mollescit instar pastæ, & ferro ac hæret: Frigescat, actritum cribretur. Adde denuò ad libram unam tres lotones Sulphuris: calcina, ut antea, per quadrantem horæ. Hoc quinquies, sexies, vel septies repetitur; tunc calcinatio est absoluta. Nota diligenter, ut Calx semper bene siccetur, & ad libram j. saltem uncia cum dimidiâ Sulphuris præcisè sumatur. Calcem metalli tritam minutissimè accipe, & affunde in patinâ ligneâ aquam calidissimam; solvetur. Calx & aqua è Venere erit cærulea: cola; colatam evapora supra ignē incoquendo mediocriter quasi crustam acquirat: reliquum è frigido concrescat. Sic habebis è Cupro pulcherrimum Vitriolum cæruleum, è Ferro viride. Feces in aquæ fundo remanentes sicca, & non solutas iterum cum Sulphure calcina, ut priùs fecisti, servato pondere priori. Postea Lixivium fac: quod filtratum evaporabis. Hoc repete, donec tota Calx in Lixivium abeat: Inde terreo vase Gorlicensi aut Wallenburgensi, vel cucurbitâ magnâ vitreâ (cave ne rumpatur) fac evaporet, donec crustam nanciscatur: pone in loco frigido: tunc in

fundo Veneris Vitriolum in strias desidet, sapore subdulci. Aufer aquam, & sicca crystallos concretos. Aquam remanentem iterũ incoque parum; & in frigidum locum si collocetur, denuò concrescant lapilli; reiterando, donec totum in Vitriolum abeat. Possunt etiam bacilli imponi, ut Vitriolum eo melius adhærere possit. Sulphur illorum fundum petens, seorsim leruetur ad suos usus. Ex his duobus Vitriolis Ferri & Cupri Spiritus & Oleum præparari Chymice possunt vulgari ac cognito modo, longè majoris efficaciæ & virtutis quam è Vitriolo communi. Hoc pacto habetur Fons acidus artificialis. Acetum Esurivum est in hoc Sulphure Vitriolato sine corrosivo præparato perfectum Arcanum in corroborando languẽte ventriculo, &c. Hactenus Crollius.

Potest & fieri Vitriolum Artificiale, sumendo sufficientem copiam Aquæ communis (cui olei Sulphuris tantum additum fuerit, ut planè acida reddita sit) & dissolvendo in eâ limaturam Ferri aut Æris: hinc lixivium clarum inclinando ad latus, exhalando, & procedendo ut dictum est. Præterea poterimus Limaturam dictorum Metallorum indere cuidam vasi vitreo, aut terreo Coloniensi bene vitrato: incendereque sufficientem quantitatem sulphuris, usque adeò ut eius fumus præcipitetur in dictum vas supra Metallum: donec videamus illud planè viridescere, aut cærulescere, & humidum redditum instar pastæ: atq; hinc Vitriolũ inde eximere per aquam, modo quem prædiximus. Plurimis prętereà aliis modis idem Vitriolum artificiosè parari potest: sed cum modus procedendi quẽ Crollius dedit, expeditissimus sit & optimus omnium aliorum, ob hanc caussam eum hoc loco citare maluimus, quã minùs commodos aut faciles tanquã meliores prædicare aut commendare. Intercà tamen considerare aliquantisper debemus finem & titulum huiusce processus: ex quo apparet dictum Crollium intelligere velle, Vitriolum istud fieri sine corrosivo: quod reapse tamen longè alio sensu capiendũ est. Nam, quantumvis Æs, Ferrum, & sulphur, singula seorsim, & integra si considerentur, nullum in sese corrosivum habere videantur: nihilominus tamen, si oculos mentemque ad internum spiritum Sulphuris convertamus, (qui calcinationis vi activus & efficax redditur) comperiemus quòd is demum ille est qui calcinat metallum, qui eius pondus adauget, qui eius colorẽ immutat, qui illi fluiditatem impertiens, illud in fluidam aqueamq; substantiã seu aquã convertit; breviter, qui operis huius caput est, & tamquam anima Vitrioli; quod cùm ita sit, certo certius est, nos neutiquã pronunciare posse, Vitriolum absq; corrosivo factum esse: præsertim cùm manifestum satis sit, Spiritum Sulphuris semper corrosivũ existere, adhæc, oleum quod ex hoc Vitriolo artificioso seu factitio distillatum fuit, adeò corrosivum & vehemens esse, quàm ullũ aliud, ut Autor ipse, ubi de dosi huius olei agit, hisce velis affirmat: Dantur in Aquâ Acetosæ vel specificâ alia potandæ tot guttæ, quot dentes stupidos non reddant, manifestam tamen gustui aciditatem cõcilient: per se nullus sit eius usus, sed cum vehiculo, & parcus. Dicendum igitur nobis est, Crollium cùm satis exploratam habe-

haberet corrosivitatē (ut ita loquar) hujus Vitrioli factitii, sciretque absque corrosivo præparari non posse; intelligere voluisse, non sine corrosivo, sed sine ope corrosivi vulgaris, qualis est Aqua Fortis vulgo dicta, aqua Mercurialis, & alii liquores corrosivi nocui (cum quibus Alcumistæ Vitriolum præparare consueverunt) Vitriolum hoc fieri posse, ope nempe Spiritus sulphurei, qui (si cum prędictis perniciosis aquis conferatur) corrosivus dici vix debet: cum tam Sulphure integro, quàm ejus Spiritu in corpus humanū assumi sine noxa (cū judicio tamen usurpatum) & possit & consueverit: Id quod cū aliis corrosivis aquis tentare non auderemus. Atq; ita debet intelligi Crollii sensus, in dicto titulo. Jam verò inferre aliquis posset, si Spiritus & Oleum Vitrioli artificialis seu factitii, tantam aciditatem & corrodendi vim habent, quantam in Oleo & Spiritu è naturali Vitriolo extractis percipere q; solemus: in quem usum aut finem tantum laborem & molestiam subimus in præparando Vitriolum artificiale; postea quam naturalis Vitrioli tantam copiam multo viliori precio habere quimus? Huic quæstioni ita respondebimus: Notitia huius rei, eiusque præparandæ scientia nobis ad hoc est utilis, ut huius exemplo discamus, & quodammodo oculis nostris conspiciamus ex quibus substantiis compositum sit Vitriolum naturale; quo percepto, tanto faciliùs indagare poterimus unde proveniat ejus forma, color, gustus, facultas & operatio: quæ alioqui sine hoc artificio percipere vix potuissemus. Ad hoc præterea scientia hæc nobis utilis est, quod nimirum quando Vitriolum operationi nostræ sumimus, quod præparatum à nobis est ex sincero puroq; Ære aut Ferro, ex purâ Aquâ, puroque Sulphure; tunc nihil erit quod ullo modo suspicemur de impuritate aut permixtione rei alicuius pravæ aut nocivæ, quæ in Vitriolo naturali aliquando reperiri posset, excempto quippe ex fodinâ aut loco aliquo cui Auripigmentum aut concursus spirituum Arsenicalium & malignorum subest, qui ipsi infectionem aut malignam aliquam impertire possent qualitatem, ut interdum evenire compertū est. Nam alioqui Oleum, quod extractū fuerit ex bono & puro Vitriolo naturali; & id quod ex Artificiali confectū est in quantū videlicet dijudicari potest ex ipsorū colore, odore, pondere, sapore, facultatibus & proprietatib' in universum) à sese invicem discerni non quirent: immò ne ab Oleo quidē Sulphuris distingui possent. Et revera nihil hæ [illegible] quā una eademque substantia sunt: excepto so[illegible] modo hoc, quòd nimirum, si ullam particularem vim habeant differentē ab Oleo Sulphuris, oportet ut eam acquisiverint & retinuerint a Metall[illegible] quo [illegible] iam cui adhæsit aut vicinum fuit in naturali suo loco istud Vitriolū; id quod experientia ipsa nos docere debet: nam Physicis rationibus id indagari aut percipi a nobis nequiret. Quātumvis enim Spiritus Sulphuris (quamdiu sub[illegible] in compositione Vitrioli) gustum quendam metallicum in sese retineat, & diffe[illegible] a simplici Spiritu Sulphureo: interea tamen quum distillationis vi separatus fuerit & abstractus à metallo cui adhæsit, gustum & puram suam acrimoniam de novo reassumit, talem prorsus

quem-

qualem simplex Spiritus Vitrioli habere debebat. Atque hæc sufficient quantum ad definitionem Vitrioli. Nunc itaque ad reliqua pergendo, progrediemur ad examinandum num Vitriolum ipsum vim aliquam habeat transmutandi Ferrum in Æs, nec ne.

Magnus est numerus Alcumistarum, ex eo ordine hominum, quos quia ad conquirendum Aureum Vellus plenis cupiditatis suæ velis rapiuntur, verè Argonautas vocare possumus, (de Lapidis Philosophalis quæsitoribus loquor) qui pro irrefragabili exploratissimaque regulâ seu Maxima tenent, Vitriolum vim habere transmutandi Ferrum in Æs. Ad cuius opinionis tutelam (præter autoritatem Paracelsi & aliorum Rabinorum Chymicorum, ut ita eos appellem) hoc præcipuo & principali argumento utuntur; & isti præsertim exemplo innituntur; historiæ nimirum seu relationi quorundam qui asserunt fontes Vitriolatos in Hungariâ, Suecia, aliisq; locis reperiri, in quibus intingendo Ferrum, ibidemq; per spatium aliquot mensium relinquendo, colorem suum amittit, & assumit crustam quandam crassiusculam; ex quâ postea fusa satis magnam boni & puri Æris copiam colligunt dictorum fontium patroni, ex quo (detractis sumptibus ad fusionem separationemque necessariis) reditus censusque non contemnendos quotannis reportant. Hoc exemplum, inquam usque adeò est efficax, & ita apud dictos Alchymistas invaluit, ac pro indubitato receptum est, ut quando agitur de astruendâ veritate, approbandisque proprietatibus incogniti cuiusa ipsis Lapidis Philosophici, per medium naturalis cujuspiam exempli, statim ad hoc prædictum recurrant, existimantes sese per hoc argumentum, cum summo suo honore, imò quam evidentissimè conceptam suam opinionem defendere, inviolatamq; tueri posse. Nam (inquiunt) posteaquam res manifestissima est, & toto terrarũ orbe decantatissima, Ferrum posse mutari naturaliter in Æs purum & bonum; quare non credemus fieri posse, ut naturale quodpiam corpus in mundo extet, quod vim habeat transformandi metalla impura in purum Aurum aut Argentum? Certè si boni isti viri nullum aliud norint fundamentũ cui innitantur, nullamq; certiorem spem habeant, quâ freti, bene de eventu suo ominari, & de inventione Lapidis sui Philosophici augurari queant; næ illud ipsis certò affirmare poterimus, inniti eos scipioni fracto: nam existimantes Ferrum transmutari in Æs, in dictis fontibus opinionis suæ mirum ac miserum in modum decipiuntur: Ferrum enim semper manet Ferrum aut abit in scorias excrementaque petrosa dum funditur, quale naturaliter existit: & in hac operatione nullus alius Ferri est usus, quàm ut attrahat ad se dictum Æs quod est in istis scaturiginibus aquosis, & reducat id tanquam in formam Tartari, quando inde exemptum fuerit; ut postea separari à sese invicem per fusionem commodè possit; ita tamen ut Ferrum ipsum nullo modo transmutetur, aut pondus Æris augeat. In hoc enim consistit rei huius cardo, quòd reductionem metalli ad debitam suam consistentiam ac veram puramque formam quam habere debet, pro transmutatione interpretan-

prevantur: in quibus duabus verbis aut terminationibus (ut loquuntur) tanta est diversitas, quanta inter diem & noctem. Verum enim verò, ne rem hanc in longū deducamus & explicemus, quò tyrones ac novitii artis Chemicæ amatores manuduci instruique possint, ii præsertim qui intrinsecam fundamentalemque ac veram cognitionem scientiæ, naturæ; & operationum plerarumque rerum, quantum eius fieri potest, comparare sibi studeant; in hoc negotio ita progrediemur. Primo intelligenda nobis est vera ac legitima significatio duarum illarum vocū, Transmutationis, inquam, & Reductionis. Transmutatio igitur (quando nimirum propositum nobis est, transmutare metalla per viam projectionis, fusionisve seu liquefactionis, aut similem modum) debet esse integra & perfecta mutatio formæ, coloris, proprietatum & virium unius metalli in alterum, & quod [illegible] transsubstantiationem appellaret, magis ad hunc proprio [illegible] queretur quoniam ad perficiendā eiuscemodi mutationem exactam, necessariò opus est, ut eædem substantiæ rei alicuius alterentur & mutentur prorsus, asciscentes sibi aliam formam & perfectionem, quam antea non habuerant. Alioquienim possumus, ignis vi, rem aliquam, quæ liquida erat, fixam, firmam seu stabilem reddere & coagulare; & rursum rem aliquam, quæ fixa, dura & coagulata erat, liquidam facere; possumus quinetiam eadem ignis efficacia rem quampiam quæ nigra est, albam, luteam, rubram, obscure purpuream reddere, & vice versà: ut & alias quam plurimas tales mutationes & alterationes rerum, quæ tamen perfectæ & propriè dictæ [illegible] sunt, quotidie per ignem fieri [illegible]mus. Reductio autem est operatio [illegible] per quam recolligimus & in unam [illegible] coadunamus rem quampiam quæ in minutissimas particulas dispersa & divisa erat, nec non diffusa & mixta alicui[illegible]piam rei, tamquam amissa & perdita fuisset, & interim tamen per Reductionem in pristinum suum statum & essentiam revocatur, & reducitur. Veluti (exempli gratia) videre est in Auro: Hoc enim dissoluto in Aqua Regali (aut Regulo) reductoq; in liquorem claram & diaphanum usque adeo ut nihil amplius metallici aut [illegible] appareat, præter colorem quendam flavum instar Croci; si in id frustum aliquod Argenti injiciatur, confestim Aurum exibit ex isto liquore, & adhærebit affigetq; se dicto Argento, relinquetq; aquam albam & claram: quo facto si quis sumptis hisce duobus ita conjunctis metallis, separet ea a sese mutuo per artem Chymicam, inveniemus Aurum istud in pristinam suam formam reductum, ac prorsus tale quale antea extiterat. Si verò loco Argenti Hydrargyrum dictæ Aquæ Regali immittatur, attrahit eodem modo Aurum ad se, & abstractum ab isto liquore in fundo vasis Aurum omne destituit in nigri pulveris formam redactum: quod si autem hæc simul parvulæ Retortæ indita, igni committamus, Argentum vivum distillabitur in Recipiens vas, tali forma qualem antea habuerat; & Aurum subsidebit in fundo pulveris instar: qui pulvis crucibulo inditus & ignis vi fusus aut liquefactus, purum ac putum Aurum fit, quale antea

fuerat. Argentum diſſolutū in Aquâ Forti, ſi injicitur lammula aut alia particula Æris paucularum horarum ſpatio videbitur in fundo reſidere, adhæreſcens circumcirca dicta Æri, inſtar ſpongiæ: quæ ita juncta ſi igni iterum committuntur, liquefiantque, inveniemus Argentum & Æs in eâdem prorſus formâ quam priùs obtinebant. Præterea Æs diſſolutum in Aquâ Forti, Spiritu Sulphuris, aut alio quopiam Solvente, ut vocant; ſi eidē vaſi Ferrum immittatur; Æs omne ſeparabitur prorſus ab iſto liquore, & adhærebit Ferro; ut de aliis duob⁹ Metallis diximus. Atque hæc eſt differentia, quæ inter duas haſce voces Tranſmutandi & Reducendi intercedit. Si igitur ſcire aveamus utra iſtarum duarum operationum in dictis Fontibus ſeu Scaturiginibus Æratis contingat; aquæ ipſarum conſiderandæ nobis ſunt, quippe quas Vitriolatas eſſe memorant. Aqua autem qualibet, reipſa imbuta impregnataque Vitriolo (non autem loquor de aquis ſimpliciter ſubacidulis) neceſſariò aliquid in ſeſe habet metalli, ſive id Æs, ſive Ferrum fuerit, veluti ſupra in compoſitione Vitrioli prædictum à nobis fuit. Cùm autem Metalli quippiam contineat, certiſſimum eſt Metallum illud ab eo extrahi ſepararique poſſe, juxta tria præmemorata exempla, Auri quippe, Argenti, & Æris, & ſicut paulò poſt latius declarabitur, quando ad diſſectionem Vitrioli venturi ſumus. Hinc fit ut indubitanter concludere poſſimus, Aquas horum Fontium plenas eſſe Vitriolo Ærato, habentes videlicet Æs in ſeſe, & quòd idcirco Ferrum, quod dictis Aquis immittitur, nullum alium habeat uſum, quàm ut reducat, & colligat abſtrahendo ab iis omne Æs quod in iis latet; cùm Ferrum hoc proprietatis habeat, ut videre eſt, quando ii qui Vitriolum Hungaricum (aut alterius cuiuſcunque regionis) quod ſit Ærarum, in aquâ diſſolvunt, illi laminulas aliquot Ferri indunt: tunc enim horularum aliquot intervallo Ferrum iſtud attrahit ad ſeſe omne Æs e dicto Vitriolo: quod poſteà a Ferro ſeparari poteſt, & fuſione in formam optimi Æris reduci. Quod plus eſt, ut tantis moleſtiis & laboribus parcamus, fricetur ſolummodò cultellus aliquis, antea paululum madefactus, pauxillulo dicti Vitrioli: videbimus ſtatim, ferrum ſeu laminam iſtius cultelli attrahere ad ſe ſe Æs illud quod dicto Vitriolo ineſt, uſqueadeò ut cultellus inde ruber fiat, id eſt Æris colorem aſſumat. Hoc ipſum tamen neutiquam accidit eo quòd Ferrum ipſum tranſmutetur; ſed quòd oneretur Ære quod Vitriolo inerat. Aliud porrò argumentum nobis ſuppetit, quo approbemus evincamuſque id quod aſſerere contendimus: quòd nimirum ſi quis madefactum Ferrum affricet Vitriolo quodam alio cui nullum Æs inſit (dictum enim à nobis eſt, reperiri Vitriolum quod è Ferro provenit) Ferrum iſtud colorem ſuum non amittet, ſed nullo modo alteratum reperietur: aut ſi quippiam à Vitriolo iſto ad ſe trahat, id erit pulviſculus duntaxat quidam flavus, qui nihil aliud eſt quam Ferrum; ſicut apparere poteſt quando experimenti gratia ignis tentamento exponitur. Quocirca aſſerere poſſumus vanam opinionem eſſe illorum qui credunt, Vitriolum vim habere

transmutandi Ferrum in Æs & hoc perinde est ac si quis consequenter velit valdè absurda sustinere, pertinaciterque asseverare, Æs posse transmutare Ferrum in Æs, nam in Vitriolo Ærato nulla alia substantia metallica reperitur, quem Æs ipsum: quod ubi separatum ab eo fuerit, Vitriolum hoc amittit nomen suum, & nihil eius amplius superest quam Aqua, & Spiritus acidus Sulphuris, Oleum Vitrioli nuncupatus (ea de caussa quod superatus sit a Vitriolo:) quod ipsum Oleum non magis obtinet facultatem transmutandi Ferrum in Æs, quam Aqua Fortis convertendi Plumbum in Aurum: licet Paracelsus (quasi per somnium aut imaginationem tale quid innuens libro suo de Transmutatione rerum naturalium) nobis idipsum persuadere voluit, quia nimirum Vulcanus omnibus suis experimentis quæ facere valet, nobis planè aliud ostendere poterit: id quod quilibet, qui modò dignabitur manus operi admovere, ut eius rei periculum faciat, effectu ipso duce facilè addiscet. Atque hæc sufficient ad confutandam erroneam opinionem prædictam, Ferrum nimirum verti posse in Æs, adminiculo Vitrioli. Quapropter quicunque hanc transmutationem videre cupit, quærere eam debebit in aliis rebus, donec eam inveniat: nam in Vitriolo nihil tale reperitur, quod ad istud negotium conducere queat: nisi sibi ipsi ob oculos quippiam ficti ponere velit, per ignorantiam veræ sectionis corporis Vitrioli ad vana rerum raptus. Non ignoro tamen, hunc meum sermonem nullo modo placiturum generatim omnibus iis qui gestant nomen Chymicorum: (idque quam plu-ribus de causis, quas hoc loco commemorare nolo, quas ipsas tamen prudens Lector paulò pòst dispicere judicareq; poterit,) quod jam nuper animadvertere cepi in editione Anatomiæ meæ Antimonii, quam recens evulgavi. Verùm omnis maledicentia invidorum aut ignarorum hominum nihil veritati meorum verborum detrahet aut derogabit, penes tribunal æquorum & boni judicii Chymicorum ac Naturalistarum. Usque adeò ut calumniatorib' istis honestius decenti usq; multo foret planè tacere: aut si argumenta mea evertere valent, quæ tamen vivis exemplis confirmata in medium adduco, faciant id similibus armis; & vivis, ac evidentibus exemplis, rationes suas stabiliant, measque evertant: ostendentes rei psa, sine omni fuco & fallaciis, fieri posse illud quod ego pro impossibili habeo, & in rerum Naturâ contingere posse assevero. Prodeant in medium; patefaciantque universo mundo raritatem singularis industriæ suæ, quam tantopere præ se ferunt & jactant; declarent me in ignorantiæ tenebris versari. Quod si fecerint, submittam me libens ipsorum disciplinæ, ludumque ipsorum frequentare non tergiversabor, ut addiscam alia elementa fundamentaque scientiæ in Arte Chymica, quàm discere hactenus potui aut observare. In artibus enim, industriis aut inventionibus manualibus, quæ consistunt in evidentibus exemplis, & vivis demonstrationibus, qualis est Ars Chemica, non sufficit posse argumentari & ratiocinia proferre, & aciem (ut ita dicam) multiloquentiâ in vanum ferire,

asserere de album esse atrum, & atrum album: sed necesse est ostendere reipsa, videndum & palpandum dare, comprobareque esse effectualiter rem ipsam quam astruere volumus, talem qualem eam prædicamus. Aliter enim facere, nihil aliud est quam dictam artem corrumpere & adulterare: quæ ars non consistit in variis phantasiis & imaginationibus speculativis hisque verè Chimæricis; sed in vivis demonstrationibus, ut dictum est. Et non hic est campus aut agon in quo certatur flosculis eloquentiæ; sed hic solummodo locus est exercitatorius, ac vera palæstra demonstrandi & ipso opere effectum reddendi quod prætendimus: præsertim cùm corpora & res de quibus Chymica Ars tractare consuevit, re ipsa corpora sint; & non vana leviaque phantasmata, sed res visibiles ac manibus humanis tractabiles. Quicunque verò præsumit posse aut scire se hoc vel illud præstare in ista Arte, nec illud re ipsa ostendere, aut opere effectum dare potest; ignorat Artem, declaratque se fundamentis eius imbutum non esse; quare decentius ipsi longè, multoq; honestius foret, (ut dixi) discere quæ ignorat, quàm proponere opera, quæ non cognoscit.

DIVISIO
MEDICINALIS
Substantiarum
VITRIOLI.

Vt ad rem redeamus: Quamvis suprà demonstravimus, Vitriolum constare tribus præcipuis substantiis. Aqua nimirum, Spiritu Sulphuris, & Metallo, sive id Ferrum, sive Æs fuerit: interim tamen, ut id melius & commodius operi admovere, in usumq; medicos convertere queamus, in septem partes id divisimus, modo qui sequitur.

1. Prima est, Aqua quam extrahimus per Balneum Mariæ: quæ quia levissima omnium est, aerea, & minus participans de siccitate Spiritus Sulphurei, quàm secunda, idcircò Ros. Vitrioli appellatur.

2. Secunda est, Aqua extracta per Arenam, partem aliquam obtinens siccitatis dicti Spiritus Sulphurei, & alterationem ab igne paulò magis referens, quàm prima: vocatur autem hæc Aqua Vitrioli secunda.

3. Tertia substantia est quæ jam acidula facta, pars est subtilissima substantiæ sulphureæ, quæ in ipso Vitriolo reperitur: (quæ comparari queat Oleo albo & subtili quod ex Terebinthina extrahere solemus, & Spiritum Terebinthinæ nuncupare: Huic nomen damus Spiritus Vitrioli.

4. Quarta, reliquum videlicet substantiæ sulphureæ, aut Spiritus graviusculus Vitrioli, appellatur Oleum Vitrioli: qui ipse spiritus, secundum corporis sui naturalem essentiam, magis terrestris & calidus est, quàm prior: eodem prorsus modo, quo ultimum Oleum rubrum, extractum vi ignis è Terebinthinâ, se habet ad primum suum Spiritum: quantumvis ambo ista olea revera sint olea combustibilia, ex eodem corpore prodeuntia.

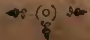
5. Quinta, tam ratione [illegible], quam modi quo extracta fuit, appellatur Vitriolum purificatum, aut juxta communem loquendi modum Sal Vitrioli: etsi realiter non sit Sal, sed proprie congeries quædam Spirituum Sulphuris concretorum.

6. Sexta appellatur Substantia Ærea Vitrioli, hoc est, Aes quod subsistit in subtilissimo pulvere in ipso Vitriolo, quale antea demonstratum a nobis est iterum in Aes reduci posse. Aut potest etiam Substantia Vitrioli Ferrea vocari, utpote extracta ex Vitriolo quod è Ferro processit aut compositum fuit.

7. Septima & postrema pars vocatur Terra Vitrioli, quæ restat ultima, postquam separatæ remotæque sint reliquæ omnes substantiæ Vitrioli.

PORRO sicut omnes hæ septem substantiæ inter sese differunt forma, colore, gustu, pondere, &c. ita & in ipsis reperitur aliquod [illegible] tum & virium, [illegible] distinguere à reliquis & [illegible] rimus & debuerimus in [illegible] ses; quamvis, ut dictum est, [illegible] nihil aliud sit quam Aqua imbuta [illegible] prægnata (ut loqui consuevimus) [illegible] ti Sulphuris, & coagulata per [illegible] metallum, quæ tria cum in permixtione sua alterum alterius qualitates immutare soleant aut alterare, consequenter etiam prædictas diversitates producere potuerunt.

HÆC sunt quæ de Natura partibusque Vitrioli dicenda habui. Vires autem ul[illegible] earum [illegible] opere duobus Tractat[illegible] culenter satis declaravimus.



FINIS.



robur suum exerceat, operationesque suas edat in corpore omnium animantiũ, tam in digerendo, coquendoque cibos, quam in separando purissimas alimentorum substantias & in bonum nutrimentum ac sanguinem aliosque diversos humores convertendo. 4. Quartum dubium quod attinet: Quantumvis materia Vitrioli non extrahatur semper ex corpore aliquo liquido, aut lixivio præparato sub terra, ut diximus; sed etiam reperiatur in ipsa terra aut massa solida, in modum mineræ aut fodinæ: Hoc ipsum tamen nullo modo impedit, quo minus necessarium sit & maneat, Vitriolum tam unum quam alterum produci per adhærentiam (ut ita loquar) Spirituum sulphureorum ad quodpiam minerale corpus. Nam sive dicti spiritus ferantur ducanturve per medium aquæ cujusdam in aliquam fodinam seu mineram, & ex hoc proveniat lacus seu scaturigo quædam Vitriolata; sive ex corpore suo egredientes dicti spiritus penetrent intrentque forma vaporis in quandam mineram, & per nullam quidem aquæ copiam aut decursum eo deferantur, sed solummodo ab aëre humido qui circumcirca ista loca obsidere solet, massam quandam Vitriolatam solidam producant; sive denique alio quocunque modo: Illud semper assiduoque cogitandum observandumque nobis est, pro axiomate indubitato: Omnia Vitriolum genera ex tribus istis rebus componi, Spiritu (inquam) sulphuris, Ære, aut Ferro, & Aqua: Cavendo quinetiam ne falsæ huic opinioni assentiamur, illorum qui credunt Vitriolum reperiri, cui Argenti aut Auri portio aliqua insit. Nam primo, Spiritus Sulphuris non est satis efficax ad dissolvendum Argentum, sine interventu spiritus Nitri, quæ duo aquam quandam Fortem constituunt, aptam separando dissolvendoque Argento: qualem liquorem nunquam legimus in ulla Historia, quæ vero consona sit, sub terra repertum fuisse: nam si talis aqua in fodinis reperiretur, proculdubio penetrando dilatandoque Argenti fodinas, eas plane corrumperet; usque adeò ut Argentum à massa sua separatum, aut vix reperiretur aut humano generi nulli usui foret: id quod hac de causa Creator omnium rerum Deus neutiquam permittere voluit. Secundo, adhuc multo minus potest Spiritus Sulphuris dissolvere Aurum (utpote cui planè inimicus existat, ipsum potius indurare, & fractu facile reddere, quam in liquorem convertere valens) nisi intercedat Spiritus Nitri supra nominatus & sal Armoniacum inter sese permixta; ex quibus Aquam quandam distillando conficimus, quam Regalem cognominant, ea de causa quia dissoluit Aurum in liquorem quendam, qui est Rex metallorum omnium: quæ ipsa tamen aqua fieri potest (estque multo mellior) ex duobus postremis, Nitro, inquam, & Sale Armoniaco, sine admixtione ulla Spiritus sulphurei (qui in Vitriolo reperitur, quo utimur ad conficiendam Aquam Fortem:) qui ipse, inquam, Spiritus Sulphuris neutiquam necessarius est ad dissolutionem Auri. Quùm itaque ejuscemodi spiritus actu & reipsa sub terra non reperiantur, qui

qui Aurum & Argentum dissolvere queant, eodem modo quo Spiritus Sulphuris Ferrum & Æs dissoluunt: stultitia mera & magna foret, credere Vitriolum quoddam ex Auro, aut Ferro proveniens reperiri posse: quantumvis ejusecemodi Vitriolum præparari artificialiter possit per propria ipsorum solventia ad talem usum facta.

PRÆPARATIO VITRIOLI ARTIFICIALIS,

secundum descriptionem

OSWALDI CROLLII, in Basilicâ Chymicâ.

Modus faciendi Vitriolum è Venere & Marte, sine corrosivo.

TOTUM artificium est, ut Metallum bene per Sulphur calcinetur.

℞. Laminati Ferri, vel Veneris, id est Cupri (una enim est utriusq; via) quantumvis. Scinde in frusta magnitudinis semidaleri. Fac stratum super stratum, cum Sulphure pulverizato in tigillo lutato; pone in igne Rotæ; Ignis ab initio tigillum non attingat, sed paullatim admovendo augendus est: quem ultimò fortificabis. Ita accenso Sulphure calcinantur prædictæ Laminæ, quod intra horam absolvitur. Ubi omnia refrixerunt, exime nigrocineritiam materiam instar Æris usti: & tritam cribra, eamque in ollâ non vitreâ à apertâ positam per transversum (ut in præparatione Vitri Antimonij fit) move diligenter, supra ignem carbonum, ne liquescat, & Vitriolum in Cupro vanescat: sic Sulphur incenditur vel evaporat: move cum ferro, vel cupreo instrumento, prout Vitriolum facere intendis, de latere ad latus. Ubi ferro vult adhærere, tunc satis est; & ab igne auferatur. Pulverizatam hanc Veneris calcem pondera: & ad quamque libram accipe sulphuris tres lotones: misce, & in olla pone ad latus: move supra lentum ignem per quadrantem horæ: ultimò olla quasi candescat: Cuprum mollescit instar pastæ, & ferro ac hæret: Frigescat, ac tritum cribretur. Adde denuò ad libram unam tres lotones Sulphuris: calcina, ut antea, per quadrantem horæ. Hoc quinquies, sexies, vel septies repetitur; tunc calcinatio est absoluta. Nota diligenter, ut Calx semper bene siccetur, & ad libram j. saltem uncia cum dimidiâ Sulphuris præcise sumatur. Calcem metalli tritam minutissimè accipe, & affunde in patinâ ligneâ aquam calidissimam; solvetur. Calx & aqua è Venere erit cærulea: cola; colatam evapora supra ignẽ incoquendo mediocriter quasi crustam acquirat: reliquum è frigido concrescat. Sic habebis è Cupro pulcherrimum Vitriolum cæruleum, è Ferro viride. Feces in aquæ fundo remanentes sicca, & non solutas iterum cum Sulphure calcina, ut priùs fecisti, servato pondere priori. Postea Lixivium fac: quod filtratum evaporabis. Hoc repete, donec tota Calx in Lixivium abeat: Inde terreo vase Gorlicensi aut Wallenburgensi, vel cucurbitâ magnâ vitreâ (cave ne rumpatur) fac evaporet, donec crustam nanciscatur: pone in loco frigido: tunc in

haberet corrosivitatē (ut ita loquar) hujus Vitrioli factitii, sciretque absque corrosivo præparari non posse; intelligere voluisse, non sine corrosivo, sed sine ope corrosivi vulgaris, qualis est Aqua Fortis vulgo dicta, aqua Mercurialis, & alii liquores corrosivi nocui (cum quibus Alcumistæ Vitriolum præparare consueverunt) Vitriolum hoc fieri posse, ope nempe Spiritus sulphurei, qui (si cum prædictis perniciosis aquis conferatur) corrosivus dici vix debet: cum tam Sulphure integro, quàm ejus Spiritu in corpus humanū assumi sine noxā (cū judicio tamen usurpatum) & possit & consueverit: Id quod cū aliis corrosivis aquis tentare non auderemus. Atq; ita debet intelligi Crollii sensus, in dicto titulo. Jam verò inferre aliquis posset, si Spiritus & Oleum Vitrioli artificialis seu factitii, tantam aciditatem & corrodendi vim habent, quantam in Oleo & Spiritu è naturali Vitriolo extractis percipere solemus: in quem usum aut finem tantum laborem & molestiam subimus in præparando Vitriolum artificiale; posteaquam naturalis Vitrioli tantam copiam multo viliori precio habere quimus? Huic quæstioni ita respondebimus: Notitia huius rei, eiusque præparandæ scientia nobis ad hoc est utilis, ut huius exemplo discamus, & quodammodo oculis nostris conspiciamus ex quibus substantiis compositum sit Vitriolum naturale; quo percepto, tanto faciliùs indagare poterimus unde proveniat ejus forma, color, gustus, facultas & operatio: quæ alioqui sine hoc artificio percipere vix potuissemus. Adhoc præterea scientia hæc nobis utilis est, quod nimirum quando Vitriolum operationi nostræ subjecimus, quod præparatum à nobis est ex sincero puroq; Ære aut Ferro, ex purā Aquā, puroque Sulphure; tunc nihil erit quod ullo modo suspicemur de impuritate aut permixtione rei alicuius pravæ aut nocivæ, quæ in Vitriolo naturali aliquando reperiri posset, exempto quippe ex fodinā aut loco aliquo cui Auripigmentum aut concursus spirituum Arsenicalium & malignorum subest, qui ipsi infectionem aut malignam aliquam impertire possent qualitatem, ut interdum evenire compertū est. Nam alioqui Oleum, quod extractū fuerit ex bono & puro Vitriolo naturali; & id quod ex Artificiali confectū est in quantū videlicet dijudicari potest ex ipsorū colore, odore, pondere, sapore, facultatibus & proprietatib⁹ in universum) à sese invicem discerni non queunt: imò ne ab Oleo quidē Sulphuris distingui possent. Etenim vera nihil hæc quā una eademque substantia sunt: excepto so[illegible] modo hoc, quòd nimirum, si ullam particularem vim habeant differentē ab Oleo Sulphuris, oporteat ut eam acquisiverint & retinuerint a Metall[illegible] q[illegible] cui adhæsit aut vicinum fuit in naturali suo loco istud Vitriolū; id quod experientia ipsa nos docere debet: nam Physicis rationibus id indagari aut percipi a nobis nequiret. Quātumvis enim Spiritus Sulphuris (quamdiu subl[illegible] in compositione Vitrioli) gustum quendam metallicum in sese retineat, & diff[illegible] item a simplici Spiritu Sulphureo: interea tamen quum distillationis vi separatus fuerit & abstractus à metallo cui adhæsit, gustum & puram suam acrimoniam de novo reassumit, talem prorsus quem

precantur. in quibus duobus verbis aut terminationibus (ut loquuntur) tanta est diversitas, quanta inter diem & noctem. Verumenimvero, ut rem hanc in longũ deducamus & explicemus, quo tyrones ac novitii artis Chemicæ amatores manuduci instruique possint, ii præsertim qui intrinsecam fundamenta eiusque ac veram cognitionem scientiæ, naturæ; & operationum plerarumque rerum, quantum eius fieri potest, comparare sibi studeant; in hoc negotio ita progrediemur. Primo intelligenda nobis est vera & legitima significatio duarum istarum vocũ, Transmutationis, inquam, & Reductionis. Transmutatio igitur (quando nimirum propositum nobis est, transmutare metalla per viam projectionis, fusionisve seu liquefactionis, aut similem modum) debet esse integra & perfecta mutatio formæ, coloris, proprietatum & virium unius metalli in alterum: & qui id Transsubstantiationem appellaret, magis adhuc proprie loqueretur: quoniam ad perficiendã eiuscemodi mutationem exactam, necessario opus est, ut eædem substantiæ rei alicuius alterentur & mutentur prorsus, asciscentes sibi aliam formam & perfectionem, quam antea non habuerant. Alioqui enim possumus, ignis vi, rem aliquam, quæ liquida erat, fixam, firmam seu stabilem reddere ac coagulare; & rursum rem aliquam, quæ fixa, dura & coagulata erat, liquidam facere: possumus quinetiam eadem ignis efficacia rem quampiam quæ nigra erat, albam, foliatam rubeam, obscure purpuream reddere, & vice versa: ut & alias quamplurimas similes mutationes & alterationes rerum, quæ tamen perfectæ & proprie dictæ transmutationes sunt, quotidie peragi videre contingit nimus. Reductio autem illa operatio est, per quam recolligimus & in unum priorem statum coadunamus rem quampiam quæ in minutissimas particulas dispersa & dilatata erat, nec non diffusa & mixta alii corpori rei, tamquam amissa & perdita fuisset, & interim tamen per Reductionem in pristinum suum statum & essentiam revocatur, & reducitur. Veluti (exempli gratia) videre est in Auro: Hoc enim dissoluto in Aqua Regali (aut Regulo) reductoq; in liquorem clarum & diaphanum adeo ut nihil in eo amplius metallici aut duri appareat, præter colorem quendam flavum instar Croci, si in id frustum aliquod Argenti injiciatur, confestim Aurum exhibit ex isto liquore, & adhærebit affigetq; se dicto Argento, relinquetq; aquam albam & claram: quo facto si quis sumptis his duobus ita conjunctis metallis, separet ea a sese mutuo per artem Chymicam, inveniet is Aurum istud in pristinam suam formam reductum, ac prorsus tale qualeante extiterat. Si vero loco Argenti Hydrargyrum dictæ Aquæ Regali immittatur, attrahit eodem modo Aurum ad se, & abstractum ab isto liquore in fundo vasis Aurum omne destituit in nigri pulveris formam redactum: quod si autem hæc simul parvulæ Retortæ indita, igni committamus, Argentum vivum distillabitur in Recipiens vas, tali forma qualem antea habuerat; & Aurum subsidebit in fundo pulveris instar: qui pulvis crucibulo inditus & ignis vi fusus aut liquefactus, purum ac putum Aurum fit, quale antea

fuerat. Argentum dissolutũ in Aquâ Forti, si injicitur laminula aut alia particula Æris paucularum horarum spatio videbitur in fundo residere, adhærescens circumcirca dicta Æri, instar spongiæ: quæ ita juncta si igni iterum committuntur, liquefiantque, inveniemus Argentum & Æs in eâdem prorsus formâ quam priùs obtinebant. Præterea Æs dissolutum in Aquâ Forti, Spiritu Sulphuris, aut alio quopiam Solvente, ut vocant; si eidẽ vasi Ferrum immittatur; Æs omne separabitur prorsus ab isto liquore, & adhærebit Ferro; ut de aliis duob⁹ Metallis diximus. Atque hæc est differentia, quæ inter duas hasce voces Transmutandi & Reducendi intercedit. Si igitur scire aveamus utra istarum duarum operationum in dictis Fontibus seu Scaturiginibus Æratis contingat; aquæ ipsarum considerandæ nobis sunt, quippe quas Vitriolatas esse memorant. Aqua autem quælibet, reipsa imbuta imprægnataque Vitriolo (non autem loquor de aquis simpliciter subacidulis) necessariò aliquid in sese habet metalli, sive id Æs, sive Ferrum fuerit, veluti supra in compositione Vitrioli prædictum à nobis fuit. Cùm autem Metalli quippiam contineat, certissimum est Metallum illud ab eo extrahi separarique posse, juxta tria præmemorata exempla, Auri quippe, Argenti, & Æris, & sicut paulo pòst latiùs declarabitur, quando ad dissectionem Vitrioli venturi sumus. Hinc fit ut indubitanter concludere possimus, Aquas horum Fontium plenas esse Vitriolo Ærato, habentes videlicet Æs in sese: & quòd idcirco Ferrum, quod dictis Aquis immittitur, nullum alium habeat usum, quàm ut reducat, & colligat abstrahendo ab iis omne Æs quod in iis latet; cùm Ferrum hoc proprietatis habeat; ut videre est, quando ii qui Vitriolum Hungaricum (aut alterius cuiuscunque regionis) quod sit Ærarum, in aquâ dissolvunt, illi laminulas aliquot Ferri indunt: tunc enim horularum aliquot intervallo Ferrum istud attrahit ad sese omne Æs è dicto Vitriolo: quod posteà a Ferro separari potest, & fusione in formam optimi Æris reduci. Quod plus est, ut tantis molestiis & laboribus parcamus, fricetur solummodo cultellus aliquis, anteà paululum madefactus, pauxillulo dicti Vitrioli: videbimus statim, ferrum seu laminam istius cultelli attrahere ad sese Æs illud quod dicto Vitriolo inest, usque adeo ut cultellus inde ruber fiat, id est Æris colorem assumat. Hoc ipsum tamen neutiquam accidit eo quòd Ferrum ipsum transmutetur; sed quòd oneretur Ære quod Vitriolo inerat. Aliud porrò argumentum nobis suppetit, quo approbemus evincamusque id quod asserere contendimus: quòd nimirum si quis madefactum Ferrum affricet Vitriolo quodam alio cui nullum Æs insit (dictum enim à nobis est, reperiri Vitriolum quod è Ferro provenit) Ferrum istud colorem suum non amittet, sed nullo modo alteratum reperietur: aut si quippiam à Vitriolo isto ad se trahat, id erit pulvisculus duntaxat quidam flavus, qui nihil aliud est quàm Ferrum; sicut apparere potest quando experimenti gratia ignis tentamento exponitur. Quocirca asserere possumus vanam opinionem esse illorum qui credunt, Vitriolum vim habere

trans

transmutandi Ferrum in Æs; & hoc perinde est ac si quis consequenter velit valdè absurda sustinere, pertinaciterque asseverare, Æs posse transmutare Ferrum in Æs, nam in Vitriolo Ærato nulla alia substantia metallica reperitur, quem Æs ipsum: quod ubi separatum ab eo fuerit, Vitriolum hoc amittit nomen suum, & nihil ejus amplius superest quam Aqua, & Spiritus acidus Sulphuris, Oleum Vitrioli nuncupatus (ea de caussa quod superatus sit a Vitriolo:) quod ipsum Oleum non magis obtinet facultatem transmutandi Ferrum in Æs, quam Aqua Fortis convertendi Plumbum in Aurum. licet Paracelsus (quasi per somnium aut imaginationem tale quid innuens libro suo de Transmutatione rerum naturalium) nobis idipsum persuadere voluit, quia nimirum Vulcanus omnibus suis experimentis quæ facere valet, nobis planè aliud ostendere poterit: id quod quilibet, qui modò dignabitur manus operi admovere, ut ejus rei periculum faciat, effectu ipso duce facilè addiscet. Atque hæc sufficient ad confutandam erroneam opinionem prædictam, Ferrum nimirum verti posse in Æs, adminiculo Vitrioli. Quapropter quicunque hanc transmutationem videre cupit, quærere eam debebit in aliis rebus, donec eam inveniat: nam in Vitriolo nihil tale reperitur, quod ad istud negotium conducere queat: nisi sibi ipsi ob oculos quippiam ficti ponere velit, per ignorantiam veræ sectionis corporis Vitrioli ad vana rerum raptus. Non ignoro tamen, hunc meum sermonem nullo modo placiturum generatim omnibus iis qui gestant nomen Chymicorum: (idque quam pluribus de caussis, quas hoc loco enumerare nolo, quas ipsas tamen prudens Lector paulò pòst dispicere judicareq; poterit.) quod jam nuper animadvertere cepi, ex editione Anatomiæ meæ Antimonii, quam recens evulgavi. Verum omnis maledicentia invidorum aut ignarorum hominum nihil veritati meorum verborum detrahet aut derogabit, penes tribunal æquorum & boni judicii Chymicorum ac Naturalistarum. Usque adeò ut calumniatoribus istis honestius decentiusq; multo foret planè tacere: aut si argumenta mea evertere valent, quæ tamen vivis exemplis confirmata in medium adduco, faciant id similibus armis; & vivis, ac evidentibus exemplis, rationes suas stabiliant, measque evertant: ostendentes re ipsa, sine omni fuco & fallaciis, fieri posse illud quod ego pro impossibili habeo, & in rerum Naturâ contingere posse assevero. Prodeant in medium; patefaciantque universo mundo raritatem singularis industriæ suæ, quam tantopere præ se ferunt & jactant, declarent me in ignorantiæ tenebris versari. Quod si efficiant, submittam me libens ipsorum disciplinæ, ludumque ipsorum frequentare non tergiversabor, ut addiscam alia elementa fundamentaque scientiæ in Arte Chymica, quàm discere hactenus potui aut observare. In artibus enim, industriis aut inventionibus manualibus, quæ consistunt in evidentibus exemplis, & vivis demonstrationibus, qualis est Ars Chemica, non sufficit possè argumentari & ratiocinia proferre, & aerem (ut ita dicam) multiloquentiâ in vanum ferire,

asserendo album esse atrum, & atrum album: sed necesse est ostendere reipsa, videndum & palpandum dare, comprobareque esse effectualiter rem ipsam quam astruere volumus, talem qualem eam prædicamus. Aliter enim facere, nihil aliud est quam dictam artem corrumpere & adulterare: quæ ars non consistit in variis phantasiis & imaginationibus speculationibusque verè Chimæricis; sed in vivis demonstrationibus, ut dictum est. Et non hic est campus aut agon in quo certatur flosculis eloquentiæ: sed hic solummodo locus est exercitatorius, ac vera palæstra demonstrandi & ipso opere effectum reddendi quod prætendimus: præsertim cùm corpora & res de quibus Chymica Ars tractare consuevit, reipsa corpora sint; & non vana leviaque phantasmata, sed res visibiles ac manibus humanis tractabiles. Quicunque verò præsumit posse aut scire se hoc vel illud præstare in ista Arte, nec illud reipsa ostendere, aut opere effectum dare potest; ignorat Artem, declaratque se fundamentis eius imbutum non esse: quare decentius ipsi longè, multoq; honestius foret, (ut dixi) discere quæ ignorat, quàm proponere opera, quæ non cognoscit.

DIVISIO MEDICINALIS Substantiarum *VITRIOLI.*

VT ad rem redeamus: Quamvis supra demonstravimus, Vitriolum constare tribus præcipuis substantiis. Aqua nimirum, Spiritu Sulphuris, & Metallo, sive id Ferrum sive Æs fuerit: interim tamen, ut id melius & commodiùs operi admovere, in usu(q;) medicos convertere queamus, in septem partes id divisimus, modo qui sequitur.

1. Prima est, Aqua quam extrahimus per Balneum Mariæ: quæ quidem levissima omnium est, aërea, & minus participans de siccitate Spiritus Sulphurei, quàm secunda, idcirco Ros. Vitrioli appellatur.

2. Secunda est, Aqua extracta per Arenam, partem aliquam obtinens siccitatis dicti Spiritus Sulphurei, & alterationem ab igne paulo magis referens, quàm prima: vocatur autem hæc Aqua Vitrioli secunda.

3. Tertia substantia est quæ jam acidula facta, pars est subtilissima substantiæ sulphureæ, quæ in ipso Vitriolo reperitur: (quæ comparari queat Oleo albo & subtili quod ex Terebinthina extrahere solemus, & Spiritum Terebinthinæ nuncupare: Huic nomen damus Spiritus Vitrioli.

4. Quarta, reliquum videlicet substantiæ sulphureæ, aut Spiritus graviusculus Vitrioli, appellatur Oleum Vitrioli: qui ipse spiritus, secundum corporis sui naturalem essentiam, magis terrestris & calidus est, quàm prior: eodem prorsus modo, quo ultimum Oleum rubrum, extractum vi ignis è Terebinthinâ, se habet ad primum suum Spiritum: quantumvis ambo ista olea revera sint olea combustibilia, ex eodem corpore prodeuntia.

5. Quin-

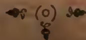
5. Quinta, tam ratione formæ, quam modi quo extracta fuit, appellatur Vitriolum purificatum, aut juxta communem loquendi modum Sal Vitrioli: est realiter non est Sal, sed proprie congeries quædam Spirituum Sulphuris concretorum.

6. Sexta appellatur Substantia Ærea Vitrioli, hoc est, Aes quod subsistit in subtilissimo pulvere in ipso Vitriolo, quale antea demonstratum à nobis est iterum in Aes reduci posse. Aut potest etiam Substantia Vitrioli Ferrea vocari, utpote extracta ex Vitriolo quod è Ferro processit aut compositum fuit.

7. Septima & postrema pars vocatur Terra Vitrioli, quæ restat ultima, postquam separatæ remotæque sint reliquæ omnes substantiæ Vitrioli.

PORRO sicut omnes hæ septem substantiæ inter sese differunt forma, colore, gustu, pondere, &c. ita & in ipsis reperitur aliquod [illegible] tum & virium, [illegible] distinguere à reliquis & [illegible] rimus & debuerimus in [illegible] fes: quamvis, ut dictum est, [illegible] nihil aliud sit quam Aqua imb[illegible] prægnata (ut loqui consuevimus) [illegible] tu Sulphuris, & coagulata per quo[illegible] metallum, quæ tria cum in permixtione sua alterum alterius qualitates immutare soleant aut alterare, consequenter etiam prædictas diversitates producere potuerunt.

Hæc sunt quæ de Natura partibusque Vitrioli dicenda [illegible] Vires autem [illegible] earum [illegible] hoc opere duobus Tra[illegible] culenter satis declaravimus.



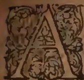
FINIS.



DE NATVRA, PROPRIETATE, ET VSVI, SPIRITVS VITRIOLI FVNDAMENTALIS DISSERTATIO.

CAP. I.

De nomine vitrioli.



A Vitro vitriolum, cui aliquo modo ob splendorem respondet, etymologiam ducere videtur, quod veteres Romani atramentum Sutorium, Græci vero Calchantum nuncuparunt, tanquam minerale Cupri particeps, ut etiam Germani suo idiomate, hoc ipsum Kupffer Wasser/ad vitrioli proprietatem exprimendam vocant Dioscorides non ignobilis author quam in simpliciũ doctrina dogmatici, ac ipsemet dogmaticorum princeps Galenus, secuti sunt, nullam vitrioli differentiã facere videtur, cujus tamen tres distinctæ, eæque præcipuæ species sunt.

Primæ speciei vitriolum est, quod per modum transudationis guttatim in fodinis Cypriis congregatur, quod Petechius Pinarium, ac quidam forte significantius σταλακτικὸν appellant.

Secundæ speciei vitriolum, in diversis terrarum cavernis nascitur, peculiaribus ad id colligendum fossis extructis, in quibus facile coagulatur, quod Græci πηκτὸν, quasi spissum & vehementer concretum appellant.

Tertiæ speciei illud est, quod in Hispania præcipue arte excoctũ reperitur, minoris pretij, quod primum valde crudum, aqua comuni solutum in cisternas, ad hæc rem factas funditur, atq; in iis lapillorum forma concrescit, quod quidẽ, ad medicinam minus conveniens ad tinctorum vero opera aptissimũ est ex omnibus tamen cæruleum, durum & pellucidũ, a quibusdam λευχωτὸν vocatum cæteris præstat. Vitriolum calefaciendi ac astringendi nec non fungorum malignam qualitatẽ domandi, aqua solutum & gossypio exceptũ atq; naribus immissum, cerebrũ expurgãdi facultatẽ habet, drachmę põdere sumptum lumbricos necat, ac siccum per se applicatum escharam excitat, de quo Galenus libro 9. de simp. medic. & Plinius libro 34 consulantur.

CAP. II.

Quid sit vitriolum, & quibus partibus constet.

EX diversis quas recensui vitrioli speciebus illud quod in majores, & angulares lapillos coire, ac ferrũ perfectius colore cupri tingere solet, optimum esse judicatur, unumquodq; autem ex triplici substantia minerali sc. Cupri, fuligine sulphurea & aqua, compositum est, quarum duæ priores soliditatem, ultima vero splẽdorem confert, atq; in harum trium partium justa proportione perfectũ existit, separata vero per calcinationẽ aqua, majorem,

lorem, quam etiam fuligo sulphurea au-gere, acrimoniam acquirit, quæ sequentibus rationibus demonstrantur Primû ex vitriolo quantumvis sicco & pulverisato aquâ elici posse nullus artis chemicæ Tyro ignorat, atq; illud ipsum dum ad destillationem præparatur, & calcinatur aquosa parte consumpta, tertiam respectu crudi ponderis partê amittit, ac nihilominus destillationi adhibitum, phlegmatis insipidæ aliqualem copiam emittit.

Altera pars, fuligo sc. sulphurea, post phlegma extillatum, igne aucto, forma crassi, sicci & ponderosissimi, in spiritum acidum, illi ex sulphure sub campana producto similem resolvitur restante in retorta materia fusca, cuprum calcinatum non tantum referente, sed etiam in illud transmutabili, quæ tertia hujus mixti mineralis pars est, nec vero vitriolum Cupri colore, ferrum solummodo tingere potest, sed etiam illud ipsum certis liquoribus solutum, & præcipitatum in pulvere viridem mutatur, qui demû in cuprum igne fusorio, redigi potest ac vice versa ex tribus nuncupatis partibus vitriolû, omnes nativi & vulgaris qualitates continens artificio Chymico, parari potest.

Quomodo vero Archæus naturæ has tres substantias unire soleat, sententiam meam in anatomia vitrioli, tertiæ editionis exposui quærillorum, qui vitriolum in numerum salium referunt, ac præcipue subtilissimi cavillatoris Petri Laurenbergij, non tantum contra meos aphorismos chymiatricos, sed etiam Dioscoridis, Galeni, aliorumq; Medicorû dogmaticorum & Philosophorum authoritatê, absurdissimum dogma reprehenditur, quâ-doquidem Sal respectu vitrioli, corpus multo simplicius sit, ut ex [illegible] modo ejusdem partibus [illegible] ignem separabilibus patet, quod [illegible] ctis judicandum relinquo.

Cap. III.

Quid proprie sit spiritus vitrioli, & num qualitates Cupri contineat.

Spiritus itaque vitrioli ut ex præmissis colligi potest nihil aliud est, nisi fuligo sulphurea cum quantitate aquæ, ut chymicæ artis potentia formam liquoris induere possit, ab Archæo Naturæ cupro inducta, Chymicis n. optime notum est, sulphur minimam partem [illegible] respectu reliquarum partium obtinere, ac illud ipsum humidû, in sublimatione ejus productum, potius ab ambiente aere, côtractum esse, quâ ab ipsius sulphuris indissolubili quodammodo substantia promanare. [illegible] in sulphure siccitate, & [illegible] tiam humiditatê, videre est, in præparatione spiritus sulphuris, cujus fuligo alba, acris & densa non nisi attracto ab aere humido, in liquorê resolvitur, ejusq; quantitas pro ambientis constitutione variat, [illegible] instrumento clauso, sed sub câpana vitrea, major tamen ejus copia, in cella, locove alio humidiore, vel aquæ ebullientis vapore disposito percipitur, unde manifeste patet, spiritum vitrioli acrimoniam à sulphure, consistentiam vero liquidam, ab aliena & extranea humiditate obtinere.

Occurrit autem dubium fortasse alicui, an non spiritus vitrioli aliquid de substantia cupri participet, quod facile solvitur, nullum enim liquorem Cuprum, quavis violentia ignis adactum, sed [illegible]

cum

nem siccum, nil nisi ipsissimum cuprum feculentem emittit. Quare si spiritui vitrioli vel minimum admixtum esset, id corporeum necessario foret, ac consecutive colore & sapore sensibile, quandoquidem duo, vel tria grana Cupri integrã spiritus vitrioli libram colore viridi tingunt, ac sapore cupri inficiunt qui stomachi subversionem, & nauseam concitat quam alias sincerus spiritus vitrioli optime curat ac ipse spiritus vitrioli cupro adulteratus, facile destillatione corrigitur, ita ut sincerus prodeat, relicta omni metallica substantia, in fundo vasis destillatorij, nec spiritus vitrioli ulla manifesta qualitate à spiritu sulphuris, differt. Quibus rationibus spiritum vitrioli, nihil aliud esse, quam fuliginem sulphuream, cũ alieno humido, liquoris forma subsistentem, substantiæ Cupri nulla penitus affinitate conjunctam manifestum esse arbitror.

Cap. IV.

Est ne spiritus vitrioli Veneris præstantior illo, qui ex communi vitriolo confectus est.

Constat arte chemica duo genera vitrioli parari, unum ex ferro sulphure& aqua, alterum ex Cupro sulphure & aqua quorum primum vitriolum Martis, alterum vitriolum Veneris vulgò appellatur, & ex ambobus spiritus quem hæc metalla lenta maceratione aut calcinatione imbiberunt eodem modo, quo ex vitriolo nativo destillatur: Nec desunt, qui opinione decepti qui spiritui vitrioli Veneris, multo plus quam communi attribuant, quæ sententia nulla ratione fulcita per se cadit, cum enim si a cupro præstantiæ suæ originem duceret nihil obstare potest, quin quoque à communi vitriolo non nunquam minera Cupri dotato eandem perfectionem obtineret præcipue cum vitriolum Vngaricum, aut Cyprium utpote nativum, & selectum nullo modo bonitate & puritate substantiæ artificiali cedat, licet quædam quisquilias aliarum mineralium conspurcata reperiantur. Præterea si metalli substantia, (quod paulo ante refutavi) in spiritu vitrioli continerefur, spiritus ex vitriolo Martis, ei, qui ex vitriolo Veneris destillatus est, cum ferrum ipsum, magnum in medicina usum habens sine alterius recrementi admixtione nullam malignam, ac stomacho adversantem qualitatem in quantum. Cuprum complectatur, adeoque ad usum internum (si quidem res ita se haberet) spiritus substantiæ ferri particeps multo tutior ac salubrior esset.

Cap. V.

An prædicti spiritus sulphurei aciditas in dulcedinem mutari possit.

Nullius fere artis cultores, insatiabilis nova inveniendi cupiditas magis quam chymicos tenet, quod non aliud natura, liquoris forma & proprio [illegible] depromit, id in substantiam solidam v. g. Mercurium currentem in lunam fixam aut solem, & vice versa solida, ut modo dicta metalla sunt in Mercurium vivum vertere, nec non in

aquas, olea, tincturas & sa[illegible]; hæcq; iterum in mineralia, & [illegible] summatim [illegible]em complectar, terram in aquam, hanc in terrã, vola[illegible] in fixum, hocque in volatile, amar[illegible] in dulce, insipidum in salsum transmut[illegible]re conantur, multa certè ostentatione quadam, falsa tamen de spiritu vitrioli dulci iactari & ne in tota vita vel unicum de ipso processum justum comperi: Non me latet additione ferri aliarumque rerum, quemadmodum acetum plumbo affusum dulcescit, acrimoniam vitrioli tolli & cum quadam dulcedine permutari posse, quæ tamen nullatenus sincera, sed mox metallica quadã asperitate, & ingrato astringente sapore linguam afficit. Posita etiam quacunque dulcedine, e[illegible] tali mixtura peregrinas qualitates contrahit, ut pro composito potius, quam simplici merito habeatur, veluti etiam pulveri corallorum, aut cuipiam simili spiritus vitrioli affusus, deposita acrimonia insipidam quodammodo aquam refert, sine ulla reali substantiæ mutatione, spiritum enim acrem cum aquositate prius conjunctam corallia absorbent, cujus rei argumentũ evidens est, quandoquidem restibilis aquositas pondere levior, pulvis vero corallorũ gravior & acidulus hac infusione fiat, & ipse spiritus non difficulter iterum à corallis destillatione separetur, unde conclusio sequitur, id quod in spiritu vitrioli acre est & spirituosum, ab aqueo liquore sequestrari atque ab alio corpore imbibi posse, & sub eo occultari, nullam vero substantiæ aut etiam qualitatis acoris se in dulcedinem positivam mutationem fieri, qua etiam posita nullum commodũ sequeretur, quandoquidem ad usum spiritus vitrioli nihil conferat, & dulcium medicamentorum cæteroquin nulla penuria sit, acor autem hujus spiritus, suum in medẽdo scopum perfectius attingat, quandoquidem pro intentione Medici, secundũ diversitatem affectus, temperamenti, materię morbificę, aliarumque circumstantiarum directa, nunc acida, nunc dulcia, amara salsave eliguntur: Axiomatis enim loco habeo, quæ amara non dulcia, nec amara, quæ dulcia eodem pe nitus modo perficere posse. Quare eos qui laborẽ irritum, & vanam imaginationem aspernunt, à me in hoc non dissentire posse confido.

Cap. VI.

An omnia vitriolata spiritum acidulum tantum à sulphure habeant, & cur vitriolum cæruleum cæteris præstet.

QVæstio hic moveri posset, quandoquidẽ non tantum per spiritum Nitri simplicẽ, aquam fortem, aquam Regis, spiritum Salis, sed etiã acetum destillatum aliosq; spiritus vegetabiles, ex Cupro vitriolũ in lapillorũ forma concrescens cõfici possit an non etiam natura in productione nativi vitrioli diversis solventibus uratur, quorum ratione, spiritus unius vitrioli ab altero differat. Respõdeo negative, ac naturæ operationẽ diversam esse ab horum metalla artificiose solventiũ & in spiritũ redigentium ꝓprietate sequentibus rationib. inductus, quod (ut omnib. in rerum mineralium cognitione versatis constat) etiamsi diversæ exhalationes dẽtur, nulli tamen vapori, excepto illo sul-

phureo, solvendi vis insit, qui in terræ visceribus, aut ut Paracelsus ait, in mũdo subterraneo tanquã subjectum igneũ omnia metalla maturandi & ad perfectionẽ redigendi, potentia dotatus à summo Conditore implantatus est, & in quacunq; fodina cujuscunq; speciei vitriolũ occurrit, illud semper vapore aliquo, sulphureo concomitari, qui gustu & olfactu percipi possit, ac ipsa experientia testatur unicum in omnibus vitriolis spiritum esse, & sive illud cæruleũ, seu viride, prassini aut cerei coloris vitreive splendoris, humidũ aut siccum in parua vel magna frusta concretum examine ignis, nihil nisi albũ, densum ac sulphureum unius generis vaporẽ in spiritũ acidum resolvi proclivem reddere, quod minime fieret, si quibuscunq; salinis substantiis imprægnata essent, cũ spiritus nitri dũ per destillationem à corpore suo separatur perpetuo flameum, colorẽ exhibet, & contactu suo, res fulvo colore tingit, nec gustu aut sapore, quẽadmodum etiam aqua fortis aut aqua Regis cum spiritu vitrioli ullo modo cõvenit. Ipse vero spiritus salis, etsi colore albo alembicum transit, cõsistentia tamẽ subtili, & olfactu ab illo differt: Quamvis tũ nitrũ, tum alia quoq; salia, in locis subterraneis reperiũtur, quorũ spiritus in eorundem corpore delitescit, donec artificio, & ignis potentia exigatur, à Vulcano naturæ tamen educi nequit, qui quidẽ sulphur, utpote pinguẽ, & inflamabilem substantiã, facilè in fuliginẽ & acrem hujuscemodi vaporẽ resoluit, salia vero non ita, utpote incombustibilia & fixa, ex quibus, sine materiali & fortissimo igne spirituum separatio fieri nequit: Denique cum spiritus nitri, & aqua fortis argentum, aqua Regis aurum (quod, spiritus sulphuris efficere non valet) solvendo in atomos sibi uniat, si tales actu in mundo subterraneo existerent æque ex modo nuncupatis metallis, atq; ex cupro & ferro vitriolũ pducerent, cujus ne unicum quidem exemplum nobis constat, quamobrem ratum firmumque manet, omnes vitrioli species, spiritum acidum à sulphure mutuari, etsi victriolum cæruleum aliis speciebus ad medicinam preferatur, quandoquidem hæ sæpius realgari quodam, vel aliis impuris recrementis infectæ sunt; illud vero non solum Dioscoridi sed etiam omnibus peritioribus Medicis, & Chymicis præ cæteris commendatum est.

CAP. VII.

An Spiritus è sulphure communi arte chemica eductus diversos à spiritu vitrioli effectus præstet.

CVm nunc satis ostènsum sit, spiritum vitrioli aliud nihil esse nisi vaporem è minera sulphuris resolutum, inque corpus vitrioli immersum, & tandem per artificium mediante Vulcano iterum separatum. Quæstio oritur utrum dictus Spiritus sulphuris diversam in medendo à spiritu vitrioli operationem edat? Respondetur in omnium medicamentorum seu simplicium seu compositorum, seu Galenicè seu chymicè præparatorum examine, duplicem qualitatem considerari, ex quibus tanquam fontibus, omnes ejus virtutes scaturiunt, manifestam nimirum, & occultam; manifestæ sunt, quæ odore, sapore,

pore, colore, gravitate, levitate, rarita te, densitate definiuntur; ex quibus primum sensuum judicio præceptis medicamentorum temperamenta caloris ac frigoris, siccitatis ac humiditatis gradus Physici rationabiliter colligunt: occultæ vero nullo sensuum critirio investigandæ sunt, solaque experientia cognoscuntur quales in purgantibus occurrunt, Agaricus, verbi gratia, phlegma purgandi, Rhabarbarum bilem, Senæ folia succum melancholicum, Manna & Gummi de Peru serum, Turbith è juncturis tenaces & impactos humores educendi, Caro viperæ & scorpius ac eius oleum contra proprios morsus nullo qualitatum temperamento nitentes, sed occultas ac specificas vires obtinent, quanquam enim Paracelsus eiusque sequaces, eas per certam signaturam cognosci opinentur, exempli causa, Anacardium cum cordis figuram gerat eidem Pulmonariam pulmonibus, Lichen hepati, Asplenium lieni, Satyrium testiculis, Euphrasiam oculis, Dentariam dentibus, Acorum juncturis, Nucem Moschatam capiti, Perforatam notante succo sanguineo vulneribus recentibus specifice convenire constet. Horum tamen simplicium virtutes, ab antiquis primum experientia deprehensæ sunt, ac demum à recentioribus accedente signaturæ inventione, magis comprobatæ sunt: immo talia seu vegetabilia, seu animalia, aut mineralia partes corporis humani, sæpe manifesta calefaciendi, refrigerandi, aperiendi & adstringendi vi juvant. Quam operationem, etiam res aliæ, nulla tali signatura præditæ perficiunt, ita ut hoc dogma discursus speciosi potius quam scientiæ cum firma ratione fundatæ locum teneat: Et ut ad Rhombum redeam, an scilicet spiritus vitrioli & spiritus sulphuris, ejusdem sint virtutis, dico in eodem rectificationis gradu constitutum, ut sapore, odore, & colore alteri similis sit, eadem quantitate sumptum, eosdem effectus secundum manifestas qualitates intra & extra corpus adhibitum præstare: occultas vero quod attinet nullas in eo deprehendi, frequentioris vero spiritus victrioli, & destillationis & usus causa hæc est, quod ex libra una vitrioli paruo temporis intervallo maior spiritus quantitas quam ex pluribus sulphuris libris longo tempore evocari possit.

Cap. VIII.

Quibus notis bonitas vitrioli agnoscatur, & in quo præparatio eius consistat.

PRimo, ut supra dictum cum victriolum cæruleum bonitate cætera superans spiritum longe puriorem suppeditet, illud ad hoc opus potissimũ eligatur. Secundo nisi lapillorum figura concretum, splendens, & ab omnibus recrementis, ac sordibus purum sit, id in aqua fontana solutum, & per saccum ex lana confectum, filtratum iterum coagulari & in olla ad albedinem calcinari oportet.

Tertio ollæ fortissimæ, ad cucurbitæ formam effictæ imponatur, quæ lato orificio, & collo longo extra fornacem aliquantum emineat, ac igne aperto latera vasis tangente, opus perficiatur.

Quarto dictæ ollæ, vel cucurbitæ, recipiens

piens capacissimum, cum parte aquæ fontanæ destillatæ jungatur, quo spiritus minus dissipentur & accurata jūcturarū perlutatione, ne quid inter destillandū transpirare possit.

Quinto sub imtiū lenis ignis adhibeatur donec fumosa humiditas vitrioli (quæ violentiore coacta igne vasa disrumpit) evocata sit, ut etiam cum demum siccus, & sulphureus instar nubis albæ, per vas recipiens diffundi incipit, moderato gradu, per 6. vel plures pro quantitate vitrioli (donec fumi colorē acquirāt & nigricātes appareāt) noctes diesq; destillatio cōtinuanda, qua peracta, vitriolum in cucurbita residuum, adhuc grave & fuscum colore restet: Etenim si spongiosum, & nigricans deprehendatur, indicio est, igneū & gravem illum spiritum prodijsse, quem non minus primo loco egresso spiritui ac ultimum illud, quod ex terebinthina fortissimo igne propelli oleo suo subtiliori misceri nefas est: Qua propter mox ad egressum luridi vel ferruginei coloris, mox ad egressum striarum luridi vel ferruginei coloris ignis remittendus vltimo in separatione recipientis, vasis cura adhibenda, ne quid luti liquori misceatur, ac porro secundum artem spiritus ab aquositate adjuncta rectificandus. Signa porro perfecti & laudabilis spiritus vitrioli sunt sequentia, primum ut ad cristalli claritatem accedat, secundo ut lingua exceptus, illam singulari acrimonia, & calore feriat subsequente mox aciditate ac tandem sapore dulci qui palatum recreet, qui hisce notis caret ei aut errore destillationis ipsius, aut impuritate mineræ id accidisse rationi consonum est.

Cap. IX.

An spiritus vitrioli utpote substantiæ mineralis æque tuto ac cætera medicamenta vegetabilia exhibeatur?

Tandem ad Misochymicorum objectiones, ne dicam calumnias, quæ id ipsum quod non intelligunt carpunt aut quod semel carpserunt, vera ratione indagare renuunt, accedo.

Obijciunt primo spiritum vitrioli, tanquam mineralem substantiam, nullam cum partibus, ex quibus humanum corpus constat analogiam habere, ac consequenter æque tuto ac cætera medicamenta usurpari non posse. Respondeo, omnia sub sphæra Physica comprehensa in tres classes distributa sunt, in prima quæcunq; anima sensitiva prædita sunt, velut animalia terrestria, aquea & aerea eorumque partes; in secunda plantæ in genere, & quidquid ex terra per solam vegetationem expullulare, natum est, v. g. arbores, fructices, surculi, cortices, folia, flores, fructus, semina succi, gummata, resinæ, balsama, in tertia vero quæ diversa ratione per modum accretionis in terræ visceribus nascuntur à priorum duarum classium substantiis plane diversa utpote metalla, Marchasita, Antimoniū Talcum, lapides vulgares & pretiosi, sulphur, vitriolum, Alumen, Sal, Bitumen, Asphaltum, aliaque hujus farinæ mixta, ad quorum seriem etiam spiritus

vitrioli

vitrioli tanquam substantia & minerali corpore separata pertinet. Quibus præmissis sequuntur duæ quæstiones prima an spiritus vitrioli, eo quod è classe mineralium sit, nullam cum corpore humano convenientiam habeat.

Secunda an medicamentis ad profligationem morborum præscribendis, cum natura nostra, quædam analogia necessaria sit In confesso est omnia trium prædictarum classium ambitu comprehensa, suas qualitates ac temperamenta eoque aliquas virtutes & operationes 4. elementis, & quibus constant acceptum referre & cum physici omnes, hominem non tantum ob structuram, vel quandam sympathiam sed etiam compositionem, ex iisdem omnium creaturarum principiis constantem tanquam Microcosmum depingant ac ipsa natura nostra, corpus illud durum, fixum, & in mineralium genere incombustibile licet nullam cum animali, quoad externam formam, convenientiam habeat, salem inquam & sale condita, tantopere ac tam avide appetat insulsaque respuat idque non ob contrarietatem cum similia similibus servari postulant, cumque ex ipsis corporis partibus, videlicet ossibus, carne, & sanguine, chymica arte sal in substantia & qualitate minerali penitus respondens educi possit, quis tam perfrictæ frontis reperiri potest, qui mineralia cum corpore humano, nullam analogiam habere neget? Hic sal naturæ implantatus externum illum quemadmodum mercurialis aquosam, & sulphurea pinguem substantiam ad sui conservationem, & durabilem firmitatem in certa proportione unicè expetit, Unanimis consensus omnium non litteratorum sed etiam idiotarum est tot diversis cibis, iisque mollibus & fluidis, carni nimirum, piscibus, fructibus, sine additione salis, qui ingenitum corroboret, in corpore nequaquam naturam nostram, minime parem esse sed eorum putredine, in quam facilè abeunt plurimum offendi posse. Sed & spiritum vitrioli, licet colore differentem, aliis tamen in qualitatibus convenientem humorem in corpore humano reperire est.

Ille videlicet qui ex liene in ventriculum regurgitat qui acida ... & terrestri natura sua, Galeno & Avicenna testibus, famem & appetitum provocat, & non solum cæteras ventriculi actiones adjuvando sed etiam ad orificium à cibo sumpto claudendum magni usus esse perhibetur, quibus proprietatibus spiritus vitrioli unicè respondet, licet enim is impermixtus, ob vehementem acrimoniam, gustum caliditate quadam afficere videatur, aquæ tamen justæ portioni confusus, refrigerantem & adstringentem vim exserit, ac cum primis in operatione ventriculum tangente, impedito enim ob infarctum aut imbecillitatem Lienis, humoris illius ad ventriculum recursu, aut stomacho ob humorum lubricitatem relaxato, ut in attractione, concoctione & retentione ciborum deficiat vix ullum medicamentū ad eiusmodi vitia tollenda hoc spiritu, ratione & methodo quadam adhibito in toto foro medico efficacius reperitur, quod Misochymici etiam no-

 lentes

nolentes fateri coguntur. Quod attinet secundam quæstionem analogia medicamentorum cum partibus corporis nostri, ad curationem morborum absolutè necessaria non est, sufficit morbo ac materiæ peccanti contraria sint, secundum illud vulgatum axioma: contraria cōtrariis curantur, de quo Galen. ille Gallicus, Ambianus Fernelius, dissertis verbis sic scribit. Morbus omnis contrariis profligandus, contraria enim sunt morborum remedia: Remedium est quod morbum depellit, quicquid autem depellit, id illi vim infert, quod vim infert, contrarium est omni ratione, igitur remedium morbo contrarium esse necesse est, omnemque morbi depulsionem atque curationem contrariis perfici contraria autem multifariam dicuntur, quæ non in qualitate solum, verum etiam in quantitate, in numero, in situ, in figura, in omni denique genere plurimum distant: ut calidum & frigidum; humidum & siccum: durum & molle: crassum & tenue.

Neque tamen idcirco illud axioma paracelsicum, ut quidam opinantur, huic doctrinæ contrarium est, & Galenicam medendi methodum evertit. Verbis enim ambæ sententiæ tantum, sensu minimè distant: licet enim quædam medicamenta morbo similia sint, eius tamen causę primum ac per se adversantur, morbo autem ex accidenti: huncque tollunt non per se sed sublata causa. Sic Rhabarbarum, quamvis calidum, febrem soluit, dum ipsius materiam expurgat, & lassitudinem exercitatio lenit, quod humorem per musculos effusum discutiat. Et vomitionem sedat vomitio, quæ proritantem humorem excutit. Et dysenteriam purgatio levat, noxia materia eius efficiente causa detracta. Ad eundem modum frigidæ larga perfusio convulsionem (ut est apud Hippocratem) solvere putatur. Cæterum non eiusmodi remedia hic scrutamur, sed quæ primum ac per se affectum submoveant. Sunt autem eiusmodi omnia curando affectui verè contraria. Itaque cum suum cuique morbo contrarium sit remedium, eademque sit contrariorum doctrina, quot enim morborum, tot & remediorū certę genera sunt constituenda.

Illorum vero ineptiam, qui talem analogiam requirunt satis admirari non possum præcipuè cum rationalium Medicorum titulo plurimum glorientur, tam irrationalem tamen consequentiam inferant, aut propriam imperitiam in Authorum scriptis prodant, qui multoties lapidem Lazuli, lapidem Armenum, bolum armenam, terram lemniam, imo aurum, argentum, ferrum, ac varios lapides, tam communes quam pretiosos (uti etiam Andromachus calchantum ad theriacā) varias in compositiones recipiunt, Ipse etiam Dioscorides non solum sulphur, è quo spiritus vitrioli ortum ducit, sed etiam vitriolum crudum, contra lumbricos & fungos venenatos in vomitorii formula commendat: multo igitur minus, spiritus ex vitriolo (qui eiusdem pars purior, & subtilissima existit) quam reliqui corporis crassi & fæculentiusius damnandus est.

CAP.

Cap. X.

An spiritus vitrioli, ob temperamentum calidius, tanquam nocivus vitari debeat.

VRgent quidam Misochymici objiciendo, spiritum vitrioli in quarto gradu calidum, sine periculo, & destructione temperamenti naturalis, intra corpus sumi non posse.

Concedo equidem cum ex ipso ignis subjecto, utpote Sulphure, magnaque ignis violentia elaboretur, ac etiam ligna, ossa, lapides, & metalla solvat notabilem acrimoniam non sine caliditate huic Spiritui conjunctam esse, maleficam tamen ob id qualitatem habere non sequitur, quandoquidem etiam ipsius olei vitrioli, quod multo magis causticum, & proximè ad vim ignis actualis, aut cauterii potentialis accedit, usus methodicus, improbandus non est: Quin ipsum elementum ignis omnia propemodū consumens, ita moderari potest, ut homo, certa distantia inter aërem frigidum & ignem positus, se juvari potius quam lædi se sentit: ita Spirit⁹ vitrioli æqua proportione aquæ, vini, aliorumque liquorum ita temperari, & vehementia ejus infringi potest, ut plurimùm prosit, minimè vero officiat. Quemadmodum enim nullus rationis particeps, carbones ignitos, ad stomachi frigus pellendum, ita nec Spiritum vitrioli per se, & impermixtum ad ejus corroborationem adhibebit. Ad instantiam, porro inferunt, quod ignis, prædicto modo per reflexionem tantum in corpus agit, at Spiritus vitrioli intra corpus sumptus, contactu immediata interiora afficiat. Respondeo multū etiā differre. Flammā vivam, seu ignem actu ipso existentem, & calorem potentialem, seu elementarem subjecto alicui inhærentem, ignis enim actualis in certo aliquo subjecto i.e minima portio corpori applicata sine læsione perferri potest, uti etiam oleum vitrioli per se adhibitum nihilo secius corpora contactu suo corrumpit, attamen mixtura facilè corrigi, potissimum vero spiritus vitrioli, aliquantum levior, & subtilior certa liquoris quantitate ita misceri, ac mitigari potest, ut in corporis meatibus humore ut plurimum repletis receptus, ne minimum quidem lædere possit, diluitur enim saliva ipsa in palato existente, ut etiam illud ipsum, quod per se cuti impositum, exulcerationem excitat, licet acrius nonnihil in corpore sine molestia perferatur. Quibus positis, Ganniones frivolis suis argumentis, contra rectum usum spiritus vitrioli, certa mixtura, methodo, & ratione adhibitum apud rerum intelligentes & peritos nihil obtinere possunt. Nec enim ipse Galenus Medicorum facile princeps, ex perceptione sensibilium qualitatum, mox sententiam, de operatione medicamenti ferre jubet, sed sensum experientiæ jungere, cum inquit, non absolutè unumquodq; ipsorum calidum est, ut ignis (nam id omnino foret impossibile) an per exuperantiam ut sanguis considerare propositum est, neque an ut ad symmetrum sui generis,

DE NATURA, PROPRIETATE, ET USU, SPIRITUS VITRIOLI FUNDAMENTALIS DISSERTATIO.

CAP. I.

De nomine vitrioli.

A Vitro vitriolum, cui aliquo modo ob splendorem respondet, etymologiam ducere videtur, quod veteres Romani atramentum Sutorium, Græci vero Calchantum nuncuparunt, tanquam minerale Cupri particeps, ut etiam Germani suo idiomate, hoc ipsum Kupffer Wasser/ad vitrioli proprietatem exprimendam vocant Dioscorides non ignobilis author quam in simpliciũ doctrina dogmatici, ac ipsemet dogmaticorum princeps Galenus, secuti sunt, nullam vitrioli differentiã facere videtur, cujus tamen tres distinctæ, eæque præcipuæ species sunt.

Primæ speciei vitriolum est, quod per modum transudationis guttatim in fodinis Cypriis congregatur, quod Petechius Pinarium, ac quidam forte significantius σταλακτικὸν appellant.

Secundæ speciei vitriolum, in diversis terrarum cavernis nascitur, peculiaribus ad id colligendum fossis extructis, in quibus facile coagulatur, quod Græce πηκτὸν, quasi spissum & vehementer concretum appellant.

Tertiæ speciei illud est, quod in Hispania præcipue arte excoctũ reperitur, minoris pretij, quod primum valde crudum, aqua cōmuni solutum in cisternas, ad hãc rem factas funditur, atq; in iis lapillorum forma concrescit, quod quidẽ, ad medicinam minus conveniens ad tinctorum vero opera aptissimũ est ex omnibus tamen cæruleum, durum & pellucidũ, à quibusdam λογχωτὸν vocatum cæteris præstat. Vitriolum calefaciendi ac astringendi nec non fungorum malignam qualitatẽ domandi, aqua solutum & gossypio exceptũ atq; naribus immissum, cerebrũ expurgãdi facultatẽ habet, drachmę pōdere sumptum lumbricos necat, ac siccum per se applicatum escharam excitat, de quo Galenus libro 9. de simp. medic. & Plinius libro 34 consulantur.

CAP. II.

Quid sit vitriolum, & quibus partibus constet.

EX diversis quas recensui vitrioli speciebus illud quod in majores, & angulares lapillos coire, ac ferrũ perfectius colore cupri tingere solet, optimum esse judicatur, unumquodq; autem ex triplici substantia minera sc. Cupri, fuligine sulphurea & aqua, compositum est, quarum duæ priores soliditatem, ultima vero splendorem confert, atq; in harum trium partium justa proportione perfectũ existit, separata vero per calcinationẽ aqua, ma-

joren,

[illegible]rea, quam etiam fuligo sulphurea au[illegible], acrimoniam acquirit, quæ sequentibus rationibus demonstrantur Primū ex vitriolo quantumvis sicco & pulverisato aquā elici posse nullis artis chemicæ Tyro ignorat, atqui illud ipsum dum ad destillationem præparatur, & calcinatur aliquosa parte consumpta, tertiam respectu crudi ponderis partē emittit, ac nihilominus destillationi adhibitum, phlegmatis insipidæ aliqualem copiam emittit.

Altera pars, fuligo sc. sulphurea, post phlegma extillatum, igne aucto, forma crassi, sicci & ponderosissimi, in spiritum acidum, illi ex sulphure sub campana producto similem resolvitur restante in retorta materia fusca, cuprum calcinatum non tantum referente, sed etiam in illud transmutabili, quæ tertia hujus mixti mineralis pars est, nec vero vitriolum Cupri colore, ferrum solummodo tingere potest, sed etiam illud ipsum certis liquoribus solutum, & præcipitatum in pulvere viridem mutatur, qui demū in cuprum igne fusorio, redigi potest ac vice versa ex tribus nuncupatis partibus vitriolū, omnes nativi & vulgaris qualitates continens artificio Chymico, parari potest.

Quomodo vero Archæus naturæ has tres substantias unire soleat, sententiam meam in anatomia vitrioli, tertiæ editionis exposui quæstiollorum, qui vitriolum in numerum falsum referunt, ac præcipue subtilissimi cavillatoris Petri Laurenbergij, non tantum contra meos aphorismos chymicos, sed etiam Dioscoridis, Galeni, aliorumque Medicorum dogmaticorum & Philosophorum authoritatē, absurdissimum dogma reprehenditur, quādoquidem Sal respectu vitrioli, corpus multo simplicius sit, ut ex eo cōsequenter modo ejusdem partibus constituitur per ignem separabilibus patet, quod Viri docti judicandum relinquo.

Cap. III.

Quid proprie sit spiritus vitrioli, & num qualitates Cupri contineat.

SPiritus itaque vitrioli ut ex præmissis colligi potest nihil aliud est, nisi fuligo sulphurea cum quantitate aquæ, ut Chymicæ artis potentia formam liquoris induere possit, ab Archæo Naturæ cu[illegible] inducta. Chymicis notum est, sulphur minimam partem [illegible] respectu reliquarum partium obtinere, [illegible] illud ipsum humidi, in sublimatione [illegible] productum, potius ab ambiente aere, cō[illegible] tractum esse, quā ab ipsius sulphuris in[illegible] solubili quodammodo substantia promanare: Tale in sulphure siccitatē, & [illegible] tiam humiditatē, videre est, in præparatione spiritus sulphuris, cujus fuligo alba, acris & densa non nisi attracto ab aere humido, in liquorē resolvitur, ejusq; quantitas pro ambientis constitutione variat, [illegible] instrumento clauso, sed sub cāpana vitri[illegible], major tamen ejus copia, in cella, locove alio humidiore, vel aquæ ebullientis vapore disposito percipitur, unde manifeste patet, spiritum vitrioli acrimoniam à sulphure, consistentiam vero liquidam, ab aliena & extranea humiditate obtinere.

Occurrit autem dubium fortasse alicui, an non spiritus vitrioli aliquid de substantia cupri partic[illegible] quod facile solvitur, nullum enim liquorem Cuprum, quavis violentia ignis adactum, sed [illegible]

aquas, olea, tincturas & sa[illegible] hæcq; iterum in mineralia, & [illegible] immatim [illegible]em complectar, terram in aquam, hanc in terrã, vola[illegible] in fixum, hocque in volatile, amar[illegible] in dulce, insipidum in salsum transmut[illegible]re conantur, multa certè ostentatione quadam, falsa tamen de spiritu vitrioli dulci iactari & ne in tota vita vel unicum de ipso processum justum comperi: Non me latet additione ferri aliarumque rerum, quemadmodum acetum plumbo affusum dulcescit, acrimoniam vitrioli tolli & cum quadam dulcedine permutari posse, quæ tamen nullatenus sincera, sed mox metallica quadã asperitate, & ingrato astringente sapore linguam afficit. Posita etiam quacunque dulcedine, e[illegible] tali mixtura peregrinas qualitates contrahit, ut pro composito potius, quam simplici merito habeatur, veluti etiam pulveri corallorum, aut cuipiam simili spiritus vitrioli affusus, deposita acrimonia insipidam quodammodo aquam refert, sine ulla reali substantiæ mutatione, spiritum enim acrem cum aquositate prius conjunctam corallia absorbent, cujus rei argumentũ evidens est, quandoquidem restibilis aquositas ponderelevior, pulvis vero corallorũ gravior & acidulus hac infusione fiat, & ipse spiritus non difficulter iterum à corallis destillatione separetur, unde conclusio sequitur, id quod in spiritu vitrioli acre est & spirituosum, ab aqueo liquore sequestrari atque ab alio corpore imbibi posse, & sub eo occultari, nullam vero substantiæ aut etiam qualitatis acoris se in dulcedinem positivam mutationem fieri, qua etiam posita nullum commodũ sequeretur, quandoquidem ad usum spiritus vitrioli nihil conferat, & dulcium medicamentorum cæteroquin nulla penuria sit, acor autem hujus spiritus, suum in medẽdo scopum perfectius attingat, quandoquidem pro intentione Medici, secundũ diversitatem affectus, temperamenti, materię morbificę, aliarumque circumstantiarum directa, nunc acida, nunc dulcia, amara salsave eliguntur: Axiomatis enim loco habeo, quæ amara non dulcia, nec amara, quæ dulcia eodem penitus modo perficere posse. Quare eos qui laborẽ irritum, & vanam imaginationem aspernunt, à me in hoc non dissentire posse confido.

CAP. VI.

An omnia vitriolata spiritum acidulum tantum à sulphure habeant, & cur vitriolum cæruleum cæteris præstet.

QVæstio hic moveri posset, quandoquidẽ non tantum per spiritum Nitri simplicẽ, aquam fortem, aquam Regis, spiritum Salis, sed etiã acetum destillatum aliosq; spiritus vegetabiles, ex Cupro vitriolũ in lapillorũ forma concrescens cõfici possit an non etiam natura in productione nativi vitrioli diversis solventibus uratur, quorum ratione, spiritus unius vitrioli ab altero differat. Respõdeo negative, ac naturæ operationẽ diversam esse ab horum metalla artificiose solventiũ & in spiritũ redigentium proprietate sequentibus rationib. inductus, quod (ut omnib. in rerum mineralium cognitione versatis constat) etiamsi diversæ exhalationes dẽtur, nulli tamen vapori, excepto illo sul-

phureo, solvendi vis insit, qui in terræ visceribus, aut ut Paracelsus ait, in mũdo subterraneo tanquã subjectum igneũ omnia metalla maturandi & ad perfectionẽ redigendi, potentia dotatus à summo Conditore implantatus est, & in quacunq; fodina cujuscunq; speciei vitriolũ occurrit, illud semper vapore aliquo, sulphureo concomitari, qui gustu & olfactu percipi possit, ac ipsa experientia testatur unicum in omnibus vitriolis spiritum esse, & sive illud cæruleũ, seu viride, prassini aut cereicoloris vitreive splendoris, humidũ aut siccum in parua vel magna frusta concretum examine ignis, nihil nisi albũ, densum ac sulphureum unius generis vaporẽ in spiritũ acidum resolvi proclivem reddere, quod minime fieret, si quibuscunq; salinis substantiis impraegnata essent, cũ spiritus nitri dũ per destillationem à corpore suo separatur perpetuo flammeum, colorẽ exhibet, & contactu suo, res fulvo colore tingit, nec gustu aut sapore, quẽadmodum etiam aqua fortis aut aqua Regis cum spiritu vitrioli ullo modo cõvenit. Ipse vero spiritus salis, etsi colore albo alembicum transit, cõsistentia tamẽ subtili, & olfactu ab illo differt: Quamvis tũ nitrũ, tum alia quoq; salia, in locis subterraneis reperiũtur, quorũ spiritus in eorundem corpore delitescit, donec artificio, & ignis potentia exigatur, à Vulcano naturæ tamen educi nequit, qui quidẽ sulphur, utpote pinguẽ, & inflammabilem substantiã, facilè in fuliginẽ & acrem hujuscemodi vaporẽ resoluit, salia vero non ita, utpote incombustibilia & fixa, ex quibus, sine materiali & fortissimo igne spirituum separatio fieri nequit: Denique cum spiritus nitri, & aqua fortis argentum, aqua Regis aurum (quod; spiritus sulphuris efficere non valet) solvendo in atomos sibi uniat, si tales actu in mundo subterraneo existerent æque ex modo nuncupatis metallis, atq; ex cupro & ferro vitriolũ pducerent, cujus ne unicum quidem exemplum nobis constat, quamobrem ratum firmumque manet, omnes vitrioli species, spiritum acidum à sulphure mutuari, etsi victriolum cæruleum aliis speciebus ad medicinam præferatur, quandoquidem hæ sæpius realgari quodam, vel aliis impuris recrementis infectæ sunt; illud vero non solum Dioscoridi sed etiam omnibus peritioribus Medicis, & Chymicis præ cæteris commendatum est.

CAP. VII.

An Spiritus è sulphure communi arte chemica eductus diversos à spiritu vitrioli effectus præstet.

CVm nunc satis ostẽnsum sit, spiritum vitrioli aliud nihil esse nisi vaporem è minera sulphuris resolutum, inque corpus vitrioli immersum, & tandem per artificium mediante Vulcano iterum separatum. Quæstio oritur utrum dictus Spiritus sulphuris diversam in medendo à spiritu vitrioli operationem edat? Respondetur in omnium medicamentorum seu simplicium seu compositorum, seu Galenicè seu chymicè præparatorum examine, duplicem qualitatem considerari, ex quibus tanquam fontibus, omnes eius virtutes scaturiunt, manifestam nimirum, & occultam; manifestæ sunt, quæ odore, sapore,

pore, colore, gravitate, levitate, raritate, densitate definiuntur; ex quibus primum sensuum judicio præceptis medicamentorum temperamenta caloris ac frigoris, siccitatis ac humiditatis gradus Physici rationabiliter colligunt: occultæ vero nullo sensuum critirio investigandæ sunt, solaque experientia cognoscuntur quales in purgantibus occurrunt, Agaricus, verbi gratia, phlegma purgandi, Rhabarbarum bilem, Senæ folia succum melancholicum, Manna & Gummi de Peru serum, Turbith è juncturis tenaces & impactos humores educendi, Caro viperæ & scorpius ac eius oleum contra proprios morsus nullo qualitatum temperamento nitentes, sed occultas ac specificas vires obtinent, quanquam enim Paracelsus eiusque sequaces, eas per certam signaturam cognosci opinentur, exempli causa, Anacardium cum cordis figuram gerat eidem Pulmonariam pulmonibus, Lichen hepati, Asplenium lieni, Satyrium testiculis, Euphrasiam oculis, Dentariam dentibus, Acorum juncturis, Nucem Moschatam capiti, Perforatam notante succo sanguineo vulneribus recentibus specifice convenire constet. Horum tamen simplicium virtutes, ab antiquis primum experientia deprehensæ sunt, ac demum à recentioribus accedente signaturæ inventione, magis comprobatæ sunt: immo talia seu vegetabilia, seu animalia, aut mineralia partes corporis humani, sæpe manifesta calefaciendi, refrigerandi, aperiendi & adstringendi vi juvant. Quam operationem, etiam res aliæ, nulla tali signatura præditæ perficiunt, ita ut hoc dogma discursus speciosi potius quam scientiæ cum firma ratione fundatæ locum teneat: Et ut ad Rhombum redeam, an scilicet spiritus vitrioli & spiritus sulphuris, ejusdem sint virtutis, dico in eodem rectificationis gradu constitutum, ut sapore, odore, & colore alteri similis sit, eadem quantitate sumptum, eosdem effectus secundum manifestas qualitates intra & extra corpus adhibitum præstare: occultas vero quod attinet nullas in eo deprehendi, frequentioris vero spiritus victrioli, & destillationis & usus causa hæc est, quod ex libra una vitrioli paruo temporis intervallo maior spiritus quantitas quam ex pluribus sulphuris libris longo tempore evocari possit.

CAP. VIII.

Quibus notis bonitas vitrioli agnoscatur, & in quo præparatio eius consistat.

PRimo, ut supradictum cum victriolum cæruleum bonitate cætera superans spiritum longe puriorem suppeditet, illud ad hoc opus potissimũ eligatur. Secundo nisi lapillorum figura concretum, splendens, & ab omnibus recrementis, ac sordibus purum sit, id in aqua fontana solutum, & per saccum ex lana confectum, filtratum iterum coagulari & in olla ad albedinem calcinari oportet.

Tertio ollæ fortissimæ, ad cucurbitæ formam effictæ imponatur, quæ lato orificio, & collo longo extra fornacem aliquantum emineat, ac igne aperto latera vasis tangente, opus perficiatur.

Quarto dictæ ollæ, vel cucurbitæ, recipiens

piens capacissimum, cum parte aquæ fontanæ destillatæ jungatur, quo spiritus minus dissipentur & accurata jũcturarũ perlutatione, ne quid inter destillandũ transpirare possit

Quinto sub initiũ lenis ignis adhibeatur donec fumosa humiditas vitrioli (quæ violentiore coacta igne vasa disrumpit) evocata sit, ut etiam cum demum siccus, & sulphureus instar nubis albæ, per vas recipiens diffundi incipit, moderato gradu, per 6. vel plures pro quantitate vitrioli (donec fumi colorẽ acquirãt & nigricãtes appareãt) noctes dies q; destillatio cõtinuanda, qua peracta, vitriolum in cucurbita residuum, adhuc grave & fuscum colore restet; Etenim si spongiosum, & nigricans deprehendatur, indicio est, igneũ & gravem illum spiritum prodijsse, quem non minus primo loco egresso spiritui ac ultimum illud, quod ex terebinthina fortissimo igne propelli oleo suo subtiliori misceri nefas est: Qua propter mox ad egressum luridi vel ferruginei coloris, mox ad egressum striarum luridi vel ferruginei coloris ignis remittendus ultimo in separatione recipientis, vasis cura adhibenda, ne quid luti liquori misceatur, ac porro secundum artem spiritus ab aquositate adjuncta rectificandus. Signa porro perfecti & laudabilis spiritus vitrioli sunt sequentia, primum ut ad cristalli claritatem accedat, secundo ut lingua exceptus, illam singulari acrimonia, & calore feriat subsequente mox aciditate ac tandem sapore dulci qui palatum recreet, qui hisce notis caret ei aut errore destillationis ipsius, aut impuritate mineræ id accidisse rationi consonum est.

Cap. IX.

An spiritus vitrioli utpote substantiæ mineralis æque tuto ac cætera medicamenta vegetabilia exhibeatur?

Tandem ad Misochymicorum objectiones, ne dicam calumnias, quæ id ipsum quod non intelligunt carpunt aut quod semel carpserunt, vera ratione indagare renuunt, accedo.

Obijciunt primo spiritum vitrioli, tanquam mineralem substantiam, nullam cum partibus, ex quibus humanum corpus constat analogiam habere, ac consequenter æque tuto ac cætera medicamenta usurpari non posse. Respondeo, omnia sub sphæra Physica comprehensa in tres classes distributa sunt, in prima quæcunq; anima sensitiva prædita sunt, velut animalia terrestria, aquea & aerea eorumque partes; in secunda plantæ in genere, & quidquid ex terra per solam vegetationem expullulare, natum est, v. g. arbores, fructices, surculi, cortices, folia, flores, fructus, semina succi, gummata, resinæ, balsama, in tertia vero quæ diversa ratione per modum accretionis in terræ visceribus nascuntur à priorum duarum classium substantiis plane diversa utpote metalia, Marchasita, Antimoniũ Talcum, lapides vulgares & pretiosi, sulphur, vitriolum, Alumen, Sal, Bitumen, Asphaltum, aliaque hujus farinæ mixta, ad quorum seriem etiam spiritus

vitrioli

vitrioli tanquam substantia & minerali corpore separata pertinet. Quibus præmissis sequuntur duæ quæstiones prima an spiritus vitrioli, eo quod è classe mineralium sit, nullam cum corpore humano convenientiam habeat.

Secunda an medicamentis ad profligationem morborum præscribendis, cum natura nostra, quædam analogia necessaria sit. In confesso est omnia trium prædictarum classium ambitu comprehensa, suas qualitates ac temperamenta eoque aliquas virtutes & operationes 4. elementis, & quibus constant acceptum referre & cum physici omnes, hominem non tantum ob structuram, vel quandam sympathiam sed etiam compositionem, ex iisdem omnium creaturarum principiis constantem tanquam Microcosmum depingant ac ipsa natura nostra, corpus illud durum, fixum, & in mineralium genere incombustibile licet nullam cum animali, quoad externam formam, convenientiam habeat, salem inquam & sale condita, tantopere ac tam avide appetat insulsaque respuat idque non ob contrarietatem cum similia similibus servari postulant, cumque ex ipsis corporis partibus, videlicet ossibus, carne, & sanguine, chymica arte sal in substantia & qualitate minerali penitus respondens educi possit, quis tam perfrictæ frontis reperiri potest, qui mineralia cum corpore humano, nullam analogiam habere neget? Hic sal naturæ implantatus externum illum quemadmodum mercurialis aquosam, & sulphurea pinguem substantiam ad sui conservationem, & durabilem firmitatem in certa proportione unicè expetit, Unanimis consensus omnium non litteratorum sed etiam idiotarum est tot diversis cibis, iisque mollibus & fluidis, carni nimirum, piscibus, fructibus, sine additione salis, qui ingenitum corroboret, in corpore æquentis naturam nostram, minime parem esse sed eorum putredine, in quam facilè abeunt plurimum offendi posse. Sed & spiritui vitrioli, licet colore differentem, aliis tamen in qualitatibus convenientem humorem in corpore humano reperire est.

Ille videlicet qui ex liene in ventriculum regurgitat qui acida austera & terrestri natura sua, Galeno & Avicenna testibus, famem & appetitum provocat, & non solum cæteras ventriculi actiones adjuvando sed etiam ad orificium à cibo sumpto claudendum magni usus esse perhibetur, quibus proprietatibus spiritus vitrioli unicè respondet, licet enim is impermixtus, ob vehementem acrimoniam, gustum caliditate quadam afficere videatur, aquæ tamen justæ portioni confusus, refrigerantem & adstringentem vim exserit, ac cum primis in operatione ventriculum tangente, impedito enim ob infarctum aut imbecillitatem Lienis, humoris illius ad ventriculum recursu, aut stomacho ob humorum lubricitatem relaxato, ut in attractione, concoctione & retentione ciborum deficiat vix ullum medicamentū ad eiusmodi vitia tollenda hoc spiritu, ratione & methodo quadam adhibito in toto foro medico efficacius reperitur, quod Misochymici etiam nolentes

 lentes

nolentes fateri coguntur. Quod attinet secundam quæstionem analogia medicamentorum cum partibus corporis nostri, ad curationem morborum absolutè necessaria non est, sufficit morbo ac materiæ peccanti contraria sint, secundum illud vulgatum axioma: contraria cõtrariis curantur, de quo Galen. ille Gallicus, Ambianus Fernelius, dissertis verbis sic scribit. Morbus omnis contrariis profligandus, contraria enim sunt morborum remedia: Remedium est quod morbum depellit, quicquid autem depellit, id illi vim infert, quod vim infert, contrarium est omni ratione, igitur remedium morbo contrarium esse necesse est, omnemque morbi depulsionem atque curationem contrariis perfici contraria autem multifariam dicuntur, quæ non in qualitate solum, verum etiam in quantitate, in numero, in situ, in figura, in omni denique genere plurimum distant: ut calidum & frigidum; humidum & siccum: durum & molle: crassum & tenue.

Neque tamen idcirco illud axioma paracelsicum, ut quidam opinantur, huic doctrinæ contrarium est, & Galenicam medendi methodum evertit. Verbis enim ambæ sententiæ tantum, sensu minimè distant: licet enim quædam medicamenta morbo similia sint, eius tamen causę primum ac per se adversantur, morbo autem ex accidenti: huncque tollunt non per se sed sublata causa. Sic Rhabarbarum, quamvis calidum, febrem soluit, dum ipsius materiam expurgat, & lassitudinem exercitatio lenit, quod humorem per musculos effusum discutiat. Et vomitionem sedat vomitio, quæ proritantem humorem excutit. Et dysenteriam purgatio levat, noxia materia eius efficiente causa detracta. Ad eundem modum frigidæ larga perfusio convulsionem (ut est apud Hippocratem) solvere putatur. Cæterum non eiusmodi remedia hic scrutamur, sed quæ primum ac per se affectum submoveant. Sunt autem eiusmodi omnia curando affectui verè contraria. Itaque cum suum cuique morbo contrarium sit remedium, eademque sit contrariorum doctrina, quot enim morborum, tot & remediorũ certè genera sunt constituenda.

Illorum vero ineptiam, qui talem analogiam requirunt satis admirari non possum præcipuè cum rationalium Medicorum titulo plurimum glorientur, tam irrationalem tamen consequentiam inferant, aut propriam imperitiam in Authorum scriptis prodant, qui multoties lapidem Lazuli, lapidem Armenum, bolum armenam, terram lemniam, imo aurum, argentum, ferrum, ac varios lapides, tam communes quam pretiosos (uti etiam Andromachus calchantum ad theriacã) varias in compositiones recipiunt. Ipse etiam Dioscorides non solum sulphur, è quo spiritus vitrioli ortum ducit, sed etiam vitriolum crudum, contra lumbricos & fungos venenatos in vomitorii formula commendàt: multo igitur minus, spiritus ex vitriolo (qui eiusdem pars purior, & subtilissima existit) quam reliqui corporis crassi & fæculenti usus damnandus est.

Cap. X.

An spiritus vitrioli, ob temperamentum calidius, tanquam nocivus vitari debeat.

VRgent quidam Misochymici objiciendo, spiritum vitrioli in quarto gradu calidum, sine periculo, & destructione temperamenti naturalis, intra corpus sumi non posse.

Concedo equidem cum ex ipso ignis subjecto, utpote Sulphure, magnaque ignis violentia elaboretur, ac etiam ligna, ossa, lapides, & metalla solvat notabilem acrimoniam non sine caliditate huic Spiritui conjunctam esse, maleficam tamen ob id qualitatem habere non sequitur, quandoquidem etiam ipsius olei vitrioli, quod multo magis causticum, & proximè ad vim ignis actualis, aut cauterii potentialis accedit, usus methodicus, improbandus non est: Quin ipsum elementum ignis omnia propemodū consumens, ita moderari potest, ut homo, certa distantia inter aërem frigidum & ignem positus, se juvari potius quam lædi se sentit: ita Spirit⁹ vitrioli æqua proportione aquæ, vini, aliorumque liquorum ita temperari, & vehementia ejus infringi potest, ut plurimùm prosit, minimè vero officiat. Quemadmodum enim nullus rationis particeps, carbones ignitos, ad stomachi frigus pellendum, ita nec Spiritum vitrioli per se, & impermixtum ad ejus corroborationem adhibebit. Ad instantiam, porro inferunt, quod ignis, prædicto modo per reflexionem tantum in corpus agat, at Spiritus vitrioli intra corpus sumptus, contactu immediata interiora afficiat. Respondeo multū etiā differre. Flammā vivam, seu ignem actu ipso existentem, & calorem potentialem, seu elementarem subjecto alicui inhærentem, ignis enim actualis in certo aliquo subjecto ne minima portio corpori applicata sine læsione perferri potest, uti etiam oleum vitrioli per se adhibitum nihilo secius corpora contactu suo corrumpit, attamen mixtura facilè corrigi, potissimum vero spiritus vitrioli, aliquantum levior, & subtilior certa liquoris quantitate ita misceri, ac mitigari potest, ut in corporis meatibus humore ut plurimum repletis receptus, ne minimum quidem lædere possit, diluitur enim saliva ipsa in palato existente, ut etiam illud ipsum, quod per se cuti impositum, exulcerationem excitat, licet acrius nonnihil in corpore sine molestia perferatur. Quibus positis, Ganniones frivolis suis argumentis, contra rectum usum spiritus vitrioli, certa mixtura, methodo, & ratione adhibitum apud rerum intelligentes & peritos nihil obtinere possunt. Nec enim ipse Galenus Medicorum facile princeps, ex perceptione sensibilium qualitatum, mox sententiam, de operatione medicamenti ferre jubet, sed sensum experientiæ jungere, cum inquit, non absolutè unumquodq; ipsorum calidum est, ut ignis (nam id omnino foret impossibile) an per exuperantiam ut sanguis considerare propositum est, neque an ut ad symmetrum sui generis,

ut minorem quam acetum, ſuccus Limonum, Aurantiorũ, Berberorum, Ribium vel Tamarindi corrodendi vim acquirat, cum illi etiam margaritas, corallos, oſſa, cuprum & ferrum exedant. Quin ipſum ſal naturæ noſtræ familiariſſimum, aquæ forti mixtum aurum ſoluit, & liquori miſcet quæ cuncta tamen juſto modo uſurpata nullum corpori damnum inferunt. Nec igitur de ſpiritus vitrioli moderato uſu alia ſententia quam de aliis rebus ferri poteſt, quarum moderatus uſus commodum plurimum, abuſus verò detrimentum creat.

Corroſiua præterea facultas Spiritus Vitrioli per ſe exiſtentis, neminem deterreat, cum tota ſpiritualis vis, ex magna Vitrioli quantitate in minimum corpus redactum ſit, qualem etiam aceti & ſucci Limonum ab aquoſitate liberati ſubtilior pars habere ſolet, & unica guttula Cinamomi, Piperis aut Caryophyllorum magnæ eorundem aromatum quantitatis vim excedit, quæ nihilominus cum aliis temperata, commodè in uſum venit.

Cap. XII.

An Spiritus Vitrioli partibus internis ſeſe inſinuando progreſſu temporis morbos excitare poſſit.

OBjectionibus ſuperioribus refutatis, cum intentionem ſuam Miſochymici aſſequi non potuerunt, aliud figmentum, vel potius ſomnium inferunt, Spiritum Vitrioli, non mox à principio, quocunque modo adhibitus, ſed procedente tempore, penitius ſeſe inſinuando, partes internas labefactare. At ſimplici hac appoſitione, propriam potius impudentiam, quam ullá argumentandi ſubtilitatem produnt; quandoquidem hoc modo in terminis generalibus hærentes, potius rudibus imponere, quam gnaros aliquid docere conantur, nec quid velint ſatis explicant; Etenim aut Spiritum Vitrioli ſeſe inſinuando, & adhærendo, intelligunt interanea contactu ſuo corrodere, vel tanquam fæcem vini, in parte aliqua colligi vel malignam qualitatem, qua tandem corpus humanum labefactetur relinquere, quorum nullum demonſtrari poteſt. Primo enim Corroſio internarum partium, abſque doloris, & inflammationis ſenſu fieri nequit, quin etiam partes internæ ſeu externæ aliqua acri fluxione tentatæ vel mitiſſimi liquoris allapſum vix ſine moleſtia ſuſtinent, multo igitur minus, Spiritus vitrioli, (per illum ipſum, ante exulceratæ partes) acrimoniam ab Miſochymicis toties culpatam, ſi vis ea corroſiua mitigari non poſſet, abſque dolore perferre poſſent. Nec ulla ſui parte tanquam ſentina, ſeu fæculenta materies, corpori adhærere aut meatus infarcire poteſt, quemadmodum etiam non pauci cibi facere ſolent, ſabuloſum excrementum accumulando, imo ſubſtantia ſua ſubtili, & facultate penetrandi, potius meatus aperire, viſcoſam colluviem abſtergere, tartarumque corpore exigere potis eſt, multo vero minus ulla ratione, malignitas quæcunque ei attribui poteſt licet nimia quantitate, vel per ſe, ſine vehiculo aut mixtura temperatus, abuſivè ſum-

aut peculiari ex terra contractæ qualitati potius adscribendum esse, ex quatum rationum solido fundamento patet, Spiritum vitrioli, debita cum aliis liquoribus mixtura, neque corrodendi vim, neque adhærescendi partibus internis proprietatem, aut ullam malignitatem in se continere.

Cap. XIII.

De Spiritus Vitrioli usu interno, ejusque virtutibus.

Discussis Misochymicorum objectionibus eorumque de Spiritu Vitrioli falsa doctrina, solidis argumentis eversa ad ejus specialem usum accedo, cujus virtutes præcipuæ sunt sequentes.

1. Viscosam, crassam & tartaream materiam incidit & attenuat.

2. Etsi extra controversiam insigni siccitate polleat, nihilo tamen minus, æstum febrilem, & immoderatam sitim ex humorum ebullitione ortam, egregiè mitigat.

3. Omnem humorum putrefactionem vi balsamica prohibet.

4. Substantia subtili & manifesta penetrandi qualitate poros cutis, & urinæ meatus aperiendo, naturam in expulsione superfluorum humorum adjuvat.

5. Propter moderatam, & blandam astringendi qualitatem partium tonum relaxatum corrigit & membra interna probè corroborat. In genere nobilioribus Medicis notum est, hujus guttulas quatuor aut quinque, cum vini duorum cochlearium mensura aut aqua destillata permixtas, contra morborum insultus, nobilissimum esse prophylacticum. Neminem quoque ignorare arbitror, quantum Dioscorides, & Galenus ingrato illi aceto scyllitico ab antiquissimo Philosopho Pythagora invento attribuerint, quo Romani imperatores usi sunt, eo quod facultate sua incisoria quæcunque interna membra pectus vero præcipuè, & stomachum à putredine, vi siccandi moderata vindicet ac levi astrictione corroboret, quibus virtutibus omnia fere medicamenta spiritus vitrioli antecellit, ut pote, non tantum in convenienti mixtura, sapore multo gratior, sed etiam propter substantiæ puritatem homogeneam, nullo calore, vel frigore, aut longa ætate labefactari aptam, omnibus fere corruptionibus magnoperè resistit. Hic cum conserva Betonicæ, manè à jejuno, & sub noctem cubituro sumptus, epilepticos multum juvat, capitis dolores à causa calida avertit, vertiginem abolet, visum acuit, auditum ac memoriam, nimia humiditate, ac vaporibus labefactam restaurat: Cum succo Hyssopi, vel Scabiosæ ter de die haustus, pectus, ac fauces ab omni phlegmate liberat, cum conserva Rosarum mixtus, ut vix sensibilis aciditas appareat, tertio vel quartò per diem, purulenta, & cum sanguine mixta, rejicientiam fœtorem corrigit, ulcera mundificat, & calorem præter naturalem temperat, manè cum portiuncula vini usurpatus stomachum abstergit, appetitum & ciborum concoctionem

ctionem promovet, vermes ex alimenti corruptione natos, & internam putrefactionem arcet, halitumque commendat: Remedium verò propemodum incomparabile est, ad hepatis fervorem, alui & intestinorum nimiam lubricitatem sanguinis, hæmorrhoidumque intempestivum fluxum emendat, ac præclara corroborandi vi corpus vegetum conservat, ac laudabilem hæmatosin tuetur. succo Melissæ, aut vino malvatico mixtus, splenis vitio laborantes, & melancholicos, modo corporis squalor & ariditas absit, maximè juniores, somniorum phantasmate, ac cordis palpitatione, ex adustarum fuliginum impetu oborta vexatos plurimum sublevat, scorbuto quoque non imbecillam resistendi vim obtinet; Mollitiem gingivarum cruentam, palati putredinem & anhelitus fœtorem aqua plantaginis, ad gratam aciditatem temperatus, ac quotidiè adhibitus optimè moderatur. In gonorrhæa quoque putrida, & albo mulierum fluore, sequens compositum præstantissimum est. ℞. Rosarum rubrarum siccarum ℥ j. aquæ Alchimillæ ℔ ß. mixtura in cucurbita, calore Balnei Mariæ tribus horis maceretur, cui soluta prius in ea Sacchari finissimi ℔. ¼. tantum Spiritus Vitrioli additur, ut gratum acorem acquirat, instar Syrupi Limonum, cujus cochleare unum ægrotanti, mane ac vesperi exhibeatur, nec præsentius auxilium in morbo ungarico, aut febri pestilenti, quam ab hoc medicamento exspectari potest, cum sequenti decocto exhibitus.

℞. Radicis Scorzoneræ selectæ ℥ j. ß. Aquæ fontanæ M. j ß, coquantur ad ignem purum in olla vitreata, ad tertiæ partis consumptionem, cui per colato Syrupi violacei ℥ ij. & Spiritus Vitrioli quantum ad gratam aciditatem sufficit & porro aquæ Cinamomi aut essentiæ corticum Citri tantillum additur, quo loco potus ordinarii, ad sitim, & calorem febrilem mitigandum, putredinem arcendam, hepar recreandum, & fuligines cordi molestas per insensilem transpirationem expellendas, pro libitu quoties sitis urget, hauriatur. Idem modus in defectu Radicis Scorzoneræ licet utilissimæ cum decocto Hordei observari potest, quod decoctum contra diarrhæam, dysenteriam, febres putridas, Scorbutum, vitioso victus genere utentibus, potissimum verò ad corrigendas aquas impuras, & putridas, militibus terra marique degentibus, maximum præservativum est. fœtorem anhelitus ex humoribus calidis, in stomacho putrescentibus, & inordinata diæta collectis obortum, præmisso cathartico, per aliquot dies, in aqua fontana ea quantitate, ut acidularum saporem referat, sumptus feliciter emendat, pro aliquibus, etiam sacchari candi & aquæ Cinamomi addi potest: hepaticis autem sequens convenit.

℞. Cichorei per MB. destillatæ.
Fumariæ.
Rosarum ana q. s.
Sacchari candi.

Spiritus Vitrioli, cujusque q. s. pro rata portione ut saporem dulcem acidus nonnihil superet addita aqua Cinamomi, aut magisterio corticum Citri

℞. Iulapium vltimo in aphtis (quæ non solum pueros in Belgio sed etiam adultos frequenter infestant), ex corruptione humorum in stomacho & cum febre exortis, & connexu quodam viscidæ, & glutinosæ materiæ, lentes aquaticas, vario tamen colore pro natura humoris peccantis, referentibus Iulapium vitriolatum, aut suprascriptum decoctum, Scorzoneræ magnopere prodest, ac cum hæ etiam appropriatis gargarismis deterfæ, nisi euacuata minera, subinde repullulant, materia peccans commodissimè per vitriolum ipsum sequenti modo subtrahitur.

℞. Vitrioli à suo colcothare extracti, quod vulgo sed improprie Sal vitrioli vocatur vel loco ejus vitrioli albi depurati ʒ. ſ. aquæ cardi bened. ℥. ß. Mellis rosati ℥. j. aquæ Cinamomi pro aromatizatione q. ſ. misce. Quæ dosis robustioribus pro vice, debilioribus vero minor, eaq; repetita exhiberi solet; nullum enim medicamentum magis incisivum, aut detersivum, aut quod viscidam & tartaream colluviem magis evacuare possit, unquam comperi; quo multos desperatos, & phlegmate à stomacho ad fauces quodamodo repletos, ac pene suffocatos feliciter restitui, quod ad vitrioli usum, & utilitatem declarandam, hisce addere visum est.

Sequuntur singularia quædam medicamenta, ad supradictos morbos, cum spiritu vitrioli composita.

Aqua pestilentialis vitriolata.

℞. Rasuræ ligni Juniperi odorati ℔. j.
Radicis Cardopatij.
Victorialis ana ℔ ß.
Exter. cortic. Citri siccat. ℥ iij.
Misce.

Omnibus incisis in cucurbita vitrea tantum vini maluatici, quantum ad moderatam humectationem sufficit affundatur, & totum mixtum per 6. dies lento calore maceretur, eiq; in plures cucurbitas distributo, aquæ fontanæ mensuræ sex addantur, & propè clausis vasis destillatio instituatur, aquæ egressæ spiritu vitrioli, ad aciditatem redactæ, salis Juniperi, summa diligentia præparati & granulati ʒ. vj. jungantur, quæ in vitreis vasis, cum subere, & cera flava obturatis servanda est, præservativi loco tempore pestis, mensura cochlearis circiter pro dosi exhibendà, infecto vero, & actu laboranti, alterum tantum, vel plus etiam offeratur, idque ter vel quater per vices ad sudorem eliciendum, donec cor à veneni insultu, totumque corpus à febre immune evadat, sub finem paulatim dosin minuendò; Atque eodem modo, in omnibus febribus malignis, ardentibus, vngaricis, & quibuscunque alijs, in quibus sudor necessarius est, nec purgatio per vomitum, aut sanguinis missio aliud suadeat aut ijsdem præmissis, hæc aqua præscribenda est.

Syrupus dysentericus vitriolatus.

℞. Rad. Tormentillæ ℥. iiij.
Cort. myrobal. citrini.
Sem. sanguinariæ.
Rosar. rubr. diligenter exsiccat. ana ℥. ij.

 Inci-

Incisis radicibus Tormentillæ semine sanguinariæ & cortic. Myrobalanorum parum contusis, sufficiens quantitas aquæ fontanæ affundatur, atque 4. vel 5. horis coquantur ad remanentiam ℔. iij. cujus decocti percolati libræ uni, adhuc ferventi rosæ infusæ,. & probè recte per noctem macerentur, eique in vase vitreo spatula lignea agitando, guttæ spiritus Vitrioli 80. addantur ita ut instar sanguinis rubescat: Altera decocti pars cum sacchari ℥. xij. ad debitam spissitudinem coquendo redigatur, ac porro omnibus commixtis olei cinamomi guttæ 6. instillentur, & syrupus hoc modo absolutus, in vitro ad usum servetur. Præstantissimus est ad dysenteriam astringendi indicatione obvia, præmisso uno, aut altero infuso Rhabarbari, quod acres & adustos humores, venas & intestina corrodentes leniter subducat, doloribus vero majoribus oboriri incipientibus, clysmata lenientia & glutinantia, non neglecta diæta adhibenda sunt, ad loca exulcerata persananda, hinc fluxu nihilominus diutius permanente aliquoties in die ʒ. ij. aut etiam ℥. iij. hujus syrupi ægro exhibeatur cum aqua Bursæ pastoris, vel plantaginis mixti: In hoc enim morbo præcipuè, magno cum iudicio astrigentibus uti convenit: Etenim haud pauci, intempestivo eorundem usu, in magnum vitæ discrimen, imo ipsam mortem præcipites acti fuere. Par ratio & usus hujus syrupi est, præmissis præmittendis, in diarrhæa, lienteria, in fluore uteri albo & rubro cum facultatem retentricem firmare, & relaxatas partes multum corroborare possit. Interim in potu ordinario, spiritus vitrioli simul administratur non obstante obstrepentium Medicorum turba qui in hoc casu, excoriatione sc. partes infestante, ab eo abstinendum esse docent, cum ea quantitate liquoris misceatur, ut vim corrodendi penitus amittat: Deniq; cum ulcera hæc primũ mundari, secundo exsiccari, & ab affluxu novi humoris, per astringentia præservari postulant, nullum autem medicamentum, has omnes intentiones perfectius compleat, non est quod quis sciolorum vanas ratiunculas multum moretur; Præcipue cum etiam ipsimet syrupos de Berberis, de Ribes, de succo Citri cydoniorum Granatorum, de pulpa Tamarindorum, & ipsas acidulas in hujusmodi affectibus præscribant, nec solum robustos homines sed etiam puerulos tenellos, quorum facultas retentrix, emulsionibus lubricantibus, usque ad periculum vitæ labefactata fuit hoc spiritu in aquis destillatis in Syrupo Rosatum aut Violarum oblato à limine mortis revocaui. Quod si tales Medici hæc secundum rectæ rationis trutinam, expenderent, modo judicij, & mediocris doctrinæ compotes essent, rem ita se habere deprehenderent, sed non pauci aliquatenus docti, superbia inflati (spretis rationibus, ac vera rerum naturalium disquisitione (quæ infinita quodam̃odo est) neglecta, unica sua authoritate, fraude quandoque & dolo acquisita, maximè apud imperitos, qui etiam somnia pro oraculo habent, ad multorum perniciem abutuntur.

Syrupus pectoralis vitriolatus.

℞. Foliorum Tussilaginis
Betonicæ
Botricis
Florum Symphyti
Violarum
Maluæ
Rosar. rubr.
Papaueris rhœadis
Jujubarum n. XL.
Sebesten n. xx.
Dactylorum n. xij.
Glycyrrhizæ ℥.ij. Misce Incisa, & cum f. q. aquæ fontanæ, ad consumptionem tertiæ partis coquantur, decoctum autem perculatum cum ℥. xviij Sacchari ad Syrupi consistentiam redigatur, cui in vase vitreo, non plus spiritus vitrioli, quam ut vix sensibilis aciditas, ex eo deprehendatur, misceri convenit, ad moderatissimam abstersionem, putrefactionis aversionem, partis exulceratæ modestam exsiccationem, nec non qualemcunque humoris influentis repulsionem, & consolidationem introducendam. In genere, ad omnem pectoris obstractionem, Phlegmatis, aut purulentæ materiæ collectionem, etiam in ipso pleuritidis statu ad expectorationem se disponendo, dosi eadem, qua cæteri Syrupi pectorales, cochlearis mensura circiter aliquoties in die sumptus plurimum prodest.

Confectio de Rosis siccis vitriolata.

℞. Sacchari albissimi ℥.xvj. coquatur in f. q. aqua Rosarum odoriferæ ad consistentiam electuarij, cui pulverem rosarum rubrarum ℥.j. cum sufficienti quantitate spiritus vitrioli misceatur.

Vsum habet egregium, in stomachi pituita repleti detersione, appetitus ciborum promotione, languoris in hepate, & anhelitus fœtentis correctione, in dysenteria & quocunq; sanguinis fluxu immoderato sistendo ac ut verbo dicam, in omni affectu, ad quem corroborantia, & exsiccantia requiruntur, manè ac vesperi, quantum cultelli cuspide capi potest, maximo cum fructu adhibetur.

Vsus externus spiritus Vitrioli.

Spiritus Vitrioli, ob qualitatem sæpius repetitam, non infimum quoque locum in chirurgia obtinet. Primo enim cum melle rosato, ulcera putrida probe mundificat, cum aquæ Plantaginis debita quantitate mixtus ut ad acorem acidularum solummodo accedat, pannis lineis exceptus, externarum partium inflammationes sistit; Contusis ac luxatis membris, eodem modo, cum vino vel decocto Tormentillæ aliquoties calidè applicatus pericula oboriri solita avertit, & quod ferè præcipuum est, in ejusmodi casibus; cum spermate Ceti temperatus, synoviam, seu ichorem in articulis luxuriantem præcavet; Cum aqua Rosarum, in minima tamen quantitate, admixto saccharo candisato viscosum oculorum excrementum aliquot guttulis instillatis, & pustulam in cornea extergit. Contra gangrænā musculosarū partium. ℞. Oxymellitis scillitici ℥.j. farinæ Fabarū, Myrrhæ ana ʒ.ij. spirit᷒ Vitrioli q.s. ad moderatā acrimoniā, ꝗ medicamentū aliquoties, loco affecto secundū artē applicatū, car-

carnem emortuam à viva separat. Aqua Tormentillæ ad modicam aciditatem temperatus linteoque exceptus, & præmissis generalibus, per aliquot dies impositus, procidentiam ani inhibet.

Sequitur vsus & dosis spiritus vitrioli.

Præservationis causa cum liquore aliquo hujus spiritus guttæ 3-6. vel 8. sumuntur, cum conservis vero, & electuarijs, tot quot ad gratum acorem sufficiunt: Vitrum in quo servatur, longo & angusto collo, orificio verò lato constet, ut commodè guttatim depromi possit, illudque subere & cera, cum aliqua parte Therebinthinæ mixta, ac particula vesicæ superinducta obturari debet: In mixtione hujus cum medicamentis observandum, ne unica vice, major quantitas infundatur, & sæpius de justa quantitate gustus consulatur vas in quo servatur miscetur, aut etiam exhibetur nihil metallicum ulla in parte contineat. Ab hujus usu, quantum cunque in alijs laudabili, omnibus abstinendum, qui febri hectica, sicciore temperatura capitis ac nervorum laborant, splenis vitio cachectici, aut prolixiore morbo consumpti sunt, & ad paralysin, spasmum, catalepsin aut marasmum proni sunt, aut à corrosivis, internam in faucibus ventriculo vel intestinis inductam exulcerationem patiuntur: Nec mulieres mensium suppressione laborantes, aut bilis in ventriculum effusione vexati, antequam illa cathartico evacuata sit eo urantur, illi vero etiam quibus prodesse solet, non nisi cum ratione, & certo moderamine usurpent, quemadmodum in omnibus alijs, non solum medicamentis, sed etiam cibis aurea mediocritas servanda est.

APPENDIX.

De signis diagnosticis, quibus veri artifices Spagyrici, à Pseudochymicis discernuntur.

1. MErito suspecti habentur, qui primam dari materiam Philosophorum, tum ad quorumcunq; morborum curationem, tum ad metallorum transmutationem, multis, ijsq; ad ostentationem & fraudem comparatis rationibus probare conantur.

2. Qui ex auro, quod nec summa ignis violentia, aut ullo corrosivo cogi potest, ut vim suam metallicam penitus exuat, se liquorem potabilem verum sine peregrina mixtura conficere posse jactitant.

3. Qui non solum colorem, & innatam tincturam ex omnibus metallis lapidibus pretiosis, sed etiam spiritus olea, & sales, non minus ac ex vegetabilibus, se separare posse profitentur.

4. Qui ex Talco corpore illo metallico & incombustibili, balsamicum & temperatum liquorem, ad perpetuam faciei venustatem promittunt.

5. Qui veram corallorum tincturam, ejusdem cum ipsis corallis coloris, saporis, & temperamenti, majoris tamen virtutis ad epilepsiæ & melancholiæ curationem vendant, & ex ipsis Margaritis talem quintam essentiam, quæ humidum

dum radicale absumptum melius, quam ullum aliud simplex, aut compositum restituat.

6. Qui catharticum ex Antimonio pollicentur tantum per inferiora purgans, atque benignum, ac ipsum Rhabarbarum aut Manna, radicitus tamen sine discrimine omnem materiam peccantem evacuant.

7. Qui de sulphure anodino ex vitriolo parato gloriantur, ad omnem fervorem mitigandum, doloresq; quoscunque sistendos confortando solummodo, non stupefaciendo, quemadmodum Opium & Hyosciamus operantur.

8. Qui essentiam sacchari somniant, cujus quinque guttæ, majorem dulcedinis vim complectantur, quam integra sacchari libra.

9. Qui talem essentiam vini, quæ aquam in vinum perfectum, naturali penitus simile, tartaro, spiritu, omnibusque perfectionibus transmutare valeat, artis beneficio se consequi posse alijs persuadent.

Pro conclusione, omnes illi, qui talibus portentosis promissis, quorum ne minimum, re ipsa præstare possunt, multum gloriantur, tanquam Agyrtæ & impostores habendi sunt, licet ab aliquibus, qui facile vanis persuasionibus, ducuntur tanquam profundi arcanorum naturæ scrutatores, suspiciantur, magniq; fiant, & contra ab ijsdem ingenui, sine ostentatione quantum in artis potestate est, exhibentes negligantur. Quocirca admonitionis & epilogi loco, fateor me talia magnalia nondum assecutum, quantum autem ipse manuali operatione & propria experientia comperi, sine invidia communicare volui, atque hic meliora docentem semper sequi paratus, vela contraho.

FINIS.



TRACTATUS
DE PESTE,

Quid pestis sit.

PESTIS (prout ab omnibus Medicis Dogmaticis & Rationalibus definitur) est febris continua, acuta & maximè formidabilis, ab infectione aëris maximè maligna & venenata proveniens, quæ temporis circuitu jam hanc, jam illam regionem afficit, partem hominum, & principaliter illos attingens, qui per defectum naturæ, vel sympatheian occultam ad eandem suspiciendam subjecti atque dispositi sunt; eodem modo, quo verbi gratia, pravas nebulas atque pruinas, decidentes in sylvas, certas tantummodò species arborum, sine nocumento reliquarum offendere videmus. Ratione contagii sui veteribus Pestis Epidemia dicta fuit, quasi dicas morbus popularis, quamvis hoc nomen alijs etiam impositum sit, qui ordinariè populum communiter invadunt, ut sunt variolæ, morbilli, diarrhæa, dysenteria, & alii, qui quanquam etiam à malignitate proveniant, nihilominus cum sint alius generis, nolumus eosdem cum vera, propriéque dicta peste confundere, de qua tantùm impræsentiarum nobis tractandum.

De respiratione & necessitate ejusdem.

Respiratio vel aeris attractio tam necessaria est hominibus, ut sine eadem vivere nequeamus. Necessitatis hujus duplex causa est; primo, cum homo sit ex quatuor elementis compositus, necessarium est, ut ijsdem, tanquam à matrice ac nutrice sua, nutriatur & conservetur; quia quidlibet per simile conservatur: altera causa est Cor, quod cum singulari providentia tanquam Sol parvus, in corpore conditum sit, ut per subtiles spiritus, qui in eodem exsanguine generantur, mediantibus arteriis, calorem, vitam ac vigorem omnibus partibus majoribus ac minoribus communicet, respiratione, & aeris refectione indiget, quo calor ejus excedens temperetur, & in operatione sua perfectus & integer

integer conservetur. Si enim ob accidens aliquod, renovatio & humectatio, quam habet à respiratione, deficiat, protinus præter naturam inflammatur, unde substantiam solidam, & laudabiles corporis humores, consumit & exsiccat, sicuti videmus in phthisicis & aliis ægrotantibus. Respiratio si cui deficit, protinus debilitatur, & calor ejus inflammatur, sicuti fit in igne claro, qui in medio furno destillatorio solet accendi, quò plura vasa & instrumenta majora minoraque calefaciat, cui spiracula obstruantur, quò minus utris eventilatione gaudere possit. Hanc ob causam summus Architectus corporis nostri, videns respirationis necessitatem, pulmones cordi conjunctos fabricavit, qui sunt de substantia totaliter spongiosa & perforata, more calamorum cartilagineorum, & se dilatando magnam aeris copiam per fistulam gulæ trahunt, more follis, quibus se cor cum spiritibus suis recreat ac renovat: postea sese claudendo & demittendo vapores fuliginosos & adustos à calore vehementiori prodeuntes rejiciunt, ut hac ratione cor pulmonum respiratione non tantum temperetur ac refocillatur, sicuti diximus, sed consequenter etiam omnes spiritus vitales, qui prodeunt ab eodem tanquam rivuli, seseque per totum corpus distribuunt, per beneficium, mediantibus arteriis immiscentur, utpote cum illæ quoq; per dilatationem aërem frigidiorē attrahant, & vicissim sese contrahendo calidas fuligines expellant, qualis motus est pulsuum, quos hinc & inde diversis in partibus nostris percipimus.

Quomodo aër pestilentialis nos inficiat.

Quemadmodum v. aër nos ambiens purus & benignus respiratione ordinariè per pulmones, & transpiratione per arterias attractus prædictos bonos effectus producit, nimirum recreationem cordi concilians, & spiritus vitales, per quos vita nostra defenditur ac conservatur, restaurans: Ita contrà aer in sua natura alteratus, & per malignam subolentiam admistam vitiatus contrarios effectus producit. Ponamus enim vitales spiritus tam subtiles, claros atque puros, ut minima res iisdem contraria mox eosdem offuscet atque perturbet, quemadmodum vapores terrestres claritati aeris, & minima etiam immundities puritati & sapori transponentis cujusdam aquæ distillatæ facere solent: tanto magis eosdem causa maligna, violentaque, qualis est infectio pestifera, corrumpet & alterabit, quæ per inspirationem cordi communicata protinus ipsum inficit. Quod si contrà robustiores & vegeti (quemadmodum uni magis quàm alteri accidere potest) dictam materiam malignam repellant à corde, separando eandem ad alios humores & partes corporis fit pugna, diversis symptomatibus obortis, ubi spes aliqua curationis & administrationis remediorum oritur: at si spiritus aliter dispositi sunt, & infectio vires eorum superat, suffocantur, & mors prima, secundáve die, cum urina bona, totaliter sanorum urinis similima, sequitur. Malignitas enim solùm cor occupat, non attingens alios humores, qui urinas

continent, & à quibus urinæ separantur, unde sequitur, quod naturalis permaneat, nec ullum signum affectus periculosissimi demonstret.

Causæ, quæ communiter aërem corrumpunt & inficiunt.

Causæ, quæ faciunt ad aëris infectionem diversæ sunt, nimirum cœlestes, & terrestres, & utræque mixtæ. Per cœlestes malas influentias Planetarum intellige, quæ in res sublunares impressionem faciunt: ut enim gubernatio Reipubl. totaliter legibus subjecta est, sic etiam omnes actiones inferioris mundi corporum cœlestium cursui & motibus subjiciuntur, quæ per faustos concursus & aspectus fertilitatem & abundantiam bonorum, concordiam, sanitatem & prosperitatem, per infaustas constellationes annonæ caritatem, bellum, morbos & alia mala portendunt. Non ergo mirandum, quando motus & operationes internas corporis humani (quod à Philosophis Græcis Microcosmus, vel parvus mundus dicitur) & particulariter naturam septem membrorum principalium, quæ septem planetas repræsentant, observamus (quamvis hæc Philosophia calumniatoribus quibusdam ridicula videtur) certiores reddimur, quando Lien, quem Paracelsus Saturnum appellat, vapores de vitioso suo humore extra suam regionem & cursum naturalem emittit ad cor, quod ille solem appellat, vel ad cerebrum, quod ipsi luna est, illud ipsum causare timorem, debilitatem, tristitiam, phantasticam impressionem & imaginationem, memoriæ perturbationem & diversa alia accidentia. Sic etiam Fel, Martis nomine ab eodem insignitum, suas superfluitates & vapores præter naturæ motum ad cerebrum, quod habet rationem Lunæ, transmittens, causa est cephaleæ, maniæ, furoris, rabiei, & aliorum morborum, quemadmodum, ubi sese supra jecur (quod Jovis nomine venit) offundit, febres, ardores, aliaque accidentia producit, quod etiam in alijs partibus corporis accidit, ubi contra naturæ cursum movetur. Jam verò si tales alterationes corpora nostra prehendere possunt, ob inordinariam influentiam & operationem prædictarum partium, planetas in parvo mundo repræsentantium, idcirco non difficulter persuadere possumus, quod conjunctio & concursus Martis atque Iovis, Saturni cum Luna, & alii maligni Planetæ cum bonis, spiritus nostros alterare possint, reddendo nos ægros & morientes cum elementa secunda nostri corporis, spiritus atque sensus ab iis dependeant, quemadmodum caro & sanguis ab alimentis, quibus per nocumētum aliquod corruptis & depravatis loco nutritionis & refectionis contrarii effectus producuntur. Quod hoc ita sit, sicuti diximus, omnes Philosophi, Astrologi, rerum naturalium scrutatores & prudentes Medici confirmant, experientia concordante, & continuò idipsū demonstrante, ut nulla contradictionis occasio relinquatur. Non tamen ejusmodi regimen planetis est attribuendum, quasi rebus sublunaribus absque conditione, absolutè imperent, quod Ethnici crediderunt, & ens

instar

instar Deorum adorarunt; quia sunt tantùm causæ secundæ, quæ dependent à motu primæ, quæ est Deus ille, qui creavit ipsos, utpote qui nullo modo se commovent. absque ductu Creatoris sui, qui per admirabilem suam providentiam illos gubernat, & secundum suum beneplacitum in æquitate & justitia disponit.

Inter causas sublunares aërem inficientes, est vehemens & inusitatus calor, qui summam humiditatẽ sequitur, qualem per annum hunc in tota hac regione vidimus: sicut etiam ventus meridionalis frequẽter regnans, quamvis hæ duæ causæ à quibusdam etiam ad cœlestes referantur. Porrò aquæ corruptæ stagnantes de fœtidis paludibus ad inferiores causas etiam pertinent, quæ manifestò faciunt ad aeris infectionẽ: cloacæ quoque publicæ, quibus totius civitatis immundities colligitur: fœtida quoque exhalatio cadaverum non sepultorũ, quod interdum post cruenta bella, crudelesq; strages fieri consuevit: maxima hominum congregatio conjunctim facta, quod in bello, navibusq; sæpius accidit: vapor fœtidus lini vel cannabis, quando macerantur & humectantur in aquis stagnantibus: spurcities macelli publici: congeties fœtida fori piscium: superfluitates coriariorum: cadavera bestiarum & carnes putridæ, in aquis vel campis propè civitates relictæ, & aliæ immundities: finaliter verò prava nutrimẽta, quib. pauperes ac milites uti sæpius coguntur, qui crudis aut aliis impuris ac sordidis rebus vescuntur, & aquas insalubres bibũt, qua ratione sanguis iisdem corrumpitur, & spiritus inficiuntur, unde morbi maligni contagiosi, nec non ipsa pestis oritur, quę postmodum paulatim sese extendit, & sępè divites etiam, & qui pro voluntate sua vivunt, invadit. Sic interdum etiam provenit à veneficis, sagis, quæ cum non possunt malitiosam voluntatem nocendi ad actum traducere, protinus ictu quasi primo, pulveres venenatos per prata spargunt, quibus pecudes inficiuntur, unde paulatim postea magnum contagium hominib. etiam communicatur. Idipsum etiam absq; culpa talium malitiosorum hominũ accidere potest. Scilicet, quando pecudes ob causã depravati vaporis terrestris, aut pruinæ venenatæ, quib. herbæ campi corrumpuntur, venenũ hauriunt, cujus rei exemplum in hac regione sub initium Maji mensis vidimus. Tunc enim, quando post excessum caloris circa meridiem copiosi vapores è putido solo assurgunt, qui aërẽ turbant, & inferius per aquas atq; prata fumare solẽt, instar crassarum nebularũ autumni, protinus infectio pecudũ subsequi solet. Sæpè contrarium accidit, ut causæ inferiores & cœlestes conjunctim operentur, ubi pestis magis universalis & pernicisior est. Atq; hæc de causis pestis in generali, quę nihil aliud sunt, quàm causæ secundæ & instrumentariæ. Vera enim causa antecedens & originalis pestis est. Ira Dei imflammata super nos ob grandia & horribilia peccata nostra, & plus quam bestialẽ ingratitudinem beneficiorum, nobis præstitorum qui Deus nos castigando & corrigendo per motum causarum secundarum operatur, instar fulminis cœlestis, quod sylvam aliquam tangit atq; intendit, quod ipsum absoluta quoque potestate Deus

 faceret,

faceret, si placeret, absque adjumento rei cujusdam intervenientis.

De signis & præsagiis, quæ pestem futuram denunciant.

Inter causas supradictas aërem inficientes inveniuntur, quæ etiam indicia pestis futuræ dici possunt, sicut est excessus caloris, cum subsequente humiditate continuata, & venti meridionales diu flantes. Inter Prognostica pestis est etiam cometes, jaculum & aliæ figuræ ardentes, diutius in suprema aëris regione subsistētes, quę cōmūniter subjacentib. regionibus status mutationē, aut crudelē interitū mirantur. Similiter signum infallibile pestis est copia ranarum, bufonum, locustarum, serpentum, limacum, murium, erucarum & similium insectorum hinc & inde sparsorum: Sicut etiam extraordinaria copia piscium, tam in mari, quam in fluminibus. Eodem modo variolæ, morbilli, dysenteriæ grassantes sæpissimè sunt præcursores internuncii pestis, sicut etiam alia signa naturalia, quæ brevitatis causa hic omittimus.

De præservatione contra pestem.

Quia verò (juxta commune proverbium) facilius & minori negotio domus aliqua defenditur ab incēdio, quam tunc temporis, ubi interius flamma jam grassatur: adeoque facilius etiam est, ut homo sanus peste fugiat, quam ut curetur, qui jam infectus est; idcircò proposito cōveniens videtur, ut primo de præservatione, postea de curatione pestis agamus. Dum a. tanquam Christiani nob. in anim ū revocamus, ante causas omnes pestis primariam esse Iram & Indignationem DEI contra nos, sicut diximus; primarium ac pręcipuum præservativum erit itā DEI placare, sine quo remedio reliqua omnia frustrà nobis adhibentur. Mediū verò, quo placam' & averruncam' iram divinam, sunt lachrymæ cordis contriti, cum ferventibus precibus, ad obtinendā peccatorum remissionē. Hinc igitur ante omnia quilibet (quando ita DEO peste populum aliquem visitare placuerit) sollicit' sit de se ipso, & quamprimum ad medium illud recurrat, eapropter ut per preces nostras, in merito Salvatoris nostri Jesu Christi fūdatas, misericordiam à DEO Patre obtineamus, quò propter infinitam clementiam suam pœnam hanc à nobis auferat; vel ad minimum, si ita placuerit eidē, nos castigare, ne illud ipsum fiat in condemnationē & destructionem nostrum, sed ut corrigamur, ad eundem cōvertamur, & quoad animum perficiamur; ut à malo liberati, gratias eidem in perpetuum agamus eidemq; magis obediētes reddamur. Quod si placuerit eidē, nos ex hoc mundo avocare (quemadmodū necessariò semel vel peste, vel alia ratione moriendū est) ut animā nostram in regnū cœleste gloriosū recipiat, quod fidelibus suis præparavit, ubi nec Diabolo, nec morti, nec peccato, nec ulli corruptioni quidquam potestatis; ubi possidemus veram quietem, perfectum gaudium, nos in præsentia nostri creatoris unicè delectando. Quicunq; taliter se præparat abit & constanter resolvere, illi idipsum certissimum remedium contra pestem erit: eapropter quod timidiores & cōsternati plerumque sub initium contagionis afficiantur. Et p. sito, quod pestis unicum tantùm hominem occidere, reliquis autem

rem in republ. quadam parcere debeat, nihilominus nullus tam ignavus in eo, quod cuivis accidere potest, id quod eò magis nos incitare debet, quando locũ aliqnem occupatũ ab infectione videm', ubi rarissimè quarta pars inquilinorũ alicujus domus infedæ remanet, quæ non occidatur & absorbeatur, ubi contagium præhenditur. Quod sufficiat hac in parte dictũ, ut satisfiat meo officio, quantum attinet admonitionem illam, ubi quod superest ad fideles Ecclesiæ Ministros & Pastores, atq; consolatores ægrotantium remitto, procedendo ulterius in discursu nostro ad ea, quæ propriè Artem meam concernunt.

De aere, & quomodo tempore pestis corrigatur.

Facta reconciliatione cum Deo nostro & spe nostra fundata super misericordia & clementia sua paterna, veniendũ erit ad media naturalia, ubi præcipuũ ac primarium præservativum contra pestem est, omnem occasionem ac formidinem ejus fugere, nec non, si fieri potest absq; incommoditate, damnoque proximi, protinus ab infecto aere longissimè, quantum fieri potest, secedere, & in loco sano comorari tamdiu, donec infectio totaliter desierit. Verùm ubi Respubl. nostram præsentiam requirit, vel etiam aliàs conditio & status minimè permittit, ut abeamus; aut si malum undiq, totam regionem occupat, ita ut vix locus aliquis secur' inveniatur, tunc animosi simus, & ad voluntatem divinã nos conformemus, inquirendo media præservativa optima, inter quæ primo loco cogitandum de correctione & alteratione aëris, quæ inconvenientiis ej' resistat. Ut autem hoc exequamur, ante omnia (quibus possibile est) habitationẽ eligant amplam, amœnã & puram, quæ sit in loco perspirabili, remoto ab omni immunditie, & à domibus mechanicis, in quibus candelæ, coria, sapones & similia conficiuntur. Porro si pestifera lues grassetur à parte orientis, vel occasus, necessum est, ut fenestræ ab ea parte claudantur, oppositis apertis versus septentrionem: si contagium hic oritur, contrariũ faciendum, ubi tamen semper ventus meridionalis suspectus sit, tanquam fovens & promovens aerẽ pestiferũ, ob superfluam suam humiditatem cum calore conjunctã, ad correctionẽ suam contrarias qualitates requirens, nimirum frigiditatem & principaliter siccitatem, utpote cum siccitatis sit humiditatem consumere, quæ unica corruptionis & putredinis omnium rerũ causa est. Hoc optimè perpendens Hippocrates aerem Athenis & in Græcia per accensos ignes purificat, ex lignis odoriferis continuè in medio platearum & domuum conflagrantib. quam ob causam Athenienses eidem Statuas erexerunt, & divinos honores attribuerũt. Hinc ad aeris contagiosi purificationẽ nihil melius flamma, maximè quãdo per balsamicam & odorabilem materiam alitur. Quod ipsum Excellentiores Medici, qui de peste scripserunt, observare voluerũt, dum jubent frequentes ignes in cubiculis excitandos esse, simul etiam curiosè res ipsas combustibiles seligendo, unde volunt, ut verno tempore, comburamus salviam, lentiscum, surculos vitium, myrti, santalum album & alia ligna frigidioris

qualitatis: item quod hinc inde per cubicula flores violarum, rosarum, folia vitis, flores Nymphea, aqua rosar. flores arantiorum spargendi sint, aliis etiam simplicioribus & compositis effuminationib. refrigerantibus excitatis. Porrò hyberno tempore flamma fiat foliis & lignis Lauri, Arantiorũ, Cupressi, Cinamomi, Juniperi, Sabinæ, Rosmarini, Lavendulæ aliisq; aromaticis: fumus itidem excitetur Benzoino, Styrace cal. Ladano, Thymiamate, Ambra, Moscho & aliis rebus odoriferis calidi, quas omnes enumerare tædiosum esset. Sed nos (qui in nullius juravimus verba Magistri) potius essentiam & rei necessitatem, quàm externum apparatum respiciendo, medium præscribimus ad aerem infectum purificandum, quod maximè efficax erit, quoq; omnibus in locis, ubi sunt pharmaceutices officinæ, pro divitib & pauperib. præparari poterit, cuj⁹ usus absq; discrimine cunctis conveniens erit, quod hoc modo conficitur.

Trochisci contra pestem pro fame.

℞. Flor. Sulph. vel ejus loco Sulph. flavi crudi ℥j.
Benzoini el.
Myrrhæ el.
Caryophyll. ℥j.

Fiat subtilissimus pulvis ex his omnibus, ubi primò caryophylli, tanquam duriores præ reliquis pulverisentur: postea cum s q. mellis Juniperini, hoc est, substantia baccarum juniperi per ebullitionem cum aqua extracta, post expressa & ad consistentiam mellis cocta, fiat massa in mortario, de qua parvi trochisci formentur, qui exsiccentur, & ad necessitatem reserventur.

Parvæ candelæ pro fumo contra pestem.

℞. Carbonum salicis vel coryli ℥ij.
Fl. ♀ ℥j.
Benzoi opt.
Myrrhæ el. ana ʒß.
Caryophyll. ℈ß.

Similiter ex hisce fiat pulvis subtilissimus, & cum glutinæ Ichthyocollis fiat massa, pro formandis candelis parvis, more earum, quo ad odores bonos excitandos alio tempore formantur.

Acetum compositum pro fumo excitando tempore pestis.

℞. Rosar. rub. excitat.
Absynthii ℞om.
Cort. exter. citri exic.
Myrtyllorum ana ℥ij.
Rad. Carlinæ.
Santal. ol. odoriferi an. ℥j.
Camphoræ ʒj.
Aceti vini potentiss. Mens. 1.

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur grosso modo, & infundantur omnia in vase vitreo bene clauso, digerantur per 40. horas, deinde colentur & ad usum reserventur.

Usus præcedentium suffumigiorum.

Tempore pestis regnantis nihil melius est, quàm ignem luculentum in cubiculis alere, juxta modum supradictum. Hinc ergo curam habeamus ignis accensi, minoris ac majoris, pro ratione temporis, & amplitudine cubiculorum, ex digno ligno quercino, fagino, vel alio, quod nob. suggeritur. Postea singulis diebus matutino

tino tempore, postquam è lecto levati sumus, & vesperi, priusquam cubitum eamus, clausis fenestris (egrediendo cóclavia) in medio ipsorum pruinis ardentibus injiciatur prædictorum Trochiscorum pro fumo pauxillum, vel de candelis præparatis duæ accendantur, quæ carbonis instar comburantur, fumo dissipato rursus ingredere, & sic permutatione facta, totius domus cubicula purificentur. Postea per totum diem leviter effumatio fiat hinc & inde in tota inhabitatione per acetum compositum, ubi in promptu sint ignitabula, parva vitreata, quæ sint instar parvarum fornacum, locum primo cum crate tenentium, cui carbones accensi immittãtur, cui subsit spacium ad cineres defluentes recipiendos, item foramen vel perspiraculum, ad alendum ignem, & superius catinum parvum, cui aceti prædicti uncia una immittatur una vice, quorum ignitabulorum tria vel quatuor hinc & inde calefacta ponantur in angulos hospitii, simul observando, quò semper eò usque ignis immissis carbonibus alatur, qui ad cooperationem subtilem aceti, sine manifesta ebullitione sit sufficiens, ut nihil, præter effumationem, percipiatur. Quod pauperes concernit, qui commoditatem plurium cubiculorum non habent, & qui semper in uno conclavi communi coguntur. cum suis, his sufficiat, ignitabulum unicum cum prædicto aceto, possuntque sulphuris fumos excitare, quanquam in habitatione permaneant, collocando suffumigium in locum illum, ubi maxima pars excitati fumi per caminum evolat, transpirationem cubiculis concedendo, vel apertis januis, vel fenestris, donec crassior sulphuris odor sit dissipatus, & quis absque noxa, nauseaque perferre possit. Sit autem pauperum indigentia tanta, divitumque charitas tam minuta, ut etiam tali suffimigio destituantur, tunc loco trochiscorum & candelarum prædictarum sulphure crudo nec non loco aceti compositi, simplici tantùm utantur, ubi vicem ignitabuli simplex etiam terreus catinus prunis ardentibus superpositus sufficiet, ut aceti exhalatio fumosa fiat. Quod si superciliosus quispiam & arrogans objiciat, sulphuris substantiam esse satis calidam & fœtorem, & quod potius temperatis sit utendum, iisq; aromaticis, odoreque nobis gratissimis? huic respondemus, quod tempore pestis non principaliter eò respiciendum sit, ut temperata & bene odorata adhibeantur, eapropter quod sit ejusmodi infectio maligna ac vehemens quæ non magis per odorem rosæ, violarum, aranriorum, Iridis, Storacis, Santali, cinamoni, moschi, Ambræ, Zibethi, & aliarum rerum odoriferarum domatur, quàm fortitudo vel rabies Leonis per agni resistentiam, vel propriè magis loquendo, maximum venenum Arsenici per usum Sacchari Candiæ, perpendendo, quod non hîc intentio sit, aërem ob simplicem aliquem fœtorem corrigere odorabilia, sed potius resistere subtili vapori, vel spiritui venenato, qui non domatur aut corrigitur, nisi per spiritum seu vaporem alterius rei suæ naturæ contrariæ, cui respectu ipsius sit prædominium. Hinc inter omnes res naturales nulla hîc est supra sulphur, quod (instar ignis a-

 ctuali-

rem nanciſcuntur. Hoc fine anteceſſores noſtri remedia infinita conſignarun: ſed longum diſcurſum abrogando, & in colligendis quamplurimis confuſionem evitando, tantum ea proponam, quæ magis efficacia & neceſſaria cognovi.

Acetum Bezoarticum, vel Acetum compoſitum, quod aeris infectioni reſiſtit

℞. Aceti vini potentiſſimi,
Succi Citri Hiſpanici, h.e.
Succi de Citris, qui ex Hiſpania in vaſculis adfertur ana Menſ.ij.

Hi duo liquores in bal. Mariæ deſtillêtur, & collecta ferè media parte phlegmatis, vel ſubſtantiæ magis aquoſæ, ſumatur liquor remanens in cucurbita, qui magis efficax & virtuoſus eſt, cui infundantur

℞. Carlinæ
Vincetoxici,
Valerianæ
Zedoariæ
Anglicæ
Cort. exter. citri in umbra ſicc.
Her. Scordii
Diptami Cret.
Abſynth. Rom.
Fl. Roſ. rub.
Fr. Myrtill.
Cinam. electiſſ.
Sandali el. odoriferi an. ℥j.
Ol. Sulph. rectiſſ. ʒ iij.
Camphoræ ʒ ij.

Ultro benè clauſo (quod ultra dimidium repletum non ſit) ut nihil expirare poſſit, omnia in Bal. Mar. aquæ ebullientis macerentur per 40. horas, & poſtea liquor coletur cum expreſſione, qui ad uſum aſſervetur. Acetum hoc Bezoarticum duobus modis uſurpatur; primò quondiè matutino tempore parum naribus, temporibus atq; pulſibus illinatur: deinde ſecum geſtetur hinc inde per civitatem ambulando, ſæpiuſq; odore percipiatur, quod fieri poteſt phiola vitrea parva, cui ſit oſculum amplum, in qua particula ſpongia ſit immiſſa, quæ obducatur poſtea membrana foraminibus parvis pertuſa, per quæ contentum acetum tranſſudet, cui uſui pomum aureum, argenteum (ſed deauratum) eburneum, ligneum, foraminibus pertuſum cum ſpongia commodùm etiam inſervire poteſt.

Balſamum Bezoarticum, ſeu Balſamum cordiale, reſiſtens aeris infectioni.

℞. Ol. Sem. citri per expreſſ. extracti,
Ceræ flavæ ana ℥j.

Cera in ol. citri ſolvatur ſubjectis cineribus calidis, poſtea remotis ab igne & inſtar unguenti refrigeratis, adjungantur primò ſequentia:

Gelatinæ citri vel ſucci citr. cōdenſati ʒj.
Ol. citri deſtill.
Angelicæ
Abſynthii ana ʒß.
Ol. Thymi Roſmar. Caryop. an. ℈j.
Camphoræ ſubtiliter pulv. vel in dictis oleis diſſolutæ gr. XV. Miſc.

Balſamus hic eodem modo conveniens eſt ut manè ſurgentes nos in prædictis partibus inungamus, ſive exeamus ſive domi maneamus.

Pomambra pro ditioribus, qui rebus odoriferis delectantur.

Quamvis verò nobis non erat, quidquam remediorum proponere, quod non directè & ſpecificè contra pe-

item dirigatur, sine respectu hujus aut illius odoris: nihilominus perpendendo quosdam penitus assuetos & odores suaves, ita ut alios penitus ferre nequeant, commotus sum, quo & ipsis satisfaciam, ut sequentē compositionē conscriberem

℞. Rosar. rubr. exic. ℥ij.
Styrac. calam. Atæ dulc. sive Benzoini. ana ℥j.
Santali albi odorif. Cinam. electiss. Ligni Aloës ref. ana ℥ß.
Ambræ gryseæ opt. ʒiij. Moschi Alex. ʒij. Zibethi Arab. ʒj.

Rosæ sua natura humidæ separatim siccentur, sicut etiam santalum, lignum Aloës & Cinamomum, quæ sunt ingredientia duriora; postea Benzoi & Storax leviter terantur, ne mortario adhæreant; hicque pulveres misceantur: Sumantur deinde Ambra, Moschus & Zibethum, prædictique pulveris uncia adjungatur iisdem, & in mortario benè subigantur per horam & ultra, tandem quod superest pulveri addatur, donec omnia benè mixta fuerint, tandem cum sufficienti quantitate Balsami Peruviani odoratissimi fiat massa in mortario cum pistillo, parumper antea calefacto, tamdiu benè commovendo, donec massa pellucida pulchraque reddatur, ex qua Poma vel pilæ formentur pro lubitu, quas sindone vel serico quis obducat, vel potius pomis ex auro, argento, ebore perforatis includat, tam propter odoris conservationem, quàm etiam ne manuum calidarum attactu continuato nimis molles reddantur, quantumvis hanc ob causam deteriores non sint, quia Pomum odoriferum ejusmodi mollius & apertum melius est, quàm induratum & omnino clausum, quemadmodum sunt illa, quarum massa cum Gummi Trajac. conficitur, quæ sæpiùs ita indurantur, ut odorabilium rerum qualitas suffocetur & exhalare nequeat.

Pomum odoriferum specificum contra infectionem aeris, cuiq; conveniens.

℞. Rad. Angelic. resinosæ, Valeria. Carlin. Cort. exter. citri in umbra sicc. Zedoar. Myrrh. el. & Succini albi ana ℥j.

Omnia pulverisentur subtilissimè, postea cum s. q. Gummi Ammoniaci in aceto rosar. soluti, colati & ad consistentiā viscosam decocti fiat massa in mortario, pro pomis formandis, sicut antea dictū, quæ quamvis nō ita suaves sint, non tamen minorē aliis efficaciam possident.

Acetum compositum pro pauperibus.

Pauperes qui his & supradictis remediis destituuntur, utātur sequenti Aceto.

℞. Granor. Juniperi recent. Absynthii, Rutæ siccæ ana ℥iiij.
Thuris, Myrrhæ ana ℥ij.

Incidantur grana Juniperi cum herbis tenuiter, grosso modo reliquis pulverisatis, quibus optim., aceti vini vel cerevisiæ 2. mensuræ affundantur in vase terreo cum subere, bene occluso; reponatur in loco calido, vel ad angulum ignis, ut materia semper calefacta sit per biduum vel triduum, postea exprimatur & ad usum servetur, eodem modo, sicut ante dictum fuit.

Tandem etiam infectionis tempore Magistratus sollicit⁹ sit, ut civitates atque oppida ab omni spurcitie purificentur, & ubi

& ubi magis infectio grassari conatur, hinc & inde publicis in quadriviis ignes accendant ex pice nigra cum sulphuris parte dimidia permista, si non de die, quando per plateas homines ambulant, ad minimum tamen noctu, dum ad lectum quilibet se confert, tunc temporis scil. ubi propter malignas exhalationes à terra prodeuntes, aër tempore pestis magis noxius est. In specie quilibet habitationem suam ab omni impuritate liberam conservet, latrinis benè tectis, gutturniis cum subjectis catinis ritè purificatis, linteis bene lotis, sed non cum sapone fœtido, qui de oleo vel pinguedine piscium confici solet: odor fœtidus piscium, halecum arefactorum, casei putridi, brodii brassicæ, raparũ & omnium aliarum rerum, quæ fœtorem spirant, vitetur. Caveant insuper, ne semper in abluendis pavimentis cubiculorum laborent., quod plerisque fœminis in his regionib, in more est, & hinc ædes per affusionem aquæ plurimum humectatas habent instar navium in aqua subsistentium & in ædibus sic producunt aërem humidum, qui non tantum tempore pestis noxius est, sed alias etiam catarrhos nocentes, aliaq; symptomata producere solet, quæ postea malè aëri exterius irruenti adscribunt. Fieri enim potest, ut nihilominus putitas ædibus constet, etiamsi lotiones ejusmodi noxiæ toties non instituantur. Ante omnia caveat sibi quilibet, nè domi suæ canes rusticos impuros alat, qui fœtore domum replent; & particulariter illos, qui carnibus & interaneis animalium demortuorum nutriuntur, qui halitum fœtidũ expirantes sufficiunt etiam ad villæ alicujus pestiferam infectionem: qua ratione formidabilis etiam est fœtor exerementorum atq; urinæ felium. Et hoc modo diligenter omnia sunt observanda, propterea quod nihil sit in Universo, quod ita pestem ad se trahat, quam imundities & fœtor, quod ipsum exemplo maxime confirmatur. Quando enim pestis regionẽ aliquam invadit, eadẽ à pauperib' & sordidis, qui more porcorum cumulatim in angustioribus ædibus vivunt, plerumq; sumit exordium. Et hæc de aëris comotione dicta sufficiant.

Motus & quies.

Exercitium vehemens ac violentum communiter tempore pestis formidabibile & noxium statuitur, quia corpus cholericum reddit, illudque inflammat, pulmones laxat, & respirationẽ frequentem & coactam producendo cor calefacit & debilitat, ipsosque spiritus vitales dissolvit, unde postea sequitur, ut ipsum corpus ad infectionẽ recipiendam habilius reddatur. Quocirca qui sese tempore pestis exercere cupit, ille faciat hoc ipsum matutino tempore post ortum solis, in horto, sylva, vel campo, tempore æstatis, cœloq; sereno, minimeq; nubiloso, nec admodum ventis agitato, postea domum sese conferat. Somnus post prandium maximè suspectus est hoc tempore, pravasque dispositiones producere potest, præsertim in iis, qui ad eundem minimè adsueti sũt. Hinc igitur omnis occasio vitanda, quæ lassum atque somnolentum hominem reddit, adeoq; potius diversiones quærendæ per honestos ludos, & animi gratia institutas conversatio-

nes, audiendo Musicam, & jucundas historias legendo, eousque donec calor intensior pomeridiani temporis remittat, ubi vicissim deambulatio, sicuti dictum, fieri poterit, ita tamen ut in tempore priusquam advesperascat, domum nos conferamus. Hic modus æstatis tempore notetur. Sed hyemali tempore paulò aliter procedendum, juxta temporis necessitatem. Medici, quibus ægrotorum curatio commissa est, similiter etiam (si commoditas idipsum permittit) suos ægrotantes visitare debent matutino tempore, post solis exortum in umbra, nec non vesperi, quando sol ferè in occasu est, maximèque solliciti sint, ne pestem in domos proprias adducant, infectionem pro viribus à vicinis suis abigendo, quod sæpius iis Medicis accidisse vidi, qui potiùs lucri quàm charitatis erga proximum causa sese periculo tali commiserunt, quales non tantùm ratò propriam vitam suam periculo committunt, sed simul etiam omnes illos, qui ipsos frequentant, quam ob causam ijdem, instar pestis ipsius, fugiendi, quam sæpius in vestibus suis de domo in domum portare solent. Hanc ob causam quilibet Magistratus Christianus benè constitutus plurimùm in Throno DEI, (qui eundem ad dignitatem elevavit, eidemq; authoritatem tribuit, quò diligentem curam habeat hujus rei, non tantùm propter personam propriam, sed etiam propter populum in universum, cujus ipse pater constitutus est) obligatur, ne Medicos ordinarios totius Reipublicæ domos infectas ingredi patiatur, sed certos quosdam Medicos atque Chirurgos constituat, homines pios, boni judicij, animosos & expeditos, quibus salarium & sustentatio sufficiens largiatur, quo tempore pestis inservire possint, qui signum aliquod infectionis tempore gestent, quò cognoscantur, quibus sub pœna interdicatur, ne alios ægrotantes visitent. Dixi, quod tales Medici & Chirurgi bonæ famæ & judicij esse debeant, quia maximus est casus conscientiæ, vitam multorum pauperum peste laborantium negligere, eamque Empiricis & Idiotis committere, quemadmodum inveniuntur præsumptuosi audaculi, qui pestiferorum curam gerere conantur, & magis in arte Medica non profecerunt, quàm simiæ. Perturbati, maximamque temporis partem ebrij, bestiarum instar, ægrotos visitant, & Medicamentis atque præscriptis Medicorum utuntur cum ejusmodi discretione rationis, sicuti facit asinus in pulsandis fidibus musicis, vel surdus in Instrumenti musici directione. Nam absq; consideratione causæ morbi, symptomatum, indicationum, differentiæ corporis, ejusq; complexionis aut temperamenti, repletionis & inanitionis illorum, prædominii humorum, partis principaliter infectæ, sexuum, ætatum, & sine aliis quamplurimis observandis, quæ in ægrotantium curatione necessaria sunt, medicamentis abutuntur, sine omni doseos & vehiculorum discretione: sudorem imperant, quando primò purgandum, vel sanguis mittendus; purgant, quando cibus præbendus; venam secant, quando confortandum; laxant & aperiunt, quando corroborandum; corroborant, quando vacuandum; nutriunt,

quando jejunandum, & breviter his & similiter absque intellectu utuntur: si patiens convalescit, fortuitus est casus, quamvis honorem & remunerationem expetant, si moritur, excusatio talium Medicorum præstò est, quia nullus est, qui processum curationis eorundem observat. Quocirca, cum Magistratus condolentiam erga subditos habere debeat, huic defectui succurrendum erit, quia non sufficit, ut quis optima, specifica nec non utilia medicamenta possideat, quæ veneno, malignitatiq; pestis resistunt, sine exceptione constitutionis ac temperamenti corporis laborantis, non tamen hoc obstante requiritur, ut juxta discretionem artificiosam applicentur, quia non sufficit, ut mali causam principalem expugnemus, sed pedetentim etiam eò curatio dirigenda venit, ut non negligantur accidentia supervenientia, quæ mortis causa esse possunt, aut ita corpus laborantis debilitant ac lædunt, ut per totum vitæ tempus habeant, de quo conquerantur, quo reparetur ac restauretur in integrum illud, quod ardore pestilentiali corruptum fuit, id quod Idiotarum cognitionem & intellectum excedit.

Diæta, vel regimen cibi potusque.

Quod attinet diætam vel regimen particulare, cibum, potumque concernens, hoc est, electionem certorum alimentorum, & rejectionem minùs convenientium, respectu eorum, qui sani sunt tempore pestis, quo seipsos tanto melius in statu sanitatis defendant, & ab infectione liberiores sint, diversæ sunt Medicorum opiniones. Quidam fundamenti loco diversas alimentorum & potulentorum qualitates considerant, & approbant illa, quæ quandam alterationem corpori introducere putant, quæq; corpus in integritate sua conservare queant. Alij potius ad consuetudinem respiciendo, quam prædictam conjecturam observando, statuunt, quod homo sanus liberè consuetis alimentis ac potulentis uti queat, juxta varietatem anni temporũ oblatis, tam irruente infectione, quàm etiam aliàs, quorũ opinio priori meritò præfertur. DEUS enim singulari providentia res omnes alimentares eo fine creavit, ut ad nutritionem & conservationem hominis inservi[ant], modo temperanter, & cum gratiarũ actione sumantur, ubi simul ordinavit, ut in sanitatis conservationem cedant, ea ratione, ut radices herbarum crudarum vel fructus arborũ quibusdam conveniant eodem modo, sicut aliis panis è frumento benè coctus: caro bovina similiter quibusdã, sicut aliis caro pullorum & perdicum: his caro porcina, sicut aliis caro vitulina vel vervecina: his pisces maris crassi, halleces, aselli exsiccati, sicut aliis auratę, vel alii pisces delicati saxatiles: his caseus & butyrũ, sicut aliis delicata condita & confectiones: & quoad potulenta, ut fontis aqua cruda quibusdam tam sana sit & conveniens, sicut aliis cerevisia, aliis hydromel, aliis succus pomorum & fructuum depuratus: & aliis cerevisia, sicut aliis vinum Hispanicum, Gallicum, Rhenanum: quibusdam aqua vitæ, calida fortissima, sicut aliis potus benè tem-

convenientem, quæ corpus non alterare vel aggravare vel alterare possit. Sic etiam necessarium est tempore pestis, ut matutino tempore, priusquã domo exeamus, jentaculum assumamus, quod certum est præservativum contra pestem: dùm enim virtus concoctrix stomachi laborat in concoctione, de centro ad partes externas alimentum ac vapores mittuntur; pariter ubi non habet quod agat, contrarium accidit, ut stomachus a cibo vacuus attrahat humores interius, unde corpus ad infectionem recipiendam habilius redditur. Patet hoc exemplo: dum enim matutino tempore jejuno stomacho prope fossam aquæ corruptæ & putrescentis ambulamus vel ubi alias res fœtentes & immundæ continentur, protinus fœtor iste caput nobis occupat, quod non tam facilimè fit, ubi cibum potumque sumpsimus, unde non inconveniens, ut quilibet parumper assumat, priusquam manè egrediatur. Cum autem inveniuntur homines, qui tantum ad prandium, atque cœnam assueti sint, ita ut si quid cibi potusq; matutino tempore sumant, per diem integrum deterius habeant, idcircò monstrabo, qua ratione massa confectionis siccæ sit præparanda, de qua ejusmodi personæ singulo mane parumper sumere poterint, quod loco jentaculi sufficiet, absq; ulla alteratione.

Confectio sicca pro cordis & stomachi confortatione.

℞. Panis tritici bis cocti, Sacch. albiss. ana lib. j.
Amygdal. dulc. excort. Cort. citri virid. cond. ana ℔ß
Gelatinæ cydon. ℥iij.
Zingib. chinæ
Myrobal. condit.
Nucis mosch. cond. ana ℥ij.
Cinamomi el. ℥jſ.
Croci opt. ʒß.
Ambræ gryseæ, Moschi Alex an. ℈j.
Aquæ rosar. q. ſ.

Bis coctum & Saccharum, separatim quodlibet, pulverisetur: amygdalæ in mortario lapideo terantur, sicuti fit in pane Martio: sic etiam cortices citri, cum Zingibere & nuce moschata, quæ per setaceum extrahantur, sicut fit in cassia: cinamomum pariter pulverisetur, & bis coctum in mortario satis amplo optimè misceatur, deinde adde Cinamomum, cui per triturationem moschus & Ambra primum incorporentur. Pulveribus omnibus conjunctis addatur conditum expressum, gelatina cydoniorum, jus corticum citri, & pedetentim rebus siccis cum humidis permistis cum pistillo ligneo convenienti benè terantur omnia, eousq;, donec omnia benè contemperata & unita esse videantur, pro massa, quæ si paulò durior fuerit, cum aqua rosarum fragrantissima parum irroretur, eousque, quo commode vel morsuli, vel placentulæ formis consuetis formari queant, quæ postea lenissimo calore, tantùm ad superfluam humiditatem exiccandam, siccentur, & ad usum serventur. Hæc confectio diligenter præparata non solùm maxime cordialis est & corroborans, sed etiam tam delicata & jucunda gustui, vix ut

similis habeatur, viris principibus digna. Quibus Moschus & Ambra non conveniunt, in illorum gratiam absque iis confici poterit. Non intermittere volui, quin etiam Magistratum adhortor, ut quantum concernit venditionem carnium, volatilium & piscium, non solùm constituant certas personas, per quas primò visitentur, ne quid morbosum in foro publico sit, sed diligenter etiam interdicant, sub comminatione pœnæ consuetudinem antiquam, quam lanii & pullarii quidam observant, quando carnem vitulinam, vervecinam & volatilium quorundam inflare solent, halitum oris per tubulum immittendo, quo pulchriores atque succulentæ magis appareant: præterquam enim, quod verendum, ne per morbosam constitutionem illius, qui carnes inflat, malignus & perniciosus halitus inspiretur, etiam optime sani hominis inspiratio nocere potest, quando talis halitus cavitati carnis alicuius inclusis ad corruptionis generationem sufficiens est. Porrò præter obseratam victus rationem tempore pestis maximè diligens sit quisque, quò noxias animi passiones vitet, uti sunt ira, odium, anxietas, timor, melancholia, quibus spiritus admodum alterantur, & corpus ad infectionem facilimè recipiendam præparatur, quamob causam fugiendi sunt ejusmodi animi affectus, quantum fieri potest.

De usu Balnei.

Quoad usum balnei sudatorii & aquæ calidæ, minimè tempore pestis ipsum convenit, præcipuè debilioribus, qui etiam alias assuefacti sunt, ut frequenter eodem utantur, nisi tantùm ad sordes corporis abstergendas: ea propter quod corpus ipsorum inflammet, spiritus cordis vitales dissolvat, arterias totius corporis pedetentim relaxet, ut aer pestilentialis aditum faciliorem ac liberum inveniat. Quocirca ejusmodi homines corpus a sordibus & sudoribus abstergere satagant, & spongia novâ cum aqua tepida sequenti modo inebriata sese lavent. Recipe aquæ fontanæ mens. ij. aceti vini rubri mens. dimidiam, aluminis ℥ij. Misce & leviter ebulliant, postea iisdem utere dicto modo paulò antequam ad lectum te conferas; præterquam enim, quod aqua dicta totum corpus à sordibus & immunditie purificat, simul omnia membra corroborat, quod tempore pestis maximè desideratur. Quibus odorifera magis exoptatur, illi pauxillum aquæ rosarum & lavendulæ commisceant. Verùm quibus consuetum est, ut singulis septimanis balnea aquæ dulcis & sudoria frequentent, qui robustiores sunt, pleni humoribus, quique benè comedunt atque bibunt, illi consuetudinem suam contineant, ea propter, ne abstinentes in morbosam aliquam dispositionem incidant, cui occasionem præbere poterit, retentio & superfluitas humorum, qui alias per transpirationem parvorum evacuantur. Hinc igitur, in iis, quibus assueti fuerint longo tempore, prudenter procedendum, & nihil temere statuendum, nec subitò, nec pedetentim, naturam aliis remediis juvando, quò præservētur ab his accidentibus.

dentibus, quæ tales mutationes introducere queant.

Evacuatio seminis & actus venereus.

Voluptates venereæ inordinatæ semper sunt noxiæ, maxime tempore pestis, eapropter, quia corpus inflammant, ejusque vires debilitant. Dico inordinatæ: quia moderatus veneris usus, quo corpus à semine superabundante exoneratur, quantum natura requirit, sine coactione, & secundum leges matrimonii, non tantùm innoxius est, sed etiam sanitati plurimum confert, maximè, quando conjugum uterque sanus est. Contra penitus intermittere, nec non totaliter exercitium præter dictam istam necessitatem refrenare, gravium ac formidabilium accidentium causa esse potest, quia semen genitale retentum admodum incrassatur aut corrumpitur in vasis, unde secundum Galenum similiter symptomata generari possunt, sicuti aliàs venenum aliquod introducere solet. Nihilominus tamen non ita studendum sanitati, ut in peccatorum sordes incidamus, dictum exercitium illegitimè, & contrà divina præcepta instituendo, quia nobis propositum est medium licitum & honestum, quod est conjugium.

Præservatio tempore pestis per medicamenta.

Postquam diximus de causis infectionis pestiferæ generaliter quomodo homines inficiant, quomodo quis animam suam reformare, & sese ad beneplacitum ac voluntatem divinam disponere debeat; deinde quomodo corpus suum in usu rerum non naturalium dictarum regere debeat, porrò, juvante DEO, qui Medicum creavit, & medicinam è terra produxit, quique medicina gubernat & dirigit ad omne bonum opus, accedam ad enumerationem remediorum eorum, quæ per DEI gratiam juxta cognitionem & experientiam in rebus naturalibus mihi comparatam præ cæteris excellentiora & fortiora pestifero veneno resistendo statuo, spe bona, quod Pater gratiæ, & fons omnis benedictionis parvum hunc meum laborem propitiaturus sit, ut cedat in ipsius gloriam, in proximi utilitatem, & conscientiæ meæ satisfactionem, ut hac ratione contra gravissimum hunc morbum solatium atque quietem inveniendo, amplissimam occasionem habeamus, ut humiliemus nos ante ipsum, ipsique gratias agamus, agnoscendo, quod omne bonum ab ipsius divina bonitate procedat, & quod ipsi soli gloria & honor debeatur.

Jam verò Pestis, quemadmodum experientia, mater scientiarum & artium testatur, facilius atque gravius unum corpus quàm alterum prehendit, sequendo dispositiones diversas, quas in iisdem reperit, secundum magis & minus, ut ipsum venenum: & hæc est causa varietatis symptomatum & accidentium, quæ in infectis observamus. Maxima pars Medicorum statuit, quod non multum afficiat illos qui sunt robustioris

complexionis, quiq; peccantibus humoribus destituuntur, inprimis ubi pori corporis sunt rari & aperti, qui si peste detineantur, non tam facilè succumbunt, sicuti debiliores, qui cutim habent occlusam, duram, rigidam, unde difficulter perspirant, nec vapores pestilentes, & humores vitiosos, quibus replentur, separant, quod non absque ratione statuitur. Alii quo ad diversitatem complexionum aliter sentiunt: hi enim statuunt, quod pestiferum malum facilius in corpore puro, sanoq; radicetur, quàm in impuro. Sed cuivis opinionem suam relinquendo, consilium nostrum est, ut robustiores non confidant suæ fortitudini, nec cacochymici & impuriores suis impuritatibus aliquid tribuant, sed unusquisque recursum habeat ad remedia probata, quæ clementer à Deo nobis concessa sunt ut iisdem corpus muniamus & spiritus balsamo quasi reficiamus, iis scilicet rebus, quæ subtili corruptioni venenatæ resistere possunt. Ut enim is, qui nimium tribuit naturalibus mediis suum creatorem tentare potest, sic eodem modo peccat, qui posthabita ratione media negligit, quemadmodum faciunt homines levissimi, quasi Deus medicinam frustrà creaverit, ejusque cognitionem quasi supervacaneum quid largitus fuerit. Quocirca præservationis ergò, priusquam perveniamus ad usum cordialium & specificorum alexipharmacorum, eò allaborandum, ut corpus purificetur & præparetur: quemadmodum enim balsamum excellens, quod in vas aliquod impurum ac rancidum immittitur, odoris fragrantiam deperdit, sic etiam subtile Bezoarticum & cordiale, quod exhauritur a corpore corruptis & vitiosis humoribus repleto, robur atq; efficaciam suam perdit, & eo ipso minus efficax est, ut cordi succurrere, ejusque spiritus confortare possit. Hinc ergò necessarium est, ut repletio malitiosorum, peccantium, putridorumque humorum evacuetur per appropriata medicamenta, secundum differentiam naturarum atque qualitatum. Si Plethoricæ naturę sunt, sanguis per venę sectionem minuatur. Quoad evacuationem, potissimum eò respiciendum, in qua corporis parte superabundent humores evacuandi, qui si maximam partem in ventriculo & pectore latent (quod inde colligitur, quando quis a cibis nauseam habet, os amarum est, odor inimicus exhalans quasi piscium putridorum, aut vitelli ovorum nimis cocti, ructus acidi, screatus, somnus post cibum, gravitas & dolor capitis (proxima, brevissima nec non naturalis via est, in iis, qui eandem perferre possunt,) vomitio. Quod si peccantes humores potissimum in cavitate jecoris, lienis, mesenterii, ventri[illegible], & breviter, in partibus infra ventric[illegible]n (quod inde colligitur, quando quis [illegible]bet punctionem vel dolorem in hypochondriis, flatus ibidem ac murmurationes in abdomine, inclinationem ad alvi exeretionem & calorem in imis visceribus) tunc bonum erit corpus purgare per eandem viā, nimirum per alvum inferius.

Quo ad vomitoria tempore pestis unum maximè specificum contra malignitatem, quod facilimè sumitur & absque vehementia operatur, est [illegible] liquor.

Oxysaccharum vomitivum contra pestem.

℞. Vitri Hyacinthini more Matthioli pp. & subtiliter pul. ℥j.
Cinam. el. Zedoariæ Ligni Aloes resinosi opt.
Sem. Angelicæ an. ℨij.
Croci Anglici opt. ℨß.
Aceti rosacei ℥xviij.

Omnia mittantur in vitrum cum subere bene clausum, ne quid odoris expirare queat: postea in B. M. per 14. h. digeratur. Balneo refrigerato, liquor coletur vel per chartam emporeticam filtretur, si opus est, ut optime clarificetur. Deinde cum aq. rosar. tantum Sacchar solvatur, quantum est pondus liquoris prædicti, & coquatur simul ad consistentiam, quæ requiritur in confectione Manus Christi, quod saccharum solutum in calidum, prout ab igne sumitur, cum prædicto liquore pedetentim misceatur, quo facto, servetur ad usum; longo enim tempore conservatur.

Dosis pro debilioribus est ℨij. vel ℨiij. qui prompti sunt ad vomitionem, usque ad 4. 5. vel 6. pro aliis, imo ℥j pro robustioribus, & qui difficulter moventur. Quod si supercilios quidam, antimonij hostes sine ratione & experientia hoc uti nolunt (de quo Deum testor, quod etiam infantibus, ubi necessarium est, absque omni timore præberi potest) illi hujus loco utantur Asaro, Gratiola, Nicotiana vel aliis vomitoriis, quæ placuerint.

Quoad purgationem tempore pestis, necessarium est, ut id ipsum etiam fiat medicamentis benignis, quæ corpus non admodum commovendo [illegible]. Hoc fine maxime commendantur pilulæ, quas omnes officinæ præparant, Pilulæ Ruffi dictæ, quibusdam pestilentiales, quæ componuntur ex Aloë, Myrrha, Croco, quæ tria maxime balsamica sunt & corruptionibus resistunt, unde consequenter utilissimæ erunt contra pestem. Sic etiam excellentes sunt pilulæ nostræ Angelicæ dictæ, quarum descriptio talis est.

Pilulæ Angelicæ.

℞. Fol. senæ orient. mand. ℥iiij.
Rhabar. electi.
Agarici albi troch. ut mox docebitur ana. ℥ij.
Succi borrag. depurati ℔ ijß.
Infundantur per h. xxx. in expressione addantur Aloes lucidæ. ℥ij.
Coq. lentiss. igne in vase terreo vitreato ad consistentiam picis;
deinde addantur.
Resinæ rad. Angelicæ Myrrhæ Troglod. Croci Anglici
Salis Card. ben. ana ℨij.
Sp. Salis comm. g. 30.
F. Massa s. artem.

Per Agaricum trochiscatum intelligo sumendum esse Agaricum albissimum & pulchrum, qui minutim incisus humectetur cum decocto absynthij pro conficienda massa, bene terendo in mortario, donec trochisci minores confici queant, qui siccentur & ad usum reserventur.

Per resinam Angelicæ hoc volo, nimirum sumantur radices angelicæ recentes, non cariosæ nec à vermibus corruptæ, quæ minutim incisæ spiritu vini vel aqua

aqua vitæ infundantur ad supereminentiam duorum vel trium digitorum: reponatur ad digestionem in loco calido per horas 40. deinde coletur, postea fiat exhalatio per destillationem vel alia ratione, donec in fundo materia remaneat, quæ subsistentiæ ratione sit instar gummi vel resinæ, & consistentiam talem nanciscatur, ut inde pilulæ formari queant, laveturaqua rosarum semel atque iterum, & ad usum prædictum servetur.

Spiritus Salis intelligitur de liquore, qui igne fortiori, ex sale communi extrahitur, est tam clarus, ut aquam repræsentet, & acidus instar sp. sulphuris qui invenitur apud eos, qui in chymia laborant, si laborē destillationis subterfugere placuerit. Dosis istarū pilularum est ℈j. usq; ad ʒj. una vice: purgant benigne crassos & tartareos humores ventriculi, vicinarumque partiū, obstructiones aperiunt, flatus inclusos dissipant, stomachū roborant, & corruptioni resistunt. Si quis actionē eorum acuere cupit, quando purgandi sunt robustiores, & qui difficulter moventur, cuilibet dosi tria vel quatuor grana Diagrydij addantur, quemadmodū etiam in usu pilularū Ruffi fieri potest, quando cū ijs agendum, qui benignioribus non laxātur. Porro cum non semper occasio purgandi per pilulas sese offerat, sicut exēpli gratia penes eos, qui fluxui hæmorrhoidū, hæmorrhagiæ narium ac fauciū subjecti sunt, item qui sunt extenuati, melancholici, obstructionibus obnoxij, & calidiores, vel etiam ubi humores viscosi & tenaces, quibus Aloe & alia calidiora, quæ pilulas ordinarie ingrediuntur, contraria sunt, tali purgante quis uti poterit, quod sequitur.

Diasena nost.

℞. Fol. senæ mund. ℥iiij.
Rhabar. electiss. ʒij.
Aq. è succo cichor. distill. q. s.
Infundantur 24. hor. in colatura addantur
Sacch. albiss. ℥viij.
Cassiæ recent. extr. ℥v.
Pulpæ Tamarind. ʒij.
Coq. lentiss. igne ad consist. elect. deinde addantur Crem. Tartari subtil. pulv. ʒij.
Ol. senæ anisi g. xij.
Caryophyll. g. iiij. Misce.

Electuarium hoc gustui jucundum est, & blande calidos atque adustos humores evacuat, & bilis evaporationes, quæ ad cerebrum, cor & alias partes distribuuntur, atque febrium internarum aliorumque symptomatum causæ fiunt, dissipat ac minuit. Quare qui ob dictas causas pilulis uti nequeunt, illi secure prædicto Electuario sese purgare possunt. Si quis valide purgari vult, ille mane jejuno stomacho tres, quatuor vel quinque aut sex drachmas juxta roboris naturæ differentiam assumat, & post tres horas parum de brodio carnis vitulinæ vel vervecinæ sorbeat, parumper cum buglossa vel borragine alteratum, si temporis occasio idipsum permittit. Verum ubi quis præparationis gratia, seu pro laxatione tantum eodem uti cupit, qui alias ad obstructionem alvi plurimum inclinant, his sufficit, ut quotidie, vel alternis diebus dimidia hora ante prandium quantitate ʒj. & ultra sumatur.

Sic

Sic etiam potiuncula formari potest, quæ sequitur.

℞. Fol. senæ mund. ℥iij.
Crem. Tartari ℥j.
Cinam. el. ℈j.
Aq fumariæ ℥iiij. Infundantur per horas ij. vel iij.
In colat. dissolve Mannæ Calabar. ℥j.
& clarificetur cum albumine ovi.

Hæc potio rectè præparatur pro dosi unica, clara est, jucunda, facilisque operationis, quæ cunctis hominibus, quocunque tempore, sine timore, præberi potest. Pondus fol. senæ, pro ratione roboris illorum, quos purgare convenit, minui vel augeri poterit, cui etiam aliquid Rhabarbari vel Agarici adjungitur, juxta differentias abundantium humorũ, semper quantitatem eandem observando cũ reliquis ingredientibus, & sicuti dictum est clarificando. Hac forma potionis hactenus per multos annos successu felici utor, in omni genere morborum, ubi benigna medicamenta purgantia in forma liquida requiruntur, & ubi minime convenit Scammonea, Colocynthis, Turbith & alia catarctica, nimis calida & acria, alterantia & omnes humores ex remotioribus partibus attrahentia, quibus medicamentis penes omnes (ut quidam sentiunt) præsertim tempore pestis, ubi omnes alterationes vehementiores & magnæ commotiones humorum sunt noxiæ, minime utendum. Hæc de purgantibus. Quod missionem sanguinis attinet, ille fiat secundum regulas artis medicæ consilio prudentis & discreti medici, plus, minusve sanguinis emittendo, una vel altera vena aperta secundum differentias repletionum, vel [illegible], prout quam sanguis magis corruptus [illegible] potest, vel secundum differentiam [illegible] statis urgentis, sive revulsionem [illegible], propter affluxum sanguinis [illegible] ad partem quandam, ut alio derivetur, sive propter evenationem ad extinguendam ebullitionem sanguinis; sive propter [illegible] causam, quæ diligentissime consideretur, priusquam concludamus de corpore quodam, cui missio sanguinis adhibenda, nec non de vena, quæ incidenda.

Nunc tandem veniam, ad descriptionem Antidotorum, quibus [illegible] quis potest, ubi corpus purgatum & [illegible] est, juxta necessitatem [illegible]; non enim necessarium est, ut omnes generaliter purgentur, sed illi tantum, de quibus diximus.

Antidotus Cordialis.

℞. Cort. citri virid. cond. contus. & per setaceum transmiss.
Gelatinæ Cydonior. ana ℔ß.
Sacch. albiss. ℔j.
Succi Borrag. depurati ℔ ij.
Melissæ depuratæ ℔j.
bulliant in lentissimo igne in vase terreo vitreato semper agitando ad consistentiam Elect. deinde addantur
Bezoartici Corallini ℥jß.
Essentiæ Fl. Solarium, sive tincturæ Hyperici sem. ℥ß.
Cinam. elect. Ligni Aloes, resinosi Santali albi odorit.
Sem. citri excort. an. ℥iij.
Ol. sem. Angelicæ g. 10.
M. & in vase vitreo ad usum serventur.

Hæc

Hæc Antidotus est excellentissima & specifica pro corroboratione cordis, refectione spirituum & resistentia vaporum malignorum, contra sanguinis & bilis ebullitionem. Hinc igitur est efficax præsidium contra pestem, & in specie pro illis, qui sunt timidi, debiles & melancholici. Dosis matutino tempore ℈j. vel ʒß. quotidie continuando, quamdiu durat infectio.

Bezoarticum Corallinum, quod Antidotum ingreditur, hoc modo præparatur. Recipe sex uncias Corall. rub. præpar. hoc est, tritorum subtilissimè in marmore cum aqua rosar. quod pharmacopæis in usu est; mittantur in cucurbitam vitream, affundantur mensuræ duæ succi citri clarificati, ubi mox ebullire, & spumam elevare incipiet, idque continuetur per horas 24 absque igne; postea dictum vitrum ponatur in balneum digestorium tamdiu, donec spiritus acidi succi citri coralliorum substantiam penetraverint, eadem in pulverem album permutando, liquore claro reddito, sine ebullitione ulteriore, qui sapore [illegible] insipidus, & acrimoniam suam perdiderit. Tunc igitur vitrum eximatur ex balneo, & liquor per inclinationem a Coralliis separetur, & abjiciatur, remanentia bis terve aqua simplici lavetur, postea in sole, vel aliter siccetur, & habebis pulverem, album, levissimum & subtilissimum, in quo nulla acrimonia, sed levis tantum adstrictio, quamvis non negari potest, quin acidi spiritus citri eidem adhæreant, quod [illegible] apparet, quia primum pulvis iste magnam efficaciam habet in corde roborando, & corruptioni resistendo, quam simplex corallium in corpus adsumptum, sicuti in aliis potionibus cordialibus fieri solet; & deinde, quia permistus cum electuario quodam, fermentationem producit, quod non fieri potest nisi per spiritus succi citri inclusos, quod optime notandum, sicut etiam differentia proprietatum, quas acidi liquores possident, cum succus citri, sicut diximus, corallia præcipitet in pulverem, & acetum dissolvat eadem in liquorem transparentem, quod etiam in Margaritis præstat. Hinc possumus dicere, quod succus citri plurimum cum natura spiritus sulphuris & vitrioli conveniat, qui etiam Corallia, Margaritas, oculos cancri & similia in pulverem præcipitent, sicut etiam facit succus citri: contra spiritus nitri resistas in liquorem dissolvit, quemadmodum quoque de aceto diximus. Hoc obiter dicere volui in gratiam illorum, qui arte Chymica delectantur, & opera naturæ diligenter contemplantur.

Per Tincturam Florum Solarium intelligo Extractum vel Essentiam summitatum Hypericonis florentium, quæ planta vere solaris est, propter proprietates incredibiles, quas obtinet in dissipandis vaporib. Saturnianis vel Melancholicis in corpore, nec non quod corpori reliquis vegetabilibus omnibus admodum confortet, sicut frequenter experientia docti sumus. Extractum istud fit hoc modo: recipe summitates bene florentes herbæ Hypericonis, quæ declinante luna colligantur, summo mane, ante solis ortum, postea minutim incisæ in aquam vitæ rectificatam immittantur, eousque donec optime imbibantur, quo facto in balneo Mariæ

Marmoreo clauso vase ne spiritus vini expiret) per triduum maceretur; postea in balneo exprimatur, quæ in balneo distilletur eousque donec aqua vitæ separata sit, & in fundo spissa substantia remaneat instar mellis obscure rubri, quæ est tinctura Hypericonis, quam ad præcedentem Antidotum addimus.

Diahyacinthum Aureum.

Est pulvis pretiosus pro cordis confortatione contra contagiosam infectionem.

℞. Lap. Hyacinthi orient.
Auri Orizei, sive auri præparati, ut sequitur ana ℥vj.
Gem. Rubini Saphyri cœrulei Chrysolithi Topazii Smaragdi
Margarit. Oriental. splendid. Coralliirub. rutilantis ana ℥iiij.
Spir. Salis rectifs. ℥vj.

Margaritæ, Corallia & lapides pretiosi pulverisentur in mortario ferreo purissimo; vel si commoditas idipsum permittit, in mortario vitreo satis spisso, cemento quodam in lignea capsula ad id accommodata comprehenso, blandè tundantur, donec in pulverem abeant, postea cum auro præparato super amplam tabulam è marmore, vel alio lapide durissimo ponantur, deinde sumatur succi citri bene depurati cum spiritu salis permixti quantum scilicet videtur, & cum eo pulvis prędictus humectetur, qui propter spiritus acidos præsentes ebulliet, propterea in substantiam Coralliorum & Margaritarum agat, ebullitione necessarium est, ut spatula argêtea bene depurata vel eburnea moveatur eousque, donec ebullitio cesset. Consequenter teratur ab homine robusto, plus minus, per spatium quatuor horarum, pedetentim humectando, quantum idipsum ad tritionem requiritur, cū aqua rosarum fragrantissima. Bene trita vero massa, ut digitis apprehensa sit impalpabilis, & linimenti instar lenis, quod deprehenditur, ubi parum dentibus absque alia durioris substantiæ resistentia masticatur, formentur tabellæ parvæ, sicuti consuetum est pharmacopæis in Coralliorum, Margaritarum & aliis durioribus præparandis, & in loco sicco siccentur super charta pura custodiendo, ne quid impuritatis accedat, denique in vitro absolutum serventur. Iste pulvis hoc modo compositus maxime cordialis & magnæ efficaciæ est, contra infectionem contagiosam, maximeque convenit Principibus, Magnatibus, & omnibus iis, qui sunt delicatæ naturæ, quibus sanguis maxime subtilis, ventriculus exquisitioris sensus, quique non odorem, multo minus saporem medicamentorum admodum aromaticorum, calidiorum, odorabilium, ut sunt alexiterica vegetabilia perferre queunt, item pro prægnantibus atque infantibus. De hoc pulvere matutino tempore, jejuno stomacho in cochleari syrupi de citro, berberorum, vel juniperino, vel quoad personas frigidioris constitutionis, in pauxillo Malvatici vel vini Hispanici. Dosis à tribus granis ad duodecim, plus vel minus, pro data occasione &c. Cum additione de pulvere prædicto fieri potest sequenti modo.

Confectio de Hyacintho aurea.

Rec. Pulpæ cort. citri virid. conditæ per setaceum extracta
Pulpæ cort. arant. eodem modo extractæ.
Conf. Fl. violar. Fl. borrag. ana ℥j.
Sacch. albiss. ℥ iiij.
Syr. de suc cit i. Aq. rosar. opt. ana ℥ ij
Coq lentissimo igne in Porcellana, vel alio vase terreo vitrificato ad consist. electuarij liquidi: deinde addantur
Pulveres Diahyacynthi aurei supradicti ℥ j.
Ligni Aloes resinosi Cinam. electiss.
Santal. citrini fragrantiss.
Sem. Angelicæ Rad. cortinæ
Doronici
Scordij Croci Anglici opt. an. ℈j.
Pulverisentur omnia, & misceatur s. ar.

Dosis istius confectionis vel Electuarij est à scrupulo ad ℥ j. Sumitur autem tempore matutino, sicut alia medicamẽta præservativa; non habet saporem ingratum, & est insigne alexipharmacum. De prædicto pulvere solida quoque cõfectio parari poterit, in forma tabellarum, quæ sequitur.

Rotulæ Cordiales.

Rec. Sacch. albiss. pul. ℥ j ß.
Pul. Diahyacinthi aurei ℨß.
Croci subtiliter pul. ℨß.
Ambræ grysææ gr. viij.
Ol. Cina. de cort. citri Angelicæ an. g. v
Gum. Tragacanth. in succo citri dissol. ad consist. gelatinæ q. s.
F. pasta in mortario s. a.
Ex prædicta massa parvæ rotulæ pondere scrupuli dimidii formentur, in forma trochiscorum pro fumo, quæ siccentur in umbra, & in pixide clausæ, serventur, de quibus omni manè, priusquam domo exeamus, vel etiam ubi domi manemus, una, duæ, tres, plus, minus, prout necessarium videbitur, sumantur.

Bolus Orizeus, vel aurum præparatum pro pulvere Diahyacinthi supradicti conficitur hoc modo. Recipe Aurum præcipitatum (quod Chymici vocant Aurum sclopetarium, cujus descriptio est in Basilica Chymica Crollij, Tyrocinio Beguini & aliis libris) Vnciæ unius pondere, Florum sulphuris, oleum vel spiritum salis, qui sit fortis, ana ℥ß. Optimè tria ista misceantur, & postea materia ista extendatur ad latitudinem amygdalæ in crucibulo quodam satis magno, quem collocabis in ignem carbonum bene accensum, ut sulphur optimè comburatur & effumare queat, donec sub finem materia residua rubra glutinosa remaneat: postea removeatur protinus ab igne, & aurum invenietur grumosum in particulas minimas, quasi limonum vel terræ per solem siccatæ, colore boli, quod in puro mortario vitreo pulverisari debet, ut inserviat prædictis usibus. Quoad lapides pretiosos, qui ingrediuntur prædictam compositionem, non aliam intelligo præparationem ab ea, quæ dicta fuit. Nolo enim hic sequi multorum Chymicorum opinionem, qui, dum putant se lapides pretiosos optime præparare velle pro medicina, vehementi igne vel fortioribus, vel cum nitro calcinant, ubi loco præparationis, totaliter ipsorum ... corrumpunt, eorumque magnitudinem ... pro-

pritates, vereque specificas virtutes debuerunt, quibus cor confortare debeant.

Antidotus pestilentialis specifica.

Rec Magist. Corall. vitriolati ℥ j ß.
Essentiæ opii cum succo citri extr. ℥ j.
Croci Anglici Elect.
Rad. Carlinæ, Angelicæ, Hirundinariæ, Doronici, Dictamni,
Petasitidis, Tormentillæ, Zedoariæ,
Sem. citri excort. ana ℥ vj.
Benzoini Amygdaloid. Styracis Calamitæ opt. ana ℥ ß.
Mellis odorif. despum. ℔. iij.
Vini Malvat. opt. ℔. j.

Radices omnes conjunctim pulverisentur, crocus separatim, ut etiam Benzoi & Styrax per modum triturationis, quia dum contunduntur sese coagulant, & in mortario agglutinantur: postea semé citri cum radicum pulvere contundatur subtiliter, quantum fieri potest. Pulverem cum vino Malvatico infunde, & digere in vitro bene clauso in B M. per quatriduū: quo facto materia ista eximatur, & cum melle misceatur in vase terreo bene vitreato, adjecta essentia Opij, lento igne coquatur, semper movendo donec consistentiam electuarij acquirat. Postea cum removetur ab igne, & ubi fere refrigeratū est, incorporetur cum Magisterio Corallorum, Croco, Benzoino & Styrace, quibus omnibus bene mistis in terreo vase bene vitreato, satis capaci pro fermentatione reponantur, ubi quotidie semel permistio fiat, donec fermentatio cesset. Electuarium hoc est excellens Antidotus contra pestē: si quis enim minori mensura quantitatis fabæ, vel etiam plus pro rebus stionibus, sumpserit, cor confortabit, ipsumq; proprietate sua suis alexipharmacis replebit, ita ut nulla infectio vel venenum iisdem nocere possit. Usui esse potest mox post octiduū a confectione. Conservari potest longo tempore, quam ob causam in quantitate sua magna præparari, & ad usum conservari poterit.

Magisterium Corallorum vitriolatum ad prædictā intentionem hoc modo preparatur. Recipe Corall rub pulverisat. & pp. ℥ ij. immittentur in vitrum, & adde Aquæ rosar. ℥ ij. cum aqua ℥ ij. optimi Spiritus vitrioli sint perfusa, & statim videbis spiritus acidos in corallia agere, causando ebullitionē & spumæ commotionē, quā ob causam vitrū debet esse satis capax, quod etiā claudendū non est, donec ebullitio penitus cesset, postea ponatur in B. M. ibiq; relinquatur eo usq;, donec spiritus vitrioli nō amplius operetur, ipseq; liquor sit clarus super residentia vel sedimento, ita ut nihil bullæ ā vitri ius ascendat, quod signū erit spiritū operationē suam absolvisse. Sumpto igitur vitro. ē Balneo, per inclinationē liquor a sedimento separetur, qui erit insipidus, instar aquæ fontanæ, ipsumq; sedimentum in fundo relictum colligatur, siccetur & habebit pulverem albissimum, gustu panē astringentem, sed sine acrimonia, Corall orum scilicet, spiritu vitrioli insignatorum, qui servetur ad usum.

Essentia Opij pro dicta Antidotō fit hoc modo Rx Opij exempli gratia, libram dimidiam, incidatur minutim, ponatur in laminam ferream ad lentum ignem car-

bonum, & instar picis fundatur: move cum spatula diligenter observando, ne comburatur, & ita plurimû de crassis suis exhalare sinas, eo usq; donec remoto igne siccetur eo usq; ut pulverisari queat. Post ea sumatur id ipsum Opium, pulverisetur, & affundantur succi citri optime depurati & clari ℔ iiij. per 24. horas in Balneo, vel alio loco calido digeratur, coletur postea per inclinationem liquor obscure rubrus, vel per chartam bibulam filtretur, ut purissimus fiat ab omni terrestreitate superflua, postea fundatur in patinam vitream, vel in cavitatem cucurbitæ fractæ, & in arenam calidam ponatur ad fornaculam, vel alio in loco, tantum caloris excitando subtus, ut phlegma succi citri leniter exhalet, & ut spiritus ejusdem acidi cum Opij substantia permisti relinquantur, inventa materia nigra, picis instar spissitudine mellis, qua refrigerata fere pilulæ formari possunt, quæ est essentia Opij nostro instituto serviens. Supra residentiam Opij relictam iterum succus citri potest affundi, cujus tamen extractio multo debilior est præcedenti.

Aqua Theriacalis optima.

Rec. Theriaca Andromachi ℥ vj.
Rad Carlinæ, Vincetox. Tormentillæ, Pimpinellæ ana ℥j.
Aquæ vitæ vini Gallici per B.M. rect. hetar ℔ iij.
Suc. Cydonior. depurati citri ana ℔ ß.
Ol. sulphuris rectificati ℥j.

Infundantur omnia in vase vitreo bene clauso per hor 40. in calore lento, deinde separetur subtilis a spissis per inclinationem. In colatura addantur Sacchari albiss. pulverisati ℥ viij, & ad usum reserva. Hæc aqua Theriacalis est etiam bona Antidotus contra pestem, maxime quæ convenit tempore frigido & humido, pos[illegible] simum iis, quibus spiritus vini, tum etiam potiones fortiores non nocent. Dosis est cochlear 1. matutino tempore tamdiu, quam diu necessarium esse videbitur.

Elixir Citrii,

Seu liquor è substantia Citri compositus, qui facilime præparatur ijs in locis, ubi naves his fructibus onustæ adveniunt, quod in Hollandia fieri solet, insignis contra pestem Antidotus.

Recipe corticum citri recent. dempta maxima parte pulpæ albicantis interius lib. 4. minutim incide, postea in quatuor mensuris aquæ vitæ simplicis per 24. horas infunde; deinde per vesicam cupream cum suo refrigeratorio spiritum omnem istius infusionis (qui dimidia pars forsan erit; vel paulo plus, quatenus fortior vel debilior expetitur, istius liquoris affusi) destilla. Ut autem intelligas, totum spiritum per destillationem exiisse, chartam quandam destillato liquore profunde madefacias, & flammæ candelæ vel alij igni committas: si protinus incenditur, bonus est liquor, & destillatio continuanda est; at si flammam non concepit, exemplo recipiens removeatur, cum eo quod exijt, & ipse ignis subjectus extinguatur. Hunc spiritum destillatum odoratissimum cum dimidia drachma croci optimi tingatis, ad [illegible] bus libris syrupi de succo citri, qui [illegible] poterit ex ijsdem fructibus, e quibus cortices

tiæ sabluta fuerunt. Hæc optimè mista conjunctim in vitro clauso custodiantur. Liquor hic jucundissimus, maximè cordialis & infectioni aëris resistens prædicatur, cujus dosis est cochlear j matutino tempore, sicut etiam de aliis dictum est

Theriaca Pauperum.

Excellens Antidotus, quæ pro pauperibus præparari potest.

Postquam hactenus docuimus, quomodo excellentissimæ & pretiosissimæ Antidoti præparari debeant, quæ priores ob facultates suas temperatas Regibus ac Principibus inservire queunt, necessarium est, ut quantum fieri potest, pauperibus etiam succurramus, iisque Antidotos ordinemus, quæ ipsorum naturæ, facultatibusque conveniant, queisque facillimè subveniri queat. Sit ergò primum medicamen Theriaca, quæ sic præparetur.

℞. Her. Veronicæ Scord. Card. ben. exicc. ana ℥ij.
Fæculæ Aronis
Fl. Sulphuris ana ℥j
Zedoariæ
Rad. Imperatoriæ Helenii Hirundinariæ Carlinæ
Valerianæ Myrrhæ el. ana ʒvj.
Ol. Vitrioli ʒj
Mellis communis despumati lib. iij
Mellis Juniperini, sive extr. bacc. Juniperi ana lib. ß

Herbæ subtilissimè pulverisentur & separatim quoque terantur Radix Aronis præparata separatim, quæque trituretur subtilissimè. Deinde Mel & Extr. de baccis juniperi in olla benè vitreata mittatur, subjecto igne lento, quo eadem materia calefiat, non autem bulliat, postea pulvis herbarum, Aronis præparat. & radicum admisceatur, fortiter pistillo ligneo movendo, donec in formam Electuarii redigantur, ubi ab igne removeatur, & ferè refrigeratis adde Flores sulphuris, Myrrham & oleum vitrioli: tandem in vas terreum vitreatum ponetur ad fermentationem, sicut de aliis Antidotis dictum fuit

Theriaca hæc optima est pro pauperibus, præter id enim quod Antidotum contra pestem constituit, simul etiam consumit omnes superfluitates totius corporis, purificat pectus & phlegma crassum & viscosum consumit: similiter conducit stomacho propter impuritates ejus, quæ sæpius ibidem ob victus rationem crassam sanitati noxiam colliguntur, flatus dissipat, putrefactioni humorum maximè resistit, & per consequens à multis morbis præcavere potest. Dosis est à ℈j. ad ʒj. juxta varietatem corporum, qui eodem utuntur.

Fæcula Aronis est substantia levis, alba, quæ extrahitur ex recentibus radicibus Aronis, eo modo, quo idipsum docet M. de la Violeta in sua Pharmacopæa. Cum autem non ubiq; sufficientē quantitatem illius herbę reperiamus, ad faciendam prædictam fæculam, monstrabo, quomodo alia ratione fieri possit. Recipe radices (vel bulbos) Aronis siccatas ultimus anni, quæ penes Materialistas inveniuntur; si exterius sunt impuriores, optimè aqua calida laventur, & vicissim exiccen-

..., & subtilissimè pulverisentur: pulvis in vas terreum vitreatum immittatur, affuso vino albo Gallico, vel alio tantæ quantitatis, ut duobus vel tribus digitis superemineat: stet in infusione per diem naturalem, postea vinum abjiciatur, affuso alio, idque tertia vice reiteretur, pulvere qui in fundo est vicissim exiccato, qui erit Aurum præparatum, pro Theriaca dicta.

Mel Juniperinum hoc modo præparatur. Recipe granorum Juniperi centium, grosso modo in mortario contundantur: coquantur in aqua eousque, donec videaris glutinosam substantiam separatam, postea expressa decoctione, quantum fieri potest, coquatur tam diu, donec in consistentiam mellis reducatur, quod erit dulcissimum & fragrantissimum. Rustici circa Noribergam, Augustam & alias regiones Germaniæ Mel illud juniperinum in copia præparant, quo non tantùm instar Theriacæ utuntur, sed etiam in abundantia illud ipsum diebus nundinarum in civitatibus vendunt. Hoc est quod intelligo per Mel vel Extractum juniperinum.

Aqua Epidemica.

Duabus de causis Aquam hanc Epidemicam voco, quia primò proprietate sua Bezoartica & facultate mundificativa non solùm pesti resistere, sed etiam homines ab aliis morbis Epidemicis seu popularibus dictis præservare potest; deinde quia est medicamentum facilis præparationis, idque in magna quantitate, ... quod pauperibus ... populo conducit, scilicet prò pauperibus & vulgaribus, qui ordinariè reliquos superare solent, quique communiter populi nomine veniunt, quando Medici de Morbis Popularibus loquuntur, qui etiam ordinariè primos illos incipiunt, ob paupertatem, quæ non permittit, ut sese purificent, victus rationem laudabilem observent, ab extraordinariis excessibus abstineant, pluvias, ventos, tempestates frigidas & calidas fugiant, & prout necessitas est sese vestire queant. At Aqua ista sic præparatur.

℞. Rad. Angelicæ
Carlinæ ana lib. iij.
Absynthii Rom. Fol. Card. bene exicc. Dictamni Cretici
Scordii Fol. Rosm. Thymian. lib j.
Aq. Comm. poc. 40.

Herbis tenuissimè incisis & radicibus côquassatis, omnia infundantur in aqua ad vesicam cupream vel vas destillatorium, quo aqua vitæ solet distillari. Macerentur 24. horis, fiatq; distillatio per serpentinum refrigeratoriû, ut semper profluat usq; dum dimidia pars destillata sit, quod accidit tempore brevi. Postea admisceantur Aquæ vitæ juniperinæ pocula ... olei vitrioli rectificati ad acetum, hoc est, eo usq;, ut repræsentet ferè succum citri, quibus optimè permistis fiat conservatio in lagena vitrea vel terrea, vel alio vasculo benè clauso. Aqua hæc non est magni pretii, quia mensura non constabit ultra duos solidos, & eam ob causam propositio dicto plurimum inserviet. Hanc ob causam tempore pestis præparari potest, ut inter pauperes distribuatur, sicut etiam in militia terrestri atque navali, qui milites incolumes serventur, præcipuè ...

pestis

peste & alii morbi Epidemici grassantur inter eos, quo in casu facilius persuaderi possunt sani, ut utantur medicamentis præservativis: at quando sunt sani, non admodum medicamenta curant, quod militibus in consuetudine. Dicta aqua non solum præservationi, sed etiam curationi servit: pro præservatione quotidie matutino tempore cochlear j. sumitur; at si quis infectus fuerit, dosis auctior esse debet, quemadmodum postea, quando de cura pestis agendum erit, pluribus dicemus. Diu durat, nec facilime corrumpitur, qua de causa per mare & itinera longa inferri poterit. Notandum autem quod non in vase quodam metallico sit conservanda, sed in vitro vel vase terreo vitreato, vel ad minimum vase ligneo, quia alias corrumpitur & qualitatē suam deperdit, ut noxia potiùs quàm utilis fit. Aqua vitæ juniperina fit hoc modo: Recipe grana juniperi recentia quatuor libras, conquassentur & in 8. mensur. aquæ vitæ simplicis sive ex vino, sive frumento (quod parum importat) destillata sit, infundatur, postea per refrigeratorium destilletur, ut tantùm spiritus ardens separetur, qui servetur, ut cum aqua prædicta misceatur. Oleum vel liquor acidus vitrioli, sicut etiam Sulphuris pariter etiam excellens est contra pestem, febres ardentes, pleurisin, fluxum ventris, dysenteriam & morbum illum, qui in mari, maritimisque locis regnat, quem scorbutum vocant, & alios affectus, qui ab infectione aëris, aut humorum corruptione proveniunt: tenendum hinc manè tres vel quatuor guttas in cochleari vini, cerevisiæ, vel aquæ sumat, taliter stomachum roborat purificat, & corruptione defendit, ut impossibile sit, naturaliter loquendo, ut utens eodem ... ullis morbis affici queat. Et hæc sunt ... medicamenta, quę facilimè compa... ... præsertim cum libram olei vitrioli rectificati sex florenis communis monetæ quis comparare sibi possit, cum tamen uncia per annum integrum eidē sufficere queat. At qui usurpat, sibi caveat, ne vestibus & pennis affundat, quia res ejusmodi corrumpit: sic etiā quando quis bibere vult, in vitro & non alio vase misceatur optime cum illo liquore, quo sumitur, ... guttæ fundum petunt propter gravitatem suā: post usum vitrum ... occludatur, quod vitrum ... cum angusto collo, versus orificium ... statum instar tintinabuli, quo guttatim aliquid effundi queat, absque perditione, quod fieri solet, ubi collum amplum atque breve ... in iis vitris retinendis, in quibus ... occluditur, quia ... ipsum, pedetentim saporem ... à metallo ac... acquirens, id quod ... sulphuris facit. Hoc in gratiam ... additur, qui liquorum istorum ... non intelligunt.

Bezoarticum vitriolatum.

Cum oleum vitrioli tantæ ... efficaciæ contra pestē, maximeq; cōveniens pro iis, quibus res angusta domi, quiq; ... pro medicamentis expēdere possint, qui tamen nihilominus curiosi diligentes ipse sunt in conservanda sanitate, quantū fieri potest, considerando, quod ... ipsius mortalis, cuius translatio, propter causas dictas, formidabilis esse possit, præsertim ...

milites, tabellarios & peregrinantes, quibus ejusmodi commoditas non est, qualis requiritur, medium inveni, quo iisdem corpus aridum, siccum, sine alteratione vel perditione virtutis suæ donare queant, quod quis secum portare queat absque vitro in pura pixide, vel charta instar terræ sigillatæ, vel boli armeni, quod fit hoc modo.

Recipe Cornu C. usti calcinati albi, quantum placet, pulverisetur, & in catino vitreo, vel porcellana misceatur cum oleo vitrioli rectificato pedetentim humectando, & cum pistillo vitreo parvo, vel spatula argentea deaurata bene miscendo, donec fiat pasta, ex qua protinus rotulæ formentur, vel tabulæ sicut in terra sigillata: postea siccentur a seipsis, quod fit in brevi tempore, ob ariditatem cornu cervi calcinati, quod in continenti liquorem vitrioli attrahit, ut siccentur, quo pulverisari queant. Quo facto tabulæ istæ in pixide quadam serventur, & ita compositionem siccam habebitis, non solum commodissimam, ut eandem secum quis portet, sed etiam maxime bezoarticam & corruptioni resistentem. Si quis usurpare [illegible] pro Antidoto, [illegible] cum cultello, pisi instar vel 5. vel 6. grana pro dosi, plus minus, juxta robur personarum, & quatenus eædem magis minusvé sensibiles sunt (semper enim dosis minor esse debet respectu eorum, qui debiliores & exquisitioris sensus sunt, quàm in aliis) idque sumatur mane, stomacho jejuno cochleario [illegible], vel aquæ claræ temporc [illegible], aut in casu necessitatis, in de[illegible], [illegible] Reme-

dium hoc, sicut de aliis dictum fuit, [illegible] isto tempore, quo pestis & alii [illegible] Epidemici grassantur, contra quos [illegible] camentū hoc singulare & utile est, [illegible] vis non sit tam magnæ existimationis, [illegible] aliæ compositiones. Hæc sunt præservativa, quæ contra pestem tam pro divitibus, quam pro pauperibus, adeoque diversarum qualitatum hominibus, proponere voluimus. Quod si quis com[illegible] tate præparationis destituitur, vel etiam eadem præsidia non desiderat, nec iisdem delectatur (quia semper homines suis opinionibus gaudent) ille utatur compositionibus aliis cordialibus & alexiteriis, quę ordinarié in officinis dispensantur, ut est Confectio Alkermes, de Hyacintho communis, Elect. de Gemmis Diambræ, Diamargar. frig. & cal. Lætificans Galeni, Diarrhodon Abb. &c. Inter Alexiteria Theriaca And. Mithridatium, Aaron Alex. Elect. de ovo, Aqua vitæ compos. Matth. & aliæ Antidoti, quæ laudabiles etiam & excellentes sunt. Porrò qui neque his etiam vult, vel potest uti compositionibus, ille simplicibus sit contentus: non enim Creator noster voluit, ut sanitas hominis necessariò dependeat a consiliis, receptis & compositionibus Medicorum, ita ut undique homines, sive propé sive longè absint a Medicis & Pharmacopæis, gratia sua circumeundum infinitum numerum excellentium simplicium tam in propriis nostris hortis, quàm in campis, pratis, rupibus ac montibus exhibet contra omnis generis morbos, inter quas maxima copia est earum, quæ tempore pestis serviunt, ut sunt exempli gratia Ruta, Absynthium,

Carduus

Carduus benedictus, Abrotanum, Majorana, Thymus, Salvia, Hyssopus, Melissa, allium, Theriaca rusticorum dicta. Item Herba Hypericonis, Veronica, Scabiosa, Chamedrys, Origanum, Marrubium, Millefolium, quod in omnibus pratis & viis enascitur, cujus singularis est efficacia contra pestem. Item, Radices Angelicæ, Imperatoriæ, excellentis & regalis Carlinæ, Valerianæ, Hirundinariæ, Morsus Diaboli, Aristolochiæ. Item fructus citri, aurantiorum, granatorum, bacc. juniperi, Berberorum, in mediis sepibus & hinc inde crescentium, & alia quamplurima simplicia, ne quid dicam de [illegible] Aromatum, Balsamorum, substantiæ animalium, Resinarum, liquorum, salium, Terrarum, lapidum pretiosorum, quæ misericors Pater omnium nobis donat, de quibus quodlibet sumptum quantum convenit omni manè, simulq; bonum regimen in diæta servando tempore pestis Alexiterium constituere potest.

Præter usum internorum medicaminum sunt ex Medicis, qui plurimum tribuunt ad pensis ad cordis regionem, vel sub axillis iisque ex rebus venenatis, utpote Arsenico, sublimato, bufonibus siccatis, scorpionibus & similibus confectis, quæ vocant Amuleta; quasi dicas hostes pestis; sed præterquam quod ejusmodi assertio [illegible] firma careat, quæ ad experientiam [illegible] certa & cui parum fidendum, nihil [illegible] quam ulterius hac de re addam. [illegible] istius loco probarem olea & unguenta bezoartica, & alios liquores bezoarticos [illegible] ratos ea ratione, sicut [illegible] correctione dictum fuit. Cum enim negari non possit, quod [illegible] essentia dictorum per respirationem & occultam transpirationem ad cerebrum, cor & sanguinem deducatur, ideo [illegible] quitur, quod impregnando [illegible] tus multò melius corpus nostrum à malignitate defendant, quam venena prædicta circa collum gestata. Sed de utroque remedio quivis eligat, quod placuerit, quod pro præservatione sufficiat.

Signa & indicia Pestis in genere.

Pestis crudeles atque malignos suos effectus [illegible] dupliciter exequitur, nimirum vel interne [illegible], vel tàm interne quam externe. [illegible] igitur pro intentione nostra distinctionem [illegible] quam requirimus, cum Paracelso pestem aliam internam, aliam externam vocare possumus, quamvis utraque suam essentiam atque causam in ipso corpore habeat. Signa pestis internæ [illegible] triplicia, suspecta, & obscura vel [illegible] occulta. Suspecta signa; subitaneus, levis horror intra cutim atque carnem, [illegible] vomendi, somnus profundus, [illegible] totius, subitaneum delirium & [illegible] totius inflammatio, oculi scintillantes, facies rubicunda, vel sub livida, cephalæa, pulsatio arteriarum, palpitatio cordis, punctiones laterum cum [illegible] calore, pulsus in carpo celerrimus, vel extremè debilis, urina transparens, mali odoris. Hæc signa suspecta dico, quia non tantùm sunt indicia demonstrativa & infallibilia Pestis, sed possunt etiam prædicere, vel indicare morbos alios, utpote febres continuas, Synochum putridam,

debilis, & infectio magna, statim, vel in paucis horis jugulat: at ubi robustus est, vel ubi probata remedia in promptu sunt, per insensibilem transpirationem consumitur, secundum naturam subtilitatis suæ, sine propulsione materialis impuritatis ad externas partes. Contra pestis altera (externa dicta) propriè & directo sanguinem & alios humores inficit, qui sunt materia tumorum, apostematum, pustularum, macularum, ac scabiei communis, ubi robustum hominem adoritur, natura superat similiter, & malignitatem ad externas partes propellit, easque potissimum, quæ sunt molliores, rariores & apertas, quibus in partibus jam tumorem, jam carbonem, jam pustulas vel maculas format, secundum diversitatem humorum prædominantium & magis ebullientium, quos invenit, quæ similiter sicuti peccans materia maligna sunt periculosa & mortalia.

Remedia & Methodus curandi generales respectu eorum, qui peste præhensi sunt.

Quamvis Pestis duplici modo, sicut dictum est, homines invadat, non tamen hoc obstat (exceptis accidentibus externis, quæ ad Chirurgiam pertinent) quin curatio physica vel interna tam respectu unius, quam alterius, principaliter tribus remediis perficiatur, nimirum per sudorifera Bezoartica, per vomitoria, & per phlebotomiam. Boni effectus, quos Bezoartica sudorifera producunt, triplices sunt, 1. Statim in primo insultu venenum pestilentiale domare: 2. Sanguinem ab omni corruptione & putredine purificare, quam per sudorem, per urinas, & per occultam transpirationem expellunt, vel avocando & secernendo longè à corde, ad locum aliquem externum corporis, ubi per remedium aliquod locale vel externum evacuari potest: 3. & cor atque calorem nativum confortare. Vomitorii effectus tres quoque sunt, 1. ventriculum & præcordia inanire ab humore bilioso & alia materia calida excrementitia, quæ corrumpuntur, antequam purgari possint, quæ malignitati pestiferæ junguntur, eamque vehementiorem ac periculosam magis reddunt: 2. abigere vapores corruptos, qui cursu suo alias venas petebant: & 3. quod præcordia purificent à dicta colluvie, corpus consequenter aptum & habile reddendo, quo eo melius auxilium & succursum Bezoarticum recipiat, quæ in stomachum purum recepta facilius, & magno cum successu prædictos suos effectus perficiunt, quod non fieri potest, ubi ventriculus & vicinæ partes immunditie plenæ sunt. Boni effectus venæsectionis sunt etiam triplices: 1. corrigere & temperare magnam effervescentiam & ebullitionem sanguinis admodum abundantis & calidi: 2. evacuando venas repletas plurimum, ipsisq; aerem communicando, superstes sanguis plus spatii habet, ut agitetur & purificetur per Bezoartica: & 3. quo parti cuidam externè laboranti solatio sit, quæ plurimum sanguinis recipiens ad extremam inflammationem pervenire potest, ut timendum sit de gangræna, quæ sufficiens mortis causa esse poterit, cui ut succurratur, necessario phlebotomia tentanda.

Quod Medicamenta Bezoartica,

prædictasque Antidotos attinet, omniaq; remedia, quibus ad præservationem utimur, si dantur in majori dosi simul etiam ad curationem inservire possunt, semper tamen perpendendo, magnam esse differentiam, corpus aliquod à peste præservare, & quod jam infectum est, curare. Nam Antidoti, quibus ad præservandum utimur, pedetentim per quatidianam continuationem corpus integerrimè balsamica quasi virtute roborare spiritusque eius essentia sua alexiteria, quo infectioni resistant, præmunire debent. At ex altera parte curare quendam jam infectum, requirit non solum Medicamenta, quæ sua natura sunt bezoartica, sed etiam essentialia, subtilia, penetrantia & in suis operationibus efficacissima, quò realiter sine longâ morâ in stomacho, mox in venas, arterias & habitum corporis extendant, sese spiritibus immisceant, purificando ipsos ab omni vapore maligno, non aliter, quàm sicuti flamma ignis aerem ab omni sorditie purgat eo usque, quò sese vis eiusdem extendere potest. Quocirca, si quis pestiferos curare conabitur, necessarium erit, ut sibi provideat de ejusmodi liquore bezoartico, sicut est sequens.

Diaphoreticum pestilentiale nostrum.

℞. Granor. juniperi recent. ℔ ij
Her. Dictamni Cretici
Scordii Montani Cretici.
Rad. Angelicæ
Cort. citri exsicc. ana ℔ j.
Aq. vitæ simpl. poc. viij.
Aq. rosarum. poc. iiij.

Omnia mittantur in Instrumentum distillatorium ex cupro, quod vesicam vocant, tantæ magnitudinis, ut tantum ad dimidiam partem repleatur, postea apposito pileo, junctura sigilletur, ut nullus vapor expiret, & posito sub tabulam vel canalem magno recipiente vitreo pro recipiendo liquore distillando, subjiciatur ignis parvus, ut materia calefiat pro digestione & emollitione ingredientium, quo spiritus eorundem eo melius separetur, quem calorem per triduum continuabis. Postea eodem modo destilletur, sicut etiam aqua vitæ destillari solet, donec omnis spirituosa & inflammabilis substantia separata sit, quæ circiter poc. iiij. erit, vel aliquid ulterius, ubi observetur, quod supra dictum est de Aqua Theriacali, quo quis certus sit, spirituosam substantiam extractam esse. Postea ad quodlibet poculum istius spiritus adjunge

Rad. Carlinæ ℥iiij.
Vincetox. Zedoariæ ana ℥js.
Succi Veronicæ condensati
Croci Anglici el. ana ℥ß.
Camphoræ ʒj.

Digerantur in Baln. Mariæ in vitro benè clauso, ne quid spirituum exhalet, per quatriduum, sed nota quod vitrum capax esse debeat, quo vapores ascendentes circulentur, & vicissim super materiam descendant. Elapso hoc tempore & balneo retrigerato per inclinationem liquor infusus separetur, & superstes materia exprimatur, quantum fieri potest, & finaliter ad ℥xxiiij. adjunge syr. papav. Rhœad. ℥viij. Spir. salis rectif. g. xl.

Quar

Quæ commista diligenter in phiola vitrea custodiantur instar liquoris pretiosi, quia est ex numero præstantissimorum Diaphoreticorum vel sudoriferorum & aperientium, quæ quis præparare potest contra pestem, de quo per omnia secure quis uti potest omnibus, qui mediocres vires adhuc obtinent, ubi necessitas idipsum requirit. Interim obiter hoc moneo, non timendum esse prædicti medicamenti usum, propter calefacientem atque penetrantem facultatem, quod arrogantes quidam Medici facere poterunt, qui respiciendo potius ad circumstantias quasdam, quam veram essentiam morbi, lubentius utuntur medicamentis frigidis vel temperatis, in respectu excedentis caloris, qui ordinarie cum dicto morbo complicatur, & interim non pugnant contra causam morbi, adeoque principalem hostem, contra quem sese armare necessum est. Est enim alia ratione domare venenum ejusmodi periculosum & vehemens, quod homines jugulat neque per caliditatem neque per frigiditatem, sed per occultam subtilissimam malignitatem, quod fieri debet per remedium aliquod specificum & efficax, sicuti supra dictum fuit; alia etiam est ratio cuidam intemperiei calidæ vel frigidæ resistere. Adde insuper quod medicamentum hoc, fortiter contra venenum pugnando, seipsum consumat atque transpiret durante sudore, sine ulteriori inflammatione vel alteratione partium; imò veneno expugnato, corpus ipsum alterari potest, prout sese occasio offeret, remediis convenientibus. Dosis istius liquoris est à ℥ij. ad ℥vj. aut plures. Quod si quis admodum debilis & natura extenuatus sit, vel admodum delicatæ naturæ, ita ut vix pauxillum Theriacæ deglutire queat, ipseque spiritus vini odore suo totum corpus commoveat, sicuti reperiuntur, inprimis inter tenellas atque blandas puellas nobiles, ut etiam illi, qui hypochondriaco malo obnoxii sunt, prægnantes itidem, senes & infantes: his loco prædicti liquoris pulvis Diahyacinthi, descriptus in capite de Antidotis, vel Bezoarticum metallicum, quod a Crollio, Quercetano & Beguino describitur, exhiberi potest, quod est pulvis candidissimus, sine omni odore & sapore, qualitatibus suis temperatus, [illegible] arcticum pro talibus personis, exhibendo de hoc vel illo cum aqua veronicæ vel cardui benedicti.

Quoad Vomitoria, consilium meum est, præ cæteris eligendum Antimonii, cujus antea facta fuit mentio, qui (præterquam quod ab [illegible] stomachum ab humoribus & impuritatibus prædictis eluat) singularem proprietatem habet, qua pesti resistit, super alia Empyrica, quam ob causam [illegible] dari potest, qui ad vomendum habiles sunt, toties, quoties, necessitas idipsum requirit. Quod si quispiam Medicorum abhorret ab usu medicamenti prædicti, propter defectum cognitionis Antimonii, cujus naturam, proprietatem & operationem ignorat, is legere dignetur Antimoniam meam Anatimonii, & autoritati multorum doctorum Christianorum, sicuti paganorum subscribat, certe secundum rationem & experientiam confiteri cogetur, omne dubium,

...ium, quod ad prædictum medicamentum sit sublatum.

Quoad venæsectionem, quilibet scit, quid dicere debeat. Pro tempore, quo quisque sciat, quomodo cum ordine convenienti juxta tria remedia, nimirum in usu Bezoarticorum, vomitoriorum & phlebotomiæ sese gerere debeat in curatione pestis, sequentes regulæ sunt observandæ.

I. Si quis tempore pestis ad ægrotantem subito morbo correptum vocatur, primum diligenter eo allaborandum, ut cognoscat, an peste præhensus sit vel non, tam examinando signa apparentia, nec non penes ægrotum inquirendo cōstitutionem corporis naturalem; quam etiam observando, quæ exterius apparēt. Et posito quod nihil signorum manifestorum sese offerat, quod infectus sit, ita ut dubitare cogamur, symptomatibus videlicet æqui vocis apparentibus, quæ tam alterius cujusdam morbi, quam pestis indicia esse queant, sicuti supra dictum. In hoc casu, si quis methodice procedere vellet, aliquamdiu expectandum esset, antequam medicamenta præscribantur, donec, qualis morbus sit, appareat, ad quem postea curatio dirigatur. Sed ubi consideramus occulta stratagemata, quibus pestis frequenter invadit, quibus in paucis horis aliquem jugulat, priusquam ... ipsum observetur; item quod tempore contagij regnantis alij morbi, suam originem à corruptis humoribus habentes, propter malam astrorum constellationem, & subsequentem aëris alterationé, ... in febres malignas & pestilentia... ... queant, tutius erit, in cōtinenti Bezoartici cujusdam dosin administrare, nempe pulverem nostrum, vel con... Diahyacinthi aurei, vel aliud supra dictorum: per hoc enim medium cor confortatur & facultas expultrix excitatur, unde fit ut mox peccans materia occulta propellatur, & per alia signa manifestetur, quæ si pestifera est, corrigitur, ut effectus malignos non edat, si autem morbus, eo allaboratur, ne malignus & pestilentialis fiat, ita ut in hoc negotio Bezoartica sint instar experimenti, quo morbus in principio occultus, manifestatur. Neque hoc solum, sed memorabile etiam est, quod interdum accidit, ut sumpto Bezoartico sub initium alicujus morbi, natura confortata miraculose sese liberet à materia sibi contraria, per evacuationem quandam non cogitatam, ita ut morbus abeat, sine ulteriori remedio. Hinc igitur, oblata hac occasione, multo tutissimum ad Bezoartica refugium est.

II. Si laborans, qui Medicum expetit, nullum dolorem vel signum pestis habet in externis corporis partibus: Item si pulsus est ordinatus, urina laudabilis; si non adest dolor capitis, neque extraneus calor; si venæ non sunt tensæ, si nulla adest purgatio vel alvi subductio extraordinaria, sibique penitus sanus videtur, excepta levi lassitudine interna, & parva cordis debilitate, quam sentit: si oculi sunt scintillantes, & non rubicundi, plus justo lætiori, vel tristiori sese gerente ægro præter consuetudinem, vel alias contra naturam sese ostentante: protinus & incontinenti bona dosis optime conveniens, pro ratione virium, de Diaphoretico

tico pestilentiali, vel si est ex numero delicatulorum, dosis bezoarticorum dictorum cum aq. Veron. vel card. benedicti exhibeatur. Postea in conclavi calido sese ambulando exerceat, si potest, per dimidium horæ, cum tunica nocturna circumdatus, quo facto lecto sese contineat calido, & frictionibus extremorum cum linteo calefacto sudorem promoveat, plus, minus, prout ferre poterit. Post sudorem, frigus fugiat, & observet, quid medicamentum operari velit. Quod si patiens se senserit liberatum a priori dispositione (excepta levi alteratione, quæ ordinarie sudorem habitum sequitur, præsertim in personis debilibus) nihil aliud tentandū, quam ut domi sese per biduum vel triduum contineat, bonam diætam observet, & si ventris constipatio urget, clysterem emollientem adhibeat. Si interim nihil mali supervenerit, extre & aerem liberiorem, pro more suo haurire poterit. At si vix dimidia parte post primum sudorem symptoma remissum videtur, post octo horas alia paulo minor dosis Bezoartici reiteretur, quo facto, si bene se se habet, dicto modo gubernetur. Contra si nihil juvamenti sentit ab usu Bezoarticorum, si debilior, & tristior apparet, & urina, pulsus, facies nullam alterationem exhibent, nec etiam natura quædam indicia morbi monstrat, sæpius cordi per cordialia succurrendum erit, attendendo, quod malignitas per modum criseos naturæ exierit, sine tentata venæsectione vel purgatione, utpote quod absque periculo fieri non potest, nisi necessitas evidens illud urgeat.

III. Si patiens peste laborans sese offerat, qui dolorem capitis, sopore, punctionem præcordiorum & appetitum ad vomitum habeat, cui ventriculus bile repletus & aliis viscidis humoribus infectus: huic statim in principio vomitorium aliquod supradictū præbeatur: postea stomacho purgato (quod fit in 2. 3. vel 5. horis, vel pluribus) Bezoarticum ad sudorem sumat, sicut antea dictū fuit. Sit autem, ut aliquod signum externum pestis appareat (posito quod ventriculus repletus sit, uti dictum) nihilominus curatio per vomitorium incipienda est, subsequente Bezoartico: ventriculo enim a vitiosis humoribus liberato, nec non veneno plurimum a corde propulso & fugato, multo felicius aliquorum cura procedet cum particularibus remediis, juxta varietatem accidentium, quæ post usum medicamentorum generalium apparere possint, sicut postea docebitur.

IV. Si quis incidat in ægrum pestiferum, qui per totum corpus ardeat, capite doleat, oculos rubentes ac flammeos, linguæ, faciemque inflammationem, sitim intollerabilem, difficilem respirationem, pulsum extreme frequentem & venas atque arterias tensas habeat: protinus absque mora venæsectio instituatur, emittendo bonam quantitatem sanguinis, pro respectu plenitudinis, sine parsimonia, quamvis in lipothymiam incidat: in tali enim casu, nisi quis corpus a superabundantia sanguinis ebullientis & inflammati liberet, frustra laborabit. Verum tamen est, si conveniens minime videtur ejusmodi magna evacuatio simul & semel tentata, propter impedimentum

tum vel difficultatem aliquam, ut eadem duabus vicibus perficiatur, modo fiat ſpacio quatuor vel quinque horarum, ubi interim, antequam ſecunda miſſio ſanguinis fiat, aliquid cordialium medicamentorum pro confortatione præbeatur. Facta venæſectione, Bezoarticum exhibeatur, quo venenum peſtiferum expellatur.

V. Si patiens ſeſe offerat, qui habeat febrim acutam, calorem excedentem & capitis inſignem dolorem, cui ſimul etiam exanthemata rubra, livida, vel alterius coloris, protinus ad Diaphoreticum peſtilentiale recurrendum, & pro viribus ſudor provocandus, quod paulo poſt ſecunda vice propinetur, ſi neceſſarium videbitur, eouſque, donec cordis vires recolligi, febrim minui, & exanthemata evaneſcere appareat. Diligenter igitur hic perpendendum an in ejuſmodi cura per vomitoriū, aut per venæſectionem ſit incipiendum, utpote quæ nunquam admittenda, niſi poſt malignitatem ſeparatam & expulſam, continuatio fervoris ab ebullitione vel copia ſanguinis depræhendatur.

VI. Si quis peſte præhendatur cum febre lenta, ſopore & dormiendi inclinatione, cum dolore poſt aures, circa collum, ſub axillis &c. ſine glandularum apparentia, nec etiam indicio aliquo tumoris iſtius loci; ſtatim doſis Diaphoretici peſtilentialis exhibeatur, ſudore provocato, ſicuti dictum fuit, reiterando idipſum ſemel atque iterum, donec febris conſumatur, & dolor evaneſcat, vel ... in partibus tumor aliquis orta incipiat, qui ad perfectionem perveniat, toxicis curetur, ut poſtea dicam.

VII. Tandem oblato patiente, cui prima vel ſecunda die carbunculus aut tumor, vel exanthemata ſupervenerint, in hoc caſu medicamenta generalia juxta regulas ſequentes obſerventur. Primo ſi patiens eſt Plethoricus, & ſi in parte, quam occupat carbunculus vel tumor, aut puſtulæ, inflammatio magna & intollerabilis dolor oritur, protinus venæſectio inſtituatur, ſicut ante declaratum fuit; poſtea detur eidem Bezoarticum cordiale, quod eſſe poterit noſtra confectio de hyacintho, vel ſimilis, non tantum ad ſudorem provocandum, quam ad cordis corroborationem, & ejuſdem a veneno defenſionem, quod duabus vel tribus vicibus iteretur ſingulis quinque horis, prout neceſſarium videbitur. Quod ſi patiens non admodum ſanguineus eſt, & inflammatio atque dolor mediocritatem obſervant, venæſectio intermittatur, & bezoarticum exhibeatur, eo fine, quo venenum longe à corde propellatur, eouſque, donec carbunculus, tumores & furunculi per externa remedia curati ſint. Hoc ſufficiat de generalibus remediis pro curatione naturali vel interna, tam ad conſumendum atque fugandum totaliter venenum Peſtis per ſudorem atque inſenſibilem tranſpirationem in principio, & quando adhuc eſſentialis eſt morbus, quam ut à centro ad circumferentiam & ſuperficiem corporis versus venenum expellatur tunc temporis, ubi per conjunctionem alicujus humoris, cum quo jungitur & unitur, materialis redditur.

Caput

Curatio accidentium & causarum particularium pestis, quæ exterius intra carnem atque cutim superveniunt.

Affectus atque symptomata particularia pestis, quæ ad curationem chirurgicam pertinent, principaliter tria sunt: primò est abscessus vehementer inflammatus, rubeus, lividus, viridis vel niger, quem vocant carbunculum, ob vehementiam ardoris & doloris, quam producit, ferè eo modo sicut carbo ignitus carni impressus: secundò est tumor carbunculo major, sed minus acutus, qui non ita dolet ut anthrax vel carbunculus, quamvis sæpè sit etiam admodū venenatus & periculosus: tertiò sunt parvæ glandulæ sæpè duriores atque mobiles, quæ in diversis corporis partibus cutim atque carnem oriuntur, quæ etiam sunt perniciosæ, quamvis non in ejusmodi summo gradu, nec tanti momenti cum prædictis. Hæc sunt accidentia externa, quæ curam chirurgicam requirunt, quæ ab aliquibus causæ secundę, & ab aliis causæ particulares potiùs quam accidentia appellantur, idque duas ob causas; primò quia sæpius persistunt ejusmodi symptomata, nec cedunt ad curationem generalem vel internam, quam ob causam oppugnanda sunt remediis toxicis vel particularibus; deinde, quia sæpiùs observatum fuit, quod tempore pestis homines subitò præhensi fuerunt carbunculis, tumoribus vel glandulis, more sagittæ subitò infl.ctæ, priusquam signum aliquod aliud, vel alteratio corporis observata fuerit, quibus si quis particularibus remediis toxicis non succurrat, venenum ipsorum cordi communicatur, ferè modo eodem, sicuti venenum morsus viperæ, vel alterius animalis venenati. Sit autem ut quis accidentia vel causas nominet, pro lubitu, curationem juxta sequentem processum accommodatam inveniemus.

Pro curatione Carbunculi, sit in quacunque corporis parte, triplex intentio principalis requiritur: prima consistit in eo, ut materia virulenta, extremè corrosiva, quæ intus est, evocetur: deinde ut resistamus vehementi ardori & dolori, quem in parte laborante producit; tertio ut ulcus mundificetur, & ad perfectam consolidationem perducatur. Jam verò ut virulenta materia tutò & citò suppuretur, necessarium erit, ut Emplastrū pręparatum sequenti modo sit in promptu.

Emplastrum attractivum ruptorium Pestilentiale nostrum.

℞. Gum. Sagapeni Ammoniaci Galbani ana ℥. iij.
Terebinth. coctæ Ceræ virg. ana ℥. iiij s.
Magnetis Arsenic. subtil. pulv. ℥. ij.
Rad. Aronis pul, ℥. j.

Gummi depurentur cum aceto scyllitico, & ad consistentiā Emplastri coquantur, & posteà ponderentur: deinde cum rebus aliis fiat Emplastrum lege artis, quod excellentissimum atq; specificum est ad extrahendum virus pestiferum ex profunditate ad extrà, præcavendo, ne vicissim ad interiora regurgitet, & cor ipsum suffocet, ut credam, inter omnia toxica simile remedium non inveniri.

Hoc Emplastro carbunculus obducatur; quod paucis horis venenum extrahet.

2. Ad vehementissimam inflammationem linimentum sequens præparetur.

℞. Minii ℥. j.
Aceti Sambucini ℥. v.

Infundantur in Bal. M. per hor. iij. vel iiij. deinde colentur per inclinationem: colaturæ addantur

Ol. Sambucini
Rosati completi an. ℥. vj.
Santali rub. pul. ℈. iiij.
Croci opt. ℈. ß.

Misceantur in Mortario plumbeo, vel in patina vitreata terrea, usq; dum acquirãt cõsistentiã unguenti. Hoc unguento vicinę partes circa carbunculũ inungantur.

Præparatio Magnetis Arsenicalis antea dicti.

℞. Arsenici Crystallini
Sulphuris vivi
Antimonii crudi an. part. æqual.

Hæc tria in mortario ferreo pulverisentur, in vase fortissimo vitreo ponantur ad ignem arenæ, donec vitrum optimè incalescat, & prædicta solvantur atque liquentur instar picis, quod observabitur, quando filum quoddam immittatur ad fundum, quod extractum postea instar Terebinthinæ trahetur, ubi satis coctum erit. Postea remove vitrum ab igne, & ubi refrigeratum est, rumpe, & subtiliter petram istam rubicundam, quam invenis, pulverisa, quam ad usum serva. Præparationem hujus pulveris scripsi quoqs in Anatomia Vitrioli & Ternario Bezoarticorum: ut autem illi, quibus fortè desunt libri isti, processum præparationis habeant, idcircò eundem & hîc repetere placuit, utpote cum remedium hoc maximè tempore pestis commendatum sit.

3. Anthrace vel Carbunculo aperto, tumor qui restat, resolvatur, ulcus mundificetur, & curatio sequenti modo continuetur.

℞. Succi plantag. Scabiosæ Rosar. rub.
Nicotianæ veræ an. ℥. ij.
Mellis virginei crudi ℥. iiij.
Terebinth. laric. ℥. j. Vitell. ovor. num. iij. Farinæ Hordei ℥. ß.

Coq. lentiss. igne, semper agitando ad consistentiam Unguenti.

Hoc ipso interius ulcus curetur, & exterius sequens addatur Emplastrum.

℞. Picis navalis, Resinæ pini Gum. Ammoniaci depurati
Ceræ virginis an. ℥ js. Asphalti ℥. j.
Mellis adusti ad nigredinem subtil. pulv. ℥. ß.
Camphoræ in ol. succini dissol. ℨ. j.
F. Emplastrum, quod linteo extendatur ad usum.

Quod si Carbũculus post apertionẽ cum magna inflamatione & duritie labiorum cõtinuerit, appositis prædictis remediis, tota pars tegi potest cataplasmate emolliente & refrigerante, quod fiat ex foliis Malvæ, Altheæ, Violariæ, Plantaginis, Rad. Altheæ, & similib', cum pauco croco & loco oleorum & pinguedinũ, melle rosato, Mercuriali & vitellis ovorum adjectis: oleosa enim poros cutis cõstipant, & humoris calidi & maligni transpirationem impediunt, qui totaliter inclusi & retenti continuatæ inflamationis causam constituunt, quod experientia sæpè testatur, magna cum jactura patientium.

Curatio tumorum & abscessuum pestilentialium.

Tumores prædicti duplici modo tractantur, primo per resolutionem, absque apertione, tunc temporis, ubi tantum apparere incipiunt, quando laborans nihil doloris, nec quicquam inflammationis percipit, quibus indicatur, nihil adhuc malignitatis interius esse: deinde per apertionem & suppurationem, tunc temporis, ubi dolor interi⁹ & aliquid inflammationis adest. Primus modus absolvitur per unguentū vel cataplasma quoddam resolvens & digerens, quorū juxta suam experientiam hoc vel illo quilibet utitur, semper tamen eò sollicitè respiciendo, quò Bezoartica interna præmittantur, tùm ut malignitas cordi non appropinquet, quàm etiam ut sudor provocetur, ad poros cutis partis etiam affectę magis aperiendos, qua ratione materia peccans citius transpirat, ipseque tumor facilius dissolvitur. Hinc igitur medicamenta repercussiva frigida fugienda, quā ob causam utiliter oleum sequens adhibebitur:

℞ Ol. Resinæ Elemi per vesicā destil. Bacc. Juniperi an. ℥. iiij.
Succini rectif. ℥. ij. Rorismarini, Styracis liquidæ an. ℥. j. M.

Hoc oleo singulis horis quinque tumor calidè inungatur. Quod si prima secundavè inunctione videtur dissipari, dictū remedium continuetur. Quod si loco resolutionis tumor augeatur, & patiens de majori dolore conqueratur, concurrente aliqua inflammatione, protinus recurrendum ad alterum curationis modum, & sine dilatione tentanda est apertio, licet perfectè maturus non sit, quampri-mū fieri potest. Hoc ipsū aliqui cauterio actuali perficiunt, hoc est, aperturam faciant ignito ferro, postea sublimati Mercurii quidpiam immittendo: sunt alii, qui caustico quodam potentiali utuntur, q ex lixivio forti præparāt, eousq; coquendo idipsū, donec aquea substantia penit⁹ exhalet, in fundo sale maximo corrosivo superstite, simulq; inungūt maturativum aliquod oleum, similisq; facultatis Emplastrum addunt, ut tumor ad perfectam digestionem perveniat, & materiam instar aliorum abscessuum reddat. Hæc remedia maxima pars Medicorum approbat, ubi nihil difficultatis obstat, præterquam q escharam & crustam duram atq; siccam introducant, quæ sępè diutius hæret, quantumvis digestiva & humectantia simul adhibeantur, & materiæ exitum atque transpirationem impedit. Hoc movet quosdam, ut statim in principio, tēporis lucrandi causa, cauteriis utantur: item alios, ut non super ipsum tumorem, sed in circumferentia ejusdē imprimant, maturativis simul appositis. Potest autem Causticum minerale sat efficax ad hunc usum præparari modo sequenti.

℞. Aq. fortis opt. ℥. iij.
Ol. Vitriol potentiss. ℥. j.
Sublimati veneni ℥. ij.

Ponatur in Urinali ad B. M. cum elembico, & destilletur, donec nihil amplius humiditatis exeat, postea refrigerentur vasa, & in fundo urinalis liquor oleosus inveniatur, maximè corrosivus, qui in phiola vitrea bene clausa conservetur. Liquor hic subitò operatur sine magno dolore, crustamque mollem producit, quæ facilimè separatur, quemadmodum

etiam malignitati veneni resistit, & ulcus relinquit benè paratum, ubi facilis consolidatio subsequitur. Quando quis eodem utitur, necessum est, ut tumor Emplastro satis tenaci, quod parvum foramen in medio habeat, operiatur, postea fiat globulus ex linamento vel raso linteo, qui dicto liquore imbibatur, & in foramen istud immittatur, alio Emplastro superaddito, sicut aliàs moris est, & brevi tempore suam operationem perficiet, sicuti dictum est.

Alii Medicorum, quibus Cauteria displicent, tumores ejusmodi per medicamenta non solum calida & maturantia, sed quæ simul etiam vim attractivam, cum acrimonia quadam caustica possident, aperire conantur, unde pars ipsa beneficio talis medicamenti calefacta & irritata affluxum humorum attrahit, & tumor citius ad maturationem & repletionem pervenit. Huic intentioni commen datur cepa excavata & Theriaca atque croco repleta, postea cinerum calore leni cocta, contusa, subacta, & instar cataplasmatis calidè apposita, singulis sex horis permutata. Eodem modo maximè conveniens est tale cataplasma.

℞. Pulpæ Cotian. per setaceũ extractæ.
Mellis crudi an. ℥. ij.
Rad. Bryoniæ ℥. j.
Aronis ℥. ß. Hell. nigri ℥. ji.
Theriacæ Andromachi
Ol. Scorpionum an. ℥. js.
Decoct. Scabiosæ q. s.
F. Cataplasma secundum artem, cujus usus ut ante dictum.

Quidam etiam aliis utuntur, cum radicibus Esulæ, cum cantharidibus, cum Euphorbio & aliis rebus causticis, juxta cujuslibet experientiam: imò solum etiam è simplicibus, nempe de Scabiosa, chelidonio, cicuta & aliis herbis, recenter contusis & exterius adhibitis. Sunt etiam Empirici, qui, salva reverentia, excrementa hominum & animalium aliorum apponunt, quibus scilicet vis inest putrefaciendi subitanea, cujus beneficio dicti tumores maturantur & protinus rumpuntur. Jam verò si fidendum medicamentis ruptoriis, auderem dicere, quod nostrum Emplastrum pestilentiale attractivum superius dictum, omnia simplicia & composita medicamenta, quotquot mihi cognita, longè superet: nam præter id, quod ratione compositionis & ingredientium, judicio omnium Medicorum dogmaticorum, idipsum Pestis attractivum specificum sit, & quod emollire, digerere, maturare & aperire bubones valeat, simul etiam experientia patet idem confirmari. Sic etiam glandulosis scrophulis circa collum, bubonibus vereis incipientibus, induratio eò usq; ut per tres & quatuor menses comunibus adhibitis remediis instar lapidum nihil quicquam emolliantur, ita conveniens est, ut in 20. horis intumescant, materia repleantur, & cum admiratione Chirurgorum suppuratione rumpantur. Quocirca si tam præsentẽ effectũ & operationem in prædictis tumoribus, potissimùm scrophulis, aliàs diuturnis & rebellibus præstat, non dubitandum, quin multo facilius idipsum perficiat in tumoribus malignis & acutis pestiferis. Hoc ipsum admonere volui, spem certam fovendo, Medicos integritate & humanitate.

nitate præditos, quando tractatum hunc legent, eò allaboraturos, ut prædictum Emplastrum in usum veniat, quò pauperib. ægris ejusmodi crudeli hoste pestiferi detentis succurratur. Ecce, quod attinet apertionem dictorum tumorum: qui autem aperti sunt, supradictis medicamentis postea curantur, quæ dicta sunt in curatione Carbunculi, vel etiam aliis, prout Chirurgo discreto placuerit: nõ enim hæ curæ penitus indoctis & ignorantibus Empiricis committendæ, qui ratione & naturalium rerum cognitione destituuntur. Tandem quoad cauteria actualia & potentialia Chirurgus diligenter observet, ut in partibus carnosis & musculosis inprimantur: at si bubo vel carbo circa nervosas vel cartilaginosas partes occurrat, eò allaboret, ut in vicinia cuidam parti apponatur, quæ [illegible]is robusta sit absque læsione pro su[illegible]do remedio, supra tumorem Emplastrum vel cataplasma maturativum adhibendo. Quod si spes nulla quoad materiam peccantem à prima sua sede movendam, sese exonerando in partem aliam, veniendum est ad Emplastrũ nostrum supradictũ cum loco Cauterii usurpandum, quia minus formidabile, nec penetrat admodum calore, nec tam profundam escharam producit ut cauteria, sed tantùm in cutem suam operationem perficit.

Pro tertia specie supradictorum accidentium externorum, quales sunt parvæ glandulæ mobiles intra cutim atque carnem, illæ resolvendæ sunt inunctione olei supradicti, vel in forma Emplastri adponatur Gummi Ammoniacum, cum aceto scillitico depuratum, ut artis est. His mediis (ægro quotidiè sumptis bezoarticis sudorem provocantibus) prædictæ glandulæ disparere solent.

Præter dicta remedia, sunt ex Mediis, qui statuũt, quòd pestis curari possit, mox in principio beneficio hellebori nigri, nimirum cutim hinc & inde in extremitate musculorum brachiorum, & femorum perforando radicemq; hellebori immittendo, quo non tantùm veneni cursus ad cor inhiberi, sed illud ipsum etiam pedetentim attrahi & evaporare statuunt, non permittendo generationem carbonis vel tumoris alicujus pestilentialis: imò si circa caput, cor vel alias partes in medio corporis apparere quidpiam inciperet, per idem medium revulsionem fieri posse statuunt, à dictis membris malignitatem derivando, quo in locis à centro remotioribus transpiret & exhalet.

Quamvis autem hic curandi modus minus respectu hominum magis autem apud plebejos respectu boum & equorum peste corruptorum in usu sit, ubi satis mirabiles effectus interdum apparent: nihilominus meo judicio, talis est hæc curatio, ut frequenter etiam in hominibus sanandis admiranda videatur, quum fieri solet. Possum enim hoc laudis helleboro nigro tribuere, quod inter omnia simplicia & composita, quæ novi, cujuscunq; generis vel speciei sint, nihil habeatur, quod ejusmodi magnetica & attractiva qualitate præditum sit, pro facienda revulsione peccantis alicujus humoris, ad partem aliquã tuentis, & producenda materia in partem distantiorem, quàm Helleborus niger, ita ut experien-

perientia edoctus eodem in diversis morbis usus sim, potissimùm in Cachexia fœminarum & virginū, ob retentionem menstruorum inveteratam, & aliis dispositionibus, quibus adhibitis miracula præstitit, omnes curas ordinarias aliaque medicamenta superando, de quibus plura non patitur præsentis instituti ratio. Non autem opinetur quispiam Helleborum tale quid operari sua acrimonia, vel facultate mordicante, quam possidet, quemadmodum disputari posset, dicendo, quod omnia facultatem mordicantem habentia vel parumper adurentia, & quæ partis alterationem producunt, applicata calorem præter naturam in parte generent, & juxta Medicorum axioma, ubi calor, ibi attractio, consequenter Helleborum calefaciendo & alterando talem attractionem perficere, quemadmodum videmus vesicatoriis fieri, rebusque causticis, quæ partes inflammando fluxionem & concursum serosorum humorum in iis efficiunt: qui enim hoc modo discurrit, seipsum fallit, quia Helleborus non producit ejusmodi inflammationem, neque concursum serositatum provocat, quibus pars intumescat, sicuti fit vesicatoriis & evidenter adurentibus, sed absque vesicis excitatis sine inflammatione attrahit humores vitiosos & corruptos: imò verum pus & materiam apostematum è profundo corporis educit, quamvis applicetur in locis ab iisdem remotis, eaque minimè tangentibus, instar veri specifici naturæ. Non quidem nego, quin actio ejusdem cum aliquo calore fiat, cui tamen eadem simpliciter attribui non potest. Hinc ego credo, quod causa vehementioris commotionis inter alia purgantia, quando interius Helleborus sumitur, non sit alia, quàm prædicta proprietas attractiva, cujus ope peccantes humores in partibus à cętro remotioribus commoventur, & superfluitates ac impuritates in venis latitantes attrahendo, vehemens alteratio subsequitur. Sed redeundo ad nostros Medicos, author sum omnibus, quibus officium incumbit, ut ægris pestilentialibus præsint, quò sibi familiarem reddant usum hujus simplicis, ut occasione data convenientem usum sciant, quia coram Deo obligamur, ut quotidiè discamus, & laboremus, quo magis magisque perfectam rerum medicarum cognitionem adipiscamur, utpote cum medicamenta Clemens Deus nobis communicet, ut iisdem proximo inserviamus, [illegible]rimis ubi crudeli ejusmodi morbo[illegible]s pestis est, resistere cogimur.

Symptomata ordinaria, quæ laborantibus durante curatione prædicta solent accidere cum suis remediis.

Posito, quod causâ mali sublatâ, consequenter etiam accidentia sua sponte cessent: hoc tamen non obstante frequenter fieri solet, ut nisi quis symptomatibus succurrat, frustra laboret in exterminanda causa. Nam exempli gratia, laboret aliquis ulcere quodam maligno cujus ratione dolor vehemens, inquietudo, anxietas, & excedens partis dolentis inflammatio laborantem affligit: hîc sanè conceditur, quod prædicti ulceris curatio consistat in correctione depra-

depravatæ dispositionis corporis laborantis, à qua suam ducit originem, non neglectis toxicis, quibus carne bona repletur & consolidatur; certum tamen est, nisi quis eò illaboret, ut patiens ad quietem perveniat, dolorem & inflammationem per anodyna leniendo, namque Chirurgus curationem suam ex voto perficiat, quod etiam similiter in aliis multis morbis accidit. Hinc igitur in curatione pestis tàm principalibus & vehementioribus symptomatibus succurrendum particularibus suis remediis, quam contra causam malignam prædictis universalibus pugnandum esse videtur. Jam autem symptomata, quæ peste laborantibus his vel illis, pro ratione subjecti differentis accidunt, & non obstante cura generali, continuari possunt, sunt virium naturalium imbecillitas; cordis anxietas: vehemens internus calor cum siti; gravitas capitis vel maximus torpor, vehemens dolor capitis cum inquietudine & pervigilia, linguæ & faucium inflammatio; cruditas atque vomitio stomachi; insignis dolor & punctio laterum, alvi obstructio, & sæpius etiam ejusdem contrarium, seu fluxus. His accidentibus sequenti modo succurrendum.

I. Quoad virium naturalium imbecillitatem, necessarium est, ut iisdem sequenti modo succurratur. Ægrotanti sæpius jusculum aliquod restaurans caponis vel optimæ carnis vitulinæ præbeatur, cui parum per fl. borrag, bugloss, radic. pimpinellæ, incoquatur, addito vitello ovi recentis & pauxilli succi limonum vel arantiorum. Item hordeum mundum in brodio carnis diu coquatur, & postea per setaceum coletur additis emulsionibus amydal. dulcium, sem. Melonum, cucurbitæ, &c. cum aq. rosarum præparatis: item panis tritus & in brodio quodam diu coctus, ac postea cum amygdalino lacte, paucoque saccharo permistus. Quibus autem mistura cum amygdalis & saccharo displicet, his singulis vicibus, quando quidpiam de restaurativis brodiis exhibetur, aliquid gelatinæ cydoniorum vel citri poterit admisceri, qua ratione non tantùm jucundus sapor concilietur, sed simul etiam corroboratur, & malignitati resistitur. Insuper & hoc modo restaurativum insigne præparatur: Recipe caponem optimè nutritum & carnis vitulinæ lib. j. remotis intestinis, pinguedine, collo, alis, pedibus extremis omnia minutim cum carne vitulina incidantur, & in vitream cucurbitam immittantur cum

Aq. succi Melissæ, Succi Borrag Buglossæ, Acetosæ ana ℥iij.

Postea clausa cucurbita coq. in Balneo Mariæ per horas 10. vel 12. coletur liquor in linteo carnem fortiter exprimendo, quò tota humiditas exhauriatur: deinde adde

Gelatinæ cidonior. transparentis
Gelatinæ citri
Syr. violar. cærul. an. ℥js.
Aq citr. ʒj. Misce.

De hoc restaurativo laborans singulis diebus tribus vel quatuor vicibus sumat quatuor vel quinq; cochlearea, vel etiam plus, juxta necessitatem, ubi semper aliquid pulveris corall. & perlarum addi poterit. Quod si ventriculus ægrotantis, aliquid

liquid solidius desiderat, nec febris admodum affligit, caro magis albicans de pectore caponis adspergendo postea per setaceum exprimatur substantia pultis instar, in qua de Gelatina cydoniorum vel citri quidpiam dissolvatur, & urgente necessitate laboranti pręebeatur. Quidam ex rebus nutrientibus & restaurantibus aquam destillatam componunt: sed notandum, quod nihil ascendat, nisi tantùm aquosa pars earundem, substantia nutriente & restaurante inferius relicta. Melius igitur erit, ut juxta dictum modum procedamus, nisi quis fallere velit ægrotantes, ut credant, quod aqua nutrire & sustentare possit. Quoad potum illud ordinariè sit ptisana vel decoctum hordei cum Tamarindis, parumper cinamomo conditum. Interim aliquid etiam vini albi, vel clareti, si febris non magna est, cum aqua pimpinnellæ, borraginis, acetosæ, vel cum pauxillo succi citri & saccharo temperatum concedi poterit, utpote quibus additis actio subitanea vini spirituosi corrigitur & alteratur. Et hic est modus restaurationis in ægrotante eousque, donec vehementiam morbi superaverit, ubi postea liberalius cibari, & pluribus solidioribus cibis refici poterit.

II. Contra cordis anxietatem, seu pro viribus ejus conservandis, quo curatio generalis eò felicior procedat, remedium hoc usurpetur:

℞. Conf. fl. buglossæ Gelatini citri
an. ℥ vj.
Magist. Margarit. ʒß.
Croci subtil. pul. gr. viij.
Ol. Cinam. g. ij.

de hac compositione duabus vel tribus vicibus in die, vel soli ariè, vel cum destillatis cordialibus. Sic etiam istius conditi loco Julapium usurpari poterit, quod Rec. Aq. still. ex suc.

Borrag. Acetosæ Buglossæ Meliss.
ana ℥ vj.
Syr. Bugloss. Borrag. Acetosæ de suc.
citri an. ℥ij.
Ol. Sulph. rectif g. xxx.
Misceantur & Aromatis. cum aq. cinam. vel cum Spir. Santali Citrini.

De hoc Julapio similiter in die tribus vel quatuor vicibus sumatur, ut dictum est antea de conserva. Sic etiam extetius Epithema fieri potest.

℞. Fl. Calendulæ Rosar. rub. Borrag.
exic.
Fol. Melissæ, Santali Citrini, Ligni
Aloes
cort. exter. citri an ℥ij.
Camphoræ ℈j.
F. pulvis subtilis.

Hic pulvis cum bombace comprehendatur in sacculis ex sindone rubro paratis & interpastatis æqualiter. postea cum aceto rosaceo & succo citri aspergatur, & regioni cordis paululum calefaciendo applicetur per vices, semper exiccato uno sacculo, vicissim altero apposito, idq; tamdiu continuando, quamdiu idipsum necessarium esse videbitur. Imò naribus etiam eadem compositio serviet, quia odorem spirat restaurationi cordi & spirituũ maximè convenientem, quando quædam anxietas vel à febri, vel ab habito sudore post medicamentum diaphoreticum adhibitum.

3. Contra maximum æstum internum cum intensa siti bibat æger de ptisana dicta,

&a, quantum placuerit, quo si calor non temperatur neque sitis extinguitur, sequens remedium conveniens erit.

℞. Aq. Borag. per baln. desti. ℔. iij.
Sacch. albiss. ℥ ij.
Salis Nitri præp. ʒ js.
M & aromatisetur aq. Cinamomi.

De hac potione detur patienti duabus vel tribus vicibus indies, sed advertendo, ne dum hoc remedio patiens utitur, alia vitriolata, vel cum oleo sulphuris acido præparata concedantur, quia nitrum & vitriolum minimè conveniunt, nec in una sede sine pugna morantur. Quod si tantus sit ardor, ut prædicto liquore temperari nequeat (observatis regulis generalis curæ superius dictis, & ubi venenum pestiferum jam evictum videtur) sequenti quoque remedio licet uti.

℞. Aq. sperm. ranar. per baln. destill. ℥ j. vel ij. pro ratione caloris & subjecti laborantis
Croci pul. parum, Misce

& exhibe manè, vesperi, vel etiam quacunq; hora diei, requirente necessitate, quo medio, vaporibus calidissimis per sudorem & occultam transpirationem evacuatis, calor qui non potest extendi, quique fixus manet & in corpore vigens, domabitur & expugnabitur. Sed nota refrigerant. b. ejusmodi sic utendum esse, ne quis præjudicium sibi creet, tàm quoad materiam expellendam, quàm etiam quo ad calorem nativum. Imò pertinent huc etiam plura, quibus quilibet pro lubitu & indigentia uti poterit.

4. Contra gravitatem capitis & soporem præter naturam, quando patiens tantum dormire cogitur, ubi frustra conamur eum idem sermonibus, vel etiam capitis commotionibus excitare, sequens remedium convenit:

℞ Majoranę Salvię cort. arantiorum
Fl. Scorpioidis an. ℥ ß.
F. pulvis subtilis, coquatur cum aceto rosac. ad consist. pultis.

Extendatur in linteo duplici, & fronti calefactum apponatur: ubi refrixerit vicissim aceto vini calefacto humectetur & applicetur, prout erit necessarium, si sufficiens hoc nō est, aliud superaddatur:

℞. Sem Amarici Thymi an. ʒ j.
Rad. Angel. vitrioli albific. an. ʒ ß.
F. pulvis.

De hoc pulvere parum calamo scriptorio vel tubulo, quo fumum nicotianæ vel tabaci bibunt, naribus ad excitandum sternutamentum inspiretur.

5. Contra dolorem capitis, cum æstu, delirio & pervigilia.

℞. Fl. Sambuci exicc. Nymphææ alb. Rosar. rub.
Hordei mundi an. ℥ ß.
Succini al ʒ ij.
Croci Anglici ℈ j.
Camphoræ
Opii Thebaici an. ℈ ß.
F. pulvis subtilissimus, deinde addantur ol. Nymphææ
Amygd. amar. an ℥ vj.
Aceti Sambuc. Aq. ros. opt. an. q. s.

Coq. in formam Cataplasmatis, quod usurpetur modo prædicto.

Quod si remedium istud ad effectū speratum non sufficiens fuerit, resolutio fiat in exhibendo Laudano opiato, quod ritè præparatum sit, & in cochleari syrupi violarum exhibeatur, de quo

remedio præparationem hîc non describo, quia plenius de eodem in Opiologia mea tractavi, quod medicamentum extremos dolores lenit, vehementissimos ardores mitigat, & naturalem quietem, absque noxa, producit, maximè quando post evacuationem universales eodem utimur. Pro ratione necessitatis idipsum secunda vel tertia vice reiterari potest, sed diebus diversis.

6. Contra linguæ fauciumq; inflammationem. Quia n. accidit, ut præter curam generaliter susceptam lingua & palatum intumescant & inflammentur, ita ut gangræna videatur invadere, necessarium est, ut properetur ad remedia, ne in periculū ægrotantis vita perveniat. Huic effectus succurretur, præter venæ sectionem in brachio, per apertionē venarum sub lingua, sanguinem emittendo, donec sua sponte subsistat, ita tamē ut modum etiam non excedat. Juniores Medici & Chirurgi nō perturbentur hoc accidente, quia factū fuit, quamvis rarò, ut sectis ejusmodi venis sublingua tam vehemēs fluxus sanguinis sequeretur, qui bombacem oleo vitrioli parum humectatū incisuræ protinus adhibendū requireret, cujus facultas escharotica & astringens exemplo fluxū sistit, quo neglecto periculū vitę subsequeretur. Facta tali venęsectione patiens mox gargariset, & os sæpius eluat liquore quodā linguam radat & purificet à superfluitatibus, quæ ibid. colliguntur.

℞. Rosar. rub. Fl. Sambuci Sem. Scabiosæ Auriculæ Indæ an. ʒj.
Aq. Caprifol. vel plantag ℔ j.
Bulliant parum: in colatura addantur
Diamomi S. ℥ij. Aluminis mundi ℈j. Misce.

Exterius: ℞. Farinæ Hordei ℥ ß.
Pul. Rosf. rub. Glycyr. an. ℈ij.
Sacchari albi præp. ʒj. Croci subtil. præp. ℈j.
Mellis rosar. ℥j. Ol. amygd. dul. ℥ß.
Decoct. auriculæ Indæ, vel spongiæ Sambuci q. s. F. Cataplasma.

7. Contra nauseam & vomitionem. Cùm sæpius accidat, ut tam vehemens atq; continuum sit hoc symptoma, evacuatis etiā vitiosis humorib. ut nihil ægro pręberi queat, sive sit medicamentū, sive sit alimentū, mox omnib. per vomitū rejectis, providendū sequenti fomētatione.

℞. Sem. Absynthii Majoranæ, fol. Menthæ crispæ
Thymi Rosf. rub. Fr. & Fol Myrtill.
Rad. Galangæ ana ℥ß.

Omnia crasso modo conjunctim pulverisentur, & in sacculo oblongo quadrato comprehendantur, asperso aceto rosaceo calido pro regione ventriculi, reiterando, quoties opus erit. Prætereà conveniet cochlear liquoris stomachalis.

℞. Syr. de mentha Cydonior. Melissæ de suc. citri. ana ℥j.
Aq. Cin. ʒj. Ol. Sulph. rectif. g. xij. M.

8. Contra dolorem & punctionem laterum cum calore & æstu.

℞. Mucilag. ex sem. Cydon. cum aq. rosar. extr. ℥iiij.
Aceti rosac. ℥ij. Ol. rosar. cōpl. ℥is.
Boli Armen. ℈ij. Sandali rub. subtil. pulv. ʒj.
Camphoræ ℈j. Misce.

Hoc ipso duplex linteum humectetur, quod tepidè partibus affectæ mox applicetur: si verò maximus est dolor, una etiam dosis Laudani opiati præbeatur.

9. Con-

9. Contra ventris obstructionem. Nihil hic tutius & utilius est Enemate, quod similium qualitatum cum sequenti:

℞. Her. Borrag. Violariæ an: Manip. j.
Polypod. q. ℥ß. Brodii vitulini q. s.
Bulliant ad ℥ x. in colatura addantur
Mellis rosati ℥ ij.
Vitel. ovor. num. ij. Butyri recentis
℥j. M. pro Clyster.

Hoc toties repetatur, quoties necessarium esse videbitur, & si non sufficienter laxat, Medicus alia purgantia poterit adjungere, semper cavendo, ne calida & acria misceantur. Quemadmodum etiam, si necessarium videbitur infusio Rhabarbari vel Senæ fieri potest cum manna, per os assumenda: vel sumi potest lenitivum aliquod ex iis, de quibus in præservatione dictum est, queis absque periculo quis uti poterit.

11. Contra ventris fluxum, qui sæpius hunc vel illum ægrum prehendit.

Quando patiens symptomate tali prehenditur, necessarium est, ut Medicus sit vigilantissimus, & observet, num evacuatio sit bona & necessaria vel non, quò vel juxta rationem fluxum istum ad certos usque limites permittat, vel suo tempore eundem astringat ac sistat: si enim quispiam ægrotantem in vitæ discrimen deducit, relinquendo peccantem materiam in corpore, quæ necessariò separanda venit, sanè similiter & ille nocebit, qui separari sinit illud, quod conservari debebat. quando itaque necessarium est, ut fluxus ventris in ægro sistatur, sequens remedium convenit:

℞. Ol. Cydonior. Mastich. de nuce
mosch. per express. ana ℥ j. Misce.

Hoc unguento venter bis terve inungatur, & si necessarium videbitur, dosis Laudani Opiati exhibeatur, cum pauxillo syrupi violarum. At si remedia dicta non sufficerent, propter vehementem exulcerationem & debilitatem intestinorum, sequenti modo procedatur. Recipe caput ovillum recens crudum, secetur in partes duas, cui abscindatur lingua, unà cum cerebro coquatur in s. q aqua donec ab ossibus caro separetur: postea coletur brodium, & mox infunde summitatum hypericonis duos vel tres manipulos, rad. Tormentillæ crasso modo incisarum ℥j. ponantur ad cineres calidos per tres vel quatuor horas, postea coletur & in forma clysteris manè vesperique sine rebus aliis additis ægro adhibeatur, & effectum videbis notabilem, quia liquor iste superat alia omnia, quoad fluxiones desperatas, & maximè tunc temporis, ubi vehementiores punctiones in intestinis deprehenduntur. Tantùm de accidentibus præcipuis.

Modus & ordo generaliter observandus in venæsectione tempore pestis.

Cum superius venæsectio referatur inter generalia remedia pro curatione pestis, juxta alios omnes Medicos, ubi tamen in specie non determinatum fuit, quomodo debeat usurpari, videtur necessarium, idipsum hîc annotare, quo lector eadem conjungenda cum prioribus methodum perfectam curandi pestem assequatur. Priusquam verò venæsectionem instituamus cum aliquo peste præ-

 henso,

henso, necessarium est, ut diligens examen instituatur, an sit necessaria, vel non, ne sine discretione quicquam faciamus. Quod si necessitas venæsectionis urget, sequenti modo procedamus.

1. Data venæsectionis indicatione, nullo signo externo in ægrotante sese offerente, nec etiam dolore lateris unius vel alterius urgente, sed febre totum corpus affligente, mediana dextri brachii secetur, & sanguinis q.s. emittitur.

2. Si signum externum circa collum, post aures, vel propè mentum, vel in alia parte capitis lateris dextri appareat, vena cephalica dextri brachii secetur: si ex altera parte, sinistri brachii cephalica aperiatur.

3. Si signum est supra frontem, vel sub mento, venæsectio fiat sub lingua, simul, ubi patiens est pletoricus, mediana brachii dextri aperta.

4. Si signum est sub axillis, vel circa locum istum, mediana laborantis partis aperiatur, vel etiam vena propè digitum minorem.

5. Si signum supra scapulas, cor & pectus, mediana dextri brachii secetur.

6. Si signum est in medio corporis, & dolor magis unum, quàm alterum latus affligit, basilica brachii istius lateris aperiatur ubi dolor major est.

7. Si dolor testiculos affligit, saphena pedis aperiatur lateris dolentis.

8. Si circa regionem genuum aliquid apparebit, vena propè digitum minorem in pede secetur.

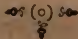
9. Si accidat, ut nihil quidquam appareat, maxima tamen gravitas in partibus superioribus deprehendatur, cephalica lateris dextri secetur; & si pars inferior magis quàm superior gravatur, saphena lateris ejusdem aperiatur. Hæc breviter sufficiant quoad venæsectionē, quæ nō tentanda, nisi tunc temporis, ubi occasio determinata antea, cum de cura pestis generatim ageretur, sese offerat.

Tandem laudant quidam ventosas præsertim in senibus, debilibus, & fœminis gravidis; sed verisimile videtur, ubi necessitas venæsectionis non est, easdem etiam intermitti posse. Quod prægnantes attinet, si maxima necessitas urgeret, venæsectio quoque debito & opportuno tempore posset administrari, tam peste laborantibus, quàm tunc temporis, ubi interdum pleuritide, febre ardente, continua & aliis morbis idipsum requiritur. Quanquam verò ventosæ non videantur evacuare, quod est in venis, sed solum, quod inter cutim atque carnem est, nihilominus non nego, quod ad particularem ventilationem vel evacuationem, ad liberandam partem admodum inflammatam respectu plenitudinis ob carbunculum, vel tumorem pestilentialem, ventosa justo loco adhibita, cum profundis scarificationib' levamen quoddam gignat.

Tantùm de aliis rebus, quibus juxta temporis & opportunitatis rationem quispiam uti potest, semper tamen oculis intellectus eo respiciendo, quod Bezoartica sint vera basis & fundamentum verum ipsius curationis, ubi reliqua remedia secundum locum obtinent: Etenim in casu necessitatis solis Bezoarticis aliquis infectus curari potest, quod venæsectione, vel purgatione sine bezoarticis,

non

non absolvetur, si revera quispiam infectus est. Interim utraque conjunctim adhibita cum discretione tendunt ad eundem finem, & intentionem nostram adjuvant. Ecce! Lector Amice, breviter habes, quæ succinctè tam de præservatione, quàm curatione pestis dicere volui, sine discursu prognosticorum, crisium & aliarum observationum, quæ in hoc morbo curiosæ magis quàm necessariæ, scilicet in hoc morbo acuto, fraudulento & stratagematis pleno, qui sæpius Medicos sagacissimos fallit in suis prædictionibus, dum potius promptè laborantibus cum bonis & excellentibus remediis præsto esse cupiunt, eousque, donec corpus eorum levamen aliquod percipiat, quod ego semper & in hoc meo libro tendo, & hoc modo cor meum DEO æterno (qui radix est omnium bonorum & verus animæ corporisque Medicus, subjiciens, gratias ago pro beneficiis per gratiam mihi conce[illegible], & humiliter peto, ut benedicat laboribus meis, in sui gloriam, & proximi emolumentum & animæ meæ consolationem; & ut dirigat actiones meas per reliquum vitæ in timore suo, finem faciam.



F I N I S.





DESCRIPTIO BREVIS

ANTIDOTI PRETIOSI:

Quâ exquisitissimæ ejus virtutes, usúsque multiplex variis in morbis, & humani corporis affectibus, recensentur, nunc primùm luci commissa.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

BENEVOLE Lector, etiam magni nominis Medicis solenne olim fuit, medicamenti alicujus particularis virtutes, quas quisque accurata observatione annotaverat, peculiari quodam tractatu literis consignare. De virtute & usu Hellebori, ad Democritum scripsit divinus ille Hippocrates: De aceto scyllitico, antiquissimus Philosophorum Pythagoras: De Betonica, Antonius Musa, Augusti Imperatoris Medicus celeberrimus: ipsius quinetiam Medicorum Dogmaticorum Principis Galeni libri duo, unus de Theriaca Andromachi ad Pisonem, de Centaurio ad civitatem Ticinum alter, extant. Et hodie non desunt recentiores, tam Dogmatici, quam Hermetici, qui simili negotio suam nobis industriam probarunt. Quod si illis hoc vitio non fuit datum, neque mihi, qui eorum ad exemplum, usum & vires Antidoti nostri pretiosi describo, quòd propter insignes ejus virtutes, efficacissimas operationes, & tutissimos effectus, adversus quàmplurimos gravissimos humani corporis morbos, ac symptomata, merito instar preciosissimæ gemmæ, præ omnibus aliis sui generis & ordinis medicamentis, habendum. Et quidem, ut hoc modo efficerem, ut ejus utilitas magis ad plurimorum hominũ emolumentum & beneficium redundaret, quàm si illud occultum retinendo, in mea tantum particulari quotidiana usurparem praxi. Quod verò hic modum ejus præparandi non doceo, neminem bonæ mentis & recti judicii credo sinistre accepturum: quippe cum optimè noverit, hoc factum non esse contra charitatem Christianam, aut decorum hujus artis, si Chymiater (qui majorem vitæ suæ partem, in exactè indagandis

dagandis permultorum remediorum virtutibus, ac illis curiosè propriis manibus præparandis consumpsit, uti ego feci) si, inquam, ille arcanum aliquod sibi retentum reservet. Cum aliàs satis notum sit, me in his, quæ generaliter meam hac in arte cognitionem, scientiamq́, concernunt, non esse tenacem & avarum; sed hujus amatoribus liberaliter & sincerè excommunicare: cuius rei multi eruditione, & doctrinâ clarissimi Medici (etiamnum in diversis Europæ regionibus Medicam exercentes praxin) mihi testimonium exhibebunt, qui ad discenda Chymiatricæ artis fundamenta, & generaliter inde dependentia, me præceptore eligere & acceptare non dedignati fuere. Quod eò magis benevolum commovebit Lectorem, ut æquius de hoc tractatulo ferat iudicium.

DE COMPOSITIONE HUIUS PRETIOSI ANTIDOTI IN GENERE.



OGNITUM & perspectum est omnibus sapientibus Physicis, & Medicis rationalibus in mundo, quàm excellentes, temperatæq; proprietates cordiales sint, quas Deo placuit admirabili sua prudentia lapidibus pretiosis infundere ac imprimere: quomodo item (non obstante eorum fixitate per se indigestibili) Archeus corporis nostri prædictas proprietates eorum vi quadam magnetica & occulta sibi applicet in usum & auxilium nostrum adversus multas infirmitates, ultra rationis & intellectus nostri acumen & discursum..

Similiter certũ est experientibus Chymiatris, quantumvis ex dictis pretiosis corporibus non poteſt elici aliquis succus, aut substantia potabilis, subsistens in esse simpliciter, quemadmodum in multis aliis rebus, quod nihilominus tamen mediante additione sua dissolvi queant, subtiliari & recludi tali modo, ut occultæ & abditæ eorum qualitates, quæ in fixitate ipsorum latent, sese aperiant, & de potentia ad actum perveniant, eoq; consequenter multò cum majore efficacia & vi in corpora nostra operentur, quàm faciant in prima ac simplici sua forma.

Insistens igitur fundamenta veræ Chymiatriæ, sumo præcipuas orientales gemmas & lapillos pretiosos, aliis in medicina prælatos omnibus, quos reduco in pulverem subtilissimum volatilem, & in indivisibiles atomos, mediante arte Chymica, ut ad solvendum fiant apti: tum liquorem solventem accipio non corrosivum, neque offendentem, sed amicum humanæ naturæ, verè medicinalem, bezoardicum, & concordantem cum proprietatibus eorum, in quo resolvo pulverem prædictum, eumque promoveo

in

in magisteria verè potabilia & solubilia in omni liquore. Sumo deinde certas essentias vegetabiles Alexiterii vim obtinentes, & cordiales, cum quibus jam dicta magisteria commisceo, & excellentissimum medicamentum inde compono in forma extracti solidi, quod Antidotum pretiosum nomino, tam quia præcipuè ex dictis magisteriis pretiosis cognomino, quam quia præcipuè ex dictis magisteriis pretiosis constat, ac propter exquisitissimos ejus effectus, qui & rarum, & supra multa alia medicamenta id reddunt in eodem genere pretiosissimum.

De Qualitatibus manifestis, & specificis proprietatibus, Antidoti pretiosi.

OPIFEX ille rerum Opt. Maximus in principio, vi verbi sui FIAT, Universum hoc mirabiliter condidit, ac efficaciâ omnipotentię suę variis elementis modo non uno est impertitus. Atque ut ex una sola causa multas diversissimasq; procreavit: ita etiam easdē perpetuo ac immoto inter se fœdere & ordine conjunxit, ut in universo naturæ ambitu firmissima & constans deprehendatur harmonia, eaq; partim amico rerum, ex quibus constat, consensu, partim mutuo earundem dissidio cotineri ac sustineri videatur. Placuit namq; supremo illi numini, nō per unam aliquam solam rem, sed multas, sed contrarias, suam nobis omnipotētiam ostendere. Quod cùm ita sit, ut revera est, quis non vanitatem eorum agnoscat, qui vel ipsi persuasissimum habent, vel aliis persuadere conantur, esse in rerum natura, vel artis beneficio, confici posse medicamentum, quod instar universalis cujusdam universalissimi, nullis vel limitibus, vel terminis circumscriptum, non tantùm qualitates elementares, æquali proportione commensuratas in se contineat, sed & omnibus insuper proprietatibus specificis, quæ vel ex varia illarum commixtione, vel à certa aliqua naturali prædestinatione oriuntur, abundantissimè dotatum sit? Quod supresso calori suo jam refrigerare possit, jam humectare, sic ut exsiccandi potestate nihil damni faciat: jam adstringat, jam incrasset, & contrarias interim facultates planè occultet. Quod idē interdū per vomitū, interdum per secessū purget: sudores cieat: urinam provocet: venenis, tanquam alexiterium, resistat: somnum conciliet: deniq; ut in unum omnia conferam, omnes alios affectus, quos causarum morbificarum, tam particularium, quàm universalium diversitas requirit, omni tempore & loco in omni sexu, ætate complexione, & personarum constitutione præstet, omnibus adeò infirmitatibus medeatur, ac nulla unquam ratione corpus offendat? Sunt qui hoc sibi imaginetur, & in inani hac speculatione admodum sibi placeant, non pauci. Verùm illis

———credat Iudæus Apella,

Non ego. Certissimæ namq; & indubitatæ est veritatis, quòd virtutes, quorumcunque etiam medicamentorum, tam simpliciū, quàm compositorum, vel quomodolibet præparatorum, cùm in qualitatib' evidentib' ac manifestis, tum iis, quæ a tota sunt, ut loquuntur, substantia, aut forma specifica prodeunt, limitatæ sint ac definitæ, sic ut eorum quædam hoc, alia alio modo operentur.

Fate-

Fateri quidem oportet, quod unum aliquod medicamentum, secundum qualitatum suarum permixtionem naturalem, diversas sæpè facultates habeat, calefaciat prima fronte, & post refrigeret, aperiat itidem, & adstringat, & vice versa. Quemadmodum non Galenus tantum iis in libris, quos de simpl. medicamentorum facultatibus conscripsit, non uno loco attestatur, sed & experientia ipsa abunde comprobat. Neque etiam hoc negari potest, in classe medicamentorum reperiri, quæ aliis præstantiora sint ac potentiora, artemque posse in longè majorem ea perfectionem deducere; ac unum sæpe medicamentum esse generalius, vel pluribus morbis accommodatius altero, idque ratione partium humani corporis, quibus appropriatum quodque sit. Certum namque est, & in Ternario nostro Bezoartico à nobis demonstratum, quod medicamentum specificum cordiale, respectu symbolismi, qui ipsi cum corde intercedit, rectius, quàm alia medicamenta, quæ partibus aliis destinata sunt, generale dici mereatur. At quicquid vel illud, vel hoc demum sit, non satis inde causæ est, quare res aliqua universalis medicina absolute appellari debeat, &, si qui ita vocent, veritati, sicuti supra quoque diximus, insignem eo ipso injuriam faciunt. Valeant hi cum splendidis hisce titulis, quos sine modo, præterque rationem medicamentis suis deferunt Nos illorum ab errore alieni, Antidoti nostri pretiosi virtutes, usumque, una cum debitis exceptionibus & respectu, modo quem in tali re Medicus bonæ conscientiæ, rationalis & expertus usurpare debet, in præsentiarum declarabimus.

Cum medicamentum hoc compositum sit ex multis ingredientibus inæqualibus, & temperamento ac qualitatibus differentibus, uti etiam ex prima simplici eorum consistentia, immutatis in aliam formam subtilem, ac penetrabilem; irriti sane esset laboris, velle particulatim, distinctè, & per gradus ejus inquirere qualitates, ad judicandum de ejus virtutibus, uti in multis simplicibus fieri consuevit. Generaliter igitur loquendo, fulti ratione & experientia, quæ sola præcipue nobis debet detegere virtutes medicamentorum compositorum, sicuti Galenus id commonstrat, scribens de differentibus virtutibus Theriacæ, possumus observare, quantum qualitates hujus medicamēti manifestas concernit, illud esse præditum qualitate mediocriter calefaciente & exsiccante, cum facultate primo detergēte & aperiente, & postmodum adstringente, adjuncta quadam vi anodyna. Exinde non tantum naturaliter corpus calefacit, crassos & viscosos humores incidit, obstructiones internas aperit, flatulentis & noxiis vaporibus corpori inclusis viam, & exitum præbet, & superfluos ichorosos humores per urinam, & insensibilem transpirationem expellit: sed etiam partes, & membra relaxata, & debilitata corroborat, ac quamplurimos internos ab humoribus fluidis, acribus, & pungentibus progenitos mitigat, illorum humorum motum & cursum sistendo, illosque ad digestionem reducendo, ut natura postea illos convenienti modo per pro-

pria emunctoria expellere possit. Deinde quantum eius specificas, aut à tota substantia, & ejus compositione procedentes qualitates attinet, est illud præcipue cordiale, bezoarticum, & balsamicum tanquã verum naturæ elixir. Vnde mirum nõ est, si vitalem cordis functionem roboret, resistat venenis, aliisque malignis materiebus, easque exulare jubeat, si non tantum à bonis quibusque humoribus putredinẽ fortiter arceat, & abigat, sed & eos, quos putredo jam invasit, emendet ac emundet. Atque hæc quidem sunt, quæ in genere de ejus qualitatibus dicenda fuere.

Sequitur particulatim, in quibus morbis, & symptomatis, hoc Antidoto pretioso utiliter ac salubriter uti possimus.

1. PRincipio ergo illud Antidotum pretiosum valde confert iis, qui vel à natura debilis constitutionis sunt, vel per diuturnos morbos, purgationes, sanguinisque missiones crebriores, aut nimiã Venerem, plus nimis imbecilliores redditi. His enim si id debita dosi, vel una vice cottidie, vel ter aut quater in septimana, tempore matutino, stomacho jejuno, per aliquot septimanas administretur, bonaque interim & accurata diæta imperetur, calorem nativum debilitatum restaurabit, visceraq; adeo omnia, & partes labefactatas corroborabit, quantum natura per medicamenta reparare admittet.

2. Si prædicto modo usurpetur (corpore etiam à crassioribus humoribus per intervalla expurgato, convenienti quodam pharmaco & phlebotomia, necessitate exigente non neglecta) est efficacissimum contra vertiginem, hemicraniam, cephalalgias inveteratas debilitatem memoriæ, visus obscuritatem, & auditus difficultatem, sive ea proprio cerebri affectu obtingant à causa frigida & humida, sive à vaporibus malignis oriantur, qui per consensum, vel à corruptione depravata stomachi concoctionem, vel corruptela sanguinis, vel menstrui in mulieribus retentione, & labe nasci, atque inde ad cerebrum effumare consuevêre.

3. Confert multum hoc Antidotum adversus phrenesin procedentem ab humore melancholico, aut materia maligna. Etenim sua proprietate consumit vapores orientes ex fermentatione jam dictorum humorum, qui infestando cerebrum efficiunt vesaniam, & perturbationem mentis.

4. In apoplexia, datum in principio, & ter quaterve reiteratum per intervalla temporis, prout necessitas requirit, extraordinarios præ omnibus aliis remediis edit effectus, ut & in omnibus lethargi speciebus.

5. Contra paralysin est efficacissimum. Nam si non fuerit nimis inveterata, nec ægri nimia confecti senecta, & detur per aliquot dies continuos, illorum spiritus restaurat, partes impotentes & resolutas naturaliter excalefacit, obstructione tollit, dissipando materiam, quæ transitum spiritibus, & apto nervorum nutrimento intercludit, & consequenter efficit, ut læsa membra motum recipiant.

6. Summo cum successu exhibetur contra omnes epilepsiæ species, tam ad digerendam in epilepticis fluidam illam pituitam

pituitam (in istis enim hic humor peccat) naturalē calorem illorum confortando, & corroborando cerebrum; quam ad separandos, & consumendos in centro acres, aut malignos vapores, qui ascendentes in cerebrum, hūc causantur morbum in aliis: veluti inprimis admirabilis est auxilij in puerorum epilepsia quæ vitio stomachi à quadam vel flatulentia, vel cibi corruptione, vel vermibus exagitatis obtingit.

7. Est etiam singulare refugium contra illas spasmi species, quarū una caput versus anteriora incurvat, appellata emprosthotonos, & altera contra ad posteriora illud inflectit, opisthotonos nominata, & tertia, quæ æqualiter ante & retro nervos, & tendines corporis extendit, tetanos dicta. Nam naturaliter nervos excalefacit, consumendo omnem flatulentiam, & acrem materiam, quæ dictas convulsiones causatur.

8. Magnam iis affert opem, qui affectui, quem incubum appellamus, subjecti sunt. Hi enim noctu dormientes, pulmonibus illorum elevatis, & si pro vel diaphragmate tenso (à copiosis vaporib. flatulentis, ex stomachi cruditate, vel crapula eructantib.) redduntur adeo cōpressi & angusti pectoris, difficilisq; anhelitus, ut revera sibi imaginentur, aliquid illos inscendisse, ac velle suffocare. Nā expurgato corpore, & venæ sectione, prout opus fuerit, administrata, si hoc utantur Antidoto per aliquot dies cōtinuos, vesperi post parcā cœnā cubitum ituri, egregie illorū corroborat stomachum, corrigit omnes cruditates, expellit ac discutit omnē flatulentiā adeo efficaciter, ut omnino ab hoc liberentur symptomate.

9. Egregie co[illegible] & tristitia affectis, ob me[illegible] mentata atros suos vapores, [illegible] nis ad cor effumat. Nam hoc [illegible] suis qualitatibus dissipando, & [illegible] do hos vapores, ægrum a prædi[illegible] symptomatis liberat.

10. Non minoris efficaciæ est in [illegible] chondriacis, aut melancholia flat[illegible] quæ variis modis affligere solet, idqu[illegible] diversitate partiū, quas vapores isti maligni impetuose exagitant. Si n. ad cor subvolitent, spiritus vitales, eo modo, quo serenā lucē nebulæ obfuscant, & obruūt, idque timore, tristitia & palpitatione mirum in modū exercēt: si ad diaphragma & pulmones perreptāt, anxietatē inibi, & asthma causantur. Varias verò & ineptas cogitationes, absurdasque imaginationes, & mala insomnia proferunt, si ad cerebrum usq; delati fuerint: sic aliis aliter molesti sunt. Nā si hujus usui adjungantur purgationes convenientes, ad emūdandas partes affectas à materia peccante, aut venæsectio in plethora, vel ad sanguinis nimis calidi, & fuliginosi eventilationem, in his, inquā, affectibus, si bis terve hebdomadatim hoc Antidotum detur, aperit omnes obstructiones, consumit vapores vagabundos & noxios, corroborat viscera, & morbidā illorū ita corrigit dispositionē, ut exinde ægri summopere releventur in prædictis symptomatis, & nisi morbus fuerit hæreditarius, aut nimis inveteratus, aut nimis altas egerit radices, per hujus continuationem omnino curentur.

11. Assumptum per aliquot dies continuos, aut per intervalla, satis longo temporis spacio, utilissimum est contra tremorem

morem membrorum, exortum tum ex imbecillitate, & relaxatione nervorum, ob senilem ætatem, aut humores frigidos; tum ex crapula nimia, & excessu, potando vel esitando commisso, modo ejusmodi homines simul bonam diætam & regimen vitæ instituant.

12. Catarrhosos (qui pituita cruda & fluida, ac serosis abūdant humorib.) valde juvat, illorum cerebrum calefaciendo & confortando, pituitam digerendo, & dictos serosos humores consumendo per sudorem, urinam, & insensibilem transpirationem.

13. In catarrho suffocativo magno est adjumento. Nam statim assumptum quamprimum catarrhus decidit, pulmonibus succurrit, evacuando humores, qui ejus meatus, arteriasque infarctas replent, & spiritibus vitalibus respirationem præbet.

14. Asthmaticis, & quibus respirationis usus tantum non intercipitur, sive ab obstructione pulmonum, sive alterius partis vitio ita laborent, insigniter conducit. Nam si interdum detur, meatus infarctos reserat, materiam impactam adtenuat, naturamque juvat, ut per vias convenientes se ab hac exoneret.

15. Consimiliter in tabe, & corporis consumptione, à simplici obstructione, tam mesenterij, quam aliorum organorum principalium, & meatuum ortæ, multum prodest. Nam ab hujus usu cedet obstructio, alimentisque per venas transitus, qui praeclusus erat, concedetur, ac nutritio reddetur inculpata. Requiritur tamen, ut scirrho, & contumaciore obstructione vacet mesenterium, neque abdomen incurvatum sit, quemadmodum in quibusdam observavimus. In hoc enim casu ad tollendam morbi causam quicquam attentare, nihil foret aliud quam laterem lavare. Eodem pacto in contracturis, quas materies flatulenta, obstructione juncturarum induxit, non est nullius valoris, sic, ut ne alia tamen medicamenta Topica, aliter vere necessaria interim negligantur.

16. In principio pleuritidis exhibitum, non habet sui simile, tam ad dissolvendam ac discutiendam materiam adhuc subtilem existentem impediendo, ne in abscessum abeat, quam ad sedandum dolorem, & tollendum læsæ partis ardorem.

17. Singulari præsidio est in palpitatione cordis, lypothymiis, syncope, aliisque symptomatis, in quibus repentina cordis & cerebri consternatio, spirituumque interceptio existit, propter subitam in præcordiis humorum redundantiam, cruditatem stomachi, acrem quandam materiam orificium stomachi pungentem. Nam statim ad cor penetrans suis proprietatibus cardiacis & bezoardicis, naturam fortificat, & quandam expulsionem aut dissipationem prænominatæ causatur materiæ, qua exterminata patiens brevi à præfatis liberatur symptomatis.

18. Prodest etiam stomachi ægritudinibus prognatis ex causa frigida, aut humoribus viscosis, qui illum nimis lubricū & imbecillem efficiunt, appetitum deperditum restituit, & digestionem procurat bonam. Ita etiam appetitum inordinatum ex acri & mordaci materia provenientem, sedat.

19. Nauseam, & non naturales vomitiones

tiones cohibet, stomachum corroborat, illorumque causam, vapores, qui in febribus ardentibus & malignis, aliisve morbis a materie in ventriculo coercita, procreantur, consumit.

20. Singulare etiam & eximium est remedium in subversione & perturbatione stomachi ac ventris, quando nimirum homini spontaneæ vehementes per superiora & inferiora evacuationes accidunt, quem affectum choleram aut fellicam passionem appellitant, ad sistendas ejusmodi immodicas evacuationes, aut postquam sponte, aut post purgantis medicamenti usum cessaverunt, (ut sæpe ratio postulat, ad sufficientem materiæ peccantis expulsionem) datur ad confortandum stomachum, corroboranda viscera, illaq; à cruditate, & vitiosorum humorum colluvie præmunienda.

21. In fluxibus ventris periculosioribus, lienteria & diarrhœa, quæ a qualitate maligna, vel hypercatharsi, quem adoritur, stomachum confortat, corruptumque serum, quod ex venis & aliis corporis ductibus ad centrum confluit, per sudores, urinam, & insensibilem transpirationem è corpore eliminat, materiæ peccantis corruptionem & malignitatem comprimit, nec non visceribus robur afflat: quo ipso fluxus securius quàm medicamentis prorsus stypticis compescitur. Per hæc enim humores corrupti in corpore retinentur, quos evacuare oportebat, ac proin ipsa corruptela fovetur, ex quo lethalia non rarenter accidentia emergunt.

22. In dysenteria epidemica, quæ cum febre ab humorum corruptela & malignitate progignitur, præstantissimum est remedium [illegible], vel cathartico prius ex[illegible] corpus. Etenim si detur [illegible] per diem, recolligit vires dispersas, [illegible] malignitatem materiæ peccantis, [illegible] febrem, omnemque præternatural[illegible] rem, ac fortificat venas, & vasa sanguinaria, ut ita his mediis prædictus sistatur fluxus. Quod si cum hi fluxus diutius [illegible]rit, viresq; ægri purgationem haud [illegible], omittatur purgatio, atq; statim ad hoc recurratur Antidotum.

23. Colicam passionem, ventrisq; crudeliora tormina, quæ vel tenax, & vitreæ praxagoræ pituita, vel flatus nimium lancinantes, vel aliæ demum causæ pepererunt, præstantissime sedat.

24. Maximi valoris est contra omnia periculosa symptomata, provenientia à lumbricis, quippe cum illos expellat ac putredinem in corpore progenitam absumat.

25. Profligat ac tollit etiam plurimos hepatis affectus a causa frigida, obstructione, aut ejus imbecillitate procedentes: efficacissimum quoque est in ictero flavo post purgantium aptorum usum.

26. In hydropicis, si purgationibus usi prius fuerint, multos per urinam serosos humores expellit, flatus discutit, hepar, ac alias partes debiles roborat, & si plane de iis actum nondum sit, præstantiores quoque effectus producit.

27. Nec minorem adfert utilitatem contra quàm plurima lienis accidentia, ex obstructione & frigiditate ortum ducentia. Et inprimis succurrit iis, qui splenem habent extensum, serosisq; humoribus refertum, instar spongiæ aquæ plenæ,

quod illis progenerat sinistri lateris extensionem, dolores, torporem, vel corporis gravedinem, halitus, dyspnœam, & alia symptomata. Nam si patiens huius medicamenti usum per aliquot continuaverit dies, bona observata diæta, & moderatis adhibitis exercitiis, expellit dictos humores per urinam, confortat lienem, & omnes alias partes per consensum huius debilitatas.

28 Scorbuticos, qui multis & diuturnis viscerum obstructionibus sunt obnoxii, sanguinem habent melancholicum & corruptum, suntque valdè debiles, & plusquàm dimidio contracti, plurimum alleviat, si septimanatim bis tervé id usurpent.

29. Præmissis & adhibitis per aliquot continuos dies appropriatis crassiorum humorum expurgationibus, medetur cachexiæ, pallidis virginum coloribus & febribus, provenientibus ex retentione menstruorum, aut spermatis corruptione: non solùm aperiendo omnes meatuum obstructiones, naturam impedientes, quò minus superflua expellere possit, resistendo omni internæ corruptioni, & mundificando sanguinis massam per sudorem & urinam, sed etiam universam confortando naturam, & eo roborando partes debilitatas, ut inde pristinæ restituantur sanitati, dummodò viscera adhuc sint integra, ut quodlibet suo possit fungi officio.

30. Contra urinæ retentionem, vel ischuriam, ortam ex obstructione renum aut ureterum, ob arenam, materiam limosam, sanguinem, phlegma viscosum, aut flatulentiam, item adversus stillicidium urinæ, vel stranguriam propter calculum vesicæ, collectionem materiæ mucosæ in ejus cervice, aut nimiam refrigerationem, exhibetur hoc Antidotum semel bisvé per diem felicissimo cum successu. Non minus juvat in ulceribus vesicæ per aliquod tempus continuatum.

31. Curat subjectos gonorrhœæ, ex imbecillitate retentricis facultatis in vasis aspermaticis, aut ex quibusdam tenuibus acribus, & stimulantibus humoribus, exuberantibus in prædictis vasis. Eodem modo singulare etiam est medicamentum contra gonorrhæam virulentam, ex lue venerea procedentem, corpore prius pharmacis huic morbo specificis perpurgato, tam ad expellendam omnem corruptionem in vasis seminariis contentam, quam ad illa aliasque corporis partes corroborandas.

32. In symptomatibus quibusque, quæ ex corruptione spermatis in vasis seminariis proveniunt: in obstructionibus item, quibus venus impeditur, meatus mundificat, neque corruptum tantum sperma per emunctoria appropriata expellit: sed totum quoq; corpus mundificat, & à corruptione, quæ totum id inficere posset, vindicat, omnesq; in eo partes renovat. Secundò obstructiones adimit, semen adtemperat, & quod crassum ante, & frigidum erat, fluxile reddit, actumque ita Venereum promovet, unde quantum in procreatione liberorum usus sit, cum conjugum alteruter, vel uterque a dictis causis impeditur, quivis dispicere potest. Neque enim amovet tantum hæc obstacula,

cula, verùm vires insuper potentissimas cordi confert, spiritus auget, animumque ipsum refocillat.

33. Bono cum successu hoc Antidotũ exhibetur in fluore, vel fluxu albo muliebri, procedente ex abundantia humorum vitiosorum serosorum, & cachexia totius corporis, qui ad matricem concurrentes expellunt per ejus cervicem. Nam datum (corpore prius à crassiori materia purgato) instar hidrotici septimanatim semel aut bis, nimirum in satis magna dosi, ut exin in lecto sudent, quantum vires ferre possint, & reliquis diebus pro confortativo, hoc est, in parva dosi, qua sudorem nullum excitet, manè è lecto surgendo. Hoc ita continuatim cum bono vitæ regimine, & diæta, incredibiles producit effectus, modò ne morbus temporis longinquitate, ratione subjecti, aliarumque circumstantiarum omninò sit redditus incurabilis, ut interdum evenit.

34. Contra suppressionem mensium muliebrium, procedentem ex superabundantia, vel cruditate humorum, opilatione hepatis, crassitie sanguinis, aut obstructione vasorum, sanguinem ad uterum devehentium, hoc medicamentum dietim per aliquot tempus usurpatum, corpore prius, pro necessitate, purgato, omnibus aliis hoc in casu palmam facilè præripit.

35. In vino albo, vel cerevisia dissolutum & exhibitum in suffocatione uteri, magnum est præsidium, consumendo istos vapores, qui facultatem animalem in sua sede invadendo, causantur ejusmodi symptomata.

36. In fœminis partu[illegible], quæ (propter virium naturalium imbecillitatem) fœtum expellere nequeunt, hoc Antidotum, illas confortando, & vires excitando, excellentes producit effectus, ut facile pariant, & eluctentur, & quidem sine vitæ præjudicio alterutrius. Ejicit etiam secundinam ob prædictam causam retentam.

37. Arthriticis etiam multum ab eo auxilii expectandum est: illis videlicet, quos ex capite, venis, aliisque conductibus, in articulos decumbentes catarrhi, doloribus vehementissimis, chiragra, ischiade, gonagra, & podagra divexant. Illis enim post usum purgantium, pulveris nempe arthritici specifici nostri, vel aliorum, tribus vel quatuor matutinis, ter aut quater in forma sudoriferi datum, humores serosos, & subtiles in partibus extremis consumit, tumores resolvit, dolores consequenter mitigat, cerebro, juncturisque robur conciliat, ac has quidem adversus humorum influxum obfirmat. Quod si quis bis, vel ter in septimana usurpet, & interim quavis senescente Luna (excepto tempore æstatis ferventiore, frigoreque hyemali intensiore) semel purgationem instituat, neque optimum interea vitæ regimen negligat, experietur profectò totum sibi corpus confortari, sanguinem depurari, vitium aut indispositione viscerum, sive partium mandentium superfluitatis istius generatrice ita emendari, uti longinquitate temporis malum evidenter imminuatur. Uti verò perfectam curam cuiquam audacter non

possi-

pollicemur: ita intelligi hic tantum volumus eos, qui bono vigore non destituantur, quorumque humores peccantes sint adhuc fluxiles, serosi, calidi aut frigidi. Non illos, quibus mali diuturnitate viscera corrupta sunt, corporisque œconomia penitus collapsa. Quorum partes externæ debilitatæ, suum amplius officium ægerrimè faciunt. Qui nodosi sunt, & fluxionibus humorum viscidorum, & glutinosorum tenduntur. Etsi enim his pro confortativo inservire, & quandam mitigationem adferre potest, effectus tamen supra commemoratos nunquam præstabit, quod cum malum per se incurabile redditum sit, tum materia inexpugnabilis facta, cuivis per urinam, sudores, & insensibilem transpirationem evacuationi contumacius reluctetur.

38. In febribus intermittentibus, & præcipuè in tertianis,& quartanis diuturnis, & inveteratis, maximè cùm habitus corporis per illas generaliter est immutatus, sanguis valdè corruptus, & viscera debilitata, quæ sunt ceu causæ secundæ, vel subjecta, quæ febres fovent, in tali, inquam, casu, postquam corpus a crassamentis fœculentioribus est liberatum, exhibemus hoc Antidotum felici cum successu, quinque aut sex continuis vicibus, tempore matutino, excepta hora, aut tempore paroxysmi febrilis, ut æger inde pro viribus sudet. Nam hoc modo sanguis non solum flava, & atra bile, aut melancholico humore, quo infectus & conturbatus erat, emundatur: sed tolluntur etiam omnes internæ obstructiones, partes debilitate corroborantur, & si quæ restat materia peccans, impeditur, quominus possit augeri, corrumpi & fermentari, ut hoc medio ægroti sæpissimè a febre liberentur.

39. Consimiliter est efficaciæ & auxilii in febribus putridis, continuis, & diuturnis, ob enarratos effectus.

40. In febribus ardentibus, malignis, & pestilentialibus, in lue Ungarica, ecthymatis item, & exanthematis aliisque malignis, & venenatis acutis affectibus, si ægri hoc Antidotum imbibant, seque in lecto calidè contineant, cor statim reficit, naturamque adversus materiam peccantem ita munit, ut hinc tandem triumphet, & per debita ex corpore emunctoria sine vel partium damno, vel bonorum humorum jactura exigat. Unde insperata sæpè sanitas cum astantium admiratione consequitur.

41. Ob prædictas proprietates est etiam singulare Antidotum contra ipsam pestem & venena, tam præservativè, quam curativè usurpatum.

42. Qui tinea, scabie, prurigine, aliisque cutis vitiis, quæ ab adusta sanguinis, vel maligna qualitate sunt, lepræque propemodum se assimilant, laborant, ii præmissis purgationibus, & veni sectione, Antidotum hoc quotidie semel usurpent, tumque in lecto sudent, continuando hoc per duas aut tres septimanas, bonamque interea diætam observando, aerem præsertim humidum evitando, sanguis nimis conspurcatus, cutisque defœdata reflorescent, omnia in corpore membra, quæ mali pervicacia, quasi consopita vide-

videbantur, reviviscent. Quin integra sanitas restituetur, nisi forte morbus vel hæreditarius sit, vel radices egerit altiores. Tum verò repetita annuatim curatione hac periculum faciendum, num natura morbum tandem debellare possit.

43. Est etiam, appropriatis præmissis purgationibus, efficacissimum remedium diaphoreticum contra scabiem, pruriginem,& pustulas morbi Gallici, & sæpissimè magnum adfert auxilium in sedandis illorum juncturarum doloribus, præcipuè quando materia peccans adhuc tenuis, subtilis & vagabunda est, necdum alicubi inter os & periostium in grumos, tophosvé coagulata ac concreta est, quo in casu alia curandi media, & remedia apprehendenda sunt.

44. Contra cancrum, fistulas, & plagas malignas, summi est auxilii, ad resistendum malignitati illorum internæ materiæ peccantis, purificandum sanguinem, clarificando spiritus, & mitigandas inflammationes, & alia symptomata, quæ sæpissimè dictis accidunt malis: curabilium medelam reddit faciliorem, incurabilia, ut ne pejora evadant, prohibet.

45. Non minus feliciter assumitur ab iis, qui in externa quadam corporis parte gangræna affecti sunt, loco Antidoti, ad prohibendum, ne ejus maligna qualitas spiritus inficiat, febrem aut alia periculosa in corporis centro symptomata excitando, donec tandem aptis externis remediis gangræna separata exscindatur, modò eius sit constitutione, ut id fieri possit.

46. Deinde contra vulnera, plagas et telis veneno infectis inflicta, summum præ omnibus aliis est remedium, ut adversus ictus & morsus animalium venenosorum, si de eo doses aliquot intra corpus assumantur, & parum de eo in conveniente liquore dissolutum, vulneri applicetur.

47. Item discutit omnes contusiones internas, dissolvendo sanguinem coagulatum, à putredine, & aliis periculosis symptomatis præservat.

48. Similiter excellens est vulnerarium in recentibus plagis, aut vulneribus, quæ ad interiora corporis penetrant, ita, ut confortet naturam ob nimiam sanguinis effusionem debilitatam, defendatque partes internas a corruptela, aliis accidentibus, suppurationem suppurandorum maturet, & vulnerum consolidationem promoveat.

49. Ultimò, ut paucis rem expediamus, non in his tantum, quos diximus, morbis Antidotum hoc valet, sed & in omnibus aliis, qui nobilissima, ac earundem cum nostro qualitatum bezoardica desiderant. Præsertim vero tum præferendum venit, quando omnibus aliis medicamentis abstinere, & ad sola confortantia, & cordialia, tanquam asylon quoddam, confugere medicus cogitur.

Dosis & Usus.

DOSIS hujus Antidoti pretiosi est à duobus vel tribus granis incipiendo à parvulis,& per gradus ascendendo, sex, octo, decem, quindecim vel viginti grana

ad summum in viris & fœminis adultioribus..

Exhibetur hoc Antidotum cum vehiculis appropriatis, sive liquores sint, sive conservæ.

Usurpatur pro confortativo, aut in morbis chronicis ac diuturnis, ad aperiendas sensim obstructiones internas, ad corrigendum & resistendum malignitati alicuius peccantis humoris, ut ad expulsionem deducatur: sicut etiam usui est, ut præservativum adversus pestem & venena, debet assumi manè jejuno stomacho, oriente Sole, aut paulo serius excepto, si materiam peccantem dictorum morborum symptomata aliqua consequuntur, utpote defluxiones catarrhosæ à capite ad præcordia, tussis, diversi dolores alii, &c. tunc administrari debet vesperi, idque hora antequam supradicta accidentia superveniunt, animadvertendo, ut id fiat ad minimum duabus à refectione interpositis horis. Et in his jam dictis casibus atque usibus rectius in aliqua Conserva, in forma Electuarii exhibetur, aut in forma parvi boli ad deglutiendum, quam in forma liquoris.

In morbis acutis porrò, utpote febribus ardentibus malignis, Ungaricis, pestilentibus, pleuritide, dysenteria, epidemia, morbillis, variolis, quemadmodum etiam in curandis peste & toxico infectis, datur in principio morbi, quàm maturrimè ac fieri potest, sine exceptione ulla temporis, quotiescunque necessitas postulat, & poterit reiterari bis tervé in die, prout requirit necessitas. Nec solùm administratur in jam dictis morbis acutis, sed etiam ad occurrendum quibusvis accidentibus subitaneis, utpote subitanea suppressione urinæ, passione colica graviore, doloribus & puncturis laterum, deliquio animi subitaneo, & lipothomia, convulsionibus subitaneis, suffocatione & præcipitatione matricis ex aliis causis motis: consimiliter in difficultate partus, & retentione secundinæ, detur sine respectu temporis, quoties occasio fert. Et in talibus casibus acutis & subitaneis, propinetur in liquore, in qua forma citiùs penetrat, & operatur..

Advertendum etiam, cùm usurpatur pro confortativo, conservativo, aut ut dictum est in morbis chronicis, in minori quantitate exhiberi debet, quam si administretur pro curativo in morbis acutis, aut ad expellendam materiam peccantem per sudorem: quia in tali casu major dosis exhibetur, & patiens sit valdè benè tectus in lecto ut faciliorem operationem medicamento conciliet.

Ecce satis superque explicuimus virtutes & usum hujus Antidoti, quantum per compendioli leges fieri licuit. Verum enimverò sciatis quæso, hanc prærogativam, quam huic Antidoto attribuimus, non esse fundatam super intentione quadam empirica irrationali, & confusa, ac si mundo persuadere conemur, hoc solum absolutè prædictis omnibus istis morbis & symptomatis mederi posse, in omnibus personis, & omni tempore, sine observatione, primò, si morbus in totum sit curabilis, aut saltem palliabilis: deinde sine respectu diversi-

tem-

rum constitutionum corporis, ætatis, sexus, quatuor anni temporum: sine respectu qualitatum manifestarum medicamenti, sineque observatione diætæ, bonique vivendi regiminis auxiliove aliorum remediorum tam internorum, quàm externorum, & summatim, absque ratione ulla, & methodo: sed hoc nostrum fuit propositum, demonstrare saltem excellentiam, & magnitudinem suarum qualitatum & virtutum, respectu aliorum sui ordinis medicamentorum. Nam res absurdissima est, credere unicum aliquod medicamentum, qualecunque illud sit, adeo admirabilis esse efficaciæ, ut possit suis effectis omnem medicinæ ordinem & fundamenta (quæ summo studio & longinqua experientia à multis seculis à majoribus nostris fuerunt exactissimè observata & scriptis tradita) penitus evertere, uti multi ex hodiernis Alchymistis, contra propriæ experientiæ, atque etiam conscientiæ, testimonium vanissimè ostentant, jactantque. Id, quod sufficiet ad sapientes edocendum, qui quid medicina sit, nôrunt, quæ sit intentio mea circa prærogativam jam antè dicti Antidoti. Pro cujus inventione DEO gratias quàm maximas agimus, illique debitum honorem tribuimus, à quo omnis bona inspiratio provenit, quem & precamur, ut ejus operationibus benedicat in plurimorum ægrotorum salutem. Quem in finem hoc nostrum inventum insinuamus omnibus.

(o)



FINIS.



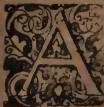
TERNARIUS HEMETICORUM,

SEU

HEMETOLOGIA.

CAP. I.

De usu vomitivorum, Medicina, optimorum quorumcunque Philosophorum & Medicorum antiquorum & neotericorum testimonio, omninò laudabili & necessario.



ARbitror certè, quamvis nemo Medicus ullum uspiam vomitoriorum fecisset mentionem; quod nihilominus rationis judicio naturali (quo summus rerum opifex homines præ cæteris creaturis donavit) deprehendere quilibet possit, magnum illorum usum & inevitabilem necessitatem quibus generi humano in variis morbis plurimùm gratificantur. Idque non solùm emunctoriorum, quibus corpus variè hinc inde locupletatum est, causa; sed & quotidianæ experientiæ & admirabilium curationum divite argumento. Attamen cum non desint phantastica ingenia, quæ alienæ potius sibi concessi rationem habeant (usque deque Aristotelis illud æstimantes: negare experientiam propter rationes, imbecillitatem intellectus arguere) non potui non facere, quin antequam de particularibus præparationibus, & quæ de usu vomitivorum hactenus observare mihi licuit, sermonem aggrederer, eorum virulentis morsibus sequens antidotum opponerem.

Hippocrates enim Medicorum Coryphæus 1. Aphor. 21. Quæ ducere oportet, inquit, quò maximè natura vergit, per loca conferentia, ducere cõvenit. Id quod cum sale acceptum idem est, ac si Hippocrat. dicere voluisset, quòd omnes evacuationes qualitercunque etiam institutæ absque respectu ad naturam habito, incommodæ prorsus sint & illegitimæ; Quinimo Medicum naturã, cuius minister est, ceu Magistrã intueri semper oportere, ut ne unquam quicquam ipsi contrarium aut impossibile moliatur; sed bene observet, quæ, per quam viam, ad naturæ motus juvãdos evacuanda sit; Ab[illegible]

ci[illegible]

enim per secessum, aliquando per vomitum, jam per sudorem, jam per urinam, modo extraordinaria via (id quod sæpe, imprimis tempore pestis veneno à corde per pustulas, furunculos, aposthemata &c. naturaliter excluso, usu venit) supervacanea purgari expedit. Hinc eodem sensu Hippocrates lib. 1. Aph. 2. affirmat; Si qualia purgari oportet, purgentur, cōfert, & facilè ferunt, si contra, difficulter. Et iterum lib. 4. Aph. 3. In medicationibus talia educere è corpore, qualia spōte prodeunt, utile; quæ vero contrario modo prodeunt, cohiberi oportet. Cui ipsi ut majorem fidem conciliaret, exemplum haud inconcinne posuit lib. 1. ab ipso Galeno etiam in commentario probatum:. In perturbationibus alvi & vomitibus spontinis si talia purgentur qualia purgari oportet, conferre, & leviter ferri, sin minus contra. Adeoque evidenter conspicitur per has Hippocratis sententias, humores, mineras morbificas, non nisi per propria emunctoria & vias, per quas natura se utiliter evacuare solet, deducendas esse.

Ex quo ergo recto talo incedit argumentum: quod vomitoria æque remedia necessaria sint ipsi naturæ, quam reliqua; quando nimirum natura & humoris inclinatio per vomitum viam affectat, ut sæpe contingit. Dummodo hoc in negotio satis prudens est medicus, ad oportunitates Naturæ veras à falsis, naturales & utiles à non naturalibus & noxiis, discernendas, ne ignorantia occæcatus expulsionem deprāperet, cui frenum potius injecisse naturæ satius fuisset.

Hactenus quæ Hippocrates in genere pro instructione nobis reliquit, jam & audiendus est, quæ in specie de vomitoriorum usu profitetur.

Libro quarto Aph. cap. 17. & 18. inquit: Eum qui febricitat, cibi fastidiū, morsus oris ventriculi, vertigo, & oris amaritudo purgatione indigere per superiora significant. Et paulo post: dolores qui sunt supra præcordia, quicunque egent purgatione, medicari per superiora significant, &c.

Videmus insuper Hippocratem vomitivorum usum magnifecisse non in robustis solum, pro ut alicui videri posset, sed in delicatis etiam & imbecillis. Libro enim de salubri diæta postquam de tempore vomitionibus oportuno disseruit, in hunc tandem Canonem etiam prolabitur: Quicunque homines crassi & pingues sunt, & non graciliores, jejuni vomant, qui vero graciliores sunt ac debiliores, à cibis vomitum faciunt hoc modo.

Et quod vomitivorum usus tutus in debilibus etiam esse possit, minusque suspectus, quotidiana observatio, qua prægnantes non usque adeo validas, in primis mensibus, assumptum cibum quotidie per vomitus reiicere liquet, cum nihilominus maxima pars nil quicquam detrimenti neque corporis, neque fœtus ipsius, imo multum potius emolumenti ad facilem & salubriorem postea partum sentiat, satis superque testatum facit. Sic parvuli etiam & teneri infantes sæpe spōte sua vomunt; Quod ipsum tamen tantum abest, ut naturæ perniciem adferat, ut potius stomacho à superfluitatibus exinanito, multis corruptionibus, ex qui-

bus postea varia symptomata, præveniat, easque penitus eliminet.

Ex quibus omnibus sole meridiano clarius apparet: vomitoriorum usum nunquam interdictum fore in ægrotis, qui alias sponte vomitiones ferre possint, dummodo de beneriteque præparatis, & correctis, ne vel venenosa, vel nimis acria, quibus æque benigni, quam maligni humores reijciantur, prospiciatur.

Ne tamen in mentem alicui veniat, neminem, quam Hippocratem assertionis nostræ vel autorem vel applausorem extitisse; Avicenna 4. 1. cap. 18. (cujus & schola Salernitana de conservatione sanitatis mentionem facit) quindecim sequentibus encomiis vomitoria, quantum ipsorum usum attinet & procul dubio propria suffultus experientia extollit:

Primum est: quod capitis gravitatem tollat: idque maxime, si ex humorum ac vaporum multitudine è ventriculo ac membris inferioribus sursum vergente contracta sit. Si verò à proprio ipsius cerebri fuerit nocumento, abeo cavendum, ut qui gravitatem magis augere soleat.

Secundum: quod visus aciem subtiliorem reddat: præsertim si visus ob vaporum copiam è ventriculo sursum ascendentem obscuratus fuerit? alias enim offendit potius.

Tertium: quod nauseosam auferat satietatem; Humorem enim in ventriculi spatio innatantem, eumque ad nauseam excitantem evacuat.

Quartum: quod illi etiam ad cujus ventriculum flava bilis confluens cibum corrumpit, egregie opituletur, eum enim per superiora exturbat.

Quintum: quod stomachi subversionem atque abominationem, ex pinguium ac dulcium alimentorum usu contractum submoveat.

Sextum: quod appetentiæ amissionem, & corruptum ipsius ventriculi desiderium, quo nimirum acria solum, aut acida, aut pontica appetuntur, curet. Vomitus namque ejusmodi affectionum causas omnes removet: remotis vero causis, effectus quoque tolli necesse est.

Septimum: quod corporis ex humorum redundantia obortæ lascitudini conveniat: evacuata enim materia, vires corporis omnes levantur & recreantur.

Octavum: quod renum ac vesicæ ulceribus succurrat: materiam namque eo corruentem ad oppositam abducit partem.

Nonum: quod lepræ auxilietur: & maxime quidem, si cum vehementi vomitivo, quale veratrum cum primis existit, eliciatur. Hoc enim lepræ materiam eradicatu difficilem è remotis locis subducit. Quinetiam primæ concoctionis errata corrigit; quo fit ut reliquæ concoctiones absolutiores fiant. Lepræ enim origo est à concoctricis facultatis corruptione.

Decimum: quod corporis colorem ex vitioso aliquo humore depravatum emendet: ipsum enim à cute alio derivat.

Vndecimum: quod epilepsiam ex ventriculi cum cerebro sympathia obortam curet; Humorem enim, cujus evapora-

poratione epilepsia accidebat, e ventriculo expellit.

Duodecimum: quod ictero, illi præsertim qui ab obstructionibus initiū ducit, medeatur; vehementiore siquidem vomendi conamine obstructionum materiæ a locis, quos obsidebant, avertuntur. Ad hæc materia etiam pituitosa, quæ ejusmodi fere parit obstructioes, vomitu educitur.

Decimum tertium: quod asthmati subveniat: causam ejus antecedētem tollat. Quin thoracem etiam ac pulmonem calefaciendo superfluitates absumat, unde asthma gignebatur.

Decimum quartum: quod tremorem atque paralysin curet; harum enim passionum materiam aufert.

Decimum quintum: quod magna & nigra ulcera in extremis partibus, & impetiginem (materiam divertendo) curet.

Arnoldus de villa nova eximius Medicus Papæ, Cardinalium, multorumque Italiæ principum, de symptomatibus inordinatum victus regimen subsequi solitis, sermonem tractando de vomitibus sequentia in medium profert, cap. 10. Breviarij: Multos vidi, qui ciborum & potionum multam receperunt quantitatem, qui illico ægrotare cæperunt, & nisi ejus provocassent vomitum, in ægritudinem, vel febrem periculosam, & forte mortem incurrissent, qui statim liberati sunt propter vomitum provocatum. Et ulterius: Competit etiam his qui stomachum habent repletum, Phlegmaticis viscosis, & malis humoribus; & febricitantibus ex plenitudine, & repletione nimia; Competit etiam his qui habent nimiam gravitatem corporis, abominationem, venarum extensionem, & rigorem cum calore: hæc enim plenitudinem stomachi significant, & vomitus his competit. Et paulo post de febribus inquit: Valet etiam contra tertianam veram & notam, & contra quotidianam & quartanam. Proponit etiam inferius vomitiva, quibus ad prædictos affectus uti commode possimus.

Iohannes Fernelius Medicorum dogmaticorum nostri seculi facile princeps, multarerum experientia clarissimus, quo nomine etiam apud Regem cæterosque Galliæ principes multos annos in magno honore habitus fuit, diffuse de utilitate vomitoriorum disserit lib. 3. meth. med. cap. 3. Quæ vero facilis & moderata obtigerit vomitio, inquit, saluberrima est & purgationum omnium præstantissima. Noxios quippe humores ex ipsis fontibus sinceros elicit, & evacuat, omnem quæ in ventriculi capacitate, in ejusve tunicis hæret illuviem inprimis expurgat, è præcordiorum membranis, è cavis jecoris & lienis, & ex pancrea omnis generis supervacuos humores sinceros elicit, quos plerumque nec Hiera, nec aliud vehementissimum ullum, etiam frequens pharmacum in alvum exturbare potest. Id quod observatu dignum est, iis qui omnem stomachi illuviem non nisi per alvum deturbare vano labore student. Illa enim cum per vomitum potius nata sit expurgari, nihil efficiunt; quam quod corpus debilitent, absque tamen

men

non causæ morbificæ demolitione. Et ulterius inquit: In ventriculum ex his locis vitæ breves ac expeditæ magisquam in alvum directæ sunt, per quas facilis est vomitio. Quanquam autem primum ab interioribus evellit, consequutione tamẽ caput reliquumque corpus levat. Quocirca omnibus opitulatur affectibus, qui præcordiorum impuritate ortum acceperunt, languenti appetentiæ, nauseæ, cibi fastidio, crebræ vomitioni, ventriculo, præcordiisve distentis, ictero, cachexiæ, febribus intermittentibus, hemicraniæ, vertigini, intubo, epilepsiæ, suffusioni, omnibusque capitis affectibus, qui præcordiorum sympathia contracti sunt, & quos è præcordiis in reliquum corpus affusa impuritas protulit. In quocunque igitur affectu languescit appetẽtia & nausea vomendique desiderium fatigat, si pharmaco non satis fit, vomitione curandum. Nam quæ purgatio non eluit, extirpat vomitio, & quæ illinc non facile labuntur in alvum, prompte in ventriculum remeant. Tanti igitur vomitionis vis æstimanda.

In sequentibus vero totam vomitoriorũ tecmarsin, quomodo nimirum, & in quibus personis administranda sint, luculenter demonstrat.

Iosephus Quercetanus excellentissimorum Philosophorum nostri seculi, non postremus medicus ordinarius Regis Henrici IV. Gallorum, arcanissimorum naturæ secretorum Mystagogus, & utriusque methodi medendi, Dogmaticæ puta & Hermeticæ experientissimus, in Pharmacopœa Dogmaticorum restituta cap. 16. de vomitoriis, quantum ipsorum usum attinet, sequentia notavit:

Vacuatio per vomitum in longe majore frequentioreque olim usu erat, quã jam apud nos. Nonnulli inter Medicos recentiores eum idcirco abdicare videntur, commoveat, & disturbet, nec non molestissima plura inducat symptomata: adductus præterea his ratiunculis, nostras regiones multo frigidiores esse, quam Græcorum, cujus nationis Hippocrates frequentissime eadem vacuatione utebatur, & infiniti post illum alij Græci authores, ipsius exemplum secuti; addunt etiam, homines nostrarum regionum esse multo pituitosiores, & minus ad vomitum proclives. Sed his rationibus & argumentis parum ponderis inesse, nemo non videt: quæ idcirco tanquam frivola explodentur, cum econtra hujus vacuationis usus utilissimus, & summe necessarius sit ad plurimos affectus gravissimos & desperatos profligandos, licet vel iis, quæ maxima agendi vi & potestate excellunt, quorumque, ne periculum quidem facere audent, potius ejusdem sint inimici, sic enim naturæ adulatores tantum sunt, qui imbecillis nimis, & invalidis præsidiis eam frustra propugnare conantur, nec potentibus satis armis, illius hostem ferocissimum adoriri cogitant: qui interim veluti invictus cuncta illorum eccoprotica, imo vomitiva blanda & adulantia ridet, & respuit, quibus elisis vix secundo ad eadem auxilia refugere audent.

Quæ singula tot authorum testimonia (meo arbitratu) merito sufficere debe-

deberent, ad opinionem omnibus expectorandam, qua ægrotus usque perire maluerant, quam ab initio statim, viribus naturæ adhuc integris existentibus, nec tota massa sanguinis intimiore labe correpta, vomitoriorum beneficio auxilium struere; Neque Medicorum turpem ignorantiam, ambitionem, metum, avaritiam, vel quicquam aliud ab ægrorum parte, quod me ipsum, fateor, sæpe deterruit, tanti ponderis esse, quæ vomitoriis detrahere, vel usum ipsorum alicui, ne minime quidem suspectum reddere valeant.

Cap. II.

De Remediis ad excitandos vomitus Antiquis familiaribus in genere.

Legimus Hippocratis, Avicennæ, Dioscoridis, Rasis, & aliorum antiquissimorum Medicorum hanc fuisse sententiam: quod si quis menstruo semel spatio Bacchi Genio tantum indulgeat, ut stomacho ad nauseam usque repleto Vomitus excitetur, sanitas hominis tutius conservetur, ægritudines præsertim Chronicæ citius & jucundius profligentur. Id quod adhuc tum quoque pro studio Sanitatis infallibili à plurimis observatur. Quamvis ergo probabile alicui videri posset, hanc vomitus citandi rationem quodammodo naturalem, & satis facilem esse, argumento scilicet magnæ illius repletionis in stomacho, cujus causa vomendi conatus magis promptior quam jejuno stomacho, itemq; quod ebrij ad quævis subeunda particula minus meticulosi fiunt, quam sobrii: Nihilominus prædicta opinio tantiæ manda non est, uti ceu Salubrem M[illegible] dignam illam accipiamus. Etenim licet hac ipsa vomitionis specie, omnis vini superfluitas ex stomacho exhausta videtur, nihil tamen quam terrestrior tantum tartareaq; saburra rejecta est, spiritibus interim sulphureis præcalidis & penetrantibus à tergo relictis.

Id quod communi potatorum suffragio certum est, qui quamvis fortissimos vomitus, non leves etiam tam per alvum quam per urinam excretiones habuerint, [illegible] extremis capitis doloribus, inflammatione totius corporis, partum nervosorum languore, tremore, convulsione aliisque malignis symptomatibus corripiuntur. Prædictum ergo vomendi genus tantum absit, ut salubre naturæque consentaneum statuamus, ut nemine nisi Bacchi æmulis, vinipotis, Cyclopicis, sponsis Penelopes & fruges consumere [illegible] æstunemus. Siquidem plura alia magis naturalia utiliaque hoc ipso nomine expetenda remedia Deus nobilis largitus est: Quinimo ipsissimi opinionis illius Magistri scriptis suis ebrietatem liberiusque potandi studium cane pejus & angue [illegible] sequuntur.

Alia ergo antiquis magis probata vomitoria, in tres classes principales distributa legimus; Quorum quædam lenia, seu dulcia; quædam mediocria; quædam violenta.

In primorum censu collocarunt usum aquæ tepidę in magna quantitate cũ modico oleo olivarum, aut oleo amygdala-

daſarum dulcium ; vel cum Syrupo Acetoſæ, Oxymelle ſimplici , aut ſimilibus, leniente, modice abſtergente, & inciſoria facultate præditis.

Mediocrium ordine comprehendunt decoctionem radicis Raphani, Atriplicis, Erucæ, Naſturtij ; ſæpe etiam miſcent Oxymel ſcilliticum, aut Hydromel cum radicibus Aſari compoſitum : Quæ ipſa vomitoria practicis Medicis communi ſtylo inſerviunt, quibus nimirum vel nihil, vel parum experientiæ eſt, de novis Hermeticorum inventis. Quidam etiam in uſum revocant ſummitates ſambuci, ſemen & radices Ebuli, Radices Betonicæ; vidi quoque coagulum , quo ad caſei ſequeſtrationem Coloni utuntur , eodem nomine præſcriptum fuiſſe. Singula enim hic facultate quodammodo citatiore prædita ſunt, quam priora.

In tertium ordinem referuntur Helleborus albus , Tithymalus, Peplus, & id genus ſimilia , venenoſa & violenta remedia, de quibus mox ſermonem habebimus. Obſervatu autem dignum nobis occurrit hoc in loco ; quod ſecundo ordine incluſa , quamvis minime maligna, aut periculoſa , quoniam tamen ſuperfluitatibus corruptis & in ipſis ventriculi tunicis tenacius inhærentibus impacta ſint , aliquando magnas ægris moleſtias creent , & perturbando, nihil tamẽ promovendo generandoque flatus, colicam, torſiones ventris, cruditates , & imbecillitates ſtomachi aliaque id genus ſymptomata inducant.

Quod vomitoria illa violenta attinet; nemini dubium eſt , tam pernicioſa ea eſſe , ut dum adhibentur , ne vitæ quidem parcant, Medicoque vitæ cuſtodes vires adimendo dedecus proprium concilient. Quod ipſum antiquorum antesignanus Celſus ultro teſtatur (de Helleboro diſſerendo) quando aperte dicit quod non ſemper bonis ægrorum rebus fiat, quinimo plerumque, in Saniſ... cum ſanitatis maxime jactura conj... ſit , iſtiuſmodi vomitoriis quic... tentare; Vnde & Hippocrates amico ſuo Democrito Helleborum vel ſimilia propinare, non fuerit auſus, affirmando: ... tibus iſtiuſmodi pharmacis robori vitali maximam ſecurim iniici vitæque humanæ noceri poſſe.

Et hæc ſunt principalia argumenta , quæ Medicis prædicta vomitoria ... plurimum exoſa merito reddant. Apud Hermeticos vero , quoniam majori cum ſecuritate præſentem materiam tractant, uti diffuſe in hoc ipſo tractatu demõſtrabimus, longe frequentior vomitoriorum uſus, & meritò, exiſtit , quam olim apud veteres.

Cap. III.

De præcipuis vomitoriis ab Hermeticis Medicis è Mineris inventis deque illorum præparatione, mirabili efficacia, vero uſu, & approbatione.

POſtquam in præcedentibus ſatis ... borum fecimus & demonſtravimus re & ratione , & Medicorum quos unquam Sol vidit, Clariſſimorum auctoritate

tate vomitoriorum usum, omnino ad auxilia Medicinæ pertinere, & econtra magno cum periculo Antiquitatem crassis Medicinis vomitus procurasse: cujus nomine quilibet Medicus, cui meliora abscondita, in universum merito abstineret; superest modo, in apricum ponere, magnas gratias divinas, quibus Deus Archiater plurimis Medicis hac ætate benedixit, ingenium scilicet artis Chymicæ, magnæ illius naturæ imitatricis, aperiendo, cujus beneficio jam, non solum medicamenta veterum corrigere, depurare, viribus exaltare, norunt, sed & anatomias omnium rerum in profunda terræ abysso crescentium Metallorum Margasitarum, Talcorum, Sulphurum, Vitriolorum, aluminum, Salium, aliorumque corporum mineralium instituendo) saluberrimorum secretorum ad sanitatem defendendam talem constituere Monarchiam, quæ omnes veterum medicamentorum thesauros multis antecedit parasangis Quamvis enim è Græcorum & Arabum familia de mineralibus multa literis mandarint, in superficie tamen hæserunt & cortice rerum, nucleum seu veram ipsarum cognitionem nunquam attigerunt.

Id quod in specie trium vomitoriorum mineralium longe excellentissimorum, & à plurimis multo usu probatissimorum argumento vel maxime liquet. Quantum enim Planetarum & Astrorum cœlestium dignitas & perfectio superior longe est, quam inferiorum corporum; Tantum virtus illorum præponderat virtuti antiquorum vomitoriorum. Et hoc est quod Iosephus Quercetanus utriusque partis censura scite & rite facta, capite de vomitoriis in sua Pharmac. dicit: Inventa sunt nostra ætate, sicut facunda temporis progressu nova rerum inventio indies incrementum sumit, multo præstantiora vomitiva, multoque tutiora, quorum usus plurimus hodie existit in diversis & gravibus affectibus curandis. His etiam adjectis, quibus plerique vomitum nocuum & infestum existimant: ut verbigratia in pleurisibus, quarum plerisque vomitus valde necessarius est, ut pestilentibus & in iis, qui cum lumbricis sive vermibus complicentur, de quibus supra in cap. de aqua, ubi descripsimus aquam nostram benedictam purgativam vomitivam, mentionem fecimus.

Quæ ipsa Aqua Benedicta nihil aliud est, quam infusio croci metallorum cum aqua Cardobenedicti Cinamomo correcta, uti videre est dicto libro p. 126. & 127. Eamque benignissimum & efficacissimum vomitorium in prædictis affectibus multis experimentis de Quercetanus summopere extollit.

Vomitoria ergo quæ è minerali um familia neoterici cito, tuto, jucunde usurpant, præcipue tres materias agnoscunt: Vitriolum, Antimonium, & Mercurium vulgo Argentum vivum dictum. Hæ ipsæ mineræ variis modis ad vomitus excitandos præparantur; quemadmodum hac de re passim plurima.

Cum autem mei instituti non sit singula repetere, multo minus propriis gloriari inventionibus: quinimo usum

quo multorũ morborũ curatio fœliciter succeſſerit, ejus consilio tamen potius, quam cujuſvis alius huius loci propriam facere volui, ut quæ ſalis præparationis ſit, et vires ad deſtinatas operationes ſubtilis erat.

Virtus & proprietas Salis Vitrioli.

Teſtor Deum, & certò Lectori promitto Lectori, quòd inter medicamenta vomitoria, tam ſimplicia, quam compoſita, & quomodocunque præparata, ſive Mineralia ſive vegetabilia, quæ vel ab aliis adhibentur, vel ipſe met adhibui, nullum obſervaverim majori utilitate, magis interim præ cæteris ad purgandum ſuperfluitates in ſtomacho, corruptoſque humores in ipſius tunicis impactos, benignum, quàm hoc ipſum Sal Vitrioli.

Adeò ſiquidem tutò, adeò facilè operationem perficit ſuam, ut meritò jure Manna vomitoriorũ veniat appellanda Quemadmodũ enim manna cœleſtis inter omnia lenientia benigniſſimæ indolis exiſtit, utproptereà nulli nõ perſonę abſq; ullius periculi ſuſpicione exhiberi poſſit: Ita ſe res habet cum vomitorio noſtro vitriolato, quo ad faciẽdos vomitus aſſumpto ordinariè nihil, niſi à Medico proſcripta & præparata, à natura verò præſcripta materia è ſtomachi regione, abſq; majori humorum in centro uſq; ſopitorũ perturbatione & naturę laceſſitis viribus (quamvis ejuſmodi violenta vomitio aliquando ex uſu ſit) prout materiæ intus hoſpitantis [illegible] rejicitur.

Egregie valet contra Epilepſiam, aliaque cerebri ſymptomata ex corruptis & acribus è ventriculo ſurſum actis vaporibus orta: Item contra ſpinam bifidam, Pleureſin, Febres peſtilentiales, Lipothymiam à repletione humorum corruptorum & Bilis circa orificium ventriculi effervescentia. Vermes enecat, Epar, Lienem, & Renes, deobſtruit, urinarios meatus purgat. Reſiſtit Catharris in pectore & pulmonũ organa prolapſis, ut in ſequenti curationum exegeſi latius patebit.

Joſephus Quercetanus in Tetrad. p. 153. dum de utilitate à vomitionibus contra Epilepſiam, Apoplexiam, & ſimiles cerebri affectus procuranda loquitur, ſequentibus verbis extollit: Veteres præſtantius vomitivum Elleboro albo nullum habuerunt. Multa præſcribere poſſemus, minus quidem vehementia; at aliis omnibus citra diſcrimen, tutiora. Sed inter omnia, hoc quod ſequitur, in omnibus id genus affectibus ſingulare & congruentiſſimum ſubſidium eſt, ſal videlicet colcotharis Vitrioli, extractus, ſi ex ſirupo ſcyllitico ad ſcrup. j. propinetur. Mira enim tum præſtabit. Idem Sal naribus inſpiratus ſternutationem etiam egregie ciet, citra vim cerebrum ſeroſis ſuis excrementis expediens. Atque hoc quidem ex ſpagyrica arte petitum eſt remedium. Et in ſua Pharmacopæa cap. de vomitivis p. 394.

Satis mihi ſit hic in noſtram Pharmacopæam unum ſaltem vomitivum inſerere, quod paratur ex Sale Vitrioli, de quo accipias grana 7. 8. vel 10. pro ægrotantis viribus, idque diſſolvas in vino, juſculo, aut congruo aliquo liquore, & exhibeas iis, qui eo opus habent, & mirandos eliciet effectus.

Quibus omnibus Medici merito moveri

moveri deberent (si qua ipsis hactenus par im hoc de sale constiterit) ut pro genuino illud amplecterentur medicamento; e contra verò longa illa Apozemata, quibus sæpe ad mortem usque discruciantur ægroti, & sæpissime absque profectu, cujus rei plura habemus exempla, post terga relinquerent.

De Dosi.

Dosis salis Vitrioli est à scrupulo s. ad drachm. s. pro una vice, quando qui purgari debent validiusculi sunt. Assumitur cum vino, cerevisia, jusculo carnis, aut qualicunq; alio, contra morbum subjectum inserviente liquore.

Num Vitriolum acrimoniæ & corrosionis causa intra corpus tutò præscribi possit?

Medicorum quorundam scrupulosorum nimis communis accusatio est, etiamsi nec naturam Vitrioli nec aliorum mineralium satis perspectam habent, quando alios de usu huius Salis tam rotundo ore differentes audiunt, quod dicant: Vitriolum corrosionis nimis esse particeps, unde stomachus, intestina omnesque partes corporis internæ, quas transeat, immane quantum lancinentur, & pugnacissime pro hac sua sententia, cum tamen [illegible] quidem historiolam ad illam [illegible]randam adducere possint, pugnare non desinunt.

Ad illorum igitur persuasiones, con[illegible], dico; quod si naturam omniú [illegible]m, a summis ad minima usque, [illegible] rerum balsamicarum & Traumaticarum [illegible] examinare velimus, [illegible] quam quod singula corrosivam quandam facul[illegible], cujus beneficio corpori [illegible] mundificationem partium corru[illegible] teriæ rectificationem, naturæ [illegible] tionem unitatemque [illegible], [illegible] mitus & potentiæ quodam [illegible] deant. Quod ideoque corro[illegible] hoc nomine dicitur revera m[illegible]ndificativum existit: naturæque [illegible] mè adversum: Non ignotum [illegible], plura dari quæ intra corpus a[illegible] tibus inhærendo viscerum inflammationes, excoriationes, pustulas & vesicas excitent; Cujus farinæ sunt cantharides Buprestes, Euphorbium, Radices & Succus Tithymali, & similia. Sed horum [illegible] operatio nullo modo corrosivæ & ca[illegible] cæ ipsorum facultati, simpliciter ascribenda est, sed malignæ ipsius venenositati, quâ scatent, & extraordinariæ qualitatum distemperiei, cujusmodi in Vitriolo [illegible] mul accusari potest.

Quod si ergò ad retentiones u[illegible] in Hydrope, & aliis infirmitatibus [illegible] Medicis dogmaticis ordinentur aliquando hujusmodi vesicatoria quib' ad super[illegible] tantùm applicatis vesicæ, pustulæ & excoriationes excitantur, quorum opprobrium dicamus Vitriolo, cui nemo tanta facinora imputare jure potest? Vid[illegible] ergo, quâ distinctione opus sit inter corrosiva & vesicatoria, & venena tenaciter adhærentia & penetrantia. Insuper Vitriolum interius magis corrodens non [illegible], quam Sal, quem in quotidiano victu [illegible] verum naturę balsamû usurpamus. Quod enim utriusq; internum attinet [illegible]tiam, Oleum Salis tam impossibile corrosivum & acre reperimus, quam [illegible]

[illegible]

rit esse oleum Vitrioli; Ab illo enim ritè præparato, ne aurum quidem se defendere potest, ut ne dissolvatur, cum tamen in hoc Vitrioli oleum facile aspernetur, quod ideoq; etiam in plurimis ægritudinibus usu valde frequentatur, denique contra in oleo Salis adhibendo sat meticulose, ratione facultatis summe subtilis & penetrantis procedere oporteat Vitriolum ergo, de caustica ipsius facultate loquendo, minus periculosum est, quam Sal commune.

Quod ipsius acrimoniam, quam post se relinquit, attinet, quæ quidem humilis non est, quam ex mixtione sublimatæ [illegible] ferri, certo scimus, illud duplo magis virtute illam ipsam ob causam cæteris omnibus salibus præeminere. Quod ipsum etiā affirmat Paracelſ. c. 8. lib. de Vitriolo dum de usu Vitrioli crudi ita dicit: Statuendū enim est, quod unū purgativum cui salsedo & acetositas cū virtute purgatrice conjuncta sit dupla virtutis nobilitate excellat magis, quàm cætera omnia purgantia. Et libro de specificis, Vitriolum & Tartarum solido fundamēto pro specificis purgantibus præ cęteris omnibus confirmare studet, propterea quod Tartarū satis acre sit & acidum, ut Medici dogmatici etiam eo ipso ad segnitiem purgantium corrigendam utantur; Exasperat enim facultatem purgatoriam, & ita corrigit, ut nullę torsiones ventris inde subsequantur. Interea tamen Tartarum quoque tam urens est, ut aurifabri præ cæteris illud ad mundificandum argentum, cujus omnem externam spurcitiem absorbet, assumant. Imò novimus quod Tartarum acrimoniæ suæ causa cuprum consumat prorsus, & in æruginem cogat. Sed quid amplius immoror hujusmodi æque frivolis, quam supervacaneis argumentis refutandis? Etenim videmus quod nec saccharū quidem, mel, cumina, Sal, oleum Olivarum, acetum, vinum, aliaq; balsamica de quibus paulò superius dictum, quorum tamen & Medicina & œconomia celebres fecit usus, insigni corrodendi facultate careant? In summa omne quod comedimus & bibimus, quam suave etiam & acceptum nobis habeatur, nostro arbitratu corrosivum quicquam participat, vel hoc solū argumento: quod per urinas, per sudores, & per alia excrementa [illegible] talia evidenter reperiuntur. Nō ideoq; quod [illegible] in culpa est, quod corpus offendatur, sed quantitas & abusus, quibus ipsis limites definire, ad neminem alium quàm ad Medicum pertinet.

Quantum tamen usum Vitrioli attinet, legimus apud Dioscoridem antiquū Rei Herbariæ Heroa, crudi quoq; Vitrioli drachmam unam pro vice usurpandi libertatem ipsum concessisse, qui nimirum cum aqua, vel aceto poto, vel cum melle lincto vomitus provocavit, latos vermes enecavit, & fungorum venenosorum symptomatibus restitit.

Thomas Bovius patricius nobilis Veronensis in suo flagello contra pseudomedicos rationales affirmat: quod plurimis Vitriolum crudum bono cum successu cōtra Pleuresin, laterumq; dolores, & febres pestilentiales exhibuerit. Imo quòd ipsemet in una aurora [illegible] suis domesticis ad pestis præservationem propinarit. Hoc ego scio quod multi in Italia Musicam exercentes Vitrioli medicum per vices, cum saccharo mixtū [illegible]

mant.

vento venditarunt. Vtut tamen sit; honorem hunc Paracelso solum adscribo, & Scapham Scapham dico, ligonem ligonem, donec alius quidam Æsculapius χυμικώτερος, si Diis placet, urgentioribus argumentis probarit: Paracelsi descriptionem non, nisi de mystico quodam Mercurio accipiendam esse. Sacra enim Medicina frivolis persuasionibus se contaminari non patitur, sed in rerum experientia & viva demonstratione consistit. Mercurius vitæ ergò conficitur hoc modo:

℞. Antimonii purissimi
Mercurii Chrystallinati ana ℔. ß.

Redige in pulverem subtilem, & in furno clauso per Retortam destilla oleum, quod rectificatum in arena ad tertiam vel quartam usq; vicem evadit, ut ne nivis candori cedat; superfunde postea, aquam comunem in magno vase, & pulvis ad fundum præcipitabitur subtilissimus, quem lavari tàm diu oportet, donec nullam amplius acrimoniam præ se ferat, postea exicca, & in vitro apto custodi ad usum.

Quidam Regulum Antimonii ad hoc ipsum assumunt non crudum Antimonium. Quoniam tamen prædictum satis probavi, nec discedere inde, nec de alio, de cujus virtutibus nulla mihi foret certitudo, quicquam asserere volui.

Virtus & proprietas Mercurij vitæ.

Vomitorium hoc Mercuriale longè efficacius operationem perficit suam, quàm Sal Vitrioli. Nam in stomacho comprehensum, facultatem expultricem mirum quantum ad humorum corruptorum non solum in stomacho, sed & omnibus corporis partibus contentorum attractionem, & post modum expulsioné per os, per alvum & per urinam, quemadmodum medicamenta verè catholica facere consueverunt, excitat & promovet. Neque tamen ullius calamitatis causã præbet, quantum in personis plus quàm centum, cujuscunque ætatis, infantibus etiam & decrepitis observavi. Maximopere excellit contra pestem, venena omnis generis, vermiculationes, inprimis ad purgandos lue gallicâ infectos, contra sciaticam, juncturarum dolores, Hydropicorum aquas, quas supra alia omnia mineralia, Luna purgante solũ quæ verum specificum Hydropicum meritò celebranda, excepta, ad votum evacuat. In Helvetia Sancto Galli operatorem quendam Chymicũ novi, qui Mercurium hunc ceu Panacæam in omnis generis quàm contumacissimis infirmitatibus exhibet, & miraculosa dexteritate ab omnib⁹ Medicis desperatos sępè sanitatem restituit. Tale quid Iosephus Quercetanus etiã Pharmacopæa sua p.199. de dicto medicamento sequente Encomio testatur: Est enim omnium, inquit, vomitivorum & purgativorum præstantissimum, ultra quam dici aut cogitari potest, stupendosq; planè effectus prodit in diversis morbis profligandis. Præstantia tam insignis remedii vi quasi è manib⁹ nostris extorsit clariorem ejusdem descriptionem, quam clausulæ loco, huic capiti appendere volui, ne aliàs mancum mutilumque forte videri posset.

Varia insuper probitatis & virtutis admirandi hujus vomitorij argumenta

producerem, nisi in bona causa & sapientibus tria verba putassem sufficere.

Dosis.

Datur ab uno ad quatuor & quinque granæ unica vice, inchoando ab infantibus duorum triumve annorum usq; ad robustos & validos: in cochleare uno vini optimi vel jusculo carnis calido, vel etiam cum pauxillo sacchari rosati.

Num Mercurius venenum sit nec ne?

Obiicere fortè quis posset hoc in loco: quòd Mercurius prædicti vomitorij principalis pars, ab Antiquis, argumento tam horribilium symptomatum, quæ commune sublimatum, Mercurium tamen præparum, consequuntur, pro veneno mortifero habitus fuerit, ideoque nec jam tum pro salubri medicina rudioribus obtrudendum esse. Respondeo autem ad hunc modum: primò quòd hoc mera duntaxat sit opinio veterum, puta, qui hac de re certam experientiam nullam habuerunt, sed ab extremitate frigoris duntaxat externi conjecturarint, ac si Mercurius bellum prorsus ἄσπονδον cum corpore humano haberet; vel etiam, ob ponderis sui causam intestina fortassis perforaret &c. Tanti autem momenti hæc non sunt, ut illis ipsis infascinati, non vacuas etiam aures Neotiticorum Medicorum quamplurimorum dicteriis & experientiis concedamus. Siquidem de Brasavola celeberrimo Medico, aliisq; magni nominis legimus, quod & crudo Mercurio contra vermes non solùm in adultis, sed & infantibus, & parturientibus absqua periculo usi fuerint. Ad hanc sententiam affirmat Fallopius etiam libro de morbo Gallico cap. 16. Si bibatur argentum vivum, nullum facit nocumentum. Vidi mulieres, quæ libras ejus biberint, & sine noxa. Ego exhibeo in vermibus puerorum & nullum parit symptoma, solùm necantur vermes. Sic notum est, apud aulicos Germaniæ principum stabularios, minorisque conditionis homines, consuetudinem increbuisse, quod, si qua inter ipsos vino quispiam captus nesciat quid faciat, argentū vivū in vino vel cerevisia ipsi propinent, elevando eò usque poculum ut argentum vivum simul & semel intra corpus devoluatur; Nec aliā fundi calamitatem sequi, quàm quod (sit venia dicto) bombis ventris egregiè ebuccinatis, caligas fortè maculando, aliis duntaxat risum moveant.

Adeò luce meridiana dum sudum est, clariùs apparet, antiquos conjectura illa sua toto cœlo aberrasse: dum nimirum quod naturam argenti vivi concernit, hisce nostris oculis contrarium vivum sublimatū venenatam labem præse ferat, id non proficiscitur à naturali argenti vivi proprietate, sed à permixtione & coadunatione spirituum salinorum, cum quibus sublimatio facta est, quibus etiam debetur subsistentia illius instar Sacchari. Attamen si sublimatum cum argento vivo anatica proportione mixtum, denuo idq; ad quartam vel sextam usq; vicem sublimatur, donec nimirum insipidum prorsus deprehenditur; ad triginta vel quadraginta grana absq; omni periculo, ipsius exhibitio esse poterit, & tam

tam suaviter per inferiora purgabis, ut ne Aloe, nec cuivis alii lenienti medicamento hac in parte cedat. Id quod conspicuum quoque est, quando Vitriolum & Sal nitri invicem miscentur & destillantur, (quamvis neutrum horum perse non saluberrimum præstet remedium) quod ab hac mixtione corrosivum intentissimum suboriatur, Aqua fortis nimirum gustui omnino intolerabilis, & ad usum corporis internum perniciosissima. Videte ergo quàm sagacem oportet esse Medicum, in rerum naturalium sympathias & antipathias perscrutatione: siquidem & vegetabilia cum mineralibus habeant commune, ut ex duorum pluriumve valdè utilium permixtione perniciosissimum quoddam resultare possit. Sed ut ulterius constet: argentum vivum cum debitis menstruis etiamsi corrosivis præparatum, postea iterum dulcificatum, & benè correctum, Medicinam esse intra corpus minimè reformidabilem; eandem sententiam quoque Petrus Andreas Matthiolus, eorum qui de simplicibus scripserunt per totam Europam facilè princeps, Archiducum Austriæ tempore Maximiliani secundi, Imperatoris Medicus Ordinarius, incominent. lib. Dioscoridis cap. de Argento vivo: uti etiam libro de lue venerea, ubi affirmat, quod morbo Gallico infectis præcipitati (qui pulvis est ex argento vivo cum aqua forti factus) cum Perlis, aliisve cordialibus correcti ad dimidiũ usq; scrupulũ uti & contra Melancholiam, non minus, quàm Lapidis Armenii usus esse possit, verissimam amplectitur. Fallopius tract. de Bubone pestilẽtiali cap. 12. sequentia de usu præcipitati docet: Sed notare unum, cuj' in superioribus mentionem feci, quod aliqui felici cum successu exhibere solent pro pharmaco solutivo præcipitatum per os. Nos non latet Iohannem de Vigo Medicum & Chirurgum experientissimum in variis, iisq; gravissimis luis venereæ symptomatibus hoc medicamento tàm intrinsecus quàm extrinsecus fuisse usum.

Leonhardus Fioravanta Medicus Italus in frequenti usu habebat pulverem quendam ex Mercurio, Ferro, Chalybe, Auro & aqua forti, Lapidẽ Philosophorum dictum, in forma confectionis, tabularũ, in omnibus ferè humani corporis affectibus; Quemadmodum videre est libro Coronæ Medicinalis intitulato. Et novi annosum quendam Medicum in inferioribus hisce regionibus juxta Brabantiæ fines, qui beneficio hujus Medicinæ, curationes ad miraculum præstitit; Cujus nomen publicè hic appellare non licuit, ne ita cuilibet ad tàm nobile secretum aditus aperiretur. Thomasus Bovius in Flagello pseudomedicorum Rationalium scribit: pulverem quendam ex argento vivo, Auro & Aqua forti, cum sale communi exasperatum, postmodum dulcoratum, & fragmentis lapidum pretiosorum correctum, quem Herculem propter admirabilem, quà in domandis pluribus affectibus pollet, potentiam, appellat, omnibus aliis catharticorum speciebus multis parasangis, uti multa etiam exempla recenset, antecedere.

Imò non diffiderem centum autores mihi præstò esse posse, immotis rationibus confirmantes, quod Argentum

vivum in sui natura, multò minus benè præparatum, venenum minimè existat, imò quod maximarum virtutum particeps merito in tanta existimatione apud omnes versetur. Hinc non injuria factum est in celeberrimis totius Europæ Officinis, pulverem illum flavum, Turbith Minerale appellatum, quo peritissimi Chirurgi ad luem veneream, & multos alios affectus curandos utantur, prostare. Et hæc sufficiant ad faciendam fidem: Mercurio injuriam fieri si veneni astringatur, dummodo experientiæ, veritatis animæ, & Medicis quibuscunque Christianis non minus quàm Paganis, omnia quæ non capiunt, carpentibus fides habeatur.

Cap. VI.

Vomitorium tertium, seu Crocus Metallorum.

ANtimonium variis modis præparatur, in forma vitri flava, rubra, nigra, aliisque coloribus. Destillantur inde liquores cum variis additionibus; sublimantur flores albi grisei, flavi, rubri, & purpurei, per se solum, præcipitatur etiam variis liquoribus Mineralibus. In summa in varias redigitur formas, ad auxilium corpori humano utile inde conficiendum, non solum in excitandis vomitionibus, sed & Diaphoresi promovenda. Crocum Metallorum verò quod attinet.

℞. Antimonii pellucidi & venis albicantibus pleni instar argenti, Salis nitri purificati ana, quantum vis, pulverisa. in simul, & in olla ferrea satis ampla vel etiam in mortario, vel olla terrea bene vitrificata superinjice carbonem exiguum accensum & in continenti ignis apprehendet materiam; Moveatur ergò bacillo ferreo, & instar pulveris tormentarii conflagrabitur. Inde Antimonium instar resinæ fusum, redige in pulverem subtilem, & lava cum aqua communi ad Salis nitri reliquias auferendas. Nota tamen quod unica ablutio ad prædictum scopum obtinendum omninò sufficiat. Postea resicca, inque cistula vel vitro benè serva ad usum.

Virtus & Proprietas Antimonij hunc in modum Vomitorij facti.

Si Antimonium substantiæ est venenosæ, extra controversiam versatur, quòd illa venenositas auferenda sit, antequam secure pro salubri corporis Medicina venditari possit. Hoc si ullo modo tentatur rectè, certè eo, quo prædiximus, vel maximè perficitur. Rationes hæ sunt: quoniam videmus quod in illa adustione substantiæ magis volatiles, propter venenositatem maximè suspectæ, consumantur, & in aërem exhalent.

Cujus rei obtinendæ causa olim calcinatio instituebatur, qua Antimonium primo in pulverem albicantem redigebant, postea per fusionem in vitrũ, quemadmodum adhuc tùm plures facere consueverunt. Ea tamen præparatio nimis longa, molestaque, nec interim tam secura, quàm prædicta Croci nostri.

Insuper considerandum est, Sal nitri inimicum sua natura existere Arsenico, Real-

Realgari, aliisve mineralibus venenis, adeò ut cum illis commixtum & Vulcano traditum non possit, cum proprio spiritu non venena quoque illorum vel in aerem abripere, vel penitus mortificare, qua de causa postea quod relinquitur, tutò intra corpus pro Medicina assumatur.

Quinimò eodem artificio Arsenicum corrigitur, ut in ulceribus malignis internus ipsius usus nil quicquam reformidandus. Quidni ergò prædictum vomitorium ab omni malignitatis suspicione liberum censeamus.

Ergò felicem præstat purgationem corporis ἄνω τε καὶ κάτω vix minori promptitudine, ac Mercurio vitæ suprà ascripsimus. In genere utilis usus in omnibus affectibus repertus est, in quibus & aliorum præstantium vomitivorum. Inprimis tamen bellum indixit Ictericiæ, obstructionibus lienis, Epatis, Febribus intermittentibus, tempore & horis naturæ convenientibus; Nam

Temporibus Medicina valet, data tempore præsunt;

Et data nō apto tempore nulla juvant.

Martinus Rulandus Imperatoris Rudolphi Medicus ordinarius pro valentissima & verè γνησία habuit Medicina, & sub diversis nominibus modò hac, modò alia specie, exhibitum occultare studuit. Josephus Quercetanus itidem Aquam suam benedictam inde conficiebat ut jam tum diximus antea. Modus ipsius recipiendi in Pharmacopæa pag. 126. ita reperitur.

℞. Croci Metallorum unc. j. aquæ Carduibened. lib. 2. vel tres: Cinamomi unc. semis. Macera omnia biduum aut triduum; dein trancola, & usui reserva hanc aquam, quæ optimo jure meretur nuncupari AQUA BENEDICTA: Insignes enim & mirandos edit effectus. De hac sume unciam j. & semis, aut amplius horis matutinis: Non est ingrati saporis; blandè provocat vomitum, & quatuor aut quinque sedes, evacuando per superiora simul, quod vix præstabit aliud remedium.

Sic plures alii, & præclari Medicinæ Doctores, eodem hoc remedio laudabiliter fruuntur. Attamen quo effectu nihilominus fiat, quod malevoli calumniatores, in me meique similes hoc nomine opprobria dicere non desinant, cum tamen longè majori jure, quam illi (in mystica enim Artis secreta penitius ὡς θεῖοι ingressi, naturam rerū accuratius inspicimus) præparationibus hisce utamur, syncerè judicantibus relinquo.

Dosis.

Dosin Croci nostri quod attinet, ordinariè propinatur in infusione à granis sex, ad octo, vel decem in vino, cerevisia, aliove liquore congruo, magis aut minus, secundum quod ægri opportunitas, ætas, aut virium robur.

Hujus loci in Gallico tractatu erat Censura Petri Andreæ Matthioli, quam in Comment. super lib. 5. Dioscorid. cap. de Antimonio quatuor memorabilbius curationibus beneficio Antimonii vitrificati peractis de eodem Antimonio subnexerat.

Quoniam verò integra Orationis series ipsius me defecit, haud nimirum præstò habito ipsomet Authore, satius

duxi, lectorem cum desiderio aliquo, quippe quod ipse facile explere posset, mihi relinquere, quàm me ipsi cũ suspicione. Videat ergò qui velit Matthiolum citato loco. Zvingerum in Examine principiorum Chymicorum, cap. 3.

Gesnerum Pedemontanum, Alexandrũ, Bovium, Basilium, Valentinum, Alexandrum, Suchtenium, Platerũ, Penotum, Crollium, & alios, qui non injuria saluberrimas Medicinas & τῶν θεῶν χεῖρας ex Antimonio parare summo studio contenderunt, & feliciter quoque consequuti sunt.

Modò appendicis loco Curationibus quibusdam prædictis medicamentis in locis memorabilibus peractis, recensendi vacabimus.

OBSERVATIONES CVRATIONVM.

Pro confirmanda majori fide, de vomitoriorum nostrorum usu & efficacia,

CVRATIO I.

ANno 1609. Genevæ Filius annorum 13. Illustrissimi Domini, Domini Johann-Georgii principis Anhaltini Co. mitis Ascaniæ, Berenburg & Zerbst/ꝛc. magno aliquo morbo afficiebatur, à Catarrho cum tussi & febricula, qui tandem in Epilepsiam quotidianam cum maniacis agitationibus, oris, brachiorum & crurum convulsionibus conjunctam terminabatur. Curam ipsius gerebant præclari Medicinæ Doctores Dn. Marcus Offredus, Castor Novus, Bonetus, & Paulus Offredus, magnaque industria, uti omnino decet, Diætam, purgationes, Clysmata, Phlebotomiam, Scarificationem, unctiones, suffitus, & plura alia suggerebant medicamenta; Verum tantùm aberat, ut juvaretur, ut malũ potius quotidiè magis magisque incrementum caperet; Tandem itur ad me, qui cum aliis collocutus vomitionem suasi beneficio salis Vitrioli faciendam. Quo etiam exhibito, ad tres vices, quatridui spacio pristinam sanitatem omninò recuperavit, qua in adhuc vivit Dei gratia sanus & superstes.

Curatio II.

Mense Septembri præterito filiolus Henrici Majeri opificis cujusdam quinque circiter annorum, acerba vehementiq; tussi afficiebatur, cum febri continua anhelitus difficultate, quibus superveniens paroxismus Epilepticus convulsionem dextri Cruris, postea dextri brachii, colli, oris, oculorumque horribili cum aspectu faciebat. Dumque plus quàm trigesies paroxismo correptus erat, in tantam ecstasin incidit aliquoties, ut cuivis mortuus videretur.

Accersitus ego vesperi hora nona dum magnam respirationis difficultatem in ipso sentiebam, & mali ipsius principium à catarrho & gravi tussi extiterat, aliter judicare non poteram quàm quòd materia phlegmatica & viscosa à cerebro in thoracem stomachumque delapsa omnis Calamitatis causa fuerit. Mox ergo dedi salis Vitrioli scrupulum unum in cerevisia calida, quo factum est, ut statim vomitus materiæ nigræ instar sanguinis coa-

coagulati & corrupti cieretur adeoque paroxismus diminueretur. Tertio post die prædictum medicamentum reiteravi, & alvum duntaxat sollicitavit; Factum tamen est, ut spatio 24. horarum à sævioribꝰ symptomatibus liberatꝰ fuerit. Cæterum Julepis quibusdam pectoralibus & specificis febrilibus in dies ter quaterve usurpatis à reliquis etiam penitus evasit.

Curatio III.

Præterita æstate filiolus Erasmi Percivvalii Musici Angli sex annorum: febri ardenti & continua, magnoque capitis dolor & inquietudine, tumore ventris, palpitatione cordis, aliisque periculosis symptomatibus ægrotabat. Propino ego vomitorium salis Vitrioli ad purgandum stomachum. Sequenti vesperi, postquam finita erat purgatio, dedi dosin cujusdam Bezoardici in formam Electuarii ad sudores proliciendos compositi; Ordinavi insuper julepum vitriolatum ad mitigandum febris ardorem, humores corruptos demulcendos, adeoque confortandum stomachum & intestina.

Et quarto die ab omnib. afflictionibus ita liberatus fuit, ut nil quicquam ipsi ad hæc usque tempora ad sanitatem desit.

Curatio IV.

Similes alicujus morbi curam præstiti in juniori filiolo prædicti opificis Heinrici Majeri, qui tres annos duntaxat natus beneficio vomitorii, Mercurialis, Rosa mineralis appellati, simul cum julepo vitriolato sanitatem recuperavit, ut & hodie superstes vivat.

Curatio V.

Filius Dn. de Beaumont Consilii Heinrici Nassoviaci Officiarii, Febri ardente exanimatus ferè, assumpto Sale Vitrioli cum prædicto Julepo tridui spatio lectum derelinquit absque recidiva.

Curatio VI.

Mense Julio Anno 1611. sub mediam noctem defluxio suffocativa filiolam meam adoriebatur adeò, ut intortis oculis impeditaque respiratione morti valdè vicina esset.

Ore vi diffracto aquam vitæ rectificatam absorbendā dedi, & frictionem super nares stomachumque ea ipsa, fieri curavi, & post dimidiam horam ad se redire & loqui iterum cepit. Tertio post die difficultate respirationis laborare cepit, & Rosam Mineralem ad granum unum exhibui, unde materia quadam viscosa per os projecta, melius habuit.

Nihilominus octavo die in febrim ardentem subitò incidit, magna cum inquietudine respirationis difficultate implicitam, adeò ut de vita ipsius jam penitus actum arbitrater; Minutam pillulam ex prædicto pulvere cum Sacchari rosati modico adhibui, tenendo ipsam capite, donec medicamentum operaretur. Et materia biliosa, magna illuvie per os & per alvum rejecta, sanitatem recuperare ab illo ipso puncto cepit; jam tum τῷ Θεῷ superstes.

Curatio VII.

Æstate præterita, filiola Edovvardi Spillinck Sartoris Angli, tres circiter annos nata, febri lenta & continua diu afflicta,

afflicta, adeò ut corpore tabe consumpto flatibusque ad miraculum distento nihil spei ferè reliquum; potationibus continuò indulgebat, nil quicquam commedendo. Unica solùm vice pulveris Mercurialis mei granum unum exhibui, unde ἄνω καὶ κάτω purgata, & partibus internis per habitum corporis æquè quàm per urinas deoppilatis, paucos intra dies integrè convaluit.

Curatio VIII.

Anno 1606. Mense Augusto Noribergæ in Hospitio ad anserem dicto Carolus Berlingerus Consiliarius Cæsareus Sexagenarius valdè corpulentus media nocte impetuosissimum Catarrhum è cerebro in Thoracem sentiebat, cum difficillima respiratione, interceptione loquelæ & paroxysmo simul febrili; Per occasionem huic negotio interveniens ego debito symptomatum examine præmisso, dum usum vomitorii cujusdam valdè opportunum arbitrarer, quatuor grana prædicti pulveris, cum vini Malvatici cochleari propinabam.

Cujus operatione feliciter absoluta statim reconvalescere cepit, & postmodum medicamentis quibusdam pectoralib. confortantibus assumptis quarto post die iter Pragam salvus & incolumis suscepit. Valdè autem admirabatur pulveris hujus efficaciam, & inde plures ipsius doses pro viatico sibi comparavit.

Curatio IX.

Anno 1610. cùm Illustrissimi Comitis Johan. de Nassau Catzenellenbogen, Vianden & Dietz, Domini in Beilstein, &c. Medici ordinarii officium sustinebam, in superiori Palatinatu (ubi generalis militiæ Protestantiũ præfectus castra locaverat, Bohemum quendam Johan Adam Dominũ de Zedivvitz Aich & Krugesreut &c. Walthurni (ex miliaria ab exercitu nostro, gravi Catarrho à cerebro ad centrum corporis, omnesque ipsius partes delapso laborantem inveni, cũ magna respirationis afflictione, puncturis laterum, acerbissimo dolore dorsi, urinæ difficultate, febrili paroxysmo, aliisq; symptomatibus. Re diligenter pensiculata, & cum alio, qui præstò ibi erat, Medicinæ Doctore communicata, salis Vitrioli dosin unam exhibui. Unde plurima pituitosa materia per os, alvum & urinam, refusa, statim quietus factus est (per triduum enim ex suffocationis metu nullum somnum viderat) & ab inde nutritione refectus, secundo post die à prædictis symptomatibus magna animi alacritate meiq; nominis honore evasit. Retrò tamen misi ad corroborandum cerebrum, pectus, stomachumq; mundificandũ & pulmones à putrefactione præservandos: Balsamum meum Cephalicum, cum liquore quodam ex myrrha, Aloe, & Croco singulo mane guttatim assumendum, & horum beneficio pristinam recuperavit sanitatem.

Curatio X.

Justus Soenen Vir annosus & imbecillis constitutionis, civis Haganus, æstate præterita Catarrho suffocativo cum febri continua, magna tussi, graviq; respiratione correptus, meoq; usus consilio, Sal Vitrioli intra quadraginta horas bis assumpsit, nec non alia quædam confor-

portantia, & quinque vel sex dierum spatio integrè restitutos ad hæc usque tempora bene habet.

Curatio XI.

Catharina Petri Sutoris Hagani prope carcerem habitantis uxor multorum annorum in æstate ex Catarrho, in pectus prolapso, nec à natura plus justo imbecilli digesto, periculosa plurimaque incidit symptomata. Primo Salis Vitrioli dosin administravi, postea potionē purgantem, ad orificium stomachi emplastro de melioto nostræ inventionis admoto, Et quinque vel sex dierum spatio denuò incolumis evasit.

Curatio XII.

Superiùs enarratum fuit, quomodo Dominus Zedtwitz feliciter mea opera restitutus fuerit, cum temporis nimirum, quando stipendio generosissimi Comitis Nassoviaci Medicinam faciebam illud: Ipsum causa postea erat, quod paulò post ad Dominum Georgium Christophorū Dn. de Walthurn & Waldouvv, &c, vocarer. Is ex defluxione quadam podagrica calida (communiter biliosa, Paracelso verò calido resoluto Sale pontico vel tartaro acuto dicta) in omnes ferè juncturas extremarum partium præcipitata, tanta inflammatione & intumescentia laborabat, ac si Anthrax seu Carbunculus pestilentialis fuisset, cum gravissimo dolore.

Prima statim vice ipsum vomere feci beneficio Salis Vitrioli, vesperi sequenti propinavi medicamentum Diaphoreticum & confortativum adhibito quodam cataplasmate aperiente specifico ad locum affectum. Intra triduum ... in melius receptus ... libitum exspatiari, & venationibus ... se commode posset. Eodem modo ... aliquando confixus iterum simili medicina ab omnibus doloribus vindicatur. Sic vidi in aliis itidem podagricis Sal vitrioli aliaque vomitoria, inprimis ubi stomachus humorum corruptorum labe coinquinatus fuerit, summam utilitatem præstitisse. Interim Medicum & in hoc virum oportet esse prudentem. Cuilibet enim pro naturæ viriumque conditione adaptanda sunt remedia.

Curatio XIII.

Affectus Vngaricus seu Febris Ungarica symptomatica est, quod ... cum hemicrania, vertigine, cephalalgia extremoq; dolore capitis cum inquietudine aliàs furore vel stupiditate omnium sensuum, cordis item passionib. difficultate anhelitus, pleuritide, squinantia, prunella, dysenteria, ... paroxysmis febrilib. immane quantum ... solet; Contagiosum insuper est ideo, ut ad pestis naturam verè accedat, quamvis hoc intersit discriminis: quod hoc majori cum vehementia cerebro, & Spiritus animalibus insultet, pestis minus: Id quod plurimorum hoc ipso malo afflictorum historiis confirmare possumus. Factum enim est, quòd ægri capitibus muros impetierint, & sic cerebrum penitus conquassando vitam misere finierint; Alii hoc eodem morbo defuncti, multos annos postea judicii & memoriæ imbecillitatem, & ferè ad singulas Lunæ mutationes, conquesti sunt. Eodē morbo tùm temporis, cum in castris Medicum agerem, brevi,

antequam exercitus dimitteretur, in nostri ordinis milites maximoperè ſævire, & inſultus ſuos de uno ad alium valdè accelerare cæpit, adeò ut infectorum à ſanis ſequeſtrationem inſtituere, inq; Noſocomio non multum diſſito curam ipſorum gerere neceſſum fuerit. Variis remediorum generibus auxilia tentabam, nihil tamen felicius ſuccedere obſervabam, nec majori dexteritate morbo detrahere, quam vomitionē beneficio Sali Vitrioli promotam. Quando enim in prima, ſtatim, acceſſione adminiſtrabam, paucis diebus omne periculum eluctabantur. An verò dicta ſymptomata ab efferveſcentia quadam corruptorum in ſtomacho humorum ortum duxerint, quorum nimirum eradicatione beneficio Salis Vitrioli facta, remiſſio ſucceſſerit; an hujuſmodi Vomitoria occulta quadam proprietate huic malo bellum indixerint, litem nemini movebo; Certum interim eſt, hoc eodem medio me innumeros in integrum reſtituiſſe, quod hujus loci facere omninò operæ pretium videbatur.

Curatio XIV.

Anno 1602. dum Dreſdæ primo praxi Medicæ me mancíparem, Cæmentarii cujuſdam curam habebam, is à caſu ab alto ædificio (unde abſtinendo à potione vulneraria, abſtergente mundificante ſanguis interius coagulabatur) diuturnitate temporis tandem Aſthma, & tabem cum febri incurrebat, quam affectionem quilibet pulmoniacam arbitrabatur. Conſideratis diligentius cauſis hujus mali, adminiſtrabā quatuor vel quinque dies potionem digeſtivam, poſtmodum doſin unam pulveris Mercurialis [illegible] & [illegible] materiæ carnem elixam (præterquam quod duriora) referentis per os rejiciebat, ſuccedebant poſtea ſanguinis guttę. Quamobrem potionem conſolidativam pectoralem propinabam, & intra paucos dies priſtinæ ſanitati reſtitutus, relictum laborem, magna omnium admiratione, denuò ſubiit.

Curatio XV.

Anno 1606. ſimili ferè curationi ab opeтario quodam Chymico in quæſtore Dn. Baronis de Pandorff circa fines Helvetiæ ſuſceptæ interfui; Is ipſe itidem diu ægrotarat, ac ſi fuiſſet pulmoniacus atq; adeo phtiſicus, tàm profectæ ætatis, ut ab omnib. ferè Baſileenſibus & Schafhuſianis Medicis, prognoſtico relict' vix meliora ſperaret. Nihilominus per vomitoria integrè ſanitatē recepit, & bis terve interea per eandem regionem iter faciendo ipſum incolumem vidi. Caveant ergò mercari diſcant impoſterū Medici claſſici, nec ſententiam deproperent, antequam rem planius & plenius percepcrint, Judicium enim ſecundum Hippocratem difficile.

Curatio XVI.

Nòn abſimile mihi uſuvenit, cum Secretario illuſtriſſimi principis Chriſtiani Anhaldini, &c. Dn. Auguſtino de Kolen. Ille phlegmatis è cerebro in pulmones decidentis cauſa, ſingulo menſe anhelitus ſuppreſſionem patiebatur cum periculo ſuffocationis Salis Vitrioli unicam ſolummodo doſin accipiendo, & mox multa per vomitum rejiciendo perfectiſſimum inde ſolatium percepit, atq; eòq; eodem die negotia pertractare [illegible]

[illegible]

commodè potuit. Et hoc auxilio ipsum sæpius postea sine ulla virium diminutione, vel sanitatis jactura, quod quis fortè repetito ipsius usu suspicaretur, sanatum vidi. Hinc etiam pro certo statuo, hoc ipsum medicamentum longè salubrius menstrui usurpatione ad sanitatem conservandam esse, (in iis nimirùm qui ex liberaliori Genio stomachum Cacochymicum habent) quàm ebrietatem ab Antiquis usq; adeò commendatam.

Curatio XVII.

Absoluta feliciter curatione in Carmentario illo Dresdensi, quod suprà narravi, fama mihi satis inclarescere cœpit. Hinc ad quendam accersor lue Gallica immane quantum infectum, ita ut ad minimum magnis duodecim tumorib. & ulcerib. ab inguine ad pedes usq; innumeris refertus esset. Multorum Medicorum consilii usus, qui suffumigationib. variisque periculosis medicamentis, cruciatib. immaniorem illam reddiderant, tandem pro desperato derelictus erat.

Ego cum conditione retinendi honoris utcunque etiam res succederet, primò ulcera Aqua quadam minerali lavari, Balsamo Sulphuris deinde illiniri, & Emplastro convenienti tegi curavi; postmodum vomitiones & purgationes intendi beneficio Vomitorii Mercurialis satis validi, ter quinque dierum spacio, intercalando semper usum infusionis diaphoreticæ & laxativæ; Et brevi tuberculis & ulceribus profligatis, perfectam sanitatem recepit.

Curatio XVIII.

Anno 1610. Ambetpæ Dominus à Schlammersdorff Illustrissimi Principis Anhaldini Christ[illegible] [illegible] aliquando sub auroram contumaci Urinæ retentione, cum Colicis cruciatib. ventris inflatione, & anxietate pectoris detentus meum petit consilium. Quandoquidem verò plurimis remediis frustra lacessitum ipsum agnoverim, pulveris Mercurialis mei quatuor grana præscripsi. Quo ipso felici subsecuta operatione & confestim urina profluente, ab omnibus prædictis symptomatibus liberatus, tertio post die gratus discessit. Sic usum vomitoriorum in pluribus aliis iisdem vel similib. morbis ægrotantib. valdè salubrè observavi.

Nec obstat quando principalis hujus retentionis causa [illegible] in urinariis meatib. aliusve corporis concavitatib. præclusus aliquando extiterit. Eodem n. modo, quo Vinū vel Cerevisia è dolio evacuari minimè potest, nisi aëri supernè liberior commeatus aperiatur, quando verò apert' est evacuatio subit' facilè sequitur. Ita quoq; dū per vomit', eructationes & flatuū discussiones per os succedūt, derepente urinæ, quoquo modo contumax obstructio solvitur. Et hæc ratio est, quare vomitoria, Clysmata, aliave carminativa hacten' iis, qui vel difficultate Urinæ, vel purgationis labor[illegible], à Practicis plerunq; commēdata fuēre. Attamē, quoniam Urinæ retentio æquè à Calculo in vesica firmissimè compacto, carnositate item & exulceratione feculentæ nimirum materiæ causa, procedere potest, Medicus hoc in loco circumspectè agat omninò necesse est. Neque etiam ægrotus cuivis Empyrico aureos montes pollicenti, ratione interim ad artem necessaria destituto, manum, si se servare velit, injiciat.

Ttt 2 Curatio

Curatio XIX.

Circa mensem Aprilis Dn. Johan Georgius a Romrod Illustr. & potentissimi Electoris Palatini consiliarius & Præfecti in Neumarck Palatinatus oppido, Ambergam alterius suis cruris quodammodo indumentis, attamẽ interea facultate motiva & sensitiva destituti causa me accersebat: Exhibui dosin unam pulveris mei Mercurialis Rosæ mineralis appellati, qui non solum per superiora debitum exequebatur officium, evacuando nimirum magnam pituitæ, modicam etiam bilis quantitatem; Sed & attrahendo humorem in dicto crure principaliter peccantẽ per alvũ absq; omni periculo tam prosperè deducebat; ut bidui spatio super illud ipsũ et incedere absq; auxilio posset.

Paulo post thermas sulphureas quasdam in Bohemia frequentatum discessit, ut eo ipso partes affectæ magis corroborentur; Quomodo tamen cum ipso factum sit, nondum comperii.

Curatio XX.

Ne longius, quàm par est omnium curationum beneficio vomitoriorũ feliciter gestarũ curatione discedam, unica hæc instar omnium sit observatio, Quod nimirũ superiori hyeme anni 1612. Nelecẽ Jansen in platea [illegible] hic Hagæ habitãtis uxor jam triduum *ἀγωνίᾳ* laboravit, fœtu mortuo existente, & capite altero; brachio matricem exertis, ita ut ex pessima hac patiendi figura nil quicquam spei reliquum videretur esse.

Illa enim, multorum Doctorum remediis frustrà tentatis, meum tandem expetiit consilium.

Valdè autem imbecillis erat, & calor totius corporis à capite ad calcem usque extinctus fere, præterquam quod natura facultatis expultricis ab quadam robustæ speciem præ se ferebat. Confestim ego fomentatione (ex vino & herbis quibusdam appropriatis ad vapores inde excipiendos) fieri curavi, qua ipsa in Cathedra ad Sudores proliciendos affabré à nobis composita, calore exterius universaliter excitato, quatuor grana pulveris prædicti cum vini Malvatici cochleare uno exhibui; Quo facto, dum in lectum iterum deferetur post horam unam mirabili prorsus auxilio à mortuo illo fœtu liberata, & postmodũ sensim & sensim naturali vigore recuperato, restituta fuit.

Curatio XXI.

Alter jã agitur annus quod Ambergæ uxor ærarii præfecti Illustrissimi Principis Anhaldini eodẽ remedio à patiendi difficultate liberaretur. Cum enim fœtus jam octimestris multos dies mortuus gerebatur, ab exhibitione pulveris nostri ad ejiciendum fœtum supra commendati, capite aliisque partibus immane quantum diminutus & corruptus ejiciebatur.

Curatio XXII.

Pluribus itidem notum est, quomodo in difficultate partus valdè anxiæ mulieri Hagæ juxta sphæristerium habitanti, præter omnem spem opitulatus fuerim, quamvis viribus usque adeò exhausta erat, ut nisi mirabiliter conservaretur, nemini non moritura videretur.

Nec mortuo solũ fœtui vomitorium Mercuriale nostrum accommodatum [illegible] est, sed & vivo adhuc infanti, [illegible] naturæ in absolvendo enixus officio [illegible]

deses extiterit, facilem transitum præbet, absque ulla vel matris vel infantis offensione. Ex hac ipsa igitur difficultate, uti etiam secundinarum retentione, uti existimo, remedium hoc omnia alia facilè superat.

Hactenus testimonia quæ in laudem virtutum prædictorum vomitoriorum mineralium producere ab initio constitueram. Quibus ipsis omnem scrupulum lectoribus remotum esse arbitror, quapropter in legendis Medicorū scriptis de vomitoriis sinistre judicare potuissent.

De vomitoriorum in genere administrandorum necessario observandis circumstantiis.

Nemini ignotum arbitror: medicamentorum vomitivorum præparationem minimè Methodi medendi omnem latitudinem absolvere; Sed in primis & hoc ad unguem tenendum esse: quomodo scilicet præparatorum usu, respiciendo æquè ad materiam superfluam, viresq; naturales, ne nimia medicamenti quantitate frangantur, quàm ad medicamenti ipsius naturam, citò, tutò, jucundè perfrui liceat; Consideranda etiam sunt temporis opportunitas, quando scilicet ad naturæ auxilium administrari debeant, non nimis cunctanter, nec præcipitanter nimis, sed κατὰ τὸν λόγον. Sæpè enim tota medicandi felicitas inde dependet. Ideoque in Chronicis affectibus humores, ad Paracelsi omniumque Classicorum Medicorum præceptum, non nisi paulatina motione eiiciendi sunt. In quibus humores rebelles sunt & vix vomendi conatu [illegible] diligentia adhibenda est, [illegible] dum Fernelius hortatur [illegible] inquit, vel ex corporis [illegible] vel ex humoris situ & crassitie [illegible] conatus augeri solet, [illegible] oculorum[illegible]que robur, capitis tensio, sudor [illegible], & interceptus spiritus obtingere, [illegible] citra vacuationem ullam, non nisi adhibita præparatione vomitio tentanda. Econtra in plurimis affectibus utpote subitaneis fluxionibus & Catarrhis suffocativis, in peste, & morbis venenatis, in febribus, tàm acutis quàm intermittentibus in principio statim, materia adhuc in ventriculo, vicinisque partibus cavis hærente & fluctuante, vomitus imperandus est. Quando enim [illegible] cum mora ageretur, humorum fermentatio & corruptio totam sanguinis massam, spiritusque vitales adeò invaderet, ut vel mortis vel morborum Chronicorum incurabilium invictissima causa facile suboriretur.

Consideratione præterea opus est, qui δυσεμεῖς sint, qui εὐεμεῖς. Idque propter periculosa inde supervenire solita symptomata, si viscera crebra va[illegible] nimis concussione debilitentur. Ideoque qui corpore nimis procero ventreque grosso; stricto pectore cum cervice gracili & oblonga præditi sunt; Pulmoniaci item ad febrim Hecticam proclives, stomacho imbecilli, gulæ inflammationibus, doloribus aurium & oculorum ab obstructione & flatib' oriundis obnoxii; Quibus vena rupta & sanguis per os & nares profluit, quibus costa fracta, vel gibbus dorsi ac pectoris; quos notabilis

intestinorum ruptura aliave similia exercent, his omnibus vomitio difficilis, violenta, periculosaque existit. In illis omnibus enim vomitionis motu sanguis nimium alteraretur., roburque vitale evidenter caderet. Sic sunt, qui vel sponte, vel vomitorii viribus lacessiti, indesinenti vomitionis pressura gravia sæpe incidunt symptomata. Ideoque medicum horum omnium gnarum oportet esse, ut telorum prævisorum aciem convenienti remediorum lima vel avertere vel obtundere facilius possit. Id quod Fernelio consentaneum, quando dicit: Si violentior vomitio nimi opere fatigat, superveniatque vertigo, æstus, angustia, suffocatio, cordis aut ventriculi compunctio: aut si immoderatius exuperat atque vel succos utiles, vel Sanguinem elicit, vel ramenta vel nigrum quiddam fœtidum atræ bili persimile, lenienda certè & compescenda &c.

Pariter scire oportet, quæ signa apparere debeant à vomitu ritè expedito, cujus utilitas in corpus redundet. Horum quædam Fernelius rectè annotavit inquiens: Quumque sedata vomitione pulsus plenus & validus existit, placidus somnus sponte obrepit, facilis & libera est respiratio, appetentia bona reliquumque corpus levius, utilis ea censeri debet & consentanea. Contra verò inutilis, & noxia; si contraria appareant.

Et hæ sunt vomitionum maximè generales circumstantiæ in quas Medicum Christianum officit sui memorem in prædictorum Medicamentorum usurpatione animum ... sedulò inte-

tos habeat oportet. Singulas enim accuratè persequi voluisse, non compendium, sed integrum volumen sufficienter complevisset; Quo ipso tamen nec ignorantiæ quorundam, nec aliorum Theonini dentibus, malevolisque animis in minimis satisfecissem.

Colophonidem ergò huic libello impositurus, quemlibet adhortor, ut data vomendi occasione, ad prædictas leges & circumstantias, tria illa commemorata Vomitoria tali officio dedignari minimè velit.

Ἀκινήτους ἔχω, hoc si fiat, non solùm semel asscriptam dignitatem ipsorum non detrectatam iri; Sed vel majorem illam, & majori cum applausu, secuturam; vel eandem contra omium eorum ventosas velicationes constanter permansuram.

Abusum enim illorũ quod attinet, tàm parum, verum usum exosum ille reddere debet, quàm parum comedendi bibendique desiderium, aliave utilia propter excessus prohibemus.

Moneo præterea, commendationes hasce meas nemini obtrudi, ac si vomitoria in omnibus morborum generibus unica, æqualia & ἰσόδυνα forent remedia, sed, ut me alia quam plurima ipsis conjunxisse videre est; ita nemo solis Vomitoriis ubique confidat, sed cuilibet morborum ideæ suam Medicinam convenienter adhibeat velim.

Denique quia DEVS omnia operatur in omnibus, adeoque in Medicina quoq; ab ipsius benedictione singula dependent, ut plurima ... exempla docent, non solum Medicis

pro

pro se preces ad Deum fundat, ut felicem curandi manum habeat, sed & ægrum sedulò hortetur, ut peccata commissa agnoscere, pœnitentiam agere, & non minus quoque D[illegible] sanitate soll[illegible] velit. [illegible] ipsi Deo sit honor & gloria Amen.

TERNARIVS BEZOARTICORVM,

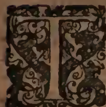
QVO IN

Tria potentissima Bezoardica

CONTRA PLÆRAQVE VENENA, INTOXICATIONES & corruptiones, tam exterius, quàm interiùs, sanguini aliisque humoribus impressas, innatasve.

Ad Clarissimum Virum

Dn:. ANGELVM SALAM, MEDICVM, χειριατρὸν Haghanum; amicum & Fautorem observanter suum.



TERNARIVS tuus BEZOARDICORVM, Mi SALA, ut Latinitate donatus in lucem prodiret, feci, non tam meimet commodi; Non enim quod mihi, sed quod multis profuturum ad sanitatem ex officio quæro; quàm nominis tui, & Medicinæ Studiosorum gratiâ.

Quidam enim, quod scio, ignorantiæ caligine occæcat nimis augustè; alii angustè nimis de singulis statuebant. Neutrum equidem boni Nominis tui bono; Nec tamen aliter poterant; in re usque adeò obscura: cum ut P. Syri versus habet, ad tristem partem strenua semper sit suspicio.

Animum autem ad id eò impetuosiùs everberavi, quo tu memet sæpius, cum Hagæ Comitis Chymicorum sacrorum causa versarer, æquè ad hunc ipsum tractatum, quàm ad ANATOMIAM Antimonii, quam adhuc brevi prodituram spero, in explicatione stylum convertenda adhortabaris.

Spon-

Spontè quidem feci, ut aperto ſynceritatis clangore, ſecus quam tu feciſti, ſingula ebuccinarentur, & ſcapha ſcapha diceretur. Verum dum hoc, ut mihi videor, impense magis conciliet & famam & Venerem, quibus doctrinæ Filiis commendatior hic tuus libellus exiſtat, ne dicam, in unoquoque eluceſſere debere dona Spiritus ad communem utilitatem, non committes ſpero, ut ne tu ingenii tui, ego meæ induſtriæ & ſynceritatis, quæ jure poſſumus, merita reportemus.

Cum autem Typographi, cui, propter ultimum in Belgiam excurſum, totum negotium commiſeram, incuriâ. Ternarius hic cum Hemetologia jam pridem impreſſus, infinitis mendis ſcateret; nec non denuo, etiamſi omnia exemplaria divendita non fuiſſent, accuratiori limâ opus haberet, non ſolùm ſine mora (errores enim facile hærent) altera editione illam adhibere volui, ſed & de aſſociandis aliis, quibus cum Gratiis ſacrificarer, meritò cogitavi.

Ideoque quamvis de Tuis, quod noſti, plurima in manibus mihi verſentur, Opiologia tamen tua ad hoc præ cæteris mihi placuit.

Primò, quod, quantum ſcio, de Opio & veris laudanis parum hactenus proditum ſit. Secundò, quod Catharacticis & Bezoardicis in periculoſiſſimis affectibus Laudana alias ſubordinata, mirum quantum efficiant. Ideoque ut & alia, illam in Latinum transpoſui, & cum Ternario Bezoardicorum & vomitoriorum tria illa Laudana conjuncta, ſub Titulo Ternarii Ternariorum in publicum prodire feci. Idem ergo Te quoque, quod alii boni Viri, de ſingulis judicaturum ſpero; donec interea ſuper Exegeſin Chymiatricam meam, ex proprio penu aliquid præclarius (de Catharcticorum quorundam Chymicorum temarſi aſſiduè laboro) depromam. Vale, & me pro more tuo amore proſequere qui εἰς αἰῶνας

ἔσομαι

ὁ σὸς

ANDR. TENTZEL. D.

AD LECTOREM.



Mice LECTOR, si cum ratione, ceu veri naturæ ministri in omnis generis & ordinis Medicamenta, tùm simplicia, quàm composita, ad cognoscendum: quænam illorum virtutibus nobiliora, quæ evidenter auxilium adferendo, & universaliter plurimis resistendo morbis, specifica veluti sanitatis subsidia existant, disquisitionem instituamus: Extra omnem dubitationis aleam versatur, ejusmodi se nobis offerre medicamenta venenis resistentia, Bezoardica alias à Medicis, item Theriacalia, Alexiteria, & Antidota dicta, ut meritò Gemmarum, aut si quid in pharmacæia preciosius, dignitatem adæquent. Quamvis enim multi hanc laudem, propter latè patentem usum Catharcticis adscribendam existiment; longè tamen alio modo res sese habet.

Id quod quatuor potissimum argumentis confirmamus. Primò, quod Bezoardica ejus conditionis sint, quæ vel propria natura, vel beneficio præparationis omni venenositate, vitæque hominis insidiatrice facultate careant; dum econtra purgantia omnium Classicorum Medicorum consensu, sua natura (quamvis alia magis, alia minus) noxiam venenosamque qualitatem, qua ipsa nimirum operantur, participent. Et hæc causa est, quare ad usum à doctis Medicis nunquam adoptentur, nisi Bezoardicorum beneficio correcta prius fuerint.

Alterum est, quod Bezoardica (sive per se, sive ex accidente) ad id inprimis operationes intendant, ut à venenis Cor, sedes animæ, Rex viscerum naturalium, & sol agens, illustrans, calefaciens, confortans, & singula Microcosmi, id est, corporis humani sic à Philosophis dicti, membra vivificans, cui illa maximam partem bellum indixêre, defendatur, & præservetur; purgantia verò principaliter suos edunt effectus in stomacho & intestinis, quæ quidem partes corporis humani pernecessariæ sunt, quibus etiam

affectis cor male habet, longe tamen ipso inferiores, cui nimirum omnem vitam, vigoremque suum acceptum referunt.

Tertiò, Bezoardica expellunt venena, quæ ordinariè morbis acutissimis & symptomatibus mortalibus (nisi citò præveniantur) causam præbent catharctica vero humorum crassorum, excrementorumque cibariorum illuviem tantum exturbant; causam quidem multorum affectuum indubitatam, eorum tamen curabilium, boni moris, & chronicorum, quibus etiam afflictus citius quàm contagiosis & venenosis affectibus sanitatem recuperare potest.

Denique ita se habet cum Bezoardicis, ut medeantur morbis (adversus quos specifica, amica quasi acceptaque vitæ hominis virtute pollent) confortando calorem nativum, & vi suâ cordiali, balsamicaque humidum radicale à corruptione conservando; catharctica vero, inimica puta naturæ, partes corporis exuunt spoliantque utili suo succo, debilitant calorem naturalem, & indifferenter, (de fortibus & famosioribus mihi sermo est) utiles bonosque humores cum depravatis ejiciunt, adeò ut miselli ægroti, nisi caute adhibeantur, illis ipsis in summa sæpè desolationis & mortis præcipitia dejiciantur.

Id quod ratio est, quare apud ægrotos & debiles usus illorum rarior longè sit & restrictior, quàm medicamentorum Bezoardicorum.

Vnde satis inferendum: catharctica ipsis Bezoardicis neutiquam virtute & efficacia æqui-parari posse; Quamvis & illa ipsa necessaria habeamus remedia, quibus sæpè, ubi opus sit, uti oporteat, præsertim si unum duntaxat humorem, unicamque materiam peccantem, morbificam electivè (velutí sequestratio fit seri à caseo) nihil eliciendo de bonis humoribus expurgare nobis concessum foret: Quandoquidem tamen DEVS hanc scientiam nobis adhuc incognitam reservavit, hâc difficili via incedendum nobis erit, dum jam melior tutiorque, quæ tamen à doctis anhelis votis exoptatur, præsto minus habeatur.

Antiqui tanti æstimarunt Bezoardica seu Alexiteria, ut potentissimi Reges magnique Principes non solum vires simplicium alexiteriorum, ita ut Natura ea producit; sed etiam quomodo egregiæ inde conficiantur compositiones, summo studio, perscrutati fuerint. Id quod de Mithridate Rege Ponti & Bithyniæ literis proditum est, qui perfectam scientiam de simplicibus

cibus medicamentis contra venena assecutus (illorum enim in facinorosis ad mortis supplicium damnatis δοκιμασίαν faciebat) nobilissimum composuit Antidotum, ab ipsius nomine Mithridatum appellatum, hoc etiam tempore maximi in Medicina usus & existimationis; Qua ipsa Antidoto prænominatus Rex (singulis diebus de eo præservationis causa aliquid assumere consuetus) corpus suum ita velut balsamo condivit, suumque sanguinem essentiis alexiteriis adeò replevit, ut nulla venenorum offensione unquam læderetur: Si quidem in periculo postea constitutus, ut ne captivus ad Pompejum abduceretur, Romæque fabula Triumphi fieret sæpenumero varia ad subitam sibi consciscendam internecionem hausit venena, frustra tamen omnia, quòd multum prædicto suo Antidoto antea fuisset usus, adeo ut mortem sibi consciscere nescius, socii male amico officio tandem interfectus fuerit.

Alexander M. Rex Macedoniæ (quibusdam affirmantibus Historiographis) autor extitit Antidoti, jam tum quoque usu recepti, Aureæ Alexandrinæ dictæ. Galenus suum contemporaneum Attalum Regem Pergami eadem se delectasse studio refert. Quibus historiis fides facilè habenda, cum orientales plagæ bestiarum, crescentiumque venenatorum proventu valdè prodigæ existant; dum insuper Magni Monarchæ nullo non seculo veneficiorum insidiosis periculis expositi, subjectique fuerint. Idcirco etiam in id annitebantur, ut sibimetipsis eorum remediorum, quibus à venenis vindicarentur, Magistri necessitatis tempore medicatrices manus, adhibere possent.

Adhæc Prisci Medici (quorum nimirum hoc proprium erat officium) in hac parte nihilominus fuerunt occupati, quemadmodum ex ipsorum libris posteritati consecratis videre est. Inter ipsos enim Nicander discipulus Hippocratis excellens Medicus & Poeta Græcus, tantum subiit laborem & diligentiam ad omnium bestiarum plantarumq; venenatarum nocumenta simulq; universalia & specialia ipsorum remedia pernoscenda, ut duos tractatus ea de re scripserit, doctrina & experientia adeò divites, ut multis postea harum rerum scriptoribus Ingenii quasi Lumina extiterint.

Andromachus Candiot (qui primus Neronis VI. Imperatoris Romani Medicus fuisse fertur) composuit Theriacam, quæ hodie etiam celeberrima omnium, quæ ex veterum manibus ad nos pervenere, Antidotus, &

Theriaca Andromachi nomen in ævum usque in perennem autoris memoriam retinet. Esdra Medicus invenit magnam compositionem appellatam Antidotus Esdræ. Oribasius Theriacam de Bryonia; Mesues Diatessaron; Damocrates compositionem illam autoris nomine Theriaca Damocratis dictam. Philon excellens Medicus & Philosophus græcus, Philonium Romanum. Actuarius Antidotum Asyncritum; Nicolaus Myrepsus Tripheram magnam, & Requiem Nicolai; Et ita plurimi alii in simili labore sudarunt.

Ad nostri seculi examen accedentes, Medicinæ gnaris, ordinum modica tantum lustratione expertis manifestissimum arbitramur esse, quod illustrissimi Principes Europæ à multis retro spectantibus temporibus ad hoc usque momentum, in tam nobili artis Chymicæ purum ab impuro separandi, & usque ad sublimiores virtutum gradus exaltandi scientiâ se delectantes, ad multorum virtuosissimorum Bezoardicorum inventionem simul adspirarint, quæ ipsa multis, quod dicitur, parasangis omnes veterum, artem illam ignorantium, compositiones antevertunt. Et nemo est Princeps, qui ex hac speculatione aut exercitio non capiat delectamentum; quem non ad minimum cura afficiat, optima quocunque etiam pretio redimenda Bezoardica ad propriam thecam tutioris usu ergò transferendi. Quin imò non desunt inter Neotericos sedula Bezoardicorum indagine exercitatissimi Viri, qui plura arcana Bezoardica tacita tamen [illegible] possident, quæ non solum cum quibusvis aliis in seplasiis familiaribus comparare, sed & inaudita difficillimorum morborum curatione illis omnibus jure meritò præferre possint. Quod autem inde theatricales minus instituunt apparatus, illud propterea fit, quod eorum, quibus veterum Medicorum sputum tantum sapit, è contra verò omnes Novellorum inventiones, quoquo modo etiam experientia stabilitas, imposturis, rebusque nihili adjudicent, injuriam contemtumque ferre minimè velint.

Medicamenta Bezoardica insuper tàm necessaria sunt, ut illis destituta Medicina, ne Medicina quidem esset. Nam non solum (divina cooperante gratia) Principes à veneficiis illis se tueri possunt, qui Satanæ malitia plurimum hoc nomine periclitantur; nec etiam æstuantium climatum incolæ solum à morsibus venenosorum animalium illorum virtute sibi cavent, sed vel maximus & crudelissimus morborum, quotquot illorum, vel ab

aeris

aeris contagiosis miasmatibus, vel internis corporis corruptionibus, sub morborum vexillo contra vitam & Cor, ejus arcem militant, exercitus hominum adventum & pertimescere & fugere cogitur. Cujus assertionis testes irreprobabiles habeo, omnes, quotquot reperiuntur, Medicos. Nullus enim aliquem unquam acutum affectum alicujus momenti, superaret absque Bezoardicorum cum simplicium tum compositorum succenturiatu. Et illi ipsi, quorum curam habent, mali longitudine torturaque ipsius contumacia interdum defessi, & velut navicula impetuosissimis Oceani fluctibus violenta suborta tempestate hinc & inde anxie rejecti, adhac ipsa medicamenta velut ad sacram quandam medicinæ anchoram sponte refugiunt; Unde sæpe usu venit, quod magna assistentium admiratione levicula aliqua re vel minuscula portione de lapide Bezoardico, Unicornu, Theriaca, Mithridatio aut similibus, vitam (naturaliter loquendo) redimant. Quod ipsum in causa est postea, quod multi Idiotæ & plebei (oculis videntes suis quæ curationes, & quibus perficiantur) quando evidenti aliquo affectu corripiuntur, ab illis ipsis etiam expectent et expetant solutionem: & sæpe spe minime falluntur sua; adeo ut absque ullius Medici consilio penitus reconvalescant.

Certum est in Alpinis Grisonum Helvetiorum, Wallachiæ, Tyrolensium alsisque montanis regionibus Europæ, quibus Medicorum collegia longe absunt, incolas sibimetipsis in variis morbis solo Plantarum aliquot Bezoardicarum usu opitulari. Singulari enim DEI (cui bonum non videbatur, ut homines Medicis destituti majoris ἰατρικῆς διαίτης, quam ipsæ bestiæ, ut quidam somniant, laborarent) factum est providentia, ut nobilis illa Imperatoria, fragrans Angelica, Carlina, Gentiana, Valeriana, Hirundinaria, Cruciata, Peucedanum, Rhaponticum, siler montanum, calamentum, Meum, Daucum & plura; aliaegregia simplicia alexiteria inibi producerentur, utque & indoles & modus utendi, si qua necessitas postulet, incolis constaret. In diversis Germaniæ locis, ubi Pagani longe rejecti sunt à Medicis, observavi similiter, singulis annis quosdam succum, vel Rob ex Granis Iuniperi coquere solere, quem Wachholder Lattverg *vulgo appellant. Similiter ipsi faciunt cum succo vel Rob sambuci, Granorum Ebuli, quæ singula Diaphoretica pollent, facultate, venenisque resistunt; Qua de causa etiam per totam hyemem sarta tectaque conservantur, & in foro ad vendi-*

cationem publicæ licitationi afferuntur. Id quod sæpius Norinbergæ, Augustæ Vindelicorum & alibi videre licuit, ubi nihil minus gravem quamcunque passionem sentientes, è vestigio dosin prædictorum (quæ Theriacæ & Mithridati loco habent) assumpsere, & ad sudandum in lecto vel hypocausto, quo usque satis visum, se composuerunt: Et certe restituti sunt felicissime. Imo repetitis harum Medicinarum vicibus ægros ab oppilatione inveterata hepatis, lienis, aliarumque partium, ab arthritide, stomachi imbecillitate, plagis & vulneribus & pluribus aliis liberaverunt. Quæ etiamsi verissima si ad vivum resecarem, vereor, ut ne imperitis mendacium, sapientibus, si diis placet, sales profiteri videar. In Vngariæ regno militibus tempore belli admodum familiaris erat scientia illa præparandi pulverem serpentum, Bezoardicum animale, seu pulverem regium dictum, cujus usu sibimetipsis febres acutas, aliosque periculosos affectus ἐνδημίους averruncare poterant. Hujus pulveris præparatio & usus, postquam in Germaniam postea esset translatus, multas extraordinarias curationes morborum venenis complicatorum in illo ipso perfectissime observatum est. Quemadmodum si res postularet, ad oculum demonstrare possim, Illustrissimorum principum, Comitum, aliorumque Dominorum, quorum in præsentia δοκιμασία haud dubia facta est, testimoniis. Novi etiam multas nobiles fæminas, quæ Medicina se delectantes non solum magnas optimarum aquarum Bezoardicarum simplicium & compositarum divitias possident, sed & multa alia solidioris substantiæ puta de cornu cervi calcinato, & cum aquis cordialibus præparato, Terram Sigillatam Silesiacam, Lacrymam Cervi (q[uæ] veluti gluten, ad oculum Cervi certo anni tempore reperitur) os de corde Cervi, Sanguinem cervi exiccati, pulverem serpentis supra recitatum, multaque alia Bezoardica in promptu semper habent, quorum beneficio pauperibus magna sæpe præstant solatia.

Ex dictis ergo, & pluribus aliis rationibus Bezoardica digna censenda sunt, quæ diligenter observentur, quæque ab omnibus, qui cum laude & bona conscientia aliquando Medicinam facturi sunt, maximi existimentur.

Quandoquidem ergo multiplicem supradictorum medicamentorum utilitatem in Medicina sum expertus, & ob id in votis habui, ad eorundem efficacissi-

ficacissimorum scientiam penitus adspirare, opus ipsum propriis, quod dicitur, manibus tractare cœpi. Ideoque preciosissimarum rerum, quæ Bezoardicorum compositiones ingredi solent, cognitionem, adeoque TRIA virtuosissima, & nobilissima assequutus sum remedia, quæ dummodo non superent ad minimum tamen quibuscunque veterum & recentium Bezoardicis compositionibus adæquari optimo jure possunt. Compositiones tamen hic intelligo, non quæ venenis solum, quibus fieri potest, ut & simplicia quædam potentius resistant, contraria sint, cum tamen in aliis angustiis vel pusillum prosint, vel omnino noceant, sed illas ipsas quæ in genere pluribus diversissimarum causarum affectibus adversantur.

Has compositiones publici juris facere volui, ob tres potissimum causas: quarum prima est, ut qui illis ad necessarium usum opus haberet, sciret, apud quem nomen suum hoc in casu profiteri debeat. Altera est; quo Filiis Doctrinæ, gravis mysteriorum naturalium indagatoribus ipsorum præparatio innotesceret. Denique ut studii mei rationes, diligentiam & labores, quos ad principalissimorum Medicamentorum, ad praxin Medicam assiduo mihi inservientium præparationem sustineo, aliquo modo probarem. Nam ille demum quod D. Lobelius, Rei herbariæ heros in præfatione in Dispensatorium Belgicum Lendsman *appellatum, & cum illo optimi quique profitentur Medici; Ille, inquam, qui & cognitionem medicamentorum, & præparationem illorum authenticam habuerit, de operatione certus esse potest, quin imo felicior & confidentior erit in sua praxi, quam qui rem universo pede metiens fecerit contrarium. Quemlibet, uti ad idem Caritatis officium obstrictum existimo; ita de hoc ipso proposito meo candide judicaturum, omnino spero.*

DE-

℞. Cinamomi officin. opt.
Santali albi refrigam.
Ligni Aloes resinosi.
Macis.
Zedoariæ.
Galangæ, ana part. ij.
Caryophyllos.
Cardamomi mag.
Piperis longi
Zinziberis albi
Cort. extern. Citri in umbra exicc.
Spicæ Nardi elect. ana part. j.

Infundantur omnia in Quinta Essentia vel sulphure cœlesti ex iisdem aromatibus destillato: eliciaturque extractum cujus singulis unciis admisceantur.
Ambræ grisæ opt.
Moschi oriental.
Balsami peruviani rub. & odorifer. ana ℥ß.
Camphoræ scrup. I.
servanda in vase vitreo bene clauso.

Tertia Laudanum Benedictum, denominata ita conficitur:

℞. Essentiæ opij Thebaici extractæ ad modum nostræ opiologiæ part. j.
Tincturæ Croci Anglici per aquam rosar. diligent. extract. p. I.
Extract. Mumiæ elect. seu sanæ, & non ex cadaveribus morbif. & corrupt. ante mortem.
Essentiæ castorei per Q. Essentiam aromat. more spagyrorum extract. ana part. ß.

Incorporentur simul, & quousque ad bonum Laudanum conficiendum opus est, digerantur.

Quarta. Elixir Bezoardicum appellanda venit, cujus ἐγχείρησις talis:

℞. Salis Essentialis compositi ex omnium supradict. ingredient. per aquam Veronicæ extract.
Sulphuris potentialis ex Balsamo aquatico, diaphano, fixo, per quartum gradum ignis Spagyrorum sublimati, inque formam liquidam redacti an. p. j.
Sulphuris cœlestis sive Balsami volatilis à liquore Catholico, Specifico, Cardiaco per B. M. distill. & ab omni superfluitate depurati part. iiij.

Tria hæc probe in vicem mixta, inque vase circulatorio ad id apto bene clauso, in calorem naturalem ad digerendum per sex septimanas collocentur; Tum liquidum à sicco per distillationem sequestrando, in fundo residebit Elixir album & fragrans. Et hæc quatuor illæ Bezoardici Diasolis bases sunto, quarum uniendarum sequens observanda proportio est.

Compositio Diasolis.

℞. Extract. Alexiterij vegetabilis specif. ut supra præparat.
Diaromatici essentiali.
Laudani Benedicti ana unc. j.
Elixir Bezoard. drach. iij.

Hæc in scutella Myrrhina in modico cinerum colore simul mixta, ad lentum nimirum extractorum dissolutionem, melioremque contemporationem, in vase vitreo postea vel porcellanico, vel aureo, vel argenteo inaurato, nequaquam plumbeo, stanneo, cupreo vel ligneo, probe custodiantur.

Estque nostrum Diasolis, vel Theriaca aurea, quæ quamvis nihil accipiat de viperarum carne, nihil de lapide Bezoar, unicornu, terra lemnia, Bolo orientali, fragmentis pretiosorum lapidum, auro, argento, perlis, corallis; nihil de gummatibus, resinis, liquoribus, herbis, fructibus, floribus, seminibus, aut infinitis aliis; potentissimum tamen multorum affectuum remedium est, de quo suo loco.

DESCRIPTIO II. BEZOARDICI CHRYSOBEZOAR APPELLATI.

Alterum nostrum Bezoardicum nomine CHRYSOBEZOAR insignitum propterea est, vel etiam BEZOAR auratum, quod principaliter ex auro constet; Quinimo etiam, quod virtute & potentia, non minus quam aurum cuncta metalla, omnes res Bezoardicas ex lapidibus & mineralibus facile superet; Id quod experientia ad usum præ lapide Bezoardico, unicornu, aliisque preciosis Bezoardicis illud conferentibus satis demonstrabit sequenti modo præparatur.

℞, Auri purissimi,
Mercur. j Martialis ana part. æqv.
Roris solis philosophici cum Spiritu Salis Mercurialis per medium Vulcani in auram elevati & rursum in aquam solarem conversi q.s.

In hac ultima aqua prædictas materias seorsim in parvo matracio solve, postea liquorem Mercurij Martialis depuratissimum in liquorem auri decanta, in Balneo Mariæ phlegma destilla, donec in fundo ipsius liquor instar mellis spissus transparens, citrinusque relinquatur.

Postea in B. roris clausa cucurbita per mensem digere, ut Spiritus Balsamici Aquę solventis melius cum dictis uniantur metallis. In fine digestionis aperi vas, & cum sufficiente Aqua Tartarisata ponderosum separa à levi, & terram ab aqua; & pulverem habebis subtilissimum, lavandum toties cum aqua pluviali destillata, donec omnem amittat acrimoniam, siccandumque demum in vase vitreo. Irriga tandem oleo Balsami universalis, ut fiat quasi pasta, ad umbram iterum exiccanda. Postea misce cum quadruplo pondere Florum Resinæ metallicæ, & in crucibulo oblique super prunas collocando calcina, donec materia incanduerit. Tere cum aqua sequenti aromatisata, ut pharmocopæi in Corallorum præparatione super lapidem Porphyrium solent, ut fiant Trochisci, si placet, ad usum diligenter recondendi. Exiccati pulverem facient brunei coloris, verum Chrysobezoar.

Aqua vitæ aromatisata.

℞. Spiritus Vini odorati sine phlegmate unc. iiij. Santali citrini, Cinamomi ligni aloes resinosi ana scrup. j. Ambræ griseæ scrup. j. Infundantur tres, quatuorve dies: Postea ad usum recondantur.

TERTIVM BEZOARDICVM, VNGVENtum Bezoardicum.

VNguentum hoc, quod Bezoardici nomine appellandum veniat, facultati ipsius, qua principaliter omnibus venenis adversatur, proprie ascribendum est. Ratio præparationis sequitur:

℞. Succi Nicotianæ lib.iiij.
Rutæ
Absinth.
Abrotani
Cardobened. ana lib.ij.
Axungiæ Cervi juvenis lib. ij.
Olei Scorp: opt:
de sem. citti express. ana lib.ß.

Ebulliant simul lento igne, in olla vitreata ad phlegmatis consumptionem, mox cola & refrixari sine, postea unguentum superius à succorum sedimento quod viridiusculum, sulphureisque dictarum herbarum substantiis valde repletum, separa & adde:

℞. Extracti Alexiterii specifici ut supra præparati unc: iij.
Extracti opij Thebaici per Spiritum aceti
Essentiæ Mumiæ
Castorei ana unc.j.
Ol. Balsami Peruviani oporiferi per Retortam destillati.
Ol. de liquid: Ambra.
Ol. Styracis liquidæ.
Ol. succini albi non rectif. ana drachm. iiij.
Caryophyllor.
Ligni sassafras.
Thymi.
Rosmarini.
Camphoræ ana drachm.ij.

Extracta primo cum unguento misceantur in mortario vitreo: Postea affundenda olea destillata, in quibus tamen camphora fuerit dissoluta, & erit paratum.

Hoc in plumbeo aut vitreo retinaculo bene clauso, inque frigido serva ad usum, quem mox declarabimus.

BREVIS DIRECTIO SEV METHODVS PARTICVLAris, declarans supradictorum Bezoardicorum usum ad se præservandum & curandum, tam a venenis & intoxicationibus, quam pluribus aliis affectibus.

QVamvis medicamenta Bezoardica, multivaria, vereque polychresta sua proprietate, benignaque operatione multis aliis internis præferantur medicaminibus, iique qui ne extremis digitis quidem fundamenta artis attigerunt, felici sæpe illorum fruantur successu quod jampridem in præfatione hujus libri satis demonstratum est: nihilominus ad genuinum, directumq; ipsorum in venenis, aliusve Chronicis compositisque affectibus assequendum usum, metho-

ritè rectaque ratione ea administrentur necesse est: idque non solum considerando in genere ipsorum naturam, facultatem & dosin; sed quibus aliis medicamentis usus ipsorum proprie prosperandus sit, & dirigendus, secundum diversas Artis indicationes & Regulas. Exemplo res fiet manifestior.

Si quis ægrotet ex stomacho cacochymico, crassis & depravatis humoribus repleto, purgandi utique necessitas surget, antequam Bezoardica injungas, modo tempus aut alia non contra indicent; Alias cum ratione insanires, æque ac si quis conclave, incenso à fœtore alicujus excrementi, alteriusve rei malè fœtentis, correcturus Thymiamata velut Diis sacrificaturus circumcirca faceret, intacta interim relicta fætente illa sorde, unde bono odore nihil superante malum, aer nihil minus infectus remaneret, ut antea.

Existente plethora ad phlebotomiam procedas necesse est ad diminuendum sanguinem; alias Bezoardicis commeatus minus esset transeundi, nec operationem perficiendi suam. Si curam geras hominis alicujus gulosi, potationibus, aliisve crapulis dediti, regimen victus ordinarium instituendi ipsi scientiam habeas. Similiter si qua, domitis gravibus affectibus beneficio Bezoardicorum, symptomata quædam interna, externave succenturientur, occurrendum ipsis mature est debitis, appropriatisque remediis. Et ita omnes alias respicientes suis circumstantiæ, ad integre restituendos consolandosque miseros ægrotos. Etsi enim ea laude, quam supra perstrinximus, Bezoardica dignemur, mens tamen nostra minime est, absolutam ipsis proprietatem ac si omnibus affectibus, neglectis aliorum remediorum, & regularum auxiliaribus copiis, securim iniicerent, attribuere velle. Nec enim eundem cum Alchymistis funem trahimus, idem de incognito & invisibili suo Philosophorum lapide somniantibus. Ad quem possidendum vana, profanaque spe illactati atque illaqueati, iniqui naturæ coctores, noctes atque dies turpiter terendo, quicquid possident, dilapidant, expectantes interim ipsius adventum & succursum, veluti Iudæi suum Messiam. Quandoquidem igitur proximo meo pro ingenij modiolo gratificandi desiderio tenerer, præsentem hanc methodum in quibusdam pertexere volui, qua in prætereundo longas causarum morbificarum enarrationes, prognosticationes, regulas Diæteticas, res non naturales, aliasque similis argumenti, quæ ad perfectam Methodi omnium adfectuum corporis humani traditionem pertinent, breviter tantum declarabo, quæ Bezoardicorum nostrorũ usum concernere principaliter visa sunt. Idque pro Filiis doctrinæ ingenij aliqua perspicacitate præditis: Quantum enim ad alios, quamvis omnia ad vivum usque resecandi & explicandi studio & cura integrum annum me maceraſſem, anceps tamen essem adhuc, an ejusmodi res ipsorum tenebricosis oculis, quorum radiis forte occœcari possent, obijcerem.

CAP.

Cap. I.

Quomodo per bezoardica à venenis fiat præservatio.

DUæ sunt principaliter rationes à venenis se præservandi, tuendique secundum doctorum sententiam: Una prophylactica variis regulis & observationibus consistens, quibus nimirum illa & cognoscuntur & declinantur, de qua scriptum à multis abunde est. Altera therapeutica, quæ nititur certis quibusdam antidotis, cujusmodi illud Regis Mithridati erat, ad venenum jam conceptum expellendumque vincendumque idoneis; Quæ ipsa ratio multo tutior & certior priori. Quandoquidem enim Diabolus omnis improbitatis pater adeò subtilem intoxicandi artē discipulis suggerit suis, utilli (spreta omnium medicorum cautione) veneficio occultè quoslibet inficiendi nihil fit facilius; ratio utique patet, quare internis specificis Alexiteriis securius confidendum sit, quàm incertis & fallibilibus prophylactycæ præceptis, Nihilminus tamen & illa suo modo observanda erunt, quatenus nimirum cibos, potiones, odoramenta aliaque veneno infecta homini per imprudentiam internecionem adferentia interdicunt.

Quantùm ergo præservationem dictorum Bezoardicorum attinet: si quis [illegible] imminentia pericula & ab illo [illegible] exoptet, sequenti se subjicere ordini necesse est.

Primò persuasum sibi habeat omnes afflictiones & miserias propter transgressiones homini impendere, omnia contra prosperitates animi & corporis à Deo esse omnium rerum creatore & directore. Et propterea quemque inprimis in id incumbere decet, ut de remissione peccatorum sollicitus firmiter sibi propositum habeat ad Deum se convertendi, inque meliorem se recipiendi frugem, ad benedictionem scilicet demerendam largiorem super id, cui tanquam medio manum admovere cogitat. Illa enim est, quâ sine proculdubio nihil auspicatò, nihil utiliter cedere potest.

Posteà medicinam quod attinet, si dictis Antidotis usurus quispiam crudis abundet humoribus, purgationem inprimis aliquo, vel vomitorio, vel etiam catarctico moliatur, ita ut natura humorum, locus, ἰδιοσυγκρασία corporis requirunt. Id quod decrescente potissimum Luna, ad ultimam Lunæ quadram, felicius succedet.

Facta purgatione, vena dextri brachii media secanda dummodo tamen nihil mali in eo, quod impedimento sit; Quo in casu altera ejusdem nominis in sinistro brachio aperienda, ad mediocrem sanguinis evacuationem plus tamen aut minus, pro habitus corporis diversitate, aut secundum quod quis phlebotomiæ antea assueverit.

Duabus hisce evacuationibus præmissis patienti dosis exhibeatur Diasolis nostri, potius nimirum 8. 12. vel 15. gran. plus aut minus secundū vires ipsius, manè antequam è lecto surgit, sudetque per horam aut ulterius, quantum ipsi ferendo satis est, ne dissolvatur nimium: Eoque ipso die, ut & sequenti, [illegible]

gi[...]um ſtudioſe fugiat. Sudore ita provocato, altero poſt die, ſub auroram 5. vel 6. grana ejuſdem Bezoardici, nihil tamen ad ſudandum ſe componens hauriat, & hoc ſingulo die poſtea vel ad minus tertio quoq; die hebdomatim per annum integrum vel biennium vel etiam per totum vitæ decurſum, quamdiu intoxicationis pericula timet, continuet.

Confectio iſta Dioſalis commodè aſſumi poterit, inſtar Theriacæ vel Mithridatij vel etiam deglutiri, ut pilulæ, ad quarum formam effigiandam, ut & conſumendam fluxibilitatem, modicum pulveris roſarum exiccatarum admiſceatur. Contemperare etiam poteris cum conſerva Majoranæ pro phlegmaticis; obſervãdo tamen quantum cuiuslibet aſſumſeris, ut ne de conveniente Dioſolis doſi, quæ quotidie uſurpando 3. 4. 5. aut 6. grana pro differentia corporis nunquam excedit, dubius poſtea hæreas.

Quod ſupereſt qui huic ſe credidit medicamento, bono victus regimini ſtudeat oportet, cavendo ſibi à crapula, ebrietate, luxuria, melancholia, cholera, violentis exercitiis ut Venere, &c. Hæc enim ſingula viſcerum & partium noſtri corporis œconomiam deſtruunt, functiones vitales animales & naturales diſſolvunt, corrumpendoq; utiles humores, brevi totum corpus diſtemperant, adeoque certè, optimis licet contra poſitis Antidotis, ad facilius intromittenda venena diſponunt.

Quemadmodum enim bonum ſemen in ſterilem terram projectum ſalubrium fructuum meſſem minus apportabit, eodem certe modo Antidota Bezoardica optatos minus expedient effectus, in corpore valetudinario & diſtemperato.

Qui ſanguine & cholera abundant, temperatam ſemper obſervent Diætam, vinum nimis vaporoſum & forte tam ſupercalefactionis ipſius corporis, irritandique humoris, quam ipſius medicamenti ſua natura ſatis calidi ratione, diligenter evitent. Quinimò per totum frigida potius quàm calida ad corpus ejuſmodi in ſua temperie retinendum amplectenda victus ratio eſt.

Pro phlegmaticis & Melancholicis contraria potius eligenda ſunto; hâc tamen adhibitâ συγκρίσει, ut melancholicos; emaciatos nimirum, attenuatoſq; ad parciorem, vini præſertim generoſi, ciborumq; calidorum uſum, quàm Phlegmaticos & Plethoricos adſtringas. Non enim tam neceſſarium eſt, ad Melancholicorum frigidam reſpexiſſe craſin, ut illa ad calidam reducatur, quam uti ſiccus, ſqualidusq; illorum habitus, obſtructiones & debilitates mediocriter calidâ, humidâ & reſtaurante diætâ humectentur, deoppilentur, reficianturq;.

Quilibet ita certè perſuaſum ſibi habeat, ſi Dioſoli noſtro ad ſe tuendum contra venena ad præſcriptam normam uſus fuerit, majores quàm à quolibet alio Antidoto expectari poſſunt, ſucceſſus, ſe oppidò experturum. Nam aſſidua ipſius aſſumptione omnes corporis humores, imò & ſpiritus eſſentiis illis alexiteriis cordialibus, anodynis, balſamicis, ex quibus conſtat, adeò imprægnantur, ut ſi qua clanculum poſtea venena ſe inſinuent, illorum vires ſtatim reprimantur, cor ab ipſo-

ipsorum malignitate omnesque similiter partes totius corporis liberatæ triumphare possint. Pariter efficacem præservationem nihilominus etiam unguentum nostrum Bezoardicum, quotidie, vel tribus, in septimana, diebus, illinendo pulsui, brachiis, naribus, regioni cordis, spinæ dorsi, volæ manuum, plantis pedum, pollicetur.

Integrum cuilibet sit, quod velit, eligere, modo in vivendi ratione, quam præscripsimus, prævaricationem fugiat.

CAP. II.

De Intoxicationum Curatione.

QUoniam difficillimum est, quando quis intoxicatus est, quâ veneni specie hoc factum sit, cognoscere, & propterea impossibile, particularem aliquam secundum naturam, qualitatemque veneni instituere curationem. Ideoque confestim Medicos ejusmodi remediis curam aggredi oportet, quæ quasi generale omnibus venenis indixere bellum, ad evitandum majus periculum, quod dilatando, inquirendoque in alia specialiora interim irruere posset. Id quod sæpe sæpius usu venit, dum nimirum Medici rixantur inter se de veneni natura, mis[illegible] ægroti e[illegible]spirant, aut in Chronicos de[illegible]ratissimos, & incurabiles planè incid[illegible]t affectus.

Ad curandum ergo beneficio nostrorum Bezoardicorum ejusmodi ægrotos, præter[illegible]quod citò citius [illegible] remed[illegible] festinandum est, tria insuper velut prima capita observare oportet.

Primo: Venenum è corpore [illegible] eliminandum est, ne ad cor usque subrependo malos sibi parturiat fructus, spiritumq; vitæ suffocet. Postea particularibus medendum erit affectibus superstitibus nimirum post expulsum venenum in illis partibus, quas transiit.

Denique pro colophonide adjicienda, corroborandum corpus est, reficiendumq; ut sequitur:

1. Quando in homine bene constituto post cibum vel potum, vel odorem cujuscunque rei admissum ex subitò insultantibus symptomatibus, veneni suspicio oriatur, ad rejiciendum è corpore venenum, intercludendumq; ipsi aditum ad cor duæ potissimum intendendæ operationes sunt: Ad concitandum vomitum scilicet; & proliciendum sudorem.

Primæ intentioni sani satisfiet alterutro subsequentium vomitoriorum.

℞. Flor. Antimonii gr. iij. iiij. v. vel vj. gr. prout vires patientis sese habuerint.
Conservæ. Flor. violar. ℥ ij.
Misce, fiat Bolus, ægroto simul & semel offerendus.

Vel dissolvendus in aqua Borraginis ut hauriatur potus. In defectu tamen Florum Antimonii hoc aliud similis ferè efficaciæ erit.

℞. Salis Vitrioli ʒß. magis aut minus pro viribus patientis, & stomachi repletione.
Aquæ succ[illegible] cardobened.
Syrupi violarum, ana ℥ j.
Misceantur & aromatisentur cum Aqua cinamomi.

Secun-

Secunda intentio (postquam æger jam vomuerit) duobus modis absolvitur. Primò, corpus patientis unguento nostro Bezoardico benè obliniatur, in locis nimirum suprà manifestatis, idemque ægrum, vel in lectum vel calidum hypocaustum collocando, singulis quatuor horis, donec evidentibus signis de mortificatione veneni edoctus fueris, reiteretur. Secundò (si unctio ad optatum minus cedat, exhibendæ sunt duæ vel tres Doses Diasolis per intervalla suprà posita, eo usque identidem procedendo, donec omninò cantetur expellaturque venenum.

Hæc tamen dum fiunt, his duobus etiam instructum oportet esse Medicum:

I. Difficulter vomenti ægro (undecunque sive à naturæ proprietate, sive humorum indispositione illud oriatur,) sæpe exhibeatur de ptisana cum hordei itemque passularum justa quantitate præparata, cui quotiescunque administrandę tantillum butyri recentis vel olei amygdalarum dulcium misceatur. In defectis ejus, ad opem ferendam si brevis hora est, eius loco assumatur jusculum carnis, vel etiam serum lactis cum modico butyri recentis. Alterum est, quod ægroto per sudores continuos imbecilli reddito succurrendum sit, spongiis Aceto rosato imbutis, naribusque admotis, itemq; etiam administrando cochlear j. vel alterum jusculi restaurantis, in quo dissoluta sit portio Gelu Cydoniorum, vel syrupi succi Cydoniorum. Et hæc quantum ad veneni expulsionem.

II. Quamvis cura veneno infectorum primariò in veneni proscriptione sita sit, ut supra declaravimus; nihilominus, cum expulsio ista tam prospere nunquam abeat, ut ne vel una vel altera pars, magis aut minus mali quippiam alterationisve inde contraxerit; sæpe accidentia quædam particularia, quibus remedia adferre omninò ex usu est, & necessarium, relinquuntur. Multa quidem ea esse possunt, magis tamen familiaria quinque; Cordis dejectio, imbecillitas Hepatis, compressio stomachi, inflammatio Renum, & calor intestinorum præternaturalis.

Quibus extirpandis duplici utendum est ratione: Una ex parte remediis specificis appropriatis; Ex altera certâ diætâ eo usque nimirum protensa, donec integrè patiens fuerit restitutus, velut ea sequitur inferius.

Contra cordis deliquia.

℞. Conservæ fol. Melissæ unc. iij
Magister corall. rub. scrup. ij
Chrysobezoar scrup. j. Misce.

De qua compositione æger singulo manè jejunus, vesperi etiam cubitum iturus drachm. j. vel ij. assumat.

Ad imbecillitatem hepatis.

℞. Conservæ Rosar. rubear. unc. iiij.
Olei Vitrioli ungarici rectificati gut. xxiiij.

Misce. Dosis drachmæ ij. manè & vesperi ut supra. Circa regionem hepatis sequens applicetur Emplastrum hepaticum.

℞. Tincturæ flor. Hypericonis in consistentiam picis liquidæ redactæ.
Sapæ Cytoniorum.

Succi

Succi rosarum rubear. condensati ana unc. j.
Ceræ albæ
Terebinthinæ Laricis in aceto rosaceo lotæ.
Ol. Cytoniorum ana unc. j. & drachm. j.
Santali rubei Subtil. pulv.
Coralli rub. more ordinario præparat. ana drach. vj.
Granorum Tinctorum.
Lacrymæ Draconis ana drach. iij
Cera, Therebinthina & Oleum misceantur simul ad ignem in sartagine absq; ebullitione; Tum ab igne removendo tam diu agitentur, quousque incipiant refrixari. Postea succi affundantur condensati, & cætera subtilissimè pulverisata, perque cribrum missa misceantur inque olla vitreata terrea ad usum reserventur. Est enim medicamentum externum, si quod aliud, ad confortandum jecur præstantissimum. De quo propterea quilibet Medicus sibi pro necessitate semper præsto aliquid habeat. Emplastro tamen hoc præ manibus non existente, vel sumtibus & tempore ad illud præparandum non suppetentibus, aliæ communiora ad hunc usum adaptanda sunt remedia, cuique pro libitu.

Ad compressionem stomachi.

℞. Pulpæ, Cydoniorum condit. vel Gelacinæ Cydoniorum
Conserv. Florum Betonicæ ana unc. ij
Diasolis gr. xxx.
Tincturæ cruciger x. Misce.
Æger mane & vespere drachmam unam assumat. Cavitatem pectoris inungat modico unguenti Bezoardici vel... duabus ante Cœnam horis.

Contra ardorem Renum.

℞. Succ. Plantag.
Portulacæ ana unc. iiij.
Seminis Papav. albi contusi unc. ß.
Lactis vaccini recent. lib. iiij.
Ad ebulliendum collocentur supra ignem in olla terrea vitreata, statim vero quando inceperint bullire, auferantur misceanturque Aluminis Rochæ scrupuli quatuor, dissoluti in tantillo aquæ rosarum. Frigida colentur, addanturque sacchari optimi cum albumine ovorum, si opus, clarificati unciæ tres vel quatuor, aromatisentur ultimò aquæ cinnamomi 6. vel 8. guttis. De hac potione bis terve in die patienti bonus propinandus est haustus tepidiusculе. Ardor tamen nimius circa regionem Renum tali mulceatur linimento.

℞. Seminis papav. albi
Psyllij ana ℥ß.
Cydoniorum ʒ j.
Aquæ rosarum ℥vj
Fiat emulsio s.a. deinde add.
Ol. Nenuphar.
Lilior. albor.
Rosar. ana ℥ß. Misce.

Aliud.

℞. Lythargyrii auri pulv. ℥j.
Aceti rosacei ℥iiij.
Acetum calefactum superfunditur Lythargyrio, misceanturq; agitando paululum cum spatula.
Postea infusa per tres vel quatuor

horis per inclinationem colantur quàm potest, clarissimè, miscendoq; in mortariolo plumbeo olei rosati uncias j. Linimentum inde conficitur album & subtilissimum, quod felici cum successu ad prædictum malum usurpabitur.

Contra Intestinorum calorem.

Calor intestinorum, qui venenis succedere solet, regulariter ab excoriatione iliorum provenit, producta a venenis intestina sua proruptione permeantibus. In curatione ipsius non solum ad refrigerandum, verum etiam ad consolidandum dirigendus scopus est. Quod ut fiat:

℞. Fol. Violar.
Malvæ ana Manip. j.
Alchimillæ
Summitat. Hypericonis ana manip. ß.

Bulliant in sero lactis quantum ad uncias decem decoctionis sufficient.

Colatur. trajectis adde
Mellis Mercurialis ℥ ij
Pulpæ Tamarindorum ℥ j.
Butyri recentis ℥ j.

f. Clysma, toties Patienti injiciendum quoties necessitas postulaverit. Et si calor fuerit exasperatius valdè, singulâ vice adjungere poteris ℥ j. Aquæ Aluminis Rochæ in arenalento igne, ne spiritus acres, subleventur, destillatæ. Loco etiam Aquæ Aluminis Rochæ, aqua spermatis Ranarum commodè substituitur. Varia enemata ad propositum conferentia præparari possunt, ex quibus eligendi cuique integrum esto judicium.

Hæc sunt illa medicamina, quæ contra supradicta symptomata brevi suggerere volui, quibus utendum, secundum quod circumstantia concesserint. Unicum namque si se prodiderit symptoma, unicum etiam medicamentū opponendum ipsi erit. Si vero multa; verbi gratia, affectus cordis & stomachi, remediū tentandum pro corde sub auroram oriente sole; sub occasum duabus ante Cœnam horis aliud pro stomacho. Hepate & stomacho simul affectis stomacho manè prospiciendum erit, jecori interim rectificando supradictum accommodandum Emplastrum. Insuper si malo renum intestinorum affectus esset implicatus, medicamenta interna & externa Renibus administranda forent, sub serum nihilominus aliove tempore Clysmate injecto; Et sic pro reliquorum symptomatum differentia etiam gubernanda utique erit curatio.

Quod si verò necessarium visum fuerit corpus evacuare, intrinsecus præ cæteris omnibus hoc in usum veniat catharcticum.

℞. Rhabarb. elect. ℨ j.
Aquæ succ. Cichor. ℥ iij.
Infundantur per 3. aut 4. horas, & in colatura dissolvatur.
Mannæ calabrinæ ℥ j. f. potio.

Propinetur patienti manè jejuno stomacho, itemque etiam post horam jusculum carnis vitulinæ sorbeat, vel serum lactis tepidum modico sacchari adspersum, accelerandæ operationis causa.

Sed & hoc alterum huic indicationi inservit.

℞. Syrup. rosat. sol. ℥ j.
Cass. recenter extract. ℨ ß

Cremor

Cremoris tartari ℈j.

Aquæ ſucci fumiterræ ℥ iij.

Aqua prius paulisper calefactâ, miſceantur invicem, ſiſtitque ita tres quatuorve horas, & interea caſſia fermentando mucidum evomet excrementum; Benè cola, & corrige tantillo aquæ cinamomi.

Pro illis ipſis qui potionum reſpuunt formulas, eligendum Extractum Rhabarbari eſt, præparatum ſcilicet cum ſucco pomorum dulcium, idq; in Bolo vel pilularum forma. Et ut multa paucis comprehendam: Rhabarb. Manna. caſſia & Syrupus Roſat. hoc in caſu omnibus aliis longe anteferenda ſunt.

Quod ſpectat phlebotomiam, vena incidenda minime eſt, antequam corpus ritè purificatum, & à veneni ſuſpitione liberatum fuerit. Hoc verò ſi præceſſerit, & nihilominus perſeverarint ſymptomata, in corpore plethorico, ſi vel febris, vel inflammatio cujuſdam partis ex ſanguinis abundantia metuenda ſit, illam administrandam non nego, modo id fiat prudenter & κατὰ λόγον.

Jam ad Diætam, quæ Medicamentorum prædictorum individua quaſi pediſſequa debet eſſe! Habita ideoque rationeimbecillitatis functionum vitalium & naturalium, idemque ardoris plerumque in corpore, exterminato quamvis veneno reſidui, æger iſtiuſmodi tractetur cibariis, quæ εὔχυμα ſint & εὔπεπτα, humectantia & lenitiva, ut ſunt caro vitulina, agnina, hædina, gallinacea, perdicum aliarumq; campeſtrium, avium, ova recentia & præcipuè jura dictarum carnium Butyro recenti elixarum. Similiter ptiſana ſeu cremor hordei, juſculum cum pane minuto, butyro recenti vel oleo amygdalarum dulcium nuper expreſſo accommodatum. Ex piſcium genere eliguntur Truttę, percę, aliiq; ſimiles, itemq; gammari fluviorum: Quamvis enim illi ipſi aliquantum difficilioris digeſtionis ſunt, mitigatoria tamen facultate & nonnihil etiam reſtaurante proprietate, veneniſq; reſiſtente pollent, cuius gratia, nemini appetenti deneganda puto. Ex fructibus hiſce ægrotis nulli plus utilitatis præſtant, quàm poma dulcia aſſata ſuper prunis; Ex conditis verò amygdalata, piſtaciata, pignolata recentia, itemq; paſtæ ſaccharatæ ex pomis dulcibus & cytoniis &c. Potus eſto ordinarius cerviſia mediocris, ſapore nec amara nec acida, nec ingrata, cui, ſi deficiat, bona ptiſana de hordeo & paſſulis, tantillo aquæ Cinamomi aromatiſata ſubſtituatur; Vinum caveatur prorſus, quouſque nimirum ardoris, eroſionum punctionumq; internarum aliquis ſenſus. Si qua tamen, quocunq; id fiat modo, uſum iſtius concedere cogamur, vinum illud ſit album, ὀλιγοφόρον, bene maturum, dulcedinis potius quàm alterius qualitatis particeps, dilutumq; aquâ diſtillatâ ſucci Borrag. Bugloſſæ aut pimpinellæ domeſtic. Et tantum pro Diæta.

Deniq; pro tertio, poſtquam jam à venenis omnibus ſymptomatibusq; liberatus fuerit æger, ad confirmandam penitus curam, corpuſque corroborandum, exhibeantur xv. aut xx. dies continuos ſingulo mane Chryſobezoardici noſtri duo aut tria grana, in cochleari ſyrupi Cydoniorum. Quibus ſimul cura adjungenda

eſt,

est, ut ne ventis, pluviis, aeri insalubri vespertino exponatur, abstinendo ab ira, Melancholia, & quę perniciosissima sunt, Ebrietate & Venere. Ita sensim & sensim ad pristinam vivendi rationem proserpat. Subito namque hic procedendo discedendoque à præscriptis regulis, metus erit, ne propter alterationem præcipitem in alia graviora mala incidat, Catharrum nimirum suffocativum, colicam, hydropem, febrem chronicam, phtysin & id genus alia.

Cap. III.

De usu Bezoardicorum ad præservationem pestis.

QUantumvis pestis omnium, qui genus humanum adoriri solent, affectuum vehementissimus, contagiosissimus, & difficilimæ curationis sit, tàm propterea, quòd flagellum divinæ super peccata indignationis, ordinariis naturæ Artisque remediis minus cedat, quàm quod venenum adeo essentiale & λειθυμ[illegible], cor Arcem vitę pręoccupet, ut nequaquam medicamentis prævenire possit: Nihilominus tamen sæpius observatum est, sæviente hoc contagio, Deum ad demonstrandam infinitam Misericordiam, mitigando scilicet iram suam in media clade ita benedixisse remediis naturalibus, ut beneficio illorum imbuti, salvi & incolumes magna Medicorum admiratione evaserint. Propterea omnibus Christianis tempore hujus [illegible] imprimis recurrendum est ad fontem Medicinæ, unde [illegible] rum vera aqua [illegible], secundum quod scriptum est: Venite ad me omnes qui sititis &c. & hoc nomine adhibitis medicamentis expectent eorum effectus ad Dei benignam voluntatem, in timore, humilitate, precibusque perseverantes; Ita minimè dubitandum erit, ipsum tanquam patrem Misericordiæ erga pœnitentes, auxiliumque ab ipso petentes in mediis angustiis furorem iræ suæ remissurum, & gratiam abundanter largiturum. Nam quemadmodum Avicenna 1. Metaphys. quamvis à Christianismo alienus, testatur: Ira Dei reconciliari potest sanctis devotisq; precibus.

Remedia ideoque contra pestem usurpantur dupliciter: Primò ad se præservandum à tali infectione; Secundò ad restituendum jam tum infectos. Ad præservandum illos qui nec debent, nec volunt, nec possunt de loco infecto abire, nostris Bezoardicis fruantur duobus modis.

Primò, singulo mane accipiant Dosin Diasolis de qua cap. 1. absque venæ sectione, purgatione aut diaphoresi, nisi necessitas ad id urgeat, idque continuare oportet, quamdiu grassetur pestis.

Alter modus, ut pulsus carpi, nares, tempora in omni aurora illiniantur unguento Bezoardico, antequam foras se recipiant: Ex his duobus quilibet eligat quod velit; utrumq; enim satis est ad defendendum corpus à corruptione pestilentiali, quantum in natura possibile est.

Insuper multum refert etiam, scire quomodo aer domesticus vel cujuscunq; loci in quo subsistimus, beneficio suffitumigii purificetur; Ad quod conducendo sequentes Trochiscos,

℞ Flor.

℞. Flor. sulphuris
Myrrhæ electæ ana unc. j.
Balsami peruviani odorati q. ſ.

Ad formandos Trochiscos. De quibus super carbones positis excitetur fumus quotidie, vel ad minimum alternis diebus, intereaque donec fumus cesset, in aliud conclave te conferas.

In defectu Balsami peruviani cætera duo ingredientia nihilominus adhibeantur mixta & incorporata cum sapa graniorum Juniperi; vel etiam flores sulphuris solum.

Vix enim in rerum natura simile his remedium, propterea quod sulphur in se ipso contineat Resinam mineralem, verumque Balsamum terrestrem, qui nunquam corrumpitur, aut vires suas perdit, quod alias Resinis, Gummatibus, liquoribus & Balsamis vegetabilibus commune est, ad depurandam aeris corruptionem, reperietur. Id ipsum præterea ignis est potentialis, facultate sua ignea consumens omnia venena, uti Medicorum anatomię rerum naturalium peritorum schola unanimiter testari poterit. Sulphur debito modo mixtum cum pice, subductum lignis, non permittit, ea neque a ventis neque à pluviis aliisque externis injuriis putrefieri, aut vermibus esca fieri, quamdiu ita serventur. Vapor seu fumus ipsius debito instrumento in Aquam corruptam penitus turbidam, salitamq; præcipitatus, intra paucas horas ipsam terminetur, [illegible] impuritates ad fundū dejiciendo clarificat, & purgat ab omni terrena illuvie. Fumo Sulphuris dolia vinaria veluti condiuntur, quo longius in ipsis sine corruptione perdurent vina; Quin imo quæ à naturali perfectione ex parte declinaverunt, turbidaque evaserunt, hoc modo pristino splendori & bonitati restituuntur. Id quod œnopolæ testimonio suo facile comprobabunt. Eodem quoque fumo Tinctores serico crudo splendorem puritatemque argenti fere æmulatricem conciliant; Fæmellæ Venetianæ maculas ex vino rubro (quod inprimis Itali valde amant) mappis mantilibusque impressas eo ipso dextre eluunt; Quædam etiam solo dicti vaporis beneficio capillos albos splendidosque præstant, quibus, & quæ, si brevitas pateretur, adduci ulterius possent, nemini non persuasum erit, Sulphur incensum [illegible] suo fumo, aerem quoque mundificare, omniaq; ipsius μιάσματα separare & consumere posse.

Sic divinus senex tum temporis quando Athenienses horribili peste ex Græcia affligebantur, integram sylvam combussisse fertur, uti calore istius flammæ, vel fumo etiam arborum lignorumque odoratorum prædicta infectio consumeretur, idque felici cum successu. Quando dum ita fiat, quæ dubitatio restet, quin fumo sulphuris, ignis adeo virtuosi, & balsamici, aer quoque alicujus domicilij alterari, eoque inhabitantibus sanitas vel restitui vel conservari possit? Equidem omnes Medici Nosocomiis præstituti ex prædictis causis in id sedulo dent operam, ut continuo sulphuris suffumigio utantur. Cætera quidem quæ [illegible] ad hoc usurpantur, [illegible] nus parva sunt [illegible]

Nec possum hoc in loco

dicere rectaque ratione ea administrentur necesse est: idque non solum considerando in genere ipsorum naturam, facultatem & dosin; sed quibus aliis medicamentis usus ipsorum proprie prosperandus sit, & dirigendus, secundum diversas Artis indicationes & Regulas. Exemplo res fiet manifestior.

Si quis ægrotet ex stomacho cacochymico, crassis & depravatis humoribus repleto, purgandi utique necessitas urget, antequam Bezoardica injungas, modo tempus aut alia non contra indicent; Alias cum ratione insanires, æque ac si quis conclave, incenso à fœtore alicujus excrementi, alteriusve rei malè fœtentis, correcturus Thymiamata velut Diis sacrificaturus circumcirca faceret, intacta interim relicta fœtente illa sorde, unde bono odore nihil superante malum, aer nihil minus infectus remaneret, ut antea.

Existente plethora ad phlebotomiam procedas necesse est ad diminuendum sanguinem; alias Bezoardicis commeatus minus esset transeundi, nec operationem perficiendi suam. Si curam geras hominis alicujus gulosi, potationibus, aliisve cupediis dediti, regimen victus ordinatum instituendi ipsi scientiam habeas. Similiter si qua, domitis gravibus affectibus beneficio Bezoardicorum, symptomata quædam interna, externave succenturientur, occurrendum ipsis mature est debitis, appropriatisque remediis. Et ita omnes alias respicies quæ sunt circumstantiæ, ad integre restituendos consolandosque miseros ægrotos. Etsi enim ea laude, quam supra perstrinximus, Bezoardica dignemur, mens tamen nostra minime est, absolutam ipsis proprietatem ac si omnibus affectibus, neglectis aliorum remediorum, & regularum auxiliariis copiis, securim iniicerent, attribuere velle. Nec enim eundem cum Alchymistis funem trahimus, idem de incognito & invisibili suo Philosophorum lapide somniantibus. Ad quem possidendum vana, profanaque spe illactati atque illaqueati, iniqui naturæ costores, noctes atque dies turpiter terendo, quicquid possident, dilapidant, expectantes interim ipsius adventum & succursum, veluti Iudæi suum Messiam. Quandoquidem igitur proximo meo pro ingenij modiolo gratificandi desiderio tenerer, præsentem hanc methodum in quibusdam pertexere volui, qua in prætereundo longas causarum morbificarum enarrationes, prognosticationes, regulas Diæteticas, res non naturales, aliasque similis argumenti, quæ ad perfectam Methodi omnium adfectuum corporis humani traditionem pertinent, breviter tantum declarabo, quæ Bezoardicorum nostrorū usum concernere principaliter visa sunt. Idque pro Filiis doctrinæ ingenij aliqua perspicacitate præditis: Quantum enim ad alios, quamvis omnia ad vivum usque resecandi & explicandi studio & cura integrum annum me macerassem, anceps tamen essem adhuc, an ejusmodi res ipsorum tenebricosis oculis, quorum radiis forte occæcari possent, obijcerem.

CAP.

Cap. I.

Quomodo per bezoardica à venenis fiat præservatio.

DUæ ſunt principaliter rationes a venenis ſe præſervandi, tuendique ſecundum doctorum ſententiam: Una prophylactica variis regulis & obſervationibus conſiſtens, quibus nimirum illa & cognoſcuntur & declinantur, de qua ſcriptum à multis abunde eſt. Altera therapeutica, quæ nititur certis quibuſdam antidotis, cujuſmodi illud Regis Mithridati erat, ad venenum jam conceptum expellendumque vincendumque idoneis; Quæ ipſa ratio multo tutior & certior priori. Quandoquidem enim Diabolus omnis improbitatis pater adeò ſubtilem intoxicandi artē diſcipulis ſuggerit ſuis, ut illis (ſpreta omnium medicorum cautione) veneficio occultè quoslibet inficiendi nihil ſit facilius; ratio utique patet, quare internis ſpecificis Alexiteriis ſecurius confidendum ſit, quàm incertis & fallibilibus prophylacticæ præceptis; Nihilminus tamen & illa ſuo modo obſervanda erunt, quatenus nimirum cibos, potiones, odoramenta aliaque veneno infecta homini per imprudentiam internecionem adferentia interdicunt.

Quantum ergo præſervationem dictorum Bezoardicorum attinet: ſi quis aſſiduo terrorem metuat pericula & ab illorum ſucceſſu ſalubritatem exoptet, ſequenti ſe ſubjiciat ordini neceſſe eſt.

Primò perſuaſum ſibi habeat omnes afflictiones & moleſtias propter tranſgreſſiones hominum impendere, omnes contra proſperitates animi & corporis a Deo eſſe omnium rerum creatore & directore. Et propterea quemque inprimis in id incumbere decet, ut de remiſſione peccatorum ſollicitus firmiter ſibi propoſitum habeat ad Deum ſe convertendi, indeque meliorem ſe recipiendi frugem, ad benedictionem ſcilicet demerendam largiorem ſuper id, cui tanquam medio manum admovere cogitat. Illa enim eſt, quâ ſine proculdubio nihil auſpicatò, nihil utiliter cedere poteſt.

Poſteà medicinam quod attinet, ſi dictis Antidotis uſurus quiſpiam crudis abundet humoribus, purgationem inprimis aliquo, vel vomitorio, vel etiam catarctico moliatur, ita ut natura humorum, locus, ἡλικία, εὐεξία corporis requirunt. Id quod decreſcente potiſſimum Luna, ad ultimam Lunæ quadram, felicius ſuccedet.

Facta purgatione, vena dextri brachii media ſecanda dummodo tamen nihil mali in eo, quod impedimento ſit; Quo in caſu altera ejuſdem nominis in ſiniſtro brachio aperienda, ad mediocrem ſanguinis evacuationem plus tamen aut minus, pro habitus corporis diverſitate, aut ſecundum quod quis phlebotomiæ antea aſſueverit.

Duabus hiſce evacuationibus præmiſſis patienti doſis exhibeatur Diaſolis noſtri, pondus nimirum 8. 12. vel 15. gran. plus aut minus ſecundū vires ipſius, manè antequam e lecto ſurgat, ſudetque per horam aut ulterius, quantum ipſi ferendo ſatis eſt, ne diſſolvatur nimium: Eoque ipſo die, ut & ſequenti, [illegible]

gulum studiose fugiat. Sudore ita provocato, altero post die, sub auroram 5. vel 6. grana ejusdem bezoardici, nihil tamen ad sudandum se componens hauriat, & hoc singulo hic postea vel ad minus tertio quoq; die hebdomatim per annum integrum vel biennium vel etiam per totum vitæ decursum, quamdiu intoxicationis pericula timet, continuet.

Confectio ista Diosalis commodè assumi poterit, instar Theriacæ vel Mithridatij vel etiam deglutiri, ut pilulæ, ad quarum formam effigiandam, ut & consumendam fluxibilitatem, modicum pulveris rosarum exiccatarum admisceatur. Contemperare etiam poteris cum conserva Majoranæ pro phlegmaticis; observãdo tamen quantum cuiuslibet assumseris, ut ne de conveniente Diasolis dosi, quæ quotidie usurpando 3. 4. 5. aut 6. grana pro differentia corporis nunquam excedit, dubius postea hæreas.

Quod superest qui huic se credidit medicamento, bono victus regimini studeat oportet, cavendo sibi à crapula, ebrietate, luxuria, melancholia, cholera, violentis exercitiis ut Venere, &c. Hæc enim singula viscerum & partium nostri corporis œconomiam destruunt, functiones vitales animales & naturales dissolvunt, corrumpendoq; utiles humores, brevi totum corpus distemperant, adeoque certè, optimis licet contra positis Antidotis, ad facilius intromittenda venena disponunt.

Quemadmodum enim bonum semen in sterilem terram projectum salubrium fructuum messem minus apportabit, eodem certe modo Antidota Bezoardica optatos minus expedient effectus, in corpore valetudinario & distemperato.

Qui sanguine & cholera abundant, temperatam semper observent Diætam, vinum nimis vaporosam & forte tam supercalefactionis ipsius corporis, irritandique humoris, quam ipsius medicamenti sua natura satis calidi ratione, diligenter evitent. Quin imò per totum frigida potius quàm calida ad corpus ejusmodi in sua temperie retinendum amplectenda victus ratio est.

Pro phlegmaticis & Melancholicis contraria potius eligenda sunto; hâc tamen adhibitâ συγκρίσει, ut melancholicos; emaciatos nimirum, attenuatosq; ad parciorem, vini præsertim generosi, ciborumq; calidorum usum, quàm Phlegmaticos & Plethoricos adstringas. Non enim tam necessarium est, ad Melancholicorum frigidam respexisse crasin, ut illa ad calidam reducatur, quam uti siccus, squalidusq; illorum habitus, obstructiones & debilitates mediocriter calidâ, humidâ & restaurante diætâ humectentur, deoppilentur, reficianturq;.

Quilibet ita certè persuasum sibi habeat, si Diasoli nostro ad se tuendum contra venena ad præscriptam normam usus fuerit, majores quàm à quolibet alio Antidoto expectari possunt, successus, se oppidò experturum. Nam assidua ipsius assumptione omnes corporis humores, imò & spiritus essentiis illis alexiteriis cordialibus, anodynis, balsamicis, ex quibus constat, adeò impregnantur, ut si qua clanculum postea venena se insinuent, illorum vires statim reprimantur, cor ab ipso-

ipsorum malignitate omnesque similiter partes totius corporis liberatæ triumphare possint. Pariter efficacem præservationem nihilominus etiam unguentum nostrum Bezoardicum, quotidie, vel tribus, in septimana, diebus, illinendo pulsui, brachiis, naribus, regioni cordis, spinæ dorsi, volæ manuum, plantis pedum, pollicetur.

Integrum cuilibet sit, quod velit, eligere, modo in vivendi ratione, quam præscripsimus, prævaricationem fugiat.

Cap. II.

De Intoxicationum Curatione.

QUoniam difficillimum est, quando quis intoxicatus est, quâ veneni specie hoc factum sit, cognoscere, & propterea impossibile, particularem aliquam secundum naturam, qualitatemque veneni instituere curationem. Ideoque confestim Medicos ejusmodi remediis curam aggredi oportet, quæ quasi generalè omnibus venenis indixere bellum, ad evitandum majus periculum, quod dilatando, inquirendoque in alia specialiora interim irruere posset: Id quod sæpe sæpius usu venit, dum nimirum Medici rixantur inter se de veneni natura, mi[illegible] ægroti e[illegible] spirant, aut in Chronicos det[illegible]rrimos, & incurabiles planè incid[illegible] affectus.

Ad cu[illegible]ndum ergo beneficio nostrorum Bezoardicorum ejusmodi ægrotos, præter [illegible] quod citò citius [illegible] remed[illegible] festinandum est, tria insuper velut prima capita observare oportet.

Primò: Venenum è corpore iterum eliminandum est, ne ad cor usque subrependo malos sibi parturiat fructus, spiritumq; vitæ suffocet. Postea particularibus medendum erit affectibus superstitibus nimirum post expulsum venenum in illis partibus, quas transiit.

Denique pro colophonide adjicienda, corroborandum corpus est, reficiendumq; ut sequitur:

1. Quando in homine bene constituto post cibum vel potum, vel odorem cujuscunque rei admissum ex subitò insultantibus symptomatibus, veneni suspicio oriatur, ad rejiciendum è corpore venenum, intercludendumq; ipsi aditum ad cor duæ potissimum intendendæ operationes sunt: Ad concitandum vomitum scilicet; & proliciendum sudorem.

Primæ intentioni sani satisfiet alterutro subsequentium vomitoriorum.

℞. Flor. Antimonii ij. iij. v. vel vj. gr. prout vires patientis sese habuerint.
Conservæ. Flor. violar. ℥ ij.
Misce, fiat Bolus, ægroto simul & semel offerendus.

Vel dissolvendus in aqua Borraginis ut hauriatur potus. In defectu tamen Florum Antimonii hoc aliud similis ferè efficaciæ erit

℞. Salis Vitrioli ʒß. magis aut minus pro viribus patientis, & stomachi repletione.
Aquæ succi cardobened.
Syrupi violarum, ana ℥ j.
Misceantur & aromatisentur cum Aqua cinamomi.

Secun-

Secunda intentio (postquam æger jam vomuerit) duobus modis absolvitur. Primò, corpus patientis unguento nostro Bezoardico bene obliniatur, in locis nimirum suprà manifestatis, idemque ægrum, vel in lectum vel calidum hypocaustum collocando, singulis quatuor horis, donec evidentibus signis de mortificatione veneni edoctus fueris, reiteretur. Secundò (si unctio ad optatum minus cedat, exhibendæ sunt duæ vel tres Doses Diasolis per intervalla suprà posita, eo usque identidem procedendo, donec omninò cantetur ex pellaturque venenum.

Hæc tamen dum fiunt, his duobus etiam instructum oportet esse Medicum:

I. Difficulter vomenti ægro (undecunque sive à naturæ proprietate, sive humorum indispositione illud oriatur,) sæpe exhibeatur de ptisana cum hordei itemque passularum justa quantitate præpurata, cui quotiescunque administrandæ tantillum butyri recentis vel olei amygdalarum dulcium misceatur. In defectis ejus, ad opem ferendam si brevis hora est, eius loco assumatur jusculum carnis, vel etiam serum lactis cum modico butyri recentis. Alterum est, quod ægroto per sudores continuos imbecilli reddito succurrendum sit, spongiis Aceto rosato imbutis, naribusque admotis, itemq; etiam administrando cochlear j. vel alterum jusculi restaurantis, in quo dissoluta sit portio Gelu Cydoniorum, vel syrupi succi Cydoniorum. Et hæc quantum ad veneni expulsionem.

II. Quamvis cura veneno infectorum primario in veneni proscriptione [illegible], ut supra declaravimus; nihilominus, cum expulsio ista tam prosperè nunquam abeat, ut ne vel una vel altera pars, magis aut minus mali quippiam alterationisve inde contraxerit; sæpe accidentia quædam particularia, quibus remedia adferre omnino ex usu est, & necessarium, relinquuntur. Multa quidem ea esse possunt, magis tamen familiaria quinque; Cordis dejectio, imbecillitas Hepatis, compressio stomachi, inflammatio Renum, & calor intestinorum præternaturalis.

Quibus extirpandis duplici utendum est ratione: Una ex parte remediis specificis appropriatis; Ex altera certâ diætâ eo usque nimirum protensa, donec integrè patiens fuerit restitutus, velut ea sequitur inferius.

Contra cordis deliquia.

℞. Conservæ fol. Melissæ unc. iij
Magister corall. rub. scrup. i;
Chrysobezoar scrup. j. Misce.

De qua compositione æger singulo manè jejunus, vesperi etiam cubitum iturus drachm. j. vel ij. assumat.

Ad imbecillitatem hepatis.

℞. Conservæ Rosar. rubear. unc. iiij.
Olei Vitrioli ungarici rectificati gut. xxiiij.

Misce. Dosis drachmæ ij. manè & vesperi ut supra. Circa regionem hepatis sequens applicetur Emplastrum hepaticum.

℞. Tincturæ flor. Hypericonis in consistentiam picis liquidæ redactæ.
Sapæ Cytoniorum.

Succi

Succi rosarum rubear. condensati ana unc. j.
Ceræ albæ
Terebinthinæ Laricis in aceto rosaceo lotæ.
Ol. Cytoniorum ana unc. j. & drachm. ij.
Santali rubei Subtil. pulv.
Coralli rub. more ordinario præparat. ana drach. vj.
Granorum Tinctorum.
Lacrymæ Draconis ana drach. iij.

Cera, Therebinthina & Oleum misceantur simul ad ignem in sartagine absque ebullitione; Tum ab igne removendo tam diu agitentur, quousque incipiant refrixari. Postea succi affundantur condensati, & cætera subtilissimè pulverisata, perque cribrum missa misceantur inque olla vitreata terrea ad usum reserventur. Est enim medicamentum externum, si quod aliud, ad confortandum jecur præstantissimum. De quo propterea quilibet Medicus sibi pro necessitate semper præsto aliquid habeat. Emplastro tamen hoc præ manibus non existente, vel sumtibus & tempore ad illud præparandum non suppetentibus, aliæ communiora ad hunc usum adaptanda sunt remedia, cuique pro libitu.

Ad compressionem stomachi.

℞. Pulpæ, Cydoniorum condit. vel Gelatinæ Cydoniorum
Conservæ Florum Betonicæ ana unc. ij
Diasolis gr. xxx.
Tincturæ croci gr. x. Misce.

Æger manè & vesperi drachmam unam assumat. Cavitatem pectoris inungat modico unguenti Bezoardici vespert duabus ante Cœnam horis.

Contra ardorem Renum.

℞. Succ. Plantag.
Portulacæ ana unc. iiij.
Seminis Papav. albi contusi unc. ß.
Lactis vaccini recent. lib. iiij.

Ad ebulliendum collocentur supra ignem in olla terrea vitreata, statim vero quando inceperint bullire, auferantur misceanturque Aluminis Rochæ scrupuli quatuor, dissoluti in tantillo aquæ rosarum. Frigida colentur, addanturque sacchari optimi cum albumine ovorum, si opus, clarificati unciæ tres vel quatuor, aromatisentur ultimò aquæ cinnamomi 6. vel 8. guttis. De hac potione bis terve in die patienti bonus propinandus est haustus tepidiuscule. Ador tamen nimius circa regionem Renum tali mulceatur linimento.

℞. Seminis papav. albi
Psyllij ana ℥ß.
Cydoniorum ʒ ij.
Aquæ rosarum ℥vj
Fiat emulsio s.a. deinde add.
Ol. Nenuphar.
Lilior. albor.
Rosar. ana ℥ß. Misce.

Aliud.

℞. Lythargyrii auri pulv. ℥j.
Aceti rosacei ℥iiij.

Acetum calefactum superfunditur Lythargyrio, miscenturq; agitando paululum cum spatula.

Postea infusa per tres vel quatuor

Cremoris tartari ℈j.
Aquæ ſucci fumi terræ ℥ iij.

Aqua prius paululum calefactâ, miſceantur invicem, ſtentque ita tres quatuorve horas, & interea caſſia fermentando mucidum eveniet excrementum; Bene cola, & corrige tantillo aquæ cinamomi.

Pro illis ipſis qui potionum reſpuunt formulas, eligendum Extractum Rhabarbari eſt, præparatum ſcilicet cum ſucco pomorum dulcium, idq; in Bolo vel pilularum forma. Et ut multa paucis comprehendam: Rhabarb. Manna. caſſia & Syrupus Roſat. hoc in caſu omnibus aliis longe anteferenda ſunt.

Quod ſpectat phlebotomiam, vena incidenda minime eſt, antequam corpus ritè purificatum, & à veneni ſuſpitione liberatum fuerit. Hoc verò ſi præceſſerit, & nihilominus perſeverarint ſymptomata, in corpore plethorico, ſi vel febris, vel inflammatio cujuſdam partis ex ſanguinis abundantia metuenda ſit, illam adminiſtrandam non nego, modo id fiat prudenter & κατὰ λόγον.

Jam ad Diætam, quæ Medicamentorum prædictorum individua quaſi pediſſequa debet eſſe! Habita ideoque rationeimbecillitatis functionum vitalium & naturalium, idemque ardoris plerumque in corpore, exterminato quamvis veneno reſidui, æger iſtiuſmodi tractetur cibariis, quæ εὔχυμα ſint & ἰνπατικά, humectantia & lenitiva, ut ſunt caro vitulina, agnina, hædina, gallinacea, perdicum aliarumq; campeſtrium, avium, ova recentia & præcipuè jura dictarum carnium Butyro recenti elixarum, Similiter ptiſana ſeu cremor hordei, jus idem cum pane minuto, butyro recenti vel oleo amygdalarum dulcium nuper expreſſo accomodatum. Ex piſcium genere eligantur Truttæ, percæ, aliiq; ſimiles, itemq; gammari fluviorum: Quamvis enim illi ipſi aliquantum difficilioris digeſtionis ſint, mitigatoria tamen facultate & nonnihil etiam reſtaurante proprietate, veneniſq; reſiſtente pollent, cuius gratia, nemini appetenti deneganda puto. Ex fructibus hiſce ægrotis nulli plus utilitatis præſtant, quàm poma dulcia aſſata ſuper prunis, Ex conditis verò amygdalata, piſtaciata, pignolata recentia, itemq; paſtæ ſaccharatæ ex pomis dulcibus & cytoniis &c. Potus eſto ordinarius cereviſia mediocris, ſapore nec amara nec acris, nec ingrata, cui, ſi deficiat, bona ptiſana de hordeo & paſſulis, tantillo aquæ Cinamomi aromatiſata ſubſtituatur; Vinum caveatur prorſus, quouſque nimirum ardoris, eroſionum punctionumq; internarum aliquis ſenſus. Si qua tamen, quocunq; id fiat modo, uſum iſtius concedere cogamur, vinum illud ſit album, ὀλιγοφόρον, bene maturum, dulcedinis potius quàm alterius qualitatis particeps, dilutumq; aquâ diſtillatâ ſucci Borrag. Bugloſſæ aut pimpinellæ domeſtic. Et tantum pro Diæta.

Deniq; pro tertio, poſtquam jam à venenis omnibuſq; ſymptomatibus liberatus fuerit æger, ad confirmandam penitus curam, corpuſque corroborandum, exhibeantur xv. aut xx. dies continuos ſingulo mane Chryſobezoardici noſtri duo aut tria grana, in cochleari ſyrupi Cydoniorum. Quibus ſimul cura adjungenda

 eſt,

est, ut ne ventis, pluviis, aëri insalubri vespertino exponatur, abstinendo ab ira, Melancholia, & quę perniciosissima sunt, Ebrietate & Venere. Ita sensim & sensim ad pristinam vivendi rationem proserpat. Subito namque hic procedendo discedendoque à præscriptis regulis, metus erit, ne propter alterationem præcipitem in alia graviora mala incidat, Catharrum nimirum suffocativum, colicam, hydropem, febrem chronicam, phtysin & id genus alia.

CAP. III.

De usu Bezoardicorum ad præservationem pestis.

QUantumvis pestis omnium, qui genus humanum adoriri solent, affectuum vehementissimus, contagiosissimus, & difficilimæ curationis sit, tàm propterea, quòd flagellum divinæ super peccata indignationis, ordinariis naturæ Artisque remediis minus cedat, quam quod venenum adeo essentiale & [illegible], cor Arcem vitę prǫoccupet, antequam medicamentis præveniri possit. Nihilominus tamen sæpius observatum est, sæviente hoc contagio, Deum ad demonstrandam infinitam Misericordiam, mitigando scilicet iram suam in media clade ita benedixisse remediis naturalibus, ut beneficio illorum multi salvi & incolumes magna Medicorum admiratione evaserint. Propterea omnibus Christianis tempore hujus inclementis imprimis recurrendum est ad fontem Medicinæ, unde nimirum vera aqua vitæ scaturit, secundum quod scriptum est: Venite ad me omnes qui sitis &c. & hoc nomine adhibitis medicamentis expectent eorum effectus ad Dei benignam voluntatem, in timore, humilitate, precibusque perseverantes; Ita minimè dubitandum erit, ipsum tanquam patrem Misericordiæ erga pœnitentes, auxiliumque ab ipso petentes in mediis angustiis furorem iræ suæ remissurum, & gratiam abundanter largiturum. Nam quemadmodum Avicenna 1. Metaphys. quamvis a Christianismo alienus, testatur: Ira DEI reconciliari potest sanctis devotisq; precibus.

Remedia ideoque contra pestem usurpantur dupliciter: Primò ad se præservandum à tali infectione; Secundò ad restituendum jam tum infectos. Ad præservandum illos qui nec debent, nec volunt, nec possunt de loco infecto abire, nostris Bezoardicis fruantur duobus modis.

Primò, singulo mane accipiant Dosin Diasolis de qua cap. 1. absque venæ sectione, purgatione aut diaphoresi, nisi necessitas ad id urgeat, idque continuare oportet, quamdiu grassetur pestis.

Alter modus, ut pulsus carpi, nares, tempora in omni aurora illiniantur unguento Bezoardico, antequam foras se recipiant: Ex his duobus quilibet eligat quod velit; utrumque enim satis est ad defendendum corpus a corruptione pestilentiali, quantum humanitus possibile est.

Insuper multum refert etiam, scire quomodo aęr domesticus vel cuiuscunque loci in quo subsistimus, beneficio suffimigii purificetur; Ad quod commendo sequentes Trochiscos.

℞. Flor sulphuris
Myrrhæ electæ ana unc. j.
Balsami peruviani odorati q. s.

Ad formandos Trochiscos. De quibus super carbones positis excitetur fumus quotidie, vel ad minimum alternis diebus, intereaque donec fumus cesset, in aliud conclave te conferas.

In defectu Balsami peruviani cætera duo ingredientia nihilominus adhibeantur mixta & incorporata cum sapa granorum Iuniperi; vel etiam flores sulphuris solum.

Vix enim in rerum natura simile his remedium, propterea quod sulphur in se ipso contineat Resinam mineralem, verumque Balsamum terrestrem, qui nunquam corrumpitur, aut vires suas perdit, quod alias Resinis, Gummatibus, liquoribus & Balsamis vegetabilibus commune est, ad depurandam aeris corruptionem, reperietur. Id ipsum præterea ignis est potentialis, facultate sua ignea consumens omnia venena, uti Medicorum anatomię rerum naturalium peritorum schola unanimiter testari poterit. Sulphur debito modo mixtum cum pice, subductum lignis, non permittit, ea neque à ventis neque à pluviis aliisque externis injuriis putrefieri, aut vermibus esca fieri, quamdiu ita serventur. Vapor seu fumus ipsius debito instrumento in Aquam corruptam [illegible] turbidam, salitamq; præcipitatum, [illegible] ipsam fermentatam, [illegible] impuritates ad fundū dejicie [illegible], & purgat ab omni terrena [illegible]. Fumo Sulphuris dolia [illegible] longius in ipsis sine corruptione [illegible] vina;

Quin imo quæ à naturali perfectione ex parte declinaverunt, turbidaque [illegible], hoc modo pristino splendori bonitatiq; restituuntur. Id quod œnopolæ testimonio suo facile comprobabunt. Eodem quoque fumo Tinctores serico crudo splendorem puritatemque argenti fere æmulatricem conciliant; Fæmellæ Venetianæ maculas ex vino rubro (quod inprimis Itali valde amant) mappis mantilibusque impressas eo ipso dextre eluunt; Quædam etiam solo dicti vaporis beneficio capillos albos splendidosque pręstant, quibus, & quæ, si brevitas pateretur, ad[illegible] possent, nemini non persuasum erit. Sulphur me[illegible] suo fumo, aerem quoque m[illegible], omniaq; ipsius μιάσματα separare & consumere posse.

Sic divinus senex tum temporis quando Athenienses horribili peste ex Græcia affligebantur, integram sylvam combussisse fertur, ut calore istius flammæ, vel fumo etiam arborum lignorumque odoratorum prædicta infectio consumeretur, idque felici cum successu. Quod dum ita fiat, quæ dubitatio restet, quin [illegible] sulphuris, ignis adeo virtuosi, & balsamici, aër quoque alicujus domicilij alterari, eoque inhabitantibus sanitas vel restitui vel conservari possit? Equidem [illegible] Medici Nosocomiis præsitur ex prædictis causis in id sedulo dent operam, [illegible] continuo sulphuris [illegible]tur. Cætera siquidem quæ [illegible] ad hoc usurpantur, facultatibus [illegible]nus paria sunt [illegible], [illegible] neno.

Nec possum hoc in lo[illegible]

paupe: es silentio involvere, quod sulphur sublimatum in omnibus fere Europæ officinis vilipretio redimendum, ad pondus scrupuli unius vel drachmæ semis secundum quod vires permiserint, cum modico aceti vini vel oxymellis assumtū, liberalem excitet sudorem, totumque corpus subtili vapore suffundat, unde & aër internus & sanguis, simili, quo supra dictum est, modo egregie mundificetur, ventileturque.

Multis hæc infixa opinio est: quod tempore pestis purgatio instituenda sit venæque sectio, iniis, quibus corpus natura cacochymicum, corruptisque humoribus coinquinatum, eam nimirū ob causam, uti corpus ab immunditie vindicetur, & consequenter focus auferatur, quo in ignis pestilentialis flammam facile alias conciperet.

Certum tamen est, nullum catharticum corporis natura impuri pravisque humoribus repleti illuviem adeo radicitus tollere, ut ne simul aliis succrescendi subinde relinquat occasionem. Præterea eo dirigenda ratio est, quod catharticaturbando corpus non depravatos solum humores exonerent, sed & utiles simul succos, unde partium exinanitione facta meatus hient, Spiritusque viribus ægrotent, & sic corpus tanto proclivius ad attrahendum venenum reddatur. Talis enim conditio omnium partium est, ut proportione humorum naturali diremta, vapores, aëremque contagiosum magis admittant, quam si plenæ ipsorum extiterint. Id quod a pluribus observatum est, qui huic innixi fundamento, nullo ad cacochymiam respectu habito) nunquam foras se receperunt, tempore contagij, nisi vel pastu & vini vel cerevisiæ haustu refecti antea, sentientes eo ipso se præservari ab omnibus infortuniis, quibus alias jejuni fuissent expositi.

Illis ergo, qui imbecilles, nec purgationibus assueti sint, licet cacochymicis purgationes minime arbitror convenire; Quin potius Bezoardicorum beneficio corpora, humoresque ipsorum tanquam balsamo muniantur, & putrefactiones corrigantur. Attamen si qua corpus Cacochymicum obviam fiat, adhuc robustum venenoq; minus vastatum, &, quod accidere potest, definitis purgationibus assuetum, illam ipsam curationem mereri non nego, ne scilicet à consueta actione subito deducendo ægrum, exitium magis, quam auxilium accersamus.

Quo in casu sequens pilularum descriptio inserviat:

℞. Infus. Violarum
Rosar. pallid. solut.
Succi Cichorei
Borrag. ana li. j. unc. iiij.
Aloës lucidæ lib. 1.

Infundatur Aloës in B. M. sex vel octo horas, postea per destillationem separando humiditatem in consistentiam picis quasi, ut pilularum formationi congrua sit, redigatur, cujus singulis unciis adde Tincturæ Rhabarb. per aquam è succo cichorei extractæ & ad consistentiam solidam redactæ. Scrup. iiij.

Tincturæ Croci per Aq. Rosarum extractæ. scrup ij.
Balsami peruviani odorif. scrup. j.

Flor.

Flor. Sal. Communis more Spagyrorum sublimat. scrup. ſ.

Omnia ſimul in maſſam conformata, oleoque amygdalarum dulcium oblita cum pelle ovina fictili vitreato commi tantur uſque ad uſum. Pilulæ hæ materiam fæculentam e centro uſque expurgant, ſine humorum attractione vel perturbatione, alimentorum putrefactioni reſiſtunt, & cordi robur conciliant.

Doſis earundem eſt à ſcrup. j. ad drachmam ſemis, ante cœnam ſingula quinto die aut menſtruo ſpatio ſemel. Qui tamen ſæpius uti illis velint, ad alvi ſegnitiem ſolummodo tollendam, ſingulis ſeptimanis ſemel bisve accipiant.

Phlebotomiam quod attinet, utilem illam in corporibus languidis & deſolatis nullo modo arbitror eſſe, modo non evidens neceſſitatis lex contrarium ſuaſerit. Bezoardica ſiquidem ad rectificandam ſanguinem omnibus phlebotomiis palmam præripiunt; Illæ enim ſæpius adminiſtrata ſanguinem deteriorem magis reddit, quam quod quicquam commodi alterius præſtet. Quod reipſa videre eſt, in iis, quibus ſæpe ſanguinem mittendo, ſanguis tāto ſeroſior poſtea, pallidior & imperfectior affluit: Cujus rei cauſa neminem Medicum tam plumbei judicij exiſtimo eſſe, cui non cogitanti ſtatim obvia veniat.

Quod ſi tamen perſona athletica, robuſtaque magnopere interim pletorica ad manus venerit, ad præveniendum affectibus repletiones alias facile ſubſequutis venæ ſectionibus locum minime abrogo.

Diæta talis ſit: Comedendum bibendumque liberius eſt, quantum ciborum opus fuerit ad ſatiandum naturam, non ad vires opprimendum; Abſint carnes porcinæ, lac, piſces, herbæ, fructus, & legumina, quæ faciliime corruptionem, cruditatis malique ſanguinis ortum promoverent. Qui vero neceſſitate coacti ſuo modo vivere minus poſſunt, firmiter ſibi perſuaſum habeant, divinam benedictionem, optimum ciborum condimentum, ſimplicem & frugalem cibum pauperibus æque ſalubrem quam dubiam divitum cænam præſtituram.

Cæterum Venus & Bacchus, Melancholia & cholera moderata omnino ſint, illis præſertim qui valde a peſte abhorrent.

CAP. IV.

De uſu Bezoardicorum ad curandum peſte infectos.

NOtandum ab initio eſt, duas peſtis ſpecies eſſe; una graſſatur duntaxat intra corpus: Altera foras protrudit ſub cutem puſtulas, furunculos, Apoſtemata, Carbonesve peſtilentiales. Prima appellatur peſtis interna; Secunda externa, quamvis & hæc principaliter interiora viſcera invadat, ſuamque originem inde deducat non minus quam alia. Secundum hanc igitur differentiam Medendi quoque methodum diverſificari oportet.

DE PESTE INTERNA.

CVratio internæ peſtis in duobus conſiſtit potiſſimum. Primo veneno injicia-

injiciatur stomum, illudque è corpore proscribatur. Secundo symptomatibus, postquam jam veneni nulla amplius suspicio, securis injiciatur. Illa enim, malignorum humorum effectuum ratione, igni optime comparari possunt, qui arborem apprehendens subito tantam infert stragem, ut licet ingruenti fere extinguatur, nihilominus tamen vix mica naturalis potentiæ ad pristinum vigorem in arbore relinquatur.

Venenum expellimus, ægrotum ab initio statim sequenti potione tractando.

℞ Diasolis x. xv. xx. vel xxv. grana ad conferentiam scilicet ægroti, considerando utique, majoribus ad expellendum è corpore venenum viribus, quam ad prohibendum, ne se insinuet, opus esse.

Spiritus Vini rectificati drachmas ij.

Syrupi succi Cydoniorum vel Citri unc. j.

Mixta patienti propina & sudabit satis fortiter. Post quinque horas dictam repete potionem, si opus fuerit, atque iterum sudorem provoca, donec nihil intus veneni amplius. Vicem hujus potionis commode supplere posset Vnguentum Bezoardicum supra dictato modo adhibitum. Quod si qui ægrotet, nimis tenellus & medicamentorum abstemius, ut neque saporem neque odorem ferat; superiorum loco Chrysobezoar iij. iiij. v. vel vj. grana pro dosi in cochleari Aquæ è succo Vlmariæ vel Carduibened. ecti exhibeas, idque quamdiu necessarium ad Methodi legem judicaveris.

DE SYMPTOMATIBVS.

Symptomata magis communia & σωματικὰ Pestis, quibus manu opus est medicatrice, sunt, Deliquia, Anthrax, Angina, punctiones laterum, difficilis anhelitus, deliria, Vomitus & fluxus ventris. Contra deliquia

℞ Conservæ Flor.

Buglossi. Gala. Citriana ℥ vj.

Magister. Margarit. ʒß.

Croci subtiliter pulverisati grana iiij.

Olei Cinamomi gutt. ij. Misc.

De qua compositione patienti bis terve indies porrige per se, vel cum aqua quadam destillata.

Pariter etiam inserviet Iulepus Cordialis sequens:

℞ Aquar. Borraginis

Buglossæ

Acetosæ

Melissæ ana unc. vj.

Syrup. Buglosſ.

Borrag.

Acetosæ

De succo Citri ana unc. ij.

Ol. Vitrioli rectificati ad acorem.

Misceantur & aromatisentur cum Aqua Cinamomi, vel cum Spiritu Santali Citrini. De dicto Iulepo sæpius patienti bibendum concedito.

Sed & aliud minoris pretii pro iis, qui dictis conservis, aquisve destillatis destituti sunt, præparari potest.

℞ Aquæ

℞ Aquæ fontanæ libr. xij.
Flor Rof. Rub. ex siccat. Man. j.
Cinamomi opt. ℨ. ij.

Supra ignem in olla vitreata ad ebullitionem usque cum aqua calida, & colatis statim, aliis amaris adstringe ita, ut que sapor nauseam excitaret, postquam tamen refrixerint, adde Olei Sulphuris vel Vitrioli ad acorem; Sacchari item pro singula libra compositi unciā unam, vel semis ad minimum. Hæc duo clareta, aut quomodocunque appellare velis excellentissima sunt in peste. Nam ratione olei Sulphuris vel Vitrioli, quod ingreditur, (quod omni non corruptionem respuit, paritei que acidum suavemque præ se fert saporem) contrariatur corruptioni, sitim extinguit, cor confortat, omnesque alias corporis partes robore magis demulcet, quàm quivis alius liquor fructusq; acidus, aliàs Medicis familiares.

Contra intemperiem calidam internam.

Depropeandum hic, quantum potest, auxilium est, præsertim ægro viribus destituto.

Quemadmodum enim stipula arida citius in cinerem ignis violentia reducitur, quam viride aliquod lignum; Non aliter ejusmodi corpora citius calore febrili ad internecionē, marcescunt, quàm sanguinea adhuc & succi plena. Ideoque id inspiciendum sedulo est, ut ne sitim longius ferant; Quinimo liberaliter bibant [illegible], aut supra dicto clareto.

Postea semel in die hanc paregoricam & refrigerantem bibant potionem.

℞ Aquæ Spermatis [illegible] Bala destillat ℥ j. vel ij. [illegible] patientum conditione [illegible] vehementiam.
Tincturæ croci grana ij. Misce

Porrigatur ægro manè vel vespeti aliave diei hora, quandocunque opportunitis postulat.

Ad eundem finem R. Aquæ fontanæ poculum, dissolve in ipso Salis Nitri præparati unciam semis, & propina ægro semel vel bis in die, vel sæpius etiam, si necessitas postulatit; Curatione tamen adhibita, ne oleum Vitrioli aut Sulphuris [illegible] conjungatur; Nunquam siquidem [illegible] in corpore matrimonium. [illegible] simplex, vel ef[illegible]tus ad [illegible] palatum videatur, magnarum [illegible] virium est. Refocillat Epar, totamque sanguinis massam, urinam promovet, conductus aperit, deoppilat, & denique vapores æstuantes [illegible] λόγῳ φησὶ absorbet. Usus eo ipse [illegible] liberaliter, nunquam non auspicato. Cum in Germania alicujus, qui me [illegible] ficationibus, equitationibus [illegible] huc illuc oneraret, officio adstrictus [illegible], tempore aliquando æstivo immane quantum jecur & renes propter succussatorem equum ad calorem distemperatos habui, dictam potionem aliquoties reiteravi, & actutum [illegible] calore, urinaque de rubro in naturalem & inculpabilem colorem reducta, melius habui. Id quod tenendum illis est, meum consilium qui sequi velint; Quorum gratiam si qua inter illos præparationem Nitri quidem minus intelligant, nihil

obstante, quod & alibi descripta reperia-tur, illam de novo huc adducere volui.

Salpetræ puriss. l.j.

Funde in crucibulo & accensis super ipso floribus sulphuris, donec drachma una ipsorum ab igne degluriatur, in ollam vitreatam ad coagulandum iterum effunde. Dissolve in Aquæ Rosarum tribus libris, per chartam emporeticam, calidum adhuc cola, & ultimò Aquam iterum lento igne evaporare sinito, continuò interim movendo materiam cum spatula lignea, donec Salpetræ iterum siccescat, inque pulverem subtilem & album redigatur, quem serva ad usum.

Contra Anginam.

Hujusmodi affectibus tria potissimum obvertere remedia solent. Primò Gargarismi frequentes ex sale petræ, ut supra dictum, Item Scalpta abstersoria, quibus lingua mundificetur; & Linctus quibus obducitur lingua, ex quorum classe hic inprimis eligendus.

℞. Syrupi Diamori simpl.
Dianucum ana ℥. ß.
Sal. Nitri præpar ℈. j.

Misce ad auferendum subtus naram crustam tartaream.

Alterum est potus Aquæ supra dicta sæpe reiteratus.

Tertiò si venæ sanguinis copia nimis turgeant vel etiam φλέγμονι ipsius in parte affecta vehemens timeatur, Basilica secanda est in dextro brachio, & sub lingua etiam si necessitas postulet, alter minus. Continuando enim ejusmodi remediis, symptomata protinus cessabunt.

Pro quibus tamen Salpetræ præ cæteris veluti specificum, ob id à Medicis Salis prunellæ nomine indigitatum, non levi brachio commendamus, quam vis illud factum quis dicat, ad rem indoctis suspectam quodammodo abscondendam probrumque ipsorum declinandum. Sub morbi declinationem scabrities, asperitasque linguæ fortè superstes, adhuc Syrupis emollientibus & lenientibus de Tussilagine, Dianucum, vel etiam sero lactis, quo in flores Malvæ, violarum, Caprifolij aliorumque similium bulliemus, coerceatur.

Ad somnum Narcoticum.

℞. Majoranæ.
Salviæ.
Flor. Rosarum rubrar. ana. ℥. ß.
Cortic. Aurantiorum ʒ. ij.

In pulverem grossum redacta aceto florum sambuci vel rosaceo irrorentur, itaque calfacta, duobusque linteolis interposita fronti patientis applicentur, redintegranda, si calorem deposuerint.

Præterea ad sternutandum insuffletur naribus tantillum pulveris sternutatorii sequentis.

℞. Summitat. Majoranæ.
Thymi ana ʒ j.
Rad. Angelicæ
Salis Vitrioli an. ʒ. ß. f. pulvis.

Ad inquietudines & deliria.

Ægro inquietudine, perturbationibus mentis, vigiliis, capitisque doloribus multum discruciato, ita subveniendum puto: Primò respicias, num fuerit plethori-

tmoticus; num ventriculum nimiò plus bile habeat onustum; Num alvus contumax egestionibus; Si enim Plethoricus, venam tunde sub pollice dextri pedis, si fuerit possibile, ad revellendum magis sanguinem, præter naturam ad caput usque ebullientem. Secus alia quædam vena incidenda in oculos magis incurrens, juxta prudens Medici consilium. Ventriculo plus æquo humoribus inquinato medeberis tali vomitorio.

℞. Syrupi violar.
Aqu. Borrag. ana ℥ ʃ.
Salis Vitrioli ℈. j. vel ʒ. j pro re nata.

Misceantur & aromatisentur cum aqua Cinamomi pro dosi. Pro tollenda ventris constipatione cogitandum est de clystere quodam emolliente, vel suppositorio aluminoso, supremis ad hunc scopum auxiliis, in hunc modum.

℞. Aluminis Rochæ pulverisati q. v.
Cum Tragacantho in Aqua Rosarum soluto fiat massa, & inde suppositoria majora minorave, prout videbitur & exiccari finito. Ad usum verò commodiora ut fiant, oleo Amygdalarum dulcium lubrica facta applicentur. Evidenter inde experiemini effectus non solùm ad intestina à recrementis repurganda suis; Sed ad vaporum etiam amarorum calidorumque ad cerebrum usque evolitantium revulsionem.

E capitis dolore quod superest molestiæ, facili postea deletur negotio, administrando scilicet supra frontem tale linimentum:

℞. Emulsionis è sem. papav. albi & Hyoscyami cum Aqua Rosar. extractæ ℥. ij.
Aceti Rosacei
Olei Nymphææ ana ℥. j. Misce.

Pari modo petiæ cum Alumine Rochæ pulverisate albumini ovorum & Aquæ Rosarum misto retro caput adhiberi rectè possunt. Illud enim sæpe numero magnas tulit suppetias.

Quantùm ad inquietudinem debellandam, somnumque conciliandum: audacter exhibeas dosin unam Laudani in forma pilularum, vel etiam in Aqua destillata appropriata dissoluti idque vesperi occidente sole, vel mane illo exoriente.

Ad dolorem laterum.

Quando æger de dolore ardoreque laterum, ut sæpè accidit, conqueritur.

℞. Mucilaginis, seminis Cydon. cum Aqua Rosar. extractæ ℥. iiij.
Aceti Rosar. ℥. ij.
Olei Rosati completi ℥ j.
Boli armeni ʒ. ij.
Santali rubei subtilit. pulverisi. ʒ. j.
Camphor. ℈. j. Misce.

Linteolum duplicatum, intusque madefactum, & tepidum quodammodo admove: Et dolore existente prænimio tria insuper vel 4. gr. Laudani boni ad supradictum modum præscribas.

Ad dissolutionem stomachi.

Quandoquidem symptoma hoc ventriculum sæpè tanta irruat sævitia, & ab initio morbi statim, ut nec medica-

menta, nec cibus absq; rejectione ingeri queant, roborationem moliri sequenti totu necesse est.

℞. Summit. Absinth.
Majoranæ
Fol. Menthæ Crispæ
Thymi
Flor. Rosar. rub.
Fruct. Myrtill.
Rad. Galangæ ana ℥. ß.

Pulverisata simul grosso modo acetoque rosato adspersa & calefacta loculo sive scuto insuta superimpone exterius regioni ventriculi. Frigida facta, calore, iterum recuperato, denuo adhibeantur, donec opus amplius non videbitur. Interim oleum Vitrioli vel sulphuris ordinariæ ipsius potioni admisce. Vel etiam sequentis liquoris ad confortandum stomachum [illegible] cochlear unum per intervallum propina.

℞. Syrup. Menthæ
Cidoniorum
Melissæ
De succo Citri ana ℥. j.
Aquæ cinamomi opt. ℥. j.
Olei sulphuris recti fic. gutt. xij. vel xv. Misce.

Ad fluxum Ventris.

Ægroto ventris fluxione detento, Medicus etiam atque cogitet oportet, num necessaria & utilis ejusmodi evacuatio, necne; uti neque Naturæ in suo motu laudabili remora injiciatur, neque ultra limites frenum ipsi laxetur. Nam si ex materia, quæ naturaliter excerni debeat, in corpore retenta, vitæ discrimen imminere potest, pariter etiam ex nimia fluxione illius, quod commorari justo debebat pertimescendum erit. In alvi [illegible] profluvij præternaturalis ad sequentia confestim properandum erit.

℞. Ol. Citoniorum
Mastichini
De Nuce Moschata ana ʒ. ij.
Misce.

Hoc in linimento bis terve in dies Venter inungatur, & circa hepar Emplastrum nostrum Dysentericum supra cap. 11. descriptum adplicetur. Quinimo, si ex usu videatur, dosis Laudani cum Syrupo Citoniorum semel atque iterum exhibeatur.

Quod si tamen dicta remedia malo huic extirpando, supervenientis fortasse excoriationis intestinorum ratione, minus sufficientia fuerint, ad subsequentia confugite:

℞. Caput ovinum crudum per medium dissectum, linguaque exutum cum cerebro ad bulliendum in aquæ sufficiente quantitate constitue, donec caro ab ossibus penitus secedat. Juri colato statim immitte duos vel tres manipulos summitatum Hipericonis & radicum Tormentillæ grosso modo pulverisatarum unciam j. vel ij. Infunde per tres vel quatuor horas in cinere calido. Colatum patienti duabus ternisve vicibus in die in forma Clysmatis injicito, & mirabiles sese prodent effectus. Liquor enim iste præstantissimus est in desperatis ventris fluxionibus, inprimis etiam ubi continuis vomitionibus ægri excarnificantur. His Clysmatibus etiam ægros persanavi, quibus omnia corporis emunctoria hiabant, adeo ut nimia inani-

tione

[illegible] & dissipationi spirituum causa [illegible] convulsiones, tortiones oris, sensuumque plane [illegible], quibus semper ne tantillum quidem neque medicinarum, neque [illegible] suggestorum intus retinebatur. Id quod annotari hic diligentius volui, illorum causa, qui dum hoc cum morbo conflictantur, eorum remediorum prævalente auxilio, forte opus sunt habituri.

Caput V.

De peste externa.

IN peste externa, quæ nimirum foris parturit symptomata, duæ quasi curationis species occurrunt: Una Physica, interna concernens viscera & quomodo cor à veneno defendatur, illudque à centro ad circumferentiam, vel quorsum natura voluerit, expellatur. Altera Chirurgica, quæ in eo occupata est ut venenum topicis remediis attrahatur, à regressu intercipiatur, pars affecta ab humorum concursu præservetur, maturanda materia ad maturitatem reducatur, aperiendum aperiatur, suppurationem materiæ peccantis promovendo & denique digerendo, mundificando, consolidando & omnia ad perfectam sanationem manuaria opera perducendo.

Quantum ad curationem Physicam: illa eodem modo quo supra pestem maximus internam absolvitur, in principio nimirum statim nostri Diasolis unguentive Bezoardici una, duobus vel tribus dosibus, vicibus successivis, obviando, uti supra declaratum est.

Curatio Chirurgica diuaricanda est pro differentiis externorum affectuum, quorum tres potissimum sunt. I. Glandulæ mobiles intra cutem [illegible]. II. Tumores [illegible] renitentes absque suppuratione. III. Apostemata sordida, excrementitia quædam, maligna virulentaque materia tumida, quæ Anthraces, Carbones, Bubonesque pestilentiales appellantur. In quibus hanc subsidiariam præstetis operam.

Ad glandulas.

℞. Gummi Armoniaci depurati, q. [illegible] Emplastrum & consumetur, modo curatio physica antecedat, vel simul cum hac ipsa conjungatur.

Ad Tumores renitentes.

Ad tumores renitentes & difficulter suppurabiles, Cataplasma componito sequens:

℞. Amygdal. amarar. contus. unc. ij.
Gummi Armoniaci clari
Farinæ Fabarum ana unc. j.
Salis Gemmæ unc. ß.
Oxymel. squillit. unc. iij.
Decoct. carduibenedict. unc. viij.

Bulliant ad consistentiam Cataplasmatis & addatur Theriacæ Diatessaron unc. j. De quo satis inspissato applicetur tumori q. s. Aperit poros, transpirationem materiæ peccantis prosperat, resistit putrefactioni, & duritiem sine periculo resolvit.

Anthrax seu Carbo.

Ad medendum Anthraci seu Carboni

perstiem dissolve, ulcus absterge, & cophonidem demum toti negotio injice sequentem ad modum.

℞. Succi plantag.
Scabiosæ
Rosar. Rubrar.
Nicotianæ veræ ana unc. ij.
Mellis Virgin. crudi unc. iiij.
Vitellos ovor. num. iij.
Therebinth. unc. j.
Farinæ Hordei unc. ß.

Coquantur igne lentissimo, semper agitando materiam, ad consistentiam unguenti, quo ipso ulcerisiusus prospiciendum, sequenti superimposito Emplastro.

℞. Picis navalis
Resinæ Pini
Gummi Armoniaci depurati
Ceræ Virginis ana unc. j. ß.
Asphalti unc. j.
Mellis adusti ad nigredinem, & subtil. pulver. unc. ß.
Camphoræ in oleo succini dissoluti drachm. j.
Fiat Emplastr. s. a. quod servetur ad usum.

Quod si Carbone aperto magna instaret inflammatio, orisque ipsius durities seu callus; præmissis duobus supradictis remediis cataplasmata ex foliis Malvæ, bismalvæ Violar. plantaginis, Radicum Altheæ vel similium emollientia, & refrigerantia adhibere & loco oleorum vel pinguedinum, Mellis rosati, Mellis Mercurialis, lutei ovorum aliquid admiscere oporteret: Res enim unctuosæ poros constipant, transpirationem humorum malignorum impediunt; quibus conclusi & repercussis continua partium inflammatio dolorque ut magno Medicorum probro quotidie testatur Experientia, consequeretur.

Quod spectat ad Diætā ipsorū, ab initio usq; ad ἀκμὴν, quamdiu nimirum & febris & ardor internus excedunt, ab omni assumendorum superfluitate, quamvis etiam appeterint, valdè caveto.

Natura enim seu restauratur (uti Paracelsus loquitur) in conflictu contra destructorem occupatus, superveniente stomachi repletione, uti cadat victoria, non minus perturbari potest, quàm si quendam ducto contra hostem exercitu. jam jam aciem aggressurum, amicus totius negotii componendi nomine à qualibet pugnandi superandique potentia & occasione interim detinuisset.

Propterea vires naturales tantum conservare studeas, facilis digestionis victu, laborem febrilem contemperante, corrigenteque materiam peccantem. Ad quod conveniret Hordeum mundum in aqua pura coctum, butyroque recenti & aceto rosato, vel Sambucino vel jure Citri Aurantiorum, Granatorumve ad libitum præparatum. Omnes enim istiusmodi liquores gustu suaves, prædictoq; usui conferentes existimo. Quod si grata aliorum vicissitudo sit, panem minutū, lentè diuq; in aqua coctum præparatumque ut de hordeo diximus, imperabis. Existente ægro valdè delicato, sequentib. consummatis & jusculis restaurantib. confidendū

℞. Caponem benè nutritum & visceribus, pinguedine, pedibus, collo, extremisque alis spoliatum.
Carnis Vitulinæ lib. j. in minutas partes scinde, & matracio impone cum:

℞. Aquar

℞. Aquar. Succi Mal. [illegible]
Succi Buglosſ.
Succi Scabioſæ ana unc. iij.

Clauſo matracio ne quid exſpiret, in B.M. bulliente aqua ſpacio 8. vel 10. dierum retine, poſtea cola & per linteolum exprime, addendo

Gelatin. Cytonior. tranſparentis.
Gelatinæ Citri.
Syrupi Violarum Cœrulei ana unc. j. ß.
Aquæ Cinamomi drachm. j.

De quo patienti debito tempore unum, duo, tria cochlearia pro doſi exhibeantur, ſingulis vicibus admiſcendo 4. vel 5. magiſterii Perlarum grana, vel etiam duas treſve guttas auri potabilis, alio nomine Magiſterium auri appellata in forma liquida. Ad potum, Vinum minus convenit, donec periodus morbi omnino abſolvatur, cujus loco interea ptiſana jucunda & delicata accipiatur. Declinante tamen morbo paulatim ad jam pridem interdictorum eduliorum uſum procedere nihil intereſt. Et tantum de modo & ordine ad legitimum Bezoardicorum noſtrorum uſum in peſte obſervandis. Quamvis etiam [illegible] & Methodo [illegible] illa non eſſet religio, de quo ſub fine hujus tractatus.

Cap. VI.

De uſu Bezoardicorum pro extirpanda febre ardente.

Quamvis [illegible] ſeu febris ardens malignitate [illegible] adeo eſſe [illegible] non ſit, ut peſtis; nihilominus tamen tanta ſymptomatum ſævitia, tamque præcipiti decurſu quemquam adoriri ſolet, ut vel ſex octove dierū ſpatio robuſtiſſimos etiam jugulare queat. Ideoque mora hic æque perniciola, ac ſupra de peſte diximus. Poſita enim, causam hujus febris aliam nō eſſe, quam igneum calorem in putrida quadam materia, abſque veneno, minori tamen diligentia, conſilioque regenda curatio non eſt, ad illum extinguendū, quam ad expellendū venenum in lue peſtifera: cō quod utrinque ſubitanea, acuta, lethaliaque ſymptomata. Verum equidem eſt in febri ardente ſæpenumero uſu venire, quod abſque ullo remedio, natura motu Critico corpus à morbificæ materiæ tyrannide, redimat, eoq; ipſo perſanet. Qua de cauſa multi Medici ad Criſium naturæ conatum attendentes ægris diætam rerumque non naturalium legitimam adminiſtrationem ſolum abſque Pharmaceuticorum medicamentorum uſu commendant.

Verum tamen cum DEUS ter. Opt. Max. tanta medicamentorum, quibus cum temporis opportunitate uti liceat, copia nos locupletavit; Ego ſapientiſſimorum Practicorum opinioni adhęreo, qui ipſi naturam ſæpè deſidem nimis ad neceſſaria ſua officia, [illegible] medicamentis adjuvare, corpus debitè purgare, calorem [illegible] in tempore ſtudent. Et hac Methodo decem reſtitues dum [illegible] quatuor poſſis, ſi alia incedas via id quod experientia abundè demonſtratur.

Triplici ergo via incedendum tibi, qui febri ardente correptos reſtituas. Primo [illegible]

mò minuendo humorem biliosum, focum nimirum febrilis inflammationis, qui totam venarum molem subrepens, sanguinem inflammat, & corrumpit, spiritusque alterat, universum corporis habitum deficcat, & quibuscunque sollicitatos ejusmodi febricitantes videmus, symptomata producit.

Secundò uti cor à vaporib. malignis, adustisq; defendatur. Tertio uti in universum corpus, ne in tanta combustione succumbat, humectetur, refocilleturque.

Quod attinet ad primum, in principio statim, quando, tali se morbo confixum sentit, modo facilè ferat vomitus, sequens exhibe vomitorium.

℞. Fol. Gratiolæ drachm.j.ß.
Fl. Centaurii min. scrup.j.
Tartari albi crudi drachm.j.
Aquæ Scorpionidis sive calendulæ unc.iij.

Infundantur per horas iiij. Colaturæ addantur Syrup. rosar. solut. cum Rhabarbaro unc.j.

Aquæ Cinamomi gutt. x. vel xij.
Fiat haustus.

Quem dum offers patienti in promptu habeas ptisanam, vel serum lactis clarificatum, uti in siti bonos ipsius haustus præbeas. Illud enim in partibus sitim restinguit & operationem medicamenti facilitat ἄνω καὶ κάτω. Hic potus quidem amarus valde, virtute tamen tàm præstat, quàm vix aliud purgativum. Si æger tamen liberaliter genitus & mollis fuerit, facilis item ad vomitiones & purgationes, non nisi mediam, vel etiam tertiam ipsius partem cócedas. In hoc enim prudenti consilio opus est. Quod si acerbitatis causa talia non ferrent, ipsorum loco flores Antimonii quemadmodum cap. de intoxicationibus dictum est, assumas. Si nec his proficias, quod fortassis à vomitoriis prorsus ab hac vel illa causa abhorreat, infusionem Rhabarbari cum Manna, uti cap. de peste infectis ostensum fuit, purgationem instituas. In summa, quoquo potes medio, humorem biliosum egregiè, quantum res postulat, viresq; patientis ferendo satis sunt, ab initio statim diminue, & ita propriissimum febris subjectum è corpore removebis.

Secundò peracta purgatione uti nusquàm impingas, num corpus Plethora laboret, numque missionis sanguinis opportunitas adsit, cósidera. Si namq; Phlebotomia necessaria visa fuerit, ipsam sine hæsitatione moliri, sin minus suspendere oportet; postea dare tale Bezoardicum:

℞. Aquæ Succi Veronicæ unc.j
Diasolis grana viij.
Chrysobezoar gr.iiij.
Misce.

Quo assumpto, sudori viam, secundum quod patienti tollerabile naturæq; consonum, paululum concedito. Si namque pori nimis hient, ægerque sudore ultra modum sponte satis superq; diffluat, sudorem remorari satius esset.

Tertio ad restinguendum nimium calorem & inexhaustam sitim, nihil dubites, quin subinde potum, quandocunque velit, excepto sudationis tempore, porrigas; Dum tamen modicè calfacias antea. Nunquam enim non humectandum corpus est, præsertim in gracilibus ad prohibendum, ne, ut ita dicam, tanto calore nimium præassetur. Potus magis

convenientes hoc in casu sunt ptisana simplex vel vitriolata; aqua fontana rantillo syrupi violarum oleoque sulphuris & Aquæ Cinamomi guttis quibusdam correcta; Aliàs hæc porio singularis, ad hunc scopum efficaciæ est:

℞. Seri lactis caprini vel vaccini lib.x.
Succi Buglossi
Borrag.
Endiviæ ana unc.iiij:
Sacchari unc.v.vel vj.

Mixta simul clarificentur albumine ovorum ad pellucidatem usque Aquæ fontanæ; Aromatisentur Aqua Cinamomi,& frigida pro potu liberaliter dentur. Restinguit enim sitim,lenit partes internas nimio calore exasperatas,humoremque biliosum per urinam evidenter educit.

Quod si adhuc aliorum refrigerantium opem implorare necesse est, eo nomine Sal nitri præparatum cum Aqua Sperniolæ eligito. Et sic aliis supervenientibus symptomatibus, ceu vomitionibus, ventris fluxionibus, doloribus capitis,&c. cuique suum opponere remedium.

Æger pridem valetudinarius, tenellus & languidus, nec purgationibus nec phlebotomo turbandus est. Quinimò ab initio statim grana 4. vel 5. Chrysobezoar cum cochl.j. Syrupi Cydoniorum assumat,idq; tertio quoq; die interponendo usum Magisterii Corallorum & perlarum in tabulas cum Sacchar o connati ad roborandum. Lenitioni promovendæ Eccoprotica vel clysmata non nimis δραστικὰ,sed lenia adhibenda.Purgantia enim si dentur minus quàm debent ἐνεργητικά, operatione frustaberis, propter maximum,qui intus est,squalorem, dum nihilominus satis perturbēt stomachum; Si justè fortiora, his viribus impares penitus forrè succumberent.

Quod superest, postquam ita Methodo & pietate ægrum tractavimus, quilibet benedictionem divinam spe secura expectet. In omnibus enim actionibus ad Medicinam pertinentib.ut & aliàs, Colonos imitari debemus fideles & cautos.Is enim cum terram excoluerunt, semenque suo tempore & modo inaravēre suum, tùm toto onere levati spontè acquiescunt,& prosperitatem expectant, ab illo qui,dum vult,vitam & incrementum singulis largitur creaturis;postquam aurēad sententiam messis advenit, cum reverentia & gratiarum actione fructus colligunt & amplectuntur,cognoscendo in universum Sapientiæ, Justitiæ, & Misericordiæ DEI, quæcunq; acceperunt, accepta referenda esse; Quin imò totum universum supra captum nostrum ab eodem conservari & gubernari, ut nec immutare quicquam, nec corrigere unquam possimus.

Cap. VIII.

De Pleuritide.

Quamvis diversæ pleuritidis species, diversę producentes symptomata,ab antiquis recenseantur Medicis, considerando tamen generale ipsius subjectum, & in quibus partibus soleat hospitari,reipsa cognoscimus, omnia Medicamenta sanguinem attenuantia,corruptioni resistentia,meatus partesque obstructas doppi-

oppilantia, evaporationem humorum calidorũ in alia atq; alia corporis regione conclusorum promoventia, singulis pleuritidis speciebus remederi posse.

Ut ergo in tempore hoc morbo confixis Bezoardicis nostris struatur auxilium; primò dispiciendum est: num φλέγμονη sanguinis, venarumq; distentio adsit. Secundò: num bilis alii vel crassi, vel acres & vellicantes humores in stomacho superabundent. Sanguine enim existente præcalido, incunctanter vena Basilica lateris affecti rundatur, eousq; mittendo sanguinem, quousq; Temperamentum, ætas, morbi magnitudo, anni tempus, aliæq; phlebotomiæ circumstantiæ permiserint, de quo ut & aliis in morbis, Capivaccius & accuratiùs & uberiùs.

Hora post altera hanc præscribe potionem:

℞. Aquæ succi papav. Rhœadis diligenter destillati unc.j.
Diasolis gr.viij. vel x Misc.

Quo assumpto in lecto coopertus stragulis benè suas quousque vires absq; incommodo ferunt.

Econtra stomacho humorum illuvie nimis refarcto, auspicanda cura est à sequenti vomitorio.

℞. Salis Vitrioli ʒß. vel ℈ij.
Mellis Rosati.
Aquæ Cardui bened. an. ʒß. vj. Misc.

Vel propinetur Aqua Vomitoria præstantissima in hunc modũ præparata.

℞. Vitri Antimonii Hyacinthini more. Matthioli præparati & in subtilem pulverem redacti.
Salis Cardui benedicti ana gr. xxxx.
Aquæ succi Veronic unc.v.
Aqu. Cinamomi gutt xxx.

Infundantur in B. tepido per horas 24. postea colentur per chartam, & serventur ad usum.

De quo patiẽti ʒ.4.5.6. vel 7. drachmas secundum quod repletus, robustus, facilis, vel difficilis ad purgandum fuerit, propinabis; Singula enim drachma hujus aquæ singulum Vitri ipsius granum viribus adæquat.* Excitato sedatoq; iterum vomitu, potio Bezoardica, ad præscriptum assumatur.

Nullus quidẽ dubito, quin Vomitoriorum mineralium à multis pro venenis potius, quã pro Medicinis habitorũ usu, stomachũ plurimorũ valdè concitaturus sim. Verùm sua cuiq; esto Helena, Mihi mea. Quamvis n. quis dicat: Vomitiones medicinas esse exagitatorias, Spiritus impensè nimis exaggerare, alterare sanguinẽq; partibus affectis magis inflammare, &c. singula tamen ad veritatis trutinam ponderantibus tanti momenti nõ reperiuntur, ut ne vanarum ociosorum ingeniorum conjecturarum, & experientiæ contrariarum machinationum turpitudinem effugiant, ne dicam ea quenquã à vera sententia abducere posse. Vomitoria siquidẽ supradictorũ humorum massam, subjectum scilicet, ex quo multi vapores, iiq; mordaces & acres ad partem affectam subinde ascendunt, expurgant; adeoq; febrẽ ipsam diminuunt, inflammationem præcavent & vel punctiones laterum tollunt vel mitigant. Quæ ipsa profectò non contemnenda pericula minantur, si corrupti humores in corpore impunè relinquãtur. Concedo quidem tùm, quum vomitus cietur,

spiritus partesque quodammodo ad indignationem perturbari, attamen illam eousque non persequi, ut ne æquo animo ad integram postea sanationem consequendam sufferri possit. Et quid tibi aut mihi, aut ulli viro bono argumenta ubi sensus judex est, multorum etiam celebrium Medicorum authoritate arbiter.

Sed ad propositum μιλίτημα revertor. Si ergò accideret, ut ambę hujusmodi repletiones sanguinis scilicet & vitiosorum humorũ, in corpore concurrerent, & evacuatio utrinque æqualiter indicaretur, quod sæpe fit, tunc vomitoriis prima, venæ sectioni altera, Bezoardicis tertia Curationis cura debeatur.

Alias, quando neutrum eorum prę stò est, nec vel purgatio, vel Venæsectio indicatur, interim etiam natura patientis viribus prostrata succumbit, à Bezoardicis, mediocriter sudorem provocando auspicari oportet.

Attamen & venis meatibusq; apertis si sudore fluxo, sanguis phlebotomia adhuc ventilaretur, maxima alleviatio sequeretur; Inprimis Melancholicis, frigidis, imbecillis & meticulosis. Venis enim apertis & spiritibus calore excitatis, (usu nimirum Bezoardicorum) sanguis tenuior & fluxilior, æger etiam ad ferendam sanguinis missionem idoneus magis redderetur. Quæ ipsa etiam militat ratio quòd in febribus intermittentibus aliquando, ægrotis nimirum Melancholicis existentibus, venæsectio necessaria visa, durante paroxysmo magis quam ἀπυρεξίας tempore committatur; idque vel pari, vel majori successu, quàm dum aliàs in febricitationis tempore vena sanguineis & robustis secetur. Hactenus de remediis generalibus, & specificis.

Jam quando dolores in parte affecta valdè sæviunt, sequenti unguento bis in die usurpando, illos demulcias.

℞. Succi Nasturtii aquatici unc. viij.
Quinquenerviæ unc. vj.
Butyri recentis unc. vj.

Bulliant lento igne ad consumptionem humiditatis. Deinde addatur olei succini albi non rectificati ℥ß. Misceantur pro Linimento.

Ægro tussiente, & sanguinē aliamve materiam per os respuente, ad digerendam & abstergendam eam, convenientia pectoralia subministrabis.

Ad restrictam alvum emolliendam, & ventos vaporesq; concluso dissipandos Clysmata rectè injicias. Cæterum pro diæta, cane pejus & angue habeatur vinum, potius esto prisana hordeacea uvis passis communibus vel Corinthiacis, Hydromelite, Cerevisiâ secundariâ, Syrupo aliquo vel Tussilaginis vel violarum dulcorata, fugiantur acetosa; Nutriantur pane, Cremore hordei, cum butyro recenti, vel oleo Amygdalarum dulcium præparato; Lacte amygdalino, pomis dulcibus, assatis cum saccharo, &c. debito tempore dum febris exulat. Post febris finitionem juscula restaurantia, ova recentia, pullorum, aviumque campestrium caro, modicum vini etiam cum prisana, assuetis præsertim, maxunopere prodest.

Cum tamen febris abest, & horripilatio, & imbecillitas insuper molestias creant, vinum petentibus non denego, dummodo in decenti illud exhibeatur quantitate.

CAP.

CAP. VIII.

Curatio Variolarum.

VAriolarum Morbus universalis adeò est & communis, ut raro videas, qui quadraginta vel circiter annis superatis, ab illis intacti prorsus immunitatem jactare possint.

Communiter pro salubri & exiguo malo habetur, puta quòd naturalis evacuationis modo corpus mundificare & à menstruosa malignaque ab alvo matris usque contracta labe liberare creditum est.

Verum enim verò illud sæpè adeò contagiosum & crudele existit, ut non solum quàmplurimos, adultos etiam quos corripit, juguler, sed etiam pestilentialem prorsus aërem post se relinquat.

Quin imò sæpe observatum est illius malitia multos in externis partibus adeo devastatos fuisse, ut, ne penitus internecioni ipsos tradere oporteret, Medici ad crudelissima, vereque cruenta remedia, ferrum scilicet & ignem usque, pervenire coacti fuerint.

Fieri non potest, ut quenquam à tali morbo præservemus, imo cum periculo non levi conjunctum est, periculum ipsius tacere.

Officium ergò Medicinæ, quantùm hic præstare potest, in hoc consistit: ut naturæ jam afflictæ, & delassatæ, auxiliarias mittat copias; utque viscera à corruptione defendat, & in doloribus aliisque symptomatibus remedia suppeditet.

Ad humores (quibus natura tantopere delassatur) foràs ejiciendos, considerare inprimis oportet: num stomachus, communesque viæ, superfluitate aliqua redundent nec ne. In tali siquidem casu à purgatione tanquam à linea auspicaberis, duplicem ob causam. Primò quod eo ipso Corruptionis subjectum, ab humoribus, dum præter naturam retenti fuerunt, fermentatis, corruptis & à calore interno, qui totius fundi calamitas est, accensis, obortum rescindatur & expurgetur.

Secundò quod stomacho ita perpurgato Bezoardicis postea locus magis detur, quàm dum ille variis sordibus adhuc scateret.

Quandoquidem ergo Ventriculum ab illuvie sua vindicare omnino necesse est, statim in prima morbi invasione, antequam pustulæ foris conspiciantur, ita agito.

℞. Salis Vitrioli gr. v. vj. vij. x. aut minus pro circumstantiarum conditione.
(Adulto debetur ʒ ß. ad ℈. ij)
Syrupi Violar.
Aquæ Scabiosæ q. s. ad magnam vel parvam potionem. Fiat potiuncula,

Propria ad vomitum excitandum. Vice Salis Vitrioli, si qua sapor ipsius formidabilis sit, Vomitorium Antimoniale præcedenti cap. descriptum assumere licet. Pariter quando parentes ex inscitia neutrum admiserint, purgationem ex Mannæ & Cremoris Tartari simul unitorum sufficiente quantitate institue. Illa ipsa enim ex purgantium familia benignissima verè sunt & Benedicta. Parem tamen cum prioribus efficaciam & ope-

venit, dum Laudanum ſuas Laudes in hoc fluxu ſiſtendo, ſomnum inducendo, vires recuperando & ſic materiam morbificam naturæ viribus auctis ſecernendo, egregiè probavit. Et plures obſervationes adducere facilè poſſem, ſi opus eſſet, & brevitas ſcripti pateretur.

Ad rem autem revertendo dico: ſtatim poſt purgationem infanti exhibenda eſſe unum, duo vel tria grana Chryſobezoar in aqua deſtillata ſucci Veronicæ in forma potionis ad ſudandum modicè. (Nimia enim ſudoris prolicitatio utilis non eſt,) tenendo ipſum calide donec puſtulæ foras prodierint. Quod ſi cum difficultate fiat, ut ſæpè accidit, repetenda prædicta Chryſobezoardici doſis eſt, etiam ad tertiam vicem, ſi opus videtur. Hoc enim modo facultas expultrix robore aucta apertisque poris, facile noxia à ſe protrudit.

In puris corporibus loco purgantis medicamenti ſtatim Bezoardicum administretur. Et tantùm in genere de prædicta cura.

Inſuper valdè neceſſarium eſt in accidentia quoque hujus morbi animadvertere, ſequenti modo.

Primò oculis ſuppetiæ ferendæ ſunt, ne corrumpantur, hocque nomine in uſu celebria ſunt Crocus & Lac, mixta invicem & mox ab initio circumcirca inuncta. Croc' enim facultate ſua incraſſante, & anodyna penetratione malignorum ſubtiliumque humorum reſiſtit, ardorem mitigat, & concurſum materiæ peccantis eo modo impedit, unde communiter benè habere ſolent, ſi ab initio antequam materia fluxerit, adhibeatur.

Sæpè inflammatio & putrefactio in gula & ore, præſertim prætermiſſa ab initio purgatione negotium faceſſunt, tàm ratione officii partis affectæ, qua ſine homo ſuſtentari non poteſt, quam reſpectu ſitus. Optimum igitur erit per intervalla cochlear liquoris lenientis modice abſtergentis, reſiſtentisq; putrefactioni propinare. Ad quod inſerviet ſequens Julepus.

℞. Aquarum ſucci Fragariæ.
Plantaginis.
Sambuci.
Succi Glyzyrrhyzæ.
Tuſſilaginis.
Dianucum ſimpl. an. ℥. ß. Miſce.

Doſis ipſius ter quaterve indies exhibeatur, & in caſu conſtipatæ alvi applicetur ſuppoſitorium ex melle roſato.

Corruptioni & putrefactioni partis cujuſdam externæ, quæ interdum, quamvis rarò, accidit, vereque periculoſum ſymptoma eſt, occurrendum eſt remediis infra de Gangræna deſcriptis.

Contra ſitim potus audacter, ad ſatietatem concedatur de Julepo aliquo ſuavi, vel de ptiſana edulcorata & tepefacta, præſertim in principio, ne calor nativus ſubitaneo horrore repercuſſus à laudabili propoſito deſiſtat. Cavendus etiam magnopere vini uſus eſt, prçſertim ubi febris adfuerit, quippe quod & febri focum accenderet, & paroxyſmis Epilepticis, Spasmo, convulſionibus, ipſique morti etiam anſam præberet.

Si caput dolore prænimio afficiatur, noctesq; inſomnes habeantur, commendatum tibi habeas granū dimidium vel integrum Laudani in pauxillo aq. Cardo-

Cardobened dissolutum, dummodo pectus minus viscidis humoribus repletum & respiratio libera fuerit,. Et hoc medicamentum somnum conciliabit, dolorem, ardoremque mitigabit egregiè.

Quando variolarum vestigia turpitudine faciem afficiunt, dupliciter resistendum est; Primo impediendo, dilatando, dissipandoque materiam, ne tàm in facie hospitetur, quàm in aliis corporis partibus. Postcà præcavendo, quando jam foras gliscant pustulæ, ne nimium carnem derodant; Quandocunque ergò in principio infantem tali morbo decumbere animadvertis, singulo die, ter quaterve unguento aliquo astringente & mediocriter refrigerante faciem illinias, verbi gr. liquore Myrrhæ unguento rosato permixto; idque sine intervallo, donec pustulæ cutem totius corporis benè occupaverint. Sic enim pori adeò constringuntur, ut materię peccanti omnis aditus egregiè præcludatur.

Interim tamen benè prospiciendum est ipsi Naturæ, ut diximus, ad eum finem nempe, ut in exterminanda materia noxia, eaque longius à corde propellenda, sese alacriorem præstet.

Alterum illud ne nimium erodant carnem, obtinebis, humectando pustulas jam formari cæptas, tepida malvæ decoctione cum pauxillo sacchari concinnata, vel instar Cataplasmatis superposita; pulvere itidem pomorum in dulcium in lacte coctorum, perque cribrum actorum, & cum saccharo & croco permixtorum. Ejus enim remedii beneficio celeriter marcescunt: Quo facto abscindendæ sunt subtili forcipe, & postea foliorum plantaginis decocto lavandæ, permodicoque mellis rosati ad purificationem juvandam demulcendæ. Denique quando jam arescere incipiant, seq; bene habeat infans, faciei omni sero fomẽtum superinducatur ex decoctione furfuris frumentacei cum sacculo in lactis sero cocti, ad poros cutis aperiendos sudoremque proliciendum. Sublato eo inungę oleum, quod antea in promptu habeatur, tali modo præparatum.

℞. Olei de vitellis ovorum per expressionem.
Olei de Benn.
Vini albi opt. ana ℥. iiij.
Myrrhæ electæ subtil. pulver. ℥. j. ß.
Gummi Sandarachæ.
Asæ dulcis sive Gummi Benzoin. ana ℥. ß.

Infundantur in vitro, & ponantur in B. M. vel fimo equino per 40. dies, deinde colentur & serventur ad usum. Quę ipsa inunctio semel quotidiè, vel ad minimum alternis diebus, per duas vel tres hebdomadas continuanda est sine intermissione. Nisi enim quibusdam in casibus, veluti si infans nimis parvus, & delicatulus extiterit, contra iudicetur, proculdubio egregiam experieris operationem. Nec ignoro ad hoc idem ex variis classibus Medicamenta desumi posse, quibus, qui volet, proprio ingenio fretus, ad prædictũ scopũ dextre utatur. Meum interim bono publico inserviendi studium boni consulatur. In adultioribus tam purgantium quàm Bezoardicorum dosis ad proportionem ætatis virilem, ipsiusmet morbi semper dimetienda est.

CAP.

Cap. IX.

Contra morbillos.

HIc affectus, nisi febri ardenti implicatus, usqueadeo periculosus non est, nec etiam tam contumax ut variolæ, propterea etiam ut plurimum ad Medicorum manus non pervenit: Nihilominus quia materia peccans naturam lacessendo expultricem ejus facultatem impedire potest, ad sequentia attendere oportet:

℞. Chrysobezoar. gr. j. ij. iij. ad proportionem ætatis & virium.

Aquæ stillatitiæ de succo Pimpinellæ cochl. j. & propina.

Postquam propinaveris in lecto se gerat calide mediocriter, & dubio procul, dummodo natura non omnino victa fuerit, morbilli foras apparebunt. Quo facto, tam regiminis victus, quam aliorum particularium accidentium ratio recte habeatur. Ad quod superius caput remedia quoque subministrabit.

Cap. X.

De Dysenteria.

DYsenteria seu profluvium sanguinis per intestina & alvum ad Classem morborum acutorum & populariter grassantium pertinet. Propterea, quod in populum grassando, brevi tantam excitet stragem, ac si fuisset pestis ipsa. Idque potissimum circa autumnum, quando fructuum abundantia, ex stulta Cupedia, vel etiam penuria homines nimium repleti ad aquæ potum sese conferunt, Eo ipso enim vires ipsorum dejiciuntur, stomachus pravis humoribus repletur, Temperamentum Epatis alteratur, sanguis depravatur, humores dissolvuntur, facultas retentrix partium labefactatur, expultrix irritatur, adeo ut in febres ardentes fluxui sanguinis complicatos facile incidant, & paucissimis diebus vitam finiant suam.

Tractabimus hoc in loco tantum de dysenteria illa maxime universali, & maligna, non item de cæteris sanguinis profluviis.

Duobus itaque remediis cura ipsius absolvenda est. Uno Prophylactico; Therapeutico altero.

Prius consistit in eo, ut caveamus nobis à nimio fructuum esu, a potu tenui & frigido, præsertim ut fructus comederimus, sumantur item singulo mane guttæ iij. vel iiij. olei sulphuris vel vitrioli in cochleari vini, vel cerevisiæ, vel aquæ communis. Et hoc tam vili emitur pretio, ut nemo, credo sit, cui ad illud ipsum per totam æstatem redimendum non suppetant sumptus. Ditiores à fructibus prorsus abstineant, in eorum locum salubri victui operam dantes. Quod si etiam cum ægrotis familiaritatem habere oporteat, sæpe utantur Diasoli nostro cum conserv. rosar. rubr. vel etiam Syrupo Cydoniorum permixto. Mane nares nuntiant unguento Bezoardico, contra malignitatem aëris, graveolentiam item ab hoc morbo subortam. Stomachum pravis humoribus onustum si sentiant, pilulis nostris Balsamicis supra 3. Cap. descriptis sero ante cœnam purgationem instituant, potissimũ quando

Lactuca, fructibusve horariis pasti, mali aliquid suspicantur. Et sic à dicta labe τυῦ Θεῶ, conservari quemlibet posse existimo.

Curam auspicari oportet subito, quanto nempe viresadhuc valuerint. Primo, expurgandi humores viscosos & peccantes. Secundo, robur partibus conciliando: Profluvio simul resistendo vel eundem omnino præcavendo.

Ad primum scopum collimamus sequenti hemetico.

℞. Lapid. Philosophici Fioravanti gr. v. vij. viij. ad jx. ad x. pro virium differentia.
Conserv. ros. rubr. ℥ ij.
Ol. Cinamomi gut. j. Fiat Bolus.

Quo devorato, os liquore aliquo colluatur, ut melius ad stomachum succedat, possunt etiam pilulę inde formari, cum syrupo quodam & Boli loco deglutiri cum custodia. Hoc loco dignatus sum Vomitorium istud, quod egregie se mihi pluries præstiterit, tam facultatis, qua pollet, hemeticæ, quam adstringentis, & roborantis causa.

Et hoc inde proficisci arbitror, quod in ejus compositionem Chalybs & ferrum magna satis copia ingrediantur, prout videbunt, qui præparationi ipsius horas operasque impendent. Consulatur Fioravanta in Corona Medicinali, Attamen ab aquæ fortis spiritibus cum beneficio Ignis tum ablutionibus rite vindicetur necesse est. Nec enim sufficit, rudi tantum Minerva medicamentum præparare posse, sed & opus est, scire particulariter, in qua substantia, in qua operatione, benignæ malignæ ve ipsius sitæ sint qualitates & multa alia. Et necessariam hanc fuisse admonitionem arbitror, quod plures noverim hisce arduis studiis sese intermiscentes, eo ipso veri sanitatis turbatores, qui ne tantillum quidem instructi de corio humano iminane quantum ludunt.

Alterum vomitorium, cui in Hemetologia nostra, & hoc etiam in loco, merito suas quoque debemus laudes, tale est:

℞. Salis Vitriol. ℈ j. ℥ ß. vel ℈. ij. ad differentiam corporum Syrup. Cytoniorum,
Aquæ Betonicæ ana unc. ß. vel j.
Aquæ Cinamomi gut. x. Misce & propina.

Quod si quid vomitoriorum usum prohibeat, ut sæpe usu venit, materiam peccantem infusione Rhabarbari cum Manna ad sufficientiam purgari operam dabis.

Purgationi succedat venæsectio, quando ea indicabitur, postmodũ Chrysobezoar, dosis j, in cochleari Syrupi Cydoniorum. Pro pauperibus Crocũ Martis (pro cujus integra libra justo pretio numeratur dimidius coronatus) ad grana x. vel xij. cum conserva rosar. rubrarum commendo. Et quodquod horum usui destinaris viginti quatuor horarum spatio bis exhibeas.

Si magnus dolor urgeat, pilula una Laudani deglutienda detur. Ea enim dolor fugatur, quies conciliatur, totiq; curæ egregium auxilium præstatur.

Ita quoque venter inungatur bis in die oleo Cytoniorum, Myrrhæ, Mastichis invicem contemperatis. Et dubio procul bonus inde sequetur effectus.

Quod

Quod Diætam attinet, juſculis potiſſimum, cibiſque aliis reſtaurantibus facilisque digeſtionis, ratione tamen diligenti ad omnes circumſtantias, an item febris adſit, nec ne, habita, nutriantur. Potus eſto ordinarius: bona ptiſana, bene cocta, dulcorata, & Cinamomo aromatiſata, aliquando etiam modicum vini Clareti, adua Menthæ vel Meliſſæ mixtum.

Reliquas dyſenteriæ ſpecies quod attinet, particulariter nempe ab Epatis imbecillitate, ulceribus inteſtinorum procedentes, ea [illegible] ex ſuperioribus ſingulatim hauriri poſſunt. Pro Epatis imbecillitate operas præſtabit ſuas, Emplaſtrum Dyſentericum; pro inteſtinis, Infuſio Hypericonis cum juſculo capitis Verveeis facta, uti diximus cap. de febrib. ardentibus, & ſic pro aliis alia.

Cap. XI.

De Hemicrania.

QVoniam Bezoardica præcipue venenis acutiſque affectibus oppoſita ſint, magis pro re nata fore duxi, toto veluti libello in duas partes diviſo, prius de acutis morbis tractaſſe, antequam ſequentium Chronicorum nempe curam auſpicarer. Quamvis tamen animus nunquam fuit generalem Methodum, vel medicinales Inſtitutiones, quin potius directionem, & uſum trium noſtrorum Bezoardicorum tractaſſe; Nihilominus benevolus Lector meam manuductionem hanc, dum jam ad Chronicos etiam affectus utilitatem Bezoardicorum demonſtro æquo animo, ſpero, accipiet. Pro iis ergo quib⁹ caput Hemicrania laborat.

℞. Flor. Betonicæ.
Meliſſæ ana ℥ß.
Diaſolis ℥ß. Miſce.

De hac mixtura ſingulo mane per 3. quatuorve ſeptimanarum ſpatium ægro exhibeatur, corpore tamen ſequentibus pilulis Cephalicis rite purgato.

℞. Suc. fæniculi.
Roſ. rubr.
Betonicæ
Meliſſæ ana ℔ j.
Majoranæ ℔ ß.
Aloës lucidæ ℥viiij.

Aloe in ſuccis depuratis in olla vitreata diſſolvitur & humiditas decoquitur, donec ſimul picis conſiſtentiam adepta fuerint, pilulæque formari apte poſſint. Poſtea aloë ita compoſita accipitur, & ad ſingulam ipſius unciam incorporantur ſequentia.

℞. Eſſentiæ fol. ſenæ per aquam Tartariſatam diligenter extractæ ℥iij.
Eſſentiæ Hellebori nigri ſtrigonienſis (vel ex alio loco) ver. & opt. per lixivium ipſius Hellebori extract. ℥j.2.
Ligni Aloes reſinoſi
Cariophyll. an. ℥iiij.
Spicæ Nardi Ind. ℥ ij.
Ol. Majoranæ.
Angelicæ
Nucis Moſchatæ, ſuccini albi non rectif. an. gutt. x.

Mixta & incorporata in membrana oleo amygdalarum dulcium irrorata bene cuſtodiantur ad uſum. Doſis earum eſto à ℈ i. ad ℥ß.

Dentur mane jejuno stomacho ; Vel etiam vesperi ante cœnam, & tum in minore pondere usurpantur. Post purgationem hanc & venæ sectio institui potest, in corpore sanguineo calidoque: alias minus.

Sic & tempora inungantur interdum, unguento Bezoardico.

Ex his remediis rectam victus rationem observando, ventis, nimio calori aut frigori sese subtrahendo, brevi morbo huic nuncium remissuri sunt, nisi forsan radices egerit, vel senium naturæque imbecillitas difficultatem pariat.

Cap. XII.

Contra oblivionem vel hebetudinem memoriæ.

AD memoriam, à frigidis humoribus in cerebro perdominantibus deperditam, restituendam, sequentia præscribimus capita.

1. Semel atque iterum purgatio pilulis Cephalicis ex præcedente capite instituatur.

2. Singulo mane per tres septimanas tria vel 4. grana Diasolis cum conserva florum Rorismarmi sumantur; Caputque pectatur, & hebdomatim lotione purgetur, capillis intercalando pulverem Ireos, Majoranæ, fricandoque pannis asperis calidis; vel caput laveturlixivio super Rosmarinum; Majoranam, Thymum, Melissam, radices Acori, Iridis, aliarumque rerum capitalium aliquandiu infuso.

3. Mane aliquando Nucha inungatur unguento Bezoardico. Adhæc si recta victus moderatio accedat, per tempus diligenter à frigore cavendo, nullum erit dubium, quin brevi memoria in pristinam vivacitatem restituatur. Exceptis iis casibus, ubi hebetudo ista à generali corporis debilitate enata fuerit, vitæque melior pars transierit.

Cap. XIII.

Contra Vertiginem.

VErtiginosis consulendum est, ut omni mane pauxillum Diasolis cum conserva Florum Betonicæ intro deglutiant, interdum etiam stomachum per Sal Vitrioli expurgent; sanguinemque pro necessitate ex vena Cephalica dextri brachij (attamen discretione) mittant.

Denique & ipsis inunctio in tempora & nares ex unguento Bezoardico, præsertim ubi mali Originem ex cerebro magis quam stomacho suspiceris, valde convenit, cum alias si ex stomacho malum proveniat duobus prioribus remediis totum negotium conficere liceat.

Cap. XIV.

Contra Lethargiam vel stuporem cerebri.

QVamvis Lethargiæ nomine nullus alius morbus proprie appellandus veniat, quam magna illa cerebri stupiditas, cum privatione memoriæ, continuo somno, & linguæ titubatione, qua ipsa plurimi etiam affliguntur? Nihilominus tamen Carus, congelatio, & coma quæ quam proxime ad Lethargiæ pro-

propriè sic dictæ naturam accedunt, generaliter sub Lethargiæ cura tractari possint.

Et sunt tales affectus, præsertim congelatio, periculosissimi, & verè deformium & horribilium symptomatum causæ.

Quod ipsum multi mecum superiori æstate experti sunt in quodam Juvene hoc modo ægrotante, cujus nomini hoc in loco parco, annorum circiter viginti sex, boni corporis habitus, temperamenti inter sanguineum & phlegmaticũ medii, bonæ indolis, & ingenij ad modestiam & amorem nati. In accessione enim mali (quod quidem interdiu nullos observabat typos, attamen noctu infallibiliter revertebatur) tanta sensuum inordinatione corripiebatur, ut nec motus, nec vitæ ipsius ullum reliquum erat indicium, præter lentam respirationem, caloremque corporis; Oculos semper fixos & apertos instar glaciei micantes tenebat, per horas alias plures, alias pauciores, secundum quod vel minor vel major copia materiæ in cerebrum influxæ. Expergefactus omninò inscius omnium rerum erat, nec insomniorum, quæ proculdubio viderat, recordabatur amplius, imò pro certo statuo, quod, si auris, manus, aut pes ipsi decisa vel abrepta fuissent, (quamvis aliquando, licet rarò in titillatione plantæ pedis, absque tamen ulla experrectione, movebatur) ipsum dolorem non nisi obscure percepisse. Aliquando enim, cum ita stupidus jacebat, sub sinistrum genu, ruptorium ad cauterium excitandum applicare feci, & paulo post ligaturas removendo & super eschaream digestivum apponendo nihil quicquam doloris percepit, sed alto sopore obrutus semper mansit.

Post aliquot horas demum experrectus doloremque & ligaturam sentiens, mirari subiit, quomodo sibi inscio hæc omnia advenissent. Aliquando idem eodem paraxysmo triginta aut quadraginta horas sine experrectionis intervallo detinebatur; Quin imò ad hæc usque tempora, quamvis mitius, eodem modo interdum adfligitur. Sed ut ad rem redeamus, quamprimum Lethargiæ halitum olfaciamus ante omnia purgatio per sufficientem Salis Vitrioli dosin, vel per Mercurium vitæ instituatur; eaque postridie, etiam si necessitas postulet, pilulis cephalicis nostris, aut quibuscunque aliis continuetur, donec corpus ab omni humoris pituitosi superabundantia optimè rectificetur.

His præmissis quatuor aut quinque auroris in lecto sudor proliciatur unguento Bezoardico toti corpori obducto ad modum, quem capite de intoxicationibus significavimus; frigus postea summo studio cavendo. Humore seroso ita per sudorem exhausto, & sanguine fluxili reddito, in plethorico & juvenili corpore, vena etiam Cephalica dextri brachii cum fructu aperiri posset. Sic enim & spiritus quodammodo alterarentur, & venæ capitis exonerarentur.

Tribus his peractis, ægro singulo manè sequens compositio commendetur.

℞. Conserv. Majoranæ
Melissæ an. ℥j.
Diasolis. ℈iij. Misce.

Insuper tempora, nares, nucham modico unguenti Bezoardici aliquando oblinias, & sternutationes, capite de peste infectis, ejusque particularibus symptomationibus descripto, cies. Hanc methodum quinque vel sex hebdomadas usque continuando, & Diætæ convenientis regulas observando (abstinendum enim est, à cibis phlegmaticis, ventosis, acribus, alterantibus, variis, nimio potu, somno, violentis exercitiis, Cholera, Melancholia, Venere, humorum ebullitionem causantibus) humorem illum narcoticum materiamve peccantem cerebro impactam brevi consumtam, sensus redintegratos, totique morbo per omnem vitam maximam securim injectam iri nullum erit dubium.

Quod si malum fuerit inveteratum, vel ex naturali propensione obortum, semel singulis annis vel ad minimum biennio, tempore veris prædicta repetenda sunt remedia. Inprimis multùm confidat in pilulas nostras Cephalicas, Luna Sextiliter solem adspiciente, postmodum etiam in unguentum Bezoardicum, ut dictum est præsertim in aurora, cœlo existente nebuloso humidoque, quòd, quam fieri potest, declinandum.

CAP. XV.

De Epilepsia.

Epilepsia morbus est ut plurimum infantibus magis quàm adultis familiaris, idq; duplici ex causa. Vel enim ab uteri Matris sanguinisque ipsius inquinamentis mali hoc secum apportant; Vel ab humorum acrium & vellicantium copia, flatibus item ventris, dolorem & extensionem intestinorum causantibus facilius in illud incidunt.

Et hæc distinctio adprimè ex usu est, ad infantium curationem. Illis ergò quibus Epilepsia connata est, ad duplicem scopum collineando auxilium præstabimus: primò nutriendo ipsos rebus Epilepsiæ specificè oppositis. Secundò administrando Medicinas convenientes secundum ætatem.

Utrumque humorum corrigendorum spirituum illustrandorum morbiq; ipsius essentiæ diminuendæ causa.

Quod primum attinet considerandum est: anne Mater infantis Valetudinaria, natura Melancholica, timida, cuius gratia spiritus facilè turbantur, & impressionibus phantasticis, ærumnosis, obnoxii existunt. Miselli enim infantes ab ejusmodi matribus tantam labem lacte quotidie insugunt, ut per totam vitam postea morbidas ærumnas eluctari nequeant.

Inprimis ergò nutricem habeant juvencam, sanam, & temperantem in cibo, potu, Cholera & reliquis rebus non naturalibus. Victus, itemque potus ipsius esto, non ventosus, neque nimium calfaciens sanguinem, singulo manè (si se pro salute infantis dare velit) assumat conservam Betonicæ quantitate nucis castaneæ cum grano j. vel duobus diasolis permixtam; Sæpius bibat Aquam Betonicæ, Hypericonis, florum tiliæ, vel infusionem illorum solam vel ordinario potui attemperatam: Idq; decem vel duodecim continuos menses vel etiam per totum lactationis spatium.

In

In matrimonio si vivit, sedulò attendendum est, quando impraegnetur, ut infans vel ablactetur, vel ab alia nutriatur; vel etiã pultibus aut pane trito cum aqua & pauxillo butyri recentis oleive amygdalarum dulcium satietur.

Quòad pharmaciam: singula Lunæ mutatione dentur granum j. vel j. ß. Chrysobezoar in cochleari Aquæ succi hypericonis, vel ejusdem Syrupi ex floribus composito, quod summum mali hujus remedium laudo, si ad prædictum usq; tempus continuetur. Et hoc modo morbus feliciſſime profligabitur, dummodo ab initio paroxysmi non usque adeò impetuosi & vehementes functiones vitales, & animales penitus abolucrint. Alias enim intra paucos dies, quotidiana docente experientia, vitam cum morte commutare solent. Infantes labe hac accidentaliter ab acri quadam materiâ, sanguine in stomacho grumescente, flatibus &c. decumbentes, præterquam quod ad supradictam normam tractandi sint, singulo quoque die dimidium granum, gr. j. ij. ad ætatis differentiam, Diasolis, cum cochleari olei amygdalarum dulcium recenter absq; igni expreſſi sorbeant, & unguenti Bezoardici tantillo umbicilicum & pectoris concavitatem inungi patiantur. Si sunt constipati applicetur suppositorium ex melle rosato ad dejiciendas intestinorum feces. Quibus remediis magnum sæpius solatium adferes.

Adultiores Epileptici utriusq; sexus ad sequentem ordinem tractentur.

℞. Conservæ Hypericonis ℥ iij.
Diasolis ʒ iij. Misce.
Detur singulo mane ad ʒ j. per 6, 8. vel 10. menses. Singulo bimestri spatio ad vomitum provocentur sufficienti Salis Vitrioli, vel Vitrioli nostri Regenerati dosi (illud reperitur in nostra Anatomia Vitrioli) pridie Novilunii vel etiam biduo ante.

Sic & tempora & Nucha unguento Bezoardico inungantur. Et notandum patienti temperamento calido prædito, cui adventante vel finiente paroxysmo, nares & os sanguine diffluunt, loco Diasolis singulo mane duo vel tria grana Chrysobezoar cum conserva rosarum rubrarum magis convenire; Hebdomatim etiam exhibeatur dosis Laudani nostri vesperi duabus horis ante cubitum. Sic & vena dextri brachii hepatica semestri spatio semel aperiatur, diligenter in paraxysmorum tempora advertendo, in quibus nempe planetarum concursibus, vel quadrato aspectu Martis insultum faciant. Observavi enim sæpius venæ sectionem paulo ante paroxysmum factam, egregie succeſſiſſe. His regulis observatis, uti etiam bono victus regimine, secundum cujuslibet temperamentum, morbique diversas causas, æger sublevabitur multum; Medici verò honorem & existimationem inde reportabunt, dummodo morbus simul cum generationis principiis, & sic naturaliter non fuerit implantatus, ut sæpe factum experimur.

CAP. XVI.

De Catarrhis.

AD auxiliandum iis qui phlegmatici sunt, quique propter nimiam cerebri

bus humiditatem, Catharris frigidisque delluxionibus laborant, sic erit procedendum.

Primo ℞. 4. 5. vel 6. grana Mercurii Emetici secundum personarum constitutionem, cuius in nostra Henietologia mentionem fecimus, ac porrige ægroto in cochleari vini albi ad declinationem Lunæ, tempore matutino ante solis ortum dum adhuc in lecto decumbit. Dignum autem observatu est: quod per vices jusculum aliquod calidum ad promovendam medicamentis operationem vomentibus præbendum statuamus.

Die sequenti, nisi quid contra indicet, ut perfecta fiat evacuatio per alvum, subsequens detur Bolus.

℞ Resinæ scammonii seu scammon. more spagyrorum depurat. gran. x. vel xij.
Conservæ rosarum rubra. ʒij.
Ol. Caryophyllorum gutt. j. fiat Bolus.

Corpore evacuato, tribus aut quatuor auroris, sudor proliciatur unguento Bezoardico, modo in capitulo de lethargia prædicto.

Denum 15. vel 20. dies continuos exhibeatur horis matutinis 4. vel 5. gra. Diasol. in conserva florum Rorismarini, inunganturque tempora unguento Bezoardico. Atque hac ratione brevi mitigationem sentiet æger, adde, quod vivendi rationem ad curationem, pro virili, quoq; dirigere necesse sit.

Quam ipsam curam reiterare quotannis semel, verno, aut autumnali tempore operæ pretium erit.

Alias Catharris non tàm à frigidorum humorum superabundantia, quam sanguinis præternaturali ebullitione, vaporibusque calidis vellicantibus, & pituitam cerebri colliquantibus, exortis, quod sæpe plethoricis, intemperatis, & bibonibus, item mulieribus suppressionem menstruorum patientibus accidit, sequentem normam observare debent.

1. Viris vena sæpius secetur, singulo triduo, postea dosis j. Chrysobezoar cum conserva rosarum exhibeatur, decoctiones item herbarum refrigerantium & hepaticarum cum sero lactis vel Julapiis ad refrigerandum sanguinem accommodatis. Interim etiam purgatio instituatur infusione Rhabarbari quantum vires portaverint.

2. Quod fæminas attinet, dabis operam, ut menses provocentur, modo id ætas non dissuadeat, medicamentis, quæ peculiari capite sumus proposituri:

Sic enim sanguine diminuto caloreque ad temperiem reducto, cessabunt vapores & Catarrhi simul, dummodo facultas cerebri retentrix quo non omnino labefactata, vasa ipsius resoluta aut longo tempore natura ad malum habituata fuerit; Eo enim in casu, quicquid ad integram curam molieris, operam & oleum perdes; Ideoque suaserim, palliativa potius & mitigatoria administrare remedia, veluti Laudanum, quod singulares ad vapores prædictos inhibendos, humores subtiles incrassandos, partesq; imbecilles corroborandas, præstabit effectus; Abstinendum tamen est inprimis à fortiter purgantibus medicinis. Illa ipsa enim valde perniciosa esse, ratio manifestè probat.

Cap.

CAP. XVII.

Contra Tussim.

TUssis morbus diversas habet causas, quas recitare hoc in loco mei propositi non est. Quilibet enim qui volet in infinitis aliis libris omnia reperiet. Ejus tantum curam attingam, quæ ab humore frigido à cerebro per intervalla in asperam arteriam delapso, aut frigida simplici pectori nocente qualitate, ut decrepitis usu plerumque venit, exoritur.

Tussis ergo à catarrhosa & frigida destillatione ut averruncetur, ad generalem Catarrhorum curam superiori capite descriptam, confugiendum est. Demptis enim hoc modo causis accidentia quoque inde suborta, domari facilius poterunt, sin verò alia difficultas in causa sit, verbi gratia, quòd tussis sit inveterata, corpus debile, quod prædictam curam sustinere minus possit, vel quod morbus adhuc sit in fieri, nec tum confirmatus, levioribus medicamentis superandus; sequentem curationis viam calcabis.

℞. Axungiæ caponis ℥ iij.
Unguenti Bezoardici drachmā ß.
Misce

Quo ipso pectus ægroti oblinien-dum sero ante lecti ingressum, mappulâ benè calefacta superpositâ.

Dum hæc fiunt porrigas simul tria quatuor vel grana Diasolis cum pauxillo Syrupi Tussilaginis, idque duabus vel tribus vesperis usurpatum, ægrum adferet solatium.

Stomachus, cacochymicus si adfuerit, ad evacuandum ipsum Sale Vitrioli pro virium morbique magnitudine utaris: Inter vomitoria siquidem non ultimum illud obtinet locum ad hunc præsertim scopum. Attamen si quid obstet, ejus loco pilulæ Balsamicæ substituantur, quarum descriptionem tertio cap. de peste tradidimus.

Infantibus tussi à nimia refrigeratione absq; phlegmatum concursu vexatis satis erit, pectoris cavitatem duntaxat supradicto linimento inungere. Humoribus autem crassis & viscosis in pulmonum bronchiis infarctis, & respiratione quodammodo impedita, protinus 4. 5. 6. vel 7. grana Salis Vitrioli cum pauxillo Syrupi consolidæ regalis ad evacuandum pectus, majoraque evitanda symptomata, administrentur. In hoc enim levissima etiam mora vel mortis ipsius, vel maximarum sollicitudinum causa esse potest, quemadmodum sæpe videre est ab ipsis, qui parentum plus justo meticulosorum causa, arma hæc salutis è manibus extorqueri sibi patiuntur, & omni spe conclamata, in vigore demum morbi vellent, quod incipientibus morbis tempestivè secundum Hipp. 2. Aphor. 29. exequi debuissent. Illi verò parentes non magis affectus in filios demonstrant bonos, quam simiæ, quæ sobolem amplexu interficiunt.

CAP. XIIX.

Contra paralysin.

PAralysis inveterata ad sanitatem raro reducitur, imo dixerim nunquam

niſi longa Balneorum ſpecificorum, medicinarum egregiè confortantium, & diætæ denique reſtaurativæ continuatione, inque juvenibus & robuſtis corporibus.

Bezoardicorum verò uſus uti methodice contra paralyſin dirigatur, conſiderandum protinus in principio eſt, num curationis ſpes habenda ſit nec ne: Ea ergò exiſtente curabili, examinandum eſt: num corpus fuerit plethoricum nec ne; utriuſque enim ſortis homines, æque debiles & exinanitos, quam plethoricos invadere ſæpe ſolet. Plethoricis ad Catarrhos & defluxiones diſpoſitis inprimis vomitus provocetur convenienti quantitate Mercurii vitæ. Aliàs ſi ſanguis ſolummodo abundet, è Cephalica oppoſiti brachii mittatur, quantum ſufficiet.

Præmiſſa evacuatione & partibus affectis hoc modò ab humorum illuvie quodammodo liberatis, poſtmodum etiam unguente Bezoardico perunctis, linteolo calido totum corpus involuatur & mantili ligneo peculiari induſtriæ ad ſudores proliciendos concinnato includatur ut linteolis undiq; ſubductis; pauxilloq; Aſæ dulcis aut ligni Aloës, in ignitario ſubtus pedes, accenſo, ſudor, quantum opus eſt, provocetur. Quod uti felicius ſuccedat pulvinis & lodicibus circa collum præſertim, ita cooperiatur, ut ne fumus foras prorumpere, nec capiti moleſtias creare poſſit.

Hoc facto inſtrumentum iterum removeatur ægerq; calidè ad ſequentem auroram uſq; quieſcat, Camera concluſa & ligni Aloës aceto que florum Lavendulæ perfumata. Superveniente deliquio ſpongia aceto prædicto imbuta nares demulceantur, & aqua florum Lavendulæ ſeu Cinamomi cum Aqua Roſarum vel Mariæ deſtillata & ad dulcedinem inſaccharata ad cochleare exiguum exhibeatur. Ventrem conſtipatum emollias Clyſteribus.

Poſtridie dabis operam, ut eodem, quo ſupra factum eſt, artificio, ſudores proliciantur. Si tamen vires non ſuppeterent, die adhuc uno vel altero interpoſito, idem ſi fiat nihil intereſt.

Poſtquam hoc modo per ſudores, quantum neceſſe erat, ſuperabundantium ſeroſorum humorum, defluxiones, ſanguinis incandeſcentiam, & pororum conſtipationes amolitus fueris, ſingulo mane 3. vel 4. gr. Diaſolis in cochleari Syrupi Meliſſæ propinentur. Veſperi partes affectas ſequenti tractabis unguento.

℞. Axungiæ vulpis ℥ij.
Liquoris lumbricorum ſine additione olei ℥j.
Unguenti Bezoardici ℥ij. Miſce.

Et hoc unguento, quamdiu opus erit, perſeverabis. Quod ſi ſtupor partis tantus ſit, ut unguentum calidum magis magiſque aperientis naturæ oporteat eſſe, pondus unguenti Bezoardici augeatur, & ſingula unguenti uncia mediam drachmam ſalis plumoſi ſubtiliter pulveriſati, mediam item Aquæ vitæ rectificatæ unciam accipiat. Quo ipſo unguento ita acrimoniâ reddito diutius non uteris, quam donec coloris mutatio partiſque quaſi intumeſcentia perſentiatur. Pari enim induſtria, ac frigida in hoc morbo vitanda ſunt linimenta; ita quoq; calidorum

tam abuſus omnino perniciem infert: dum enim nimium nervos ultra modum exiccat, nutritionem avertit, aliaque ſymptomata generat, quo in reſpectu ſatius eſſet totum negotiū naturæ ab initio reliquiſſe. Idem accidere poteſt unguentis quamvis temperatiſſimis, ſi terminus adhibitionis eorundem plus juſto prolongetur: Tantum enim abeſt, ut influxa materia eorum virtute exhauriatur, ut econtra illa ratione prohibitæ tranſpirationis magis pertinax ſpiſſa & immobilis reddatur. Medicum igitur & in hoc virum oportet eſſe prudentem, qui ... morbo uſque adeò perſeverante, fomentationes ex ſpecificis herbis cum lixivio aliiſq; liquoribus factas præſcribere commode poſſit. Notandum tamen accidentalem illam humiditatem à fomentationibus relictam beneficio ſudorum exhauriendam iterum eſſe. Quæ tamen moleſtiæ evitari poſſunt iiſdem herbis in Emplaſtri formam ſequenti modo accommodatis.

℞. Sapæ Baccarum Ebuli.
Mellis Juniperini
Reſinæ pini.
Olei ſambuci an. ℥iiij.
Gummi armoniaci in ſucco ſummit. Ebuli vel ſambuci depurati. ℥ij.
Chamepytios.
Fol. Meliſſæ.
Flor. Lavendulæ
Camomillæ ana ℥j. ʒij.
Salis Gemmæ torrefacti.
Tartari ad nigredinem calci an. ℥iij.

Sapæ primum coquantur in conſiſtentiam ſatis viſcidam, poſtmodum Reſina (quæ puræ ſint, & ... bus adhuc repletæ) diſſolvantur in oleo Sambucino. In fine dum ab igne remota modiceque agitata fuerint, uſq; dum ſponte unguenti ſpiſſitudinem acquirant, admiſceantur Gummi Arabicum, ſapæ, cęteraq; ſubtiliter pulveriſata. Unde maſſa inſtar Emplaſtri de Meliloto communis, non nimium unctuoſa, nec nimium humida evadet.

Hoc emplaſtrum partibus paralyticis adplicatum mediocriter calefacit, materiam peccantem ſubtiliat & abſtergit, ſudoremq; promovet abſque omni ſymptomate ab unguentis alias metuendo.

Diætam quod attinet: ordinanda illa eſt non ad morbi ſolumodo naturam, verum etiam ad ægroti temperamentum & conſuetudinem.

Quemadmodum enim terra non niſi arida pluviam ſitit, humida vero ſolis radiis gaudet. Ita ſe res habet, cum corporibus noſtris. Emaciata corpora humida, pinguia contraria poſtulant; Aliàs eodem modò, quo ſemina vel ſuffocātur vel corrumpuntur, ita quicquid naturale eſt, in corpore diſtemperato, victuque neceſſario deſtituto funditus perire neceſſe eſt; Potus paralyticorum non ſit vinum, præſertim ab initio morbi, nec propter calorem vini, ſed quod ſubtilis ſubſtantiæ cauſa ſpiritus impellat, cerebrum perturbet, pituitam colliquet, & conſequenter nervoſum genus debilitet; Verùm potius Hydromel ſimplex, Cereviſia ſecundaria, vel ptiſana radicibus Caryophyllatæ aromatiſata uſque ad morbi declinationem. Et tantùm de Paralyſi à manifeſta defluxione cum pituitoſi humoris redundantia suborta. Ad alias enim paralyſeos ſpecies, ut & reliquas curationis circum-

ſtantias ſermonem extendere animus non fuit.

Cap. XIX.

De Febribus intermittentibus in genere.

QUamvis Febres intermittentes diverſiſſimæ ſunt, tam ratione periodicationũ, quam ipſiuſmet materiæ peccantis; nihilominus tamen prudens Medicus ægrotum in omnibus ſequacem & robuſtum inſtitutis, ſecundum Hippocratis ſententiam, generalibus medicamentis reſtituere poſſe minimè inficior. Meam nihilominus ſententiam, utut plurimi contrariam inclinent, noſtraque uſu comprobata medicamenta hoc in loco recitabimus.

Et notandum ab initio eſt, quod Hippocrates lib. de veteri Medicina immotis rationibus confirmat: febres nimirum non à calore, nec frigore ortum ſimpliciter ducere, verùm inprimis à materia amara, acri, ſalſa, pontica, inſipida, &c. calori aut frigori conjuncta, intra corpus corrupta & fermentata; quæ etiam expulſa febres oppidò ceſſent. Quod item Paracelſus amplectitur, dum docet, quando eò uſque perventum ſit, ut hominem febris invaſerit, jam tum materiam peccantem neceſſario præparatam eſſe, & propterea abſque morâ purgationem imperari debere; & præparationi humorum diu incumbere nihil aliud eſſe, quam corruptioni & alterationi per reliquam ſanguinis maſſam occaſionem impertiri.

Quod dum ita ſe habet, quid de calore & frigore vanis ſpeculationibus nosmetipſos diſcruciamus? dum nimirum non ſint niſi fermentationis illius materiæ peccantis accidentia? quid longis illis Apozematibus & Syrupis diu ſtillatis tempus fruſtrà perdimus? Liberari ſi & brevi tempore in integrum reſtitui qui cupit, ſequentibus medicamentis aut ſimilibus, quorum natura ditiſſima eſt, curam aggrediatur.

Primò quando quis febrim incidit intermittentem, chronicam, ut ex ſignis facile deprehenditur, examinandus æger eſt, de natura ſua, de temperamento, ætate, viribus, eo fine, ut iis omnibus poſtea curationem accommodare, materiam expellere, vel fortibus, vel levioribus & minorativis medicamentis, poſſis.

Statim ergo in principio, ſi vires ſuſtinuerint, vomitorium è Gratiola herba ſupra cap. de febr. ardent. præparatum, vel etiam Syrupum ipſius è ſucco, vel denique Infuſionem Antimonii cap. de Pleuritide deſcriptam propinabis. Sequenti autem biduo, triduo, vel quatriduo, Apozemate hoc purgante inſtabis.

℞. Fol. ſenæ ℥ xij
Tartari albi crudi ℥ iiij
Summitat. Cardui bened.
Abſinthii
Centaurii minoris
Fol. piloſellæ ana ℥ j.
Aquæ ſucc. Card. bened. ℥ xiiij.

Infundantur in vaſe terreo vitrif. per horas vj.

In colatura diſſolvantur
Mannæ Calabrinæ ℥ iiij.

Clarif.

Chrys.cum albumine ovi s. & aromatisentur cum Aqua Cinamomi.

Dosis sit quarta ipsius pars, plus, aut minus, secundum quod corpus robustum vel alias dispositum fuerit.

Quod si vero æger à prædicta potione abhorreat, vel propter amaritiem, vel ob formam potulentam quod sæpe usu venit, substituendæ erunt pilulæ nostræ Cephalicæ duobus tribusve Diagridij granis acriores factæ.

Corpore ita purgato penitus, hoc enim omnino, quamvis imbecilles fuerũt ægri, necesse est, febris sponte evanescet, vel de vigore suo multum remittit. Vlteriori tamen cura si opus esset, hac via incedito: Mane scilicet Mediana vel Basilica dextri brachij secetur ad mittendum sanguinem pro copia ipsius & virium conferentia.

Vesperi proximo quatuor vel quinque grana Chrysobezoar in cochleari aquæ stillatitiæ è succo papaveris Rhœadis ad sudorem in lecto promovendum exhibito, postridie & tertio post die idem repetiturus, adeoque Medici officium penitus absolvito.

Diætam oportet esse è cibis boni succi & facilis digestionis, nec cibandus unquam æger est, nisi finito paroxysmo. Vinum pro potu sub mensam nemini interdicatur, dummodo consuetudo etiam coindicet, illudque sobrie assumatur. Nimis tamen generosum si foret, Aqua fontana vel [illegible]s, pimpinellæ, cichoreæ, cerefolij, [illegible] empyreuma non redolentibus diluatur necesse est.

In ipso paroxysmi ardore ad sitim sedandum ad libitum [illegible] vel Aqua fontanam oleo sulphuris modo cap. de febr. ardent. proposito correctam concedimus.

Post paroxysmum lapsas vires dissipatosque spiritus pane tosto vino & sacharo imbuto, seu panatella, haustulo itẽ ejusdem vini reficimus. Et hac ratione ægri sanitatem, Medici existimationem assequuntur.

Quod si æger usque adeo debilis foret, ut supradictam curam tuto minus perferret, mitigationi tamen symptomatum humorumque rectificationi incumbere oportet.

Ad quod opus est, ut stomachus pilulis nostris Balsamicis ad purgationẽ sollicitetur, & per intervalla ante paroxysmum Chrysobezoar vel exigua pilula Diasolis exhibeatur. Sitis, dolor capitis, alvi constipatio, vigiliæ, aliaque febrium symptomata remediis supra de peste descriptis sublevabuntur, convenientem victus rationem secundum quantitatem, qualitatem & tempora diligenter observando. Et sæpe accidit, quod illiusmodi ægroti imbecillis scilicet constitutionis vili aliquo remedio æque feliciter restituantur, quam qui fortibus utuntur medicamentis; idque has ob causas: quod in corpore debili lenis Medicina tantum operetur respectu naturæ ipsius, quãtum efficacissima alia, respectu corporis compacti & robusti. Quod item tantam humorum illuviem in imbecillibus febris nõ reperiat, ut sine commutatione cum salute vel morte diu hospitari queat; Cum econtra robusti, juvenes & plethorici, ratione

tione superabundantis materiæ, sat habeant, unde febris longissimum tempus, nisi fugatur medicamentis, nutriatur.

Qui gloriantur de secretis febri fugis specificis, quod absq; corporum purgatione modo illam febrim profligarint, & proinde universaliter inferre non erubescunt, ac si omnes cujuscunque generis febres simili modo profligari possint, illi certe veritatem non dicunt; Certo enim certius est, ejusmodi remedia, quamvis in suo genere ἀπυρετικώτερα, nullum unquam habiturum effectum, nisi vel naturæ vel artis beneficio purgatio præcesserit. Accessiones febrium intermittentium impediri posse non ego, nunquam tamen hoc fiet, ut ne recidiva vel alia graviora symptomata reduplicentur. Vidi talem & talem, inquiunt, qui tantillo pulvisculi albissimi cultelli cuspide comprehenso febricitanti ab initio exhibito intra 24. horas sanitatem feliciter restituit.

Alium item qui posthabitis purgationibus, phlebotomiis, & a Medicis provincialibus pro desperatis habitos, exiguo aliquo secreto pristinæ sanitati restituit. Respondeo: primum casum de non alia, quam febri Ephemera accipiendum esse, quæ ipsa sua sponte etiam intra 24. horas terminatur. In alio casu quodcunque factum est illud potius præmissis medicamentis attribuendum dico; purgatio siquidem si præcessit, huic merito acceptum referatur, non secreto illius Agyrtæ, si quid præstitum fuit; Quod vero [illegible] catharcticis nihilominus aliquandiu [illegible], vel etiam acrior perseveret, id fit propter subtilium humorum intra venas, quas Diaphoretico prius dissipari oportet reliquias, Vel etiam: quod corpus ita apertum, aut dilatatum a frigido quocunque aere iterum offendatur, ut febri postliminio locum cedat.

Idem autem usu venit illius modi Empiricis, qui purgationibus radicalibus ab aliis præmissis, corroborante aliquo sanitatem demum conciliant, ac illis qui propugnaculo seu porta bene munita hostibus foras propulsis, sine armis arcem occupare & defendere dicuntur. Nulli tamen Medicinæ, qualicunque etiam, dicteriis hisce probrum dixerim, quum nulla tam tenuis videatur quin proprietatum virtutumque quarundam certa de se præbeat testimonia; Quinimo magis ad docendum illos, quibus curæ & cordi est, morbos tuto & jucunde curare, ea omnia prolixius persequor.

Cap. XX.

De Febri quartana inveterata.

Omnium febrium intermittentium Quartana, secundum quod Hippocrates & quotidiana testatur experientia, mitissima est, tutissimaque. Attamen dum vitam nostram querelis, vel maxime exosam reddit, ob id variis modis ægrotantibus infelicissima est.

Postquam enim corpus occupavit semel, raro ante 6. 7. 8. 12. 15. 18. 24. [illegible] sem, prout invenit, quo nutriatur, resolvitur. Absumpta etiam materia corpus usque adeo labefactatum, macidum, & nigricans derelinquit, ac si in Arabia vel Ægyptia aliquandiu vixisset. Quidam al-

scv-

fuerant sanitatem inde constantiorem impedantari; attamen horum

Semper ego optimus pauperrimus esse bonorum.

Verum ideoque est, quemquam absque ipsius auxilio sanum perficere posse; Quis modo usque non excipit aliter, cum antequam ad id perveniat, homines tam discruciet, tantisque ærumnis, scyrrhis renum & hepatis hydrope, ictero, melancholia Hypochondriaca & id genus aliis languoribus afficiat, ut nihil supra.

Inter Medicos valde controvertitur de loco primario, ubi materia hujus febris proprie diversorium habeat, adeo ut nullo modo indagari medicamentis nedum fugari queat. Qua de causa etiam opprobrium Medicorum dicitur. Verum relicta hac disputatione ad duo principalia puncta consideranda nos accingamus. Primo num quid observatum sit a febri quartana confirmata, medicinæ opera quenquam unquam convaluisse? Secundo, si qua convaluerint, quibus remediis illud factum sit? Quibus utrinque debite pensiculatis, facilius postea de loco, ubi materia consistat, (a perceptione namque effectuum sæpe in causarum notionem felicissime provehimur judicabimus.

Quod primum attinet, nullo modo abnegandum est, febrem quartanam cōfirmatam a quibusdam tam externis quam internis medicamentis profligatam esse, nec erit, Medicus practicus, qui Æsculapium tam sibi facilem habuerit, ut ne semel vel aliquoties hoc ipsemet perfecerit.

Si iam inquiramus in Medicamenta eorumque qualitates, quibus hoc factum sunt, reperiemus ea calida acria penetrantia, quæque omnia in cætus aperire, sanguinem agitare, spiritus alterare & in primis in venis operationem edere potuerint.

Ex numero siquidem externorum alter Apium vel Rutam minutim concisam in carpo, duabus tribusque ante paroxysmum horis superimponit. Alter cæpam Theriaca repletam, & tosturæ medio in Cataplasma reductam; Alius telam araneaum Therebinthina oleoq; spicæ commixtam adhibet; Alius iterum unguentis calidis & subtiliter penetrantibus utitur. Quin imo egomet ipse (absit jactantia) quosdam curavi, brachio solummodo applicato unguento è cornu Cervi nuper combusto ad nigredinem, Mumia item & allio. Quæ singula validam, subtilemque facultatem impertiri participant, pustulas etiam, ruborem & inflammationem in subsita parte, dolorem item capitis, Spirituum alterationem sudorem modo leviter juvamen adsit, suscitant. Similiter nonnemo ad frigidis infusione Aquæ vitæ cum pyrethro, fumo bere, pipere longo ante horripilationem larga dosi assumpta. Quo ipso etiam Empiricus quidam in his regionibus plurimos è Rusticorum tribu curæ se concredentes ipsius, sudorem nimirum in lecto provocando vel forte aliquod exercitium injungendo liberavit.

Alij pristinam sanitatem integre assequuti sunt, solo Sinapi in aceto vini calido assumpto; Alij beneficio succi Chelidoniæ & Rutæ; Multi etiam liberali dosi Theriacæ vel Mithridatij, floribus item Sulphuris cum Jaccetolæ vino: Aqua etiam vitæ multi, cum Vitrioli Aqua;

Sic

Sic Cuprum, Stannum & Mercurius præparata rite, & Diaphoretica facta, aliaque plurima, quæ singuli ad prædictorum naturam accedunt, plurimum profuerunt.

Proinde ex illis curationibus medicinarumque enumeratarum effectibus colligere indubitata ratione possumus: Causam febris quartanæ cõfirmatæ proximam, aliud nihil esse, quam subtilem materiam in sanguine hospitantem ad cujus incrementum, fluxum & refluxum statis temporibus interveniente Caloris vel frigoris commutatione paroxysmos parturiat, instar æstatis & hyemis, cujus tamen causas ad unguem reddere nullus & nemo potest.

Ejusdem argumenti est, quosdam Quartanarios nuper restitutos transeundo Aquam, vel loca concava, humida, in idem malum facilime incidisse, quod satis superque etiam confirmat nostram sententiam: in casu nimirum esse subtilem quandam, & naturæ contrariam essentiam in sanguinis massa & spiritibus, quæ in instanti quasi altera a febrim iterum ceu crabones excitet.

Quod opinionem attinet illorum, qui putant: materiam febris quartanæ esse humorem viscosum, Melancholicum in liene, hepate, Mesenterio aliisque stomacho vicinis partibus delitescentem, eam mihi potissimum argumentis proscribo. Primo quod non video, quomodo L[illegible] aliaque pulsus super posita [illegible] atem usq; corporis transire, & [illegible] humorem expellere per lo[illegible] [illegible] humorem tam [illegible] febris [illegible] ca-sam, necessario antequam febris solveretur, è corpore removeri oporteret. Attamen illa sine omni dejectione, per quã grossi humores alias exturbantur, feliciter operantur. Quin imo nec Diaphoretica interna usui forent, utpote, quorũ usum, dum serosos & subtiles tantum humores spectent idque per sudorem & urinas, crassior humorum viscosiorque & consequenter febris difficilior status esset subsequuturus.

Secundo quod, secundum hanc theoriam, Medicamenta purgantiæ vere ῥιζότομα harum febrium, quamvis confirmatarum penitus, forent remedia, ubi econtrario purgare corpus in quartanis fere nihil sit aliud, quam perturbare, dirisque cruciatibus absque ulla mitigatione corpus augere. Id quod aliunde nõ proficiscitur, quam quod prædictæ partes subtiles, è venarum mole purgantium opella ad centrum corporis & ad cor usque revellantur, absque tamen absoluta earum per sedes amolitione, uti demonstravimus.

Tertia ratio est; quod illas partes si causam febris istius foverent necessario obstructas & aggravatas oporteret esse, quod in omnes non cadit, sed in quosdam duntaxat. Quamvis contenderet quis ultra posset, a diuturnitate [illegible] febris illa accidentia in uno [illegible] magis, in alio minus pro partium [illegible] multiplicari. Si utinque ex [illegible] partes, & lienis sanguis alte[illegible] & corruptionem contraxerit, [illegible] in eadem [illegible] sanguinis perversitas ad illas ipsas proserpat? Verum enim [illegible], quod [illegible], tanto fundamentorum [illegible],

[illegible]

& cuilibet in oculos manifeste incurrit, ut sermonem ea de re longius producere, omnino supervacaneum existimemus.

Neque ergo inconveniens dictis, neque impossibile arbitror esse: quod materia febris Quartanæ ab initio quidē in stomacho concepta, postea vero humoribus crassis intimius mixta, sanguinis massam coinquinet, uti dictum est, ibiq; mansionem suam statuas. Et super hoc fundamentum totam curationis normā superædificandam censeo. Quicunque ergo affectum hunc tam immanem prævertere cupit, statim in principio, ubi stomachus male habere, & superabundantia humorum alterari incipit, ad methodum generalem supradictam se convertat, purgando scilicet corpus repetitis vicibus, donec ab omni impuritate penitus exhauriatur, postmodum constipatos meatus aperiendo, sanguinem sudorum provocatione clarificando, ventilandoque venæ sectione. Quorum omnium beneficio æger à multis morbi miseriis, & afflictionibus præservabitur.

Quod curationem attinet æger, quartana aliquandiu satis examinatus, posthabita quorundam rudi sententia; in cursu nimirum suo quartanam non esse impediendam, neque tamen purgatus, purgationem inprimis instituat mitiorem, quam ut stomachi vicinarumque partium regionem superet, ne scilicet in curationis progressu humorum effervescentia eorumque ad periculosiora inferenda Symptomata perversitas metuenda sit. Ad id cuiusvis perficiendum vomitoria præsto sint supradicta, non tamē scirrho lienem vel hepar infestante: Eo enim in casu non tam vomitoria, quam Cathartica usui sunto: Ægro vero emaciato, humoribusque viscosis redditis, biduum vel triduum (indies tres vel quatuor haustus assumendo) sequēs digestio prodest.

℞. Seri lactis vaccini recent. unc. xvj.
Syr scolopendrij D. Fernelij
Fumariæ simpl.
Violar. solut.
Mannæ calabrinæ ana unc. ij.
Salis Tartari Vitriolati gran. xxiiij.

Misceantur in vase terreo vitrif. clarific. cum albumine ovi, & colata aromatizentur cum A. Cinamomi. Stomacho hoc modo evacuato pro exigentia ipsius (alias Cathartica missa faciamus) tribus quatuorve horis ante accessionem totum corpus, potissimum tamen spina dorsi unguento Bezoardico bene inungatur, & sudor in lecto, vel beneficio Instrumenti lignei supra nominati, liberaliter provocetur. Attamen si patiens enervatus nimium, prædictam tractationem sufferre nequeat in peculiariter ad id composito instrumento sedeat, capite foras protenso, subtusque decoctione Malvæ, bis malvæ, florum Meliloti & Camomillæ collocata, ad calorem nativum excitandum, poros aperiendos, sudoremque denique facilius proliciendum. Decocti enim illius vapor cutim humectat, poros penetrat, materiam præparat & ad educendum multo majori cum conferentia, quam alias in sicco aere fieri solet. Ideoque accedente victus humida ratione potissimum haustu jusculo carnis, tepido, seri

lactis, vel hydromellis simplicis assumpto mirum in modum & sudorem & morbi profligationem promovebis.

Tertio post die operationem hanc reiterare necesse, ubi prima vice febris non fecerit divortium. Corpore autem bene calefacto, ventosas, unam vel alteram cum scarificatione super lumbos applicabis, easque sanguine bene saturatas secunda vel tertia etiam vice, secundum quod ægroti vires sufficiant, reiterabis.

Proximo vero die paroxysmi ab omni vacandum remedio, ad attendendũ solum, num cessarit nec ne. Hoc enim si factum est, salva res est, sin minus, singula ad tertiam vel quartam usque vicem repetere operæ pretium erit.

Cæterum durante eadem cura, debito tempore, & victu multum restaurante nutriendus æger est, ventris constipatio tollatur Manna cum pauxillo infusionis senæ vel per Clysteres.

Peracta feliciter curatione, in victus regimine, quantum potest, recte se gerat, aerem frigidum, ventos, pulviasque fugiendo, donec penitus pristino vigori restitutus fuerit. Quocunque enim errore in recidivam delapsus, septies tanto periculosius decumbet.

Quod restat oppilationes Epatis, lienis, labefactum ventriculum, a febre relicta, suo quodlibet remedio recuperare oportet.

1. Contra duritiem & Obstructionem lienis.

℞. Vnguentu rosati ℥j.
Vnguenti Bezoard. ʒß.
Oleum Gummi Elemi. drach. ij.
Misce f. unguentum.

Hoc ipso regionem lienis singulo sero, duarum vel trium septimanarum spatio superinunges.

Contra Opilationem hepatis.

Hic maximopere valebit unguentum Nasturtij aquatici ut supra de pleuritide preparati; Quotidiana itidem Diasolis cum conserva cichorei, flor. buglos. vel borraginis exhibitio. Super omnia tamen, in icteri etiam & Hydropis initio, his duabus partibus obstructionem commodissime jugulabis, decoctione vulnerariarum herbarum, aperitivarum, detergentium, expellentium, virgæ nimirum aureæ, vincæ, pervincæ, veronicæ, centaureæ, saxifragæ, Aquileiæ, Millefolij, pentaphylli, Cærefolij, scolopendrij & aliarum similium.

Sola imbecillitas si adfuerit, nulla indispositione partium relicta, decem vel duodecim dierum spatio, singulo mane Chrysobezoar adij. vel iij. grana cum pauxillo Gelu Cytoniorum deglutiat, & multum sine dubio confortabitur.

Cap. XXI.

De Hydrope.

HYdrops ad morbos pertinet Chronicos, & insanabiles, præsertim si fuerit inveteratus, diversas agnoscit causas, prout Doctores earum mentionem faciunt: Tres vero duntaxat ex usu sunt.

Primum Aqua in hypochondriis collecta exhauriatur, postmodum singulæ partes corroborentur, & fervor

hepa-

hepatis contemperetur. Sic enim & generationi materiæ in ipsa parte, & collectioni in partem debite resistimus.

Quod primum attinet, cogitandum est, num materia ad expulsionem dispofita satis nec ne. Id quod particulariter ex urina alba, quodammodo subjugali instar seri lactis, & quando calori admota confestim dissolvitur ex parte tamen instar coaguli inspissatur, colligere est. In hoc ergo casu tali Hydragogo opem parabis.

℞. Magisterij Argenti dejectorij granaium. v. vel vj. pro viribus.
Vini Malvatici vel alius opt. ℥ j.
Dissolvendo invicem f. potio frigida.

Exhibeatur bis terve, tertio semper die, si opus est, eo usque donec omnes aquositates penitus absumantur.

Aliud.

℞. Sem. Ebuli recent. ℥ ß. vel drachm. vj.
Secundum virium differentias.

Fiat emulsio cum jusculo carnis vitulinæ veluti Amygdalarum, modico saccharo dulcoranda & aqua Cinamomi aromatisanda. Bibatur satis calide, reiterato, quotiescunque opus est.

Aliud.

In defectu superiorum sequens substituatur.

℞. Scammonij more Spagyrorum depurati gr. x. xij.
Ol. Salis Gemmæ gutt. iiij.
Ol. Caryophill. gutt. j.
Conserv. rosar. drachm. j. Fiat Bolus.

Non minori promtitudine quam priora aquas per alvum & urinas deturbabit.

Huic usui etiam Extractum Esulæ, Elaterij, Hellebori aliorumque hydragogorum inservire, commode possunt. Quisque pro suo arbitratu vel potius pro sua experientia eligat, quod velit.

Ad corroborandas partes labefactatas quinque vel sex auroris continuis detur Chrysobezoarcum Syrupo jusculi Cytoniorum, sed nec sudor prohibeatur, si natura eo sit proclivis.

Calorem hepatis restinguit Sal prunellæ per ʒ hebdomadas singulo mane, ad viij. gr. cum Aqua succi Cardobenedicti exhibitum. Interim victus instituatur è pullis, avibus, carne vitulina, agnina tosta, ovis recentibus. Potus sit Claretum si fieri possit.

Tumor ventris rebellis existens adeo ut ne superioribus rite administratis cedat, sequenti unguento, modo de progressa purgatione nullum sit dubium, tractandus est.

℞. Summit. Ebuli vel Sambuci viridis ℔ iiij.
Butyri recentis ℔ ij.

Bulliant ad consumptionem humiditatis. Colaturæ addantur
Ol. Sem. carui recenter destillati ℥ j.
Misce.

Corpus eo ipso ungatur circa tumorem bis in die, & consumetur.

Interdum vesiculæ, pustulæ, vel inflammatio in scroto, coxendice, cruribus aliisque partibus, acris materiæ intra

cutem restitantis causa, alias in principio, alias in declinatione suboriuntur, & tum inter plurima remedia hoc fere primatum obtinet.

℞. Auricular. Iudæ num. xx.

Aqv. Sambuci unc. xx.

Infundantur per horas xij. Deinde bulliant ad casum medietatis, Colaturæ addantur

Semin. Mali Cydonii drachm. ij. & fiat Mucilago, in qua permisce.

Olei Sambuci

Rosar. completian. ℥iß.

Quo ipso subito omnis ardor & dolor mitigari, profligarique poterant.

Cap. XXII.

Contra mensium retentionem.

PRovocatio menstruorum præter naturam retentorum, operatio est tum incerta, variabilis, tamque infinitis subjecta circumstantiis, quam forte nulla alia in tota Medicina. Quemadmodum enim Matrix ratione formæ, facultatum, officiorum, proprietatum & operationum vere secundus Microcosmus, & vas mirabile existit, adeo, ut intellectum nostrum natura ipsius longe excedere videatur; ita & affectus ipsius ejus conditionis sunt, ut vix ac ne vix quidem eorum omnium causas ad unguem indagare & cognoscere liceat. Liquet illud vel maxime, quod suppressio mensium, non solum à manifestis qualitatibus, intemperie calida, humida, frigida, sicca, repletione, inanitione, humorum corruptione, veneno, contusionibus, in sensum incurrentibus, sed & ab amore, gaudio, subita consternatione, cholera, Melancholia, aliisque plurimis Methodo minime substantibus exoriatur. Ad quorum cognitionem Medicus nunquã perveniret, nisi ἀπλάτι ab ipso patiente instruatur.

Nostrorum Bezoardicorum usum eo solum dirigimus, quomodo illorum beneficio Retentioni duplici ex causa ortæ remederi liceat: Primo, quando menses retinentur, propter cacochymiam phlegmaticam totius corporis; Secundo, quando à propria Matricis vicinorumque meatuum obstructione.

Ad primam intentionem dabis Mercurij vitæ dosin, quo frigidi humores per os & per alvum mirabiliter purgabuntur.

Postridie exhibe Scammoneæ depuratissimę gr. v. vj. vij. viij. vel x. cum cõserva Betonicæ. vel Gelũ Cydoniorum ad majorem gratiam dissolutæ; Idque tamdiu, donec nihil impuritatis in corpore reliquum fuerit; ægrum interea bona victus ratione sedulo tractando.

Peracta evacuatione sudori studendum est, tribus, quatuor, vel quinque auroris, unguento Bezoardico; Quo ipso nimirum frigidæ partium externarum superfluitates consumentur, sanguis attenuabitur membraque calore refecta à frigidorum humorum detentione liberabuntur.

Post sudorem duarum trium vel septimanarum spatio singula aurora, quatuor vel quinque granis Diasolis cum Syrupo Melissæ utantur. Abstineant à frigidis, humidis. Et sic bonis & laudabilibus succis regeneratis, temperamentoque

reque in naturalem statum reducto, non potent non felix effectus succedere.

Quod retentio ab alia causa nempe particulari constipatione Matricis profecta fuerit, deprehendere est ex eo, quòd tempore, quo alias fluere consueverunt menses, omnino desistant, dolorque capitis, inflammatio oculorum, defluxiones calidæ & aliquando hæmorrhagia per os & nares subsequantur.

In hac obstructionis specie nisi forsan insignis plethora, & sanguinis abundantia intersint, non usque adeo necessaria est venæ sectio. Quamvis enim à venæ sectione ut Saphena facta sanguine ad inferiora detracto adjumenti aliquid fiat, quantum præsertim Capitis symptomata attinet, primarium tamen scopum, qui est, ut obstructio tollatur, non attingit; Et vix una è millibus venæ sectionem admissa in Saphena, sanitatem recuperat.

Curationi ergo huic sequenti modo Colophonem imponimus; Statim ab initio dum stata purgationis tempora relinquuntur, & menses retineri incipiunt, exhibeatur Extractum Hellebori nigri ad gr. xv. vel scrup. j. mane ante exortum solis, eoque die sæpè jusculà calida propinentur, vitenturque frigida. Et quando corpus strenua Medicamenta actione forte alteratur nihil interest. Nec enim præter rationem illud accidit, & cochlear Aquæ vitæ Matthioli vel Aquæ Theriacalis in continenti iterum auxiliabitur.

Bis terve si dejecerit, bene est, corpore præsertim humoribus non multum referto; Attamen si nihil omninò operetur, altero die idem repetatur.

Facta purgatione quinq; vel 6 grana Diasolis cum Syrupo Artemisiæ manè jejuno ad decem usq; vel duodecim dies commendentur.

Et abhinc quiescendum usq; ad proximum mensem, quò alias fluere naturaliter consueverunt, ad cognoscendum, num sponte cursum iterare forte velint. Sin minus eâdam viâ incedere oportet quâ prius; Sed si ad quartam usque vicem repetita singula nihil proficiant, per 2. vel 3. dies continuos propè matricis orificium pessarium hoc gestitet.

℞. Pulv. Fol. persicariæ maculatæ sole existente in Leone collectæ in umbra exiccatæ drachm. ß.
Radic. Ellebori nigri pul. ℈ß.
Et cum Gummi Tragacanthæ in vino albo infuso formetur pessar. s. a.

Hoc ipso sanguis menstrualis cum multis uteri quisquiliis prolicietur.

Quod si vero remediis prædictis, quamvis specificis attractivis, in cassum laboraverimus, & ægrota fortunam artemq; ulterius experiri voluerit, ultimum præsidium esto Balneorum usus, secundum Medici alicuius συμβούλου institutus, & interea per intervalla pessarium interponatur. Si verò nec tum ex sententia succedit, incurabilis prorsus habeatur obstructio, nullisque remediis imposterum tentanda. Diæta correspondeat Medicamentis necesse est, idq; secundum constitutionem, temperamentum, consuetudines, ætatem, morbi durationem & alias circumstantias.

Ad eundem modum puellis quoq; mensium primitias promovemus, attamen

tamen cautè, ne hoc fiat præmaturè, ne plantarum flores carpantur antequam crescant. Fieri enim potest, ut majori hinc afficiantur damno, quàm ad sanitatem auxilio.

Cap. XXIII.

Ad difficilem partum.

Difficultas parturiendi, diversis causis procedere solet. Ad harum itaque diversitatem diversa quoque excogitentur remedia necesse est. Nos vero ea tantum perstringemus, quibus labores istiusmodi, quamvis fœtu naturaliter jacente, & tempore completo, ob facultatis expultricis ignaviam tantum, exasperari, brevari & promoveri possunt. Quo in casu ad duo præsertim veluti sanitatis anchoras confugiendum.

Primo detur Diasolis quantum convenit cum cochleari vini Malvatici, vel alterius vini albi generosi.

Secundò umbilico illinatur unguentum Bezoardicum, &c. Si tamen minorem, quam par est, efficaciam præstiterint, Mercurius vitæ debita dosi exhibeatur in cochleari vini vel jusculi carnis. Et in continenti, quando nauseare & vix vomere cœperit, facultas expultrix ad expellendum fœtum simul calcar accipiet. Nec abhorreat quis a tali medicamento. Eo ipso enim plurimis in acie novaculæ quasi cōstitutis, hoc in casu præstò fui, æquè delicatis quibus nulla spes superstes erat, quam robustis & paganis, ut undiquaque [illegible] posset. Quin imo fœtum semiputridum sæpè, & secundinam biduum vel triduum post partum retentam beneficio istius, salva matris vita, discedere fecimus. Mercurium vitæ ergo quilibet Medicus hac in parte optima de nota commendatum sibi habeat. Inter omnia enim quæ huic usui natura suppeditavit, (quamvis in maxima copia) illum ipsum experientia veluti Regem nobis probavit. Neq; existimandum puerperas nimium tormentis eo ipso discruciatas iri, dum alias ἄνω καὶ κάτω facis perturbat: Operari enim incipiendo, ut sic loquar, operam finit suam; unde merito cuiquam videri posset; confortando potius, quàm quovis alio modo prædictos effectus omnes perfici & exerceri.

Cap. XXIV.

Contra Calculum.

Curationis eorum qui calculi tormentis afficiuntur, summa hæc est: Uti nimirum adsumunt dosin Diasolis in cochleari vini albi, & lumbis unguentum Bezoardicum obducere sinant.

Dum enim in lecto prædictis remediis sudare cœperint, meatibus urinariis diductis tophi facile dejicientur. Attamen ad hoc etiam attendendum est, quod ventre plurimum constipato & hypochondriis flatibus distento, Clystere Carminativo flatus dissipare oporteat. In casu, quod prima vice frustranea fuerit opera, nec alvus Clystere dejiciatur, ventositatibus interim respirationi frenum injicientibus, uti sæpè repetitis etiam clysteribus

...entibus usu venit, Mercurius vitæ vel Sal Vitrioli vomitum ciendo integram curam præstabunt.

Præservationi studemus commodissime, exhibendo bis quotannis (vere scilicet & autumno) salis Vitrioli quantum sufficit. Interea dosin Diasolis cum vino albo mane ante novilunium ad sudandum porrigimus.

Et hoc modo diætæ convenientis regulas simul observando, temporis successu causa huius mali sævaq; symptomata ipsius penitus extirpabuntur; Nolo tamen intelligi de iis, qui vitio hæreditario aut naturæ defectu decubuerunt.

Cap. XXV.

Contra scabiem pruritosam & malignam.

QUi scabie à sanguinis corruptione humorisq; melancholici confusione exorta, divexantur, nec delumbes interim, inprimis ad curandam valetudinem dosi mercurii vitæ ad ciendum vomitum opus habent. Altera post tertioque die purgationem Extracto Ellebori nigri instituant, Viribus autem destituti hanc assumant potionem.

℞. Epithymi recent.
Fol. senæ ana ℥ j. ß
Agarici albissimi non troch. ℈j
Tartari albi ʒj.
Seminis Fœniculi ʒß.
Aquæ succi fumariæ ℥ iij.
Infundantur per horas sex, colaturæ addatur Mannæ Calab. ℥j. fiat haustus.

Postridie etiam vel tertio post die pro re nata reassumendus, Qui vero hanc potionem aversantur, pillulas nostras cephalicas (præmissa tamen humorum, appropriato aliquo lactis sero, capite de febre ardente supra descripto, præparatione) in locum ipsius pro purgatione adsciscant: Respiciendum autem sedulo est ad siccitatem corporis. Pillulas enim in siccis constitutionibus, sine humido vehiculo ante & post ipsarum usum, exhibitas plerumq; steriles sequuntur operationes.

Post purgationem sanguis mittatur, postmodum quinque vel sex dies continuos mane sudori studeant, beneficio instrumenti ad eum usum capite de paralysi peculiariter destinati, exhibito iis scilicet intrinsecus Diasolis aliquo granis & superbibendo, ad promovendum sudorem hydromelitis simplicis bonum haustum, si tamen adhuc sanguinis evacuatio usui foret, illam repetere tantò magis prodesset.

Diætandi ratio sit, ut quævis salita, dulciaria ferina, allia, cæpe, synapi, vina aliaque sanguinem calefacientia, spiritusque irritantia, studiose evitentur. Pro potu inserviat hydromel, ptisana, aliquando etiam serum lactis, Betonica, Buglossa, Boragine, carefolio, fumaterria, scolopendria, cichorea, ceterach, vel id genus aliis contemperatum, & albumine ovi uno vel pluribus, secundum indigentiam clarificatum, denique sacchara dulcoratum, & aqua cinamomi modice aromatisatum. Et hoc modo triginta vel quadraginta dies procedendo, per vices etiam leve cathar-

ticum

cticum propinando, & singulo mane exiguam Diasolis pilulam absq; tamen sudoris prolectione, nisi postulet natura deglutiendo, fieri non potest, quin sanguis mundificetur, & proxima scabiei causa penitus pessum prematur.

Pendendo hoc curationis negotio, quando opus videtur linimento aliquo extrinsecus usurpando, subsequens præparatio præeligatur.

℞. Suc. Nasturcii aquatici depurati
Plantaginis ana ℔ ij.
Rad. Peucedani recent. in minutissima frust. incis. ℔ ß,
Unguenti rosati ℔ j. ß.
Bulliant in vase terreo vitrif. ad con sumpt. succorum.
Expressioni addantur
Spirit. Therebintinæ sulphureat. vulgò Balsami sulphuris ℥ ß.
Sublimati Veneti subtil. pulverif. ℨ j.
Camphoræ ℨ ß.

Hoc unguento corpus subtiliter bis terve singulo biduo, decrescente luna, delibatum, ilicò ardoris initigationem, materiæ digestionem, ejusque per poros cutis depulsionem, desiccationemque quæ omnia in scabie per habitum corporis curanda necessaria sunt, experietur. Quibus singulis lectoris mentem deliberare volui, ne desint miseris ægrotis veræ medicinæ solatia. De gallica illa scabie tractare hoc in loco animus non fuit. Quamvis enim prædicta remedia no....ihil eo in morbo prodesse possit, nihilominus tamen methodus medendi alia merito instituenda.

CAP. XXVI.

Ad sugillata & contusiones.

SUgillatorum seu contusionum medela ordinaria hæc est: Contusio vehemens magnæque activitatis venæsectionem ilicò indicat in brachio oppositi lateris; Toto autem corpore conquassato, in vena dextri brachii media; Unctionem item bis terve repetendam ex unguento Bezoardico: dummodo os fractum, vel dislocatum non fuerit, & interim contusio exterius apparuerit. Hoc adeo proficitur, ut nullo alio opus sit unguento.

Interna contusio præter venæ sectionem sequentis traumaticæ potionis usum quotidie mane & vesperi ingeminati postulat, ab uncia dimidia ad unciam integram per vices.

℞. Oculor. Cancri pulv. ℈ iiij.
Aceti vini albi odoriferi ℥ vj.

In magno vitro fiat, infusio in Balneo Mariæ tantisper, donec acetum non ebulliat amplius, postea colaturæ per inclinationem adde sacch. pulv. ℥ j. Diasolis gr. xxx. Æger se teneat calide abstinendo à frigida potione, studendoque calidæ victus rationi. Ventrem stipatum Clystere emolliat. Hâc Methodo paucos intra dies sanitas redintegrabitur, dummodo non pars quædam principalis noxam acceperit, ad quam resarciendam nulla forent remedia.

Cap. XXVII.

Contra Gangrænam.

CUi Gangrænam curare animus est, ante omnia malignitatem ipsius benè perspectam habeat necesse est. Non multùm enim differt à morsibus venenosorum serpentum. Quamvis enim tam acutis, subitaneis & perniciosis symptomatibus in vitæ fontem non sæviat, ut in morsibus viperarum, aspidum & similium fieri solet; nihilominus tamen sensim & sensim tantam corruptionem inducit, ut & spiritus quoscunque tangit, lethaliter inficiat. Quæ ipsa infectio, dum per Arterias cordi usque subrepit, intolerabilium symptomatum, imò ipsiusmet mortis, quamvis tale quid ab initio suspectum non fuerit, ansa existit.

Ad detruncandam ergo Hydram hanc, idq; Herculeo successu, non solum collimandum est ad remedia Topica eaque Balsamica essentialia, quibus nimirum membra à corruptione defendantur, & natura in exuperatione carnis mortificatæ adjuvetur; sed etiam ad Bezoardica, quibus cor athleticæ muniatur, & supradicta infectio eminus arceatur.

Quod externa remedia contra Gangrænam attinet, quæ ἐπινυκτικῶς & cito administranda, eorum magna est diversitas; Et quodvis fortè approbari potest in suo genere oportuno tempore adhibitum. Inter maximè generalia tamen & securissima hoc se nobis offert.

℞. Ol. Salis communis diligenter destillati.

Ol. Vitrioli potentissimi ana ℥ j. ß.
Salis ammoniaci purificati ℥. j.
M. in vitro.

Usus ejus est, ut superior carnis mortificatæ pars scarificata, Emplastro pro defensione quadam circumposito, eo ipso subtiliter fricetur. Si enim pars sana tangitur, non tàm metus est, eam corruptam, quàm dolorem fortassis immanem excitatum iri. Illico etiam cataplasma tantæ magnitudinis ut circumjacentes partes bene cooperiat, imponatur.

℞. Farinæ Fabar.
Hordei ana ℥. j.
Decoct. summit. Carduibened. & Anethi q. s. coquantur in formam Cataplasm. & addantur
Oxymell. simpl. ℥. ij.
Theriacæ Diatessaron. ℥. j.
Myrrhæ Trogloditic. subtil. pulv. ℥. ij.
Misce.

Ad hæc si visitando ægrum Gangræna in Escharam quidem redacta reperiatur, ea tamen optatò non progrediatur, repetendi supradicti corrosivi usus minime est; Quinimò Cataplasma solum eò usque continuandum, donec caro mortua à viva perfectè separata conspiciatur.

Hoc enim dextrè peracto, Chirurgi ad alia medicamenta, pro ut se indicationes offerunt, tuto progredi poterunt. Circumcirca etiam pauxillum Diasolis si placeret inunctam, malignitati Gangrænæ summoperè resisteret.

Prædictum causticum escharum inurit separatu facilimam, humorum

Sic Cuprum, Stannum & Mercurius præparata rite, & Diaphoretica facta, aliaque plurima, quæ singuli ad prædictorum naturam accedunt, plurimum profuerunt.

Proinde ex illis curationibus medicinarumque enumeratarum effectibus colligere indubitata ratione possumus: Causam febris quartanæ cõfirmatæ proximam, aliud nihil esse, quam subtilem materiam in sanguine hospitantem ad cujus incrementum, fluxum & refluxum statis temporibus interveniente Caloris vel frigoris commutatione paroxysmos parturiat, instar æstatis & hyemis, cujus tamen causas ad unguem reddere nullus & nemo potest.

Ejusdem argumenti est, quosdam Quartanarios nuper restitutos transeundo Aquam, vel loca concava, humida, in idem malum facilime incidisse, quod satis superque etiam confirmat nostram sententiam: in casu nimirum esse subtilem quandam, & naturæ contrariam essentiam in sanguinis massa & spiritibus, quæ in instanti quasi alterata febrium iterum accessiones excitet.

Quod opinionem attinet illorum, qui putant: materiam febris quartanæ esse humorem viscosum, Melancholicum in liene, hepate, Mesenterio aliisque stomacho vicinis partibus delitescentem, eam [illegible] potissimum argumentis proscribo; Primo quod non video, quomodo Epithemata aliaque pulvis superposita [illegible] usq; corporis trãsire, & prædictum humorem expellere per loca [illegible] possint; Quoniam ipsum humorem tamen purgata febris ipsissimá causam, necessario antequam febris solveretur, è corpore removeri oporteret. Attamen illa sine omni dejectione, per quæ grossi humores alias exturbantur, feliciter operantur. Quin imo nec Diaphoretica interna usui forent, utpote, quorũ usum, dum serosos & subtiles tantum humores spectent idque per sudorem & urinas, crassior humorum viscosiorque & consequenter febris difficilior status esset subsequuturus.

Secundo quod, secundum hanc theoriam, Medicamenta purgantiæ vere ῥιζότομα harum febrium, quamvis confirmatarum penitus, forent remedia, ubi econtrario purgare corpus in quartanis fere nihil sit aliud, quam perturbare, dirisque cruciatibus absque ulla mitigatione corpus augere. Id quod aliunde nõ proficiscitur, quam quod prædictæ partes subtiles, è venarum mole purgantium opella ad centrum corporis & ad cor usque revellantur, absque tamen absoluta earum per sedes amolitione, uti demonstravimus.

Tertia ratio est; quod illas partes si causam febris istius foverent necessario obstructas & aggravatas oporteret esse, quod in omnes non cadit, sed in quosdam duntaxat. Quamvis contendere quis ultra posset, a diuturnitate potius febris illa accidentia in uno quidem magis, in alio minus pro partium dispositione multiplicari. Si namque ex vitio hepatis, & hinc sanguis alterationem & corruptionem contrahit, quid ni etiam eadem [illegible] sanguinis perversitas ad illa ipsi [illegible] pat? Verum enim vero, quod [illegible], tanta fundamentorum evidentia [illegible],

Meu-

& cuilibet in oculos manifeste incurrit, ut sermonem ea de re longius producere, omnino supervacaneum existimamus.

Neque ergo inconveniens dictis, neque impossibile arbitror esse: quod materia febris Quartanæ ab initio quidē in stomacho concepta, postea vero humoribus crassis nimium mixta, sanguinis massam coinquinet, uti dictum est, ibiq; mansionem suam statuas. Et super hoc fundamentum totam curationis normā superædificandam censeo. Quicunque ergo affectum hunc tam immanem prævertere cupit, statim in principio, ubi stomachus male habere, & [illegible] humorum alterari incipit, ad methodum generalem supradictam se convertat, purgando scilicet corpus repetitis vicibus, donec ab omni impuritate penitus exhauriatur, postmodum constipatos meatus aperiendo, sanguinem sudorum provocatione clarificando, ventilandoque venæ sectione. Quorum omnium beneficio æger à multis morbi miseriis, & afflictionibus præservabitur.

Quod curationem attinet æger, quartana aliquandiu satis exanimatus, posthabita quorundam rudi sententia; in cursu nimirum suo quartanam non esse impediendam, neque tamen purgatus, purgationem inprimis instituat mitiorem, quam ut stomachi vicinarumque partium regionem superet, ne scilicet in curationis progressu humorum efferveseentia eorumque ad periculosiora inferenda Symptomata perversitas metuenda sit. Ad id muneris perficiendum vomitoria præstosint supradicta, non tamē [illegible] lienem vel hepar infestante: Eo enim in casu non tam vomitoria, quam Cathartica usui sunto: Ægro vero emaciato, humoribusque viscosis redditis, biduum vel triduum (indies tres vel quatuor haustus assumendo) sequēs digestio prodest.

℞. Seri lactis vaccini recent. unc. xvj.
Syr. scolopendrij D. Fernelij
Fumariæ simpl.
Violar. solut.
Mannæ calabrinæ ana unc. ij.
Salis Tartari Vitriolati gran. xxiiij.

Misceantur in vase terreo vitrif. [illegible] albumine ovi, & colata aromatizentur cum A. Cinnamomi. Stomacho hoc modo evacuato pro exigentia ipsius (alias Catharctica [illegible] mus) tribus quatuorve horis ante accessionem totum corpus, potissimum tamen spina dorsi unguento Bezoardico bene inungatur, & sudor in lecto, vel beneficio Instrumenti lignei supra nominati, liberaliter provocetur. Attamen si patiens enervatus nimium, prædictam tractationem sufferre nequeat in peculiariter ad id composito instrumento sedeat, capite foras protenso, subtusque decoctione Malvæ, bis malvæ, florum Meliloti & Camomillæ collocata, ad calorem nativum excitandum, poros aperiendos, sudoremque denique facilius proliciendum. Decocti enim illius vapor cutim humectat, poros penetrat, materiam præparat & [illegible] educit, multo majori cum conferentia, quam alias in sicco aëre fieri solet. Ideoque accedente victus humida ratione potissimum hausto jusculo [illegible] carnis, tepido, seri

 lactis,

lactis, vel hydromellis simplicis assumpto mirum in modum & sudorem & morbi profligationem promovebis.

Tertio post die operationem hanc reiterare necesse, ubi prima vice febris non fecerit divortium. Corpore autem bene calefacto, ventosas, unam vel alteram cum scarificatione super lumbos applicabis, eisque sanguine bene saturatas secunda vel tertia etiam vice, secundum quod ægroti vires sufficiant, reiterabis.

Proximo vero die paroxysmi ab omni vacandum remedio, ad attendendũ solum, num cessarit nec ne. Hoc enim si factum est, salva res est, sin minus, singula ad tertiam vel quartam usque vicem repetere operæ pretium erit.

Cæterum durante eadem cura, debito tempore, & victu multum restaurante nutriendus æger est, ventris constipatio tollatur Manna cum pauxillo infusionis senæ vel per Clysteres.

Peracta feliciter curatione, in victus regimine, quantum potest, recte se gerat, aerem frigidum, ventos, pulviasque fugiendo, donec penitus pristino vigori restitutus fuerit. Quocunque enim errore in recidivam delapsus, septies tanto periculosius decumbet.

Quod restat oppilationes Epatis, lienis, labefactum ventriculum, à febre relicta, suo quodlibet remedio recuperare oportet.

1. Contra duritiem & Obstructionem lienis.

℞. Vnguenti rosati ℥j.
Vnguenti Bezoard. ℥ß.
Oleum Gummi Elemi. drach. ij.
Misce f. unguentum.

Hoc ipso regionem lienis singulo sero, duarum vel trium septimanarum spatio superinunges.

Contra Opilationem hepatis.

Hic maximopere valebit unguentum Nasturtij aquatici ut supra de pleuritide præparati; Quotidiana itidem Diasolis cum conserva cichorei, flor. bugloss. vel borraginis exhibitio. Super omnia tamen, in ictero etiam & Hydropis initio, his duabus partibus obstructionem commodissime jugulabis, decoctione vulnerariarum herbarum, aperitivarum, detergentium, expellentium, virgæ nimirum aureæ, vincæ, pervincæ, veronicæ, centaureæ, saxifragæ, Aquileiæ, Millefolij, pentaphylli, Cærefolij, scolopendrij & aliarum similium.

Sola imbecillitas si adfuerit, nulla in dispositione partium relicta, decem vel duodecim dierum spatio, singulo mane Chrysobezoar adij. vel iij. grana cum pauxillo Gelu Cytoniorum deglutiat, & multum sine dubio confortabitur.

Cap. XXI.

De Hydrope.

Hydrops ad morbos pertinet Chronicos, & insanabiles, præsertim si fuerit inveteratus, diversas agnoscit causas, prout Doctores earum mentionem faciunt: Tres vero duntaxat ex usu sunt.

Primo Aqua in hypochondriis collecta exhauriatur, postmodum singulæ partes corroborentur, & fervor hepa-

hepatis contemperetur. Sic enim & generationi materiæ in ipsa parte, & collectioni in partem debite resistimus.

Quod primum attinet, cogitandum est, num materia ad expulsionem disposita satis nec ne. Id quod particulariter ex urina alba, quodammodo subjugali instar seri lactis, & quando calori admota confestim d ssolvitur ex parte tamen instar coaguli inspissatur, colligere est. In hoc ergo casu tali Hydragogo opem parabis.

℞. Magisterij Argenti dejectorij granulis v. vel vi pro viribus.
Vini Malvatici vel albi opt ℥ij.
Dissolvendo invicem f. potio frigida.

Exhibeatur bis terve, tertio semper die, si opus est, eo usque donec omnes aquositates penitus absumantur.

Aliud.

℞. Sem. Ebuli recent. ℥ß. vel drachm. vj.
Secundum virium differentias.

Fiat emulsio cum jusculo carnis vitulinæ veluti Amygdalarum, modico saccharo dulcoranda & aqua Cinamomi aromatisanda. Bibatur satis calide, reiterato, quotiescunque opus est.

Aliud.

In defectu superiorum sequens substituatur.

℞. Scammonij more Spagyrorum depurati gr. x. xij.
Ol. Salis Gemmæ gutt. iiij.
Ol. Caryophil. gutt. j.

Conserv. ros. drachm. j. Fiat Bolus.

Non minori promtitudine quam priora aquas per alvum & urinas deturbabit.

Huic usui etiam Extractum Esulæ, Elaterij, Hellebori aliorumque hydragogorum inservire, commode possunt. Quisque pro suo arbitratu vel potius pro sua experientia eligat, quod velit.

Ad corroborandas partes labefactatas quinque vel sex auroris continuis detur Chrysobezoar cum Syrupo jusculi Cytoniorum, sed nec sudor prohibeatur, si natura eo sit proclivis.

Calorem hepatis restinguit Sal prunellæ per ʒ. [illegible] mane, ad viij. gr. cum Aqua [illegible] Cardobened. dicti exhibitum. Interim victus instituatur è pullis, avibus, carne vitulina, agnina tosta, ovis recentibus. Potus sit Claretum si fieri possit.

Tumor ventris rebellis existens adeo ut ne superioribus rite administratis cedat, sequenti unguento, modo de progressa purgatione nullum sit dubium, tractandus est.

℞. Summit. Ebuli vel Sambuci viridis ℔ iiij.
Butyri recentis ℔ ij.

Bulliant ad consumptionem humiditatis. Colaturæ addantur
Ol. Sem. carui recenter destillati ℥j.
Misce.

Corpus eo ipso ungatur circa tumorem bis in die, & consumetur.

Interdum vesiculæ, pustulæ, vel inflammatio in scroto, coxendice, cruribus aliisque partibus, acris materiæ intra

 cutem

toque in naturalem statum redactio, non poterit non felix effectus succedere.

Quod retentio ab alia causa nempe particulari constipatione Matricis profecta fuerit, deprehendere est ex eo, quòd tempore, quo alias fluere consueverunt menses, omnino desistant, dolorque capitis, inflammatio oculorum, defluxiones calidæ & aliquando hæmorrhagia per os & nares subsequantur.

In hac obstructionis specie nisi forsan insignis plethora, & sanguinis abundantia intersint, non usque adeo necessaria est venæ sectio: Quamvis enim à venæ sectione ut Saphena facta sanguinis ad inferiora detractio adjumenti aliquid fiat, quantum præsertim Capitis symptomata attinet, primarium tamen scopum, qui est, ut obstructio tollatur, non attingit; Et vix una è millibus venæ sectionem admissa in Saphena, sanitatem recuperat.

Curationi ergò huic sequenti modo Colophonem imponimus; Statim ab initio dum stata purgationis tempora relinquuntur, & menses retineri incipiunt, exhibeatur Extractum Hellebori nigri ad gr. xv. vel scrup j. mane ante exortum solis, eoque die sæpè jusculæ calida propinentur, vitenturque frigida. Et quando corpus strenua Medicamenta actione forte alteratur nihil interest. Nec enim præter rationem illud accidit, & cochlear Aquæ vitæ Matthioli vel Aquæ Theriacalis in continenti iterum auxiliabitur.

Bis terve si dejecerit, bene est, corpore præsertim humoribus non multum referto; Attamen si nihil omninò operetur, altero die idem repetatur.

Facta purgatione quinque vel 6 grana Diasolis cum Syrupo Artemisiæ manè jejuno ad decem usq; vel duodecim dies commendentur.

Et abhinc quiescendum usq; ad proximum mensem, quò alias fluere naturaliter consueverunt, ad cognoscendum, num sponte cursum iterare forte velint. Sin minus eâdam viâ incedere oportet quâ prius; Sed si ad quartam usque vicem repetita singula nihil proficiant, per 2. vel 3. dies continuos propè matricis orificium pessarium hoc gestitet.

℞. Pulv. Fol. persicariæ maculatæ sole existente in Leone collectæ in umbra exiccatæ drachm. ß.
Radic. Ellebori nigri pul. ʒj.
Et cum Gummi Tragacanthæ in vino albo infuso formetur pessar. s.a.

Hoc ipso sanguis menstrualis cum multis uteri quisquiliis prolicietur.

Quod si vero remediis prædictis, quamvis specificis attractivis, in cassum laboraverimus, & ægrota fortunam artemq; ulterius experiri voluerit, ultimum præsidium esto Balneorum usus, secundum Medici alicuius συμβούλου institutus, & interea per intervalla pessarium interponatur. Si verò nec tum ex sententia succedit, incurabilis prorsus habeatur obstructio, nullisque remediis imposterum tentanda. Diæta correspondeat Medicamentis necesse est, idq; secundum constitutionem, temperamentum, consuetudines, ætatem, morbi durationem & alias circumstantias.

Ad eundem modum puellis quoq; mensium primitias promovemus, tamen

men cautè, ne hoc fiat præmaturè, ne plantarum flores carpantur antequam crescant. Fieri enim potest, ut majori hinc afficiantur damno, quàm ad sanitatem auxilio.

Cap. XXIII.

Ad difficilem partum.

Difficultas parturiendi, diversis caussis procedere solet. Ad harum itaque diversitatem diversa quoque excogitentur remedia necesse est. Nos verò ea tantum perstringemus, quibus labor istiusmodi, quamvis fœtu naturaliter jacente, & tempore completo, ob facultatis expultricis ignavium tantum, exasperari, [illegible] & promoveri possunt. Quo in casu ad duo præsertim veluti sanitatis anchoras confugiendum.

Primo detur Diasolis quantum convenit cum cochleari vini Malvatici, vel alterius vini albi generosi.

Secundò umbilico illinatur unguentum Bezoardicum, &c. Si tamen minorem, quam par est, efficaciam præstiterint, Mercurius vitæ debita dosi exhibeatur in cochleari [illegible] vel jusculi carnis. Et in continenti, quando nauseare & vix vomere cœperit, facultas expultrix ad expellendum fœtum simul calcar accipiet. Nec abhorreatis a tali medicamento. Eo ipso enim pluribus in acie novaculæ quasi cōstitutis, hoc in casu præsto fui, æquè deficientibus quibus nulla spes superstes erat, quàm robustis & paganis, ut undiquaque [illegible] possiet. Quin imò fœtum semiputridum sæpè, & secundinam biduum vel triduum post partum relictam beneficio istius, salva matris vita, discedere fecimus. Mercurium vitæ ergò quilibet Medicus hac in parte optima de nota commendatum sibi habeat. Inter omnia enim quæ huic usui natura suppeditavit, (quamvis in maxima copia) illum ipsum experientia veluti Regem nobis probavit. Neq; existimandum puerperas nimium tormentis eò ipso discruciatas iri, dum alias ἄνω καὶ κάτω facis perturbat: Operari enim incipiendo, ut sic loquar, operam finit suam; unde meritò cuiquam videri posset; confortando potius, quàm quovis alio modo prædictos effectus omnes perfici & exerceri.

Cap. XXIV.

Contra Calculum.

Curationis eorum qui calculi tormentis afficiuntur, summa hæc est: Uti nimirum adsumunt dosin Diasolis in cochleari vini albi, & lumbis unguentum Bezoardicum obducere sinant.

Dum enim in lecto prædictis remediis sudare cœperint, meatibus urinariis diductis tophi facile dejicientur. Attamen ad hoc etiam attendendum est, quòd ventre plurimum constipato & hypochondriis flatibus distento, Clystere Carminativo flatus dissipare oporteat. In casu, quod prima vice frustranea fuerit opera, nec alvus Clystere dejiciatur, ventositatibus interim respirationi [illegible] injicientibus, uti sæpè repetitis etiam clysteribus

Rebus usu venit, Mercurius vitæ vel Sal Vitrioli vomitum ciendo integram curam præstabunt.

Præservationi studemus commodissime, exhibendo bis quotannis (vere scilicet & autumno) talis Vitrioli quantum sufficit. Interea dosin Diafolis cum vino albo mane ante novilunium ad sudandum porrigimus.

Et hoc modo diætæ convenientis regulas simul observando, temporis successu causa huius mali sævaq; symptomata ipsius penitus extirpabuntur; Nolo tamen intelligi de iis, qui vitio hæreditario aut naturæ defectu decubuerunt.

Cap. XXV.

Contra scabiem pruritosam & malignam.

Qui scabie à sanguinis corruptione humorisq; melancholici contusione exorta, divexantur, nec delumbes interim, inprimis ad curandam valetudinem dosi mercurii vitæ ad ciendum vomitum opus habent. Altera post tertioque die purgationem Extracto Ellebori nigri instituant, Viribus autem destituti hanc assumant potionem.

℞. Epithymi recent.
Fol. senæ ana ℥ j. ß
Agarici albissimi non troch. ℈j
Tartari albi ʒj.
Seminis Fœniculi ʒß.
Aquæ succi fumariæ ℥ iij.
Infundantur per horas sex, colaturæ addatur Mannæ Calab. ℥j. fiat haustus.

Postridie etiam vel tertio post die pro re nata reassumendus, Qui vero hanc potionem aversantur, pillulas nostras cephalicas (præmissa tamen humorum, appropriato aliquo lactis sero, capite de febre ardente supra descripto, præparatione) in locum ipsius pro purgatione adsciscant: Respiciendum autem sedulo est ad siccitatem corporis. Pillulas enim in siccis constitutionibus, sine humido vehiculo ante & post ipsarum usum, exhibitas plerumq; steriles sequuntur operationes.

Post purgationem sanguis mittatur, postmodum quinque vel sex dies continuos mane sudori studeant, beneficio instrumenti ad eum etiam capite de paralysi peculiariter destinati, exhibito scilicet intrinsecus Diafolis aliquantum & superbibendo, ad promovendum sudorem hydromelitis simplicis bonum haustum; si tamen adhuc sanguinis evacuatio usui foret, illam repetere tantò magis proderit.

Diætandi ratio sit, ut quæ iis salita, dulciaria ferina, allia, cæpe, synapi, vina aliaque sanguinem calefacientia spiritusque irritantia, studiose evitentur. Pro potu inserviat hydromel, ptisana, aliquando etiam serum lactis, Betonica, Buglossa, Boragine, carefolio, fumoteriæ, scolopendriâ, cichoreâ, ceterach, vel id genus aliis contemperatum, & albumine ovi uno vel pluribus, secundum indigentiam clarificatum, denique sacchara dulcoratum, & aqua cinamomi modicè aromatisatum. Et hoc modo triginta vel quadraginta dies procedendo, per vices etiam leve cathar-

ticum

ctiicum propinando, & singulo mane exiguam Diasolis pilulam absq; tamen sudoris prolectione, nisi postulet natura deglutiendo, fieri non potest, quin sanguis mundificetur, & proxima scabiei causa penitus pessum prematur.

Pendendo hoc curationis negotio, quando opus videtur linimento aliquo extrinsecus usurpando, subsequens præparatio præeligatur.

℞. Suc. Nasturcii aquatici depurati
Plantaginis ana ℔ ij.
Rad. Peucedani recent. in minutissima frust. incis. ℔ ß.
Unguenti rosati ℔ j. ß.
Bulliant in vase terreo vitrif. ad consumpt. succorum.
Expressioni addantur
Spirit. Therebintinæ sulphureat. vulgò Balsami sulphuris ℥ß.
Sublimati Veneti subtil. pulverif. ʒ j.
Camphoræ ʒß.

Hoc unguento corpus subtiliter bis terve singulo biduo, decrescente luna, delibatum, ilicò ardoris mitigationem, materiæ digestionem, ejusque per poros cutis depulsionem, desiccationemque quæ omnia in scabie per habitum corporis curanda necessaria sunt, experietur. Quibus singulis lectoris mentem deliberare volui, ne desint miseris ægrotis veræ medicinæ solatia. De gallica illa scabie tractare hoc in loco animus non fuit. Quamvis enim prædicta remedia no...ihil eo in morbo prodesse possit, nihilominus tamen methodus medendi alia meritò instituenda.

Cap. XXVI.

Ad sugillata & contusiones.

Sugillatorum seu contusionum medela ordinaria hæc est: Contusio vehemens magnæque activitatis venæ sectionem ilicò indicat in brachio oppositi lateris; Toto autem corpore conquassato, in vena dextri brachii media; Unctionem item bis terve repetendam ex unguento Bezoardico: dummodo os fractum, vel dislocatum non fuerit, & interim contusio exterius apparuerit. Hoc adeò proficitur, ut nullo alio opus sit unguento.

Interna contusio præter venæ sectionem sequentis traumaticæ potionis usum quotidie mane & vesperi ingeminari postulat, ab uncia dimidia ad unciam integram per vices.

℞. Oculor. Cancri pulv. ℈iiij.
Aceti vini albi odoriferi ℥vj.

In magno vitro fiat, infusio in Balneo Mariæ tantisper, donec acetum non ebulliat amplius, postea colaturæ perinclinationem adde sacch. pulv. ℥ij. Diasolis gr. xxx. Æger se teneat calidè abstinendo à frigida potione, studendoque calidæ victus rationi. Ventrem stipatum Clystere emolliat. Hâc Methodo paucos intra dies sanitas redintegrabitur, dummodo non pars quædam principalis noxam acceperit, ad quam resarciendam nulla forent remedia.

(o)



CAP. XXVII.

Contra Gangrænam.

CUi Gangrænam curare animus eſt, ante omnia malignitatem ipſius benè perſpectam habeat neceſſe eſt. Non multùm enim differt à morſibus venenoſorum ſerpentum. Quamvis enim tam acutis, ſubitaneis & perniciosis ſymptomatibus in vitæ fontem non ſæviat, ut in morſibus viperarum, aſpidum & ſimilium fieri ſolet; nihilominus tamen ſenſim & ſenſim tantam corruptionem inducit, ut & ſpiritus quoſcunque tangit, lethaliter inficiat. Quæ ipſa infectio, dum per Arterias cordi usque ſubrepit, intolerabilium ſymptomatum, imò ipſiusmet mortis, quamvis tale quid ab initio ſuſpectum non fuerit, anſa exiſtit.

Ad detruncandam ergo Hydram hanc, idq; Herculeo ſucceſſu, non ſolum collimandum eſt ad remedia Topica eaque Balſamica eſſentialia, quibus nimirum membra à corruptione defendantur, & natura in exuperatione carnis mortificatæ adjuvetur; ſed etiam ad Bezoardica, quibus cor athleticæ muniatur, & ſupradicta infectio eminus arceatur.

Quod externa remedia contra Gangrænam attinet, quæ ἀνιυπερβλῆς & cito adminiſtranda, eorum magna eſt diverſitas; Et quod vis fortè approbati poteſt in ſuo genere oportuno tempore adhibitum. Inter maximè generalia tamen & ſecuriſſima hoc ſe nobis offert.

℞. Ol. Salis communis diligenter deſtillati.
Ol. Vitrioli potentiſſimi ana ℥ j. ß.
Salis ammoniaci puificati ʒ. j.
M. in vitro.

Uſus ejus eſt, ut ſuperior carnis mortificatæ pars ſcatificata, Emplaſtro pro defenſione quadam circumpoſito, eo ipſo ſubtiliter fricetur. Si enim pars ſana tangitur, non tàm metus eſt, eam corruptam, quàm dolorem fortaſſis immanem excitatum iri. Illico etiam cataplaſma tantæ magnitudinis ut circumjacentes partes bene cooperiat, imponatur.

℞. Farinæ Fabar.
Hordei ana ℥. j.
Decoct. ſummit. Carduibened. & Anethi q. ſ. coquantur in formam Cataplaſm. & addantur Oxymell. ſimpl. ℥. ij.
Theriacæ Diateſſaron. ℥. j.
Myrrhæ Trogloditic. ſubtil. pulv. ʒ. ij.
Miſce.

Ad hæc ſi viſitando ægrum Gangræna in Eſcharam quidem redacta reperiatur, ea tamen optatò non progrediatur, repetendi ſupradicti corroſivi uſus minime eſt; Quinimò Cataplaſma ſolum eò usque continuandum, donec caro mortua à viva perfectè ſeparata conſpiciatur.

Hoc enim dextrè peracto, Chirurgi ad alia medicamenta, pro ut ſe indicationes offerunt, tuto progredi poterunt. Circumcirca etiam pauxillum Diaſolis ſi placeret inunctam, malignitati Gangrænæ ſummopere reſiſteret.

Prædictum cauſticum eſcharum inurit ſeparatu facilimam, humorum

virtute facultatem eſcharoticam & cauſticam planè exuit, dum econtra Sal petræ illud acutum magis reddat. Inter Salia enim nullum magis penetrat, nec inflammatiora reddit ulcera, quam Sal petræ in furno calcinatum. Hanc ob cauſam etiam Emplaſtrum meum diutius non uſurpo, quam donec Bubones maturari, ſuppurari, materiaque purulenta, foras protrudi incipiunt.

Jam ad μελίτημα propoſitum revertendo ſtatuimus, ſtatim dum hæc fiunt, vel etiam paulò ante, ægro doſin Diaſolis cum Syrupo Carduibenedicti porrigendam eſſe, idque continuandum poſtea ſingulis auroris, donec victi mali iſtius ſigna evidenter acceperimus.

Victus præterea moderandus ſedulò eſt, ne ſpiritus alterantibus, ſanguinem nimium calfacientibus, febremque excitantibus cibo potuve utantur. Hoc enim ordine Gangræna domari facilè, & exſtirpari poterit, dummodo vel delumbis ætas, vel partis alicujus principalis offenſio remoram non injecerint.

Uſum ergò noſtrorum tot numero morbis reſiſtentium Bezoardicorum jam ſatis ſuperque (quantum ad χειρουργίαν ſolummodo opus videbatur) declaravimus. Colophonidem ergò Tractatulo huic addendo: DEUM ter Opt. Max. ſupplex precor, ut his omnibus Medicamentis ad uſum afflictorum exoptatum benedicere, meque ab Invidorum virulentis morſibus, ad quos ipſe ſolus antidota novit, munire & cuſtodire dignetur. Cæterum candidum lectorem peto, ut hunc qualemcunque laborem æqui bonique conſulere, & ſi qua error ignoranti ſubrepſerit, illum ſyncere, æquè, ac ſibimet vellet, meo ſi ſederet loco, interpretari velit. Quis enim homo eſt, errare à ſe qui alienũ prorſus affirmaverit? Deus eſt, ut Propheta dicit, qui ſolus juſtus eſt; Omnes econtra homines mendaces.

Πάντοτε δόξα ΘΕΩ͂.

F I N I S.



TERNARIUS LAUDANORUM,

SEU

OPIOLOGIA

De Natura, proprietatibus, vera præparatione & usu OPII,

SUB TRIBUS PRÆCIPUIS LAUDANIS,

Psalm. 145. v. 10.

Confiteantur tibi DOMINE omnia opera tua, & sancti tui benedicent tibi.

IN

OPIOLOGIAM Dn. ANGELI SALÆ, &c.

Illa Opii abstrusim detenta scientia, Praxis,
Vis varii effectus, delituere diu.
Hic timet admixtum, fortè alter abutitur, illi
Vel leviter sacrum præparat anodynum.
Hinc patitur genus humanum, pulcra Ars latet omnis,
Grassatur passim corpore dira lues.
Dira lues frænanda Opio, sananda Opiatis,
At SALA pulcrum Opio, credite, pandit iter.

Andreas Honterus.

AD LECTOREM.

BEnigne LECTOR. Nullus dubito, quin, quando hunc meum libellum in publicum emitto plures futuri sint, qui dicant: Num Sala hoc ipso annititur scribere, quid sit Opiũ, & quomodo exinde nobile illud medicamentũ, Laudanum appellatũ, concinnetur cõtra omnes corporis humani internos dolores, febriles ardores, flu-

fluxus ventris, vigilias & inquietudines, &c. Anne utroque respectu agit, tùm quia idem & antè, nec absq; industria & judicio, multi præclari Veteres sub manibus & literis habuerunt; tùm quia, quod ipsius Opii [illegible] medicam attinet, moderni quoq; Medici in scribendo industriam & experientiam in communicando cum aliis synceritatem satis probarint? Illis meritò hic scutum obverto, &, quantum sermonem suum de Natura Opii accipi volunt, quæro: Quisnam unquam antiquorum Medicorum hoc de medicamento tàm abundanter, tamque solidè scripserit, ut nihil eorum, quæ scripsit, vel contrariis labefactari, vel imminui, vel melioribus aut similibus augeri possit; Profectò vix ac ne vix quidem erit, qui ad producendum talem quemquam satis instructus prodeat. Quid enim opus esset hac in parte tot disputationum in Academiis, & privatis Medicorum consultationibus, tàm laboriosè institutis lucubrationibus, de Natura Opii, ejusque usu, uti hactenus consuetum est. Vanæ certè curiositatis argumentum magis, quàm solidæ prudentiæ foret, de re & doctrina disputare, & dubitare velle, quæ jam dudum ratione & experientia confirmata, & certis regulis comprehensa antiquitùs proponeretur. Usus ergo Opii ambiguus adhuc, & incertus plurimis existimandus est.

Si verò ita sese res habet, nec interea interdictum, vel Veterum inventis addere, vel de ipsis opinari; vanitas, meo judicio, obtrudi mihi non potest, quod & meam ea de re sententiam ad Rationem, Sapientum tàm veterem, quàm recentium authoritatem, ipsamq; Experientiam conformatam bonis multorum rebus in medium producam. Inprimis cum institutum mihi non sit, neque in hac neque in alia scribendi materia, quod plurimis commune est, mihi seorsim docendo vendicare.

Porrò quòd diversi Medici nostri tempore Opii & præparationum Chymicarum ipsius in Laudano, Opiato, & aliis mentionem faciant, non inficias eo. Quin imò partim authoritate & testimoniis ipsorum utor: Verùm quòd propterea Laudanum, & usus ipsius res vulgò trita, & communis sit, nemo est, qui vel credat, vel contrarium mecum non probet. Certum enim est, vix è centum Medicinæ Doctoribus, prout in Europa medicinam faciunt, quinquaginta reperiri, qui Theophrasti vel aliorum libros de LAUDANO scripturientium legere dignentur; tantum abest; quod illud usque adeo ipsis familiare, vel notum existat; Ex his quinquaginta difficulter viginti erunt, qui ei utuntur; E viginti hisce mirum iterum,

 si de-

ſidecē reperias, qui αὐτόχειρες illud præparare poterint. Ex his iterū & magis mirum, ſi tres ſolummodo ſint, qui inde cognitas ſibi virtutes, ut nunc homines ſunt, conſulto aliis manifeſtare, vel ægrotis audacter uſurpandum proponere, proque merito commendare velim.

Poſſum certo adfirmare, plures Europæ civitates Medicos alere, quibus ne chry quidem de ipſo Laudano, vel in ſermone, vel in uſu; puta, qui vel ingenitum illud, vel à re medica alienum prorſus habitum ſibi, aliter tractare non poſſint. Certus etiam ſum, ut popularius rem examinemus, hoc ipſo in loco (non obſtante quod ſupra dixi) è millibus tam viris quàm fœminis, alias magnarum quarundam Compoſitionum velut Theriacæ Mithridatii, &c. ad titulum & uſum gnaris, vix quinquageſimum quemque de Laudano quicquam unquam alicujus momenti auribus percepiſſe; Ad quos ſingulos tamen ob multiplicem uſum æquè Laudani ſupradictarum rerum cognitio ſpectaret.

Quòd ſi ergo hic Tractatulus meus vel adhoc duntaxat conferat, quod ſimpliciter nomen Laudani ad multos deferendo, occaſio ſit: quo tempore neceſſitatis illud à Medicis quærant & expetant; ſiquidem ſæviſſima quæque morborum ſymptomata nulli alii remedio tam cito, tuto & facilè, quam huic ipſi cedant; ſane vel hoc ſolum nomine labor meus ſat utilis commendandus foret. Ad quid tamen alterius aditus multis aperiat, prudens lector ſtatim animadverte.

Cæterum vero qui ad vulgare proverbium. Qui a la gorge plenie de fiel, ne peut cracher doux: propriis paſſionibus correpti, ſibi ſoli ſapere videntur, nec alterius quomodocunque etiam utilem inſtitutum laborem probare conſueverunt. Horum authoritas certè minor eſt, quam ut iis obſtaculo ſint, qui operas ſuas ad Dei gloriam, emolumentum proximi, & propriam utilitatem convertere conantur.

Num Medicamenta chymica in univerſum vehementiora ſint & periculoſiora, quàm vulgaria & num propterea nullius uſus, niſi in extremis affectibus, quod quidam obſtrepunt.

Sunt nonnulli Medici, iidemque multi, (vel artis Chymicæ parum gnari, vel δοκησίσοφοι duntaxat) qui ab ægrotis ſuis interrogati: quidnam Chymicis me-

cis medicamentis in genere tribuendum sit, aliud responsum haud reddunt: quam quod laudabilia quidem remedia sint, verùm quod nihilominus violentas & periculosas perficiant operationes, secus quam vulgaria medicamenta faciant; & propterea non nisi extremis affectibus in acie novaculæ, quod dicitur, accommodari & debeant & possint.

Ideoque antequam sermonem hic de Opio ejusque præparatione ulterius protraham, ignominiam illam à Chymica & cultoribus ipsius avertere, & quæstionem debitè resolvere operæ precium duxi.

Quod ergo responsum adversariorum attinet, duobus potissimum argumentis Censuram ipsis complebimus, quibus tamen ὀφθαλμοφανῶς apparebit, insipidum prorsus illud esse & futile:

Primùm in eo consistit, quod sibi de rebus judicium arrogent, quarum nec cognitionem, nec experientiam habeant, sed ex vana tantum conjectura, vel lubrico aliorum relatu.

Secundum: Quod nulla adhibita distinctione vitio duntaxat unius vel alterius commoti, omnibus eo nomine insultare, eaque conspurcare audeant.

Verum ut ne plus operæ insumam ad redarguendum id, quod nemine non animadvertente, heautontimorumenon est ad alterum progrediendo, dico: vehementiam ruditatemque falsò medicamentis Chymicis imputari; siquidem eo ipso nomine in genere non solum magna illa Vomitoria & cathartica, ex Antimonio & Mercurio; verum etiam singulas Vomitoriorum species, mediocres & benignas, omnia è vegetabilibus sumpta purgantia dejectoria, à maximo usque ad minimum, veluti de Scammonea usque ad Rosam & Aloen, ut & totam classem Diaphoreticorum, Diureticorum, cordialium, Anotynorum, hyponoticorum, Roborantium ad varias partes affectusque appropriatorum, & denique totam medicamentorum seriem Galenicorum æquè, quam Spagyricorum impugnent, maleque audire faciant; quamvis ea quidem in methodo componendi præparandique à se invicem discedant.

Quando ergò maculam hanc Medicamentis chymicis constanter vellent, è generali pronunciatione particularis formanda esset, dicendumque: Esse quædam inter spagyremata illa, quæ δραστικῶς & violentas perficiant operationes. Non absolutè: Medicamenta Chymica esse violenta: Hoc autem

dum

dum faciunt; quamvis ita veritatem ipsis non cedere non possimus, ad confitendum tamen hortamur eos, quod non solum nos ejusmodi quædam habeamus, sed quod & ipsi non dissimilia multa ad varios usus ambabus manibus amplectantur.

Huc usque concordiâ inter nos factâ, si nec ulterius accusare cessant, probandum utique incumbit ipsis, quod Medicamenta Chymica vehementia & δραστικὰ, crudiora tamen sint & periculosiora ipsis vehementibus vulgaribus aut ordinariis, & quod benigniora illa vulgaria Chymicâ præparatione periculosiora evadant, quod in ipsorum potestate esse minimè existimo. Certum enim est inter sanos Medicos, (præterquam quod Experientia quoque plenis tibiis acclamat) hujusmodi remedia chymica cum Veterum fortibus illis vomitoriis: Elleboro, Tythimalo, cataputia, & aliis collata, adeò mansueta, benignaque censenda esse, ut quis meritò dicat: non Senam, non Rhabarbarum, ad Scammoneam, Colocynthida aliaque fortia ejusmodi esse. Dicant, si placet quod Elleborum album in usu ipsis non sit, nec Tythimallus, idque propter exitiales eorum, quas metuunt, operationes, en sibimet ipsis manifestè adversantur, quod egregiè ad nostram sententiam confirmandam facit. Nunquam siquidem obtinuerunt: Antimonium & Mercurium ritè præparata parem in corpus tyrannidem exercere, in supradictis. Porrò si se laudabile quid perfecisse putent, dum Veterum instituta imminuendo, periculosa ipsorum Medicamenta proscripserint, èque salubrium classe exterminârint: quid non nobis quoque ad malignorum extirpationem & salubrium quorumcunque introductionem eadem licentia restet? Nec est quod ipsis parum ad rem hæc dixisse videar, propterea quòd ipsorum judicio vomitoriis uti nimis periculosum sit, vomitusque nullo modo proritare liceat: Sufficienter namque frigidæ huic objectioni respondi, & contrarium ad oculum demonstrari in tractatu illo, quem Hemetologiam inscripsi. Ideoque actum agere hoc in loco nolui. Instant: Antimonium tamen & Mercurium quodammodo corpori humano esse infesta; imò visceribus tenaciter inhærendo illa occultam infectionem toti sanguinis massæ imprimere, quæ non statim quidem, attamen decursu temporis instar Ichneumonis foràs proserpat & calamitatem abundanter nimis adferat. Argumentum ad persuadendum magis aptum, privatim rudi plebeculæ, quàm quicquam certi demonstrandum: Evidenter enim constat, dummodo non ipsi sponte cæcutire

cutire vellent, maximam partem eorum, quibus Antimonium vel Mercurius rite præparata exhibita sunt, foras singula rejicere, idque vel per vomitum, dum vix operari illa cæperint; vel per alvum, prout in eventu postmodum excrementa satis evincunt.

Insuper Metallica illa quia sunt & fixa, digestioni stomachi minime obediunt, nec in Chylum convertuntur, & consequenter sanguinis massam, aliasque partium substantias neutiquam subeunt, id quod alias medicamentis è Vegetabilium & animalium classe desumptis, propter commune symbolum, quod intra se invicem alunt, familiare est. Et hæc procul dubio causa est, quod Venena plantarum malignarum Serpentum, aliorumve animalium venenosorum, sæviora sint, magisque subitanea, quam vel ipsum Arsenicum vel Realgar minerale.

Verum etiamsi hujusmodi rationum arietes, ad demonstrandum: Medicamenta chymica vehementia, inprimis duo jampridem citata, in quæ plurimum invehuntur, benigniora esse, quàm Antiquorum illa sæva vomitoria, imo tuta magis, quam quævis ex Helleboro, & aliis supradictis desumptæ species, copiosa pertexere serie facile possim, singula tamen propter brevitatem contrahere meritò hoc in loco placuit.

Accedo jam ad quæstionem: Num Medicamenta vulgaria simplicia natura benigna & innoxia, Chymice præparata plus justo vehementiora & periculosiora evadant, & quod boni habent, cum malignitate commutent? Quemadmodum verò à purgantibus ceu usitatioribus in plerisque corporis affectibus exordiri placuit; ita illorum exempla satis erunt; quod identidem etiam Diaphoretica, Diuretica, Alexiteria, &c. ea suspicione liberentur. Ratio ergò luculenter dictitat: quodlibet medicamentum fæculentia & terrestreitate sua spoliatum, purgatumque beneficio Vulcani, minus noxium, malignum, vel periculosum; imò ad cito, tutò, jucunde curatoris indicationibus satisfaciendum longè magis dispositum esse, quàm quodvis aliud crudum, vel male præparatum, puta impuritatibus adhuc suis vel nihil ad rem facientibus, vel multùm nocentibus, coinquinatum, vinctum, & ligatum. Nec causa ejus obscura est, quia quod ignis examine ab impuro nondum fecit divortium, dum in ventriculum ægri deglutitur, naturam jam tum in certamine contra morbum satis labefactatam, ad co-

ctionem illam intempestivè rapiendo lacessendoque eousque veluti enecat, & examinat, antequam quicquam confert, ut sæpe sæpius vel eo duntaxat nomine ægros jugulatos manifestò conspicias.

Econtra quod Artificis industriâ putrificatum, coctumque intra assumitur οὐδὲ παχυλῶς, κατὰ τὴν λεπτομέρειαν, *quâ pollet, dissolvi, dilatari, vel levissimo etiam calore actuatum, incipit, absque gravi negocio, quod Naturæ facessat, absque alteratione, ad instar conjuratissimi amici, cum prædicta illa sæpe magnas molestias Naturam fatigando creent, ut meritò Tyrannorum more in ægros sævisse, non servasse quempiam confitearis.*

Præterea nec illud susque deque habendum, quod τὰ χυμικὰ *Chymica à fecibus repurgata, quando in corpus ingrediuntur minus habeant, quod conspurcando quisquilias accumulent, partesque ad internecionem præcipitent, quemadmodum vulgaria apozemata solent.*

Quod siquidem rationibus hisce contradicunt, denuò objiciendo: quod tantùm absit, ut vera profitear, ut Chymica illa ob subtilitatem, tenuitatemque, quam habent, nimiam, naturam magis irritare, & ad præternaturales actiones cogere possint, quàm quævis alia., Responsio tamen in promptu est satis valida: quod quidem inter species chymicas plurima sint valde subtilia, velut olea destillata, Essentia Vini aliorumque vegetabilium, & varii liquores efficaci potestate penetrantissimi, & hoc ultrò concedimus, illa tamen non sunt extra usum; Sunt enim morbi, in quibus nihil utile indicatur, præterquam, quòd usque adeo subtile penetrans, tantæque activitatis est, non crassa feculentaque illa. Proinde absit, ut undiquaque quod subtile est & tenuium partium, vel insalubria censeamus, dum modo citra ὑπερβολὴν ad indicationum materias assumantur, quæ tamen cautio nō magis Chymicis quàm Galenicis remediis necessaria est. Ad hunc porrò censum nec omnia alia ex Chymico agro prolata pertinent, nec quod aliquibus duntaxat familiare est iisque paucis, omnibus improperari debet. Quis enim jure in extracta purgantia hoc nomine invehatur, quæ nec subtilia sunt, nec παχύτερα *nec* λεπτότερα, *puta quæ in Sapæ succive condensati formam decocta, Spiritibus subtilibus & irritantibus exuta planè sunt, quæque à quibusdam fortè subtilia celebrata, non tam causâ virtutis penetrantis sortita sunt, quam citæ in quovis liquore resolutionis ergò, quâ res cunctas è quibus extracta erant, facilè superant.*

Postea experientia non mentitur: Extracta Mechoacæ, Rhabarbari, Sennæ quæ-

ne(quæ Benedictis annumerantur) multo benigniores [illegible] res ipsissimas adhuc integras vel crassi solum Minervâ præparatas: Sed quid ulterius? Num chymica arte Colocynthidem, Scammoneam, cathartica alias in per se acria & venenosa, adeò domari videmus, ut libere, velut cum Rhabarbaro facimus, ad humores tibi proprios usurpemus? Privatim hoc notatu dignum. Scammoneam spagyrice præparatam ad viginti usque granos robustos unica vice in Conserva Rosarum, &c exhiberi posse, ad debitam solummodo corporis evacuationem, absque ullis ventris torminibus, perturbatione, vel viscerum inflammatione, quæ tamen vix raro ab aliis dividuâ sunt purgationibus. Imo veluti Maxima est in hac arte, non Scammoneam solum, sed & alia Cathartica venenata, & plus justo vehementiora, ut sunt, Elleborus, Tithymalus, &c. Artis nostræ industria facultate maligna & acrimonia privari, èque Draconibus ignivomis mites columbas, in variis scilicet corporis affectibus veræ salutis nuncias, reddi conciliarique posse. Cui ipsi tanquam verissimo Epiphonemati, cum sexcentis aliis sat profunde edoctis, hoc in negotio merito acquiescimus. Et immotam hanc qualemcunque defensionem contra licet acerrimas quorundam ἐπιπληκτικὰς ῥητορείας facile retinebimus. Medicamenta tamen ordinaria in officinis hoc in loco culpare animus non est. Etenim & illa bona sunt, & salutaria inventa, dummodo vero fine definiantur, non abusu aut artificum pertinaci ignorantiâ; Nihilominus opera danda est sedulo, ut Medicinam ritè excolamus, illustremus, exaugeamus, si non ipsimet artis quæ per se dicente Hippocrate de leg. πασῶν τεχνῶν ἐπιφανεστάτη, attamen Charitatis ergo in proximum; Nec quicquam quam, utut recens introductum simpliciter aversemur, priusquam rectæ rationis examine experti fuerimus

—— quid turpe quid utile quid non
———— quid distent æra lupinis.

virtute facultatem escharoticam & causticam planè exuit, dum econtra Sal petræ illud acutum magis reddat. Inter Salia enim nullum magis penetrat, nec inflammatiora reddit ulcera, quam Sal petræ in furno calcinatum. Hanc ob causam etiam Emplastrum meum diutius non usurpo, quam donec Bubones maturari, suppurari, materiaque purulenta, foras protrudi incipiunt.

Jam ad μελετημα propositum revertendo statuimus, statim dum hæc fiunt, vel etiam paulò ante, ægro dosin Diasolis cum Syrupo Carduibenedicti porrigendam esse, idque continuandum postea singulis auroris, donec victi mali istius signa evidenter acceperimus.

Victus præterea moderandus sedulò est, ne spiritus alterantibus, sanguinem nimium calfacientibus, febremque excitantibus cibo potuve utantur. Hoc enim ordine Gangræna domari facilè, & exstirpari poterit, dummodo vel debilis ætas, vel partis alicujus principalis offensio remoram non injecerint.

Usum ergo nostrorum tot nominibus morbis resistentium Bezoardicorum jam satis superque (quantum ad χειρουργίαν solummodo opus videbatur) declaravimus. Colophonidem ergò Tractatulo huic addendo: Deum ter Opt. Max. supplex precor, ut his omnibus Medicamentis ad usum afflictorum exoptatum benedicere, meque ab Invidorum virulentis morsibus, ad quos ipse solus antidota novit, munire & custodire dignetur. Cæterum candidum lectorem peto, ut hunc qualemcunque laborem æqui bonique consulere, & si qua error ignoranti subrepserit, illum syncere, æquè, ac sibimet vellet, meo si sederet loco, interpretari velit. Quis enim homo est, errare à se qui alienũ prorsus affirmaverit? Deus est, ut Propheta dicit, qui solus justus est; Omnes econtra homines mendaces.

Πάντοτε δόξα ΘΕΩ.

F I N I S.



fluxus ventris, vigilias & inquietudines, &c. Anne utroque [illegible], tùm quia idem & antè, nec absq; industria & judicio, multi præclari Veteres sub manibus & literis habuerunt; tùm quia, quod ipsius Opii [illegible] medicam attinet, moderni quoq; Medici in scribendo industriam & experientiam in communicando cum aliis syncerıtatem satis probarint? Illis merito hic scutum obverto, &, quantum sermonem suum de Natura Opii accipi volunt, quæro: Quisnam unquam antiquorum Medicorum hoc de medicamento tàm abundanter, tamque solidè scripserit, ut nihil eorum, quæ scripsit, vel contrariis labefactari, vel imminui, vel melioribus aut similibus augeri possit; Profectò vix ac ne vix quidem erit, qui ad producendum talem quemquam satis instructus prodeat. Quid enim opus esset hac in parte tot disputationum in Academiis, & privatis Medicorum consultationibus, tàm laboriosè institutis lucubrationibus, de Natura Opii, ejusque usu, uti hactenus consuetum est. Vana certè curiositatis argumentum magis, quàm solidæ prudentiæ foret, de re & doctrina disputare, & dubitare velle, quæ jam dudum ratione & experientia confirmata, & certis regulis comprehensa antiquitùs proponeretur. Usus ergo Opii ambiguus adhuc, & incertus plurimis existimandus est.

Si verò ita sese res habet, nec interea interdictum, vel Veterum inventis addere, vel de ipsis opinari; vanitas, meo judicio, obtrudi mihi non potest, quod & meam ea de re sententiam ad Rationem, Sapientum tàm veterem, quàm recentium authoritatem, ipsamq; Experientiam conformatam bonis multorum rebus in medium producam. Inprimis cum institutum mihi non sit, neque in hac neque in alia scribendi materia, quod plurimis commune est, mihi seorsim docendo vendicare.

Porrò quòd diversi Medici nostri tempore Opii & præparationum Chymicarum ipsius in Laudano, Opiato, & aliis mentionem faciant, non inficias eo. Quin imò partim authoritate & testimoniis ipsorum utor: Verùm quòd propterea Laudanum, & usus ipsius res vulgò trita, & communis sit, nemo est, qui vel credat, vel contrarium mecum non probet. Certum enim est, vix è centum Medicinæ Doctoribus, prout in Europa medicinam faciunt, quinquaginta reperiri, qui Theophrasti vel aliorum libros de LAUDANO *scripturientium legere dignentur; tantum abest; quod illud usque adeo ipsis familiare, vel notum existat; Ex his quinquaginta difficulter viginti erunt, qui ei utuntur; E viginti hisce mirum iterum,*

ſidecē reperias, qui αὐτοχείρως illud præparare poterint. Ex his iterū & magis mirum, ſi tres ſolummodo ſint, qui inde cognitas ſibi virtutes, ut nunc homines ſunt, conſulto aliis manifeſtare, vel ægrotis audacter uſurpandum proponere, proque merito commendare velim.

Poſſum certo adfirmare, plures Europæ civitates Medicos alere, quibus ne chry quidem de ipſo Laudano, vel in ſermone, vel in uſu; puta, qui vel ingenitum illud, vel à re medica alienum prorſus habitum ſibi, aliter tractare non poſſint. Certus etiam ſum, ut popularius rem examinemus, hoc ipſo in loco (non obſtante quod ſupra dixi) è millibus tam viris quàm fœminis, alias magnarum quarundam Compoſitionum velut Theriacæ Mithridatii, &c. ad titulum & uſum gnaris, vix quinquageſimum quemque de Laudano quicquam unquam alicujus momenti auribus percepiſſe; Ad quos ſingulos tamen ob multiplicem uſum æquè Laudani ſupradictarum rerum cognitio ſpectaret.

Quòd ſi ergo hic Tractatulus meus vel adhoc duntaxat conferat, quod ſimpliciter nomen Laudani ad multos deferendo, occaſio ſit: quo tempore neceſſitatis illud à Medicis quærant & expetant; ſiquidem ſæviſſima quæque morborum ſymptomata nulli alii remedio tam cito, tuto & facilè, quam huic ipſi cedant; ſane vel hoc ſolum nomine labor meus ſat utilis commendandus foret. Ad quid tamen alterius aditus multis aperiat, prudens lector ſtatim animadverte.

Cæterum vero qui ad vulgare proverbium. Qui a la gorge plenie de fiel, ne peut cracher doux: propriis paſſionibus correpti, ſibi ſoli ſapere videntur, nec alterius quomodocunque etiam utilem inſtitutum laborem probare conſueverunt. Horum authoritas certè minor eſt, quam ut iis obſtaculo ſint, qui operas ſuas ad Dei gloriam, emolumentum proximi, & propriam utilitatem convertere conantur.

Num Medicamenta chymica in univerſum vehementiora ſint & periculoſiora, quàm vulgaria & num propterea nullius uſus, niſi in extremis affectibus, quod quidam obſtrepunt.

Sunt nonnulli Medici, iidemque multi, (vel artis Chymicæ parum gnari, vel θεωρητικοὶ duntaxat) qui ab ægrotis ſuis interrogati: quidnam Chymicis me-

cis medicamentis in genere tribuendum sit, aliud responsum haud reddant: quam quod laudabilia quidem remedia sint, verum quod nihilominus violentas & periculosas perficiant operationes, secus quam vulgaria medicamenta faciant; & propterea non nisi extremis affectibus in acie novaculæ, quod dicitur, accommodari & debeant & possint.

Ideoque antequam sermonem hic de Opio ejusque præparatione ulterius protraham, ignominiam illam à Chymica & cultoribus ipsius avertere, & quæstionem debitè resolvere operæ precium duxi.

Quod ergo responsum adversariorum attinet, duobus potissimum argumentis Censuram ipsis complebimus, quibus tamen ὀφθαλμοφανῶς apparebit, insipidum prorsus illud esse & futile:

Primùm in eo consistit, quod sibi de rebus judicium arrogent, quarum nec cognitionem, nec experientiam habeant, sed ex vana tantum conjectura, vel lubrico aliorum relatu.

Secundum: Quod nulla adhibita distinctione vitio duntaxat unius vel alterius commoti, omnibus eo nomine insultare, eaque conspurcare audeant.

Verum ut ne plus operæ insumam ad redarguendum id, quod nemini non animadvertente, heautontimorumenon est ad alterum progrediendo, dico: vehementiam ruditatemque falsò medicamentis Chymicis imputari; siquidem eo ipso nomine in genere non solum magna illa Vomitoria & cathartica, ex Antimonio & Mercurio; verum etiam singulas Vomitoriorum species, mediocres & benignas, omnia è vegetabilibus sumpta purgantia dejectoria, à maximo usque ad minimum, veluti de Scammonea usque ad Rosam & Aloen, ut & totam classem Diaphoreticorum, Diureticorum, cordialium, Anotynorum, hyponoticorum, Roborantium ad varias partes affectusque appropriatorum, & denique totam medicamentorum seriem Galenicorum æquè, quam Spagyricorum impugnent, maleque audire faciant; quamvis ea quidem in methodo componendi præparandique à se invicem discedant.

Quando ergò maculam hanc Medicamentis chymicis constanter vellent, è generali pronunciatione particularis formanda esset, dicendumque: Esse quædam inter spagyremata illa, quæ ἐμετικὰς & violentas perficiant operationes. Non absolutè: Medicamenta Chymica esse violenta: Hoc autem dum

dum faciunt; quamvis ita veritatem ipsis non cedere non possimus, ad confitendum tamen hortamur eos, quod non solum nos ejusmodi quædam habeamus, sed quod & ipsi non dissimilia multa ad varios usus ambabus manibus amplectantur.

Huc usque concordiâ inter nos factâ, si nec ulterius accusare cessant, probandum utique incumbit ipsis, quod Medicamenta Chymica vehementia & δραστικὰ, crudiora tamen sint & periculosiora ipsis vehementibus vulgaribus aut ordinariis, & quod benigniora illa vulgaria Chymicâ præparatione periculosiora evadant, quod in ipsorum potestate esse minimè existimo. Certum enim est inter sanos Medicos, (præterquam quod Experientia quoque plenis tibiis acclamat) hujusmodi remedia chymica cum Veterum fortibus illis vomitoriis: Elleboro, Tythimalo, cataputia, & aliis collata, adeò mansueta, benignaque censenda esse, ut quis meritò dicat: non Senam, non Rhabarbarum, ad Scammoneam, Colocynthida aliaque fortia ejusmodi esse. Dicant, si placet quod Elleborum album in usu ipsis non sit, nec Tythimallus, idque propter exitiales eorum, quas metuunt, operationes, en sibimet ipsis manifestè adversantur, quod egregiè ad nostram sententiam confirmandam facit. Nunquam siquidem obtinuerunt: Antimonium & Mercurium ritè præparata parem in corpus tyrannidem exercere, in supradictis. Porrò si se laudabile quid perfecisse putent, dum Veterum instituta imminuendo, periculosa ipsorum Medicamenta proscripserint, èque salubrium classe exterminârint: quid non nobis quoque ad malignorum extirpationem & salubrium quorumcunque introductionem eadem licentia restet? Nec est quod ipsis parum ad rem hæc dixisse videar, propterea quòd ipsorum judicio vomitoriis uti nimis periculosum sit, vomitusque nullo modo proritare liceat: Sufficienter namque frigidæ huic objectioni respondi, & contrarium ad oculum demonstrarim tractatu illo, quem Hemetologiam inscripsi. Ideoque actum agere hoc in loco nolui. Instant: Antimonium tamen & Mercurium quodammodo corpori humano esse infesta; imò visceribus tenaciter inhærendo illa occultam infectionem toti sanguinis massæ imprimere, quæ non statim quidem, attamen decursu temporis instar Ichneumonis foras proserpat & calamitatem abundanter nimis adferat. Argumentum ad persuadendum magis aptum, privatim rudi plebeculæ, quàm quicquam certi demonstrandum: Evidenter enim constat, dummodo non ipsi sponte cæ-

cutire

cutire vellent, maximam partem eorum, quibus Antimonium vel Mercurius rite præparata exhibita sunt, foras singula rejicere, idque vel per vomitum, dum vix operari illa cœperint, vel per alvum, prout in excrementis postmodum excrementa satis evincunt.

Insuper Metallica illa quia sunt & fixa, digestioni stomachi minime obediunt, nec in Chylum convertuntur, & consequenter sanguinis massam, aliasque partium substantias neutiquam subeunt, id quod alias medicamentis è Vegetabilium & animalium classe desumptis, propter commune symbolum, quod intra se invicem alunt, familiare est. Et hæc proculdubio causa est, quod Venena plantarum malignarum Serpentum, aliorumve animalium venenosorum, sæviora sint, magisque subitanea, quam vel ipsum Arsenicum vel Realgar minerale.

Verum etiamsi hujusmodi rationum arietes, ad demonstrandum: Medicamenta chymica vehementia, inprimis duo jampridem citata, in quæ plurimum invehuntur, benigniora esse, quàm Antiquorum illa sæva vomitoria, imò tuta magis, quam quævis ex Helleboro, & aliis supradictis desumptæ species, copiosa pertexere serie facile possim, singula tamen propter brevitatem contrahere merito hoc in loco placuit.

Accedo jam ad quæstionem: Num Medicamenta vulgaria simplicia natura benigna & innoxia, Chymice præparata plus justo vehementiora & periculosiora evadant, & quod boni habent, cum malignitate commutent? Quemadmodum verò à purgantibus ceu usitatioribus in plerisque corporis affectibus exordiri placuit; ita illorum exempla satis erunt; quod identidem etiam Diaphoretica, Diuretica, Alexiteria, &c. ea suspicione liberentur. Ratio ergò luculenter dictitat: quodlibet medicamentum fæculentia & terrestreitate sua spoliatum, purgatumque beneficio Vulcani, minus noxium, malignum, vel periculosum; imò ad citò, tutò, jucunde curatoriis indicationibus satisfaciendum longè magis dispositum esse, quàm quodvis aliud crudum, vel male præparatum, puta impuritatibus adhuc suis vel nihil ad rem facientibus, vel multùm nocentibus, coinquinatum, vinctum, & ligatum. Nec causa ejus obscura est, quia quod ignis examine ab impuro nondum fecit divortium, dum in ventriculum ægri deglutitur, naturam jam tum in certamine contra morbum satis labefactatam, ad co-

ctionem illam intempestivè rapiendo lacessendoque eousque veluti enecat, & examinat, antequam quicquam confert, ut sæpe sæpius vel eo duntaxat nomine ægros jugulatos manifestò conspicias.

Econtra quod Artificis industriâ putrificatum, coctumque intra assumitur αὐτὰ [illegible], κατὰ τὴν λεπτομέρειαν, *quâ pollet, dissolvi, dilatari, vel levissimo etiam calore actuatum, incipit, absque gravi negocio, quod Naturæ facessat, absque alteratione, ad instar conjuratissimi amici, cum prædicta illa sæpe magnas molestias Naturam fatigando creent, ut meritò Tyrannorum more in ægros sævisse, non servasse quempiam confitearis.*

Præterea nec illud susque deque habendum, quod [illegible] *Chymica à fecibus repurgata, quando in corpus ingrediuntur minus habeant, quod conspurcando quisquilias accumulent, partesque ad internecionem præcipitent, quemadmodum vulgaria apozemata solent.*

Quod siquidem rationibus hisce contradicunt, denuò objiciendo: quod tantùm absit, ut vera profitear, ut Chymica illa ob subtilitatem, tenuitatemque, quam habent, nimiam, naturam magis irritare, & ad præternaturales actiones cogere possint, quàm quævis alia. Responsio tamen in promptu est satis valida: quod quidem inter species chymicas plurima sint valde subtilia, veluti olea destillata, Essentia Vini aliorumque vegetabilium, & varii liquores efficaci potestate penetrantissimi, & hoc ultrò concedimus; illa tamen non sunt extra usum; Sunt enim morbi, in quibus nihil utile indicatur, præterquam, quòd usque adeo subtile penetrans, tantæque activitatis est, non crassa feculentaque illa. Proinde absit, ut undiquaque quod subtile est & tenuium partium, vel insalubria censeamus, dum modo citra [illegible] *ad indicationum materias assumantur, quæ tamen cautio nõ magis Chymicis quàm Galenicis remediis necessaria est. Ad hunc porrò censum nec omnia alia ex Chymico agro prolata pertinent, nec quod aliquibus duntaxat familiare est iisque paucis, omnibus improperari debet. Quis enim jure in extracta purgantia hoc nomine invehatur, quæ nec subtilia sunt, nec* παχύμερη *nec* λεπτομερῆ, *puta quæ in Sapæ succive condensati formam decocta, Spiritibus subtilibus & irritantibus exuta planè sunt, quæque à quibusdam fortè subtilia celebrata, non tam causâ virtutis penetrantis fortita sunt, quam citæ in quovis liquore resolutionis ergò, quâ res cunctas è quibus extracta erant, facilè superant.*

Postea experientia non mentitur: Extracta Mechoacæ, Rhabarbari, Senæ quæ

næ (quæ Benedictis annumerantur) multo benigniores effectu [illegible] enim res ipsissimas adhuc integras vel crassa solum Minervâ præparatas: Sed quid ulterius? Num chymica arte Colocynthidem, Scammoneam, cathartica alias impense acria & venenosa, adeò domari videmus, ut libere, veluti cum Rhabarbaro facimus, ad humores tibi proprios usurpemus? Privatim hoc notatu dignum. Scammoneam spagyrice præparatam ad viginti usque granos robustos unica vice in Conserva Rosarum, &c. exhiberi posse, ad debitam solummodo corporis evacuationem, absque ullis ventris torminibus, perturbatione, vel viscerum inflammatione, quæ tamen vix raro ab aliis dividuâ sunt purgationibus. Imo veluti Maxima est in hac arte, non Scammoneam solum, sed & alia Cathartica venenata, & plus justo vehementiora, ut sunt, Elleborus, Tithymalus, &c. Artis nostræ industria facultate maligna & acrimonia privari, èque Draconibus ignivomis mites columbas, in variis scilicet corporis affectibus veræ salutis nuncias, reddi conciliarique posse. Cui ipsi tanquam verissimo Epiphonemati, cum sexcentis aliis sat profunde edoctis, hoc in negotio merito acquiescimus. Et immotam hanc qualemcunque defensionem contra licet acerrimas quorundam ἐπιπληκτικὰς ῥητορείας facile retinebimus. Medicamenta tamen ordinaria in officinis hoc in loco culpare animus non est. Etenim & illa bona sunt, & salutaria inventa, dummodo vero fine definiantur, non abusu aut artificum pertinaci ignorantiâ; Nihilominus opera danda est sedulo, ut Medicinam ritè excolamus, illustremus, exaugeamus, si non ipsimet artis quæ per se dicente Hippocrate de leg. πάντων τεχνέων ἐπιφανεστάτη, attamen Charitatis ergo in proximum. Nec quicquam quam, utut recens introductum simpliciter aversemur, priusquam rectæ rationis examine experti fuerimus

—— quid turpe quid utile quid non
———— quid distent æra lupinis.

redarguit opinionem. Experientia enim remedii hujus vim ex evento contrariam testatur. Nihilominus in alio loco magnam ipsius noxam futuram agnoscit, ubi in quantitate quis modum excesserit; & lethargiam & in fine, vitæ jacturam sequuturam. Id quod ulterius etiam confirmat libro 6. de venenis eorumque remediis, ubi symptomata in magnis nimis quantitate Opium potum subsequi solita recenset. Ita nec Nicander, nec Ætius nocumenta Opij silent. Itidem Galenus lib. 2. & 3. de comp. Medic. Opium medicamentum periculosum & lubricum proclamat, quod sensus hebetet, & mortalium symptomatum causa existat. Unde accidit, quod tàm raro in usum veniat, nisi in extremis vitæ periculis dolorum sævitia subortis. Cui quoque Plinius multique alii calculum adjiciunt, quamvis ab altera parte non desint, qui contrariam opinionem propugnent, iique tàm Neoterici, quàm Antiqui Medici.

Causa tristium operationum, quas Crudum Opium producit in liberaliori copia potum, nimio ipsius algori attribuitur; siquidem maxima Medicorum pars in quartum usque frigidorum ordinem illud collocavêre.

HISTORIA DE OPIO EX LIB. III. CAP. XV. Petri Bellonii de singular. rerum memorabilium Græciæ, Asiæ, aliarumq; Regionum.

Rerum omnium, quæ quemquam in sui admirationem trahant, nulla prope observatione magis digna videtur, quam Opium, quod jam in Turcia, præcipuè Achaia, Carachara, Sparrada, Emetclinda, inque vicinis aliis locis Paphlagoniæ, Cappadociæ & Ciliciæ copiosè nascitur. Agrum ibi conserunt papavere albo, uti nos solemus tritico; tamque dediti huic seminationi sunt, ut quilibet Agricolarum tantam messem affectet, quantam servorum suorum opera & metere & colligere possit. Et quando jam papaver capitibus emergit suis incisione duntaxat in exteriorem corticem facta lachrymá guttatim promanantem adinstar lactis excipiunt, quam ad spissimentum usq; coagulari faciunt. Sunt Agricolarum quidam, qui decē usq; libras hujus colligunt; alii sex, alii etiam plus & minus, secundū ꝙ unusquisq; majori servientium opera & auxilio stipatus. Nam non tam interest, ꝙ quisq; magnam agri partem inseminarit; quàm quod satis servorum habuerit, qui metant, & colligant. Ideoque quamvis Turcis in magno usu sit; non tamen vulgo adinstar aliarum domesticarū mercium, hinc & inde venditur. Nec Turcarum quispiam est, qui nō assiduè sibi comparet; Si vix asperum possidet, medium ejus ad Opium emendum insumit, ꝙ & armatus & togatus secum undiquaque gestitet Mercator quidam Judæus; ex Natolia pro certo indubitanter nobis adserebat: nullo nō anno quinquaginta Camelorum onera à paganis Paphlagoniæ, Cappadociæ, Galatiæ, Ciliciæ eo ipso compleri, quæ in Persiam, Indiam nostramq; Europam, & alias longè dissitas terras, ut non minus etiam, quę Turcico imperio adhuc subsunt trāsmittantur.

itantur. Cui fidei parum habuissemus, nisi ille ipse, ratione accuratè instituta, probe monstrasset, quid quantumve unusquisq; vicus ex cōhnio Caracharæ, aliarumque civitatum Paphlagoniæ, Cappadociæ, Armeniæ minoris & Gallogræciæ finitimis nationibus suggereret. Dicebat etiam quod Persis epulum hoc longè familiarius esset, quàm Turcis. Aliquando autem experiri animus erat, quantum satis esset, quod pro una vice quispiam assumeret, sine periculo. Et Janitschirum antea nobis notum, cuique quotidie eo uti alias insolens non erat, offendebamus, is pondus semidrachmæ haud ægre deglutiebat, nobis præsentibus. Postridie insuper in Taberna quadam drachmam integram nobis ponderari curabamus, quæ denuo data ipsi nihil omnino nocumenti, præterquam quod ebrij instar paullulum turbaretur, attulit. Usque adeo Opio vesci in Turcia res insolens aut nova non est. Ratio verò quare illud tam ardenter & appetant, & devorent, alia non est: quam quòd persuasum sibi habeant, eò ipso se alacriores & quorumcumque periculorum bellicorum contemptores evadere. Hinc etiam bellicis obortis motibus, quando milites conscribuntur, tanta ejus, increscente nimirum usu, penuria oritur, ut omnis ferè regio his suis divitiis careat. Ideoque etiam in convicio ipsis dicitur ut probri objiciendi causa; Elicavit Opium; æquè nempe probrosum, ac si nostrates aliquem ebriositatis insimulent. Armenius quidam Christianus, cui diversorio nos diu eramus conjuncti, sæpe nobis præsentibus partem aliquotam Opij assumebat, & facto periculo nihil quicquam mali inde experiebamur, nisi quod pectora aliquantisper exæstuari, cerebrumque leviter turbari, ac in somniis turbulentis quodammodo affici faceret.

Si cuidam animus esset, papaver hujusmodi in Europa, Gallia, Germania, Italia &c. plantare, rem simili successu, ac in Asia, non cadituram existimaremus; dummodo tempus colligendi debito studio observaretur. Clima siquidem Natoliæ non magis calet, quam illud Galliæ. Et factum est ejusdem sortis & bonitatis cum eo, quod ab authoribus descriptum legitur. Quod si verò eo usque progredimur, de mixtura ejus, ac si parum candide quid intervenisset, dubitare minimè possemus. Mercatores enim antequam in nundinas secum ferunt, quo possunt modo multiplicare illud, adeoque adulterio contaminare non intermittunt. Ideoque ut quisque sibi ab hujusmodi fraudulentia cavere ritè queat, notas, è quibus optimum eligitur & agnoscitur, describere haud cessabimus. Probatissimum ergò est, gustu amarum, acre, imò linguam nonnihil mordicans & ferè inflammans, colore ruffo, intus grumosum, odore fastidiosum & forte, ut temperamento frigidum statuatur. In Natolia in frusta conficitur, quatuor circiter unciarum, aut ad summum semilibræ. Mercatores vero lucri causa medietatem aliunde sufficiunt, adeoque massæ in Seplasiorum Venetorum officinis integram ferè libram adæquant.

Hucus-

Hucusq; Bellonius de Opio. Quamvis autem antehac in Europa Opium omnibus his notis absolutum perfectumq; vix reperiebatur, hoc tempore tamen Terra nostra copia ejus abundanter affluit, quod quidem omnes probitatis notas evidenter exhibet; nullis verò seminariis aut granulis intus refertum (quod fortè ab alio collectionis modo provenit) nihilominus & utile & preciosum satis deprehenditur. A plerisque Opium appellatur Thebaicum, κατ' ἐξοχήν, quod probatissimum illud æstimetur, quod Thebaides conficiunt.

Cap. II.

Quod Opium sive crudum, sive mixtum, in Medicinam tutò veniat, absque ullo vitæ damno.

Sunt inter Neotericos plurimi, qui plus justo veterum opinionibus addicti, juratique Opii hostes, non ipsi solùm credunt, sed & aliis persuadere conantur: Omnia horum authorum in ignominiam medicamenti hujus dicta & prolata, irrefragabiliter oraculi instar accipienda, tenendaque esse. Hos responsi loco scire volo: non licere liberalem Medicum se mancipium dare alienæ libidini, ad credendum quidquid etiam per somnum dixerint alii; Verum quotidianas rerum observationes, & matrem scientiarum Experientiam esse, quæ in quolibet negocio judicium nostrum ad Veritatem aptè conformet, & confirmet; & quicquid minus inde depromtum, vel eidem contrarium, [illegible] mendacium agnoscendum esse. Non minus enim quàm nos hoc nostro tempore, veteres etiam tam Græci, quam Arabes, ut apud plurimos in magna existimatione habiti, infirmitatibus & vitiis velut arrogantiæ, invidiæ, contradicendique studio dediti fuere; ut vel inde causæ satis sit, nemini manum injiciendam esse, nisi orationem Veritati & experientiæ conformem attulerit. Galenus, Plinius, & alii errores suos de usu Opii per totum mundum spargunt, eumque nemini non suspectum reddunt; Econtra Oribasius, Dioscorides & alii illud valdè utile, & ad multos corporis affectus debellandos non minus necessarium deprædicant.

Neutra pars fidem constanter derogat alteri; Ultra verò recto talo incedat, quis melius arbiter extiterit, quàm ipsa Experientia? Ea ergò dum frustraneum illum metum monstret de Opio, quin imo, illud intra corpus etiam ad sanitatem consequendam tutò usurpari posse, Ideoque Oribasius & Dioscorides de Opio verè scripserunt; illi alii verò osores valdè lapsi sunt, undecunque etiam sit, quòd mendacio magis quàm veritati blandiri voluerint; Hoc enim multo studio inquirere ad propositum nihil facit; siquidem qualiscunque etiam illa causa sit, tanti ponderis esse nequeat, quæ Experientiæ sacra dicteria evertat.

Quod autem Opium dignum sit, ut intra materias indicationum à singulis recipiatur, duo mihi sunt potissimum argumenta.

Primum ab eo sumitur, quod Petrus Bellonius, imò sexaginta alii magnifaciendæ authoritatis, de Opio testantur: quod Turcis larga etiam copia in usum veniat, ut vix dies ab assumtione istius vacuus transeat, idque tamen absque ullo sanitatis incommodo. Unde satis superque constat: Opium multis parasangis abesse, a venenositate & malitia illa, qua plures illud mendaciter insectari, & vituperare consueverunt.

Dicat quispiam me hoc sermone meo parùm receptui canere. Clima siquidem calidum, sub quo Turcæ degunt, frigiditatem Opij, ut felicius digeri queat, longè superare; Id ipsum verò Christianis Europæis minus sperandum esse, quorum nimirū loca habitationum longè frigidiora. Huic objectioni respondeo: Etiamsi concessèrim omnia illa præsupposita, nihilominus digestionem majorem, minoremve impropriè Climatis temperaturæ ascribi, sed, si quid rei subsit, unicè in caussa esse Robur virtutis naturalis in hominibus. Sic enim Hippocr. s. 1. Aph. 15. καὶ τὰ προσάρματα πλείω δίδοιν· καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖον ἔχουσι. Et Gal. in Comm. Non aliud quidquam præter calidum hoc innatum, anima ab initio finxit formavitque, non aliud postea ad justam magnitudinem perduxit, non aliud denique ad finem usque vitæ aluit ac sustentavit. Siquidem omnium naturalium actionum caussa existit. Imò si quicquam valeat regionum habitus ad appetentiam, concoctionem & digestionem, tantum abest, ut loci caliditas ea promoveat, ut econtra magis impediat & labefacter. Quia aëris nos ambientis calore soluta natura, Gal. in comm. ejusdem Aph. calor nativus, qui concoquere & perficere debet, paucus habetur, in Comm. Aph. 17. Econtra calor circumstante extrinsecus frigore intus coërcitus major & vegetior. Jam videamus, utrum ille Turcarum à nostrorum hominum naturis tantùm absit, ut specie differat, nec potius secundum magis & minus? Vel: utrum tantæ activitatis sit, ut, quod aliis populis venenum, hisce solis corporis & animi commoda pariat? Ad utrumq; respiciendo statim pronuncio: virtutem naturalem in ipsis Turcis non specie aliam esse, sed accidentibus duntaxat, & quod dicitur, secundum magis & minus. Si enim intenderetur secundum speciei diversitatem, eo quoque modo intenderetur, etiam essentia ipsorum, atque adeò ipsi Turcæ vel magis homines essent, quam nos, vel nos magis quam illi, q; valde ridiculum. Est omne accidens proprium non solum æquale essentiæ, ita ut conversione mutua utriusque de utroque prædicatio, sed etiam ut voluit subtilissimus Johannes Duns, idem. Ideo cum eadem specie virtus naturalis sit in Turcis & in nostratibus; non alius toto genere effectus erit in illis, ac in nobis ipsis experimur; & consequenter pro alimentis non habebunt, quæ nobis tota substantia subitanea sunt venena. Est quidem observatio: quod planta eadem uni sit homini salutaris, alteri exitialis & mortem inferens, velut Cassiæ fistulæ haustu

haustu certam interiisse familiam; Item Cicutam quosdam interficientem, in Ligeribus Taurinis pro deliciis haberi in acetariis, addo etiam elogio salubritatis; Urinas quoque ciere valide admodum. Ea autem singula non ipsis herbis, earumque diversitati debentur. Venena enim non sunt individualia, sed vel persuasio in causa est, quæ sæpe tanta impressione animos afficit, ut ea deleri nunquam possit; Vel aliud aliquid externum, potestatis undiquaque impetuosæ, velut in illo qui ab Antimonio semel læsus, ne videre quidem Antimonium poterat, quin alvum dejiceret. Alicubi etiam venena ut crescunt, quæ ratione loci venenositatem exuunt. Quemadmodum enim speciebus sua cuique est natura proprietatis, in qua item invenias individua ab aliis diversa, si in mores inspicias, individuis: ita & loca certa certis speciebus. Neq; solum illa longè lateq; patentia, aerem avibus; aquam piscibus, terram aliis; sed etiam designatis præscriptisque regionibus aliqua, quę in aliis vel non sunt, vel non ejusdem naturæ sunt. Quas inter species & loca illa, privatim nonnihil naturæ peculiaris est, non omnibus alijs semper communicatum, aut vulgo cuivis notum.

Illa omnia adversario parum conducunt ad propositum. Quis enim persuasionis aut phantasiæ locus in venena, si Opium in gratiam ipsius pro veneno habendum sit? Et hic præsertim, ubi per tot annos Turcæ ... inituri, vel conventus annuos celebraturi epulum illud esitent, inque eo irreverentiam præferrent, neque Turcæ solum, sed totius Orientis incolæ. Ita enim Scaliger philosophorum huius seculi phœnix: Ex ... amicis nostris illud pro vero non dubitamus affirmare possum: Opium in multis Asiæ agris ex albo papavere sativo expressum, esse toti Orienti in quotidiano usu ad animi, ut ajunt, commoda comparanda. Quis alicui externo? dum illa omnia de Natura Opii referantur, quòd omnibus indiscriminatim (quamvis, ut arbitror, pro temperamentorum diversitate aliis magis, aliis minus) compartiatur. Neque Opium quod in usu apud Turcas est, pro Turcis peculiare servatur, sed & ipsum transferri in hæc loca usque ... tamen de eo proditum est, quod ipsum solum prosit, cætera vero noceant, & mortem inferant.

Ais? Consuetudinem multum posse, ob id à Galeno naturam acquisititiam dictam. Velut apud Indos consuetudo peti seu Tabaci, herbæ non solum narcoticæ sed vehementer quoque vomitoriæ, quæ inde sensim & sensim in Europæ provincias introducta, ... assvefactum usu suo periculose afficit. Multum equidem potest, eaque procul dubio in causa est, quòd tam frequens usus Opii Turcis minus exitialis sit. Nec quicquam dubito, quin plurimi quoque inter Europæos, dum prius adsuefiant, æque Opii ac Tabaci, quamvis haud eadem quantitate, nec toties assueti (Opium quippe velut pura essentia est ex herba; essentialia verò ὑπερχύσεις sunt integris & impuris) futuri sint decoctores. Et certum est, si è Tabaco resinosa sulphureaque substantia separata, inque Opii consistentiam redacta, ijs, qui alias Ta-

baci fumos trahunt, exhiberetur, vix sextam partem ejus, quod in foliorum substantia alias hauriretur, tanta facilitate quenquam pati, vel concoquere posse, quod sæpius probatum, fidem jure optimo meretur.

Neque ignoro Empiricis vel maximè familiarem, attamen non usque adeò crudelem crudi etiam Opii exhibitionem esse, ad varios affectus, vel eadem, vel largiori pari lo dosi; quam Dioscorides præscripsit, & nihil corrigentis loco miscent, præter modicum seminis Carvi in pulverem redacti. Ex his ergò concludo: Opium non solum non venenum esse, & impune, sed & salutare & utiliter, æquè ac Turcis, nobis quoque usui esse posse. Quamvis enim illi ab infantia agrestiori, & crassiore victus genere enutriti, & educati, robustiores sint, & ad largius edendum Opium ob id magis dispositi, quàm Christiani; Correctio tamen Opii, quàm infra addemus, quodquod Natura parcius nobis concessit, optimè & cum fœnore compensabit. Propterea adfirmare haud verear: ubi casus indicationis huius necessarius acciderit, me absque ulla animi suspensione, crudum etiam Opium, pondere duorum triumve granorum exhibiturum. Quamvis enim Opium nunquam penitus deglutierim non præparatum, sæpe sæpius tamen gustu saporem, olfactu, vaporibus in magna copia in cerebrum & pectus attractis, odorem & efficaciam, absque ulla offensa satis exploravi. Interea vero author neminis extiterim, ut, dum commodius liceat, crudum in usum assumat.

Alterum, quod Opio utendi libertatem nobis confirmat, est, quod saniores quoscunque Medicos ejusdem sententiæ asseclas habeamus; quodq; ipsorum jussu in nobilissimas quoscunque compositiones: Alexiteria, Diaphoretica, Anodyna, Confortantia, & alia desperatissimorum morborum remedia velut basis optima ingrediatur; Unde & ὄνομα est, quod Opiata appellantur, cujusmodi sunt Theriaca Andromachi, Mithridatium Democratis, Tryphera magna, Aurea Alexandrina, philonium Romanum, Tarsense, Persicum, Requies Nicolai & alia quorum usus, a multis seculis ad hæc usque tempora perseveranter mansit, & adhuc in posterum haud dubiam vigoris spem in laudatissimis quibusque sepiasiis promittit.

Rationum quibus Antiquitas commota Opium prædictis confectionibus admiscuit, monumenta certè non levia fuerunt.

Proprietas enim Opij est: sedare omnis generis dolores, internos & externos, roborare meatus, nimium hiantes & apertos; præcipitare, & consumere vapores malignos hinc inde productos; incrassare subtiles & rodentes humores, corrigendo illorum malignitatem & acrimoniam; sistere fluxum dysentericum & menstrualem, extinguere calorem ardoremve febrilem; provocare inquietis somnum; & demq; instar Balsami partes a corruptione defendere.

Quæ ipsæ virtutes omninò necessariæ sunt omnibus compositionibus, pluribus simul morbis dicatis; ad quorum depul-

expulsionem ordinariè, vel una, vel altera illarum proprietatum deesse non potest. Cujus sententiæ testem Quercetanum habemus in pharm. ubi de facultate Opii tractat his verbis.

Pauci enim sunt morbi, qui non simul complicentur vel ardoribus, vel inflammationibus, vel inquietudinibus, commotionibus, languoribus, oppressionibus, vigiliis, defluxionibus, vel varii generis doloribus, capitis, pectoris, ventriculi, ventris, vel cujuscunque alterius partis: ad quorum omnium symptomatum ferociam compescendam Opium specificam & peculiarem quandam habet proprietatem, quâ vel unum ex his symptomatis seorsim, vel plura cum malo conjuncta, simul cum admirabili adstantium, & ipsorum ægrorum admiratione evincit ac subigit, unde sæpenumero in ejusmodi casibus tàm mirandos sanationum effectus prodere videmus theriacam, Mithridatium, antidotos Esdræ & similes, quæ Opium excipiunt, &c.

Et hæc sunt, quæ singula usum Opii, securum nobis ad plurimos corporis humani affectus promittere, & præstare benè possunt; Quin imò, quibus sanitatem conservabimus, morbosque profligabimus, dummodo pietate & methodo (cautione æquè in aliis medicamentorum Speciebus necessaria) singula administraverimus.

❧ (o) ❧

Cap. III.

De causis benignorum malignorumve effectuum, ab Opio corpori humano contingentium.

Quod Opium eo, quo suprà dictum est, modo adposite scilicet exhibitum, ægris varias præstet utilitates; econtra vero accedente abusu infinitis & immedicabilibus malis fomitem accendat extra omnem dubitationis aleam versari arbitror. Quid vero causæ subsit [illegible], non omnibus ea de re eadem sententia. Maxima Medicorum pars extremam, quam ad quartum usque gradum habere dicunt, frigiditatem accusant. Argumenta ab effectibus desumta hæc proponunt; Opium vigilantibus somnum conciliat, subtiles & tenues humores incrassat. Vigiliæ verò causam habent ut plurimum calidam & siccam, vel cum, vel sine materia; tenuesitem & dissoluti humores a caliditate oriuntur. Ergò cum his contrariatur Opium, prædicta qualitate præditum oportet esse: Insuper authoritates jactant Galeni, Plinii & multorum aliorum, nec non observationes & exempla, quod Opio abutentibus inexpugnabiles somni, Lethargia, sensuum privatio, membrorum stupefactio, suffocatio caloris nativi, & denique, mors ipsa imminuerint.

Agedum non inficior me eousq; Logicum non esse, ut in verbosæ disputationis [illegible] magis quam rerum ipsissimarum fundamenta, adeoq; Veritatem

mentem habeam animum; Nihilominus & tantò magis quidem, quia rerum naturalium scriptoribus licitum est de rebus experientia ipsis notis prolibitu disserere, meum quoque judicium, salva tamen eruditiorum authoritate, eadem de re aperiam. OPIUM ergò non sub frigidorum medicamentorum classe contineri, ut vulgaris opinio est, Ratione & Experientia certissimè comperio: Ratio calorem præfert, quia sentit non solum amaritiem, sed & adustionem & excoriationem, quæ calidi temperamenti signa esse abundè docemur è communi sapientum de rebus amaris judicio, & quòd ex lumine Naturæ constet inter elementa ignem duntaxat corrodere, inflammare, & calfacere; sentit insuper, quando Opium siccamus, inque pulverem redigimus, obscuram flavedinem illi, quam Aloe & Myrrha præ se ferunt, non absimilem, Vulgò autem creditur: Omnia flavedine tincta præsertim amara simul calore, exuperare. Quod Experientiam attinet illa duplex nobis magister est, quòd opium calidum potius, quàm frigidum statuamus. Primò enim Turcis comedentibus hilaritatem alacritatem & magnanimitatem præstat ad concertationes.

Postea ad unum duove grana ægris exhibitum, in lecto decumbentibus tantos sudores rorare facit, quantos vix aliud sudorificum remedium eliceret, quod mehercle nullatenus à frigiditate procedit.

Objiciunt fortassis: Turcas impensè calidum habere temperamentum, & ob hoc ad actiones tractandas obeundas ignavos esse & minus hilares, æquè ac in nimis frigidis corporibus accidit. Opium verò hunc temperando calorem, atque adeò ex accidenti animum emasculare, roburque corporis viribus addere. Pariter haustum frigidæ ad bibendum concessum æquè sudorem provocare, nulla, quod manifestum, caliditatis culpa.

Respondeo vero: si Turcæ vires animumque sibi compararent, a temperatione caloris per frigidum, frustra illos sumtus impendere in Cerealis hujus sationem Opiique collectionem; siquidem eundem appetitum quælibet aqua profluens seu fontana majori cum successu expleret, quæ nimirum omnes corporis partes actuali frigiditate non sine voluptate etiam mulcerent, citoque reficerent; tantum vero abest, ut hîc idem aquę effectus cum Opio, ut contrarium potius; virium scilicet animiq; dejectionem, & ignaviam sequi videamus. Quod autem aqua quamvis frigida actu & potentia, nihilominus sudorem promoveat, intellige, a causis per accidens non duci firma argumenta.

Non enim in omnibus temperamentis vel affectibus hujusmodi aquæ effectus est, sed in aliquibus duntaxat: veluti quando febricitanti vel corpori calido exhibetur; Tum enim imbibitione frigidæ (velut infusione in flammam vel lapidem ignitum) copiosi excitantur vapores, hi à natura condensati iterum, vel per poros, vel per ureteres expellantur necesse est. Ideoq; hoc tale non a facultate quadam diaphoretica proficiscitur, sed contingit ita ex eventu, & accidentaliter, ut dictum est, non semper.

Ad

Ad primæ ergo argumenta illorum qui Opium frigidum probare conantur, ex eo quod somnum provocat & subtiles incrassat humores: dico: illa infirma esse, & nullius authoritatis, hoc in loco. Primo enim non solum somnus à causa calida impeditus ab Opio restituitur, sed & cæteræ somnum intercipientes causæ ab hujus actione immunes non sunt, quamvis illæ variæ ab Avicenna & aliis definiantur.

Deinde nec calidi duntaxat humores ab Opio incrassescunt, sed & alij impense frigidi pituita nimirum Cristallina, vel vitrea, e cerebro in subjectas partes destillari idonea. Quam necessarium ergo lemma ab operationibus Opij, quemadmodum ἀπαγωγικῶς arbitrantur, desumendum sit, quis sanæ mentis non videt? Si enim ad hunc sensum argumentorum conclusio necessaria foret, certo sequeretur: quæque frigida esse sopori-fera, quacunque etiam de causa vigiliæ fuissent productæ; item sedare dolores, incrassare humores subtiles quoscunque, sive calidi illi essent sive frigidi; & denique omnes Opij actiones æque a quibuscunque aliis frigidis expectandas esse, calidis è contra contraria efficientibus: quibus tamen Experientia expresse contranititur.

Neque enim Argentum vivum potum, neque Magisterium plumbi, quod tamen Saturno propter summam frigiditatem comparatur, neque Salpetræ neque Alumen, singula frigidis salibus annumerata, neque Aqua, spermatis Ranarum, seu sperniola, quæ vel sanguinem etiam frigiditate sua coagulare dicitur, cū Opio similes hos effectus edunt. Quin imò dicam quod ne quidem [illegible] nix, quamvis is in magna copia [illegible] ret dormire, omnesque dolores cessare faciant; sed vel singula in statu eodem permanere, vel exasperari; Quamvis fieri posse non nego, quod quædam frigida somnum inducant, is tamen effectus neque semper, ubi opus est, neque tanta cum fiducia, velut ab Opio, sperari potest.

Deinde tantum abest, quod calida inquietudines humorumque crassorum subtiliationes causentur, quin potius illorum plura reperiantur, quæ somnum conciliare, humoresque subtiles & virulentos incrassare tam possint, quam ne infinita quidem frigida; Id quod videre est in Myrrha, Aloe, Storace, Olibano, Absinthio, Betonica, Croco & id genus aliis, Quin imo ipsum Sulphur, quod tamen ignis instar Naturæ potentialis est, somnum inducit, adeoque calidos acresque humores coagulando retinet, ut & physicis ad fluxiones retardandum [illegible] præscribatur.

Præterea res veris Spagyris notissima est, Aquam, Vinum, Spiritum vini beneficio Sulphuris tam coagulatam consistentiam adipisci, quam vel in mortario pulveris instar subigere, atque iterum pristinæ formæ reddere liceat.

Non ignoro dicturos quosdam: quaslibet res tam frigidas, quam calidas operationes in corpora perficere diversimode, secundum diversitatem subjectorum, quæ offendant: pari modo, quo ignis res quasdam coagulat, quasdam resolvit, & eliquat; Eodem modo de frigore rem

accipiendam. Quod item Opium quia extreme frigidum alicubi agat, ubi alia minus frigida nil quicquam possint.

Hæ duæ rationes tamen scopum disputationis nostræ parum attingunt; Opium siquidem de quo sermo nobis hactenus in corpus humanum per electionem non agit, neque discernit diversitatem temperamentorum; sed indifferenti odio cunctis vigiliis, cunctis item doloribus à quacunque demum causa ortis, vigorem præscindit, quemadmodum supra quoque dictum est.

Secundo: etiamsi Opium ponatur frigidissimum: nihilominus in tantilla portione, qua propinamus fieri non posset, quin magnitudine frigidorum aliorum, quam in usus medicos veniunt facile superaretur.

Et quæ non absurditas dictu auditūque foret, unicum duntaxat binave Opij grana majori frigore prædita affirmare, quam integram Aluminis sive crudi sive præparati drachmam? pluris illius frigiditatem æstimare, quam vel scrupuli Magisterij plumbi, vel unciæ Spermolæ, vel binarum unciarum Aquæ Nymphææ; vel unius alteriusve unciæ Argenti vivi, pluribus in casu vermiculationis [illegible] remedij consueti, quodque instar frigidissimæ glaciei corporis singula membra percurrit?

Pariter singula prædicta os omniaque membra, per quæ traijciuntur, manifesto [illegible] refficiunt, quod Opium tamen non solum non facit, sed & contrarium, calefaciendo urendoque & os & pectora [illegible].

Hæ ergo similesque rationes veritatem rei non spectant, neque certo de frigiditate probant, quod authores proposuerant: sed velut declamationes otiosæ in verbis potius artem, quam in re ipsa præ se ferunt.

Quantum jam symptomata ex nimia ipsius quantitate attinet. Experientia monstrat: Vinum adustum, essentiam calidam & subtilem, in extrema quantitate exhaustum eosdem prorsus effectus prodere. Siquidem multoties visi sunt plus justo ebrij, tāta stupiditate, sensuum privatione, tremore, lethargia affecti, quanta vix ab Opio etiam nimio credas; & quando vitam finierunt suam, tantus in corporibus repertus livor fuit, ac si summo frigore inglaciati periissent. Similes effectus simplex quoque Vinum abeuntibus præstare, funesta exempla illorum probant, qui, quod in papatu pluribus in locis valde inolevit, ad supplicia rapiendi vino prius nimium inebriantur. Pars enim plus quam humana audacia cantantes morti obviam quasi currunt; pars velut stupidi instar bestiarum supplicia ferunt, nullo martyrij metu, dolorumque morsibus perceptis, imo, quod pessimum est, absque facinoris patrati recordatione, pióve ad Deum misericordem se convertendi affectu. Vinū secundum omnes Authores imo ipsam experientiam abusu phrenesin, Maniam, rabiem, furorem, stupiditatem, Lethargiam, paralysin, aliosque detestandos affectus temporis successione parit, non minus quam Opium; interim quis illud frigidum statuendo contra totius mundi confessionem Experientiæ sententiam pateretur.

Hæc-

Ideoque libere nobis concludendum restat: OPIVM qua Turcis audaciam,& hilaritatem præstat,qua ægris vigilias doloresque internos compescit, minime,neque frigidum neque calidum esse(quamvis in se quod calidum exuperet,manifesto liquet) sed unice aspecifica occultaque totius substantiæ proprietate illa omnia proficisci; Simili prorsus modo, quo Cathartica non calidi, non frigidi, ulliusve pure elementalis qualitatis virtute, sed specifica item proprietate sua,omnis mirabilitatis subjecto, corpus mundificant. Purgantia legitime usurpata excrementa corporis [illegible] non dici potest quantum commodi producant, sed abusu contaminata & distorta tanto magis offendunt, vitæque nocent. Ita OPIVM salutari suo usu bene sacrum est, abusu vero intempestivum, stupendum,& lethale.

Quod ergo in omni Medicina opus est,id vel maxime ad hoc dextre usurpandum: Medici duces esse debere, Rationem, Experientiam, bonam [illegible] Conscientiam.Iis qui innititur,honorem [illegible] Dei & salutem proximi ad Artis [illegible] nium rite promovebit.

CAP. IV.

Quid Theophrastus Paracelsus de anodynis statuerit, & privatim de OPIO.

IAm Veterum sententia de OPIO in genere,ejus natura,virtute & usu explicata,& quid intercedat controversiæ inter neotericos adversus se invicem de ipsius qualitate: operæ pretium etiam visum fuit, Theophrasti unici pene illius Naturæ miraculi,& Chymicorum principis judicium quoque ponderare.

Hic ipse ergo usum medicamentorum anodynorum in genere tanti habet, ut non aliter quam pro principali totius pharmaceuticæ columna discipulis suis ea [illegible] ferat & commendet; quodque ad averruncandos gravissimos morbos nobilissima omnium sint remedia.

Lib.7.Archidox.cap.de specifico anodyno sequentia habet: Ad scribendum etiam de specifico hoc anodyno multæ causæ nos induxerũt: Multi enim morbi nobis occurrerunt, in quibus quævis arcana [illegible], excepto solũ anodyno specifico. Non enim aliter Anodynum specificum extinguit morbos, quam aqua ignem extinguere videmus. [illegible] quiescit vel dormit,non [illegible] telligitur naturaliter, sed paroxysmus [illegible] mit,quo fit ut impediatur ejus operatio, [illegible] &c.

Et [illegible] de Sulphure [illegible] hypnoticorum & anodynorum laudes celebrat, [illegible] verbis:Quod [illegible] M[illegible] magis [illegible] re desideraret,quã hoc [illegible] [illegible] & ardores omnes [illegible] [illegible] & cõpescit?Hoc qui potitur, nec Apolline ipso,neq; Machaone, neq; podalyrio scientia minor. Sententia utique digna,quæ candide ad animum revocetur.

In comment.ad 2. Aphorism.Hippocr.sect.2. Vbi somnus delirium &c. ubi de utilitate somni in fine explicationis loquitur,hæc adfert: Somnus in Medicina revera maximum arcanum est, super omnes gemmas & lapides pretiosos, (quod tamen in opprobrium

ipsis

ipsi non dico) & vellem videre, qui ad quoscunque corporis affectus divinius mihi monstraret remedium.

Somnifera ergo undecunque etiam desumpta, minime despicienda sunt; Quin imo Medicus qui arcana somnifera a vera essentia sumpta naturæ egenti commode applicare potest, merito apud omnes magnifaciendus veniat.

Quod autem Theophrastus & Opium intra somniferorum & anodynorũ censum referat, expresse videre est, e prędicto cap. de specifico anodyno, quo in nullum aliud somniferum in confectionem illam assumit, quam solum Opium, eique tantas asscribit virtutes, ut non hominem eo ipso dormire sed totum morbum duntaxat dicat.

Lib. de morbis amentium, dum de vesanis Lunaticis, Maniacis, phreneticis, & Epilepticis tractat, Opium in quintam essentiam redactum eodem titulo, & ordine dignatur, cum Auro potabili, argento potabili, magisterio gemmatum, aliorumque pretiosorum prædictis morbis adversantium medicamentorum.

Hoc in loco forte invidus quispiam litem nobis intempestive, ut alias omnia, moveret, obtrudendo: si tam preciosa nobis præsto sint arcana, qui fiat, quod non omnium morborum quorum curam suscipimus, radices & cruciatus tollamus? Hunc καὶ [illegible]φορῶν respondeo: Quare n[illegible] medicamenta, institutiones & Regulæ ad eosdem curãdos sufficiant? Non [illegible] Chymica eousque sese extendunt, [illegible] magis cito, tuto, & ju[illegible] operentur, [illegible] præparationis ergo, qua cur[illegible], quædam Gal[illegible] post se longe relinquunt, omnibus affectibus, sive hæreditarij illi sint, & ingeniti, sive per alias incurabiles, aut quod justitia Dei sine intermissione ægrum exerceat, jugula potant, atque ceu Cæ[illegible]bem, quod dicitur, interficiant.

Libr. de morbis re[illegible] lib. 1 de morb. mineral. & in pluribus Operum suorum locis honorificam Opij mentionem facit, quam quisquam alius medicus, quamvis magnifecerit illud.

Ad hæc loquendo de Opio prout remedium in corpus exhibendum est, nõ intelligit crudum illud & simplex, vel etiam crassa minerva duntaxat cum aliis permixtum & compositum, sed rite præparatum & correctum. Lib. 1. namque de reb. natur. cap. de Sulphure Embryonato affirmat malignitatis quiddam habere O-PIVM, Mandragoram, & Hyoscyamum, & propterea non usurpanda illa esse, nisi sub forma duntaxat quintæ Essentiæ. Idemque occasione inde sumpta Medici Spagyrici opus operi adhibendo, modum tandem invenerunt, tam pretiosum & nobile medicamentum rite præparandi, cui certe, quoad subitaneam miraculosamque operationem, neque in Spagyrica neque in Dogmatica pharmacopæa ullum æquale, ne dicam eo ipso præstantius unquam repertum sit remedium, pro quo quilibet Christianus omnium bonorum Datori DEO merito gratias immortales agere debet.

(o)

CAP.

Cap. V.

De vera Opij præparatione, & in quibus illa consistat.

POstquam ergò de mire utili necessitate Opij in Medicina varia produximus; progrediamur jam ad declarationem Methodi, qua Spagyrici ad liberiorem tutioremque Opij exhibitionem, secus quam Veteres, qui crudum admiscebant medicamentis, facere poterant, in præparatione ipsius usi fuere. Ita enim Quercetanus de compositione Theriacæ in sua pharmac. dogmat. restit. pag. 414. de Opij correctione queritur.

Deplorandus enim error est, nobili hujus medicamenti alexipharmaci compositioni, in tam magna, trium scilicet unciarum dosi admiscere tantum venenum, quale Opium crudum & minus præparatum esse constat. Quo ipso Quercetanus non authores Theriacæ, multo minus ipsam Theriacam, cujus successum quotidianus usus satis probat, vituperat; sed duntaxat insinuat, quam majori cum fiducia uti Opio licuisset hactenus à multis seculis, si Artis Spagyricæ veram cognitionem qualis Dei gratia nobis cōcessa est, habuissent. Æquo tamen gratoque animo accipienda merito sunt, quæcunque illi secundum Experientiam quā acquisiverunt, literis nobis posteris prodiderunt.

Interea inventionem veræ præparationis Opij jure merito in honorem Theophrasti Paracelsi, ceu omniū classicorum philosophorum, & Chymicorum facile primi, [illegible]. Ipse enim universam fere Medicamentorum mate-riam Chymicis præparationibus nobili-tavit, & ad morbos profligandos tuto jucundeque usurpandos præstitit, cum alij econtra in ancipitis propositi de Lapide philosophorum bivio hæsitando non solum non utiles labores maxima cum totius Reipublicæ, tum eorum qui sese æmulos præstarunt infelicitate, sed & perniciosissimas fraudes, nugose tantum tractarint.

Consistit autem præparatio illa Opij in tribus potissimum: Primo substantia quædam oleaginosa in ipso superflua, malignæ ipsius & narcoticæ facultatis propria quasi sedes, auferenda est.

Secundo corrigenda leniendaque prænimia ipsius acrimonia, & febrilis ardor, quæ Tythimalo aliisque lactescentibus acribusque plantis fere similia obtinet.

Tertio beneficio aliorum quorumcunque præstantissimorum prosperanda, adjuvandaque ipsius actio est; quemadmodum ex sequentibus descriptionibus in Specie manifestabitur.

Caput VI.

De triplici modo Opium à sulphure suo narcotico malignoque vindicandi, quod primum omnium esse debet, antequam essentia extrahitur.

AD Opij superfluitatem auferendam tria media principaliter exhibentur:

Primum est: quando ad mentem.

Paracelſi Tract. 2. de morb. Amentium, rebus aromaticis admixtum, cumque Sapa, vel Rob Cidoniorum, in maſſam reductum, in malo Cidoniorū excavato, cumque paſta farinacea involuto, in furno panificiario coquitur, poſteaque exemptum in pulverem teritur, macerandum in idoneo liquore ad extractionem uſque ipſius Eſſentiæ; quamvis eo loci Paracelſo ſermo tantum ſit de Spiritu Vitrioli ad Epilepſiam compoſito.

Alterum medium eſt: ut Opium in minutas parteis diſſectum, in patinā immittatur ferream, ſeu laminam etiam ferream, aſſeturque tamdiu, lente tamen, donec Sulphur ipſius in ſpecie fœtidis dēſique fumi, à quo ſibi pro virili cavendum, evaporarit; Quidam aceto Roſaceo irroratum ſpatula miſcent ut inſtar Aloes tundatur, poſtea ſuper Laminam extendendo tamdiu evaporare faciunt, donec omnis fumigatio ceſſet, & quod reſtat, tam ſiccum evadat, ut in pulverem abeat, non tamen, quod ſedulo obſervādum uſtionem contrahat. Qui ipſe modus à Quercetano, & multis aliis neotericis valde approbatur; Neque egomet habeo quod in hoc vituperari poſſim. Ideoque quandocunque Laudanum concinnavi eam ipſam rationem ſemper magnifeci, & adhuc magnifacio.

Tertia præparationis *exdariæ* eſt: ut Opium antequam miſceatur reliquis, in liquore aliquo digeratur prius, bulliatque lente, donec ſua Sulphura, & Venena noxia, ſpumam nempe ſeu cremorem unctuoſum, in ſuperficiem reiiciat; ſuccus autem qui reſtat uſui tantum commodus ſervandus eſt.

Hæc eadem ratio Crollio in Baſil. Chym. cap. de Laudano valde accepta ſecretaque exiſtimatur.

Ex his tribus præparandi methodis, antequam extractionem moliatur, quilibet pro libitu, quam velit, eligat.

CAP. VII.

Quomodo extrahatur Tinctura, Quinta eſſentia, ſeu quomodocunque etiam ſubſtantia Opij appellanda veniat, in qua bona ipſius virtus ineſt; Quomodo item exitialem ipſius acrimoniam auferre liceat.

AD Tincturam Opij à malignitate Sulphuris ſui jam defæcati, extrahendam, communiter uſurpantur Aqua vitæ rectificata, vel acetum, jus Citri, Aurantiorum, Cydoniorum, aliive liquores aciduli; omnibus aliis tamen præfero ſemper acetum. Nam in univerſum omnem liquores acidos proprietatem quandam venenoſitatibus rerum adverſam habere, ut &, qua illarum acrimoniam, vimq; cauſticam retundant, Chymicis notiſſimum eſt. De Aqua vitæ autem nemo tale quid vere adfirmarit.

Hanc eandem ob cauſam Veterum quoque inſtituta poſtulant, ut Scammonea cum ſucco Cydoniorum, liquore ſcilicet acido, vel etiam Spiritu Vitrioli philoſophice corrigatur. Sic Euphorbium, Elleborus, Eſula, aliaque venenoſitatis, & correſionis nomine ſuſpecta, beneficio aceti, vel irroratione inde, vel infuſione facta, miteſcunt.

Anti-

Antimonium eodem modo, ad vomitus prius & secessus paratum, extractione cum aceto destillato instituta, secundum modernorum experientiam, loco quod nauseam & magnam corporis alterationem excitarit, Medicinam præstat Bezoardicam, ad sudores naturaliter provocandos convenientissimam.

Ita quoque Arsenicum perniciosissimum venenum, & Mercurius sublimatus corrosivum insigniter noxium cum aceto per digestionem adeo correcta castigataque apparent, ut in Chirurgia tutissimus ipsorum usus esse possit.

Præterea acetum, aliaque acida, in tanta omnium existimatione versantur, ut nullatenus fere excellentissimarum Medicinarum, veluti Lapidis Bezoar, Vnicornu, Terrę Lemniæ, Theriacæ aliorumque alexipharmacorum usus permittatur nisi vel oxymellis simplicis, vel syrupi Cidoniorum, vel Citriorum, vel Granatorum, de Berberibus, Acetosæ, aliorumve acidulorum societate directorum. Nec mehercle sine causa, ut arbitror. Singula enim acida in universum stomachum confortant, venenis resistunt, ardores internos mitigant, & corruptiones arcent, & vel maxime acetum; Quod, si non aliunde patet, ex eo satis colligere est, quod & se, & immixta alia integra inviolataque conservet, secus quam succus Citri vel Aurantiorum, vel Granatorum; non oleo quodam superficietenus superinfuso, ut ne crassus aër subire possit, facere consueverunt. Insuper experientia fretus affirmare omnino possum: Opii essentiam cum Aceto factam, longe efficaciorem esse, quam cui extrahendæ spiritus Vini servierit; cum tamen is ipse spiritus subtilitatis, venæque essentiæ, qua plures aliæ prosperantur medicinæ, alias super omnia merito extollat, quamvis in hoc, ut acetum, æque commendari certas ob causas nequeat: Administratio ergo Essentialis Opij extractionis hæc est:

℞. Opium ad supradictum modum præparatum & pulverisatum, immitte in cucurbitam recti colli, & singulis ejus unciis affunde adminimum octo uncias vel Aquæ vitæ vel aceti, quodcunque magis placuerit: Orificio bene clauso stent in Balneo Mariæ vel ad solem, vel qualemcunque fornacem, in qua panis conficitur, triginta vel quadraginta dies, ad digestionem consumendam. Hoc enim modo Opij acrimonia, & cruditas omnino mutantur: Non aliter, quam fructus alias immaturos, & austeros, & acres, ad solis ferventes radios dulcedo, maturitasque sequitur. Id quod Ficus exemplo patet, quæ in principio lac valde corrosivum præbet, & quod carni superinductum pustulas & scabiem excitat, quando vero ad solis gratissimum jubar maturescere incipit, succum dulcissimum delicatissimumque prioris loco offert.

Consummata ergo Opij digestione subtile à spisso separatur decapulando, inque B Roris, ad extracti debitam consistentiam redigitur. Vsui destinetur, qui infra sequitur.

Cap. VIII.

De tribus diversis confectionibus Opiatis, Laudanis à Spagyricis appellatis.

SPagyrici Paracelſum, qui in pluribus locis medicamenta anodyna & confortantia LAVDANORVM nomine inſignivit, ſequuti, Opio compoſito illud nominis, quemadmodum videmus, impoſuere: Nihil autem hoc nomen ſignificat aliud, quam medicinam propter raras nobileſque virtutes multis laudibus dignam prædicandamque. Qua de cauſa etiam Crollius ad propoſitum valde adpoſite loquitur: LAVDABILE, inquit, medicamentum, quod plane ſuo nomini reſpondet, ſi Laudanum dicas.

Variæ, imò vix numerabiles Laudanorum præparationes paſſim venduntur, & arrepta ſemel ipſorum utilitas, adeo partim curioſis, partim ſciolis impoſuit, ut quiſque fere Medicus de proprio, quod commentus eſt, certare poſſit. Ne vero abſque magnete hoc in mari rudiores navigare permittamus, tria velut præſtantiſſima famoſiſſimaque Laudana, ad quæ cætera quoque omnia apte referri & applicari poſſint, candide recitabimus. Et ὑπομνημάτων χάριν, utque applicationis iſtius, vel unicum tantum exemplum ob oculos exhibeatur, noſtram quoque Laudani Opiati uſu & experientia fors non minus, quam alia probati ſpectatique, confectionem ſyncere adjiciemus.

LAVDANVM PRIMVM,

Seu Anodynum ſpecificum Theophraſti Paracelſi, ſecundum deſcriptionem lib. 7. Archidox. tract. de Specificis.

℞. Opij Thebaici unc. j.
Succi pomorum Aurantiorum
Cydoniorum ana unc. vj.
Cinamomi
Caryophyll ana unc. ß.

Contuſa perquam optime ſimul omnia, mixtaque ponantur in vitrum cum ſuo coopertorio cæco; digerantur in ſale, vel fimo per menſem, poſtmodum exprimantur, & imponantur iterum cum ſequentibus:

℞. Muſci ſcrup. ß.
Ambræ ſcrup. iiiij.
Croci unc. ß.
Succi Corallorum.
Magiſterul. perlarum ana ſcrup. j. ß.

Commiſce, poſtque degeſtionem ipſorum uno menſe factam, adde Quintæ eſſentiæ Auri ſcrup. j. ß. qua permixta cæteris, Anodynum ſpecificum erit, ad auferendum quoſcunque dolores internos & externos, ut nullum torqueatur, vel arripiatur membrum latius.

Et hoc Specificum Anodynum eſt Paracelſi, quo in pro baſi anodyna ſolum ordinat Opium, quod notatu hoc in loco dignum. Quoniam enim in virtu-

virtutum relatione illud medicamentum prædicat omnibus doloribus a forma specifica fugandis conveniens, non leve certè pondus, quæ supra de qualitate à nobis dicta sunt ad demerendam fidem accipiunt. .

LAUDANUM SECUNDUM

Iuxta descriptionem Quercetani pharmacop. dog. pag. 452.

℞. Essentiæ Opii, à suo dissolvente per Balneum vaporosum, ut suprà separatæ, (id est, beneficio aceti fortis vel juris Limonum extractæ ex Opii siccato supra laminam ferream, ut semetipsum interpretatur pag. 451.) unc. ij.

Essentiæ Croci, cum aquâ Limonum extractæ ℥ j.

Hæ duæ essentiæ confundantur invicem in parvo quodam vasculo argenteo: his adde

Gemmarum

Magister. Hyacinthor. & Corallor. ana ʒ j. ß.

Terræ sigillatæ veræ ʒ j.

Pulver. Bezoard. veri.

Unicornu

Ambra griseæ ana ℈ ij.

Hi pulveres sufficient, ad bonam consistentiam Laudano inducendam: miscendo & agitando omnia continuò ad ignem lentum, donec ex materia frigefacta pilulæ formari possint: sufficit exhibere de hoc Laudano magnitudine piperis grani: Et insignes, ac suspiciendos percipies hujus Anodyni effectus, quod de spe tua nunquam frustrabit: Nam confert citra molestiam, & cerebri ullam perturbationem, adversus omnis generis dolores à quacunque causa subortos: contra omnes hæmorrhagias: sive fluxus sanguinis, in quacunque corporis parte fuerint: contra omnes defluxiones, & fluores ventris, dysentericos, hepaticos, lientericos, & similes: & ad adducendam gratam tranquillitatem, in febribus ardentissimis, in quibus ipsis rationis sensus læditur, & in phrenesin æger plerumque delabitur.

Huic & aliud subjungitur, quod Hyoscyamum; & triginta circiter alia Bezoardica & cordialia recipit. Si placet curioso lectori, idem expendere poterit. Hujus loci illud facere haud placuit propter operosum molestumque nimis processum, quem ad sui præparationem requirit; & quòd eius vicem quod modo descripsi, ubique & commodè supplere possit. Hyoscyamus etiam multis est suspectus, de quo tamen alibi.

LAUDANUM TERTIUM

Osvvaldi Crollii descript. in ipsius Basil. Chym. pag. 173.

AB initio Crollius de usu omnium Anodynorum laudabili hæc præmittit:

Multi sunt morbi, qui absque Anodynis sanari non possunt. Ergo in omnium morborum curationibus, ubi dolorum comites vigiliæ, viriumq; resolutiones adfuerint, Anodyna intrinsieca appropriata possunt administrari, ut ablatis symptomatum ipsis radicibus perniciosorum

sorum cruciatibus, amica quies Naturæ reddatur.

Postea Compositionem sui Laudani, quod Paracelsi Laudanum indigitat, ita recenset:

℞. Opii Thebaici ℥iij
Succi Hyoscyami debito tempore collecti, & in sole prius inspissati ℥j. ß
Speciet. Diambræ & Diamoschi fideliter dispensatarũ ana ʒij ß.
Mumiæ transmarinæ select. ʒß.
Salis perlar. Corall. ana ʒiij
Liquoris Succini albi per Alcool Vini extracti.
Ossis de Corde Cervi ana ʒj.
Lapid. Bezoar.
Unicornu animalis vel mineralis ana ʒj
Moschi, Ambræ ana ℈j
In defectu gemini Auri potabilis nullis corrosivis coinquinati, addantur
Oleorum Anisi
Carui
Aurantior
Nucistæ
Caryophyll.
Cinamomi
Succini ana gutt. xij.

Fiat ex his secundum artem Chymicam massa seu Extractum, è quo ad necessarios usus possint pilulæ efformari.

His observationes quasdam notabiles de Opij & Hyoscyami præmittendis præparationibus aliisque circumstantiis, ut & eâdem seorsim componendi ratione subjungit.

Dosis hujus est à granis 2. ad 4. ad Authoris præscriptum. Virtutes quod attinet, illas inferius sub instructione de Usu Laudanorum in genere polita comprehensas communicabo.

NEPENTHES AUREUM
nostrate
hypermeri loco adjectum.

℞. Essentiæ Opii, per Spiritus Aceti Cardiaci extractæ ʒiiij.
Tincturæ Croci more Quercetani extractæ ʒ ij.
Lapidis Bezoardici Regii, seu Auri purissimi more Spagyrorum purpurisati & in veram Medicinam Cardiacam redacti ℈ij.
Resinæ, Ligni Aloës,
Ambræ griseæ opt. ana ℈j.
Misceantur & incorporentur simul in vase vitreo, eoq; benè clauso serventur ad usum.

Animadversiones.

1. Intelligo Opium à Sulphure suo maligno, beneficio prædictæ exiccationis probe vindicatum; postea per integrum mensem cum aceto super debitam quantitatem Santali albi odorati, Melissæ Rosarum rubrarum, & Cinamomi distillato, digestum: denique in picis liquidæ, vel paulò solidiorum consistentiam redactum.

2. Pro lapide Bezoardico Regio accipio Aurum purissimum in formam lapidis beneficio menstrui Balsamici philosophorum elaboratum, inque Medicinam verè Bezoardicam & Cardiacam redactum, adeò ut unum duntaxat istius granum nihil cedat sex octove granis Bezoar Orientalis optimi. Id quod requirente

rente necessitate ὀφθαλμοφανῶς demonstrari potest.

3. Crocus debet purus bonæque notæ esse; infunditurque in Aqua Limonum ad Quercetani mentem, donec eliciatur tinctura; Ea sensim decantando separanda est, & lento calore, ne nobilior Spiritus avolet, inspissanda.

4. Non immisceo Magisteria lapidum preciosorum, Corallorum & perlarum aliorumve Cordialium. Puto enim Aurum prædictum instar omnium horum esse, postea singulares alias habeo rationes, quas allegare hoc in loco minus convenit.

5. Quod Ambram griseam, quæ ingreditur, attinet, testari possum me unquam vidisse, mulieres hystericas ab eius usu quicquam mali, ut fors suspicio quorundam, percepisse; Qui tamen ea in re anceps, pilulam prædictis mulieribus exhibendam modica olei succini portiuncula tangat, & audacter postea deglutiendam offerat.

Et hæc Laudana illa sunt, seu confectiones Opiatæ, de quibus hoc in tractatu tractare mihi proposueram. Bona illa omnia sunt, & præ cæteris omnibus quæ Opium recipiunt, laudatissima, & quamvis alterum differat ab altero, in methodo compositionis, & ratione ingredientium, præcipua tamen basis Opium scilicet in omnibus æquè retinetur. Quòd verò non singula apertè, & quod dicitur, cibum præmansum in os omnibus ingesserim, ut primo intuitu semiluscis etiam appareant respondeo quomodo dicimus παροιμιαζόμενοι: Οὐ πάντα, οὐδὲ πάντων, ἀλλὰ περὶ πάντων. Quamvis enim omnibus idem libri hujus commodum & utilitatem non invideo; conscientia tamen non patitur, ut lucripetis æquè, & qui ad hanc messem aliena utuntur falce, ad tam gravia πχινεργένος fenestram aperiam. Propterea etiam author omnibus sum, qui sanitatem magis æstimant, quam pecuniolam, ut ne Laudano utantur, quod non experientissimi & fidelissimi quique Medici composuerint.

Quod restat, non ignoro esse inter Chymicastros quosdam, immodicos sui æstimatores qui intemperantissimè gloriantur, se Laudana possidere, Anodyna præcellentissima, quibus tamen ne micam Opii admisceant: Talia quidam è rebus duntaxat cordialibus concinnare pollicentur; Quidam è Sulphure quodam Embryonato Vitrioli, quod medicamentum somnis & doloribus utilissimum & preciosissimum jactitant: Meræ tamen ampullæ sunt, cum nimirum sine Opio, aut simili facultate præditis nemo generale, verum tutumque Anodynum præparari possit.

Negare quidem non possum: ex rerum quarundam sapore, odore & natura inter se differentium certa permixtione, speciem Laudani elici posse. Ipsemet enim tale quid præparare novi, è Nuce Muschata Mace, Myrrha, Croco, Ambra, Mosco, Aqua vitæ, Quinta essentia Sulphuris, &c. absque ullo Opio, cuius solo odore somnum, & pro administrationis modo dolorum etiam variorum sedationem promittam.

Multum tamen abest, ut illud Laudano Opiato comparandum veniat. Etsi etiam æquale ipsi censeatur, eadem tamen

tamen accusatione illud insectari liceat, quid, quod ex Opio conflatur. Si namque Opium corpori malè convenit propter facultatem somniferam, quam naturalem habet; quid ni Aromata ut ut cordialia etiam, quæ eandem somniferam facultatem mutuò tantum & adscitiè ab arte acquirunt, ex eadem culpa malè itidem audiant?

Quod porrò Sulphur Anodynum Vitrioli attinet, Paracelsus quidem mirabiliter de eo philosophatur libr. 1. de Reb. nat. cap. 7. ubi & plura de multis aliis sulphuribus metallicis prodit; Animus tamen inclinat, confiteri magis cum Crollio, apud neminem mihi tale hactenus videre licuisse: Quamdiu enim Vitriolo operam & sumtus tribui, nunquam quicquam reperire potui, quod cum opio ad somnum doloresque pares virtutes habeat; quemadmodum pinguiori Minerva demonstravi in Anatomia Vitrioli nostra, ante paucos annos in lucem emissa. Fallunt igitur & falluntur, qui beneficio præcipitationis cum Oleo Tartari bulliendo in Catino ferreo, vel per sublimationem pulverem Vitrioli viridiusculum separatū, Sulphur Embryonatum Vitrioli nominant, quod nimirum cultro Vulcani dissectum, merum cuprū oculis objicitur, & unde exhibitum stomachum potius alterare, vomituśq; provitare, quam vel confortare, vel somnum naturaliter inducere potest. Paracelsum ergò eo in loco homines phaleratis dictis pro more duxisse, fictamque personam sustinuisse necesse est, ubi aliud legere, aliud intelligere expediat. Interea cum certum propter incertum deserendum non sit, meritò prædicta Laudana, vel similia amplectemur & magnificiamus, & candidis eorundem authoribus gratias agamus potius, quàm vanis jactatoribus aures patefaciamus.

Cap. IX.

De Virtute & usu Laudani Opiati tam in genere, quam speciatim.

HUc usque, ut lineis constanter insistamus, de præparatione Opii satis. Nunc proficiscamur ad declarandum virtutes ipsius, & usus, quo ipso iis, qui eo opus habent, nonnihil fortè gratificabimur.

Proprietates ergò Laudani ad prædicta fundamenta præparati cujuscunque sex principales sunt.

1. Sedat omnes dolores internos à quacunque causa, quocunq; tempore, in quibuscunque personis, nullâ temperamenti habitâ ratione, neq; ætatis, neq; constitutionis corporis, solâ dosis, aliarumq; necessariarum circumstantiarum cautione observatâ.

2. Somnum vel à morbo, vel errore externo deficientem provocat, absque ulla sensuum stupefactione, membrorum debilitatione, ventris adstrictione, aliorumve timendorum accidentium inductione, quod alias plurimum somnifera alia, propter nimiam frigiditatem, vel malè institutam præparationem sequi solet.

3. Egregiè facit ad sistendas omnes defluxiones subtiles, mordicantes, catarrhosque tenues in cerebro in subjacentes partes

partes prolapsos, sensim & sensim incrassando illos roborando cerebrum, & vapores sylvestres defluxionum plerumque causas antecedentes reprimendo.

4. Hæmorrhagias, fluxus alvi, & menstruorum, sive ratione exuperantis caloris, sive humorum peccantium & mordentium exorta compescit.

5. Pellit omnes ardores febriles, caloremq; præter naturam ex ulceribus, vel per fermentationem humorum biliosorum, vel materiam rodentem venenosamque exortum.

6. Roborat viscera, meatusque nimium relaxatos labefactatosque ut & virtutem retentricem imbecillem, vel ex Chronico morbo, vel à superpurgatione.

In specie contra sequentes affectus feliciter usurpatur.

1. Contra Capitis dolores; Hemicraniam inveteratam, cephalalgiam, aliasque dolorum species. Stomachus tamen ab humoribus crassis & viscidis inquinatus non sit.

Datur ad pilulam unam vesperi ante somnum duabus post pastum horis, in cochleari Aquæ Majoranæ, Betonicæ, vel eius syrupo, aliove liquore capitali. Potest etiam exhiberi cum cerevisia, vel jusculo, vel etiam deglutiri in substantia sicca, quamdiu opus fuerit.

2. Contra subtiles defluxiones Catarrhosas, è capite in oculos, dentes, aures, pulmones, stomachum irruentes, &c. Usus eiusmodi, ut suprà; Caput ægri tamen custodiendum à nimio calore, vel frigore; Vinum interdicendum, cerevisia item vetusta aliaque generosa potulenta. Neque etiam convenit Sinapi, allium, cæpe, & quæcunque aromatum & fortiter alterantium nomine appellanda veniunt.

Quando purgatione opus fuerit, & alvi lenitione, non nisi Aloë cum aqua Rosarum lota, eiusque succo condensata, Rhabarbarum, Manna, Syrupus Rosatus, vel quod melius est Clysma quoddam usurpandum. Omnia enim alia purgantia, alterantia, & attrahentia, in hoc casu periculi plena.

3. Contra Aurium dolores cum sonitu vel tinnitu flatulento, sive ab inclusis flatibus in cerebro, sive à vaporibus à stomacho ascendentibus. Sumitur in aqua Fæniculi, Salviæ vel vino albo serò uti dictum est supra.

4. Contra Epilepsiam vaporosam (loquor cum doctis) cum magna sanguinis ebullitione, hæmorrhagia, & capitis subsequente dolore. In aqua pæoniæ, florum papaveris sylvestris, seu erratici aliove appropriato liquore, ante vel post paroxysmum. Datur etiam singula Lunæ quadra semel, mane ante Solis exortum, convenienti Diæta, & venæsectione pro necessitate indicationem instituta.

5. Contra dolorem dentium à calida & subtili defluxione proficiscentem Laudanum in aceto dissolvitur, eiusque guttæ quædam in ore retinentur, paulò post, priori rejecto, denuò sumitur ad doloris finitionem usque.

5. Qui noctes insomnes habent, quacunque de causa illud veniat, cum

cochleari aquæ Hypericonis, vel Melissæ, quantum opus fuerit hauriant, bis terve in septimana.

7. Qui narium hæmorrhagiam patiuntur, vel sanguinem per os rejiciunt: dijudicata prius causa, propter quam vel venæsectio, vel scarificatio ad revellendum imperanda veniat, incontinenti Laudanum cum Aqua plantaginis, Bursæ pastoris, Tormentilla, vel quod melius est, cum aqua spermatis Ranarum per descensum destillata bibant, stillanteque sanguine iisdem liquoribus cum Laudano madefactum gossypium naribus intrudant. Ex eodem etiam Epithemata fronti imponant, & statim fluxus cessabit.

8. In vomitionibus, ubi nec materia stomachi peccans in causa; ibi enim materia per loca convenientia evacuanda; nec flatus in hypochondriis (uti sæpius accidit) propter renum aliarumve partium obstructionem conclusi; quo in casu diuretica, diaphoretica aliaque ex usu sunt; sed peculiaris stomachi debilitas, vel ulcus, aliave, præter prædictas, causa adest, exhibeatur cum Syrupo Cydoniorum vel Betonicæ, quoties opus visum fuerit.

9. Contra febres ardentes, malignas, & pestilentiales: vomitoriis, Bezoardicis aliisque ad diminutionem humorum & sanguinis, ubi expediat, remediis præmissis, cum aqua Cardobenedicti, Veronicæ, Chelidoniæ & similium. His enim in casibus mirum quantum vapores fu[illegible] in caput vergentes & deliria, furorem, phrenesin aliaque symptomata producentes deprimit & consumit. Extinguit insuper calorem febrilem, confortat Corpus, Spiritusq; recreat.

10. In febribus intermittentibus, minera crassiori per Vomitoria, vel dejectoria debita expulsa, serotiori illa diaphoreticis item propriis dissipata, ut & Astro ignis Microcosmici phlebotomiâ probè ventilato, cum aqua Centaurii, Cardobenedicti, pilosellæ, aliorumque febrifugorum, una vel duabus horis ante invasionem, idque bis terve repetendo. Vidi enim hoc ipso remedio ad prædictum modum administrato, febres, nullo alio juvante remedio, penitus curatos fuisse, vereor tamen affirmare, hoc omnibus febribus æquale fore remedium. Sunt enim quædam ad tam difficilem coagulationem destinatæ, ut nec Æsculapii manibus, si curator ipsis adesset, etiamsi [illegible] rem aggrediatur, ante fatalem terminum cedant.

11. Contra colicam & ventris tormina, alvo, vel medicamentis laxativis vel chysmatibus prius liberatâ, ubi opus fuerit; Datur cum cochleari vini albi: Quando tamen tantæ activitatis sit dolor, ut ferri minus possit, nullo ad alia remedia respectu habito, eligatur ab initio statim; Dolore tamen fugato, postea ordinariæ curæ ad removendam causam morbificam datâ occasione indulgere, minus prohibeo.

12. In extremis illis intestinorum tenuium cruciatibus, quos Iliacam passionem, seu Miserere mei appellant, feliciter administratur cum oleo Amygdalarum dulcium, seu Mucilagine seminis Cydoniorum.

13. Contra dolorem matricis, cum

cum aqua Camomillæ vel Artemisiæ exhibitũ prodest: Quando tamen in menstruorum retentione peccatum fuerit, provocationi illorum inprimis studere oportet. Nihilominus ad hoc parùm solliciti, quando dolor nimis urget, tutò ad mulcendum dolorem vaporesque malignos reprimendos Laudanum propinamus. Dolore enim mitiori facto, cætera cum majori facilitate absolvimus.

14. Mulieribus, doloribus post partum denuò exortis, vocant die Nachwehe/ concomitantibus vigiliis, delirio, febri ardente, & omnimoda corporis imbecillitate, egregiè opitulatur: Sic & nimium sanguinis fluxum, excluso jam partu compescit, parvâ ipsius pilula deglutitâ, uti dictum est.

15. In menstruorum profluviis præter naturam, datur bina ternave vice, si ex usu fuerit: Remoram illis feliciter injicit, quiete solummodò, & diætâ convenienter institutis. Multas hoc remedio liberavi, omni ferè sanguine exhaustas; simul tamen necesse fuit naturam viribus lapsam cibis euchymis restaurare, & medicamentis confortantibus, ceu Magisterio Corallorum & perlarum, Elixire item cordiali, alias Auro potabili philosophorum dicto, viscera firmare.

16. In dysenteria, ut & aliis alvi profluviis materiâ peccante, beneficio Rhabarbari aliorumve pro differentia mineræ partisque affectæ convenientium prius exclusâ, cum Syrupo Cydoniorum semel bis terve, quantum ad dosin requiritur, utiliter usurpatur. Non posthabitis interim venæsectione, si necessaria fuerit, aliisve externis remediis, veluti unctionibus, Emplastris ad rem convenientibus.

17. Post purgationem hypercatharsi affectis; quorum plurimos in extremum vitæ periculum præcipitatos novimus, Laudanum bis terve cum vino rubro datur, donec omnia fuerint quieta.

18. In magnis Renum doloribus seu Nephritide; ut & urina guttatim profluente, cum acrimonia instar lixivii mordicante cum modica sacchari Rosati quantitate, vel Syrupo violato mixtum bonis ægrorum rebus exhibetur.

19. Calculosis etiam, doloribus fortiter urgentibus cum Hydromelite vel syrupo Glyzyrrhyzæ porrigimus, præmisso tamen clystere emolliente, & carminativo, alvo scilicet constipata, ut solet.

20. Non minori cum successu damus etiam doloribus ex hernia intestinali cruciatis cum cochl. vini boni; inungendo interea ab extra oleum Nucis Muschatæ, & calidè tenendo ægrum.

21. Inservit laudabiliter contra podagricos, sciaticos, & singulos artuum dolores cum inflammatione materiæ hinc & inde in varias partes incubitu. Hoc enim in casu dolorem sedat, materiam digerit, & incrassat, ut catharticis postea lubentius obtemperet; vel per insensibilem transpirationem dissipetur. Medicamentum certè manu sapientis Medici præscriptum excellens & nobile. Turgente enim materia & vagabundâ existente, purgantia magis magisque irritando, causandoque inanitionem partium, dolores dilatant, exasperant, & omnem ægri statum

Iiii 2 dete-

deteriorem faciunt. Arthriticis porrò, materia quieta exiſtente & fixa, interea vero non doloribus ſaltem, ſed febri ardente etiam, & imbecillitate cum ſomni privatione moleſtantibus, valdè convenit ad ſymptomata illa removenda, & purgantibus poſtea quibus aliàs natura nondum quiete ſe habente parum proficimus; liberiorem locum conciliandum.

22. Vulneratis, ſuperveniente febri ardente, inquietudine, hæmorrhagia, aliiſque ſymptomatibus, quibus vulnus irritatum ad Gangrænam facile inclinat, valdè convenit. Et Cheirurgus meritò magnifaciendus, qui Laudani uſum ritè noverit.

23. Nimios dolores à chronicis ulceribus, Crurum, brachiorum, &c. quòd ſæpè accidit, certò lenit, exhibendo, quantum pro doſi ſufficit, veſperi duabus poſt paſtum horis.

In Helvetia aliquando ruſtici nonaginta circiter annos nati curam habebam, in caſu duorum ulcerum in crure ſubortorum, quæ quinquennium magnâ cum moleſtia, quam ob cauſam tandem vocatus aderam, ſupportarat. Neque enim noctu, neque interdiu præ nimio dolore ſomnum viderat. Adminiſtrabam conſuetam Laudani doſin, mox dolore ceſſante, quietè ſe habebat, & paulò poſt foras exſpaciabatur, multaque alia, diu intermiſſa peragebat; Imò beneficio Laudani ſine dolore ad ſeſquialterum uſque annum ſe ſubſtinebat, donec tandem propter ſenectam è vita diſcedebat, ulceribus interim nil quicquam mali, etiamſi ſemper apertis, ſentientibus, cum tamen nullum remedium adhibebatur, præterquam Aquâ P... ſicariæ, quam meo Conſilio linteolo tepidam admovebat.

24. Denique quando quis diu qualicunq; etiam morbo afflictus, omni medicamentorum ordinariorum genere in auxilium vocato, non ſolum ſolatii nihil percipit, ſed & dolores ſive continuos ſive intermittentes acriores patitur, unde humidi radicalis conſumtio, caloriſque nativi extinctio præmaturè metuenda, tùm Laudanum jure merito Languentium ſuffragium celebratur. Siſtit enim dolores, corroborat viſcera, calorem nativum tuetur, & quæ σώματι ἀνθρωπίνῳ ὑπερβαίνοντα, multa alia feliciſſime operatur. Huius aſſertionis exempla plurima memoratu digna in memoria habeo. Factum enim ſcio, ubi Laudanum extreme languidis in agone pro doloribus conſtitutis exhibui, quod citò melius habere, & ſenſibus reſtitutis bona diſpenſare, & denique cum ratione & vera precatione, piaque multorum adſtantium inſtitutione ſe Deo commendando expirare potuerint. Econtrà accidit ſæpè ubi prædicta medicina deſtituimur; Quippe nullam aliam, quæ æquè pro ſalute hominis propugnet, huic ſubſtitui poſſe ipſa Experientia demonſtrat. Quare quicunque ſit Medicus qui huius cognitione caret, omnem rudentem moveat, ut illud in tempore aſſequatur, & pœnam neglecti Deo & proximo debiti officii cautè declinet.

Certum enim eſt rationum ſtrophas, ἐπαλληλιζὰς ῥυθμίας, Charitati erga proximum in cujus legitimo tenore totius

totius mundi conservatio subsistit, quæque omnium bonarum scientiarum & Artium firmissimum creditur fundamentum, quicquam detrahere nec posse, nec debere; & si turpi desidia in rerum nobis ad sanitatem ægrorum commissarum scrutatione, sive Galenus, sive Paracelsus illa primum prædicarit, peccaverimus, nos minus coram Deo aliquando excusabiles fore. Experientia enim magnus ille & vere fundamentalis liber est, qui quotidie lumine Naturæ ob oculos nobis versatur. Quilibet ergo non solum legat, sed & intimius evolvat, pensiculateque intelligat. Vere enim hoc sensu Paracelsus dixit: omnia remedia, quæ morbos naturaliter tollunt, veras Medicinæ regulas & Canones esse, cæterum vix umbram Medicinæ affectare, ea qui negligant.

Id quod, salva undiquaque venia, hoc in loco, quamvis extra oleas fortassis, non admonere non potui. Interea Rationis & Authoritatum memores suam cuique laudem, & veritatis præmium, suo tempore & relinquimus libenter, & concedimus cumulate, & deferimus liberaliter.

Cautiones de Laudani usu observandæ.

Sciendum hoc in loco omnibus est: in toto universo, nil quicquam tam aptum natum ad Medicinam homini præstandam est, quin singularis judicij perspicacitate, & prudentia opus habeat, ut ad propositum curandum, recte adhibeatur. Res enim tam sancta nulla est, quæ abusu profanari nequeat: Imò quo divinior illa, eo deteriores patitur abusus. Ideoque de usu Laudani pauca edisserere operæ precium duxi.

1. Statutum equidem supra est, quomodo & quibus cum vehiculis in quolibet affectu Laudanum usurpari debeat; Sunt tamen aliquando, quibus Aquæ illæ destillatæ, & Syrupi, &c. nullo modo commode præscribi possunt; Idque non solum propter qualitates, quas manifesto præ se ferunt, ut & odorem, saporem, &c. sed etiam propriæ antipathias ergo.

Plura hujus exempla scimus: quosdam Rosarum odores ferre absque deliquio animi non potuisse; quosdam ne quidem saporem Cydoniorum; Quibusdam maximam voluptatem à dulcibus accessisse; quibusdam econtra summum tædium; In quibusdam aquas destillatas bonos edidisse effectus; in quibusdam nihil nisi nauseam aliaque symptomata excitasse qualiscunque etiam occulta natura subjerit, nobis certe ignota; sed & sapienti haudquaquam vestiganda.

Quandocunque igitur in ejusmodi naturas inciderimus, satius erit LAVDANVM cum vino, cerevisia, jusculis Gallinarum, aliisve Naturæ cujuslibet familiaribus rebus exhibere.

2. Vno die binâ vice Laudanum non detur, nisi in extremis deploratorum casibus; sufficit enim unica exhibitio. Præterea non audeas tria quatuorve grana pro dosi excedere, nisi in valde robustis, ubi vehementia affectus urget; In iis aliquando ad sex usque grana ascendimus: Tempus exhibitionis est, duabus horis post pastum elapsis, attamen Necessi-

tas ſæpe terminum præſcindit, ut quavis hora conveniat.

3. Obſervatione etiam dignum eſt; ante uſum Laudani ventrem ab excrementis cibariis vacuandum eſſe, vel leniente aliqua Medicina, vel emolliente Clyſtere vel ſuppoſitorio: In perſonis tamen aridis, imbecillibus, & extenuatis, ardore interim & ſanguine plenis, illud uſque adeo reſpiciendum non eſt; Cura enim hic ad mitigandum potius ardorem, & corpus humectandum, quam ad alia, quæ purgando incrementum caperent, dirigenda.

4. In Aſthmaticis, ubi pectus & pulmones materia viſcoſa, & tenui obſtruuntur, caute procedendum: Indicatio enim educendi & abſtergendi eſt; Laudanum vero roborat, & mediocriter incraſſat.

5. Non convenit Hydropicis, ob aquarum copiam difficulter reſpirantibus, ſomnumque ſuffocationis metu merito fugientibus. Aquis tamen exhauſtis, & jecoris aliarumque partium obſtructionibus decentibus remediis expeditis, ut de ſupradictis nihil amplius timendum ſit, nihil prohibet, quo minus ad roborandum viſcera, corpus à ſubtilibus fluxionibus defendendum, & ultimam curationi Colophonidem imponendam adhiberi poſſit.

6. Denique παντελῶς ἀπροσδιόνυσον: ægrotis ſtomachum impurum habentibus, & vel vomitoriis, vel catharticis evacuari cupientibus, Laudanum exhibere.

Pariter prorſus abſtinendum in puſtulis & variolis, quorum nimirum cauſas convenientioribus remediis appetimus.

Breviter, nullius prorſus uſus eſſe debet, ubicunque vel Vomitoria, vel Cathartica, vel ſudorifera, vel diuretica vel Alexipharmaca, vulneraria, phlebotomia, diæta, aliaque genere differentia remedia locum apte merentur. Quot enim morbi natura diverſi, tot remediorum oportet eſſe Ideas. Quodlibet enim remedium, quemlibet ſub ſe morbum continet, cujus, ratione naturæ partiſque affectæ conſentaneis, ratione vero affectus contrariis ſpiritibus diverſorium novit & impetit. Quamvis haud inficias eam, plura ſæpe in unius medicamenti copulam venire, pro diverſa & multiplici morborum complicatione.

Cap. X.

De Confutatione trium erronearum objectionum, quas proponere quis poſſet, contra uſum Laudani.

Octavus fere jam annus agitur, quando Medicorum quorundam conſultationi intereſſem de Ægroto jam quatuor ſeptimanas à fluxu ventris febri continuæ complicato cum ſomni privatione, & graviſſimis in ventre cruciatibus decumbente. Variis quidem remediis tentatus, nihil tamen propius habebat, quam ut propter nimiam virium amiſſionem, periret, nihil longius, quam ut ſperare meliora arderet. Ordine differendi ad me devoluto, Laudanum utiliter uſurpandum recta ratione propoſui; Vt autem Veritatis regnum nunquam infeſtos habet obtrectatores; ita tribus ſequentibus objectio-

objectionibus propositionem meam debellari conabantur, quæ singulæ tamen tanti ponderis non erant, ut meis quicquam detrahere, vel res verbis æquare, ut Naturæ divinitatisque negotiis impedito animo studendum est, potuissent. Ne tamen in ægroti interitum, Medicinæ studiosis imponant, eadem hoc in loco & repetere & non Tullianis, sed certis rationibus confutare volui.

Objectiones.

1. Quod Laudanum principaliter ex OPIO compositum, proprietatem ipsius somniferam retineat, & consequenter calorem nativum suffocare, omnesque sensus stupefacere possit.

2. Quod, quia humores subtiles & tenues incrassat, dolores quidem sopiat, postea vero causas morborum malignas, permanentes & incurabiles efficiat.

3. Quod usu observatum sit, ægros nonnullos sumpto Laudano paulo post pejus habendo mortem oppetiisse; qua de causa usus ipsius omnibus merito invisus debeat.

Responsiones.

Quæ dicta sunt contra Laudanum partim falsa partim confusa, partim inconsequentia sunt, & hinc παιδικὰ illa judico, κενὰ φλήναφα.

Quod tamen primam objectionem seorsim attinet, omnino arbitror, si adversarij experientissimorum authoritate, & veræ Experientiæ, quæ utraque ne crudum quidem Opium in minima quantitate calorem nativum suffocare, sensusque stupefacere concedunt, se scalptores statuerent, in bonum Laudani famam non tam crudeles illos fore.

Esto tamen: Opium crudum non posse non prædictos effectus dare: non propterea omne Opium, à superfluitate sulphuris sui narcotici liberatum, ab acrimonia correctum, & postea cum Bezoardicis & cordialibus, ut supra patet cōmixtum, eadem pertica tractandum venit. Opium ergo prout Laudani basin constituit, quia & forma & substantia mutatum, non antiquis illis & crudo propriis virtutibus præditum potest esse; quique hoc non videt, parum videt, nec illi puto sanum esse sinciput. Et quamvis Laudanum somnum provocat, experientia tamen monstrat quotidie δι᾽ ἀλγ᾽ ἀπαντῶν abesse, quod eandem ob causam calorem nativum suffocare consueverit, Quinimò, quando ille consumitur, & ad manifestam perniciem, propter nimias dolorum insultationes & exagitationes, tendit ab Opio prompte, conservatur & defenditur. Eadem enim hic conditio est, quam ubi Lampas nimia ventilatione plus justo valentior facta, longe citius & flammam & oleum perdit, quam ubi in quiete retinetur.

Ad alterum respondeo: Laudanum causas quasdam morbificas præparare, & ad expulsiones magis idoneas reddere, ut supra quoque de usu ipsius in Podagra mentionem fecimus, ne dum ut deteriores illas efficere [illegible]. Accedat autem hæc appendix ad munimentum jam facti judicij. Num prudentiores Medici unanimiter consentiunt? præparationes humorum expurgandorum (corporis illæ huc non pertinent [illegible] ad [illegible]

duas

duas potiſſimum operationes referri: Craſſos nimirum & viſcidos humores attenuandi & liquefaciendi; & nimiũ ſubtiles, virulentos, vaporoſos, & turgentes mediocriter incraſſandi, & compeſcendi? Cum autem maxima dolorum acutiſſimorum ardorumque intollerabiliũ pars, à cauſis Symbolo ſibi merito conjunctis, ſalſis, acutis, mordicantibus, inquietis, cauſticis, vaporoſis &c. proficiſcatur; Quo ſenſu Galenus quoque bilem acutos ſemper morbos facere adfirmavit in comment. 7. Aph. 33. Quibus in urinis bilioſa ſedimenta, ſed ſupra tenuia, acutũ morbũ ſignificant, &c. Quid præclarius? quid utilius in his exoptaremus, quam Laudanum, quod & incraſſare, & digerere prædictos humores, vapores reprimere, omnemque malignitatis modum abſcindere natum eſt? Adſit ſuperfluitas expurganda, nulla à loco in quo inhæret, contradictione inſurgente, ſecurius certe poſt Laudanum uſurpatum illam attentabimus, quam ſi intactam antea reliquerimus. Et num ſententiam hanc varia ulcera externa abunde ſatis confirmant, quæ certe, quia phlegmonoſa, ſubtilibus, & rodentibus humoribus ſcatentia, & magnos ſæpe dolores, lancinationes, & febres ſymptomaticas pariunt, præſtantius remedium non poſtulant, quam, quod dolores mitiget, ardorem temperet, & ſimul humorem morbificum maturet, & incraſſet, [illegible]bus omnia Symptomata miteſcũnt? Hæc ergo tam præclara effecta, quia Laudanum perficit, non dicam, quod & mundificet, putrefactionẽ arceat, inſtar Balſami conſolidet, parteſque imbecilles reficiendo, varia tollat ſymptomata; multum abeſt, quod omnia deteriora & incurabilia reddat; Longius illud: quamvis mediocriter incraſſet, quod ſanguinem aliaſque humoroſas in corpore ſubſtantias in lapidem coaguler; vel partes inſtar Gypſi conſtringat & conglutinet, quas fortaſſis ineptias ad male obtrectandum LAVDANO bardus animus, ridicule ſequatur.

3. Quod accidere poſſit, ut quis ſumpto Laudano nihilominus paulopoſt mortem oppetat, tam clarum eſt, quam Sol in medio cœlo, dum ſudum eſt. Experientiæ ſcutica dignum quoque me præſtarem, ſi inficias irem. Quod autem Laudanum mortis hujus cauſa extiterit, nec potius committi Elenchum non cauſæ ut cauſæ; pure & nervoſe in ambulacris noſtris ſuppeditata, non lutulente ac languide ut ſit in novis Academiis: quę nihil niſi rabularum ventoſas velitationes olent, dabimus & explicabimus.

Primo ergo è præcedentibus liquido manifeſtum reperimus: Laudanum nequaquam veneni tam reum eſſe, ut utentes interficiat. Ideoque importuna illa morientium exempla omnibus Rationũ & Experientiæ, quæ ſingula Laudani uſum ſummopere commendant, monumentis anteponere, tam abſonum eſt & abſurdum, quam procul dubio foret, ſi dicerem: Vidi ægrotos minima Lapidis Bezoar, Vnicornu perlarum aliarumque rerum cordialium portiuncula ſumpta periiſſe. Ergo prædicta omnia interitus fuere cauſa, ideoque digna, quæ pro rejectamento habeamus.

Vel æque pueriliter: Vidi Clyſma fuiſſe injectum dum moriretur; Ergo Clyſmata

mata vel periculosa vel lethalia, quemadmodum Supina ingenia Clysteribus insultando ridicule colligunt, in quibus perspiciendis, si & nos Supiniores essemus, jam id committeremus, ut illorum simplex error, culpa esset nostra.

Eodem modo absurdum prorsus est & inauditæ consequentiæ argumentum. Bonam Laudani famam eo ipso allatrare, quod dum usurparetur, mors paulò post alicui supervenerit: Quamvis enim contra dolores potentissimum remedium sit, nec ad somnum conciliandum, se quicquam præstantius ferat, neminem tamen a Morte, ejus præsertim fatali limite obversante, præservare, contra omnium reliquorum Medicamentorum naturam peculiariter statutum est. Dormire quidem, & doloribus exemtum esse, necessaria sunt cùm sanis tùm ægrotis, hoc quidem absolutè, illud suo modo: attamen utrumque propterea vel vitam hominis conservare, vel redintegrare, non tam illorum, quam Naturæ sibi ipsi debito officio parcentis culpa fieri arbitrandum est. Id quod notioribus exemplis patet: Edimus & bibimus, & aliis rebus non naturalibus utimur, immutata ipsarum natura aliquando tamen prosunt, aliquando minus, aliquando etiam valde obsunt, singula pro alia atque alia Naturæ partitione. Tam variæ siquidem Naturæ vices sunt in iis, quæ condidit, ut idem non solum diversis sit diversum speciebus, sed etiam eodem in corpore alias atque alias compareret effectiones. Cujus rei opportunum exemplum præbetur in homine indefessis laboribus adeò fatigato, ut neque manus neq; pes officium faciunt, sed omnia in somnum & quietem inclinent; Dormit etiam in utramvis aurem. Experrectus verò tam vegetus corpore & animo exitit, ut antea, antequam laborem subiret. Is ipse homo ad labores redit suos, eosquè duplo tantos sustinet, ut sanitatis & vitium limitum excedendo jam virtutes vitales, animales & naturales dehiscant, & humoribus sursum deorsum agitatis nihil quicquam reliquum sit, quàm ut mortali morbo miserè decumbat: Hac occasione denuo in somnum, pristinam illam corporis & animi fulturam, se conjicit, ad eandem morbo medicinam faciendam; Tantùm abest, ut meliuscule inde habeat, ut & vitam finire ipsum inevitabiliter oporteat.

Similiter judicandum est, de ægro, qui vel vigiliarum, vel dolorum acutissimorum, vel esuritionis diuturnæ excessu, jam morti vicinus factus, vel ex spontanea lassitudine, vel quia Laudani pilulam, vel potionem restaurantem assumsit, somno obruitur, nec tamen reficitur, sed vel pejus habet, vel prorsus moritur.

Ideoque quod sinistrè hoc in loco cecidit, non quia aliquid vel somno, vel nutritioni datum est, utrumque enim ad vitam necessarium est, imputari debet, sed quòd appropinquante Morte assumta illa bonos suos effectus edere non poterant. Loquar meo more barbare, & ab Oxonio, non è rostris aut comitiis: Verum non est: Æger medicamenti salubri motu movetur: ergò salubriter movetur. Quia receptivum non recipit per modum inprimentis, sed per modum receptivitatis. Præterea naturalia [illegible]

agunt, ἐὰν μὴ ᾖ ἐμπόδιον, nisi aliquid intersit, quod impediat, uti hoc in loco. Et hæc ad tertiam quoque objectionem confutandam breviter sufficiant. Laudani enim ritè ac scite præparati, & prudenter adhibiti causam agimus; non Opii Turcarum, Hyoscyami, Mandragoræ, aliorumve Narcoticorum crudorum, vel sinistrè adhibitorum, quorum nocumenta non est meum vel excusare, vel commendare.

Id quod ἐν τῷ παρόντι de Opio & Laudano sufficiat.

Protestor ideoq; curam omnibus, hæc qui legerint, absque omni vel odii vel calumniæ affectu, in quemcunque etiam videri alicui videatur, totum hunc libellum me conscripsisse inque lucem edidisse; neque aliud ad scribendum hac de re calamum armasse, quàm quod cognitionem & famam medicamenti hujus apud non paucos, valde angustam, pinguiorem, splendidioremque facere, & meum simul studium, quod in rerum Medicinalium inquisitionem quotidiè colloco, omnibus probare, in præcipua Christiani Medici laude posuerim. Spero etiam, quibus in causæ hujus judicio, aliquando odium & insectatio magis cordi fuere, quam Regni literarum anima, virtus & veritas, illos ambitiones & factiones contradictionibus hactenus in me exercitas relicturos, & cautius in posterum, contra honorem proximi ad propriam solummodo authoritatem superciliosè præferendam, præliaturos.

Nemini hoc sermone litem seorsim moveo, nisi qui forsan propria oratione semet accusando ligitiosum prodat, quem sua culpa reum rideo magis, quàm excuso. Omnem autem causam meam Domino tribuam, qui & corda & renes hominum scrutatur, & justitiam, æquitatem, misericordiam & gratiam exercet super omnes creaturas; Illi uni soli & semper sit laus, honor, & gloria.

FINIS.



EXEGE-

EXEGESIS CHYMIATRICA,

ANDREÆ TENTZELII, GREVSS. Med. D.

QVA IN

QVÆCVNQVE IN PRIORIBVS ANGELI SALÆ LIBRIS tacta quidem, attamen planè detecta non sunt, multaque alia διεξοδικῶς interpolata.

DESCRIPTIONIBVS VERE & SINCERE ENUCLEATIS

CVILIBET, VEL MEDIOCRITER DVNTAXAT IN ARTE CHYMICA exercitato ob oculos exhibentur.

1. *ad Corinth.* 14.

Sive lingua quis loquitur, per binos fiat, aut ad summum per ternos, idque vicissim, & unus interpretetur.

CANDIDO LECTORI SALUTEM.

IN mundo si quid est, Amice Lector, quod odiosum est, illud vel maximè odio plus quam Vatiniano dignum existimo: quod qui ab artis perfectione rerum occultarum manifestatores & detectores audiunt, optima quæque arcana Harpocrati magis, quam Hippocrati; magis famæ, quàm conscientiæ sacrificando, tanto studio silere, & si vel spontaneo Naturæ ductu (illa enim benigna Mater nunquam deficit in necessariis) emergere velint, adeo invidiose supprimere soleant.

Mala mens, malus animus

Equidem nulla ars divinior, nulla perfectior Medicina foret, nisi artificum inhumanam illam, & nec divinis, nec civilibus, nec gentium legibus concessam invidiam tantopere experiretur.

Alia ideoq; mens mihi est, & sanior multò. Boni enim si sumus, quid boni à DEO accepimus, cur non vicissim collocemus benè, ut ne calamitosæ vitæ nostræ adjutores desint? Gaudeo, si quæ scire mihi persuadeo, cognita esse omnibus intelligam, Quin has noctes, (inquit subtilitatum Professor) infestissimo Cauro gelidissimas hujusce rei causa vigilo, ut ingeniorum felicitates communicentur. Is sapientum finis est, qui libros condunt.

Ideoq; affectum illum jam primitus exequi studeo, cum TERNARIUM TERNARIORUM &c. Dn. Angeli Salæ publici juris facturus, quæcunq; obscuriora perplexioraq; plurimis stuporem inyciebant, hac ipsa Exegesi mea enucleare, & explicare mihi adsumam. Quamvis enim à tali proposito plurima me detinere visa sunt; Chymiæ tamen studium, & vel maximè utilitatem ipsius, non minus è D. Angeli Salæ libris, quàm aliunde gustatam, tanti habui, ut illa omnia, ne non animum ad id alacrius hortarer, susq; deq; haberem. Eò enim, postquam Chymia Medicinæ pedissequa facta est, rediit, ut Medicinam duabus tribusve guttis Olei Thymi Salviæ, ad Apoplexiam; tribus guttis vel granis Olei Corallorum, aut Cinabaris Antimony ad Epilepsiam; Essentiæ perlarum vel Auri totidem ad Syncopen; Rosæ Mineralis ad difficultatem partus, & ejusdem cum totidem granis Specifici Antifebritici contra febres: Olei Ammoniaci ad Melancholiam Hypochondriacam & Splenis obstructiones, Olei Ferri vel Laudani liquidi ad Dysenteriam, & menstrua mulierum, tribus deniq; guttis Olei Crystallorum, vel Ludi Humani ad calculum &c. potentiorem adfirmarim, quàm si eadem pluribus eorundem non Chymicè præparatorum libris instructa, olim adversus eosdem morbos arenam conscendisset.

Ideoq; cum duplici argumento, quod boni Viri, supradicta intentione fecisse arbitror; argumento, dico (synceritatis affectus erga Filios doctrinæ, & publico pro virili studendi commodo; ea lege mea legas peto, ut me diligas etiam, & ad lectissimos usus penitus intelligas. Pauca quidem ea sunt: Attamen meo, meque & hæc, pede sum metitus; Et primo vere fructus nimis numerosa efflorescentes seriæ, plerumque marcescunt, non maturescunt; Attamen tam bona (non audiat Nemesis) quorum causa & illustrissimam personam, nec non

multo-

multos Medicinæ studiosos sollicitasse novi; Et si meliora, id me[illegible] vix probet culpam. Tam plana, & perspicua, quæ si ne ipse noctem in oculis adferas parum advertenti tibi facile obvia φίλον γὰρ ξυνετοῖς, ἀξυνετοῖς δ' ἰφθ⊕. Et si planiora, omnem tibi attentionem excutiam, imò Arti & mihi pæne authoritatem. Alias tamen plura, Deo dante, & meliora, quando scilicet plura & meliora scribendi animi potestatem, sementisque hujus fructum, salubritatis nimirum & Gratitudinis erga me vestræ ad suavem authoritatem aliquando adspirasse sensero. Vale, dabam Grussiæ, pridie Cal. Aug. Anno 1617.

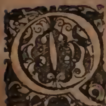
D. Andr. Tentzelius.

EXEGESEOS CHYMIATRICÆ,

PARS PRIMA.

DE LIQUORIBUS,

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.



QUICQUID sit, quod hisce pagellis in me tractandum suscepi equidem ἀμεθόδως καὶ ἀτάκτως illud exequi, cum impensè illud placeat:

Ordine fac doceas, & dexter habebere Doctor,
Ordine fac discas, & benè doctus eris.

animum blandè adducere non potui.

Quamvis verò ordo ille maximè idoneus mihi visus fuerit, qui ex Operum Chymicorum partitione maximè congrua, & singulis Chymiæ speciebus, (è quarũ singulis classib⁹ puta & hic aliquid in medium proferendũ) adæquata fuerit erutus; adeoq; divisio Operum seu specierum nostrarum sub disparatorum & Comparatorum serie tituloque (hæc etiam Magisteria, illa Separata vocari possunt) omninò instituenda videatur. Omnibus enim subductis rationibus nulla pragmatum Chymicorum Partitio amplectenda magis, quàm qua prædicta pragmata vel in DISPARATA, vel in COMPARATA, seu Magisteria primariò dispescuntur. Quascunque enim tota Chymia sub se continet Species, sive Simplices sive Compositas, sive Magisteriorum sive Extractorum, sive Elixiriorum, sive Chlyssorum censu recensendas; & vel elaborationis vel exaltationis, quibus omne opus Chymicum primùm perfici-

tur, beneficio productas; omnes illas duo illa summa capita rectissimè comprehendunt, inque se coarctant, ἀσχημία non inconcinna. Verùm enim verò quoniam in hoc libello accuratam Methodum observare propterea non possum, quod, ut justam molem commentariolus hic assequatur, non solum ea consignare quæ in præmissis SALÆ libris tactæ, inque certas classes Disparatorum & Comparatorum eorundemque simplicium & Compositorum, ordinanda facilè fuissent, sed sæpè διζίδως. ferè Ambubajarũ modò, ad alia genere & materia quidem convenientia, specie & forma tamen plurimùm diversa dilabi, & sic fasceatim q. construere, non quæ secundum operationem essentialem convenientiam cohærent; sed tantùm ex confinitate materiæ, vel interdum faciete nus duntaxat similitudinem præ se ferunt, oporteat; Accedit quòd, cum in priore plus nimis deproperata editione, Superficiaria illa partitione in liquida, mollia, dura, contenti fuerimus, jam domum totam titulorum seriem permutare, adeoque singula transcribere, ordinariorum laborum cumulus prohibuerit. Ideoque ut ut divisio illa sua natura sese habeat, præsertim in acutorum Logicorum oculis, ut ne tamen planè ἀτάκτως progrediamur, vel laborem humeris nostris in parem subeamus, vel denique subtilitatem quandam affectando, manifestam confusionem incidamus, ob hanc causam, inquam ordinem, quo Species quasdam sub datis tractemus, quamvis quodammodo rudem retinuimus. DEUS ter. opt. max. qui solus omnia in omnibus animos nostros cœlesti modestia faciat temperatos nosque aliàs inutiles & malos, immenso atque ineffabili suo Spiritu compleat, suaque mortalibus ignota & admirabili Sapientia ditet & regat, ut quantum loci; temporis & argumenti captus fert, ipsi grata dicere liceat, proximoque non inutilia.

SECTIO I.

DE SPIRITIBUS.

Sulphur cœleste Seu Spiritus Vini.

VEra illa sententia Theophrasti ὡς ὑπερβολῇ in Philosophia & Medicina ἀρίστη, omninò est, lib. 1. de Origine morb. ex tribus primis substantiis: cui & Fernelius Neotericorum Philos. & Medicorum facilè princeps libr. 4. capite tertio physiol. haut obscurè annuit: In rerum omnium analysi sic se habere: quidquid reperiatur, quod uratur aut ardeat, sulphur esse; quicquid, quod evolet, aut in fumum abeat, Mercurium; demum quodcunque fixum ac stabile maneat, sal appellandum. Ea enim omnium Neotericorum tria illa principia asservantium mens est unanimis, aut, nisi ἀσυστάτως loqui velint, esse potius debet, ut non tria illa corpora hoc nomine vulgariter venire solita; Illa enim ex omnibus eniti nemo potest; sed quicquid in resolutione Chymica iis analogia quadam respon-

reſpondeat, licet in aliis atque aliis diſparem ſubſiſtendi modum ſervet, principiorum illorum nomine dignentur.

Hinc Sal, Sulphur & Mercurium, cum tria intellecta ultima ſint, in quæ permanentibus rerum ad Medicinam deſtinatarum aſtris & ſcientiis ſingula naturalia reſolvantur, tàm vera Chymiæ principia habeo, illa duo phyſicæ ſunt: Materia & forma, de privatione nemini litem moveo; quàm vera item Medicinæ quatuor illa: Ignis, aër, aqua, terra, vel calidum, frigidum, humidum, ſiccum, ex quorum puta legitima inter ſe ἑνώσει & temperatura partes ſimilares & diſſimilares gignuntur; imò ratione quorum ſub humoribus mixtorum pars quævis vel benè vel malè habeat ad agendum ut affirmat Galenus 1. de Element. capite primo lib. de Artis conſtit. capite quarto de morb. diff. capite quinto, &c. Naturalis enim Philoſophus objectum ſuum contemplatur ſolummodo, quatenus naturale motus & quietis ſubjectum, id naturam corporis naturalis, in quantum naturale eſt, ſecundum materiam & formam conſtituentia principia; illud conſiderat, quatenus ad ſanitatem conſervandam & recipiendam aptum natum eſt, ſecundum principia ad quorum conditionem ſanitas vel conſtituitur & conſervatur, vel deſtruitur. Chymicus porrò alium conſiderandi modum adhibet: quatenus ſcilicet reſolutionis & coagulationis ſubjectum eſt, plurimis ad medicinam neceſſariis facultatibus, ad manifeſtationem ſui artificioſa elaboratione & exaltatione opus habentibus præditum. Et hoc reſpectu niſi tria principia Chymica præſupponantur, atque adeò illa nominis ſui triumphum mereantur, non magis artifex perficeret, quã Polyphœmus occæcatus ſtellas numerare; quàm Icarus ſine pennis volare. Omnis enim Medicina Chymicè elaborata ab Artifice aliter conſpici non ſatagit, quàm ſub trium principiorum illorum hypoſtaſi tanquam proprio ſuo vexillo. Dico quod elaborata haud aliter conſpiciatur. Non enim dixerim cum Paracelſo, Severino, Petreo & aliis: Principia illa actu ſemper ineſſe rebus, cum ad elaborationem Chymicam adſumuntur, ſed, quia ſub propria non ſubſiſtunt forma, à qua propria & peculiaris dimanet ἐνέργεια, deſtinata ſolùm ſunt in miſto naturali gigni, quando artem experiuntur.

His ideoque præmiſſis cum in vini viribus indagandis adeoque ἀναλύσει Chymica manifeſtandis, ulterius abſque totali cum corporis, tùm aſtri ipſius everſione pervenire non licet, quàm ad Spiritum & eſſentiam quandam ardentem, deinde ad aqueam & terream denique materiam, ſicut hæc ultima artis conſuetudine, Mercurius & Sal anagogicè appellantur; ita Spiritum ardentem illum meritò Sulphur indigitamus; cum adjectione verè Sulphur cœleſte, modificatè: quòd vel aliis

aliis liquoribus puritate & ſubtilitate, (vel inde duntaxat æſtimanda, quod ex ejus incendio nihil quicquam fuliginis prodeat) diſſimilimum in operationibus Chymicis nunquam non Alembicum, analogia haud obſcura cœlum referentem petat; vel quod ritè elaboratum omnia metalla etiam ac lapides, ab impuro puncti quaternarii coagulationis vinculo naturaliter liberet, adeoque cœli inſtar omniũ Aſtrorũ ſeu Specierum impreſſiones, velut cera recipiat; in Sphæra ignea, igneã vim edat, in Sphæra aeris, aeream & ſic in reliquis. Qua ratione aliàs Raymundus Lullius Aquam cœlicam vocat, qua centum quadraginta trium ſpecierum ſelectiſſimarum, eſſentias evocavit; Et Quercetanus menſtruum cœleſte, Sulphur Bezoardicum vegetabile, quo pluribus (uno enim is haud contentus eſt diſſolvente) vires & eſſentias extraxit. Hoc idem Sulphur vini cœleſte eodem ſenſu alii, teſte Evonymo, cœlum vel clavem philoſophorum, alii cœlum medicum; corpus æthereum, ex igne & Æqua conſtans appellarunt.

Angelus Sala, cujus ſuperiora opuſcula explicanda potiſſimum hoc in loco ſumſimus, prout in rebus & nominibus inveniendis ingenii eſt ſagaciſſimi, idem hoc, nũ aliud quid, in deſcriptione DIA-SOLIS ſui, Sulphuris cœleſtis, vel Balſami volatilis à liquore catholico, ſpecifico Cardiaco, &c. nomine nobilitavit.

Sulphur hoc, ſi ſimplex quæſieris, tale eſt:

℞. Vini generoſi q.v.

Digere per 14. dies in Fimo, vel ejus vicario poſtea per phiolam deſtilla, idemq; deſtillatum aliquoties per eandem phiolam rectifica, donec ad ſummam ſubtilitatem pervenerit.

Hujus Spiritus libras duas miſce cum recentis vini ejuſdem libris ſex, & per phiolam denuò eandem librarum duarum quantitatem deſtillando prolice. Hunc eundem iterum cum recenti vino homogeneo in prædicta quantitate, & deſtilla, idq; toties, ſepties ſcilicet, vel pluries, donec Alcoolis vini fortiſſimi libras duas ſortiaris. Reliquum ad reſiduos vinoſiores ſpiritus inde deſtillandos reſervato.

Hic ipſe Spiritus, ſi rectè fuerit operatus, tàm fugax & tenuis erit, ut ne bibi quidem, ne inter labra & calicem diſſerpat, nec guttatim è manu deſtillando, ne amittatur, terram attingere poſſit. Ideoque in vaſe probè clauſo aſſervetur.

Cum adjectione ſequenti optimum etiam, & cum hoc modo inter aquam & Spiritum faciliùs divortium fiat, in majori copia deſtillatur; imo etiam pellucidum magis.

℞. Vini ardentis ex fecibus vini optimi libras xij.
Tartari crudi albiſſ. mundificati & pulveriſati uncias ſex.

Inde in cucurbitam majorem (Germanis Eine Herrnkolben) vel quod melius in phiolam majoris capacitatis; Superimpoſito Alembico magno bene locato, tunc Recipiente identidem ſpacioſo (Eine halbe Vorlage) Deſtilla per labrum aheneum, ut alienum ſervaturâ lignorum ad dimidiam Spithamam

mam adimpletum, & servatura malefacta re & fortiter compressaq; sit. Super hanc collocando cucurbitam, & circumcirca adhuc serraturam, ut vinũ vix unum aut alterum digitum latum superemineat adspergendo, affundendoq; aquam, ut nec vas natando titubet, nec in serratura prorsus discontinuata nimis molliter cubet, destilla lẽtissimo igne (ut guttæ quartũ nõ præproperent pulsum) donec non amplius striæ in Alembico, sed guttæ potius hinc inde adhærere incipiant. Tum enim Spiritus omnis prodiit & phlegma stillare incipit. Quod plerumque fieri notabis, postquam quatuor circiter mensuras proliciraveris. Singula seorsim excipiendo, Spiritum vini habebis ad multos usus satis perfectum.

Quando tamẽ subtiliorem exoptas, supra destillatũ eodem modo per eadem vasa bene tamen mundificata, iteratò destilla, addẽdo ad singulas libras duas Spirit' vini, singulas uncias Tartari albi crudi pulverisati Et, Postquã mensuræ tertia vice sine adjectione Tartari duæ vel circiter destillaverint, remoto priori excipulo sæpius periculũ facito, nũ adhuc purus purus Spiritus fluat, necne, (idq; comburendo Spiritum in cochleari quodam; vel instillando oleum, prout nosti.)

Quando enim phlegma simul cadit, seorsim excipe, & per B. rectificando Spiritum utrinque ad usus diligenti cum custodia reserva.

Vel eund. Vini Spiritum hucusq; s.a. præparatum adhuc duplicata charta emporetica cum panno spissiori in summo cucurbitæ, vel etiam spongia oleo suavi irrigata, interpositis, eodẽ modo destilla, non tamen ad absolutam siccitatem ne heterogenea misceantur, & Spiritus vini permeat purissimus, propiusque ad quintam essentiam accedit.

Reliquam portionem per se adhuc imponere, & per chartam iterum rectificare poteris, quamdiu Spiritus suo signo, prodire agnoscis. Quo enim spissioribus striis Alembicus refertus, eò uberior semper spirituũ evaporatio, dum prorsus desinunt, nec spiritus amplius ascendunt. Tartarũ in fũdo reliquũ ad spiritũ, vel Sal Tartari conficiendum non inutilem reservabis. Oleum quod lenta hac destillatione peracta, guttis quibusdam innatare videris; quamvis vina in hoc valdè inter se invicem discrepent, vera vini essentia, singulari genio humanum genium exporrigens æstimetur.

Prædictus Spiritus si quorundã sententia in secũda, tertiave destillatione cũ Cohobio, super eũd. Tartarũ ad viriditatem prius fusum, & aliquandiu retrò fornacẽ digestum, donec instar sanguinis rubens evadat, rectificatur, & in fine urgẽtiori ignis flamma, Spiritus Vini Tartarisatus, aliquib. quod dicente Quercetano omnib. veris philosophis ad unguem cognitus, Aqua Philosophica appellatus dextrè habebitur. Et idem ille in Spagyrica cochlea Hermeticè conclusus, & circulo actus è meo fiet balsamicus, è fragrante fragrantior, & è cristallino carbunculans, haud secus ac cor sanguinẽ Eparis continente pulsuum circulo in auram vitæ Balsamicam, vividamque Spirituum vitalium sedem elaborat.

Hoc itaq; sanguinis in vino mysterium! Ad quod penitiùs considerandum

paradoxum ἄδοξον non est, sed omnino ἔνδοξον: Neminem unquam à condito mundo usq; extitisse, qui abhorruerit ab hac Essentia meracia, cum aliàs abstemiorū, Casei, Brassicæ, Carnis, Rosarum, Cydoniorum, pomorū, (vicinia quendam alit, qui nec vinum nec cerevisiam, à quib. tamen per se minimè abhorret, ob naturale odium in vitrū, è vitreis poculis nunquā, aut non impunè bibit) magnus numerus.

Hujus essentiæ guttæ tres vel quatuor tantùm reficient, calidumq; nativū quasi in eclampsin evocabunt, quantum vix vulgaris integrum cochlearium.

Spiritus ipsius (est n. medicamentū quasi generale, ut cujusq; propriæ naturæ studeāt, & cū morbo præsente pugnet) inprimis ad Tincturas & Extra omniū purgantium in genere Radicū nempe, herbarū, seminū & Florū elicienda, ad conservandas Metallorū, vegetabiliū & animalium facultates κατὰ τὰ χρόνια usus longè præstantissimus. Sic si purgantia, quorum plurima seipsis meliora reddit, immaceres, purgantes Spiritus facies, inter quos & ille Rulandi aureus est; si stomachica stomachicos; si Cardiaca, cardiacos, si carminantia carminantes, &c.

Conquesti hactenus multi sunt & meritò de Saccharo succis conservandis aliisq; in tanta copia inutiliter destinato. Affunde illi spiritū Vini Malvatici, dempto sero, cum Syrupali illo post destillationem restitante sedimento, & meliùs certè rerum cum perennitati, tum salubritati studebis. Quod ipsum etiam obtinere est. Vinum Malvaticum materiis auxiliorum superfusum destilles, Spiritumque rebus filtro trajectis inq; Syrupi consistentiam redactis misceas

In Therapeia arcanum est ad plurimos affectus, inprimis ex seminib. in puritatū ad fixam (salis fixi) coagulationem vel propria scientia, vel errore externo productis; aut ubi Sal fixum ex deficiente illa Coctionis (cujus authores Spiritus Mechanici similitudinis appetentes omnia quasi Spiritualescere faciunt) πνευμάτων nimis abundarit, vel deniq; ubi Spiritus ventriculi, & reliquorum viscerum mechanici frigidis qualitatib. seu tincturis infirmari, vel quo min' soleniter purū ab impuro secernāt, ut loquuntur transplātati incipiunt; velut in obstructionib. viscerū contumacissimis, quib; sæpe Spiritus vitæ adeò ab actionib. suis impeditur, ut & phtysis (licet vulgariter practicantes filū Curationis hujus alio prorsus trahāt) aliaq; imedicabilia mala succescant; in Tartaro hypochōdriorū, Scorbuto, Asthmate, Cachexia, syncope & aliis.

Qui usioseos Vini præbium cū croci essentia dilutum exhibet morbosa vigilia affectis, somnum conciliabit verè medicum; puta ex quo expergefactus membrorum gratissimam sentiat restaurationem. Et hoc est quod pulchrè quidam, nec indoctè: Gemachte Schläfe der kranken sollen entstehen auß Balsamischem Wein süssem Daw/vnd in munterer Kräffte außgehen.

Imò ausim affirmare: nullam medicinam, quam ab initiis usq; è simplicibus inventā jam tum quoq; in usu habemus tantæ nobilitatis, usus & efficaciæ, quæq; sine Medici Apollini & Gratiis minus sacrificentur, esse, quam Spiritum vini ritè stillatum, dummodo ad usum rectiùs conferatur. Tutela fanorum & fulcrum

lan-

languentium[illegible]Hunc qui vel ignorat aut prævaricatione quadam vilipendit, præclariſſimorum arcanorum, ipſiuſmet Auri potabilis, prout à plurimis pro ſummè confortante Medicina haud fucate venditur, nunquã participem futurum nihil eſt, quod me detinet affirmare. Hic ipſe eſt, qui ſummè exaltatus ſub nomine Roris Jovis Amphibii vegetabilis ad admirandum illud Biolichinum parandum confert. Eſt etiam, quantum de re nunquam aliàs audita conjicere eſt, cujus beneficio Organum illud Muſicum in Anglia, cœlo ſereno ad ſolis jubar converſum ſuaviſſimam harmoniam, nullo digitulo tactũ, edens regitur & perficitur. Eſt deniq; cujus merito, quod audio, Perpetuum mobile (cujus motus machina exemplaris licet minoris vulgò admirationis velut res trita & omnibus conſpicua paſſim à me viſa) ex Anglia Cæſari miſſum ſempiternos ſyderum motus, temporumque leges & viciſſitudines, &c. ad momenta & accuratè repræſentat.

Ejus etiam analogica natura radicali maturantur, vegeſcunt, & præcipuos fructus edunt, fructus ſalubres omnes & herbæ omnes odoremque ejus quadamtenus demonſtrant. Proinde in harum injectarum intimas partes is ſe induit facilimè, & meliores vires ilicò, velut ignis ignem prolectat, & in ſe traducit, nec invita rerum Minerva, niſi craſſiori aliquo repagulo, vel limo, vel ligno, vel alio externo aliquo derineantur.

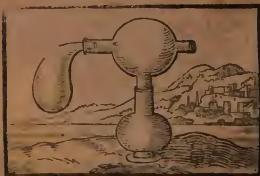
Taceo plura alia Artis & Naturæ non minus utilia, quam rara & admiranda opera, quibus annumeranda meritò etiam: Craſeo [illegible] in Italia [illegible]ciendum; & Lampas abſq; ullo aeris impetu aerem ventumq; mirè projiciens, quæ ſingula ope Spiritus vini ex abſconditorum Operum ſcena à ſagaci ſtudioſo produci certò poſſunt. Cæterum quæ curioſè potius, quàm utiliter Spiritum Vini præparandi artificia, abſque igne, modo aquæ frigidiſſimæ, modò etiam argenti vivi; ea non tàm facienda quàm contemplanda cuivis hoc in loco relinquo.

Unicum tamen adhuc movendum duxi: quòd ad Spiritum hunc faciendum nihil compendioſius, quàm vaſorum fabrica. Tale ergò, ut in promptu ſemper habeas, quod duplici orificio, inferiori & anteriori, ritè factis pro Recipiente adhibeatur; vel quod depreſſioris phiolæ vel Cucurbitæ forma cum Alembico duplici roſtrato deſtillationi inſerviat (a) vel denique quod tricollatum inter utrumque, roſtrum ſcilicet phiolæ & Recipientis interponatur, ubi ventri tubulus phlegmatis deorſum, cauda Spiritus ſurſum porroque duces exiſtant (b) nulli labori parcendum ſuadeo.



(a) Vas duplicis Alembici.

(*b*) Ampulla trium fistularum pro compendiosa Spiritus Vini destillatione.



De admirandis Spiritus Vini facultatibus Consule Levinum Lemnium, Evonymum Gesneri, Coronam Medicinal. Fioaravanti, Andream Libavium, Johan. Liebaut de Philosoph. Chymica & Medullam destillatoriam Conradi Khunr. &c.

Spiritus & Quinta Essentia Sambuci & Ebuli.

Magnus mehercle Sambuco & Ebulo honor in re medica debetur, & longè major quàm secundum antiquitatum authores quosdam in templis ipsis erat olim & religione. In hoc Superstitio impiè credentibus mirè imponebat; Nobis autem usus dictitat & Experientia, virtutes hisce inesse uberrimas, & plurimis aliis vitæ remediis longè præstantiores verèque admirandas. Quas si stylo ad unguem persequi vellem, quanta nimirum in semine quantæ & quales in Radicibus, foliis, floribus, corticibus, medulla, fructibus, fungis, caulibus, & locustis, adeoque singulis ipsorum partibus, debito tempore collectis & præparatis, intra & extra corpus hactenus deprehensæ, integrum sanè libellum facilè implerem. Nulla enim Medicamentorum insigne genus est (veluti purgantium, vomitivorum, digestivorum, Diureticorum, Diaphoreticorum, Confortantium, lithontriborum, Specificorum & Consolidantium, adeò quod mirum uni rei tam varia inesse auxilia) ad quam non operam suam, magno, si id prudenter fiat, ægrotantium bono, utiliter conferat.

Et hujus admirabilis præstantiæ argumentum haud obscurum est: quòd Quintæ illius Essentiæ æthereæ, in qua omnium mistorum vires præcipuæ, totaq; natura essentialis posita, cõplexu suo vix minorẽ, ignobilioremve radium secundũ Vinum & Triticũ obtineat, quàm quidvis aliud in tota crescentium familia. Unde etiam laudum illarum prædicatione non indignum arbitror esse, quæ alias Quintæ Essentiæ meraciæ materiæ Vino scilicet, magnifice accommodantur. Quòd nempe in se conclusam habeat naturam proportione elementis stellarum respondentem; cujus virtute Spiritus ipsius æquè, quàm Spiritus vini à suo corpore tractus & separatus, potestatem habeat extrahendi quosvis alios sibi familiares ab omnibus corporibus, tam vegetabilium, quam mineralium & animalium per solam infusionem. Quamvis enim in vino Quinta Essentia κατ' ἐξοχὴν, inque Tritico & baccis Sambuci quas ob id Dioscorides οἰνώδεις scribit esse, abunde lateat, & à nulla re alia tàm facile & absque vehiculis separari possit. Quam ob facilitatem Philosophi etiam Vinum

Vinum hactenus prætulerunt, non quod ipsius Quinta essentia melior & præstantior sit, quam de quovis alio corpore; Omnibus tamen universalis est illa cœlestis virtus, nec nisi propter diversitatem subjecti diversa, neque diutius, quàm in eo fuerit, libera verò omninò suam ad unitatem redit. Id quod unum ex arcanis occultioribus Naturæ est, per quod ad altiora pervenerunt Philosophi. Hanc ob causam doctrinam de Quinta Essentia suprà attactam, exemplo Q. E. Sambuci ampliare maximè volui. Hic ergò Spiritus ipsius, & inde Quintæ Essentiæ operi ipsi conformis apparatus est.

℞. Baccarum Sambuci succulentarum q. s.

Stent in loco frigido in vase ligneo clauso, ob feliciorem Spirituum Spiritibus jam in actu existentibus in suam materiam reflexis, eductionem & augmentationem; donec incipiant fermentare, & quod intra octiduum ferè perficitur, recluso corpore odor Quintessentialis actuosior organum olfactus quodammodo moveat. Tum per Vesicam s. a. destilla, & striare quando cessat, iterum atque iterum rectifica. Ex hoc spiritu Essentia illa paratur hoc modo: Recondatur ille in duplici vase ad tertiam partem pleno, in Baln. Maris, debito igne moderatum, inq; continuis rotationis motibus ibi permittatur, donec Rotæ circulo finito, vapores ascendere & descendere quiescant & Spiritus nullis vaporib' amplius galeam impleant, sed in fundo maneant mitu in modum clari & odori. Usus utriusq; similis est cum illis è vino paratis. Phædro tamen peculiariter Spiritum ad mala uterina magnificat. Nec desunt etiam qui contra Nephritidem, inprimis cum aliorum lithontriborum virtutibus stipatum valdè comprobant.

Ad Clyssum sudoriferum parandum, meo judicio, faceret, si Aqua è floribus in spiritum redacta, omisso phlegmate, cum Spiritu baccarum misceretur, atque simul super succum, sale Foliorum prius conditum, debita digestione coadunarentur. Usus tamen ejusdem hic unice dominetur.

Spiritus & Quinta Essentia Cerasorum.

Demonstrandi favoris causa in Quintam illam Essentiam addere etiam libuit Spiritum & Quintam essentiam è Cerasis quæ destillantur. Non quod non in omnibus Quintam E. reperire liceat. Impensè enim placet, quod Paracelsus de Q. E. dictitat: Intelligendum est, inquit, in omnibus Quintæ E. parvam inesse quantitatem, ut in ligno, herbis, lapidibus, aliisque similibus. Et: Quintam Ess. esse tantùm Naturam, vires, virtutes & Medicinam quę rebus insunt, ut in suis domiciliis præter extraneam incorporationem: esse etiam colores, vitam, proprietatesque rerum; quæque curat sanat ac tingit corpus totum, ut Sal cibum aliquem optimè cōdit. Et Dorne' in Artificio supernaturali cap 2 Universalis est omnibus, atque æqualis illa cœlestis virtus &c. Sed quod in hujusmodi crescentibus Quinta essentia ad magnæ illius Essentiæ meraciæ scilicet, naturā & gradum quàm

proximè accedat, adeoque secundum gradus operationum, quos ex infima subjecti proprietate habet, excellentior sit multis aliis. Notandum enim est: Quintas Essentias prout in Medicinam veniant scilicet non nudas sed in elemento adhuc aliquo pro cujuslibet mixti natura prædominantes, similes ubique vires non habere, sed virtutum prædestinationis & dispositionis nonnullas esse differentias. Ideoque aliquando contra febres inservit ut Opiatotum; aliquando contra Hyposarcam, ut Essentia Tartari Quinta; aliquando contra Epilepsiam ut Vitrioli; aliquando contra Apoplexiam ut Cerasorum, Rosmarini, de quibus ut & spiritibus ipsorum hoc in loco:

℞. Cerasa dulcia nigra q. p. Succulenta eorundem materia, rejectis lapillis, inferatur in tinam, addendo si placet, propter fermentationis accelerationem, partem aliquotam fæcum Vini vel cerevisiæ. Relinque ita ad aliquot septimanas, donec nempe reclusis per fermentationem vinculis spiritus olfactu deprehendatur.

Tunc per vesicam leniter destilla & rectifica. Postea circulo tractari debet, donec exaltatio voto respondeat. Usus ejus inprimis commendabilis est contra Apoplexiam dosi cochl. s. m. & v. Cum Castorei Essentia Epilepsiæ medetur & multis capitis affectibus.

Spiritus Rorismarini.

℞. Rorismarini cum floribus absq; madore collecti q. v. Contunde accuratè, inque vase terreo vitreato vel querno benè impressa concludendo in cellæ/adsperso pauxillo salis, quod tamen omitti etiam potest) per mensem unum aut alterum, donec fermentando vinum acidulum odore referat, repone. Acor enim fermentationis sufficientis nota. Postea ubi interea frigidi menses ingruerint

℞. ℔. vj. vel circiter, & destilla in B. per Alembicum ad siccitatem ferè. Aquam destillatam denuo parti Rosmarini reliquæ superfunde & (aliquandiu invicem fermentata) ut prius, destilla. Idque toties repetendum, donec omnem Rosmarinum fermentatum hoc modo per Alembium transegeris, fecibus tamen singula vice rejectis.

Tandem omnem aquam è Rosmarini extractam è cucurbita longi colli lento in B. rectifica, partem saltem duodecimam destillando, eamque denuo, sin minus spiritualis, rectifica.

Usus ejus prænobilis est in frigidis capitis affectibus in syncope & cordis imbecillitatibus. Ad uterum rectificandum fæcunditatemque inducendam.

Eodem modo & salviæ Betonicæ & Rosarum flores spiritum utilissimum dabunt.

Spiritus purgans.

Quoniam Spiritus purgantis & Spiritus vitæ aurei Rulandi mentionem jam pridem fecimus, de utroque & quæ adfinia, locus tractandi hic non incongruus. Spiritus autem non intelligo destillatos. Hos enim ad purgandum præparandi ratio multò rarior est, & difficilior. Atqui tamen injuriam fecerit arti, illam impossibilem prorsus qui dixerit. Plu-

Plurima enim ejus generis esse, cùm sua natura, tùm aliorum admixtione & præparatione, quamvis postea cum in destillatis pares vires non habeant, quis est qui penitus inficiatur; An non enim Flores persici & pruni sylvestris aquas quando destillantur, leniter purgantes præstant? Quid? quod Clarissimus Beguinus: spiritum Vini cum Rhabarbaro & sena digestum post per Alembicum destillatum, robustissimum quemque ad purgandum so licitare? Credo equidem Libavio ex Esula succulenta, Elleboro recenti, corticibus Sambuci & Ebulo, quando aquas valdè purgantes ritè destillando futuras affirmat. Eunonymo & Quercetano; dum hic Aquæ purgantis, simplicis & compositæ ex pluribus alias quoque receptis purgantibus; ille Aquæ Rosaceæ purgantis meminit. Unus tamen Fernelius instar omnium mihi est lib. 2. de abd. cap. 18.

Quæ ex herbis, inquit, aut aliis purgantibus aqua vaporario elicitur, purgandi vim etiamnum retinet. Confusæ ergo illæ obiectiones sunt, & nihili: Liquorem destillatum tenuitate potius urinalem fieri; & quia similitudo mutua medicamenti ad humorem, ut ignis nempe violatis partibus solvatur purgatricem vini cessare. Neque enim quæ purgant, quod purgant, qualitatibus debent; nec urinalia semper tenuiora catharcticis, nec quælibet destillata tenuiora quibuslibet Catharcticis. Et multorum vires, inquit Fernelius d. l. eousque penetrarunt, ut non solum in Spiritu, & in tenui substantia firmius inhærescunt, permaneantque abeunte totius forma, illiusq; temperamento dissoluto. Ideoque ad Aquas seu Spiritus purgantes destillandos non tam Naturæ potentia, quàm artis, elevatoriorumq; adminiculorum scientia plures deficit. Ut enim Natura mirè partita est suas vices & operas, in iis, quæ condidit; Ita & variis encheirematibus instructam artificem postulat, quo ad elargiendas illas satis concilietur.

Sed hoc in loco saltem Spiritus purgantium volumus, qui per infusionem purgantium vires hauserunt.

Spiritus purgans.

℞. Spec. Diacarth. rec. dispensat. ℥. iij
Spiritus Vini q. s.

Digere aliquandiu, postea per chartam filtra, & si opus est, ad puriorem substantiam, nova circulationis opera fiat Spiritus Catharcticus.

Spiritus purgans alter.

Accipito Scammonij p. iiij.
Succi Cydoniorum p. ij.

Mixta probè ponito in locum calidum, & moveto quotidiè, donec mediocriter induretur massa: Deinde formato pastillos, eosque, quantum satis est, exiccato. Hic superfunde Spiritum Vini Malvatici q. s. stentque aliquandiu ad digerendum. Et consummata Digestionis opera, Spiritus fiet solutivus, lucidus, & egregiæ virtutis. Scammonium enim hoc modo diu nutritum & correctum Meracia illa usiosi, neque stomachi vires infirmat, nec cum fastidio irritat; verùm analogia Meraciæ stomachum nutrit,

& quæ

& quæ subest, sulilagine cicurata vellicat excretionem. Ad annum etiam aut circiter servavi Scammonium, cum supernè cumulabantur rubræ Olei guttæ instar picis liquidæ, aut Olei succini crassioris, & vulgaris illa veneni contumacia facessit, ut vel minimum cochleare Catharsi auxiliaretur absque torminibus. Dosis tamen ubique esto, pro Scammonii ingredientis mole, quod ita præparatum absque formidine exhiberem in robustis ad grana xx. usque, vel ad scrupulum integrum. Vis enim Cathartica nimis ferociens alias, æquè in Scammonio, quàm aliis purgantibus Spiritu Vini, valdè infringitur; utque is Hypercatharseos, & medicamentorum enormiter purgantium veluti antidotum est & frænum tutissimum; Ita vix aliud vehiculum commodius excogitari potest pro Scammonio, Colocynthide, & id genus aliis, in corpus humanum tutò jucundeque perducendis; præsertim cum hoc in Spiritu ex abundanti Scammonii præparatio obtineatur, omnibus aliis longè anteferenda.

Exhibeatur enim illud cum oleo Anisi & Vitrioli tritum & mixtum, ut & Neotericis quibusdam impensè placet. Solvatur etiam prius cum Aqua Rosarum & coaguletur, idque iterum atque iterum, antequam Spiritui Vini subjiciatur, prout aureum Darioti Gazophylacium commendat; Vel denique usitate correctum quoquo modo exhibeatur; Dixerim tamen: ex parte viscositate Scammonii veluti picea remanente; nec non accedente Olei Anisi suffumigatoria qualitate, tormina, aliaque vulgare Diagridium consequi sueta nihilominus creatura; Ex parte Aqua Rosarum non sufficienter solutionis munus obeunte jacturam rerũ & temporis sequuturam; Ex parte denique multum de substantia & viribus Scammonii periturum.

Spiritus purgans tertius.

℞. Electuar. de succo Rosar. ℥. ij.
De psyllio ℥. j. ß.
Diaphænici ℥. j.
Elescophi ʒ. vj.
Fol. senæ elect.
Rad. polypodij mundat. ana ℥. j.
Mechoac. veræ ʒ. vij.
Diagridii opt. ʒ. iij.
Elaterii opt. ʒ. j.
Sem. Malvæ ʒ. ij.
Spec. diatrionsant. ℈. iiij.
Aromat. rosati ʒ. j.
Diarrhod. Abbat. ℈. ij.
Rosatæ novellæ ℈. j.

Stent infusa in alcohole infusionis Anisi lib. j. ß. & ℥. ij. per triduum, bis quotidiè agitando: Colatura ritè facta servetur usui.

Dosis ℥. ß. ad ʒ. vj. vij. cum ʒ. j. Syrupi viol. nisi per se satis placeat.

Spiritus vitæ Rulandi.

Non unicum Rulando Spiritum Vitæ purgantem fuisse, quamvis omnes, quos legi Authores, in uno, diversimodè licet descripto, acquiescant, argumento est: Quia Cent. 2. cap. 96. expresse distinguit, Spiritum aureum vitæ, & spiritum rubeum vitæ; Quoniam inquit, hic & alibi mentionẽ sæpenumero incider,

dei, de Spiritu aureo & rubeo vitæ, suasit res ipsa ut hic alterius vires commemorarem.

Effectus etiam prorsus dissimiles & contrarij ad unum referri non patiuntur. Eadem enim Cent. & Curat. Spiritum vitæ aureum per solam alvum, in utroque sexu, & in quavis ætate purgare adserit. Cent. vero decima Spiritus vitæ meminit per alvum & vomitum vacuantis.

Idem præterea Quercetanus pharmacopæa p. 392. & 393. conceptis verbis testatur. Utitur, inquit, alio vomitivo, quod ab eo dominatur Spiritus aureus. Et: Spiritus item ejusdem aureus vomitivus, purgativus, &c.

Ita Iohan. Werneri Belgicus Tractatulus, quem der Krancken Wyngart inscriptum Lugduni Batavorum vidi; quo inde plerisque Rulandi Medicinis, quantum, & quibus in morbis conferant, aliquoties exprimit: Spiritum vitæ ipsius medicinam esse ἄνω καὶ κάτω purgātem: het welcke de materie weder nae de mont sal leyden / het welcke met weinich moeyelicheit de verhoudenvuylicheyt mitsgaders de jchoreuse humeuren von onder/ ende boven heerlic sall afdryden. Imo, cum sermonem cum hoc ipso Enkisæ communicarem, ipsiusmet Rulandi clarissimo testimonio abundanter probavit. Spiritum vitæ & vomitivum esse, & ejusdem cum Aqua Terræ sanctæ originis, pro certo ideoque statuo, RULANDUM, quemadmodum & Aquam Benedictam variam modo ex Croco metallorum, modo ex calce, aut terra sancta habuit; non unum duntaxat spiritum vitæ; sed duos ejusdem nominis usurpasse, ad quorum differentiam tamen alterum rubeum alterum aureum nuncupari.

Spiritus Vitæ aureus.

℞. Trochisc. Alhandali unc. ʃ.
Spiritus vini Malvatici unc. x. vel xij.

Digere aliquandiu postea decapulatam vel filtratam essentiam ad usum probe serva.

Præterquam quod ad omnes effectus, quos ipsi Rulandus Cent. 2. ca. 96. ascribit, satis efficax est, in hydrope etiam, præsertim Anasarca & vermiculatione præstantissimum remedium præstet.

Estque vere Spiritus vitæ aureus Rulandi, qui per solam alvum, in utroque sexu, & in quavis ætate absque omni periculo omnes humores viscosos, bilem, utramque pituitam, ichoras atque flatus purgat, si tertio quoque die mane ex hoc frigide propinas à drach. ʃ. usque ad unc. j. vel ad summum sescunciam, donec solvatur, & avertatur morbus.

Nec quenquam offendat, quod non gratum habeat saporem, quem qui inde sibi polliceatur; Multa enim Rulandi medicamenta, & pleraque fere purgantia palato valde adversa, sed quid interest, dum eo ipso etiam utilia? Laborantibus gratiæ, inquit Hippocr. 6. Epid. ʃ. ἀλλὰ μὴ μεγάλα βλάπτει.

Bitter in dem Mund.
Macht das Hertz gesund.

Spiritus vitæ Rubeus.

Spiritum vitæ rubeum Rulandi ab Aureo alium esse, & officio, & nomine discre-

discrepare, supra ipsiusmet Rulandi aperto testimonio abunde declaratum est. Qui ergo non diversa hujus à prædicto præparatio? Hæc vero quia nullibi, quod scio, neque in Rulando, quippe qui optimis & maxime ἀξιομνημονεύτοις omissis, nomina adeoque vix umbras rerum pluries venditat, reperire est, divinationi magis, quam definitioni locus datur, quid & sit, & quomodo ejus instituenda præparatio. Præterquam enim quod scripta Rulandi, plerumque ubi res in Cardine est, δυσκαταμαθήτως ἔχει, cum tamen ἄφθονοι debeant esse μετὰ θύρας, hoc non parum difficultatem eorundem & auget, & perplexiorem reddit, quod vel sollicitantes ipsum non responso dignatus fuerit, vel hinc inde, rem licet eandem explicando, Porthei instar mire varium se præstiterit. Res ipsa, me tacente, loquitur in Croco Metallorum ad Aquam Benedictam concinnandum, non loquitur, sed vociferatur verius in Aqua Antipodagrica ejus, in Aqua Ophthalmica, Terræ sanctæ, in oleo Heraclino, Linæleo, saccharo Bezoardico, spiritu pantanosagogo & pluribus aliis; adeo ut & nunc nec ij, qui ita apud ipsos Rulandos olim, ac si ex ipsis, ne dum alij certum habeant, quæ singula illa, & quomodo sub singulis arte singula.

Auguror ergo ex eo, quod supra luculento testimonio, Spiritus vitæ vomitivus, quem pro rubeo omnino habeo, quippe qui aureus est, solum alvinum remedium prædicatur aliunde oriundus nō sit, quam è Terra sancta: illa ipsa vero Terra clarissimi Libavii adsertione, a Rulando patre & filio infallibiliter collecta, nihil aliud, quam Antimonium sic & sic ustum, crematumve; & quod Operatio Spiritus ipsius Vomitivi nulli alio Rulandino hactenus cognito remedio, excepto vino sublimato pantanosagogo, (quamvis in hoc spiritu Vini assumpto pro ipso Vino, alia ve aqua non sublimata dosis minor) conveniat Spiritum prædictum rubeum, vel Aquam Benedictam esse, cum spiritu Vini, ubi ruber ratione ingredientis, vel cum Vino Malvatico spirituoso, ubi per se ruber (quippe varius Rulandus in liquoribus suis ad Aqua Benedictam adhibendis) concinnatam, vel Aquam Terræ sanctæ ipsi proxime ad finem. Quamvis enim luculentior AQVÆ TERRÆ SANCTÆ dosis sit, quam Aquæ Benedictæ, hoc tamen non à debiliore Basi, sed à copiosiori proficiscitur liquore, quo τὸ ἔχειν præstat. De Aqua ergo Benedicta adsignificabo pauca.

Aqua benedicta optima.

Ex libris colligere, quæ prodiderint authores, longe est periculosissimum. Rerum ipsarum cognitio vera è rebus ipsis est, adeoque non dulcis modo, ut Hippocrates ait, sed & verissima, ex opere quæ finit oratio. In rem præsentem hoc deduco exemplo AQVÆ BENEDICTÆ à Chymicis hactenus tantopere elatæ & commendatæ, ut præ hac Sacrificulorū illa παραδοξότερον sordeat prorsus. Quæ enim non varietas ejusdē quæso? Tanta mehercle, ut in judicando nisi te Oedipum præstes, oppido deceptū te videas. Plurium descriptionum haud meminero hoc in loco, quam quæ pluribus simul notæ.

Tabu

Talis primo illa est Quercetani, à quo Beguinus Sala & alij mutuarunt, quę ex Antimonio & Nitro anatice mixtis, calcinatis, & elotis conficitur. Verum equidem rudior illa est, & crudior, qua ut de meliori & magis cocta adinvenienda non major ponenda opera. Neque enim ex vero Croco Metallorum paratur, sed ex Hepate duntaxat Antimonij.

Egregia illa Hartmanni Dicta super Crollium & Beguinum aliam (quamvis non dixerim, eam ipsi Hartmanno usu esse geminam? nam & alia atque alia hincinde ipsi ascribitur, exhibent, & quæ prima facie nonnullam à superiori differentiam præ se ferat: Nitro lento igne fluxo, & quoad sine inflammatione ac detonatione Antimonium patiatur refrixo, pulvis Antimonij primo paulatim, continue agitando, postea confertim miscetur, & tum vel carbone vivo, vel ferreo candente ad detonandum accenditur; sed quæ secundum parandi, utendique modum ejusdem cum illa farinæ, nec ullam vel ἀμείνονα vel ἀμείνονα inducit. Fluxi siquidem Nitri admixtio sive detonationem anticipet, sive minus, dummodo postea detonando rite Nitrũ fluat, adeoque penitus Antimonium subeat, quid discriminis adferat?

Sunt etiam qui in modum extracti magis, quam Magisterij, Epar nempe Quercetani in Aqua fervente ebulliendo, donec Aqua colore, velut à Croco imbuatur, per chartam postea filtrando, & relinquendo donec rubedo probe subsideat, eluendo denique & siccando Antimonium in Crocum pulcherrimum redigunt: & pro Aqua sua Benedicta exigũt. Verum ut ut Crocus eo modo paratur & excellentior evadit, nõ modo imbecillior redditur ille, & minori cum fœnore; plurimum enim Antimonij vix modioum Croci præbet; sed & Crocus ille Rulandi minime est. Aquam illam Benedictam tot experimẽtis decantatam ingredi assuetus.

Ideoque talem hic Crocum & Aquam inde Benedictam, omnibus hactenus enarratis præferimus, qualem ipsemet Rulandus rei medicæ causa toties, propria manu teste, fabricavit totq; præclaris encomiis nobilitavit: Qui ita se habet:

℞. Antimonij electi
Salis Communis
Salis Nitri ana p. æqv.

Minutissime trita & mixta cum catino luto probe munito, foramine tamen parvulo in medio superficiei, spiritum arsenicalium exhalandorum gratia, relicto in furnum anemium collocentur, igne follium adhibito, donec omnia sufficienter fluant, tamdiu hoc continuando, quamdiu fumus per foramen illud prorumpere non desinit. Quando vero desinit ignem probe, ad quadrantem horæ adauge, deinde exime, ubi vase infrigidato, Antimonium in fundo à salibus supereminentibus instar Reguli à scoriis sequestratum sese malleo aliquo detruncandum, atque in pulverem terendum facile dabit. Erit autem quando teritur, etiamsi ab initio pręsertim, cum ignis moderamen excesserit, obscure duntaxat rubeat, instar Cinabrij rubicundissimus & florentissimus. Modus eo utendi in Medicina varius est; Is vero qui sequitur usu receptissimus.

 ℞. Croci

℞ Croci Metallorum prædicti à gr. j. ad gr. xij. xv. Vini Malvatici, vel etiam liquoris cujuſcunque convenientis, præſertim ubi Vomitivo catharcticum velis ab unc. ſemis ad unc. ij. & amplius.

Macerentur, vel etiam neceſſitate urgente ebulliant, & uſui reſerventur.

1. In doloribus capitis ſæpe ab impuritatibus ventriculi illud lancinantibus cum Aqua Betonicæ, Bugloſſ. Borraginis.

2. In Epilepſia cum Aqua Pœoniæ, florum Tiliæ, Ceraſorum, Lavendulæ, &c.

3. In pleuritide tam notha, quam exquiſita aliaque ſanguinis coagulatione cum Aqua Carduibenedicti, Mariæ, Pap. Rhæados &c.

4. In tuſſi inveterata, aſthmate, peripneumonia, angina, in Aqua Tuſſilag. hyſſopi, violarum.

5. In pleriſque ventriculi affectibus cum Aqua Menthæ, Betonicæ, Abſinthij.

6. In Melancholia Hypochondriaca.

7. In peſte ab initio cum Aqua Cardobened.

8. In præſervatione ab arthritide ejuſque ſpeciebus omnibus cum Aqua ſerpilli &c.

9. Ejus Croci cum Aqua quadam vel vino cocti vel macerati drachma ſ. vel j. juri vel decocto mollientium admixta pro clyſterem uſu valde utilis.

10. Inſignis item uſus eſt Aqua Opth[illegible] inde confecta. Querc.

11. In [illegible] cujuſcunque generis ſint, licet ven[illegible] ficio productis, de quo mirabilis hiſtoria, in promptu m[illegible].

Quinta eſſentia laxativa.

Propter materiæ adſinitatem ſuperioribus annectere placuit, S[illegible] vitæ purgantem compoſitum, quem F[illegible]ravanta lib. 2. cap. 58. Coronæ Med. ſub titulo: Quintæ eſſentiæ laxativæ miris laudibus proſequitur:

℞. Cinamomi, Ligni paradiſi.
Turbith. ana unc. j.
Aloepatici.
Colocynth. ana unc. ij.
Caryophyll. Croci.
Moſchi orientalis ana drachm. j.
Iulepi violacei lib. j.

Infundantur in Quintæ eſſentiæ vini libris duabus duodecim horas. Colatura arte facta ſervetur ad uſum. Doſis à drachm. ij. ad unc. ſ. in juſculo carnis, vel Syrupo convenienre. Suaſerim tamen antequam Colocynthiaca vel Aloëtica hauriantur, ſive pyrethro ſive Cynamomo linguam fatuam reddere.

Spiritus vini rhodo ſaccharatus.

A plurimis hactenus deſideratum fuit, præſertim in parandis aquis ex Spiritu Vini, Aquas vitæ vocant, quomodo ſaccharum parari poſſit, ut cuicunque liquori miſtum faciIeeo ſolvatur, & omnibus partibus exacte miſceatur, neque unquam ſubſideat; inventũ ſcilicet tam naturæ, quam oculis & linguæ valde gratum. Ideoque varij varie illud tentare conati ſunt; Alij enim uvis p[illegible] id efficere ſperarunt, alij vaſi recipienti [illegible] infude-

affuderunt, cui Spiritus Vini destillans misceretur; Beguinus ad Andreæ de Blauuen mentem Matthiolo in Epistola explicatam, saccharum aceto solvere nititur, postmodum cum spiritu vini circulando a fecibus tincturam separare, iterumque inspissare, quo saccharum seipso dulcius, & purius reddatur, & quemlibet liquorem flavo colore æqualiter sine subsidentia tingat. Quàm illi felici; hi facili (ob digestionis diuturnitatem, cæteris quidem paribus) successu, ipsi viderint.

Verum cum eius experientiam sæpius fecerim, cuius scilicet ampullosorum quorundam apud nos insolentia ac silliud ἴς τῶν ἀδυνάτων foret, causam præbuit; idque solius filtrationis & mixtionis proportionatæ opera, eius modum, exemplo Spiritus Vini, sacchari & Aquæ Rosarum, quæ alias æqualiter, & ut diaphana maneant, misceri vix possunt, in sequentibus expeditum dabo.

℞. Sacchari Candi albiss. pulv. lib. j.
Aquæ Rosarum odoratiss. lib. j.

Mixta stent in loco calido, & conquassentur aliquoties; ut saccharum melius liquefiat. Quo facto affunde lentè, Spiritus Vini non adeo recens rectificati lib. ij. Repetita filtrationis opera per chartam leucophæam donec nimirum & sapor & consistentia placet, adjectoque interea scrupul. j. vel altero Diaromatici Essentialis vel Alkermis nostratis fiat Elixir Rhodosaccharatum insigne reconvalescentium & [illegible] restaurativum, iisque haud vulgare sedativum in quibusdam febribus, quippe quod & Aurum potabile Zapathæ, & mixturam Quinti essentialem Rosarum Fioravanti, utut magnificis exornata laudibus, longè superat.

Item processus in Rhodosaccharatis ejusmodi compositis locum habet. v. gr. pro roborando stomacho è pulegio & Melissa recens siccatis tincturam Spiritu V. extrahas, digerasque, & postea eadem proportione confusa invicem coles. Sic puto variæ variis usibus dicatæ Essentiæ concinnandæ facilè erunt. In simplici illo si Colorum varia delectamenta ipsi conciliaveris, idque rebus vires nihil imminuentibus, veluti pro viridi exiccato petroselino, pro rubro, tinctura Caryophyllorum coronariorum, vel Santalo; pro citrino santalo cum Croco, &c. oculis & palato valdè placebis.

Spiritus citrinatus vel Elixir Citri.

℞. Cortic. Citri recent. ab albicante medulla benè mundatarum, minutimq; incisarum ℔ iij.

Maccerentur in Spiritus vini non rectificati ℔ xij. postea destilla per vesicam cum refrigeratorio, donec prolectis omnibus phlegma prodire incipiat. Ex hoc spiritu cum pauxillo Croci tincto, mixtoque cum Succi Citri purificati ℔ j ß. Elixir Citri parabis, elegans Cordiale & Antidotum contra pestem, & aëris contagia. Dosis cochl. j. singula aurora jejuno, nisi Epatis calidior intemperies, vel capitis imbecillitas prohibeant; Eo enim in casu, satiato ventriculo melius confert.

Cæterum si Diamoschum ad Magnatum corda roboranda velis

℞. Ambræ griseæ. p. vj.
Moschi odoratissimi Alexandrini p. j.

Adde Sacchari albissimi aliquantulum. Tere subtilissimè in concha, ac postea cum Spiritu Citri prædicto, miscendo olei Vini guttam unam atque alteram, diutius perge, donec totum quasi pulmentum fiat. Cum cucurbita sigillo Hermetis clausa sub terram vel B. M. per mensem philosophicum reconde, donec totum sibi undiquaq; simile & rubicundum evadat: Postea serva ad usum. Dosis ad pisi magnitudinem.

Spiritus antapoplecticus.

℞. Florum Lilii convallij Mens. j.

Macerentur cum vini opt. ℔. viij. in loco frigido octiduum circiter. Postea destillentur. Destillatum reservetur donec Flores Tiliæ ad manus perveniant. Illarum itidem Mensuram j. immacera aliquandiu, & destilla quousque Florum Lavendulæ mediam mens. nanciscaris. Tum enim non Lavendulæ flores adde tantum, sed & florum pæoniæ ℥ ß.

Flor. Cheiri
Rorismarini ana ℥ j. ß.
Rad. pæoniæ
Zedoariæ
Galangæ
Zinziberis ana ℥ ß.
Rosar. rubr.
Cortic. Citri
Visci querni
Nucis Mosch.
Macis
Cinnamomi
Caryophyllorum
Cubebar. ana ℥ ß.

Stent mixta aliquandiu ad faciendam digestionem; postmodum lente destilla.

Usus in paroxysmo est apoplectico cochl. j. Imò etiam extra paroxysmum prophylaxias causa singulis diebus ante & post Lunæ mutationes.

Spiritus cephalicus.

℞. Florum Lilii convallii, M. ij.
Salviæ M. j.
Spiritus Juniperini vel etiam Cerasorum ℔ iiij.

In sole digerantur dies quindenos circiter; Deinde exprimantur & colentur. Colato indatur

Conservæ Lavendulæ
Rorismar. ana ℥ ij.
Sacch. Candi in Aqua Lavend. soluti ℔ j.
Spec. Diambr.
Diamosch. an. ℥ ij.

Mixta macerentur per mensem. Tandem destillentur Chymicè. Usus eius insignis est ad confortandam memoriam, avertendam Apoplexiam & Epilepsiam. Dosi cochl. j. aliquoties in hebdomade.

Spiritus stomachicus.

℞. Radic. Zinzib. albi ℥ iiij
Nucis Muschatæ.
Macis
Galangæ
Zedoariæ.
Caryophyl. ana ℥ j.

Grosso modo contusa macerentur aliquandiu in

Spiritus Vini poc. iij.
Postea lentissimè destillentur in Balneo, [illegible]culis Alembici benè conclusis. Deniq; misce concutiendo
Syrupi de succo Cydonior. ℥ ß.
Santali rubri tessulat. minciss. ʒ ij.
Quiescant aliquandiu, & hinc mediante filtro chartaceo in aliud vas transferantur.

Spiritus Cardiacus.

℞. Cinamomi electi ℥ viij.
Fol. Ros. rubr.
Cortic. Citri
Arantiorum ana ℥ iiij
Santali albi odoriferi ℥ ij
Ligni Aloes opt.
Storacis Calamitæ
Caryophyl.
Macis ana ℥ j
Macerentur in Aqua vitæ poculis tribus, postea blando calore destillentur. Tinge violis cæruleis, aut Syrupo Violaceo cæruleo, Dulcorentur Julapio ex saccharo simplici. Ultimo adde
Moschi Alexandr.
Ambræ griseæ ana ℥ ß. & ad usum reconde.

Spiritus flatus discutiens.

℞. Seminum Anisi
Fœniculi
Carvi
Cumini ana ℥ iiij.
Flor. Camomal. M ij.
In Aqua vitæ aliquandiu macerata [illegible]tillentur in diplomate. Colore petro[illegible]ni ex Manipulo j. ipsius exiccati imbutus deniq; J[illegible] & filtro Chartacco trajectus servetur.

Spiritus Saturni ardens.

Neque etiam è Vino, aut vegetabilibus tantùm, sed etiam ex omnibus metallis & mineralibus arte Chymicâ Spiritus fragrans elici potest. Exemplum esto de Saturno:

℞. Sacchari Saturni cum aceto stillatitio è Saturno calcinato seu Minio s. a. extracti q. v.

Hoc purificetur per reiteratas solutiones & coagulationes & in frigido fiant [illegible] Flos pone in Retortam vitream luto optimè munitam, cui adaptabis recipiens satis capax & clausis juncturis destilla. Exibit primo fumus [illegible] deinde oleum rubrum. Rectifica in B. M. & serva ad usum. Cujus dosis gutt. ij. vel iij. in aquis appropriatis, in Peste, Melancholia Hypochondriaca, febribus ardentibus, lue Venerea &c.

De hoc spir[illegible] existimant, quòd ex Aceto Vini, [illegible] o è Saturno proliciatur, atq; adeo [illegible] hallucinari plerosq; Chymicos, quibus Spiritum hunc Saturni Spiritum appellare solemne sit. Rationem addunt: quod quantitas Saturni, quæ mediante aceto in forma Salis præexistebat, in fundo vasis post destillationem spiritus, instar pulveris subtilis eadem remaneat. Belle! Quis enim credat, omne id, quod in fundo manet, saturninum esse nec quicquam de aceti fixo sale restitisse?

Et sit, inquam Saturninum; spiritus tamē volari è corpore posse, nō diminuto ipsius pondere, in Chymia plurimis exem-

exemplis notissimum est. Parum præterea prædicti sermonis authores sibi constant. Vel enim restitit aliquid aceti in fundo simul; vel nihil restitit. Si aliquid, utique argumentum magis est: quod destillavit, de Saturno potius esse, quàm de aceto. Si nihil, si quod prodiit, Saturninum negas, falsum sit necesse est, quod fundamenti loco habent: Quod nimirum eadem Saturni cum aceto ante destillationem, separatô nimirum eô, quod est aceti. Et quid argumenta, ubi Spiritus Ardens è plumbo elicitur; nullo aceto adhibito? Ita enim Libavii descriptio habet: Plumbum calcinatum per Vitrioli Spiritum solvitur deliquio (alias aqua stillatitia communi) solutio filtratur, coagulatur, & Spiritus inde propulsi consistunt, in aquam vitæ ardentem seu inflammatilem. Et cur acetum prædicto modo tractatum, per se spiritum ardentem non præbeat? Per quod enim unumquodque tale, illud meritò debebat esse magis tale. Utuntur vocabulo alterationis; Spiritum hunc Aceti esse, hunc in modum à Saturno alteratum.

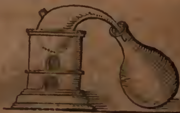
Ergò in Saturno vel Spiritus ejusmodi ardens inest, vel aliquid aliud, quod ardentem hanc qualitatem in Acetum inducat. Utroque modo flagrantia Spiritus aceto non debetur, sed Saturno. Omnis enim alteratio, generatio est qualitatis, quæ aliam sibi contrariam præexistentem ponit; ita videlicet, ut unius acquisitio ab altera, tanquam à termino à quo proficiscatur.

Concludo ergò ἀνιμωδῶς: in Plumbo, ut & plurimis aliis, Sulphur radicale delitescere, quod calcinatione attenuatum, & liberatum à corpore impuro, tandem destillatione debiti ignis ex potentia actum acquirat, fiatq; liquor proxime inflammatilis.

Arcanum regis, Aqua Regia etiam, & Aqua pugilum dicta.

℞. Salis Armoniaci,
Nitri depurati ana ℔ j.

Tere simul, & misce cum duabus unciis silicum grosso modo pulverisatorum. Inde in Retortam postica parte tubulatam, hujus figuræ:



Pone in Ignem Reverberii, præmisso capaci recipiente, & paulatim ignem subministra, donec Retorta pauluIum incandescat: Postmodum, ubi juncturæ benè munitæ fuerint, injice per tubulum prædictæ materiæ Cochl. vel unciam unam, & statim cum impetu surget nebula in excipulum; Qua in aqua resoluta, denuò novam materiam injicito, recto regimine ignem gubernando, semperq; tubulum argilla madida cooperiendo, donec satis spirituum elicueris.

Aqua regia alia.

Quoniam destillatio duorum Athletarum Salis Armoniaci scilicet & Nitri propter impetum periculosa quodammodo, nec Spiritus inde in copia haberi possint

possit; Quin imò sal Armoniacum plerumque in fundo remanet, transeunte Nitro. Iccircò sequens tutior præparatio est:

℞. Nitri per se & cum tribus partibus silicum contusorum vel boli Armeni misce & destilla igne libero per retortam & sic habes Spiritum Nitri, quem rubicundum præstiterit Camphora, si ritè interpolatam adhibueris.

Posteà habeas cineres, è quibus per aquam calidam extractum sit sal, ut omni acredine careat. Hos misce cum sale Armoniaco, ana. Sit autem salis armoniaci tantum, quantum antea erat Nitrum; Tũ præposito Recipiente cum Spiritu Nitri, destilla igne libero, per Retortam, vel per Alembicum & transibit Aqua Salis Armoniaci, & miscebitur cum Aqua Salis Nitri. Et sic habebis Aquam Regis ex duobus Athletis.

Si rursum per Alembicationem velis destillare, clarior & lucidior evadet. Hæc arcana Aqua Regis à Basilio summoperè commendatur, & multi usus est, ad Auri seu metallorum Regis præparationes, unde & nomen sortitum est, quod Aqua regia dicatur. Estque verè Ros Solis philosophici Angeli Salæ, cum spiritu salis Mercurialis per medium Vulcani in auram elevatus, & rursum in Aquam solarem conversus, de quo in præparatione Chrysobezoar. Denominatione inde sumta; quod ille instar Roris pyrotechnia generatus, solus Auro seu soli philosophico & terrestri dissolvendo menstrui munus sufficienter obeat.

Ros Solis.

Ut ἰησῶς magis adpareat, quâ analogia D. Angelus Sala menstruum regium suprà Rorem solis philosophicum appellarit; En quale illud Belgis & Anglis valde usitatum.

℞. Roris Solis (herba est, quæ alias Rorella dicitur) Man. iij.
Rorismarini, Majoranæ,
Melissæ, Lavendulæ,
Salviæ, ana Man. j.
Sem. Anisi, Fœniculi, Coriandri ana ℥ ij. ß
Nucis Muschatæ ℥ ij
Gummi Ladani ℥ iiij.

Infunde in lib. xxxv. Aquæ vitæ & destilla per vesicam. Optimo, quod prodierit, infunde Cinamomi electi uncias quatuor. Caryophyl. Macis ana ℥ ij. piperis ℈ j.
Secundò verò: Liquiritiæ ℥ iiij.
Laudani ℥ semis.
Tertiò: Rosarum. Flor. Lavendulæ
Rosmarini ℥ iij
Roris solis M. j.
Quartò: Tornæ solis ℥ ij.

Post aliquot dies misce, & cola. Tunc ℞ aquæ Rosar. cantharum unum. Sacchari lib. iiij. solve, & adde Vini Alacanthini cantharum j. Misce & iterum cola.

Oleum Balsami universalis, vulgo Spiritus Salis.

Balsamum quid sit, & quas vires habere debeat, jam in plurium intellectu est, quàm usu.

Vel enim verum est, quod quidam existimant: hac nostra ætate Balsamum interiisse; vel, naturale illud rarius ad nos perferri.

Ad hoc ipsum autem cum inter cætera antibalsama salfacultatibus suis proximè accedat; adeoq; inter mineralia nihil sit, quod æquè aromaticam obtineat naturam; Cogito enim cum Gesnero, aliquando Balsamum ab excellentia dictum esse, quod preciosissimum nobilissimumque inter aromata esset; Nam Baal dominum significat Hebræis, Sam verò aromâ, oleum sive Spiritum salis ritè præparatum, oleum Balsami universalis, consuetudine Chymicorum servata, appellari posse, explicatissime patet.

Sequitur ipsius præparatio.

℞. Muriæ, vel salis marini calcinati q. v.

Terræ sigillatæ vel boli armeni duplam portionem, misce & impasta ad orbiculos inde faciendos, quos ad duritiem exiccatos Retortæ terreæ imponas, benè lutatæ, ut vix dimidium ipsius repleatur, adaptatoque magno Recipiente Igne forti per gradus aucto destilles. Primò enim, lento igne, phlegma egreditur, postea urgentiori Spiritus albi, quò ignis regimine instabis, ut Retorta benè incandescat, & receptaculum diaphanon iterum evadat. Eadem ferè destillatio, quæ in Aqua forti adhiberi solet. Refrixa fornace Spiritum exime, & adhuc semel in B. M. per alembicationem phlegmatis rectifica. Et sic Spiritum salis elegantissimum cum ente Terræ sigillatæ embryonato maritatum tenes. Caput mortuum, quod in prima destillatione restitat, Lapidem habeas, quorundam opinione, externo saltem usu verè antipodagricum.

Notandum tamen hoc in loco est, quoniam non omnis salis spiritus his solis operationibus elevetur, sed multa ipsius pars Artificem in caput mortuum se subducendo ludere soleat: quod per aquam communem (coquendo simul) ex eodem sal collectum, & priori modo destillatum æquè efficacem Spiritum præbeat.

Vel idem Sal cum priori spiritu conjunctum & aliquandiu debito loco digestum, tandem cũ Terra sigillata, ut supra, commixtum, & quoties opus est, destillatum, universas salinorum spirituum reliquias refundet. Si enim ex capite mortuo sal toties prædicto modo extraxeris, & destillaveris, quousq; quippiam salis in ipso restiterit, quamvis inde non usque adeò lucrareris, totum salem tandem in forma spiritus transire facies.

Et hoc revera est illud Oleum Balsami universalis Dn. Angeli Salæ, quo in Chrysobezoar suo conficiendo utitur.

Alias quoque ad medicos & metallicos usus efficaci potestate nobilissimum est, de quo vide Crollium Basil. Chym. pag. 151.

In diuretico & lithontriptico meo specifico, quod qui mihi venditabat, more paracelsico, Sal Nitri philosophicum appellabat, & in hydrope, urinæ retentione, & Nephritide magnarum virium adserebat esse, non minimas huic spiritui salis tribuo. Cæterum usus ipsius in febribus lentis præsertim & quotidianis præmissa vacuatione non vulgaris est, si cum Aqua è succo Veronicæ destillata intermiscendo saccharum singulis dieb u-

diebus III. & V. debita dosi pro Julepo exhibueris.

Spiritus salis compositus ad Medicinam praestantissimus.

℞. Salis Nitri puri
Salis communis decrepitati an. q. v.

Misce cum dupla vel tripla quantitate argillæ siccæ & per setaceum cribratæ, & è globulis probè post malaxationem exiccatis, per Retortam igne Reverberii Spiritum propelle.

Huius Spiritus libra una cum satis fusi unciis quatuor, aliquandiu digesta, ut sal adjectum solvatur (per diem ß unum vel alterum) & per Retortam denuò destillata, idque toties, quoties placuerit, cum novo sale fuso factum Spiritum fortiorem auctioremque dabit. Ab illo Spiritu phlegma in B. abstrahe, & deinceps Spiritum per Retortam vel cucurbitam in arena rectifica, tandemq; cum Spiritus Vini partibus æqualibus conjunge, & tùm in vase circulatorio aut pelecano in cineribus commacerando, atq; iterum rectificando Spiritus istos, vini nempe & salium inseparabiliter unitos, & hinc Spiritum Salis compositum notandæ virtutis inde conficies, ad conservandam sanitatem & propulsandos morbos egregium auxilium.

Inprimis prodest ictericis, hydropicis & vermiculosis.

Podagram lenit exterius illitum.

Epilepsiam curat, teste Neandro, in aqua vitæ vel Tiliæ singulo mane exhibitum.

Ad Therapiam dosis est gutt. vj. viij. ad scrupulum semis in vino, Aqua vitæ vel alio appropriato. Ad hygieiam gutt. iij. septimanis singulis semel atque iterum accepti.

Deniq; quicquid de Oleo, Spiritu-ve salis apud Paracelsum aliosq; modernos authores patet, idipsum hic potentissimè præstabitur.

Spiritus salis dulcis.

Utut gloriosa & sesquipedalis de Spiritu Salis edulcorando ostentatio est, apud Chymicos magni nominis etiam, ipsorum tamen demonstrationibus, quibus, nec nisi magno pretio cōducti, summam illam & impermixtam prorsus pollicentur, fidem adhibere nunquam potui. Nec enim τὸ ἀμαθὲς à magnis ingeniis etiam alienum prorsus, quamvis hoc ipsum credere, multis superciliosis videatur alienum.

Mordacem tamen acrimoniam à Spiritu Salis quomodocūq; auferri, eumque sub dulcem reddi posse non inficior. Idq; sequenti modo: Ut nimirum vel Spiritus Vini, vel oleum Tartari ab initio cum sale commisceatur, & secundum artem Spiritus inde destilletur; Vel etiam: ut Spiritus salis jam prolectus cum alterutro illorum sæpius cohobando subtilietur; vel etiam: uti fæces vini sali adjiciantur, &c. Idem enim & in aliis Spiritibus feliciter obtinetur. Hic suo modo exhibitum egregiū præservativū suppeditat in peste.

Sal Gemmæ seu fossile quod attinet, ex eo itidem extrahitur liquor eodem modo, quo ex sale communis seu muria ipsius, qui & oleum & Spiritus salis

discrepare, supra ipsius inter Rulandi aperto testimonio abunde declaratum est. Quî ergo non diversa hujus à prædicto præparatio? Hæc vero quia nullibi, quod scio, neque in Rulando, quippe qui optimis & maxime ἀξιομνημόνευτοις omissis, nomina adeoque vix umbras rerum pluries venditat, reperire est, divinationi magis, quam definitioni locus datur, quid & sit, & quomodo ejus instituenda præparatio. Præterquam enim quod scripta Rulandi, plerumque ubi res in Cardine est, δυσκατάληπτα τυγχάνει, cum tamen ἀφθόνως debeant esse μυστῶν φίλοι, hoc non parum difficultatem eorundem & auget, & perplexiorem reddit, quod vel sollicitantes ipsum non responso dignatus fuerit, vel hinc inde, rem licet eandem explicando, Porthei instar mire varium se præstiterit. Res ipsa, me tacente, loquitur in Croco Metallorum ad Aquam Benedictam concinnandum, non loquitur, sed vociferatur verius in Aqua Antipodagrica ejus, in Aqua Ophthalmica, Terræ sanctæ, in oleo Heraclino, Linæleo, saccharo Bezoardico, spiritu pantanosagogo & pluribus aliis; adeo ut & nunc nec ij, qui ita apud ipsos Rulandos olim, ac si ex ipsis, ne dum alij certum habeant, quæ singula illa, & quomodo sub singulis arte singula.

Auguror ergo ex eo, quod supra luculento testimonio, Spiritus vitæ vomitivus, quem pro rubeo omnino habeo, quippe qui aureus est, solum alvinum remedium prædicatur aliunde oriundus nō fit, quam è Terra sancta: illa ipsa vero Terra clarissimi Libavii adsertione, à Rulando patre & filio infallibiliter collecta, nihil aliud, quam Antimonium sic & sic ustum, crematumve; & quod Operatio Spiritus ipsius Vomitivi nulli alio Rulandino hactenus cognito remedio, excepto vino sublimato pantanosagogo, (quamvis in hoc spiritu Vini assumpto pro ipso Vino, aliave aqua non sublimata dosis minor) conveniat Spiritum prædictum rubeum, vel Aquam Benedictam esse, cum spiritu Vini, ubi ruber ratione ingredientis, vel cum Vino Malvatico spirituoso, ubi per se ruber (quippe varius Rulandus in liquoribus suis ad Aqua Benedictam adhibendis) concinnatam, vel Aquam Terræ sanctæ ipsi proxime ad finem. Quamvis enim luculentior AQVÆ TERRÆ SANCTÆ dosis sit, quam Aquæ Benedictæ, hoc tamen non à debiliore Basi, sed à copiosiori proficiscitur liquore, quo τὸ ὄχημα præstat. De Aqua ergo Benedicta ad significabo pauca.

Aqua benedicta optima.

Ex libris colligere, quæ prodiderint authores, longe est periculosissimum. Rerum ipsarum cognitio vera è rebus ipsis est, adeoque non dulcis modo, ut Hippocrates ait, sed & verissima, ex opere quæ finit oratio. In rem præsentem hoc deduco exemplo AQVÆ BENEDICTÆ à Chymicis hactenus tantopere elatæ & commendatæ, ut præ hac Sacrificulorū illa περιρρεόμενον sordeat prorsus. Quæ enim non varietas ejusdē quæso? Tanta mehercle, ut in judicando nisi te Oedipum præstes, oppido decepto te videas. Plurium descriptionum haud meminero hoc in loco, quam quæ pluribus simul notæ,

Tabu-

Talis primo illa est Quercetani, à quo Beguinus Sala & alij mutuarunt, quę ex Antimonio & Nitro ana tice mixtis, calcinatis, & elotis conficitur. Verum equidem rudior illa est, & crudior, qua ut de meliori & magis cocta adinvenienda non major ponenda opera. Neque enim ex vero Croco Metallorum paratur, sed ex Hepate duntaxat Antimonij.

Egregia illa Hartmanni Dicta super Crollium & Beguinum aliam (quamvis non dixerim, eam ipsi Hartmanno usu esse geminam? nam & alia atque alia hinc inde ipsi asseruntur, exhibent, & quæ prima facie nonnullam a superiori differentiam præ se ferat: Nitro lento igne fluxo, & quoad sine inflammatione ac detonatione Antimonium patiatur refrixo, pulvis Antimonij primo paulatim, continue agitando, postea confertim miscetur, & tum vel carbone vivo, vel ferreo candente ad detonandum accenditur; sed quæ secundum parandi, utendique modum ejusdem cum illa farinæ, nec ullam vel ἀλλοιότητα vel ἀλλότητα inducit. Fluxi siquidem Nitri admixtio sive detonationem anticipet, sive minus, dummodo postea detonando rite Nitrũ fluat, adeoque penitus Antimonium subeat, quid discriminis adferat?

Sunt etiam qui in modum extracti magis, quam Magisterij, Epar nempe Quercetani in Aqua fervente ebulliendo, donec Aqua colore, velut à Croco imbuatur, per chartam postea filtrando, & relinquendo donec rubedo probe subsideat, eluendo denique & siccando Antimonium in Crocum pulcherrimum redigunt: & pro Aqua sua Benedicta tingũt. Verum ut ut Crocus eo modo purior & excellentior evadit, nõ modo imbecillior redditur ille, & minori cum fœnore; plurimum enim Antimonij vix modicum Croci præbet; sed & Crocus ille Rulandi minime est. Aquam illam Benedictam tot experimẽtis decantatam ingredi assuetus.

Ideoque talem hic Crocum & Aquam inde Benedictam, omnibus hactenus enarratis præferimus, qualem ipsemet Rulandus rei medicæ causa toties, propria manu teste, fabricavit totq; præclaris encomiis nobilitavit; Qui ita se habet:

℞. Antimonij electi
Salis Communis
Salis Nitri ana p. æqv.

Minutissime trita & mixta cum catino luto probe munito, foramine tamen parvulo in medio superficiei, spiritum arsenicalium exhalandorum gratia, relicto in furnum anemium collocentur, igne follium adhibito, donec omnia sufficienter fluant, tamdiu hoc continuando, quamdiu fumus per foramen illud prorumpere non desinit. Quando vero desinit ignem probe, ad quadrantem horæ adauge, deinde exime, ubi vase infrigidato, Antimonium in fundo à salibus supereminentib' instar Reguli à scoriis sequestratum sese malleo aliquo detruncandum, atque in pulverem terendum facile dabit. Erit autem quando teritur, etiamsi ab initio pręsertim, cum ignis moderamen excesserit, obscure duntaxat rubeat, instar Cinabrij rubicundissimus & florentissimus. Modus eo utendi in Medicina varius est; Is vero qui sequitur usu receptissimus.

infuderunt, cui Spiritus Vini destillans misceretur; Beguinus ad Andreæ de Blauuen mentem Matthioli in Epistola explicatam, saccharum aceto solvere nititur, postmodum cum spiritu vini circulando à fecibus tincturam separare, iterumque inspissare, quo saccharum seipso dulcius, & purius reddatur, & quemlibet liquorem flavo colore æqualiter sine subsidentia tingat. Quàm illi felici; hi facili (ob digestionis diuturnitatem, cæteris quidem paribus) successu, ipsi viderint.

Verum cum eius experientiam sæpius fecerim, cuius scilicet ampullosorum quorundam apud nos insolentia ac fiilud ἐκ τῶν ἀδυνάτων foret, causam præbuit; idque solius filtrationis & mixtionis proportionatæ opera, eius modum, exemplo Spiritus Vini, sacchari & Aquæ Rosarum, quæ alias æqualiter, & ut diaphana maneant, misceri vix possunt, in sequentibus expeditum dabo.

℞. Sacchari Candi albiss. pulv. lib. j.
Aquæ Rosarum odoratiss. lib. j.

Mixta stent in loco calido, & conquassentur aliquoties; ut saccharum melius liquefiat. Quo facto affunde lentè, Spiritus Vini non adeo recens rectificati lib. ij. Repetita filtrationis opera per chartam leucophæam donec nimirum & sapor & consistentia placet, adjectoque interea scrupul. j. vel altero Diaromatici Essentiæ vel Alkermis nostratis fiat Elixir Rhodosaccharatum insigne reconvalescentium & [illegible] restaurativum, sitisque haud vulgare sedativum in quibusdam febribus, quippe quod & Aurum potabile Zapathæ, & mixturam Quintiessentialem Rosarum Fioravanti, licet magnificis exornata laudibus, longè superat.

Item processus in Rhodosaccharatis ejusmodi compositis locum habet. v. gr. pro roborando stomacho è pulegio & Melissa recens siccatis tincturam Spiritu V. extrahas, digerasque, & postea eadem proportione confusa invicem coles. Sic puto variæ variis usibus dicatæ Essentiæ concinnandæ facilè erunt. In simplici illo si Colorum varia delectamenta ipsi conciliaveris, idque rebus vires nihil imminuentibus, veluti, pro viridi exiccato petroselino, pro rubro, tinctura Caryophyllorum coronariorum, vel Santalo; pro citrino santalo cum Croco, &c. oculis & palato valdè placebis.

Spiritus citrinatus vel Elixir Citri.

℞. Cortic. Citri recent. ab albicante medulla benè mundatarum, minutimq; incisarum ℔ ij.

Macerentur in Spiritus vini non rectificati ℔ xij. posteà destilla per vesicam cum refrigeratorio, donec prolectis omnibus phlegma prodire incipiat. Ex hoc spiritu cum pauxillo Croci tincto, mixtoque cum Succi Citri purificati ℔ j ß. Elixir Citri parabis; elegans Cordiale & Antidotum contra pestem, & aeris contagia. Dosis cochl. j. singula aurora jejuno, nisi Epatis calidior intemperies, vel capitis imbecillitas prohibeant; Eo enim in casu, satiato ventriculo melius confert.

Cæterum si Diamoschum ad Magnatum corda ro[borand]a velis

 ℞. Am-

℞. Ambræ grifeæ. p. vj.
Moſchi odoratiſſimi Alexandrini p. j.

Adde Sacchari albiſſimi aliquantulum. Tere ſubtiliſſime in concha, ac poſtea cum Spiritu Citri prædicto, miſcendo olei Vini guttam unam atque alteram, diutius perge, donec totum quaſi pulmentum fiat. Cum cucurbita ſigillo Hermetis clauſa ſub terram vel B. M. per menſem philoſophicum reconde, donec totum ſibi undiquaq; ſimile & rubicundum evadat: Poſtea ſerva ad uſum. Doſis ad piſi magnitudinem.

Spiritus antapoplecticus.

℞. Florum Lilii convallij Menſ. j.
Macerentur cum vini opt. ℔. viij. in loco frigido octiduum circiter. Poſtea deſtillentur. Deſtillatum reſervetur donec Flores Tiliæ ad manus perveniant. Illarum itidem Menſuram j. immaceraaliquandiu, & deſtilla quouſque Florum Lavendula mediam menſ. nanciſcaris. Tum enim non Lavendulæ flores adde tantum, ſed & florum pæoniæ ℥ ſ.
Flor. Cheiri
Roriſmarini ana ℥ j. ſ.
Rad. pæoniæ
Zedoariæ
Galangæ
Zinziberis ana ℥ ß.
Roſar. rubr.
Cortic. Citri
Viſci querni
Nucis Moſch.
Macis
Cinnamomi
Caryophyllorum
Cubebar. ana ℥ ſ.

Stent mixta aliquandiu ad faciendam digeſtionem; poſtmodum lentè deſtilla.

Uſus in paroxyſmo eſt apoplectico cochl. j. Imò etiam extra paroxyſmum prophylaxias cauſa ſingulis diebus ante & poſt Lunæ mutationes.

Spiritus cephalicus.

℞. Florum Lilii convallii, M. ij.
Salviæ M. j.
Spiritus Juniperini vel etiam Ceraſorum ℔ iiij.

In ſole digerantur dies quindecim circiter; Deinde exprimantur & colentur. Colato indatur
Conſervæ Lavendulæ
Roriſmar. ana ℥ ij.
Sacch. Candi in Aqua Lavend. ſoluti ℔ j.
Spec. Diambr.
Diamoſch. an. ℥ ij.

Mixta macerentur per menſem. Tandem deſtillentur Chymicè. Uſus eius inſignis eſt ad confortandam memoriam, avertendam Apoplexiam & Epilepſiam. Doſi cochl. j. aliquoties in hebdomade.

Spiritus ſtomachicus.

℞. Radic. Zinzib. albi ℥ iiij
Nucis Muſchatæ.
Macis
Galangæ
Zedoariæ.
Caryophyl. ana ℥ j.
Groſſo modo contuſa macerentur aliquandiu in

Spiritus Vini poc. iij.
Postea lentissimè destillentur in Balneo, osculis Alembici benè conclusis. Deniq; misce concutiendo
Syrupi de succo Cydonior. ℥ ß.
Santali rubri tessulat. mincisi ℥ j.
Quiescant aliquandiu, & hinc mediante filtro chartaceo in aliud vas transferantur.

Spiritus Cardiacus.

℞. Cinamomi electi ℥ viij.
Fol. Ros rubr.
Cortic. Citri
Arantiorum ana ℥ iiij
Santali albi odoriferi ℥ ij
Ligni Aloes opt.
Storacis Calamitæ
Caryophyl.
Macis ana ℥ j
Macerentur in Aqua vitæ poculis tribus, postea blando calore destillentur. Tinge violis cæruleis, aut Syrupo Violaceo cæruleo, Dulcorentur Julapio ex saccharo simplici. Ultimo adde
Moschi Alexandr.
Ambræ grisea ana ℥ ß. & ad usum reconde.

Spiritus flatus discutiens.

℞. Seminum Anisi
Fœniculi
Carvi
Cumini ana ℥ iiij.
Flor. Camomal. M ij.
In Aqua vitæ aliquandiu macerata destillentur in diplomate. Colore petroselini ex Manipulo j. ipsius exiccati imbutus deniq; Julapio quoq; dulcescat, & filtro Chartacco trajectus servetur.

Spiritus Saturni ardens.

Neque etiam è Vino, aut vegetabilibus tantùm, sed etiam ex omnibus metallis & mineralibus arte Chymicâ Spiritus fragrans elici potest. Exemplum esto de Saturno:

℞. Sacchari Saturni cum aceto stillatitio è Saturno calcinato seu Minio f. a. extracti q. v.
Hoc purificetur per reiteratas solutiones & coagulationes & in frigido fiant crystalli. Hos pone in Retortam vitream luto optimè munitam, cui adaptabis recipiens satis capax & clausis juncturis destilla. Exibit primò fumus albus, deinde oleum rubrum. Rectifica in B. M. & serva ad usum. Cujus dosis gutt. ij. vel iij. in aquis appropriatis, in Peste, Melancholia Hypochondriaca, febribus ardentibus, lue Venerea &c.

De hoc spiritu quidam existimant, quòd ex Aceto Vini, minime verò è Saturno proliciatur, atq; adeo turpiter hallucinari plerosq; Chymicos, quibus Spiritum hunc Saturni Spiritum appellare solemne sit. Rationem addunt: quòd quantitas Saturni, quæ mediante aceto in forma Salis præexistebat, in fundo vasis post destillationem spiritus, instar pulveris subtilis eadem remaneat. Belle! Quis enim credat, omne id, quod in fundo manet, saturninum esse nec quicquam de aceti fixo sale restitisse?

Et sit, inquam Saturninum; spiritus tamē volari è corpore posse; nō diminuto ipsius pondere, in Chymia plurimis exem-

exemplis notissimum est. Parum præterea prædicti sermonis authores sibi constant. Vel enim restitit aliquid aceti in fundo simul; vel nihil restitit. Si aliquid, utique argumentum magis est: quod destillavit, de Saturno potius esse, quàm de aceto. Si nihil, si quod prodiit, Saturninum negas, falsum sit necesse est, quod fundamenti loco habent: Quod nimirum eadem Saturni cum aceto ante destillationem, separatô nimirum cô, quod est aceti. Et quid argumenta, ubi Spiritus Ardens è plumbo elicitur; nullo aceto adhibito? Ita enim Libavii descriptio habet: Plumbum calcinatum per Vitrioli Spiritum solvitur deliquio (alias aqua stillatitia communi) solutio filtratur, coagulatur, & Spiritus inde propulsi consistunt, in aquam vitæ ardentem seu inflammatilem. Et cur acetum prædicto modo tractatum, per se spiritum ardentem non præbeat? Per quod enim unumquodque tale, illud meritò debebat esse magis tale. Utuntur vocabulo alterationis; Spiritum hunc Aceti esse, hunc in modum à Saturno alteratum.

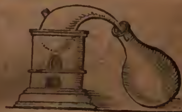
Ergò in Saturno vel Spiritus ejusmodi ardens inest, vel aliquid aliud, quod ardentem hanc qualitatem in Acetum inducat. Utroque modo flagrantia Spiritus aceto non debetur, sed Saturno. Omnis enim alteratio, generatio est qualitatis, quæ aliam sibi contrariam præexistentem ponit; ita videlicet, ut unius acquisitio ab altera, tanquam à termino à quo proficiscatur.

Concludo ergò ἀναμφιλέκτως: in Plumbo, ut & plurimis aliis, Sulphur radicale delitescere, quod calcinatione attenuatum, & liberatum à corpore impuro, tandem destillatione debiti ignis ex potentia actum acquirat, fiatq; liquor proximè inflammatilis.

Arcanum regis, Aqua Regia etiam, & Aqua pugilum dicta.

℞. Salis Armoniaci,
Nitri depurati ana ℔ j.

Tere simul, & misce cum duabus unciis silicum grosso modo pulverisatorum. Inde in Retortam postica parte tubulatam, hujus figuræ:



Pone in Ignem Reverberii, præmisso capaci recipiente, & paulatim ignem subministra, donec Retorta paululum incandescat: Postmodum, ubi juncturæ benè munitæ fuerint, injice per tubulum prædictæ materiæ Cochl. vel unciam unam, & statim cum impetu surget nebula in excipulum; Qua in aqua resoluta, denuò novam materiam injicito, recto regimine ignem gubernando, semperq; tubulum argilla madida cooperiendo, donec satis spirituum elicueris.

Aqua regia alia.

Quoniam destillatio duorum Athletarum Salis Armoniaci scilicet & Nitri propter impetum periculosa quodammodo, nec Spiritus inde in copia haberi possit,

possit; Quin imò sal Armoniacum plerumque in fundo remanet, transeunte Nitro. Iccircò sequens tutior præparatio est:

℞. Nitri per se & cum tribus partibus silicum contusorum vel boli Armeni misce & destilla igne libero per retortam & sic habes Spiritum Nitri, quem rubicundum præstiterit Camphora, si ritè interpolatam adhibueris.

Postea habeas cineres, è quibus per aquam calidam extractum sit sal, ut omni acredine careat. Hos misce cum sale Armoniaco, ana. Sit autem salis armoniaci tantum, quantum antea erat Nitrum; Tū præposito Recipiente cum Spiritu Nitri, destilla igne libero, per Retortam, vel per Alembicum & transibit Aqua Salis Armoniaci, & miscebitur cum Aqua Salis Nitri. Et sic habebis Aquam Regis ex duobus Athletis.

Si rursum per Alembicationem velis destillare, clarior & lucidior evadet. Hæc arcana Aqua Regis à Basilio summoperè commendatur, & multi usus est, ad Auri ceu metallorum Regis præparationes, unde & nomen sortitum est, quod Aqua regia dicatur. Estque verè Ros Solis philosophici Angeli Salæ, cum spiritu salis Mercurialis per medium Vulcani in auram elevatus, & rursum in Aquam solarem conversus, de quo in præparatione Chrysobezoar. Denominatione inde sumta; quod ille instar Roris pyrotechnia generatus, solus Auro ceu soli philosophico & terrestri dissolvendo menstrui munus sufficienter obeat.

Ros Solis.

Ut ἐνεργῶς magis adpareat, quâ analogia D. Angelus Sala menstruum regium suprà Rorem solis philosophicum appellarit; En qualeillud Belgis & Anglis valde usitatum.

℞. Roris Solis (herba est, quæ alias Rorella dicitur) Man. iij.
Rorismarini, Majoranæ,
Melissæ, Lavendulæ,
Salviæ, ana Man. j.
Sem. Anisi, Fœniculi, Coriandri ana ℥ ij. ß
Nucis Muschatæ ℥ ij
Gummi Ladani ℥ iiij.

Infunde in lib. xxxv. Aquæ vitæ & destilla per vesicam. Optimo, quod prodierit, infunde Cinamomi electi uncias quatuor. Caryophyl, Macis ana ℥ ij. piperis ℈ j.
Secundò verò: Liquiritiæ ℥ iiij.
Laudani ℥ semis.
Tertiò: Rosarum. Flor. Lavendulæ
Rosmarini ℥ iij
Roris solis M. j.
Quartò: Tornæ solis ℥ ij.

Post aliquot dies misce, & cola. Tunc ℞ aquæ Rosar. cantharum unum. Sacchari lib. iiij. solve, & adde Vini Alacanthini cantharum j. Misce & iterum cola.

Oleum Balsami universalis, vulgo Spiritus Salis.

Balsamum quid sit, & quas vires habere debeat, jam in plurium intellectu est, quàm usu.

Vel enim verum est, quod quidam existimant: hac nostra ætate Balsamum interiisse; vel, naturale illud rarius ad nos perferri.

Ad hoc ipsum autem cum inter cætera antibalsama sal facultatibus suis proximè accedat; adeoq; inter mineralia nihil sit, quod æquè aromaticam obtineat naturam; Cogito enim cum Gesnero, aliquando Balsamum ab excellentia dictum esse, quod preciosissimum nobilissimumque inter aromata esset; Nam Baal dominum significat Hebræis, Sam verò aromâ, oleum sive Spiritum salis ritè præparatum, oleum Balsami universalis, consuetudine Chymicorum servata, appellari posse, explicatissime patet.

Sequitur ipsius præparatio.

℞. Muriæ, vel salis marini calcinati q. v.

Terræ sigillatæ vel boli armeni duplam portionem, misce & impasta ad orbiculos inde faciendos, quos ad duritiem exiccatos Retortæ terreæ imponas, benè lutatæ, ut vix dimidium ipsius repleatur, adaptatoque magno Recipiente Igne forti per gradus aucto destilles. Primò enim, lento igne, phlegma egredietur, postea urgentiori Spiritus albi, quò ignis regimine instabis, ut Retorta benè incandescat, & receptaculum diaphanon iterum evadat. Eadem ferè destillatio, quæ in Aqua forti adhiberi solet. Refrixa fornace Spiritum exime, & adhuc semel in B. M. per alembicationem phlegmatis rectifica. Et sic Spiritum salis elegantissimum cum ente Terræ sigillatæ embryonato maritatum tenes. Caput mortuum, quod in prima destillatione restitat, Lapidem habeas, quorundam opinione, externo saltem usu verè antipodagricum.

Notandum tamen hoc in loco est, quoniam non omnis salis spiritus his solis operationibus elevetur, sed multa ipsius pars Artificem in caput mortuum se subducendo ludere soleat: quod per aquam communem (coquendo simul) ex eodem sal collectum, & priori modo destillatum æquè efficacem Spiritum præbeat.

Vel idem Sal cum priori spiritu conjunctum & aliquandiu debito loco digestum, tandem cũ Terra sigillata, ut supra, commixtum, & quoties opus est, destillatum, universas salinorum spirituum reliquias refundet. Si enim ex capite mortuo sal toties prędicto modo extraxeris, & destillaveris, quousq; quippiam salis in ipso restiterit, quamvis inde non usque adeò lucrareris, totum salem tandem in forma spiritus transire facies.

Et hoc revera est illud Oleum Balsami universalis Dn. Angeli Salæ, quo in Chrysobezoar suo conficiendo utitur.

Alias quoque ad medicos & metallicos usus efficaci potestate nobilissimum est, de quo vide Crollium Basil. Chym. pag. 151.

In diuretico & lithontriptico meo specifico, quod qui mihi venditabat, more paracelsico, Sal Nitri philosophicum appellabat, & in hydrope, urinæ retentione, & Nephritide magnarum virium adserebat esse, non minimas huic spiritui salis tribuo. Cæterum usus ipsius in febribus lentis præsertim & quotidianis præmissa vacuatione non vulgaris est, si cum Aqua è succo Veronicæ destillata intermiscendo saccharum singulis

dieb us

diebus m. & v. debita dosi pro Julepo exhibueris.

Spiritus salis compositus ad Medicinam praestantissimus.

℞. Salis Nitri puri
Salis communis decrepitati an. q. v.

Misce cum dupla vel tripla quantitate argillae siccae & per setaceum cribratae, & è globulis probè post malaxationem exiccatis, per Retortam igne Reverberii Spiritum propelle.

Huius Spiritus libra una cum satis fusi unciis quatuor, aliquandiu digesta, ut sal adjectum solvatur (per diem ℔ unum vel alterum) & per Retortam denuò destillata, idque toties, quoties placuerit, cum novo sale fuso factum Spiritum fortiorem auctioremque dabit. Ab illo Spiritu phlegma in B. abstrahe, & deinceps Spiritum per Retortam vel cucurbitam in arena rectifica, tandemq; cum Spiritus Vini partibus ęqualibus conjunge, & tùm in vase circulatorio aut pelecano in cineribus commacerando, atq; iterum rectificando Spiritus istos, vini nempe & salium inseparabiliter unitos, & hinc Spiritum Salis compositum notandae virtutis inde conficies, ad conservandam sanitatem & propulsandos morbos egregium auxilium.

Inprimis prodest ictericis, hydropicis & vermiculosis.

Podagram lenit exterius illitum.

Epilepsiam curat, teste Neandro, in aqua vitae vel Tiliae singulo mane exhibitum.

Ad Therapeiam dosis est gutt. vj. viij. ad scrupulum semis in vino, Aqua vitae vel alio appropriato. Ad hygieiam gutt. iij. septimanis singulis semel atque iterum accepti.

Deniq; quicquid de Oleo, Spiritu-ve salis apud Paracelsum aliosq; modernos authores patet, idipsum hic potentissimè praestabitur.

Spiritus salis dulcis.

Utut gloriosa & sesquipedalis de Spiritu Salis edulcorando ostentatio est, apud Chymicos magni nominis etiam, ipsorum tamen demonstrationibus, quibus, nec nisi magno pretio cõducti, summam illam & impermixtam prorsus pollicentur, fidem adhibere nunquam potui. Nec enim τὸ ἀνεφέλικτον à magnis ingeniis etiam alienum prorsus, quamvis hoc ipsum credere, multis superciliosis videatur alienum.

Mordacem tamen acrimoniam à Spiritu Salis quomodocũq; auferri, eumque sub dulcem reddi posse non inficior. Idq; sequenti modo: Ut nimirum vel Spiritus Vini, vel oleum Tartari ab initio cum sale commisceatur, & secundum artem Spiritus inde destilletur; Vel etiam: ut Spiritus salis jam prolectus cum alterutro illorum saepius cohobando subtilietur; vel etiam: uti faeces vini sali adjiciantur, &c. Idem enim & in aliis Spiritibus feliciter obtinetur. Hic suo modo exhibitum egregiũ praeservativũ suppeditat in peste.

Sal Gemmae seu fossile quod attinet, ex eo itidem extrahitur liquor eodem modo, quo ex sale communis seu muria ipsius, qui & oleum & Spiritus salis

Gemmæ fusibilis Mercurialis à chymicis vocatur. Huius beneficio solutorio & fixatorio Regulum Martis cò reductum vidi, ut mediante digestione, destillatione & rectificatione liquorem præbuerit, vel pro libitu pulverem, quorum hic ad grana tria quatuorve; ille ad guttam unam vel ad summum duas singulis vicibus ex conveniente liquore, vel Tartaro Vitriolato exhibitus, ad alterandum, ἄνω καὶ κάτω, tutò tamen, vacuandum, aliosque curationum scopos complendos, potentior erat centum lagenis herbarum decoctionibus refertis, necnon ipsis de Rhabarbaro potionibus. Eundem ipsum Spiritum Salis Gemmæ bonâ fide accipias, pro vero illo Angeli Salæ Sulphure potentiali ex Balsamo aquatico, diaphano, fixo, per quartum gradum ignis Spagyrorum sublimato, & in formam liquidam redacto; de quo sub Elyxire ipsius Bezoardico.

Spiritus Salis Corollatus.

℞. Salis communis lib. iij. vel iiij. Corallor. tenuiss. tritorum lib. j. Misce lævigando. Postea, gradibus exceptis, igne destilla vehementissimo in excipulum capacissimum, & Spiritum salis accipies una cum Sp. corallorum, in affectibus .in uper cordis, palpitatione &c. dos. ϑ j. maximarum virium.

Spiritus salium vegetabilium preciosus.

Sed & spiritus è salibus vegetabilium magno Medicinæ commodo conficiuntur, de cuius apparatu διεξοδικῶς ut & plura alia, hoc modo:

℞. Silicum contusorum
Sabuli puri ana p. ij.
Sal herbæ cuiuscunq; p. j.

Madefac cum Spiritu sive propria aqua istius herbæ (Spiritus autem hebdomadali digestione, affusa ad herbam aqua calida cum modico fæcum cerevisiæ, postea destillatione perficitur.)

Destilla per Retortam loricatam, lento primùm, ne sal fluat, postremò quando Spiritus albi prodierint, fortiori igne, flammæ scilicet, ut & sicci Spiritus prorumpant. In Excipulum ipsa herba quoque præposita sit, ad manipulum unum vel alterum Phlegma in B. rectificando abstrahe, atque capiti mortuo denuò ad sal extrahendum affunde, quod coagulatum vicissim (capitis mortui extractione semper repetita) destilla, donec omne sal in spiritum abierit. Qui Spiritus salis est cujuscunq; herbæ, quam ad illum salem conficiendum assumseris.

Pro natura diversorum salium diversas etiam & præstantissimas virtutes ad Medicinam obtinet. In hoc verò præ cæteris mirabilis perhibetur, quòd propriæ herbæ impositæ essentiam, & tincturam usque adeò exspoliet, ut illa pallore velut universali lepra penitus obducta videatur; cum interea herba in terram implantata iterum, quamvis perenni illo existente colore, jucundo miraculo reviviscat.

Ad rem propius accedam exemplo Clyssi Carduibenedicti.

Clyssus Carduibenedicti.

℞. Spiritus Carduibenedicti supradicto modo destillati, atq; bina rectificatione,

tione, primo per Cucurbitam, postea per phiolam in B. à phlegmate liberati. q. v.

Salis aqua propria è capite mortuo ipsius eliciti lib. unam.

Misce cum silicum & sabuli puri vel Terræ argillaceæ lib. iij. aut iiij.

Pastilli inde facti destillentur per Retorta in furno anemio, super herbæ Carduibenedicti Man. ij. donec ultimo Retorta incandescente, spiritibusque cessantibus, Recipiens inclarescat.

Et capite mortuo denuo sal extrahe, &, ut prius, Spiritum inde destilla.

Hunc spiritum in B. sicco gradatim rectifica, & guttis flavisculis prodeuntibus, alio substituto Recipiente, ignem urgentiorem adde.

Spiritus apricetur in sole, ut elegantior evadat.

Estque Clyssus Carduibenedicti ad præcedentem modum, magno sanitatis bono, elaboratus. Guttæ siquidem ipsius v. vj. ad scrup. I. exhibitæ sudorem, inprimis in febribus, salubriter promovent.

Et hoc Hermetis nepotes ex triade unitatem facere dicunt. alij circulum ex quadrato &c. cujusmodi & illud est valde secretum de resuscitatione plantarum è suis salibus, quod eandem ob causam, stylo quamvis contractiori, sequi volui.

Secretum è cineribus philosophice paratis plantas resuscitandi suas de quo Quercet. cap. 23. in responsione ad Anonymum.

℞. Sal cujuscunque plantæ fixum ac volatile; Spiritus item aereos & phlegma (modo autem quo decet præparata) solve & coagula. Et superfusa Aqua Roris Majalis vel cujuslibet herbæ propria, in vase idoneo optime clauso, herba in aqualla, mediante calore Cinerum vel nativo nostro, corpore spirituali explicatissime repræsentabitur, confestimque superante frigore evanescet judica.

Spiritus vitrioli, seu Acetosa mineralis.

Paracelsi proba in æstimando Vitriolo est: cum lamina ferrea humectatur aqua, & Vitriolum affricatum subito colorem cupreum gignit. Hoc enim magis de Venere, quam de Marte participat.

Alias Tinctores & atramentarij vulgare Vitriolum, quod ferrum non tingit, tanquam utilius præferunt, vulgo atramentum dictum; sed hoc magis de Marte, uti volunt, quam Venere participat, [& in Medicinia & Chymia non æque præstat.

Alia probitatis nota est: quod si liquefiat in Crucibulo & humor aqueus exhalet, calcinatum flavescat prius quam albescat, densceturque viscosa quasi tenacitate.

Quod vero Spiritum Vitrioli attinet, licet ejus præparationem vix quicquam unus sit qui nesciat; Quoniam vero Angelus Sala in præmissis libris non vulgarẽ illum Spiritum per rubrificationẽ Vitrioli præparatum, & hinc Spiritu Mercuriali, & volatiliori prorsus destitutũ, licet valde corrosivũ usu dignum existimat; interim tamen Liquor Vitrioli acidus ipsius cujus laborem in Anatomia Vitrioli describit, propter nimis curiosam adeoq; molestã præparationem non omnibus arridet; necessum duxi, talem Spiritus hujus παρασκευὴν tradere, quæ & facilis esset, & ad Vitrioli corrosivam acrimoniam viscositatemque

adimendam auferendamque æque adpositissima: Eaque talis est.

℞. Vitrioli optimiq. v. in aqua communi beneficio coctionis dissolvito; vel etiã si sapis per ignem Naturæ simplicẽ quorundã. Stent aliquandiu, & residebit Terra Vitrioli subflava. Hinc colatura facta ad ignem coque, usque dum pelliculam contraxerit, despumando interim ab initio coctionis, si qua impuritas ad superficiem ebullierit. Postea in loco frigido collige Crystallos, recondendo potissimum superiores, & quæ cæruleo radiant calore. In fundo quod est terræ priori simile separetur. Hoc enim resiccatum, & per Retortam igne Reverberij destillatum, oleũ dabit rubicundum penetrantissimũ, dosi gutt. sex ad decem ad plerosq; capitis affectus perutile. Guttæ ejus xv. & xx. annotantibus quibusdam, vomitus expediunt.

Vitriolum vero nisi prædicto modo satis depuratum fuerit, denuo solve, per filtrum cola, & coagula, idq; adhuc semel atque iterum, donec colore adpareat purissimo. Tum inde in vitream cucurbitã, satis spaciosi orificij, luto munitam; superfunde Spiritum Vini subtilissimum, ut fiat pasta; Circula, adpositoq; alembico immitte in furnum aperti ignis, cum suo Recipiente satis amplo. Hinc rite clausis omnibus juncturis destilla, primo lento ad Spiritum Vini seorsim provocandũ, mox fortiori ad phlegma quoq; intercipiendũ, tandã incipientib' provenire spiritib' siccis, sensim & sensim fortissimo igne.

Liquori destillato in cineribus abstrahe phlegma cum spiritu Vini, donec guttulæ cadentes acescere incipiant. Tum apposito novo excipulo pellatur quoque spiritus per arenam, qui ipse Liquori Vitrioli acido, quo Dn. SALA sub olei nomine in Ternario Bezoard. cum plerisque officinis (licet improprie) intrinsecus multoties usus est, in omnibus facile æquivalet.

Eodem prorsus modo etiam patruus meus IACOB LANGENHAYN parabat, à quo primum inter chartacea illa brevi ante obitum mihi legata accepi.

Alias etiam ad Spiritum Vitrioli quem dulcem vocant, ita tenditur.

℞. Vitrioli calcinati lib. iij.

Superfunde acetum destillatum ut bene supernatet, stent aliquandiu in leni calore; decanta acetum, & affunde novum. Hoc quinquies vel sexies, semper dies aliquot digerendo, repete. Acera illa mixta invicem destilla, donec Spiritum Vitrioli destillandi dedigerit ordo. Tunc inde in Retortam adjectis sabuli puri manipulis duobus, & liquor Vitrioli promanans dulcem referet saporem.

Nonnihil etiam arbitror esse, quod post phlegmatis separationem Spiritus vulgariter destillatus, super Cornu Cervi ex arena rectificetur. Ita enim sine omni corrosivo prodire apud plures jam in propatulo est. Nec non: quod Vitriolum cum Vrinæ putri, ♃ ♀ ♄, vinumque bibentis debita quantitate satis maceratum, omnique phlegmate rite exutum, (ubi scilicet ad siccitatem ita redactum) per Retortam destilletur. Sic enim non solum Aquam egregie paregoricam, sed & in fine Spiritum ad Epilepsiam tam transplantatam quam aliunde infestam pueris præsertim, quod de vulgari illo frustra hactenus promissum, maximo-

pere

pere utilem suppeditabit. Ubi merito mirari subit: Crollium Chymicæ scientiæ exercitatissimum tam hospitem hac in parte esse, ut ipsum Spiritum Vitrioli dulcem ne vidisse quidem se ultro fateatur. Cum tamen dulce Vitrioli ab acido separare nihil aliud sit, quam medicum illud Sulphur Vitrioli ab flumine vindicare suo, id quod variis modis, & vel Chalybis immissione tantum non dico tamen, non vel imminutis, vel plane deperditis quibusdam Vitrioli specificis proprietatibus obtinere potest.

Ejus usus & virtutes infinitæ prope sunt cum in Medicina, tum etiam in Alchymiæ illa parte, quæ Encaria dicitur ad metalla pro usu humanorum corporum varie elaboranda, quo forte respectu non immerito à Paracelso quarta pharmacopolij pars Vitriolum æstimabatur. De utroque videndus est Crollius, Quercetanus, Bovius, Liebautius, Libavius, Sala in Anatomia Vitrioli & alij.

Illud hoc in loco, ὡς πάρεργον quasi excutiendum nobis: an spiritus Vitrioli Conservas Rosarum, Violarum &c. revera tingat, uti Beguinus arbitratur; an vero nitorem, quem ipsæmet habeant, eliciat saltem, ut ejus commentator. Quod revera tingat, non saltem eliciat, argumento est, quod æque aliis floribus, qui diverso colore splendent, utpote v. g. Buglossæ, Borraginis, quæ Veneto &c. similem tincturam conciliet.

Hæc ad complendam paginam.

Huc referimus etiam spiritum Vitrioli coagulatum, quem alij describunt, quod digestione & cohobatione super Terram Sigillatam, alij, quod ex Oleo & sale Vitrioli simul digestis perficiatur.

Ego Spiritum & Oleum destillavi cum ana laterum pulverisatorum forti igne, & quāvis Spiritum vulgarem me accepisse putabam, ubi tamen per 5. milliaria portatum depromsi aliquando, totam in altissimos crystallos coagulatum reperio, aciditate ejus multum retusa. Usum vero quem habeat, cum cognitis saltem utendum, nec facile ad ea, quorum facultates & operationes adhuc obscuræ vel dubiæ sunt, confugiendum duxerim, nōdum expertus sum. Ideoque plura hic disserere supersedeo, ejusque loco de Volatilitate spiritus Vitrioli, puta in qua summum de oppilationis & corroborationis spirituum cerebri & cordis arcanum statuitur, pauca annotare curæ & operæ pretium duxi.

Primus autem laudum ejusdem buccinator, nec immerito, Paracelsus extitit. part. 3. de morb. Amentium tract. 2. Nec admirationem inquit, vel indignationem pariat, Vitriolum tantis (averruncandi nempe Epilepsiam) virtutibus pollere. In occulto enim vim solarem absconditam habet, nec eam corporalem, sed spiritualē, quæ multis modis Aurifacultates antecellit. libr. de Contract. c. v. edit. Dorn. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius membra citius, aut materialius isto perquirens à fundamento. In tract. de trib. essentiis. cap. 7. Experientia, affirmat stabilitum: Oleo Vitrioli vel spiritu ejusdem species Epilepsiæ curari.

Hunc quidem plerique nisi indigno in Chymiam occæcati, hactenus

nus sequuti fuerunt, & in capitis affecti-bus præsertim Caduco eradicãdo ad cœlum usque laudibus extulerunt, multis eorundem minime curantibus, qualenam Vitriolum, & qualis ejusdem præparatio, ad hæc obeunda à Theophrasto requirãtur? Hinc secundum Galeni illud 4 κατ. τοπ. nempe promissiones omnium medicinarum esse magnas, operationes vero ipsarum interdum valde exiguas, imò quandoque nullas factum, ut ne unus quidem eorum, eo ipso, quicquam memorabili præstiterit, quin imò loqui hic & operari, velut Hippocr. de lege pronunciatum est, prorsus contrarie sese habuerint. Quo argumento impulsus Crollius apud nullum veram illam Vitrioli præparationem videndi facultatem sibi datam, nec ullum affirmare potuisse, quod confirmatam Epilepsiam solo vulgari & simpliciter præparato Vitrioli Spiritu profligarit, conqueritur. Nec adhuc quispiam erit, qui hanc objectionem facile diluere aut præeunte Experientia (monente Paracelso paragraphor. c. 4. qui ad Curam Caduci secundum Experimenta, ingenia cum Speculatione, pluraque elementa composita, Arcana cum Experientia exigit) contrarium obtinere possit jam ergo non injuria quis litem hic moveret, de causa, unde isthæc Vitrioli facultatum prævaricatio proficiscatur. Aliis causam illam tribuentibus diversitati temporum qua fiat, ut senescẽte quasi mundo res singulæ juvenilem fortitudinem exuant; vel crescente hominum malitia, justa DEI ira, morbi magis magisque viribus indies augeantur; Aliis, Cœli concordantiis, in cujus scilicet ductu & directione omnes Medicinarum potentiæ sitæ; Cujus ratione usu venit, quod sæpe eadem Medicina in eodem morbo eademque hora deleteriam & alexiteriam vim edat; quod porro non Medicina Medicina evadat, & cõtra, Veluti hoc ipsum Theophrastus tract. 2. de Astronomia exemplo Bursæ Pastoris, Hypericonis, silicis, & aliorum insigniter corroborat, propter majorem emphasin ipsiusmet Authoris Verba partim adjiciã: So jhr wisset/inquit, was in eim Kraut ist noch wisset jhrs nicht/ Jhr müsset auch wissen/ wie sich die Krafft in diesem Kraut wird vollenden/ vnnd wie sie jhren Lauff begehret / vnnd wie sie in demselben will geführet seyn / sonst ist alle dein Sach vergeblich / vnnd wann es nun nicht hilfft / so verwunderst dich wie ein Meerwunder vnnd sprichst / Bey Gott/ da vnd da stehets geschrieben/ da vnnd da hats es gethan / es muß eine Plage von Gott seyn/ mein Kunst ist je gerecht/ das machets/ daß du der Natur Concordanz nicht weist:

Item gefelts dein Himmel vnnd ist sein Lauff/ so ist die Krafft in den Steinen/ gefelts jhm nicht/ so ist sie nicht da/ das ist/ wann seine Concordanz nicht da ist / etc. Darauff bedencket alle jhre Ärtzte / wie jhr diß wollet verantworten/ daß jhr selbst saget / daß etwan ein Ding hilfft / etwan nicht. Eodem modo lib. de Cad. parag. 4. multa edisserit de Visco querno & sanguine humano, è quibus in Caduco aquoso perfecta quidem medicatio. Sed non nisi in suo Vlech & secundum signa sua Ascendentia. Ibidem porro disertis verbis de Vitriolo scribit. Arcanum ejusdẽ nõ in Oleo, sed Volatilitate ad summum

mum

mum exaltatam sed ad Astrorum & Exaltationum eorundem tenorem administrata situm esse.

Idem lib. de cœlest. Med. Metallis, licet per se ad illos usus minime aptis, morbos fere omnes tollendi & præcavendi potestates asscribit, hoc unico fundamento, quod fabricationes eorūdem suis determinatis temporibus, adeoque iuxta corporum cœlestium influētias instituat. Ego non quidem omnino rejectis prædictis (saltem quæ primo loco posita parum physica est) rationem in tribus hisce invenio.

Primo. Non omne Vitriolum, quia non omne perfectum, teste Paracelso, sed quod optimum, ad hoc eligendum; Tale scilicet quod solaris naturæ particeps idque magis spiritualiter, quam corporaliter. Quod αἰτιολογία ipsius unde scilicet Vitriolum tantis viribus dotatum sit, superius annotata perspicue docet. Hujus generis est Cyprium & Vngaricum. At vero raro sine sophisticatione ad nos perveniunt. Ideoque inprimis curandum, ut de probitate ipsius certi simus.

Secundo Non omnimoda Vitrioli ejusdemque spiritus præparatio, sed ea tantum, quæ subtilissimum & penetrantissimum spiritum, adeoque Essentiam quasi volatilem ipsius reddit, ad hoc solū prædicanda. Hinc variam quidem confectionem ipsius agnoscit Throphr. sed pro varietate illa etiam varias virtutes. In quo adhuc evidentius sese explicat: quod nimirum non omne Arcanum ad hæc sufficiat, sed summa efficacia in præparatione & laborum subtilitate consistat. Quin imò etiamsi per biduum destillationem summa cum industria continuat, nihilominus tamen reiterato, cohobando scilicet, super Caput mortuum spiritum destillat, eaque ipsa operatione verum & insignem gradum Essentiæ, debitamque penetrandi virtutem obtineri adscrit. Lib. de Contractur. cap. 5. igne violentissimo, nec non in recta Cucurbita usque ad nonum alembicum per Reverberatorium in Athanar locatum ad quartam diem naturalem urget. lib. 3. paragraph. ter destillat, ultimo per Phiolam.

3. Ad feliciorem facultatum adscriptarum executionem nonnihil expedict, non ubivis Arcanum hoc Vitrioli per se, sed, quia aliquando, monente Theophr. minus integrum aut viribus exhaustum, aut non debita industria præparatum, aut aliquo alio modo viribus impeditum, cū aliis appropriatis & adjuvantibus ceu sunt juxta prædictum Authorem. Coagulativa, constrictiva, specifica, & sedativa compositum ad usus convertere.

Si necdum laudibus istis satisfaceret, ubi tamen minime arbitror, vel certe Authorum scripta nihili facerem, vel morbi istius majorem modo actum temporis fuit vehementiam accusarem.

Agedum vero procedamus ad ipsum πχνεγχημα.

Arcanum sive essentia vitrioli.

℞. Vitriolum Vngaricum verum non corruptum nec sophisticatum. Gradetur per solutionem in Aqua Thereniabin stillatitia; colando postea solutum, & digerendo in calore Fimi vel B. M. vel Cinerum per mensem; abjectisque undiquaque fecibus & ablato ad cuticulam

usque menstruo, in frigido toties colligendo Crystallos, quoties id fieri potest. Horum calore Solis vel Hypocausti exiccatorum lib. v. vel vj. per Cucurbitā terream probe loricatam in Athanare igne nudo, tā phlegma (nam & huic tantū fere tribuit Paracelsus, quā ipsi oleo, seu spiritui) quā spiritus omnes excipiendo secūdum artem sensim nimirum & sensim ad bidui usque decursum, alembicoque amplo, luto sapientiæ munito præfixo destilla Caput mortuum exemtum tere, & vel per Phiolam; vel per erectam Cucurbitam igne violentissimo, usque ad nonum Alēbicum altero alteri, mediante cujusq; exteriori limbo tanquam Zona, factoque in fastigio amplo foramine ita adaptato, ut spiritus ascendens ab imo ad summū usq; absque ullo exitu pertingere queat, sapiētia industria Spiritum superfusum denuo destilla; id quod intra quatriduum vix absolvitur, & ita Essentiam Vitrioli habebis penetrantissimam, arcanum illud contra Epilepsiam dudum quæsitum & optatū. Quod si vero ex instrumentorum inopia ad prædictum modum operari nequeas; scito, non deesse è probatissimis authoribus, qui phrasin istam Theophrasti: ad nonum usque Alembicum &c. in sensu disiuncto accipiendo, priorem destillationem super Caput mortuum octo Cohobijs, ita ut non nisi per nonum Alembicum absolvatur, repetunt. Horum vestigia sequendo, nullius etiam neque laboris neque impendij te pœnitebit. Usus ipsius patebit in sequentibus.

❧ (o) ☙

Arcanum antepilepticum.

℞. Summita. Hypericonis
Anagall. flor. rub.
Rutæ,
Rad pœoniæ,
Visci quern.
Theriac. Andromach. ana ℥ ij.

Infunde in B.M. cum Spiritus Vini lib. ij. vel tribus.

Colaturæ adde prædictæ Essentiæ Vitrioli. li. j. Cranij humani subtiliter pulverisati unc. ij. Opij rite præparati unc. ß. Camphoræ drachm. ß.

Hæc omnia simul colloca ad circulandum in calorem putrefactionis, ad minimum septimanas sex. Postea subtile à spisso separa, & tanquam thesaurum reserva. Dosis ipsius à scrup. j. ad drachm. ij.

Eandem illam essentiam Vitrioli si cum Oleo Cinamomi & Anisi in circulum aliquandiu egeris in plerisque ventriculi affectibus à guttis decem ad quindecim usque in jure Galli inprimis in ipsius cruditate exhibendum, haud levi brachio commendamus.

Spiritus antepilepticus alius.

Hic penitus ad Paracelsi canones compositus est, & quia eximiæ contra Caducū virtutis, hactenus sæpe αὐτόχειρως à me elaboratus pro γνησίῳ mihi hoc in capite inservit.

℞. Rad. pœoniæ debito tempore collect.
Visci quern. itidem certo tempore collect. ana unc. iiij.

Opij

Opij Thebaici vere præparati drach.ij.
Camphoræ ℥ ß.
Spiritus Vini Theriacalis ceu Santali tinctura prædîti
Spiritus Vitrioli Volatilis prædict. ana lib.j.

Stent in fimo per mensem philosophicum, & circulatione ita expedita subtile a spisso decantatum serva. Aurum vel gemmas ad robur ipsius adjuvandum adderehberalitas est omnibus concessa,mea id hactenus non tulit inopia; Alias in fine Auri potabilis Anglici accessu præstantiorem ipsum existimassem.

Dosis ipsius à paucis guttis ad scrup. j.in appropriatis. θεραπείας causa, quandocunque Paroxysmus irruit; prophilaxias vero gratia vel quotidie præsertim decrescente Luna, vel tantum in singulis Lunæ nodis ; tertio quoque mense breviante Novilunium præmissa cerebri & stomachi purgatione, idque maxime vel Sale Vitrioli de quo in Hemetologia, vel Antimonio infra ad secessum parato. Antimonium enim, teste Varignana in Secretis, à singulari proprietate Epilepsiæ confert

Hactenus de Spiritu Vitrioli volatili,quatenus Epilepsiæ in simplici & mixta forma ut plurimum confert. Iam prout alijs copulatus,alijs adfectibus etiam accommodatur.

Liquor Dianæ.

℞. Vitrioli Vngarici albificati p.ij.
Tartari ad ingredinem calcinati p.j.

Pulverisata invicem misce, & spiritu Vini paulisper conspersa destilla per cucurbitam seu phiolam magno imposito Alembico forti igne. Liquorem destillatum super Caput mortuum reaffunde, & cohoba. Hinc rectifica ipsum in arena distincte capiendo & Spiritum Vini & liquorem reliquum , qui pro temperato sudorifero in omnibus internis obstructionibus in sanguine grumoso , contra scabiem ad mundificandam & lævigandam cutim cujus respectu, vel etiam coloris saporisve limpidi & accepti ergo ita appellatur , egregias vires exhibet ad sudandum per tres , auroras continuas,datur a drachm.ij. ad unciam. j.per se vel cum brodio, vel cum pauxillo Vini Hispanici. Et parum aberit , quin hæc descriptio conveniat cum Nectare succoso Paracelsi de quo lib. 2.de Tartaro part.3.operum , præterquam quod non insimul destilletur , atque adeo à fœtore Tartari ingrataque sua austeritate liberetur.

Diaphoreticum in peracutis.

Quod hoc titulo propositurus sum, varie quoque multorum authorum scripta passim habent. Paracelsus idem libello de peste,& in 3.parte cap.lib. 2.cap. 2. quamvis stylo paulo pressiore & parabolico.In consiliis medicin.sub eodem nomine ejus mentionem facit.Idq; nominis multi quidem retinuere ; plures tamē vel mixturam simplicem vocant ; vel mixturam de tribus, Vitriolatam &c.

Nec enim nova prorsus inventio ejus est,sed extat etiam apud Andernacum de vet.& nov. Medic. sub nomine Aquæ pestilentialis Camphoratæ ; extat etiam

apud Conrad. Khunr. VVeckerum Duncanum & alios.

Quia tamen pleraque illorum scripta δυσκαταπιησματικας ἔχει non immerito etiam de ipso θεραπευτικὴν καὶ παραχύτην ego in sequentibus: Ita passim describitur:

℞. Spiritus Vitrioli ut supra præparati. p.j.

Tartari opt. correcti p. iij. vel iiij.

Aquæ Theriacalis Camphoratæ p.v.

Misce, inque vitro angustioris optime clauso, spatio trium quatuorve septimanarum probe digere; Consummata digestione, factaque trium illorum spirituum ad triplicem spirituum nostrorum seriem rite accommodatorum unione, medicamentum habebis, nec acrimonia vitriolatum nimis, nec fœtore nimis tartari satum ad plures affectus extirpandos satis efficax. Veluti de eo Dn. Grasbecij Chymiatrica, qua in porro Mixturarum Specificarum variæ formæ, nonnullo sane pharmaceuticæ bono concinnantur aliquando luculentius declarabit.

Pluris autem ego hanc eius δυνατώτερον facio, quod nimirum Paracelsicæ illi magis respondeat, & jucunditate & viribus nobilior sit.

℞. Spiritus Tartari super caput mortuum suum rectificati lib. j.

Spiritus Vitrioli Volatilis nostri uncias quatuor.

Spiritus Vini lib. duas.

Digerantur cum Colchotar Vitrioli ac capitis mortui ipsius Tartari ana lib. una in Baln. per aliquot dies. Postea per Retortam, sensim quidem ab initio, nec subtilitates exhalent, ultimo tamen vehementiori igne, ita ut vix tridui spatio operatio hæc absolvatur, destillentur.

De destillato liquore ἀκινήτως ἔχω, vix quicquam: in internis viscerum obstructionibus Hydrope incipiente, in Cachexia, pleuritide, Colica, Epilepsia, scabie, Venenis & denique in Tumore ventriculi præstantius reperiri posse.

Spiritus vitrioli Philosophicus vulgo Cohob Antimonij.

Hoc ipsum quidem multis cognitum hactenus, attamen nihilominus sese habet secundum parœmiam: quod nec omnia, nec ubique, nec ab omnibus. Etiam si enim Quercetanus & Zvvingerus ejus mentionem faciant; celeberrimus tamen Hartmannus, ni fallor, sub Spiritus Vitrioli philosophici appellatione inprimis introduxit, & fere discipulis duntaxat suis pro stomachico commendavit.

Talis autem ejus est perigraphe ℞. Aquæ Floribus Butyri Antimonij ad salia corrosiva eluenda, affusæ, iisdemque salibus bene impraegnatæ, quantum placet. Destillando à phlegmate libera eousque, donec vel liquor acidus subcitrinus, vel nihil quicquam etiam phlegmatis ascendat amplius. Reliquum exime pro Spiritu Vitrioli philosophico, vel etiam quorundam Aqua Mercuriali philosophorum, Potioris hic Hartmanno virtutis est, quam vulgaris, cum ad metalla lapidesque dissolvendos, tum etiam ad eximios in Medicina præstandos usus. Dosis gutt. 3. 4. 8. 10. contra febres, præsertim

um ſtomachales, Luem Veneram, Vermes, peſtem, &c.

Haud concinne tamen facturos arbitror, qui propterea ſpiritus Vitrioli nomine inſignitũ hunc exiſtimando, quod vitriolata tantùm facultate polleat; nullis non affectibus, quibus ſpiritus Vitrioli alias per ſe convenit, nec pluribus, quibus ille haud convenit, adminiſtrare auderent: Non enim Spiritus Vitrioli dicendus hic eſt, niſi per tropum & analogice; quippe qui nihil aliud eſt, quàm ſalinorum æque (è ſale, Nitro, & alumine) quam vitriolatorum in ſalibus poſt ſublimationem Mercurii reſtitantium ſpirituum miſtura, ablutione producta. Quamvis autem ſpiritus iſti per ſe ſanitati nihil adverſentur, & [illegible] illorum doctiſſimis quibuſcunque ſatis probetur; animadvertendum tamen; multa fieri conjunctis, quæ non ſeparatis, & econtra; Et multa Methodum medendi ambabus manibus accipere, quæ componendi illâ & pathologica planè arguat. Neque hoc non inventum in Natura dicimus, aut Minervam ſine Junone, id eſt, ſine exemplo, proprio cerebro parimus. fecimus enim Tartarum Vitriolatum hoc ipſo cum ſpiritu; Fecimus inquam animo; reipſa, mixtione decenter facta, quidvis potius factum erat, quàm Tartarus Vitriolatus; quippe qui ad Medicinam prorſus inutilis nedum Chymica proſapia dignus. In his igitur & ſimilibus probè Galeni j. de ſimplic. facult. c. 33. ſententia retinenda eſt: Quemadmodum, inquit, haud ſecura eſt, procul à ſenſu ducta de explorando medicamento ratiocinatio; ita nec ipſius alteri cuipiam permiſti uſus. Siquidem ipſum per ſe ſolum, quod judicandum venit expendere oportet, &c. Et quod lib. 2. c. 9. habet: Quippe experiri ſolum oportet, quæ impermiſta ſunt, & ab omni extranea qualitate aliena.

Ex quibus omnibus liquidò patet: miſtione ſæpe naturam medicamentorum adeò perverti, ut injuſtè faciamus, dum à natura ſimplicium exorſi, de compoſitorum virtutibus judicium faciamus.

Non enim omnia medicamenta, quas facultates habent, actu habent, ſed multas in potentia æque inutiles, quàm utiles, quas tum demum exerunt, quando aliis permixta exhibentur. Sæpè enim in remixtis ἀντικαταλλήλῳ ἀλληλουχίᾳ ſurgit, quâ compoſiti vires non diverſæ tantum, à ſimplicibus, ſed & pugnantes ac ſæpè ſubcontrariæ efficiuntur.

Sit itaque Spiritus prædictus, vel Spiritus Vitrioli vel quidvis aliud; eximii etiam uſus in Medicina contra quamplurimos morbos, ad eadem tamen ipſum cum Spiritu Vitrioli per ſe concinnato vel eaſdem vel potiores virtutes obtinere, quod quibuſdam ex Etymologia; aliorumq; ſuggeſtione placere poſſet, nemo mihi perſuadebit.

Spiritus Vitrioli Philoſophicus alter, vulgò Antepilepticus Baſily.

℞. Viride æris ad placitum, ſuperfuſo aceto calido toties extrahe, quoties viriditatem de ſe præbet. Liquorem per Alembicum abſtrahe; Reliquum in Aqua pluviali ſolve, filtra & ad tertias coquendo in-

doinque cella colligendo Cryſtallos, coagula. Reſiduam aquam iterum ad tertias incoque, donec nulli amplius conſiant Cryſtalli.

Hos in Retorta fortiter deſtilla; Prodibit enim Aqua ſubviridis, ſubnigra quando incipit, ceſſa; Aquam illam ſubviridem denuò per Retortam deſtilla per ſe, & inſtar Cryſtalli clariſſima deſtillabitur. Cuius uſus in caduco valdè nobilis perhibetur, Doſis, in Aqua pœoniæ ad ſcrupulum unum.

Et huc uſque ἐξ ἐμπειρίας de Angeli SALÆ Liquore Vitrioli acido ſulphureo.

SECTIO SECUNDA

DE

AQUIS DESTILLATIS.

VArios aquas per deſtillationem eliciendi modos eſſe, neq; interim omnes omnibus ubiq; convenientes, neminem nõ certum arbitror eſſe. Cum autem ex duplici ſine, qui deſtillatori propoſitus eſſe debet, nempe, ut & multũ aquæ accipiat, & multæ efficaciæ, aliæ aliis palmam præripiant; is ipſe verò modus quo Dn. SALA in pleriſq; utitur, præ cæteris hoc nomine plurimum commendandus veniat; ab omnibus aliis ſuperſedebo, huic ſoli in plantarum, aquis eliciendis addictus: Ut nimirum rebus deſtillanda balſamico tempore collectis vel per ſe, quando contuſis rorido Baln. calore humiditas prolicitur, vel per commacerationem cum liquore, pro ſingulæ naturæ analogia, vel vino, vel propria aqua, vel aqua ſimplici affuſo, ſuccus exprimatur, & ipſe poſtea per B. M. in aquam debito ignis regimine deſtilletur, quouſq; Aqua progreditur. E fecibus Sal elicitur, qui & ipſe loco, quod aliis guttas quaſdam aceti admiſcent, ad depurandas melius & conſervandas aquas inſervire poteſt. Efficaciores ſi velis res novas ipſis infunde, & poſt macerationem prolecto ſucco aquoſiori iterum atque iterum deſtilla. Vel eas ipſas exiccatas in Alembicum interventu Craticulæ impone. Sic enim vaporibus tranſeuntibus non vegetior ſolummodò virtus, ſed & Tinctura aliquando egregia ſimul eniteſcit.

Quod verò vires Aquarum ſtillatitiarum ſpectat: falſitatis omninò inſimulanda eſt opinio, quæ deſtillatis eaſdem virtutes cum Raymundo & Geſnero parùm cautè tribuit, quas ipſa corpora, e quibus eliciuntur, habuerunt, etiamſi Matthioli additamento ſe munierit: Eſſe ſcilicet eâdem, ſed non pari efficacia præditas. Quemadmodum enim pars non eſt totum, nec Aqua Plantæ cuiuſdam tota plantæ ſubſtantia; ſed vix pars Mercurialis, Sulphure & Sale (excepta, ſi arcte ſumatur, ſubtiliſſima & maximè volatili eorum parte) deſtituta; Nihil autem, teſte Fernelio, de abd. rer. cauſis lib. 2. c. 17. in ulla Naturæ parte eſt, quod non peculiari, & occulta proprietate vigeat; Ita nec effectus virtuteſque totius compoſiti, puta quæ non niſi harmoniæ & compoſitionis beneficio inſunt, nec etiam ſingularum partium conſtituentium omnes exæquare Aquæ ſtillatitiæ poterunt.

Hanc ob cauſam Aqua Menthæ & ocymi

ocymi teste Manardo in Epistol. 15. magis potius quam boni odoris est. Aqua Nasturtii hortensis (quod ipsum etiam Montanus in Consiliis de Calamentho refert) quod alias linguam sinapi instar mordet, vix levem extractionis sensum excitat. Et Aqua Radicis Africanæ, teste Scaligero, pota intra horæ spatium mortem adfert, cum tamen radix illa per se minus vegiti, aut præsentis sit veneni. Usq; adeò eadem omninò vis nequit esse destillatorum cum suis integris.

Ais, è purgantibus destillari Aquas purgantes, &c. de quibus supra? Verè, purgantes, sed nec æque, ac ipsa corpora extitere, nec ex omnibus purgantibus. Etiamsi enim proprietas formæ toti subjecto immergantur, inque singula usque segmenta eius penetraverint; tamen nec uspiam puræ illæ in ulla parte totius seorsim (adeò ut & falsum sit, quod de secreto illo Sulphure quidam jactitant) consistunt, nec etiam in omnibus illis partibus a se invicem diremtis æqualiter. Quin imò totius substantiæ vis & habilitas agendi, ita singulis partibus se adsociando imminuitur, ut quod antea toti univoce & absolutè inerat, jam eo usque divisum vix secundum analogiam in quibusdam reperiatur, id est, quod quidem in omnibus partibus reperiatur, in alia tamen principaliter, in alia minus, & infirmissimè in Aqua, puta in qua è stirpe virili profecta humor exuberat alimentarius, nondum stirpis vim omnem ac proprietatem adeptus. Accedit: quod præparationis modo, & agentis ignis cōmunione novæ nonnihil qualitates accipiant. Ideoq; fieri non potest, quin Destillata nō solùm in quibusdam facultatibus minoris sint efficaciæ; sed cum plurimas earundem vel è nimis tenui vel crassiori materia oriundas, &c. penitus amiserit; tum etiam planè novas, & quæ primordia non redoleant, acquisierint.

Propterea quod usum Aquarum stillatitiarum attinet, is ex præcognitionis corporum simplicium viribus & usu æstimandus minimè est, sed sola experientia norma & Regula Lesbia judicanda, juxta quam pro utentis Medici scopo ad hunc vel illum affectum adhibeantur.

Rhodostagma odoratum.

Ne rem actam agamus, loco Aquæ Rosarum vulgaris hanc compositam ejusdem Salæ substituimus.

℞. Fol. Rosar. recent libram j vel ij. Santali albi odori, styracis Calamitæ, Benzoin, Cinamomi ana drachm. ij. Caryophyl. Laudani de Barba ana drachm. j. Moschi gr. x. f. pulvis, & facto strato super stratum stent in fimo per Mensem. Postea destillentur. Ubi enim ad jubar Solis ita steterit aliquandiu, fragrantior erit quavis alia.

Aqua veronica.

Si è Veronica contusa inque Vino macerata succū extorques, & destillando herba sicca juxta Rostrum Alembici interposita, Aquam elicis, multarum erit virium cum per se, de quo Libavius, tum cū aliis etiam. De quo Angelus Sala in Ternar. Bezoard. Inprimis mirabilis est ad ulcera lavamenti ratione, quæ Charoniis fere deteriora, præsertim in pueris, inde sanata esse, sæpe his annis expertus sum.

Cum

Cum saccharo in variolis puerorum exhibita, maximè ubi seminis Napi drachma immacerata fuerit, egregie confert.

Aqua cichorei herbæ & florum.

℞. Herbarum & Radic. Cichorei, ambarum debito tempore collectarum q. v. Tussis & minutim incisis affundatur propria aqua q. s. & postquam per triduum vel amplius macerata fuerint, donec nempe tumere incipiant, coquantur parum; postea exprimatur succus ad destillationem utilis.

Alias ex floribus ipsius itentidem præparatur in Ophthalmia & plurimis oculorum affectibus aqua valdè insignis & secreta, hoc modo.

℞. Flor. Cichorei Sole in principio Leonis existente recenter collectorum. q.p.

Inde in Vitrum fortiter concutiendo, postea orificium diligentissimè claude, & circumcirca farinam ad panem pinsendum subactum applica trium quatuorve digitorum crassitudine. Stent in Clibano; donec panis eximatur, & invenies aliquando Flores tantùm in se collapsos, attamen rubicundo liquore, tinctura scilicet producta ipsorū succiplenos. Hanc tincturam fortiter expressam, vel per se ad usum mox instantem serva; Diu enim conservari non potest; vel per Alembicum in Cineribus destilla, (potes idem commode perficere cum floribus simul) & Aquam habebis Ophthalmicam ad oculorum plures affectus, calidos præsertim sola illinitione utilissimam. Quo eodem modo & ad idem Flores Calendulæ in Aquam (quæ aliàs in vitro vitta muliebri crinali interposita per insolationem ad oculos, membri virilis & mammarum dolores præparatur redigi posse existimo.

Compositæ inde Aquæ istæ fiunt variis modis: ut, quæ inter omnes alias minimè contemnenda est.

℞. Tutiæ octies vel decies in vino restinctæ, & in pulverem redactæ.
Camphoræ mediante oleo olivarum pulverisatæ ana ℈ j.
Aquæ Flor. Cichorei cæruleo ru.
Rosarum ana ℥ ij. &c.
Misce.

Valdè conducit in calidis oculorum fluxionibus, Ophthalmia, nubeculis, suffusionibus, &c.

Aqua spermatis Ranarum.

℞. Spermatis Ranarum circiter Martium & triduo ante Novilunium collecti, (sic enim non tam facilè fætet aqua inde destillanda) q. s.

Destilla per Vesicam, ignem moderatè adhibendo, ne superebulliant, & reserva.

Intra corpus à quibusdam utiliter assumitur in febribus ardentibus; sedat enim dolores & ardores mitigat. Cum phlegmate Vitrioli mista multum confert Ambustis.

Contra hæmorrhagiam etiam, præsertim cum Myrrha, Croco, & Camphora incorporata, ex Crollii præscripto utilissima est.

In ea sitantillum aluminis solvatur, doloribus podagricis linteis madefactis commodissimè adplicatur.

Experientissimus Angelus Sala utitur eâ in prænimio ardore pestis item in clysma-

clysmatibus contra intestinorum calorem. Vide Ternar. Bezoard.

De crudi spermatis Ranarum usu ad hæmorrhagias, quod eodem ferè modo, si nimirum tibialia inde conficiant in Erysipelare efficax. Vide Experimenta Fernelii. Quoniam verò in se Mercurium habeat cum Saturnina quadam proprietate, qua membrum, ipsumque malum quasi mortificatum iri metuendum, cum Decocto Myrrhæ & Olibani laudabilior existit ejus usus.

Aqua spermatis Ranorum Antipodagrica.

℞. Spermatis Ranarum, Mense Martio circa Novilunium collect. lib. iiij.
Stercoris bubuli recentis, ana.

Misce stent per noctem. Postea destilla & serva, calidiusculè membris affectis applicata in periis dolores feliciter sedat in podagra calida.

Aqua spermatis Ranarum antipodagrica altera.

℞. Aquæ spermat. Ranarum ℔. ij. ß.
Urinæ Adolescent. lib. iij.
Theriacæ recentis ℥. ij. ß.
Vitrioli albi
Salis, Aluminis ana ℥ iiij.
In aqua inde per arenam destillata misce
Salis Vitrioli ℥. j. ß.
Camphoræ •
Croci ℥. ij.

Exterius in periis applicata, quoties reficcatur, eousq; donec & dolor & tumor resedit, eximie antipodagrica est.

Aqua Theriacalis simplex.

℞. Theriacæ Venetæ, ℥. iij.
Aquæ vitæ rectific. lib. j.

Misce stent per aliquot dies ad digerendum. Tinctam aquam decanta, & recentem affunde, donec non amplius tingatur: & ita serva ad usum, qui egregius est ad sudores eliciendos in peste, ictero, imbecillitate Ventriculi, Catarrhis, Hypercatharsi, vermib⁹ &c. De quo passim Angelus Sala inter Bezoard.

Dosis cochlear j. vel dimidium. Non nemo hac ipsa à Podagra, quam alias sæpè est perpessus, sese feliciter præservat.

Aqua Theriacalis frigore destillata.

Aquam Theriacalem appellare lubet, nō propter Theriacæ ingressum; sed quod cuncta, quæ Cor contra venenum stabiliunt, ac illud lætius reddunt Theriacalem, ut ita dicam, vim sortita fuere, quibus ad hæc annumeratur.

℞. Spiritus Vini opt. lib j.
Camphoræ selectæ ℨ. sex vel septem.
Croci ℈. s.
Sacchari essensificati in quocunq; liquore liquabilis ℨ. iij.

Misce, solve, & per Chartam bibulam destilla. Ita tenuissimæ partes, quæ à mitissimo etiam foco fugarentur, protectantur; Et maxima cum utilitate dosi à gutt. ij. ad Cochl. j. ß. in peste usurpatur tàm prophylacticè, quam therapeuticè & hîc per se datur ad sudandum; illic singulo die cum pane, jusculo vel aliis appropriatis.

Egregiè etiam conducit hystericis & febricitantibus febribus lentis, ut Quartana & similibus.

Aqua Theriacalis Composita.

℞. Theriacæ Andromachi Veteris ℥. v.
Myrrhæ rubeæ ℥. ij. ß.
Croci Orientalis ℥ ß.
Spiritus Vini opt. rectif. ℥. x.

Mixta in B. M. lentissime destillentur, ut vix 3. vel 4. dierum spatio totum extilles, camphora in Alembicum ad drachmas duas interposita.

Tandem cessante destillatione hoc eodem ignis gradu calor augeatur ad ebullitionem Aquæ in B.

Finito hoc opere per Cohobia denuò repete, idque tertia etiam vice, & Voti compos eris.

Oleum Theriacale, quod ad guttas aliquot progreditur simul, per infundibulum secerne, & ceu preciosissimum reserva contra pestem & plurima venena.

Aqua verò à cochl. semis ad integrum valde salutaris est in venenis, febribus, quartana, ictero Vermibus, &c.

Angelus Sala supra ad extractu Hellebori ferociam compescendam adhibet, nec id immeritò.

Etenim illico a Theriaca restagnare laxiorem alvi effusionem, vimq; purgatricem remediorum domari, experientia & ratio satis ostendunt. Est enim purgatrix vis vehementior, media quædam potentia inter alimenta & venena Naturæ, Galeno teste, noxia, vasa debilitando, oscula laxando, mordicandoque. Quibus singulis Aqua Theriacalis potenter resistit. Deinde pharmaca a peripheria ad centrum succ[os] & spiritus abducunt. Theriacæ autem vis properat ad cutem, & per eam excrementa corporis exigit Gal. 11. de simpl. facultat.

Cum Spiritu Tartari & Vitrioli debite maritata quid præstet, præsertim in antiquis viscerum obstructionibus, inque Melancholia Hypochondriaca, quia suprà prolixiùs tradita sunt, hoc in loco meritò prætereo.

Aqua Tartarisata.

Aquam Tartarisatam cum nonnulli percipient me notis jam explicaturum, arrectis procul dubio auribus stabunt, expectando, quoniam extrahendis purgantium viribus idoneus perhibetur, si qua fortè de modo illo Beguini in Tyrocinio Chym. p. 107. obscure attacto; tincturas nempè, omnemque vini Catharcticam spatio quadrantis horæ è medicamentis purgantibus absque ullo calore externo, aliave re minerali eliciendi compendiosiori interpretaturus sim; Idque secundum Marpurgensium quorundam Studiosorum sententiã, per Oleum Tartari Mercuriale, per deliquium paratum &c. Neutiquam verò; Ea quippe Beguini ratio longe alia est, & longè diversa ab illo indaginis; Menstruum, inquam, subtilissimum, simplicissimum, temperatissimum ex simplici Aqua pluviali vel Majali rore in locum spiritus Vini, aliarumque aquarum, qua nec facilè nec purè, nec sine salis Armoniac purgantis spoliatione ab extractis purgantibus separantur, surrogandum.

Prout ipsamet Beguini altera Tyrocinii longè melioris editio à me in Gallia apud ipsum Authorem tùm temporis mortali morbo confixum visa, brevi fortè declarabit.

Quid, inquiunt, quod ab instillatione olei Tartari mox contingat, extractum, Medicamenti colorem foras adparere. Ad id ergò muneris perficiendum in extractione purgantium quod illo felicius reperietur? Verum à coloris mutuatione ad extractam jam facultatem argumentum valdè arenosum est, & imbecille. Siquidem Magisteria colorum causas sæpè obstrusas habent, quæ non imperitis solum imponunt, sed & sagaces valde ludunt.

Veluti quòd Spiritus Vitrioli trajectione per chartam emporeticam rubicundior evadat; Quod Aquæ à Spiritu Vini scammoniato vel Guajaci Sulphure vapido; ut & aceto sale Saturni imprægnato &c. injectis lactescant. Quod vel unica tantùm guttula olei Caryophyllorum alteriusve aromatis, in corrosivam illam Auri solutionem, antea Citrinam, dimidio quadrantis horæ totam ferè mensuram rubicundam reddat. Sic lapis ille Lunaris de quo inferius, si cum Auro soluto injiciatur instar atramenti nigerrimus evadit: Taceo inexplicabilem tincturæ rationem esse, quod Aqua regia Auro satiata faciem rubedine sanguinea inficiat; Aqua fortis verò argenti plena nigredine; Quòd aqua in qua ebullierint gallæ perspicua, mista aliæ calcanthinæ ilicò nigerrimæ evadat.

At nihilominus inficias ire non possum: Menstrua non satis acuta ad purgantium viscera usq; & hæc vi subeunda, olei Tartari guttis quibusdam, uti & sale fæcularum vini, spiritu mellis, aliarumq; rerum mineralium commodè exasperari posse. Et hanc eandem ob causam Angelus Sala quoque in defectu altioris illius menstrui locoque olei Tartari, meritò Aquam suam Tartarisatã ad purgantium succos foras extrahendos adhibuit. Eaq; talis est, opinor, quæ infra, ubi de Tartari præparatione, à Tartaro depurato inque Crystallos redacto purior remanebit superstes. Non inutilis præterea ad obstructiones stomachi, lienis & renum est si ad cochl. aliquot cum jusculo quodam exhibeatur. Imò potest & illa esse: in qua Tartari depurati portio tantum soluta seu liquata fuerit.

Aqua Cinamomi.

In Aqua Cinamomi destillanda multivarias Operariorum Chymicorum industrias videmus, quorum quidam hoc, quidam alio modo destillationem perficiunt, ut semper toties centenas opinionum vanitates, quoties semel veritatis usuram capiamus.

Multi Cinamomum cum vino generoso superfusum destillant; attamen inde lactescens & subjugalis aqua, parumque olei. Quoniam oleum virtute Spiritus Vini propria per totam aquæ molem adhuc dispersum est, ac discontinuatum; Quod inde patet, quia Spiritu Vini per digestionis diuturnitatem ab Aqua Cinamomi exhalante, oleum & copiosius & clarius redditur.

Hoc autem Angelus Sala in sua Aqua Cinamomi non curat; Quin imo

usque menstruo, in frigido toties colligendo Crystallos, quoties id fieri potest. Horum calore Solis vel Hypocausti exiccatorum lib. v. vel vj. per Cucurbitã terream probe loricatam in Athanare igne nudo, tã phlegma (nam & huic tantũ fere tribuit Paracelsus, quã ipsi oleo, seu spiritui) quã spiritus omnes excipiendo secũdum artem sensim nimirum & sensim ad bidui usque decursum, alembicoque amplo, luto sapientiæ munito præfixo destilla Caput mortuum exemtum tere, & vel per Phiolam; vel per erectam Cucurbitam igne violentissimo, usque ad nonum Alẽbicum altero alteri, mediante cujusq; exteriori limbo tanquam Zona, factoque in fastigio amplo foramine ita adaptato, ut spiritus ascendens ab imo ad summũ usq; absque ullo exitu pertingere queat, sapiẽti industria Spiritum superfusum denuo destilla; id quod intra quatriduum vix absolvitur, & ita Essentiam Vitrioli habebis penetrantissimam, arcanum illud contra Epilepsiam dudum quæsitum & optatũ. Quod si vero ex instrumentorum inopia ad prædictum modum operari nequeas; scito, non deesse è probatissimis authoribus, qui phrasin istam Theophrasti: ad nonum usque Alembicum &c. in sensu disiuncto accipiendo, priorem destillationem super Caput mortuum octo Cohobijs, ita ut non nisi per nonum Alembicum absolvatur, repetunt. Horum vestigia sequendo, nullius etiam neque laboris neque impendij te pœnitebit. Usus ipsius patebit in sequentibus.

❧ (o) ❧

Arcanum antepilepticum.

℞. Summita. Hypericonis
Anagall. flor. rub.
Rutæ,
Rad pœoniæ,
Visci quern.
Theriac. Andromach. ana ℥ ij.

Infunde in B. M. cum Spiritus Vini lib. ij. vel tribus.

Colaturæ adde prædictæ Essentiæ Vitrioli. li. j. Cranij humani subtiliter pulverisati unc. ij. Opij rite præparati unc. ſ. Camphoræ drachm. ſ.

Hæc omnia simul colloca ad circulandum in calorem putrefactionis, ad minimum septimanas sex. Postea subtile à spisso separa, & tanquam thesaurum reserva. Dosis ipsius a scrup. j. ad drachm. ij.

Eandem illam essentiam Vitrioli si cum Oleo Cinamomi & Anisi in circulum aliquandiu egeris in plerisque ventriculi affectibus à guttis decem ad quindecim usque in jure Galli inprimis in ipsius cruditate exhibendum, haud levi brachio commendamus.

Spiritus antepilepticus alius.

Hic penitus ad Paracelsi canones compositus est, & quia eximiæ contra Caducũ virtutis, hactenus sæpe αὐτόχειρος à me elaboratus pro γνησίῳ mihi hoc in capite inservit.

℞. Rad. pœoniæ debito tempore collect.
Visci quern. itidem certo tempore collect. ana unc. iij.

Opi

Opij Thebaici vere præparati drach.ij.

Camphoræ ℥ ß.

Spiritus Vini Theriacalis ceu Santali tinctura præditi

Spiritus Vitrioli Volatilis prædict. ana lib.j.

Stent in fimo per mensem philosophicum, & circulatione ita expedita subtile à spisso decantatum serva. Aurum vel gemmas ad robur ipsius adjuvandum addere liberalitas est omnibus concessa, mea id hactenus non tulit inopia; Alias in fine Auri potabilis Anglici accessu præstantiorem ipsum existimassem.

Dosis ipsius à paucis guttis ad scrup. j. in appropriatis. θεραπείας causa, quandocunque Paroxysmus irruit; prophilaxias vero gratia vel quotidie præsertim decrescente Luna, vel tantum in singulis Lunæ nodis; tertio quoque mense brevi ante Novilunium præmissa cerebri & stomachi purgatione, idque maxime vel Sale Vitrioli de quo in Hemetologia, vel Antimonio infra ad secessum parato. Antimonium enim, teste Varignana in Secretis, à singulari proprietate Epilepsiæ confert.

Hactenus de Spiritu Vitrioli volatili, quatenus Epilepsiæ in simplici & mixta forma ut plurimum confert. Iam prout alijs copulatus, alijs adfectibus etiam accommodatur.

Liquor Dianæ.

℞. Vitrioli Vngarici albificati p.ij.

Tartari ad ingredinem calcinati p.j.

Pulverisata invicem misce, & spiritu Vini paulisper conspersa destilla per cucurbitam seu phiolam magno imposito Alembico forti igne. Liquorem destillatum super Caput mortuum reaffunde, & cohoba. Hinc rectifica ipsum in arena distincte capiendo & Spiritum Vini & liquorem reliquum, qui pro temperato sudorifero in omnibus internis obstructionibus in sanguine grumoso, contra scabiem ad mundificandam & lævigandam cutim cujus respectu, vel etiam coloris saporisve limpidi & accepti ergo ita appellatur, egregias vires exhibet ad sudandum per tres, auroras continuas, datur à drachm.ij. ad unciam j. per se vel cum brodio, vel cum pauxillo Vini Hispanici. Et parum aberit, quin hæc descriptio conveniat cum Nectare succoso Paracelsi de quo lib. 2. de Tartaro part. 3. operum, præterquam quod non insimul destilletur, atque adeo à fætore Tartari ingrataque sua austeritate liberetur.

Diaphoreticum in peracutis.

Quod hoc titulo propositurus sum, varie quoque multorum authorum scripta passim habent. Paracelsus idem libello de peste, & in 3. parte cap. lib. 2. cap. 2. quamvis stylo paulo pressiore & parabolico. In consiliis medicin. sub eodem nomine ejus mentionem facit. Idq; nominis multi quidem retinuere; plures tamē vel mixturam simplicem vocant; vel mixturam de tribus, Vitriolatam &c.

Nec enim nova prorsus inventio ejus est, sed extat etiam apud Andernacum de vet. & nov. Medic. sub nomine Aquæ pestilentialis Camphoratæ; extat etiam

cum stomachales, Luem Veneram, Vermes, pestem, &c.

Haud concinne tamen facturos arbitror, qui propterea spiritus Vitrioli nomine insignitũ hunc existimando, quod vitriolata tantùm facultate polleat; nullis non affectibus, quibus spiritus Vitrioli alias per se convenit, nec pluribus, quibus ille haud convenit, administrare auderent: Non enim Spiritus Vitrioli dicendus hic est, nisi per tropum & analogice; quippe qui nihil aliud est, quàm salinorum æque (è sale, Nitro, & alumine) quàm vitriolatorum in salibus post sublimationem Mercurii restitantium spirituum mistura, ablutione producta. Quamvis autem spiritus isti per se sanitati nihil adversentur, & ὑπ' ἄλλων τοῖς ἐν [illegible] illorum doctissimis quibuscunque satis probetur; animadvertendum tamen; multa fieri conjunctis, quæ non separatis, & econtra; Et multa Methodum medendi ambabus manibus accipere, quæ componendi illã & pathologica planè arguat. Neque hoc non inventum in Natura dicimus, aut Minervam sine Junone, id est, sine exemplo, proprio cerebro parimus, fecimus enim Tartarum Vitriolatum hoc ipso cum spiritu; Fecimus inquam animo; reipsa, mixtione decenter facta, quidvis potius factum erat, quàm Tartarus Vitriolatus; quippe qui ad Medicinam prorsus inutilis nedum Chymica prosapia dignus. In his igitur & similibus probè Galeni, de simplic. facult. c. 33. sententia retinenda est: Quemadmodum, inquit, haud secura est, procul à sensu ducta de explorando medicamento ratiocinatio; ita nec ipsius alteri cuipiam permisti usus. Siquidem ipsum per se solum, quod judicandum venit expendere oportet, &c. Et quod lib. 2. c. 9. habet: Quippe experiri solum oportet, quæ impermista sunt, & ab omni extranea qualitate aliena.

Ex quibus omnibus liquidò patet: mistione sæpe naturam medicamentorum adeò perverti, ut injustè faciamus, dum à natura simplicium exorsi, de compositorum virtutibus judicium faciamus.

Non enim omnia medicamenta, quas facultates habent, actu habent, sed multas in potentia æque inutiles, quàm utiles, quas tum demum exerunt, quando aliis permixta exhibentur. Sæpè enim in remixtis ἀνακαλλήλων ἀλληλουχία surgit, quâ compositi vires non diversæ tantum, a simplicibus, sed & pugnantes ac sæpè subcontrariæ efficiuntur.

Sit itaque Spiritus prædictus, vel Spiritus Vitrioli vel quidvis aliud; eximii etiam usus in Medicina contra quamplurimos morbos, ad eadem tamen ipsum cum Spiritu Vitrioli per se concinnato vel easdem vel potiores virtutes obtinere, quod quibusdam ex Etymologia, aliorumq; suggestione placere posset, nemo mihi persuadebit.

Spiritus Vitrioli Philosophicus alter, vulgò Antepilepticus Basilii.

℞. Viride æris ad placitum, superfuso aceto calido toties extrahe, quoties viriditatem de se præbet. Liquorem per Alembicum abstrahe; Reliquum in Aqua pluviali solve, filtra & ad tertias coquendo in-

do inque cella colligendo Cryſtallos, coagula. Reſiduam aquam iterum ad tertias incoque, donec nulli amplius conſiant Cryſtalli.

Hos in Retorta fortiter deſtilla; Prodibit enim Aqua ſubviridis, ſubnigra quando incipit, ceſſa; Aquam illam ſubviridem denuò per Retortam deſtilla per ſe, & inſtar Cryſtalli clariſſima deſtillabitur. Cuius uſus in caduco valdè nobilis perhibetur, Doſis, in Aqua pœoniæ ad ſcrupulum unum.

Et huc uſque ἐξ ἐπιμέτρου de Angeli SALÆ Liquore Vitrioli acido ſulphureo.

SECTIO SECUNDA

De

AQUIS DESTILLATIS.

VAriosaquas per deſtillationem eliciendi modos eſſe, neq; interim omnes omnibus ubiq; convenientes, nemini nō certum arbitror eſſe. Cum autem ex duplici fine, qui deſtillatori propoſitus eſſe debet, nempe, ut & multū aquæ accipiat, & multæ efficaciæ, aliæ aliis palmam præripiant; is ipſe verò modus quo Dn. SALA in pleriſq; utitur, præ cæteris hoc nomine plurimum commendandus veniat; ab omnibus aliis ſuperſedebo, huic ſoli in plantarum, aquis eliciendis addictus: Ut nimirum rebus deſtillanda balſamico tempore collectis vel per ſe, quando contuſis rorido Baln. calore humiditas prolicitur; vel per commacerationem cum liquore, pro ſingulæ naturę analogo, vel vino, vel propria aqua, vel aqua ſimplici affuſo, ſuccus exprimatur, & ipſe poſtea per B. M. in aquam debito ignis regimine deſtilletur, quouſq; Aqua progreditur. E fecibus Sal elicitur, qui & ipſe loco, quod aliis guttas quaſdam aceti admiſcent, ad depurandas melius & conſervandas aquas inſervire poteſt. Efficaciores ſi velis res novas ipſis infunde, & poſt macerationem prolecto ſucco aquoſiori iterum atque iterum deſtilla. Vel eas ipſas exiccatas in Alembicum interventu Craticulæ impone. Sic enim vaporibus tranſeuntibus non vegetior ſolummodò virtus, ſed & Tinctura aliquando egregia ſimul eniteſcit.

Quod verò vires Aquarum ſtillatitiarum ſpectat: falſitatis omninò inſimulanda eſt opinio, quæ deſtillatis eaſdem virtutes cum Raymundo & Geſnero partim cautè tribuit, quas ipſa corpora, è quibus eliciuntur, habuerunt, etiamſi Matthioli additamento ſe munierit: Eſſe ſcilicet eâdem, ſed non pari efficacia præditas. Quemadmodum enim pars non eſt totum, nec Aqua Plantæ cuiuſdam tota plantæ ſubſtantia; ſed vix pars Mercurialis, Sulphure & Sale (excepta, ſi arcte ſumatur, ſubtiliſſima & maximè volatili eorum parte) deſtituta; Nihil autem, teſte Fernelio, de abd. rer. cauſis lib. 2. c. 17. in ulla Naturæ parte eſt, quod non peculiari, & occulta proprietate vigeat; Ita nec effectus virtuteſque totius compoſiti, puta quæ non niſi harmoniæ & compoſitionis beneficio inſunt, nec etiam ſingularum partium conſtituentium omnes exæquare Aquæ ſtillatitiæ poterunt.

Hanc ob cauſam Aqua Menthæ & ocymi

ocymi teste Manardo in Epistol. 15. mali potius quam boni odoris est. Aqua Nasturtii hortensis (quod ipsum etiam Montanus in Consiliis de Calamentho refert) quòd alias linguam sinapi instar mordet, vix levem astrictionis sensum excitat. Et Aqua Radicis Africanæ, teste Scaligero, pota intra horæ spatium mortem adfert, cum tamen radix illa per se minus vegiti, aut præsentis sit veneni. Uiq; adeò eadem omninò vis nequit esse destillatorum cum suis integris.

Ais, è purgantibus destillari Aquas purgantes, &c. de quibus supra? Bene, purgantes, sed nec æquè, ac ipsa corpora extitere, nec ex omnibus purgantibus. Etiamsi enim proprietas formæ toti subjecto immergantur, inque singula usque segmenta eius penetraverint; tamen nec uspiam puræ illæ in ulla parte totius seorsim (adeò ut & falsum sit, quod de secreto illo Sulphure quidam jactitant) consistunt, nec etiam in omnibus illis partibus a se invicem diremtis æqualiter. Quin imò totius substantiæ vis & habilitas agendi, ita singulis partibus se adsociando imminuitur, ut quod antea toti univoce & absolutè inerat, jam eo usque divisum vix secundum analogiam in quibusdam reperiatur, id est, quod quidem in omnibus partibus reperiatur, in alia tamen principaliter, in alia minus, & infirmissimè in Aqua, puta in qua è stirpe viridi prolecta humor exuberet alimentarius, nondum stirpis vim omnem ac proprietatem adeptus. Accedit quòd præparationis [illegible] ignis cō[illegible] nova: non [illegible] qualitates accipiant. Ideoq; fieri non potest, quin Destillata nō solum in quibusdam [illegible] bus minoris sint efficaciæ; sed cum plurimas earundem vel è nimis tenui vel crassiori materia oriundas, &c. penitus amiserint; tum etiam planè novas, & quæ primordia non redoleant, acquisierint.

Propterea quod usum Aquarum stillatitiarum attinet, is ex præcognitionis corporum simplicium viribus & usu æstimandus minimè est, sed sola experientia norma & Regula Lesbia judicanda, juxta quam pro utentis Medici scopo ad hunc vel illum affectum adhibeantur.

Rhodostagma odoratum.

Ne rem actam agamus, loco Aquæ Rosarum vulgaris hanc compositam ejusdem Salæ substituimus.

℞. Fol. Rosar. recent. libram j. vel ij. Santali albi odori, styracis Calamitæ, Benzoin, Cinamomi ana drachm. ij. Cariophyl. Laudani de Barba ana drachm. j. Moschi gr. x. f. pulvis, & facto strato super stratum stent in fimo per Mensem. Postea destillentur. Ubi enim ad jubar Solis ita steterit aliquandiu, fragrantior erit quavis alia.

Aqua veronicæ.

Si è Veronica contusa inque Vino macerata succū extorques, & destillando herba sicca juxta Rostrum Alembici interposita, Aquam elicis, multarum erit virium cum per se, de quo Libavius, tum cū aliis etiam. De quo Angelus Sala in Ternar. Bezoard. Inprimis mirabilis est ad ulcera lavamenti ratione, quæ Charonus ferè deteriora, præsertim in pueris, inde sanata esse, sæpe his annis expertus sum.

Cum

Cum saccharo in variolis puerorum exhibita, maximè ubi seminis Napi drachma immaceiata fuerit, egregie confert.

Aqua cichorei herbæ & florum.

℞. Herbarum & Radic. Cichorei, ambarum debito tempore collectarum q. v. Tussis & minutim incisis affundatur propria aqua q. s. & postquam per triduum vel amplius macerata fuerint, donec nempe tumere incipiant, coquantur parum; postea exprimatur succus ad destillationem utilis.

Alias ex floribus ipsius itentidem præparatur in Ophthalmia & plurimis oculorum affectibus aqua valdè insignis & secreta, hoc modo.

℞. Flor. Cichorei Sole in principio Leonis existente recenter collectorum. q. p.

Inde in Vitrum fortiter concutiendo, postea orificium diligentissimè claude, & circumcirca farinam ad panem pinsendum subactum applica trium quatuorve digitorum crassitudine. Stent in Clibano; donec panis eximatur, & invenies aliquando Flores tantùm in se collapsos, attamen rubicundo liquore, tinctura scilicet producta ipsorũ succiplenos. Hanc tincturam fortiter expressam, vel per se ad usum mox instantem serva; Diu enim conservari non potest; vel per Alembicum in Cineribus destilla, (potes idem commode perficere cum floribus simul) & Aquam habebis Ophthalmicam ad oculorum plures affectus, calidos præsertim sola illinitione utilissimam. Quo eodem modo & ad idem Flores Calendulæ in Aquam (quæ alias in vitro vitta muliebri crinali interposita per insolationem ad oculos, membri virilis & mammarum dolores præparatur redigi posse existimo.

Compositæ inde Aquæ istæ fiunt variis modis: ut, quæ inter omnes alias minimè contemnenda est.

℞. Tutiæ octies vel decies in vino restinctæ, & in pulverem redactæ.
Camphoræ mediante oleo olivarum pulverisatæ ana ℈ j.
Aquæ Flor. Cichorei cæruleo ru.
Rosarum ana ℥ ij. &c.
Misce.

Valdè conducit in calidis oculorum fluxionibus, Ophthalmia, nubeculis, suffusionibus, &c.

Aqua spermatis Ranarum.

℞. Spermatis Ranarum circiter Martium & triduo ante Novi lunium collecti, (sic enim non tam facilè fætet aqua inde destillanda) q. s.

Destilla per Vesicam, ignem moderatè adhibendo, ne superebulliant, & reserva.

Intra corpus à quibusdam utiliter assumitur in febribus ardentibus; sedat enim dolores & ardores mitigat. Cum phlegmate Vitrioli mista multum confert Ambustis.

Contra hæmorrhagiam etiam, præsertim cum Myrrha, Croco, & Camphora incorporata, ex Crollii præscripto utilissima est.

In ea si tantillum aluminis solvatur, doloribus podagricis linteis madefactis commodissimè adplicatur.

Experientissimus Angelus Sala utitur eâ in prænimio ardore pestis item in clysma-

clysmatibus contra intestinorum calorem. Vide Ternar. Bezoard.

De crudi spermatis Ranarum usu ad hæmorrhagias, quod eodem ferè modo, si nimirum tibialia inde confiant in Erysipelate efficax. Vide Experimenta Fernelii. Quoniam verò in se Mercurium habeat cum Saturnina quadam proprietate, qua membrum, ipsumque malum quasi mortificatum iri metuendum, cum Decocto Myrrhæ & Olibani laudabilior existit ejus usus.

Aqua spermatis Ranorum Antipodagrica.

℞. Spermatis Ranarum, Mense Martio circa Novilunium collect. lib. iiij.
Stercoris bubuli recentis, ana.

Misce stent per noctem. Postea destilla & serva, calidiusculè membris affectis applicata in petiis dolores feliciter sedat in podagra calida.

Aqua spermatis Ranarum antipodagrica altera.

℞. Aquæ spermat. Ranarum ℔. ij. ß.
Urinæ Adolescent. lib. iij.
Theriacæ recentis ℥. ij. ß.
Vitrioli albi
Salis, Aluminis ana ℥ iiij.

In aqua inde per arenam destillata misce
Salis Vitrioli ℥. j. ß.
Camphoræ
Croci ℥. ij.

Exterius in petiis applicata, quoties exsiccatur, eousq; donec & dolor & tumor resedit, eximiè antipodagrica est.

Aqua Theriacalis simplex.

℞. Theriacæ Venetæ, ℥. iij.
Aquæ vitæ rectific. lib. j.

Misce stent per aliquot dies ad digerendum. Tinctam aquam decanta, & recentem affunde, donec non amplius tingatur: & ita serva ad usum, qui egregius est ad sudores eliciendos in peste, ictero, imbecillitate Ventriculi, Catarrhis, Hypercatharsi, vermib⁹ &c. De quo passim Angelus Sala inter Bezoard.

Dosis cochlear j. vel dimidium. Non nemo hac ipsa à Podagra, quam alias sæpè est perpessus, sese feliciter præservat.

Aqua Theriacalis frigore destillata.

Aquam Theriacalem appellare lubet, nō propter Theriacæ ingressum; sed quod cuncta, quæ Cor contra venenum stabiliunt, ac illud lætius reddunt Theriacalem, ut ita dicam, vim sortita fuere, quibus ad hæc annumeratur.

℞. Spiritus Vini opt. lib. j.
Camphoræ selectæ ℨ. sex vel septem.
Croci ℈. ſ.
Sacchari essensificati in quocunq; liquore liquabilis ʒ. iij.

Misce, solve, & per Chartam bibulam destilla. Ita tenuissimæ partes, quæ à mitissimo etiam foco fugarentur, protectantur; Et maxima cum utilitate dosi à gutt. ij. ad Cochl. j. ß. in peste usurpatur tàm prophylacticè, quam therapeuticè & hîc per se datur ad sudandum; illic singulo die cum pane, jusculo vel aliis appropriatis.

Egregiè etiam conducit hystericis & febricitantibus febribus lentis, ut Quartana & similibus.

Aqua Theriacalis Composita.

℞. Theriacæ Andromachi Veteris ℥. v.
Myrrhæ rubeæ ℥. ij. ß.
Croci Orientalis ℥ ß.
Spiritus Vini opt. rectif. ℥. x.

Mixta in B. M. lentissime destillentur, ut vix 3. vel 4. dierum spatio totum extilles, camphora in Alembicum ad drachmas duas interposita.

Tandem cessante destillatione hoc eodem ignis gradu calor augeatur ad ebullitionem Aquæ in B.

Finito hoc opere per Cohobia denuò repete, idque tertia etiam vice, & Voti compos eris.

Oleum Theriacale, quod ad guttas aliquot progreditur simul, per infundibulum secerne, & ceu pretiosissimum reserva contra pestem & plurima venena.

Aqua verò à cochl. semis ad integrum valde salutaris est in venenis, febribus, quartana, ictero Vermibus, &c.

Angelus Sala supra ad extracti Hellebori ferociam compescendam adhibet, nec id immeritò.

Etenim ilicò à Theriaca restagnare laxiorem alvi effusionem, vimq; purgatricem remediorum domari, experientia & ratio satis ostendunt. Est enim purgatrix vis vehementior, media quædam potentia inter alimenta & venena Naturæ, Galeno teste, noxia, vasa debilitando, oscula laxando, mordicandoque. Quibus singulis Aqua Theriacalis potenter resistit. Deinde pharmaca à peripheria ad centrum succ[illegible] & spiritus abducunt. Theriacæ autem vis properat ad cutem, & per eam excrementa corporis exigit Gal. 11. de simpl. facultat.

Cum Spiritu Tartari & Vitrioli debitè maritata quid præstet, præsertim in antiquis viscerum obstructionibus, inque Melancholia Hypochondriaca, quia suprà prolixiùs tradita sunt, hoc in loco meritò prætereo.

Aqua Tartarisata.

Aquam Tartarisatam cum nonnulli percipient me notis jam explicaturum, arrectis procul dubio auribus stabunt, expectando, quoniam extrahendis purgantium viribus idoneus perhibetur, si qua fortè de modo illo Beguini in Tyrocinio Chym. p. 107. obscurè attacto; tincturas nempè, omnemque vini Catharticam spatio quadrantis horæ è medicamentis purgantibus absque ullo calore externo, aliave re minerali eliciendi compendiosiori interpretaturus sim; Idque secundum Marpurgensium quorundam Studiosorum sententiã, per Oleum Tartari Mercuriale, per deliquium paratum &c. Neutiquam verò; Ea quippe Beguini ratio longe alia est, & longè diversæ ab illo indaginis; Menstruum, inquam, subtilissimum, simplicissimum, temperatissimum ex simplici Aqua pluviali vel Majali rore in locum spiritus Vini, aliarumque aquarum, qua nec facilè nec purè, nec sine salis Armoniaci purgantis spoliatione ab extractis purgantibus separantur, surrogandum.

Plout

Prout ipsamet Beguini altera Tyrocinii longè melioris editio à me in Gallia apud ipsum Authorem tùm temporis mortali morbo confixum visa, brevi fortè declarabit.

Quid, inquiunt, quod ab instillatione olei Tartari mox contingat, extractum, Medicamenti colorem foras adparere. Ad id ergò muneris perficiendum in extractione purgantium quod illo felicius reperietur? Verum à coloris mutuatione ad extractam jam facultatem argumentum valdè arenosum est, & imbecille. Siquidem Magisteria colorum causas sæpè obstrusas habent, quæ non imperitis solum imponunt, sed & sagaces valde ludunt.

Veluti quòd Spiritus Vitrioli trajectione per chartam emporeticam rubicundior evadat; Quod Aquæ à Spiritu Vini scammoniato vel Guajaci Sulphure vapido; ut & acero sale Saturni impregnato &c. injectis lactescant. Quod vel unica tantùm guttula olei Caryophyllorum alteriusve aromatis, in corrosivam illam Auri solutionem, antea Citrinam, dimidio quadrantis horæ totam ferè mensuram rubicundam reddat. Sic lapis ille Lunaris de quo inferius, si cum Auro soluto injiciatur instar atramenti nigerrimus evadit: Taceo inexplicabilem tincturæ rationem esse, quod Aqua regia Auro satiata faciem rubedine sanguinea inficiat; Aqua fortis verò argenti plena nigredine; Quòd aqua in qua ebullierint gallæ perspicua, mista aliæ calcanthinæ ilicò nigerrimæ evadat.

At nihilominus inficias ire non possum: Menstrua non satis acuta ad purgantium visceraq; & leviter solvendula, olei Tartari guttis quibusdam, uti & sale fæcularum vini, spiritu mellis, aliarumq; rerum mineralium commodè exasperari posse. Et hanc eandem ob causam Angelus Sala quoque in defectu altioris illius menstrui locoque olei Tartari, meritò Aquam suam Tartarisatã ad purgantium succos foras extrahendos adhibuit. Eaq; talis est, opinor, quæ infra, ubi de Tartari præparatione, à Tartaro depurato inque Crystallos redacto purior remanebit superstes. Non inutilis præterea ad obstructiones stomachi, lienis & renum est si ad cochl. aliquot cum jusculo quodam exhibeatur. Imò potest & illa esse: in qua Tartari depurati portio tantum soluta seu liquata fuerit.

Aqua Cinamomi.

In Aqua Cinamomi destillanda multivarias Operariorum Chymicorum industrias videmus, quorum quidam hoc, quidam alio modo destillationem perficiunt, ut semper toties centenas opinionum vanitates, quoties semel veritatis usuram capiamus.

Multi Cinamomum cum vino generoso superfusum destillant; Attamen inde lactescens & subjugalis aqua, parumque olei. Quoniam oleum virtute Spiritus Vini propria per totam aquæ molem adhuc dispersum est, ac discontinuatum; Quod inde patet, quia Spiritu Vini per digestionis diuturnitatem ab Aqua Cinamomi exhalante, oleum & copiosius & clarius redditur.

Hoc autem Angelus SALA in sua Aqua Cinamomi non curat; Quin

 imo

imo bene gnarus, quando vel Spiritus Vini excipiendus venit, vel aqua Cinamomi &c. Vel etiam artificii ipsius peculiari menstruo Oleum ab aqua separandi &c. sequentem profitetur modum.

℞. Cinamomi opt. Confracti q v. superfunde Spir. Vini p. ij. Aquæ pluvialis p. j. Stent aliqnandiu, postea per vesicam destillentur.

Ex hac aqua præter simplices usus auxilio Tincturæ Santali croceati & sacchari, adjecta aliqua Alkermes particula Elixir paratur visu jucundissimum, usu excellentissimum.

Aqua Æsculapij.

Johannes Baptista Zapata in Med. mirabil. c. 13. Aquam Æsculapij miris modis deprædicat ad pestem, Epilepsiam, aliosque capitis, ventriculi, jecoris, lienis & Renum difficilimos affectus, & quod possit omnia, quæ Lac Virginis potest, cujus usum in Chirurgia eodem libro luculentiùs prosequitur.

Descriptio ibi habet: quòd in vesicam intus stanno oblitam immittatur acetum, tertia parte vacua, & per Alembicum plumbeum Aqua dulcis, aurei coloris, usque ad corrosivam fæculentiam, quæ statim exhaurienda, ne vas lædat, destilletur.

Verùm inter SALA experimenta id nominis habet, quod sequitur;

℞. Aceti fortissimi q. v.

Destilla per campanam plumbeam fietque dulcis liquor.

Dosis ab uncia s. ad ℥ ij vel iij. Operatur per sputum & vomitum, multum phlegmatis evacuando & in morbo caduco, ubi duobus vel tribus ante Novilunium diebus bibitur, spiritus effervescentes sedat, velut arcanum longè maximum, & quod nominatim Filiolo Symphonistæ Basileensis Epileptico sanitatem reconciliavit.

Aqua Aluminis.

Aquæ Aluminis. Rochæ supr. cap. 2. Ternar. Bezoard. factam mentionem in rem præsentem perducimus sequentibus:

Præcipua autem ex Alumine Chymicè paranda medicamenta, quatuor nobis data sunt:

Aqua, Magisterium, Saccharum & Sal fixum Aluminis.

AQVA talis est: ℞. Aluminis Rochæ pulverisati q. s. impone Cucurbitæ & lento igne, ne Spiritus acres qui quidem ab aliis usibus penitus proscribendi non sunt, sequantur, per arenam destilla, & quæ egreditur aqua, phlegma, seu Aqua Aluminis vocatur.

Usus ipsius ἐν τῷ γένει dirigitur ad siccandum, mundificandum, adstringendum & refrigerandum. Ideoque variè scopis inservit Chirurgicis ad vulnerum sanationes, eorumque symptomata.

Magni aliquibus æstimatur in omnis generis febrib', ubi quoq; Spiritus ipsius interventu major videbitur ἐνέργεια.

Neque decipiuntur, credo, effectu. Quippe clarissimorum Authorum authoritate constat, Aluminis crudi drachmam semis cum Aqua Centaurii vel Tabaci in febrib' intermittentibus præscribere licere, quum nimirum plus millies id felicissimè successerit, universali aliqua, impri-

inprimis ex Antimonio peculiari industria ad id elaborata purgatione, præmissa. Sic Author noster in decocto refrigerante contra ardorem magna cum fiducia exhibet; Et Fioravanta Capr. Medic. lib. 2. cap. 10. Aquam, regiam dictam, cuius basis & hæc Aqua Aluminis est, in dentium & Gingivæ putredine & nigritie, inque febribus scrupulari pondere sæpe sæpius probatam proponit.

Magisterium aluminis.

Paulo aliter ἐγγενῶς sese habet, dum ad Magisterium Aluminis admitimur.

Sumitur Aluminis purissimi & pellucidi pars quotacunque, in vesicam bubulam, suillamve aptè componitur, & sic in aquam fervidam immergitur, donec alumen contentum liquescat, inq; liquorem penitus convertatur. Liquor filtro depuratus destillatur per alembicum, cucurbita brevi in cineribus posita, ad siccitatem usq; materiæ seu remanentiam Capitis mortui. Quod ipsum denuo prædicto modo in liquorem solvitur, destillaturq;. Idq; eousque repetendo, donec tota Aluminis substantia, saltem reiectis inquinamentis alembicum transcenderit.

Stypticum hoc μηδὲ ἀδιάφορον, μηδὲ ἀν-δικον est; imò Ischæmon haud rejectitium quod vix Essentia Ferri, Boli, Acatiarum, Sperniola, aut quicquid hoc in classe præclari nominis est, ne Jaspide quidem ipsa inferius; Quibus etiam partim hoc arte unitum Specificum Stypticum vel non à Theophrasti illo (de quo libr. de Specificis) aliud, vel parum dissimile redditurum haud levi conjectura nitor.

Aqua Aluminis Fixi.

Si non tàm ordinem ab initio nobis præstitum, quàm rem ipsam jam sub manibus habitam respiceremus, de Saccharo Aluminis pauca hic præfari, non usque adeò ἐκ τῆς ὁδοῦ foret. At verò satis superque de his Paracelsus, Libavius & alii. Ideoque progredimur jam ad Medicinas non minus nobiles ex fixi Aluminis sale præparandas. Prima arcanum inprimis est contra Ischiam; Altera contra ariduras, & membrorum diminutiones.

Aqua contra Ischiam arcana.

℞. Aluminis Rochæ, solve ad ignem ut phlegma & spiritus exhalent, (utrumque urgentiori phlegmatis superioris destillatione obtineri potest) Terram, quæ in fundo residet, aqua communi solve, & filtro trajectam evapora. Reliquum Sal Aluminis fixum collige. Hujus

℞. Uncias octo salis fusi subtiliter triti lib. j. Misce, inque tigillo luto firmiter clauso, pone ad ignem Reverberii intensissimum duodecim horas, Materiam porrò exemptam separationis causa in Aqua fontanæ mensuris quatuor infunde. Pars, non soluta quæ residet, fiat pulvis; quæ verò soluta in Aquam abiit, aquam filtrando constituit contra Ischiam arcanam, Modus eo utendi est: ut ea ipsa lo-

cus dolens totus calidè illiniatur & fricetur primò, postea præcedentem pulverem misce cum oleo Laurino, quo idem locus semel in die ad vigesimum usque diem ungatur. Insuper

℞. Prædictæ Aquæ p.j.
Verbenæ
Centaurii ana part.iij,
Coque in Aqua communi q.s.ad insessum, eoque utere decrescente potissimum Lunâ, quarer vel quinquies singula vice horam unam vel alteram.

Tempore Balnei verò hanc potionem ordinariam habeas:

℞. Rad.Caryophyll.unc.j.
Calami Aromat.drachm.ij.
Flor.Summitat.Centaurii unc.j.ſ.
Veronicæ unc j.
Absinthii drach.vj.
Cinamomi drach.ij
Infunde in Vini libris circiter octodecim, & servetur pro pota.

Aqua Arcana contra Ariduram.

℞. Pulveris Aluminis ab infusione Aquæ, ut suprà, residui q.v.

In cucurbita superfunde spirtus Vini rectificati ad supereminentiam duorum digitorum, stent aliquamdiu, donec ad prædictum morbum, cujuscunque generis ille sit, opus habeas Est enim, cumulibus unguentis mixta, sive illa ex oleo Laurino sive Axungia humana, &c. composita sint, & postmodum membro arido, bis terve affricta, nullo ad nodos Lunæ habito respectu, longè præstantissima. Unctione enim hoc modo facta, membrum, absque dolore tamen, in tumorem attolli incipiet, & fotu ab exuviis vulpinis, felinis, caninis, &c. continuò sequente, brevi penitus, restaurabitur.

Aqua Lumbricorum per se.

Hujus Dn.Sala supra in Ternario Bezoard. cap. 18. ad Unguentum Antiparalyticum mentionem facit. Ideoque & illa hujus loci est; Non propter conficiendi difficultatem, sed quia occasio simul erit, arcanorum, quas habet, virtutum monumenta memoriæ suspendere. Estque talis:

℞. Lumbricos terrestres rubeos, qui in agrorum versionibus potissimum visuntur in suff. qv.

Purga bis terve, prout nosti, per muscum arboreum. Quidam Brassicam rubeam aliquandiu devorandam præbent. Postea ciba cum vitello ovi ad duritiem cocti, donec quod brevi fieri solet, lutei evadant. Tandem vitro angusti orificii inditos, & massa panis jam pistandi involutos in clibano cum pane simul pista donec panis eximendus veniat. Invenies eos in Aquam conversos elegantem. Fæces subsidentes separa; Aquam verò ad plures affectus haud contemnendam serva.

Dicata inprimis est nervis & articulis roborandis, eorumque vulneribus mulcendis glutinandisque. Hinc etiam membris paralyticis & aridis inunctione confert, præsertim ubi magis penetrantium, velut Unguenti Bezoardici nostri, vel Aquæ Magnanimitatis consortio adjuvetur. Nobilissimus tamen usus ipsius est in Hydrope, adeoque meritò Specificum Hydropicum prędicatur, cujus nimirum

exhibitio, ad cochl. ſ. cum Syrupo Cinamomi, ſæpius repetita rarò infructuoſa exiſtit.

Similis lumbricorum terreſtrium uſus eſt, quando ab aliquibus in Aquam deſtillantur, eaque mane & veſperi ad cochl. ij. aſſumitur; vel quando decoctum ex iis concinnatur cum Cereviſia, cui denique calamus aromaticus in debita quantitate incoquitur, ſinguloque m. & v. plurium ſeptimanarum ſpacio aſſumitur. De quo vide ἰατρεῖον Clauſeri. Si quis tædium capiat ex vulgari vermes hoſce foſſionibus inſectandi modo, is capturam eorum capeſſat ita: In aqua ſimplici Vitriolum ſolvat, quantum abſque igne poterit; hac aqua Terram ſuperfundat, qua in ipſos cuniculos ſuos agere putabitur; ſic abundantia eorum longè major cum nonnulla videntium admiratione ſuppeditabitur.

Liquor Oculorum Cancri.

Hujus ſupra cap. 26. Ternarii Bezoard. Traumatica mentionem fecit Author. Ideoque nos ἐξηγηματικῶς quod de oculorum Cancri verè medica præparatione nobis conſtat, ſpongiæ incumbere haud volumus.

Lex κατ' αὐτὴν vero de liquore tantum hoc in loco libertatem concedit, quem variè docent Magiſtri. Quidam antequam eſſentiam extrahunt, lapides Cancrorum calcinant in Reverberio.

Hi autem quia cruſtacea non egent calcinatione, ſuperfluè laborant, cum ſola lævigatio ad eandem intentionem ſufficiat. Quidam menſtruo variant, & jam Spiritu Vitrioli utuntur; jam Spiritu ſalis, ex quorum miſtione tamen nauſeabundus prætimendus ſapor; jam Tartari oleo per deliquium facto, de quo tamen experientia me fecit dubitare; jam aceto non deſtillato ut Author noſter, jam deſtillato, jam vini; jam Hydromelitis vinoſi; jam ſuccis acidis & aliis. Omnes autem in hoc conveniunt, aut acribus ſolutionem tentent. Nec ſua cuique ſine cauſa, ſtat, arbitror, ſententia; prout ſcilicet vel ad hunc magis reſpexerint morbum, vel ad hanc Naturam, quibus utrinque Medicum intentum oculum habeat, oportet. Sequitur ergo & ratione & experientia comprobatiſſimus.

Liquor Oculorum Cancri Nephriticus.

℞. Oculorum Cancri tenuiſſimè pulveriſat. unc. j. ſ.
Aceti deſtillati oleo Tartari alcooliſati unc. ij.

Miſce inq; B. vel ejus vicario, ſeptimanam unam vel alteram digere, Decapulatum liquorem ſpatio viginti dierum in matracio lēto igne coagula, indeq; tere in pulverem tenuiſſimum. Deniq; Spiritu Vini dilatetur ad Eſſētiæ Tincturę vel modū, qui vel liberaliori doſi ad uſū ſervetur; vel eouſq; in B. abſtrahatur, donec liquor maneat auſteriuſculi caloris. Vel denique ultimò cum optimo Spiritu Vini digeratur, abſtrahaturque fortiter in Cineribus, donec fixum fiat volatile, id quod addita Salis Urinæ volatili aliqua parte factū ſine dubio facilius. Ubi enim Alcool vini fermentatum eſt, cum vir

tut

tute lapidum sæpius antea solutorum & coagulatorum; vim resolvendi calculum hominis adipiscitur nō vulgarem; Quemadmodum Alcool vini fortificatum cum Tartaro, Auro & Corallis; Aqua cum sale Calcis vivæ, Antimonio rubedinem, tincturamve certò extrahere possunt.

Et ad eundem modum pulverem Ludi seu calculi humani, & lapidum Cyprinorum in liquorē redigere licet, quorum guttæ perpaucæ in aquis appropriatis exhibitæ calculum Renum & vesicæ efficacissimè solvunt & expellunt.

Dosis prædicti liquoris est à gutt. paucis ad cochl. ſ. in Aquis petroselini, Ononidis. Genistæ, &c.

In Lithiasi, Nephritide, hydrope, Ischuria, Dysuria, obstructione mensium, &c.

Dn Sala quamvis rudius paratum cum Diasoli, præsertim ubi ad inflammationem prohibendam venæsectio præmissa fuerit, in Casibus & contusionibus internis utilissime exhibet. Alioquin ad eadem valet cum Aqua Cerefolii.

Aquæ Ophthalmicæ.

Aquæ Ophthalmicæ Vitriolatæ ab Authore Hemetologiæ cap. de Sale Vitrioli occasio sunt, quod & nos hoc in loco & de argumento ipsius, & de Aquis ipsis pauca.

Argumenti causa notandum Misochymicorum gratia, Dioscoridem lib. 5. c. 74. Vitriolum tam crudum ut exulceret, & erodat, ex aqua potum venenosis fungis opponere, & latos alvi lumbricos eo ipso enecare; Oribasium adfirmare, quod per superiora purget, sudoremque moveat; Alexium Pedemontanum eodem fauces angina pressas colluere; Gesnerum vix Medici persona dignum judicare eum, qui oleo Vitrioli carere se posse existimet; Horatium Augenium Vitrioli oleum ad febrem pestilentialem sanandam esse Medicinam; quæ non habeat parem; Capivaccium cum Gal. c. 2. lib. 4. κ. τ. τ. in ungue oculi ascendendum suadere ad Collyrium ex Atramento sutorio; imò haud absonum esse, confugere ad oleum ex Calcátho cū lacte correctū.

Et deniq; quod in Medicinam viribus æstimandis Medici, teste Galeno, propriis finib. excedere minimè debeant id est, velut alibi dilucidus explicat; omnia rationum nimis physicarum præcipitia fugere, & medicamenta non qualia in sua Natura & per se, sive metallica sint, sive alia; Verum quid in nobis & ubi efficere possint, exquirere; Atq; si hujus meminerimus, certissimam omnium & junctis saltem paucis quibusdam epilogismis sufficientissimam esse judicatricem experientiam, quam qui derelinquunt, atque aliunde ratiocinantur, (quandoquidem & secundum Hippocratem: τὰ ἐγχειρήματα καλῶς διδασκαλίας) non solum falsa pro veris ducere, sed & omnē tractationis utilitatem destruere, &c. De Aquis Ophthalmicis Vitriolatis plurimi plurima; veluti Gal. 1. 2. & 3. de facult. facilē parab. & Quercetan. Riverius, Platerus Heurnius, &c. passim.

Inprimis Crollius duo Specifica Ophthalmica ad omnes oculorum affectus valdè prædicat, quorum alterum, quia obscurè descriptum. Alterum vero omnium affectuum ocularium indicatione

tiones minimè explet, sed partim materia duntaxat est remedii requisiti, non indicati, propter aquas & alia oculis specifica proprietate dicata, partim ex Avicenna, & cap. 2. lib 4. ... Lippitudini, hypopyo, sugillationi & strabismo, quod pace tanti viri dixerim, parum conveniens; meritò sequuntur Ophthalmicum Crollii explicatum, & quæ alia Oculis valdè dicata, non sine prece & pretio, ad manus mihi pervenerunt.

Ophthalmicum Crollii explicatum.

Mirum illud stupendumque Crollii Opthalmicum è Cancris & Chelidonia debito artificio & tempore præparandum, quomodo non tàm surdis promissis ad credulum illaqueandum, quàm reipsa ægrotũ ab infirmitatibus redimendum usurpari debeat, facem haud obscure lucentem. Clariss. Dn. Petræus Nosol. Harmon. dissertat. 21. ob oculos nobis exhibuit. Affirmat enim fieri illud ex Chelidoniæ & Cancrorum succis depuratis & conjunctis & ex B. destillatis. Ad hoc ideoque prolixiùs percipiendum.

℞. Succi Flor. & Fol. Chelidoniæ major. verno tempore collectæ, in B. M. ad sufficientem depurationem usque digesti,
Succi Cancrorum fluviatilium ritè expressi ana.
Misce, inque Balneo destilla ad usum.

Eodem tempore pulverem confice tenuissimum, è Cancro in Clibano exiccato & in cerniculo succretum, ut tactum effugiat serva.

Usus est ad oculos desperatè læsos eorumque vulnera eodem modo, quo pulvis & Aqua prior Crollii ad nebulas.

Aqua Ophthalmica Hartmanni.

℞. Vini albi opt.
Aqu. Rosar. odoratiss. ana drachm. ij. iij.
Sacchari Candi albiss.
Vitrioli albi purificati ana scrup. iiij.
Misce; postea ex hac aqua tamdiu cote Zinziberis digitum tere, donec in aquam absumatur.

Colaturæ per chartam emporeticam instituta, adde spiritus Vini, quo in Camphoræ drachmam unam solveris, cochlearia duo. Sic demum promenda usui, in multis oculorum affectibus velut suffusione, Ophthalmica, Epiphora, Rhæade & ubicunque adstringentium, reprimentium, detergentium & attenuantium indicatio est.

Cæterum quod è Vitriolo Veneris per vaporem urinæ pueri ἀφθόρου arte extracto in Anglia Clariss. Dn. Daniel Mollerus Londinensis practicus mutuò mihi communicabat, Unguentum sine cera & oleo unctuosum, sine colore, cœlestino colore coloratum, in Ophthalmia & suffusione seminis sinapi magnitudine in Oculum indendo efficacissimum, & Galeni etiam Authoritate lib. 1. 2. 3. de facilè parabilibus comprobatum, etiamsi cum prædictis probè affine, quia tamen Classi liquorum parum convenit in alium locum haud immeritò rejicimus.

Aqua Magnanimitatis.

Superioribus propter assertionem

in Ternario Laudanorum allatam: quod Opium Turcis animum masculum & fortem reddat; non apponere hoc sequens non potui. Præsertim quia ab aliis studio pressum, non gregatim turmatimve, sed viritim duntaxat, & singulis data acceptaque fide proponitur.

Aquam Magnanimitatis nuncupo, non propter Martialem aut heroicum, sed propter Medicum duntaxat usum, quo & agro & Medico desperatis animus sæpe redit. Qui autem animo eo ipso inexpugnabilem armaturam ad quævis pericula conciliari scribunt, simillimos præconibus habeo, qui notas & bonitatem fugitivi mancipii, licet ipsi non viderint unquam, præconio tamen publicant. Notas enim ab aliis, qui norunt, accipiunt, & ceu cantilenam proferunt, ut si forte is, quem præconio indicant propè adsisteret, agnoscere tamen non possent.

Bibi enim & ipse aliquoties illam aquam, & aliis bibendam propinavi, benè quidem habuimus inde, ut opinionem de ejus confortante natura medica præconceptam non dereliquerimus; animo autem utrinque neque audaciori, neque ad mala perferenda obfirmatiori facto, Achilleum seu Martialem ipsius usum planè nullum percepimus.

Nec me movent historiæ de inusitato illo Maximiliani primi Imperatoris Rupricapras insectandi aut quicquid alterius suscipiendi studio & ardore, cujus memoriam, Crucifixi Servatoris imaginem prope Cyrillum pagum trium duntaxat horarum itinere ab Oenipontein sublimi rupis pariete ipsemet ex Italia redux vidi. Peccatur enim vel Elenchi ignoratione, vel Elencho non causæ ut causæ. Non enim historia narrat: Imperatorem aquam illam in usu habuisse, & quamvis habuerit, ut Alexander Magnus fortè caseum, quis non indubitatò affirmet; Omnes illius res gestas vel innatam, vel longo usu comparatam animi præstantiam fecisse, non misellam hanc Aqualam. Nec enim leve est in iis, quæ sensui apparent, & in propinquo posita sunt, discernere, quod ex se est, & quod ex accidenti pervenit; ne dum in iis, quæ interna, & animum hominis & rerum occultas proprietates concernunt.

De signatura his bestiis divinitus ad id impressa, parum attexere Adsertoribus hujus placet; quia omen est, nullam eam subesse. Fors illa placet: quòd Formica animal sit ad nocturna, & extra patriam gregatim, & cum periculo sæpè expediunda negotia valdè audax & arduum? Quod autem, quod Gal. 11. de simpl. fac. adversus metum utiliter edi cerebrum leporis velit? Præstat ideoque à talibus conjecturis recedere, utpote quæ judicium ad sensum haud referunt, neque ex propè positis aut vicinis, sed è longinquo, & longis lemmatis rationem colligunt.

Denique si aqua illa tàm præstans animi confortativum foret, ut vix una aut altera hora uti scribunt, antequam periculum adoriantur, utentes tali Metamorphosi afficeret; neque juxta medium potius cum aliis confortantium materiis consistere, non certè tanta de facul-

faculrate ipsius, num tanta & talis sit controversia incidisset; sed uti de Cicutæ, Mandragoræ, ignis & piperis viribus nemo ambigit, ita quòd Aqua Magnanimitatis e prospiciente timidioribus Heroës faceret, uno ore omnes faterentur.

Apollinei ergò non Achillei usus causa hoc in loco præparare, & pingui satis Minervâ docebimus.

℞. Formidarum acidularum ollâ intus melle imbuta, vel patina ex orichalco cum bacillis, (de quibus in cumulum formicarum impositis tanquam senes de Ponte præcipites dentur, in Spiritum Vini) collectarum. suff. q.

Superfunde adhuc Spiritus Vini genialis illius Roris à Vulcano lustrati, tantum, quantum opus est ad supervenientiam. Digere vase clauso, donec digestione & putrefactione consumata in liquorem abierint. Quod ut fiat Magnæ Matris filio, id est, Balneo Mariæ exponito, aut Saturno cuipiam calido, id est, Fimo devorandos deponito. Deinde destilla per idem Balneum, & liquori sic à Vulcano iterum perlustrato, tantum, quantum satis esse videbitur immittito Arboris infæcundæ, quàm è Zeilam & Mutir Moluchorum advehunt, condimenti amœnioris ergò, & in vase vitreo diligenter clauso ad usum custodi.

Per arborem infæcundam intelligo Cinamomum; in Zeilam enim nascitur Cinamomum, & in Mutir una ex Moluchis; Nullum gerit fructum. Item in duas species Cannellam partiuntur: Zeilamitam, & Mutiream, Scal. exerc. 144. sect. j.

Usus est: si species Ana[illegible] ad faciendam extractionem addantur, & dosi 4. vel 6. guttatum in Aqua Lavendulæ, vel quotidiè, vel sæpius in hebdomade exhibeatur Extractum liquidum ad memoriam insigniter juvandam:

Mirabiliter etiam atrophiam pellere perhibetur, si cum pane tosto ter quaterve in septimana exhibeatur, & interea toti corpori vel partibus exuccis inungatur; Promovere item conceptum & Lepræ curam; & liquoris antequam destilletur cochlear j. contra calculum prodesse.

SECTIO III.

DE OLEIS.

Olea Aromatum & Seminum odoratorum, veluti Caryophyllorum, Nucis Muschatæ: baccarum Lauri, Cardamomi, Cubebarum, piperis, granorum Paradisi, Seminum Anisi, Fæniculi & similium.

℞. Aromatum vel seminum exiccatorum q. s. ad implendam vesicę medietatem. Contusa macerentur per aliquot dies in Aqua fontana, vel Vino pro cujusque natura modoque substantiæ, in loco tepido, ut liquor infusus quinque vel sex digitis materiam excedat. Destilla, ut moris est per vesicam cum refrigeratorio, igne non interrupto, horas circiter sex pro materiæ multitudine; & non solùm Aquam sed & oleum prolicies.

Seminum grosso modo contusorum singulis libris in vase ligneo, addere expedit. Tartari & Salis una unc.j.& macerari cum Aqua fervente per aliquot indies agitata materia, & si opus est, aqua denuò superfusa. Destillabitur ita, dum vix duas partes aquæ prius affusæ receperis, Aqua & Oleum, quantum optaveris, & ubi aliquamdiu steterint, rectè separabuntur.

Oleum Cinamomi.

℞. Cinamomi opt. lib.j. (Hartm. ex Cassia lignea præstantius sibi promittit oleum) contunde minutim, (nihil interest, dum discontinuetur quodammodo sequentibus) extemplò intermiscendo, idque per quatuor vices, Olei Amygdalar. pulc. lothones quatuor, & parum vini Rhenani, ut scilicet humectetur aliquantisper. Stent per noctem & diem, donec humiditas penè evanescat. Ultima tamen vice humidior massa fiat, & digeratur vitro clauso ad solem.

Postea per lutatam Cucurbitam in arena gradatim destilletur, & oleum cum aqua accipies, tàm copiosum, quàm vix alia enchiria.

Oleum Cinamomi aliud.

℞. Cinamomi in plenilunio. Eo enim tempore singula Aromata astraliorum sunt virtutum q.v. Modicè contunde, affundendo Aquæ pluvialis vel roralis destillatæ, vel alterius cujusdam stillatitiæ contra morbum calidum frigida, contra frigidum calidæ, ad supereminentiam materiæ. In putrefactione Fimi, vel B. vaporosi per mensem detineantur. Postea per vesicam destillentur. Peracta destillatione refrixaque materia secundum artem vel beneficio instrumenti, vel olei vaporosi, quod & D. Tanckium fecisse constat, oleum separetur.

Aquam adhuc semel relictæ materiæ affusum destilla, idque toties, donec nihil amplius ascendat olei. Quod ipsum ut felicius succedat: alembicum habeas aliqua in parte tabulatum, ad eum finem ut aquam ab initio ab oleo transeunte, separatam mox restitanti materiæ reaffundere liceat. Antequam item materiã in putrefactionem immittas.

℞. Fermenti patt.iij. Fæcum Vini, salis Tartari ana p.j.f. globuli exiccandi, & magnitudine Nucis juglandis pulverisati adjiciantur.

Oleo Cinamomi utimur ad Diamoschum hoc dulce conficiendum.

℞. Olei Cinamomi drach. j. Ambræ gryseæ, Moschi ana scrup. j. Sacchari Candi albi q.s. Terendo misce. Valdè confortat, & pro odorifero inservit.

Oleum Baccarum Lauri.

℞. Baccarum Lauri lib.ij. Contusis superfunde Aquæ tepidæ lib. iij. vel iiii. Postquam aliquandiu steterint, destilla per Alembicum, & Aqua simul cum oleo prodibit, quæ per tritorium à se invicem separanda. Guttæ ij. in vino assumptæ, ut & odor duntaxat, quod perhibetur, alvum relaxant, & ventositates expellunt. Membra syderata illitu restituit.

Auribus ad gutt.j. inditum dolores compescit, & auditum confortat.

Deler

Delet impetiginem, lentiginem, & quascunque faciei maculas cum Aqua Rosarum.

Deniq; ichorosis capitis ulceribus medetur & phthiriasin; tineas &c. pellit. Prout hæc & plura in Adsignationibus Neandri prolixius recensentur, ut & hoc: quod cum Mercurio subactum linteoque exceptum, & cinguli instar ventri nudo circum impositum contra tineas alvi & lumbricos valeat.

Oleum Rosarum stillatitium.

℞ Rosarum fragrantiss. libr. decem.
Sacchari Candi definitam quantitatem.

Misce in mortario contusa; postea Cucurbitæ spaciosæ indantur, fortiter inculcando, & superinfusa Aqua Rosarum stent benè loricata ad solem tres ad minimum septimanas. Dein arte destillentur per Alembicum, & Aqua & oleum fertur suppeditario doratissimum, quamvis in magna quantitate largaque manu illud non sit expectandum. E ligno Rhodio quorundam opinione oleum artificiosè extrahitur, quod procul dubio vel huic æquale, vel satis æmulum.

Usus ipsius præclarus est ad roborandum præsertim in Balsamis de quibus in part. 2.

Oleum Succini albi.

Crollius & alii multi Succinum crassiusculum & elotum per Cucurbitam affusa Rosarum Aqua per arenam destillant, & oleum inde destillatum per eandem Rosatum aquam rectificant. Cujus quidem animi & ego olim ebullitionis metuendæ causa. Verum quia Oleum agitur eo usque in Capitellum assurgit, sed vel nimis æstuando jacturam vasorum facilè infert, vel empyreuma & adustionem contrahit; Ideoque jam quotiescunque illud parandum in me suscipio, hoc pacto omne negotium absolvo. Accipio succini albi modice tusi lib. j. atque alteram.

Fragmentorum silicum pro libitu.

Mixta per Retortam luto munitam ex arena igne debito in Amplum Recipiens destillo, ubi rubeo nigrum subsequitur oleum, prægressa cum Recipiente priore removeo; (Illud enim vix ad inter nos usus reservandū.) Quod quia justo turbulentius, adhuc aceto Vini commixtum super Caputmortuum itidem, ut antea, ex arena rectifico, ubi quod primo loco destillat, aquæ fontanæ instar oleum est limpidissimum; quod subsequitur subflavo colore præditum, paulo minoris conditionis. Quod restat pro rejectitio habeo. Sal volatile quod eadem opera nanciscor, Cineribus Onyscorum & sacchato Candi in justa proportione olei Balsami universalis paucis* duntaxat guttulis interveniente conjunctum mirabile mihi præsidium in Calculo & Hydrope.

Oleum Ebulinum.

Lac Ebulinum inter Bezoardica supra præscribitur, ad aquas cutem abeuntes exhauriendas. Nec immeritò. Quippe & Fernelii suffragio drachma acinorum una tunsa ex mulsa aut vino albo

aquas hydropicorum facilè deducit; & Dioſcorides teſtatur: τὴν ῥίζαν ὑδρωπικοῖς ὠφελεῖν. Quinimo Quercetanus Extractum granorum Specificum prædicat contra Hydropem & cachexiam. Quòd verò ventriculo aliquantum grave eſt, aqua Cinamomi, quæ admiſcetur, cavere haud diſconvenit. Sed & Oleum ex iisdem acinis paratum uſum in Medicina jure meritò obtinet:

℞. Granorum Ebuli libr.j. Macerentur in Cineribus per noctem in Aqua vitæ q.ſ. vaſe clauſo, quoad à ſenſim abſorpta aqua vitæ grana in tumorem accreverint. Poſtea fortiter exprime, & dabitur oleum valdè efficax, non ſolùm contra Hydropem, ſed & icterum, morbum Gallicum, febres, epilepſiam, interna Apoſtemata, venena, imo etiam peſtem. Siquidem doſi cochlearis dimidii camarinam ventris expurgat feliciſſimè. In febribus datur cum juſculo, & ut hauſtus vini ſuperbibatur. Aliàs etiam cum præbio Aquæ vitæ.

Hic ſi verum Dioſcoridum illud: δύναμις δὲ ἡ αὐτὴ ἀμφοτέραις (ebulo & ſambuco) καὶ χρῆσις, idem omnino expectandum eſt à granis Sambuci.

Eorundem tamen Oleum elicitur facilius, ſi grana exiccata prius contundantur, & inter tundendum vino præhumectentur, usque dum unctuoſitas in apricum veniat. Tum ad ignem calefiant ad evaporationem humiditatis; Poſtea prælo ſubigantur, & Oleum exudat copioſè, inſolatione aliquandiu purificandum.

Oleum Ligni Guajaci & Saſſafras.

℞. Ligni Guajaci raſpati q. v.

Imple Retortam loricatam & colloca in fornacem anemiam, adaptato Recipiente, luto itidem obducti, ſubſterne ignem Carbonum primò lentum, & per gradus auctiorem, ut aquoſior pars deſtillet; Spiritibus ſuccedentibus urge paulo fortius, ne tamen Spirituum turbulenter prodeuntium copia Recipiens diſrumpatur; perge in eodem Ignis gradu, donec ſpiritus ceſſent quodam̃odo.

Urge ignem magis ac magis, & ultimo fortiſſimè ad incandeſcentiam Retortæ, donec Oleum ſubfuſcum penitus tranſeat. Id quod penè ſpacio 24. horarum perficitur. Refrixis omnibus totum deſtillatum per vitream Cucurbitam in Arena gradatim deſtillando rectifica, & phlegma, ſpiritus & oleum ſimul tranſibunt, magna impuritate retro relicta. Oleum per tritorium ſepara ab aqua & ſpiritu, & ſerva. Poteris iterum atque iterum per arenam rectificare, & inſtar ſanguinis rubeſcet.

Nota tamen, Lignum illud, quo majorem nucleum habet, eo oleoſiorem obtinere naturam; Quo minorem; eò ſpiritualiorem.

Spiritum & phlegma ſimul mixta adhuc ſeparentur in arena per Cucurbitam lentiſſimo igne, ad phlegma eliciendũ, donec aciditas ſpiritus ſurgat, Spiritũ in B. M. abſtrahe, erit acidus & boni ſaporis. Dicitur Spiritus Guajaci correctus.

Ex capite mortuo ad albedinem calcinato, ſal communi more confice, & ſingula reſerva,

Eodem

Eodem modo attamen superfuso vino optimo, & digestis per octiduum, per Retortam seu Cucurbitam in catino cinerario per arenam, destillatur primò vinum, seorsim capiendum, postea Spiritus & oleum è ligno Sassafras, nō tamen ad omnem materiæ siccitatem, ne empyreuma contrahatur nimis fœtidum.

Utriusq; usus insignis est, ad omnes morbos Diaphoresi opus habentes, inprimis ad morbum Gallicum, Hydropem, Catarrhos, &c.

Dosis olei utriusq; guttæ iij. vel iiij. in Aqua quadam appropriata vel vino.

Possunt etiam guttæ decem vel plures sacchari lib. ß. admisceri ut fiant Rotulæ, de quibus quotidiè unum atque alrum assumere ad morbos paulatim consumendos, multùm prodest.

Spiritus Guajaci à ℥. ſ. ad ℥. j. vel per se, vel cum æquali quantitate Spiritus Tartari in spiritu Vini, Aqua Theriacali, seu Carduibenedicti propinatur.

Oleum Camphoræ.

℞. Camphoræ ℥. ij.

Terræ Argillaceæ purificat. M. j.

Concisa prius Camphora misceantur, tamdiu malaxando, contundendoq; invicem, donec nihil de Camphora in oculos incurrat. Globulos inde formatos ad solem vel fornacem exicca. Inde in Cucurbitam cum lato Alembico, & adaptato Recipiente destilla in modum Aquæ fortis, & primò albicans quædam materia ascendit nivis instar aliquando; mox Aqua perspicua; Exinde igne fortiori oleum fragrantissimum, f. separatio.

Bina vice rectificatum per spiritum vini instar Auri pulcrum evadit. Drachmam unam aut alteram tamen facilè perdis.

Usus hujus olei ubivis obvius. Affusum super Talcum, haud vulgariter tamen pulverisatum, ad macerandum per biduum in B. albescit, virginibusque ad nitorem faciei egregiè inservit.

Huic simile oleum etiam absque igne actuali præparari potest, cujus cum aliis quibusdam aromaticis debita arte mixti beneficio Calcis Auri solutio, magno, ut Crollius arbitratur, ægrotantium juvamine in usum medicum perficitur, de quo tamen alibi; Attamen sui parum conscius ille (uti sæpè alias) paulò inferius in Bas. Chymica, ubi de Auro Cardiaco ex professo agit, deliramentis adnumerat, & vanitatis ipsissima Experientia deprehensæ adstringit. Judica.

Oleum Vitrioli rubrum.

℞. Vitrioli ad rubedinem calcinati lib. iij.

Tere, pone in Retortam terream, lutò bene obductam clausis undiq; juncturis, adaptoque magno Recipiente in fornace ad regendum ignem rectissimè constructo destilla primo die, lento, altero, fortiori igne, & guttatim cadere incipiet, permeantibus simul phlegmate & spiritibus. Denique ad tertium vel quartum usq; diē ignē subtus superq; Retortam augendo, donec & oleum & Spiritus non amplius permeant. Sine refrixari sensim, & exime, & oleum Vitrioli, ad hoc antea mutato recipiente, habebis

ad

ad Medicinam etiam non contemnendum.

Quemadmodum enim fimus & stercora, vegetabilia quidem nidore suo interficiunt, eaque corruptioni tradunt; semina verò omnium crescentium Terræ, & campos reddunt feraces; Et quemadmodum Aqua vitæ vinum semicorruptum quasi libra una ejus immixta redintegrat: Ita certè Oleum hoc Vitrioli, teste etiam Bovio, intra corpus assumtum non venena, & quascunque impuritates solùm felicissimè solvit, sed & centuplando & millecuplando virtutes Aquæ, Vini aut cujuscunque demum medicamenti immane quantum crescere fuit. De quo vide *Bovium, qui idem Oleum hoc a scrup. ſ. ad scrup. j. in Aquæ Restæ Bovis unciis duabus tribusve pro potu exhibitum contra calculum maximopere deprædicat. Nobis in hæmoptoysi utiliter inservit.

Ad externos potissimùm usus quia idoneum, in sequenti Unguento (Unguentum vitæ dicitur) ad gangrænosas partes linteolis applicamus:

℞. Mellis virginei ℥. iij. Extracti Flor. Hypericonis cum Aqua vitæ facti. Liquoris Myrrhæ itidem cum Aqua vitæ extracti ana ℥. j. Olei Vitrioli opt. ℥. ſ. vel drachm. vj. Misce & facta scarificatione applicetur. Usurpari etiam aliquando posset, in Ungue oculi & Encanthide pro medicamento Cathartico.

Oleum Vitrioli Smaragdinum valdè elegans & utile.

℞. Vitrioli opt. crudi lib. iij vel quatuor. Inde in cucurbitam terream bene loricatam, & interventu craticulæ seu laminæ foraminulentæ in medio quodammodo concavæ, in fornacem ad destillandum hoc modo colloca:

Fabricetur furnus cum camera in imô, in quam sine impedimento possit intrare Receptaculum. Huic incumbat pavimentum in medio tanto pervium foramine, ut transmitti possit. (Canali tubæ inversæ mediante) collum ipsius Cucurbitæ.

Jam demittatur collum cucurbitæ, sique explet tubam, satis est, sin minus, luto impleantur inanitates, ne carbones postea accensi intercidant. Infra pavimentum Recipiens capacissimum lapidi mobili impositum transeunti Cucurbitæ inversæ committatur, juncturis benè munitis. Inde omnibus ritè peractis ignem accende circularem per gradus satis fortem, & ut carbonibus parcatur, tegulis vel lateribus supernè ad fovendum ignem, cum pluribus ad sumum & ad latera in fumibulis constructis, antitypum quasi redditum, ut fiat transudatio, quæ ipsa duabus tribusve diebus perfici solet. Delapsum liquorem filtra, & rectifica per arenam, & habes oleum Vitrioli Smaragdinum haud fucatum; cujus virtutum præstantissimarum, & natura Vitrioli &c. ipse prudens eris dispensator. Hoc enim illud Oleum Vitrioli est de quo Paracelsus in Manuali primo: Quod Vitriolum per descensum destillatum Oleum reddat viridissimum, Lac Mercurii appellatum, quodque debeat habere magnum ignem & assimiletur Balsamo.

Sequi-

Sequitur Structura Fornacis.



A. *Camera in imo.*
B. *Pavimentum in medio pervium.*
C. *Pars tubæ inversæ.*
D. *Collum ipsius Cucurbitæ.*
E. *Focus.*
F. *Recipiens capacissimum.*
G. *Cucurbita inversa.*
H. *Ostiola ad immittendos Carbones.*

Specificum purgans Paracelsi.

Huius Author noster in Ternario Vomitoriorum de Vitrioli efficacia mentionem fecit. De eodem Paracelsus de Specificis affirmat: quod in omnibus cuiuscunque humoris putrefactionibus, & superfluis corporis fecibus, undecunq; proveniant, non aliter purgantis munus obeat, quàm aqua in abluendis pannis lineis, & sapones in iisdem à cuiuscunque sordis nocumento clarificandis. Compositionem etiam tradit: quod ex Magisterio Tartari & Vitrioli in unum commiscendis, & postea æqualibus Essentiæ Croci partibus addendis, inque pelicano per mensem digerendis fieri debeat.

Attamen hæc talia, quæ de maximè duntaxat necessariis, & non nisi apud eruditos, ut ipsemet fatetur, intelligentiam relinquunt.

Propterea accurata ejus præparatio ad sequentem modum se habet:

Primò præsto sit Spiritus Tartari ita elaboratus:

℞. Crystallorum Tartari, ut suprà præparat. ℔ ij. Affunde Spiritus Vini rectificati Mensuram j. digere aliquandiu in loco calido. Postea destilla in lento cinerum calore, donec incipiant cadere guttæ flavæ & oleosæ; tunc cessandum. Egressum liquorem serva, & caput mortuum eò usque in igne permitte, donec Tartarus mediocriter, ad nigredinem scilicet, fuerit calcinatus. Per cohobia reaffuso spiritu prædicto & putrefactis simul iisdem per aliquot dies in Balneo, destillatio primò fiat in arena; mox per Retortam loricatam in igne Reverberii. Estque Tartari Spiritus ad propositum requisitus.

Secundò, Oleum Vitrioli in promptu habeas, multoties cohobando super caput mortuum destillatum, & sale ipsius proprii menstrui beneficio extracto perque digestionem imprægnatum.

Tertio, ℞. Olei huius Vitrioli & olei Tartari ut suprà, ana partes æquales. Stent per mensem in putrefactione, &

 sepa-

ſeparetur phlegma. Poſtea deſtilla, ut oleum Vitrioli, ultimò igne forti, tunc ſalia una cum ſpiritibus egrediuntur.

Egreſſa ſalia cum ſpiritibus in B. M. cohoba, donec ſponte ſua repercuſſi in fundo apparere incipiant. Ac tum ſpiritibus in B. abſtractis ſpecificum purgans in fundo inſtar pulticulæ remanet.

Hoc cum ſpiritu Vini croceato per aliquot ſeptimanas digeſtum, in omnibus morbis purgatione opus habentibus pauca doſi præſtantiſſimum eſt. Inprimis in morbis Tartareis, contracturis Tartaro Hypochondriorum, Quartana & pluribus aliis, de quo Paracelſus 7. de ſpecif. &. Crollius Baſ. Chym. pag. 148. Ad majorem præparationis huius evidentiam, conſule Conrad. Khunradi Medull. deſtil. de Balſamo Tartari.

Oleum cordiale valde odoriferum.

℞. Cinnamomi ℥ viij.
Santali albi
Nucis Muſchatæ
Caryophyllorum ana ℥ j.
Cortic. Citri. minutim inciſar. ℥ iiij.
Moſchi gr. x.
Aquæ Roſarum ℔ iiij
Vini Malvatici ℔ j.

Infundantur per aliquot dies. Deinde deſtillentur per veſicam.

Oleum ab aqua per tritorium ſeparetur & ad uſum cuſtodiatur. Eſt enim guttatim exhibitum ſpecificum cordiale præſtantiſſimum; & ſi ſacchari admixtione in pulverem vertas, Diaromaticum eſſentiale jucundiſſimum. Huius beneficio multoties apud Anglos & Hollandos quibus nimirum vina ſaccharata in frequenti uſu ſunt, minima portiuncula Cyathum Vini integrum, aliquando nomine advertente, in continenti adeò aromaticum, & velut peregrinum feci, quam vix longo tempore pharmacopæi cum Claretis ſuis præſtarent. De alio quodam ſimili conſule Heurn. Meth.

Idem eodem compendio, arbitror, efficies, per ſpecies Diaromatici eſſentialis ipſius SALÆ in Ternario Bezoard. deſcripti. Huius ſiquidem cauſa hoc in loco de oleo hoc Cordiali.

Oleum ſulphuris Campanatum.

Ego quidem communi via ad hoc oleum colligendum utor, & nunquam non voti compos mei.

Sunt tamen, qui hanc ſequentem meliori nota, (quamvis ut mihi videor, ad flores colligendos commodior ſit, quàm ad oleum) commendant.

℞. Retortam in medio ventris latere perforatam, aut poſtica parte tubulatam. Hanc in furnum firmiter colloca, adaptato magno Receptaculo, aquæ communis deſtillatæ menſura adimpleto.

Injice fruſtulatim de Sulphure paulatinis vicibus, & vel ſubſtrato igne deflagrare facito, vel quod compendioſius, ſulphur ferreo candenteq; baculo accende, clauſo ſemper poſt ſingulam injectionem foramine. Completo hoc opere, Aquam Olei & ſpiritibus ſulphureis plenam in B. M. abſtrahe, ad aciditatem uſque, quam ſerva.

Addo: cum fumi facilè quidem ſuper materiam ad ſummitatem bociæ eleventur,

ventur, sed interim non libenter transeant. Itaque cum folle postica parte immittendo, sufflandum est interdum, donec fumi Sulphuris in vas Recipiens propellantur.

Utilissima hæc Sulphuris aciditas est ad vermes, dissolutum stomachum, pestem, Asthma, febres & pleuritidem. Dosis est ad scrupulum ʃ. cum vino aliisve liquoribus. Exteriùs variè prodest & in procidentia Ani aliquando utilissimum se præstitit hoc modo:

℞. Oxymell. s. q. v. Olei Sulphuris hujus quantum ad tollerandam aciditatem sufficit. Cum spongia in eo madefacta intestinum tange, intraq; corpus etiam per dies aliquot exhibe.

Hujus insuper Limaturæ Chalybis superinfusi opera, quiescendo colliguntur Crystalli, mediante aqua stillatitia solvendi & filtro depurãdi, qui in Asthmate cum syrupis pectoralibus, & in Hydrope à gr. j. ad sex summopere excellunt.

Oleum Sulphuris pestilentiale D. Fincelii.

℞. Sulphuris sublimati ℥ ij. Furfuris tritici ℥ ij. In Cucurb. per arenam modeste destilla, donec cernas oleum. Postea clausis spiraculis æquali destillatione serva, ne vasa perfringantur, & dimidio die drachmas duas, vel tres olei sulphuris destillando comparabis. Majori enim in quantitate, Sulphur hoc in loco imponere periculo non caret.

Arcanum hoc habent contra pestem, si ad decem guttas infectis ad sudandum in tempore exhibeatur.

Præparatio Arsenici.

Nullo non tempore fuerunt, qui Arsenicum æque crudum, quam præparatum Medicinarum salubrium censu dignati sunt. Ab ejus suffitu non abstinuit Avicenna, Alexander Trallian⁹, Ægineta, Aetius. Et hunc ipsum quoque Galenus tussientibus præscribit. Dioscorides ait, ex mulso dari tussientibus, vocem expedire melle delinctum, &c. Nihil dicam de junioribus Paracelsiæ sectatoribus, quorum qui variis modis illud salubre homini remedium parant, tanta fere copia est, quam æstate muscarum, dum calet urmaxime. Attamen vulgò tritum illud & hic retineatur: οὐδὲ πάντα, οὐδὲ πάντως, οὐδὲ ἀπὸ πάντων. Et exempla Authorum sæpe doctrinæ magis sunt, quibus mens exerceatur, haud imitationis, quibus manus; magis consilij, quàm præcepti. Ideoq; SALA noster in Ternario Bezoard. cap. 27. haud injuria cõqueritur, de Arsenicali illo caustico, cum Nitro calcinando duntaxat præparatio quoquo modo medicinalis est; neque è contra omnis nullius in Medicina usus.

Privatim enim hoc verissimum arbitror: Arsenico salium sive Nitri sive communis præsentia ad ferociam magis efferendam tàm stimulum addi, quàm vix illorum mixtione Mercurio sublimato, quod potu internecionem adferre lippis & tonsoribus notum est.

Cum enim Arsenicum prava in spiritibus potissimum hærente qualitate, & acrimonia salis sui lethiferum sit, velut similium additione, similia augentur, roboranturque; ita salis Nitri, quem nimirum ignem subtilissimum habere,

usus ipsius fusorius, solutorius & separatorius in Docimastica & Aurifabrica satis ostendunt, societate ipsum, quantum malignitatis fixatione amittit, tantum ferocitatis à pungente ipsius acrimonia participare, adeoque seipso crudelius & nocentius reddi; facilè patet.

Econtra Arsenicum quoque salubris Medicinæ materiam esse posse, si Artis Chymicæ industriâ tractetur, abunde idem SALA docet exemplo Magnetis Arsenicalis sui, quem scio ab ingenio suo venenoso tàm recessisse, ut non solum sine ulla inflammatione aut corrosione dolorifica pro Cauterio inserviat potentiali, sed animalibus sine noxa adhibeatur. Ad quod credendum, tantò magis cuilibet author sum & hortator, quàm Parisijs non solum fama esset certissima, sed & Tyrocinium ultimum & penitus manumissum (nunquam, quod scio, patriam evolavit) hoc in se habeat, Beguinum quoque repetitis duntaxat sublimationibus (in ultima tantundem sulphuris miscendo) & Arsenicum ad sex octove grana; & Auripigmentorum ad scrupulum semis assumenda Diaphoretica & pulmoniaca efficere absq; ulla temeritate posse.

Hac utrinq; lata acceptaq; sententia, animo armatiores, hanc ipsam sectionem, Oleo Arsenici ad internos etiam usus idoneo in collect: nostris D. Fabricio adscripto ditabimus.

Oleum Arsenici.

Inprimis ☍: ἴεγον hoc esto:

℞. Vitrioli ℔ j. Ad flavedinem fere coƈto adde Boli Armeni. ℔ ſ.

Borracis ℥ j.

Ad calorem benè misce, & intercedente, si placet, lævigatione super Porphyrium calcina ad usque rubedinem, & serva.

Augmentatio fiet: si libris tribus Vitrioli Ungarici eodem, quo suprà, modo coƈti ante præparatum lapidem immiscendo, calcinatione itidem ad rubedinem pertexeris, & sic consequenter.

Jam sequitur τὸ ἴεγον.

℞. Arsenici Crystallini ℔ j.

Affricetur ipsi præcedens calcinatum, & facile in aëre solvetur. Adde Vitriolum Ungaricum crudum, anatica proportione intermiscendo parum Salis Nitri & fiat S. S. S. in tigillo, ut repleatur. Huic postea adaptentur quatuor vel quinque ollæ, ea parte, qua se mutuo capiunt, perforatæ.

Cæmetentur primô igne moderato, in progressu auƈtiori, ut per horam integram in liquatione permanendo penitus, sine fumo tamen, incandescant, & Vitriolum cum sale Nitri, omnemque Arsenici virulentiam absumserunt, in fundo; Arsenicum vero instar Lapidis Crystallini sursum collectum reperietur. Hoc demum per Retortam successive pellito, & præteritâ humiditate aqueâ, Arsenicoque albo, & levi in collum retortæ protruso, quod fixum ac Medicinale factũ est, facie crystallina in fundo hærebit. Frustatim contusum putrefiat, per Mensem in Fimo Equino, postea ad modũ Aquæ fortis destilla in Oleum sanguineum. Reƈtifica per Balneum, & aureum colorem adeptum nõ formidandos usus, tàm intra, quàm extra corpus præstabit.

Intra

intra corpus enim assumptum fœtidum sudorem provitat, & alvũ leniter movet.

Dosis gutt. iij. in jusculo.

Oleum Balsami Peruviani seu Balsamaleon.

Balsamum Peruvianum non præparatum, & prout in seplasiis prostat, DIASOLIN ingreditur; Miraris forte, ad Vnguentum Bezoardicum, non nisi destillatum quod assumatur, & quomodo? Viscositas quasi gummosa ipsi inest, Balsamo quæ non solum mixtioni contumax, sed & aliorum viribus, ut ne cito penetrent, adversa. Ad hanc partim adimendam, partim attenuandam non falso dixerim destillationem suscipi. Idque non nisi per Retortam in Arena, & per se, sine ulla additione.

PARS SECVNDA DE MOLLIBVS.

SECTIO PRIMA, De Balsamis seu oleis compositis.

Balsama conficiendi varij modi sunt. Quæcunque vero cum saevo, Manna, vel cera parantur, partim præmature rancescunt; partim emplasticæ, & suasmet virtutes impedientis sunt naturæ. Vel ideoque singula industriâ præparanda sunt, vel loco istorum magma olei Macis seu Nucis Myristicæ expressi post extractionem album remanens substituendum. Apparatus talis est: Cape magmatis olei Myristicæ seu Macis post extractionem infusione aceti, vel, si præsertim oleum antiquum fuerit, coctione cum Aqua rosarum factam, residui q. s.

Subige tincturam Spiritu Vini extractam & inspissatam. Mox adde oleum destillatum, quantum capere potest Balsamus. Denique Sal post incinerationẽ ministerio Aquæ è suo capite mortuo prolectum; singula quidem ad calorem; non tamen dissipatorium.

Quidam ceram non infeliciter corrigi posse putant, si oleum de Been ad aliquot guttas ceræ virgineæ antea cum aqua R. osarum aliquoties coctæ in singulorum Balsamorum concinnatione addatur. Alias in superioris Magmatis defectu ceræ aliquid Balsami Peruviani, vel etiam Vnguenti Pomadæ Pedemontani adsumendo cum oleo & tinctura, verbi gratia, Cinnamomi vel Nucis Muschatæ non reijciendi confiunt Balsami. Interdum etiam consistentia ex mutua ingredientium mixtura absque alieni admixtione dependet: veluti, si misceas Moschi, Ambræ, Zibethi, ana cum oleo quocunque odorifero, velut Rosarum &c. Quercetanus pro medio seu Corpore Mannam cœlestem optime depuratam sumebat, quam sunt, qui nimis superciliose explicant, cum tamen, si verum super hanc rem testimonium Dn. Matthæi Quercetani, illa ipsa Manna nihil aliud sit, quam Ceræ albæ rasura, sæpius in Aqua Rosarum, ut nullum saporis alienam qualitatem referat, cocta, depurataque. Nec quicquam obstat quod alij elegantiorem modum didicerint, qui

-oribus usibus adplicandum (exterior Salæ applicatio minus accurata præparatione contente facile est) fætor a Chymica solertia alienus, saxis, ut tollatur, ut & illud, ne quod cum liquidis exhibitum facere debet, non diffluat. Hæc enim in Balsamo & Rubino sulphuris, in quantum vulgariter proponuntur, parum Chymica sunt.

Balsamus sulphuris Rulandi verus, si in hoc vera schola Hartmanniana, non cum Oleo Terebinthinæ, sed vel oleo Nucum vel papaveris expressitio præparatur hoc modo: ℞. Flor. sulphuris unc. j. Ol. papav. vel Nucum lib. ß. vini unc. ij. Macerentur per 8. dies igne leni, aliquoties movendo. Postea bulliant igne carbonum, usque dum vinum fuerit consumptum. Hinc traijce per laciniam & serva. Nolim tamen intra corpus præ illo assumere.

Balsamum benzoinum fragrantissimum.

℞. Storacis Calamitæ select. unc. iiij.
Gummi Elemi Amygdaloidis, sive Asæ dulcis unc. ij.

Tritis superfunde Aquæ Vitæ rectif. ad quatuor vel sex digitorum eminentiam. Macera in Balneo per aliquot dies, postea colasseparando subtile a spisso. De colatura spiritum per balnearem destillationem abstrahe, usque dum residuum olei forma adpareat.

Vsus internus est: quod Astmaticis & catarrhosis gutta quatuor vel tres cum syrupo de Betonica vel jujubino, exhibeantur; Cum syrupo de Ceterach prod-est obstructo lieni, urinas promovet. Extra vulnera sanat, & defluxionibus resistit.

SECTIO SECVNDA, DE TINCTVRIS.

Tinctura croci.

℞. Croci optimi libram semis vel circiter, cum sindone in Alembicum collocetur, per quem destillandus Spiritus vini [illegible] o, eo usque donec coloratus ille desinat fluere, & substantia Croci alba remaneat. Hunc Spiritum denuo destilla ad Tincturam usque. Varios hæc usus agnoscit ad lætificandum Spiritus & Cor hominis &c. Hæc dum scribo ipsius usus mihi ad Essentiam Camphoræ alexiteriam quæ sequitur.

Essentia camphoræ alexiteria.

℞. Camphoræ q. s. solve in oleo Amygdalar. dulc. in digestione; Colaturam postea cum spiritu Vini circulatam aliquandiu, moxque ad separandam Essentiam denuo destillatam; cum Tinctura Croci ad aureum usque calorem misce. Guttatim intus & extus mirabilis est ad præcavendam & curandam pestem item in suffocatione Matricis & febribus.

Tinctura florum solarium seu hypericonis.

℞. Summitates perforatæ pulverisatas. Macera octiduum in Aqua vitæ rectificata, ut herba undique madefiat

vase

vase clauso. Expressionem instar sanguinis coloratam residere,permitte. Hinc partem puriorem decanta in urinale vitreum, & in Balneo M.aquam vitæ abstrahe,& in fundo invenies Tincturam, Balsamum vere preciosum.

Dosis gr. 6. 8. 10. ad scrupul. integrum in pluribus contumacibus affectibus, de quo vide Ternarium Bezoardicorum.

De auro potabili.

Duplici de causa potissimum de Magisterio solutionis Auri, seu de Auro potabili hoc in loco: Cum quia Author Ternariorum Auri potabilis vel à seipso adhibiti, vel ab alijs suasu suo adhibendi mentionem facit;tum etiam,quia hactenus cum viris profunde doctis, quibus ejusmodi ardua studia curæ & cordi sunt, & quid velit, & possit rerum concordia discors,sermones & res communicandi ea de re mihi non defuit occasio.

Aurum ergo potabile Dn.SALÆ quod attinet, aliud certe illud non est, quam Aurum mediante corrosivo, Aqua regia scilicet, in formam potabilem eliquatum,& postea spiritu Vini (Aqua regia ex parte remota)ad tutiorem usum dilatatum. Scio enim ipsum tenaciter defendere, absque corrosivo in formam Magisterij ad usum Medicinæ Aurum adduci non posse.

Quamvis aliud mihi videatur esse: Aurum potabile Theophrasti ad certos usus certo in loco destinatum, (posset enim hoc tale nomen sortiri propter Magisterium consistentiæ adparenter solummodo mutatæ, quamvis interim liquor solummodo Auri sit) & aliud Aurum potabile verum philosophicum & Magistraliter solutum irreductile, & in quovis liquore solubile,absque omni peregrino; sed cum menstruo universali temperato, & permanente præparatum: Quale celeberrimus & Amicus meus honoratissimus Franciscus Londinensis ad Raymundi Lullij mentem in Anglia mihi exhibuit, ejusque ad plures doses copiam mihi fecit. Aliud item esse puto: de corrosivo loqui, ut Auri solvente & permanente menstruo, quo sine ipse Paracelsus lib. de Tart. Aurum dissolvi posse concedit; Imo alibi: Aurum ita liquidum factum, ut reductile sit in pristinam naturam in intestinis adhærescere; Et aliud de corrosivo, ut liquore vero menstruo prævio, aperiente nimirum & attenuante firmam illam Auri compagem, ut facilior postea veri menstrui ingressus. Quod ipsum ex rei natura depromptum esse, vel ex eo patet, quod veram veri Auri potabilis proximam materiam non vulgare illud Aurum agnoscant, ut infirmissima illa partium impurarum etiam compage consistit, aurum fabrile seu monetarium; sed præparatum & attenuatum. Sive autem per ignem hoc fiat, sive per Aquam Chrysulcam, sive Sulphur, sive Mercurium, quid interest, dum singula iterum tergora vertere oporteat, & ut ipsiusmet Theophrasti d. l. verbis utar, Mori & resolutione denuo per putrefactionem removeri necesse sit? Si enim tanta vis Auri est, ut corpus servet, & ab omni ægritudine liberum reddat, neque id corrumpi sinat; & si seipsum ab Igne Elementorum Tyranni, ut ne destruatur,

ftruatur, servare potest, quanto magis seipsum, idque circa omnem infectionem à corrosivo? Inprimis cum præter putrefactionem illam Paracelsicam nonnihil inventum sit hactenus, per aceti radicati sive etiam Crystallorum Mercurialium socialem meteorisationem, quo ipso Aurum & reliqua metalla à salibus Nitri & Armoniaci tam pure vindicari possit, quam caro rite cocta ab igne est, quando jam mensæ pro pastu apponitur.

Concludimus ideoque: Omnino & Naturæ & Artificum testimonijs convenire; propria cujusque authoritate, & negative quidem ab ea ratiocinando, frustra interposita: Aurum absque corrosivo in Magisterium revera & constanter mutatæ essentiæ redigi posse.

Interim quamvis Aurum ex hypothesi veri Magisterij hoc modo & possit, & debeat solvi; absolutæ tamen necessitatis non est, sic, vel alio modo præparatum aurum adhiberi ad medendum.

Admonendus tamen lector mihi est, de SALÆ sententia absolute hoc in loco nihil dictum; sed in quantum, quæ de septem planetis scripsit, ex sua potius, quam Paracelsi opinione, prout prima fronte adparent, accipienda sunt, de quo vero si dubium intercst, dubio procul Chrysologia ipsius duodecim Medicinis nobilissimis velut juratis satellitibus stipata brevi proditura disertius commentabitur.

Aurum potabile cum corrosivo.

℞. Aquæ Regiæ ex Aqua forti communi unc. xviij.

Salis armoniaci & salis Nitri cristallini ana unc. iij. mixtis simul destilatæ. q. s.

Auri purissimi in laminas ducti, & minute concisi quantumvis.

In Cucurbita solve super lentum Cinerum calorem, (pars quædam cuprosa indissoluta manet) Digere aliquandiu in Balneo Roris. Postea guttatim affunde Aquam Tartarisatam, vel oleum Tartari Mercuriale, donec spiritus corrosivi reluctatio per ebullitionem cesset, & auro fundum petente, aqua evadat limpidissima, & rubicunda. Quod ut melius fiat, aquam calentem affunde, ut paulum resideat.

Liquorem per inclinationem vel destillationem separa & reliquias multoties abluito, postea lentissimo igne, ne strepitu dissiliat, exicca, & super marmor spiritu vini Melissati rectificatissimi irrora, atque iterum lente exicca, idque sexies vel pluries repetendo. Ad unciã pulveris hujus adde Croci scrupulum unum Ambræ grisæ & Moschi orientalis ana grana sex & serva pro Magisterio Auri.

Dosis hujus à gr. iij. ad 8. ex vino vel alio liquore conveniente.

Quod si in formam liquoris exoptes; aquam illam à Tartari infusione rubicundam in B. per Cucurbitam destilla ad consistentiam oleaginosam usque (satius foret ad extremam usque siccitatem) Quam superfuso spiritu Vini rectificatus additis guttulis quibusdam Olei Caryophyllorum infimo; equino per mensem digere, & postmodum subule à spisso liberatum odore quodammodo fragrans,

nec flavo colore, ut alias non radicales solutiones per corrosiva fiunt, sed sanguinea rubedine tinctum pro Auro potabili cum corrosivo præparatum reserva.

Cum vino Malvatico vel alio liquore, vel etiam syrupis exhibitum multos affectus domare dicitur, præsertim ex obstructione ortos ut sunt Melancholia Hypochondriaca, icterus, febris alba Virginum &c. Dosis à gutt. 4. ad 10.

Expertus autem sum (quia sub nomine Diaphoretici aurei meis usibus etiam aliquando inservijt, jam frugibus inventis glandibus vesci nolo) liquidam hanc extractionem temporis provectione in fundo ad instar variorum crescentium, Arborum, & plantarum hypostasin constituere, & omnem liquorem; ut ut custodiatur, tandem penitus amittere. Quod ipsum aliunde fieri non arbitror, quam à siccis calidisque Armoniaci, Vitrioli, & Tartari salibus, quæ in copia adhuc, præsertim calcinatione forti non fugata, inhærent.

Aurum potabile philosophicum.

Aurum hoc potabile quadruplici completur artificio: Primo Elementorum ad naturam igneam deductione.

II. Dissolutione in Aqua debita.

III. Elevatione in aërem.

IV. In terram compressione.

Primum fit calcinando reverberandoque.

Secundum vero ac philosophico menstruo solvendo.

Tertium per Alembicum destillando.

Quartum Igne leni coagulando. Calcinatio debet fieri in calcem usque tenuissimam, & tum quia factum est Naturæ igneæ, facile solvitur; solutum rite destillatur, iterumque in Terram vel oleaginositatem coagulatur.

Calcinatio solis.

℞. Sal Gemmæ, in igne Carbonum fluat, sæpius agitando. Hoc impasta postea cum Aqua pluviali destillata, & tum folia Auri tere super marmor cum illo sale; semper adhuc parum ac parum irrorando Aquam illam pluvialem destillatam, vel etiam cum sale, si velis, bene terendo donec calcem videas mundissimam.

Quo facto pone in vitrum, ut residcat ad fundum. Effunde aqueam substantiam subtiliter, affundendo aliam, donec nihil salsedinis in aqua deprehendas. Tunc calcem solarem bis in furno Reverberij reverbera, ad diem integrum, ut bene subtilietur.

Subtilem hunc pulverem amalgama, cum quadruplo Mercurij pondere nō tamen in Igne uti solent, ne solutivi Mercurij spiritus discedant; sed per putrefactionem, vel calorē lentissimū, per octiduum, eximendo tamen singulis 24. horis, terēdoq; bene super porphyriū, iterumq; immittendo. Absoluto octiduo, prunis admoveatur, ut à solis calce Mercurius expiret, nō tamen fundatur. Et tū iterū reverbera per diē, & satis habile redditū erit ad solutionē cū Aqua vitæ nostra faciendam.

Et hoc debet fieri, quod Aurum tam fortiter naturali coctione cōpactum sit, ut nunquam non solutiones respuat, nisi prius per Mercurium, perque salia acuta perfodiatur, & per ignem calcinetur.

Aqua solvens philosophica.

Destilla spiritum Vini ex vino rubello optimo, eumque rectifica subtilissime.

Postea etiam destilla omne phlegma cum oleitate quæ destillare potest, donec in fundo remaneat materia nigra instar picis.

Terram hanc ad solem exicca bene, & calcina in vitro lutato, apposito Alembico ad excipiendum oleum viscosum per 3. vel 4. horas, & terram invenies acutam & igneam. Hanc dealbabis cum Aqua propria rectificata immacerando ei, destillandoque, donec terra finaliter dealbetur, & partes aliquotæ Aquæ in terram figantur. Quibus peractis pone in sublimatorium furnum, & sublimabitur alba & clara non nimis alte spondylibus vitri adhærens, quam collige & illa Sulphur illud vegetabile est, quod in Aqua vitæ rectificata solve, iterumque coagula atque iterum solve. Hac eadem aqua poteris solvere calcem Auri ad Aurum potabile in Oleum rubicundissimum, quod est verissimum Aurum potabile.

Modus operandi.

℞. Calcem solis factam ut supra. Superfusa Aqua nostra philosophica digere ad cineres, quousque in rubeum colorem mutetur. Affunde aliam, idque toties, quoties aquam coloratam ita abstrahere licet. Tunc calx calcinetur denuo & extrahatur color, ut prius. Postmodum à collectis his Tincturis phlegma per Alembicum destilla, idque caute, ut pulvis Auri rubeus remaneat. Novam aquam philosophicam superfunde, & coagula in pulverem, ut supra; idque quinquies vel sexies, donec Sol de terra in cœlum sublimetur & fixum fiat volatile. Quod ipsum lento igne destillando ad oleaginositatem coaguletur.

Estque summa Medicina ad plerasque corporis ægritudines. Cæterum si præcedenti menstruo ad scopum pertingere diffidis, quod sequitur ex Basilij Valentini Chirotechnicis desumtum nonnullas etiam habet rationes.

Menstruum Basilii ad Aurum potabile.

℞. Lixivij è Cineribus Sarmentitiis, cum Aqua calida facti q. s. coquendo inspissetur, ut subrubra maneat materia. Hanc reverbera, tres circiter horas, aperto igne continuè agitando, donec materia incineretur & albescat. Dein solve in Aqua fontana & residéant feces.

Purum destilla per filtrum, & coagula in Cucurbita vitrea, & quod remanet sal philosophorum appellatur. Exinde spiritus ille genuina Auri clavis conficitur hoc modo:

℞. Spiritus vini rectificati q. s. superfunde Sali Tartari philosophico ad supereminentiam trium digitorum in phiola longissimi colli. Digere per tempus in lento calore, postmodum destilla, & si quid boni mecum nactus, Deum lauda.

Aurum potabile Anglicanum.

Vera omnino est, & hinc omni applausu digna sententia: Si aliqua major, ulterior aut perfectior medicamenti Prædestinatio est, propterea infe-

usque dum ulterius non coloretur aqua. Omnes coloratas has aquas simul collectas per lentissimum B. calorem edistilla. Exit aqua clara, ut prius; Materia auri soluta subsidet in fundo mellis instar, rubicunda tamen & solubilis in quovis liquore.

Hoc ipso Author per integrum annum, & amplius, optimo cum successu in gravissimis morbis usus est, antequam in ventre venti portabilem ipsum facere potuit. Tandem verò exaltationem ipsius assequutus est, dum coloratas illas aquas non in B. destillavit, ut supra, sed per cineres vel arenam, quæ fortiorem sustinent ignitionem, idq; vel per Retortam, vel cucurbitam depressiorem. Sic enim post aliquotam menstrui partem & Auri ipsius Essentia Tinctura ve sub colore rubicundissimo in Caput Alembici, jucundo spectaculo ascendit, & guttatim in Recipiens vas, (terra nigra velut mortua, spongiosa & levi, non rejicienda tamen in fundo relicta) decidit.

Destillatum in hoc menstruum, & una cum Essentia Auri mixtum in Cucurbita vitrea munda, cum suo Alembico, ac Recipiente colloca in B. & aqua destillabitur clarissima. In fundo Vitri manebit Tinctura, quam optas, alternis spiritus vini subtilissimi abstractionibus Balnearibus clarissima. Quod ipsum vera Auri medica præparatio est, & (taceo infinita Classicorum Medicorum testimonia) propria experientia in febribus intermittentibus, hypercatharsi, &c. cordis Melancholicis affectibus, aliquoties comprobatum remedium.

Dosis ipsius à granulari pondere ad uncialem usque. Cum etiam singulas curationes roboratione, sedatione, & mitigatione potissimùm perficiat, & hinc juvando neminem gravet, dosin ipsius, ut in aliis, accuratè dimetiri nimis curiosum.

Luna potabilis.

In superioris materiæ evolutio refert Lunam potabilem quoque attigisse, attamen id meritò perfunctoriè fiet, & prout à filiis doctrinæ duntaxat capi possit, non quod non vera lucem fugiat claram, sed quia indirectò & secundariò solummodo huc respiciat.

Ideoque si Lunam potabilem exoptas: ℞. Animæ Lunæ è Luna ritè calcinata, & artificiosè cum spiritu Vini extractæ & sublimatæ partes duas. Salis ejusdem crystallini part. j.

Trita & mixta in marmore destillentur per arenam in Retorta vitrea lutata, ad substantiam cæruleam & oleiformem eliciendam.

Ejus dosis à gutt. ij. ad iiij. inconvenienti vehiculo in omnibus capitis affectibus; præsertim in phrenitide, Mania, Melancholia, Hypochondriaca. Item in Apoplexia, Vertigine, Epilepsia, memoria deperdita, Paralysi & catarrhis.

Elixir proprietatis.

Explicandum hic nobis est, quid Angelus Sala per Liquorem ex Myrrha, Croco, & Aloë ad cerebrum, stomachumque roborandum velit in Ternario Hemet. parte ultima. Mea equidem sen-

tentia nihil aliud, quàm Elixir Proprietatis lib. 8. paradox. tit. 9. à Paracelso obscurè descriptum. Descriptio ita se habet.

℞. Myrrhæ
Aloepatici
Croci ana quartam unam:

Quæ simul in pellicanum ponantur, & in arenâ mensibus duobus ascendant lenissimè. Separa tandem per Alembicum Oleum à fecibus præter adustionem. Oleum hoc una cum circulato per mensem digeri permitte, pondere quidem æquali, post serva. In hac præparatione Paracelsus necessarium menstruum, quo sine fieri non potest, ut absq; empyreumate concinnetur, ut alias multa, studiose præterit. Idque ipsemet fatetur, quando dicit: Processum hic tantum adferimus, origine relicta. De Origine ergo illa seu menstruo, uti alias vocant, ut in re obscura semper variæ Authorum Opiniones; ita alius hâc, alius aliorsum suâ distrahitur sententia. Neque etiam in Origine solum definienda, sed & speciebus compositi numerandis & constituendis, & in tota præparationis serie.

Crollius in Basilica Chym. species anaticè mixtas, & Spiritu Vini alcolisato præhumectatas, oleo Sulphuris acido extrahit primum, postea Spiritu Vini, & feces ultimas lentè destillat. Destillatum superioribus tincturis addit, & completa digestionis opera Elixir componit.

Alii prædictas species aceto stillatitio primum per tempus circulant, postea destillant. Oleum ab aqua per tritorium separatum cum spiritu Vini rectificato aliquandiu in digestionem collocant & inde verum proprietatis Elixir sibi promittunt.

Nec sine ratione, cum omnia ferè gummata nisi aceto cocta in spiritum acidum potius, quàm oleum destillando redigantur, ut videre est in Oleis Asæ dulcis, styracis, Calamytæ, Laudani Myrrhæ &c. Nec Chirurgi gummata in Emplastra nisi illa in aceto prius macerata, coctaque, assumi utiliter censent. Alii compositum menstruum in medium adferunt ex oleo Terebinthinæ & Juniperino, nec non speciebus supra nominatis Sulphur simul insinuant. Sunt etiam qui Theophrasti observantissimi spiritum Salis ad id muneris perficiendum unice laudant, coq; ipso ad præceptoris sui mentem se proprius accessisse arbitrantur. Ita quoque Salæ suo sensu abundare placet, qui, quamdiu in Belgia cum ipso viverem, nunquam non sequens hoc præ cæteris usu dignum existimabat.

℞. Aloes succotrinæ
Myrrhæ Trogloditicæ ana ℥ ij
Croci optimi Anglici ℥ j
Olei Caryophyll. seu Nucis Muschatæ ʒ j
Spiritus Terebinth. Venetæ per vesicam s. a. destillati absque empyreumate seu rancore uncias viij.

Infundantur omnia in vitro benè clauso, & per mensem philosophicum sub fimo digerantur. Deinde separetur subtile à spisso per inclinationem, & servetur ad usum. Superfuso denuò prædicto men-

menstruo tincturam extrahe, ac priori affunde. Reliquum destilla & quod prodiit, prioribus admisce, &c.

Hactenus variæ Elixiris proprietatis enarrationes, quotquot scilicet hoc nomine ad manus unquam pervenerunt. De Crolliano illo, ut & de illis, quorum alterum per Acetum; alterum per spiritum Salis conficitur, tutius arbitror esse, quod suspendam sententiam, quam quod certi aliquid definiam. Quippe de his quæ incerta prorsus sunt, quomodo certas rationes adferes? Nam sive ex Elixiris Natura ea de re disputetur, sive ex Theophrasti suggestione, nullibi profecto, neque confutationis, neque confirmationis immota fundamenta.

Stet ideoq; sententia: Parum referre, sive Oleum Sulphuris, sive Acetum, sive spiritum salis, illam a Paracelso relictam Originem statuas, dummodo virtutum ex ingredientibus non numero auctis, neque contra Authoris mentem specie commutatis, commodè & pro Elixiris huius ascripta proprietate & præstantia eliciendarum & exaltandarum origo esse mereatur.

Nec enim absurdum, aut in Chymia infrequens etiam, ad eandem Medicinam pluribus mediis & modis viam cum successu attentare. Quo hoc in loco tantò magis locum habeat; Quoniam Elixir tale parum virium præparationis beneficio acquirit, quamvis Origo ab externis sit, velut, quam Lignum aliquod in ignem projectum uritur; sed quas habet vires, ingenitas habet, & à Natura, quo in ab omnibus aliis Theophrasti Elixiris distinguitur.

Tandem, ait ille de Elixiris, ponendum Elixir aliud est, (Elixir proprietatis) quod ex propriæ suæ Naturæ viribus ejusmodi conservationibus dotatum est; De aliis autem in genere paulò ante dixerat: sciendum Elixiria hæc suas operationes à Natura non habere, nec à complexione, sed misteria fore magis, quàm specifica, quæ etiam virtutum suarum originem habent non ex Natura, sed per compositionem & digestionem, velut aqua Vitrioli cum sale ammoniaco destillata mulci refert odorem, quorum tamen similem per se neutrum habet; vel etiam: ut Spiritus Vini cum Sale Tartari & Vitrioli destillatus fragrantissimum pomorum odorem spirat, quo tamen nullum illorum per se alias præditum est.

Præterea hac in re ita comparatum est: ut, qui mentem ejus scire audet, cuius nullus Character foras datus, dicat quid velit, etiamsi post mediam noctem cænæ rationem ineat, ut suis pallescat probationibus, par periculum reprehensionis cum aliis; imò si paulo inverecundius palmam quæsierit, ignominiam aliquando, & meritò, incurrat. φιλοσοφιδια ergò paulò crassiuscula mihi, & quorum scripta intestina discordia laborant, qui huic vel illi ob menstrui duntaxat varietatem, quo tamen, testimoniis ab exactis experimentis supervenientibus idem perficitur, gloriose insultant, ac si ipsis solum datum sit nosse, qui ex rerum Natura alias nemo potest.

Quod SALÆ modum attinet, meum illum non agnosco, etiamsi in priori editione ceu de meo ex propria mente non

non nemini videar scripsisse. Aliud enim est μιμηδικῶς quædam scribere, aut Syncritticos; aliud absolutè & ut res in sua Natura commeruit. Compositio ergò illa SAL.+, quæcunque sit, bona malave, laudanda vituperandave (illam enim catacrisin acrior Aristarchus faciat) equidem nec Paracelsi est, nec ad Paracelsi illam conformata.

Primo namque numerus ingredientium longè alius est, est & alia proportio illorum, & totius præparationis series. Insuper dicendum: menstruum Paracelsi appropriatum & idoneum fuisse pro rebus utiliter extrahendis; spiritus Terebinthinæ autem è speciebus, non aliter quam supra dispositis, vix centesimam perfectæ necessariæque extractionis partem perficiet, sive per mensem digerantur, sive per annum. Et hoc est, quod Libavius vir omnis cultioris literaturæ protomysta in Alchymia pharmaceutica c.4. ait: Aloen si præparare essentialiter cupias, non assumes Oleum Terebinthinæ. Tantùm abest, ut per Alembicum simul à fecibus suis separentur. Vis, ut per destillationem, spiritu Terebinthinæ ad siccitatem abstracto, species torreantur prius? Tum enim affusus spiritus Terebinthinæ densam rubedinem extrahit. Verum quid virium remanebit, cum ex Paracelsi descriptione Oleum à fecibus sine adustione separandum veniat? Quare non sum, uti visum aliquibus, qui penitus à Theophrasto discedendo, Salæ compositionem absolutè omnibus aliis anteponam. Et hoc idem de altero illo per menstruum compositum instituendo (si enim in aliorum fallaciis judicandis supiniones simus: jam id committimus, ut illorum simplex error sit culpa nostra) perpetuo statuimus.

Usum huius Elixiris quod attinet celebratissimum, is recens natus non est, sed si auxiliorum materiam spectes a multis retro seculis repetendus.

Nam & Ægineta cap. 36. lib. 3. de morb. popular. potionem tradidit ex Aloe, Myrrha & Ammoniaco in vino odorato tritis, &c. Et pilulæ Ruffi, quas & communes appellant, quid aliud sunt, quàm hoc nostrum Elixir impræparatum? Elixir verò hoc pilulæ Ruffi essensificatæ? Loquor de pilulis Ruffi prout Arabes retulerunt Croco substituto pro Ammoniaco. Quamvis utraque compositio in peste insigniter præstet. Sive hoc sive illo modo composuerim*, Trincavella ait de composit. Med lib. 1. cap. 12. Mirum est (in pestilentia) medicamentū, & à posterioribus omnibus probatum, & multis clarum laudibus. Nunquam vidi, Rhasesait, aliquem devorantem hanc Medicinam, qui non liberaretur aut præservaretur ab Epidemia; & nunquam inventa est Medicina ipsi compar. Fernelius affirmat crebro usu juvare concoctionem, nec cibum sinere corrumpi, humores atque corpus à putredine vindicare, atque hac ratione adversus luis pestiferæ contagia mirificè prodesse. Unde quivis facilè colliget; cum hæc de crudis encomia tot Authoribus ex omni familia constent, quid & quantum tribuendum illis sit, in subtilem & essentialem formam redactis. Nimirum singula hæc paucis effatur Theophrastus: In eo, inquit, virtutes omnes Balsami naturales existunt

existunt, & virtus conservativa sensuum amplius, quam assignare sit licitum; & vim & naturas eius exprimere vix possibile.

Tinctura Rhabarbari.

Attento nonnihil studio difficiliora hac in sectione commemoravimus; remissiore nunc animo nec non vulgaria narrentur:

℞. Rhabarb. el. q. v. Cinnamomi acuti modicum. Concisa proiice in Aquam succi Cichorei vel Rosarum. Posito colore decanta, idq; toties repete, quoties color expectandus. Tum ad humiditatem circiter lento igne coagula. Addita s. q. sacchari in syrupum etiam coquitur qui iniectis insuper tabulis aliquot Rhabarbari præbio j. vel ij. assumto ad pestem & vermes, etiam infantibus confert.

Tinctura Corallorum.

De Tincturis classem constituere, non tacta materia Corallorum, vel eorundem Tinctura, prope esset Regnum ponere absq; Rege, vel spreto margarito, vitrũ admirari. Quanti enim Corallorum Tinctura, imò cruda etiam substantia, (alias præparationum formas Tinctura ipsa non minores lubens prætereo) plerisq; magis notum est, quam quòd mea explicatione opus habeat. Scire ea qui satagit, legat Anselmum Boetium de geminis, Theophrastum, Quercetanum & alios.

Verum enimverò cum hoc in campo sese exercere, parum utilitatis habeat si lumine Naturæ destituti, Generationis eorundem modum penitus omittamus; Agedum primò

De generatione Corallorum.

Sit ergò quæstio. An, quod Dioscorides lib. 5. cap. 93. & ex eo Medici & physici catervatim referunt; Corallia intra maria mollia & planta sint, & tum demum, ὅταν ἐκ τοῦ βυθοῦ ἑλκυσθῇ, cum retibus extrahantur indurentur. Dioscorides refert matrem Corallorum esse Mare, & quidem ὁ βυθὸς ipsius. Hoc ita accipe: Mare non simplicem continere aquam, sed multifariis rerum tincturis & seminariis à prima usq; creatione instructam, & variis imò contrariis substantiis & qualitatibus permistam. Quemadmodum ergò in terra & super terram, in aere & igne, Natura nuspiam otiosa & nec nimis nec minus quicquam faciens, variis rerum exortibus & generationibus gaudet; ita ipsa quoq;, ex Archeo maris in eius profundo, ubi scilicet sedimentum quoddam glutinis ipsius Aquæ, vel potius eorundem principiorum substantialium separatur, ex illo ipso glutine ad proportionem materiæ, vel idæam propriam (natura enim sua cuique idæa est) ministrante Spiritu Salis, materiæ & loco appropriato, intercedente debito tempore frutices Corallorum producit & coagmentat; eo modo ut a singulari Sulphuris dispositione, vel rubedinem vel nigredinem vel albedinem; (corallium enim & album & nigrum, Antipathes dictum, reperitur) à materiæ & loci qualitate, secundum quam quævis aliæ maris plantæ, cacuminatæ, nitroq; turgentes, fruticis vel in aqua putrefacti, vel ad aëris demum tactum putrefieri incipientis figuram assequuntur.

Dixi in maris profundo; In eo nihil

 rece-

recedens à Dioscoride. Cuius nempe hæc non minima causa, quod eius loci propter abyssum, internosque recessus intensissimum frigus. Ut autem ex omnibus elementis entitas quædam frigida, & ex ea coagulationes; Ita ex illa frigidissima maris entitate, quà nimirum gluten prædictam quod quidem ex maris digestione sua natura sedimentum inibi constituit, spiritu salis concentrato, magisq; cogitur ac coagmentatur, non minus etiam Coralli generantur, cuius rei species quodammodo videre est in Aluminibus Entaliis, vitriolo, tàm in natura, quam quum artificis manu tractantur, quamvis in Coralliis natura impensè majores fecerit progressus. Hinc etiam Paracelsus lib. 2. param. Corallia frigidum coagulatum appellat.

Secundò accedit, quod agitationes & motus in Maris profundo vel prorsus desinant, vel multò languidiores sint, quàm in alto vel medio eius corpore, qui etiam status concretioni plurimum salutaris. Motus enim affert rarefactionem, quia partes differt, inde aquam motam in glaciem cogi non videmus sed quietã, sic teste Gesnero lib. 4. de ortu & causis subterraneis: quidã fontes, rivuli, & lacus res in lapides vertendi vim habent; succus tamen is (cuius causa illud perficitur) cum cietur, & motu agitatur non facilè compingitur, & coagmentatur, nisi admodum crassus fuerit; sed simul ac in foramina ligni aut alterius rei receptus ac dispersus quievit, frigore cogitur & concrescit, atque eas res simul mutat in lapides. Guttæ quoq; fontis Gothici prope cursus impetum sparsæ fusæq, super terram, quia moveri & agitari desinunt, ab ambiente aere densantur atq; lapidescunt.

Non minus Vicinia terræ, quæ in quovis maris recessu eius fundamentum est, huic coagulationi plurimum ministrat. Per totam naturam enim simile ad simile colligitur; ita gluten illud terrestre naturali motu ad terram inclinat, & ut humidi & frigidi beneficio congregatum est, segregatum calore (sive solis illum, sive proprium maris calorem intelligas, de quo Piccolominæus lib. Meteor. c. 20. à quo scilicet eiusque calidis halitibus æstus maris) ita sicco, terrestri temperatur, & juxta illud paradoxum: frigidum humidum cum sicco frigido (à quo tamen non calidum penitus excluditur) omnium concrescentium vinculum, ad coagmentationem aptius redditur. Insuper caules & ramuli exiliores herbarum maritimarum adhæsioni materię coralliferæ occasionem præbent, in quorum corpus etiam illa ut plurimum sese induit, illosque tandem penitus simul in Corallos convertit. Cuius rei indicio est, quod quidam lithodendri huius ramuli cavernosi, nonnunquam etiam virgulis aut juncis intertexti. Denique per totam naturalium historiam liquido patet, Maximas subinde elementorum & elementalium contingere mutationes & generationes, circa finitimas eorundem regiones.

Verùm in sequentibus, quando Dioscorides, cumque illo plures alii scribunt: Corallium maris plantam, intra aquas esse mollem, durariq; dũ profundo extrahitur [illegible] à circumfuso nobis aere, velut candentem ferrum

ferrum aqua merſum temperatur ac ſolideſcit, id à natura & experientia eſt alienum. Ita enim cum Corallorum generatione comparatum revera eſt, uti oculis videre eſt, non ut auribus aliquando percipitur. Jam non ſolùm viſum mihi, ſed & antea ab oculatis teſtibus auditum: Corallos revera duritie dotatas è mari extrahi, ſive in fundo radicibus colligati duritiem habuerint, ſive ab ipſis avulſi, interea ſcilicet, dum in Aqua verſus ſuperficiem elati fuerint, eandem contraxerint. At vero rationi nullo modo conſentaneū eaſdem cauſas, cum iiſdem circumſtantiis, & quæcunque demum ad effectum concurrere poſſunt, nulla majoritatis aut impetuoſitatis ratione ullibi adparente, alicubi minutiſſimo temporis ſpacio, imò quaſi ad ictum oculi, effectum reddere id, quod ne longiſſimo illo, ad aliquot annos ſeſe extendente, alias ab iiſdem perfici antea potuerit. Si enim mare tum cauſa, illud idem interea permanet, dum extrahuntur; ſi frigus, major ratio quod duritiem nacti fuerint in fundo; ſi quid aliud, jam ante dictum, nihil facile compingi ac coagmentari, in motu quo cietur & agitatur, niſi admodum craſſum extiterit, quod de Corallisſi affirmatur, ratio danda, quare ob illam craſſitiem non in fundo, diutina illa naturæ ſollertia potuerint indurari: Hoc enim experientia & natura comparatum eſt, ut omne agens, dum in termino eſt, dum ſummum eſt, fortius & efficacius agat, quàm dum in tranſitu eſt, & motu.

Ais multa dum matri adhærent mollia, vel lenta, veluti cornua, oſſa, & ex ſuccis lapideſcentibus in terra, lapides illos oſſeos, quorum mehercle ſtupendum in vicinia exemplum præbet Caverna illa non procul ab Elbingeroda, Beaumanshöhl incolis dicta; Item ova Gallinarum, quæ Libavius in emittendo molli membrana obducta refert, refrigerata verò ad aërem obrigeſcere; At à matre ſegregata duritiem adipiſci, Primò diſpar omninò ratio eſt, eius, quod cito & veluti in inſtanti committitur, ab eo, quod non niſi ſenſim & ſenſim, mutata ſcilicet vel nutricationis, vel aëris vel loci excipientis, vel denique alia atq; alia rerum intervenientium, diuturna conditione; ob quas cauſas non minus me ſciente contingit, herbas & arbores quoq; varias non ſolum qualitatum & exterioris formæ, ſed & ſpeciei mutationes ſubire. De quo prolixè Lemnius 1. de occult. naturæ mirac. c. 17.

Reliqua de oſſibus, cornubus & ovis partim falſa ſunt (Invenio enim cum Marſilio occiſa Gallina, intus antequam adhuc calor expirarit, ovum durum, imò à viva gallina illud naturaliter excluſum, dum corpus aliud durum, vel leviſſimè tangendo frangitur, nativam duritiem ſatis probat) partim ἀπροσδιόνυσα & à ſcopo aliena. Cornua enim & oſſa mollia aliquando, aliquando dura, ſed à termino à quo ad terminum ad quem, à priori ad poſterius nulla intereſt mutatio momentanea, neque antequam aërem paſſa, nec poſtquam aërem paſſa, quæ omnia ſi ad rem dicta fuiſſent, vera eſſe oporteret.

Accedit uberior ratio ad muniimentum jam facti judicij; Quod ſi enim in aere duntaxat Corallorum concretio, ab

acre & ejus ficcitate procul dubio ejus concretionis causa. Jam quæ a sicco coagulantur, ab humido resolvuntur.

Corallia verò non ab humido, quatenus illud tale sed ab igne & quæ eius naturæ sunt, resolvuntur. Denuò etiā mollirentur ab aqua marina, vel ad minimum quocunque modo emolliti in eo statu retinerentur, non secus ac in sale simplici Nitro luto & aliis videre est. Id quod Experientiæ evidenter contradicit. Liquescunt enim ab igne & in aqua iterum acquirunt duritiem.

Denique non video, quomodo in consueta forma conspicerentur Corallia, si mollia cum impetu ita evellerentur. Dato enim eo, quod instar plantarum extraherentur, danda etiam nihilominus essent necessaria extractionis accidentia nimirum varia illa variorum flexuum, contorsionum ac convolutionum forma, cum tamen quod figuram spectat, nunquam non illa æqualiter in altum erecta exhibeantur?

Certum itaque est ut quidem antiquam & vulgarem ita tamen erroneam illam opinionem esse; quod infra mare molles sint coralli; quodque non nisi acre tacto tanquam Medusæ conspecto capite obrigescant. Quin potius ita se res habet: Cum Coralli more plantarum sive per intro susceptionem sive superadditionem succi lapidescentis crescant aut grandescant; adeoque in principio vel medio incremento, succi ipsius ubertate nondum ultimam formæ adepti reverà sint, ubi vero finem & perfectionem nacti fuerint, is ipse succus cum tota Corallorum substantia duritiem acquisiverit; modo & ut plurimum Coralli penitus solidi in & extra mare inveniuntur; molli vero sed raro aliqua ex parte molle quid intus medullæ ossium fere analogum adhæret, (proxima scilicet eorum materia) quod in & extra aquas vel per se paulò post in consistentiam abit, vel ubi super lapidem, lignum, ferrum aut aliud quid ceciderit. Hac de generatione Corallorum ὡς ἐν παρόδῳ, jam propius ad Tincturam corundem.

Verè & utiliter Theophrastus talesim: Multum interesse non solum rerum virtutes, sed & virtutum processus intelligere; quippe qui æquè ac illæ à Natura ipsis sanitatis conservandæ & restituendæ ergò dati & concessi.

Quidni ergò remis velisq; in id animitamur, ut corallorū a nemine non pleno ore hactenus deprædicatorum genuinam præparationem assequamur? Eandem cum ipso pleriq; tribuunt Tincturæ, quàm, sensu medico, verum ipsamet esse corallia, quod verò extra ipsam detur, pro rejectamento habendum; illam ipsam enim corpus quasi Corallorum Spirituale esse, quo in omnes eorum virtutes plene conspirent. Non aliter ac in Moscho demto odore nihil est prætergquam cadaver; ita Corallorum Tincturam esse totum formale ipsorum, quo habito, cætera susque deque habenda.

Qua arte verò & quomodo prædictam Tincturam comparemus hic Dello natatore opus.

Quidam succo Limonum vel Herberum vim parent; sed eo ipso ... Magisterium, quamvis non ... rum

rum in Medicina usum, non in Tincturam incidunt

Quidam cum dimidia parte succini mixta Corallis per Retortam destillant, sed rubedo inde emanans obscura nimis, non Corallorum est, sed succini. Erubescant ergo qui scribũt succinum esse Tincturæ Magnetem.

Alij cum Vitriolo destillant rubrum oleum sperantes, quam pro Tinctura essent accepturi. Verum ut ut Corallia rubedine ita exuantur quæ etiam aliquando visa, ac si realiter in vas destillatorium, albis relictis corallis, fuisset translata, frustra tamen in eo etiam laborant, dum illa ipsa in excipulum nunquam porrigetur, & tinctura si ulla ascendat, non tamen nisi destructo corpore detur, quod à vera Tinctura alienum docente Paracelso de Caduc. paragr. 4.

Quæ beneficio pumicis extrahitur multorum animos hactenus detinuit, & scio illam ab amplissima quadam schola approbatam; cui ipsemet quoque fidem propterea habui. Donec tandem rem ipsam αὐτοχείρως aggrediendo, expertus fuerim: quod prima vice circulari igne ad aliquot dies calcinata Corallia rubedinem quidem amiserint; pumex vero ejus minus particeps factus sit; Altera vice repressiori igne ad aliquot horas tantum adhibito, primum, rubescere cœpisse pumicem, corallis interea fere nigricantibus, postmodum nihilomagis tincto pumice, corallis penitus albo colore fuisse suffusos. Quare ubique labor propterea mere illusorius, quod ex una parte remissior rubedo in suspecto nimis quanto indigna extractione; ex altera parte mota suspicio, pumicem [illegible] Astralis tincturæ vere non esse capacem, nec verum artificium, quo fixus corallorum color ex potentia in apricum debite producatur, ad quod ipsum tamen principaliter eadem actione respicitur.

Aliàs enim quanto Corallia magis rubedine exuerentur, tanto magis, (ad minimum) ipsa in pumicē deponeretur, quod Experientiæ contrarium. Ne dicam ignem istum calcinatorium, naturale corallorum temperamentum frangere, proprietatesque Specificas & Tincturam vere Astralem deprædari. Siquidem à prædatorio hoc igni [illegible] ne Metalla quidē solidiora Corallis tuta, id quod etiam probat Magnes qui calcinatus virtutem attractoriam omnino deperdit, nec succinum ustum vim trahendi paleas nec colorem retinebit, quod tamen cum conchis & cochleis Corallis plurimum affine. Breviter nisi error fuerit in dispositione materiæ quod forte contra Libavij sententiam recentia adhibuerim (cui tamen parum tribuo) aut prædictus processus omnino seductorius est, aut gradus quidam calcinationis indeterminabilis tingendus.

Vltra quem citraque nequit consistere rectum.

Hoc ergo cum non omnibus daretur, & potius casu quam arte obtineri posset; plurimi etiam absque corrosivo (quidni etiam absque igne, qui corrosivorum ipso actu potentissimum?) cum Turqueto Tincturam elicitam velint, laborandum sedulo, ut istiusmodi menstrua inveniantur, quæ sub mediocri acrimonia austeritate quadam prędita sint,

qua quidem partem aliquam Corallorum solvendo aggrediantur, tenuissimam nempe in qua Tinctura sive Essentia hæret, cumque ea Tincturam specificã apprehendant, figant, fixamq; servata dispositione, (cum Angelo Sala enim hic facio: Tincturam Corallorum sinceram in seipsa subsistentem non dari) de subjecto in subjectum traducant adeoque actualem Tincturam cõcilient, non vero quę corrodant, aut corallis omnino nihil detrahant. Id quod in Melle, in ligno Quercino, deniq; in sorbo sylvestri abundantius reperi quam forsitan alij in quovis alio. Sapienti satis. Hic enim lampada currens trado.

Tinctura smaragdi.

Corallorum Tinctura manum præbuit illi etiam, quę ex Smaragdo a quibusdam magno cum præconio extrahitur. Ea ita passim describitur: ℞. Vrinam puerorum vini potarum recentem, destilla per alembicum in B. M. idque cohobando repete, & prodibit spiritus cum suo phlegmate mistus; hujus sufficientem quantitatem fundo super Smaragdi pulverem, & cærulea Tinctura extrahetur. Iterum extrahe superfusa alia urina destillata, & demum abstracto per destillationē menstruo reduc in pulverem gryseum, quem de novo cum spiritu Vini extrahe in summam viriditatem. Spiritu Vini denique ablato ad aliqualem consistentiã, relinquitur Essentia Smaragdi in fundo. Cujus dosis gutt. 6.7.8. Dysenteriæ & fluxibus alvi quibuscunque mirifice utilis, nec non cordis affectibus, palpitationi, Melancholiæ &c. medicina præsentissima &c.

Si inventis addere facile, addam paucas. Vt merito punctum fert Aphorismus Salæ?

De lapidibus preciosis non posse separari tincturam, liquorem, aut sal; sed ea tantum esse resolutiones Salium extraneorum; ita nec Smaragdi Tinctura, pura, simplex, & propria omnino æstimanda. Quin imo maxima ejus pars sali volatili urinæ accepta referenda. Id quod vel inde satis probatur, quod urina simpliciter destillata nullum colorem, etiamsi integrum annum cum ipsa relinquatur in digestione, eliciat; sed tum demum spatio unius diei id numeris absolvat, quando sale volatili suo exacerbata superinfundatur.

Quod item remota aqua urinæ, restitante tamen prædicto sale cum pulvere extracto, spiritus Vini officium suum in extrahendo Tincturam citissime obeat; isto ipso vero sale ablato seu adempto per edulcorationē, otiosus penitus subsistat. Quod insuper de colore viridi in grandiusculis partibus Smaragdo aut nihil aut parum decedat. Denique quod aliis lapidibus aut corporibus per se eodem colore minus præditis, urina vel Sal ammoniacum rite admixtum, eundem tamen colorem afferat. Exemplum sit aqua rosacea, aqua in sal ammonius solutus, cujus potissima ac potentissima pars sal urinæ volatile est, ea affusa coralliis rubris, qui tamen nullum præterquam rubrum colorem obtinent, cæruleum impense extrahit; Is autem sub se complectitur viridem. Sic Spiritus Vrinæ à phlegmate liberatur, purgatusque rite, ex argento preciosum illum colorem cæruleum ultramarinum

marinum dictũ prolicit, cum tamen nemo nõ causam videat dubitãdi an Tinctura illa Lunæ genuina sit an vero ab urina.

Vno verbo. Tinctura hæc Smaragdi, ut ut pleno ore decantata, vera & simplex, (atq; adeo astrum sui cœli specificum & proprium) non est, sed maximam partem è sale urinæ adventitia, quod ipsum sal mirificam colorum varietatem potentia continet, secundum quã ad variã subjectæ materiæ διάθεσιν modo hũc modo alium, frequentissime tamen viridem aut cæruleum colorem exhibet.

Ideoque magis Elixiris quam Tincturæ vel Essentiæ nomen meretur, quippe quod medicina è pluribus sit composita.

Porro cum duplex in Smaragdo insit Tinctura, velut etiam in Corallis, Volatica seu spiritualis una, in tenuissimis & vix perceptibilibus particulis hærens, facile quidem trahentibus morem gerens, sed sub incerta & inconstanti forma. Non enim in constanti corpore subsistit; Altera fixa, quæ per totum corpus radicitus diffusa, nec eo usque exaltata; Hæc ipsa trahens menstruum non sequitur nisi particulatim & subjective, id est, quatenus & quousque compages corporis simul solvitur, adeo ut ejus nihil qvicquam secedat, nisi & aliquid corporis dissolutum fuerit. Id quod non solum diminutio ponderis ipsius Smaragdi peracto opere, sed & sedimentum abstracto urinæ spiritu, corporale commonstrat.

Ne ideoque h[illegible] laterem lavare videaris, menstruum Salæ urinæ prægnantissimum adhiberi necesse est, (quamvis hoc per seipsum determinatis corporibus unitum aut conjunctum [illegible] colorem potius sit oculis offundere.) At sic communi illo more & modo præparatum urinoso & sulphureo fætore tam fragrabit, ac vix urina in matulis putrefacta, quo eodẽ fætore etiam Tincturam sine dubio inficeret, res Chymico Medico prorsus indigna.

Ideoque non solum urinam oportebit destillare ut aqua, sed eo modo, ut & sale volatili, eoque ab omni fætore correcto inde potiaris. Alias enim non cassa nuce emerem tanti pretij Tincturam. Quod ut recte fiat.

℞. Vrinam Oenopotæ pueri. Destilla per alembicum in fervent B. denuo cohobando super fæces proprias[illegible]illa, & prodibit ultimo sal volatile urinæ instar nivis seu pruinæ in alembicum, quod collige. Super hoc sal funde Spiritum Vini correctum, & eundem ab eodem [illegible] calore evoca, qui si semper recẽs adjectus & per destillationem ablatus fuerit, demũ omnem ejus aufert fætorem, eidem vice versa gratum odorem com[illegible]endo. Hoc phlegmati vel etiam Aquæ Rosarũ commistum pro menstruo adhibeatur.

Quod si etiam sal commune cum ipso Sale Vrinæ sublimetur, omnis terrestreitas, à qua alias etiam sylvestris color, cum ipso fætore tolleretur. Nec dubito Sal ammoniacum depuratum bene, eandem operam præstare posse.

SECTIO TERTIA,

De

EXTRACTIS.

ANtequam calamum hortemur ad Extracta, de menstruis illis inserviẽtibus

tentia nihil aliud, quàm Elixir Proprietatis lib. 8. paradox. tit. 9. à Paracelso obscure descriptum. Descriptio ita se habet.

℞. Myrrhæ
Aloepatici
Croci ana quartam unam:

Quæ simul in pellicanum ponantur, & in arenâ mensibus duobus ascendant lenissimè. Separatandem per Alembicum Oleum a fecibus præter adustionem. Oleum hoc una cum circulato per mensem digesti permitte, pondere quidem æquali, post serva. In hac præparatione Paracelsus necessarium menstruum, quo sine fieri non potest, ut absq; empyreumate concinnetur, ut aliàs multa, studiose præteriit. Idque ipsemet fatetur, quando dicit: Processum hic tantum adferimus, origine relicta. De Origine ergo illa seu menstruo, uti alias vocant, ut in re obscura semper variæ Authorum Opiniones; ita alius hâc, alius aliorsum suâ distrahitur sententia. Neque etiam in Origine solum definienda, sed & speciebus compositi numerandis & constituendis, & in tota præparationis serie.

Crollius in Basilica Chym. species anaticè mixtas, & Spiritu Vini alcolisato præhumectatas, oleo Sulphuris acido extrahit primum, postea Spiritu Vini, & feces ultimas lentè destillat. Destillatum superioribus tincturis addit, & completa digestionis opera Elixir componit.

Alii prædictas species aceto stillatitio primum per tempus circulant, postea destillant. Oleum ab aqua per tritorium separatum cum spiritu Vini rectificato aliquandiu in digestionem collocant & inde verum proprietatis Elixir sibi promittunt.

Nec sine ratione, cum omnia ferè gummata nisi aceto cocta in spiritum acidum potius, quàm oleum destillando redigantur, ut videre est in Oleis Asæ dulcis, styracis, Calamytæ, Laudani Myrrhæ &c. Nec Chirurgi gummata in Emplastra nisi illa in aceto prius macerata, coctaque, assumi utiliter censent. Alii compositum menstruum in medium adferunt ex oleo Terebinthinæ & Juniperino, nec non speciebus supra nominatis Sulphur simul insinuant. Sunt etiam qui Theophrasti obscurissimi spiritum Salis ad id muneris perficiendum unice laudant, eoq; ipso ad præceptoris sui mentem se propius accessisse arbitrantur. Ita quoque Salæ suo sensu abundare placet, qui, quamdiu in Belgia cum ipso viverem, nunquam non sequens hoc præ cæteris usu dignum existimabat.

℞. Aloes succotrinæ
Myrrhæ Trogloditicæ ana ℥ ij
Croci optimi Anglici ℥ j
Olei Caryophyll. seu Nucis Muschatæ ℥ j
Spiritus Terebinth. Venetæ per vesicam f. a. destillati absque empyreumate seu rancore uncias viij.

Infundantur omnia in vitro benè clauso, & per mensem philosophicum sub fimo digerantur. Deinde separetur subtile à spisso per inclinationem, & servetur ad usum, Superfuso denuò prædicto men-

menſtruo tincturam extrahe, ac priori affunde. Reliquum deſtilla & quod prodiit, pri ribus admiſce, &c.

Hactenus variæ Elixiris proprietatis enarrationes, quotquot ſcilicet hoc nomine ad manus unquam pervenerunt. De Crolliano illo, ut & de illis, quorum alterum per Acetum, alterum per ſpiritum Salis conficitur, tutius arbitror eſſe, quod ſuſpendam ſententiam, quàm quòd certi aliquid definiam. Quippe de his quæ incerta prorſus ſunt, quomodo certas rationes adferes? Nam ſive ex Elixiris Natura ea de re diſputetur, ſive ex Theophraſti ſuggeſtione, nullibi profecto, neque confutationis, neque confirmationis immota fundamenta.

Stet ideoq; ſententia: Parum referre, ſive Oleum Sulphuris, ſive Acetum, ſive ſpiritum ſalis, illam a Paracelſo relictam Originem ſtatuas, dummodo virtutum ex ingredientibus non numero auctis, neque contra Authoris mentem ſpecie commutatis, commodè & pro Elixiris huius aſcripta proprietate & præſtantia eliciendarum & exaltandarum origo eſſe mereatur.

Nec enim abſurdum, aut in Chymia infrequens etiam, ad eandem Medicinam pluribus mediis & modis viam cum ſucceſſu attentare. Quod hoc in loco tantò magis locum habeat; Quoniam Elixir tale parum virium præparationis beneficio acquirit, quamvis Origo ab externis ſit, velut, quam Lignum aliquod in ignem projectum uritur; ſed quas habet vires, ingenitas habet, & a Natura, quo in ab omnibus aliis Theophraſti Elixiris diſtinguitur.

Tandem, ait ille de Elixiris, ponendum Elixir aliud eſt, (Elixir proprietatis) quod ex propriæ ſuæ Naturæ viribus ejuſmodi conſervationibus dotatum eſt; De aliis autem in genere paulo ante dixerat: ſciendum Elixiria hæc ſuas operationes à Natura non habere, nec à complexione, ſed miſteria fore magis, quam ſpecifica, quæ etiam virtutum ſuarum originem habent non ex Natura, ſed per compoſitionem & digeſtionem, velut aqua Vitrioli cum ſale ammoniaco deſtillata mulci refert odorem, quorum tamen ſimilem per ſe neutrum habet; vel etiam: ut Spiritus Vini cum Sale Tartari & Vitrioli deſtillatus fragrantiſſimum pomorum odorem ſpirat, quo tamen nullum illorum per ſe alias præditum eſt.

Præterea hac in re ita comparatum eſt: ut, qui mentem ejus ſcire audet, cuius nullus Character foras datus, dicat quid velit, etiamſi poſt mediam noctem cœnæ rationem ineat, ut ſuis palleſcat probationibus, par periculum reprehenſionis cum aliis; imo ſi paulò inverecundius palmam quæſierit, ignominiam aliquando, & meritò, incurrit. φιλοσοφῶ ergò paulo craſſiuſcula mihi, & q iorum ſcripta inteſtina diſcordia laborant, qui huic vel illi ob menſtrui duntaxat varietatem, quo tamen, teſtimoniis ab exactis experimentis ſupervenientibus idem perficitur, glorioſe inſultant, ac ſi ipſis ſolum datum ſit noſſe, qui ex rerum Natura alias nemo poteſt.

Quod SALÆ modum attinet, meum illum non agnoſco, etiamſi in priori editione ceu de meo ex propria mente

non

existunt, & virtus conservativa sensuum amplius, quam assignare sit licitum; & vim & naturas eius exprimere vix possibile.

Tinctura Rhabarbari.

Attento nonnihil studio difficiliora hac in sectione commemoravimus; remissiore nunc animo nec non vulgaria narrentur:

℞. Rhabarb. el. q. v. Cinnamomi acuti modicum. Concisa projice in Aquam succi Cichorei vel Rosarum. Posito colore decanta, idq; toties repete, quoties color expectandus. Tum ad dimidium circiter lento igne coagula. Addita s. q. sacchari in syrupum etiam coquitur qui injectis insuper tabulis aliquot Rhabarbari præbio j. vel ij. assumto ad pestem & vermes, etiam infantibus confert.

Tinctura Corallorum.

De Tincturis classem constituere, non tacta materia Corallorum, vel eorundem Tinctura, prope esset Regnum ponere absq; Rege, vel spreto margarito, vitrũ admirari. Quanti enim Corallorum Tinctura, imò cruda etiam substantia, (alias præparationum formas Tinctura ipsa non minores lubens prætereo) plerisq; magis notum est, quàm quòd mea explicatione opus habeat. Scire ea qui satagit, legat Anselmum Boetium de geminis, Theophrastum, Quercetanum & alios.

Verum enimverò cum hoc in campo sese exercere, parum utilitatis habeat si lumine Naturæ destituti, Generationis eorundem modum penitus omittamus; Agedum primo

De generatione Corallorum.

Sit ergò quæstio. An, quod Dioscorides lib. 5. cap. 93. & ex eo Medici & physici catervatim referunt; Corallia intra maria mollia & planta sint, & tum demum, ὅταν ἐκ τοῦ βυθοῦ ἑλκυσθῇ, cum retibus extrahantur indurentur. Dioscorides refert matrem Corallorum esse Mare, & quidem τὸ βυθὸς ipsius. Hoc ita accipe: Mare non simplicem continere aquam, sed multifariis rerum tincturis & seminariis à prima usq; creatione instructam, & variis imò contrariis substantiis & qualitatibus permistam. Quemadmodum ergò in terra & super terram, in aere & igne, Natura nuspiam otiosa & nec nimis nec minus quicquam faciens, variis rerum creationibus & generationibus gaudet; ita ipsa quoque, ex Archeo maris in eius profundo, ubi scilicet sedimentum quoddam glutinis ipsius Aquæ, vel potius eorundem principiorum substantialium separatur, ex illo ipso glutine ad proportionem materiæ, vel idæam propriam (natura enim sua cuique idæa est) ministrante Spiritu Salis, materiæ & loco appropriato, intercedente debito tempore frutices Corallorum producit & coagmentat; eo modo ut a singulari Sulphuris dispositione, vel rubedinem vel nigredinem vel albedinem; (corallium enim & album & nigrum, Antipathes dictum, reperitur) a materiæ & loci qualitate, secundum quam quævis aliæ maris plantæ, cacuminatæ, nitroq; turgentes, fruticis vel in aqua putrefacti, vel ad aëris demum tactum putrefieri incipientis figuram assequantur.

Dixi in maris profundo; In eo nihil

 rece-

recedens à Dioſcoride. Cuius nempe hæc non minima cauſa, quod eius loci propter abyſſum, internoſque receſſus intenſiſſimum frigus. Ut autem ex omnibus elementis entitas quædam frigida, & ex ea coagulationes; Ita ex illa frigidiſſima maris entitate, quà nimirum gluten prædictam quod quidem ex maris digeſtione ſua natura ſedimentum inibi conſtituit, ſpiritu ſalis concentrato, magiſq; cogitur ac coagmentatur, non minus etiam Coralli generantur, cuius rei ſpecies quodammodo videre eſt in Aluminibus Entaliis, vitriolo, tàm in natura, quam quum artificis manu tractantur, quamvis in Coralliis natura impenſè majores fecerit progreſſus. Hinc etiam Paracelſus lib. 2. param. Corallia frigidum coagulatum appellat.

Secundò accedit, quod agitationes & motus in Maris profundo vel prorſus deſinant, vel multò languidiores ſint, quàm in alto vel medio eius corpore, qui etiam ſtatus concretioni plurimum ſalutaris. Motus enim affert rarefactionem, quia partes differt, inde aquam motam in glaciem cogi non videmus ſed quietã, ſic teſte Geſnero lib. 4. de ortu & cauſis ſubterraneis: quidã fontes, rivuli, & lacus res in lapides vertendi vim habent; ſuccus tamen is (cuius cauſa illud perficitur) cum cietur, & motu agitatur non facilè compingitur, & coagmentatur, niſi admodum craſſus fuerit; ſed ſimul ac in foramina ligni aut alterius rei receptus ac diſperſus quievit, frigore cogitur & concreſcit, atque eas res ſimul mutat in lapides. Guttæ quoq; fontis Gothici prope curſus impetum ſparſæ fuſæq; ſuper terram, quia moveri & agitari deſinunt, ab ambiente aere denſanturatq; lapideſcunt.

Non minus Vicinia terræ, quæ in quovis maris receſſu eius fundamentum eſt, huic coagulationi plurimum miniſtrat. Per totam naturam enim ſimile ad ſimile colligitur; ita gluten illud terreſtre naturali motu ad terram inclinat, & ut humidi & frigidi beneficio congregatum eſt, ſegregatum calore (ſive ſolis illum, ſive proprium maris calorem intelligas, de quo Piccolominæus lib. Meteor. c. 20. à quo ſcilicet eiuſque calidis halitibus æſtus maris) ita ſicco, terreſtri temperatur, & juxta illud paradoxum: frigidum humidum cum ſicco frigido (à quo tamen non calidum penitus excluditur) omnium concreſcentium vinculum, ad coagmentationem aptius redditur. Inſuper caules & ramuli exiliores herbarum maritimarum adhæſioni materię coralliferæ occaſionem præbent, in quorum corpus etiam illa ut plurimum ſeſe induit, illoſque tandem penitus ſimul in Corallos convertit. Cuius rei indicio eſt, quod quidam lithodendri huius ramuli cavernoſi, nonnunquam etiam virgulis aut juncis intertexti. Denique per totam naturalium hiſtoriam liquido patet, Maximas ſubinde elementorum & elementalium contingere mutationes & generationes, circa finitimas eorundem regiones.

Verùm in ſequentibus, quando Dioſcorides, cumque illo plures alii ſcribunt: Corallium maris plantam, intra aquas eſſe mollem, durariq; dũ profundo extrahitur ὑπὸ τοῦ περιεχομένου ἡμᾶς ἀέρος, à circumfuſo nobis aere, velut candens ferrum

ferrum aqua mersum temperatur ac solidescit, id a natura & experientia est alienum. Ita enim cum Corallorum generatione comparatum revera est, uti oculis videre est, non ut auribus aliquando percipitur. Jam non solùm visum mihi, sed & antea ab oculatis testibus auditum: Corallos revera duritie dotatas è mari extrahi, sive in fundo radicibus colligati duritiem habuerint, sive ab ipsis avulsi, interea scilicet, dum in Aqua versus superficiem elati fuerint, eandem contraxerint. At verò rationi nullo modo consentaneũ easdem causas, cum iisdem circumstantiis, & quæcunque demum ad effectum concurrere possunt, nulla majoritatis aut impetuositatis ratione ullibi adparente, alicubi minutissimo temporis spacio, imò quasi ad ictum oculi, effectum reddere id, quod ne longissimo illo, ad aliquot annos sese extendente, alias ab iisdem perfici antea potuerit. Si enim mare tum causa, illud idem interea permanet, dum extrahuntur; si frigus, major ratio quod duritiem nacti fuerint in fundo; si quid aliud, jam ante dictum, nihil facile compingi ac coagmentari, in motu quo cietur & agitatur, nisi admodum crassum extiterit, quod de Corallis si affirmatur, ratio danda, quare ob illam crassitiem non in fundo, diutina illa naturæ sollertia potuerint indurari. Hoc enim experientia & natura comparatum est, ut omne agens, dum in termino est, dum firmum est, fortius & efficacius agat, quàm dum in transitu est, & motu.

Ais multa dum matri adhærent mollia, vel lenta, veluti cornua, ossa, & ex succis lapidescentibus in terra, lapides illos osseos, quorum meh[...] stupendum in vicinia exemplum præbet Caverna illa non procul ab Elbingeroda, Baumans-höhl incolis dicta; Item ova Gallinarum, quæ Libavius in emittendo molli membrana obducta refert, refrigerata verò ad aërem obrigescere; At à matre segregata duritiem adipisci. Primò dispar omninò ratio est, eius, quod cito & veluti in instanti committitur, ab eo, quod non nisi sensim & sensim, mutata scilicet vel nutricationis, vel aëris vel loci excipientis, vel denique alia atq; alia rerum intervenientium, diuturna conditione; ob quas causas non minus me sciente contingit, herbas & arbores quoq; varias non solum qualitatum & exterioris formæ, sed & speciei mutationes subire. De quo prolixè Lemnius 1. de occult. natura mirac. c. 17.

Reliqua de ossibus, cornubus & ovis partim falsa sunt. (Invenio enim cum Marsilio occisa Gallina, intus antequam adhuc calor expirarit, ovum durum, imò à viva gallina illud naturaliter exclusum, dum corpus aliud durum, vel levissimè tangendo frangitur, nativam duritiem satis probat) partim ἀπροσδιόνυσα & à scopo aliena. Cornua enim & ossa mollia aliquando, aliquando dura, sed à termino à quo ad terminum ad quem, à priori ad posterius nulla interest mutatio momentanea, neque antequam aërem passa, nec postquam aërem passa, quæ omnia si ad rem dicta fuissent, vera esse oporteret.

Accedit uberior ratio ad munimentum jam facti judicij; Quod si enim in aëre duntaxat Corallorum concretio, ab

acre & ejus ficcitate procul dubio ejus concretionis causa. Jam quæ a ficco coagulantur, ab humido resolvuntur.

Corallia verò non ab humido, quatenus illud tale sed ab igne & quæ eius naturæ sunt, resolvuntur. Denuò etiā mollirentur ab aqua marina, vel ad minimum quocunque modo molliti in eo statu retinerentur, non secus ac in sale simplici Nitro luto & aliis videre est. Id quod Experientiæ evidenter contradicit. Liquescunt enim ab igne & in aqua iterum acquirunt duritiem.

Denique non video, quomodo in consueta forma conspicerentur Corallia, si mollia cum impetu ita evellerentur. Dato enim eo, quod instar plantarum extraherentur, danda etiam nihilominus essent necessariæ extractionis accidentia nimirum varia illa variorum flexuum, contorsionum ac convolutionum forma, cum tamen quod figuram spectat, nunquam non illa æqualiter in altum erecta exhibeantur?

Certum itaque est ut quidem antiquam & vulgarem ita tamen erroneam illam opinionem esse: quod intra mare molles sint coralli; quodque non nisi aere tacto tanquam Medusæ conspectu capite obrigescant. Quin potius ita se res habet: Cum Coralli more plantarum sive per introsusceptionem sive superadditionem succi lapidescentis crescant aut grandescant; adeoque in principio vel medio incremento, succi ipsius ubertate nondum ultimam formā adepti reveriti sint, ubi verò finem & perfectionem nacti fuerint, is ipse succus cum tota Corallorum substantia duritiem acquisierit; modo & ut plurimum Coralli penitus solidi in & extra mare inveniuntur; modo verò sed raro aliqua ex parte molliusculum quid intus medullæ ossium fere analogum adhæret, (proxima scilicet corallorum materia) quod in & extra aquas vel penitus paulo post in consistentiam abit, vel si super lapidem, lignum, ferrum aut aliud quid ceciderit. Hac de generatione Corallorum ὡσπερ ἐν παρόδῳ, jam proprie ad Tincturam eorundem.

Verè & utiliter Theophrastus passim: Multum interesse non solùm rerum virtutes, sed & virtutum processus intelligere; quippe qui æquè ac illæ à Natura ipsis sanitatis conservandæ & restituendæ ergò dati & concessi.

Quidni ergò remis velisq; in id animitamur, ut corallorū à nemine non pleno ore hactenus deprædicatorum genuinam præparationem assequamur? Eandem cum ipso pleriq; tribuunt Tincturæ, quàm, sensu medico, verum ipsamet esse corallia, quod verò extra ipsam detur, pro rejectamento habendum; illam ipsam enim corpus quasi Corallorum Spiritualem esse, quo in omnes eorum virtutes plene conspirent. Non aliter ac in Moscho demto odore nihil est præterquam cadaver; ita Coraliorum Tincturam esse totum formale ipsorum, quo habito, cætera susque deque habenda.

Qua arte verò & quomodo prædictam Tincturam comparemus hic Delineatatore opus.

Quidam succo Limonum vel Berberum viam parent, sed eo ipso nisi in Magisterium, quamvis non ex toto, [illegible] tum

tum in Medicina usum, non in Tincturam incidunt.

Quidam cum dimidia parte succini mixta Corallia per Retortam destillant; sed rubedo inde emanans obscura nimis, non Corallorum est, sed succini. Erubescant ergo qui scribũt succinum esse Tincturæ Magnetem.

Alij cum Vitriolo destillant rubrum oleum sperantes, quam pro Tinctura essent accepturi. Verum ut ut Corallia rubedine ita exuantur quæ etiam aliquando visa, ac si realiter in vas destillatorium, albis relictis corallis, [illegible] frustra tamen in eo etiam laborant, dum illa ipsa in excipulum nunquam porrigetur, & tinctura si ulla ascendat, non tamen nisi destructo corpore detur, quod à vera Tinctura alienum docente Paracelso de Caduc. paragr. 4.

Quæ beneficio pumicis extrahitur multorum animos hactenus detinuit, & scio illam ab amplissima quadam schola approbatam, cui ipsemet quoque fidem propterea habui. Donec tandem rem ipsam αὐτοχείρως aggrediendo, expertus fuerim; quod prima vice circulari igne ad aliquot dies calcinata Corallia rubedinem quidem amiserint; pumex vero ejus minus particeps factus sit; Altera vice repressiori igne ad aliquot horas tantum adhibito, primum, rubescere cœpisse pumicem, [illegible] corallis interea fere nigricantibus, postmodum nihilo magis tincto pumice, corallis penitus albo colore fuisse suffusos. Qui [illegible] bique labor propterea mere illusorius, quod ex una parte remissior rubedo in [illegible] nimis quànto indigna extractione, [illegible] parte mo- ta suspicio, [illegible] Tincturæ vere non esse capacem, nec verum artificium, quo fixus corallorum color ex potentia in apricum debite producatur, ad quod ipsum tamen principaliter eadem actione respicitur.

Aliàs enim quanto Corallia magis rubedine exuerentur, tanto magis, (ad minimum) ipsa in pumice deponeretur, quod Experientiæ contrarium. Ne dicam ignem istum calcinatorium, naturale corallorum temperamentum frangere, proprietatesque Specificas & Tincturam vere [illegible] deprædari. Siquidem a prędatoria [illegible] ne Metalla quidẽ solidiora Corallis [illegible], id quod etiam probat Magnes qui calcinatus virtutem attractoriam omnino deperdit, nec succinum ustum vim trahendi paleas nec colorem retinebit, quod tamen cum conchis & cochleis Corallis plurimum affine. Breviter nisi error fuerit in dispositione materiæ quod forte contra Libavij sententiam recentia adhibuerim (cui tamen parum tribuo) aut prædictus processus omnino seductorius est, aut [illegible] quidam calcinationis indeterminabilis [illegible] gendus

Vltra quem citraque nequit consistere rectum.

Hoc ergo cum non omnibus daretur, & potius casu quam arte obtineri posset; plurimi etiam absque corrosivo (quid ni etiam absque igne, qui corrosivorum ipso actu potentissimum?) cum Turqueto Tincturam elicitam velint, laborandum sedulo, ut istiusmodi menstrua inveniantur, quæ sub mediocri acrimonia austeritate quadam prędita sint,

qua quidem partem aliquam Corallorum solvendo aggrediantur, tenuissimam nempe in qua Tinctura sive Essentia hæret, cumque ea Tincturam specificá apprehendant, figant, fixamq; servata dispositione, (cum Angelo Sala enim hic facio: Tincturam Corallorum sinceram in seipsa subsistentem non dari) de subjecto in subjectum traducant adeoque actualem Tincturam cōcilient, non vero quę corrodant, aut corallis omnino nihil detrahant. Id quod in Melle, in ligno Quercino, deniq; in sorbo sylvestri abundantius reperi quam forsitan alij in quovis alio. Sapienti satis. Hic enim lampada currens trado.

Tinctura smaragdi.

Corallorum Tinctura manum præbuit illi etiam usque ex Smaragdo a quibusdam magno cum præconio extrahitur. Ea ita passim describitur: Rc. Vrinam puerorum vinipotarum recentem, destilla per alembicum in B. M. idque cohobando repete, & prodibit spiritus cum suo phlegmate mistus; hujus sufficientem quantitatem fundo super Smaragdi pulverem, & cærulea Tinctura extrahetur. Iterum extrahe superfusa alia urina destillata, & demum abstracto per destillationē menstruo reduc in pulverem gryseum, quem de novo cum spiritu Vini extrahe in summam viriditatem. Spiritu Vini denique ablato ad aliqualem consistentiā, relinquitur Essentia Smaragdi in fundo. Cujus dosis gutt. 6. 7. 8. Dysenteriæ & fluxibus alvi quibuscunque mirifice utilis, nec non cordis affectibus, palpitationi, Melancholiæ &c. medicina præsentissima &c.

Si inventis addere facile, addam paucas: Vt merito punctum fert Aphorismus Salæ?

De lapidibus preciosis non posse separari tincturam, liquorem, aut sal; sed ea tantum esse resolutiones Salium externorum; ita nec Smaragdi Tinctura, pura, simplex, & propria omnino æstimanda. Quin imo maxima ejus pars sali volatili urinæ accepta referenda. Id quod vel inde satis probatur, quod urina simpliciter destillata nullum colorem, etiamsi integrum annum cum ipsa reliquatur in digestione, eliciat; sed tum demum spatio unius diei id numeris absolvat, quando sale volatili suo exacerbata superinfundatur.

Quod item remota aqua urinæ, restitante tamen prædicto sale cum pulvere extracto, spiritus Vini officium suum in extrahendo Tincturam citissime obeat; illo ipso vero sale ablato seu adempto per edulcorationē, otiosus penitus subsistat. Quod insuper de colore viridi in grandiusculis partibus Smaragdo aut nihil aut parum decedat. Denique quod aliis lapidibus aut corporibus per se eodem colore minus præditis, urina vel Salammoniacum rite admixtum, eundem tamen colorem afferat. Exemplum sit aqua rosacea, aqua in sal ammoniacus solutus, cujus potissima ac potentissima pars sal urinæ volatile est, ea affusa corallis rubris, qui tamen nullum præterquam rubrum colorem obtinent, cæruleum impense extrahit; Is autem sub se complectitur viridem. Sic Spiritus Vrinæ a phlegmate liberatur, purgatusque rite, ex argento preciosum illum colorem cæruleum ultra-

marinum

marinum dictũ prolicit, cum tamen nemo nõ causam videat dubitãdi an Tinctura illa Lunæ genuina sit an vero ab urina.

Vno verbo: Tinctura hæc Smaragdi, ut ut pleno ore decantata, vera & simplex, (atq; adeo astrum sui cœli specificum & proprium) non est, sed maximam partem è sale urinæ adventitia, quod ipsum sal mirificam colorum varietatem potentia continet, secundum quã ad variã subjectæ materiæ διάθεσιν, modo hũc modo alium, frequentissime tamen viridem aut cæruleum colorem exhibet.

Ideoque magis Elixiris quam Tincturæ vel Essentiæ nomen meretur, quippe quod medicina è pluribus sit composita.

Porro cum duplex in Smaragdo insit Tinctura, velut etiam in Corallis, Volatica seu spiritualis una, in tenuissimis & vix perceptibilibus particulis hærens, facile quidem trahentibus morem gerens, sed subincerta & inconstanti forma. Non enim in constanti corpore subsistit; Altera fixa, quæ per totum corpus radicitus diffusa, nec eo usque exaltata; Hæc ipsa trahens menstruum non sequitur nisi particulatim & subjective, id est, quatenus & quousque compages corporis simul solvitur, adeo ut ejus nihil quicquam secedat, nisi & aliquid corporis dissolutum fuerit. Id quod non solum diminutio ponderis ipsius Smaragdi peracto opere, sed & sedimentum abstracto urinæ spiritu, corporale commonstrat.

Ne ideoque hic laterem lavare videaris, menstruum Sale urinæ prægnantissimum adhiberi necesse est, (quamvis hoc per seipsum determinatis corporibus unitum aut conjunctum talem colorem potius sit oculis offundere.) At sic communi illo more & modo præparatum urinoso & sulphureo fætore tam fragrabit, ac vix urina in matulis putrefacta, quo eodẽ fætore etiam Tincturam sine dubio inficeret, res Chymico Medico prorsus indigna.

Ideoque non solum urinam oportebit destillare ut aqua, sed eo modo, ut & sale volatili, eoque ab omni fætore correcto inde potiaris. Alias enim non cassa nuce emerem tanti pretij Tincturam. Quod ut recte fiat.

℞ Vrinam Oenopotæ pueri. Destilla per alembicum in ferventi B. denuo cohobando super fæces proprias destilla, & prodibit ultimo sal volatile urinæ instar nivis seu pruinæ in alembicum, quod collige. Super hoc sal funde Spiritum Vini correctum, & eundem ab eodem leni calore evoca, qui si semper recẽs adjectus & per destillationem ablatus fuerit, demũ omnem ejus aufert fætorem, talem vice versa gratum odorem conciliando. Hoc phlegmati vel etiam Aquæ Rosarũ commistum pro menstruo adhibeatur.

Quod si etiam sal commune cum ipso Sale Vrinæ sublimetur, omnis terrestreitas, à qua alias etiam sylvestris color, cum ipso fætore tolleretur. Nec dubito Sal ammoniacum depuratum bene, eandem operam præstare posse.

SECTIO TERTIA,

De

EXTRACTIS.

Antequam calamum hortemur ad Extracta, de menstruis illis inserviẽtibus

tibus pauca, & vel perfunctorie tantum.

Hæc ergo menstruorum undique conditio est, unde scilicet, quæ in quoquo casu conveniant, existimemus: Quod unumquodque debeat esse solvens, nec sine necessitate corrodens; extrahes, non essentiam vitians, corrigens, nihilque coinquinans.

Hoc sensu inter omnia palmam offerrem, dummodo haberetur, Vniversali illo philosophorum menstruo, velut palmario, quo omnia metallaac lapides ab impuri puncti quaternarij coagulationis vinculo philosophice & naturaliter liberet; quod omniũ specierum animas, tincturas, essẽtias & facultates evocet, & suas illis reciproce participet vires, non tamẽ in [illegible], sed cuilibet analogas & appropriatas, unde & illorum operationes augeat & impense prosperet; quod disrumpat solidissima Auri & Argenti membra, & teneros Rosarum flores consimili attritu, eodemque plane artificio. Quid enim plura in Artibus, ubi æque cōmode, imo longe commodius pauca sufficiunt?

Verum hac de re aliter philosophari mihi datum non est, & sentire, quam quod vel ambitionibus & factionibus exercitis conjurationibus aliorsum alius distrahentibus Sapientia & φιλομαθεία, quæ in medio sunt nimis lacerata, non omnia κατὰ τὸ λεγόμενον omnibus, etiamsi in Naturæ gremio foverentur, contingant; sed vel utilissima καὶ τὰ ἀγαθὰ turpiter abscondantur. Turpiter inquam [illegible]. Sapientum enim finis, teste Scaligero, Sapientiæ communicatio est; & qui scientiam rei utilis habet, eamque non confert in commune, secundum Paulum 1. ad Cor. 14. nec DEO placet, nec ab hominibus, sapientibus commendatur; Vel quod universale hujusmodi menstruum in rerum natura [illegible] & realiter non magis, quã τὸ ζῶον τὸ [illegible], teste Aristotele 1. de [illegible] cap. 1. [illegible], offendatur. Sive [illegible] ipsius menstrui, sive objecti menstruo illo tractandi naturam accuratius [illegible] oculis intuearis, argumentum nullum est, quo ad credendum hoc impellaris. Neque etiam tam universaliter sinceri tractus, quo omnium rerum vires in libertatem adserte fuerint, absque ulla mutationis impresse nota, testimonium perhiberi ab ullo cum veritate potest.

Imo contradictio potius est in adjecto, & [illegible] plures [illegible], Menstruum universale tanto studio prædicare. Si enim menstruum est, utique particulare est, qui artificis aliquod instrumentum est, quod virtute sibi communicata nempe per directionem & determinationem Chymici ad actionem elevatur nec extra usum menstrui rationem habet, sed materiæ duntaxat ad menstruum huic illive usui pro Artificis ingenio parandum accommodandæ [illegible]. Quemadmodum ergo Chymicis sapientia nunquam cœlitus demissa est talis, quę omnium rerum solvendarũ mistiones, temperamenta & [illegible] ad unguem perspiciat, sed ea de re magna & varia ad hunc usque diem ut majores nostros latitavere, ita nos [illegible] adhuc latent, quæ vel [illegible] posteritas, si quæ futura est, nisi di[illegible] adjuta, nullis temporibus eruet; Ita [illegible]

[illegible]

lubrica hac artificis directione non nisi particulatem fieri menstrui χίαν nemo, arbitror, inficiabitur.

Deinde num Quintæ Essentiæ (cujus meritò tamen omnem paginam absolvi hic arbitrantur) ut formarum differentium numerus innumerabilis, ἄλλο enim ἄλλο, ἄλλω φίλον, ita complures imo innumerabiles ordines sunt, adeo ut quæ illarum uni naturalis est (quamvis omnes origine cœlestes) continuò omnibus æque naturalis minime sit, & amica? Et num si vinculum coagulationis liberare debet, eo ipso totius compositi harmonia & ordo, & omnes inde dependentes facultates turbabuntur & pessum abibunt, ad quas, principio scilicet illarum dissoluto, nulla neq; menstrui neq; Medici dirigentis obstetricatio, ut recolligantur, quicquam poterit? Quo certè argumento nemo in Succino vel Magnete exemplum dedit, quod Essentiæ illorum extractæ æque paleas & ferrum traxerint, ac Magnes & succinum integrum.

Si objectum menstruo illo tractandum respicias, non solum Plantarum quod Theophrastus libri de plantis author, agnovit, sed & omnium rerum sublunarium Natura verè πολύχους est, adeoque impossibile, ut illa simpliciter uni hac in parte amica subditaque comparear, quin potius, ad decantatissimum illud Philosophorum axioma: Receptivum non recipere per modum imprimentis, sed per modum receptivitatis; idem qualecunque diversis diversum sit speciebus, eodem modo, quo Scaliger subtilitatum Magister, idem movens eadem vi vario motu diversa movere immota ratione dictitat. Hinc fit, ut quod alicubi acerrimum, imò Corrosivum se penitùs sistit, alii vix levem mordicationem inferat, ne dicam aliquando dulcissimum præbeat alimentum, nec idem calidum æquè calidum sit Salamandræ & Testitudini, aut pulveri Tormentario & Aquæ, &c.

Quam propter anomalium corporum Theophrastus de V. Essentia perspicuè docet: etiamsi è Metallis Quinta Essentia, & quidem cum corrosivis in apricum produci possit; longè tamen abesse hoc à corporibus sensitivis, quæ Essentiam seu spiritum Vitæ absq; χωρισμοῦ aut destructione non dimittant.

So wir möchten das Leben deß Hertzens in Spiritum oder Quintam Essentiam ohne alle Zerstörung herauß ziehen/ wie vns möglich an den vnempfindlichen/ wolten wir vngezweiffelt ohne einen Todt/ ohne Kranckheit leben.

Ideoque cum Menstruum simpliciter, universale vix, ac ne vix quidem, nisi Logicè, detur; præmisso duntaxat generali aliquo in certo respectu sic dicto, ordine deinceps ad diversa genera instituto aliis multis, exemplo illis qui non usi verbis magni crepi sunt, in opere vero nihil aut parùm pollent, doctiorum locum minimè denegabimus.

Quod ideoque nos generale menstruum appellamus. Quinta Essentia meracia est, vel simplex vel Alcolisata, [quo etiam Sulphur cœleste Orionium, de quo suprà, pertinet] rotationis circulo intantam simplicitatem redacta, quantum Naturæ & Arti possibile est, adeoq; pro-

xime accedens ad naturam æthercam. Hanc enim Eſſentias, facultatesq; rerum omnium in genere, ſartas tectasque extrahere, ubi inprimis prævia ἐκδύσεως accesserit, nullus dubito.

Siquidem nec Auro, ut ut firmiſſima compage ſtabilito, ab eâ pax eſt, dummodo prius Philoſophica calcinatione ſolutionis ſuſceptivum, & velut impalpabile efficiatur.

Quod ordines rerum ad quos menſtrua ſeorſim pertinet, tangit, Lapidum genere maximè appropriata ſunt: Crollii Acetum radicatum, Penoti Acetum Hydromelitis, Spiritus Vitrioli Philoſophicus, Acetum deſtillatum, Spiritus Guajaci rectificatus &c.

In genere Mineralium & Metallorum meritò laudantur: Aquæ Mercuriales, Aquæ Philoſophicæ e Nitro, Vitriolo, Sale; Aceta, Lixivia, Spiritus Vini Alcoliſatus, nec non Olea interdum aromatica, intervenientc hoſtili Aquæ Fortis acceſſu exaſperata, ut in Auro potabili Thurnheuſeri, Huſeri & aliorum.

In vegetabilibus deniq; primatum obtinet: Spiritus Vini, Ros majalis deſtillatus, Aqua pluvialis aliquoties deſtillata, Aqua Tartariſata, Aqua Theriacalis, Aqua pomorum redolentium & multorum ſimplicium. Prout autem alia aliorum, modo ad hunc, modo ad alium uſum Symbola magis ferunt; ita varia ſingulorum electio eſt, varia eorundem rejectio, ſecundum quod ad Artificis mentem ſcopi conſequendi cauſa vel optimè congruunt, vel minime congruunt; Inſtrumenta enim ſuo fine propriè definiuntur. Sic ad purgantis facultatis e vegetabilibus extrahendæ rationem univerſali velut convenientia quadrat Aqua pluvialis ſexies (ſingula vice ad certam menſuram) deſtillata; Aqua item Tartariſata, de quo ſuprà. Verum interea haud diſconvenit ſpecialiter: Aqua pomorum redolentium, Aqua Ficorum, paucis olei Tartari guttis exaſperatæ ad Catharcticum è foliis Sennæ præparatum: Sic Aqua Cinamomi Agarico dicata eſt, Endiviæ Rhabarbaro. Quando è Bagridio virtutes quærimus, in cæteris piceis inſtar lentore corripitur, ſolum menſtruum Cydoniorum aut Spiritus Vini convenit. Pariter Saccharum non Spiritus Vini ſolvit, ſed is ipſe acetoſatus primum, vel Rodoſtagma. Tinctura cærulea è ligno nephritico Aquis felicius obedit, quam Spiritui Vini. Econtra is præſtantior eſt ad Santalum &c. Oleum Amygdalarum melius ad Tincturam è Radicibus Anchuſæ, quàm Aquæ ſimplices vel deſtillatæ. Denique etiam Spiritus Terebinthinæ parum proliciet ex Croco, Myrrha & Aloë aliisve rebus combinatioribus, niſi calcinatis & digeſtis, ubi tamen Spiritus Salis, Vini, Sulphuris, ad votum operantur.

Quæ ſingula (plura brevitatis cauſa recenſere nolo) αὐτοχειρ ſæpius expertus ſum. Specifica tamen ſpecificis ubique aſſocianda, & quæ Cephalica, cephalicis inſerviant; quæ hyſterica, hyſtericis, & ſic in reliquis.

In genere etiam hoc notandum venit: quoniam menſtrua quadam Sulphurea magis; quædā Mercurialia; quædam Salina: Suo quæque generi analogo maximè eſſe dicata. Propterea Diaphoreti-

reticorum & confortantium extrahendis viribus convenientissimus est Spiritus Vini ut in Camphora, Croco, Benzoin, Santalo, Opio, Theriaca, Guajaco, Sassafras &c. quorum vapidas partes potissimum cupimus, Non æquè in purgantibus, quibusdam Sulphuream partem (Natura enim sua & appetit & vorat) petit, vim purgantem in Sale volatili sitam vel non extrahit optato, vel, dum iterum destillatur, simul abripiendo infringit. Adeò enim Diagridium, ut cætera taceam, viribus fractum est, postquam spiritu Vini facta inde extractio est, ut per se ad scrupulum integrum vix granis sex octove, Diagridii seplasiorum æquivaleat.

Sic Mechoacæ in vino exhibita substantia tantùm abest, ut non vitiata sit, ut vix drachmam semis ipsius in Morsulis ex uno vel altero duntaxat Diagridii granulo simul confectis alvum pluries dejecisse, quàm drachmas duas Mechoacæ cum vino datas, perspexerim.

Dosin Colocynthidos Mesues esse ait, à granis sex usque ad decem. Si verò dupla Spiritus Vini infusione secundo ejus Extractum concilietur, adeo mitescit illud, ut vix duplo pondere assumtum ad moderatè purgandum sufficiat, & hinc Diagridii aliquot granis pro stimulo opus habeat.

Sic Sulphur & quæ ejus naturæ sunt, oleo solvuntur, quum tamen Aqua fortis illud solvere nequeat. Utut etiam Spiritus Vini substantias Sulphureas, lignosas & resinosas dissolvit: Sal tamen & saccharum ejus potestati sunt excempta &c.

Quorum virtus [illegible] extrahendis Aquæ & Liquores stillatitii descensorii commodissimè inserviunt.

Hoc respectu Oleum Tartari vel Sal ipsius Mercuriale ad guttas vel grana duntaxat quatuor vel sex menstruis liquoribus indita, egregiè infusionum terminos accelerant. Idem sperandum esse ab Aqua Tartarisata supra dictum est.

Id quod æquè pharmacopæis illud ignorantibus, quam ægris ignorantium manibus se committentibus; his molestas expectationes, & hinc sæpè damnum creando; illis labores & sumtus invanum multiplicando, plurimum incommodi hactenus peperit. Sic inter Gummata quæ aqueæ sunt naturæ, ut: Gummi Arabicum, prunorum, cerasorum, aqua commodissime solvuntur, non oleo aut quæ contrariæ sunt naturæ.

Salina quorum virtus est, uti oculi Cancri, testæ ovorum, Limacum, perlæ, Coralli, Rubini, Hyacinthi, Smaragdi, Crystalli &c. menstrua requirunt acida, nempe: acetum Vini, vel Hydromelitis vinosi, alcolisatum, mellitum, Succum Limoniorum, Berberorum, urinam, Spiritum balsamicum salis & sulphuris naturæ, spiritum Vitrioli, &c.

A quibus dum statim eorum dissolvens separare velis (quod elegans mysterium est) exemplo Quercetani in septem Magisteriorum præparatione, opera cujusdam salis vegetabilis (id aliud non est, quam liquor seu sal Tartari

dissolutum) ad aliquot guttulas superinjiciendi, statim videbis Magisteria ipsa vasis fundum petere, & postea usu, absq; scilicet Salis Ammoniaci acidi & vitriolati (quod alias per exhalationem si fieret, relinqueretur) conjunctione valdè commode inservire. Sic Ammoniacum, sagapenum, Galbanum & id genus alia, quævis solventia facilè respuunt, nisi cum Spiritibus salinis, cum acetoso spiritu in ipso aceto contento solutionem instituas.

Denique operæpretium quoq; est scire : qua copia menstruum superfundatur, ut ne deficiendo in fecibus optima pars relinquatur; excedendo, citra necessitatem sumtus crescant, aliaq; & præparationis & nauseæ incommoda inde sequantur. Non enim facultas recipitur secundum magnitudinem subjecti; sed secundum modum receptivitatis in ipso recipiente. Hinc velut Spiritus Salis, Nitri, Vitrioli &c. Auro, Argento & Antimonio superfusi non omne corpus ipsorum in qualibet quantitate solvunt; Quin potius illa reoffusione novi menstrui opus habent; primum enim saturatum jam ab actione cessat sua, quæ nimirum in termino, ut loquuntur Philosophi versatur; ita etiam in vegetabilium aliorumque extractionibus quantitas menstruorum recte dimentienda est.

Quo argumento haud absurdè Beguinus adserere videtur : duas Senæ drachmas, quatuor Aquæ unciis infusas, ad purgandum æquè validas esse, quam si quatuor drachmę totidem unciis duntaxat committerentur. Unde quoq; haud obscure colligere est: errorem minimè levem esse, licet Crollio, aliisque magnis Authoribus familiaris sit: menstrua tincturis aromatum onerata, speciebus ad extrahendum demum superfundere. Quæ non annotare hoc in loco velut prolegomena, quum ad Extracta felicius præparanda, omnino necessaria visa sunt, non potui.

Nepenthes sive Laudanum Opiatum.

℞. Opii ad Quercetani mentem super laminam ferream exiccando præparati & correcti. q. v.

Extrahe Aceto stillatitio Essentiam ipsius.

Ad singulas hujus uncias adde

Tincturæ Croci ut supra præparatæ.

Pulveris. Corallorum. Vitriolatorum ana ℥. ß.

Ambræ gryseæ grana xv.

Ambram terendo primum cum Corallis, postea cum reliquis ad lentum ignem miscendo fiat Laudanũ Opiatum.

Simplex quidem præparatio est; Sed & Natura simplicitatis studiosa; & multa in hujus medicamenti compositione à Crollio aliisque consarcinantur, quæ tamen ut exitiosa partim, partim supervacanea à Theophrasto in Specifico anodyno, à Quercetano in pharmap. rest. à Wirtzio & aliis penitus omittuntur. Quare enim innumera ad corrigendum Opium hinc inde colligantur, cum occulta vis illius, partibus noxiis remotis, correctione nulla egeat?

Laudanum hoc, ut & illud è Vitrioli Sulphure Narcotico, quod à Reverendo & clarissimo Beguino habeo (sunt enim

enim Laudana remedia generalia, & pluribus graviſſimis affectibus quibuſcunque corporis noſtri partibus inhærentibus accommodata) quomodo ſpecificis extractis mixta, modo hyſterica, modo antepileptica, modo hæmoptyca, modo alexipyreta, &c. fiant; reticere hoc in loco, vel medio in ſermone cum ſapientibus lubentius volui, quàm ad Platonis ſententiam cuivis vulgo artem credendo, ridiculam facere Philoſophiam; Interea lectori, ut ſpero, ſatisfacturus, quod prædictam deſcriptionem Angelo Salæ etiam familiarem, hoc in loco, ut perſpicuè, ita candidè, enarraverim.

Laudabile hoc eſt medicamentum, quod planè ſuo reſponderit, ſi Laudanum dicas:

[illegible]

Omnium dolorum mitigativum, ardorum conſumptivum, quietis conciliativum, fluxionum reſtrictivum. Cujus laudibus tamen ἐν τῷ γένει, ut me abdicam; quod Theophraſtus de Magnete pronunciavit, hoc ipſum ego de Laudano verius propono.

Mich deucht kein edler Schatz seyn in der Artzney / dann eine Kranckheit behalten in jhrem centro, daß sie auß demselben nit weiche / vnd daß darnach der Artzt geschickt seye / vnd sie in jhrem centro digerire, maturire, in jhr vollkommen Weſen. So das geschicht / mag die Kranckheit außgehen natürlich vnd vnnatürlich / gut oder böſe.

Inprimis autem, prout mihi præſtitit, adprime, imo ac vix aliud quid in omni auxiliorum materia, confert,

In Catarrho, & tuſſi ſicca, tenui; licet illa epidemia fuerit, aut [illegible]gna, vulgo vocant, Zieyff oder Schafhuſten qualis anno 1615. & 19. forte ex præcedentis anni nimis humida conſtitutione, totam Thuringiam, ne dicam, alias etiam nationes pervagabatur.

In profluviis alvi, ſive ex hypercatharſi

In Teneſmo.

In phtyſi.

Ubi notandum illud de Trochiſcis ad univerſas opiniones Oribaſii. Conſtabant enim ex Opio, Mandragora, Juſquiamo velut baſi: Prodeſt, inquit, ad phtyſicos; in prima potione incidit frigus, in ſecunda incidit febrem, tertia potione tamdiu ſudat, donec incidat omnem typum. Ideoq; phtyſicos Crollius diu eo ipſo foveri poſſe dicit. Idq; vel facultate fluxionum conſtrictiva facit, quibus phtyſici plerunq; obnoxii; vel frigiditate cum humida quadam tenacitate conjuncta, (modo vera quorundam de Opii temperamento ſententia) qua nimirum & Rhaſes & Avicennas ad impinguanda corpora, papaver, hyoſciamum & alia impensè refrigerantia laudat; & Lucretius cicutas capris impinguefcendis adjudicat; ſive proprietate occulta, qua ad pinguefaciendum à Dioſcoride & Avicenna proponitur Sarcacolla, à Mercuriali ſemen Cannabinum, &c.

In affectibus dolorificis: Iliaca, Colica, Podagra, Caduco Matricis, &c. in quibus ſingulis fructus ipſius tantò major, quantò cum ſpecificis aliis felicior ejus coadunatio.

Deniq; in febribus intermittentibus, Quotidiana, Tertiana & Quartana, præſertim cum ſpecificis extractis ritè

commixtum. Ubi propria ab Experientia certior factus, febrium intermittentium curam tam perfectam, quàm vix in aliis licet famosis practicorum voluminibus quis reperiat, auxilio ipsius instituti posse adfirmo. Cùm enim febres potissimum digestionibus & resolutionibus impuritatum mineralium generentur, quæ sine dubio, mira aliquando in corpore excitãt symptomata; illas mirificè & intra paucas horas sedat & tollit. Id quod sequenti cum distinctione accipiendum: Quando non aliunde morti dilatatio fiat, id est, ubi materia febris tantùm unica est, & sine fluxione aliunde facta, sed solummodo in membra determinato, in ventriculo, pancreata, &c. genita, & putrescente, quod ab initio febrium communiter accidit, sola purgatio febrilis per Diaceltatesson, à quo fortè Rosa mineralis nostra, vel specificum purgans antimoniale non diversa, omnem paginam absolvit. Quando verò morbus cum fluxione est, vel per venas, vel per totum corpus quod Galenus ait cap. 6. l. 2. de Crisibus, inquinamento aliquo putredinali Gal. 2. de differ. febrium cap. ult. περίπλευμα πυρετώδες vocat, post singulas accessiones in foco relicto, id quod in omnibus intermittentibus febribus contumaciter perseverantibus obvenit, confestim duabus tribusve horis ante invasionem hoc Opopyron Laudani sequatur. Hoc enim vi, qua omnes ardores mitigat, fluxiones & fermentationes sistit, qua denique quosdam humores alterat, quosdã penitus dissipat, febrim unà cum dilatatione, id est, morbum & διάθεσιν in corpore restitantem, penitus intercipiet & profligabit. Imò d un fluxiones in singulas partes coercendo non leve robur ipsis conciliet quicquid inquinamenti in fomite adhuc hæret, intercedente facultate partis naturali concoquet & superabit.

Addit Paracels. 2. de vita longa cap. 5. minutionem causalem per venæsectionem. Hac autem utendum nemo tibi putet, nisi tantũ sanguinis, cui simul materia febrilis mista, vitium sit, ut nisi onere aliquo levata Natura, quod peccat vincere nequeat, Gal. lib. 11. cap. 15.

In continuis febrib. à Laudano aliisque somniferis summo studio cavendum. Hoc enim nisi fiat, Crisis, turpi sæpè Medicorum probro perturbatur, &c.

Modum recipiendi quod attinet, is talis mihi hactenus, quando vereor, ut à contemptoribus animadvertatur.

℞. Laudani nostri gr. ij. iij. 4. 5. quantum pro re nata sufficerit.

Magisterii Perlarum & Corallorum ana scrup. ß.

Terendo sedulò super porphyrium fiat pulvis, & ex hoc pro lubitu beneficio sacchari & Tragacanthi in Aqua Rosarum soluti formula una aut altera.

Quod verò Avicenna & Gal. cap. 31. lib. 3. de aliment. circa intercipientia & papaver inprimis notare voluit: eo ipso uti non licere, cum materia jam in pectus destillarit, sed antequam destillet, illud ipsum de Laudano etiã scitu cuivis valdè necessarium: Ne scilicet promiscuè fluxione in partem impacta, ut multi non observant, adhibeatur. Nam quando agendum, indicatur ab indicante præsenti ut vincit alia indicantia. Unde materia

fluens indicat retrahens; materia fluxa indicat expectorans, evacuans. Tale non est Laudanum. Nec fluens materia tàm potis est, quàm fluxa. Nam materia verbi gratia, in pulmones fluxa magis nocet, ut propterea uti licet medicamento potius evacuante; Medicamentum autem retrahens per modum interceptionis, ut Laudanum materiam fluxam reddit magis rebellem evacuationi.

Quare utendum est medicina intercipiente, antequam materia fluat; non ubi copiosè influxa, quales in pleuriticis & Asthmaticis evacuante opus habet.

Ex quibus [illegible] & hoc sequitur, quòd, cum per somnum materia fluat, & vigiliæ tempore materia fluxa expurgetur. Laudano post cœnam potius utendum sit, hora autem vigiliarum evacuantibus.

Plura de Laudano & Opio, velut de temperamento ipsius, &c. quum verissima sint, & satis aperta, quæ de illis Author Ternarii Laudanorum cap. 3. commentari supervacaneum duxi. Saltem parasyllogismi causa, quē ibi à Colore opii extructum [illegible] quispiam animadvertat, notetur, à colorum differentiis ad temperiem rerum arguendam nulla valere argumenta, necessaria scilicet consequentia, attamen probabiliter & Rhetorismo quodam ad persuadendū illud, quod vel paulò antè, vel post immota argumentorū ab Experientia ductu sequela, pro certo creditur. Qua de re prolixè Galen lib. 4. de simpl. facult. cap. 23. his verbis: Certum tutumq; non est, de toto medicamentorum facultate ex odore conjicere. Multò minus ex coloribus de medicinarum virtutibus colligere quid valeas: quippe cum in singulis coloribus, calida, frigida, humida, siccaque reperias: quemadmodum inprimis hujus operis commentariis (lib 2. cap. 3. ubi ridiculum argumentum vocat & inutile & palam falsum) ostendimus. In quoque tamen singulatim genere, aut seminis, aut Radicis, aut succi, ex colore indicationem temperamenti licet sumere: utpote Cæpa, scilla, vinum, quanto fuerint albidiora, tantò & minus sunt calida, quæ verò subflava fulvaque calidiora. Idem usu venit tritico, milio, ochris, phaseolis, Ciceri, radici Asphodeli, aliisq; compluri b. In quoq; enim genere in universum fulva, rubraq; omnia albis calidiora.

Itaq; etsi hinc quoq; de medicamētorum viribus conjectura fieri queat, tamen sermoni adjiciatur: Optimum sanè esse, ut & dictum & ostensum sæpe numero) per Experientiam discretam facultates invenire; In hac enim falli non potes. E quibus omnibus abundè est, si candidus es, quod Angelum Salam in dicto argumento excuses; si niger, quod errandi occasionem videas.

His operæ pretium est associare quæstionem de Hyoscyamo: An is, quomodocunque etiam depuratus, in Laudani compositionem laudabiliter ingrediatur? Idque propterea quod Angelus Sala hyoscyamum multis suspectum dicat, in Ternar. Laudan. cap. de Laud. Quercet. rationes tamen ejus dicterii sicco pede transeat.

Hoc ergò plurimi negant, & inter illos simpliciter quos novi eo consensu to-

tius Collegii medici scripsisse. Esse enim, ajunt, Hyoscyamum narcoticum, adeoq; deleterium, ut non tantùm in hominibus insaniam, capitis vertigines, & veternum gignat; verum etiam, Heliano teste, pastu ipsius resolvantur Apri, unde & suilla faba appelletur; imò quod fumus ipsius gallinas præcipitio adfligat; & semen cum caseo antiquo, cochlea, farina hordeacea sive fabacea temperamentum pisces ad commodiorem capturam infatuari faciat. Fortè etiam experientiam testem habent, quod ejusmodi Laudana non rarò vel minima quantitate ægros damnis potentissimè auxerint, & furiosos, amentesque reddiderint, &c.

In eandem etiam sententiam plures simul descendunt, velut quod Theophrastus, Vitruvius, Quercetanus in prima Laudani descriptione, Rondeletius in cap. de Colica in suis pilulis ad colicum dolorem sopiendum; Zvvingerus, Reusnerus, &c. non solum Hyosciami additamentum negligunt, sed & quidam illorum ab aliis admisso valdè stomachantur, putantque Laudanum ex anodyno fieri narcoticum, & per antiphrasin minimè laudandum.

Videamus autem num prædictis undiquaq; fides habenda, & quis ubique nexus consequentiarum, quibus non tam simplices, quàm periti etiam capiantur.

Hyoscyamus narcoticus est.

Ergo è Laudani confectione expungendus.

Prius haud simpliciter verū; Deinde consequentia etiā vitiosa est. Audiant enim Dioscoridem lib. 4. cap. 67. ὁ χρήσιμος ἡ εἰς θεραπείαν ἐπιτηδειοτάτη ὁ τρίτος. Utilis & ad medicinam placidissima tertia. Ergo de primæ & secundæ speciei Hyoscyamo (tres enim species agnoscit Dioscorides) verum duntaxat est: quòd narcoticos, μανιώδη καὶ καρωτικός.

Illud tertium autem album, si propter aliorum vitia malè audiat; quare non Helleborum nigrum etiam rejicimus, propter albi veneficia?

Huc ideoq; respicit Fernelius lib. 5. M. M. cap. 17. Hyoscyamus albus, inquit, eligendus est, cui flos & semen album est, cui verò flavum aut nigrum, quòd vel insaniam vel soporem inferat, fugiendum. Et quamvis dementationis causa minus tutum prædicet, immodico tamen usu illud fieri apertè dicit.

Porro his parùm cohæret illatio: Quod ob vim narcoticam Hyoscyamus ablegandus sit. Ita enim Marcellus Virgilius interpres Dioscorideus. Intulerit fortè aliquis tàm gravem noxam non minore bono illum rependere, optandamque in orbe nostro plantam, quæ tàm efficaci remedio contra dolores, quibus tota aliquando petit vita hominis, pugnet.

Nec quia menti noceat, ideò doloris lenimenta, quæ habet abjicienda. Parum sapienter enim, quia malo conjunctum sit bonum, ex altero utrumque damnatur, cum liceat distractis in diversa contrariis malo prudenter carere, bono autem feliciter uti. Adde, quod hoc nostro seculo ars perficiendi Magisteria, & essentias puras è mistis separato corpore extrahendi plurimis notissima.

Etsi illud locum mereretur, quidni

ni Opium etiam, quo ſine tamen Opiatum nullum, ad Sauromantos ablegant & glacialem Oceanum? quippe non minus (de crudo & impræparato loquor) narcoticon & καρώδες, quam Hyoſcyamus, Gal. lib. 2. 3. 8. de compoſ. medic. ſ. loca, eique aſſenſerunt plurimi.

Quid autem reliqua mereantur maleficia, quib. Hyoſcyamũ longè ſuperat? Numerantur enim à Nicandro in Opii potu, præter perfrictiones, ſoporẽ, languorem, pruriginẽ, & in toto corpore Opii odorem, notæ aliæ plures: pallida facies, labrorum igneus color, exigua & frigida reſpiratio, liveſcẽtes ungues, & concavi oculi? Et Dioſcorides expreſſe Venenum cognominat. Quo ſine dubio reſpexit Capivaccius, quòd dum Galenus cap. 4. lib. 7. κατ.τόπους inter intercipientia catarrhos in Tuſſi proponit Hyoſcyamũ album & Opium, Hyoſcyamum retinet; Opium autem licet fermentatum improbat. Quod item in Dyſenteria ab Opio inprimis cavet, in ſuppoſitoriis etiam, nihil mali ſuſpicando ab Hyoſcyamo. Sic Fernelius, qui optima & præcipua quæque in quovís genere medicamenta ſelegit, cæteris ut inutilibus prætermiſſis, lib. 7. M. M. ex Antidoto, Requie appellata, Opium exterminat; attamen interea ſemine Hyoſcyami albi contentus; etiamſi vulgaris ejus medicamenti compoſitio, aliàs minus Opii habeat, quàm omne Philonii & Opiati genus.

Deleterium eſſe, alicujus quidem momenti foret, & quod culpam Hyoſcyami augeret. Sed exuamus hoc ſenium: ſi Hyoſcyamus totius ſubſtantiæ diſſidio naturam noſtram depecularetur, &c. ad morem venenorum, nunquam impunè in corpus uſurparetur, ſine adverſariis, vel venenis, vel Alexiteriis. Atqui, teſte Dioſcoride & Ægineta, facilimè curantur qui Hyoſcyamum hauſerũt, ſi copioſa pota mulſa illis; & lacte ſuccurratur; imò quietem imperandam eſſe, nec aliter quàm ebrii potũ ſomno concoquunt vinũ, ſic etiã quiete ſua, qui hauſerũt Hyoſcyamũ. At qui hæc à deleteriorũ natura nõ alieniſſima? quæ quo ſomno intimius recipiuntur, tantò citius internecionem pariunt. Quos viros nunquam ſatis laudatos ſi parvi faciunt, verecundiæ ſaltem ipſis ſit Galeni facult. ſimpl. Dictatoris authoritas. Is lib. 8. Hyoſcyamum flore ac ſemine candido ad ſanationes vel maximè idoneum prædicat, & à deleteriis illis ſpeciebus expreſſè diſtinguit. Inviſus ne adeò ſit, vim propter ſummè refrigerantem, qua contingat, calido extincto innatè ſpiritus congelari; Quis autem hic melior arbiter ipſo Galeno? qui citato l. ex tertio duntaxat ordine refrigerantium eſſe dictitat, quem non Opium ſolùm longe excedit, veterum ſententia; ſed & ſedum, Lens paluſtris, Lactuca, & Fungi, quorum tamen noxam ignis efficacia tolli, notius eſt, etiam in culinis, quàm ut egeat narratione. Deniq; ſi neſciant, quis deleteriorum numerus, è vegetabilium proſapia ſaltem, quorum plurima tamen uſum habent in Medicina ſaluberrimum, præſertim dum Artis Chymicæ poteſtatem, ut nunc eſt dextrè experiantur, videant Catalogum deleteriorum Matthioli in Opuſc. de ſimpl. Med. fac. ſ. loca & genera. Unde Cajus JC. Qui venenum dicit, adjicere debet: Utrum malum, an

 bonum

aut quivis alius sculptor accuratiùs elaborare quieverit. Taceo quod arcanum longè excellentissimum, & ad hæc usque tempora ne sapientibus quidem cognitũ in duplici suo distinctis alveolis comprehenso semine, ubi alterum ἀρρενικὸν, alterum verò fœmineum, & alibi par, alibi impar, & plerumque ad 190 & 191. numerum ascendens (quo factum, quod semina uni radici innascentia sæpè ter centena millia numeraverim) ad iram aliosque cordis humani effrenes affectus jam sedandos, pro differentia prædictorum illorum alveolorum, quod mirum, reconditum habeat. Ideoque à Thurnheusero in Tincturam seu oleum elaboratur, quod ipse in prædictis intemperantiis valdè nobile deprædicat remedium.

Cum ergò antagonistæ illi tantorum Heroum, ne dicam sualmet ipsas sententias parum sui similes contempserint; affirmativam in hac quæstione ductu illorum meritò retinemus, cum limitationibus tamen his breviter delibandis.

1. Hyoscyami species salubertima eligatur, non illa flore, & semine nigro, luteove.

2. Non crudus assumatur, aut tempore minus balsamico collectus, sed ritè & scitè præparatus, sed à partibus noxiis, atque sulphure venenoso, si quod habet, detractus & separatus.

3. Apponantur ipsi debita κωρηγήματα quæ frigidam retundere possint intemperiem, nervos roborare, crassos humores extenuare, & flatus discutere.

Et hoc modo cum Hyoscyamus, non secundum omnem latitudinem in corpus agat, sed & [illegible], ut hostilis efficacia, si qua esset, haberet quo eam confligaret, Naturę medicatrici studeri eo ipso omninò statuimus.

Interim tamen res hæc tàm angustis terminis non cohibetur, quin Hyoscyamus nobis volentibus è Laudanorum compositionibus, præsente Opio, quod per se sufficiens tutumque satis, omitti invitis etiam doctis viris aliquando non omitti possit.

De Matslach Turcarum.

Sed dum exemplar propositi Laudani, & quæ ejus consectanea sunt persequor, latiùs mihi circumspicienti ante omnia se offert Matslach Turcarum. Ideoque etiam de eo aliquid, quantum ex relatu fide dignissimorum accepimus, proferetur in medium.

Ut autem decentiùs transitus instituatur, nec inutili relatione implicemur, delibem' prius paucis, quomodo animati simus in animum illum Turcarum Medicinis animatum, de quo Salæ in Ternario Laudanorum suprà. Non enim ἀναιτίως quis dubitaret: An verum sit:

Animum hominis remediis quibusd. animatiorem & lætiorem ad quævis obcunda conciliari posse? Videtur enim: si quis bona corporis valetudine fruatur, ad quævis objecta ipsum & hilarem & animosum spontè esse, pro modo naturæ suæ cujuslibet congruo, absque ejusmodi Martialibus assumptis, quale Matslach Turcarum perhibetur esse, pro qua etiã sententia inprimis perspicuum illud Hippocratis 6. Epid. part. 5. Aphor. 2. Naturam sua sponte invenire motio-

 nes,

nes, quibus ipsum corpus regatur, quantum expedit. Videtur etiam, hoc si fieret: Corporis imperio, animæ servitio nos uti, secus quàm veritas patitur à Salustio in Catilinaria iisdem verbis expressa. Omnes siquidem Medicinæ in corpus directæ sunt, quod & unicè ægrotat & malè habet. Hinc falsò voluisse Hippocratem 2. Aphorism. 6. nisi cum grano salis accipiatur, Scaliger docet: Mentem ægrotare, cum dolorem, quo cruciamur, non sentimus. Animus autem, animæ vis & facultas propria est, quæ tota ipsa actus est, ac proinde pati minimè nata; multò minus à corpore, quo cum genere minimè convenit. Unde nam ergò fiat: re quadam assumpta in exaltatione & animositatẽ, quæ scilicet ab animi motib' quẽquã concitari, inq; ea fervidè præcipitẽ esse, quæ alias scitè magnopere evitarit. Præterea argumenta suprà contra usum Aquæ Magnanimitatis Achilleum, idem inferre videntur; ac si nempe parùm ejusmodi remediis tribuendum.

Atqui hæc speciem tantummodò veritatis habent, non ipsam declarant veritatem. Si enim accisa Spirituum ubertate & splendore, iis qua materiam spirituum vel dissipant, vel impuritate contaminant, cor languescit, & cuncta in tristem mœrorem abripiuntur, velut sæpè contigit à Medicamentis veneficis, morsu canis rabidi, &c.

Quare è contra remediis robur & tenuitatem spiritibus conciliantibus, non venustiorem hominis & lætiorem animi refectionem tribuamus? Et affectus quid aliud sunt, quàm motus cordis pro spirituum & sanguinis constitutione in homine & inchoati & perfecti? Ita in tenebris pavitant Melancholici, quia spiritus atri & tenebricosi; Quando vero in corde Spiritus exactè elaborantur, lumine quodam vitali perfusi gaudii & hilaritatis authores evadunt.

Atq; hoc sese adeò usque extendit, ut & sacra tangat intellectionis, puta quibus initiari anima non potest, ne dum perfici, nisi hos fideles animæ satellites, spiritus legitimè temperatos habeat. Hi verò spiritus pro corporis œconomia Medicinis variè substante, augeri diminuique possunt.

Insuper fieri omninò potest: judicium & phantasiam homnis re quadam assumpta adeò perverti, ut ad tempus erret, in dijudicatione objectorum, nec inter læta & tristia, vel detestabilia & apprehensibilia discernere possit. Ita canina rabie affecti aquam timent, & hydrophobiâ laborent, citra rationem, duntaxat propter abundantiam succi atrabilarii, quo spiritus animales tenebricositatem patiuntur, & mens alienationem; E philtra quorundam animos non rarò ita occœcant, vel potius in furorem abripiunt, secundum illud: philtra nocent animis, vimq; furoris habent, ut pulcherrimis relictis deformosissimas deperditè ament fœminas.

Quod idem etiam evidenti convincit testimonio Vinum, quo in præsens gaudium extra occursum sæpè rei lætæ, oppidò abripit hominem, mentemq; ad objectorum rationem aliàs profundâ sollicitudine affectam, omni exuit molestiâ. Etenim spiritus gignit moderatos temperie & consistentia mediocres humore

humore moderato perfusos, ac splendidissimo lumine emicantes; immoderatè verò assumtum subtili acrimonia Spiritus impellit, & ad quid vis agendum expeditiores reddit. Quod de seipso usu compertum suavissimus anacreon, vino suaviter tinctus canit:

Ubi suave poto vinum,
Subitò molesta cura, &
Operosa consilii vis
Rapidas eunt in auras.

Et Horatius 1. Epist. 5. in simili confirmat:

Quid non ebrietas designat? operta recludit;
Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem:
Sollicitis animis onus eximit, addocet arteis, &c.

Simile adfirmatur à Fioravanta de Oleo Cannabino lib. 5. de Secretis cap. 61. his verbis: Daß es die Soldaten dermassen mutig mache / daß sie dem Feinde getrost / vnd ohne Furcht vnter Augen gehen/ rc.

Taceo in eodem hoc negotio antiquissimos pariter, & recentiores Authores esse ἰμοψύχως, qui nimirum plura notarunt ad vigorem animi redintegrandum reficiendumque; cujusmodi est Confectio exhilarans Rhasis, Electuarium lætificans Galeni, Nepenthes & alia. Quibus merito annumeratur etiam Nepenthes Anglorum & Belgarum, Tabacum, quod quantum animo conferat, cum sit κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων, abundè explicat D. William Barclay in libello, quem Nepenthes, or the vertues of Tabacco inscribit.

Neque illud hominum exempla duntaxat probant, sed & brutorum animalium. Sic Agallochum in pulverem redactum admixtis aliquot Garyophillis, atq; osse de corde cervi, oleoq; Nigellæ Galli gallinacei vertici inunctum, tantam alacritatem conferre, ut Gallus cantillare, ac crocire non desinat, author est Lemnius cap. 4. lib. 2 de Complexion.

Et triviale est exteris præsertim nationibus equis suis aciem ingressuris robur cum corporis, tum animi, quibus sæpe incredibilia cursionum spatio sine pastu, ullave extra potum refectione, absolvunt, addere cujus etiam Philippus Cominæus Gallorum Regi a Consiliis & historiis lib. 1. comment. hac ferè sententia meminit: Erat mihi, inquit, tum equus & vetulus admodum, & fractus laboribus.

Is fortè situlam vini repertam hausit, eaque potione sic fuit recreatus, ut alacriorem antea nunquam fuerim expertus. Ejusdem argumenti sunt quæ Theophrastus de radice Chamæleonis tempore suo balsamico effossa prodit, quòd non solum vicino vires adimat, & in quovis labore collaborantem à tergo multis parasangis relinqui faciat, sed quod etiam ingenitum animi corporisq; robur equo ita accendat, cui illa in os indita, ut in decursionibus parem, quod exemplo probat minimè habeat. Quis dubitet Anglos Gallis suis in medio hominum consessu pro more concertantibus quippiam devorandum dari, cujus virtute fervefactis animis ad internecionem usque saltibus visis egregiis sibi invicem insultent. Neque etiam ab hac

animos immutandi facultate Fontium quorundam Natura cessat: de quo Ovidius lib. 15 Metamorph.

Quodque magis mirum est, sunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita est obscænæ Salmacis unda?
Æthiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum gravitate soporem.

Qui ergò primum illud objiciunt, minimè audiendi sunt, si de functione animi & cordis loqui velint, non unicè saltem de dispositione ad hanc ipsam functionem. Sanitas enim ineptè in ipsis functionibus reponitur, cum ab iisdem etiam qui sani sunt, recedant, & quiescant; ubi certè aliquo externo, velut ingenii virtutisque incitabulo calfacto simul refotoque animo, si quid in eo, vel frigidæ tristitiæ, vel torpentis metus, aut verecundiæ fuerit, lætiores, atque ad intentiones masculè capiendas habiliores reddimur.

Aphorismo Hipp. opponitur ejusdem alius, quando dicit: Hominis animam semper refici, usq; ad mortem &c. Quod alterum attinet, certum est animam per se divinam, sibi servientem, sibi imperantem, si à corpore absolvatur, impatibilem esse, nec quicquam à Medicina vel ipso corpore accipere; atqui implicata corpori, ἐν σώματι, per ejus officiales, atque administras partes recipit impressiones. Fit ergo talis, qualis & illæ sunt. Hinc quorum perversa corpora, eorum item perversæ cogitationes sunt, sive; quod, Gal. authore 3. de locis affe. cap. 6. anima à partium temperamento mutetur; sive quod corporis & animæ unum esse sit, quod est esse compositi. Proinde & Aristotel. in physiognomicis dicit: ὅτι ἕπονται τοῖς σώμασιν αἱ διάνοιαι, ut in ebrietatibus & morbis de quibus abunde Scaliger exerc. 265.

Quæ suprà de Aqua Magnanimitatis proposuimus, responsa sunt non ad præsentem quæstionem; verum duntaxat ad illam, quæ de Aqua ex Formicis discutienda mihi erat.

Fabula ergò non est, nec risu dignum: Esse quædam posse, quibus utentibus mens animusq; non consistant solum, ubi aliis velut vi quadam icta labascant, sed & quævis in pericula, præsertim ubi anima vel ortu vel educatione prava, solito multo animosiora, expeditioraque comparentur.

An verò idem hoc de Opio affirmandum sit, quod nempe vel caloris vel frigoris magno excessu, vires haud parum dejicit, vel etiam abdita quadam vi Spiritus & sanguinem (quorum tenuitatem, fulgorem & motum consimiles etiam affectus animi sequuntur) ad motus quoscunque ineptiores & torpidiores reddit, haud parum dubito. Proinde & aliam sententiam in ipsiusmet Turcæ cujusdam fideli revelatione fundatam, & ob id viris doctissimis haud paucis acceptissimam breviter subjungere haud vetear. Esse scilicet Turcarum Matslach non Opium, ut Scal. Quercetanus, Bellonius & Sala voluerunt; sed pretiosum Clyssum Cervatiæ, à Meizenis sacerdotibus

tibus Turcicis ex ea planta singulis duodecim annis semel in Trachonitide regione, ad radices Libani diligenti cum observatione temporis, & non nisi solis ipsis cognita præparatione factum, postmodum ad excitandum cupiditates animi & corporis maximè proficuum & nobilem. Cervaria communiter ita dicta, die schwartze oder rothe Hirschwurtz est ἔλαφρις, hoc est, cauda cervi. Statim enim dum in vere germinari incipit, profert à terra comam copiosam & spissam repræsentantem figura sua eandem Cervi: Turcis & Arabibus dicitur Mats. Tota planta subnascitur è radice exterius subnigricante, sed interius subflavescente, estque instar Mastichis odora. Caulem emittit gracilentum & cavum, & instar Ligustri articulatum. Folia ex parili internodiorum situ utrinque æqualiter prominent, suntque lævigata & crassa, aliquantulum rotunda, & per ambitum leniter serrata, ceu in petroselino conspiciuntur, & ex colore viridi in luteum desinunt, suntque boni odoris. Flos est umbellosus & albicans; semen copiosum & angulosum, pene ut semen Angelicæ, odoris suavissimi saporis verò acerrimi. Gignetur in locis montosis & saltuosis, ubi præsertim feræ silvestres gaudens, quæ lubentissime ea vescuntur, ut nullo modo dubium sit, hanc plantam esse eam, qua Plinio 32. cap. 8. cervæ ante partum purgantur.

Ex hac eadem planta Matslach conficitur, & præparatio istius apud Turcas vulgaris non est, sed arcana solis sacerdotibus Meizenis in secretis habita, quam ab omnibus aliis etiam domesticis singulari studio absconditam tenenti.

Colligunt singulis annis in fine Augusti vel initio Septembris, Venere præsertim vel Jove signum Leonis percurrente, semen, quod magna cura asservatum, & sæpius aëri expositum ventilant, ne noxam aliquam aut mucorem contrahat. Redeunte porrò præparatione solemni nempe duodecennali tempore, collectum & hactenus studiose custoditum semen omne tundunt, & exprimunt, oleumq; inde expressum servant. Deinde sole medietatem Leonis ferè emenso magnam quantitatem istius Plantæ recentis cum tota substantia & floribus convehunt, ex radice contusa exprimunt succum; Folia caulem & flores Aqua Fluminis Jordani coquunt, & ubi refrixit super natantem mucilaginem cautè aufferunt.

Ex seminis oleo expresso, ex succo radicis & mucilagine hujus plantæ deinceps famosum illud Matslach concinnant. Recipiunt enim mucilaginis istius partes tres, olei & succi ex radice partes singulas; has invicem mistas in situla cum operculo foraminibus hinc inde pervio insolant; eamque per machinulam radiculis transversim infra duplicatis supra cum asserculis cancellatis à vento instar Crotalæ trusatilem, continuo movent, donec nempe partes omnes invicem probe mistæ in succum exudatum transeant. Hujus inspissati Clyssi seu Matslach drachma una apud ipsos venit viginti Asperis Magnitudine unius fabæ in Hydromelite solutum, & sumtum Matslach è vestigio animosi-

tatem

ritatem hominis mirabiliter excitat,& furibundis similes facit, ut sumentes quasi extra se rapti, præsertim in bellis nullum periculum quantumvis maximum reformident. Facit etiam pronos in Venerem.

Verum hujus sumtioni à teneris assuescendum ipsa ratio dictitat. Secus enim periculo non vacat. Quo modo Opii natura quoque mutatur, quo copiosius nemo vesci potest, nisi idipsum ab ineunte ætate,consuetudine,quę sæpe in alteram transit naturam,didicerit.

Neque etiam vini Plato dixit prorsus temperantes nos satis tutò esse. Nam cui Libentiæ Gratiæque omnes conviviorum incognitæ sunt , quique illarum omninò expers sit , si cum fortè ad participandas ejusmodi voluptates, aut voluntas tulerit , aut casus induxerit, aut necessitas impulerit, delinii plerunque & capi; neque mentem animumque ejus consistere , sed vi quadam ictum labascere. Cuicunque ergo Matslach istius usurpandi copia, congrediendum sibi putet , & tanquam in acie quadam cum ista Matslach licentia cóminus decernendum,ut adversum illud non fuga tutus sit,nec abstinentia , sed vigore animi,& constanti præsentia,moderatoque & justo usu temperantiam continentiamque tueatur.

De Opy correctione.

De Opii Quercetanæa illa correctione, per tostionem, cujus gratia primum in exigua inciditur frustula, inque patina, orbe, quadrave aliqua adposite, ne se invicem attingant , collocatur eo usque moderatum ignem substernendo, donec sulphure narcotico & fœtido penitus fugato Opium omnem odorem amittat,& plane siccum instar Aloes,reddatur,facileque in pulverem verti possit; quæsitum à multis est, an pro compendiosiori & præstantiori agnoscenda.

Equidem fieri facilè poterit, ut isto ingenio, si medium transiliatur, anima specificaque facultas simul cum venenoso illo sulphure expellatur, nihilque nisi purum ,putum cadaver relinquatur. Quippe & hoc in reliquis omnibus succis usu venire cuivis satis est obvium.

Correctio autem medicamentorum Theophrasto teste,non quoad formam esse specificati,sed ad ea duntaxat, quæ esse sensificati sunt,pertinet &c.l.de Carduo Angelico.

Verùm enimverò cum certo constet : fœtidum illud & noxium Opii sulphur, quippe , quod vel odore ipsius tetro testante,planè excrementitium est,& ab Opii genuina essentia diversum, quando tostioné ritè sustinuit, omnemque malignitatem , evaporando exuit, nihilominus facultates verè efficaces præstò habere, adeoque viva nimis operatione, vel levi ἰπερωριξει intercedente, plurimum negotii facessere, veluti ejus rei testimonia sexcenta adduci possent , quid dubitandum de Tostione , si ritè administratur , ac si totam Opii substantiam non exutere & exuere nequeat. Præterquam enim quod Tostio non sit Ustio , Philosophorum etiam sententia,qui Zonam torridam exustam dici non patiuntur,nequè utrinque unus idemque terminus , omnis videlicet humidi

humidi expiratio, idque magis, quatenus illam insectis & refusis ad Medicinam adhibendi Artis consuetudo hactenus obtinuit, videmus Rhabarbarum, Gummi Arabicum, Coriandrum, Crocum, & plurima alia torreri, absque eo, quod anima spolientur, & vires perdant suas. Quid quod Extracta quædam purgantia, veluti Scammoniacæ, Colocynthidis &c. quorum energia tamen in tenuissima substantia consistit, ut propriam illam, quam habēt formam induant, haud vel minorem vel breviorem caloris impetum, sustineant. Ais non omnem illic cessare humiditatem, qualem habeat Natura, quod vires sartas tectasque servet? Nec hic tam morose Quercetanum intelligas; quando dicit: quod ignis eo usque continuari debeat: donec Opium omnem fere amittat odorem, & summo siccum reddatur instar Aloes, & facile in pulverem vertatur; ac si de alia loquatur siccitate, quam potentiali; ad quam nimirum Opium satis tostum, puta ad halitus inutiles abigendos, licet adhuc roridum satis, liquidumque super lumina, tum demum, quando ab igne remotum, refrixumque de facili in pulverem vertatur; de alio item odore, quam quem paulo ante Sulphur fœtidum & narcoticum dixerat.

Sic enim de illo bono benignoque sermocinaretur, unde enim tāta Opij correcti fragrātia? Vnde vires humido omni deperdito? Odor enim ex aerea humiditate est, terrenæ naturæ exuberanti, & calore torrefactæ permixta. Sic enim Aristot. in probl. τὰ συμμιχθέντα τινὸς τῶν ὑγρότητος ἐχόντων ὀλίγην, διὰ δὴ γίνεται. Ἄχυμα vero & arida prorsus non sunt odora.

Et hanc eandem sententiam fuisse Quercetani, haud obscure desumitur ex eo: quod liquorem superfusum, clarum, & rubicundum instar granati adparere adfirmat.

Quomodo enim Opium penitus exustum exanimatumque non nigrum, vel ad minimum austerum præstaret? Accedit & hoc pro munimento jam facti judicij, quo calorem moderatum, cujus ope sensim exhalatio fiat, requirat; Calor vero moderatus, quid commune habet cum calore Vstionis cinefactionisve? Ideoque adduci non possum ut credam, Quercetanum tantum nempe Medicinæ pharmaceuticæ imperatorem, hanc correctionis speciem Opio elegisse, quæ omnibus primo statim intuitu absurda falsaq; videretur. Quin imò arbitror eam ipsam ejusmodi esse, quæ non minus utiliter, quam compendiose, quicquid in Opio displicet, auferat, adeoque Opium tostione hac prudenter adhibita, non interioris potentiæ nobilitatisve esse, quam quod ullo alio modo præparetur.

Si quis tamen in contrarium adhuc rapiatur, vereaturque Iavam Insulam [ut exemplo utar] quia illa haud procul æquinoctiali, adeoque torrida sit, quicquā boni producturam; Cum tamen nullius rei copia & excellentia cæteris partibus Orbis cedit, propter fluminū nempe illis in locis restagnantium multitudinem; cujusmodi medio Opium etiam, ut ut res alias se haberet, omnino à corruptione tueri possit, sequentia ad calorem forte nimis torridum retundendum observet.

℞. Opij concisi uncias ij. tresve, super laminam terream collocato superfunde

funde Acetum Rosaceum vel simplex, bis terve, singula vice tantum quantum ad Opium spatula instar pestæ hinc inde agitãdum miscendumq; satis est. Accendatur ignis Carbonũ moderatus, isque tamdiu duret, donec particula exempta, quamvis adhuc satis humida aut liquabilis, quãdo refrixerit, Aloën quasi referat. Tunc enim cessa, ubi & odoris & humiditatis & efficaciæ, propter humiditatem Aceti dissolventẽ, ustionẽ restinguentem, naturãque ipsius fixatoriã, plurimum retinueris.

Quemadmodum enim sulphur narcoticum in Opio tenuissimæ maximeq; volatilis substantiæ est, quæ quin in coctione primo loco efferatur, nullo modo potest; ita illud ipsum sulphur proculdubio prædicto modo expirabit; Econtra vero facultas vere anodyna exoptataque, puta quæ partim terrestrioribus Opij partib', fundum maxime occupantibus, innata & essentialis, ab aceto, quod & ipsum intima sui parte difficulter attollitur, inviolata servabitur.

Ex quo, ceu Corollarij loco, admirari omnino subit, quod de Arcano illo Helidæi, quocunque etiam modo hactenus vendito (plures enim & differentes ejus circumferuntur descriptiones) quidam præclari usqueadeo præclare scribant & sentiant; Quum tamen revera, si res intimius spectetur, ea ipsa parte, qua Medicinam quæsitam vel maxime expectemus, aliud nihil sit, quam sulphur illud narcoticum fætidum, perniciosum, & detestandum, quod omnes, quicunque de Opio hactenus quicquã boni sibi polliciti sunt, summo studio cavere, æque vera Medicina removere soliti sunt.

Laudanum liquidum.

℞. Opij Thebaici super laminam ferri lentissimo igne exiccati unc.j.
Croci Orientalis,
Macis ana unc.ſ.
Ambræ grifeæ drachm.j.
Spiritus Vitrioli albi per urinale destillati unc.iiij.
Aquæ Rosarum opt.unc.vj.

Infundantur omnia in vase vitreo, & digerantur per mensem. Deinde facta colatura, abstractaque Aqua Rosarum serventur ad usum, quo in Arcano Helidæi è recenti Opio & nudis Allij capitibus destillatis minime cedit. Dosis ejus à gutt.v. ad 10.

Liquor sine opio anodynus.

℞. Nucis Muschatæ,
Macis,
Croci Oriental. ana unc.j.
Ambræ gryseæ drachm.j.
Santali Citrini
Ligni Aloës
Cinamomi opt. ana unc.j.
Spiritus Vini rectif. unc.xij.
Spiritus Vitrioli unc.iiij.

Infundantur sub fimo equino, vel ejus vicario per mensem. Dein colatura separetur liquidum à spisso.

Datur scrupulus semis in Epilepsia, suffocatione Matricis, vermibus &c. Et hoc verum Anodyni Aromatici cap. de Nepenthe aureo in Ternar. Laudani attracti exemplum habeatur.

Sulphur Vitrioli anodynum.

De Sulphure Vitrioli anodyno hæc Authoris nostri sententia hoc in loco non reticenda est: Esse in Vitriolo quippiam Sulphuris naturæ, & anodynum & narcoticum; proque eo in Anatomia Vitrioli Spiritum Vitrioli acidum primum, ut & oleum ipsius suscipit. Quod vero urens sit, & Paracelsicis encomiis in tract. de Sulphure tomo 6. dignum, quod tantam habeat dulcedinem, ut à Gallinis devoretur, easque in somnium coniiciat absque damno &c. ingenue nescit, ut alias, quos inter & nos sumus, plurimi, plurima, scientes Valerij Maximi illam de repulsis γνώμην: patientia quæri debere, quod gratia impetrari nequierit.

Utinam vero cap. 8. Ternarij Laudanorum, hæc ipsius sententiæ unica limitatio foret: quod pares cum Opio virtutes habeat. Nam & Paracelso hoc placet: Addit enim: modo illud prodesse, non Opiatico, sine omni noxa, quamvis à Natura ipsa decoctum & correctum tantum.

Interim (quod in haud vulgarem Angeli Salæ laudem cedit) magnum veracitatis contemptusque gloriosi spiritus signum est in quolibet, quæ prudenti experientia minus comprobavit, etiamsi plurimis vulgarissima, ab iis orationem abrumpere, suamque inscitiam fateri malle, quam quicquam gloriæ dulcedine captum temere falsoque adserere. Plures ab his virtutibus aversi idem non fecere, sed jam substantiam Vitrioli cupream, pro Sulphure paregorico ipsius; jam totum Vitriolum, licet purificatum; jam Colchotar dulcoratum simplicioribus obtruserunt, inque summos labores plures frustra conjecerunt. Argumenta speciatim singula pertexere, ne quid viribus impar suscipiamus, intermittimus, & quæ maxime ad propositum titulo hoc ornanda visa sunt, alterum à Beguino acceptum, procul dubio è Quercetani πινακείῳ, dummodo is verum Vitrioli Sulphur potius vidit, quam olfecit, alterum è Chærotechnicis Basilij annotabimus.

Sulphur Vitrioli paregoricum & fixum.

℞. Limaturæ Chalybis mundiss. part. j.
Vitrioli communis elegantis, aut etiam Vitrioli veneris. part. ij.

Trita misce indendo in cucurbitam vitream, & superfuso aceto destillato ad digitum unum, lente ad siccitatem usque in arena coquantur, in fine ad incandescentiam usque urgeantur. Refrigescant, & è sicco pulvere novo aceto ad trium circiter digitorum eminentiam affuso colorem extrahe, digerendo tres ad summum dies. Decapulando filtra, & aliud affunde, donec tinctura non amplius sequatur.

In hoc aceto Sulphur Vitrioli κάδυμον delitescit. Immitte guttatim de oleo Tartari, donec Sulphur narcoticum totum ad fundū repercussum videas, quod postea, separato aceto, aqua aliquoties affusa, studiose ab acrimonia eluendum & siccandum.

Sulphur Vitrioli dulce anodynon alterum.

℞. Vitrioli opt. q. v. solve in aqua fontana, solutioni depuratæ per residentiam affunde lixivium cineris clavellatæ, & exæstuando sulphur Vitrioli petet fundum. Hoc age donec sulphur amplius deprimi nequeat, ejus aqua clara existente, magna copia habeatur. Siccatum hoc per se sublima, & fecibus rejectis, additaque dimidia salis Tartari parte per Retortam in Oleum rubicundum destilla; cui postea modicum Aceti infusum pulverem phæniceum præcipitabit, oleo Tartari in aqua restitante, qui ab omni acrimonia bene eluendus.

Hic pulvis affuso Vini Spiritu octiduum circuletur, & optata sulphuris prædicti substantia ad superficiem instar olei Cinamomi separabitur, tritorio secernenda.

Usus.

Ad omnes corporis pravas humiditates consumendas, purificandam matricem, semen fœcundandum, aquam intercutem exiccandam, sanguinem coagulatum expellendum, & denique aperienda apostemata. Dosis gr. in Aqua Melissæ petrosolini &c. continuatus aliquandiu hic usus Lepram, malum alias δυσκατα-μάχητον, felicissime expugnat, quamvis ratione istius & Viridellus vulgaris suo modo & artificio venenum Elephanticum domare & vincere super omnia communitet nota possit.

Extractum mumiæ.

℞. Mumiæ ex homine sano, integro, suspenso vel rota contrito, ... carnis musculosæ fæmoris, brachiorum, aliarumque partium q. s.

Hanc à Luna & sole semel illuminatam, & constellatam frustulatim ... scinde, & adsperge pulvere Myrrh... tantillo saltem Aloes, postea ... macerando aliquot dies in spiritu Vini Sambucino seu Iuniperino, suspensa ... parum aciterum imbibatur. Tandem ... aere frustra siccescant, tunc assimilatur carni fumo castigatæ sine fœtore. Et postea Spiritu Vini seu Sambucino secundum artem, Tinctura rubicundissima extrahatur.

Spiritu destillatione abstracto remanet extractum Mumiæ supra in Ternario Bezoard. ad Laudani Benedicti compositionem assumptum.

Quomodo Theriaca de hoc Mumiæ Extracto contra pestem, aliaque venena conficiatur videre est apud Crollium Basil. Chym. pag. 258.

Extractum Rhabarbari.

℞. Rhabarb. electiss. lib. j.
Cinamomi electi incisi unc. ß
Santali rubei drachm. ij.

Omnia simul commista digerantur cum Aqua Endiviæ, Cichorij, vel etiam Aqua pluviali debita arte destillata ad extrahendam rubram Essentiam. Hoc toties facto, quoties opus est, per alembicū demum menstruum abstrahatur, & in fundo Extractum Rhabarbari erit instar sapæ rubicundissimum.

Lem-

Leniter tutoq; vias communes expurgat, & proprietate peculiari, quod ajunt, veneno reſiſtit. Cujus evidentia motus Zacharias à Puteo Med. Venetus in clavi ſua Medica rationali pag. 224. ſequenti hiſtoria adſtipulatur: Equidem, inquit, fateri poſſumus (Deo permittente) ex frequenti ejuſdem (Rhabarbari) maſticatione abſque alia antidoto à ſæviſſima peſtilentia, quæ anno M. D I C. in Civitate Fluminis Sancti Viti in Liburnia graſſabatur incolumes, & ab omni infectione immunes toto illius peſtilentiæ tempore (quæ per ſex, & plures Menſes viginti) vitam protraximus, quamvis multos Lue illa infectos tangere, & cum eis commorari & diverſari coacti fuimus.

Ideoq; SALA non inconcinne in caſu leniter evacuandi corpus Peſte infectum Rhabarbarum aliis omnibus anteferendum exiſtimat.

Præterea adverſus icteritiam, lumbricis (quibus alias hac de cauſa Diaturbith cum Rhabarbaro in rotulis à ℥j. ad ℥j. maximopere adverſatur) & plures alios Chronicos affectus haud vulgari præſtantia pollet.

An verò ad hydropem dotibus aſcriptis præditum ſit, non omni dubitatione caret.

Comprobare videntur Fernelius, Joh. Baptiſta Montanus, Heurnius, Valleriola, Zacharias à Puteo, Platerus, Adolphus Ocho, & nuperrime etiam doctiſſ. vir D. Heinricus Petreus. Inprimis Adolphus Ocho in lib. Epiſt. philoſoph. Medicar. ac Chymicarum à ſummis ætatis noſtræ philoſophis extractarum epiſt. 15. hiſtoriam ex ore proprio Baptiſtæ Montani refert, Hydropicum in ſummo periculo conſtitutum & à Medicis pro deſperato derelictum, primò modicè Rhabarbarum ſumendo, poſtea à drachmis ad uncias & tandem ad integras libras, fuiſſe reſtitutum, imò eundem in ſemio acuto gladio lethaliter ſauciatū frequenti Rhabarbari uſu convaluiſſe.

Ἐχθρὸς ἐστὶ Capivaccus ἐξαιρετῶς τῆς πλειοτέρας καὶ μεθοδικῆς ἐξηγήσεως. De Rhabarbaro, inquit Pract. Med. lib. 3 cap. 18. nihil dicimus, quia in hydrope eſt inſtar peſtis, cum non bilis ſed pituita ſit evacuenda, &c. Verum Rhabarbari uſus in hydrope diverſimodè conſiderandus eſt: Si enim adhibetur ut præſervatorium, ſeu medicamentum vitale, proportionem, & calidum innatum jecoris reſpiciens, vel humidam ejus intemperiem alterans, & in minore, quam ut omnem bilem deducat, doſi; laudabiles in hydrope uſus obtinere omninò poteſt. Rhabarbarum enim teſte Trincavellio lib. Conſilior. 1. conſil. 12. & de Compoſ. med. 1. cap. 16. ea ratione quâ calefacit, aperit, quâ verò moderate adſtringente virtute præditum eſt, colligit viſcera, & addit illis robur, quę à frigidioribus & humidioribus redduntur laxa & mollia: roborat autem ventriculum, caloremque ejus cuſtodit, & jecur mirum in modum juvat, unde eſt proverbium: quod Rhabarbarum eſt vita jecoris & ventriculi. Prædicat etiā Averroes de ipſo, quod, ut nulla eget correctione, ita alias omnes medicinas corrigat.

Si verò detur ut curatorium ſeu vacuans materiam, uſus ejus omninò improbandus venit.

Et quod hic de Rhabarbaro in genere edissero, idem de Extracto ipsius intelligi haud detrecto. Cum enim purgatrix vis Rhabarbari per se satis benigna sit, fieri non potest, quin coctione ad extrahendas vires necessaria illa plurimum diminuantur. Imo dixerim si cum Spiritu Vini extractio fiat, omnem purgatricem vim penitus cessare, & urinalem acquiri. Proinde de hoc eiusdemq; similibus Extractis, quatenus ad purgandi scopos assumuntur, ututalii illa laudibus prosequantur, anguste sentio.

Reformidant sapores in infusionibus usitatis plerumq; à Gratiis alienos? Non est, quod ob id omnes infusiones penitus objicias. Sunt enim Infusionum exemplaria hincinde, quibus inob ffissimo uni purgantium gratissimè conciliantur potiones, & gratiores quam extracta eorundem concinnari possunt.

Cuius rei unicum hoc non illaudatum, propter Chymiæ æque in vegetabilibus, quàm metallis corrigendis præstantiam multum certæ deprædicandam, non effari non volui.

Rhabarbarum & Sena in infusionibus ingrati quæ sunt saporis, Gratiis quomodo concilientur.

℞. Foliorum Senæ. s. s. drachmas v. vel vj.
Aquæ ad infusionem convenientis, cinamomisatæ qv. s.
Cryftallorum Tartari acidulorum. ℈ j.

Macerentur per viginti quatuor horas.

Expressioni adde
Succi pomorum redolentiũ recens extracti ℥ j ß
Sacchari Candi ℥ ß
Albuminis ovorum n. j.

Exquisite prius agitata admoveantur igni ad Albuminis indurationem usque. Colatura per manicam facta detur. Hæc potio non palato tantum grata valdè, sed & oculis.

Si verò consistentia adeò perspicua minus cordi tibi sit:

℞. Foliorum Senæ & Rhabarbar. ana ℥ j ß.
Salis Tartari aciduli de quo infra.
Spiritus Cinamomisati ana ℨ ß.
Infun dein brodio primæ decoctionis Gallinæ vel aquâ Fragorum. q. s.
In colatura cum mediocri expressione facta solve.
Mannæ Calabrinæ vel
Sacchar. finiss. unc. j. detur pro potu.

Extractum Hellebori.

℞. Rad. Hellebori nigri veri, Luna infelici cum Jove vel Venere aspectu existente collectarum, in umbra siccatarum, & à terra, non item à filamentis suis, ut quidam volunt, mundatarum. q. s.

Coque in vino tres circiter horas continuas in fine augmentando ignem ut bulliant.

Expressis radicibus abjectisq; vinum leni igne, ut ne fortiter ebulliat, exhalet ad consistentiam Extracti.

Dosis ipsius est à granis 8. ad gr. xv. & sæpe ad scrupulum integrum; ad mundi- can-

dificandum sanguinem abadustis præsertim humoribus, ad obstructiones mensium, Vertiginem, Epilepsiam, Melancholiam, & plures alios affectus. Non inconcinnè aliquot Olei, Mastichis vel Menthæ guttulas admiscueris, dummodo dosis quadamtenus auctior exhibeatur.

Ad eundem usum conferunt dosi semiscrupulari & ultra præsertim cum Extracto alio per inferiora purgante Radices Hellebori nigri phlegmate Vitrioli ad calorem arenæ toties madefactæ, & suffumando exiccatæ, donec non amplius cum fætore venenositatem spirent, sed omni fætore abacto nigricantes & boni odoris relinquantur.

Est enim ita, quod in phlegmate Vitriolato plurimorum simplicium purgantium vera lateat præparatio, quo nimirum ut & aliis acidulis ab acrimonio & venenositate sua exquisitè corriguntur, cum alias tanquam venena ab usu salutari penitus abdicentur.

Extractum Scammoneæ.

℞. Scammonii opt. q. v. superfunde Spiritum vini ad supereminentiam usque quatuor digitorum, & digerendo in B. solve. Calida adhuc trajiciantur per chartam ad feces intercipiendas.

Quod tinct fiit, infundatur in Aquam frigidam simplicem, vel rosatam, & tota Scammonii essentia soluta, ab omnibus sordibus, & viscidítate quodammodo perpurgata, picis instar coagulabitur.

Exime, inque formam malaxando redige, quam velis. Super porphyrium in pulverem verti potest albissimum atq; adeo quia alias digitis hærens, noxia, verè Resina Scammoneæ est, sive Scammonium more Spagyrorum depuratum, cujus supra D. Sala in Hydrope & Catharro mentionem fecit.

Multi certè usus est in Medicina, præsertim cum nulla medicamentorum forma sit, quam non induat.

Quando cum succo Cydoniorum, saccharo & Spiritu Vini vase optimè clauso maceratur, Spiritu postea decolato, purgatorium jucundum concinnabis, cujus dosis ad cochlear unum vel duo satis potens.

In Spiritu solutum misce Electuario Citriorum vel Cydoniorum circa finem decoctionis ad lentum calorem decoquendo Spiritum, & Electuarium Citri vel Cydoniorum purgans præsto habebis.

Cum Tartari Vitriolati scrupulo uno mixtum ad ℈ß vel gran. xv. pulverem reddit egregie catharcticum.

Ita acinis è baccis Sambuci vel ebuli saccharo conficiendis media crusta ex hac Resina adspersa conficiatur, si confectionem nulla cum molestia aut animadversione purgantem delicatulisque gratissimam volueris.

Hujus diagridii ad modum Paracelsi in Manuali, aliquid cum farina & Aqua Rosarum miscere liceret, & hostiam conficere purgantem.

Hic, quo majori ἐξηγήσει singula lustrentur pilulas quas magistratacio, Diagridiatas ob felicem & multiplicem usum, animo deinceps inclusam non geram, sed proferam & præferam clarè, uti sequitur.

Pilulæ

Pilulæ Polychrestæ ex Scammoneæ Extracto composito.

℞ Scammoneæ puræ ℥iij.

Colocynth. non recentis sed ad annos aliquot reservata, sine interioribus anillis ʒviij.

Extrahe cum Spiritu Vini & aliquandiu macera.

Postea levocato menstruo ad extracti molliorem consistentiam usque, misce.

Resinæ Scammoneæ in pulverem conversæ quantum sufficit, ad redigendum omnia in massam pilularem. Dosi granorum ab 8. ad xv. vel ad summum xviij. egregie purgant, apteque inserviunt ut Mercurium & Antimonium ad secessus parata excipiant. Commodissime exhibentur cum Syrupo violarum uncia una, eandem ob causam, qua alias post Diagrydiata Syrupi violarum unciam j. ſ. cum Aqua Endiviæ ad Scammoneæ ardorem & incendium reprimendum propinamus.

Quidam suis hisce purgantium Extractis iterum atque iterum Spiritum Vini affundere, iterataque semper Extractione destillare consueverunt. Quid ad hoc? Num secundo tertiove hoc extrahendi ritu frustra (dummodo, quod quærunt eo ipso, virtutis est, non vitii) quærunt, quod in prima Extractione in manus felicius acceperunt? Interea verò Spiritus Vini purgantium vires adeò infringit, ut nisi aucta remedii mole, post sæpius quidem ejusdem factas infusiones, vix ac ne vix quidem quod voti nostri est, perficiant. Hanc ob causam vi nempe purgantium labefactata, ut ne longa præparationum serie perfecta, nihilominus ad eandem dosin cum Dogmaticis recurrere cogantur, quidam addere dimidiam partem pulverum crudorum solent. Sed ut illud inutile & supervacaneum; Ita hoc parum est Chymicum, arguitque in eventu præparandi ejusmodi ritus imperfectiores esse, quam ut crudis Galenicorum rudimentis, à quibus se tamen studio prius averterant, carere possint.

Chymia enim promittit, imo [illegible] scit præstare non quod vires Medicamentorum præparationis injuria dejiciat, [illegible] eo ut vi operandi nobiliori projecta [illegible] spreta prius crassamenta refugere opus habeat, quin potius obstetricatione sua vegetiora singula præstare, inque parvam molem, qua per se alias in usum venire non poterant, contrahere.

Hac eadem reprehensione dignum est, quod sæpenumero in extractis purgantium æque (à quo tamen in superiori Compositione singula aromata omittendo nobis meritò cavemus) ac in aliis purgantium formulis, paucis purgantibus valida multaque calefacientia & siccantia associent, argumento, quod & purgandi scopum complere, & quam[illegible] noxam medicamenti reprimendo, Naturæ intentius prospicere velint.

Quo ipso tamen eo usque progrediuntur, ut si non mole, virtute tamen purgantia ab aromatibus vel superentur, vel impediantur. Hinc ergo necessario hoc incommodum exoritur: quod & moles medicamenti crescat citra necessitatem; & actio ejus nihilominus [illegible]

evadat; Utrobique dum parum concitatur alvus, a leptomeria remedii metus erit, ne agitatui fucci & attenuati nobilibus partibus imbibantur, penitus illapsi validius obstruant, & denique magis perturbent corpus quam evacuent. Quæ singula a plurium Aromatum mixtione dum pharmaco illudimus, nos absterrere merito deberent.

Extractum castorei.

℞. Castorei libr. ß. superfuso vini Spiritu extrahe in loco calido, postea abstracto spiritu ad Extracti consistentiam redige. Hoc ipsum contra suffocationes uteri utiliter inservit, umbilico illicitum, vel etiam intra corpus assumtum. Valet cum Spiritu Vini salviato dilutum contra Spasmum.

Mel Juniperinum.

℞. Grana juniperi recentia & matura. In mortario lapideo crasso modo contundantur. Postea superfusa aqua ebulliant, donec pulpa foras penitus fuerit extracta. Per cribrum trajice agitando benè, vel etiam exprime fortiter.

Quod transiit, tunicis & arillis retrò relictis, coque ad mellis consistentiam. Cuius dosis ℥j.

De usu ipsius consule Quercetanum in pharm. Beguinum de Theriaca German:

Tertiar. Bezoard. cap. xvj. nec non tractat. ipsius de peste.

Accessu Aromatum quorundam velut Zinziberis, Macis, Cubebarum, Calami Aromatici & facchari compositum magis redditum, inque formam Mithridati redactum longè praestantius existimatur de quo Conrad. Khunrath in Med. Destill. Haud absimili modo Syrupus ex Ebuli granis (cuius libræ Fioravanta Olei sulphuris scrup. j. Aquæ vitæ unc. 1. & parum Moschi addit) coquitur, inprimis hydropicis & podagricis utilis.

Huius loci Mel Mercuriale foret, de quo idem Ternarius Bezoard. cap. 2. in clysmate contra intestinorum calorem. Quia vero non, ut quibusdē visum, aliud est à vulgari, quod in Dispensatorio Colonensium describitur, de eo hic indiguum sæpe plura disserere.

Extractum Esulæ Minoris.

℞. Radicum Esulæ minoris prout in officinis prostant, q. v.

Coque lento igne cū Aqua simplici, semper despumando, dum spumat. Aquā inde cola & serva. Interea superfundendo aliam, iterum coque. Evapora ad spissitudinem. Postea distempera cum Spiritu Vini, & vase clauso serva ad calorem ut Spiritus Vini leniter evaporet. Dosis eadem quæ est Ruldudini, scrupulus j. &c. inprimis in Ascite.

SECTIO IV.

De

EMPLASTRO MELILOTI.

VAriæ Emplastri huius à multis temporibus usque proditæ sunt descriptiones. Suum Galeno est 8. de Comp. Med. s. loc. cap. 5. Suum Tralliano de

quo Rondeletius in officina pharmacop. pag. 125. Cordus in vulgari illo Anisum omittit in quibus Mesues exemplaribus haud lectum, &c. Sic & SALA proprium habet eodem nomine insignitum & multis aliis præferendum. Prout curat. 7. Ternarii Vomitor. fatetur.

In eo ipso Melilotus basis, omnes tumores & dolores in quocunque corporis loco permulcet; Juvant vi emolliente & paregorica: Chamæmelon, Althæa, Fænugræcum, Ammoniacū, Terebinth. Ficus, cera, Materiam emollitam, doloribus mitigatis ratione ἀντιθυμιάσεως, quâ altè subeunt, fortiter incidunt & attenuant: Oleum Laurinum, Nucis Muschatæ, Carvi, Spicæ, Iris, Zedoaria, Cardobened. Tartarus. Præparatam denique discutiunt Ammoniacum, Oleum Spicæ, Laurinum. Ideoque valdè confert in omni frigida & crassa materia, in lentis inguinum, bubonibus, tumoribus Ventriculi, Epatis, Lienis, &c. calefacit, attenuat, emollit, aperit, discutit, & suavissimè dolores mitigat. Et tale est:

℞. Meliloti, ℥ decem.
Camomillæ. ℥ viij.
Rad. Althææ.
Fænugræci ana ℥ vj.
Tartari albissimi crudi ℥ iij.
Caricarum ℥ xx.

Aquæ communis lib. x. Infunde per horas xv. Colaturam reduc ad consistentiam extracti. Huius

℞. uncias xij. Ceræ, sævi hircini ana ℥ iiij.
Gummi ammoniaci depurati ℥ ij.
Terebinth. Larizeæ ℥ ij.
Olei Laurini ℥ vj.
Olei Nucis Muschatæ expressi ℥ iij.
Seminis Carvi destill. Spicæ ana ℥ ij.
Florum Meliloti subtiliss. pulveris.
Zedoariæ
Carduibenedicti
Iridis Florent. ana ℥ j.

f. Emplastrum s. a. boni odoris & consistentiæ.

Pilulæ Angelicæ.

An & aliud igitur restat sub hâc sectione referendum? Imò & aliud, & alia, si modò tot onera ferendi tua, Lector, ferat patientia. At feret arbitror, si bonus es, dum id fiat tuo bono. Pilulas enim balsamicas dum recenset Author Ternarii Bezoard. agnationis jure & illas, quas moderno tempore Angelicas appellant, sub calamum vocare non indignum. Accede igitur bono animo, has & firmiter tibi imponam, & veritatis vinculis ligabo. Sed quid Author, dum ipsi arcanæ sunt? Ab Authore non habeo, attamen jure bono, & affatim, quòd, sicut in scenam actores prodeunt, poeta latet; ita nomen ipsius, parum candidè olim denegantis illas, consultò omittatur:

Compositio illarum talis est:

℞. Croci Orientalis ℥ ij.
Agaric. albiss.
Costi Indici
Myrrhæ finissimæ ana ℥ iij
Gummi Ammoniaci
Rhabarb. electiss. ℥ j. ß.
Ligni Aloes ℥ j.
Aloes succotrinæ ℥ vj.

Solve prius ammoniacum in aceto

Squil-

Squillitico, Myrrham in aceto rutaceo, Aloen in succi Rosarum ℥ xij. & succi Citri vel Arantiorum ℥ viij. His mixtis adde Agaricum & Rhabarbarum, utrunq; Aqua Cinamomi prius adspersum, hoc in succo Cichoreæ, Pimpinellæ, Fumariæ; illud in succo Apii, fæniculi, & Absynthii. (Correctorguttulas aliquot specifici purgantis adsociat) in formam pulticulæ solutum.

Tum Crocus & Lignum Aloës in Aqua Rosarum & succo Citri diluta inferantur.

Demum affundantur in Cucurbita.

Aquarum Borrag.
Betonicæ
Carduibened.
Fumariæ ana uncias octo.
Acrimoniæ
Arantiorum
Cinamomi
Veronicæ ana ℥ x.

Stent in Cucurbita cum Alembico cæco in B. per triduum. Postea abstrahantur Aquæ ad Balneum, ad Syrupi, & postea exiccatione ad pilularem consistentiam.

Cum eandem ferè progeniem habeant cum Aloëdario Marocostino Dn. Mindereri, operæ pretium hic erit, tractatum ipsius, quid de compositione hujus, usu & dosi sentiendum sit, accuratè inspexisse.

Pilulæ Aloëticæ illæ, Moniales dictæ, in Italia præsertim Patavii magni usus, simpliciores quidem sunt, attamen ad utilitatem non minus compositæ. Hinc Fabricius Aquapendens Equ. S. Marci in consultationibus aliquoties, ob multiplicem, imo ferè quotidianum usum in semet probatum, proverbii modo effabatur: Qui exoptat vivere annos Noæ, multum utatur his pilulis de Aloe. De his autem videatur Johannis Tract. de pilularum ex Aloe cum succo Rosarum utilitatibus.

PARS TERTIA

DE DURIS.

Sectio I.

De

CRYSTALLIS, MAGISTERIIS ET SALIBUS.

Sal Absinthii.

℞. Sal Absinthii, seu liquorem ex Sale ipsius vulgari in cella factam. Depuretur per filtrationem Artis; postmodum exhalatio fiat, ut in frigido quando steterint aliquandiu, in crystallos concrescat. Sic Salia instar sacchari Candi fient crystalliformia. Si verò de albationi eorundem unice intentus sis, purificationi per filtrationem & coagulationem repetitæ sedulò studeas. Qui enim cineres cum æquali Sulphuris parte adhuc semel comburunt, indeq; extractione facta sales vegetabilium crystallinos seu transparentes instar salis petræ, & absque lixivioso sapore promittunt, novi inventi specimen usque adeò laudabili nō edunt. Nam non solum salium hyparxis

inde immutatur, sed & vires & ἐξουσία simplicium mistione Sulphuris perit, quæ utique nisi longa observatione priesupposita denuo, aliorum antiquitatis experientiis rejectis, constare minime poterunt. Sulphur etiam dixerim sua pinguedine crystallisationi inimica obscuritatis potius causam subdere, non tollere. Ne dicam, si salia diversis rebus conspurcare nihil interesset, plurima alia fore, inter quæ Sal petræ, exemplo Lunæ purgantis, de quo infra vel etiam Spiritus Salis operi rite interveniens non infimum haberet locum, quibus ad eadem longe melius pervenire liceret.

Sal Vitrioli.

Sal Vitrioli nobis duplex est: Alterum relictum, hoc est, Terra Vitrioli mortua, sive Colchotar indulcatum seu insipidum. Illud sapidum seu acidum, aliquando è capite mortuo; aliquando è Vitriolo albo confectum, de quo alibi satis. De SALE Vitrioli relicto (scilicet post destillationes & extractiones) seu Terra Vitrioli mortuæ huius dulcedine loci est quædam assignare:

℞. Colchotar Vitrioli perfectum, pulverisa, affunde Aquam calentem quamcunque, bacillo exagita, postea permitte residere, Aquam remove, (Inde excoquitur Sal prænominatum excoctum, Vomitorium abstersivum non contemnendum in Vermibus, Epilepsia, &c. Imo pro vere ... habendum remedio in putridis & phagedænicis ulceribus, ... Superfluo enim mor... delicat & carni super ... lausabile ponit fundamentum.) Hoc toties repete, quoties in rejecta aqua vel levissimam acrimoniam percipis. Denique cum Aqua Veronicæ, in ulceribus ... vere mirabili ebulliat ad ... ... reaquæ consumtionem, residuo ad lento calore desiccandum relicto. Hoc ... plane desiccatum, Terra vitrioli est ad multos usus reservanda. Hoc itidem enim ulcera felicissime sanat manantia & rodentia, Erysipelas etiam ulcerosum cohibet, & nova Epidermidis ... superadditione partem ægram vestit. Cum albumine ovi vel Emplastris debitis superposita synoviam reprimit: Imo quod maxime prædicandum Ischæmon in vulneribus sanguinem ad syncopen & mortem stillantibus seu fundentibus præstat nulli alio secundum. Inprimis Mumia inde ad prædictum jam usum conficitur plerisq; ex hoc genere anteferenda:

℞. Sanguinis ægri è vulnere stillantis, vel si promtum paratumq; semper velis auxilium agnini vel ovilli; itaq; facito, donec Aqua seu serum à crassamento sanguineo, ut fieri solet, secedat. Sedimentum, aqua rejecta desicca imo exsiccato prorsus. Huic in pulverem redacto adde Tragacanth. spermatis Ranarū, Terræ benedicti huius ana ... tertiam. f. pulvis vulneribus inspergendus, Emplastraq; santalino aut alio simili tegendus.

Pulvis Bezoardicus serpentinus.

Quia & huius meminit SALA in Præfatione Ternario Bezoardicorum ... præmissa, ... in illo ipso præ cæteris ... ...

In loco annotare. Equidem pulvis serpentinus a Quercetano, Crollio & Sennerto &c. varie descriptus est, non tamen in omnibus ille cum hoc nostro consectaneus, multo minus idem. Ideoque ℞. Serpentes aut Viperas in Majo vel Iunij principio excluso veneno, exuvias depone. Lave, & abijce intestina & pinguedinem, & caput detruncato. Corpus vero reliquum vino albo cum Myrrha essensificato elutum ad solem vel locum quemcunque calidum ad arescendum suspende.

Hinc scinde in minutas particulas, atque super cribrum vel setaceum ad perfumandum rite colloca suffimento ita parato.

℞. Ligni Aloes elect. unc. j.
Styracis calamitæ,
Gummi Benzoini ana drach. ij.

Perfumata jam in pulverem redige, cum costis simul, & in quamlibet unciam j. adde.

Olei Cinamomi.
Caryophyll.
Nuc. Muschatæ ana gutt. iiij.

Fiet pulvis alexitericus excellens, dosi à scrup. j. ad drachm. j.

Inprimis excellit contra venena maxime quæ sui generis sunt, cum Extractis Bezoardicis vel Theriaca exhibitum.

Hartmannus præterea in Causode ad sudorem ciendum commendat. Idem in pleuritide maligna, in hydrope; in Tabe & phthysi [illegible] fluxionibus, hic cum sale fusili mixtum, ad quemlibet cibum assumptum; [illegible] Aqua Carduibenedicti vel scabiosæ [illegible] deprædicat remedium.

Cum aqua Fumariæ vel similibus non parum confert in affectibus cutaneis, imo etiam in Psora, & ipsa Lepra. Proculdubio etiam in morbis articularibus locum obtinet. Sic enim Ætius Tetra. 4. ser. 3. c. 97. Quidam viperas totas extendunt, & exiccant, postea que terunt, ac eas in potu contra morbum articularem exhibent, &c.

Imo dixerim in singulis morbis, in quibus salium Theriacalium apud Veteres usus, cum fructu accomodari posse.

Num vero notam aliquam improbitatis aut malitiæ præ se ferat, quod quibusdam recentioribus, præsumptum purgationes essætas inutilesque reddat? De nihilo hoc non arbitror esse. Præterquā enim quod à pluribus observatum sit, a pulveris colubrini usu vel difficultei purgationes successisse, vel ad minimum tempore purgationum pristinam [illegible] sunt enim [illegible] aliquot annos Alexiterij officium præstare [illegible] a Venenis prophylaxian exspirasse, insuper à rationum quoque momentis munimentorum varie accedit. Ea enim Viperarum [illegible] est, ut cuncta in peripheriam corporis trajiciat, qua de causa etiam Elephantiasin curat & cætera cutis vitia.

Et si summum Alexiterium est, ut apud Quercetanum, Crollium, Hartmannum &c. audit, contra omnis generis venena; quidni contra [illegible] purgantia vim ac facultatem aliquam obtineat? Est enim purgatrix vis [illegible] tior media quædam potentia inter alimenta & venena, quam ut [illegible] non minus etiam vipera & vincit & [illegible]. Quod enim Theriaca vim purg[illegible]

remediorum sistit ac impetum ruentium humorum compescit, non inde proficiscitur, quod Opium, ut quidam opinetur, omnium fluxionum alias restrictivum, in se recipiat. Plurima enim Theriacæ generalia, licet de Opio nihil quicquam participantia, eadem virtute pollent; sed inprimis propter Viperæ ingressum, quam à Centro ad superficiem corporis humores ciere, adeoque vim pharmaci frænare posse nullum est dubium.

Ideoque non immerito Doctiss. Heurnius in Meth. ad praxin pag. 355. hanc cautionem purgantibus summittit: ne unquam dum purgare consilium est, Theriaca utamur, nisi frænare vim pharmaci velimus; Etenim illico restagnare à Theriaca laxiore alvi effusionem, &c.

Deinde cum Hartmanni testimonio pulvis hic Arsenici, Napelli, aliorumque corrodentium venena domarit, nec non acribus & tabificis illis fluxionibus in phtysi & pleuritide auxilium fuerit, omnino arbitror, vim ipsi inesse, vel acria demulcendi vel Naturam quasi surdam, ut fatuam reddendi; insuper humores incrassandi, & coarctandi vias; quibus stipatum hunc pulverem prædicti effectus tamdiu causam sufficientem dixerim, quamdiu integras illas facultates & immutatas in corpore retinuerit.

Etiamsi vero hæc ita se habeant, & τὸ ὅτι, quæcunque etiam ejus rei causa admittatur, extra dubium versetur, deterrere tamen ab ejus pulveris usu neminem debent, cum ab eadem accusatione ne quidem Theriaca, Opium, Laudana & Aquæ Theriacales, immunitatem habeant. Quin potius secundum regulam practicam. Naturam plures eodem tempore & contrarios motus non sustinere, cum temporis ubi purgandi scopus est, ab Alexiterio hoc abstineant, & ubi Alexiterio utendi, cathartica relinquant. Neque etiam subinde eodem pulvere utantur, absque detrimento enim sanitatis illud non fieri posse plane existimo. Sed velut Virtus, Galeno de Melancholia teste, continuo Medicinarum usu sæpius languet, & torpescit, ita discolorata inde sequitur facies, sterilitas & multa alia; sed per longa temporum intervalla semel in casu necessitatis duntaxat usurpetur, nec nisi corpore vel puro antea vel præpurgato satis.

Clarissimus D. D. Iohann. Iacobus Guggerus modo ἐν ἀγίοις inter ὑγιεία, & usu vero comprobata sua remedia dictitabat aliquando Basileæ.

Balsamum serpentum.

℞. Serpentes exiccatos abjectis cute, capite, caudâ, intestinis & pinguedine q. v. tere, & per Cucurbitam in B. phlegma abstrahe. Adde Florum Sulphure per se sublimatorum unc. j. & affusa Aqua vitæ tam diu digerantur, donec Tinctura extrahatur. Aquam Vitæ in B. destilla, reliquum per Retortam in Arena propelle, & prodibit oleum cum rectificandum, tum cum Sale e semetipso extracto in cineribus ad Balsami consistentiam usque circulandum.

Inter destillandum dicebat in Alembico adparere nivem in imbrem tandem se solventem, cum grandine; Iridem item cum multis coloribus, ut & tonitrua

cum

cum corruscatione. Usumque Balsami esse in Peste, Lepra, & lue Venerea, guttatim exhibitum.

Crystalli Tartari.

℞. Tartari albissimi pulverisati lib. ij. iij.

Ebulliant cum aqua fontana in catino non metallico, ut dissolvatur. Cola per manicam Hippocr. in sartaginem terream, vel ligneum aliud receptaculum (in tali enim ob poros, quibus sorbetur aliqua salis portio, cui semper succedunt aliæ, felicius absolvitur) inque loco frigido collige Crystallos.

Si prima vice non satis pure prodit, recenti aqua affusa, adhuc semel coquantur, ne tamen pluries, siquidem plus justo coquendo, de albedine aliquid amittitur. Crystallos coagulatos aliquoties aqua fontana ablutos, in vase porcellanico lente exicca, & super prophyrium multum contere. Erunt ita, propter attenuationem & ingressum aeris, nivis instar candidissimi, & subacidi saporis, unde & Acidum Tartari ab aliquibus appellatur.

Aqua residua pura, id est, in qua Crystallos hos fæce bulliendo liquaveris, Aquam illam Tartarisatam præstat menstruum pluribus Extractis idoneum, de quo supra.

Crystallorum vero usus est ad incidendum, & attenuandum crassos quoscunque humores ad omnes obstructiones aperiet. Alias Magis felix, quam Cremoris Tartari. Hinc enim propter subtilem nimis aciditatem valde diureticus, in corpore impurgato, dum crassos simul humores præcipitet, tuto exhiberi vix potest. Et quis labor, quis sumptus, tantillo Cremoris totidem Tartari libras cōsumere, cum Crystallorum prędictorum ad minimum vigesies plus prædicto modo præparaveris? Cautio tamen sit, ne nō dissolutum in pulverulenta illa substātia, vel non satis mistum cum jusculo exhibeas. Sicut enim ex quolibet pulvere, cum humidis misto nascitur gluten; sic & hic metuendum, ne glutine facto venæ circa ventriculum & hepar obstruantur; vel etiam ceu noxia paulo post sumtionē per vomitum, ut observavi, reijciantur.

Inde potionem leniter purgantem frequentissime conficio, sapore nil quicquam abominabilem, interim propter securam operationem valde benedictam.

Potio benedicta purgatoria extemporanea.

℞. Extracti nostri Benedicti (ex Fol. Senæ & Rhabarb. ana p. ij Agarici p. j.) a scrup. j. ad drachm. j.
Tartari, ut supra, purificati scrup. j.
Mannæ Calabrinæ unc. ſ.

In Aqua Fontana seu Fragorum leniter coquantur ad solutionem duntaxat, & colatura additis guttis vel sex Elixiris seu Spiritus Cinamomi detur pro potu.

Sal Tartari vitriolatum.

Olei Tartari per deliquium facti unc. iij.
Olei seu Spiritus Vitrioli unc. fere j.

In loco calido & sicco (frigida enim & aquea huic operationi sunt contraria) hoc illi antea ab omni humiditate rectificato guttatim misceatur, & coagulū in fundo

[illegible] albissimum. Repone pauli[illegible], & cum tempore major fiet reli[illegible].

Aqua supernatans pro Diuretico [illegible] vel evaporet, & majori Sale co[illegible].

Ego Sali Tartari per extractionem [illegible] purissimo, Oleum Vitrioli [illegible] aequali fere proportione admisceo, & [illegible] igne primum exiccando, postmodum fortiter calcinando, idem felicius [illegible].

Qui nauseabundum eius saporem aversantur, cum Spiritu Vini, digerendo scilicet & destillando, mitius praestant.

Valet pro universali fere digestivo. Hac enim in parte Crollio adstipulari nō possem, quando in omnibus tam corporum, quam humorum praeparandorum indicationibus Universale praedicaret.

In morbis tamen ab obstructione ortis inprimis excellit: velut in Febribus, Melancholia Hypochondriaca, Nephritide, Hydrope (in Hydromelite Enulato) Virginum cachexia, &c.

Ubi memoria haud indignum quod quispiam Italus de eodem hoc Magisterio: Germanica versio sic habet: Diese Träsmutation ist gleichsfals also beschaffen, daß man sich ihrer getrawsam hat zu [illegible] und verhalt sich also: Man [illegible] Vitriolöhls in ein [illegible] Glaß, geuß gleich so viel Weinsteinöhl [illegible] und wann es [illegible] Tage [illegible] vermischt man [illegible] Aquae Vitae, und wäscht die bößle Geschwer damit/ es heilet dieselbe in kurtzer Zeit uber die massen [illegible] gleichsfals allen unver[illegible] [illegible] Grind/ und andere dergleichen Schäden &c. Si quod Mercurius vitae solubile atque iterum in Sal reductile habet, oleo Spiritu ve Vitrioli superfuso excipiatur, & in medicamenti hujus unionem adoptetur, [illegible] purgans oppido obtinueris.

Sal armoniacum regeneratum.

Si cum sale fuso mixtum ter quaterve sublimatur, purissimum evadit, & in febribus, Quartana praesertim haud vulgaris usus. Sed & resolutum in Aqua calida, & per chartam trajectum, postea evaporata aqua secundum artem in crystallos redactum, tanto puritatis nitore splendebit, ut in pulverem subtiliter tritum, sublimationibus nihil cedat.

Ex hoc cum quatuor partibus Cinerum mixto destilla per Alembicum Spiritum Salis Armoniaci; qui cum aequalibus partibus Spiritus Vini mixtus & plumaceolo loco a podagra dolenti illitus confestim dolores restringere scribitut.

Crystallum minerale cum Saccharo.

De Nitro praeparato hoc ipsemet Author cap. 4. Ternarij Bezoardic. Verum ut ne urinosus sapor molestiam pariat cum saccharo conficiatur hoc modo: Nitro scilicet ad SALAE m[illegible] per Sulphur accenso, iterumque in Aqua Rosarum soluto decoctoque, inter coagulandum saccharum immisceatur [illegible] proportione, donec [illegible] acquirat duritiem. Vel solve saccharum in Aqua Rosarum; postmodum etiam Sal Nitri purificatum; Coque secundum ar-

tem, ut in doliolis in cella colligantur Cryſtalli. Varios hoc habet uſus, de quibus alibi.

In hæmorrhagia vulnerum intro ſumptum cum Aqua Cerefolij, vel fontana Wirtzius pro arcano habet lib. 4. Chirurgiæ c. 4.

Magiſterium lunæ dejectorium, ſeu luna purgans hydragoga.

Primo omnium habeatur menſtruum hoc:

℞. Vitrioli albificati part. ij. vel lib. ij.
Salis Nitri refinati lib j.

Deſtillentur in Aquam fortem ſ. a. Poſtea

℞. Lunæ per Saturnum à pollutione venerea, & ſpiritum crudi Mercurij, & Sulphuris non fixi conſortio purgatæ & laminatæ unc. j.

Aquæ fortis prædictæ unc. x. plus minuſve, ſecundum quod ſpiritibus magis minuſve prægnans.

Stent in Matracio ſuper cinerem, donec argentum fuerit ſolutum & liquor evadat cærulæus.

Tum immiſce ſalis Nitri fixi abſque additione præparati unc. ſ. vel integram. Sic enim ſpiritus Nitrales melius figuntur, & in priſtinum corpus redeunt. Colloca digeſtionem in fimum equinum per Menſem philoſophicum. Poſtea phlegma in B. M. deſtilla, ut vix tertia pars reliqua maneat. Utrumque ſerva diligenter.

Tertiam illam partem reſiduam per Cucurbitam latam, non nimis altam & ad notas perfectionis diſcernendas (quando enim pars baculo exempta albicans fuerit, deſiſtendum eſt) apertam, in arena igne ſecundi gradus per horas tres quatuorve deſtillo. Sine refrixari, & fracto vitro lutoque remoto invenies Lunam inſtar Alabaſtri aliquando totam nigerrimam, aliquando ſuperne candidam ſtellatamque.

Lunam hanc in fruſtula fractam infunde parumper per horas 5. vel 6. in ſuo phlegmate ante abſtracto in B. M. vel arena & diſſolutione pulcre defæcabitur. Separa purum ab impuro, & in loco frigido Cryſtallos collige. De reliquo menſtruo extrahe parum aquę, iterumque in cellam depone, & totum illud in Cryſtallos conficies. Hos lente ſicca & adſerva.

Verum hoc eſt, & verius, quam unquam hactenus quod ſcio, proditum eſt. D. Angeli Salæ illud Magiſterium Lunæ dejectorium in Ternar. Bez. cap. de Hydrope, in diluvio Microcoſmi hydragogum ſpecificum. Egregie enim & ſupra quam cogitari poteſt, omnes aquas è corpore, ad grana tria vel quatuor duntaxat cum Vino Malvatico vel Spiritu Vini dilutum, deücere prohibetur.

De quo vide Curationes in lib. de 7. Planetis enarratas. Cum a. dubitare de illarum certitudine quis poſſet, deque acrimonia ipſius medicamenti facile mali quid ſuſpicari, facere non potui, quin ea quæ nuper in Epiſtola ipſemet Author ad me dedit, huc transferrem.

Ie proteſte, inquit, devant Dieu eſtre vray les obſervations des cures, qu'en ay rapporté es en mon Liure ſeptem Planetarum &c. comme auſſi je pren Dieu pour teſmoing que j' en ay prins moy meſme ſans nulle offenſe de mon corps il y a deſia 16. ans environ. Item en baille a

ma Famme autres mes parents,& a d'autres mes grands amys, sans nulle reproche, & heureusement, ce qui a fait & fait un Apotiquaire Medecin in Vulturena, au quel je luy aprint a le preparer. Les raisons aussi, que j'allegue au susdit liure; Item, la consideration, q'on peut faire touchant le nature, de l'Argent, Nitre & Vitriol, la maniere de l'administrer, & autres circumstances, nous asseurer que ce n'est pas un venin, quoy qu'il soit aucunement corrosiff & acre: Il peut aussi estre, que selon la diligence, qu'on use une fois plus, ou moins, que l'autre en le preparer, soit cause, qu'il soit une fois plus acre de l'autre. En somme il faut le co[n]siderer tel qu'il est en sa nature. Comme il nous fault considerer l'Euphorbium, Tytimales & autres Medicaments acres, lesquels neaumoins estant usez par la main d'un Medecin produisent souvent des bons effects, quoy que autrement quelque fois ratione subjecti ou par autres respects ils produissent contraires effects a ce qu'on espere. Que ce Malade qui vous est mort, cela soit advenu par raison du Medicament, je ne puis bien croire, ains par quelq' autres cause incogneue. Car es cures des Hydropiques il se represente maintez difficultez, comme que vous sauez. I'ay veu bailler a un Hydropique 8. goutes de Spiritus Salis auec Iulep de Roses, & aromatise auec Aqu[a] Cinamomi qui luy fait vuider une grande quantite d'Eau par les urines, & portat grand allegrement, comme il sembloit de voir, neaumoins le lendemain mourut. En somme si vous y trouuez scrupule d'en user il uault mieux de desister. Quand a moy voyant estre un Medicament lequel on sy peut grandement opposer, pour eviter calumnie, & autres resgards, je n'en ay usé il y a long temps ny moins en use dauantage, ayant tant d'autres bons Medicaments qui peuuent suppleér en sa place ce que vous pourrez faire, &c.

Ideoque stante prædicta hujus medicamenti nobilitate, affirmare non vereor, Medicum istiusaut Rosæ Mineralis quæ vix minor, & DD. Sanctorij Professoris Patavini mirabilis paracenthescos, uti & Confortantis cujusdam Epatici, quale Diacubebe Paracelsi, ritè gnarum, vel omnes Aquas intercutes curabiles abarcere, vel quosvis alios Medicos nullas posse.

Neque illud mirum cum Argentum in Cœlo philosophico instar Lunæ terrestris reliquorum planetarum omnium influxibus, maritatum, omnium illorum vires expleat, de quo vide Paracelf. in libr. vexat. can. 6.

Quidam ut in Gallia expertus sum; hoc idem Lunæ Vitriolum cum Spiritu Nitri solum concinant: Lunam scilicet purgatam, per solutionem, digestionem & Spirituum volatilium destillationem iterato facta, fixis Nitri Spiritibus bene augmentant; Postmodum abstracto phlegmate residuo, interveniente digestione in liquorem quasi viscosum redigunt, & in loco frigido concrescere faciunt. An tamen hoc cum nostro Magiste-

gisterio idem valeat, adhuc nescio. Novi tamen hujus ipsius artifices panaceam vix magno illo Sapientum Magisterio minorem polliceri: Si Vitriolum Solis in debita proportione ipsi conjunctum, in Athanore omnium colorum Sphæras præcise percurrerit, tandemque in rubedine perstiterit. Aqua illa viridiuscula à Luna præcipitata quæ restitat, & Spiritibus nimis Nitrosis spoliata jam est, scabiem manuum pedumque illita tantum, præmissis tamen præmittendis perfecte tollit.

Nec reticere hoc in loco possum: hanc ipsam Dianam in Lucum suum cū Athletis procis suis deductam, & loci lubricitate, ut per Actæonis salutationem in deliquio cadat, deceptum, mirabile artificium, Secreti libelli testimonio, præstare. Si eam ipsam in vase vitreo à perlis obscuris destillando abstraxeris, eo modo ut ne perla una tangat aliam nitor perlis perfectissimus conciliabitur. Quidam addunt illam à sordibus purgatam, oleoso que Salis Mercurij liquore refocillatam, & in Balneo demum per sudores ab effervescentiis biliosis liberatam, omnibus alvi humorumque restrictione ægrotantibus, æque viris quam fœminis, usu præsentissimum fore.

Sunt vicini nostris regionibus Medici, qui Aurum & Argentum purgantia ad varios affectus summopere extollunt; vix tamen persuaderi mihi patior facultatem purgatoriam vel unice Auro & Argento, vel æque illis, ac vel Aquæ forti, vel Mercurio simul Meteorisato aut præparato, ascribi jure posse.

Multorum etiam Lunam purgantem, nihil, quam Mercurium dulcem, sub tali tamen nomine summe ab ipsis derisam, fuisse certis notis experior.

Nec desunt, qui dum Lunam in Aqua forti solutum; iterumque præcipitatam cum Saturni duplo pondere admixta ad ignem confluere faciunt, & refrixari, sal Lunæ volatile album & dulce in superficie reperiri affirmant (oculorum obtutum facile effugit) quod ad omnes Cerebri affectus, ad Hydropem, profluvia & retentiones mensium. Item Scorbutum à granis quatuor ad octo pro maximo secreto reservant. Quomodo tamen (etiamsi non vulgarem Medicinam esse, à viris peritis habeo) Sal Lunæ potius quam vel spirituum Nitrosorum ex Aqua forti efflorescentia, vel sal plumbi volatile sit, cum Luna eodem pondere in corpus, suo artificio, redeat, doctoribus judicandum relinquo.

Laudat venales qui vult extrudere merces.

Magisterium corallorum & perlarum.

Simplicissimus eius apparatus est:

℞. Corallorum q. v. Aceti nostri philosophici, id est, spiritus vitrioli philosophici, ad sufficientem supereminentiam. Stent per noctem in calore, ut fiat solutio. Decanta, & filtra per Chartam. Mox reliquis aliud affunde acetum, absolvendum, eo usque illud repetendo, donec penitus, quod reliquum est, non nisi fecibus remanentibus solvatur. Colaturæ instilletur Oleum Tartari, ut pulvis deiiciatur. Hunc seorsim positum elue aqua fontana aliquoties. Tum post-

quam excitaveris, res in vado erit. Valde quidem confert ad hominis naturam roborandam, multorum testimonio à scrupulo semis ad scrupulum integrum: Dubito tamen præsertim de perlis, cum hoc nostro tempore tam cari veneant, ne precium eorundem Medicinæ juvandi promptitudinem & præstantiam longius excedat, quam ut aliis ad hanc eandem medicamentorum classem manifestius pertinentia, viliori precio comparanda, his ipsis postponendi negligendique justam habeamus causam.

Quid porro virtutum Corallia in se habeant, quando in Butyraceam & in ore liquabilem substantiam parantur, de quo non nemo inter Neotericos, parum expertus affirmare nō ausim. Quantum vero de ipsius præparandi modo conjicere est, vix aberit, quin Spiritus Vini solutioni Corallorum per alium Spiritum factæ interveniens istius coagulationis causam suppeditet. Nam spiritus confusi se agunt mutuo & dissipant subtilissimas suas partes. Ideoque corpus antea solutum ex parte a spiritu solutionem sustinente deseratur, inque spissiorem pristinæ illius æmulam formam redeat, necesse est.

Simile namque videmus in hoc: ℞. Corallorum unc. vj. Auri unc. ſ. Rore solis philosophico &c. soluta confundantur, & ubi per noctem steterint, affuso Sp. V. donec Tragacanthi soluti instar crassescant, destilla per Baln. quod destillari aptum est. Materiæ infunde nigricanti Aquam affunde sæpius, ut edulcoretur.

Denique arenæ inferantur, igne ad vasorum incandescentiam usque durante, & Corallia sanguinis instar rubicundas, tenuis admodum substantiæ reperies.

Et huc respicit thesis Disputationis Giessæ habitæ: Humani Cerebri substantiam respondere sali perlarum per infusum vini Spiritum coactæ siquidem immisso eo Sale Spiritus Vini velut butyrescat. Posset tamen idem fortassis a Spiritu Salis Vrinæ vel Nitri proficisci. Vidi enim in lapidis Lazuli solutionem hisce factam in gelu abiisse, formam scilicet a butyracea non usque alienam. Sed manum de tabula.

Hoc unum saltem notandum; prædictum Magisterium, etiamsi a multis pro sale Corallorum venditetur, Sal tamen revera non esse; quippe quod ex toto citra extractionem, impuritatibus duntaxat ablatis elaboratur cum Sal e calcibus extrahendus veniat, ita: ℞. Corallos post extractionem Tincturæ residuos (Corpusq. mortuum) cum Sulphure rite, & si opus est, aliquoties, donec scilicet plane in cineres vertatur; calcina. Ex his cineribus superfusa Aqua Vrticæ minoris destillata, mediante hebdomadali digestione in B. postremo ad ebullitionem excalfacto, sal extrahatur, a fecibus per filtrum separandum & usque ad cuticulam evaporandum. Sic enim in frigido eleganter concrescit, & laudatissimos usus habet in morbis dissolutis, in ventris fluxionibus & hæmorrhagiis quibuscunque quibus [illegible] præcedens Sal non Sal Corallorum opponitur.

Dosis a gr. vj. ad [illegible] in Aqua plantaginis vel Syrupo Cydoniorum.

Vitri-

Vitrum Antimonii hyacinthinum.

℞. Antimonii opt. q. v. Tere & pone cum olla non vitreata super ignem lentum & incipiet fumigare. Rutabulo in extremo reflexo & prolixi manubrii agita sedulo, ne adhæreat. In nodos forte si concrescat, iterum tere, & ad ignem denuò colloca, procedendo, ut prius, donec ad fumum non amplius evomat, nec in nodos concrescat, sed maneat in forma pulveris. Id quod octo ferè horarum spatio perficitur. Refrixum in olla fusoria colloca ad furnũ anemium, per tres circiter horas, ut penitus fundatur, idque mox funde super pelvim æneam, vel modulum pro libitu effigiatum. Vidi enim Lubecæ vasculum hoc ex vitro ad modulum insufflando egregiè fabrefactum, a cuius liquore quocunque per noctem infuso purgationes feliciter succedebant, de quo etiam Quercet. & Libavius. Usum vitri Antimonii, quamvis plurimis cane pejus & angue exosum redditum, nõ dici potest, quam felicem in plurimis vomitione opus habentibus morbis expertus sum. Communiter tali formâ usui inserviebat meo:

Iulep Hemeticus.

℞. Vitri huius ritè præparati drachmas ij.
Vini Hispanici ℥ vj.
Syrupi violarum ℥ j.
Olei Tartari guttas aliquot.

Macera itaque per noctem, hinc facta colatura detur dosi cochl. j. ij. Cum oleo Vitrioli, loco olei Tartari assumto amethistinum colorem conciliabis.

Cæterum Vitro hoc Antimonii cum media parte Auri per antimonium purgati, & in tenuissimam calcem redacti Auro, & per digestionem virtute aceti radicati optime defæcati, Tinctura inde extracta, mox post destillationem restitante pulvere abluto, & cum spiritu Vini perectificato circulato, coque iterum vel ad pulverem abstracto, vel forti igne per Retortam depressiorem, oleo ultimo propulso Medicina inde habebitur paucis guttis Diaphoretica longè excellentissima.

Purgat etiam satis promte, si Basilio credendum, addita Essentia Rhabarbari, & Tinctura Corallorum, quod qua ratione fiat, consulatur idem Basilius Valent. in Curru Triumphali.

Aurifices sumunt Sulphuris Antimonialis huius partes iiij.
Auri, part. j.

Conjungunt cum Aquæ Mercurialis Auri solutoriæ part. ij. Et cum sigillo Hermetis coagulant, & figunt, ad Tincturam pro Luna & Mercurio, ut in aurum abeant, comparandam.

Spiritum etiam proliciunt ex prædicto Vitro quando Vitri lib. j. cum Farinæ laterum & salis montani ana. In globulos mixta, per Retortam loricatam, s. a. destillant, &c. qui multis usibus accommodatissimus perhibetur.

Huius loci est Antimonium beneficio Aceti, quod Author Ternarii Laudanorum cap. 7. memorat ex Hemetico Bezoardicum factum, ut sequitur.

Alexiterium Antimoniale.

℞. Vitri Antimonij Hyacinthini q. v.

In marmore cum aceti Spiritu forti tritum infunde aliquot septimanas in B. vel eius vicario affuso aceto destillato ad 3. vel 4. digitorum eminentiam, quotidiè movendo, ne fundo adhærescat, atque adeò Acetum colorem induat rubicundum. Evapora, usque dum in fundo substantia remaneat subfusca, coagulata, acris & mordicans, facilè liquabilis, nisi in vase probè obturata servetur. Reliquo vitro exiccato denuò affundendo acetū, procedendoque ut antea, idque toties reiterando, donec omne vitrum in dictum reduxeris Magisterium, novam tincturæ extractionem moliri poteris, &c.

Huc usque Diaphoreticum est per se, dosi à gran. iij. ad ix. vel x. in appropriatis.

Quandoquidem verò, ne liquescat, difficulter retineri potest, pro Bezoardico parabis hunc in modum.

℞. Spiritum Aceti rubrum Antimonialem ad tertias circiter, lentè decoctum, ad consistentiam instar oleagineam ℥ ij.

Cornu Cervi præparati ℥ j.

In mortariolo vitreo misceantur, postea in patina myrrhina super arenam exhalent, & benè sicca, ut in pulverem abeant, serventur.

Posteris, si placet, aromatisare guttis sex, octove olei Cinamomi vel Caryophyl. & Lacryma Draconis jucundè coloratam exhibere à gr. 4. ad ℈ß. vel per se, vel cum succo Veronicæ inspissato, vel etiam cum Theriaca instar boli.

Conducit ad obstructiones Hepatis & lienis inveteratas, retentionem mensium, ictericiam, Hydropem, febres pestilentiales, putridas, malignas, morbillos & variolas, scabiem, malignam etiam, & lepram, si singulo manè ad horas aliquot sudandum detur.

Inprimis hoc notatu dignum: Vitrum à prima infusione residuum, vel primariò etiam cum aceto montano aliquoties adspersum, exiccatumque iterum atque iterum, donec scilicet albescat, egregios usus habere in febribus ad sequentem modum:

Vomitorium Febrifugum.

℞. Vitri ad prædictum modum albificati part. j. Sacchari albiss. part. vj.

Amyli part. v.

Pulv. Cochlearum Crollii tenuiss. part. iij

Croci pa um.

Soluto prius saccharo in Aqua Centaurii vel Tabaci misceantur singula, & ad pultis spissitudinem redacta fiant pasta, & hinc globuli seu rotulæ inaurandæ, sigilloq; si placet ornandæ.

Dantur adultis drachm. j. fæminis & delicatioribus scrup. ij. pueris scrup. j. vel, pro re nata scrup. ſ. ingruente paroxysmo.

Hactenus de Antimonii vitrificati quibusdam præparationibus & usu; an ad Medicinam satis accuratè, alii ferant judicium. Inprimis verò de hoc, idque candidè: Num Vomitoriorum Antimonialium usus laudabilis quoque sit in Variolis? Occasio eius quæstionis est: quod quidam cavillentur aut mordeant: plura citra judicium Medicum Dn. SALAM in arduis sæpè rebus statuisse, nec minimum ejus exemplum esse: quod usum

Antimonii supra Ternar. Bezoard. c. 8. ad ciendum vomitum in variolis tantoperè deprædicarit. Causa dubitationis, cum ea de re pensiculatè cogito, has eruo:

1. Quod Authores classici fere omnes in hoc conveniant: nequaquam utendum esse medicamentis vehementioribus in variolis, consule practicos.

2. Quod Hippocr. 6. Epid. part. 2. Aphor. 23. hanc sententiam ponat: Lata Exanthemata non valdè pruriginosa, qualia hyeme Simon habebat, qui sanè cum ad ignem inungeretur, vel calida lavaretur, juvabatur, Vomitiones non expediebant. Existimo si quis calefaceret, juvaretur. Ubi & Galenus videtur consentire, atq; simul docere huiusmodi operationes contrarias esse naturæ. Quod ipsum Valesius in Comment. prolixius explicat in sequentibus: Vomitus certè talibus exanthematibus universim sunt inutiles. Atque iterum postquam illa variis modis ad internam etiam cutem secundum corporis ventres erumpere posse, & hinc periculosa symptomata ostendit: Conandum igitur est, inquit, extrorsum agere humores, non solum jàm, ne non exeant, quæ inceperint exanthemata (hoc enim aliis fortasse evacuationibus posse supplere) sed multò magis ne introrsum exeant. Ac proinde motus introrsum vitari debent, multò autem magis vomitus, quàm alvi subductio, &c.

3. Videtur, quod huiusmodi pharmaca, nec possint, nec debeant usurpari in hoc morbo. Ubi enim usui forent in principio, nemo Medicus vocatur, sed quando fervor & ebullitio est in sanguine. Adhæc ab omnibus Medicis præceptum habemus: Movente natura nihil agendum esse, nisi illa imperfectè moveat, intelligere verò an imperfectè moveat, in initio non possumus Hippocr. Aphor. 11. & 20. sect. 1.

Quod ipsum tanti momenti Nicolaus Florentinus habuit, ut nec apparentibus Variolis Clysteribus utendum voluerit esse, ne iis ipsis Naturæ motus impediretur.

4. Vehementia pharmaca Antimonialia alvi profluvia excitarent, & metus esset lethalis Dysenteriæ ex humorum in alvum ἀθρόως & effusione. Econtra sententia SALÆ adfirmativa his nititur fundamentis:

1. Necessariò vomitorium indicari, & efficax, ubi materia viscida, copiosa, impacta abundat, habens inclinationem ad superiora, vel imminutam vel abolitam, & hoc imperandum esse, nisi vel virtus vel aliquid aliud, quod magis urget, prohibeat, & hanc ipsam conditionem in plurimis hoc morbo laborantibus præsto esse.

2. Ubi humorum infestorum secundum ipsorum momentum vacuatio facta, majorem utilitatem adfert, quam est detrimentum, quod inde corpori imminet, vacuationi omninò vacandum esse. Gal. comment. 24. Aphorism. 1. Fernel. 1. M. M. c. 6. Hoc autem in variolis se ita habere. Nam causa putredinis intercipitur, levatur Natura, & si quid aliud vitii reliquum est, celerius & tollerabilius in superficiem corporis repurgatur. Cum alioqui periculum sit, ne ex magna putre-

putredine ardentissima consequatur febri, & natura oppressa multitudine, vel nihil exponat in superficiem, vel tantum partem vitij, qua propter imbecillitatem oppressæ Naturæ, intro facile recurrente suffocetur æger. Porro ubi in alto corporis humorum copia est & hac neglectâ prius discutere aggrediaris, obstrues potius, quam per cutem evacuabis.

Idem Naturæ licet fortiter agenti contingere potest; Quidni si debilis fuerit, facile penitus fatigabitur atque succumbet?

3. In omni ordinata curatione, quodcunque causæ rationem habet, illud primò excindendum, &c. Exemplum esto febris Tertiana putrida, & Arthritis. Hic prædicta respectu venæsectio auxiliatur, teste Celso lib. 4. de re med. cap. 24. Illic redundantia primum tollitur, postea obstructio, ultimò febris. Gal. 10. M. M. cap. 10. Quod autem superfluitates circa stomachum, venas, & in venis simul materia sint variolarum & eius affluxus causa obstructionis, ex eo patet, quòd Variolæ oriantur, natura corporis profundum expurgante, maximâ expulsione, cum febre continua; & quod sæpè liceat, videre, cadavera laborantium variolis secta, viscera, imo cor etiam & os ventriculi omnino variolis & morbis habere maculata.

4. Denique ut iis, quæ singulis artibus solerter sunt inventa, ipsum etiam ab eventu rei testimonium & confirmatio accedit, teste Gal. comment. 2. Aphor. 17. & hinc veritas obtinetur; ita exempla non pauca probant: Vomitoria hoc morbo confirmis utile esse præsidium, cum crebrò ad ipsius usum levatio accesserit. De quo vide Salam in Ternario.

Hic utrinque quis Polypi instar hæreat, Invalida enim surdave quis dixerit hæc argumenta? Ideoque absque distinctione nulla ex parte certi quid definiendum erit. Distinctio illa triplex est Secundum morbum, materiam & ipsa pharmaca.

Circa morbum requiritur, ut sit adhuc in principio ubi pustulæ nondum extuberarint. Et hoc Galen. subministravit 5. M. M. Ubi inquit omnes servatos ab Exanthematibus pestilentialibus esse, qui purgati ante fuerint. Circa materiam

1. Ut ne putrida sit aut corrupta; Ea enim non vacuatur per vomitum, nisi inclinationem habeat? Tum autem quia cito pertransit, teste Galen. capit. 9. lib. ij. M. M. levi saltem opus habet medicamento, non Antimoniali. Si autem non putrida est, & assit inclinatio, eaque maxime abolita, vehementioribus, quale Antimonium est, ritè præparatum uti haud disconvenit. 2. Ut ne pauca sit serosa, &c. sed viscida, copiosa & impacta, 3. ut non supra venas existat, sed circa stomachum, & proxima viscera, multò minus in superficie corporis.

Denique multum differunt Vomitoria a Vomitoriis. Vomitoria enim maligna, lubrica, nimis copiosa, ingrata, acria, & calida, & vel inutiliter, vel moleste, vel exuperanter vomitum pellentia; quæque magis conturbent quam evacuent, illa hoc in loco meritò exulent. Huius autem vitii Antimonium ritè præpa-

rite præparatum (de Vitro sermo mihi non est) accusare constanter nemo poterit.

Aurum Purgatum.

Auri purgati Chrysobezoar Authoris meminit in Ternario Bezoard. Non igitur extra testam de purgationis modo interserere aliquid, Et hoc in loco, quia sub nullo titulo alias convenientius.

Sumuntur sex partes Antimonii pulverisati, & pars una Auri & simul in crucibulo funduntur. Postea præsto sit vagina ænea vel ferrea in fundo acuminata, in qua quid ceræ sit liquefactum, aut saltem sævi parum. Tùm infunditur Antimonium vulgare, cum Auro, fundendoque leniter pulsatur, ut Aurum descendat ad fundum, & faciat Regulum.

Frigefacto vase, Regulum separa, postea Antimonium iterum funde in crucibulo (Regulo priori servato) & cum fluxerit, immitte parùm de scobe ferri & postmodum bene fluxa in vaginam iterum effunde, ut prius, & pulsando Regulum in fundo iterum reperies, non quidem tam pulcrum, ut prius. Sic potes tertia vice agere cum Antimonio, donec habeas Regulum Auri per Antimonium transfusum. Vocant durchgiessen.

Hos Regulos supra testam patentem in fatio conflatorio ante follem colloca circumpositis circumcirca, superne etiam, Carbonibus, ne tamen Aurum attingatur. Postea cum folle ventilandum est, donec totum Antimonium effumarit, & Aurum penitus mundatum sit. Vocant vor dem Bälge verblasen/ Aurum ita secunda vel tertia transfusione radiantissimi evadit coloris. Id quod in Antimonii fecibus residuum, per fusionem cum Nitro & Tartaro, ut Regulus amplius descendat, & postmodum cum folle separandum est.

Sed & compendiosior modi hujus apparatus est: quo Aurum non solum mundum, quale hic requirebatur, sed & simile vitro mundo (quale Apocalypsis cap. 21. vers. 21. tangit his verbis: Muri ex auro mundo erant, ut vitrum pellucidum splendente) comparatur.

℞. Auri Ungarici ℥.j.
Reguli Antimonii perfecti ℥.ij.

In crucibulo fundantur ante follem. Fusa, effusaque & refrixa comminuantur. Hinc super laminam ferream, absque fusione tamen, calcinentur, donec fumus Antimonii cesset. Postea in crucibulo adhuc liquefactum, in patinam æneam effunde, & Aurum dabitur ut vitrum transperans.

De hoc toto negotio Basilius Valentinus periphrasi utitur non insueta, vel inconcinna: Der grawe Wolff muß den Löwen fressen/vnd dreymal von jhm verschlungen werden / hernach wird der Wolff widerumb von dem Löwen gefressen werden / wenn er sich zuvor durch deß Wolffes Blut gereiniget / vnd davon seine Augen geläutert/ ꝛc.



SECTIO II.

De

CROCIS.

Crocus Martis.

CRocus Martis duplicis sortis est: Alter per fortes calcinationes, igne Reverberii, &c. perficitur; Ab hoc dum vis sulphuris & Mercurii, ablata, extincta, separata est, vel grandi igne, vel aqua valida, sistuntur fluxiones, partesque roborantur.

Alter laminis ferri vel Chalybis candentibus in Magdalæonis Sulphuris immissis, vel aquarum quarundam affusione conficitur; Et hic, quia partem Chalybis abstergentem, aperientem, & repurgantem, excrementitia, solummodo separata, retinuit; aperit, attenuat, purgat, simulque corroborat.

Magna itaq; circumspectione opus est, ne, quando Crocus Martis ex usu est, alter pro altero non temere solùm, sed & noxiè exhibeatur.

Crocus Martis adstrictorius.

℞. Limaturæ ferri lib. j. Ablue bene iteratis vicibus. Adde Sulphuris triti libras ij. Misce & in calore per sex octove dies digere, sæpe agitando, & fiet instar sapæ fere. Abstrahatur humiditas ad siccitatem pulveris, quem calcina ad ignem ut omne Sulphur inde conflagretur, ultimo fortis igne, & pulvis restabit subfuscus, Ablutione hunc cum aquis convenientibus dulcora, at denuo Reverberio exanimetur, idque toties, donec asperitate & pondere penitus privetur: sic præparatus tibi erit, Crocus Martis adstrictorius.

Pro ischæmo usus habetur in pulvere Dysenterico, in omnibus, maxime cruentis fluxionibus:

℞. Croci Martis adstrictorii,
Corall. rubr. præparat.
Lacrymæ Draconis opt. ana ℥ j.
Laudani Opiati ʒ. ij.
Aquæ vitæ Santali rubri tinctura impraegnatæ ℥ iij. vel v.

Primo Coralli & Crocus Martis in aqua vitæ coquantur ad siccitatem: adde postea Lacrymas Draconis, & super lapidem in pulverem tere; Huic sensim misceas Laudanum exiccatum, & concisum, ut longo attritu in pulverem simul abeant.

Dosis exurgit à gr. iiij ad Ə. ß. & ultra.

Crocus Martis Aperitivus.

℞. Laminas è ferro vel Chalybe pertenues ductas, obline eas oleo, vel Spiritu Sulphuris, vel Vitrioli. Colloca in cellam, & post aliquot dies Crocus decidendum invenies, obscure rubeum, insigne Hepatis restaurativum & deoppilativum. Vide Epist. D. Doringii. Desumitur quibusdam mirabile est in Melancholia Hypochondriaca, ubi nimirum morbi pertinax deprimendi causa cum vino assumitur & Emplastro Magnetico ad lienem retro allicitatur. Mera autem phantasia est hoc, & [illegible]. Experientia enim docet contrarium.

SE-

SECTIO III.

De

FLORIBUS

Flores Sulphuris.

INter Flores Sulphuris, quorum in Medicina usus agnoscendus, isque vicarius Sulphuri sensibilis, vel quodcunque a Natura purificatum in pluribus locis, velut in Agro Cracoviensi in Polonia, in Foro Vulcani la solfotara vulgo appellata, propè pozzuolo in Regno Neapolitano & alibi reperitur; vix alii sinceriores sunt & utiliores, quam qui per se sublimantur hoc sequenti modo.

℞. Cucurbitam terream mediocris capacitatis, huic duos pluresve Alembicos benè accommoda, ita ut alter post alterum, requirente necessitate adhiberi possit. Pone vacuam in arena, & ubi gradibus ignis paulatim fuerit excalfacta, adeo ut vix manus admota in eminentiore parte ferat; Injice sparsim Sulphuris, flavissimi in frusta redacti cochlearia tria vel quatuor. Alterutro alembico superimposito, paulo post videbis primò liquorem subdulcem, Aquam scilicet, quam Ens seu Lac Balsami vocant; mox intra dimidiæ horæ spacium flores elegantissimos circa limbum Alembici collectos.

Ignis intensior si fuerit, jactura operis oppido sequitur. Quia sulphur liquatum effluit, nec flores amplius assurgunt. Quod si itaq; nonnihil Florum elevatum fuerit, priori alembico sublato, subjungatur alius & alius, donec omnes colligantur Flores.

Hos flores intelligo sub titulo Florum Resinæ Metallicæ, quos supra in Ternario Bezoard. SALA in compositionem Chrysobezoar adsumsit. De usu eorundem ubertim Crollius in Basilica Chym.

Extractum Florum sulphuris cum Oleo Terebinthinæ concinnatum Ictericis insuper summopere profuturum existimo.

Inprimis Sulphur ita præparatum magni usus est adversus phthisin, & lenios pulmonum affectus. Cujus gratia cum paucos ante annos in Anglia Medicina contra phtysin decantatissima quædam à viro, *Doctore*, alias spectatæ authoritatis, in hoc verò Mercurio magis quam Apollini Musisque dedito, mihi offerretur, & hoc ut plurimum nomine: quòd Sulphur hoc præparatum quæque pulmoniaca hepaticaque reciperet, & secretissimæ, non nisi magno pretio redimenda, immane quantum, ut id hominum genus χρηματικῶν solet, deprædicaretur, quatuor Jacobæos, (testis est nobilissimus & arte & marte excellentissimus Heinricus à Quaad) & multa sui generis alia pro illa enumeravi. Medicinam non increpo; melior enim multis est aliis. Animum tamen adhuc rodit, Medici parum ἀδελφισμῷ indignæ simultatis studium. Et propterea gratis singulis communico, prout sequitur:

Claretum pectorale.

℞. Fol. Tussilag. no. v.
Endiviæ no. xij.
Acetosæ no. x.
Scabiosæ no. xij.
Capill Veneris M. j.
Rad. Althææ ℥. ij.
Liquiritiæ ʒ. j.
Passular. enucleat. ℥. ij.
Santali Citrini ℥. j.

Bulliant vase clauso in libris iij. Vini Muscatellini ad libras ij.. Decoctio perficitur duarum horarum spatio. De colatura detur omni manè ℥. vj. vel vij. cochl. secundum ægrotantium ætatem.. Assumta hac Medicina super dormiat patiens, & eandem dosin repetat eundo cubitum. Postquam autem edormivit, capiat de sequenti quoque Electuario, ad quantitatem Nucis Castaneæ.

Electuarium Pulmoniacum.

℞. Fol. Tussilag. no. v.
Endiviæ
Scabiosæ ana no. xij.
Acetosæ no. x.
Capill. Veneris M. j..
Liquiritiæ ℥. j.
Sem. Anisi ℥. j. (forte frigida convenientiora)

f. pulvis subtilissimus , & cum Syrupo Capill. Veneris & Tussilaginis ana q. s. Electuarium permiscendo extra ignem.

Ulterius æger sumat in die quater vel sexies ex rotulis ita paratis.

Rotulæ Sulphuratæ.

℞. Flor. Sulph. ℥. ß. vel quod melius Lac Sulphuris ʒ. iij.
Rad. Ireos Florent. subtiliss. pulverisat. ℥. j. ß.
Sacchari Candi pulverís. ℥ iij.

Misce optimè & cum mucilagine Tragacanthi in Aqua Rosarum soluti f. pasta, & inde rotulæ.

Interea utatur cibis facilis concoctionis , abstineat à vino , & forti cerevisia , & eorum loco commendatum sibi habeat , Decoctum terræ argillaceæ. Ubi simul notandum : multos alios esse, qui ad pinguefaciendum corpora, laudant usum Aquæ frigidæ, & ego novi , inquit Mercurialis , duos magnos principes hoc usu impinguefactos, ut ideo mirum non sit, (dummodo ægri assueti sint, nec nimis extenuati, aut calore spoliati) prædictum decoctum non contemnendas vires habere hoc in casu posse..

Flores Sulphuris albicantes.

Lac Sulphuris apud plerosque magni usus est & meritò ; Quippe quod purissimam & subtilissimam Sulphuris partem habet, & veri pulmonum Balsami, multorumque morborum velut consumentis ignis nomen ritè sustineat.

Verum enimvero præparatio illius propter fætorem nonnihil sordida, odiosaq; est, nec absq; meretricia salis Tartari contaminatione. Ideoque illius loco Flores sequentes, viribus nimirum & puritate Lacte Sulphuris haud minores nemini religio sit habere

℞. Nitri purificati q.v.
Liquefac in Crucibulo igne Rotæ, postea per vices in genere Sulphur pulverisatum, idque tamdiu, donec Nitrum induréscat in ipso igne. Ignem postea auge, operculo superaddito per horas duas ita relinque.

Tandem ubi omnia refrixerint Nitrum habebis fixum.

℞. Nitri istius part. j.
Sulphuris puriss. ij.
Misce & sublima igne arenæ mediocri, Flores collige albicantes.

Flores Salis.

Quemadmodum è Succino destillato eandem Flos elevatur, Sal Succini volatilis dictus, omnium calculo urinarum difficultati dicatissimũ remedium; Ita quando SALA Flores Salis in Ternario Bez. in pilulas Balsamicas assumit, alios intelligi non vult, quàm qui in destillatione Spiritus Oleive Salis ignis vehementia simul evehuntur.

Attamen eorundem non minor tibi copia erit, si Sal commune cum Sale Armeniaco misceas, & sublimes.

Varios equidem usus ad incidendum crassum phlegma corruptosq; humores à putredine vindicandum habere cum per se, tum in pilulis illis Balsamicis non nego, præsertim ubi Spiritu Vini fuerint dulcorati. Verum ut omnium Salium ad liquefactionem facilis natura est; ita Flores hi pilularum massis subacti absq; dubio in causa sunt, quòd pilulæ inde conformatæ perpetuæ mutabilitatis & diffluentiæ obnoxiæ reperiantur.

Rosa Mineralis.

Rosa Mineralis illa in Ternario Vomit: nominetus aliquoties attacta quæreris, quam radicem habeat, & unde orìunda? Certè alia mihi sententia non est, quàm quod nata præparataque sit, ex Antimonii nucleo cum Mercurio essentificato in liquorosam substantiam sublimando aliquoties redacto, posteaq; cognito liquore per præcipitationem in pulverem coagulato. Ergone, ais; illa cum Mercurio vitæ Theophr. ejusdem farinę? Est inquam, & quid interest? Nam frustrà alias SALA curationes ea ipsa peractas pro confirmatione ipsius adduxisset, prout videre est in Hermet. Cur. 6. & 19. Taceo, quòd modus utendi & operandi ipsius per omnia idem cum Mercurio Vitæ in eodem libro descripto.

Color tamen ipsius Rosis incarnatis similis (Hinc Rosæ nomen ex parte obtinuit) nonnihil admirationis excitat: Qui enim hic, & hoc modo à Mercurio, si cum SALA Mercuriale quid esse putes Mercurium Vitæ? Qui itidem ab Antimonio, si nostra sententia inferiùs proponenda palmam obtineat? imo hariolari quis posset eam ipsam Rosam Aquilã rubram Turqueti esse, vel hanc illamve præcipitati speciem; vel fortè purpureos illos Antimonii, è Minera ipsius, factos flores: vel tale quid aliud, fortè etiam altioris indaginis. His enim exemptis tarissimè sub tali colore in Theatrum Medicum aliquid prodit. Atqui si hanc incultam viam insistis, & per eandem alios quoque ducere satagis, ad scopum Authoris neque deduceris, neque deduces. Statua namque Mercurialis supra posita est, hanc observare oportet, nec aliorsum faciem flectere: Ideoque certò sibi quisq;

perlustrum habeat: Colorem hunc Rosæ non aliunde dari vel excitari, quam vel caloris instantia in vase convertibili. Ita enim Libavius in syntagm. Album illum Mercurium vitæ revoca ad Retortam & destilla bis, terve; Deinde Spiritu vini elabora, ut rubescat penitus. Oleum rubeum præcipita, aut alio modo coagula, habebisque Mercurium vitæ rubeum.

Dummodo non errandi occasio hic, quod Libavius materiam hujus medicamenti putet esse Mercurium, rubri scilicet & albi habentem principia, secundum quod Philosophorum illud. Ego sum albus & ruber, Non item Antimonium, uti tamen revera est, quod quidem omnium colorum facultatumque differentias in sinu suo tanquam in circulo gestitat, attamen forte eadem hac via rubedinem non in apricum projicit. Vel datur etiam liquorosæ substantiæ illius super Tincturam è Scoriis Regulis Antimonii repetita destillatione. Ita enim Mercurii vitæ propria Antimonii tinctura prægnantis descripti habet.

℞. Scorias Reguli Antimonii sine Marte; aceto Vini destillato extrahe, Tincturam, & in pulverem elabora, super eundem pulverem Butyrum Antimonii benè destilla, rubicundissimi erit coloris. Vel denique, si neutrum priorum rem ipsam tangat, non intelligo, quomodo non color ille à Spiritu Vini santalato superfluo, iterumque evaporato adventitius sit. Neque enim inauditum, aut incompertû nobis est; idem Antimonium eodem ingenio cœruleum factum esse & mirum quantum jucundum, per solam cum oleo Balsami Peruviani destillato, Ambra grysea, Moscho & Tinctura Lapidis Lazuli lævigationem. Quamvis Moschus, aliaque vehementer odorata Cathartica ad præfixum scopum parum conferant. Quemadmodum enim Paracelsi sententia 4. Chirurg. Spiritus Vini à Mercurii administratione exulare debet, ut ne Mercurius citius ad cor usque compellatur, & illud afficiat; & Camphora qualitate sua Nitro valde analoga deprehensa est, non propria duntaxat [illegible], sed & aliorum præsertim cal[illegible]tium, Diaphoreticorum associatorum, quorum vim vapidam secum rapit, caput prænimio replere, itaque variis symptomatibus sæpe disturbare; Ita Moschi nullum cum Catharticis consortium sit, cum indè Medicamentum in humores directum, Cor, Caput, & Uterum simul impetuosius feriat, spiritus resolvat vel quandam molestiam intollerabilem inferat.

Adhæc ut ad rem adeamus, in opus deduxi prædictum tingendi modum alias cum sanguine Draconis, alias cum Santalo spiritui Vini communicatis, & vix ovum ovo tàm simile; lac lacti, quàm is ipse tinctus Vitæ Mercurius Rosæ minerali SALÆ fuit.

Sit quodcunque sit, interea Rosa illa efficacissimum remedium est, & verè [illegible] in plurimis, iisque ad contumacissimam coagulationem destinatis morbis, de quo lege Auth. Hemet. cap. 5. & Ternar. Bezoard. cap. 18.

Adferam solummodo ego, quæ ipsemet ex opere & experientia didici, & quibus in affectibus mihi potissimum Manum DEI se præstiterit.

Inpri-

Imprimis ergò in febribus tàm continuis, & Epidemiis ab initiis (Man muß nicht warten / biß'em der Todt auff der Zungen sitzet) quàm intermittentibus, Quotidiana, Tertiana, & Quartana egregie appetitus tulit, eaque ipsa, juro plurimas earundem, auxiliari tamen aliquando Laudani antifebriciti beneficio (accedat & hoc, ne robore instrumentorum coctioni inservientium frustrato, quod vel fugatum est, vel consumptum semel, novi succi vitio denuò suggeratur, de quo Gal. 11. Meth. Med. capite decimo quinto & [illegible] lib. 12. p. 3.) prima statum invasione a me sublatas fuisse.

Vomitu quidem formidabilis quibusdam est, attamen sine causa; cum omnium humorum saburram potius majori cũ successu [illegible] è toto corpore expurget, quidvis quam aliud. Mitior tamẽ evadit, & vel secessivarum, si, antequam colore induatur, cum sale communi sedulò teratur, & per ablutionem, descenso pulvere, falsedo iterum eximatur; Præterquam enim quod plurimorum exemplo in minutis minor Spirituum vehementia, in Sale etiam abunde est, quod Antimonium domare possit.

Vel si cum sale decrepitato igne reverberii fortissimo sublimetur. Imò ex observatione, quod in iisdẽ etiam morbis diversos ejus præparatio, modò per vomitũ solũm, modo per alvũ solùm, modo utrinq; [illegible]: neq; sub vomitoriorũ neq; catarcticorũ alvinorũ censũ illud propriè & unice pertinere; sed cum maxim[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Specifici purgatoti locum [illegible]. Ideoque purget qua velit, & quomodocunque, credas equidem, mali [illegible] notam non [illegible], in centro morbi, quæ dolorem excitat & motum. Et in hoc omnes affectus præter naturam conveniunt, ut quæ difficilis passionis sunt, vel in habitu, indicent medicamentum, secundum eum modum administrandum, quo efficacissime agat.

Es wollen die Giganten vnd Risen der [illegible], von fernen Pigmæis, oder [illegible] der remediorum, sondern von [illegible] Giganten vnd Gewaltigern als sie sind auß ihren Lagern verjagt vnd vertrieben werden.

In hydrope quoque excellens Hydragogum est, ne usque adeò [illegible] cum reliquis antimoniatis, uti Caput [illegible]. Quin imo duplo potentere hydropicis exhibitum, cum euphorbia tamen, operationem perficit. Unde secunque enim accidit, sive à loci affinitate situ (si quid enim nos male habet in [illegible], per ventrem aptius excernitur, teste Galen. com. 1. aph. 21.) sive humorum [illegible]sorum propria indole, & inclinatione Hipp. lib. 4. aph. 6. 7. & 9. Sive à fixatione salium in aquis illis delitescentium, Hydropicis, Ascitic is præsertim, per alvum duntaxat mira felicitate aquas exturbat. Id quod etiam in Paralysi & Apoplexia, fortassis ob nervosi generis stupiditatem, aliquoties observavi: Offertur a gr. j. ad sex, octo & decem pro naturarum morborumq; differentia. Communiter

muniter tamen definitur à gr. j. ad iij. vel quatuor.

Si verò cum Aqua Cinamomi & Endiviæ infusum Elixir Catharticum ut apud nonnullos usu receptum est, constituere debet, in duplo pondere assumatur necesse est.

Acetum montanum prædicti medicamenti facultatibus per infusionem dotatum, & Tartaro vitriolato faciendo, loco olei Vitrioli, quod aliàs recipit conjunctum, ad evacuationes inferiùs perficiendas illud præstat idoneum.

Specificum purgans alterum.

℞. Mercurii Antimonialis optimè parati quantum vis,
Aquæ Philosophicæ non tamen athleticæ ana.

Digere, & phlegma lentè destilla. Aquâ eadem affusa recenter, denuò evocetur phlegma, idq; toties, donec Mercurius iste Aquæ spiritib. saturatus, ulteriorem absorbitionem respuat. Postea destilla, & diligẽter observa, primò aqueam humiditatem, quæ separanda; postea liquorem ponderosum, sedulo asservandum Hoc enim beneficio olei Tartari ab ebullitionis cessationem affusi, præcipitatum, & ab acrimonia ablutionis vindicatum, humores quoscunque peccantes ad tria quatuorve grana cum Extracto Scammoneæ composito, &c. innoxiè, idq; per secessus tantum eliminat. Quod ipsum si Crollius penitus novisset: nunquam quicquam laboris de excellentiori adinveniendo cathartico assumpsisset. Quamvis Crollii votum modestè moderateque [illegible], ut in senicum scriptis interpretandis decet, non sic quod dissidentium rationum experientiæ ipsum reclamare statuamus.

Nec enim POSSE ipsius pag. 137. Bas. Chym. de potentia naturali, seu prædestinatione, quam vocant, ipsius Antimonii intelligendũ est, secundum quam ex Hemetico catharcticum, sive subjectivè sive transmutative, sive objectivè fieri vel non fieri possit. Unde enim scire potuisset, cum quod non sit, [illegible] quoq; sit & [illegible]. vix fore in rerum Natura catharcticum jucundius & excellentius, adeoque cum aliis comparationem instituere rei nullibi, nec existẽtis, nec quadantenus intellectæ, sed de potentia [illegible] cum sua, tum plurimorum Doctorum, quæ ex ignorantiæ culpa rum temporis potentiæ passivæ naturali in Antimonio active respondere minimè poterant. Eodem modo, quo Galenus 1. de fac. simpl. cap. 19. acetum partim frigidum, partim calidum promptè quidem concedit; se verò machinam, seu artem, qua sicut in lacte contrariarum partium separationem institueret, nondum invenisse. Quo & Fernelii illud spectat: Nullam usquam remediorum penuriam esse, sed nostram plerumque eorum turpem ignorationem.

Quod virtutes ejus attinet, plura quàm quæ ipsemet compertus sum, testari nolo. Dedi adolescenti Quartanario Tartaro Vitriolato prius ad purgationem præparato, cum Extracto Hellebori nigri, in die infebricitationis. Hinc purgato corpore instante paroxysmo Laudanum alexipyreticum, & a febri, non nisi lassitudine redeunte statim melius habuit.

belt. Postea veni[illegible] singulis diebus Theriacam p[illegible]cipi, & hanc tempore accessionis cum vino calido assumendam, penitus convaluit.

Flores Antimonii.

Latissimus hic dicendi campus, de variis Flores Antimonii jam albos, jam rubros, jam flavos & miniatos; modo ex crudo Antimonio; modo ex Regulo; modo ex Croco Metallorum vulgari; ad vomitiones & dejectiones simul, & ad dejectiones solitariè conficiendi modis & artificiis.

Secus n. se res habet, quàm multorum judicio Crollii & hinc aliorum, velut Dn. Salæ etiam opinio tulit quòd Antimonium, ut sola per secessus detur bandi vi polleat, præparari non possit.

Si enim vera physicorum regula: Ab extremis ad extrema non nisi per media fieri progressus, nec naturam saltus committere; Quis dubitet Antimonio à summa volatilitate, qua vomitus ciere creditur, ad summas fixitates, quibus alias fixas perficit operationes, intermedium relinqui gradum, eundemque vel separationis vel alterationis solummodo industria retinendum, quò purgationes per sedes duntaxat promoveat.

Et his missis quid tibi aut mihi aut ulli viro bono argumenta, ubi sensus & experientia judex? Ea enim de re quid apertius, quàm quod Beguinus in Tyrocinio recens edito & aucto scribit? Quod item generosus Johannes Wood in Tractatu quem Amalgama de capitis ægritudinib. Inprimis, inquit, de lethargia, dedi Antimonium meum ad secessum præparatum, cum duobus cochlearib. vini, quod circa septem horas operabatur ad minus vigesies, ipsa (ægra) toto tempore sicut mortua (ex morbo) jacente & circa horam quartam vespertinam desiit operari, &c. Et de Vertigine paulò antè, idq; accuratius: Quibus diebus accepit aut medicamentum antedictum ex Helleboro, aut parum Antimonii cum oleo Vitrioli ad secessum præparati. Quamvis in hoc cuilibet manum injicere non usque adeò tutum. Multi enim tituli authoritatem, pauci scientiæ certitudinē præ se ferunt. Nequicquam Chymicis magis consuetum, quàm promissis triumphare, quę omnia tamen, ubi ad opus acceditur, ultrò cadunt. Neq; etiam docti & probi ab hoc vitio, dū stochasmis nimium confidunt, planè immunes. Neq; enim verò convenit illud Zvingeri: Si vinum Malvaticum superfundatur Mercurio vitæ, qui aliud nihil est, quàm Flores Antimonii albi, sentiant aliquid velint, macerenturque aliquandiu, abstractis spiritibus & phlegmate liquorem manere secessivum tantum. Falsum, inquam, hoc deprehenditur. Liquor quidem manet syrupalis consistentię, non autem, qui aliàs, quam Mercurius vitæ vires obtinet. Multò minus succedet, quod quidam Destillator in Germanico Tract. nuper proponit: Mercurium Vitæ aceto stillatitio primò, postea etiam Spiritu Vini solutum & per Chartam trajectum, &c. tale quid posse. Factu enim illud impossibile est, & longè alia ad sui solutionem requirit, nisi sub illis solventibus aquas alias validas seu Mercuriales catachresticè intelligat.

Attamen cum receptui hoc in loco

canendum est, sequentibus solum præparationibus Antimonii, quas nimirum Florum Antimonii nomine.

Dn. SALA præ cæteris magnifecit, & dubio procul in superioribus compositionibus, ubi eorundem florum meminit, unicè assumpsit, sub hoc titulo contenti erimus.

℞. Antimonii crudi libram j.
Salis Armoniaci libr. ß.

Subtiliter marmore trita, impone urinali fictili ad latus reclinato, in fornacula superiùs occlusa, absque quod sub spiraculum tantummodo relinquatur. Superimpone vas vitreum pro Recipiente, lutatis juncturis. Hinc ignem paulatim subde, usque dum sublimatio succedat, & absolvatur. Sal Armoniacum ab Antimonio aquâ calidâ separa, & pulverem tenuem siccatumq; serva. Usus eorundem ad vomitus præstò est, ut sequitur:

℞. Margaritar. præpar. scrup. vij.
Flor. Antimonii scrup. iiij.
Sacch. pulv. unc. vj. ß.

Cum Tragacantho in Aq. Rosarum infuso f. pasta, & hinc cum guttis vj. Olei Cinamomi Rotulæ, sigillandæ inaurandæque. Dosis scrup. j. ij. iij. ad iiij.

Flores Antimonii alii.

℞. Antimonii crudi optimi, q. v.

Affunde Aquam fortem; stent aliquâdiu, donec Calx in fundo alba videatur (cavendo à fumo) postea abstrahe aquam per destillationem, & calcem elue aqua tepida, donec spiritus Aquæ fortis non amplius sentiantur. Deniq; siccatum pulverem colloca in crucibulo clauso in Reverberium per sex circiter horas, & perfectè calcinabitur Antimonium, fietque rubeum fixum.

Cujus dosis grana ij. iij. vel iiij. pro captu, æque deorsum, quàm sursum felicissimè purgantia; Idque non tam sua, quàm humoris biliosi circa ventriculum stagnantis natura.

Panchymagogon Mercuriale.

Si sublimatus Mercurius cum Mercurio vulgari anatica proportione mixtus denuò, idque ad quartam vel sextam usque vicem sublimetur, ad 30. vel quadraginta grana ipsum exhibitum suavissimè, imo prout alibi legere est, non magis quàm Aloë, purgare, Author Ternarii Vomitoriorum supra serio recenset. Hoc idem fecerunt & alii, & inter Cathartica Panacææ loco habuerunt. Ideoque omnibus humoribus expurgandis præscripserunt, vel per se, vel in conserva Rosarum, vel in hostia vel jusculo, &c.

Verum enim verò nec rectè præparatus est Mercurius ad purgandum hoc modo, nec rectè exhibitus. Si enim toties sublimetur, tantum abest, ut purgans sit panacæa, ut omnino non purget, etiamsi in maxima præscribatur dosi.

Neq; etiam, quòd per se vel cum Conserva Rosarum vel jusculis non pugnantibus exhibetur, convenit. Dulcificatur enim Mercurius, etiamsi potus sit, humores primum resolvere, & postin ventriculum attrahere, quia tamen [illegible] trix & purgatrix ipsius [illegible], aliter fieri non potest, quam quod [illegible]

illa relicta, stomachus crudis humoribus repleatur, ne; vi & cerebrum impetantur, & denique fluxiones in fauces, omnesq; corporis partes molestissimæ perniciosissimæque oriantur. Idq, maxime in frigidioribus & humidioribus naturis obtinet, in quibus si contingat fieri fluxiones illæ ἀθρόως plerumque & immodice ruunt. Propterea compertum est abunde mulieres, quarum nimirum corpora & celerius & magis humidi trahunt à Ventre, quàm virorum, teste Hippocr. περὶ γυναικείων non solum Mercurium hoc modo præparatum & datum non commodè ferre, sed & sæpè in maximas inde molestias, imò non raro in summa mortis pericula, ratione cum Cordis, tum cruciatuum ventriculi & intestinorum incidere. Præterea sæpè & hoc in dolorem & ignominiam dat & ægrum & Medicum, quòd, dum jam inde purgatio evenit, nec diminuta nihilominus ægris natura potissimum biliosis varia incommoda obversentur. Mercurius enim hic ejus naturæ est ut humiditates in extremitatib' ad centrũ ad se, & fortiter alliciat, prout apparet in externis affectibus. Ideoq; quemadmodum ex missione sanguinis in febribus biliosis bilis acrior & acerbior redditur, & hinc periculum ebullitionis Cholericorum imminet, sanguine nimirum freno ipsi' evacuato, ita humiditatib' phlegmaticis seorsim à Mercurio deductis, bilis præsertim in parte determinata superabundans, tantò magis ferocire & effervescere incipiet, quantò copiosior pituitæ successerit evacuatio. Unde, arbitror, non inconsideratè quis dixit:

Ex Mercurio in biliosis, ex Antimonio in pituitosis non lucet dare medicationes.

Prætereo, quàm non impunè misceatur cum conservis, succis, & julculis, quæ vel masticatione dentibus Mercurium affricando, vel liquiditate undiquaque offundendo, haud parum detrimenti adferre. Ideoque non nisi sequenti aut simili stylo in usum veniat.

℞. Mercurii Meteorisati.
vivi puriss. ana q. v.

In mortario vitreo marmoreove ad Mercurii vivi absumptionem usque misce, & in matracio per arenam ad sex octove horas sublima. Si purum insipidumque obtinueris, etiamsi vix prima sublimatio celebrata, acquiesce; sin minus, rejectis cauda & stercore Draconis, id est, salibus & fuliginibus, adhuc semel absque additione sublima, non ulterius, & postea operatio minus frustranea erit, hoc inprimis modo:

℞. Extractæ Scammoneæ compositi gran. viij.
Mercurii prædicti gran. xv. vel circiter.
Misce & fiant pilulæ no. vj. vel vij.
Usus ipsius est pro Helminthagogo in vermiculationibus.
in Febribus putridis.

In morbis Renum, Gonorrhæa, Calculo, &c. Alvi constipatione post cœnam inprimis exhibitum, & cum lenientibus potius velut Aloe præparata, &c. quam purgantibus.

In scabie, Lue venerea & ulceribus malignis, ubi externè quoque valdè prodest, si in Aquæ salitæ lib. una,

ebulliendo solvatur drachma una, & post colaturam in prædictis casibus eluendo usurpetur.

Notari autem & hîc, ut in plerorumq; Metallicorum usu, accuratè volo: Hunc Mercurium dulcem ad medicum gradum præparatum, recentem maximè usurpari debere; minimè obsoletum; Neque etiam observationes à recentibus signatas metallicis, adultioribus ulla fidem mitteri. Idque cum ratione sui: qua inter metallica, quæcunq; summè fixa non sunt, uti, quod operetur, nec Mercurium hunc esse decet, ad ingenium pristinum ex relicto seminario facilè redeunt, tum ratione salis Vitriolici, quod non nimis vehementi, neque longo igne præparatum adhuc participat. Illud enim ita comparatum, ut se temporis protractu regeneret, & maleficium resuscitet suum, quod multæ ἱστορίαι Mercurii dulcis sequutæ sunt, de quibus, ut viris simul doctis parcam, alibi.

Hic Mercurius tantisper sublimationum cohobiis elevetur, donec in fixum abierit Crystallum, postmodum, in tempore, titèque sub solis eclipsin, tempestate præsertim nubila in liquorem solvito.

Solutum in triplo pondere cum sole calcinato, in phiolam ritè lævigatum conjungito, ut fermentum ejus hocipsum fiat. Deniq; celebrata putrefactione menstrua, toties cohobando, donec in cucurbita instar Ceræ maneat, coagula. Ad summum Medicinę gradum Mercurius sita deductus est, & in Epilepsia & morbis Venereis admirandæ virtutis.

Sunt etiam, qui parte ejus una projecta super decem Lunæ purgatæ in aurum illam convertere student perfectissimum.

Spiritum ex Mercurio dulci ... cies Exulcerationibus Renum & ... dosi guttar. ij. vel iiij, quotidiana ... liter dicatum: Si ab illo pulveris... Spiritum Vini aliquoties cohobando per cineres abstraxeris, donec ultimò o... in oleum seu Spiritũ albicantẽ prodierit.

Denique & hoc experientia ... comprobatum est: quod ex Mercurio per Sal & Vitriolum sublimato, si in Aqua communi calida solvatur, & oleo T... guttatim infuso descendatur, post ablutionem Mercurius luteus diaphor... fiat in ictero bis terve in septimana ... bitus à gr. iij. ad vj, in Mithridatio, ad omnes obstructiones expediendas præstantissimus.

Postea additis ad libram j. istius aquæ salis exiccati unc. iij. destillatio reiteretur secundum artem, & Aqua quodammodo flava prolicietur.

In ejus unciis octo solve Auri per cementum purgati unc. j. In reliqua parte verò Mercurii purgatissi... unc. iiij. Has solutiones conjunctas per Retortam destilla, & igne aucto, Aurum & Mercurium præcipitabuntur partim ... partim sublimata collo Retortæ ... hærebũt.

Totam illam materiam pulverisatam denuò in Aqua forti solve, & ... rea destilla, bene clausis juncturis, & ultimò per sex horas forti igne, & in fundo materia Croco similis reperietur ... collo etiam pars sublimati & argenti vivi hærebit. Idem solvendo & destillando adhuc repete, ita ut ultima ac tertia vice

vice tota materia in pulverem primum præcipitatum convertatur. Postea (nec obstante quod interdum impuri aliquid restet) præcipitatum super ferrum ignitum candefacito, ad fugandos Spiritus Aquæ fortis superstites, & ferreo stylo sæpius misceto. Denique, postquam cum Aquis cordialibus edulcoraveris per tres quatuorve menses in loco calido serva. Si vis potes admiscere corallos, lignum Aloes, Crocum, Rubinum, Hyacinthum, Smaragdum, omnia lævigata, item Moschum & Ambram.

Usus & dosis.

Exhibetur à gr iij. ad vj. vel viij. cum Saccharo Rosato, etiam in ovo, vel brodio, vel in pilulis; inprimis si conjungatur cum Scammonea & humectetur Aqua Vitæ & comburatur desuper.

Tum enim longè melius evadit. Est domitor vermium, luis venereæ, petechiarum, pestis, febris quartanæ & mille aliorum incurabilium morborum. Unde & nomen accepit, quod Hercules appellatur. Vide plura in Tract. Bovii Veronensis de Medic. rational. putatit.

SECTIO IV.

De

TURBETHIS.

Turbith Mercuriale Crollij Secretum.

INter modos tractandi Mercurium pro Medicina corporis, de quorum altero (in præcedenti titulo) Crollius & hunc secretissimum recenset: Qui nimirum beneficio solius instrumenti sine ulla additione in cinnabarim redigatur rubicundissimam. Idem de eodem Quercetanus, quod Mercurius in vase circulato ad id apto per se concinnetur in Mercurium præcipitatum, pulverem rubeum, purpureumque, &c.

Et Beguinus modum præparandi profitetur quamvis rudiorem pag. 133. Tyrocinii Chym. cui in fine hæc subjungit encomia: Quod admirandas habeat in Medicina facultates; Quod catharticum præstantissimum præbeat in Lepra, blandè adeo alvum solvens, ut pueris & prægnantibus dari possit, omnes humores mitigare; pituitosos expurgare &c. Taceo quæ miranda Theatrum Chymicum ex Theophrasto de eodem hoc Mercurio profitetur.

Hac laudum dulcedine velut Jynge tractus ego, non potui non in res medias ire & apparatum in itinere accepium meo, manibus & operi non subjicere. Ideoque placuit, quis ille apparatus sit, Idquos effectus habuerit, promere & revelare.

Crollio is secretissimus est (lingua, si non tàm utendi rationem, quæ sæpe & à veteribus ad secretissima extenditur, quam præparationis formam spectes, suo ævo non incongra.)

Etiamsi enim, Gebrum & Chymicorum Thesaurum si cõsulueris, is Antiquorum omnino inventum sit, ejusdem tamen dexteritatis non est, opera scilicet subinde ad carceres & incudem redeunte. Ideoque dum Mercurius totus volaticus sit,

cus sit, qui vel calore immodico totus scandat; vel totus ab imbecilli maneat in imo; haud contemnenda subtilitas est in tanta Mercurii homogeneia, qua Spiritus duntaxat ad rem parum facientes, impuritatesque facili opera & beneficio solius instrumenti eleventur, essentialibus interim partibus subsistentibus.

Is ipse talis est.

℞. Mercurii mediante corpore perfectissimo probe purificati ℥. ij. vel iij.

Per se, vel cum auro per amalgama mixtum, colloca in phiolam superne compressiorem, intusque rostro cum angustissimo orificio in ventrem usq; producto; Et beneficio arenæ ad mentem integrum Philosophicum per septem sphæras age, donec demum in colore omnium perfectissimo totus consistat. Quod ut melius succedat, trigesimam circiter partem jam ante præparati Homogenei misce, & igne rite administrato, primo enim is lentus, postea ad operis finitionem fortis requiritur, Cinnabarim tandem invenies rubicundissimam.

Effectus ipsius quod attinet, aliquoties an ascriptas laudes merito sustineat, periculum feci.

Atqui etiamsi interdum effectus dedit utiles, velut in vermiculatione aliquando, ubi vermem per ventrem deturbavit vastæ magnitudinis illis ipsis tamen citra tumultus vomituum & sudorum, non raro μιχθὲν λειποθυμίαις usque sequutorum, frui non licuit. Insuper examen veri præcipitati, quod cum auro fortiter tritum non albedine illud infuscat, minime sustinet.

Et hoc est, quod Crollius refert Bas. Chym. p. 125. Præcipitavi, inquit, aliquando amalgamata Auri & Argenti seorsim, per duos annos, & quamvis pulverem rubicundum nanciscerer, tamen nondum erat debite fixus, nec in usum Medicum commode adhiberi poterat, (sine ulteriori, puta cum oleo Vitrioli vel Sulphuris) præparatione. Hoccine autem non est apertum cum superioribus dissidium & sibi res non se rebus submittere, quod poëta dixit.

Ideoq; penes authores omnia quæ sint encomia, ut & illud Theatri Chymici: Quod in Medicina propemodum idem operetur, in corpore humano in morbis incurabilibus, quod lapidi Philosophorum ascribitur. Quid tamen Mercurius corporum possit, hoc eodem instrumento si tractetur, sub hanc censuram nondum expertus non accerso.

Eodem instrumento quoq; domari Mercurius Vitæ potest: ut ad alvum sollicitandum magis idoneus evadat, si nimirum in arenario foveatur, donec rubere incipiat, & Spiritus Vini sæpe inde abstrahatur.

Lapis Philosophorum.

Dubitavi ab initio, num Lapidem hunc Tractatulo nostro inserendo non limites excederem, dum jam dudum scilicet in Corona Medicin. Fioravanti de eo luce clarius. Verum cum ad animum revocavi, quàm non multis librorum Fioravantinorum, præsertim in hujus libelli turbulenta lectione auxilium; & quod Dn. Sala, dum adhuc in castris viveret,

veret, ex ejus felicitate, in qua Chirurgus Castrensis unice propemodum gestiebat, ansam potissimum acceperit Medicinæ se totum mancipandi ; huic etiam Ternarii Bezoardicorum parti cap. 10. ut & Ternarii Vomitiv. c. 5. velut ad Medicinam non inutiliter inventæ, partes suas dandas existimavi.

Is ipse ergo Lapis Philosophorum tres distinctas operationes requirit:

Prima est destillatio Aquæ fortis:

℞. Sal Nitri depurati
Aluminis Rochæ
Vitrioli leviter calcinati ana lib. ij.
Pulverisatis admisce Salis Gemmæ ℥. iiij. & destilletur Aqua fortis.

Secunda Purgatio Mercurii est:

℞. Mercurii lib. j.
Calcis vivæ ana.
Saponis nigri ℥. iiij.
Cineris vulgaris ℥. iij.

In mortario lapideo misce. Postea igne valido per Retortam Mercurium inde destilla.

Tertia est ipsa Lapidis præparatio:

℞. Aquam fortem, infunde in cucurbitam undique loricatam, ad tertiæ partis repletionem.

Adde Mercurium purgatum primo; postea etiam Ferri laminati ℥. ij.
Chalybis laminati ℥. j.
Auri laminati pondere duorum, quos vocant, Coronatorum argent.

Subito capitello & Recipienti aptetur, admotoq; igne omnis Aqua & Spiritus eliciatur. In fundo fracta cucurbita inveniens LapidemPhilosophorum tenuissime pulverisandum, inque vase clauso probe asservandum. Aqua fortis inde destillando reservata ad Lapidem hunc conficiendum (dimidium materiæ sumendo) denuo usurpari potest.

Fioravanta inde Aromaticum conflat suum, & Electuarium Angelicum, in plerisque ventriculi & viscerum morbis remedia ἐξαίσια.

Hercules Bovy.

Sub hoc ipso titulo opus est, Herculem illum coloribus suis depingere, quem nimirum Sala in Ternar. Vomitor. cap. 5. ex mente Bovii scriptoris Itali, omnibus aliis Catharcticorum speciebus multis parasangis antecedere refert.

Primo Aqua fortis destillanda est hoc modo:

℞. Salis Nitri purgati.
Vitrioli calcinati non tamen ad rubedinem ana lib. ß.
Aqu. font. ℥ iij.

Destilla per Retortam primò lento, postmodum per sex ad minimum horas forti igne, donec fumi non amplius ægrediantur.

Præcipitatum Nobile aliud.

℞. Mercurii p. j. Sublima cum sale communi & Vitrioli p. ij. tertia vice. Tunc per se sublima sexies, vel si placet, sæpius. Sublimatum reduc per Retortam cum scoria ferri pellendo ; vel aqua fervente in ferreo vase coquendo. Reductum præcipita Oleo Auri, seu Auro soluto ; Præcipitatum solve Aqua Philosophica facta ex sale Armoniaco & petræ, solutum coagula, coagu-

lando fige. Quod fixum remanet in fundo, Medicina erit non contemnenda.

In hoc describendo tanto brevior sum, quanto is ipse superiori adfinior, quem qui legit, facile hujus quoque Oedipus.

Erat hoc, cum Argentinæ versarer Dno Doctori Ruxingero ejusdem Academiæ Professore, in magno usu, & cum nobilissimum juvenem Bernhardum à Flothau à scabie maligna curaret, præcipuum, quo curationis integrum negotium absolvebat. Ideoque quavis etiam arrepta occasione, quamvis pluris mihi constitit, candido Lectori gratis communicare volui, Et inprimis, quod multis inani supercilio arcanorum intumescentibus familiare esse videam: præcipitata non amplius proprio nomine Præcipitata & Turbith appellare, etiamsi ne inter illa quidem optimæ notæ sint, sed statim Hygiearum aurearum, argentearum; Solis purgantis, Lunæ purgantis fucatis titulis venditare. Tolleranda enim, quantum judico, sententia illa non est. Cum nec Aurum per se purgans sit, neque Luna, nec quid [illegible] illorum, sed vel Mercurius, vel Salia aquarum fortium, quibus illa adhærent.

Qui enim purgaret Aurum, cum æqualem temperaturam habeat, & Naturam hominis similitudine grata corroborat? Neque enim stimulando hac in parte quicquam proficiet, dum stimulo caret; Neque similitudine substantiæ, dum ea ipsa Naturæ potius, humoribus præter naturam omnino contrarianti devinctum sit. Unum autem per Essentiam unam alii tantum est, non plurimis contrariis amicum & conjunctum.

Mercurius dejectorius.

℞ Mercurii vivi probè purgati lib. j.
Aquæ fortis q. s.

Fac stare per 8. dies in loco frigido, & coibunt in massam, quam vocant Crystallos. Hic effusa Aqua, sua sponte siccentur, terantúrque in vase vitreo, spatula lignea, superfundendo postea Oleum Tartari per deliquium, donec, etiamsi moveatur non amplius spumam sentias. Stent paululum, postmodum facta filtratione exsiccentur. Super materiam in filtro relictam denuo superfunde Aquam pluvialem destillatam, & triduum circiter in loco calido collocentur, interdum movendo.

Postea decapulando filtra, idq; ad tertiam usque vicem. Siccatis denique acetum affunde in arena per tres quatuorve dies. Eodem depleto, aqua pluviali edulcora & exicca.

Habebis Mercurium instar foliorum Argenti, & hinc grandiloquis Flores Argenti appellatum. Suaviter purgat per secessum a gr. ij. ad v. vel vj.

Bezoardicum Minerale auratum.

Hactenus de Mercurialibus sub sectionem hanc pertinentibus; jam ad Antimonialia, & quomodo, dicente SALA in Hemetologia cap. 6. Antimonium non solum ad vomitiones & secessiones, de quibus supra; sed etiam ad diaphoresin promovendam usui esse possit. Idque pro hujus loci captu in forma Præcipitati.

Auspi-

Auſpicabimur autem à Bezoardico Minerali aurato. Nam falſum eſt Mercurium vitæ, & hinc facta Bezoardica, Mercurialia magis, quàm Antimonialia eſſe, licet pleriſque, (mirum) ut & SALÆ, Bezoardico minerali propterea parum tribuenti, ſecus videatur.

Quis enim Mercurium Vitæ dicat & ducat aliud, quàm Regulum Antimonii à Salinis Mercurii ſublimati Spiritibus mediante calore in liquamen redactum, inque aqua iterum diffuſis illis, quorum ſcilicet vi continuitas fluxus congregabatur, in pollinem converſus? Probat illud fixitas huius medicamenti, & quod fuſione in Regulum iterum redeat, non in Mercurium aut fumum Mercurialem. Probat etiam effectus Vomitorius, qui Antimonii eſt, non Mercurii ſublimati; Et ſi Antimonium cum Spiritu Salis, vel flores ipſius albos cum Aqua forti imbiberis, poſtea deſtillaveris, itidem oleum ponderoſum elicies, ejuſdem prorſus qualitatis cum Mercurio vitæ, quod tamen à Mercurio nemo expectabit. Taceo Mercurium vivum in forma adhuc currente poſt finitam cum Antimonio deſtillationem, partim in Recipiente, partim in Collo bociæ cum Sulphure Antimonii reperiri. Quod Bezoardica ex Mercurio vitæ attinet, & illa probant, quod probatum cupimus. Eundem enim proceſſum ſi cum Antimonio abſque Mercurio inſtituis parem effectum, & formam Medicamenti experiris; non item, ſi hoc idem facias cum Mercurio.

Cape Crocum Metallorum, qui hac in parte Mercurio vitæ reſpondet, p. j.

Spir. Salis Nitri part. vj. Mixta teneantur aliquandiu in loco calido, tandem in arena deſtillentur. Nam quod remanet, a Spiritu Nitri ſuper Carbones liberatum, idem valet, quod Bezoardicum Minerale, & ad eandem etiam doſin extenditur cum illo, prout infra definiemus.

Pariter ex Regulo Antimonii quoque pulverem concinnabis à Bezoardico minerali haud difformem,

℞. Reguli part. j.

Nitri part. ij. vel iij.

Ad ignem candeſcant & ſtatim Antimonij Regulus in pulverem abibit candidiſſimum & fixum.

Quæ ſingula tantum abeſt, ut à Mercurio ſublimato ſperes, ut potius ipſum conjunctione ſalium huiuſmodi nocentiorem tantò feceris. Mercurius ideoq; ſublimatus hac in parte nihil præſtat, præterquam, quod beneficio Spirituum ſalinorum liquefactionem, & faciliorem Antimonii deſtillationem promoveat. Jam ad præparationem Bezoardici aurati:

℞. Auri, Rore Solis philoſophici, &c. ſoluti, & ab ipſo per Balnearem deſtillationem, vel potius in Cineribus, iterum atque iterum ad oleiformem uſque conſiſtentiam liberati. Superfuſo aliquoties, deſtillatoque aceto forti dulcoretur. Siquidem duo acria conjuncta ſe mutuò jugulant; & hoc idem ſperandum foret, ſi ſiccam Auri ſubſtantiam haberemus, à Mercurio ſublimato. Tandem cum Menſtruo Baſilij ſupra deſcripto per menſem ad extrahendam Tincturam digeratur, quæ ipſa, abſtracto

 per

lando fige. Quod fixum remanet in fundo, Medicina erit non contemnenda.

In hoc describendo tanto brevior sum, quanto is ipse superiori adfinior, quem qui legit, facile hujus quoque Oedipus.

Erat hoc, cum Argentinæ versarer Dno Doctori Ruxingero ejusdem Academiæ Professore, in magno usu, & cum nobilissimum juvenem Bernhardum à Flothau à scabie maligna curaret, præcipuum, quo curationis integrum negotium absolvebat. Ideoque quavis etiam arrepta occasione, quamvis pluris mihi constitit, candido Lectori gratis communicare volui; Et inprimis, quod multis inani supercilio arcanorum intumescentibus familiare esse videam, præcipitata non amplius proprio nomine Præcipitata & Turbith appellare, etiamsi ne interilla quidem optimæ notæ sint, sed statim Hygiearum aurearum, argentearum, Solis purgantis, Lunæ purgantis fucatis titulis venditare. Toleranda enim, quantum judico, sententia illa non est. Cum nec Aurum per se purgans sit, neque Luna, nec quid ἀλλοτρίων [illegible] illorum, sed vel Mercurius, vel Salia aquarum fortium, quibus illa adhærent.

Qui enim purgaret Aurum, cum æqualem temperaturam habeat, & Naturam hominis similitudine grata corroboret? Neque enim stimulando hac in parte quicquam proficiet, dum stimulo caret; Neque similitudine substantiæ, dum ea ipsa Naturæ potius, humoribus præter naturam omninò contrarianti devinctum sit. Unum autem per Essentiam unum uni tantum est, non pluribus contrariis amicum & convenientum.

Mercurius dejectorius.

℞ Mercurii vivi probè purgati lib. j.
Aquæ fortis q. s.

Fac stare per 8. dies in loco frigido, & coibunt in massam, quam vocant Cristallos. Hic effusa Aqua, sua sponte siccentur, teranturque in vase vitreo, spatula lignea, superfundendo postea Oleum Tartari per deliquium, donec, etiamsi moveatur non amplius [illegible] sentias. Stent paululum, post modum facta filtratione exiccentur. Super materiam in filtro relictam denuo superfunde Aquam pluvialem destillatam, & triduum circiter in loco calido colliquentur, interdum movendo.

Postea decapulando [illegible] a, idq; ad tertiam usque vicem. Siccatis denique acetum affunde in arena per tres quatuorve dies. Eodem depleto, aqua pluviali edulcora & exicca.

Habebis Mercurium instar foliorum Argenti, & hinc grandiloquis Flores Argenti appellatum. Suaviter purgat per secessum à gr. ij. ad v. vel vj.

Bezoardicum Minerale auratum.

Hactenus de Mercurialibus sub Sectionem hanc pertinentibus, jam ad Antimonialia, & quomodo, dicente Sala in Hemetologia cap. 6. Antimonium non solum ad vomitiones & secessus, de quibus supra, sed etiam ad diaphoresin promovendam usui esse possit. Idque pro hujus loci captu in forma Præcipitati.

Auspicabimur autem à Bezoardico Minerali aurato. Nam falsum est Mercurium vitæ, & hinc facta Bezoardica, Mercurialia magis, quam Antimonialia esse, licet plerisque, (mirum) ut & SALÆ, Bezoardico minerali propterea parum tribuenti, secus videatur.

Quis enim Mercurium Vitæ dicat & ducat aliud, quàm Regulum Antimonii à Salinis Mercurii sublimati Spiritibus mediante calore in liquamen redactum, inque aqua iterum diffusis illis, quorum scilicet vi continuitas fluxus congregabatur, in pollinem conversus? Probat illud fixitas huius medicamenti, & quod fusione in Regulum iterum redeat, non in Mercurium aut fumum Mercurialem. Probat etiam effectus Vomitorius, qui Antimonii est, non Mercurii sublimati; Et si Antimonium cum Spiritu Salis, vel flores ipsius albos cum Aqua forti imbiberis, postea destillaveris, itidem oleum ponderosum elicies, ejusdem prorsus qualitatis cum Mercurio vitæ, quod tamen à Mercurio nemo expectabit. Taceo Mercurium vivum in forma adhuc currente post finitam cum Antimonio destillationem, partim in Recipiente, partim in Collo bociæ cum Sulphure Antimonii reperiri. Quod Bezoardica ex Mercurio vitæ attinet, & illa probant, quod probatum cupimus. Eundem enim processum si cum Antimonio absque Mercurio instituis parem effectum, & formam Medicamenti experiris; non item, si hoc idem facias cum Mercurio.

Cape Crocum Metallorum, qui hac in parte Mercurio vitæ respondet, p. j.

Spir. Salis Nitri part. vj. Mixta teneantur aliquandiu in loco calido, tandem in arena destillentur. Nam quod remanet, à Spiritu Nitri super Carbones liberatum, idem valet, quod Bezoardicum Minerale, & ad eandem etiam dosin extenditur cum illo, prout infra definiemus.

Pariter ex Regulo Antimonii quoque pulverem concinnabis à Bezoardico minerali haud difformem,

℞. Reguli part. j.

Nitri part. ij. vel iij.

Ad ignem candescant & statim Antimonij Regulus in pulverem abibit candidissimum & fixum.

Quæ singula tantum abest, ut à Mercurio sublimato speres, ut potius ipsum conjunctione salium huiusmodi nocentiorem tantò feceris. Mercurius ideoq; sublimatus hac in parte nihil præstat, præterquam, quod beneficio Spirituum salinorum liquefactionem, & faciliorem Antimonii destillationem promoveat. Jam ad præparationem Bezoardici aurati:

℞. Auri, Rore Solis philosophici, &c. soluti, & ab ipso per Balnearem destillationem, vel potius in Cineribus, iterum atque iterum ad oleiformem usque consistentiam liberati. Superfuso aliquoties, destillatoque aceto forti dulcoretur. Siquidem duo acria conjuncta se mutuò jugulant; & hoc idem sperandum foret, si siccam Auri substantiam haberemus, à Mercurio sublimato. Tandem cum Menstruo Basilij supra descripto per mensem ad extrahendam Tincturam digeratur, quæ ipsa, abstracto

per B. spiritu rubicundissima habebitur. De hac auri Tinctura misce partem j. cū Liquoris gummosi Antimonialis ℥ vj. vel viij. (hunc liquorem verò oportet esse solutum prius in Aqua Nitri.) Ex arena spiritum Nitri semel atq; iterum per cohobia destilla, & quod restat, denique super prunis in catino plano per horam, per bacillum agitando, crema in pulverem subtilissimum.

Dosis huius à gr. vj. ad x. in convenienti liquore vel succo, contra morbos plerosque, quibus per sudores remedendi indicatio est.

Bezoardicum Lunare.

℞. Lunam, ut supra ad Magisterium Lunæ, per aquam fortem solutam, idque sæpius, semper abstractis volatilioribus Nitri Spiritibus. Ultima vice digere aliquandiu, postea omne phlegma leni igne destilla; utque per mensem in Fimo steterint, atque interim incrassescere cœperint, velut in aquam viscosam, tum misce cum solutione Butyri Antimonii cum Spiritu Nitri factæ, in subdecupla proportione, & lege a. destillando fige.

Usus ipsius laudatur in Cerebri & Matricis affectibus, dosi supra Bezoardico Solis præfixa.

Bezoar Joviale.

℞. Antimonii crudi ℔ j. cum pulvere ad fluxum parato ex Nitro & Tartaro fiat Regulus s. a. In iterata fusione adde ad singulas Reguli ℥ iij. stanni puri ℥ ij. & fiat de novo Regulus. Huius Reguli Jovialis,

℞. Unc. ij. Mercurii sublimati totidem & fiat Butyrum Antimonii s. a. Hoc rectificatum, spiritu Nitri per cohobia ab ipso destillato, decenter fige.

Sudores abundanter provocare creditur dosi gr. 4. vel vj. viij.

Bezoar Martiale.

℞. Antimonii electi Nitri & Salis vulg. ana q. v. Tenuiter trita misceantur & per vices (secus enim nimis ebullirent) catino super ignem follium inferantur. Catinus operculo tectus relinquatur, donec liquescat materia. Subsidentia priore hac vice factâ, novam materiam ingere & ita ad finem usque pergendo.

Deniq; per horæ spatium confluere sinatur, dum non amplius tàm confertim exhalet.

Eximatur catinus, & pulsetur, quò melius fundum petat Regulus. Sic aliquanto post Regulum invenies rubrum, qui à fecibus separatus, tenuiter tritus, & aquæ communi aliquoties ablutus per inferiora saltem purgare creditur.

℞. Butyri Antimonii, ex hoc Regulo & Mercurio sublimato facti prout nosti, q. v.

Eo ipso ex Croco Martis solius ignis beneficio conflato per digestionem elice tincturam; separata impuritate, adsumatur ad Bezoardicum cum spiritu Nitri, consueto more, faciendum. Præstantissimum perhibetur in omnibus alvi fluxibus, dosi reliquis cognata.

Pari modo ex limatura cuiuslibet metalli, vitri, lapidis, &c. cum butyro Antimoniali, siquidem illud verè omnivorum

rum est, Bezoardica variis morbis, pro cuiusque natura & proprietate adaptari possunt.

De singulis verò, quæ hic annotavimus, & maxime de Bezoardico minerali simplici, quod omnibus notum jam meritò omisimus, experientia hoc didici: parum de illis expectandum, eaque minus virium habere, quam Crato cum pluribus aliis, de quibus Bauhinus de Lap. Bezoar. cap. 37. Bezoar. animali tribuit, dum in febribus pestilentialibus parum sibi profuisse scribit, &c. nisi dosis illorum justo hactenus moderatior, in liberaliorem transmutetur, vel ab aliis commixtis auxilium præsto habeat; Dum econtra si dosi exhibeantur satis valida, efficacia suâ adeo eniteant, ut & Bezoar. & Unicornu superare quis merito dixerit.

Et hoc de Unicornu tantò magis, quanto probabilius: Unicornu revera in rerum natura non existere, & nusquam unquam tale animal reperiri; sed per cornu more Hebræo vim significari, potentiamque monarchicam, qualis tribuitur Domino JESU Christo, ac rebus ipsum aliquâ virtute repræsentantibus.

Ideò & phædro in furno Chymico Unicornu solutum vocat Margaritas præparatas confortantes summè Cor, & facultatem quoq; naturalem.

Quidni enim, si tam virtuosum quadrupes inveniretur, integrum apud Regem Hispaniarum vel Turcarum, vel aliquem alium fuisset visum, & experientiâ comprobatum, sed dicente Sanctorio in Methodo vitandor. errorum Medic. apud neminem istorum virtutes unicornu celebrantur.

Ergo non est credendum, quod alicui inveniatur. Et Authorum ea de re scripturientium tàm discors etiam concordia est, ut ad fidem rei alias nullo argumento firmiter stabilitæ demerendam parum ponderis obtineant. Ergò si qua cornua raræ substantiæ aut magnitudinis passim hoc nomine exhibentur, vel lapides osseos dixerim, quorum fodinæ & in his regionibus nonnullæ, vel cornua quidem aut ossa, quæ tamen arte, cuius exemplum Delphi in Belgia ex dente Elephantico mihi monstratum, in eam formam fuerint redacta.

SECTIO V.

De

APPENDICE QUORUNDAM SCITU ADHUC NECESSARIORUM.

Mercurius Martialis.

DAndum denique & hoc in medium est, de Mercurio Martiali in Chrysobezoar SALÆ in Tern. Bezoard. quid sit, nostro arbitratu.

Ambigua enim illa locutio est, aut in verum sensum ad minimum subobscura. Annon enim quilibet eò interpretetur, ac si Mercurius Martis foret, altera illa pars Martis, in quam per coctionem seu coagulationem naturalem ex illa natus denuò resolvatur, ut ex mortuo vivus evadat, & speciem hydrargyri accipiat? Illud enim factu possibile, experi-

mentis rerum omninò ſtabilitum eſt. Ideoque (non diffitear) ne ſuſpiceris aliud in hac re eſſe, quàm Chalybem ſimplicem puriſſimam, in acubus Hiſpanicis, ſi non aliunde, reperiendam.

Fors, (niſi ſynecdochen dixeris) ea cum multis SALÆ ſententia eſt: Totum metallum eſſe Mercurium, adeoque ſolam congelationem quodlibet metallum à ſuo cuiuslibet Mercurio diſtinguere.

Hoc enim utrinque ſenſu rectè dixeris; Mercurium cuiuslibet metalli (cōcretum) pro quolibet metallo, & Mercurium Martialem pro ipſo Marte.

Quis autem chalybis tàm ſimplicis, quàm præparati uſus ſit, & hinc ad Chryſobezoar magis proſperitandos effectus αἰίγνια, partim ſatis notum arbitror eſſe, partim aliunde junioribus expectendum.

De cauterio actuali indolorifico.

Quandoquidem SALA in ſuperioribus libris paſſim E[illegible]haroticorum mentionem facit, & vel optimam etiam Arſenici fixationem, quo alias multi in caſibus ruptoria adhibendi, contenti fuiſſent, malignitatis inſimulat; interim tamen non adferendo, quibus mens timida audacior, doctaque curioſaque ſaturatior reddatur. (Cauſticum enim minerale cui ali[illegible] multum tribuit, ſicco pede tranſit) non potui non & hic è tenebris & caligine quædam educere. Eſt ita quidem, quod illud ex Antimonio, de quo Solenander in Conſil. Medicis; Illud item Zwingeri πυρ-πυρ, ex albo nihil paſſo, rubro, & nigro unctuoſo; vel in quo celeberrimus Platerus geſtiebat; ſingula ſine dolore eſcharā facientia, multis aliis palmam præripiant. Atqui hæc non tàm omnibus data ſunt ſcire, quàm vires habent ad medendum laudabiles. Ideoque detur primò quid ſit.

Pyrapyron Zwingeri.

℞. Calcis vivæ p. ij.
Minii p. j.
Pulveriſentur ſimul, & cum ſapone nigro miſcendo formentur globuli.

Aliud.

℞. Calcis vivæ ℔ j.
Tartari uſti ℥ j.
Colcothar. Vitrioli ℥ ij.
Fiat ex omnibus lixivium, quod decoquatur in juſtam conſiſtentiam.

Ego cum ſucceſſu nunquam meliorando ex Cineribus quibuſcunque & calce viva lixivium paravi, ſæpius ſuperinfundendo aquam quod in vaſe ferreo in melleam uſq; conſiſtentiam decoxi, hoc ipſo, quoties opus fuit, fonticulos excitari abſque omni ſenſibilitate, ne dicam moleſtia vel dolore.

Cauſticum minerale Angeli Salæ:

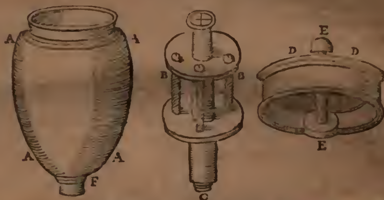
℞. Aquæ fortis efficaciſſ. ℥ iiij
Olei Vitrioli ℥ j.
Colloca in matracio in B. M. & deſtilla phlegma, adde Mercurii ſublimati drachm. ij. (alias ſalis Armoniaci totidem drachm. miſcet) ſolve conjunctim in vitro benè clauſo & ad uſum ſerva. Arcanum eſt ad tumores peſtilentiales, Cancrum, calloſ fiſtularum, ad gangrænam, & omnes carnis excreſcentias

ſcentias, plumaceolo inunctum, Emplaſtro defenſivo, ubi opus eſt, circumpoſito, cito, ſine magno dolore, & mollem & facile ſeparabilem eſcharam facit.

Eodem, niſi majori encomio dignum puto Magnetem Arſenicalem de quo ſupra in Ternar. Bezoard. cap. 6. Quia & is ſine inflammatione, aut corroſione dolorifica operationem perficit ſuam, & hinc magnorum virorum uſibus cum laude inſervit.

Placentini tamen illud in Italia à me viſum, indeque comportatum, omnibus numeris (ſi & hoc addas, quomodo jam facta fontanella humor evocetur, alias enim actualia Cauteria roborant & ſiccant potius) perfectiſſimum. Nec enim in hujus adhibitione propter extremitatum vaginæ frigidiorem graviorem que ex depreſſione in cubitum nonnihil ſtupente cute, adde miram operationis celeritatem & occultationem, vel quicquam doloris, vel exquiſite ſub uſtionis ſpecie percipitur. Quam eandem ob cauſam nec vicinarum partium offendiculum in minimis metuendum eſt.

Fabrica ipſius umbratilis hæc eſt:



A. *Vagina lignea, cornea vel ferrea.*
B. *Rotulæ quæ per fila ænea complicatæ infigendæ ſunt in propria loca inferioris laminæ cannulatæ.*
C. *Stylus ferreus ignitus eſcharam faciens.*
D. *Operculum foraminatum.*
E. *Clavus ferreus ſupra & infra lata, deſinens in ſtylum ignitum à cujus depreſſione in applicatione ipſe cogitur inferius.*
F. *Locus, quo egrediens ſtylus cutim tangit.*

Modus applicandi talis eſt? Quandocunque cum feſtinatione, roboratione, citaque evacuatione cauterio opus eſt actuali, ubicunque etiam convenientior locus ratione partis affectæ, [illegible] viſus fuerit, ſtylus ferreus primum candefiat, intereaque locus atramento accuratè notetur; poſtea candefactus ſtylus cannulæ in medio vaginæ tranſeunti

mox injiciatur, suppositoque operculo manu dextra destinato loco fortiter imprimendo administretur. Ita non diutius, quam quod caput interea rotaffes, inhærendo, escharam faciet, sine dolore ullave alteratione partis. Ad illam separandam & putrefaciendam butyrum solis cum folio Brassicæ apponas, donec cadat; Hic à decidua crusta pulvere prL materiali metallico adspergatur ulcus, id arcet consolidationem, & evocat materiam. Denique rorant humiditate pila cerea vel grano ciceris albi, vel pila ex argento perforato parata expleas, & hac quotidie purgata fontanella rite continuabitur. Posset hoc in loco fabrica doceri, quomodo parvuli instrumenti impositione Venæ sectio facienda, ut nec levius, nec profundius, nec ultra citraque venam inferiendo quicquam timendum sit, res ut expedita & facilis, ita inprimis tempore pestis ad vitanda contagia valde idoneum. Potest enim eo ipso pro arbitrio & tuto sibi quisque aperire venam. Verum hæc & alia à me habebis, quando usu passim notiora facta, sicut & hæc, quæ hactenus vulgavi, magis pro vulgari gustu.

Mantellum Ligneum sudoriferum seu Laconicum.

Nec extra Rhombum de Mantelloillo ligneo, de quo Author Ternarij Bezoard. cap. de paralysi pauca. Nec enim & illud cuivis forte obvium.

Hoc ergo siccum & humidum esse potest;

Siccum: quando ex arida Carbonum, vel silicum candentium exhalatione poros corporis laxante sudor promovetur. Humidum; quando, quod pari facilitate fieri potest, sudor vapore ex sudoriferis ex Aqua, vino, vel his mixtis in ingente lebete coctis, utrusque in mantellum positis elicitur.

Vtriusque structura hæc est: primo machina struatur, instar urinæ seu lectis asseribus in fundo & utroque latere sufficienter munitis, tantæ longitudinis & latitudinis, ut virum cujusvis staturæ, aut proceritatis capere, & nihilominus pars aliquota præsertim post pedes vacua restare possit; Pars antica, capitis nimirum, & cervicis basis, sublimior fiat ex oblique posito assere. Immo fundo ceu lecti stragulum; subtus caput vero cervicalia collocentur pro libitu. Postea orbes lignei semicirculares octo pluresve, penes collum tamen minores, cœlum desuper constituant ad hunc finem: ut interstitiis (linteolis) obturatis, exhalationibus intus retinendis occasio fiat, capite, interim rite exerto. Possent etiam asseres glutine conjuncti instar excavati argumenti superimponi, eo modo ut superne foramine uno vel altero perusum caloris intus conclusi moderamini rectius præsit. In postica parte fixa pedum sedes fit, postea patina seu olla capulo quodam exemptilis, in quam vel carbones vel scilicet candentes; vel Herbarum Diaphoreticarum decocta, commode imponantur. Sic enim ægro intus decumbente, vapor exhalatiove totum corpus feriet, & sudorem cito existimulabit.

Ejus-

Ejusdem fere fabricæ lectum pro Gallica lue infectis Parisijs a Clariss. D. Iohan. Genan reservatum vidi ; Attamen ægri funiculis cum tenuibus linteolis incumbunt , subtus camera in qua Carbones vel decocta ponuntur , existente. Vtriusque ergo imagines depictæ, ut & aliorum in sequenti tabula sequuntur.

De sigillatione Hermetica.

De sigillatione Hermetica in superioribus sæpius attacta , quoniam illa quam necessaria , tam à plebeis ingeniis capi difficilis , en pertunctoriè pauca : Lampada construo, cum fistula inferius pone finem ventricosa , pedem sesquialterum longa , in se eminentioribus digitis ita fixa , ut extremitas ante ignis flammam terminetur , illaque stante Lampade absque contrectatione ab ore [illegible]fflatum excipiat , & ideo artifex amb[illegible]bus manibus vasis vitrive tractationi pr[illegible] [illegible] p[illegible]ssim. Postquam ergo ventum inspira[illegible] ve[illegible]a- dius flammæ projicie[illegible] [illegible]us cui [illegible] collum vasis promi[illegible] [illegible] verto , facil[illegible] illud & ex[illegible] [illegible]e , & emolliri in [illegible] , a[illegible]coq[illegible] [illegible]xtri forcipem vel aliud concinn[illegible] instrumentum , vel bac[illegible]llum vitr[illegible]um artificiose adhibeo , Colli ipsius jam liquescentis sive contor[illegible]io , [illegible] compressio , sive glutinatio pr[illegible] orificij ipsius conditione[illegible] possit.

Labor tanto expeditior & facilior, quanto, qui facio , ea in re sum exercitatior , collumque vitri vel [illegible] , vel facilioris fusionis. Artificium dubio proculà vitrariis inventum primo , & hinc ab alijs cum necessitatis, tum gloriæ causa acquisitum.

Venetum enim vidi , eo ipso qui mirum quantum in varijs animalium , fruticum , arborum , fructuum , picturarum , machinarumque figuris è vitreis ad id seorsim elaboratis bacillis ad libitum ducendis & perficiendis Apellea vere dexteritate profecerit.

Ad eundem finem globus conficitur æneus cum collo ad latus præcise reflexo orificij in extremitate structissimi, in medio tamen , ubi ad infundendum S. V. amplior , rotularum beneficio exemptili. Hic quando æstuar[illegible] incœperit magno impetu data per rostrum v[illegible] ventus eructabitur ad sigillationem [illegible]simus.

Locum tamen instrum[illegible] dum deficit, complere [illegible] conos vitreos va[illegible] [illegible] præsto habeas , [illegible] orificio vasi[illegible] immittas , circumcirca [illegible] inspergendo vitrum cum Borrace vel telle vitri pulverisatum ; postea que in olla foramine subtus pertuso , igne carbonum liquefacias. Postquam enim quod paulatim fiat, refrixerit , vas Hermetice clausum undiquaque reperies, præsertim ubi ferrea spatha candefacta oras apte linere jungereque non intermiseris.

(o)

SCLA-

SCIAGRAPHIA QVORVNDAM SVpra memoratorum.

Mantellum Ligneum Laconicum Englisch Kredell.



LACONICVM PRO GALLICO MORbo infectis D. Genandij Parisiensis,



Phiola

Phiola circulatoria ad Cinnabarim Mercurij conficiendam.



Globolus æolius ad sigillationem Hermeticam aptus.



Hæc tibi, Candide Lector, bono animo, quo impleo & facio, si quid ore aut stylo omisi, vel commisi. Vlterius si insultas, tu aut alius faciant, uti volent. Ego sine fraude hoc quicquid est, vulgavi, & in hoc DEO TRIVNO summo Archiatro eventus permittendo & errores si quos commisi, deprecando, sermonem finio meum.



ANGELI SALÆ VICENTINI VENETI CHYMIATRI CANDIDISSIMI,

MYROTHECIVM.

Ex quo omnis generis, præparantium sc. emeticorum, catharticorum, Diureticorum, Hydroticorum, Anodynorum, Corroborantium, Alexipharmacorum aliorumque pretiosorum chymicorum, variis humani corporis morbis inservientium medicaminum dosis & utendi modus candidè docetur & syncere demonstratur.

CVM

APPENDICVLA DE ALIORVM COMmunium ac euporistorum, præter superiora in curandis morbis necessariorum præparatione.

MYROTHECII,

SECTIO I.

De medicamentis præparantibus sive digestivis.

1. Acidum Tartari simplex.



Acidum hoc Tartari nihil aliud est, quam candidissimus acidiusculi saporis ex Tartaro præparatus pulvis, attenuandi, incidendi, penetrandi, aperiendi, purificandi, abstergendique qualitate præditus.

Tartaream verò è pectore, ventriculo & intestinis præcipuè educendo mucilaginem, eadem mundificat, obstructiones hepatis, lienis, venarum mesenterij aliarumque humani corporis partium aperit, hypochondriacis etiam vel flatulentæ melancholiæ ac scorbuto obnoxiis maximopere acidū hoc Tartari simplex est conducibile.

Excitamentum appetitus est excellens, orisque ab indigestis cibis aut alia quacunque in ventriculo ex nocivo & maligno humore collecta putredine, exortum fœtorem corrigit. In ardentibus febr-

febribus, exiccatā calore febrili linguam, labraque de hiscentia recreat, sitim extinguit, ebullitioni ac fermentationi biliosi sanguinis non minus quàm purissimi vini acetum vel succus citri resistit. Præterea admixtum simplicibus leniterque purgātibus, ut sunt, Rhabarbarū, folia senæ, agaricus, syrupus rosarū solutivus, cassia &c. vires eorundem acuit, facultatemque purgandi ita corrigit, ut sufficienter quidē absq; tamen ulla molestia ac periculo vires suas exerant noxiosq; humores expurgēt.

Sciendum insuper pulverem hunc sive acidum Tartari simplex, phlegmaticos per se & naturā suā facile mobiles, absque ullo alio additamento exhibitum, posse satis sufficienterque movere. Iis denique ægrotis, quorum morbus vehementiora requirit purgantia, horum verò operationes si a viscosa ac tartarea mucilagine prędicta loca obstruente, impedirētur, haud felicius ac convenientius præparans hoc ipso acido tartari vix ullum exhiberi poterit.

Dosis & Usus.

Exhibetur ut plurimum jejuno stomacho in brodio carnis vel alio conveniente liquore ad ℥ ß. plus minusve pro ægroti & morbi conditione, dissolutum. Non inconvenienter etiam miscetur cōservæ rosarum aut fl. arantiorum, vel aliis conservis appropriatis ac electuariis, vel ex hoc ipso concinnantur morsuli, vel multiplici alio modo (ut in tartarologia nostra videre est) uti fruique illo licitum.

Cautio.

Ab hujus autem usu in internarum partium excoriationibus, quæ humectātia, emollientia, lenientia vel humores tenues incrassantia potius, quam attenuantia ac incidentia postulant, itemque in affectibus aliis, acida quibus deleteria ac summè nociva, ab hujus usu abstinendum esse, severa lex esto!

2. Acidum Tartari chalybeatum.

Medicamenti hujus, sub forma subtilissimi ex Tartaro & chalybe arte chymica præparati ac prædicti acidi simplicis viribus æmuli pulveris utilitas est maxima. Majori tamen aperiendi, deobstruendi, dissolvendi ac exiccandi virtute pollet priori; Quocirca non solum majori cum emolumento in inveteratis supradictarum corporis partium obstructionibus, verum etiam ad dissolvendos scirrhosos tumores eosdemque absumendos, partesque nimia humiditate obrutas ac debilitatas, exiccandas ac corroborandas, felicissimo successu ægrotis exhibetur. Crassum insuper atrum, adustumque humorem melancholicū, quo facilius ac felicius purgantibus obtemperet locoque sedat, attenuare, resolvere ac præparare insitā vi ac virtute potis est hic pulvis. Hinc maxima ei ascribitur efficacia pro curanda melancholia, Ictero nigro, Febre quartana, aliisque similibus ab hoc, sive qualitate sive quantitate, peccante humore progenitis morbis. Venas præterea matricis obstructas egregie reserat, menses exinde suppressos

vel cessantes, promovet, salutare etiam est medicamen in Febre alba mulierum sive chlorosi Hippocratis, ventriculi inflatione cachexia & principio hydropis. Genitales tam virorum quam mulierum partes superfluâ humiditate indecenter relaxatas ac debilitatas roborat. Inveteratæ deniq; gonorrhϾ, ac diuturno, putrido ac fætido uterino fluori summa est medela.

Dosis & Usus.

Dosis modusque utendi pro lubitu Medici ac ægroti cum superiori prorsus unus idemque est.

Cautio.

Cum verò prædictorum morborum contumacia ac resolutionis difficultas longiorem pulveris hujus usum requirat, ideoque ad eductionem per hunc ipsum præparati humores, quod in aliis omnibus curationibus, in quibus medicamenta chalybeata in usum veniunt, observari etiam solet, repetitis vicibus lenitivis erunt expurgandi.

Liquor Martialis.

Subtilissimum est in forma liquida præparatum ex chalybe magisterium, præcipuis suis qualitatibus ac virtutibus cum modò dicto acido tartari chalybeato conveniens. Liquor verò hic maximè utilis est iis, qui chalybe in forma potionis, utpote, vino, aquis destillatis, decoctis, infusionibus vel syrupis, quò angustissimas vias facilius penetrare. nq; longè à se invicem dissitis partibus majori cum fructu vires suas exercere possit, uti fruique gestiunt, iis etiam apprimè commodus, qui pulveres fastidiunt.

Dosis.

Exhibetur à guttis x. xv. xx. pro [illegible] ac necessitatis exigentia in liquoribus convenienter appropriatis.

Vires & Usus.

Scitu etiam dignissimum est, liquorem hunc cum aquis appropriatis mixtum, amicabilem iisdem conciliare saporem, ut omnibus iis affectibus, in quibus Aquæ Spadanæ, Acidulæ ferreæ aut aliæ similes summopere à Medicis laudantur, ac ab iisdem ægrotis bibendæ præscribuntur, summè sint utiles. Præmissa namque corporis purgatione, & ubi necessaria, venæ sectione, potæ hæ per aliquot dies, quibus liquor hic martialis commixtus fuerit in bona copia aquæ, servataq; debitè diæta, tantum ille valebit, quantum prædictæ naturales.

4. Elixir Antifebrile.

Peculiare est elixir, quo in putridis febribus, ut quotidiana, tertiana, hemitritæo, quartana & aliis, sive simplicibus sive compositis ex humorum putredine ortis, commodissimè utimur, non solum enim præmemoratam putredinem inhibet ac arcet, obstructionesque viscerum, hepatis sc. lienis venarumque (quæ in hujuscemodi febribus ut plurimum removendæ) aperit, verum etiam materias peccantes incidendo ac attenuando ad expulsionem habiles reddit eandemque facilitat.

Dosis.

Dosis eadem, quæ liquoris martia-lis.

MYROTHECII.

SECTIO II.

De Pharmacis emeticis.

1. *Vomitorium Benedictum.*

HOc emeticum sub forma rotularum punicearum præparatum singulis iter vomitum movet, quod in variis generis morbis, qui omni Juniorum Medicorum sententia ac judicio violentia necessario requirunt medicamina, admirando cum successu exhibetur.

Inprimis autem salutaris est medicina. 1. In doloribus capitis diuturnis, vertigine, auditus gravitate, tinnitu aurium, oculorū caligine, memoria debilitata, epilepsia, apoplexia, saporosis affectibus, mania, insania, ciborum fastidio, nausea, ventriculi inflatione ac laterum distensione, ictero, febre tertiana, quartana, & aliis similibus diuturnis ac intermittentibus, ex putridis, crassis maximeq; nocivis in ipso ventriculo, costarumque spuriarum cavitate itemq; hepate, lieneac pancreate collectis humoribus, ortis febribus.

2. Maximè etiam approbatur in acutis, ex accensa flava bile vel alia maligna ac epidemiali qualitate quæ à principio crudis sese insinuat humoribus, in iisque (uti in morbis ac febribus epidemicis malignis videre est) dominium suum exercet, pronatis febribus, itemque in ea, quæ a bile progignitur, pleuritide.

3. Si fortè quispiam vel incautè sumpserit toxicum vel ebiberit philtrum, vel etiam imprudenter deglutierit venenosas muscas, araneas, &c. itemque ob adhærentes gulæ & faucibus piscium spinas vitæ periculum incurrat, vel etiā pili, ungues, frustula pomi vel similia stupenda in corpus humanum veneficio ac artibus diabolicis immissa certum minentur interitum, præsentissimum in his omnibus ac singulis est remedium.

Dosis.

Rotularum harum emeticarum facile vomentibus duæ, mediæ constitutionis tres, robustis vero exhiberi possunt quatuor, quadratis autem, ut bajulis & aliis huius farinæ hominibus pro summa dosi quinq; nō plures. Multo enim tutius est unicâ vice subsistere in minori dosi, quam temerè cum summo ęgrotantis periculo experiri velle majorem, conducibilius etiam bis ægroto easdem (casu necessitatis ita exigente) porrigere, quam unico quasi intuitu totam destruere humani corporis compagem.

Usus.

In affectibus chronicis sive diuturnis non contagiosis nec malignæ alicuius qualitatis participibus, eiusce modiq; naturæ ac qualitatis, cuius §. 1. huius capitis facta mentio, ante omnia, priusquam materia peccans expurgetur, convenientibus est præparanda. Præmissâ igitur commodâ præparatione, æger assumat has rotulas summo mane antè è lecto exiturus superbibendo absterbionis Ł. aliquid liquoris, vel si eadem fastidiret, in pollinem redactæ vinoq; vel hydromelite, bile non

prædominante nec febre præsente, iis verò præsentibus, aquis destillatis syrupisq; acidiusculis commixtæ sub potiunculæ forma exhiberi commodissimè possunt. In acutis autem morbis ac repentinis casibus (quorum supra §. 2. & 3. mentio facta) nihil cunctandum, sed ex tempore, sive diu sive noctu, quacunq; etiam hora necessitas id efflagitaverit, vomitorium hoc intrepidè dicto modo exhibendum: Quòd si fortè ob defectum necessariò requisitæ in ventriculo humiditatis ægrotus ad evomendum fuerit difficilis, notandum hîc, ipsi quadrantis horulæ spatio ante usum vomitorij porrigendum esse decoctum passularum vel prunorum, semel etiam vel bis ad facilitandam emetici operationem, quo materia libentius obtemperet ac facilius expurgari possit, propinandum convenientem ac morbo appropriatum liquorem.

Cautela.

1. Qui capitis infirmitatibus, morbis præcipuè peridiopathiam sunt subjecti. 2. Quibus strictum ac angustum nimis est pectus, aut gibbosi sunt, vel alio aliquo costarum vitio laborant. 3. Phthisici vel alio quovis partium adjacentium ac continentium vitio dediti, unde perpetua molestantur tussi, purulentamq; tussiendo ejiciunt materiam. 4. Quibus in interioribus sunt apostemata, quiq; hæmorrhagiam narium ac sanguinis patiuntur sputum. 5. Qui natura difficiles sunt ad vomitum. 6. Quibus etiam altas in mesenterio, hepate ac liene egêre radices, diuturnæ obstructiones, itemq; scirrhosis referta viscera tumoribus. 7. Muliebris sexus, in menstruorum, non ab impuritate viscerum sed sola venarum uteri obstructione exorta retentione. 8. Febribus acutis, pestilentiali ac malignâ quarto nunc vel quinto die afflicti, morbique malignitate viribus omnibus fermè exhaustis, maximè imbecilles, quibus ipsa etiam natura per alvum, sudorem, narium hæmorrhagiam, vel urinam peccantem materiam motu cœpit exturbare critico. 9. Qui in ardentibus ac periculosis aliis febribus perpetuò medicamenta, cibum potumque abhorrent, atque non proprio ventriculi, vel contentæ in eo ipso alicuius materiæ, sed alterius alicuius vicini visceris vitio, nauseabundi facti sunt. 10. Qui, quacunq; etiam interna, non a bile, sed sanguinis ebullitione ac fermentatione, exortâ inflammatione sunt gravati. 11. Tandem prægnantes aliæq; mulieres quæ ob diuturnum mensium fluxum aliasque infirmitates nimiam virium fecere jacturam.

His omnibus ac singulis emeticum, sive vomitorium porrigere velle, piaculum esto!

2. *Oxysaccharum vomitivum.*

Oxysaccharum hoc emeticum, colore flavum, sapore verò aromatico-acetosum omnibus humani corporis affectibus, quod etiam de vomitorio benedicto supra dictū, apprimè est utile, præsertim, quia blandum admodum est, delicatulis & mediocrium virium subjectis. Inprimis autem accommodatissimum est in febribus tertianis ac aliis morbis biliosis, ut etiam in epidemica maligna dysenteria, pestis tempore grassari solita, itemque febre ungarica sive petechiali aliisque malignis,

lignis, assumptum etiam toxicum potentes expellit.

Dosis.

Exhibetur hoc emeticum valentioribus ad ℥vj. imbecillioribus autem ac ætate junioribus delicatulisve, habita semper ætatis virium temperamentiq; ratione, minus.

Usus.

Porrigendum est hora matutina vel quovis necessitatis tempore, assumptoq; illo singulariter regendus est æger ut pluribus supra.

3. Sal vitrioli.

Hoc ex vitriolo concinnatum vomitorium, mediante sua acrimonia tantarum est virium, ut viscosa crassaq; phlegmata attenuet, incidat, eademq; partim vomitu per superiora, partim inferius per alvum ejiciat.

Singulariter autem conducibile, primùm epilepticis ac pituitosis sive phlegmaticis, ijs etiam, quorum pectus præ nimia phlegmatis crassi copia ita graviter est oppressum, ut difficillimè spiritū ducant. Secundò inservit ijs, qui ex inordinato vitæ regimine, validis potationibus ingluvieque ventriculum debilitârunt, ac ita quidem, ut fungi suo amplius nequeat officio, hincque collectis in eò copiosissimè cruditatibus, variis morbis, nominatim autem lienteriæ, diarrhϾ, periculosis dysenteriis, variis febribus, vermium generationi, scorbuto & aliis inde scaturientibus innumerabilibus malis summo cum detrimento ac maximo vitæ periculo largissimè pandantur fores, hinc etiam & non alitunde tot ac tantæ in diversis locis, præcipuè autem in urbibus vulgi, in campestri verò marinoque bello militum miserandæ sine gladio, sine sclopetis ac tormentis commissæ videntur miserandæ strages. Ad aphthas, pro removenda ac educenda materiali earundem causa, hoc tale nihil unquam pretiosius sum expertus.

Dosis

Quantitas ejus est ℥ß, qui verò faciles sunt ad vomitum ℈ j. robustis verò pro una dosi exhiberi potest ʒ j.

Usus.

Communiter offertur matutino vel alio etiam, pro morbi exigentia, tempore in jure vel cerevisia dissolutum. Dissolvitur in aqua aliqua destillata, &, quò acrimonia ingratusve ejus sapor demulceatur corrigaturq;, syr. viol. ℥ j. commiscetur, ejusq; usus, quoties eundem necessitas requisiverit, absque ullo periculo repeti potest.

MYROTHECII

Sectio III.

De catharticis sive per alvum materiam peccantem educentibus.

1. Catharticum polychrestum.

Generale ac universale hoc sub forma extracti per alvum purgans medicamen omnem nocivam humorum materiam satis fortiter per inferiora expellit.

Præcipuè verò nobile est in epilepsia, apoplexia, affectibus capitis soporosis, debili-

debilitata memoria, sine inanitate causa membrorum multitudine, quæ affectus omnes ac singuli ex abundantia humorum pituitosorum traxere originem. In arthritide ac podagra, doloribus ischiadicis, junctarum, morbo gallico, scorbuto, cancro, fistulis, ulceribus inveteratis & manantibus, impetigine, pustulis, tinea, omnis generis scabie, præcipuè verò ferina non multum lepræ dissimili, item in cachexia, ex impuritate sanguinis progenita, hydrope, febribus diuturnis & aliis affectibus, qui purgantibus universalibus sunt exterminandi. Tandem deniq; semel aut bis per annum usurpatum pituitosis salsoque phlegmate abundantibus laudabilis est medicina.

Dosis.

Communissima huius cathartici dosis in robustioribus est ℈j mediæ verò cōstitutionis ac debilioribus pro ratione virium, ætatis ac sexus, facilisq; vel difficilis alvi, dosin determinare prudens Medicus ipse pro arbitrio sciet.

Usus.

Cavendum autem ante omnia sedulò, ne venter sit cōstipatus, humoresve peccantes exiccati, viæ ac meatus per quos sunt expellendi, obstructi, sed ut medicamentum absq; ulla remora penetrare felicius possit, viresq; suas, ut par est, exercere queat, necessaria præmittatur preparatio. Dein ex extracto, digitis prius probè mollificato, formentur tres vel quatuor pilulæ pulvere glyzyrrhizę conspergendæ, vel auro, ne cohæreant, obducendæ, quæ cum syrupo violarum vel alio conveniente vehiculo tribus post cœnam horis deglutiantur, quos dulcis sequatur requies placidusque excipiat somnus. Hæ eædem pilulæ sub aurora blandè sine ullis torminibus operantur, si præter bonum regimen, ne corpus frigido exponatur aëri, decubuerit in dormitorio calido. Pro cuiusvis etiam placere summo mane assumi possunt, unaq; aut altera hora iis dormiscere licitum.

Si motus lunæ observare libet, pilulis his tempore plenilunii, quo humores maximè sunt turgidi vel paulò etiam post, utendum, ast interim nihil interest, necessitatis casus si materiæ peccantis expulsionem serio postulet, quo illæ tempore sumantur, illa enim cum cunctis sit exempta legibus, ideoque cœleste hoc lumen non ita curiose observandum.

Cautelæ.

Cavendum ab hoc cathartico in principalium membrorum inflammatione ac læsione, utpote pulmonum, epatis, lienis, pectoris, membranarum costas succingentium, ventriculi, matricis, intestinorum ac renum, similiter etiam in diuturnis dictarum partium obstructionibus aut scirrhosis earundem tumoribus: ij insuper sibi ab hoc caveant, quibus ventriculi intestinorumq; retentrix maximè est debilis, unde ad alvi fluxum valdè sunt proclives. Corpora præterea eusarca virídiq; coloris, quæ lenitivis facilè solvuntur. Simili etiam ratione, quibus corpus putredinis notis tam internè quàm externe ita est defœdatum, ut viribus exhaustis spiritum vix ducere possint, hoc catharticum angue & cane peius fugiant, quod etiam illis dictum, quibus vel inferiorum

vel superiorum venarum est infesta hæmorrhagia, itemque prægnantibus ac senio confectis.

His omnibus de hoc cathartico nihil præscribendum, sed consideratis probe eorundem viribus, ætate, corporis cōstitutione aliisque necessariis, tractandi sunt lenitivis, temperatisque purgantibus noxii humores diminuandi.

2. *Pilulæ familiares.*

Hæc singularis in pilulas formata massa, lentum viscosumq; phlegma, bilē aliosq; humores crassos incidit, attenuat eosdemque per alvum blandè educit.

Præcipuè est dicata affectibus capitis internis, asthmati, inflationi, debilitati ac ardore ventriculi, obstructionibus hepatis, lienis, mesenterii, retentis mensibus, cachexiæ virginum, aliisq; ex prædictis superfluitatibus originem ducentib' morbis, qui violentioribus exacerbuntur, benignis verò possunt edomari ac educi. Præter facultatem purgandi pollet etiam virtutibus corroborativis vereq; balsamicis, quibus frigidi humores exiccantur, debilitata viscera corroborantur, putredini resistitur, vermesque radicitus exterminantur. Præservationis E. iis etiam esse salutaris hæc massa potest, qui natura sunt catarrhosi, ventriculum habent impurum ac debilem & exinde vitam vivunt perpetuis calamitatibus refertissimam.

Dosis.

Massa hæc exhibetur humidissimis faciliimeque mobilibus à ℈j. ad ℈ij. aliis verò ad ʒj.

Usus.

Ex hac massa formantur pilulæ in modum, ut supra de cathartico polychresto fuit dictum, deglutiunturq; vel horis matutinis, vel vespertinis ante lecti introitum, vel etiam immediatè ante prandium aut cœnam, exindeque earundem operatio promovetur, celeriusque in actum deducitur. Acuitur autem earundem virtus additione alicuius syr. lenitivi, ut rosf. viol. de prunis & aliorum similium, vel si cum ovi vitello exempto eiusdem albumine exhibeantur. Quocunq; anni tempore non considerato etiam motu lunari, tutissimè iis uti fruiq; licet.

Cautio.

Phthisicis, Hecticis, emaciatis, pulmonum item, hepatis, lienis, renum aliarumq; partium inflammatione laborantibus, harum ut & aliorum medicamentorum, quæ Aloe ingreditur, usus noxius, nocivus est etiam iis, qui ad hæmorrhagiam quamcunque sunt proni, ut & prægnantibus ac senibus.

Modus conservandi.

Massa hæc vesicæ, oleo amygdalino dulci prius illitę involvenda capsulæq; inclusa, ne colliquescat ac ad usum inhabilis leviignis calore ad pristinam consistentiam sit reducenda, in loco sicco non tamen calido est collocanda.

3. *Pilulæ cephalicæ.*

Pilulæ hæ ex appropriatissimis capitis simplicibus insita vi ac balsamo naturali cerebrum inprimis confortantibus constante massa formātur, omnes à superflua

humorum frigidorum copia debilitatas ac relaxatas principaliores humani corporis partes, inprimis autem pectus, ventriculum, intestina, hepar, uterum, partes etiam genitales, primariò verò cerebrum potentissimè calefaciunt, corroborant, omnesq; sensus confortant & acuunt, internasq; putredines inhibent ac removent.

Dosis & Usus.

Pilulæ hæ, ea, qua superiores exhibentur dosi. Singulari vi cathartica nulla prorsus, nisi ex accidente quando sc. copiosam jam dum præparatam in corpore humano humorum colluviem natura fuerit aggressa, sunt præditæ. Præcipuæ autem earundem virtutes sunt calefacere, exiccare, ac ut dictum, corroborare ac confortare.

Cautio.

Abstineant ab harum usu omnes plethorici, itemque biliosi ac ij, quorum pulmones, ventriculus, hepar, lien, renesque, &c. intemperie laborant calida, quo pertinent etiam emaciati, quibus vix ossa pellibus hærent.

4. Pulvis diatartari solutivus.

Pulvis hic singularis est efficaciæ in educendis è primis viis omnis generis, tam qualitate quàm quantitate naturæ molestis, qui alias lenitivis facilè cedunt, humoribus.

Maxima utilitate omnibus hic inservit affectibus, quibus, ut dictum, Familiares, aliique sive cum sive sine febre morbis ac symptomatibus cunctis insuper, quæ temperatis purgandæ veniunt catharticis, indiscriminatim complexionibus. Singularis præterea est medicina hypochondriacis, flatulentis, circa præcordia ex viscerum obstructione ac humorum cruditate progenitis, spiritibus copiosissimè refertis. Maximè deniq; conducibile ijs audit medicamen, quibus passio est infesta colica, infestusq; renum calculus.

Dosis.

Communis huius pulveris pro utroque sexu dosis est ʒj. quibus facilis est alvus, naturæque sunt debilioris, in minori porrigantur quantitate. Pueris etiam in proportionata dosi securè absq; ullo periculo exhiberi possunt.

Usus.

Pulvere hoc quatuor vel quinque horis ante prandium cum brodio carnis vel decocto prunorum aut passulorum, in febribus verò acutis, cum aqua destillata syr. violat. f. in forma Julepi dulcificata utendum. Pro rei exigentia secundò vel tertiò, in morbis etiam chronicis pluries sine omni periculo repetitur. Viscera autem, quod probè hîc notandum, salva sint necesse est ac illæsa, viresque ægroti integræ. Nulliusque cathartici, seposita prædicta cautela, sub cœlo tutior magis est, quàm hujus pulveris usus.

5. Confectio arthritica.

Electuarium hoc peculiari sua qualitate quosvis in juncturas prolapsos tenues catarrhos, varia exinde solitos exartare

tare symptomata, per secessum educit. Iis inprimis maximè est utile, qui catarrhis, chiragrâ, Ischiade, Gonagra, Podagra aliisq; funestis juncturarum vitiis miserrimè excruciantur.

Dosis.

Communis huius electuarii dosis in viris ac mulieribus satis robustis est ℥ ß, in paulo fortioribus eadem aliquantulum augetur.

Usus.

In brodio carnium, decocto hordei, passularum aut alio (pro cuiusque beneplacito) liquore dissolutum, quatuor vel quinq; ante prandium horis jejuno ventriculo propinandum. Quod una, duabus aut tribus horis post accommodum subsequatur abstergens, quo humorum expurgandorum reliquię ad expulsionem promoveãtur, intestina eluantur ac mundificentur. Quocunque etiam tempore, necessitate ita urgente, sumptum, suam absque ullis torminibus tutissimè absolvit operationem. Si modò hoc ipso ad præcavendam humorum colluviem usurus, tempus observet aut vernum, aut autumnale, itemque qui immediatè subsequuntur plenilunium, dies, domumq; ne excedat aere existente turbido vel nubile ventosque evitet australes. Sciendum verò, si pro humorum educendorum copiâ muneri suo non satisfecerit, secundo aut tertio subsequente die eâdem dosi repeti tutò posse.

6. Electuarium Hydragogum.

Electuarium hoc omnes serosas vel copia turgidas vel adventitia humorum nociva permixtione collectas in corpore expurgat humiditates. Ideoque usus eius est salutaris in omnibus ab his, & similibus causis, productis affectibus, inprimis verò hydrope aliisq; aquosis humani corporis & externarum partium tumoribus. Egregium etiam ad educendos in cavernis laterum ac alibi latentes, variaque ibidem, ut in plurimis ægrotis videre licet, producentes symptomata serositates, a quibus affectas humani corporis partes mire liberat.

Dosis & Usus.

Hujus ℥ß in brodio carnium calido, vel alio simili ac conveniente liquore dissoluta manè quatuor aut quinque horis ante prandium jejuno stomacho, necessitatis tempore frequentissimè ebibitur. Maximè autem (si modo morbus inducias ferat) usus ejus est conducibilis in ultima lunæ quadra.

7. Passulæ purgantes.

Passularum harum purgantium vis ac facultas in educendis blandè absq; ullo periculo per alvum tartareis varij generis humoribus, mira est; Impuritati ventriculi corrigendæ, affectuiq; splenetico inveterato, melancholiæ hypochondriacæ, diuturnæ fecum retentioni, aliisq; morbis à principalium viscerum obstructionibus ac conclusis flatibus ortis, ubi lenientia sunt necessaria, singulares sunt.

Dosis & Usus.

Harum passularum pro assumentis natura, viribus ac ætate assumitur cochleare unum plus minusve paulò ante prandium quæ absque ulla molestia ac fastidio munere suo ritè funguntur.

8. *Cholagogum lenitivum.*

Cholagogum hoc lenitivum singulare est electuarium pro expurganda bile flava aliisq; calidis, fervidis ac ebullientibus humoribus, quos non solum educit, verum insimul etiam alterat, corrigit acrimoniamq; eorundem demulcet, viasque, per quas sunt exterminandi, reddit lubricas. Ideoq; conducibile in febribus a bile flava exortis, erysipelate, podagra calida, hepatis inflammatione, vehementissimisq; cum alvi constipatione ex renum calculo pro natis doloribus, gonorrhæa virulenta, fluore albo mulierum retentis ab intemperie sicca fecibus, aliisq;, qui emollientibus potius, humectantibus ac leniter purgantibus, quam fortioribus veniunt eliminandi, affectibus.

Dosis.

Fortioribus datur ad ℥ j. debilioribus verò ac delicatulis facilimeq; mobilibus sufficit ℥ ß

Vsus.

Electuarium hoc in brodio carnium, vel si febris, aut alius p.n. calor adfuerit, in decocto hordei dissolutum manè jejuno ventriculo quatuor ante prandium horis, propinandum. Quòd si verò cuipiam electuarij huius ob continuas alvi constipationes vaporumq; calidorum ascensum veniat multoties reiterandus, huic dimidiam supra præscriptæ doseos partem semi horulæ quadrâ ante prandium propinasse vel deglutiisse sufficiat. Dicto tempore assumptũ, tantum, quantum necessarium, circa vesperam educit. Prægnantibus etiam purgantibus sollicitandis ut & infantulis securissima ac tutissima est medicina.

MYROTHECII.

Sectio IV.

De Diureticis.

1. *Mixtura saxifragiæ.*

Singularis hęc sub forma electuarij [illegible]cinnata mixtura nobilissimis ac ex[illegible]entia approbatissimis est prædita [illegible]tibus, internas namque angustiss[illegible] venarum, mesaraicarum sc. lienis, h[illegible] aliarumq; partium, inprimis verò ur[illegible]rum obstructiones potentissime [illegible] ac aperit, tartareamq; in iisdem collect[illegible] mucilaginẽ abstergit, dissolvit gnaviter[illegible] educit. Contritum renum ac vesicæ c[illegible]lculum expellit, dysuriæ medetur, profectos etiam ab urinæ retentione dorsi partiumq; vicinarum dolores sedat. Inprimis autem utilis est medicina contra hydropem, tumorem lienis aquosum, flatus sive ventositates, œdema aquosum aliosq; similes morbos, quorum cura diureticis simul peragenda medicaminibus.

Tandem etiam obstructas uteri venas mixtura hæc deobstruit, crassum frigidumq; in iisdem contentum sanguinem excalefacit & attenuat, ac ex hisce causis productam mensium retentionem t[illegible]m in mulieribus quam virginibus promovet.

Dosis.

Exhibetur plerunq; ad ℈ j ac ratione assumentis augeri potest dosis [illegible] ad ʒ j.

Vsus.

In usu huius ut & aliorum di[illegible]ticorum, corpus ante omnia (necess[illegible]

sic exigente) à præsentibus impuritatibus, non per ureteres sed per alvum educendis, liberandum Præmissis hisce, mixtura hæc in vino rhenano, malvatico vel hydromelite, si ægrotus à febre vel alio calore p.n. fuerit immunis, vel recentissimo lactis sero, decocto hordei vel alio convenienti liquore dissoluta, matutino vel alio etiam, quando remoras non patitur necessitas, tempore exhibetur, repetique pro lubitu potest.

Non negligenda interim, præsertim verò in ipso calculi paroxysmo, vehementissimis etiam doloribus, inflationibus ac extensionibus corporis utiles clysteres, inunctiones, fomentationes & alia usitata remedia quibus incarcerati discutiantur, flatus, ureteres emolliantur, humectentur ac lubrici fiant, quo præparatam hanc ad eductionem tartaream materiam facilius ac felicius nobile hoc medicamen expellere ac exterminare queat. Quòd si verò præservationis E. hac mixturâ coagulatâ nondum materiam cuipiam educere placeat, is præter necessaria purgantia prædicto lenitivo vel alio infuso rhabarbari, syrupo violarum vel cassia permixtis, duob9 aut tribus diebus continuis sub ultima lunæ quadra horis matutinis, præcipuè autem verno vel autumnali tempore utatur, sumptoque medicamine paululum requiescat, dulcemque post requiem de mandato sibi munere rursus ut ante fungatur.

Cautio.

Hujus mixturæ usus vitandus iis, qui internas patiuntur inflammationes, excoriationes vel alias quascunque læsiones, quorumve urina sanguinis instar rubet, itemque illis, qui diabete divexantur ut & prægnantibus.

2. Oleum nephriticum.

Hoc instar sapphyri splendens destillatum oleum calefacit, digerit, aperit, discutit urinamque potenter promovet.

Singularis autem est medicina in asthmate, inflationibus ventriculi, passione colica, Pleuritide notha à flatibus sive inter mẽbranos externos sive internos collectis exorta; contra immanissimos etiam dorsi ac coxendicum dolores à crasso frigidoq; in renes prolapso catarrho ꝓfectos est egregium. Conducibile etiam pro educendis è renibus ac vesica arenulis, omnique mucilaginosa ac tenace expurgãda materia, illis præsertim, qui pituitosæ sive phlegmaticæ sunt constitutionis, in quibus sc. facultas dictarum partium expultrix maximè reperitur debilis. Excellens etiam est contra stranguriam, dysuriam, gonorrhæam, itemq; ad renes collumque vesicæ à purulenta ab aliqua exulceratione profecta materiam mũdificandũ, ac quantum in hisce, ratione eorundem substantiæ ac temperamenti possibile per cõsolidantia rectificandum, vel ad minimum, ne malũ latius vel profũdius serpat, impediendum est optimum. Nonminus etiã lochia in debito suo fluxu sublistentia promovet, acerbissimosque dolores post partum laudabile est mitigativum.

Dosis & Usus.

Iunioribus hujus olei guttæ tres, adultioribus verò pro re nata ... vel xij. cum vino generoso, vel brodio carnium aut decocto hordei additis passulis & glycyrrhizâ, vel convenienti liquore, propinantur.

Pro expurganda in fundo hærente purulenta vel viscosa materia, ac urina exinde liberanda ac educenda, duæ vel tres guttæ cum decocto fl. malvæ vel glyzyrrhizæ cũ siphunculo jucundè immittantur, idque toties, quoties præceperit necessitas.

Cautio.

Ij, qui hepatis inflammationi ac nephritidi sunt obnoxij, ab usu hujus olei interno abstineant.

3. *Nitrum præparatum.*

Nitrum hoc peculiari præ alijs usualibus salibus est donatum penetrativa, aperitiva, incisoriaque acredine. Quamobrẽ etiam majori energia cutis poros aperit, potentiusque alijs urinam expellit. Et quod fortè alicui nitrum vel etiam absurdum videbitur, quod hoc sal solũ ratione caliditatis suæ (ut & alia salia) frigidis, verum etiam secundum easdem qualitates, calidis etiam, quibus refrigerando succurrit, utilissimum sit affectibus, non minori siquidem cum fructu exhibetur in febre ardente sive periculosa linguæ inflammatione quàm alijs acutissimis morbis, in quibus pro mitigando intollerabili æstu ac compescenda ac restinguenda siti præsentaneum est auxilium. Peculiaris etiam ejusdem usus est in liberandis a prædictis vitiosis materiebus vesica ac renibus, inprimis ijs ægrotis, qui calore interno ferè exuruntur, quia præmemoratarũ partium calorem p. n. temperat potius, mitigat ac refrigerat, quàm, ut alia solent diuretica, excalefacit & urinæ acrimoniam adauget.

Præterea, quando ab equitatione tempore æstivo facta aut alijs vehemẽtiorib' exercitijs, sanguis alicui vehementissimè ebullire inceperit, hepar ac renes valdè incaluerint ac flammeam rubeamque excreverit quispiam urinam, is melius hoc ipso medicamentum non inveniet. Eodẽ etiam in febribus quotidianis ut & chronicis tertianis, item semitritæo putrido (qui ex illa chronicarum febrium familia censetur, quæ certis ac statutis anni tẽporib' grassantur, ægrotosq; dolorib' capitis, vertigine, corporis viriumq; languore, septimanis aliquot miserrimè excruciant, hisque febribus nonnullo etiã tẽpore peculiaris conjuncta est malignitas (quam vulgus ab adjunctis symptomatib' hisce in oris febrem appellat ungaricam) maximo cum successu utimur. Ægrotis enim convenientibus & accommodis prius purgatis pharmacis si bis aut ter duab' aut tribus ante accessionem paroxysmi febrilis horis hoc nitrum, servatis eisdem in loco moderatè calido, offeratur, morbi ideam ita immutat, ut brevi exoptata subsequatur reconvalescentia. Peculiare deniq; est alexipharmacum, inservitque summo cum fructu ijs, qui forte fortuna venenatas deglutivêre herbas.

Dosis & usus.

Nitri hujus ℈j. vel ad summum ʒj. cum vino, brodio carnium calido, vel alijs liquoribus oblata unicâ vice sufficit. Sciendum etiam, nitrum hoc in aqua dissolutum ac in ore retentum, exsuscitatum ab acri ac calida defluxione mirè mitigare ac sedare dentium dolorem.

4. *Spiritus salis.*

Clarus, albus ac acidus hic ex sale communi præparatus salis spiritus, dum naturam

ram salis æmulatur, essentialem etiam sive balsamicã ejusdem virtutem retinet; incidit enim, discutit, aperit, mundificat, penetrat, urinamque potentius ullo alio diuretico promovet.

Vtimur hoc spiritu in obstructionibus venarum, aliorumque subtilium corporis humani vasorum, admiscetur etiã abstersionis ac expulsionis gratia salutariter potionibus vulnerarijs, contra rerum ac vesicæ calculum ac ad tartaream, viscosam, crassamq;, unde calculus progeneratur, incidẽdam materiã eandemq; educendam, excellens est. Item etiã cõtra triplicem hydropis speciem. Vires præterea in acutissimis & alijs chronicis errantibusque febribus diminutas revocat. Tandẽ denique in atrophia quæ obstructionem venæ cavæ est subsecuta, mirabilis est efficaciæ spiritus hujus usus.

Dosis & Vsus.

Spiritus hujus offeruntur, 5.6.7.8.10.12.&15.guttulæ cum vino, aquis destillatis, julapijs vel alijs similib⁹, pro cujuslibet lubitu, medici judicio ac morbi natura.

MYROTHECII

SECTIO V.

De hydroticis sive sudoriferis medicaminibus.

1. Diaphoreticum pretiosum.

Diaphoreticum hoc singulare est confortativum & ratione suæ qualitatis optime temperatum bezoarticũ in omnibus liquoribus aquosis salis instar dissolubile magisterium.

Principales ejusdem virtutes cõsistunt in expellendis per sudorem ac insensibilẽ transpirationem venenatis & putridis vaporibus pestilentialibusq; in corpore dominantibus, facultati vitali maximè nocivis infectionibus, dein ididem etiam cor ac cæteras partes principales egregiè roborat ac confortat.

Singulariter autem ejusdem usus conducibilis experimento est confirmatus in omnibus periculosissimis etiam ac acutissimis febribus, ijsq; pestilentialibus, petechijs, variolis & morbillis, pleuritide legitima ac periculosa alijsq; a prædictis causis oriũdis morbis. Similiter etiã in tertiana, duplici tertiana, quotidiana, hemitritæo, alijsq; intermittentibus, non solũ ex humorũ crassorum in corporis humani centro, facta putredine ac fermentatione progenitis, verum etiã conjunctã aliquã causa nutricula, sanguineæ sc. massæ impuritate sulfulris febribus maxime est utile. In gutta itẽ rosacea, erysipelate, alijsque affectib⁹ per bezoartica diaphoretica humorũ putredini ac venenosæ malignitati resistentia ac sanguineã massam mundificantia præsentissimum est remedium.

Dosis.

Exhibetur hoc diaphoreticum viris ac mulieribus indiscriminatim à granis x. ad xij. robustissimis verò à xv. ad xx. pueris vero pro ætatis ac virium diversitate à granis ij. iij. iv. vel vj.

Vsus.

Magisteriũ hoc horis matutinis vel aliis etiã quandocunq; necessitatis casus ejusdẽ usum exegerit, præcipuè verò in affectib⁹ periculosissimis, qui nullam patiuntur remoram, exhibetur frigidum in uno aut duobus cochlearibus vini rhenani vel convenientis liquoris dissolutum quo

sumpto,

ſumpto, ſudorem bene tutò æger otus abſque tamen virium jactura expectet. Delicatulis vero ac natura debilibus maximè conducibilis eſt potiuncula aliqua brodij gallinæ, aliquot guttulis Elyxiris noſtri cordialis vel alterius aquæ cardiacę alterati, quadrantis aut dimidiæ horulæ ſpatio poſt aſſumptum diaphoreticum tepidè ſuperbibita, quæ non ſolum ſudorem promovebit verum inſimul etiam vires egregiè conſervabit. Hujuſq; diaphoretici pro rei exigentia in omnibus complexionibus ac conſtitutionibus corporis tam in prægnantibus quam infantulis tutiſſimus eſt uſus, inprimis vero in iis affectibus, qui calidiora alexipharmaca ac antidota non ferunt, ſed ab ijſdem potius exacerbantur.

Cautio.

Diaphoreticum hoc in affectibus per diaphoreſin expellendis juſto & legitimo tempore, quo natura iiſdem indiget vireſque ſatis adhuc ſunt robuſtæ, offerẽdũ. Si verò ſtatus morbi venę ſectionẽ vel vomitoria aut cathartica medicamenta primũ requirat, diaphoreticum hoc in aliud tẽpus differendum. Nam quod natura maximè urgere ſolet, ſatiſque eſt commodum, id exhibendum medicamentum, contrarium verò intermittendum.

2. Bezoarticum chryſocorallinum.

Bezoarticum hoc chryſocorallinum ex auro & corallis rubris artificioſiſſimè pulveris inſtar præparatum eſt puniceum magiſterium, quod præter virtutem ſuam cardiacam egregie etiam ſudorem movet, omnibuſque ijs affectibus, quibus diaphoreticum pretioſum eſt, conducibile, utilis ejus uſus eſſe poteſt, inprimis vero ijs, qui delicatioris ſunt naturæ, medicamentaq; faſtidiunt, itemq;, quia omnis eſt expers ſaporis ac odoris, prægnantibus ac infantulis maximè eſt proficuum. In ſpecie verò maxunoperè ſubvenit ventriculo, (ubi ſcilicet iiſdem in febrib⁹ malignis ac ardentibus, non quidem eſſentialiter ab aliqua in eo collecta nociva materia, ſed per conſenſum vicinarum partium tantopere ad vomitum excitatur, (ut ægrotus ne momẽto quidem aſſumta corroborativa, vel refectoria nedum alia medicamenta retinere queat) eundem corroborando. In periculoſis alvi fluxibus, præcipuè verò dyſenteria aliis medicamentis bezoarticis omnibus palmam hoc ipſum præripit.

Doſis & Uſus.

Recẽter natis gr. j exhibetur in puerulis & aliis ratione ætatis aſcẽditur ad duo, tria, quatuor vel quinque grana, adultioribus verò habitâ ſemper, ut ſupra monui ætatis ac neceſſitatis ratione, decem, duodecim uſque ad quindecim in aqua deſtillata vel alio conveniente liquore pro cujuſvis arbitrio ac judicio.

3. Cornu Cervi per calcinationem præparatum.

Candidiſſime hoc uſto ac cum aqua aliqua cordiali in formam tabularũ præparato cornu cervi exoptatiſſimo ſucceſſu in plurimis venenoſis peſtilentialibuſque cordi maximè offenſis affectibus, quibus inprimis maligna aliqua qualitas ac putredo eſt conjuncta, utimur, vireſq; ac qualitates cornu cervinõ ſolũ Medicis vero etiam cuilibet patri familias ſunt notiſſimæ.

Aſt quia

Aſt quia hoc ipſum è centro ad circumferentiam corporis nocivam materiam per ſudorem expellit, ideoque illud ipſum diaphoreticis aſſociare placuit.

Vſus & doſis.

Hujus per calcinationem præparati cornu cervi doſis eſt, ℈. j. vel etiam ʒ. ß. aut ʒ. j. habito tamen perſonarum & neceſſitatis exigentis reſpectu plus minus vel cum aqua aliqua deſtillata affectui appropriata.

4. *Cornu cervi per macerationem præparatum.*

Eſt ejusmodi cervi cornu, quod ſingularis alicujus decocti bezoartici vapore ita quidem levigatur, ut digitis facilime poſſit conteri, qui præparandi modus ab aliquibus chymicis calcinatis Philoſophica vocatur.

Hoc cornu cervi à priori diſtinguitur ratione ſubſtantiæ, quam in ſe retinet, ſulphureæ. Quod manifeſtiſſimum, ſi incendatur, carbonis enim inſtar ignem concipit, tingiturq; primum atro, deinde candidiſſimo colore, ejusq; uſum aliqui è chymicis maximopere extollunt, unicornu longè præferunt. Donatum alias eſt manifeſta, ac in ſenſus incurrente omnive, ut terra ſigillata & bolus orientalis carente acrimonia qualitate, eorumq; locum ſubire poteſt in miſcendis antidotis, idque maximo ægrotorum commodo, quoniam non minus propter vim ſuam bezoarticam, quam prædicta ſudorem etiam movet. Summè etiam & proficuum in dyſenteria aliisque acribus alvi fluxibus.

Doſis & Vſus.

Utendi exhibendique modus idem eſt cum ſuperioris cornu cervi calcinati.

5. *Diaphoreticum Antimony.*

Diaphoreticum hoc antimoniale eſt ex antimonio pulveris inſtar præparatum candidum minerale magiſterium, à plurimisque Chymicorum vocatur magiſterium bezoarticum minerale, cui maximas aſcribunt virtutes.

Singulare eſt experimentum in peſte & aliis venenoſis ac malignis affectibus. Quoniam etiam materiam peccantem inſenſibiliter per ſudorem expellit, ideoque ſalutaris ejusdem eſt etiam uſus in illa lue venerea, ubi materia peccans in habitu corporis latitans, ſcabiei ſiccæ, herpetis miliaris aliarumque puſtularum exiſtit cauſa.

Doſis.

Exhibetur unica vice à granis iiij. vj. ad ℈. j. usque.

Vſus.

Porrigendum ægroto cum liquoribus appropriatis vel ſub forma boli conſervæ alicui vel electuario commixtum; absque omni etiam periculo toties, quoties neceſſitas exegerit, ejusdem uſus repeti poteſt.

6. *Spiritus nitri correctus.*

Spiritus hic peculiaris eſt ſalis nitri

ad usum hominum singulariter præparatus ac correctus spiritus, qui ratione manifestarum suarum qualitatum non multum est dissimilis cæteris spiritibus salinis, excepta sola, quæ fortior in eo est quam in aliis, qualitate ignea: Movet urinam, pellit sudorem absumitque omnes hinc inde in corpore oberrantes nocivos vapores. Ad colicam flatulentam, cardialgiam aliosque à flatibus ortos morbos comprobatissimus ejusdem est usus: Similiter etiam contra anginam ac pleuritidem pestilentialem aliasque febres malignas à sulphureis pestilentialibusve miasmatibus exsuscitatas ac in corpore humano accensas maximopere celebratur.

Dosis & Usus.

Propinatur hic spiritus cum vino, brodio carnis vel aqua destillata, ut superius de spiritu salis dictum à guttis vj. viij. x. xij. ad xv. usque.

7. *Aqua Dianæ.*

Aqua hæc crystalli instar pellucida, sapore ac odore gratissima egregium est hydroticum, laudatissimus idcirco ejus usus in externorum membrorum lassitudine, podagra, acerbissimisque articulorum à frigidis ac tenuibus per cutis poros non evanescentibus defluxionibus exortis doloribus. Principaliter autem in pruritu, scabie, maculis alisq; ab impuritate sanguinis pronatis deformitatibus ac defœdationibus ejus usus est proficuus.

Dosis & Usus.

Propinatur plerumque horis matutinis brodio carnis, vino vel alicui aquæ destillatæ, utpote veronicæ, carduibenedicti vel fumariç permixta à ℨj. ad ℥. ß. plus minus pro diversitate subjecti, qua epota sudorem in lecto benè tectus ægrotus expectet. Ii verò, qui in lecto sudare nequeunt, epota hac ipsa moveant sudorem in balneo. Quia etiam nullus nocivæ est particeps qualitatis, ideoque multoties ejusdem usus tutò reiterari potest. Quod si fortè ægrotus multis scateat impuritatibus, is prius, quo aqua vires suas felicius exerere queat, tentandus purgantibus noxiique humores sunt eliminandi.

8. *Aqua Veronicæ.*

Nobilis & colore subaureo tincta pretiosa veronicæ aqua, eo, quo docui in mea hydrelæologia, modo destillata, maximarum est virium non solum in omnibus viscerum obstructionibus & potionibus vulnerariis, verum etiam admirandæ est qualitatis pro mundificando sanguine, abolenda fœda cutis scabie & vitiligine. In his, qui ad sudorem sunt proni, absque alterius additamento, eundem mover. Exaptatissimus etiam ejusdem est usus in curanda lue venerea, præcipuè in delicatulis quasvis alias potiones abhorrentibus, similiter etiam in morbis acutis, utpote febribus malignis, pestilentialibus, petechiis, variolis & morbillis, &c.

Dosi

Dosis & Usus.

Communis ejus dosis est ab ℥.j. ß. ℥.ij. ℥.iij. ad ℥.vj. usque habito semper personarum respectu consideratoque necessitatis casu, propinatur vero tempore matutino vel alio accommodo. Cum vero acrimoniæ cujusdam sit particeps, ea corrigi convenienter potest additione sacchari, quod ejus operationes nullo modo remorabitur. Imo aquæ hujus virtutes multo sunt in medicina excellentiores, quam ut hic omnes enarrare possim.

9. Spiritus Tartari.

Aqueus est è tartaro destillatus liquor, qui aperit, penetrat, sudoremque movet, quare ejusdem usus singularis est in his ipsis affectibus, quorum jam in præcedente facta mentio, per sudorem scilicet qui veniunt eliminandi, præter enim empyreuma quod redolet, non multum ab ejus qualitatibus recedit.

Dosis & Usus.

Exhibetur è ℈.j. ad ʒ.j. cum vino vel aqua aliqua destillata.

10. Antidotus Cardui Angelici.

Antidotus hæc nobile sudorem movens ac sanguinem purificans & verè bezoarticum sub forma electuarii concinnatum est medicamentum, quod ratione suarum qualitatum mediocriter calefacit, aperit, detergit, purificat, internæque humorum putredini resistit.

In morbis acutis, ut febribus malignis, pestilentialibus, petechiis, variolis & morbillis, dysenteriis, pestilentialibus, ut & aliis febribus ut superius de diaphoretico pretioso diximus, maximarum est virium, singulariter autem est utile hominibus, constitutionis qui sunt frigidæ, catarrhosis item doloribusque podagricis, chiragricis, ischiaticis, aliisque vitiis à salsis tenuibusque exortis defluxionibus obnoxiis: similiter etiam in curanda apoplexia, membrorum contractura, eo præsertim tempore, ubi pro curatione horum vitiorum, ad præcavenda majora incommoda ac symptomata, præter alia medicamina, necessario etiam requiruntur sudorifera. Tandem denique grumos etiam sanguinis dissolvit, contusisque aut ab alto delapsis salutaris est medicina, in fractura item ossium ac luxatione membrorũ loco potionis vulnerariæ usurpata admirand' ejusdem est effectus, non minus etiam pro expugnando hausto veneno, ut & sanandis vulneribus sive cæsim sive punctim factis, præstantissima est medicina.

Dosis & Usus.

Exhibetur infantibus ac pueris cum aqua aliqua destillata, decocto vel Julepo, in absentia vero febris, cum vino vel hydromelite à ij. iij. jv. v. usque ad x. vel xij. grana, adultioribus vero à ℈.j. ad ʒ.j. pro diversitate ætatis viriumque personarum ratione.

11. Sal diaphoreticus.

Hujus è vegetabilibus arte elicti candidi salis virtutes sunt, promovere sudorem, pellere urinam ac absumere exiccareq; superfluum ac serosum phlegma.

Iis itaque pro movendo sudore datur, qui nimium sunt catarrhosi abundantque prædicto phlegmate; quoniam etiam vias, in quibus viscosa hujusmodi materia hæret, deobstruit, eandemque discutit & absumit, vaporesque flatulentos supprimit, ideoque conducibilis in hydrope, tympanitide & flatulentia corporis, salutaris etiam est lactantibus, quorum lac nimis est aquosum ac tenue, aliisque, quæ medicamenta exiccantia requirunt, affectibus ac symptomatibus. Tempore etiam pestis, quando præsertim illa existente anni tempore humido dominatur, maximo cum successu usurpatur.

Dosis & Usus.

Dosis ejus est ℈.ß. vel ℈. j. plus minus pro diversitate subjectorum, daturque tempore matutino cum vino vel conveniente aqua stillatitia bibendus.

MYROTHECII.

SECTIO VI.

De Mitigantibus sive anodynis.

1. *Laudanum Angelicum.*

LAudatissimæ hujus in forma crassiusculi alicujus extracti præparatæ medicinæ experimentis confirmatæ virtutes sunt præcipuæ hæ sequentes:

1. Defluxiones quascunque, sive frigidæ eæ sint, sive calidæ ac acres à capite ad pectus vel alias corporis partes delabente alterat, incrassat vel exiccat, earundemque acrimoniam demulcet, indeque exorta symptomata mitigat ac corrigit.

2. Intollerabiles ac immanes quoscunque febriles à quacunque causa pronatos calores temperat ac mitigat.

3. Omnis generis acerbissimos etiam non solum à prædictis defluxionibus causatos, verum etiam à calculo, flatibus, vulneribus externis, contusionibus, ossium fracturis aut alia quavis causa externa à capite ad calcem usque excitatos nec aliud frænum ferentes dolores mitigat ac sopit.

4. Periculosissimas dysenterias vel cum vel sine sanguine fluentes, hæmorrhoidum item mensiumq; nimium fluxum sistit egregiè.

5. Denique ablatam à superioribus causis ægrotorum dulcem requiem maximeque necessarium somnum restituit, dissipatasque exinde vires revocando ac recolligendo, Medico ad obtinendum præfixum scopum maximopere subvenit.

Dosis.

Nobilis hujus acodyni dantur gr. ij. iij. jv. v. & robustissimis ad summum vj.

Usus.

Quando laudano hoc pro incrassandis catarrhis, (ut supra §.j. dictũ cuipiã uti placeat, dissolvatur illud pri' in uno vel altero cochleari syrupi violacei, & liquiritiæ, jujubis vel lenientiũ aliorũ appropriatis aquis

dilutorum Syruporum, exhibeatur in forma potiunculæ duabus post solis occasum horis sumpta cœna: Quòd si verò propter ingratum saporem in forma præmemorata quispiam usus ejusdem sit fastidiosus, ei ex præscripta dosi formare pilulas e sto integrũ, quas cũ aliquo ex modò recẽsitis syrupis asperso prius pulvere liquiriziæ deglutiat. In vehementissimo febrium æstu, phrenitide item, mania & insania ab accensa bile flava vel alia simili materia productis in emulsione aliqua è sem. cucum. & cucurb. cum aqua aliqua refrigerante, recentissimè extracta ac Syrupo violar. dulcorata dissolutũ prædicto tempore administretur. Et ubi calori p.n. qualitas aliqua maligna quod in peste aliisq; febribus malignis evenit, fuerit conjuncta maximo ægroti commodo ℈ j plus minusve salis nitri præparati additur.

In omnibus chronicis recidivantibusque sive externis sive internis itemque ulceribus cancrosis, fistulis, noli me tangere, aliisque similibus ægrotos acerbissimè excruciantibus viresque eorundem iminuentibus ulceribus, pro diversitate affectus vel in calido vel frigido aliquo liquore dissolutum in forma potiunculæ vel pilularum duabus ante dolorum recursum horis, idque toties, quoties exegerit necessitas, exhibetur.

In alvi aliisq; cruentis fluxib. exhibetur cum Syrupo cydoniorum, de rosis siccis, myrtillorum aliis astringentibus. Modumq; si excedat fluxus, viresq; non omnimodè sint prostratæ, bis de die, manè scilicet & vesperi exhibere licet, ast debilitatis ac exhaustis viribus, dimidia tunc dosis est sufficiens.

Si quem præterea neque à doloribus neque à manifesta ac sensibili calore productæ nullisque externè usualibus remediis cedentes vigiliæ miserrimè torquerent, huic absque ullo periculo Laudanum tempore vespertino exhiberi & ratione exigentiæ repeti potest.

Cautio.

Quoniam verò variæ Laudanorum extant compositiones, idemque hujusmodi medicamento usuro circumspectè agendum singularisque aliqua, quę summa sit præparata diligentia, cordialibusque temperatis castigata compositio est primùm eligenda.

De hinc eidem etiam est probè observanda dosis exhibendique tempus, ne forte plus justo nec statim in principio morbi ubi catharri, æstus febriles, dolores ac periculosi alvi fluxus dominantur, eo, absoluta tanquam medicina, qua præmemorati affectus omnes curari possint, temerè utatur. Ideoque sedulò habenda consideratio præparantium emeticorum, catharcticorum, diureticorum, hydroticorum, alexipharmacorum, corroborantium; aliorumque necessariorum medicamentorum internorum; itemque venæsectionis, cucurbitularum, balneorum, fomentationum, inunctionum, aliorumque externorum pro diversitate causarum in usum ducendorum medicaminum, quorum singulum suo quodque tempore, quando scilicet necessitatis casus jusserit, usurpandũ. Ægroti præterea Laudano hoc usuri, alv' semper sit lubrica ac libera necesse est, quæ, si non respon-

deat, Clysteribus humectantibus simili-ve dicta convenienter est solicitanda. Sciendum tamen interim, quòd si fortè quispiam vehementissimis ac insolitis vitæ periculum minitantibus doloribus derepentè corripiatur, ac non demptis prius doloribus ac recollectis viribus impossibile prorsus sit curæ principium, usum hujus Laudani absque ulla remora non solùm esse licitè usurpandum, verùm etiam maximè necessarium, & à sapientioribus Medicis plurimis idcirco encomiis donatum. Ii denique, quorum caput est imbecille ac frigidum, somnolenti sunt ac ad lethargum & apoplexiam valdè proclives, itemque epileptici à causa frigida facti, natura vel asthmatici aut phtysici, ii etiam, qui duras patiuntur viscerũ obstructiones ac scirrhos, virgines prætereà & maritatæ mensium suppressionibus laborantes, Laudano hoc, nisi summa urgeat necessitas non temere utantur.

2. *Mixtura Dianepenthes.*

Hæc instar duriusculi alicujus Syrupi præparata mixtura singulare est anodynum, ac simul etiam confortativum medicamentum, quod in febribus acutis aliisque affectibus fortuitis ac repentinis, qui intolerabili calore, malignitate, item, sævissimis dolorib⁹, delirio, perpetuisque sunt stipati vigiliis, excellenter in momento quasi juvat.

Dosis.

Datur adultioribus ad ℈j. delicatulis verò ac junioribus minus, robustissimis verò, si constitutio corporis ejus usum ferre possit ad ℈iß & ℈ij.

Usus.

Ægroto exhibetur in forma potiunculæ in aqua aliqua destillata vel julepo dissolutum. Hic verò notandum, quod si hæc mixtura in prædictis febribus in usum vocetur, hanc ipsam interdum sudorem aliquem solere movere eundemque utilissimum, nullo modo impediendum.

Cautio.

Hoc medicamentum simili cum Laudano angelico cautione indiget.

3. *Mixtura odontalgica.*

Hæc mixtura utilissima est in odontalgia à causa frigida ac catarrhis inopinatò excitata.

Usus.

Hæc mixtura si instar grani piperis loco dolenti per modicum temporis applicetur rursusque ejiciatur, catharrorum partem extrahit, dolorem sopit, gingivamque à catarrho relaxatam firmat ac roborat: Si verò dolores ab excavato per putredinem dente essent producti, is erit vel extrahendus, vel spiritu vitrioli liquor ei inducendus, quod in plurimis observavi personis, quorum dentes hoc remedio sunt ita mortificati, ut licet tum fuerint evulsi, nihilominus tamen inposterum

rum ab omni sint facti dolore liberi.

Denique verò si dolor non ex enarratis causis, sed ex superflua tenui ac serosa per universum corpus diffusa humiditate originem duceret, illis per purgantia ac sudorifera caputque corroborantia occurrendum. Irritus enim & vanus foret omnis labor, si hocce & similibus anodynis aliis dolores hujusmodi avertere conarentur.

MYROTHECII

SECTIO VII.

De confortantibus & specificis Medicinis.

1. Aurum potabile Mysticum,

sive

Magisterium Auri liquidum optimum.

MEam de auri metallina essentia chymica anatomia ejusdemque in medicina usu conceptam opinionem, meumque judicium in variis meis opusculis dogmaticis, præsertim verò in recensione septem planetarum terrestrium spagytica, itemque in aphorismis meis spagyricis sive chymiatricis ac in chrysologia sive examine auri chymico candidè aperui, syncerè tuli.

Cùm verò reperiantur plurimi, qui hæc mea scripta nondum legerunt, cùm tamen de his omnibus ac singulis judicium desideranter expectent, ideoque in compendio quasi idipsum hic repetere placuit.

Primùm syncerè confiteor, aurum nobilissimum, pulcherrimum, purissimum, solidissimum ac in suis qualitatibus maximè temperatum, præ reliquis omnibus mineralibus ac subterraneis, esse corpus, ejusdemque temperamentum ac constantiam necessariò provenire, primùm ex siccarum elementarium substantiarum puritate, perfectione ac constantia, ex quibus à natura fuit compositum, deinde etiam ex perfectissima earundem unitione, permixtioneque absolutissima, ut etiã in omni tentatione ac probatione tam interna quàm externa unum semper & idem permaneat.

Secundò, plurimis probationibus chymicis verissimè comperi, aurum, licet naturale aliquod sit compositum ex diversis contrariisque elementaribus qualitatibus ac substantiis, ut alia omnia sub sole creata, constans, exindeque plurimi doctorum argumentantur, hoc ipsum a sua forma qua à natura donatum est, perfectè ut alia creata esse dissolubile, quod tamen valentissimo igni, fortissimisque corrodentibus factu prorsùs est impossibile, nihilominus tamen in perfectione sua, qua per omnipotentiam Creatoris (cujus magnalia ac mirabilia terram cœlumque adimplent) gaudet, constantissimè perseverare. Ex hisce itaque probationibus, substantiarum auri disso-

dissolutionem ac separationem non esse in humanis positam viribus, certò & indubitanter concludere licet. Reperiuntur quidem adhuc aliqui Chymici, qui hanc radicalem, ut vocant, auri solutionem vi ignis vel corrosivorum possibilem nobiscum negant, interim tamen eandem mediante aqua aliqua peculiari, dulciuscula & prorsus insipida omnisque acrimoniæ experte (aquam vocant philosophicam & menstruum universale) non esse impossibilem asseverant. Quàm verò ridicula sit hæc speculatio vanumque phantasma, iis facilè, qui in rebus chymicis maximè sunt exercitati, super hisce & similibus vanitatibus sententiam ferre licet.

Ideoque & tertiò expressè affirmo, omni medicamento, quæ sub forma aquæ, olei, spiritus ardentis, mellis, salis, pulveris vel simili alia, hincinde pro vera ac syncera auri substantia circumferuntur venalia, non esse talia, quæ hujusmodi (propriè loquendo) mereantur nomina, circumferentes verò vel peccare ex ignorantia, quippe qui de suis propriis laboribus minus dextrè judicent, accidens rei ab ipsa vera ac reali essentia nullo modo discriminantes; vel (si intelligant) ostentationis potius gratia apud rerum Chymicarum ignaros sapientiam suam prodat, privatoque suo commodo consulere satagant. Sed quàm bene & qua conscientia Deo & hominibus illudant muscerdam pro vero pipere venditantes, tandem aliquando maximo ejulatu experientur, ubi imposturæ præmio remunerabuntur.

Quartò, cùm per Vulcanum chymicum, ne minima quidem particula ab auri substantia detrahi possit, sed, ut supra dictum, idem semper ratione essentiæ permanet, nullumque sub sole reperiatur medicamentum, quod tantos præstet effectus in medicina generales, ut veteres Philosophi Hermetici de auro potabili docuêre, ideoque firmissimè credo, id puram putamque esse vexationem philosophicam, aliudque sub hoc nomine intellexisse. Interim tamen, is, qui indubiam hanc nostram sententiam fuerit vocare ausus, contrariæ assertionis in chymica faceret exoptarem experimentum, tunc demum id, quod Thomasinis oculis videt manibusque palpat, credet: Parùm enim juvat nuda solùm speculatione ac comtemplatione rerum naturalium velle assequi mysteria, sed præter hanc requiritur etiam ocularis variis exemplis facta demonstratio, quæ factũ tandem laudabile coronant, quæ si deficiant, vana potius æstimatur delectatio dulceque habetur, iis præcipuè salutare, somnium, qui tempus conterere melioribus nesciunt.

Tandem denique synceré confiteor, aurum, licet nullo modo quidpiam de ejus substantia, ut dictum, detrahi, multò minus à calore hominis naturali concoqui & transmutari possit, id nihilominus tamen mediantibus convenienter singularibus additamentis ita disponi commodè posse, ut notabiles & laude maximè dignas operationes ac virtutes in medicina præstare possit, quod à plurimis sapientibus chymicis hactenus [illegible] observatum, quotidiana id etiam attestantur exempla.

Diges-

Digrediendo nunc ad aurum meum potabile mysticum hoc nihil est aliud, quam peculiaris quidam liquor medicinalis, in quo sufficiens auri orientalis quantitas fuit dissoluta ac ita quidem attenuata, ut in illo invisibilibus atomis, quemadmodum sal aliquod in aqua solutum delitescat. Similique modo, ut sal ab aqua separatum in pristinam suam formam reduci, ab hoc etiam liquore aurum convenientissimè separari potest, quod non solum in hoc, verum etiam in aliis omnibus medicamentis quæ aurum ingreditur, est possibile, in quibus verò medicaminibus nullum reperitur aurum, hæc certè nullum etiam realiter recessisse extra omnem est controversiam: Inveniuntur alias plurima absque auro præparata medicamenta, quæ propter excellentes, quibus pollent, virtutes, ab auro nonnunquam accipiunt denominationem, &, si modo non fiat animo imponendi proximo sed debita ratione ac judicio, cuilibet Medico licitum est imponere medicamentis hujusmodi ab auro desumpta nomina.

Licet itaque in hujusmodi medicamentis, quæ, ut dictum aurum recipiunt, id idem semper tale maneat, non tamen eorundem vires ab hoc imminuuntur aut debilitantur nec inutiliter etiam iisdem fuit admixtum, omnibus siquidem expertis ac sapientibus chymiatris tam notum est quàm notissimum, menstrua sive additamenta illa, quibus ad aurum, eo, quo dictum, modo disponendum utimur, per se ipsa nullo modo tales effectus edere posse, qualia ad usum auri fiunt, tunc etiam medicamentum non simpliciter operatur ut aurum, sed recipit quippiam de qualitatibus accidentiis, pronascitur exinde aliquod tertium, quod non immeritò secundum doctrinam Paracelsi in suis Archidoxis libr. de magisteriis, magisterium auri, vel etiam, quoniam aurum sub forma potabili in eo latitat, aurum potabile vocari potest, cui magisterio, excellentissimas attribuit virtutes, uti in allegato loco videre licet.

Manifestas quod attinet nostri auri potabilis qualitates, earum ratione induit, attenuat, aperit, penetrat & exiccat, idque omne sine caliditate, eo fermè modo, quo rectificata ac in æquis dissoluta vegetabilium soluta salia; Ratione verò propriæ suæ essentiæ ac præmemoratæ compositionis resistit putredini excitatas ab interno humorum venenosorum fomite malignitates bezoardica virtute supprimit, potentissimèque, præcipuè autem cor & præcordia confortat ac corroborat.

Maximarum inprimis est virium in dissolvendis mesenterii aliorumque internorum angustissimorum meatuum ac venarum obstructionibus, in melancholia etiam hypochondriaca, inflatione ventriculi, tribus hydropis speciebus, cachexia, sanguinis impuritate, terciana simplici & duplici, quartana, aliisque chronicis ex putredine humorum pro seminatis febribus. Laudabile etiam in paralysi, amissione loquelæ, e-

 pilepsia

epilepsia, uteri strangulatu, cordis palpitatione, cardialgia, syncope, incubo, itemque in omnibus febribus acutis & pestilentialibus, malignis, variolis & morbillis, peste, & à maligna materia causata pleuritide, insuper omnia periculosa symptomata ac alia accidentia, quæ hominem maxima cum prostratione virium spirituumque vitalium dissipatione ita quidem invadunt, ut Medicus typum eorundem ac morem difficulter dignoscere, nedum ordinaria curandi methodo nisi prius dempta fuerint symptomata, recuperatæque vires, natura etiam per indubitata ac certa signa, quo tendere velit, quæve subsidia requirat ac auxilia indicaverit, eadem possit persosonare, quo in casu Medicus unicum suum refugium in hoc excellentissimo, multijugaque experientia confirmatissimo, aliisque similibus subtilibus cardiacis medicamentis ponat necesse est, omnes enim vagabundos cordique maximè infensos vapores ac fuligines discutit, facultatem vitalem roborat, balsamum naturæ conservat ac tuetur, eundemque a putredine, quantum quidem medicamentis hujusmodi possibile vindicat ac defendit, ideoque præter hoc in aliis etiam affectibus maximè ejus usus esse potest commodus.

Posse autem hoc ipsum (ut quidam pseudochymici de hoc & similibus præparatis ex auro magisteriis impudentissima lingua blaterant, quibus suis mendaciis hujusmodi medicamina sinistrè fuerunt usurpata, maximè quidem utilia, dehonestant potius ac diffamant, quàm recommendant) vacis restituere visum, surdis auditum, infundere sapientiam stolidis, erecte ut incedant claudicantes pedibus, curare podagram & confirmatum hydropem, leprosis reddere generis nitorem corporisque restituere puritatem, sanare cancros ac fistulas, naturâ quæ sunt steriles, jucundâ beare prole, hominem denique ad ultimum usque vitæ terminum in perpetuo nulli senectutis etiam calamitatibus obnoxio conservare sanctitatis vigore, aut alia similia præstare miracula; hæc itaque & ejusmodi alia, quia puta puta sunt mendacia ac grandiloquia, à me veritatis amantissimo procul absint. Nitatur enim quispiam autoritate qualicunque etiam libet, ratiocinetur formetque pro placito discursus, experientia tamen optima harum rerum magistra aliud monstrat, nullum scilicet inventum esse medicamentum, quod aliorum maximè necessariorum vices supplere, multò minus, quod quæsvis naturâ etiam ac proprietate quadam incurabiles morbos persanare potuerit. Eorundem etiam opinio è directo adversatur voluntati, ordinationi & decreto divino naturæ divinitus implantatis. Vergit id etiam in contemptum tot millium nobilissimorum à Deo multivariis virtutibus peculiariter coronatorum simplicium, hac eadem opinione annihilantur omnes labores, omniaque, quæ impendit homo in acquirenda vera medicina, hodie,

dia, quam ut & alias artes ac scientias omnes tantis laboribus propter nostra peccata Deus noster subjicere voluit, cum denique ipsa etiam ratio Physica non patiatur. Si enim tale aliquod medicamentum inveniretur, quod tot morbos curare posset, id ipsum certè necesse est ante omnia corrigat ac alteret malam à parentibus humido radicali implantatam ad hunc vel illum morbum dispositionem, vel possit in propria sua substantia exulcerata, sauciata, putrefacta corporis principalia membra, pulmones scilicet, hepar, lienem, aliasque interiores corporis humani partes curare, redintegrare, inque pristinum suum reducere statum, vel alia, à nullo adhuc unquam ab ipso mundi principio ad hunc usque diem medico visa vel observata præstare miracula.

Dosis & Usus.

Exhibetur hoc auri magisterium infantulis à gutt. 1. ascenditur pro ratione ætatis, virium ac necessitatis ad guttas quindecim vel viginti in adultioribus in vehiculo conveniente, absente nimirum febrili calore, vino albo generoso, vel aliqua aqua appropriata, stillaticia, ejusque usus certis horis alligatus non est, sed quoties necessitatis casus jusserit, quavis diei hora tutò assumi potest.

Cautio.

Cavendum autem hic maximopere, ne exhibituri hoc magisterium in patellis, vel cochlearibus argenteis, stanneis aut leviter inauratis permisceamus, eligenda è contra vasa vitrea vel subtilissimè vitro obducta; Siquidem si hoc magisterium in iisdem paululum relinquatur, sociam materiam relinquendo, instrumentis hujusmodi è metallo fabrefactis, ut multoties cum ejuscemodi magisteriis aureis vel argenteis accedere solet, adhærescit. Hanc enim habent metalla proprietatem, ut alterum in aqua vel alio liquore dissolutum separet, ac ad se tractum socium expectet, quod non solum chymicis est notum, verum etiam cuilibet aurifabro obvium. Ac ex mea parte exoptarem ego vendere aliquod ex auro vel argento concinnatum magisterium, a quo beneficio alterius alicujus non posset separari, separatumque ad oculum demonstrari metallum, de quo in superioribus.

2. *Elixir Aureum*

sive

Magisterium Lapidis bezoar compositum.

Preciosissimum ac subtile, gratum, Bezoardicũ ac verè cardiacum est colore citrino tinctum, ex lapide bezoartico orientali aliisque preciosis corporibus præparatum magisterium, sortitumque

hoc nomen non ab auro, quod ejus compositionem non ingreditur, sed à colore citrino sive auro, præstantissimisque auri non imparibus virtutibus: In omnibus siquidem iis affectibus, quibus superius aurum potabile summè conducibile esse diximus, itemque quibus lapis bezoarticus laudatur salutaris, summa cum utilitate exhibetur, effectus ejus experientia sunt confirmati.

Dosis & Usus.

Propinatur, habito tamen semper personarum respectu absente febre vel cum vino vel cum aquis appropriatis, borraginis, rubi idæi, buglossi vel similibus à guttis tredecim gutt. quindecim ad viginti usque, ejusque dosis pro necessitatis exigentia reiterari potest.

3. *Magisterium Perlarum solubile.*

Candidum hoc est sapore acidiusculum ex orientalibus perlis in forma pulveris salis instar in aqua dissolubile magisterium, unde à plurimis chymicis, ast valdè impropriè, perlarum sal vocatur: Cum hujusmodi virtutes à perlis propriè non proveniant, sed à spiritu solventis sive eo, quo solvuntur menstruo, quo igni beneficio destillatione separato, insipidus perlarum pulvis, non amplius in aqua dissolubilis fundum, ut aliæ solent perlæ in pulverem redactæ, fundum petit.

Hoc magisterium nobilissimum etiam est cordiale ac in omnibus ex putredine interna ac venerosis vaporibus causatis cordis affectibus, quibus egregiè resistit corque roborat, apprimè salutare. Q. Hoc ipsum verò, (ut aliqui chymici existimant) peculiari quadam præditum sit jecorante ac humectante qualitate, qua præservare calidam pulmonem possit corrigere intemperiem, & inde excalfactos ac agitatos spiritus vitales refrigerare, phthisicis item & hecticis subvenire, humidumque radicale restaurato, experientia nondum edoceri potui. Satis interim sufficienterque mihi est cognitum, exsiccans esse medicamentum sudoremque movisse ægrotis, quod subjicere hoc loco minus duxi decorum ac prorsus incivile.

Dosis & Usus.

Omni tempore exhibetur cum appropriatis aquis vel commixtum julapiis, habito tamen necessitatis ac virium ægroti respectu à granis tribus ad ℈ß usque.

4. *Magisterium Corallorum solubile.*

Est ex corallis rubris, colore, sapore ac consistentia priori ex perlis concinnato non dissimile præparatum magisterium, nullum ratione formæ externæ inter hæc duo discrimen est, usque præditum est virtutibus, quibus à chymicis & vulgo extollitur, paribus ejus pollet facultatibus cum sequenti Syrupo de quo paulo post videre licet.

Dosis

Dosis & Usus.

Dosis est ut prioris, propinaturque in aquis rubi idæi, fragorum, acetosæ vel aliis stillatitiis modico sacchari edulcoratis.

5. Syrupus Corallorum.

Pulcherrimus saporeque gratissimus hic è coralliis rubris arte factus syrupus præter proprietatem peculiarem, qua præditus est, cardiacam, moderate etiam refrigerat, exiccat ac astringit, exindeque ex intemperie aliqua calida ventriculum, hepar aliasq; internas corporis nostri partes debilitatas roborat; excitatum à bile fastidium, nauseam & vomitum compescit, egregia est medela contra quamvis hæmorrhagiam salutaris præcipuè in hæmorrhagia narium & sanguinis ex ore ejectione, dysenteria, diuturno hepatis fluxu, hæmorrhoidibus, nimiisque mensibus, egregius etiam est contra fluorem album, gonorrhæam, ab intemperie calida & facultatis retentricis imbecillitate profectam. Prægnantibus etiam maximo est auxilio, quæ ob affectam malè matricem abortum timent, ac ad destinatum partus tempus factum retinere nequeunt. Celeberrimus inprimis ejus usus est in acutissimis ex accensabile pronatis febribus & in ipsa etiam peste pro corroborandis ægrotis, absumendisque vagabundis interne cordi maximè infestis vaporibus.

Dosis & Usus.

Communis ac usitata dosis est; habito tamen subjectorum respectu cochleare unum plus minusve, quovis necessitatis tempore illum exhibendo, in diuturnis verò ac chronicis hæmorrhagiis itemque in fluore albo & gonorrhæa usurpandus est ordinariè horis matutinis & quatuor post prandium, ejusdemque ad meliorationem usq; continuandus usus, in hisce enim morbis melius ac certius medicamentum hoc ipso syrupo haud facilè invenietur. Interim verò, quo vires suas felicius exercere queat, acres ac calidi humores convenientibus lenitivis sunt educendi ac evacuandi.

6. Elixir cordiale vegetabile specificum.

Maximarum hoc subtile elixir virium salutare est pro corroboratione cordis ac cerebri, ut & ventriculi, matricis omniumq; internarū corporis partium, utique eo corroborantium (quocunque etiam nomine veniant:) aquarum loco felicissime possumus, vires ideoq; ac virtutes ejus prolixe nimis hic enarrare ac extendere non necessarium duximus.

Dosis & Usus.

Exhibetur absente febre cum vino, aut alias tepido carnium brodio, vel aqua aliqua stillatitia à guttis vj. jx. xv. ad xx. usque, plus minus pro necessitatis exigentia.

Aqua cordialis aurea.

Aqua hæc cordialis aurea dicitur, non exinde, ac si aurum ejus ingrediatur compositionem, sed quia præ aliis cardiacis aquis, nobilissimis est prædita virtutibus, probarissimis, quas exercet,

10. Antidotus Caryophyllata.

Præstantissimum hoc est cordiale, in forma subtilissimi purpurei electuarii ex rubescentium caryophyllorum essentia & aliis pretiosis cardiacis compositum medicamentum, quod mediocriter calefaciente ac moderatè astringente qualitate est præditum gratissimoque suo odore ac fragrantia mirabiliter ægrotos recreat.

Inprimis autem singularis hæc est antidotus in corroborando corde ac cerebro, lætificandisq; spiritibus vitalibus & animalibus, ad defendendos etiam eosdem ab infectione venenosi aeris, internorumq; noxiorum ac venenosorum à maligna putredine humorum pronatorum vaporum injuria, laudabilis.

In syncope, lipothymia, cordis palpitatione, terrore, melancholia, incubo aliisque accidentibus, ubi pretiosissima cordialia celebrantur, utilissimum etiam hoc est electuarium, non minus item valet præservationis gratia in peste, iis præcipuè conducibile, qui sunt delicatuli, melancholici ac timidiusculi..

Dosis & Usus.

Assumitur vel per se solum vel in vino, brodio carnium calido, restaurativo, julapiis, aquis stillatitiis dissolutum vel aliis medicamentis permixtum à ℈.ß. ad ℈.j. plus minusve.

11. Pulvis Diachermes.

Subtilis hic pallido-purpureus excellens est pulvis cardiacus, cujus usus in omnibus his affectibus est celebris, in quibus antidotus caryophyllata, de qua supra.

Appropriatissima autem est medicina in convulsionibus epilepticis, apoplexia, terrore & incubo puerorum, lactitaris item prægnantibus, melancholicis symptomatibus obnoxiis, indeque facile abortientibus, vel ante constitutum tempus parturientibus, vel si legitimo tempore fœtum vivum enitantur, nihilominus tamen paulo post partum acerrimis hisce cordis & cerebri affectibus miserrime excrucientur, &, proh dolor! experientia quotidiana teste, plurimæ emoriantur.

Dosis.

Exhibetur recens natis à granis iij. ad vj. aliis vero plura. Juvenibus vero ac adultioribus dantur grana xij. xv. xx. & xxiv.

Usus.

Recentissimè natis contra prædictos affectus præservationis ergo exhibetur cum aqua fl. tiliæ, lil. conval. primul. veris, cerasor. nigr. fl. pæon. lil. alb. vel betonic. edulcorata prius saccharo cando, vel lacte tepido offertur ebibendus, ejusq; usus tribus diebus continuis tempore matutino est reiterandus. In hisce etiã aquis quovis necessitatis tẽpore exhibetur infantib' ac pueris ejusmodi affectibus actu laborantibus. Supra memoratæ vero prægnantes singulis lunæ quadris præscripta hujus pulveris dosi uti possunt. Possunt etiam fieri L. A. morsuli, addita scilicet hujus

hujus pulveris drachma una saccharum aliqua prædictarum aquarum dissoluti ℥. j. quos secum tenere & afflictionis tempore uno aut altero uti commodè possunt. Potest isidem etiam addi conservis rosl.fl.arantiorum,viol.borrag. vel fl. tunicæ , admixtoque aliquo conveniente syrupo ad præscriptos scopos electuarium aliquod confortativum præparari.

12. *Pulvis bezoarticus smaragdinus.*

Hujus viridiusculi in forma subtilissimi pulveris ex pretiosissimis confortantibus præparati magisterii non solum in præmemoratis affectibus , (ut de pulvere diachermes dictum fuit :) verum simul etiam in febribus malignis non minor ac ipsius lapidis bezoartici orientalis usus & fructus esse potest.

Dosis & Usus.

Quantitas utendique modus eadem sunt, ut paulo præcedentis pulveris diachermes.

13. *Mixtura diambræ.*

Excellens hoc subtilissimi extracti instar medicamentum confortativum maximarum est virium in calefaciendis ac roborandis à frigidis humoribus debilitatis nobilioribus totius corporis partibus,inprimis vero corde & cerebro, quibus natura sua appropriatissima est medicina. Subtilissimo suo odore maxime penetrativum corroborat sensus, exulcitat sensus,calidum innatum fovet ejusdemque operationes excitat ac recreat. In vertigine , syncope , subita lipothymia & virium penuria est egregia. Roborat insuper partes nutritioni dicatas ,promovet ciborum concoctionem, refrigeratam matricem, ut & genitales tam virorum quam mulierum partes calefacit , venerem excitat ac conceptionem adjuvat. Et ut plura paucis comprehendam , mixtura hæc universale est confortativum calidum in omnibus frigidis affectibus , utile etiam senibus aliisque qui frigidæ sunt corporis complexionis.

Dosis & Usus.

Offertur hæc mixtura vel sola sine alterius alicujus additamento vel in ovo sorbili aut brodio carnis , vel conservis confortantibus addita horis matutinis quantitate pisi majori etiam vel minori, habito personarum respectu.

Cautio.

Usum hujus vitent cholerici & sanguinei , acutosve qui habent ac calidos sensus, vaporesque calidi quorum colorant faciem itemque maxime qui sunt ad hæmorrhagiam narium proclives. Insuper etiam noxia est illis , quorum cerebrum valdè est debile facilimeque inebriantur,cæteriq; omnes sive mares sive sint fœminæ,quæ odorifera,præsertim ambram vel moschum sua natura ferre non possunt, sibi ab hac mixtura tanquam summe detrimentosa caveant.

14. Dia-

14. Diacinnamomum ambratum.

Fragrantissimi hujus pulveris primariæ virtutes cum præcedentis mixturæ conveniunt. Inprimis autem convenientissime additur confortantibus compositis, ut & brodijs corroborativis, pulticulis amygdalinis, conjecturis alijsque & similibus cibis analepticis, quibus non solum gratissimum conciliat saporem, verum eorundem etiam vires acuit. Ejus item tria vel quatuor grana mensuræ vini optimè prius sacchāro finissimo edulcorati addita, sapore id & odore reddunt efficacissimum, & ita quidem, ut nullum vinum Hippocraticū vel aliud claretum cum eo conferri possit, omnia insuper, sive vitrea sint, sive metallina hoc semel imbuta, servabunt odorem vasa diu.

15. Eleosaccharum citri.

Sicca instar alicujus pulveris est mixtura odore ac sapore corticum citri fragrantissima, utilis præcipuè in affectibus cordis à flatibus frigidisque humoribus ijsdemque putrefactis ac malignis, exortis; Calefacit etiam ventriculum, eundem corroborat discutitque & absumit corporis ventositates sive flatulentias.

Dosis & Usus.

Tantum, quantum cultelli cuspis capere potest, cum vino, brodio carnis calido vel aqua aliqua stillatitia porrigitur. Cibis & conditecturis verum ac naturalem corticum ejus odorem saporemq; imprimit, & pro aromatizandis potiunculis catharticis, earundemque ingrato odore corrigendo apprimè est utilis: Singulari autem cum fructu admiscetur julapijs, quos in febribus malignis ac pestilentialibus ægrotis ebibendos præscribimus, quive acidiusculâ aliquâ, spiritu scilicet vitrioli, sulphuris vel salis sunt temperata substantia. Parum enim siquidem hujus pulveris fuerit additum recentissimè expressi citriorum succi sapore linguam feriunt; non solum ægrotis idcircò maximè grati, verum etiam pro coërcenda febrium malignitate sunt convenientissimi.

16. Elixir antepilepticum.

Peculiariter excellens hoc puniceum elixir maximè est conducibile in epilepsia ac suffocatione sive strangulatu uteri.

Dosis & Usus.

Hoc elixir plerunque à v. ad xv. & xx. guttas usque, habito tamen semper personarum ac necessitatis respectu febre absente vino, præsente verò aquæ alicui stillatitiæ permixtum propinatur, idque quovis indifferenter tempore, ut de alijs elixirijs superius dictum fuit.

17. Aqua antepileptica temperata.

Hæc aqua in qualitatibus suis temperatissima singularis est efficaciæ in epilepsia, delicatissimis exinde puerulis, ac ipsis etiam prægnantibus quovis tempore utilis ac proficua.

Dosis.

Parvulis datur cochleare unum, natu verò majoribus, paulò plus, adultioribus vero sive maribus sive fœminis, duo vel tria cochlearia.

Usus.

Utimur hac aqua vel vehiculi loco cum prædicto elixire vel alijs similibus contra epilepsiam pugnantibus medicaminibus, aut etiam sine ullo alio additamento, ac pro lubitu sacchari modico sine virium jactura edulcorari potest.

18. Elixir cephalicum.

Excellens est cephalicum elixir contra omnes cerebri, nervorum, ligamentorũque affectus singularis efficaciæ ac energiæ, ita quidem, ut nobilissimarum aquarum cephalicarum ac apoplecticarum supplere locum maximo cum commodo possit.

Dosis & Usus.

Hoc elixir ratione doseos ac usus interni correspondet non solum cum priori, verum etiam maximè est laudabile usurpatum, externè naso sc. & venis temporum illitum.

19. Aqua antapoplectica specifica.

Hæc aqua in omnibus capitis & nervorum affectibus (ut de balsamo antapoplectico dicitur) singulariter est utilis ac salutaris.

Dosis & Usus.

Infantibus dantur pro ratione ætatis aliquot guttulæ aliis humoribus propter nimiam ejus caliditatem permixtæ, adultioribus verò ac fortioribus cochleare integrum, edulcorarique, saccharo (ut de aqua antepileptica dictum) commode potest.

Cautio.

Prægnantes ab hujus aquæ usu arcendæ.

20. Essentia florum hyperici.

Admiranda hujus essentiæ virtus est ad curandam melancholiam ac depravatam imaginationem, ubi scilicet homo ex improviso optimè valens, nullis prægressis causis nec internis nec externis, variis torquetur falsisque impressionibus, appareteque a diabolo veluti obsessus ac quo se vertere debeat anxius hærens mortem sibi ipsi minitatur, homini ejusmodi majus præstat auxilium, quam aliud quodvis, nobilissimum ac pretiosissimum licet sit sub sole medicamentum, cujus rei ego ipse in aliquot ægrotis sum expertus, quibus, divinâ assistente gratiâ, hâc essentiâ unice pristinam reddidi sanitatem sanæque mentis rursus feci compotes;. Eadem autem, pro consequendo meo proposito ac scopo, hoc subsequente modo utar. ℞. aq. ex fol. hyperici destillatæ ℔ j, vel in hujus defectu substituatur aqua betonicæ, in hac tepefacta dissolvantur ʒ ij. hujus essentiæ sacchari ℥ iß. edulcorandæ, traijciatur aqua hæc usque dum clarescat & rubicundo tincta colore pulcherrimè niteat, per colatorium, hujus aquæ exhibentur ægroto ante solis exortum & vesperi ante introitum lecti ij, iij. vel iv. cochlearia, ususque ejus ad perfectam mentis redintegrationem sedulo est continuandus. Succurrendum hujusmodi malo satis tempestivè, quando scilicet id idem altas nondum egit radices, ratioque omnimodè sit abolita ac prorsus

curru-

corrupta. Aliis etiam affectibus essentia hæc, in quibus sapientiores medici ipsam herbam celebrant, accommodari potest.

21. Balsamus vitæ liquidus.

Splendidissimus hic aureo tinctus colore liquor gratissimum spirat odorem, & consistentiæ ratione non multum est dissimilis balsamo orientali vel liquidambræ.

Qualitates eius generales sunt calefacere, exiccare, digerere, purificare, sanare, roborare, approbriata item est capitis medicina, usus vero ejusdem specialis est excellens in affectibus capitis & nervorum (ut de balsamo antapoplectico dicetur) frigidis, prodest item summè contra catarrhos frigidos, medicina etiam est præservatoria illis, quibus natura caput intemperie laborat frigida, exindeque catarrhi frigidi in subjecta membra decidui intollerabiles progignunt dolores. Salutaris insuper est in affectibus thoracis, asthmate sc. dispnœa à vapore vel spiritu excitata, mundificat ulcera pulmonum ac pectoris, succurritque, nisi sit inveteratum cum febre hectica conjunctũ malum, phthisi. Simili etiam modo curat ulcera intestinorum, matricis, renum & colli vesicæ. Incarceratos flatus discutit, ventriculum calefacit, appetitum excitat, anhelitus fœtorem ex cruditate ortũ corrigit. Vrinam pellit, tumores hepatis & lienes frigidos absumit, & veluti Panacæa ca plurimis ægritudinibus ab humoribus frigidis ac humidis causatis egregiè succurrit. Præservationis denique E. pestis tempore uti eo commodè possumus.

Dosis & Vsus.

Hujus balsami ordinariè horis matutinis ægrotis exhibentur iiij, v. vel etiam vj. guttæ, & si necessitas exegerit x. in vino, hydromelite vel brodio carnis calido, & pro ratione morborum ac symptomatũ, pro quibus expellendis in usum accersitur, commiscetur syrupis, conservis, electuariis vel linctibus. Ii verò, qui propter capitis catarrhos exindeque dependentes morbos aut symptomata vel in peste præservationis gratia ejus usum per aliquod tempus continuare volunt, recipiant sacchari finissimi pulverisati ℥ j. aut ℥ i ß., cui commisceant balsami huius ʒ j. fiatque L. A. pulvis in pyxide argentea inaurata ad usum asservandus, cujus singulis mane, quantum cuspis cultri recipit, assume, eoque utere vel solo, vel addito conveniente alio, de quo superius prolixius diximus.

22. Balsamus sulphuris.

Balsamus sulphuris potentius calefacit & exiccat priori, detergit etiam, mundificat, qualitateque singulari præditus est astringente, quam in præparatione ab excitatâ sulphuris aciditate acquisivit.

Singulare autem est pectoris specificum, quod non solum a lento ac viscoso, organa respirationis obstruente & asthma producente liberat phlegmate; verum etiam egregie ulcera pulmonum, vicinarumque partium, saniosa mundificat & ad sanationem promovet.

pulvere cum gummi tragacantho in aqua betonicæ dissoluto massa ex quo formentur rotulæ quovis necessitatis tempore in usum revocandæ, hoc modo usurpatum pectori etiam conducit. Potest etiam pro lubitu commisceri conservæ rosarum additoque aliquo syrupo in forma electuarij usurpari. Contra tormina ventris datur cum vino albo calefacto vel brodio carnis calido, contra pestem verò cum modico aceti calefacto saccharoq; edulcorato, quo sumpto sudorem ægrotus benè tectus expectet.

24. Spiritus vitrioli cærulei rectificatus.

Acidus hic est è vitriolo cœruleo elicitus liquor, cujus præcipuæ virtutes sunt, incidere, discutere, putredini resistere, mundificare, exiccare, astringere & mediante sua aciditate sitim restinguere.

Singulariter ideoque ejus usus approbatus est ad conservandam eorum sanitatem, qui complexionis sunt phlegmaticæ, & contra epilepsiam, cephalalgiam, vertiginem, oculorum caliginem, auditus gravitatem, debilitatam memoriam, à superflua humiditate si fuerint omnia producta egregium est medicamen. Oesophagum pectusque ab omni viscoso phlegmate ac muco liberat, ventriculum purificat, eundemq; corroborat, concoctionem promovet, ciborum appetitum excitat, putredinem, unde anhelitus graveolentia, inhibet, pronatos ex indigestis cibis vermes, necat: Hepar confirmat, hepaticisque gutta rosacea deformatis, vel Diarrhœæ obnoxiis singulariter subvenit, flatulentum lienis tumorem, unde plurima scaturiunt mala, absumit: Salutaris etiam est scorbuticis, valet item contra gonorrhæam purulentam & album mulierum fluorem, certissimaque in febribus ardentibus, pestilentialibus ac aliis malignis omnibus est medela. Expertissimum etiam est præservativum pro militibus, naumachiariis & remigibus, aliquot enim guttæ omni mane assumptæ ventriculum mirè corroborant, &, ne damnosi cibi aquæq;, ut solent, putridæ potæ noceant, præcavet.

Dosis.

Pro ratione constitutionis personæ dantur iij. iv. v. vj. ad viij. ad x. usq; guttæ.

Usus.

In affectibus frigidis cum vino generoso, in calidis verò cum aqua aliqua destillata refrigerante, julapiis etiam vel decocto hordei, in febribus verò acutissimis cum aqua fontana limpidissima. Contra alvi profluvium ad corroborandum hepar, itemque gonorrhæam & profluvium uterinum, misceatur cum conserva rosarum ad gratam aciditatem, omnique mane, & vesperi bolus deglutiatur, vel recipitur ℥ß rosarum rubrarum concisæ ebulliant in ℥x. aquæ cichorei destillatæ, quæ si fuerit satis tincta ac percolata adduntur ℥vj. sacchari finissimi ad consistentiam dilutioris syrupi, cui admiscetur tantum spiritus vitrioli quantum pro grata aciditate syr. de berber. æmula aciditate sufficit. Hujus syrupi unum aut duo cochlearia ad præmemoratum scopum conveniunt.

Cautio.

Omnes illi, qui nervorum contracturæ vel spasmo sunt obnoxii, laborantque intemperie capitis sicca, itemque à quacunque etiam causâ, ut cutis ossibus hæreat, facti extremum macilenti, aliique, qui debilem ac exquisitissimi sensus habent stomachum, ut & mulieribus ac virginibus mensium obstructione laborantibus, hi omnes & singuli dico sibi ab hujus spiritus vitrioli usu sedulò caveant.

Cautelæ in repositione ac conservatione spirituum nitri, salis & vitrioli probè observandæ.

Primum spiritus hi in mundissimo vitro cum oblongiusculo ac angustissimo collo & orificio, infundibulo non dissimili, ne quid inter effundendum prætelabatur, asserventur.

2. Occludantur subere, & si in alia sunt loca transportandi cera flava therebinthinæ cypriæ permixta, quò arctius hæreat, super ligatâ vesicâ, vitra contegantur;

3. Inter effundendum, ne quid in vestimenta decidat, vel digitis spiritibus hujusmodi fortè fortuna irroratis vestes vel pretiosa linteamina attingantur sedulò cavendum, corrodunt enim eadem ac exedunt.

4. Aliquot horum guttas Julapio vel decocto hordei additurus, quia propter gravitatem fundum petunt, circumagitet easdem prius, ac, an linguæ grata arrideat aciditas, faciat experimentum, quæ si minus, guttularum numerum ad gratiam adaugeat. Simili modo conservæ etiam sunt permiscendi, observato scilicet optumè sapore.

5. Mixtura verò in nullo alio fiat vasculo, quàm vitreo patellave vitrea.

25. Sal absynthy vitriolatus.

Pulcherrimum ac summè rectificatum est absynthii sal, cui tantum spiritus vitrioli fuit superfusum, ut cum eo arte chymica ita coadunitus ac coagulatus, multum ejusdem sapor præcellat, ideoque etiam sub hac forma tractabilior & in itinere magis commodus, quam ipse vitrioli spiritus. Qualitates eius ac virtutes pleræq; conveniunt cum viribus ipsius spiritus vitrioli, præsertim autem in frigidis ac humidis ventriculi affectibus, febribus item putridis præ aliis plurimis eligendum.

Dosis & Vsus.

Dantur huius salis gr. iij. ad vj. habitoque personæ respectu ascenditur descenditurve administraturq; cum iis ipsis liquoribus ac additamentis, ut de spiritu vitrioli dictum.

26. Elixir balsamicum stomochale.

Huius balsamici elixiris principales qualitates sunt, calefacere, exiccare, aperire, incidere, purificare ac corpus à putredine defendere.

In specie verò singulariter juvat pectus à frigidis affectibus ac symptomatibus morbidum, excellentissimum ac exoptatissimum est auxilium, ubi ventriculus ex diuturna ac chronica febre vel aliis causis refrigeratus de mandato sibi munere non amplius est sufficiens, eundem enim corroborat, abolitum appetitum revocat

vocat, concoctionemque debito modo promovet; frigidos hepatis & lienis oppilationes reserat, cachexię, ictero & chlorosi subvenit, menses suppressos ciet, vermes necat, putredinem arcet, & tempore pestis à senibus præsertim & natura sive complexione frigidioribus accommodatissimus eiusdem esse usus potest.

Dosis & Usus.

Pro ratione subjecti ac necessitatis quovis etiam tempore offerri potest absente febre in vino vel secus in brodio carnium vel alio simili & affectui appropriato liquore, stillatitiis aquis vel julapio dissolutum à gutt. v. xv. ad xx. usq;.

27. Balsamus Diambræ.

Nobilissimi ac pretiosissimi huius in forma linimenti concinnati balsami virtutes sunt, fragrantissimo suo odore spiritus vitales ac animales roborare, nitidare, animum exhilarare, refrigerata à frigidis humoribus interna principaliora membra, cor sc. pulmones, hepar, ventriculum, &c. calefacere ac confortare, conceptionē promovere alias peculiares perficere operationes, quales superius mixturæ diambræ ascripsimus.

Usus.

De modo utendi dicemus infra sub finem balsamorum.

28. Balsamus Cephalicus.

Colore est niger fragrantia sua celeberrimus balsamus cephalicus, præparaturque eâ prorsus ratione, ut in omnibus bene constitutis pharmacopœis balsamus solet apoplecticus, virtutes verò cum priori habet correspondentes.

29. Balsamus apoplecticus specificus.

Præstantissimus est etiam balsamus cephalicus calefaciens, penetrans, incidens, aperiens, discutiens, exiccans & roborans, principaliter verò appropriatissima est medicina in hisce sequentibus affectibus, in vertigine sc. tenebricosa, tinnitu aurium, auditusq; gravitate, apoplexia, epilepsia, memoria & ratione debilitatis, catalepsi, sopore, spasmo tam universali quam particulari, capitis tremore, aliisq; nervorum affectibus: Itemq, in lipothymia & syncope, uteri suffocatione aliisq; affectibus, qui a frigidis humoribus, cerebri obstructione, flatibus, putridis ac fœtidis sursum elevatis vaporibus ortum duxêre. Prægnantes verò hujus usum fugiant.

30. Balsamus Cordialis.

Balsamus hic insigne est medicamentum cardiacum utile præcipue in lipothymia, syncope, cordis palpitatione, anxietatibus aliisque cordis a frigore tetris melancholicisq; vaporibus vel putredine contagiove pestilentialis natis cruciatibus. Spiritus vitales roborat, cor exhilarat, grassantisque pestis tempore excellentissimus est, si naribus odorandus offeratur, eo præsertim tempore, si crassis tetrisve nebulis aer fœtet, austrinaq; prædominatur tempestas, vel visitanda impura sordidaq; loca.

31. Bal-

31. Balsamus Stomachalis.

Præstantissimus est contra nauseam, vomitum, inflationes, dolorē, aliaq; stomachi vitia itemq; punitorium lateris sinistri dolorem tumefactumve lienem, quæ omnia ac singula, quia à frigidis phlegmatis humorum fuêre causata, ideoq; partes affectas siccat, easdemque roborat, concoctionem ciborum promovet, occlusos flatus discutit, refrigeratam matricem ut & intestina calefacit, eademque confortat ac corroborat.

32. Balsamus rhodinus moschatus.

Rosarum ac moschi odore fragrantissimus hic balsamus egregiè omnes lætificat ac exuscitat sensus, putredini resistit, utilissimus ijs, qui gaudent odoriferis, leviter enim illitus, totum conclave suâ fragrantiâ adimplet.

Usus.

Utendi horum balsamorum ratio in communi est duplex: Prima est externa, nares scilicet, tempora, pulsus & alia loca illis illinendo: Altera verò interna, quæ in subsequentibus tradetur.

℞. De horum balsamorum aliquo gr.ª j. plus minus pro qualitate balsamorum fortiori vel debiliori, hoc cum s. q. sacchari in formam pulveris contritum, exhibetur ægroto cum vino, cerevisia, brodio gallinæ vel alio simili ac convenienti liquore, eodem prorsus modo quo & alijs confortantibus utimur. Tandem denique hîc etiam notandum, quod si necessitas in ijs affectibus, quorum sub enarratione qualitatum balsami antepileptici specifici facta mentio, connulsiones colli & capitis, itemq; ab apoplexia membri alicujus facti paralytici requirat inunctionem, in hujusmodi casibus prædicto balsami axungiæ taxi vel vulpis sunt in formam linimenti permiscendi. Illi namque enim si usurpati fuerint quantitate, fortiter nimis agerent. Hoc ipsum etiam de balsamo stomachico intellectum volumus, si quis pro inflatione ventriculi, torminibus ventris vel inflatione lienis un[c]eo voluerit, simili enim modo cum additamento aliquo, unguento sc. pomato, axungia gallinæ vel alio appropriato vilioris pretij oleo est miscendus.

33. Trochisci sublinguales ambrati.

Hi cum ambra præparati trochisci ijs potissimum conveniunt, qui forte, matutino præcipuè tempore propter oris fœtorem hominum consortium fugiunt, unicus enim horum trochiscorum si in ore dissolvendus teneatur, gratissimum spirat, ipsum etiam cerebrum penetrantem illudq; confortantem odorem. Maximè autem hi trochisci utiles ijs, qui constitutionis sunt frigidioris, de quibus superius sub mixtura diambræ dictum fuit.

34. Trochisci de xyloaloe compositi pro fumo.

Odoriferi hi colore nigri trochisci, licet pro fumo principaliter usurpentur, nihilominus tamen, quia amicabili ac delicioso dulcedine quâdam permixto odore interiora penetrant, cor etiā ac cerebrum spiritus.

spiritusq; vitales & animales mirè robo[illegible], confortantibus etiam annumerantur. M[illegible] sunt pro fumigandis concl[illegible], vestibus capitisque tegumentis.

Usus.

H[illegible] non subitò eosdem carbonibus exponat, sed [illegible] excalfacta unum vel plures sensim effumandos ut nigra ac sicca non omnimode exusta materia remaneat, superimponat; vel cum aqua rosarum [illegible] [illegible] cum aqua [illegible] [illegible] fragrantissimum simul [illegible] odorem. Pro cu[illegible] roboratione vero cerebri & exiccandis catarrhis prior modus prævalet.

35. Mixtura dysenterica.

Hæc in form[illegible] hu[illegible]da mixtura appropriatissima in dysenteria est mixtura, alvum etiam sistit, excoriataq; intestina curat, majorisque est efficaciæ quàm ullum aliud huic morbo resistens remedium.

Dosis.

Exhibetur à ℈ j. ad ʒ j.

Usus.

In principio hujus morbi, viribus adhuc ægrotorum satis validis, necesse est, ut corpus vel potius [illegible] aliqua lenitiva de[illegible], (ut docebitur in appendice hujus [illegible]) ab acri has excoriationes & dysenteri[illegible] causante materia per alvum liberetur. Vel, si max[illegible] humorum [illegible] copiam in ventriculo [illegible] crimus, ead[illegible] per vomitum, [illegible] vomitivo vel sale vitrioli ejiciendis, [illegible] quorum administration[illegible] superius tradi[illegible] regulæ optime erunt observandæ, quibus præmissis, ægroto de hac mixtura in brodio aliquo analeptico vel alio appropriato liquore q. s. dissolutum semel vel bis de die bibendum offeratur, continuandusq; ejus, quam diu fuerit necessarius, usus. Si verò per diuturnum fluxum ægroti fuerint prostratæ nimium vires, purgatio est intermittenda, & à mixtura initium faciendum. Insuper etiam notandum, hanc [illegible] esse utilem si infra scriptos clyster[illegible] simul applicetur.

36. Crocus chalybis rubificatus.

Subtilissimus ex chalybe arte [illegible]mica præparatus est pulvis, qui ab omnibus [illegible] chymicis ac medicis pro singulariter specifico contra dysenteriam ac alios sanguinis fluxus celebratur.

Dosis.

Datur ab viij. x. & x[illegible] gr. habita tamen ratione ægroti & morbi.

Usus.

Datur cum rob cydoniorum, ber[illegible]erum, ribium, vel sambucino, vel in defectu horum alio convenientc vehiculo. Deglutiri etiam potest conserva rosarum rubrarum permistus, omnive tempore ejus usus est commodus, hac tamen observata conditione ac lege, ut semper, si fieri potest, materia peccans, (ut de superiori mixtura etiam dictum fuit) prius exterminetur eliminetur que.

MYROTHECII

SECTIO VIII.

De Alexipharmacis.

1. *Alexiterium Regium.*

Hoc in forma electuarii approbatissimum alexiterium illis præsertim præservationis E. utile, qui toxica timent, curationis vero, qui jam dudum eadem hausere vel inscienter diglutivere.

Dosis.

Communissima huius alexiterij dosis est ℥ß, ℈ij. vel etiam ℥j. aut plus pro diversitate ægroti, virium, imminentis periculi & violentiæ toxici.

Usus.

Præservativi loco offertur in forma boli saccharo cando involutum, vel in forma potiunculæ in vino dissolutum, idque omni lunæ quadra jejuno stomacho, usumque huius sequatur exercitium. Ad haustum verò venenum exturbandum, antequam per ventriculum ad extima corporis eiusdem malignitas serpat, convenienti vomitorio [illegible] huius antidoti permiscendum. Si verò assumptum venenum in ventre inferiore ac intestinis hæreat, applicandus est aliquis clyster in quo portio huius antidoti fuerit dilutum, quo applicato, pro delendis perfectè veneni viribus, subinde hoc medicamentum [illegible] opportuno vehiculo, habita tamen [illegible], quibus agit, [illegible] offerendum. Quod si verò epotum ante aliquot horas toxicũ vires suos malignos per universum corporis exercuisset, variaq; symptomata excitasset, ex tempore ad hoc alexiterium securissimum tanquam asylum, fugiendum, quod tantum juvabat, quantum [illegible] pulvis viperinus vel quævis alia antidotus valebit.

2. *Aqua vitæ Theriacalis.*

Singulare hæc aqua vitæ est [illegible] cum, iis præsertim, qui temp[illegible] constitutionis corporis sunt [illegible] humidæ tam præservationis, quam curationis E. contra inhaustum venenum vel grassantem pestem [illegible]. Quoniam ea ipsa aqua vitæ theriacalis ventriculum calefacit & flatus ex humoribus frigidis causatos discutit, ideoque [illegible] & doloribus [illegible] mi ventris exinde progenitis est commodissimus.

Dosis.

Robustioribus plerunq; datur cochleare unum vel etiam plura.

Usus.

Vel bibitur per se sola sine aliquo vehiculo, vel aliquo syrupo [illegible] temperata, aut necessitatis [illegible] diluta assumitur.

3. *Oleum Theriacale.*

Theriacale hoc [illegible] lore oleum singulare contra varia venena habet [illegible] intrinsecus, quam exterius. Præterea propter calefaciendi, resolvendi, exiccandi, attenuandi ac roborandi qualitates, quibus [illegible] alexiterium præditum est, [illegible] [illegible]

enim conducit cephalææ, mentis hebetudini, surditati, epilepsiæ, membrorum tremori, spasmis, flatibus, cruditatibus & ventriculi imbecillitati, passioni colicæ, torminibus ventris, matricis doloribus eiusdemque suffocationi aliisq; corporis humani à phlegmate ac ventosa materia exortis morbis. Humores insuper omnes frigidos attenuat, dissolvitque contusa, item contrita ac contorta membra accommodato satis tempore usurpatum, curat. Maxima etiam efficacia frigus ac rigorem febrilem in quartanæ paroxysmi prodromis [illegible]. Egregia denique pro exterminandis puerorum aliorumque medicamenta interna fastidientium vermibus.

Dosis & Vsus.

Exhibetur internè contra venenum vino generoso, hydromeliti vel brodio carnium calido, aut cerevisiæ, vel si vorto-dens sit venenum oleo amygdalorum dulcium vel calefacto lacte permixtum à ℈ j. ad ʒ j. usq; pro diversitate subjecti, reiteraturque duabus vel tribus pro necessitatis exigentia & veneni sufficienter facta expulsione, vicibus. Quod si verò per externum huius olei usum toxicatum quempiam curare quispiam voluerit, perungenda hoc ipso sunt ægroti tempora, narium pinnæ, pulsus, cor, disregio, os stomachi sive fovea illa ubi cernitur cartilago xiphoides, lumbi, præcipuè verò vertebræ dorsi, à cervice ad os usque sacrum, repetendaque hæc inunctio prima hora bis aut ter, deinde remittitur paulolum ad quintam vel sextam usque vicem, quoad scilicet causata à veneno symptomata omnimode remiserint, ægrotusq; in pristinum sanitatis statum restitutus fuerit. Hac jam recensita ratione ac usu modo maximè etiam est conveniens externè unctum tempore pestis, ubi sc. maxime adest putredo humidaque dominatur intemperies. Contra febris quartanæ rigore vertebræ dorsi solum hoc oleo illin endę, idq; dimidiâ ante paroxysmum horâ, factâ ve illitione ægrotus optime contegendus, hæcque illitio bis vel ter, non nisi de quarto in quartum diem repeti potest. Hoc enim remedio multoties acerrimus cum frigore rigor nō solum fuit enervatus verum et à ipso febre expulsa ac exterminata.

In vermibus [illegible] unica per diem cartilaginis nasi, oris stomachi & circa umbilicum facta de mane inunctio sufficit, repetiq; toties potest, quousque præfixum nobis scopum obtinuerimus. In aliis præmemoratis affectibus loca affecta semel vel bis de die ad meliorationem usq; hoc oleo illinienda. Singulariter verò hic notandum contra surditatem tinnitumq; aurium ex prædictis progenitis causis absque omni periculo duas tresve binas olei guttulas in aures immitti posse. Tandem in acerbissimis colicis aliisque corporis ac matricis doloribus usus huius olei externus non sufficit, sed clyster ex appropriato concinnatus decocto convenientibusque præparatus oleis, additis huius olei ij. iij. vel iiij. drachmis, maximo futurus emolumento est applicandus.

Subticere denique hic nullo modo possum, hoc oleum unguentis ac emplastris mercurialib' permixtū in cura morbi gallici pro movendo sudore ac provocanda salivatione excellentissimum esse. In præmemoratis morbis utilissimum

est in forma emplastri usurpatum, cujus consistentiam cera commodissime subministrabit.

4. Mixtura contra Vermes.

Hæc mixtura appropriata contra omnis generis vermes in corpore humano est medicina.

Dosis & Usus.

Datur in convenientibus dissoluta vehiculis pueris à gr. vij. ad xij. & per diversitate ætatis ℈ j. Viris verò & mulieribus plerumq; ʒ j. usuſque eiusdem pro necessitatis exigentia multoties repeti potest.

5. Balsamus pestilentialis.

Balsami huius croceo colore pulcherrime splendescentis ac consistentia balsamo vitæ non dissimilis præcipuæ virtutes sunt, putredini & omni veneno [illegible] præcipuè autem astrali ac infectioni pestilentiali, ubi homo ab hac ipsa fuerit inquinatus, specifice tanquam alexiterium pestilentiale [illegible] resistere, malignitatemque expellere, modus verò utendi hic subsequitur.

Usus.

Æger in loco calido [illegible] [illegible] balsami huius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

mundo ac [illegible] [illegible] optime [illegible] [illegible], ac pro recollectione virium [illegible] aliquod analepticum [illegible] vino vel liquore alio cardiaco alteratum, [illegible] revocandos [illegible] ac [illegible] spiritus vitales [illegible] [illegible], præsertim [illegible] animo [illegible] quàm ad finem eodem [illegible] est cum [illegible] rum tunica aut alio [illegible] vel simili corroborativa aqua [illegible] aut balsamo [illegible]. Quibus omnibus [illegible] ac[illegible] tis signis liquet, malignitatem [illegible] a natura victrice devictam, nihil aliud [illegible] recuperatam [illegible] sanitatem est [illegible] tandum, [illegible] vires convenientibus [illegible] [illegible] vel aliis speciebus [illegible]. Quod si verò apparuerit [illegible] rium post sudorem evenisse, malignitatem scilicet maximè infensa cordi nondum fuerit debellata, reiteranda subitò huius balsami dosis, procedendumque ut supra, quæ in summo periculo, [illegible] [illegible] adhuc [illegible] viribus [illegible] [illegible]. Observandus interim [illegible] dor [illegible] sit vel minus, ne si [illegible] piosius debito fluat, vires omnino [illegible] hauriantur. Obtenta verò [illegible] divina assistente gratia, [illegible] dum [illegible] quod [illegible] supra [illegible].

[illegible] præterea, [illegible] proprio [illegible] (cujus [illegible] exempla reperiuntur) ad sudorem [illegible] [illegible] sit [illegible], vel [illegible] [illegible] balsami [illegible] post [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

esse, [illegible] alios ex hoc ipso fructus experiundos. Potest enim [illegible], ut vomitum exciret vel alvum moveat aut urinam pellat, pacinsensibilem item transpirationem operetur, vel ut vulnerarium [illegible] peccantem materiam per [illegible] emunctoria a centro ad circumferentiam eliminet, hacque ratione nihilominus prædictam malignitatem tanto cum commodo ac alibi, ubi sudorem movet, aggrediatur, præfixoque scopo omni modo excellentissime satisfaciat.

Non [illegible] autem (quod probe notandum) balsami hujus ad pestem usus conveniens est internus, verum etiam externus; si enim ejusdem ℥ j. misceatur cum ol. nuc. mosch. express. ℥ ß. additoque aceti fortissimi cochleari dimidio in formam unguenti redigatur, hocque cartilago nasi, tempora, cordis & ventriculi regio illinantur, tartarum profectò [illegible] virium, ut aliud quodvis in peste externe conveniens medicamentum, cujus rei quotidiana experientia infallibilis testis est. Hoc itaque modo in omnibus aliis affectibus ac symptomatibus malignis uti eo fruique licet.

Dosis.

Dantur in junioribus ac naturâ debilibus guttæ iv. vi. vel in robustioribus [illegible] & xx. pro necessitatis disparitate.

Cautio.

Circa [illegible] hujus medicamenti sequentia [illegible] notanda.

Primum, [illegible] infectus febre [illegible] extremè acuta, [illegible] adsit cum perpetuis insomniis, [illegible] ac [illegible] maxima [illegible] tas ac siccitas per universum corpus [illegible] reat, ex tempore eidem venam esse [illegible] candam, dein convenientibus julepis ac potionibus, quæ sine calicitate putredini ac malignitati resistant, calorem p. n. esse alterandum, cui scopo non inconveniens est dosis mixturæ dianepenthes vel aliqua emulsio refrigerans in qua parum laudani fuit dissolutum, interim verò ab hujus balsami usu cessandum; vel [illegible] sudoriferum necessario requirat, [illegible] commodè diaphoreticum [illegible] substitui commodè potest.

Similiter etiam, si fortè [illegible] intollerabili non ab ebullitione sanguinis, sed flava bile & crassiorum humorum [illegible] progenito calore febrili, [illegible] inquietatis videri [illegible] miserrimè excrucietur, ii pro evacuandis hujusmodi impuritatibus oxysaccharo vel vomitorio benedicto primum & [illegible] ante omnia est tentandus [illegible] tibus [illegible] & si tunc hujus balsami usus fuerit visus necessarius, [illegible] cum emolumento tutò hoc ipso [illegible].

Præterea, ubi natura per aliquot nunc dies morbo defatigari, [illegible] [illegible] hujus vel loco reficientibus [illegible] bus, quantum possibile, [illegible] Infantibus [illegible] prægnantibus [illegible] hæc [illegible] medicina.

Deinde etiam maximè exoptatus eſt e-jus uſus in diarrhœa ac dyſenteria temporeprǽſertim autumnali epidemica. Maximè etiam ab autoribus commendatur ac laudatur contra peſtem. Commixtus in forma linimenti cum oxymelite egregium eſt auxilium in gangræna & ſphacelo; ſuper impoſitum enim hoc linimentum loco affecto, carnem vivam à demortua efficaciſſimè ſeparat, ulteriorem corruptionem inhibet, & pro faciliori cura optimum ponit fundamentum. Hoc etiã modo balſamus hic, in forma ſc. linimẽti uſurpatus mundificat ac exiccat inveterata, frigida ac manantia artuum ulcera, eorundemque ſanationum potentiſſime promovet. Hoc etiam linimentum approbatiſſimum eſt experimentum ad procidentiam ani & matricis, illitum enim, repoſitas has partes in ſitu ac loco conſervat. Tandem denique ex cera flava & hoc balſamo fieri emplaſtrum poteſt, quo non ſolum ad pneumatocelen, verũ etiam ad corroborandas extremè refrigeratas externas corporis partes, firmandoſque relaxatos a frigida podagra articulos, maximo cum ſucceſſu utimur.

Doſis & Vſus.

Internus hujus balſami uſus & doſis convenit cum balſami vitæ utendi modo, daturque cum vehiculis affectui accommodis.

Cautio.

Vbi calor aliquis febrilis vel alia calida p.n. intemperies ſive externa ſive interna [illegible] adſit, vel cõfirmata eſt phthiſis, [illegible] febri [illegible] carnoſis partibus hærens, [illegible] ac ſenſim humidum r[illegible]cale depoſcit, ab hujus balſami uſu abſtinendum, hujuſq; loco diæta potius & [illegible]ra eſt inſtituenda humectans, quam [illegible]da & ſicca in uſum ducenda [illegible], quapropter miſerrime ij falluntur, [illegible] indiſcriminatim ad omnes pulmonum affectus balſamo hoc tanquam [illegible] utuntur. In calida enim hujus & [illegible] viſcerum intemperie oblatus, [illegible] extinguitur.

23. Flores ſulphuris benzoinati.

Eſt ſubtiliſſimi pulveris inſtar cum odorifero gummi benzoin ſub[illegible] ſulphur ad eoſdem pectoris vitia [illegible] prædictus balſamus ſulphuris appri[illegible]me utile. Deinde etiam convenientiſſimum eſt ijs, quorum caput frigida laborat intemperie & exinde catarrhis hujuſmodi ſunt obnoxij, calefacit enim illud, exiccat ac roborat. Contra dolores colicos eſt ſingulare, & ad curandam peſtem humidam, præſertim verò in ignobilioribus ac ruſticis, qui vilioribus ſaginati cibis, multam in ſanguine colligunt humiditatem & idcirco hujuſmodi infectioni magis ſunt alijs obnoxij, celeberrimum eſt auxilium.

Doſis.

Datur à ℈j. ad ʒj.

Vſus.

Pro ſanandis capitis catarrhis ʒj. hujus pulveris miſcetur cum ℥j [illegible] candi, additis iij. vel iv. guttis ol [illegible] ſtillatitij ſingulis mane vel per ſe, vel cum convenienti [illegible] vehiculo [illegible] ſpidis cul[illegible] aſſumitur. Vel [illegible] hoc pulvere

pulvere cum gummi tragacantho in aqua betonicæ dissoluto massa ex quo formentur rotulæ quovis necessitatis tempore in usum revocandæ. hoc modo usurpatum pectori etiam conducit. Potest etiam pro lubitu commisceri conservæ rosarum additoque aliquo syrupo in forma electuarij usurpari. Contra tormina ventris datur cum vino albo calefacto vel brodio carnis calido, contra pestem verò cum modico aceti calefacto saccharoq; edulcorato, quo sumpto sudorem ægrotus benè tectus expectet.

24. Spiritus vitrioli cærulei rectificatus.

Acidus hic est è vitriolo cœruleo elicitus liquor, cujus præcipuæ virtutes sunt, incidere, discutere, putredini resistere, mundificare, exiccare, astringere & mediante sua aciditate sitim restinguere.

Singulariter ideoque ejus usus approbatus est ad conservandam eorum sanitatem, qui complexionis sunt phlegmaticæ, & contra epilepsiam, cephalalgiam, vertiginem, oculorum caliginem, auditus gravitatem, debilitatam memoriam, à superflua humiditate si fuerint omnia producta egregium est medicamen. Oesophagum pectusque ab omni viscoso phlegmate ac muco liberat, ventriculum purificat, eundemq; corroborat, concoctionem promovet, ciborum appetitum excitat, putredinem, unde anhelitus graveolentia, inhibet, pronatos ex indigestis cibis vermes, necat: Hepar confirmat, hepaticisque, gutta rosacea deformatis, vel diarrhœæ obnoxiis singulariter subvenit, flatulentum lienis tumorem, unde plurima scaturiunt mala, absumit: Salutaris etiam est scorbuticis, valet item contra gonorrhæam purulentam & album mulierum fluorem, certissimaque in febribus ardentibus, pestilentialibus ac aliis malignis omnibus est medela. Expertissimum etiam est præservativum pro militibus, naumachiariis & remigibus, aliquot enim guttæ omni mane assumptæ ventriculum mirè corroborant, &, ne damnosi cibi aquæq; ,ut solent, putridæ potæ noceant, præcavet.

Dosis.

Pro ratione constitutionis personæ dantur iij.iv.v.vj. ad viij. ad x. usq; guttæ.

Usus.

In affectibus frigidis cum vino generoso, in calidis verò cum aqua aliqua destillata refrigerante, julapiis etiam vel decocto hordei, in febribus verò acutissimis cum aqua fontana limpidissima. Contra alvi profluvium ad corroborandum hepar, itemque gonorrhæam & profluvium uterinum, misceatur cum conserva rosarum ad gratam aciditatem, omnique mane, & vesperi bolus deglutiatur, vel recipitur ℥ß rosarum rubrarum concisæ ebulliant in ℥x. aquæ cichorei destillatæ, quæ si fuerit satis tincta ac percolata addunt ur ℥ vj. sacchari finissimi ad consistentiam dilutioris syrupi, cui admiscetur tantum spiritus vitrioli quantum in prograta aciditate syr. de berber. æmula aciditate sufficit. Hujus syrupi unum aut duo cochlearia ad præmemoratum scopum conveniunt.

vocat, concoctionemque debito modo promovet; frigidos hepatis & lienis oppilationes reserat, cachexiç, ictero & c[illegible]rosi subvenit, menses suppressos ciet, vermes necat, putredinem arcet, & tempore pestis à senibus præsertim & natura sive complexione frigidioribus accommodatissimus eiusdem esse usus potest.

Dosis & Usus.

Pro ratione subjecti ac necessitatis quovis etiam tempore offerri potest absente febre in vino vel secus in brodio carnium vel alio simili & affectui appropriato liquore, stillatitiis aquis vel julapio dissolutum à gutt. v. xv. ad xx. usq;.

27. Balsamus Diambræ.

Nobilissimi ac pretiosissimi huius in forma linimenti concinnati balsami virtutes sunt, fragrantissimo suo odore spiritus vitales ac animales roborare, nutridare, animum exhilarare, refrigerata à frigidis humoribus interna principaliora membra, cor sc. pulmones, hepar, ventriculum, &c. calefacere ac confortare, conceptionē promovere alias peculiares perficere operationes, quales superius mixturæ diambræ ascripsimus.

Usus.

De modo utendi dicemus infra sub finem balsamorum.

28. Balsamus Cephalicus.

Colore est niger fragrantia sua celeberrimus balsamus cephalicus, præparaturque eâ prorsus ratione, ut in omnibus bene constitutis pharmacopæis balsamus solet apoplecticus, virtutes verò cum priori habet correspondentes.

29. Balsamus apoplecticus specificus.

Præstantissimus est etiam balsamus cephalicus calefaciens, penetrans, incidens, aperiens, discutiens, exiccans & roborans, principaliter verò appropriatissima est medicina in hisce sequentibus affectibus, in vertigine sc. tenebricosa, tinnitu aurium, auditusq; gravitate, apoplexia, epilepsia, memoria & ratione debilitatis, catalepsi, sopore, spasmo tam universali quam particulari, capitis tremore, aliisq; nervorum affectibus: Itemq; in lipothymia & syncope, uteri suffocatione aliisq; affectibus, qui à frigidis humoribus, cerebri obstructione, flatibus, putridis ac fœtidis sursum elevatis vaporibus ortum duxere. Prægnantes verò hujus usum fugiant.

30. Balsamus Cordialis.

Balsamus hic insigne est medicamentum cardiacum utile præcipue in lipothymia, syncope, cordis palpitatione, anxietatibus aliisque cordis à frigore tetris melancholicisq; vaporibus vel putredine contagiove pestilentiali natis cruciatibus. Spiritus vitales roborat, cor exhilarat, grassantisque pestis tempore excellentissimus est, si naribus odorandus offeratur, eo præsertim tempore, si crassis tetrisve nebulis aer fœtet, austrinaq; prædominatur tempestas, vel visitanda impura sordidaq; loca.

31. Bal-

31. Balsamus Stomachalis.

Præstantissimus est contra nauseam, vomitum, inflationes, dolorē, aliaq; stomachi vitia itemq; punitorium lateris sinistri dolorem tumefactumve lienem, quæ omnia ac singula, quia à frigidis phlegmatis humorum fuêre causata, ideoq; partes affectas siccat, easdemque roborat, concoctionem ciborum promovet, occlusos flatus discutit, refrigeratam matricem ut & intestina calefacit, eademque confortat ac corroborat.

32. Balsamus rhodinus moschatus.

Rosarum ac moschi odore fragrantissimus hic balsamus egregiè omnes lætificat ac exuscitat sensus, putredini resistit, utilissimus ijs, qui gaudent odoriferis, leviter enim illitus, totum conclave suâ fragrantiâ adimplet.

Usus.

Utendi horum balsamorum ratio in communi est duplex: Prima est externa, nares scilicet, tempora, pulsus & alia loca illis illinendo: Altera verò interna, quæ in subsequentibus tradetur.

℞. De horum balsamorum aliquo gr. j. plus minus pro qualitate balsamorum fortiori vel debiliori, hoc cum s. q. sacchari in formam pulveris contritum, exhibetur ægroto cum vino, cervisia, brodio gallinæ vel alio simili ac convenienteliquore, eodem prorsus modo quo & alijs confortantibus utimur. Tandem denique hic etiam notandum, quod si necessitas in ijs affectibus, quorum sub enarratione qualitatum balsami antapoplectici specifica facta mentio, copiosa colli & capitis, itemq; ab apoplexia membri alicujus facti paralytici requirat inunctionem, in hujusmodi casibus præstat balsami axungiæ taxi vel vulpis [illegible] formam linimenti permiscendi. In magna enim si usurpati fuerint quantitate, leviter nimis agerent. Hoc ipsum etiam de balsamo stomachico intellectum volumus, si quis pro inflatione ventriculi torminibus ventris vel inflatione lienis uti eo voluerit, simili enim modo cum additamento aliquo, unguento sc. pomatu, axungia gallinæ vel alio appropriato vilioris pretij oleo est miscendus.

33. Trochisci sublinguales ambrati.

Hi cum ambra præparati trochisci ijs potissimum conveniunt, qui fortè, matutino præcipuè tempore propter oris fœtorem hominum consortium fugiunt, unicus enim horum trochiscorum si in ore dissolvendus teneatur, gratissimum spirat, ipsum etiam cerebrum penetrantem illudq; confortantem odorem. Maximè autem hi trochisci utiles ijs, qui constitutionis sunt frigidioris, de quibus superius sub mixtura diambræ dictum fuit.

34. Trochisci de xyloaloe compositi pro fumo.

Odoriferi hi colore nigri trochisci, licet pro fumo principaliter usurpentur, nihilominus tamen, quia amicabili ac subdulci dulcedine quâdam permixto odore interiora penetrant, cor etiā ac cerebrum spiritus.

spiritusque vitales & animales mirè roborantur, confortantibus etiam annumerantur. Maximè itaque utilissimi pro fumigandis conclavibus, vestibus capitisque tegumentis.

Usus.

Hi trochisci si quis uti voluerit, non subitò eosdem carbonibus exponat, sed bacillo excalfacto unum vel plures sensim effumando ut nigra ac sicca non omnimodè exusta materia remaneat, superponat, vel cum aqua rosarum aut [illegible] mo igne odor cum aquæ evaporatione fragrantissimum simul spirabunt odorem. Pro corroboratione vero cerebri & exiccandis catarrhis prior modus prævalet.

35. Mixtura dysenterica.

Hæc in formam electuarii facta humida mixtura appropriatissima in dysenteria est mixtura, alvum enim sistit, excoriataq; intestina curat, majorisque est efficaciæ quàm ullum aliud huic morbo resistens remedium.

Dosis.

Exhibetur a ℈ j. ad ʒ j.

Usus.

In principio hujus morbi, viribus adhuc ægroti cum satis validis, necesse est, ut corpus vel potiunculâ aliqua lenitiva detersiva &c. (ut docebitur in appendice hujus libri) ab acribus excoriationes & dysenteriam [illegible] materia per alvum liberetur. Vel, si maximam humorum noxiorum copiam in ventriculo latitare animadverterimus, eadem per vomitum, oxysaccharo sc. vomitivo vel sale vitrioli ejiciendis, in quorum administratione superius traditæ regulæ optime erunt observandæ, quibus præmissis, ægroto de hac mixtura in brodio aliquo analeptico vel alio appropriato liquore q. s. dissolutum semel vel bis de die bibendum offeratur, continuandusque ejus, quamdiu fuerit necessarius, usus. Si vero per diuturnum fluxum ægroti fuerint prostratæ nimium vires, purgatio est intermittenda, & à mixtura initium faciendum. Insuper etiam notandum, hanc mixturam maximè esse utilem si infra scriptus clyster consolidans simul applicetur.

36. Crocus chalybis rubificatus.

Subtilissimus ex chalybe arte chymica præparatus est pulvis, qui ab omnibus expertissimis chymicis ac medicis pro singulari specifico contra dysenteriam ac alios sanguinis fluxus celebratur.

Dosis.

Datur ab viij. x. & xv. gr. habita tamen ratione ægroti & morbi.

Usus.

Datur cum rob cydoniorum, berberum, ribium, vel sambucino, vel in defectu horum alio convenienti vehiculo. Deglutiri etiam potest conserva rosarum rubrarum perinde ac [illegible], omni nive tempore ejus usus est commodus, hac tamen observata conditione ac lege, ut semper, si fieri potest, materia peccans, (ut de superiori mixtura etiam dictum fuit) prius extermineturelimineturque.

Kkkkk MYRO-

MYROTHECII

Sectio VIII.

De Alexipharmacis.

1. *Alexiterium Regium.*

HOc in forma electuarii approbatissimum alexiterium illis præsertim præservationis E. utile, qui toxica timent, curationis vero, qui jam dudum eadem hausere vel inscienter diglutivere.

Dosis.

Communissima huius alexiterij dosis est ℥ß, ℈ij. vel etiam ℥j. aut plus pro diversitate ægroti, virium, imminentis periculi & violentiæ toxici.

Usus.

Præservativi loco offertur in forma boli sacharo cando involutum, vel in forma potiunculæ in vino dissolutum, idque omni lunæ quadra jejuno stomacho, usumque huius sequatur exercitium. Ad haustum vero venenum exturbandum, antequam per ventriculum ad extima corporis ejusdem malignitas serpat, convenienti vomitorio [illegible] permiscendum. Si vero [illegible] assumptum venenum [illegible] intestinis hæreat, [illegible]andus est aliquis clyster in [illegible] huius antidoti fuerit dilu[illegible] [illegible] applicito, pro delendis pertractè [illegible] [illegible]bus, [illegible] hoc medicamen[illegible] [illegible] vehiculo, habita ta[illegible] [illegible], quibus agit, [illegible] [illegible]. Quod si verò epotum ante aliquot horas toxicum vires suos malignos per universum corpus exeruisset variaq; symptomata [illegible] ex tempore ad hoc alexiterium [illegible]mum tanquam asylum, fugiendum, quod tantum juvabat, quantum [illegible] pulvis viperinus vel quævis alia [illegible] valebit.

2. *Aqua vitæ Theriacalis.*

Singulare hæc aqua vitæ est [illegible]cum, iis præsertim, qui temp[illegible] constitutionis corporis sunt [illegible] midæ tam præservationis, quam [illegible]nis E. contra inhæ[illegible]tum ve[illegible] vel grassantem pestem maxime utile. Quoniam ea ipsa aqua vitæ theriacalis [illegible] culum [illegible]efacit & flatus ex humo[illegible] frig[illegible] causatos discutit, ideoque [illegible] [illegible] bus & doloribus [illegible]mi ventris exinde progenitis est commodissimus.

Dosis.

Robustioribus plerunq; datur cochleare unum vel etiam plura.

Usus.

Vel bibitur per se sola sine aliquo vehiculo, vel aliquo syrupo ap[illegible] temperata, aut necessitatis tempore [illegible] diluta assumitur.

3. *Oleum Theriacale.*

Theriacale hoc [illegible] lore oleum [illegible] contra [illegible] na habet usus, eosque tam internos, quam externos. Præ[illegible] propter cale[illegible] resolvendi, exsiccandi, atte[illegible] borandi [illegible]tates, quibus præ[illegible] [illegible] alexiterium præditum est, [illegible]

[illegible]

etiam conducit cephalææ, mentis hebetudini, surditati, epilepsiæ, membrorum tremori, spasmo, flatibus, cruditatibus & ventriculi imbecillitati, passioni colicæ, torminibus ventris, matricis doloribus eiusdemque suffocationi aliisq; corporis humani a phlegmate ac ventosa materia exortis morbis. Tumores insuper omnes frigidos attenuat, dissolvitque contusa, item contrita ac contorta membra accommodato satis tempore usurpatum, curat. Maxima etiam efficacia frigus ac rigorem febrilem in [illegible] paroxysmi prodromum discutit ac absumit. Egregia denique pro exterminandis puerorum aliorumque medicamenta interna fastidientium vermibus.

Dosis & Usus.

Exhibetur internè contra venenum vino generoso, hydromeliti vel brodio carnium calido, aut cerevisiæ, vel si corrodens sit venenum oleo amygdalorum dulcium vel calefacto lacte permixtum a ℈ j. ad ℥ j. usq; pro diversitate subjecti, reiteraturque duabus vel tribus pro necessitatis exigentia & veneni sufficienter facta expulsione, vicibus. Quod si verò per externum huius olei usum toxicatum quempiam curare quispiam voluerit, perungenda hoc ipso sunt ægroti tempora, narium pinnæ, pulsus, cordis regio, os stomachi [illegible] fovea illa ubi cernitur cartilago xiphoides, lumbi, præcipuè verò vertebrarum [illegible] vice ad os usque sacrum, repetendaque hæc inunctio prima hora bis aut ter, deinde remittitur paululum ad quintam vel sextam usque vicem, quoad scilicet causata à veneno symptomata omnimode remiserint, ægrotusq; in pristinum sanitatis statum restitutus fuerit. Hac jam recensita ratione ac [illegible] maximè etiam est conveniens exterius [illegible] unctum tempore pestis, ubi sc. maxime adest putredo humidaque dominatur intemperies. Contra febris quartanæ rigorē vertebræ dorsi solum hoc oleo illinendę, idq; dimidiâ ante paroxysmum horâ, factaque illitione ægrotus optime contegendus, hæcque illitio bis vel ter, non nisi de quarto in quartum die repeti potest. Hoc enim remedio multoties acerrimus cum frigore rigor nō solum fuit enervatus verùm etiam ipsa febris [illegible] exterminata.

In vermibus [illegible] unica per diem cartilaginis nasi, oris stomachi & circa umbilicum facta de more inunctio sufficit, repetiq; toties potest, quoad præfixum nobis scopum obtinuerimus. In aliis præmemoratis affectibus loca affecta semel vel bis [illegible] meliorationem usq; hoc oleo illinenda. Singulariter verò hic notandum contra surditatem tinnitumq; aurium ex prædictis progenitam causis absque omni periculo duas tresve huius olei guttulas in aures immitti posse. Tandem in acerbissimis colicis aliisque corporis ac matricis doloribus usus huius olei externus non sufficit, sed clyster ex appropriato concinnatus decocto convenientibusque præparatus oleis, additis huius olei ij. iij. vel iiij. drachmis, maximo futurus emolumento est applicandus.

Subiicere denique hic nullo modo possum, hoc oleum unguentis ac emplastris mercurialib' permixtū in cura morbi gallici pro movendo sudore ac provocanda salivatione excellentissimum esse. In præmemoratis morbis utilissimum

est in forma emplastri usurpatum, cujus consistentiam cera commodissimè subministrabit.

4. Mixtura contra Vermes.

Hæc mixtura appropriata contra omnis generis vermes in corpore humano est medicina.

Dosis & Usus.

Datur in convenientibus dissoluta vehiculis pueris à gr. viij. xij & per diversitate ætatis ℈ j. Viris verò & mulieribus plerumq; ʒ j. usúsque eiusdem pro necessitatis exigentia multoties repeti potest.

5. Balsamus pestilentialis.

Balsami huius croceo colore pulcherrimè splendescentis ac consistentia balsamo vitæ non dissimilis præcipuæ virtutes sunt, putredini & omni veneno indiscriminatim præcipuè autem astrali ac infectioni pestilentiali, ubi homo ab hac ipsa fuerit inquinatus, specificum tanquam alexiterium potentissimè resistere, malignitatemque expellere, modus verò utendi his subsequitur.

Usus.

Æger in loco calido oportet contectus [illegible] balsami huius [illegible] sente febrecula vino generoso præsertim verò eadem [illegible] aceto [illegible] dulcorato, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

mundo ac segmentis vel baccis juniperi optimè perfumigato permanendum, & pro recollectione virium brodium aliquod analepticum cum vino vel liquore alio cardiaco alternatim, utrocunque, ad revocandos etiam ac reficiendos spiritus vitales tam inter sudandum, ubi præsertim ægrotus animo incipiat deficere, quàm statim eodem peracto, [illegible] est cum aceto sambucino, rosaceo vel florum tunicæ aut alio fortiori [illegible] vel simili corroborativa aqua [illegible] aut balsamo facta naribus irrorare. Quibus omnibus ritè administratis, [illegible] signis liquet, malignitatem [illegible] à natura victrice devictam, nihil aliud [illegible] recuperatam perfectè sanitatem esse [illegible] tandum, quàm vires convenientibus corroborantibus vel aliis specificis reficienda. Quando verò apparuerit contrarium post sudorem evenisse, malignitas scilicet maximè infensa cordi nondum fuerit debellata, reiteranda subito hujus balsami dosis, procedendumque ut supra, quia in summo periculo, constantibus tamen adhuc ægroti viribus tertia vice repetenda. Observandus interim probè sudor an largus sit vel minus, ne si fortè copiosius debito fluat, vires omnino exhauriantur. Obtento verò & [illegible] divina assistente gratia, scopo procedendum est, qui [illegible] sæpenumerò [illegible]

Sciendum præterea, quod si [illegible] proprio naturæ [illegible] (cujus rei plurima exempla reperiuntur) ad sudorem [illegible] [illegible] balsamum noster per [illegible] nequeat, [illegible] ægrotum [illegible]

[illegible]

esse, [illegible] alios ex hoc ipso fructus cepe-[illegible] Potest etiam eveniret, ut vomitum excitet vel alvum moveat aut urinam pellat, per insensibilem item transpirationem operetur, vel ut vulnerarium aliquod pestilentiale præcavitem materiam per desl[illegible] [illegible] a centro ad circumferentiam eliminet, hacque ratione nihilominus prædictam malignitatem tanto cum commodo ac alibi, ubi sudorem movet, aggrediatur, præfixoque scopo omni modo excellentissime satisfaciat.

Non solum autem (quod probè notandum) balsami hujus ad pestem usus convenit est internus, verùm etiam externus; si enim ejusdem ℥ j. misceatur cum ol. nuc. mosch. express. ℥ ß. additoque aceti fortissimi cochleari dimidio in formam unguenti redigatur, hocque cartilago nasi, tempora, cordis & [illegible] regio [illegible]nantur, tantum profectò [illegible] virium, ut aliud quodvis in peste externè conveniens medicamentum, cujus rei quotidiana experientia infallibilis testis est. Hoc itaque modo in omnibus aliis affectibus ac symptomatibus malignis uti eo fruique licet.

Dosis.

Dantur in junioribus ac naturâ debilibus guttæ iv. vi. viii. in robustioribus [illegible] ix. pro necessitatis disparitate.

Cautio.

Circa usum [illegible] medicamenti sequentia [illegible] notanda.

Primò [illegible] pestilentia infectus [illegible] [illegible], uti, [illegible] [illegible] adsint [illegible] perpetua insomnia, inquietudine ac [illegible] [illegible] tas ac siccitas per universum corpus [illegible] reat, ex tempore eidem venam esse secandam, dein convenientibus juleppis ac potionibus, quæ sine calore [illegible] [illegible] ac malignitati resistunt, calorem p. n. esse alterandum, cui scopo non inconveniens est dosis mixturæ dianepenthes vel aliqua emulsio refrigerans in qua parum laudari fuit dissolutum, interim verò ab hujus balsami usu cessandum; vel [illegible] aliquod sudoriferum necessario requirat, [illegible] commodè diaphoreticum [illegible] [illegible] commodè potest.

Similiter etiam, si [illegible] intollerabili non ab ebullitione [illegible], sed flavabile & crassiorum humorum [illegible] [illegible] pro[illegible]nito calore febrili, quod [illegible] inquinatis videre sæpius [illegible] licet, [illegible] ex crucietur, ipso evacuand[illegible] hujusmodi impuritatibus [illegible] vel vomitorio benedicto primum & [illegible] ante omnia est [illegible] tibus [illegible] [illegible], &, si tunc [illegible] mi usus fuerit visus necessarius, [illegible] cum emolumento tutò hoc ipso [illegible].

Præterea, ubi [illegible] per aliquot nunc dies a morbo [illegible], perhiberi [illegible] [illegible] ac profusa balsami [illegible] interna [illegible] hujus loco roborantibus ac confortantibus, quanti [illegible] possibile, ægro succurrendum, [illegible] ac purgantibus [illegible] [illegible] medicina.

Tandem denique si ad ignobiliora corporis loca natura bubones protrudat pestilentiales, chirurgica in hisce requiritur curatio.

MYROTHECII

SECTIO IX.

De

Externis ac chirurgicalibus medicaminibus.

1. *Aqua arthritica.*

PEllucidi, fragrantissimi, penetrativi, balsamici & spirituosi hujus liquoris præcipuus usus est in articulis sive membris externis ex catarrho frigido vel dolentibus vel stupore affectis: Valet is idem etiam contra chiragram, gonagrã, ischiaticam, podagram ex prædicta causa exortis. Si enim bis vel ter pro necessitatis exigentia locus affectus pluma aliqua vel spongiola hoc ipso liquore [illegible] tangatur sive madefiat, [illegible] subito penetrat, calefacit ac concoquit peccantem materiam, eandemque exterminare annititur, doloremque sopit. Simili etiam ratione usurpatum [illegible] externis corporis partibus [illegible], [illegible] [illegible] in principio [illegible] sanguinem [illegible] [illegible] [illegible] dissolvendo, [illegible] membrum [illegible] & in pristinum statum ut [illegible]. Tandem præstantissimum est medicamen contra gangrænam ac externorum membrorum [illegible] celum, si enim E. G. ejus ℥ ß. [illegible] mellis depurati ℥ iv. & [illegible] Spiritus Vitrioli in vase vitreato absque ignis [illegible] commixtum, hæc vero mixtura [illegible] mentis inebriatis [illegible] [illegible] tis tamen circumcirca [illegible], [illegible] gatur, carnem emortuam a [illegible] vivida separat, ne velatius [illegible], summopere præcavet, fundamentumque felicis curationis [illegible] relinquit. Hoc vero omne intellectum [illegible] de hujusmodi mortificatione [illegible] gangræna, quæ nondum ad ossa usque penetravit nervisque sensum [illegible], vel calorem naturalem in affecta parte extinxit, in contrario enim casu nulla spes amplius in medicamentis est reliqua, sed membrum [illegible].

De [illegible] hunc liquorem conservandi scito, quia nimis est subtilis, ideoque in loco frigido optime operculo munitum ne evanescat, quod in calido facile contingere potest, ad usum esse asservandum.

2. *Aqua odontalgica.*

Hæc peculiaris est aqua pro mundificandis & dealbandis dentibus, abstergenda gingivarum putredine, [illegible] dentibus confirmandis ac roborandis, relaxatis gingivis exiccandis [illegible] disque.

Usus.

Modus utendi alius nullus est, quam ut omni mane jejuno stomacho [illegible] [illegible] hac aqua madefactus dentes [illegible] tur.

tur, deinde salviæ, rosæ sylvestris vel fontana abluantur.

3. Emplastrum martiale.

Hoc emplastrum spadiceum in omnibus contusionibus, dislocationibus, usque membrorum est præstantissimum, singulare item in maximis ossium fracturis, enterocæle, pneutocele aliisque affectibus, qui astringens, corroborans ut & perfecte consolidans, requirunt mediocris temperaturæ emplastrum.

4. Emplastrum saturninum.

Excellentissimi hujus emplastri laudatissimæ virtutes hæ sunt. Recentia primum vulnera virtute suâ balsamicâ sanat, conclusiones carnis ac collisiones unde sanguis grumosus, dissolvit, affluentemque ad affectam partem humorem, inhibet. In curando herpete impiginoso ac exedente non invenitur ei par medicamen; præmissis namque, ut decet, universalibus, idonea scilicet purgatione ac sudore, observataque convenienter diæta, hoc emplastrum tunc demum superimpositum admirandos edit effectus, quos diversi Medici, quibus ejusdem descriptionem amicè communicavi, experientia teste summe extulerunt. Pro curandis præterea ulceribus manantibus ac cancrosis doloribusque [illegible] progenitis singulare est. Ad ambusta [illegible] qua omnia emplastra lôge ant[illegible]hosofq; cum intemperie [illegible], hepatis ac lienis [illegible] potentissime [illegible] ac [illegible].

5. Mixtura vulneraria.

Hoc in forma subtilis alicujus [illegible] præparata mixtura apprime [illegible] utilis, qui à casu vel aliunde etiam aliquam interiarum partium læsionem senserint, non minus etiam in variis alte ac profunde penetrantibus vulneribus sive recentia ea sint, sive secus. Omnes siquidem tumores hæc mixtura discutit, dolores sedat, grumos sanguinis dissolvit, putredinē inhibet, affectum locum mundificat & loca confracta vel concisa ad sanationem [illegible].

Dosis & Usus.

Exhibetur hujus [illegible] pro diversitate subjecti ac vulneris ʒj. [illegible] vero in brodio carnium calido, vino, [illegible] alio conveniente ac appropriato [illegible], usus ejusdem bis de die ad perfectam [illegible], ut alias etiam potionibus vulnerariis [illegible], repetitur.

6. Oleum anodynum.

Hujus odoriferi ac temperatissimi olei anodyni utilitates sunt [illegible]. Præstantissimum est contra erysipelas, incendium hepatis acrenum nimium, a sanguine vel flava bile progenitam pleuritidem, omnes inflammationes quos mire demulcet, omnesque exinde vel aliunde a falsis acribusque catharris ortos dolores mitigat, lenit ac sedat, cunctos etiam tumores calidos, præsertim vero bubones tam in viris quam fœminis, si sint resolubiles, emollit ac resolvit, qui vero resolvi nequeunt sunt autem suppurationi proximi, hoc ipsos maturat. Clysteribus additum

ditum ex[illegible] [illegible] ventris do[illegible] [illegible] placat, ac [illegible] etiam [illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible] impellit, somnumque [illegible] maxime necessarium conciliat. Tandem denique utile etiam est ad omnis generis ambusta præcipue vero a pulvere pyrio facta, si modo non fiat decondatamba, quæ olea vel qualis vis alias pinguedines non patiuntur.

Usus.

Ad inunctiones utimur eo vel solo vel commixto cum mucilagine radicis althææ cum aqua rosarum vel florum sambuci extracta, in formam linimenti redacto, præsertim vero singulare est in affectibus pectoris ac notharum costarum aliorumque locorum, & emolliendа ac relaxanda est cutis, materiave digerenda vel ad maturationem ac exonerationem promovenda.

Si eodem, ut non solum qualitatibus suis profundius penetret, verum etiam simul corroboret & defensivi loco humorum affluxum impediat, uti nobis placet, addendum [illegible]. In maximis cancri exulcerati [illegible] malignorum ulcerum doloribus, extrahatur mucilago [illegible] cum decocto spongiolarum [illegible] auriculæ [illegible], quæ cum hoc oleo in formam linimenti misceatur, quod singularis est efficaciæ in [illegible] cum [illegible]que ambustionibus semper [illegible] repertum. Aliena [illegible] [illegible], pro necessitate ac affectu iudicanda.

7. Oleum [illegible].

Pulcherrimum hoc [illegible] adjunctis [illegible] [illegible] [illegible] olerum [illegible] efficacissime [illegible], mundificat, [illegible] [illegible]at. Inprimis autem utilissimum est pro levigandа cutis asperitate, [illegible] [illegible], labrorum oris [illegible] pro[illegible] fissuris consolidandis, [illegible] etiam [illegible] pustulis [illegible]. Singulariter [illegible] prodesse [illegible] [illegible] in ma[illegible] consolidandis [illegible] [illegible] rientia docuit. Vulnera [illegible] [illegible] balsamus vulnerarius [illegible], in puncturis vero nervorum [illegible] ipso [illegible]. [illegible] tumorum flatulentos discutit, tumores [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], aliisque [illegible] chirurgicis esse utile potest pluribus, quæ brevitatis studiosus, omnes ac singulos hic enarrare nimis judico futurum tædiosum.

Usus.

Tepide eo, ut aliis etiam oleis ac unguentis, locus affectus inungitur, [illegible] toties, quoties necessitas [illegible] requisiverit.

8. Oleum balsamicum.

Oleum hoc balsamicum [illegible] rarum nullam habet [illegible] excessive alterantem calorem, [illegible] fiorum qualitatum ac operationum temperatissimum est ac maxime [illegible]. Solum ideoque in omnibus [illegible] [illegible], sive punctim, sive [illegible], quæ balsamica sua virtute brevissimo tempore

poris spatio absque ulla suppuratione perfectissime sanat. Horum etiam ac punctorum nervorum periculosos dolores dum egregie ledat gravissimis exin le quę causari possent symptomatibus, resistit.

Usus.

Infunditur vulneribus calidiusculum, ipsumque vulnus eo ipso circumcirca inungitur, si vero vulnera sint lata ac profunda, tunc emplastro nigro necessario, contegenda vulnerum labra dehiscētia arte chirurgica consulenda, quorum in medio servandum aliquod foraminulum pro infusione olei ad perfectam usque sanationem.

9. Pulvis ophthalmicus.

Expertissimus hic pulvis ophthalmicus refrigerat, siccat, moderatissime detergit ac mundificat ac mediocriter præter astringendo roborat, utilis præcipue calidis oculorum affectibus, si exinde vel lachrymas fundant vel sanguinei appareant, lentum item illum album crassumque nonnunquam tunicæ corneæ adhærentem, pupillam contegentem visumque obscurantem humorem efficacissime removet. Hoc enim unico ac solo vili licet ac exiguo medicamine plurimi hominum ab hoc & similibus vitiis redditi sunt liberi ac immunes, pristinus visus illis restitutus.

Usus.

Inditur parum hujus pulveris vel solum in oculos affectos mane & vesperi, vel fit ex eo & aqua rosarum, album collyrium, usurpaturque ut alia etiam medicamenta ophthalmica, quoties necessitas ejusdem usum exegerit. Sciendum autem, quod si patiens fuerit plethoricus, in principio morbi ei venam esse secandam, copiosissimeque sanguinem emittendum, fugienda omnia calida & acria, vinum præcipue ut & aromata; e contra vero iis qui pterygio, cujus supra mentio, laborant, vel qui acerbissimis excruciātur à salso phlegmate pronatis doloribus, convenientibus purgantibus materia peccans educenda.

10. Sapo medicamentosus.

Sapo hic fragrantissimus omnibus in affectibus artuum celebratur, in quibus præmemorata aqua celebratur balsamica, utendi autem modus est sequens.

Usus.

℞. E.G. Hujus saponis in subtilissimas partes concisi ℥ ß. liquefiat lēto ignis calore in aquæ lavendulæ ℥ ij. semotis ab igne & refrigeratis additur ac commiscetur ℥ j. spir. Vitrioli, quibus omnibus in formam linimenti redactis loca affecta inunguntur. Quoniam etiam humiditates cerebri superfluas eximiè exiccat, caput etiam & nervosum genus mire confortat, ideoque summe etiam utilis in frigida nimium ac humida cerebri constitutione, catarrhorum haud sterili matre.

(o)

APPENDIX MYROTHECII,

IN QVA VTILES

VARIORVM MEDICAMENTORVM,

utpote

SYRVPORVM, MELLVM, POTIONVM, julapiorum, emulsionum amygdalorum dulcium, seminum item frigidorum, ut & perlarum, brodiorum, analepticorum, enematum, oris collutionum ac gargarismorum, potionum catharticarum, epithematum, cataplasmatum. fomentationum, sacculorum medicinalibus herbis repletorum, oleorum, unguentorum aliorumque euporistorum procurandis variis morbis, præter illa, quæ in nigrotheticofuere recensita medicamenta, medicaminum in usum necessario vocandorum præparandi ac utendi modi sive rationes virtutesque ac qualitates eorundem, clarissime edocentur, & demonstratur,

Et ita quidem,

VT QVILIBET PATER- AC MATER-FAMILIAS AD privatum usum præparare eadem non solum facilimo negotio possint, verum etiam in absenti medici cuilibet morbo in necessitatis casu convenientia applicare medicamenta exquisite sciant.

DE

DE

SYRUPIS AC MELLIBUS.

1. Syrupus de succo berberum, itemque syrupus ribium.



Berberibus optimè maturis ac mundificatis expressus succus per quatriduum in vitro donec deposuerit feces clarusque evaserit, relinquitur. Hujus expressi ac optimè depurati succi sumuntur ℔ iv. induntur cum sacchari finissimi ℔ iß. in catinum figulinum optimè vitreatum, vel stanneum, aut quod longè melius, in vitream vel porcellanam Indorum patinam, hæc patina superimposita ollæ ad dimidium aqua repletę vices operculi obeat, quâ coopertâ, levissimo carbonum igne calefieri aqua absque tamen ebullitione ita debet, usque dum calore aquæ succi humiditate sensim ac sensim absumpta, syrupus crassior factus frigorique in cochleari expositus, lentus satis apparens, consistentiam mellis clarificati acquisiverit, qui in vitro optimè munito in loco frigido, ut alij omnes etiam syrupi ad usum asservandus.

Hic autem probe observandum durante evaporatione interdum succum ligneâ spatulâ, quò facilius illius humiditas exhalare possit, justamque acquirat consistentiam, ligneâ spatulâ sæpiusculè esse circumagitandum ac à lateribus patinæ separandum: Præterea, si forte aqua in olla evaporatione evanuerit, patina elevata aliam in sufficiente quantitate esse affundendam.

Hic syrupus refrigerat, attenuat & peculiari præditus est facultate altringente: bilis æstum ac ebullitionem delet, febribus item variis, affectibusque aliis ex bilis putredine fermentatione acribusve calidis vaporibus exortis singulare est remedium, ægrotorum sitim potentissime compescit, ventriculi etiam nauseam aufert eundemque confortat, salutaris præcipuè biliosis ventris vel aliunde ab æstuantibus humoribus progenitis profluviis.

Syrupi ribium præparatio cum modo recensita in omnibus primariisq; virtutibus cum eodem ipso convenit.

2. Syrupus acetositatis citri.

℞ Malorum citri q.s. exemptâ pulpâ à cortice exteriore, amoveatur illa tunica alba eandem succingens spatulâ vel ligneâ vel aliquo cultello, deinde etiam semina eorundem ad remanentiam solius pulpæ eximantur, quæ ad sufficientem indigentiam in vitrea patella colligatur. Dehinc manibus mundatis prædictæ pulpæ conquassatæ ac compressæ libris duabus superfundatur ℔ ß. aquæ puræ fontanæ (quæ aquæ superfusio ad remotionem acidæ substantiæ egregiè prodest, viscositatem pulpæ attenuat, succoque charitatem conciliat) quæ insimul mixta per laneum pannum nullo tetro odore inquinatum invitrum sensim succus exprimatur, ibidemque tam diu quoad feces resederint, relinquatur, segregatisque ita fecibus, per subtile linteum percoletur, librisque quinque expressi ac percolati succi adduntur libræ duæ optimi sacchari, & fiat prædicto modo exinde syrupus, candidus satis, clarus & acidiusculus. In defectu verò legitimorum malorum citriorum substitui possunt limonia. Syrupus hic refrigerat, incidit, attenuat, aperit, mundificat, urinamque pellit, sitim sedat, febriumque æstum compescit ac contemperat, cor cæteras in temperie calidâ debilitatas partes roborat ac ut alia omnia solent acida, putredini potentissimè resistit ac repugnat, singulari sua proprietate veneno adversatur, pestilentialibus item febribus ac contagioso aeri, ac denique nephriticis utilissima est medicina.

3. Syrupus Acetosus.

℞. Sacchari finissimi pulverisati ℔ j. dissolvatur in ℔ ß. aq. rosf. fragrantissima, coquatur in lebete ad consistentiam crassioris syrupi, ut spatula elevatus, tenacissimè adhæreat, nec facilè decidat, cui ab igne remoto ac in patellam vitream effuso, superfundantur aceti vini optime clari ℥ xii. ligneo cochleari optime donec refrixerint, misceantur. Hoc modo præparatus ulteriori coctione ac evaporatione non indiget, nec situm contrahit, sed sapore est gratissimus.

Hic syrupus humorum crassitiem incidit ac attenuat, membrorum principalium internorum obstructiones aperit viasque mundificat, qualitatum verò suarum ratione valde ut acetum, penetrat, quod ob subtili sua ac penetrativa substantia omnes alios acidos vegetabilium syrupos vincit. Ad aphthas etiam ac repleto à tenaci phlegmate pectori vel infarctæ eodem asperæ arteriæ singulariter est utilis, hoc namque incidit, tenuat, abstergit & ad expectorationem promovet, effervescentiæ insuper bilis flavæ resistit, sitim restinguit, urinam ciet & interdum sudorem promovet, malignitatemque malignarum febrium ac pestilentis contagij frangit.

4. Syrupus de Rubo idæo.

℞. Succi baccarum rubi idæi quantum placet calefiat ac ad ebullitionem ferme ebulliat, & per unum aut alterum

rum diem in vitro purissimo, quo ad mucilaginosam suam substantiam deposuerit, asservetur, dehinc percolati ℔ iij. adde sacchari optimi ℔ j. procedaturq; ulterius, ut supra de berberorum syrupo dictum fuit.

Refrigerat & humectat, sitim restinguit, maximeque auxiliatur febribus acutis ac malignis laborantes, vires enim paroxysmi infringit, cor roborat & a syncope ac lipothymia præservat, opitulatur etiam dysenteriæ aliisque alvi calidis acribusque profluviis, imbecillitati etiam prægnantium illarumque terrori insigniter est utilis ac proficuus.

5. Syrupus de baccis sambuci.

Ex expresso baccarum sambuci succo simili labore ut præcedentes hic syrupus præparatur.

Usus huius singularis est ad aphthas, relaxationem ac casum uvulæ à calidis catarrhis exorta vitia, calido item hepatis aliorumque viscerum tumori est proficuus, comprobatissimus insuper repertus est in diarrhœa, dysenteria aliisque alvi fluxibus, tandemque denique aquæ fl. sambuci permixtus egregie sudorem movendo erysipelati prodest.

6. Syrupus de papavere albo excellentissimus Diacody violati nomine à me insignitus.

℞. Capitum papav. alb. recto ac conveniente collectorũ tempore, nec nimis humidorum nec nimis acidorum sed viribus adhuc integrorum & a caule exemptis seminibus & paratorum [illegible]meque concisorum ℥ iij. rad. liquiritiæ à cortice prius exteriori liberatæ ac in minutissimas talleolas dissectæ ℥ ij. Hæc duo macerentur per noctem in aquę fontanæ ℔ iiij. sive mensura j. deinde coquantur ad consumptionem sive evaporationem dimidiæ partis, reliqua verò pars sive remanentia fortissimè factâ expressione per pannum trajecta cum ℔ j. violarum purpurearum a stipitibus liberatarum mittatur in cantharo stanneo sigillo hermetico optimè, ne quid exhalet, obserato in ahenum, coquantur dein insimul per integram horam, ac ab igne remota ubi refrixerint, expresso violarum succo addantur quinque quadrę sacchari finissimi, fiat lentissimo igne coctio ad consistentiam mellis, hac ita peracta ut decet coctione fiat L. A. cum aquæ rosarum fragrantissimæ ℔ j. medicà ex sem. papaveris albi emulsio, quæ cum modo dicta in consistentiam mellis percocta substantia permixta lentissimo carbonum igni, cavendo tamen ne ebulliat, exponatur, & cochleari ligneo, quoad syrupi acquisiverit consistentiam optime circumagitetur, quem deinde syrupum in vitro optimè obturato ad usum reserva.

Syrupus hic peregregius est in absumendis calidis, tenuibus ac acribus a capite ad pectus deciduis, gutturis asperitatem, vocis raucedinem, tussim, inquietudinesque nocturnas causantibus defluxionibus; non verò solum in affectibus thoracis, sed etiam pro mitigandis ac leniendis ab acri ac calida materia intestinorum, colli vesicæ aliarumque corporis

rationem spumæ coquantur, deinde per manicam Hippocratis, ut auri instar succus splendeat, trajicitur ac percoletur, qui in syrupi formam, ut superius dictum addita sacchari finissimi ℔ j. coquatur.

Virtutes ac qualitates cum syrupi citriorum correspondent.

10. Syrupus violarum.

℞. viol. purpur. ℔ j. aq. puræ fontan. ℔ ij. cantharo stanneo insimul indita aquæ ferventissimæ imponantur, succo expresso alia violarum recentium libra additur, tertioq; hæc additio repetitur, deniq;, ubi in vase vitreato infusum hoc, absque tamen ebullitione fuerit calefactum, ab igne remotum refrigescat, per columve trajecto addantur sacchari optimi ℔ iij. coquantur in syrupum. Hoc modo præparatus colore apparebit summè violaceo, per integrum annum durabili.

Hic syrupus refrigerat, humectat, oblinit ac modicè detergit. Appropriatissima est medicina in acribus salsis defluxionibus, thoracis ac aliarum partium affectibus, quibus utilis celebratur syrupus papaveris albi sive diacodium nostrū violatum, humoris melancholici fermentationi resistit ac ad expulsionem commodiorem præparat, symptomata ab atris vaporibus dependentia mitigat, mirè insuper in omnibus febribus præcipuè autem acutis ægrotos reficit, sitim extinguit, deperditum per nimium calidorum vaporum ascensum somnum revocat, & gratissimo suo sapore corroborat ac reficit. Si infusiones reiterantur, non minorem habet in laxando ac expurgando energiam, quam præmemoratus syrupus rosarum laxativus.

Quod verò hosce syrupos non per coctionem veterum pharmacopœarum more, sed per evaporationem præparandos esse censeam, factam id ideò, ne empyreuma redoleant, humectantem verò ac refrigerantem suam qualitatem, ut & succorum saporem firmius è contra retineant: Secundò, quòd pro illorum præparatione vitrea vasa vel figulina vitreata, non vero cuprea usurpem, eo ipso tetrum vaporem ac nocivas qualitates, quos hujusmodi præcipuè vero acidiusculi syrupi ex talibus instrumentis contrahunt, evito. Ac licet hi syrupi absque coctione, facta solâ evaporatione ad justam sint perducti consistentiam, æquè tamen sunt durabiles ac alii per coctionem præparati syrupi. Imò, si pharmacopola quispiam manus suas a laboribus non seduceret, sed aliquot fornacibus aut cum balneo mariæ vel balneo vaporoso arenæ suam officinam muniret, facillimo labore ac exiguis sumptibus, ratione sc. ignis, in ea, qua indiget pro sua officina quantitate syrupos hosce præparare posset.

11. Mel betæ.

℞. Succi betæ albæ expressi ℔ viij. mellis optimi ℔ iij. coquantur ac clarificentur in consistentiam syrupi.

Maximum hoc mel in clysteribus detergentibus ac purgantibus, ut paulo pòst prolixius edocebimus, usum habet.

12. Mel

12. *Mel rosarum.*

℞. Fol. ros. pallid. ℔ i j. mittantur in cantharum stanneum superfusis aquæ ferventissimæ tribus libris optimè cooperiatur, stent ita in maceratione, donec refrixerint, expressus deinde succus cum mellis aquâ fontana prius clarificati ℔ iij. in formam syrupi, ut superius edoctum, redigitur. Hoc mel rosarum abstergit, purificat, & aliquo modo laxat, præcipuus autem ejus usus est in gargarismis, mundificandis sordidis ulceribus, pro concinnandis suppositoriis & clysteribus laxantibus.

13. *Mel de baccis juniperi.*

℞. Granorum sive baccarum juniperiq. pl. contusæ in aheno stanno artificiosissimè obducto cum aqua fontana purissima tam diu, quoad virtus earundem fuerit extracta, coquantur, succus deinde expressus per aliquot dies donec purum ab impuro fuerit separatum, quietus asservetur, segregatum deinceps in prædicto aheno vel vase figulino vitreato lenissimo igne ad consistentiam mellis eidem etiam non multum ratione dulcedinis dissimile, coquatur.

Mel hoc juniperinum calefacit, concoquit, abstergit, discutit singulariq; contra venena qualitate pollet. Præcipuè autem salutare est in asthmate, tussi, orthopnœa ex phlegmate tenui causatis; hujusmodi enim materiam concoquit & ad expectorationem promovet, catarrhos exiccat, caput confortat, vertigini resistit, flatus discutit, à frigida tenacique mucilagine renibus ac vesicæ impedita liberat, stranguriæque medetur; tempore pestis denique pauperibus æque ac theriaca salutaris ejusdem celebratur usus.

In prædictis pectoris vitiis assumitur quantitate cultri cuspidis vel solum, vel melli clarificato aut saccharo in formam syrupi crassiusculi permixtũ, cujus cochleare integrum pro una dosi sufficit. Contra flatus ac ad abstergendos renes in vino exhibetur vel brodio carnium. Tempore verò pestis horis matutinis præservationis E. quantitas nucis avellanæ respondens sufficit, infectus verò duplo vel triplo dosin pro movendo sudore adaugeat, repetiq, huius euporisti usus pro necessitatis exigentia pro lubitu potest.

14. *Mel passularum.*

℞. Passularum corinthiacarum ℔ ij. macerentur in aqua ferventissima superfusa per integram noctem, manè per setaceum, ut cuticula & arilli in eo relinquantur, trajiciantur, colatura in aquæ fontanę quartarijs tribus dissolvitur, conquassato uno vel altero ovi albumine addito, donec in summitate spuma appareat, in aheno stanno obducto coquatur, deinde per cribrum è setis subtilissimè factum infusum percoletur, cuius color auri instar splendebit, facta ita colatura ac percribratione infusum in patera, ut sæpius de syrupis dictum; fac ad consistentiam pulcherrimi mellis evaporet.

Egregium est in affectibus thoracis asperitate sc. faucium raucedine & tussi à serosis calidisque progenitis catarrhis, œsophagum humectat ac illinit simulque restin-

restinguit. Tandem denique lenit, laxat & emollit ventrem, alvumque lubricam reddit.

Quod vero duas has substantias quas alibi essentias voco, hoc in loco mellibus annumerem, hoc non facio solum propter earundem, quibus prædite sunt, melleam dulcedinem ac consistentiam, verum etiam propter ordinem horum medicaminum, cum & hæc ipsa à pluribus mella vocitentur. Alias in & per se ipsa, unum æquè ut alterum manet essentia sui principalis à quo fuit desumptum.

SECTIO II.

De potionibus corroborantibus, refrigerantibus, sitim extinguentibus, julapiis, brodiis analepticis, collutionibus item oris ac gargarismis.

IN omnibus ægritudinibus corporis humani, quæ calorem p. n. ac intollerabilem causare solent sitim, præter purgantia medicamenta materiam peccantem, unde tot symptomata, eliminantia, convenientes etiam potiunculę, calorem hujusmodi ac æstum infringentes, sitim restinguentes, humidumque radicale ab exiccatione quantum possibile, præservantes, partesque principales ab alteriore inflammatione munientes, necessario in usum ducendæ.

In febribus ardentissimis ac acutissimis, non tamen malignis sed à bile flava exortis, omnium optime censetur refrigerare ac humectare aquæ purissimæ, dulcis frigidæ fontanæ potio, quæ Medicis pro affectuum, corporis constitutionum, temporis anni aliarumque circumstantiarum diversitate bibenda permittitur. At cum ubique locorum talis aquarum electio non datur, nec omni tempore usus earundem sit commodus, verendi vero ex continua harum potatione ventris flatus, debilitatio ventriculi aliaque sint timenda mala, alia ideoque ingrediendum fuit via, taliaque medicamenta, quæ cruditatem aquarum ac nimiam earundem frigiditatem corrigere, sitimque extinguere possent, excogitanda fuere ac invenienda.

1. *Aqua fontana cum spiritu vitrioli.*

℞. Mensuram j. aquæ fontanæ purissimæ, adde spiritus Vitrioli gutt. x. vel xx. &, ut spiritus optimè cum aqua permisceatur, sæpiuscule transvasentur, ubi vero non fuerit sufficienter facta acida, plus spiritus Vitrioli addendum, similiterque ut supra procedendum.

Hæc aqua dicto modo correcta utilis est in prædictis febribus, non tamen, ut aqua simplex, noxia ventriculo & hepati, spiritus enim vitrioli membra hæc corroborat ac confortat.

2. *Hydrorosatum.*

℞. Capitum rosarum exiccatorum ac subtilissimè concisorum ℥. ij. co-

6. *Decoctum hordei simplex.*

Decoctum hordei est multiplex, potissimum tamen vel simplex vel compositum. Facilimus vero præparandi modus est sequens:

℞. Hordei recentissimè excorticati optimè mundati, saporis dulciusculi, in exiccatione non nimium calefacti ℥.j. cum aquæ fontanæ mensura una semis in olla optimè vitreata, ac omnis saporis ac odoris tetri experte coquatur lento carbonum igne absq; fumo ad consumptionem dimidiæ mensuræ & crepaturam hordei, deinde remanentia subtilissimo colo trajiciatur & ad usum asservetur. In defectu convenientis ac accommodæ ollæ, in lebete stanno obducto coctio fiat. Quod si vero laboris quempiam non tæduerit; decoctum hoc in vitro præparari ita potest. Hordei excorticati ℥.j. indatur cucurbitæ vitreæ vel phialæ oblongi colli, superfundatur aquæ fontanæ limpidissimæ Mens. j. orificium levissimè obturetur, ponatur super cineribus calidis, circumcirca vero positi carbones igniti vitrum cum aqua sensim ac sensim calefaciant, quoad ipsa incipiat ebullire ac hordeum crepere, remotis deinde carbonibus vitrum ubi refrixerit, absoluta erit decocti hordei gustui gratissimi præparatio. Decoctio hæc multo etiam commodius igne arenæ, si quis eo fuerit instructus, fieri potest.

Hoc autem primum probè notandum, hordeum non excorticatum nullo modo pro præparando hoc decocto, ut multi solent, in usum esse ducendum, cum cortices ejusdem aquæ imprimant qualitatem aliquam adstringentem exsiccantem, ut exinde ægroto non solum reddatur ingratum valde, verum etiam sitim adaugeat potius, quam eandem extinguit ac corpus humectat.

2. Quod si fortè aquæ hujusmodi sive decocta non ex voto ob hordei penuriam, albæ satis fierent, ebulliat illud primum in modica aquæ quantitate, usque dum flavedine quadam aquam tingat, qua effusa, in alia recente, ut superius dictum, decoquendum, hocque modo decoctum redderetur candidissimum ac gustui gratissimum.

3. Liberum relinquo cuilibet, ut si fortiori decocto delectetur, pro lubitu hordei dosin, qualem ego præscripsi, adaugeat.

Vim habet refrigerandi, humectandi, sitim extinguendi, magisque hæc aqua sanitati est commoda, quam cruda: solaque bibi potest vel potiunculæ cum syrupis vel aliis convenientibus, de quibus superius, ex eadem fieri, quod si forte ex ejus usu, in ventriculo præcipuè debili, flatus sint metuendi, satis ubi ebullierit, corrigi ac alterari commodè potest additione seminis accisi contusi vel cinamomi in petia ligati, quæ, quando refrixerit, gustui erit gratissimus potus.

7. *Aliud hordei decoctum omnibus acute febricitantibus apprimè utilis.*

℞. Decocti hordei simplicis Mens. j. dissolvantur in eo sacchari optimi

ac subtilissimè pulverisati ℥ j. ß. vel ℥ ij. cui adde secundum proportionem ac dosin aquæ sive decocti hordei, spiritus vitrioli (ut superius de aqua fontana cum spiritu vitrioli monuimus) q. s. pro conciliandа grata aciditate, his deinde admisce elæosacchari citri quantum cultelli cuspide capere potes, decoctum hoc ita alteratum gustui, julapii instar è syr. citri præparati, erit gratissimum, quod si per duas aut tres horas quietum steterit, claritate sua non multum cedet aquæ fontanæ limpidissimæ. In defectu verò elæosacchari citri, aromatizandum cinamomi aqua, & si ad manus sit mel passularum, de quo superius, eo loco sacchari uti licet, hac enim ratione præparatum siticulosis magis est utile meliusque corpus humectat.

8. *Claretum violaceum.*

℞. Syr. viol. purpur. optime clarificati ℥ iij. spiritus vitrioli guttas xxx. vel xxxx. misce hæc duo probè in poculo aliquo vitreo optimè mundato bacillo agitando, colore apparabit saturato purpureo, his ita optime commixtis superfundatur decocti hordei s. mens. j. probè circumagitentur & si necessarium videatur, spiritus vitrioli dosis augeatur ad gratiam, hoc claretum aromatizari quoque potest aqua cinamomi, alias per se ipsum gratissimum satis est, & ob spiritus vitrioli energiam ulterioris correctionis non indigum, hoc modo claretum habebis amethysti instar splendescens in omnibus calidis affectibus, ut superius decoctum summe utile.

9. *Serum lactis aluminosum in calidis affectibus usurpandum.*

℞. Lactis caprini vel vaccini recentissime emulsi mens. j. coquatur in lebete vel olla figulina vitreata, & cum incipit ebullire affundatur ℔ j. aquæ alicujus refrigerantis vel hujus loco fontanæ limpidissimæ, in qua dissoluta sit aluminis ℥. ß. circumagita lac cum affusa aqua cochleari ligneo, subitò substantia caseosa à serosa separabitur, quæ per subtilissimum colatorium transmissa ad usum asservetur.

Quod si vero serum hoc non ut aqua fontana pro voto clarum esset ac pellucidum, addendum albumen ovi unius secundaque vice, usq; dum spuma appareat, coquendum & per manicam Hippocratis transcolandum.

Hoc serum egregiæ subvenit siticulosis in febribus non solum ardentibus sive acutis, verum etiam in principalium viscerum inflammationibus, præsertim verò in nephtiride ac podagra calida; sitim sedat, alvum aliquo modo reddit lubricam, urinam promovet, majoribusq; præditum est virtutibus, quam ut illi, quibus aluminis natura ac proprietates sunt incognitæ, credere possint vel ubi imaginari.

Probè hic notandum, maximam aluminis partem in caseosa subsistere substantia, nec serum tetro ac ingrato sapore exinde inquinari.

10. Serum tamarindinatum ad præmemoratum scopum utile.

Tamarindi fructus sunt acidiusculi, colore subnigri, splendescentes, non multum prunis compactis ac exiccatis dissimiles, differunt tamen ab iisdem ossiculorum, quę parva & quadrata habent, ratione, itemque peculiaribus quibus intertexti sunt tenerrimis villis sive radiculis: Deferuntur ad nos ex India & præ aliis fructibus singulari præditi sunt, linguam maximè ferente aciditate, multoque scatent (ut in mea Tartarologia docui) tartaro, propterq; suas virtutes ac utilitates antiquitus in medicina in maximo sunt pretio habiti.

Seri autem tamarindinati præparandi modus est sequens:

℞. Tamarindorum selectorum colore sub nigro splendescentium, acidiusculorum, in emporiis apud materialistas vili pretio venalium ℥ij. conterantur in aq. fragorum vel alius alterius refrigerantis ℔j. affundatur insimul mens. j. lactis ferventissimi, circumagitentur optimè ad separationem usque, serum verò, ut suprà, albumine ovi probè depuratum flavo colore pulcherrimè splendebit, in quo, si ℥jß Sacchari dissoluta fuerit, gustui gratissima saporis acidiusculi, è syrupo quasi limonū præparata erit potio. Serum hoc maximè est utile in omnibus, præsertim verò acutis à bile excitatis febribus, cunctisque ab ebullitione sanguinis progenitis affectibus. Sitim efficacissimè sedat, urinam pellit, potentioresque edit effectus, quam alia quævis in hujusmodi affectibus potio.

Cùm verò sciam fructus hosce diutissimè integros posse conservari, innoxieque absque vitium jactura circumferri, ideoque seri hujus tamarindinati descriptionem hisce meis opusculis inserere mihi placuit.

11. Decoctum Scorzoneræ.

℞. Rad. Scorzoneræ exiccatæ minutissimasque in particulas concisæ ℥j. coquatur in olla optimè vitreata cum aq. fontanæ ℔iij. ad consumptionem tertiæ partis, remanentia per manicam Hippocratis trajiciatur, ut auri instar fulgeat. Hoc decoctum vel per se solum absque alio additamento vel Saccharo pro lubitu edulcoratum bibi potest.

Egregiè prodest in variolis, morbillis febribusque pestilentialibus ac malignis, ubi conclusos circa præcordia vapores malignos, subtilemque & noxiam in habitu corporis stabulantem materiam per sudorem ac per insensibilem transpirationem exterminare volumus, cui scopo consequendo apprimè est utile ac salutare. Corroborat & singulari sua proprietate prædictæ malignitati potentissimè resistit. Valet item in podagra, si cum calore febrili affligere incipiat, similiter in erysipelate, aliisque similibus potiones hujusmodi refrigerantes exigentibus affectibus.

12. Decoctum milii in curandis variolis utile.

℞. Milii recentissimè excorticati, ficuum minutissimè concisarum ana ℥j. coquantur in aquæ fontanæ ℔. iij. ad consumptionem tertiæ partis, f. l. a. colatura.

Decoctum hoc peccantem variolarum ac morbillorum materiam concoquit, naturam ad expulsionem ejusdem irritat eandemque adjuvat, hujusmodi itaque ægrotis utilissimum etiam potionis genus, quod absque omni periculo ab infantibus aliisque qui hoc ipso indigeat, usurpari potest, offerendum autem in hisce & similibus affectibus tepidum.

In defectu verò milii ad prædictum scopum utilis quoque est tenuis cerevisia in qua ficus aliquot minutissimè concisæ, pro dulcificanda hac ipsa, maceratæ fuerint. Sunt quidem, qui ficus cum cerevisia coquunt, qui modus, quia exinde cerevisia subtilissima sua substantia privatur, potio etiam valdè redditur turbida ac ingrata, mihi minimè arridet. Quod si insuper, ut sæpissimè evenire solet, æstus febrilis ac intollerabilis urgeat ac excruciet ægrotum sitis, loco cerevisiæ non inconveniens fuerit decoctum hordei, ast hac in electione stat sua cuique voluntas.

13. Decoctum hordei pectorale.

℞. Hordei decorticati ℥ij. ficuum, passularum majorum ab acinis liberatarum, corinthiacarum ana ℥j. dactylos, exemptis nucleis, num. vj. glyzirrhizæ, derosa cortice, in minutas particulas concisæ ℥ij. aquæ fontan. Mens. ij. vel ℔ viij. coquantur omnia ad crepaturam hordei adjiciendo sem. anis. bene contusi ʒj. ubi refrixerit, ab igne semotum, percoletur.

Decoctum hoc utile eis ægrotis, qui præter sitim tussi excruciantur siccâ.

14. Decoctum hepaticum.

℞. Hordei excorticati ℥ij. fol. sic. scolopendr. vulg. sive linguæ cervinæ, rad. gram. scorzon. cichor. omnium exsiccat. ac concisarum ana ℥ß. coquantur simul in aquæ font. ℔ viij. ad crepaturam hordei, huic adde ʒij. ros. rubr. siccat. abjecta inferiori albedine, subtilissimè concisarum, semotum decoctum refrixerit ubi, percoletur & albumine ovi clarificatum in vitro reponatur addanturque Sacchari ℥ij. spiritus vitrioli rectificati gutt. xxxx. hic paululum relinquatur ac tandem per manicam Hippocratis trajiciatur.

Decoctum hoc summè est utile in calidis hepatis affectibus, confortat enim idipsum, obstructiones sive oppilationes ejusdem reserat, materiamque peccantem in cavitate illius hærentem per urinam expellit.

15. Julepus rosatus vulgaris.

Julapia in medicina usitatissimæ sunt potiones Syrupis dilutiores constantq; ex aquis stillatitiis vel liquoribus clarioribus saccharo dulcoratis, dilutiores autem Syrupis sunt, quoniam hi præ illis in longius tempus sunt conservandi ideoque crassioris consistentiæ indigi, julapia verò præscripta extempore conficiuntur ac præparantur.

Communissimus Julapia conficiendi modus est hic:

℞. Aquæ, qualis ad scopum est necessaria, ℔. iij. Sacchari ℔ ij. coque ad

debitam consistentiã. Cùm verò coctione subtilissimæ ac aereæ liquorum partes non solùm exhalent ac evaporent, sed hac ipsa etiam qualitates refrigerantes ac humectantes summopere debilitentur, alius itaque mihi præparandi julapia modus est in usu, ut: ℞. E. C Aq. ros. fragr. ℥xx. Sacchari pulveris. ℥xvj. inde in phialam vitream optimè subere munitam, pone in aq. cal. circumagita nonnunquam cum vitro materiam, & si saccharum cum aqua sufficienter fuerit unitum, liquorque apparuerit satis clarus, fac refrigescat, quo effuso, habebis paratum Julapium.

Julapium hoc cor roborat, spiritus vitales recreat, viresque dissipatos recolligit.

16. Iulepus rosatus alius.

℞. Cons. ros. opt. ℔ß aq. ros. fragrant. ℥xx. misceantur optime in cantharo probè munito ac obserato ponatur in ahenum aqua plenum, quando verò aqua ebullire inceperit, subitò extrahatur & refrigescat. Infusum deinde per colum trajiciatur additâque Sacchari ℔ß. in vitro asservatur.

Julepus hic refrigerat, humectat ac peculiari sua facultate astringente internas corporis partes mirè corrroborat, phthisicis inprimis, hecticis ac inflammatione hepatis laborantibus singulariter est utilis.

17. Iulepus rosatus colore saturato rubescens.

Si priori Julapio aliquot guttulæ spiritus vitrioli adjiciantur probèque agitetur, tunc colore tingitur saturato rubescente, & si rectè procedatur, non sentietur sapor spirit' Vitrioli, hunc enim in finem solius scilicet coloris gratia pauca ejusdem quantitas sufficit.

Utilis hic Julepus inprimis iis, quorum ventriculus ac hepar laborant intemperie calida, itemque reficit dysentericos vel fluxu sanguinis obnoxios.

18. Iulepus violatus.

Julepus hic eo modo, quo primus rosatus conficitur, efficacior autem subsequente ratione redditur.

℞. Aq. viol. summâ diligentiâ destillati ℥xx dissolvatur in hisce suc. viol. purpur. sacchari ana ℔ß. f. L. A. ut supra julepus.

Julepus hic refrigerat, humectat, exasperat, levigat, lenitque, ideoq; gutturis fauciumque vitiis ac summa raucedini salutare remedium, ebullienti humori melancholico æstuantiq; mirè subvenit, aliis in affectibus, quibus Syrupum violarum convenire diximus, est maximè utilis,

19. Iulepus de rubo idæo.

℞. Aq. è bac. rubi idæi destillati ℥xx. Syr. ejusdem & Sacchari finissimi ana ℔ß. f. L. A. Julepus.

Hujus julapii excellentes virtutes conveniunt cum Syrupis de rubo idæo, cujus supra facta mentio.

20. Jule-

20. Iulepus aureus.

℞. Aq. rubi idæi & rof. destill. ana ℔ß. tingantur croci orientalis ℈j. addita facchari optimi accandidiffimi ℔j. mitte in phialam addendo aq. cord. aur. n.d. ℥jv. obferetur vitrũ optumè, fiatque L.A. Julepus, cui permifceatur fpiritus falis meliffæ vel in hujus defectu fpiritus falis communis q.f. pro grata aciditate.

Facultatem vitalem cordis corroborat, diffipatas diffipat vires, fpiritus vitales clarificat, eofdem recreat, putredini refiftit, omnibus venenatis vaporibus adverfatur, fummè etiam eft utilis in febribus malignis ac peftilentialibus ægrotos hocipfo corroborando ac durante curatione eofdem reficiendo.

21. Iulepus ex vino refectorius.

℞. Aq. rub. idæi ℥xx. Sacchari finiffimi ℔j. civilem (quam puto etiam in fuperioribus) f. ut fupra Julepus, qui fi refrixerit, adde fpiritus fubtiliffimi vini malvatici vel alterius alicujus generofi optimèque rectificati ℥iv.

Egregium eft cordis medicamen, calorem fovet innatum, coctionem ventriculi adjuvat, ac mirè febricitantes recreat, præfertim ubi paroxyfmus præterierit, virefque eorundem fummè fuerint debilitatæ, inprimis verò fenio confecti & qui affueti funt potione vini.

22. Iulepus ftomachalis.

℞. Aq. menthæ crifpæ ℥viij. Syr. berb. cydon. ana ℥iij. mixtis invicem adde oleum cinamom. gutt. j. aut ij. omniaque rurfus optimè commifceantur.

Stomachum egregie roborat, nauseam vomitumque febricitantium corrigit.

23. Iulepus mafthichinus.

℞. Maftich. el. fplendentis, optimè contufi ℥ij. aq. rof. menth. crifp. ana ℥iiij. pone in cantharo optime, ne quid exhalet, obferato in aquam ferventem, inibique per dimidiæ horulæ fpacium relinquantur. Dein ubi claruerit, percolatur, ac fine ulteriore infufionis calefactione diffolvantur in percolato ℥iij. facchari fubtiliffimè pulverifati, hac ratione habebis julepum mafthichinum, ut decet, præparatum.

Julepus hic eft egregius contra naufeam ac anorexiam, præfertim verò fi in febribus peftilentialibus ac malignis occurrant, fingulariter falutaris.

Secundum præfcriptos modos varii generis Julapia è talibus aquis ac Syrupis pro lubitu præparari poffunt.

Prædicta julapia exhibentur à ij. tribus vel etiam pluribus cochlearibus, vel diluta ac commixta aquis deftillatis vel decocto hordei in gratiam ægroti maximè fiticulofi propinantur.

Non neceffarium infuper judico, ut julapia pro confervãdis his ipfis, tanta facchari ingrediatur quãtitas, fed potius melius fore exiftimo, fi deftillatis aquis tunc primùm, quando præfcribuntur eo tempore debita Sacchari vel Syrupi additur quantitas, mifceanturque abfque igne, ut talem, qualis arridet, faporem ac temperamentum acquirant. Quod apud modernos etiam Medicos eft ufitatiffimum.

24. Emul-

24. Emulſio ſive lac amygdalorum dulcium.

Lac amygdalinum in medicina notiſſimum eſt ac uſitatiſſimum medicamen, ac, cum quælibet materfamilias faciliìmè hoc præparare ſciat, ideoque præparatio ejuſdem ſingulari artificio non indiget, præcipuum autem quod hic venit obſervandum, conſiſtit in electione amygdalorum, quæ requiruntur optimè candida, non raucida, recentia, ſecus enim ſi ſumantur, contrarios, quàm ut alias ſolent, in ægrotis edunt affectus. Lac amygdalinum ſimplex ita præparari curo.

℞. Amygdalarum dulcium, recentium non raucidorum & a corticibus repurgatorum ℥ij. contundantur in mortario lapideo minutiſſimè (irrorentur interdum aq. roſ. ſtillat.) diluantur cum decocto hordei paulò fortiori quàm ut alias ordinariè ſolet, coloreque non fuſco ſed lacteſcente, piſtillo etiam quò oleaginoſa amygdalorum ſubſtantia lactis inſtar cum aqua hordei melius ac perfectius uniatur, optimè miſceantur, tunc per pannum linteum fortiter expreſſo addantur pro lubitu Sacchari pulveriſati ℥iß.

Hæc emulſio refrigerat, humectat, mitigat ac lenit, uſus ideoque ejuſdem eſt commodus in calidis interiorum viſcerum intemperiebus & à materia acri ac ſalſa exortis aſperitatibus ac eroſionibus, pectoris inprimis, renum, inteſtinorum aliarumque partium, præſertim verò ſi adſint acres humores ac maximi urinæ ardores, ſitim etiam ſedat, vireſque ægrorum reficit.

Lac amygdalinum conficitur etiam cum aq. ſimplici fontana, edulcoraturque pro lubitu ſacchari loco Syrupo violaceo vel alio convenientе ſimili.

25. Emulſio ſem. papav. albi.

℞. Sem. papav. alb. rec ℥ij. contuſis in mortario lapideo affundantur aq. viol. vel fl. nymph. ℥xx. per mundatum pannum fortiter exprimantur, & ut ſupra, f. emulſio, cui adde Syr. viol. purp. ℥ij. aq. roſ. fragr. q. pl.

Hæc emulſio refrigerat, humectat, mitigat, ſomnum conciliat, exhibetur ideoque tempore opportuno iis, qui intollerabili excruciantur æſtu, maniaci ſunt ac phrenetici, inſomneſque traducunt noctes. Perutilis item eſt alteratiuis ac incraſſandis calidis, acribus ac tenuibus in pectus irruentibus continuamq; tuſſim ac inquietudinem cauſantibus deſtillationibus, incraſſati enim humores facilius expectorari ac ejici, indeque nata tuſſis ac inquietudo melius poſſunt donari ac mitigari. Tutiſſimus inſuper hujus emulſionis uſus in omnibus cujuſcunque ſint ætatis ſexuſve conditionis, ægrotis, ipſis etiam prægnantibus ac puerperis neceſſitatis ſc. tempore.

Refrigerantes hujuſmodi emulſiones fiunt interdū è dimidia parte amygdalorum & dimidia ſem. papav. alb. vel ſem. 4. frig. maj. cucum. ſc. cucurb. citrul. & melonum inſimul contuſis, aut ſeorſim uno eorundem, vel pro medici intentione ac ſcopo, aliter. Hæc bina hoc loco exempla ſufficiant.

26. Lac perlarum, qualitatesque earundem, quænam sint necessariæ.

Perlæ sive margaritæ præparatæ sæpissimè à medicis præscribuntur & emulsionibus sem. frig. maſ. vel amygd. aut aliis Julapiis dilutioribus permiscentur, quæ potiones plerumque à perlis denominationem sortitæ vocantur lac perlarum. Plurimique existimant ad periculosissima cordis symptomata, imò in agone mortis pro reficiendis ægrotis summum esse hanc emulsionem sive lac perlarum arcanum, unicumque in hisce & similibus asylum. Per me id facilè, observatis tamen certis circumstantiis, licet. Non tamen interim intermittere possum, quin hujusmodi præscripturus sedulò ac verè christianè exhortor, ut, si perlas ratione suarum qualitatum, plus aliis cordialibus in hujusmodi potionibus præstare posse, sibi firmiter persuadeant, studiosè sequentia duo puncta observent.

1. Ut eligantur perlæ colore candidissimæ, splendescentes (ratione magnitudinis, si minimæ etiam sint, nihil interest) duræ ac satis, quales perlæ orientales esse solent, ponderosæ. Deinde ratione præparationis in mortario vitreo contusæ in porphyrite vel ophite orientali aut lapide granito affusâ aqua cordiali vel simili cordiali subtilissimè conterantur ac ita præparentur. Si enim cõtrariis sint inquinatę perlę qualitatib⁹, de iis certi quippiam auxilii apud ægrotos nullus polliceri sibi tuto potest. Similiter si in mortariis ex orichalco contundantur, malignum potius ex his ægrotorum ventriculis maximè in[illegible] contrahent qualitatem, , quam cordi corroborativam. Insuper, si in [illegible] more, alabastrite vel aliis mollioribus lapidibus conterantur, semper de horum substantia quippiam decedet perlisque permiscebitur, quam pro veris ac legitimè præparatis perlis non solum [illegible] ægroti charo satis pretio emere, verùm etiam notabili cum corporis detrimento usurpare coguntur.

Ast ſ[illegible]o plurimis cordatis legitimarum harum ac ritè præparatarum perlarum maximam raritatem optimè esse cognitam. Primum namque, quia [illegible] & qualitatibus suis absolutæ perlæ orientales, charioris sunt pretii, ideoque in earum locum, hodierno præsertim tempore, ubi avaritia omnium vero corda occupavit, vitiumque factum virtus, peculiare quoddam perlarum genus, quod colore est flavum, obscurum, levidense ac molle, digitis friabile, cujusmodi reperitur in conchis in finitimo hoc mari margaritiferis, dolosè substituuntur, quod verò perlarum genus nullus approbabit christianus medicus. Deinde etiam constat ex nonaginta novem vix unum aut alterũ reperi pharmacopœum, cui hæc perlarum selectio curæ sit, ordique mortariorum differentias observet, convenientibusque, ut decet, [illegible] in proconterendis iisdem perlis lapidibus. Exinde itaque cuilibet colligere facilè licet, quæ, qualis & quanta [illegible] hujusmodi perlis sit collocanda spes ac fiducia. Exoptanda quidem hujusmodi & aliorum abusuum sedula [illegible] vel potius omnimoda abolitio: [illegible]

mis ægrotis proh dolor; hæ impostura ac fraudes clarissimè sunt interea solvendæ. Interim præstantissima perlarum emulsio vel lac subsequente modo præparari potest.

℞. Verar. ac legitimè præparatarum perlarum ʒj. sacchari candi ʒij. conterantur ac misceantur in mortario vitreo, affunde aqq. è succo rubi idæi, rosar. meliss. fragrant. destillat. ana ℥ij. omnia optimè mixta asservètur in vitro ad usum.

Datur ægrotis à cochleari uno ad duo, agitando semper pri⁹ optimè Vitrũ.

Præter has potiones cardiacas ægroti etiam (præcipuè in morbis acutis ubi naturæ continuò cum morbo est pugnandum ventriculusq; solidioribus cibis non temerè onerandus) accommodatis brodiis analepticis convenienti tempore, (ubi sc. violentia febris remiserit, q̃ probè notandũ) exhibitis, sunt reficiendi, collapsæq; vires instaurandæ. Exoptatissimè autem hisce brodiis semper unum aut alterum cochleare vini generosissimi rhenani vel quippiam de succo cydoniorum, quò magis facta grata, à ventriculo facilius acceptentur, retineantur ac concoquantur; solis autem julapiis, Syrupis, emulsione perlarum & aliis corroborantibus ęgrotorum vires non ita, ut quidam sibi stolidè imaginantur, conservari possunt, nam, si eò deventũ est, ut brodia hujusmodi analeptica nullũ amplius locũ inveniant, actũ certè est de ægroto, irritusq; perlarum emulsionum ac aliorum cardiacorum usus.

27. Cremor hordei.

℞. Hordei decorticati ℥iiij. coquantur in olla nova vitreata cum aqua fontana ad mucilaginosi[illegible], quæ per cribrum [illegible]r.

Jusculum hoc à medicis vocatur cremor hordei. præcipuusque ejus usus est pro cibandis in febribus acutis aliisque validis affectibus, vel peculiari calida pulmonum, hepatis, renum aliorumque partium intemperie ægrotis, mediocriter enim nutrit, facilimèq; concoquitur: Refrigerat præterea, humectat ac mitigat, quæ qualitates in affectib. hujusmodi necessariò requiruntur. Si quispiam hoc ipso uti voluerit, addendum parum butyri recentis non saliti vel admiscendum oleum amygdalorũ dulcium sine igne recentissimè expressum, vel potest interdum, præsertim in atrocissimis calculi renum paroxysmis, parũ de succo citri & saccharo cando addi. Tandem deniq; si cremore hoc plenius corpus nutrire volumus, loco aquæ fontanæ sc. usurpandum brodium gallinæ vel caponis.

28. Panatella.

Hæc maximè est commoda loco cibi in febribus acutis, veluti de cremore hordei dictum, usurpata, ventriculum n. non gravat, ægrotosq; vi ac atrocitate febris maximoperè debilitatos ac enervatos solidioresq; exinde ac côcoctu difficiles cibos nô ferentes, satis sufficienterq; nutrit, ejus præparatio est talis: Sumitur medulla sive pulpa panis triticei magnitudine pugni, tyroeneste in minutissimas partes redacta superfundatur dimidia mensura aquæ fontanæ, coquaturque lentissimo carbonum igne, cavendo ne fumum redoleat ad formam tennioris ac dilucidioris brodioli sapore tetro ac ingrato non inquinati, si enim farinam

Corallia vero, perlæ & aurum cum in sua essentia intacta consistant nihilque de substantia eorundem brodium participet, prudens quilibet medicus facilè confitebitur, hæc ipsa in hoc brodio utilitatis nihil habere, sed opinionem potius utentium juvare ac phantasmati eorundem succurrere. Ego verò supramemoratum brodium huic semper præfero, & si quis breviori gaudeat, longiori coctione petito suo non frustrabitur. Nullatenus etiam mihi persuadere possum, virtutem carnis, quæ potissimum in ternace hæret substantia coctione posse evanescere, cum cuilibet sanæ mentis homini optimè constet, longiori carnis coctione majores ac efficaciores acquirere brodio vires ac energias, saporeve fieri magis grata. Scitu etiam necessarium est, coctione aperta cruditatem carnis melius posse corrigi, spumamq; nocivam absumi, quod in occluso vase nullatenus possibile.

Ideoque etiam, si fortè quispiam tali caponum brodio delectetur, illius in gratiam caponem vel gallinam celerrimo igne facerem ebullire, quem despumarem ac exinde exemptum rursus lavarem, mundis linteolis detergerem ac exiccarem, cumque aquis eo, quo superius dixi, modo, procederem.

Quod si verò perlæ vel corallia corroborare debeant, existimo ego, conducibilius fore, si subtilissimè præparata brodiis permixta ægrotis offerantur.

31. *Gelatina in dysenteria.*

℞. Carnis vervecinæ recentissimæ in minutissimas particulas concisæ ac optimè lotæ, pedes vitulinos à sordibus bene repurgatos, Num. iiij. coquantur cum aqua fontana in olla vitreata, despumentur, idque tamdiu, donec consumpta fermè fuerit caro ac remanserit brodii vel liquoris Mens. j. hinc effundatur liquor in aliud vas, carnisque pinguedo separatur, adjiciuntur in petia ligatæ ac in partes concisæ nuces moschatæ Num. ij. olla optimè cooperta frigido aëri exponatur, tunc coagulabitur brodium & splendentis instar gelatinæ concrescet.

Usus tempore in patella q. placet calefactum dissolvatur, quod ægroto ebibendum toties, quoties exegerit necessitas, offertur, eidem etiam commodè permiscetur cochleare unum syr. de berberibus, qui syrupus gratissimum dissolutæ gelatinæ conciliat saporem sitimq; compescit.

32. *Gargarismus abstergens.*

Cùm in febribus aliisque corporis vitiis in faucibus ac ore putredo quædam ac mucor ægrotis valdè molestus ex ascendentibus è ventriculo vaporibus progignantur, quibus vitiis si in tempore nō succurratur, facilimè alia exinde symptomata exurgere possunt. Ideoq; præter necessaria universalia, quibus causæ principales exterminentur, remedia, excogitandæ sunt speciales oris collutiones ac gargarismi à sordibus idipsum liberantes, quorum è numero simplicissimus ac tutissimus est sequens:

℞. Aq. scabios. ℥viij. aceti vini fortissimi, sacchari candi vel mellis ros. ana ℥j. M.

℥j. M. omnia ad prememoratum scopum. Impiger sit ægrotus ad colluendum sæpius os necesse est.

33. Alius in periculosissimis linguæ inflammationibus.

Accidit interdum ut febricitantes gingivarum erosione ac putrefactione licet non laborent, nihilominus tamen tantam oris siccitatem ac calorem persentiscant, ut sæpiuscule montem expetant, huic itaque symptomati ut succurratur mitigeturve, præter præmissam universalem purgationem celebratamque necessariam venæsectionem, quibus primaria inflammationis causa infrænatur, utilissimus erit hic subsequens gargarismus.

℞. Spongiar. sambuc. sive auric. Indæ minutissimè concis. ℥ij. aq. plantag. ℔ß coquantur reposita in cantharo obturato in aquam ferventem, sinantur ibidem per dimidiam horam, ubi refrixerint ac colata fuerint, addatur succi vel Syrupi viol. ℥iß salis nitri præparati ʒß. hoc gargarismo ægroti os multoties eluant.

34. Mucilago sem. cydoniorum ad prædictum oris vitium.

℞. Sem. cydon. psyllii ana ℥j. extrahatur mucilago cum aqu. fragor. ℔ß admisceatur Sacchari candi pulverisati ℥j.

Mucilago hæc egregiè refrigerat ac humectat, offerturque ægroto cum spatula, quando & quoties necessitas exegerit.

35. Gargarismus scorbuticæ gingivarum corrosioni utilis.

℞. Aq. fontan. salv. ana ℔ß alumin. gumm loc. pulver. ana ʒj hæc in vicem in vitro mixta ac paululum in aqua fervente retenta rubini instar splendebunt, quæ mixtura percolata servetur ad usum.

Gargarismus hic os refrigerat, mundificat, astringit, putredini resistit, gingivasque corroborat.

36. Gargarismus pro curanda laxata uvula & tonsillarum tumore ac inflammatione.

Sæpissimè evenit ut hominis ex tenuibus ac subtilibus è capite deciduis catarrhis relaxetur uvula elongeturque, quod tædiosum sane ac maxime ærumnosum est vitium. Hocce verò in affectu præter usitatiora particularia remedia (utpote, si sale vel zinzibere aut aliis pulveribus exiccativis ac adstrictivis adhibiris peccans humiditas absorbeatur & impediatur, columella verò dependens sublevetur) exiccantes astringentesve gargarismi maximè sunt utiles, inprimis verò, si simul tonsillarum in tempore, ne ad maturationem perveniat discutiendus ac resolvendus sit conjunctus tumor. Inter alios verò huic scopo accommodos gargarismos subsequens hic optimus est ac maximè securus.

℞. Fl. ros. rubr. minutim concis. rad. tormentil. contus. ana ʒj. olulæ optimè vitreatæ inditis superfunde aqu. plantag. ferventissimæ ℔ß. contegantur

tur usque dum refrixerint, percolato deinde liquori adde spiritus Vitrioli gutt. vj. vel viij, ut solum colore tingatur rosatum non verò fiat acidus, hic est hujus gargarismi præparandi modus.

Refrigerat, exiccat, astringit, discutit, majorique affluxui resistit ac catarrhos impedit. Creberrimè eo de die utatur tepido ægrotus. Si verò præter tumorem raucedo vel acrimonia quædam sentiatur, gargarismum temperandum suademus modico Syr. rosf. vel viol. s. vel inter præparandum macerentur cum cæteris supradictis ingredientibus rad. liquir. ℥ j.

SECTIO III.

De potionibus purgantibus, clysteribus & suppositoriis.

1. Potio purgans è foliis senæ in multis affectibus summè utilis.

℞. FOl. sen. s. st. ℥iij. sem. anisi ʒß. aq. fumar. vel agrimon. vel in harum defectu aqu. font. limpidiss. ℥iiij. coquantur leni ebullitione (longiori siquidem coctione vires fol. sen. debilitantur) ut aq. à fol. sen. flavescat, in percolato adhuc calido dissolvantur mann. el. ℥vj. rursus absque coctione propter mannæ depurationem percoletur, his adde acidi tartarei ʒj. hanc potionem horis quatuor ante prandium calidum ægrotus ebibat.

Potiuncula hæc purgans ratione acidi tartari aliquantulum acidiuscula absque omni periculo suam perficit operationem, non solùm verò materiam inprimis tantùm viis hærentem educit, verùm etiam continuationis ratione è longinquis ac longe dissitis corporis locis humorem melancholicum, cui appropriatissima sunt fol. senæ ex omnium Dogmaticorum medicorum communi sententia, medicina, attrahit eundemque eliminat. Non minori enim virtute aggreditur flavam bilem, viscosum phlegma, aliosque mixtos humores, mundificat etiam sanguinem, & ita quidem, ut majori cum fructu in variis affectibus sive cum sive sine febre illi sint, præ cæteris simplicibus purgantibus eo uti liceat. Foliorum senæ laudes verò, quantum experientia sum edoctus, satis sufficienterque in meo opusculo de essentiis vegetabilium decantavi illaque meritò extuli.

Tandem denique si potiuncula hæc ordinanda fuerit debilitatis valdè vel facilè mobilibus, quò propter quantitatem ægrotus eandem non fastidiat, fol. senæ, acidi tartari ac liquoris dosis minorari pro discretione ac judicio prudentis medici commodè potest.

2. Potio solutiva de rhabarbaro.

℞. Rhabar. el. minut. concis. ℈iiij. spic. nard. ℈ß. macerentur per integrā noctem in aq.

imò ab aliquibus pro periculosissimis eadem ac lethiferis proclamentur remediis nihilominus tamen procurandis illis ægritudinibus ac symptomatibus, quæ vel essentialiter in intestinis vel accidentaliter per communicationem in aliis corporis habitant ac hærent partibus & locis, ut & aliis pluribus morbis tantæ sunt necessitatis energiæ, ut illis ipsis in usu medico nullo modo carere, excellentesque eorundem usus brevitatis ducti studio sufficienter ac satis pro merito enarrare possimus.

Præmemorati verò enematis præparandi modus est sequens ℞. decoct. hordei clarific. ℥ xij. syr. viol. purp. ℥ iij. vel ℥ iiij. M. pro Enemate applicetur more solito, cavendum tamen ne diutius debito ob flatuum metum secum ægrotus retineat.

Enema hoc humectat, emollit feces alvi exiccatas, mundificat, detergit intestina ac excitat facultatem ad expulsionem expultricem, reiterari ejusdem etiam usus pro lubitu potest.

5. Commune humectans ac abstergens enema.

℞. Seri lactis rec. ℥xij. sacchari non refinati pulveris. ℥ iij. vel iiij. colatura applicetur dicto modo.

6. Clyster emolliens.

℞. Fol. malv. violar. ana Mj rad. alth. ℥ß coq. in aq. font. ℥ xx. c. colaturæ ℥ xij addantur mellis passul. syr. viol. ana ℥ij. M. pro clystere.

NB. Tribus hisce enematum formulis in febribus acutis, ardentibus, interiorumque viscerum inflammationibus, ubi intestina maximopere à calore p. n. sunt exiccata, affectus verò hi simplicium calidorum aut oleorum usum in clysteribus applicandis ne inflammationes adaugeantur, vaporesque in capite excitentur, cum nullatenus concedant, tutissimè uti licet. Testatur namque experientia optima rerum magistra, humectantium ac refrigerantium simplicium per infusionem præparatorum oleorum usum noxium magis semper fuisse quàm proficuum, cum exinde inflammationes in ægrotis accreverint, clysteresque intolerabili cum fœtore rejecti fuerint. Attamen cuilibet liberum esto procedere ut lubet. Præterea etiam hic sciendum semina frigida majora cucumeris sc. cucurbitæ, citrulli, melonum vel papaveris albi superiorum duorum priorum enematum maximo cum fructu ingredi præparationem, inprimis verò si præsente maximo æstu ex ℥ß vel ℥j. dictorum seminum cum decocto hordei vel sero lactis fiat emulsio.

7. Enema emolliens ac alvum ducens.

℞. Decocti hordei aliquo modo à substantia hordei facti mucilaginosi ℥ xij. syr. ros. sol. cuius superius facta mentio ℥ iij. vel iiij. M. pro enemate ad usum.

Emollit, humectat, abstergit, & tenaciter adhærentes intestinis viscosos humores attenuat eosdemque educit;

 Febri-

Febribus præsertim à flava bile adusta progenitis, in quibus ægroti de maximis ac intollerabilibus capitis conqueruntur doloribus apprimè est utilis ac valdè salutaris, inprimis verò si legitimo tempore necessitas enematum laxantium usum exigat.

8. Enema lenitivum.

Cùm sæpissimè clysteribus, necessitate, ita jubente, purgantia reliquis ingredientibus sint admiscenda, quibus non solùm materiæ peccantes ipsis intestinis impactæ verùm etiam in longè dissitis locis conclusæ attenuentur ac evacuentur, vel natura ad expellendas easdem irritetur, præsertim ubi ægroti nauseabundi ac delicatuli nimis, omne medicamentum per os assumendum abhorrent, vel diuturnitate aut ferocitate morbi nimis facti debiles purgantium usus non sit omnimodè tutus, morbo verò vel febre in declinatione existente obstructiones cum causa aliqua peccante adsint maximè proindè ut supradictum cum sint necessaria ac utilia quoque ideoque medici pro prædictis scopis varios enematum tradidêre formas, ego hoc sequens maximarum existimo virium.

℞. Fol. malv. violar. fl. chamomil. fol. sen. ana ℥ß rhabarb. el. ʒij. concisa minutim cum ℥ xvj. decordei hordei s. indita cantharo stanneo optimè operculato coq. in aheno aqua repleto; Semoto dein ab igne aheno, infusi refrigerati ℥xij. addantur syr. ros. sol. mellis vel essentiæ passularum ana ℥ ij. nitri præparati ʒ j. M. pro enemate.

Hoc clystere tam in febribus quam aliis etiam morbis, ubi mediocriter purgantia sunt necessaria, uti commode possumus.

9. Enema laxativum domesticum.

℞. Fol. malv. fl. chamomil. ana Mj. coq. in s. q. aq. colaturæ ℥ viij. adde suc. Mercurial. ℥iiij. sacchari thomæ ℥iij butyr. rec. ℥iß M. pro enemate.

Egregiè intestina mundificat, abstergitq;, applicari autem iis tutò licet qui alvi constipationibus sunt valdè obnoxii. Tempore hyberno si mercurialis copia non detur substituere mel eiusdem commodè licet, & ita quidem, ut intermisso saccharo summatur prædicti decocti ℥ xij mel. mercurial. ℥iiij. butyr. rec. ℥iß, ad attenuandam autem ac educendam felicius viscosam materiam addatur sal. gemm. ʒß.

10. Enema approbatissimum pro curando renum calculo.

℞. Fl. chamomil. verbasc. melilot. sambuc. rad. alth. liquiriz. sem. foenogr. ana ℥ß contusa contundenda, concisa conscindenda ac conquassata conquassanda stent infusa cum aq. chamomil. ℥ xx. in cantharo stanneo optimè obserato per dimidiam horam in aqua ferventissima, huius deinde infusi ℞. ℥ xij. vitellos ovor. rec. n. iij. ol. ros. fl. lil. alb & fl. sambuc. ana ℥ j. mellis passular. ℥ ij. M. pro Enemate.

Emollit, lenit, flatus discutit, doloresque potentissimè mitigat, idcoque

eoque summè utile iis, qui à calculo renum miserrimè excruciantur, isque si loco solutus, hospitium est relicturus vel in ureteribus hærens varia ac gravissima excitat symptomata, suppressionem scilicet urinæ, inflationes ac intollerabiles laterum punctorios dolores, ventris tormina cum alvi pigra dejectione, calorem febrilem, &c. cum idipsum qualitatibus suis sit temperatum, indifferenter itaque tam viris quam mulieribus necessitatis tempore utile.

Sciendum insuper loco prædictorum trium oleorum sumi utiliter etiam posse ol. lini rec. expressum vel ol. amygd. d. hæc enim potentissimè dolores quoq; lenire ac mitigare possunt.

11. Enema carminativum.

℞. Fol. malv. alth. ana Mj. fl. chamomil. roman. vel ejusdem herbæ à caule separatæ, origan. ana ℥ß sem. aneth. fœnic. cumin. bac. laur. ana ℥ ij. aq. chamomil. ℥ xx. f. ut supra infusio, huius ℞ ℥ xij. ol. chamomil. secundum meam descriptionem præparati ℥ iiiß mel. junip. salis comm. ana ℥ß f. Enema necessitatis tempore applicandum

Flatus egregiè discutit precipuè verò à frigido in intestinis hærente phlegmate exortos, & si adsint signa, hoc ipsum nimis esse lentum ac tenax maceratio potest fieri in vino albo prædictis simplicibus addi agarici albissimi ℥ ij. vel huius loco rad. mechoac. concis. ℥ß. Maximus ejus usus est in colica flatulenta & tympanitide.

❧(o)❧

12. Enema consolidans in dysenteria.

℞. Cap. vervec. per medium divisum n. j. pedes vitul. n. ij. sine sale in s. q. aq. font. ad separationem carnis ab ossibus coq. ad remanentiam M. j. cui effusæ adjiciunt rad. symphyt. maj. exic. ℥ß. fl. ros. rub. hyperic. rad. tormentil. ana ℥ ij. coq. denuò omnia, colaturæ ℥ xij. servantur ad usum.

Ubi cum dysenterico eo est deventum, ut intestina maximoperè sint læsa ac exulcerata, ac exinde intollerabiles alvum exonerantem excrucient inferioris ventris dolores, huiusmodi ægroto primùm (cùm hoc vitium medicamenta per os sumpta non facile consolidare ac curare possint) enema ex decocto hordei ac saccharo, secundum modum superius allegatum, præparatum pro abstergenda intestinis adhœrente peccante materia, applicandum. His ita peractis, prædictum decoctum in forma enematis tepidum est applicandum, ut verò hoc ipsum diutius retinere possit, quietus decumbat, contingit enim interdum ut huiusmodi enemata, non sine maximo ægroti levamine aliquot horis absque omni tædio in corpore resideant. Quòd si alvum rursus exonerans dolorum aliquam alleviationem non autem omnimodam abolitionem sentiat, enema secundò vel tertiò necessitate ita jubente in usum revocandum: quicquid enim aliis fieri ac effici, hoc certè enemate potest.

Alios hîc etiam ad varios corporis morbos utilium enematum formulas pro-

proponere quidem possem, ast brevitatis studiosus his supersedebo.

NB. Notandum hîc, supra memoratam enematum quantitatem sc. ℔ j. adultioribus tam viris quàm mulieribus convenire. Quando autem iisdem uti quis velet in delicatulis ac junioribus, ingredientium ut & liquoris quantitatem semper esse minorandam & pro diversitate subjecti à ℔ j. medica ad ℥ ix. vel etiam ℥ vj. descendendum. Pro infantibus verò in minima subsistitur dosi, habito semper ætatis, virium ac necessitatis respectu.

13. *De suppositoriis.*

Suppositoriorum eadem ac enematum est ratio, ac licet ratione formæ externæ vilia maximè ac projecta existimentur medicamina, nihilominus tamen is, qui iisdem indiguit eademq; probavit, statuet contrarium.

In communi inserviunt expultrici intestini recti facultati excitandæ ac stimulandæ, fæcibus in eo contentis expellendis, eorundem v. non solum in modò memorato scopo, verùm etiam ubi enemata displicent, usus esse potest. Sunt autem duplicia, simplicia scil. & composita.

Simplicia notissima sunt omnibus, E. G. In casu necessitatis sumitur extremitas candelæ acuminaturque in forma suppositorii, longitudine ac crassitie ægroto accommodi. Alii huius loco accipiunt saponem vulgarem vel venetum, similemque priori forma figurant, quod itidem facultatem expultricem stimulat. Nonnulli mel ad consistentiam resinæ coquunt ex eoque suppositoria pro lubitu formant. Qui præparandi modi lippis tonsoribusque notissimi, fœminino etiam generi revelati.

Cùm verò interdum accidat ut magis acutis indigeamus prioribus, peculiaria quædam suppositoria possunt præparari hunc in modum.

℞. Mellis rof. ℥ ij. coquuntur lensim ad justam consistentiam cavendo tamen empyreuma, hinc admisceantur aloës subtilisf. pulverif. ℨ ij. salis gemmæ ʒj. f. suppositoria majora vel minora pro diversitate utentium.

Quod si vehementiora sint necessaria, pro ℨ ij. aloes sumatur una saltem cathartic. verò mei polychresti vel panchymag. Crol, aut extr. catholic. Andernaci similiumve vehementer attrahentium purgantium extractorum ℈ j. aut ℈ ß.

Huiusmodi suppositoria materiam peccantem ex alto secus quàm priora, ad inferiora trahunt.

Si etiam ægroto alicui nephritide vel colica afflicto unum plurave enemata applicita propter maximam incarceratorum flatuum copiam in intestinis exaggerata absq; ullo effectu resedissent, suppositoria hæc maximè sunt commoda, facultatem enim expultricem stimulando enematum operationem maximo ægrotorum emolumento promovet. Tandem denique scitu maximè est necessarium, in alumine tantam latitare attrahendi virtutem, ut, si ex eodem formetur usitato more suppositorium illitumve

tumve oleo communi olivarum velbutyro accommodetur, excellentissimè ex alto delitescentia excrementa ac flatus evocando, operationes suas perficiat, inprimis vero maximè est utile in febribus acutis, ubi suppositoria vehementiora ac excalfacientia locum non habent noxiusque est eorundem usus. Potest etiam alumen subtilissimè pulverisari & cum gummi tragacantho in aq. ros. dissoluto massa concinnatur, ex qua varia ac diversa suppositoria formari ac ad lapidis duritiem ad usum exiccari possunt. Vbi acrioribus uti suppositoriis volumus, certissimus necesse est, ægrotos nullo modo in ano aut intestino recto vel læsos esse, aut inflammationem tumoremve pati.

SECTIO IV.

De epithematibus, fomentis, sacculis medicamentosis ac pultibus sive cataplasmatibus.

Oxyrrhodinum refrigerans in atrocissimis capitis doloribus in febribus acutis.

℞. Sem. cydon. psyllij ana ℥ij. aq. spermat. ranar. ℥ vj. aceti rosar. fortissimi ℥ iiij. hisce extrahatur è seminibus mucilago, cui addantur ol. ros. ℥ij.

Si necessitas hujus usum requirat, madefiant in eo linteola fronti applicanda, quæ ubi à calore nimio fuerint exiccata, denuò madefiant, reiterenturque pro necessitatis exigentia.

Cautio in usu oxyrrhodinorum refrigerantium probe observanda.

Primum in atrocissimis ac maximè intollerabilibus per accidens ex ebullitione ac fermentatione sanguinis, calidorum putrefactorum humorum aliarumque noxiarum materiarum ortis capitis doloribus, qui sæpissimè in febribus acutis ac periculosis ægrotos excruciant, non ilico hujusmodi oxyrrhodinis, multo minus aliis, quæ opium vel extractum hyoscyami recipiunt, temerè (quod ab aliquibus imprudenter satis factitatum scimus) utendum. Sed ante omnia eò allaborandum, ut convenientibus, quarũ superius mentio facta, vehemens, humorum ebullitio ac fermentatio inhibeatur, infræneturque calor p. n. temperetur, hi ipsi etiam exigente necessitatis casu convenientе vomitorio vel lenitivè purgantibus vel enematibus educantur ac eliminentur, maximaque inflammatio ac ebullitio sanguinis venæ sectione accommodo & legitimo tempore mitigetur, cui scopo non minus etiam inserviunt, cucurbitulæ cum & sine scarificatione, frictiones extremorum, epithemata plantis pedum facta aliaque alia quę materiam ascendentesq; humorum peccantium vapores à loco affecto nobili revellant ac ad ignobiliores partes quantum possibile trahant. Quæ omnia si fuerint observata ac facta, dolores tamen ac calor non cessent, præmemorato tunc vel alijs oxyrrhodinis uti tutius licet. Ast probè notandum, hæc non esse applicanda in principio paroxysmorum febrilium, ubi summa ope vapores è præcor-

diis, & inferiore ventre ad caput elevantur exitumque quærunt, sed in statu eorundem ac ferme declinationis principio, repercussi enim hujusmodi in principio vapores cordi maximè sunt infesti variaque ac lethalia etiam excitāt symptomata.

Secundò sciendum, ex horum oxyrrhadinorum refrigerantium abusu, ægrotus à febre factū immunem ac ab ea liberatum debile ac frigidum variis exinde calamitatibus obnoxiū retinere semper cerebrum. Melius itaque actum existimo, si hujusmodi humorum ac inde progenitorum dolorum ferocia laudano aliquo vel dianepenthes (quorum supra in myrothecio feci mentionem) quam particularium ejusce modi medicamentorum causam dolorum principalem non aggredientium nec alterantium usu (in quo tamen totus rei cardo hæret) infrænetur potius mitigeturve. Non dubito insuper asseverare, legitimè præparatum ac ratione suarum qualitatum temperatum laudanum cum discretione legitimo tempore usurpatum, omnium hoc in casu utensilium medicamentorum esse utilissimum ac approbatissimum.

2. *Excellens ad maniacam fomentatio.*

Mania gravissimus est sine febre cerebri affectus à fervore bilis aliarumque humorum, qui suas in cerebro operationes perficiunt, inflammatione ortum ducens, ubi hominis læditur imaginatio ac ratiocinatio, ut variis perturbationibus miserrimè cum ferocia divexetur excrucieturque, quas omnes ac singulas hîc velle enarrare, superfluum esse existimo.

Morbus hic curationem adhuc admittit, si modò ægrotus in hunc ipsum non fuerit naturâ proclivis, aut malum sit inveteratum altasque egerit radices, ut sensuum etiam functiones ac organa totaliter sint læsa ac omnimodè corrupta, præter humectantē ac refrigerantem dietam, pactiones item fervorē materię peccantis alterantes ac præparantes, itemque venæ sectionē, purgationes, anodyna sonifera aliaq; medicamenta interna, externa etiam usurpantur, è quibus hoc epithema in hunc finem singulariter præparatio miræ efficaciæ hoc in affectu fuisse sum expertus.

℞. Cap. verver. mundat. & in 2. part. divis. N. ij. evulsis linguis coquantur in aqua absq; sale tam diu, donec caro ossa reliquerit, mensuraq; una decocti satis efficacis ac candidi remanserit, in colatura rursum calefacta ac optimè contecta macerentur, non verò ebulliant, sequentes sacculi vel potius pileoli vespertino tempore applicandi.

℞ fol malv. exiccat. violar. fl. nymph. alb. fol papav. ana M. ij. fl. chamomil. rof. rubr. primul. veris, fl. lil. alb. verbasci, ana Mj concisæ minutim herbæ in duob. diversis sacculis sive pileolis capiti accomodatis intersutis discriminentur. Utendi autem modus talis est. Collocandus est in sella ægrotus aut bonis verbis aut violentia, cavendo, ne cuipiam astātium damnū ab hoc ipso inferatur, collocati ita in sella crines ad radices usque detondeantur, subitoque unus maceratorū pileolorum capiti superponatur calidus, ibidemque tam diu, donec inceperat refrigescere, relinqua-

linquatur, quo semoto, substituatur alter etiam calidus, hæcque fomentatio continuetur per dimidiæ horæ spatium. Deinde capite sine frictione deterso, frons illinatur.ol. papav.alb.& fl.Sambuc. recent expreff optimeque permixtorum ana q. f. capite capitio prius probè munito æger in lecto quietus, quantum possibile molliter recumbat, quæ fomentatio aliquot diebus necessitatis casu ita exigēte reiterata, non in cassum abibit sed fructus ejus è posteriori ac subsequente operatione colligentur excellentes. Necessaria autem ante hoc particulare universalia remedia. Itemq;, ubi ægrotus divinâ assistente gratia reconvaluerit, vitam vivat quietam, ac sobriam bonaq; utatur ac conveniente diætâ conveniunt insuper temperata cephalica, expurgeturque annuatim tempore præcipuè verno, & si sit plethoricus, venæ quoque secetur. Hisce remediis præcavebitur atrocissimi hujus morbi insultus vel totaliter aut ad minimum vehementia ejusdem debilitabitur.

3. Sacculus cephalicus corroborans in affectibus capitis frigidis.

℞. Fol.rorismar. exicc. salv. majoran.rof.rubr.ana ℥ß. ligni aloës electi, caryophyll.rad. irid. nuc. mosch. succin. alb. benzoin.el styrac.calamith. ana ʒ ij. F. omnium pulvis ex quo concinnetur cucupha (quæ hîc sub sacculi nomine venit) inter duas syndones rubras cum pauca bombace interpostata.

Sacculus hic vel cucupha hæc calefacit, siccat, corroboratque caput, iisque præsertim utilis, qui intemperie cerebri laborant frigidâ & humida ac ad vertiginem, apoplexiam & epilepsiam aliosq; similes affectus maximè sunt proclives, anni præsertim tempore frigido & humido. Huic verò & similibus externis non absolutè fidendum medicamentis, sed requiruntur & alia interna superfluos capipitis humores exterminantia medicamina.

4. Sacculus alius contra acres ac tenues capitis destillationes.

℞. Cap. papav. alb. exemptis seminibus exiccat. rad. nymph. tormentil. ana ℥ß. fl. rof. rubr. myrtil. succin. alb. mastich. el. myrrh. el. oliban. ana ʒj. M.f. pulvis ad usum asservandus.

Pulvis hic siccat, astringit, incrassat tenues ac acres a capite in pectus irruentes destillationes temperatissimum etiam infantibus tuto conveniensin forma sacculi vel pileoli medicamen.

5. Epithema cordiale refrigerans ac humectans.

Vapores calidi, qui à fermentatione ac putredine bilis aliisque acribus humoribus oriuntur, usque adeò exacuet ac incendunt calidi innati fontem, cor scilicet vitalesque spiritus, ut, sicuti humiditas virescentis ligni exiccatur igne ac denique consumitur, ita humidum radicale continuo calore ac incendio debilitetur, meliorque corporis humani humiditas ipsa etiā caro ac sanguis sensim exarescant ac consumātur quod in iis præ-

iis præsertim subjectis, qui complexionis sunt calidiori ac sicciori, valdeque macilenti clarissimè apparent. Ideoque prudentes etiam Medici præter usum universalium medicamentorum, quibus peccantes materias exturbant, maximè sunt soliciti, ut non solum medicante diæta humectante, verum etiam externis remediis hujusmodi incendiis, quantum quidem possibile, occurratur eademque restinguantur, cui scopo hujusmodi epithema est utile.

℞. Sem. cucurbit. vel cucum. rec. papav. alb. ana ℥j ß. ex conquassatis extrahatur cum decocti hord. ℔ j. emulso huic adde ol. amygd. d. rec. s. igne express. (ut infra docebitur) ℥ij. In hoc liquore linteamina madefacta tempore, ut de epithematibus capitis dictum, convenienter, extenduntur supra pectus, quotiesque necessitas requisiverit, renovantur.

Hoc epithema non solum summè est utile in febre ardente verum etiam in hectica & maximis pulmonum inflammationibus sive peripneumonia. Loco prædictæ emulsionis sumere etiam licet decoctum hordei mucilaginosum addito ol. sem. cucurbit. vel papav. alb. recentissimè expresso, quod calorem ejusmodi hecticum potentissimè attemperat ac mitigat.

6. Sacculus medicamentosus pectus calefaciens.

℞. fl. chamomil. roman. exiccat. fol. hyssop. origan. marrub. sem. fœnic. dulc. bac. junip. rad. helen. ireos nostr. aristoloch. rot. ana ℥ ß. incisa includantur sacculis xylinis, qui intersuantur. Pulvis hic pectus egregie calefacit, crudos ac frigidos in pectore contentos humores digerit, flatus sive inflationes thoracis exinde progenitos discutit, asthmaticisque peculiariter subvenit.

Possunt hi sacculi gestari vel sicci, vel vino malvatico aut hispanico irrorati, lentissimeque in patellis duabus stanneis super ignitabulo excalfacti applicari.

7. Epithema cordiale in febribus malignis ac pestilentialibus.

℞. Coral. rubr. præpar. C. C. ustum ac præpar. succin. alb. præpar. ana ℥ ß. in patella vitrea mixta irrorentur q. s. suc. citri vel limonium clarificati, ut consistentiam brodioli acquirant, pone in hypocausto calido vel alio loco simili usq; dum exiccatum fuerit, hicque modus secundò cum succis reiteratur inque priorem pulveris formam redigatur. His ita peractis, ℞. fl. rosʃ. rubr. exiccat. caryophyl. hortẽs. plenor. separata inferiore albedine, fl. bugloss. ana ℥ vj. cort. citri, sem. carduiben. ligni aloes cl. (notas ejusdem superius in libro de vegetabilium essentiis tradidi) santal. citri, ligni rhodij rad. tormentil. bistort. Zedoar. ana ℥ j. croci oriental. ℥ ß. pulverisata omnia ac subtilissime percribrata præparatis addantur, tandem camphoræ opt. gr. xij. in mortariolo cum prædicti pulveris cochleari uno optime conteruntur & si probè fuerint commixta, reliquis admisceantur. Hic pulvus ita ad perfectionem perductus in vitro optimè obturato servetur ad usum.

Pulvis hic ratione suarum qualitatum

tum maxime est temperatus, exiccat roborat ac confortat, malignitati resistit, conclusosque vapores cor ferme opprimentes discutit.

Ubi quis hoc ipso, in prædictis febribus pro epithemate cordis, capitis, temporibus item ac manuum pulsibus applicando uti voluerit, is pulveris hujus cordialis ℞. ʒß. aq. ros. fragmat. ℥iij. vini malvat. vel alterius alicujus generosi ℥ij. in agitatis optime madefiant linteamina vel peculiares sacculi ad hoc negotium parati, locis prædictis debito modo applicandi. Loco etiam vini [illegible] acetum aliquod florum vel aqua cardiaca aut alius similis, intemperiei corporis, conditioni affectæ partis, symptomatibusque febrium (quorum singulorum peculiarem velle instituere enarrationē, hujus loci non est) conveniens ac necessarius liquor. Hujusmodi autem epithemata usurpari debent legitimo tempore ac cum judicio, non vero indiscriminatim omni die ac hora ut aliqui obtusi valde ingenij imprudenter solēt, qui, si fortè ægrotus in adventu paroxysmi taciturnus aut aliquantulum consternatus reperiatur, curiosuli hoc, vel simile epithema applicaturi stant in procinctu, subitò horum applicatione liberatum iri ægrotum sibi certissime persuadentes, cum tamen sæpissimè contrarium evenire soleat, naturæque motus ac vires in pugna contra morbum impediātur ac quasi ligentur, sicque majus exinde exurgat damnum quam feratur commodum naturæ adversus hostem auxilium. Potest etiam in præmemoratis febribus internè usurpari à ℈ß. ad ℈j. habita ætatis ac subjectorum ratione commistisque aquis destillatis vel julapiis convenientibus pro unica dosi exhiberi. Vel concinnati morsuli, sumendo sc. sacchari in aq. ros. dissoluti ℥j. pulveris ʒj. de usque sæpiusculè parum deglutiri.

8. Sacculus calefaciens stomachalis.

℞. Menth. crispæ, fl. & fol. absynth. thymi, rad. caryophyl. fl. cheyri ana ʒß. cort. arant, ab interiore candicante cuticula liberato rad. galang. calami aromat. mac. ana ʒij. M. f. pulvis.

Calefacit, corroborat, utilisque contra imbecillitatem, nauseam, vitiatam concoctionem, inflationem doloremque ventriculi, orta ex frigiditate vitia. Usus vero ejus est, ut sacculus inclusus accomodetur regioni ventriculi, vel siccus vel si necessitas exigat cum sacculis vino rubro madefactus.

9. Cataplasma stomachale in acutis.

℞. Panis tritici bis cocti ℥j. fl. ros. rubr. myrtil. fol. absynth. [illegible] aquat. ana ʒß. rad. tormentil. ligni aloe, myrobalan, citrin. exempti nucleis, nuc. mosch. ana ʒij. M. f. pulvis subtilissime triturandus ac per cribrum traijciendus, dein ℞. cydonior. cond. ℥iiij. contusis in mortario adde partem unam hujus pulveris, aceti rosac. ℥j. f. pulticula, linteaminibus superducenda, quibus necessitatis tempore ventriculus contegatur.

Cataplasma hoc admirandæ est efficaciæ in sistendo continuo vomitu, qui in febribus biliosis, acutis, malignis ac pestilentialibus ægrotos miserrime excruciat, facitq; ut tam cibos quam assumpta medica-

tur, affundatur. Hac siquidem ratione subtilissimæ illarum qualitates coctione alias perituræ conservantur. Præterea non astrictus est quispiam formulis a me E.G. præscriptis, sed augere vel minuere cuilibet ingredientium vegetabilium aliorũque dosin pro arbitrio ac necessitatis casu, licet.

14. De epithematibus, quæ interdum ægrotorum pedum plantis applicantur.

In calidis capitis in febribus præsertim aliisq; corporis morbis ægrotos miserrime excruciantibus affectibus solemus nonnunquam præter alias externè factas medicationes, sc. venæsectionẽ, cucurbitulas cum & sine scarificatione, extremorũ frictiones, quibus materiam à loco affecto revellimus, plantis pedum vel aliis corporis locis revulsionis etiam gratia medicamenta applicare materiam ab alto attrahentia.

Hæc autem sunt varia ac multiplicia, potissimum tamen triplicia, lenia, mediocria & vehementia, in usum namque interdum veniũt vesicatoria, ac inflammatoria, qualia sunt, cantharides, esula, ranũculus, aliaque similia; cum autem hæc nõ cuique arrideant maximaque in eorundẽ usu cautione opus sit, hæc silentio p. t. involvo. Mediocria verò sunt decorticatus raphanus sale conspersus, vel concisa minutim rutæ folia, fermento, sale ac aceto in forma pulticulæ mixta, aut sem. sinapi hortensis cum fermento panis & pauco sale, hæcq; remedia manè & vesperi pedũ plantis applicantur & pro necessitate plurimis diebus eorundem usus cõtinuatur.

In hunc etiam finem præter hæc alia ut dictum usurpantur, quæ prolixitatis tædio hîc omittimus. Hoc siquidem in passu quilibet pro arbitrio suo experientia magistra comitante ꝓgreditur vel subsistit.

SECTIO V.

DE OLEIS ET VNGVENTIS.

PRæter alia, quibus pater vel mater familias medicamenta præparatur, necessario indigent, instrumenta, maximè utile etiam est torcular aliquod sive prelum, quo olea ac succi exprimãtur, dequacunq; autẽ materia illud sit fabricatũ nihil interest, temporeq; necessitatis sufficit ligneũ bibliopegæ prælo nondissimile modo ejus cochleæ sint densiores lignumq; crassius. Oleum verò ovorum sequente modo præparare soleo. ℞. ova recẽtia inculpata elixatione indurata N. L. exemptos vitellos ac cochleari ligneo cõminutos ac contritos igni mediocri in sartagine asso vel frixo modico igni, movendo semper ne vasi adhæreant vel empyreuma redoleant, donec rubescant & inter digitos pressa liquorem incipiãt reddere pinguem, post confestim in sacculum lineum massam ferventem injicio, quã inter duo tabulata quercina prælo exprimo, expressum coloris aurei oleum, quod instar butyri coagulatur, excipio & usui repono. Residuam materiam post expressionem restitantẽ secundò contero calefacio, preloque oleum superiori addendum exprimo. Si recensiti hujus laboris quempiam non tæduerit, odorem vitellorum, diuturnitate tamen tẽporis tandem aliquãdo periturum, non alium vero peregrinum,

retinebit, hoc etiam oleum non ut alia corrūpitur, quod certissima observatione ipse contestor, qui per octennium illud asservando, ne minimam quidem odoris aut coloris aliqualem ad albedinem vergentis mutationem sum expertus.

Paratur hoc oleum alia quoque ratione, secundum usitatum pharmacopolis modum; vitelli nimirum ovorum ad ignem fortem spatulâ in sartagine ferreâ versantur, usque ad separationem liquaminis pinguiusculi subfusci, quod ipsum tamen ab nidorem, empyreuma & colorem nigricantem, plurimis, delicatis præsertim hominibus admodum adversatur, & tantum in unguenta quædam exsiccantia recipi potest, cujus vicem quævis ferè alia pinguedo facultatis exsiccatis particeps supplere potest, nec enim vitellorum ipsorum temperiem & qualitatem obtinet.

Cæterum oleum superius rite præparatum, cutanea vitia, scabritiem, cicatricem ab adustione, serpiginem ac variolarum vestigia extergit, capillos producit, rhagades manuum, pedum, [illegible], mamarum nec non [illegible] partium tollit, molestias hæmorrhoidum placat, tumores articulorum, sugillata & contusa partium carnosarum, nervorum distorsiones & [illegible], hos denique dolores tanquam anodynum singulare sopit, & plures in chirurgia affectus præstat.

Oleum amygdalarum dulcium absque igne paratum.

℞ Amygdalarum dulcium electarum ℔ j. [illegible] scentem fricando remoto, [illegible] porro sine humido quovis ad [illegible] contusam & lineo sacculo firmo exceptam, torculari per aliquot horas torqueri oportet, licet enim ab initio oleum [illegible] copia prodeat, concesso tamen [illegible] guttatim plus extillat, quarum ℔ [illegible] vatis observandis facilè ℥v. olei suppeditat, quem modum etiam [illegible] Pharmacopolæ vix agnoscunt. Ex amygdalis pellicula exutis quoque minutim tamen incisis, ac loco cal[illegible], [illegible] quis voto suo frustrari velit, oleum exprimi potest.

Oleum ad hunc modum paratum vulgari ex tostis amygdalis confecto præstat, moderatè calfacit, emollit, laxat, nutrit, asperitatem faucium atque respiratoriorum viarum, ab humorum acrimonia productam, cum ipsa tussi mitigat, tabidos restaurat cum jusculis sumptum, semen auget tenerioris constitutionis hominibus, colicam & uteri ac renum dolores sedat, meatus urinarios lubricando, arenulis & lapidi viam aperit, flatus & distensiones [illegible] minuit. Gonorrhœam virulentam, & exulcerationes orificii vesicæ ac consequentem ardorē dolorificum demulcet, partum facilitat & difficultatis accidentia ejusdem lenit, puerorum morbis, præcipue epilepsiæ, torminibus & tussi molestæ convenit, materiam morbificam blande subducendo, [illegible] tonsillarum tumores, scabiem ex salsis & adustis humoribus [illegible]. Dos. ejus [illegible] cū [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] colstaria alcedit [illegible] [illegible]

tuſſis gravamine cochleare unum, cum pauxillo ſacchari canditi exhibendum, eoq; exterius pectus inungendum. In exulceratione vero canalis urinarii & glandis in pene, non ſolum per os illud ipſum aſſumere, ſed per ſyringam injicere juvat, recenter tamen paratum, cum temporis ſpatio facile rancescit, ideoq; etiam ad talem ſaporis ingratitudinem evitandam ſemper ſacculi recentes ad hoc opus adhibendi ſunt.

Oleum Carminativum.

℞. Amygdalarum amararum contuſarum ℔ j. ſeminis Carvi ℔ ſ. Mixta & cantharo excepta per quadrantem horæ Balneo Mariæ macerentur, ac mox dum calent, exprimantur, qua ratione & via oleum odoratum & coloris viridis obtinetur.

Hoc oleum ſingulare eſt in tinnitu aurium, colica omnibuſque doloribus & tenſionibus à flatuum concluſorum inquietudine, tympanitide, hepatis & lienis obſtructione à cauſa frigida, ſimul ab aquoſitatis expurgatione ad reliquias diſcutiendas & partes corroborandas plurimum valet, & nō tantum exterius ſed neceſſitate quoque requirente interius tum per os tum per clyſterem ad inteſtinorum torſiones dolorificas abolendas eſt congruum. Facilis quidem proceſſus oleum nobile ex herbis extrahendi.

Oleorum cum ſimplicium infuſione à vetuſtiſſimis authoribus ad nos uſq; parandi modus in uſu fuit, quorum tam ſimplicium quam compoſitorum mixturas unguenta & emplaſtra maxime Dioſcoridis aliorumq; veterum ævo maximè ſolemnia ſunt. Fiunt autem ſequenti modo.

Folia ſurculi aut apices herbarum aut earundem ſucci in oleo ad ſolem macerantur ac porro ad conſumptionem aquoſitatis in herbis contentæ coquantur, quarum repetita infuſione oleum viribus ſimpliciū magis impregnatur, cui modo ſuum pretium ſit cum tamē raro in pharmacopoliis olea ſapore & odore ſimpliciū qualitatem referentia reperiantur, iiſdemque virtutem quampiam vulgo æſtimatam vix ineſſe credo, atq; idcirco modum quendam aliquantum convenientiorem tradam.

℞. Foliorum Abſynthii, cum gemmis conciſorum & aqua irrigatorum, cucurbita vitrea exceptorum ℔ iij. quibus olei electi ℔ vj. affundantur cum æqualia menſura aquæ communis, atq; tota mixtura lento calore aquæ mediocriter calentis viginti quatuor horarum ſpatio maceretur, compreſſa ſubinde herba lignea ſpatula, exinde omnibus ſacculo incluſis maior pars olei ſponte percolari permittitur, reliqua vero prælo exigitur qui labor infuſione herbæ recentis ſine aſperſione aquæ tamen, & pari maceratione ac expreſſione quatuor vel quinquies repetitur, demumq; hoc oleum cum ſucco conjuncto in vas ſeparatorium tritorii forma effictū, infra foramine quod ſubere, ſtuppa cannabina involuto clauſum ſit, tranſmittitur, & ſuccus, poſtquam in fundo ab oleo ſeparatus eſt, effunditur, oleumq; viciſſim peculiari vaſe reconditur.

Secundum hanc omnia olea per infuſionem parabilia ſeu ſimplicia ſeu compoſita per ſicere ſoleo, multiplicata magis

quandoq; ut in oleo anodyno, ſeptena infuſione repetitâ, florum ſambuci, roſarum, liliorum alborum, camomillæ, verbaſci, quo ſtudio comparatorum unciæ uni quandoq; majorem efficaciam quam vulgarium integræ propemodum libræ ineſſe comperi, qui mos a pharmacopæis ut reciperetur certè optandum eſſet, quod facile fieret niſi pertinacia irretiti, aut magis inſania capti, à veſtigiis veterum ne latum unguem recedendum eſſe exiſtimarent. Notandum quoq; eſt herbas ac flores humidiores nullius humoris aſperſione opus habere, cuius ope olea in temperamento debito conſerventur.

Vnguentum ſambucinum ſingulare.

℞. Lithargyrii auri in pollinem redacti ℥ij. Aceti Sambucini ℔ ſ. Mixta ſimul per mediam horam in aqua calida foveantur, quo temporis ſpatio acetum a ſtrictoriæ facultatis nihilominus particeps dulceſcit. Nunc ℞. huius aceti, & olei ſambucini ad prius dictum modum parati ana ℥j. & in patina ſtannea agitando in unguenti conſiſtentiam redigantur. Uſus huius unguenti ad dolores capitis à cauſa calida obortos, linteo excepti & applicati, ad fervorem hepatis & renum eryſipelatem, aduſtionem ab igne, ſerpentinam uteri hæmorrhagiam regioni oſſis ſacri applicatum, in hæmorrhagia narium vero genitalibus dextro hypochondrio & fronti impoſitum (cavendo loca pectoris & pulmones) præclarè facit.

Vnguentum ſomniferum.

℞. Olei ſambuci ℥ iij ceræ flavæ ℥ß fundantur leniſſimo, quantum fieri poteſt, igne, refrigerato unguento in mortario lapideo miſce olei Anethi recenter deſtillati gut. xx. Camphuræ gr. vj. Croci gr. iiij. f. l. a. unguentum. Ægrotos pervigiliis vexatos ſublevat & præſente contra indicatione interna ſomnifera exhibendi inunctione tantummodo temporum & reliquorum partium cranii, cuius vim addition 6 vel 7 granorum Laudani augere licet. Plura equidem ſelecta medicamenta huic tractatui inſerere potuiſſem, niſi illa in aliis meis operibus, hydrelæologia nimirum, anatomia eſſentiarum vegetabilium, tartarologia accuratè conſcripta eſſent: Quocirca anchoram hoc in loco tanquam portu exoptato figo ſubmiſſis
cum votis, ad Divini Numinis gloriam
& proximi utilitatem cuncta
cedant.

FINIS.

PULVIS

PULVIS ROSÆ VITÆ,

Sive

excellentissimarum

PROLIXA, VIRTUTUM PULVERIS purgantis, rosa vitæ dicti, enarratio, modique utendique clara informatio.

Autore

Excellentissimo Philosopho & Experientissimo Medico

D. ANGELO SALA VICENTINO VENETO.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

B*Enevole Lector, Æternus animæ & corporis nostri Archiater, unicus humani generis Redemptor, Matth. 19. quæ hominibus videntur impossibilia, dicit, illa ideo Deo non sunt, ipsi enim cuncta sunt possibilia, quæ verba non tam Theologo quam etiam Medico probè sunt perponderanda, cùm homo non tam in spiritualibus quàm corporalibus rebus cæcutiat, ac absque numine nihil sit in homine, quod æterna paterni patris sapientia his verbis, Matth. 5. clarissimè innuit: Non est tibi possibile ullum tuorum capillorum reddere album aut nigrum.*

Exinde itemque colligere licet, curationem morborum in manibus esse Dei, qui in naturalibus potentiam suam exercet secundum omnino suam voluntatem, non vero nostram scientiam, experientiam aut artem: ab ipso enim quicquid tota hæc universitas in se continet, omne est creatum viresque ab ipso & non alio, herbis sunt infusæ. Cum itaq; medicina sit voluntas Dei, merito

medun

medicus hanc divinam voluntatem ardentissimis precibus ac indefessis laboribus addiscat. repertas in rebus naturalibus virtutes ac operationes [illegible] magnificat, & licet rationem earundem non semper, an scilicet à caliditate, frigiditate, humiditate vel siccitate proveniant, reddere possit, virtutibus tamen, quod tales sint, contentus, cælum terramque implentem omnipotentiam sapientiæ quatuor ne conetur includere complexionibus, namque aliarum rerum naturalium veræ cognitionis fundamentum licet nobis sit per divinam gratiam revelatum, principalissima tamen arcana nobis non sunt detecta, cuius rei clarissimum nobis exhibetur speculum in magnete, is solum ferrum, relictis aliis metallis attrahat, huius etiam auxilio nautæ in latissimo mari nil nisi cælum ac aquas videntes, in quamcunque quatuor mundi partium navigaturi, pansis velis quærunt vias, nocte dieque, serena etiam sive nubila existente tempestate, ubi locorum hæreant quove sub polo navigent, optime callent. Certum interim est, nullum ex omnibus qui hactenus vixere, vivuntque nunc, fuisse repertum aut reperiri posse, qui ex fundamento non solum huius, sed aliarum etiam in medicina quotidie obviarum operationum intellectum humanum transcendentium exquisitam reddere [illegible] vel possit, ex quibus apparet magnalia Dei esse infinita, magnaque in aliis etiam in medicina utilibus latitare occultata arcana, quorum quidem operationes oculis nostris indies videamus manibusque palpemus, causas autem harum ignoremus. Quod etiam in meo pulvere sum expertus, qui quidem occultas habet proprietates, manifestas tamen operationes, ac tales quidem, ut omnes corruptos humores vel putrefactos, catarrhos hominis a vertice capitis ad pedum plantas usque variis accidentibus infensos radicitus ac ex fundamento extirpet, corpus ab omni immunditie ac impuritate veluti sapo pannum, liberet, viribusque naturæ r[illegible]tis, bonum ac laudabilem sanguinem de novo procreat. De possibilitate itaque nemo dubitet, sed sufficiat admiranti eiusdem in aliquot centum hominibus, tam viris quam mulieribus, fortioribus & debilioribus in 18. etiam mensium infantulis maximo cum fructu comprobata virtus, non complexiones [illegible]rum sed morbos potius purgantibus eliminandos considerando, varia namque morborum sunt genera variis ac diversis aggredienda remediis, quibus pec[illegible] [illegible]rorum pænis varias constituit medelas, diaphoretica s. diuretica, cordialia, anodyna, somnifera sive hypnotica, alexipharmaca, styptica, attractiva, phlebotomiam item, scarificationes, frictiones ac diætam &c. in summa, quibus

[illegible]

morbus certa methodo ac regulis prudenti medico scitu necessarius, curandus est ac persanandus. Ideoque non exhibeo pulverem meum in omnibus sive curabilibus sive incurabilibus morbis, sed in iis solum scio eundem futurum proficuum, quorum paulò pòst prolixus sequetur catalogus, nam; Contra vim mortis non est medicamen in hortis.

PULVERIS HUIUS ADMIRANDI VIRTUTES.

PRimum sciendum pulverem hunc omnem biliosorum ac pituitosorum noxiam copiam attenuare ac exterminare, sudorem etiam movet, somnumq; naturalem promovet, iisideoque utilis, qui destillationibus capitis sunt obnoxii, unde oriuntur cephalalgia, diminuta memoria, imaginationis ac ratiocinationis depravatio, auditus gravitas; visus debilitas, genarum tumores, putrefactio ac erosio gingivarum, dentium casus, pectoris dolores, asthma, tussis, quotidianæ è pectore purulentæ ejectiones, &c. hic enim pulvis omnes à catarrhis progenitos curat morbos, nam bis vel ter quotannis modo inferius tradendo usurpatum catarrhos è corpore eliminat caputque ac sanguinem cum admiratione mundificat.

Præterea utilis etiam est & quidem excellenter hydropicis aut œdematosis ubicunque etiam hi hæreant, tumoribus obnoxiis, quoties enim necessitas requisiverit, naturam à copiosa phlegmate liberat, observetur autem in his lunæ decrescentia.

Maximæ etiam est efficaciæ contra dolores colicos ut & febres, icterum aliasque à bilis copia exortas ægritudines, aperit enim omnes internas hepatis, lienis, renumq; obstructiones.

Puerulis etiam in infarctu pulmonum & vermibus ab indigestis cibis pronatis, summo licet in vitæ periculo appareant constituti, ac jam suffocari quasi videantur summum est auxilium, itemque tussientibus, febreq; catarrhosa laborantibus, ut & macie corporis phthisicorum instar fermè confectis hic pulvis exhibendus, viscosam enim ac lentum in pectore contentum phlegma per expectorationem ejicit, vermes per alvum radicitus exturbat, potest commodè reiterari, sed ad minimum tertio à prioris usu die.

In lue venerea corpus egregiè purgat, sanguinem mundificat, omnes tumores carnis ædematosos consumit, sanationique vulnerum promovendæ conducit.

Conducibilis quoque mulieribus, quarum matrices copioso phlegmate ac putrida scatent materia, unde obstructiones mensium, stomachi inversio, nausea, inflationes, atrocissimi capitis dolores, lassitudines totius corporis spontaneæ, synco-

ſyncope, fervor ac ebullitio ſanguinis, flatulentia aliaq; innumera exoriuntur, corpus muliebre excruciantia vitia, ut impoſſibile ſit hos propter affectus mulierem aliqua poſſe gaudere prole, huius verò pulveris primo vel ſecundo uſu, mundificatur cum ipſa matrice totum corpus.

Item ad attenuandam materiam difficulter ejicibilem, ſumatur ſæpius de die brodium aliquod carnis, quod expectorationem egregiè adjuvabit. Quibus verò huiuſmodi materia in ventriculo impacta hæret & non in pectore, in his nihil ejicitur per aſperam ſed materia peccans exterminatur per alvum.

Tandem deniq; ſummum eſt remedium ac in plurimis mulieribus expertiſſima medicina ad ejiciendas mortis periculum minitantes ſecundinas, in debita enim (habita ratione ætatis ac virium) quantitate exhibitus hic noſter pulvis breviſſimis horis poſt illam expellit & corpus ab omni immunditie abſq; periculo liberat, interim tamen bene tecta in loco calido quieſcat utaturq; cibo & potu optimè, ut decet corroborantibus tunc æterni conditoris propter ſummas terræ huius naſcentis virtutes ſummè admiraberis omnipotentiam. Summatim, qui hâc medicina prudente judicio utitur, is pro ſummis ſuis bonis æterno rerum omnium creatori meritas ac debitas habebit occaſionem fertiliſſimam agendi gratias. Ne verò in doſi quippiam peccetur, ac nobiliſſimum medicamentum, deleterium fiat injuſtè uſurpatum venenum, quod non ſolum cum præſente noſtro pulvere, verum etiam cum aliis purgantibus, ut rhabarbaro, mechoacanna, turpetho, manna, caſſia, diagrydio, colocynthide, agarico, fol. ſenæ, helleboro, cataputiis, tythimalis, elaterio, &c. evenire poteſt, ac in omnibus uſus laudetur tamen abuſus habeat, omneq; nimiū vertatur in vitium. E. G. ubi quis ebib[illegible] deinde quantitate vinum malvaticum et cerevisiam, ſpiritum vini ut vinum, utereturq; eadem doli oleis aromatum, cinnomomi ſc. caryophyllorum, nucis moſchatæ, &c. ut ipſis aromatibus pulveriſatis, huius certè de vita actum eſſet. Ideoque in ſubſequentibus verum ac legitimum huius pulveris, habita ratione ætatis ac circumſtantiarum, utendi modum edocui.

Quando, quomodo ac quoties pulvis hic uſurpandus?

Pulvis hic præcipuè tempore veſpertino, luna decreſcente cum cochleari vini, cereviſię, brodio carnium vel convenientibus ſyrupis, ægroto decumbenti in lecto exhibetur, maximo vero in neceſſitatis caſu poſt cœnam. Si veniat reiterandus, ad minimum de tertio die fiat in tertium.

Ad ejiciendas autem ſecundinas nullum obſervandum ſtatutum tempus, ſed maturius, eò offertur ille melius, quocunque etiam tempore ſive interdiu ſive noctu, ante vel poſt ſumptum cibum, doſis à ij. ad iij. gr. pro ratione virium puerperæ.

Ad præcavendos verò hos omnes hoc in tractatulo recenſitos affectus, ſemel ſufficiat in anno ſumptus, tempore ſc. vel verno vel autumnali.

Dosis.

Infanti octodecim mensium gr. ß

Bimulo verò vel trimulo gr. j.

Quadrimulo, quinquenni ac sexenni ad summum gr. j. ß

Novem verò annorum pueris ad decimum usq; quintum annum gr. ij.

Ab anno decimo quinto ad decimum octavum vel vigesimum & vigesimum quartum, si robustæ sat fuerint naturæ, gr. ii ß.

Itemque à vigesimo quarto ad sexagesimum usque ordinariè dosis sunt gr. iij tam in viris quàm in mulieribus, robustioribus exhibentur gr. iiij. robustissimis verò gr. v.

Debilitatis verò senio ve confectis sufficiunt gr. ij. vel ad summum gr. ii ß.

Nota. Subsistatur semper in minori dosi potius, quàm ascendatur, nihilque interest, si nõ in omnibus alvum moveat, quod tamen rarissimè evenit, operationes namq; suas per sudorem exequitur, &c.

De complexionum differentia.

Faciles ad purgandum sunt ij, qui debiles ac delicatuli, cachectici, macilenti, oculi quorum concavi, tenerrima quibus cutis, subitò frigore subitò etiam læduntur calore, incessu debilitantur, parcos assumunt cibos, multa tamen per alvum ejiciunt; item qui crassi albicantes, similiter quorum corpora tument, manus ac facies pollent, uno verbo phlegmatici ad purgandum sunt faciles.

Cholericis verò ac melancholicis, cum durioris sint alvi, plus dandum præ aliis.

Sanguinei, qui simul aliquantulum macilenti, difficulter etiam moventur.

Obesi autem sunt similes phlegmaticis.

Tandem denique à morbis chronicis reconvalescentibus unica dosi parum ast reiteratis vicibus, dandum.

De diæta ac aliis in usu huius pulveris observandis.

Medicina hæc requirit, ut ægrotus die usus in calido loco permaneat, utaturque cibis ac potu concoctu facilibus. Vinum bibatur pro ratione ægritudinis, præsente enim febre vel alio calore vinum decocto aliquo temperatum vel levidense aliquod bibendum itemque cerevisia, brodium vel alius conveniens liquor, &c. pro ratione ægritudinis cujusque facultatis morumque populi. Summatim, natura debilitata, in totum refocillanda & quantum possibile cibo ac potu reficienda corroboranda sanguisque renovandus ac confortandus. Quàm impossibile enim est lampadem oleo destitutam posse ardere, tam impossibile etiam hominem succo nutritivo ac bono sanguine privatum, detractaque naturæ alimonia posse vigere aut vivere; temperantia tamen hominis est vita.

Sciendum præterea, quòd si forte quispiam purgatione fuerit factus debilis, illum jusculo aliquo è vino cum vitellis ovorum ac saccharo parato, vel vino malvatico, succo caponum, pane martio, marmeladâ cydoniorum, &c. esse reficiendum. Cui verò curta est domi suppellex, angusti loculi, loco vini malvatici vel alterius generosi utatur dimidio coch-

leari spiritus vini saccharo temperati, quod egregiè confortabit, brodio item calido, vel cerevisia butyro, ovis, macere, cinamomo vel aliis aromatisata.

Cautio, quibus scilicet huius pulveris usus vitandus.

Infantulis infra decimum octavum mensem constitutis nunquam hunc pulverem exhibui, nec aliis, quantum scio, id concessi.

Prægnantibus item (licet aliquæ curiosæ absque sui aut embryonis noxa eo fuerint usæ) nisi fortè prudentis alicuius medici judicio summâ urgente necessitate usæ sint, summè, ut & alia similia, dissuadeo.

Tandem deniq; iis etiam huius pulveris usus non est adeò interdum proficuus, quibus venter tumet, breviores sunt colli, angustique œsophagi, non quidem, quasi nullum illis sit laturus fructum & auxilium, sed ideò, quia plerique fœminæ cum nisu evomunt spirandique difficultate laborant.

Horum, quæ circa huius pulveris legitimum usum necessariò observanda duxi, annotatione cuilibet satis fecisse me existimo, benedicat pulveris hujus operationibus inposterum etiam ut hactenus is, qui omnibus, cui sit laus & gloria in infinita seculorum secula;

Amen!



IN-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Aurum

Chy-

D.

Diaßeno-

F.

Ferm[illegible]

Menstrua

N.

O.

Opii [illegible]

Purga-

Sffff Spiri-

F I N I S.



